„Bízunk abban, hogy kormányuk megérti…"

Parkolópályán az építészkamarai törvény

Négy miniszter aláírásával 1994 tavaszán már készen állt az építészek kamaratörvénye. Hónapokig egyeztették, többször módosították, míg a végleges forma mindenkinek megfelelt. Úgy tűnt, semmi akadálya, hogy kormány elé kerüljön. Közben a korábbi szövetség átalakult, kidolgozták a kamarai ügyrendet, a szervezeti alapszabályokat. Székházuk is van. Kamarai törvényük viszont még ma sincs. S láthatóan messzebb állnak a megvalósulástól, mint valaha. Mi történt? – kérdeztük dr. *Böhönyey* Jánostól, a Magyar Építőművészek Kamarája és Szövetsége elnökétől.

– A javaslat akkor nem került a parlament elé, mondván, túl közel vannak a választások. Így átadták az Ipari Minisztériumnak – válaszolja dr. Böhönyey János. – Ez a lépés azért érthetetlen, mert köztudott, hogy az Ipari Minisztérium a legnagyobb ellenzője a szakmai kamaráknak. *1994 őszén derült ki, hogy az ipari miniszter nem hajlandó az építész- és mérnökkamarát előterjeszteni,* így az a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztériumhoz került. Újabb egyeztetések következtek, és 1995 májusára úgy nézett ki, hogy végre kormány elé terjesztik. Májusban azonban újra törölték a listáról, azzal az indoklással, hogy az egyeztetés nem volt megfelelő. Most tehát ismét parkolópályán van.

– Az építészek már négy évvel ezelőtt bejelentették igényüket a szakmai kamarára. Azóta elfogadták a gazdasági kamarát és néhány szakmai kamara is megalakult. Mi az akadálya annak, hogy éppen az építészek kamarája nem valósult meg eddig?

– Kétféle kamarát tudunk megkülönböztetni: a gazdaságit és a szakmait. A gazdasági kamarák létrejöttét fölgyorsították, azzal érvelve, hogy nagy szükség van rájuk. Így megalakult a kereskedelmi és az ipari kamara, a kézműves- és az agrárkamara. Tudni kell, hogy a megalakulás költségei a költségvetést terhelik. A gazdasági kamara óriási létszámú, csak Budapesten százezres a tagsága. Megalakulására pénz nem állt rendelkezésre – még székházuk sem volt –, így megszületett az ötlet, hogy lépjenek be a tagok, és a tagdíjból majd megalakítják a gazdasági kamarát. Így is lett. Az elfogadott törvény szövegében pedig van egy kitétel, hogy akik nem tartoznak szakmai kamarákba, azoknak *kötelező* a gazdasági (ipar- vagy kereskedelmi) kamarákba belépni, és kényszertagság szerint tagdíjat fizetni. Tehát pillanatnyilag valamennyi építész és mérnök hozzájuk tartozik.

– Ilyenformán, ha létrejönne az építészeti és mérnökkamara, csökkenne az előbbiek létszáma és ezzel a bevételük is.

– Valamint a társadalmi súlyuk. Az ipari kamarának egyébként is az a véleménye, hogy szakmai kamarákra nincs szükség, az építészek maradjanak az ipari kamarában. Ez több szempontból sem szerencsés. A gazdasági és a szakmai kamarák között alapvető különbségek vannak. Más a viszonyuk például a szakmához. Egy vállalkozó négy-öt vagy ha nagy cégről van szó, tizenötféle szakmát is képviselhet, míg a szakmai kamarák tagjai többnyire szabadfoglalkozásúak, akik maguk űzik hivatásukat. Ennek megfelelően szakmai képesítéssel és gyakorlattal kell rendelkezniük.

– De más a viszonyuk a megrendelővel szemben is. Aki frizsidert vásárol, nemigen törődik azzal, hogy azt ki gyártotta. Egészen más a helyzet, ha ügyvédhez vagy orvoshoz fordul. Ilyenkor a felek személyes kapcsolatba kerülnek egymással és bizalmas dolgokat kell megtárgyalniuk. Ez a helyzet az építésszel is. Ha valaki egy családi házat tervez, tudnia kell, hányan laknak majd benne, milyen igényeik vannak és velük fog-e lakni a lányuk, ha férjhez megy. *Más az értékmérés kritériuma is a kétféle kamarában.* Amíg a kereskedelmi és iparkamarában *az árak versenyeznek egymással,* a szakmai kamarákban a megoldás *minőségét* kell összemérni. A tervpályázatok igazolják, hogy azonos adottságok és követelmények mellett milyen különböző értékek és eredmények születnek. Itt tehát a megoldásokat kell versenyeztetni és nem a tervezési díjakat. Nálunk sajnos nem ez történik, hanem azt nézik, ki tervez a legolcsóbban. Ez azért nevetséges, mert tíz-húsz százalékkal olcsóbb tervezői díjért ötven százalékkal rosszabb munkát lehet kapni. Ilyenformán a verseny nem éri el a célját: nem a legjobb megoldást fogják kiválasztani.

– Milyen veszélyekkel jár mindez? Úgy tudom, gyakran külföldi cégek nyerik meg a versenyt, éppen olcsóságuk miatt – a magyarokkal szemben.

– Törvény szerint Magyarországon csak magyar építész tervezhet. A külföldiek munkáját csak akkor szabad elfogadni, ha ez viszonossági alapon történik. De a viszonosságot még egyetlen ország, még Ausztria sem vállalta.

– Ugyanakkor idejönnek építeni, és hozzák a saját terveiket. Középületeink nagy részét ők építik.

– Ezt úgy tudják megtenni, hogy kapcsolatba lépnek egy magyar irodával, és egy viszonylag olcsó, nem túl sokat foglalkoztatott építészt alkalmaznak, aki minden tervet aláír. A megfelelő összegért természetesen. Ma általános ez a gyakorlat. Amikor már folyik az építkezés, föl sem tüntetik a magyar tervező nevét. De tegyük föl, hogy egy ország vállalja a viszonosságot. Akkor is valószínűtlen lenne, hogy egy angol cég például magyar építészt foglalkoztasson.

– Annak ellenére, hogy a magyar építészek állják az összehasonlítást. Van-e valami, amit mégis nyerünk azáltal, hogy ők építik föl házainkat? Talán jobb anyagot hoznak?

– Ugyanazokat az anyagokat a magyar építészek is meg tudják vásárolni. Katalógusokat mi is kapunk. A téma azonban nem új: az ezredfordulón is sok külföldi építkezett hazánkban, de 1850-től az itt letelepedettek már védekeztek a külföldiek ellen, és már ekkor történtek kísérletek szakmai kamarák megvalósítására. A legelső az ügyvédi volt. Nem véletlenül. Akkor kell ugyanis szakmai kamarákat létrehozni, amikor egy-egy szakmában a tudás olyan magas szintet ér el, hogy megfelelő képzés nélkül nem lehet ellátni. A szakmai kamarák őrködnek így a megfelelő képzettség, a szakmai gyakorlat megszerzése fölött s azon, hogy valaki rendelkezik-e a tervezői jogosultsággal, tevékenysége megfelel-e a szakmai-etikai követelményeknek. Egyik legfontosabb dolguk éppen ebből áll. Másik előnyük, hogy sok feladatot át tudnak vállalni az államtól és azt a saját hatáskörükben hatékonyabban el tudják látni, mintha az államapparátus tenné.

– Kaphatnánk erre néhány példát?

– Ilyen az imént említett szakmai érdekvédelem. Vagy nyilvántartani, hogy a szakértői jogosultsága megvan-e valakinek. Ide tartoznak a tervpályázatok is. Nemzetközileg előírják, hogy a tervezéssel a tervpályázat első helyezettjét kell megbízni. Ezért vannak a pályázatok. De Magyarországon, ha már bevonják a kivitelezésbe (ami viszont igen tág fogalom), akkor is örül mindenki. Érvényben van egy olyan szabály is, amely kimondja, hogy a közpénzek felhasználásában, amennyiben a beruházás költsége meghaladja a kétmillió forintot, versenypályázatot kell kiírni. Tegyük föl, hogy egy építész megnyerte egy hatmillió forintos épület megtervezését. Joga volna végigvinni a munkát. Ehelyett nálunk újabb pályázatot írnak ki, s az fogja megnyerni, aki a legolcsóbban elvállalja a munkát. Hasonló visszásságoktól hemzseg ma a magyar építészek helyzete. Azért volna szükség a kamaratörvényre, hogy ezek megszűnjenek. De más példát is mondhatok: érvényben van a vezető tervezői jogosultság, amely meghatározza, hogy bizonyos nagyságrend fölött kik tervezhetnek. Az építési hatóságok feladata volna, hogy ellenőrizzék, aki beadta a tervet, rendelkezik-e ezzel. Nem ellenőrzik. Amíg nem vagyunk kamara, mi sem sokat tudunk tenni. Nincs súlya a szavunknak. Ha megalakulunk, azzal kell kezdenünk a munkánkat, hogy minden szabályzatot át kell majd dolgoznunk, mert nagy részük elavult. Építési törvény pedig még nincs. Amikor legutóbb a parlament a regionális tervezést tárgyalta, az előadó maga mondta: nem tudja, mi okoz nagyobb kárt, ha érvényen kívül hagyják, vagy ha figyelembe veszik a jelenlegi építési szabályokat.

– Milyen visszhangot keltene a nyugati országokban, ha Magyarországon nem jönne létre az építész- és mérnökkamara?

– Nyilvánvalóan kedvezőtlen képet festene rólunk. Miután be akarunk lépni az Európai Unióba, megkerestük az Európai Unió építészszervezetét és arra kértük őket, hogy írják le véleményüket ezzel kapcsolatban. Ezt írták: „Úgy gondoljuk, hogy önöknek nem egy lényegében kereskedelmi szervezetbe kellene integrálódni, hanem olyan szakmai szervezetbe, ami a többi intellektuális szabadfoglalkozásra is jellemző. Ezért azt tartanánk kedvezőnek, ha egy olyan törvényalkotást tudnának kikényszeríteni, amely szempontjaikat figyelembe veszi. Bízunk benne, hogy kormányuk megérti, hogy ez az álláspont egyaránt védi az építészetet és az építtetőket".

Fekete Judit

Ha eltörött a juh lába…

Kikujukkal a matatun

Amikor azon méltatlankodunk, hogy Nyugaton még mindig gyakran keverik az ott élők Budapestet Bukaresttel, aligha jut eszünkbe, vajon mit tudunk mi, magyarok a kikujukról. Erről a bantu nyelvű népről, amelynek lélekszáma ötmillióra tehető, és Kenyában, Nairobitól északra, az ország legtermékenyebb és ezért legsűrűbben lakott területén él. Pedig a kikujuk az ezerötszázas évek óta laknak ezen a vidéken, s a mai Kenyában a legtanultabb etnikumok közé számítanak. A független Kenya első elnöke, Jomo *Kenyatta* maga is kikuju származású volt, s ha már nem is ők adják a legrangosabb politikusokat, a gazdasági életben változatlanul vezető posztokat töltenek be.

Sárkány Mihály néprajzkutató 1993-ban két, idén egy hónapot töltött a kikujuknál. Egy francia kutatóintézet meghívására elsősorban azt vizsgálta, miként reagáltak az egyik legjobb minőségű kávé, a kenyai termesztői a 89-es kávéárzuhanásra, amely rendkívül érzékenyen érintette a megélhetésüket.

A kikuju gyerekek hatéves korukban elkezdik tanulni a két államnyelvet, az angolt és a szuahélit, s aki középiskolát végzett, az valóban tud angolul. Az itt élők korán rájöttek, hogy hasznos dolog tanulni. A magyar etnográfus megvizsgálta kétszáz háztartás kétharmadában legalább egy családtag elvégezte a középiskolát. *Sokat áldoznak a gyerekek neveltetésére,* olyanok is, akik a mi fogalmaink szerinti szegénységnél is sokkal szegényebbek. Létezik viszont egy olyan adakozási rendszer, amely megkönnyíti a taníttatást. Ha például egy faluból valaki eljut odáig, hogy felveszik az egyetemre, akkor természetes, hogy az egész falu gyűjt számára. *„Amíg ott éltem"* – mondja Sárkány Mihály – *„nekem is alkalmam volt hozzájárulni minden falubeli egyetemi hallgató taníttatásához. Négyen voltak."* Így legalább az alapfokú egyetemi végzettségig eljuthat, aki tanulni akar.

Ugali ebédre

Sokat elárul az életükről, hogy mit esznek egy nap. Igen sokat teáznak, méghozzá tejes teát: egy deci tejhez kilenc deci vizet öntenek, ezt együtt forralják föl, s erre szórják rá a tealeveleket. A legtöbb kikuju számára ez a reggeli. Ebédre általában főtt ételt esznek. *„Amikor odaérkeztem, két hétig mindennap ugyanaz volt az ebéd: ugali szukumavikivel. Az ugali magyarul puliszka, a szukumaviki zöld növény, amelynek a leveleit apróra összevagdossák, majd megfuttatják egy kis zsiradékon. Vacsorára a változatosság kedvéért kukoricaszemeket összefőznek babszemekkel, esetleg krumplival vagy édesburgonyát, olykor banánt sütnek. Első ott-tartózkodásomkor két hónap alatt kétszer ettünk húst. Egyszer marhapörköltszerűséget, fűszer nélkül, csak hagymával, egyszer pedig májat. Most egy hónap alatt egyszer sem került az asztalra hús, viszont egyszer meghívtak gerimapartira. Ez a következő: a kecskét levágják, máját, szívét apróra összevagdossák, megfőzik, beletöltik a belekbe és a gyomorba, három nap múlva, amikor megrendezik ezt a partit, kicsit átsütik és így tálalják. Ha fölvágják, szétesik, mert nincsenek benne kötőanyagok, de az íze nem rossz."*

A többség ma európai ruhát hord. Second hand ruhák minden mennyiségben kaphatók az afrikai piacokon, jóval olcsóbban, mint a saját termékek. *„Ha azonban egy nő szépen felöltözik, slingelt alsószoknyát vesz, az alján kivillan a dísztés, föléje hagyományos lepelruhát teker. Ha európai ruhát vesz is föl valaki, ha jól akar kinézni, egy ilyet föléje köt. Mindenkinek van legalább egy jó ruhája, de nem könnyű rendben tartani, mert a házakban bőven találhatók patkányok, nekem is megették az ingeimet meg egy bőrövemet."*

A faluöreg kiházasít

A kikuju falu szórványtelepülés, mindenki a saját földjére épít, porta portát követ, s nem látszik, hol húzódik a falu határa. A falvak élén nem állami hivatalnokok állnak (a fölöttes szinteken persze kiépült a szigorú állami adminisztráció), hanem úgynevezett faluöregek, akik ha megfogyatkoznak, maguk választanak új tagot. *„Nagyon fontos pozíció ez, ők az utolsó fórum például ingatlanvitákban. Nekik kell tudniuk, hol vannak pontosan a földhatárok. A faluöregeket meghívják határrendezésekhez, ezekre nekik kell emlékezniük. Ezért sem választott tisztség ez, s azért mert valaki idős, még nem válhat faluöreggé."*

Az etnográfus szempontjából aranybánya a velük való kapcsolat, mert igen jó memóriájú és ítélőképességű emberek, *„ha különféle dolgokat mesélnek a falubeliek, érdemes velük helyretetetni a hallottakat."* A faluöregek dolga például helyreállítani a világ rendjét, ha eltörött a juh lába, azaz teherbe esett egy lány. Ilyenkor megüzenik a legénynek, hogy ekkor és ekkor mennek hozzá látogatóba. Az illető muratinával, cukormádból és mézből készült, erjesztett itallal kell várja őket. Megkérdezik, mik a szándékai, ha nem akar vagy nem tud házasodni, akkor közlik, mikor jönnek legközelebb. Erre a jövetelükre már illik egy kecskét levágni, s azzal vendégül látni őket. Újra fölteszik a kérdést, s ha még mindig nincs igenlő válasz, egy harmadik látogatást is befogadnak, amikor már bizonyos összegre büntetik az illetőt, ha nem akar nősülni. Ezt ki kell fizesse, különben nem maradhat bent a faluban.

A kikujuknál – főként a valaha elterjedt és nyomokban még ma is meglevő többnejűség következtében – általában több épület szolgál egy háztartás számára. A házak többsége úgy készül, hogy egy karóvázra földet tömnek. Van, amikor boronafalat húznak vagy deszkákból építik meg a falakat. A kőház már a jómód jele, talán a házak húsz százaléka készült faragott terméskövekből. A földek nagyon kicsik, egy személyre jó ha hatszáz négyszögölnyi terület jut. Ezen próbálják megtermelni, amiből megélnek és még kis pénzt is hoz, ez ebben a faluban elsősorban a kávé.

Ilyen körülmények között erőteljes az ingázás, a fő irány a főváros, a százötven kilométerre fekvő Nairobi. Kenyában személyszállítás csak a régi Uganda-vasúton zajlik Nairobi és Mombasa között. A nagyobb városok között létezik buszösszeköttetés, de elég rendszertelen és nem túl kényelmes. *„Magánfuvarozók Nissanokat vagy Toyotákat működtetnek kisbuszokként, egy Nissan Urvanban négy sor van, egy sorban általában négyen ülnek, a sofőr melletti sorban is. Közkedvelt a „Peugeot-expressz" amely a körzet központja és Nairobi között üzemel. A helyi közlekedés a matatukkal bonyolódik. A matatu nem más, mint hogy egy régi Peugeot-t vagy Toyotát átalakítanak: az első ülést meghagyják, a többi részt leveszik, s ráépítenek egy feltétet, ahova padokat raknak. Alkalmam volt ülni ilyen matatun, ahol tizenhét felnőtt és négy gyerek zsúfolódott össze. Egyszer egy régi Peugeot-val utaztam, egy meredek lejtőn megállt a kocsi – mindenütt megállnak, ha valaki ki vagy be szeretne szállni –, s a sofőr szólt a mellette ülőnek, hogy tegye rá a lábát a fékpedálra, mert nincs kézifékje a kocsinak. Igen sok a halálos baleset, amin ilyen körülmények között – hiába vezetnek jól – nem lehet csodálkozni."*

Az új asszony megszegi az esküvői tortát

Sárkány Mihály felvétele

A falvakban általában nincsenek jó utak, nagy esőzések után nemigen lehet autózni. Az elektromos áramhálózat kiépítése most jutott el odáig, hogy a faluban már minden házat be lehetne kötni a hálózatba, de sokaknak nincs pénze fizetni a villanyszámlát, ezért továbbra is petróleumlámpával világítanak. Az iskolákban sincs mindenütt villany, igaz, sokszor üvegablakuk sincs. Az iskolákban egyébként az iskolamesterek számos tevékenysége közül az egyik legfontosabb, hogy az anyák időnként behozzák rendetlen nebulóikat, hogy náspángolja el őket bottal, amit az meg is tesz. Az iskolázásban igyekeznek nagy súlyt fektetni az afrikai földrajz és történelem megismertetésére, de a világ többi tájáról is tanulnak. *„A nairobi piacon egy papajaárussal beszéltem, aki tudta, hogy Magyarországnak kik a szomszédai. Kezembe akadt egy Magyarországon játszódó kisregény is, amit egy itt tanult diák írhatott, mert ilyen szavakat olvashatni, mint tengelykapcsoló, sebességváltó. Tanulságos a mű más szempontból is, például azt írja: a magyar nők becsületére legyen mondva, inni azt tudnak. Ehhez tudni kell, hogy a kikuju nők között csak egyetlen foglalkozási ág művelői isznak alkoholt."*

Mi igaz hát mindabból, amit az ember sztereotip módon Afrikáról elképzel? Vannak a régmúltat idéző vidékei Kenyának is, de a kikujuk nemcsak iskolába járnak, hanem utána is igyekeznek magukat továbbképezni, rendszeresen olvasnak, a mezőgazdaság minden csínjával-bínjával tisztában vannak. *„Csávázott vetőmagot vetnek, holstein-fríz és jersey marhát tartanak, ami nagyon kevés tejet hoz, mert nincs elég takarmány, de láthatóan tisztában vannak azzal, hogy mit lehetne csinálni. Magasan kvalifikált népesség a kikuju, amely azonban a nagy népsűrűség és a rossz infrastruktúra következtében nem tudja igazán azt teljesíteni, ami benne volna."*

Hiába, hogy ezek az emberek nem akármit termelnek, hanem a világ egyik legjobb kávéját: mivel nem Kenya a legnagyobb kávétermelő, az árakat nem ő diktálja. Miután 89-ben összeomlott a kávékartell, óriási árzuhanás következett be, aminek következtében a termelők annyit sem kaptak a kávéjukért, amennyibe egy-egy fának a gondozása kerül, ezért kezdtek felhagyni a kávétermeléssel. *„Sok hasonló, törekvő társadalom van manapság az úgynevezett fejlődő országokban, s amikor úgy gondoljuk, hogy erőfeszítéseket kell tegyünk a fejlett világhoz való felzárkózásunkért, nem feledkezhetünk meg arról, hogy ezek az országok egyre komolyabb versenytársak számunkra. Természetesen nem kávétermesztésben, de sok minden egyébben. Kiművelt emberfők képződnek itt ki, akik ráadásul jól beszélnek egy világnyelvet, s a kenyai egyetemi oktatók a világ kitűnő egyetemein tanultak. A gazdaság teljesítményét jelzi, hogy míg 1993-ban egy dollár hatvanöt kenyai shillinget ér, most áprilisban negyvennégy shillinget."*

Hogyan fogadták a messziről jött fehér embert? Sárkány Mihálynak mindenekelőtt össze kellett barátkoznia a kenyai munkatársával, aki a megfelelő kutatási terület kiválasztásában segédkezett. *„Egy hét után elvitt a saját falujába, ahol a nagymamája és a szomszédja fogadott, a nemzeti ünnepeiken szokásos csapatit sütöttek, ami a palacsintához hasonlítható, csak annál vastagabb, indiai étel. Közben lekáderezték, és ezután állt elő azzal az ötlettel, hogy mehetnék vizsgálódni az ő falujukba. Ez óriási segítség volt, mert rajta keresztül egy család kellős közepébe kerültem be, amely ráadásul a falu egyik meghatározó nemzetségébe tartozott."*

A titokzatos avatás

Bár kutatási engedélye annak vizsgálatára szólt, hogy miként reagálnak a kikuju termelők a kávépiac alakulására, de a beszélgetések során számtalan más érdekességgel is találkozott. *„Már hat hete ott voltam, sok emberrel összeismerkedtem, meghívtak esküvőre, szóval úgy éreztem, nagyon benne vagyok ebben a társadalomban, amikor véletlenül kiderült, hogy avatás lesz: a fiúk körülmetélése. Az orvosi rendelőben kikuju nyelven ki volt írva, hogy ez az aktus mely napokon hánytól hányig zajlik, de először le se akarták fordítani nekem, hogy mi van odaírva, annyira titkolták a kívülálló előtt – ez jelezte, hogy elfogadottságom milyen határig érvényes."*

A megkönnyített befogadás ellenére nem volt könnyű megértetni mindenkivel, mit is keres itt ez a fehér ember, aki a kávétermelés iránt érdeklődik. *„A falun kívüli emberek ha nem is a mindenhatóságot, de legalábbis a tömött pénztárcát feltételezik az idegenről. Egy öreg szakszervezeti vezető először azt kérte, hogy vegyek neki egy traktort, mondtam, ez messze felette áll az anyagi lehetőségemnek, akkor legalább egy szivattyút, mondtam, hogy még ez is sok, akkor legalább egy tranzisztoros rádiót, itt hagytuk abba a beszélgetést. Voltak azonban olyan kérések is, amelyeknek örömmel tettem eleget. Volt, aki a takarmánybázis növeléséért lucernamagot kért, küldtem is, most újabb megrendelésem van bíborherére. Előző ottjártamkor kérték azt is, hogy ha egyszer visszamegyek, hozzak magyar cigarettát. Bár ez nem a reklám helye, el kell mondjam, hogy a Sophianae Light nevű cigarettára azt mondták: olyan, mint a méz. Hogy visszamentem és elhoztam, amit kértek tőlem meg emlékeztem a nevükre, az jólesett nekik, s nyíltabban beszéltek, mint korábban, mert már afféle házibútornak tekintettek."*

A kétszeri utazás során a kutatás eredeti célján túl rengeteg néprajzi ismerettel gazdagodott Sárkány Mihály, aki szívesen megírná ennek a falunak a teljes etnográfiáját. Ehhez azonban még legalább egyéves kintlétre volna szüksége. Hogy a szerény megélhetéshez és az utazáshoz szükséges öt-hatszázezer forint előteremthető-e, ez a jövő kérdése. A tehetős szponzorok manapság a néprajzkutatók kapuja előtt sem tolonganak. Végtére is nem futja „fontosabb" dolgokra sem, akad nagyobb bajunk is annál, mint hogy nem tudjuk, hogyan is igyekszik boldogulni a messzi Afrikában az az ötmillió kikuju…

Javorniczky István

Böhönyei János építész

Néhány ezreléknyi járulékból versenyképes szaktudás

A MÉSZ elnöke a szövetség gondjairól és az építészeti alap létrehozásának kilátásairól

Egy hónappal ezelőtt újra elnököt választott a Magyar Építészek Szövetsége (MÉSZ). Az esemény nemigen korbácsolta föl a közvélemény figyelmét, amit az is jelez, hogy a közkedvelt régi-új elnököt, immár hagyományosan, nemigen ismerik az építésztársadalmon kívül. Az író- vagy a képzőművészeti szövetség, a színészkamara tisztségviselő-választásai vagy más eseményei kapcsán részletes tájékoztatások jelennek meg a sajtóban, a MÉSZ-t érintő alapvető döntések híre azonban kevesekhez jut el. Dr. Böhönyey Jánost, a szövetség elnökét a közöny, a mellőzöttség lehetséges okairól kérdeztük.

– Ennek több oka is lehet. Talán magyarázható azzal, hogy az építészet igen összetett tevékenység. Egyrészt gazdasági vállalkozás, ezenkívül pedig specifikus ismereteket igénylő technikai művelet. Mindezeken felül pedig célja, hogy esztétikai élményt nyújtva, a művészet rangján jelenjen meg. A gazdasági-technikai-művészeti meghatározottság pedig mindig megnehezítette, zavarossá tette az építészet besorolhatóságát, ami egyelőre csak hátrányt jelentett nekünk. Az építészet marginalizálódása azért is különös, mert a közönség egy része meglehet, nem érdeklődik a balett iránt, vagy élete során nem járt az Operában, nem néz mozifilmeket, vagy sosem vásárol festményt. De olyan ember nincs, aki az élet minden eseményét a születésétől a legkiemelkedőbb pillanatokon keresztül a halálig ne művi környezetben, azaz valamilyen épületben élné át. Meglepő hát, hogy ennek a legáltalánosabb kulturális tényezőnek az ügyei ennyire háttérbe szorultak. Ennek okaira azonban nem könnyű választ adni.

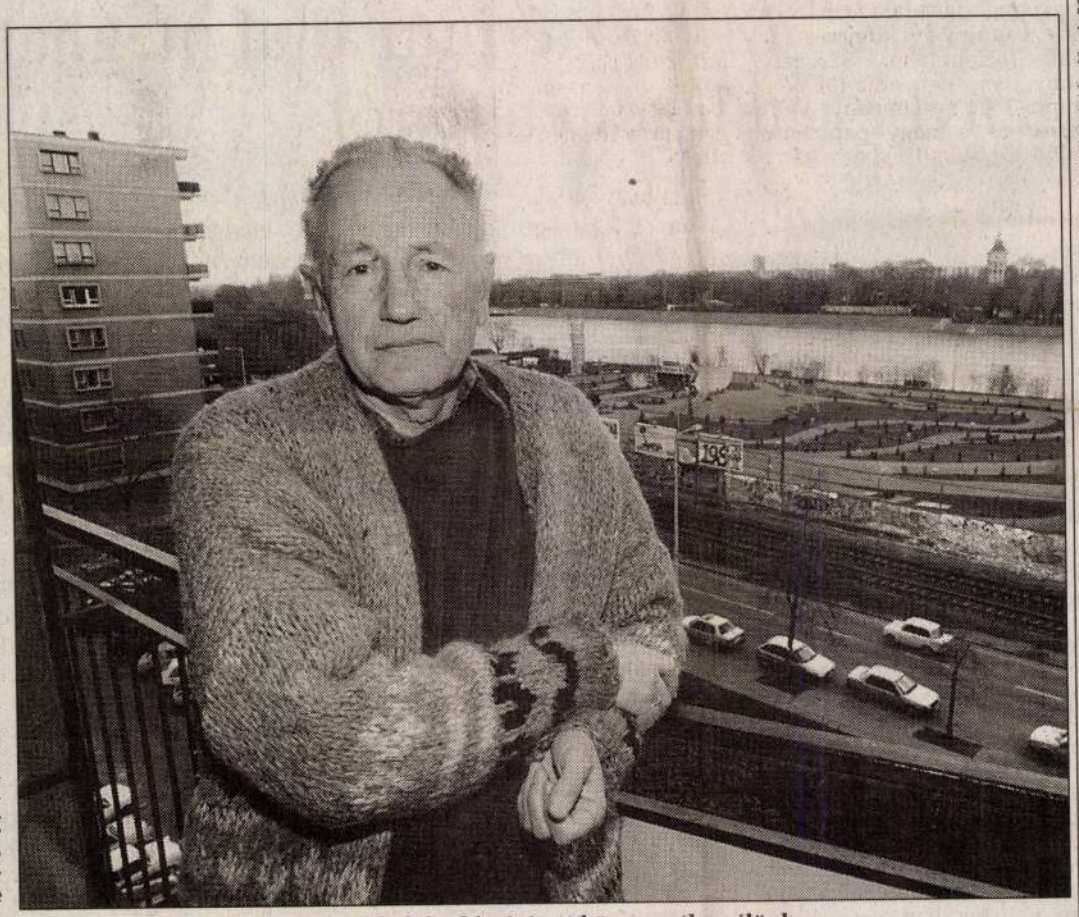

Böhönyey János: Születésünktől halálunkig épített környezetben élünk

HETENYI ZOLTÁN FELVÉTELE

Ma a szakma áttekinthetetlen

– Milyen új feladatok várnak önre?

– Alapvetően új helyzet előtt állunk. A MÉSZ 1903-ban alakult. Attól kezdve biztosította a szakma gyakorlásának kereteit Magyarországon. A rendszerváltozással azonban más ágazatokhoz hasonlóan az építészet is egyre inkább egy kamara típusú szervezet létrejöttét igényelte, ami a közelmúltban végre megalakult. Kulturális, szociális, művészeti kérdésekkel a szervezetek foglalkoznak, míg a jogvédelmi, érdek-képviseleti feladatokat a kamarák látják el. Most, a kamara létrejötte után, újra kell gondolnunk, hogy a szövetségnek milyen feltételek között és milyen feladatokkal kell tovább működnie. A legfontosabb pillanatnyilag a működés kereteinek biztosítása, illetve a szakma kulturális aspektusainak megőrzése.

– Mint a megújuló MÉSZ elnöke, újraválasztása utáni első lépésként levelet intézett a miniszterelnökhöz...

– Ez nem az első intézkedésem volt. A szervezetünket megújító közgyűlésen kezdődött el egy olyan munkafolyamat, amelynek célja megoldást találni az építészet kulturális intézményeinek működtetésére. Az ország építészeti kultúrájának fejlesztése szempontjából például nélkülözhetetlen legalább egy hivatalos, reprezentatív szakfolyóirat. Korábban volt ilyen. Éppen kilencven év óta Magyar Építőművészet címen működött. A rendszerváltás idején megszűnő állami támogatás miatt azonban kénytelenek voltunk átadni egy kiadóvállalatnak. Az újság azóta meglehetősen eltávolodott eredeti céljaitól.

De nemcsak a lapra van szükségünk, kiállításokat is rendeznünk kellene. A régi rendszerben mindössze tizenhat nagy állami tervezőintézet és egy-két tanácsi terviroda működött az országban – áttekinthető volt a szakma. Ma fogalmunk sincs, hogy ki mit csinál. Akkoriban, a MÉSZ-ben rendszeresen rendeztünk kiállításokat, találkozókat. Talán százötvenre tehető a figyelemre érdemes építészirodák száma, de ezek, illetve az általuk képviselt magyarországi régiók építészete teljességgel összegzetlen. Itthon nem készülnek olyan építészmonográfiák, témamonográfiák, guidok, amelyek egy kultúra önismeretéhez nélkülözhetetlenek. Magyarországnak nincs építészeti archívuma, sem modern vagy kortárs építészeti múzeuma.

A hivatalos lap mellett pedig működniük kellene más szakmai, kritikai folyóiratoknak is, amelyek egy-egy irányzatot, szemléletet képviselnek. Alapvető lenne, hogy támogatni tudjuk a fiatal építészeket. Kevesen tudják, de egy, a Nemzeti Színházéhoz hasonló pályázat több százezer, ha nem millió forintos befektetést követel egy-egy csoport részéről. Ezek támogatása pedig nem luxus, hanem közös érdek, a legmegfelelőbb megoldások sikere érdekében. Ezeken kívül elemi szükségletünk, hogy részt vegyünk a nagy nemzetközi szervezetek munkájában. Ha Magyarország föl akar zárkózni az EU országainak szintjére, nem engedheti meg magának, hogy információk hiányában drágábban, korszerűtlenebbül építsen kórházat, sportlétesítményt, üzemet, mint nyugaton. Magam például kilenc évig dolgoztam az UIA (Union International des Architect), az Építészek Nemzetközi Világszövetsége vezetőségében. Jelezték, hogy most is fogadnák egy magyar képviselő munkáját, de képtelenek vagyunk finanszírozni egy ilyen jelölt majdani repülőgépszámláit. Sőt annyi pénzünk sincs, hogy a szervezetek éves tagdíjait kifizessük. Mindössze két-háromszázezer forintokról van szó, amelyekért cserébe összehasonlíthatatlanul többet érő ismereteket, információkat, kapcsolatokat kaphatnánk. Már büntetőkamatot kell fizetnünk, amit talán még lesírhatunk a párizsi központnál, de lehet, hogy végül le kell mondanunk a szervezetben való tagságunkat is. Tagbevételeinkből és egy vendéglő számára bérbe adott pincénk bevételéből nem futja arra sem, hogy a kezelésre ránk bízott székház állagát megőrizzük. Azt lenne jó tudatosítani, hogy az építészeti kultúra nem üres esztétizálás, de éppen a műfaj szerteágazósága miatt szükségképpen gazdaságossági szempontú tevékenység is.

– Mit tud tenni a Magyar Építészek Szövetsége, hogy a kamarától való elválás következtében kialakult válságon úrrá legyen?

– Ezt mi is szeretnénk tudni. Elvileg léteznek olyan különféle alapítványok, amelyekhez eseti jelleggel fordulhatunk. Egy ilyen szervezetet viszont képtelenség úgy fenntartani, hogy folyamatosan végig kell koldulnunk az ország számításba vehető alapítványait.

Környezetvédelem és kultúra között

– A MÉSZ kezdeményezésére országgyűlési képviselők egy csoportja egy építészeti alap koncepcióját dolgozta ki. Milyen feltételekkel valósulhatna meg egy ilyen alap, amely bizonyára a mostani hiányokra kíván megoldást nyújtani?

– Baráth Etele, az Országgyűlés környezetvédelmi bizottságának elnöke, illetve az építési albizottság vezetője, Tamás István, közösen nyújtottak be egy módosító javaslatot a most tárgyalás alatt álló építési törvényhez. Ehhez csatlakozott Molnár Péter, a kulturális bizottság tagja, illetve annak vezetője, Vitányi Iván is. Ebben fogalmazódik meg az építészeti alap létrehozásának igénye. Egy ilyen típusú alap egyébként nem új ötlet. Három évvel ezelőtt, 1993-ban a 23. törvénycikk alapján jött létre a Nemzeti Kulturális Alap (NKA), amelynek tizenöt kollégiumában a tánc, a fotó, a film, a színház, a képzőművészet, sőt a digitális kultúra stb. eredményes működése, fejlődése számára is meghatározó gazdasági bázis működik. Egyedül az építészet maradt ki méltánytalanul ebből a körből, mégpedig a már említett besorolási probléma miatt: a kultúra és a művészet minden egyéb ága a Művelődési és Közoktatási Minisztérium felügyelete alá rendelt, miként az NKA is. Az építészet viszont a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium (KTM) hatáskörébe tartozik. Itt azonban elsősorban a környezetvédelemre irányul figyelem. Az építészettel foglalkozó hivatalnokok száma rendkívül csekély, mindössze néhány fő. A miniszterelnök úrnak írott levéllel egyébként a helyzetünket jellemző válság társadalmi fontosságára kívántam fölhívni a figyelmet. Azért is szükségünk volt erre a lépésre, mert akár a KTM-ben is, már régen létrejöhetett volna egy építészeti alap, hiszen a minisztériumhoz tartozik az évi kilencmilliárd forint fölött rendelkező Környezetvédelmi Alap is. Nemrégiben, úgymond építészeti feladatokra, elkülönítettek innen egy 150 millió forint körüli összeget. Ezt a pénzt azonban a minisztérium, a környezetvédelmen belül végzett építési, szabályozási folyamatainak biztosítására, külső szakértők megbízására fogják fordítani, nem pedig kulturális célokra. A mi feladatunk viszont az ország közvéleményén belül az építészeti érdeklődés újraélesztése.

– Milyen forrásokból képződne ez az alap?

– Ahogy a Nemzeti Kulturális Alapban is az egyes ágazatokat járulékok bevonásával finanszírozzák, az építészet számára is ilyen járulékból kellene alapot képezni. A járulék például egy festmény eladása után egy százalékot jelent, de erőszakos tárgyú vagy pornográf kiadványok esetében már húsz százalék is lehet. Az építészet esetében célszerű lenne az építési tevékenység – nagyságrendekkel kisebb, mindössze egy-két ezrelékes – juttatási alapját kialakítani.

Kimutathatatlan nagyságrendek

– A képviselők módosító javaslata nyomán, illetve a MÉSZ kezdeményezésére a két érintett tárca minisztere, Baja Ferenc, illetve Magyar Bálint kormányülés elé vitte az alap létrehozásának ügyét, de a parlamenti szavazáskor – az alap vélt inflációgerjesztő hatása miatt – a kormány nem támogatja majd az ötletet. Mit gondol ön arról, hogy ez a döntés jelentősen ronthatja a terv esélyeit?

– Elméletileg minden járulék inflációgerjesztő hatású. Az építészet esetében azonban ezek az ezrelékes nagyságrendek gyakorlatilag kimutathatatlanok. Aki ismeri az építés világát, tudja, hogy egyetlen nem várt néhány napos eső, elhúzódó munkálatok esetében felmerülő, kalkulált inflációs hatás nem ezrelékes, hanem százalékos mértékben befolyásolja a költségeket. Éppen ezért minden beruházás büdzséjébe legkevesebb három százalék nem várt kiadási tételt építenek be. A mi igényünk ennek a tételnek mindössze alig huszadrésze. Egy százmillió forintos építkezés esetében csupán kétszázezer forint. De nem is az igényelt összeg csekélysége a döntő, hanem az alaptól remélt finanszírozási rendszer hatására elsajátított korszerű ismeretek, versenyképes szaktudás gazdasági eredményessége. Megítélésem szerint takarékosságra hivatkozva megakadályozni egy financiális bázis kialakítását, valójában gazdasági károkozást jelent. Ezzel a lépéssel ugyanis az értékemelkedéshez szükséges feltételek létrejöttét hiúsítják meg.

Bojár Iván András

Izraeli vendégjáték a Vígszínházban

Április 12-én és 13-án a Vígszínház és a Katona József Színház meghívására a telavivi Kameri Színház vendégszerepel a Vígszínházban Shakespeare Tévedések vígjátéka című komédiájának „közel-keleti" interpretációjával. A magyar meghívást követően Marton László és Zsámbéki Gábor Izraelbe látogatott néhány hónappal ezelőtt, és a Kameri repertoárjából ezt az előadást választották, mert úgy érezték, hogy mondanivalója a magyar közönséghez is közel áll majd.

A Kameri Színház fennállása óta több mint négyszáz izraeli és nemzetközi darabot vitt színre, melyet csaknem húszmillióan néztek meg. A színház mindig nagy hangsúlyt helyezett a társadalmi és politikai témájú eredeti izraeli darabok bemutatására a klasszikus és a kortárs művek mellett. Számos ismert darab kapott új köntöst a Kameriben, közöttük Gogol Revizora és Shakespeare Tévedések vígjátéka.

A Tévedések vígjátékát Omri Nitzan rendező, a színház művészeti igazgatója a közel-keleti béke reményének jegyében vitte színpadra. A komédia, amelyek hátterében két város ellenségeskedése áll, varázslatosan beleillik véleménye szerint a közel-keleti konfliktus díszletébe. Omri Nitzan rendező elmondta: a komédia újraolvasása után sok közös jellemzőt talált a shakespeare-i alakok és a közel-keleti izraeliek általa oly jól ismert figurái között. Úgy gondolta, hogy alkalom nyílt olyan Shakespeare-interpretáció megteremtésére, amely üzenetet hordoz, a béke reményének üzenetét. Az eredeti darab ugyan happy enddel zárul, minden viszály és félreértés megoldódik, de nincs szó benne a két ellenséges város megbékéléséről. A két város megbékéléséről szóló részt, amely metafora az izraeli–arab konfliktus feloldásának lehetőségére, a rendező kezdeményezésére Dan Almayor neves műfordító toldotta a komédiához, más Shakespeare-darabokra, a IV. Henrikre és a Coriolanusra támaszkodva.

A darab „arab környezetben" játszódik. Az izraeli néző a komédia megtekintésekor tükröt kap saját élethelyzetének jobb megértéséhez is. A magyar nézőnek pedig alkalma nyílik bepillantani egy számára talán nem túl jól ismert, különleges, dinamikus, néha agresszív, de érzékeny, színes, meglepetésekkel teli egzotikus világba.

„Célunk az volt, hogy olyan darabbal mutatkozzunk be Magyarországon – hangsúlyozta Omri Nitzan rendező –, amely kidomborítja az izraeli színművészet jellegzetességeit, amely határokat, nyelveket és időt áthidalva megtalálja a megfelelő hangot a közönséggel. Két kultúra párbeszédének vagyunk részesei, s reméljük, hozzájárulhatunk egymás jobb megismeréséhez és megértéséhez."

A két előadást a Vígszínházban szimultán fordítás kíséri. A budapesti vendégjáték után a Kameri társulata Bécsbe utazik, ahol a Burgtheaterben viszi színpadra a Tévedések vígjátékát.

Schőner Zsuzsa
Izrael

Mesemondók találkozója

Harmadszor rendezik meg a Kárpát-medencei Magyar népmesemondók találkozóját május 23–24-én a gödöllői Művelődési Központban. A rendezvény idén a Fa ága rügyével címet kapta. Gödöllő az eseményt négy testvérváros – Zenta, Beregszász, Csíkszereda és Dunaszerdahely – barátságára építve indította. A szervezésben négy intézmény vesz részt: a Juhász Gyula Városi Könyvtár, a Petőfi Sándor Művelődési Központ, a Pszicholingva Nyelviskola-Kiadó és a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet kultúrökológiai csoportja.

Sváb Jolán, az esemény egyik szervezője szerint a találkozó célja, hogy segítse a népmesék értékeit, sajátos humorát és a mesemondás hagyományait megőrizni. Korhatár nélkül várják mindazokat Gödöllőre, akik még a nagyszüleiktől vagy a dédszüleiktől tanulták a meséket és a mesélés művészetét. Idén már a határainkon túli, Kárpát-medencei magyar nyelvterületekről is érkeznek résztvevők, kisebb csoportok.

Gacsó Anikó

A BÁCSALMÁSI AGRÁRIPARI RT.
TAVASZI TERMÉKAJÁNLATA

Fémzárolt, csávázott, kalibrált, jó minőségű hibridnapraforgó-vetőmagok széles fajtaválasztékban állnak a termelők rendelkezésére:

Igen korai: Ex-399, Isol, Isandro
Korai: Sonrisa, U-55E, Blumix, NSH-26RM, Kamil
Középérésű: IHNK-173, S-277, S-256, Antlia, S-5514
Étkezési: Marica-2.

Stabil formuláció, bio-gombaölő szerek:
BORDÓI LÉ FW, BORDÓI LÉ-KÉN FW

Kertészeti és szántóföldi kultúrákban egyaránt alkalmazható, kitűnő oldékonysággal és tapadási képességgel rendelkező, nagy biológiai aktivitású, különböző kiszerelésekben kapható, a tavaszi lemosó permetezésekhez nélkülözhetetlen környezetkímélő szerek.

Bácsalmási Agráripari Rt.
6430 Bácsalmás, Zrínyi M. u. 3.
Telefon: (79) 342-144
Telefax: (79) 342-240.

75850 LJ

KÖZLEMÉNY

az 1997. évi közoktatási célú támogatási előirányzatok Művelődési és Közoktatási Minisztérium által meghatározott igénybevételi feltételeiről

I. rész

A közoktatási célú központosított előirányzatok igénybevételi feltételei

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium – a Munkaügyi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium és a Belügyminisztérium véleményének kikérésével – a következőkben határozza meg a Magyar Köztársaság 1997. évi költségvetéséről szóló *1996. évi CXXIV. törvény (továbbiakban: költségvetési törvény) 5. számú mellékletében* a közoktatási célok megvalósításának támogatására biztosított központosított előirányzatok igénybevételének címeit és feltételeit.

1. Támogatás a közoktatás számítógépes hálózatához csatlakozáshoz

Előirányzat: 1 600 millió forint

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium – a továbbiakban MKM – a közeljövőben kialakítja a közoktatás országos számítógépes hálózatát.

A projekt egyik része: az országos kommunikációs és számítógép-hálózati rendszer létrehozása, amelynek keretében a tárca által már közzétett ajánlatkérési felhívás alapján lebonyolítandó tender győztese első lépésként a *„Középiskolai Internet-projekt”* keretében (1998. augusztus 31-ig) legalább 64 Kbps sávszélességű kommunikációs csatornán, teljes körű Internet-szolgáltatást biztosít a jelenleg is legalább 9., 10., 11. és 12. évfolyammal (valamennyi felsorolt évfolyamon) működő magyarországi középiskoláknak, ezen túl az önálló középiskolai kollégiumoknak, országos és megyei (fővárosi) szakmai szolgáltató szervezeteknek, továbbá a jelen pályázat keretében támogatáshoz jutó helyi önkormányzatok egyes általános iskoláinak. (A többcélú és a több épületben, a több telephelyen működő intézmények esetében is csak egy helyszínen.) A szolgáltatás részeként – szükség szerint – az intézmények számítógép hálózati elemeket (routert és HUB-ot) is kapnak.

Az országos kommunikációs és számítógép-hálózati rendszer létrehozása (beleértve az intézményhez kiépítendő kommunikációs csatornát is), a helyi kapcsolati eszközök telepítése és a teljes körű Internet-szolgáltatás a számítógéphálózatba bekapcsolt *intézmények számára ingyenes.*

A „Középiskolai Internet-projekt”-ben való részvételre a középiskoláknak, az önálló középiskolai kollégiumoknak, az országos és megyei (fővárosi) szakmai szolgáltató szervezeteknek *nem kell jelentkezniük.* A tender győztese (az országos hálózat kiépítője és szolgáltatója) – az MKM által rendelkezésére bocsátott címlista alapján, a tárcával folyamatosan egyeztetve – levélben megkeresi és felkéri őket a hálózathoz csatlakozásra. Bekapcsolódási igényüket a felkéréssel együtt megküldött formanyomtatvány – amely a fenntartóval közösen tett csatlakozási nyilatkozat – visszaküldésével jelezhetik. A pozitív tartalmú csatlakozási nyilatkozatot tevőket – az országos hálózatépítési lehetőségek és a finanszírozhatóság függvényében – folyamatosan, de legkésőbb 1998. augusztus 31-ig az Internet-hálózatba kapcsolják és ezzel együtt – az intézményekkel előre egyeztetett módon – telepítik a helyi hálózati elemeket (a routert és a HUB-ot).

A projekt másik része: *az iskolák és az önálló kollégiumok ellátása helyi számítógép-hálózatokkal,* hogy a közoktatás országos kommunikációs és számítógép-hálózatának szolgáltatásait, az Internetet a tanulók számára hozzáférhetővé tehessék. *Az ehhez szükséges számítógépes rendszerek beszerzésének támogatása képezi a jelen pályázati felhívás tartalmát.*

A támogatás célja: lehetővé tenni, hogy a Középiskolai Internet-projektben részt vevő iskolák (beleértve néhány általános iskolát is) és önálló középiskolai kollégiumok legalább egy oktatási helyiségben biztosítsák a számítógéphálózati, illetve teljes körű Internet-szolgáltatást. Legyen megfelelő teljesítményű szerver és a tanulók létszámához, a tanulócsoportok számához viszonyítottan elfogadható számú számítógépes munkaállomás, hálózati szoftver. (A támogatás meghatározása szempontjából *„elfogadható számúnak”* tekintjük az intézmény paramétereiből és a rendelkezésre álló támogatásból *normatív* módon meghatározott számítógépes munkaállomások, hálózati szoftverlicencek számát.)

Igényjogosultak: Az iskolát, önálló kollégiumot fenntartók, amelyek elsősorban a 9., 10., 11. és 12. évfolyamokon *(valamennyi felsorolt évfolyamon)* működő középiskoláik és önálló középiskolai kollégiumaik, illetve néhány általános iskolájuk számára pályázhatnak támogatást, a megyei (fővárosi) TÁKISZ-nál, (FÁKISZ-nál) beszerezhető KÖSZ–FT–97 jelű *„Fenntartói pályázati adatlap”*-on. Az igénylés összeállításához szükséges adatokat a KÖSZ–IN–97 jelű *„Intézményi adatlap”*-on kérhetik be intézményüktől.

A központosított előirányzatból ezt a támogatást csak közoktatási intézményfenntartó helyi önkormányzat (helyi önkormányzati intézményfenntartó társulás „gesztora”) igényelheti. A nem helyi önkormányzati iskola, önálló kollégium fenntartója (alapítvány, egyházi jogi személy, egyetem, főiskola, egyéb állami szervezet, gazdálkodó szervezet, magánszemély stb.) erre a célra a közlemény II. részének 1. pontjában meghatározott keretből kérhet támogatást.

Pályázatot csak az a fenntartó nyújthat be, amelyik elfogadja a közlemény 1. pontjában meghatározott valamennyi feltételt (beleértve a támogatás meghatározott célra, módon és határidőkhöz kötött felhasználását). Az aláírt „Fenntartói pályázati adatlap” benyújtása a feltételek elfogadását jelenti.

A pályázatban intézményi ***alapcsomag***nak nevezzük a nagy teljesítményű szerver és a tanulók létszámához, a tanulócsoportok számához viszonyítottan elfogadható számú számítógépes munkaállomás, a hozzá tartozó hálózati szoftver és segédprogramok központosított közbeszerzéssel elérhető legkedvezőbb együttes árának megfelelő támogatást, amelyhez *nem kell a fenntartónak önrésszel hozzájárulnia,* hogy intézménye a csomagba tartozó számítógépeket, szoftvereket és licenceket megkaphassa. Az „összeállítható” és a pályázat során odaítélhető alapcsomagok „tartalma” és száma az intézményi paraméterektől (pl. székhelyétől, képzéstípusától, tanulólétszámától, osztályszámától) és a keretösszegtől függ, ezért csak az igényfelmérést követően lehet pontosan meghatározni, hogy hány igényjogosultnak biztosítható alapcsomag és egy-egy intézmény esetében az hány számítógépből fog állni.

Kiegészítő csomagnak nevezzük az alapcsomagon felül – *az alapcsomagra jogosultaknak* – megpályázott további számítógépes munkaállomások, hálózati szoftver és segédprogram licencek központosított közbeszerzéssel elérhető legkedvezőbb együttes árának megfelelő összeg megfizetéséhez biztosított támogatást, amelyet *önrésszel ki kell egészítenie* a fenntartónak ahhoz, hogy adott intézménye a kiegészítő csomaghoz tartozó eszközöket, szoftvereket és licenceket megkaphassa. A kiegészítő csomagban igényelt számítógépek, szoftverek, licencek árát a pályázati adatlap kitöltési útmutatójában megtalálható, átlagos kiskereskedelmi árakat (és nem a központosított közbeszerzéssel elérhető legkedvezőbb árakat, hiszen „közbeszerezni” csak az igények benyújtását követően lehet) tartalmazó táblázat alapján, a pályázók előre becsülhetik és annak ismeretében tehetnek nyilatkozatot, hogy a pályázati támogatás elnyerése esetén mekkora önrésszel járulnak hozzá intézményük számítógép-hálózatának fejlesztéséhez. Az alapcsomagra pályázóknak természetesen nem „kötelező” kiegészítő (vagy más) csomagra pályázniuk.

Többletcsomagnak nevezzük az alap- és kiegészítő csomag-szerkezetnek (és elsősorban nem a darabszámnak) megfelelő intézményi számítógép-hálózat központosított közbeszerzéssel elérhető legkedvezőbb árának megfelelő összeg megfizetéséhez biztosított támogatást, amelyet a pályázatban önrésszel – a kiegészítő csomagnál *jelentősebb mértékben* – ki kell egészítenie a fenntartónak ahhoz, hogy intézménye a többletcsomaghoz tartozó eszközöket, szoftvereket és licenceket megkaphassa. A többletcsomagban igényelt számítógépek, szoftverek, licencek árát a pályázati adatlap kitöltési útmutatójában megtalálható, átlagos kiskereskedelmi árakat (és nem a központosított közbeszerzéssel elérhető legkedvezőbb árakat, hiszen „közbeszerezni” csak az igények benyújtását követően lehet) tartalmazó táblázat alapján, a pályázók előre becsülhetik, és annak ismeretében tehetnek nyilatkozatot, hogy a pályázati támogatás elnyerése esetén mekkora önrésszel járulnak hozzá intézményük számítógép-hálózatának fejlesztéséhez. (Ilyen támogatást általános iskola számára is pályázhat a fenntartó. Az általános iskolák esetében a támogatás részét képezheti néhány általános iskola 64 Kbps csatornán, teljes körű Internet-szolgáltatáshoz juttatása még 1997-ben.)

A pályázatból nem kizáró ok, ha az érintett iskola, önálló kollégium már rendelkezik számítógép-hálózattal, esetleg Internet-kapcsolattal. Egy pályázó többféle csomagra is beadhatja pályázatát.

A pályázat beadási határideje: 1997. május 30. A fenntartók támogatási igényüket a székhelyük szerint területileg illetékes megyei (fővárosi) TÁKISZ-hoz (FÁKISZ-hoz) nyújthatják be. A határidő után érkező igények figyelembevételére nincs lehetőség. Az adatok helytállóságáért a fenntartó felelős.

A pályázati adatlaphoz mellékelni kell a KÖSZ–FM–97 jelű nyomtatványon kiállított feltételes megrendelést (lásd később), valamint az intézmény és fenntartója közös nyilatkozatát (a KÖSZ–NY–97 jelű nyomtatványon), amelyben vállalják, hogy csatlakoznak a közoktatás Internet-szolgáltatást biztosító hálózatához abban az esetben, ha a közoktatás országos Internet-szolgáltatója ezt az 1. pont bevezető részében meghatározott feltételekkel felajánlja. Ha a kapcsolt központosított közbeszerzéssel élni kívánnak, a KÖSZ–KK–97 jelű nyomtatványon kiállított feltételes megrendelést is mellékelni lehet. A nyomtatványokat a TÁKISZ-ok (FÁKISZ) biztosítják.

A pályázat helyi előkészítése, összeállítása, a pályázat lebonyolítása: A fenntartó pályázatát a feltételeknek megfelelő nevelési-oktatási intézmények igényei alapján indokolt összeállítani. Úgy célszerű pályázni, hogy *minden igényjogosult középiskola, önálló középiskolai kollégium számára legalább egy alapcsomag biztosított legyen.* Megfelelő helyi informatikai fejlesztési koncepció és fenntartói hozzájárulás esetén az alapcsomagra jogosult intézménynek kiegészítő csomag, más nevelési-oktatási intézményeknek (pl. általános iskolának) többletcsomag igényelhető. (Néhány, főleg kistelepülési általános iskola számára alapcsomag is megpályázható.)

Központosított közbeszerzés: A pályázati nyertesek igényeinek összevonásából képződő nagy darabszámmal elérhető árkedvezmény – amelyből további eszközök beszerzésére nyílik lehetőség –, valamint az országos közoktatási számítógép-hálózat szabványoknak, minőségi követelményeknek eleget tevő összehangolt működése *központosított közbeszerzést* indokol. Ezért a pályázati anyag részeként a pályázónak (a KÖSZ-FM–97 űrlapon) *feltételes megrendelést* kell adnia az MKM Informatikai Igazgatóságának, hogy abban az esetben, ha a jelen pályázat útján támogatáshoz jut – a kapott előirányzatot és az esetleg felajánlott önrészt más pályázók támogatásával, önrészével összevonva – a nevében és helyette, érdekeinek szem előtt tartásával bonyolíttassa le a központosított közbeszerzési eljárást. (A központosított közbeszerzést a Miniszterelnökség Közbeszerzési és Gazdasági Igazgatósága mint a számítástechnikai eszközök jogszabályban meghatározott közbeszerzője, alapfeladatként fogja elvégezni.)

A pályázathoz kapcsolt központosított közbeszerzés: A támogatásra pályázó fenntartónak az MKM lehetőséget biztosít arra, hogy a Középiskolai Internet-projektben részt nem vevő hivatalának, intézményének, szervezetének, a pályázathoz kapcsoltan központosított közbeszerzéssel márkás, magas minőségi és szabványkövetelményeknek eleget tevő nagy teljesítményű számítógépeket szerezzen be. A kapcsolt központosított közbeszerzés keretében megrendelendő számítógépek, szoftverek, licencek árát a pályázati adatlap kitöltési útmutatójában megtalálható, átlagos kiskereskedelmi árakat (és nem a központosított közbeszerzéssel elérhető legkedvezőbb árakat, hiszen „közbeszerezni” csak az igények benyújtását követően lehet) tartalmazó táblázat alapján a pályázók előre becsülhetik. Amennyiben a pályázó fenntartó e felkínált lehetőséggel élni kíván, ezt a „Fenntartói pályázati adatlap”-on jeleznie kell, s a pályázati anyag részeként ugyancsak *feltételes megrendelést* kell adnia (a KÖSZ–KK–97 űrlapon) az MKM Informatikai Igazgatóságának, hogy abban az esetben, ha a pályázat útján támogatáshoz jut – a „csomagokra” kapott összeget és az esetleg felajánlott önrészét, valamint ez utóbbi feltételes megrendelés tárgyát képező számítógépekre szánt külön összeget, más pályázók támogatásával, önrészével, megrendelésével összevonva – a nevében és helyette bonyolíttassa le a központosított közbeszerzési eljárást. (A központosított közbeszerzést ebben az esetben is a Miniszterelnökség Közbeszerzési és Gazdasági Igazgatósága mint a számítástechnikai eszközök jogszabályban meghatározott központi közbeszerzője – alapfeladatként – fogja elvégezni.)

Az önrész nem fedezhető hitelből.

A közbeszerzés költsége egyik esetben sem terheli a fenntartót (ez további beszerzési kedvezményt jelent a számára), ennek költségét az MKM fejezeti kezelésű előirányzatából fedezi.

A pályázati anyagok összesítése, besorolása, döntésre előkészítése: 1997. június 13-ig készül el. A *besorolást* az alapcsomagok esetében a fentiekben meghatározott igényjogosultság (adott évfolyamokkal működő középiskola, vagy önálló középiskolai kollégium, kistelepülési általános iskola) és az intézményi paraméterek (tanulólétszám, évfolyamok száma, osztályok száma) határozzák meg.

A kiegészítő és a többletcsomagok esetében az intézményi paraméterek mellett a fenntartó hozzájárulásának aránya, továbbá az általa a pályázathoz kapcsoltan, központosított közbeszerzéssel beszerezni kívánt számítógépek száma és értéke is sorrendképző. Ugyanis e támogatásformák odaítélésekor előnyben részesülnek a több önrésszel hozzájárulók és azok a pályázók, akik hivataluk, intézményük, egyéb szervezetük számítógépbeszerzését a pályázathoz kapcsoltan központosított közbeszerzéssel akarják biztosítani. (Ez utóbbi megoldás ugyanis növeli a „közbeszerezhető” darabszámot, hozzájárulva a beszerzési ár csökkenéséhez.)

A kapcsolt központosított közbeszerzésre fordított összeg *kiváltja az önrészt,* ha mértéke eléri az igényelt támogatási (alap-, kiegészítő, többlet-) csomagok központosított közbeszerzési összes árának ötven százalékát. Ha a pályázó nem tud ilyen értékű kapcsolt megrendelést adni, az ennél kisebb „kapcsolt összeg” is *relatíve növeli* a pályázat elbírálásakor előnyt jelentő önrészt.

Döntés: A támogatások (előirányzatok) odaítéléséről – a besorolás alapján – a közoktatási helyettes államtitkár által felkért tagokból álló és az MKM Informatikai Igazgatósága által szervezett *szakértő bizottság* 1997. június 27-ig dönt.

A támogatásra rendelkezésre álló összegkorlát miatt ebben az évben valószínűleg nem lesz lehetőség valamennyi támogatási igény kielégítésére.

Nássabadság 2001 Márc. 29

Lehoczki István

FIZETÉSNAP

– Egy apró szívességet szeretnék kérni, uraim: az igazgató nem találja a páncélszekrény kulcsát...

HÍREK

Brit tudósok szerint agyvizsgálattal mérhető, hogy igazi-e a szerelem, vagy sem. A londoni University College kutatói azt állítják, hogy az igazi szerelem változásokat idéz elő az agyban, és ezek mágneses, rezonanciás képalkotó berendezéssel láthatóvá tehetők. Az agynak ugyanezek a részei aktivizálódnak a kábítószer által előidézett euforikus állapotban is, tehát a szerelem olyan, mint a drog.

Őseink ezt egyszerűbben fogalmazták meg: a szerelem elveszi az ember eszét.

V. G.

HERDER-DÍJ. Magyarországról az idén a 76 éves Böhönyey János építész részesül a kiemelkedő közép- és kelet-európai művészeket és tudósokat elismerő Herder-díjban. Rajta kívül Marek Kopelent cseh zeneszerző, Evangelosz Mucopulosz görög filozófus, Andrej Mitrovic szerb történész, Janez Bernik szlovén festőművész, Maria Klanska lengyel germanista, valamint Jurij Andruhovics ukrán költő és eszszéíró veheti még át a díjat, s a vele járó pénzjutalmat május 3-án a bécsi egyetem dísztermében. A kitüntetés a Kelet-Európához fűződő kulturális kapcsolatok ápolását és támogatását, valamint az európai kultúrához e térség országaiból érkező jelentős hozzájárulások méltatását szolgálja. *(MTI)*

TŰZOLTÓKOCSI KARAMBOLJA. Ketten életüket vesztették, amikor egy tűzesethez vonuló tűzoltóautó összeütközött egy személygépkocsival kedd éjszaka Szolnokon. A baleset következtében, a megkülönböztető jelzést használó tűzoltógépjármű, vasouri államban. A másik elítélt Ronald Dunaway Fluke volt, ő felesége és két gyermeke megöléséért kapott halálos méregadagot a szomszédos Oklahoma államban. *(MTI)*

ELÁSTA AZ APJÁT. Egy domaszéki férfit azzal gyanúsít a rendőrség, hogy ásóval agyonverte apját, majd a holttestet elásta az udvaron. A rendőrök tudomására jutott a napokban, hogy a Csongrád megyei községben az a szóbeszéd járja, megölte apját a 40 éves Ny. Ferenc. A hallottak alapján szerdán kivonultak Ny.-ék házához, s hozzákezdtek az udvar felásásához. A délutáni órákban bukkantak rá az idős férfi elföldelt holttestére. A rendőrség emberölés alapos gyanúja miatt megindította az eljárást Ny. Ferenc ellen, a gyanúsított kihallgatása tart. *(MTI)*

HALOTT DROGOS. Egy fiatalember holttestét találták meg Budapesten, a IV. kerületi Lebstück Mária utca egyik lakóháza lépcsőfordulójában szerda délután. Az elsődleges vélemények szerint kábítószertúladagolásban hunyt el a fiatalember. Bár a helyszínen kábítószert és kábítószer fogyasztásához szükséges eszközöket nem találtak, a fiatalember testén jól kivehető tűnyomok voltak. Az elhunytnál iratokat nem találtak, személyazonossága megállapításán a rendőrök dolgoznak. *(MTI)*

LOVAGI CÍMET adományozott a 81. életévét rövidesen betöltő Ravi Shankar indiai szitárművésznek a brit királyi ház. A klasszikus indiai zenehagyományokat ápoló világhírű zenész, meghatódottságában

A nagy érdeklődéssel várt – a televízióban is egyenesben közvetített – fellövés a hordozórakéta meghibásodása miatt hiúsult meg. Az állandóan a Föld ugyanazon pontja fölött tartózkodó – geostacionárius – műholdak indítására kifejlesztett GSLV-D1 hordozórakéta egyik segédhajtóműve az indítás pillanatában mondta fel a szolgálatot, mire az automata biztonsági rendszer azonnal leállította az indítást. A fellövést meghatározatlan időre elhalasztották. *(MTI)*

A FRANCIA BECSÜLETREND parancsnoki fokozatával tüntette ki Jacques Chirac francia köztársasági elnök Quincy Jonest, a világhírű amerikai muzsikus-zeneszerzőt és producert. A 68 éves Jones, aki Michael Jackson producereként, vagy elsősorban több neves filmzene (Forró éjszakában, Gyökerek) szerzőjeként ismert, az 50-es években Franciaországban Nadia Boulangernál tanult zongorázni, később olyan francia hírességekkel dolgozott együtt, mint Charles Aznavour és Michel Legrand. 1990-ben már kapott egy Becsületrendet, de ő az első amerikai születésű zenész, akinek odaítélték a parancsnoki fokozatot. *(MTI)*

FEJÉR MEGYE ATLASZA. Megjelent Fejér megye atlaszának második kiadása – jelentették be Székesfehérvárott sajtótájékoztatón szerdán. A mappa százhét település térképét, magyar, német és angol nyelvű, fényképekkel, címerekkel és közérdekű információkkal kiegészített ismertetőjét tartalmazza. A gyulai HISZI – MAP Térképkiadó és Kereskedelmi Kft. által hétezer példány-

Nagyüzem Euró

LABDARÚGÁS

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az olaszok és a románok sikerével ért véget a világbajnoki selejtező „magyar" (8.) csoportjának két mérkőzése. Az Ebezüstérmes itáliaiak a Juventus csatárkettőse, *Filippo Inzaghi* és *Del Piero* duplájával arattak papírforma-győzelmet a litvánok ellen Triesztben; a grúzok otthonában, Tbilisziben Románia válogatottja *Dorinel Munteanu*, valamint *Contra* egyaránt a védőkön megpattant góljával szerezte meg a három pontot. *Az állás:* 1. Olaszország 13 pont/5 mérkőzés, 2. Románia 6/4, 3. Magyarország 5/3, 4. Grúzia 3/3, 5. Litvánia 1/5.

További eredmények:

1. csoport: Svájc–Luxemburg 5-0 (gól: Frei 3, Lonfat, Chapuisat). Szlovénia–Jugoszlávia 1-1 (gól: Zahovics, illetve Milosevics). Oroszország–Feröer-szigetek 1-0 (gól: Mosztovoj). *Az állás:* 1. Oroszország 10/4, 2. Svájc 8/5, 3. Szlovénia 7/5, 4. Jugoszlávia 5/3, 5. Feröer-szigetek 4/4, 6. Luxemburg 0/5.

2. csoport: Andorra–Írország 0-3 (gól: Harte – tizenegyesből, Kilbane, Holland). Ciprus–Észtország 2-2 (gól: Konsztantinu, Okkas, illetve Kristal, Piiroja). Portugália–Hollandia 2-2 (gól: Pauleta, Figo – tizenegyesből, illetve Hasselbaink, Kluivert). *Az állás:* 1. Írország 11/5 (12-3-as gólk.), 2. Portugália 11/5 (11-4), 3. Hollandia 8/5, 4. Ciprus 7/5 (10-12), 5. Észtország 7/5 (6-8), 6. Andorra 0/7.

3. csoport: Csehország–Dánia 0-0. Bulgária–Észak-Írország 4-3 (gól: Balakov – tizenegyesből, Petrov 2, Csomakov, illetve Williams, Elliot, Healy – tizenegyesből). *Az állás:* 1. Csehország 11/5, 2. Bulgária 10/5, 3. Dánia 9/5, 4. Észak-Írország 4/5, 5. Izland 3/4, 6. Málta 1/4.

4. csoport: Moldova–Svédország 0-2 (gól: Allback 2). Macedónia–Törökország 1-2 (gól: Micevski, illetve Mitrevski – öngól, Ümit). Szlovákia–Azerbajdzsán 3-1 (gól: Németh 2, Mészáros, illetve Vasziljev – tizenegyesből). *Az állás:* 1. Szlovákia 11/5 (7-2), 2. Törökország 11/5 (7-3), 3. Svédország 11/5 (5-1), 4. Macedónia 4/5, 5. Moldova 2/5, 6. Azerbajdzsán 1/5.

5. csoport: Fehéroroszország–Norvégia 2-1 (gól: Hackevics, Vasziljuk, illetve Solskjaer). Lengyelország–Örményország 4-0 (gól: Michal Zewlakow – tizenegyesből, Olisadebe, Marcin Zewlakow, Karwan). Wales–Ukrajna 1-1 (gól: Hartson, illetve Sevcsenko). *Az állás:* 1. Lengyelország 13/5, 2. Fehéroroszo. 10/5, 3. Ukrajna 8/5, 4. Wales 4/5, 5. Norvégia 2/5 (4-7), 6. Örményország 2/5 (5-11).

6. csoport: Skócia–San Marino 4-0 (gól: Hendry 2, Dodds, Cameron. *Az állás:* 1. Skócia 11/5, 2. Belgium 8/4, 3. Horvátország 5/3, 4. Lettország 3/4, 5. San Marino 0/4.

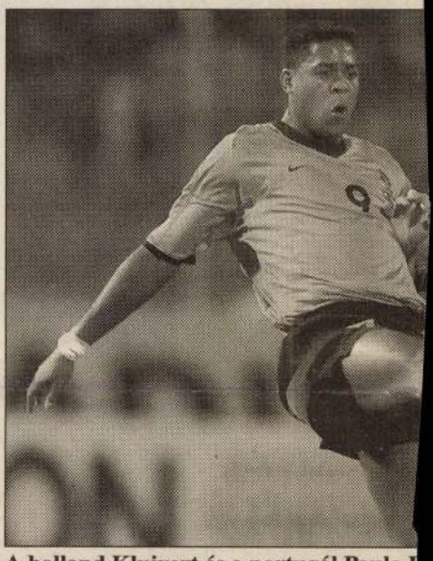

A holland Kluivert és a portugál Paulo

A fehérváriak brazilja, Leo és Zováth „repülőshow"-ja Angyalföldön, a labdarúgó Magyar Kupa negyeddöntőjében: a Videoton 2-0-ás győzelmével elbúcsúztatta a Vasast (gól: Usvat, Julinho). Kiesett az MTK is, amelyet a házigazda Tatabánya 1-0-ra múlt felül (gól: Schafranek). A Debrecen hosszabbítás után ütötte ki az Újpestet: a hajdúsági találkozó a rendes játékidőben 2-2-vel ért véget, majd a vendéglátók 4-2-re nyertek (gól: Kerekes 2, Radojicsics, Bajzát, illetve Kunzo, Korolovszky). A másodosztályúak mérkőzésén: BKV Előre–Szolnok 2-1 (gól: Bene, Megyesi – tizenegyesből, illetve Balogh) FOTÓ: SOPRONYI GYULA

HÍREK

MÁSODIK lett a BSE női asztaliteniszegyüttese a klubcsapatok Szuperligájában: a döntő visszavágóján 6:1-es vereséget szenvedett a Froschbergtől, amely

MÉRKŐZÉSEK az észak-amerikai profi kosárlabda-bajnokságban: Los Angeles Clippers–Detroit Pistons 101:94 (a vendégeknél Dávid egy percet játszott), Sacramento Kings–New York Knicks

Böhönyei János építész

Rovatvezető: Lőcsei Gabriella

Európa közepe 1000 körül

BERLINBEN szombaton nyitja meg Rockenbauer Zoltán kultuszminiszter az Európa közepe 1000 körül című cseh, magyar, német, lengyel és szlovák közreműködéssel összeállított vándorkiállítást, amely tavaly augusztusban Budapesten mutatkozott be legelőször. A hazánkban november 26-ig látható anyag először Krakkóba utazott, onnan most Berlinbe érkezik. Berlin után Mannheim, Prága és Pozsony következik. A berlini kiállításmegnyitó előtt a visegrádi négyek kulturális miniszterei találkozóján, a csehországi Cesky Krumlovban a hagyományos népi kultúra megőrzését és védelmét szolgáló intézkedésekről, a helyi népi hagyományok támogatásáról és terjesztéséről, valamint a médiapolitika kérdéseiről tárgyalt kollégáival Rockenbauer Zoltán. (Sz. Zs.)

Károlyi Gáspár-napok Nagykárolyban

VÁRHEGYI ATTILA államtitkár nyitja meg ma délután négy órakor Nagykárolyban a Károlyi Gáspár-napok rendezvénysorozatát a város színházában. Megnyitó beszédet mond Razvan Theodorescu román kulturális miniszter is. Az ünnepség után a két politikus tárgyalást folytat a magyar–román kulturális kapcsolatok fejlesztésének lehetőségeiről. (N. T. I.)

Díjátadás Bécsben

A HERDER-DÍJAT szerdán hét közép- és kelet-európai alkotó, művész és tudós – köztük Böhönyei János magyar építész – vehette át a bécsi egyetemen Georg Winckler rektortól. Idén Evangelosz Mucopulosz görög filozófus, Andrej Mitrovic szerb történész, Janez Bernik szlovén művész, Maria Klanska lengyel germanista, Marek Kopelent cseh zeneszerző, Jurij Andruhovics ukrán költő és esszéíró, valamint Böhönyei János magyar építész részesült az elismerésben. A díj 30 ezer német márkának megfelelő összeggel jár, valamint azzal a lehetőséggel, hogy a kitüntetettek javaslatára egy hazájukból való fiatal egyéves ösztöndíjat kap a bécsi egyetemen. (MTI)

Véget ért a magyar írók hete

MAGYAR ÍRÓKNAK szentelték az elmúlt hét napot Budapesten, a Libri Könyvpalotában. A magyar írók hete azoknak a gazdasági volumenüket tekintve kicsi, ám jelentős műhelyeknek kíván fórumot teremteni, amelyek háttérbe szorulnak a nemzetközi könyvfesztiválnak a külföldi kiadókat és látványosan illusztrált műveket előtérbe állító forgatagában. A könyvhét pedig az alkotói individuumokat helyezi az érdeklődés középpontjába. A magyar írók hetének főszereplői viszont azok a kis kiadók, amelyek elsősorban a kortárs magyar irodalmat veszik pártfogásukba. Mert – a Magyar Írószövetség elnöke, Pomogáts Béla a magyar írók hetén mondott szavait idézve – az irodalom és a könyv művelőinek minden nemes szándéka zátonyra futhat a fogyasztók közönyén. A magyar írók hete segélykiáltás is az olvasóknak: mentsék meg a magyar irodalmat! (P. Z.)

Rovatvezető: Vereckei Zoltán

Mai televízió- és rádióműsor

A rádió- és a televízió-műsorok részletesen és ajánlóval a szerdánként megjelenő, színes, 32 oldalas **MŰSORÚJSÁG** című mellékletünkben olvashatók.

m1: **5.45** Agrárvilág **6.00** Ma reggel **8.30** Ezredforduló **8.35** Tévétorna Norbival – nem csak duciknak **8.40** Forró szél **9.40** Naprakész magazin **12.01** Híradó délben **12.12** Körzeti híradók **12.21** Bank utca **12.25** Világhíradó **12.41** Lapszemle **12.45** Agrárvilág-tallózó **13.00** Körzeti magazinok **13.50** Erdők, mezők muzsikusai **14.25** Utazás a világ nagy vasútjain **15.20** Ezredforduló **15.30** Iskola utca **16.30** Ezredvégi Magyarország **17.25** Évgyűrűk **18.00** Híradó hatkor.**18.12** Szót kér a természet! **18.20** Ablak **19.15** Világhíradó **19.30** Híradó este **19.53** Sporthírek **20.05** Királylány a feleségem **21.50** Híradó este **22.00** Aktuális **22.20** Théma **22.35** Rajongó **23.05** Balázs Fecó **23.55** Ezredforduló

m2: **5.45** Agrárvilág **6.00** Ma reggel **8.30** Panoráma **9.00** Politikai vitanap. Közvetítés a Parlamentből **15.30** Magyar Ház **16.00** Naprakész magazin **17.50** Néprajzi értékeink **18.00** TS – Férfi röplabdabajnoki döntő **19.40** Tévétorna Norbival **19.45** Esti mese **20.00** Világhíradó **20.15** Híradó este **20.40** Sporthírek **20.45** Európa felé **20.50** Századunk **21.15** Magyarország 2001. **21.50** Cigánytörvény **23.20** Záróra **0.20** Éjszakai csevegés

DUNA TV: **5.30** Indul a nap **8.40** Kastélysors Erdélyben **9.20** Pendragon legenda **10.55** Valami „Plussz" **11.50** Híradó **12.00** Déli harangszó **12.20** Határok fölött **12.50** A szellem órája **13.50** Mai kézművesek **14.05** Házasságtörők **15.25** Ugrásváltás **16.00** Kalendárium **18.00** Híradó, sport **18.30** Mese **18.55** Hej, hej, helyes beszéd! **19.00** Magyar emlékek az Adrián **19.15** Kísértet Lublón **20.50** A XX. század száz híres fotója **21.00** Híradó, sport **21.35** Özönvíz **23.50** Ezredforduló **23.55** Híradó

tv2: **6.00** Jó reggelt, Magyarország! **9.00** Az ígéret földje **10.00** Színkép **10.45** Közvetlen ajánlat **11.45** Reggeli gondolatok **11.50** Magyar történelmi arcképcsarnok **11.55** Titokzatos természet **12.20** Csupa-csupa élet **12.45** Bajnokakadémia **13.10** Sámson a kalózok ellen **14.45** Columbo **15.55** Marimar **16.15** Mylady **16.45** Sebzett szívek **17.15** Fiorella **18.00** Acapulco szépe **18.30** Tények **19.00** Most vagy soha! **19.50** Vad angyal **20.30** Dáridó **22.50** Jó estét, Magyarország! **23.30** Csiszár.hu **1.00** Haláltánc **2.55** Vers éjfél után

RTL KLUB: **6.30** Reggeli **8.55** Joker **9.05** Receptklub **9.20** Tiltott szerelem **9.45** Titkok és szerelmek **10.35** Top-shop **11.30** Ünnepnaptár **13.00** Híradó **13.20** Kavalkád **13.25** Második csók **13.55** A Hyperion-öböl **14.45** Paula és Paulina **15.30** Terra Nostra **15.55** Csak egy szavadba kerül! **16.00** Híresek és gazdagok **16.20** Mónika **17.10** Csak egy szavadba kerül! **17.15** Maria **18.10** Találkozások **18.30** Híradó **18.55** Fókusz **19.20** Legyen ön is milliomos! **19.55** Barátok közt **20.25** Fekete-tengeri támadás **22.05** Önfejűek **0.30** Híradó

KOSSUTH: **4.33** Határok nélkül **5.00** Reggeli Krónika **9.04** Napközben **11.05** Cigányfélóra **11.35** Ex **12.02** Déli Krónika **12.40** Ki nyer ma? **12.50** Törvénykönyv **13.05** Vendég a háznál **13.20** Az Országos Rabbiképző Intézet Goldmark Kórusa énekel **13.30** Halljad, Izrael! **14.04** Klasszikusok mindenkinek **14.35** Rába György: Remények és csalódások **14.50** Irodalmi műsorajánlat **15.05** Szóljon hozzá! **15.55** Kamatozó forintok **16.00** Délutáni Krónika **16.20** Zöld hírek **16.25** Népzenei híradó **17.05** „Magyarországról jövök..." **18.00** Esti Krónika **19.05** Sportvilág **19.30** Jó éjszakát, gyerekek! **19.40** Csodák és csudák **20.04** Magyar daloskert **20.30** Határok nélkül – az irodalomról **21.05** Szóló **22.00** Késő esti Krónika **22.30** Szellemtörténetek **23.04** Hangversenymúzeum

PETŐFI: **4.32** Hajnali dallamok **6.03** Kívánságreggel **8.45** Sportreggel **9.00** Délelőtt **11.48** Korkérdés **12.00** Jó ebédhez szól a nóta **13.00** Verkli **14.00** Péntektől péntekig – Info 2001. **17.00** Háztól házig **18.01** Kölyökrádió **18.30** Sport **19.04** Unikum **20.00** Váltóhang – Gospelek **21.04** Húszas stúdió **22.00** Volt egyszer egy fesztivál... **23.00** Hírpercek, sporthíradó **23.15** Visszajátszás **0.00** Éjfél után...

BARTÓK: **6.00** Muzsikáló reggel **8.06** Pódium **9.21** Magyar zeneszerzők **10.05** Köztér **11.00** Népszerű operarészletek **11.39** Szülőföldem – zengő anyanyelvem **12.06** Hangverseny délidőben **12.55** Hangverseny a Zenetörténet – mindenkinek hallgatóinak **14.05** Kő hull apadó kútba **15.03** Zenekari muzsika **16.05** Muzsikáló délután **18.05** Muzsika a Bartókon **18.55** Ez van! – Irodalmi értesítő **19.05** Robert Devereux **20.05** Kapcsoljuk a Frankfurti Alte Opert: A frankfurti rádió szimfonikus zenekarának hangversenye **22.05** Rézfúvós kamarazene **22.21** A XX. század legszebb hangfelvételei az EMI gondozásában **23.29** Halljátok, feleim... **0.05** Notturno

dr. Böhönyei János
YBl-díjas építész

- Bemutatom önöknek dr. Böhönye János xxxx Ybl-díjas építészt a Magyar Építőművészek Szövetségének elnökét. Nem nagyon ismeri a közönség ezt a szövetséget.
- Igen, a mi tapasztalatunk is az, hogyha a szakmán kívülállókkal beszélünk az építészet kérdéseiről azt tapasztaljuk, hogy elképzeléseik az építészi munkáról, és magáról az építészszövetségről, elég bizonytalanok, amennyiben egyáltalán ilyen elképzelésük van.
- Egyáltalán milyen cél hozta önöket létre, miért van ez a szövetség?
- A szövetség tulajdonképpen az Építésügyi Minisztérium támogatásával jött létre abból a célból, hogy az építészettel kapcsolatba való tényezőket társadalmi sikon vigye. Ezek közt a tényezők között elsősorban az épületek tervezését magát épület együttes, városok megtervezésével kapcsolatos kéréseket, a műmlékek védelmével kapcsolatos kérdéseket, az építész oktatással összefüggő kérdés csoportokat, az építés iparositás, és tovább a szakma gyakorlási kérdéseket, tehát azt, hogy milyen körülmények közt folyik a tervező irodai tervezői munka.
- Tehát ezt úgy kell elgondolni, hogy minden építész aki ennek tagja, 850 ugye, körülbelül ennyien vannak, mindegyik dolgozik valahol.
- Nyilván valamennyi tagunk valahol, valamely tervezőinté-

1977. II. 12. 16.05 Q. TV.
Unokáink is látni fogják

zetben, vagy oktatási létesitmény, vagy kutatóintézetben állásban is van. Ezekkel a kérdésekkel, tehát nemcsak társadalmi sikon, hanem az effektiv megfizetett munkák során is foglalkozik.
- Tehát önök nem elszigelt szövetség.
- Ez valóban igy van, ugyancsak a feladatunkból következik, hogy az Épitész Szövetségnek az is feladata, hogy a nemzetközi szakmai szerzekkel tartsa a kapcsolatot. A jelenlegi rendkivüli módon felgyorsult technika, és társadalmi fejlődés mellett a nemzetközi fejlődésnek a figyelemmel kisérését, az elzárkózást, az menthetetlenül egy lemaradást eredményezne.
- Kitekintés a világba, 1975 nyarán tartotta Madridban kongresszusát az Épitőmüvészet Nemzetközi Szövetsége. Ott volt a Magyar Televizió is, és a müsorunk szerkesztője Osskó Judit, most mielőtt bemutatjuk azt a kis filmjelentést, amit készitett, tulajdonképpen mi volt a célja ennek az egész utnak.
- Hát először is az, hogy egy olyan nemzetközi kongresszuson vehessünk részt, ahol a világ összes országának épitész képviselője ott van, tulajdonképpen mi más célból mentünk, mint amit sikerült megvalósitani, hiszen olyan épitészeket konferáltak be előzetes, mint - Paul Rudolf, James Starling, akik viszont nem jelentek meg a kongresszuson, igy helyette másokat kellett megszólaltatnunk, szintén rendkivüli jelen~~ség~~ épitészeket, Olaszországból, Nigériából, Bulgáriából és Franciaországból, akiket egy dologról faggattunk, hogy az épitészek helyzete, az épitészek jövője vajon hogy alakul a világon.
- Az épitészeti fejlődés utja ugy érzem, az egész világon közös. Az épitészet ugyanis alapjában véve egy módszer, és ez a módszer minden országban, minden gazdasági, társadalmi feltétel mellett ugyanaz, csak az eszközök, és a lehetőségek mások. Számomra épp oly kitünő épitész az a szegény ördög, az az afrikai, aki a rendelkezésére álló csekély eszközökből kunyhót épit az isten háta mögött, a sivatag közepén, vagy a dzsungelben, mint az az épitész, aki felhőkarcolót épit New York központjában. Világos, hogy mindketten a rendelkezésükre álló eszközöket használják fel a lehető legjobb módon. És ugy, hogy ezzel tükrözik a saját társadalmukat. Tehát a módszer, akár kuynhót, akár felhőkarcolót épitenek, mindkét esetben ugyanaz. És hogy ez minél kifejezőbben valósuljon meg, ez az épitész feladata.
- Az épitész az egyetlen, az épités sok szakembere közül, akinek a szépséghez köze van. Sőt azt mondanám, nemcsak a

a szépséghez, hanem az emberi akarathoz is. Az épitészet az emberért van, anyagi és szellemi szükségleteit elégiti ki. Amig a konstruktőrnek, az épület szerkezetéről kell gondoskodnia, a belső épitésznek a berendezésről, az épitésvezetőnek az épitkezés lebonyolitásáról, addig az épitész az egyetlen, aki az ember anyagi és szellmi szükségeteiről gondoskodhat, és kell is, hogy gondoskodjon. Ezért, ahogy a többi kollégám is mondta, az előbb felsorolt szakemberek mind kitünő szólisták, akik ebben a zenekarban játszanak,de a karmesternek az épitésznek kell lennie.

- Visszaemlékszem egy francia kollégával folytatott beszélgetésemre, egy korábbi kongresssuson, aki mérnök volt, és azt mondta. Az épitész ne csak karmester legyen, hanem zeneszerző is.

- Ugy gondolom a világ bármely országában élő épitészenk saját hazájában meghatározó szerepe van. Biztositania kell az emberek elhelyezését lakóházakat kell adnia, ugyanakkor az ország nemzeti karakteréhez kell alakitaniaa z iskolákat, a szinázakat, a kórházakat. Mindezeket a feladatokat tehát el kell látniuk az épitészeknek, és mindehhez még a modern technológiákat is alkalmazniuk kell. Bár ez utóbbit óvatosan kell kezelni, mert a világtechnológia ugyan nagyszerü dolog, de meg kell őriznünk a nemzeti hagományok értékeit is. Szerintem nem szabad megfeledkeznünk a klimatikus tényezőkről, a hagyományos, és az uj anyagok különbözőségéről sem, de a képzelet és az érzékenység az épitésznek sok lehetőséget nyujt a helyi értékek megőrzésére, a tradiciók, és a modern technológia helyes ötvözésére.

- Az épitész szerepe rendkivül összetett. Nem hinném azonban hogy az épitész afféle isten, akinek az épités egész folyamatát meg kell szabnia. zerintem az épitészenk szerénynek kell lennie, de nagyon érzékenynek, hogy képes legyen kapcsolatba lépni azokkal az emberekkel, akiknek igényeit, szükségleteit tolmácsolnia kell. Azt tartom, hogy az épitészetnek állandóan változnia, módosulnia kell azokkal együtt, akik az épületeket felhasználják. A merev épitészet, a merev szemlélet, bürokráciához vezet, és az épitész gyakran hivatalnokká válik. Az az épitész, aki elég érzékeny tud maradni, aki érti az életet, az élet változásait, követni tudja az épitészet folyamatát, annak szüntelen változásában gazdagságában.

- Ha végig gondoljuk kedves nézőink az elhangzott és látott riportokat, vagy nézeteket, bizom benne, hogy nem találják fölöslegesnek ezt a kis antológiát. Tulajdonképpen arra törekedtünk, hogy megismerkedjünk a hagyományokkal, a modern

épitészeti törekvésekkel, és egy kicsit értőbben közeledjünk a környezetünkhöz. Persze a nagyvilág minden szép épitkezésétől, és irányzatától függetlenül számunkra mégis csak legfontosabb, saját hazánk, mai magyar épitészete. Erről váltottunk szót, az Épitésügyi és Városfejlesztési Minisztérium államtitkárával, dr. Szabó Jánossal.

- Ön az épitési kormányzat képviseletében nagyon reálisan ismeri e kis haza lehetőségeit. De most önnek is ugyanazt a kérdést teszem fel. Az épületeket itt nálunk, amelyeket unokáink is látni fognak, hogy látja.

- Jól, jó része szép, jó, másrésze nem fogja megérni a következő ezredet, évezredet, eltakaritja a társadalom azt ami lom, s megtartja azt, ami igazán érték. Minden társadalom mindig ezt tette, néha kicsit későn ismerte föl azt, hogy valami érték, és lomnak hitte, az épitésznak az egyik feladata, hogy a társadalommal megértesse, hogy a mi részére épületben is, és esztétikumban az érték. Ugy érzem, hogy ez a negyed század, ami a Magyar Épitőművészek Szövetségének a müködésével is összefügg, sok olyat adott, ami majd az utókornak is müemlék lesz. Hát gondolok például a vári együttesre, néhány városközpont, vagy Salgótarjáni város központra, vagy Sopronra, és még sok olyanra, amire ez a korosztály, a most dolgozó épitész korosztály ha megéri büszke lehet, az utókor pedig alkatóként fogja emlegetni őket.

M - D.K

BÖHÖNYEI J. évétén

Miskolc, Pamutszövöde

Társtervező: Tarabay B.

A szerkesztő megjegyzései

Magyar Épitőmüvészet 1961. 6. sz. 57.1.

M.D.K.

Bókonyi János, építész

Sudi Ernővel hőrösen tervezte a Dunaújvárosi Cellulose-gyárat

Major, Máté: Ungarische Baukunst von heute

Kulturelles Leben in Ungarn. /Red. Zoltán Halász/.

Bp. 1966. 363 l. 26 t. 283. old.

Böhönyei János

és Südi Ernő

a dunaujvárosi cellulose gyár terve-
zői

Halász Zoltán: La vie culturelle en
Hongrie, Budapest, 1966. 272 l

Böhönyei János dr. M.D.K .

A magánerőből épülő lakóházakra kiirt tervpályázaton dijazva

II. dij

Társtervező: Hegyi Árpád, Vadász György, Barta Lajos

Magyar Épitőművészet 1967§4. 5.1.

Böhönyey János, építész
a MÉSZ Mesteriskola előadásai.

II. ciklus 1972–74.

Böhönyei János: Iparosított építési eljárások tervezési metodikája: típusválasztás – típustervezés – modulkoordináció.

III. ciklus 1974–76. A nyílt, könnyűszerkezetes építési rendszerek fejlesztett tervezési metodikája.

Magyar Építőművészet, 1989., 1–2. szám, 7. old.

Bölönyi János, épitész M.D.K.

II. fokozatu 5000 ft-os Ybl-dijat kapott

Kiosztották az 1955-évi Ybl Miklós dijakat

Épitők Lapja, 1956. márc. 12.

Böhönyei János, építész MDK

Fürdőszoba térelemet tervezett.

—: Új kísérleti lakóházak Csepelen, Zuglóban 4.1.

ESTI HIRLAP, bp. 1962. nov. 3

Bökönyei János

MDK

Bökönyei János

1955. évi Ybl Miklós-dijas
II. fokozat

Magyar Épitőművészet
1956. IV. szám

M. D. K.

BÖHÖNYEY János építész

Gyöngyös vasutállomás és környéke pályázat (II. megvétel)

Magyar Építőművészet 1955. 1/2. sz. 80. l.

M. D. K.

BÖHÖNYEY János építész

Ózd városközpont rendezése - pályázat (Magvéke)

Társterveső: Schall József

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. 07. 80. l

K. D. K.

BÖHÖNYEY János építész
Pécs Rákóczi út és környéke rendezése - pályázat (III. díj.)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. o.

ll. D. K

BÖHÖNYEI János építész

1955: Ybl-díjas II. fok.

Magyar Építőművészet 1956. (V.) 4. sz. 101. l.

M. D. V.

BÖHÖNYEI János építész

A Szövetség Mesteriskolája II. akkusán

~~mester~~

Borendég B. Südi E. Tokár Gy. Nadász

Gy. mestere

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 79. l.

M. D. K.

BÖHÖNYEI János építész

Maros utcai lakóházak

(Repr. Terorajzok)

Bene László: Lakás építés Budapesten

Magyar Építőművészet 1959. 5/6. sz. 173. l.

Böhönyei János
építész

Miskolc, Pamuttonó 1953-54.

Repr.

Rados: Magyar építésuttört. 400
Műszaki K. 1971.

Böhönyei János

és Südi Ernő 1962-ben elképzült dunaujvárosi celluloze gyár épülete kedvező képet ad az ipari építészet alakulásáról.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

160 l

Böhönyey János

és Südi Ernő tervezték a dunaújvárosi szalmacelluloze gyárat. 1962.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867 - 1967. Budapest 1970.

1591

Bökönyi János

cikke: Hagyományos és előregyártott építési módok összehasonlítása. Magyar Építőművészet, 1968. 4.sz. 64. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. l.

152.1.

Böhönyei János épitész M.D.K.

/IPARTERV/

Dunaujváros, Dunai Szalmacellulózegyár

Társtervező: Südi Ernő.

Munkatárs: Latocskai Béláné, Guszter János, Kobács László

Harmathy Ervin

Épitésvezető: Mózes Liborés Lénert János

Kivitelezés: 1958-62.

repr.

Magyar Épitőművészet 1963/3. 54-57.l.

Bölönyei János, építész

Mok

A Sztálin városban épülő Dunai Szalma-cellulózgyár építészeti terveit készítette.

Repr.

Buzási János: A holnap elébe

Népszabadság, bp. 1959. dec. 25.

16. 1.

Le. D. K.

BÖHÖNYEI János építész

Bp. Haros u. 34-40 sz. lakóépületek Repr.

Magyar Építőművészet 1960. 3. sz. 6. l.

M. D. K.

BÖHÖNYEI János építész

Bp. Maros u 34-40. lakóépületek

Repr.

Pintér Béla: Építészetünk szemlélete

Magyar Építőművészet 1960. 2. sz 6. l.

/1955/ Böhönyei János, MDK

építész

Kaposvári Fonoda.

/építész/ Tervező: Kiss Ferenc
Munkatársak: Böhönyei János, Berkényi Gusztáv.

repr.

MagyÉp 1945-55.

Böhönyei János, MDK
építész

Szalmacell-papirkombinát.

Tervező: Böhönyei János
Munkatársak: Guszter János, Hóka László,
Tóth Ernő

2 repr. (tervrajz és modell-fotó)

MagyÉp 1945-55.

dr Böhönyei János, építész

A MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK újjáválasztott 52 tagú vezetősége megtartotta első ülését, amelyen kilenctagú elnökséget választott. A szövetség elnöke dr. Böhönyey János, főtitkára Gáspár Tibor.

8

– : Hl

Népszabadság, Bp. 1978 márc. 15.

Böhönyei János, építész

h.: Pogány frigyes

— : Végső búcsú ... 8.

Népszabadság, Bp. 1976. dec. 31.

Dr. Bökönyey János

a dunaújvárosi papírcellulóz-
gyár építészetét emlékezve

Magyar építészet 1945-70
202. old.

Dr. Bökönyey János

a Kaposvári Fonoda építése

– emlékére

Magyar építészet 1945-70

223. old.

Dr. Böhönyey János építész

a Maros utcai OTP lakóházak

építészeként említve

Magyar építészet 1945-70

42. old.

1021

dr. Böhönyei János

1979.X.2o.Kossuth 12.oo
Déli krónika

- Sok ötlet, gyakorlatban hasznositható megoldások jellemezték az épitészmérnöki diploma pályamunkákat, amelynek eredményhirdetése előtt Dombovári Gábor készitett interjut.

- A Magyar Épitőművészek Szövetségének elnöke dr.Böhönyei János arra kérem először azt mondja el, hogymiért irták kiezt a pályázatot.

- A kiiró két társadalmi szervnek a pályázat kiirásával az volt a célja, hogy egyrészt azoknak a hallgatóknak a munkáját, akik a diplomaterv során kiemelkedő kvalitásról tettek tanuságot, honorálja, másrészt a figyelmüket a társadalmi szervekben való munka felé irányitsa. A dij ugyanis nemcsak pénzbeli, egyben avval a lehetőséggel is jár, hogy azonnal a szövetség tagjai közé léphetnek, ami más épitészek számára csak több év eredményt felmutató munkája után válik lehetségessé.

- Ahogy látom itt a listát majdnem 30-an, 29-en pályáztak, valamivel többen, mint tizen kaptak dijat, illetve dicséretet.

- A legjobb terv Onodó Gábor és Potyondi Péter munkája volt, akik a Ferihegyi repülőtér rekonstrukciójára készitették diplomamunkájukat. A biráló bizottság Ágó Mátyásnak a szegedi Thermálközpontra készitett tervét tartotta kiemelkedőnek, Mikó László, Kertész András egy üzlet hidat tervezett, ami Győr belvárosát Révfaluval kötné össze. Ilyen jellegü megoldásokkal már a történelmi gyakorlatban is különböző országok épitészetében találkozunk, talán legismertebbek az észak-olasz, Velence és Firenze ilyen vásárló hidak. Medich László munkáját lehetne még megemliteni, aki Esztergomba egy alkotóház együttest tervezett.

- A szegediek, a győriek és az esztergomiak nyilván felkapták fejüket, hogy vajon mikor lesz Thermáközpont üzlethid, meg alkotóház. Most adódik a kérdés, hogy a gyakorlatban ezeket a pályamunkákat, ezeket a terveket hogyan tudják hasznositani, hasznositanak-e ezek közül valamit, ha csak részeket is.

- A hallgatói terveknek, beleértve a diplomamunkát is ez elsődleges célja nem az, hogy valamilyen konkrét beruházás számára szolgáltassanak tervanyagot, inkább az, hogy a hallgatónak a képességeit tegye megitélhetővé. Ennek ellenére nem egy példa volt már a korábbi gyakorlatban arra, hogy a diplomaterv munkákban lefektetett gondolatok az épitészeti megvalósitás során hasznositásra kerültek.

Böhringer Konrád

Appianó József arcképe, o.

Fővárosi Képtár háborús veszteségeinek jegyzéke
Bp.1952

Böhringer Konrád

Appiano József arcképe.
Olj f. 65x52 vászon. Ltsz: 2123. Sign.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke Budapest 1952.

megirva

Böjte,

tihanyi kőmüves (artifex), Bogár kőmüves átyja a XIII. század elején a tihanyi vigeten élt és az ottani apátság volgálatában állott.

Erdtihanyiapáts

132. l.
503. l.

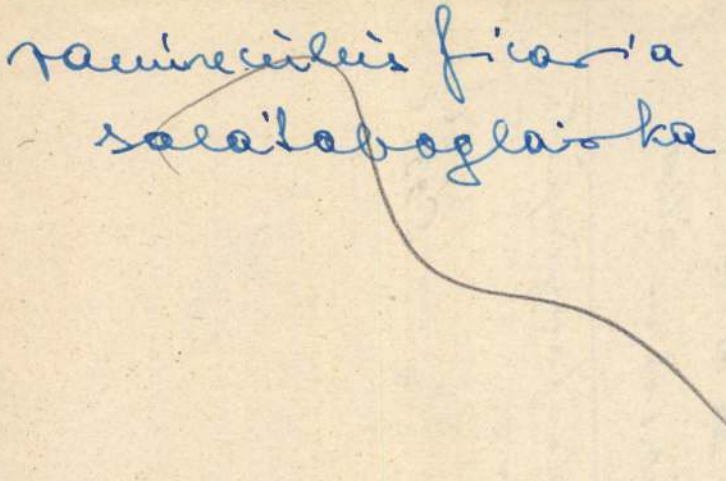

Böjte Tibor, kertészeti tervező ~~[illegible]~~ (Pécsitero).
Kísérleti Naphaz, Pia.
Építész: Szász János
Szolártechnikus: Fülöp László.

Kertészeti tervező: Böjte Tibor, Pécsitero.

Magyar Építőművészet, 1988., 2, 34-old.

A TEHETSÉG TARTÁSA

90 éves lenne Börzsönyi–Kollarits Ferenc

Történelmi repedések és személyes indítékok egyaránt meghúzódnak annak hátterében, hogy a század hazai piktúrájának több jelese egyszerűen hiányzik a köztudatból. A század első felében ecsetfogásra vállakozó ifjak közül nem kevesen jutottak zárvány-ismertségre, s biztató pillantások családi-baráti melegébe menekültek a világháború elején-idején.

Csak keveseknek maradt lelki tartásuk gyöngyszemeket alkotni a vászon-magányban.

Közéjük tartozik **Kollarits Ferenc,** kinek Börzsönyi előneve a Berzsenyi családhoz kötődést jelzi, korabeli kötöttségként a magánhangzócserével.

Október 26-án lett volna kilencven éves. Tizenkilenc évesen Podolini Volkmann Artur szabadiskolájában tűnt fel kivételes fogékonysága a művészi ábrázolás változatosságára, képessége a kifejező színkombinálásra, s egyidejű vonzalma a grafikai dramatizálás és a könnyed sejtetés iránt. **Dési Huber Istvánnal és Sugár Andorral közösen tanult Podolini műhelyében,** s a korabeli műértők és kritikusok nem véletlenül értékelték őt a legmagasabbra. A szabadiskola növendékeinek 1924-ben tartott kiállítása oly sikeres volt Kollarits számára, hogy két évig gyarapíthatta ismereteit a párizsi Julian akadémián.

A húszas évek Párizsa hihetetlen szellemi káosz színhelye, és a különböző stílustörekvések és kísérletek Kollaritsot sem hagyták érintetlenül. Visszatérve a posztimpresszionizmus nyomai mélyen beépültek alkotóvilágába; foglyává tette a látvány – de semmiféle szélsőség nem volt képes immár elragadni őt.

A tehetség tartása – talán ez a legjellemzőbb rá, életére és munkásságára.

A Szajna mentéről hazatérve családot alapított, melynek tagjait – tán szükségből – gyakorta modellül választotta. Több olaj-remekmű mellett sok ceruzarajzot készített ekkor, és két-három éven át a Nemzeti Szalon kiállításain is keresett alkotó. Aztán 1930 táján eltűnt a nyilvánosságból, és 1942-ig sehol nem mutatta be termését. Máig nem tudjuk, miért az önként vállalt bezárkózás.

Szerencsére töretlenül alkotott. A színeknek olyan árnyalt világát teremti meg, amilyennek a csodálata sokak öröme lehetne, ha művei az eddiginél gyakrabban láthatók lennének, ha albumokba bekerülhetnének. A családi enteriőr és a vidéki élet nem szokványos látószögű, újrateremtett és expresszív kolorját viszi vászonra. Lelke és a látott világ ezeken a művein szövődik a legharmonikusabb szimbiózisba, s ez az egymásratalálás egész életét végigkíséri.

Másik vonulata műveinek az evokáció, az erős érzelmi robbanások formába rögzítése, legyen szó Robotról vagy éppen Kálmán bácsiról. Hazai kultúrának kellően nem elemzett művészettörténeti értékei ezek az alkotásai.

Persze Kollarits számára az alkotás gyönyörűsége volt a legfontosabb: ezek után életében már alig-alig illette közfigyelem. Az Elektromos Művek villanyszerelőjeként, majd dekoratőreként kereste meg a család kenyerét, lemondva az ecset megélhetésnyújtó lehetőségeiről.

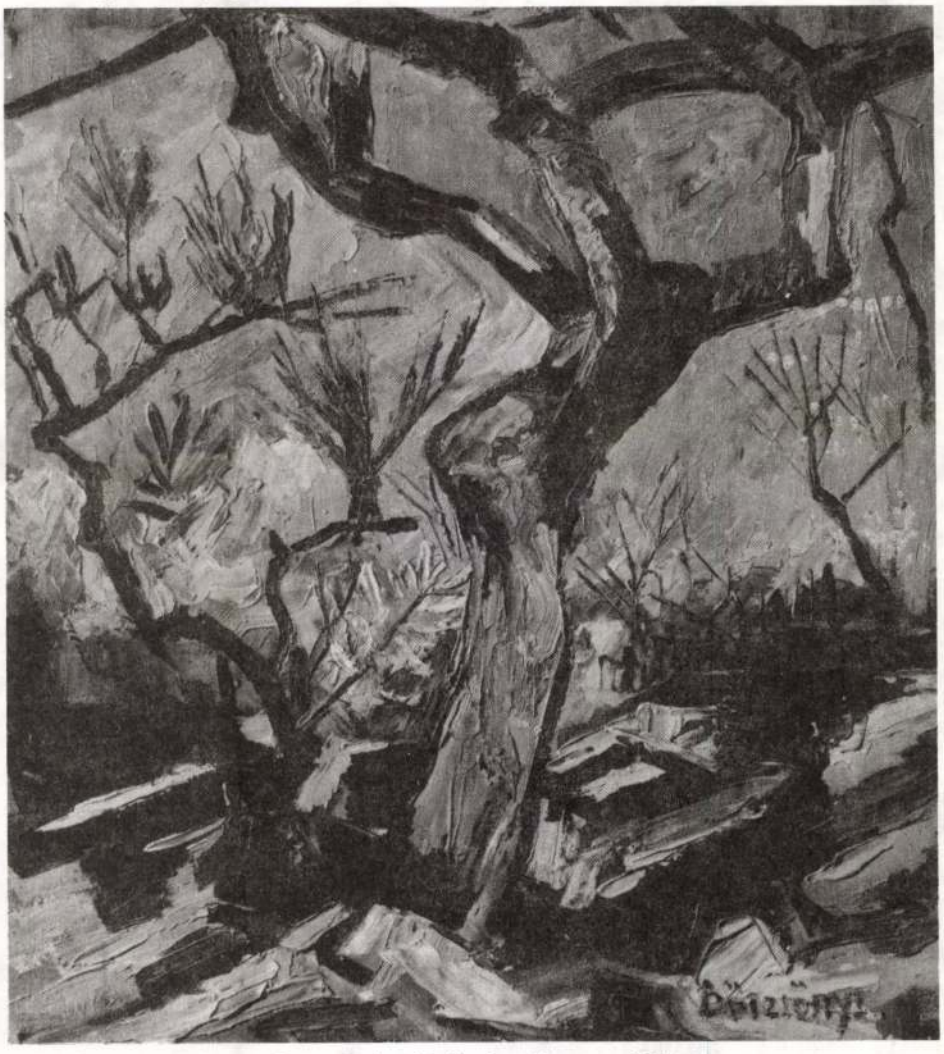

Börzsönyi – Kollarits Ferenc: Fák

A negyvenes évek végén rövid időre magával ragadta a megnyilatkozás vágya. Több kiállításon szerepelt, munkahelyén hajdani mestere nyomán szabadiskolát szervezett-vezetett, élvezte az alkotó szabadság légkörét. Rövid ideig: az ötvenes években végképpen magányba vonult. Amennyire nem tudjuk okát korábbi elzárkózásának, legalább oly tanácstalanul kell állnunk a tény előtt, hogy az ötvenes években sem emelték piedesztálra. Ő egy lépést sem tett az elismertetés felé – ez bizonyosság; lánya emlékeiből is megerősíthető személyes magatartása. De nehéz lenne kideríteni, hogy némely háború előtti műve vagy egyszerűen csak a klikkszemlélet korabeli érvényesülése az oka annak, hogy a szocialistának nevezett művészetpolitika is mellőzte.

Őt, aki a vidéki és munkásélet kifejezésében máig talán az egyik legnagyobbat alkotta, aki maga is munkásként élte napjait, és ideológiai sablonok művészietlen kifejezőeszközei nélkül teremtette meg festői világát.

Meglehet, éppen ebben rejlett a figyelem hiánya: a sablontalanságban, a "nem-aktualizálhatóságban". Abban, hogy belső fejlődése magánútját járta be, anélkül, hogy divatoknak, diktátoroknak vagy akár csak megrendelőknek kénye-kedvére teremtő lelkét, kedvtelését feláldozta volna.

Képei megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galériában, gyűjteménye a volt munkahelyén. vidéki kiállításait említhetnénk, s legutóbb egy aukción külföldi gyűjtő fedezte fel kincsként egyik művét. Mégis, huszonnyolc évvel halála után, van még mit tennünk, hogy bennünk, kulturánkban tovább éljen.

Soós Kálmán

Képzőművészeti Kiállítás

1992. Tavaszi Fesztiválján a Richard Wagner Társaság Galériája rendezésében!

A nemes hagyományokkal rendelkező magyar Richard Wagner Társaság megújulása termékeny hatást gyakorolt a művésztársadalomra. Értékes kompozíciók születtek hivatásos és amatőr kezekből.

BARTOS ENDRE a Baján élő festő és szobrászművész bronzplakett sorozattal üdvözölte a német zeneköltő tisztelőinek egyesületét, majd Wolfgang Wagnert, Richard Wagner unokáját, a Bayreuthy Ünnepi Játékok művészeti vezetőjét, egy négy méter magas chromacél szobor kompozícióval pedig a RING előjátéka, a Rajna kincse hangulatát örökítette meg.

CHANKY MARGIT festőművész a wagneri zenei kozmosz eseményeit tükrözi grafikáin,

DR. KATONA ISTVÁN, akinek a közelmúltban volt sikeres kiállítása Budapesten, ugyancsak a zenedrámák ihletésére álmodta meg képeit.

Mindezekről az alkotásokról "HULDIGUNG VOR RICHARD WAGNERS LEBENSWERKE" címmel gyűjteményt adott át az idei Bayreuthi Ünnepi Játékok alkalmával Wolfgang Wagnernek, Erdősi Mária a magyar Richard Wagner Társaság ügyvezető elnöke. Wagner úr érdeklődéssel tekintette át a magyar művészek munkáit és elismerésének kifejezéséül dedikálásával üdvözölte az alkotókat, a német sajtó pedig cikket közölt a magyar művészek produkcióiról.

Ez a siker, elismerés adta a gondolatot ahhoz, hogy felhívjuk a képzőművészek figyelmét arra, Richard Wagner életműve ihletésére készült műveket a társaság Galériája – amely érdekes külföldi gyüjteménnyel rendelkezik már – rendezésében az 1992. évi Tavaszi Fesztiválon kiállításon mutatja be nemcsak a zenekedvelők, a nagyközönség előtt a Korona Szállóban. (V., Kálvin tér)

A társaság Wagner-Múzeum alapítását tűzte ki célul, ott is tervez képzőművészeti bemutatót, továbbá gyűjteményt kíván bemutatni mindezekből a jövő évi Bayreuthi Ünnepi Játékokon.

TÓTH FERENC PORTRÉIBÓL

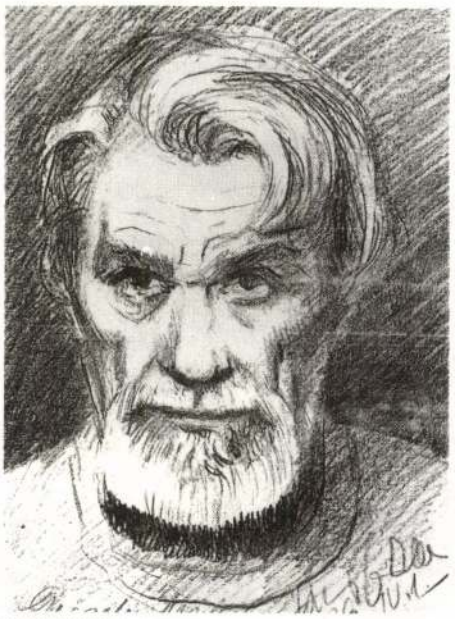

Önarckép

Szabó Pál, író portréja 1972-ből

HÍREK * HÍREK * HÍREK * HÍREK * HÍREK * HÍREK

A máriakálnoki Polgármesteri Hivatal házasságkötő termébe **KURUCZ BÉLA** festőművész (Jánossomorja) Bizakodás a jövőbe címmel egy 360x160 cm-es olajképet adományozott.

DR. PÉTER ERNŐ Széchenyi-kutatót és BÁNFFY GYÖRGY színművészt Köztársasági Arany Érdemkereszttel tüntette ki Göncz Árpád Köztársasági Elnök. TÓTH BÉLA református lelkész-festőművésznek a Képzőművészeti Főiskola rektora átnyújtotta a gyémán-diplomát. Mindhármuknak gratulálunk.

Október 9-én **POLGÁR JULIANNA** képvers-kiállításának megnyitóján dr. Koós Judith, a művészettörténeti tudományok kanditátusa, érdekes előadásban ismertette az írás történetét, majd Anóka Eszter író adott áttekintést a képvers-írás történetéről.

M. KISS PÁL 80 éves. Gomola György: M. Kiss Pál dr. festőművész és művészettörténész munkásságáról címmel könyvet írt, melyet az egyesület a kiállító tanítványok támogatásával jelentetett meg. Az Építők Műszaki Klubjában (V. Petőfi S. u. 5.) dec. 11-én, szerdán 17.30 órakor kiállítás nyílik, ahol az ünnepelten kívül Borsodi László, Füzesi Zsuzsa, Forintos Anna, Kaszner Margit, Osváth Miklós, Róth István, Tabiné Kmetykó Mária, Túri István és Urbán Teréz alkotásai szerepelnek. A tárlatot Gomola György nyitja meg. A kiállítást Kaszner Margit rendezte.

A KARÁCSONY RÉGI KÉPES LEVELEZŐLAPOKON című kiállítás a Szombathelyi Bercsényi Miklós Általános Iskolában november 17-től december 28-ig tekinthető meg.

"Egy jó képnek, egy jó cselekedettel kell egyenértékűnek lennie."
Vincent Van Gogh

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 JAN 7
TYPOGRAPHIA
Budapest

Böjthe Attila
1021

Rajzol, fest, rézdomborításokat készít

A nyomdászművész

Böjthe Attila, a Zrínyi Nyomda Terv-telepének termelésirányítója: a délutáni műszakban hetven ember „parancsnoka". Nyomdaipari technikus és mélynyomómaratő szakmunkás. A pártalapszervezet KISZ-összekötője. És művész.

Attila nagyon sokoldalú ember: énekel, minikönyvet gyűjt, zenerajongó, sokat olvas, állandó látogatója a fényképkiállításoknak, rajzol és fest, valamint rézdomborításokat készít. Utóbbi munkáiból nyílt, figyelmet érdemlő kiállítása a közelmúltban a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem KISZ-klubjában.

— Tavasszal jártam az Egyesült Államokban. Három hét alatt tizenöt várost kerestem fel. Persze, nem egyedül. A KISZ Központi Művészegyüttese Egyetemi Énekkarának fél évtizede vagyok tagja. E kórus valóságos kulturális missziót teljesített az USA-ban.

Ám felejthetetlen élmény marad számomra, amikor Moszkvában, a Kreml területén levő Kongresszusi Palota nagytermében hatezer ember előtt Kodályt és Bartókot énekeltünk. Leírhatatlan élmény volt az olaszországi, a nyugat-németországi és az ausztriai turné megannyi emlékezetes epizódja.

A nyomdászművész

— Nincs miért csodálkozni: az ének és a rajz igen jól megférnek egymással. Az ének — interpretáló művészet. A rajz — alkotó. Kölcsönösen kiegészítik ki egymást és ezek együtt a mindennapi, igen felelősségteljes, s épp ezért fárasztó munkát.

Gutenberg

Gótika

embergárda
lette.

Négy évs

Egyik lelkes
Gyula, az Eg
szb gazdasági
gazdasági és t
laltságának
mellett két té
zik nagy szere
Az egyik
Egyetemi Nyomda 400 éves jubileumára való felkészülés, amely 1977-ben lesz. Gyűjti a korabeli dokumentumokat, rendezi a sokféle anyagot. A másik a minikönyv.

Érettségi után került 1959-ben a nyomdába. Kéziszedő

nek kívánnak áldozni, amikor egy-egy minikönyvet megjelentetnek. A magyar könyvkiadók közül különösen érdeklődést tanúsít a minikönyv-kiadás iránt a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat, a Kossuth, a Közgazdasági és Jogi, a Mű-

JOGI MAGYARÁZATUNK

Az utasítás végrehaj megtagadás

A decemberi számunkban közölt jogi magyarázatunkban a túlmunkavégzésről írtunk. Cikkünkre hivatkozva levélben kereste meg szerkesztőségünket B. J-né nyomdai dolgozó, budapesti olvasónk. Írja, hogy öthónapos terhes és vállalata hivatkozással a munkaerőhiányra túlórázásra akarta kötelezni. Az utasítás végrehajtását megtagadta, mire közvetlen feletttese fegyelmi büntetéssel „fenyegette" meg. Kérdezi, jogában állt-e a túlórázásra irányuló utasítás teljesítésének megtagadása, vagy sem?

Olvasónk jogszerűen tagadta meg az utasítás végrehajtását, és eljárásának vállalata részéről semmiféle következménye nem lehet.

Jogi magyarázatunkban a következőkben összefoglaljuk a munkáltatói utasítás végrehajtásának megtagadására vonatkozó munkajogi szabályokat.

ÁLTALÁNOS ÉS SPECIÁLIS UTASÍTÁSOK

A dolgozó munkaviszonya keretében számos munkáltatói utasítást kaphat, különösen a munkavégzés módjára vonatkozóan. A munkáltatói utasítás rendeltetése az, hogy konkretizálja a dolgozó kötelezettségét. A dolgozói kötelezettség konkretizálása mellett az utasítási jog biztosítja a munkáltató részére egyben a kötelezettség nem teljesítése esetére büntető szankció alkalmazását, azaz fegyelmi büntetés kiszabását.

Az utasítás konkretizáló rendeltetését a személyre szólóan kiadott utasítások mellett egyes belső szabályzatok, bizonyos körben és olykor jogszabályok, sőt a szakmai szokás is betöltik. (Pl. technológiai utasítások, folyamatszabályozások stb.) A munkáltatói utasításokat két nagy csoportra szokták osztani: az általános (pl. technológiai utasítás) és a speciális, egyben személyre szóló utasítások (pl. más munkahelyre történő átirányítás).

Szabály az is, hogy a **közvetlen vezetőt** a munka végzésével kapcsolatban mindig, ha pedig az ügyrend másként nem rendelkezik egyéb kérdésekben is intézkedésre feljogosítottnak kell tekinteni, kivéve a munkaviszony létesítését, megszüntetését és a munkaszerződés módosítását.

A későbbiek során kitérünk majd arra, hogy milyen következményei vannak annak, ha az utasítást a dolgozó részére nem az arra feljogosított vezető adja ki.

Előfordulhat az is, hogy az utasítás alakilag jogellenes, pl. írásban kellene kiadni, de a dolgozó szóban kapja. Jogellenes az utasítás alakilag akkor is, ha azt nem az arra illetékes felettes adja ki annak a dolgozónak, akinek hatáskörébe az utasítás végrehajtása tartozik. Ilyen esetekben a dolgozó megtagadhatja az utasítás teljesítését.

Olvasónk kérdéséből és az eddig írtakból is következik az a kérdés, hogy joga van-e a munkavállalónak (dolgozónak) az utasítás bírálata. A válasz egyértelműen az, hogy **igen.** A munkajogi szabályok az utasítás bírálatára vonatkozóan részletes rendelkezéseket tartalmaznak.

Általános alapelv az, hogy a dolgozó akkor **jogosult** és **köteles** is az utasítás teljesítését **megtagadni,** ha annak teljesítésével bűntettet követne el.

Nem köteles (azaz jogosult megtagadni) teljesíteni a dolgozó az utasítást, ha **annak végrehajtása**

— egészségét vagy testi épségét **közvetlenül** és **súlyosan** veszélyeztetné, vagy

— egyébként az érdekeit védő jogszabályba ütközik. (Pl. az öthónapos terhes nő a jogszabály rendelkezése értelmében abszolút túlmunkavégzési tilalom alatt áll, tehát megtagadhatja az erre vonatkozó utasítás végrehajtását, vagy ha a fiatalkorú dolgozót éjszakai munkára akarja vállalata kötelezni a nyomdaiparban.)

FIGYELMEZTETÉS

Ha az utasítás — az előbbi eseteken kívüli — **jogszabályba** ütközik vagy végrehajtása **kárt idézhet** elő, és a dolgozó **a következményekkel** számolhat, köteles erre az utasítást adó **figyelmét** felhívni.

A figyelmeztetéssel kapcsolatosan a következőkre hívjuk fel a figyelmet:

Előfordulhat, hogy a dolgozó nem köteles és nem is jogosult az utasítás teljesítését megtagadni, viszont jogosult és köteles is felhívni a figyelmet arra, hogy az utasítás jogellenes, helytelen vagy

Ø Böjthe Gábor

ötvös

Bp. V. Vilmoscsanár u. 10.

Nemférk 1941

197. l.

T. Ferencz József:

Mellig, balra fordul
sülten viseli; ~~sem~~ tajusa
ravalója felett szalagon
csillagját hordja. Álló gal
sorban:

„FRANZ
Kaiser

alól balra: „Gem. v. A
középütt: „GED. B
jobbra: „Zalder lit
s legalól középütt két sor
Verlag

Könyvnat, az al
Köte rajzolta: Zal

Ltsza

Böjthe Gábor

Ötvös

amsterdami Kiáll-

1937 jan.

l.

MAGYAR IPARMUVESZET

1937.38.l.

Kirche Sta. Maria zu Belem.

Fig. 2. Aus dem Kreuzgange der Kirche.

Böjthe Gábor

Otvös

1918 — 20.

Ennisk 1930. 82 l.

Angol katonai küldöttség megy Oroszországba

London, augusztus 18.

(A Pesti Napló tudósítójának telefonjelentése.)

(United Press.) **Szeptember első hetében angol katonai misszió indul Oroszországba. Ez az első katonai küldöttség, amely az orosz forradalom óta a szovjet földjére teszi lábát. A hat angol tisztből álló küldöttséget A. P. Warrell vezérőrnagy vezeti. A küldöttség résztvesz a vörös hadsereg hadgyakorlatán szeptember 15. és 18. között a lengyel-orosz határ közelében. A hadgyakorlatok központja Szmolenszk lesz. Az angol tisztek a hadgyakorlatok után több fontos katonai központot is meglátogatnak.**

Rálőttek egy horogkeresztes autóra a jaffa–telavivi országúton

Tovább gyilkol az arab terror Palesztinában

Jeruzsálem, augusztus 18.

Jaffa és Tel-Aviv között *megszüntették a légi forgalmat.* A helyzet továbbra is nyugtalan és a mai rendzavarások során *több arab és több zsidó életét vesztette.* Sok sebesült is volt mindkét részen. A Jeruzsálem és Jaffa közöti országúton *egy horogkeresztes jelvénnyel ellátott német gépkocsira a szembejövő gépkocsiból rálőttek.* A horogkeresztes jelvénnyel ellátott német gépkocsi utasai közül senki sem sebesült meg, de az autó megrongálódott.

Egy hangversenyrendező bűnpere

(Saját tudósítónktól.) *Molnár* Lajos Egon hangversenyrendező ellen az ügyészség vádiratot adott ki, amely szerint *egyik alkalmazottjának óvadékát elsikkasztotta,* továbbá hangversenyt hirdetett a Színész Szövetség és a Cserkész Szövetség javára, de *a hangversenyt nem rendezte meg s a befolyt pénzek egy részével nem számolt el.*

A büntetőtörvényszéken *Héthelyi* Ferenc egyesbíró már többizben tartott tárgyalást ebben a bűnperben. A keddi folytatólagos főtárgyaláson tanukat hallgattak ki. *Záray* Emilné, egy középiskolai tanár özvegye elmondta, hogy leányát milyen módon csapta be a vádlott:

— Egy napon megdöbbenve fedeztem fel, hogy *1000 pengőm hiányzik.* Rögtön sejtettem, hogy *leányom a pénzt átadta Molnárnak,* aki már régebb idő óta nyaggatott bennünket »óvadékért«. Én bizony *megvertem a kisleányomat, sőt egyidőre ki is tiltottam házamból.*

— Molnár azt akarta, — szólt közbe Zárayné leánya — hogy nagykorusíttassam magam és a hangversenyrendező vállalat *az én nevemen szerepeljen, mert neki legtöbbször bujkálnia kellett a feljelentők elől.*

Tanuképpen kihallgatták *Molnár* Dezsőt, a Színész Szövetség volt elnökét és *Révész* Ferenc cserkészparancsnokot, akik elmondották, hogy *a vádlott előkelő urakra hivatkozott,* de azok épúgy nem tudták, mint ők, hogy *Molnár többszörösen büntetett előéletű.*

A tárgyalást ismét *elnapolták,* mert *Lindmayer* Béla ügyész *újabb bizonyításkiegészítési indítványt* terjesztett elő.

A délkínai Kvangszi elutasította Csangkaisek ultimátumát

Sanghái, augusztus 18.

A Domei Iroda kantoni jelentése szerint Lidszunijen és Pajcsunghszi délkínai tábornokok elutasították Csangkaisek tábornagy ultimátumát, amelyben felszólította őket, hogy három nap leforgása alatt ürítsék ki Kvangszi tartományt. Minthogy Csangkaisek azzal fenyegetőzött, hogyha követelésének nem tesznek eleget fegyveresen üzi ki a két tábornok csapatait a tartományból, Kvangszi és Kvantung tartományok határvidékén erős hadikészülődés észlelhető.

Ütközet 23 halottal japán lázadók és tengerészek között

Tokió, augusztus 18.

Karbinból jelenti a Domei Iroda: Karbintól keletre tengerészkatonák hétfőn este véres ütközetet vívtak egy lázadó csapattal. A japán tengerészkatonák közül huszonhárom tiszt és katona esett el, köztük egy kapitány, két sorhajóhadnagy és négy altiszt. Közelebbi részletek még hiányoznak, de azt hiszik, hogy az egyik japán ágyúnaszád legénységéről van szó.

Kigyulladt és részben leégett az újpesti Mauthner-bőrgyár

A háromemeletes szárítóépület beomlott és tövig égett Félmillió pengő a kár

(Saját tudósítónktól.) Kedden este az ujpesti gyárnegyed fölött egyszerre vörös lett az ég: *az egyik hatalmas gyártelep közepéből csaptak fel a lángok.* A tűz óriási riadalmat keltett, az uccákon az ujpesti gyárak házi tűzoltóságának kocsijai robogtak. Ujpest város tűzoltósága négy kocsival vonult ki, de segítséget kértek Rákospalotáról és a budapesti tűzoltóságtól is. Budapestről a központi tűzőrség és az V., VI. és II. kerületi tűzőrség vonult ki. *Minthogy igen nagy tüzet jeleztek, a budapesti tűzoltóság kivitte a nagy Niagara-fecskendőket is.*

Kiderült, hogy *a tűz a Mauthner Testvérek és társai részvénytársaság Váci út 40. alatti telepén ütött ki.* A hatalmas telepet egyik oldalról a Váci út, másik oldalról a Zsilip ucca, harmadik oldalról a Kopt ucca határolja, a negyedik oldalán a Duna folyik, illetve a folyamőrségi laktanya terül el. *A tűz a közel kétszázméter hosszú gyártelep középpontján, egy háromemeletes épület második és harmadik emeletén tört ki.* Este félkilenc volt, amikor az éjjeli őr észrevette, hogy a Duna felőli oldalon az ablakokon lángnyelvek csapnak ki. Azonnal fellármázta a telepet, munkába lépett a gyár házitűzoltósága, de a *tűzriadalom hírére odasietett a Wolfner-gyár, az Izzó-, a Pannónia, a Phöbus, a Lövy Dávid és Fiai gyárak tűzoltósága és a rákospalotai tűzőrség is.*

A Mauthner-gyártelep közepén áll az úgynevezett szárító- és kikészítőépület, ahová a bőröket cserzés után viszik szárítani és adjusztálni. A bőrök egy része ide már félig feldolgozott állapotban kerül. A háromemeletes épületnek rengeteg ablaka van, a bőröket légáramlással szárítják. Az épületben magában csak harántgerendák és szárítóállványok vannak, gépezet nincs. A felhalmozott bőrök értéke igen nagy. A Mauthner-telepen a gyárépületek szorosan egymás mellett vannak felépítve. A gyári tűzoltóságok a budapesti tűzoltók megérkezéséig főleg arra szorítkoztak, hogy megakadályozzák a tűz továbbterjedését. A lángoló épületről, főleg a padlásról jobbra-balra szikrák és zsarátnokok hulltak és a szomszédos épületek tetején is lángokat lehetett észrevenni. Emiatt azután, tekintet nélkül arra, hogy árt-e a víz a szomszédos épületekben lévő áruknak, valósággal elárasztották vízzel az összes szomszédos épületeket.

Rövidesen megérkeztek a budapesti tűzoltóság hatalmas kocsijai, a Niagara fecskendőkocsi és egy tisztikocsi is. Ekkor már olyan hatalmas tömeg gyült össze a gyártelep környékén, hogy *az ujpesti rendőrség közel száz emberrel vont kordont a Váci út két oldalán.* A budapesti tűzoltók azonnal be akarták kapcsolni a nagy Niagara-fecskendőt, azonban a víznyomás nem volt elegendő és a víz sem volt elég. Igy aztán hamar hozzáláttak, hogy *hosszú csővezetékrendszert fektessenek le a Dunáig és onnan szivattyúzzák fel az óriási fecskendők táplálásához szükséges vizet.* Ezalatt a gyári tüzoltóság, a budapesti tűzőrségek, az ujpesti és rákospalotai őrségek fecskendői állandóan vízsugár alatt tartották az épületet és környékét.

Tíz óra tájban nagy nehézségek után végre megindulhatott a szivattyúzás a Dunából s működésbe léptek a hatalmas Niagara-fecskendők. *EEkor már a gyárépület óriási fáklyaként égett, a lángok az egész környéket vérvörösre festették, az égő bőrök fojtogató fehér füstje elárasztotta a környéket.* Az ujpesti és budapesti mentők ekkor közvetlen az oltás közelében helyezték el hordágyaikat, hogy az esetleg füstmérgezéstől összeesett tűzoltókat segélyben részesítsék.

Alig dolgozott azonban félóráig a két Niagara-fecskendő és a többi 38 sugár, amikor *az épület padlása nagy recsegéssel beomlott és beszakította a harmadik és a második emeletet.* Csak a megszenesedett téglafalak meredeztek a levegőbe. Az alsó emeletek farészei azonban és a bőráruk még nem égtek el és most a lehullott lángoló gerendák ezeket is lángra gyujtották. A tűz újult erővel éledt fel. *Olyan veszélyes volt a helyzet, hogy vízsugár alá vették a szomszédos folyamőrlaktanya falát is.*

Tizenegy óra tájban a háromemeletes épület teljesen elhamvadt, elégett benne minden éghető. A megszenesedett falak még mindig tüzesek voltak és éjfélig tartott, amíg az utolsó lángot is elfojtották. A negyven vízsugárral dolgozó tűzoltóhadsereg jól végezte munkáját, lokalizálta a tüzet. A tűzoltóságok legnagyobb része akkor hazatért, a budapesti tűzoltóság egy őrséget hagyott kinn és természetesen egész éjszaka készültségben marad a Mauthner-gyár házitűzoltósága is.

A tűz lokalizálása után éjfél tájban rögtönzött vizsgálatot tartottak. A helyzet azonban olyan, hogy a bizottság nem tudta munkáját végezni, a részletes, kimerítő vizsgálat szerdán délelőtt lesz, akkor próbálják megállapítani, hogy mi okozta a tüzet és hogy mennyi lehet a kár.

A Mauthner-gyár vezetőségéből többen a helyszínre siettek, a tisztviselők nagyrésze pedig a gyár hajóuccai központi irodájában várta a híreket. Itt sem tudják a kárt felbecsülni pontosan annyi bizonyos azonban, hogy *a kár biztosítással megtérül.* Az épület elhamvadásán kívül a szárítóban felhalmozott bőráru képezi a kár legjelentékenyebb részét, nem lehet azonban tudni, hogy a több mint háromórás vízzel való elárasztás milyen pusztítást végzett a szomszédos épületekben és az ott felhalmozott árukban. A kár igen felületes becslés szerint körülbelül félmillió pengő lehet.

Ernszt Sándor: „Külpolitikánk a spanyol események alakulásától függ"

(Saját tudósítónktól.) A többheti pihenő után hétfőn érkezett haza Ausztriából *Ernszt* Sándor, a keresztény gazdasági és szociális párt vezére. Ernszt Sándor *Az Est* munkatársa előtt *nyilatkozott a bel- és külpolitikai kérdésekről.* Vázolta a nemzetközi helyzetet. Kijelentette, hogy *a bolsevista propaganda olyan léptekkel halad előre, amire gondolni sem mertek.* Meggyőződése szerint rendkívüli jelentősége van a spanyolországi eseményeknek az európai helyzet kialakulása szempontjából.

— *Isten mentsen meg attól,* — mondotta Ernszt — *hogy az ellenforradalmat leverjék, mert ennek hatása beláthatatlan lenne. A mi külpolitikánk szintén a spanyol események alakulásától függ.* A spanyol kérdés megoldásától függ ősszel és télen egész Európa sorsa, tehát Magyarországé is. Most az egész civilizált világ *válaszútra* került, de még nem tudja, mi a teendő.

Belpolitikai kérdésekre áttérve, Ernszt kijelentette, hogy a részletkérdésekben még nem nyilatkozhat, mert *nem tudja, mik a kormány tervei.* A Nep szervezkedésére vonatkozólag annakidején kifejtette álláspontját a parlamentben s ehhez nincs hozzátennivalója.

— Ami a keresztény párt jövő magatartását illeti, — mondotta — csak annyit jelenthetek ki, hogy *semmiféle változás szükségét nem látom.*

Ernszt Sándor végül *cáfolta, hogy Eckhardt Tiborral egy jövő együttműködésre vonatkozólag tárgyalásokat folytatott.*

A magyar irodalom igazi barátai számára ünnepi esemény a

PESTI NAPLÓ KÖNYVEK

augusztus 1-én megjelent kötete.

A legszebb magyar novellák gyüjteménye:

„HALOTTAK, AKIK ÉLNEK"

Ára 1 PENGŐ

Kizárólag a Pesti Napló, Az Est és Magyarország előfizetői és olvasói kaphatják

A szerencsétlenül járt Ferroud tanár emléke a debreceni nyári egyetem záróünnepélyén

Debrecen, augusztus 18.

A debreceni nyári egyetem keddi záróünnepségén *Hankiss* János professzor megemlékezett a hétfőn tragikusan elhúnyt Pierre Oscar *Ferroud* tanárról. Francia nyelven felkérte a hallgatóságot, hogy *egy percnyi néma csenddel felállva áldozzanak az egyetem szerencsétlenül járt előd ja emlékének.* Azután vázolta Ferroud tudományos munkásságát, magyarbarátságát.

Az ünnepséget egyébként *Bacsó* Jenő rektor nyitotta meg, méltatva a tízéves nyári egyetem jelentőségét. Utána *Nagy* Iván kultuszminiszteri osztálytanácsos mondott beszédet. A miniszterelnököt az ünnepségen *Rásó* István képviselte.

P. O. Ferroud, aki a hétfői autószerencsétlenség áldozata lett, azért jött Budapestre, hogy *meghallgassa egyik új művének próbáit,* amelynek bemutatására az *Uj Magyar Vonósnégyes* készült.

IDEGEN VAGY „PALI"?

Egy napkeleti király orvosa útnak indult... eddig úgy hangzik, mint egy mese az Ezeregyéjszaka gyüjteményéből. Folytassuk még egy kicsit ezt a hangulatot. A napkeleti — pontosabban: egyiptomi — király orvosa elment nyugatra, illetve északra. Gyönyörű folyó partján elterülő csodálatos városba ért. Nyájas hotelportások, penziótulajdonosok fogadták a napkeleti király orvosát, mélyen hajbókolva, tarka számlákat lengettek előtte hódolatuk jeléül és így köszöntötték fennhangon: »Allah növessze hosszúra a borravalódat, ó, dicső idegen!«

A tündérszép város, ahová az egyiptomi király orvosa eljutott, Budapest-Fürdőváros volt. Olyan elragadtatással élvezte a város szépségeit az exótikus orvos, hogy immár a harmadik nyarat tölti köztünk. Nyilatkozata, melyet harmadik budapesti nyaralása alkalmából az ujságíróknak adott olyan, hogy nyugodtan kiteheti az ablakába minden idegenforgalmi irodánk. »Olyan ez a város, hogy legszívesebben átölelném« — mondta áradozva az arab orvos és elmondta még azt is, hogy Budapest milyen népszerű Egyiptomban, milyen boldogan jönnek ide a hazájabeliek. E sok lelkesedés után néhány bírálatot is mondott. Ezek a bírálatok komolyak, megszívlelendők, ezért foglalkozunk velük kissé bővebben. Elpanaszolta, hogy ugyanabban a penzióban, ahol tavaly 15 pengőt fizetett naponta, az idén húszat kértek tőle. Csak nagy nehezen tudta lealkudni tizenhatra. »Miért nem lehet például 5 pengős penziót kapni? Maguk csak a dúsgazdag idegeneket szeretik?« — mondta igen okosan. Azután egy egyiptomi hölgy panaszát tolmácsolta. A hölgy budapesti penziójegyfüzetet vásárolt Kairóban. Az első napon még teljes penziót kapott, másnap már nem adtak neki előételt, harmadnap kijelentették, hogy csak akkor kap gyümölcsöt, ha lemond a tésztáról. Mindez egy nagy szállodában történt. Ezek a panaszok sajnos, nem hatnak egészen újszerűen és nem egészen egyedülállók. Tudunk egy másik esetről, illetve eset-komplexumról. Nemrég jegyfüzetrendszert vezettek be: »Tíz nap Budapesten« címen. Az idegen külföldön megvette a jegyfüzetet 300 egynéhány pengőért. Ebben benne volt a magyar utiköltség és tíz napi budapesti lakás, ellátással. Népszerűek lettek ezek a jegyfüzetek — nálunk azonban hamarosan felismerték, hogy a tíznapos pausál-ár túl olcsó, a kibocsátó szervezet nem találja meg a számítását. Felemelték tehát a »Tíz nap Budapesten« árát 500 pengő fölé. Ez még önmagában nem volna nagy szerencsétlenség. Csak éppen az emelés lebonyolítása nem történt túlságosan szerencsés körülmények között. Az idegenek gyanutlanul megvették hazájukban a füzetet 300 pengőért és Budapesten tudták meg, hogy 200 pengőt rá kell fizetniök. Enyhén szólva a fejüket csóválták.

Állapítsunk meg egyet: idegenforgalmunk csodálatosan és méltán fellendült az utóbbi években. Városunk gyönyörű, a külföldiek rajongnak érte és lelkesen tódulnak ide. Csak éppen a forgatásukhoz nem értünk még tökéletesen. Az idegenforgalom, illetve forgatás nagy művészet, melyben sajnos, még egészen kezdők vagyunk. E pillanatban három szerv foglalkozik az idegenek forgatásával: az állami idegenforgalmi tanács, a városi idegenforgalmi hivatal és a Gyógyhelyi Bizottság. Egyiket sem tartjuk felesleges szervnek. Az idegenforgalomnak annyi bonyolult ágazata van, hogy nem kell munkaerővel és szervezettel takarékoskodni. Csak egyet kérünk: a három, vagy még több szervezet működjön együtt. Teljes összhangban forgassák az idegeneket, ne pedig szeszélyesen, hübelebalázs-stílusban pörgessék őket. Ne versengjenek egymással, ne villongjanak, ne legyenek hatáskörbajaik. Van elég feladat, melyet meg kell oldaniok. Elsősorban azokat a panaszokat kell orvosolni, melyeket az egyiptomi király orvosa hozott fel. Nemcsak a gazdag idegeneket kell szeretni, mert nemcsak azokból élünk. Ne csak maharádzsákra, lordokra és millomosokra utazzunk (— az utazás különben is az ő dolguk). Idegenforgalmi rendszerünkből hiányzik a szerényviszonyú, középosztálybeli idegenek ellátására alkalmas szervezet, Ausztria és Olaszország erőssége az, hogy a külföldi kisember is felkeresheti fürdőhelyeit. Nekünk is 5 schillinges penziók tömegére volna szükségünk. A mérsékelt viszonyok között élő osztrák, német, olasz, vagy akár angol ember számára is méregdrága hely Budapest. De még a jómódú idegennel sem szabad úgy elbánni, mint az egyiptomi orvossal. Nem szabad mindent drágábban megfizettetni vele csak azért, mert idegen. Senki se merje idegenforgalmunkat uzsora céljaira felhasználni. Még a világ leggazdagabb embere is megundorodik, ha azt látja, hogy hülyének nézik és ki akarják húzni zsebéből a pénzt. Egy fogalmat örökre száműzni kell gondolataikból mindazoknak, akik valamilyen közvetlen, vagy közvetett módon idegenforgalomból élnek. Ez a fogalom a: »pali«. Hallottunk kínos eseteket, amikor az idegennek az ellátástól a közlekedésig és a borotválkozásig mindent drágábban kellett megfizetnie azon az alapon, hogy ő idegen és nem érti a nyelvet. Aki ilyesmiben résztvesz, arcátlan bűnt követ el idegenforgalmunk, jólétünk és hírnevünk ellen.

Ime néhány szempont és néhány teendő Budapest idegenforgalmi szervei számára.

Hogyan készül az — érdemrend?

Böjthe Gábor ötvösiparművész elmondja egy érdemrend útját a „fizikai" születéstől az „erkölcsi" születésig — Hogyan verték le a magyar ötvösök három év alatt a világhírű franciákat? — Mi fáj az ötvösművészeknek?

(Saját tudósítónktól.) Fokozott büszkeséggel tűzheti a frakkjára a kitüntetését minden boldog érdemrendtulajdonos. A szép csillagokat, kereszteket egy tehetséges magyar művész csinálja két keze fáradságos munkájával. Tiszta, nehéz, szemrontó és idegölő kézimunka minden egyes darab. A hátára oda lehetne vésni: »*Made in Hungary*«. De *csak három éve.* Mert azóta *tudja* csak magyar művész készíteni. Addig minden egyes magyar kitüntetést kénytelen volt az állam az ötvösök paradicsomában, *Párizsban rendelni.* Ma már, hál' Istennek, érdemrendimportunk a nullára zsugorodott. És ha így haladunk, rövidesen *exportálhatunk* is belőlük.

Milyen volt az érdemrend-termés?

Mindenkit érdekel például, hogy *mennyi érdemrendet fogyaszt az állam egy évben? Böjthe* Gábor illetékes rá felelni.

— Az idén *rekordtermés volt az I., II., III. és IV. osztályú érdemrendekben.* Körülbelül *500 darabot rendelt az állam* az idén. Más években kevesebb fogy.

— Mit ér ez összesen?

— *5000 pengőt.*

— Miből készülnek az érdemrendek?

— Van egy fémalaprészük, amit 950-es finomságú *ezüstből* készít el a *pénzverde.* Erre jön a mi művészi munkánk, a komplikált zománcmunka. Ezt csak *Berán* Nándor és én tudjuk csinálni. Mi is csak 3 év óta. Azelőtt mindent Franciaországból rendelt az állam. Ma már nívóban is *túlhaladjuk a franciákat.* A munkánk aprólékos, tiszta kézimunka.

— Meddig készül egy I. osztályú érdemkereszt például?

— Egy I. osztályú érdemkereszten *egy napig* kell dolgoznom 8—9 munkaórában.

— Mibe kerül az államnak egy I. osztályú érdemkereszt?

— *50 pengőbe.*

— Mi volt a legnagyobb rendelés, amit lebonyolított? Nem is annyira pénzösszegben, mint inkább darabszám.

— A Nep-jelvény. *80.000 darab készült belőle.* Tizenketten dolgoztunk rajta. *Naponként 700 darab* készült el belőle. Körülbelül 40 fillért ér egy darab. Ez is közös munka volt a pénzverővel. Volt azonban ennél nagyobb rendelésem is. A *Zola-plakett* annakidején. *250.000 darabot csináltam.*

— És mi volt a legszebb munkája?

— Egy ezüst-email misekönyvfedél, amit az Iparművészeti Társulat meg akart vásárolni a kormányzó úr leányának, Horthy Paulette-nek az esküvőjére. Háromnegyed évig dolgoztam ezen az egy darabon...

— Fáj, hogy még ma sem tudtuk *az egységes magyar stílust* kialakítani. Sokat bajlódunk vele, de a magyar közönség, sajnos, nagyon érzéketlen az ilyen finomságok iránt. Elrontották az ízlését a sok silány áruval. Isteni csoda, hogy a kiváló magyar ötvösművészek egyáltalán élnek. A magyar stílus gazdag, rengeteg munkát igénylő lenne, de kinek dolgozzunk, ha nincs, aki méltányolja?

— Fáj, hogy amikor mindenkinek jut egy kis hivatalos támogatás, ránk nem gondol senki. Pedig ha legalább anyaggal támogatnák a fiatal magyar ötvösöket, megmutatnák a legközelebbi párizsi világkiállításon, hogy mit tudnak. Azt ugyan eddig is bebizonyították, hogy jó munkát végeznek. Amerikai milliomosok viszik magukkal ezüst munkáinkat. *A múzeumok tele vannak magyar ötvösök remekeivel.*

— Fáj, hogy az 50 éves kiállításon például az Iparművészeti Társulat kitett az ötvöskiállítás keretében oda nem vágó márvány- és alabástromtárgyakat. Ami a dilettantizmus befolyásának a bizonyítéka. Szakemberek kezébe kellene tenni az irányítást. Akkor talán a közönséget is meg lehetne nevelni, hogy az értéktelent meg tudja különböztetni az értékestől. Ebből az ötvösségnek is lenne valami haszna.

Idegesen rendezgeti a munkaasztalon a sorban álló szemüvegeket. *Négyféle üveggel dolgozik* a különböző finomságú munkákon.

H. L.

A szerelmi alvilág bosszúja volt Kemény rendőrtanácsos lakásának kirablása

(Saját tudósítónktól.) Még július végén történt, hogy *Kemény* Gábor rendőrtanácsos Biblia utca 6. szám alatti lakását kirabolták. Az ismeretlen tettes behatolt a lakásba, kloroformmal elkábította a lakásban egyedül tartózkodó rendőrtanácsosnét, majd hozzálátott a lakás kifosztásához. Munkájában megzavarhatták, mert rövidesen elmenekült, mindössze *néhány aranygyűrűt és 150 pengő készpénzt vitt magával.* Kemény Gáborné, amikor magához tért, csak hézagos személyleírást tudott adni a tettesről. A detektívek nem találtak különösebb nyomokat, így a nyomozás az első napok eredménytelensége után *megakadt.* Most aztán kiderült, hogy *a merénylet valószínűleg az alvilág bosszúja volt.* Kemény rendőrtanácsos az erkölcsrendészeti osztály vezetőjének helyettese lett néhány hónappal ezelőtt. Alapos munkát akart végezni, ezért elsősorban közelebbi ismeretségbe akart kerülni Budapest szerelmi alvilágával.

Szabadságot kért, álruhába öltözött és »leszállt az alvilágba«. Ügyesen beférkőzött az éjszakai emberek bizalmába, felkutatta rejtekhelyeiket, betekintett az alvilág szervezetének eddig ismeretlen titkaiba és amikor egy hét múlva visszatért és újra felvette rendőrtiszti ruháját, értékes ismeretekkel gazdagon látott hozzá a főváros erkölcsrendészetének megreformálásához. Munkájának eredménye *egy sereg igen sikeres razzia* volt. Valószínű, hogy a merénylet az alvilág bosszúja volt. Egy rendőri besúgó, aki gyakran érintkezik az éjszakai emberekkel, hallotta, amikor a Körút egyik mellékuccájában egy lebujban két férfi beszélgetett. Az egyik ezt mondta: »Hallom, jól kikészítettétek azt a palit«. A másik így felelt: »Ja, a rendőrtanácsost? Azt jól kikészítettük«. A bibliauccai rablótámadás nyomozása most új irányokban indul meg.

A lengyel-orosz megbékülést akarta előmozdítani a francia vezérkari főnök Varsóban

Párizs, augusztus 18.

Politikai körökben megerősítik, hogy Gamelin tábornok varsói látogatásának célja az volt, hogy *előmozdítsa Lengyelország és Oroszország közt a megbékülést.* Végeredményben arra akarták rábírni Lengyelországot, hogy a francia-orosz szerződés mintájára kössön *hasonló szerződést a szovjettel.* A lengyel kormány azonban nem mutatkozott hajlandónak, hogy ezt a kívánságot teljesítse.

Bécs, augusztus 18.

Gamelin tábornok, a francia vezérkar főnöke, kedd reggel Varsóból jövet *Bécsbe érkezett.* Gamelin tábornok a francia követségre hajtatott s néhány órai bécsi tartózkodás után kora délután *továbbutazott Párizsba.*

Javult a heiligenbluti autóbuszszerencsétlenség magyar áldozatainak állapota

Bécs, augusztus 18.

A heiligenbluti autobuszszerencsétlenség magyar sebesültjeinek állapota *kedd reggelre javult. Himmel* HÉV főfelügyelő az orvosok szerint néhány héten belül, leánya néhány nap mulva felgyógyul. *Petróczy* ezredes kedden már *elhagyta az ágyat,* felesége is két héten belül meggyógyul. *Berger* Artúr gyárigazgató, akinek sérülése súlyos, *szintén jobban van.*

Himmelnének, a szerencsétlenség tegnap elhúnyt magyar áldozatának temetéséről még nem történt gondoskodás.

MDK

Bőjthe János dánfalvai fazekasmester

Szentimrei J.: Székely népművészeti alkotások. Erdélyi Helikon 1930. 7. sz.

Böjthe Jenő
Sep. Eseriveze B

Kalauzok és villamosvezetők Beszkárt kiállítás - a Közmüvelődésü Egyesület Akácfa utcai székházában - képével szerepel.

U j s á g
1935.XII.15.

Böythe Pál
épitész

Az Ybl Miklós dij második fokozatát
nyerte el.

---:---

Müvészet, 1971.május - 43.oldal

Böjte Tamás, építész MDK.

Tufablokk = gyár terve

Repr.

-: „Az új és alkotásaiból" c. cikk.

Népszabadság, Bp. 1959. jan. 1. 5. l.

Böjte Tamás épitész

M.D.K.

Üveggyár, Orooshása, repr.

Társtervező: Forgács Ernő, Nabicht Ernő, Szokolay Örs.

Magyar Épitőművészet 1964/6. 16. -23. l.

Bojthe Tamás építész

Mészáros Mihály szobrásszal közös tervét

6000. fl-ért megvásárolták az alábbi pályázatban

N.N.: Ujpalota szimmetrikus város-képét pályázat útján alakítják ki

Magyar Nemzet 1969 XII. 11

BÖJTHE TAMÁS

ÉPITÉSZ. 1. DÍJAT NYERT AZ ALÁBBI PÁLYÁZATON. (TERVEZŐCSOPORTBAN)

REPR: 5 RAJZ

TOKÁR GYÖRGY: A KÉKESI MIKROHULLÁMÚ ÉS TELEVÍZIÓ ADÓÁLLOMÁS FEJLESZTÉSÉRE KIÍRT ZÁRTKÖRŰ TERVPÁLYÁZAT, 1969.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET, 1969 /6. 2. LAP.

BÓJTHE TAMÁS

ÉPITÉSZ. TERVEZTE A BERENEND-I CEMENTGYÁRI MALOMCSARNOK ÉS CSOMAGOLÓÉPÜLETET.

3DB. REPR. 7-8. LAPON.

MAGYAR ÉPITŐMŰVÉSZET. 1969/4. 7. LAP.

Böjthe Tamás

Cs. Juhász Sándorral és Rácz Endrével közösen készitett pályázati tervét átfogó koncepció tekintetében jó megoldásnak tartja

Virág Csaba: Reflexiók a "Belvárosi üzletközpont" tervpályázatához /Opponensi hozzászólás a pályázat ismertetésén/. Magyar Építőművészet, 1968. 5.sz. 11. 1.

M.D.K.

Böjthe Tamás épitész

részt vett a pályázaton / rangsorolás nélkül díjazva/

Társtervezö: Cs. Juhász Sára

repr.

Szanyi József: Budai Városnegyed lakóház terv-pályázata

Magyar Nemzet 1965. /1. 2-12. 1.

Böjthe Tamás.

Az 1941 évi Ybl Miklós-díj második fokozatát kapta a kecskeméti szeszipari gépgyár megteremtéséért.

Magyar Hírlap, 1941. ápr. 2.

Bajthe Tamás.

Az idei építőművészeti Ybl Miklós-díj második fokozatát kapta, a kecskeméti Szerszám- és Gépelemgyár megtervezéséért.

Népszabadság, 1971. ápr. 2,

Böjthe Tamás

1971-ben az Ybl Miklós-díj II. fokozatával tüntették ki. Képét közli

Magyar Építőművészet, 1971.4.sz.9.l.

Böjthe Tamás

az alábbi tervpályázaton megosztott III. dijat nyert 12. sz. ámú pályaterv egyik szerzője.

A Budapesti Televizió Adóállomás és Mikrohullámú Központ fejlesztésére kiirt tervpályázat, 197o.
Magyar Ép.müv. 1971.3.sz. 2-6.l.

Bajtha Tamás építész

az Ybl díj II. fokozatát

kapta

Magyar Nemzet 1971 április 2

5. old.

Böjthe Tamás

tervezte a bp.-i óbudai kísérleti lakóházat. 1963. 353. sz. rekonstrukció.

Merényi Ferenc: A magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970.

1280

MDK

Böjthe Tamás, [építész]

T. f. a Kecskeméti Szerszám gyár megtervezéséért.

–: Kiosztották az idei építőművészeti Ybl-díjakat 8.

Népszabadság, Bp. 1971. ápr. 2.

Böjthe Tamás

Az Iparterv építészmérnöke az Ybl Miklós dij II. fokozatát kapta az 1971. évi müvészeti dijasok között.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. ápr. 3.
XV. évf. 14. sz. 2. lap

Böjthe Tamás

B.T.: Üvegkombinát, Havanna, Kuba. - Építész: Böjthe Tamás, statikusok: Péry Vilmos, Hollay István. Képes tervismertetés.

27-29. l

Magyar Építőművészet, 1969. 3.sz.

Böjthe Tamás épitész M.D.K.

Résztvett a pályázaton

10 000 -FtDijazásban részesült /sorelás nélkül/

Társtervező: Callmeyer Ferenc

Kathy Imre:Várpaletai tervpályázat

Magyar Épitőművészet 1962/ 1. 46-49.1.

Böjthe Tamás épitész M.D.K.

/IPARTERV/

Masszamalom a Köbányai Porcelángyárban , Budapest
Tervezés: 1957-58
Épités: 1959-1961 /

repr.

Magyar Épitömüvészet 1964 / 5. 24- 25. l.

B öjthe Tamás épitész M.D.K.

A Magyar Épitőművészet 1963/2. számának cimlapte rve

repr.

Magyar Épitőművészet 1963 /2. cimlap

Böjthe Tamás épitész M.É.K.

A Magyar Épitőművészet 1963/3. sz.-nak címlapterve

repr.

Magyar Épitőművészet 1963/3. címlap

Böjthe Tamás építész M.É.K.

A címlap terve

repr.

Magyar Építőművészet 1963/5. sz. címlap

Böjthe Tamás, építész M Dk

A várpalotai városközpont rendezésére kiírt pályázaton Schall Józseffel együtt készített terve díjat nyert.

T: Hír 8. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. szept. 3.

BÖJTHE Tamás épitész M.É.K.

IPARTERV

Óbudai Kisérleti Lakótelep P.1. jelü lakóház
repr.

Épitésvezető: Gaál Mihály

Magyar Épitőmüvészet 1962/2. 21.1.

MDK

Böjthe Tamás, építész

A Belváros tenderére kiírt pályázaton
20 000 -ft-ért megvették tervét.

Pakots György: Híd a Vaci utca felett 6

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. dec. 4.

Böjthe Tamás épitész M. É.K.

Cimlapterv / repr.

Magyar Épitőmüvészet 1963/4 cimlap

Böjthe Tamás - Rácz Endre

Cs. Juhász Péter

tervét elismerően említi.

Virág Csaba: Reflexiók a „Belvárosi üzletközpont" tervpályázatához.

Magyar Építőművészet 1968. 5. sz. 11. l.

M. D. U.

BÖJTHE Tamás építész

10.000 forinttal díjazott terv

társtervező: Callmayer Ferenc

Döntött a zsüri Várpalota fejlesztési pályázatáról

Magyar Nemzet 1961. aug. 30. 6. b.

M. D. K.

BÖJTHE Tamás építész
és Klein Sarolta

Bölcsőde - terv

Perlés Béla: Bölcsődék tervezésének áttekintése az első ötéves terv időszakában
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 6. sz. 176. l.

M.D.A.

Böjthe Tamás épitész

A "Belvárosi Üzletközpont" tervpályázaton dijzva megvétel.

Társtervező: Cs. Juhász Sára, Rácz Endre

Magyar Építőművészet 1968/2. 4-13.l.

le.D.V.

BÖJTHE Tamás építész
és Klein István

Bölcsőde - terv. Repr (III. díj)

Pirlér Béla: Bölcsődék tervezésének
áttekintése az első ötéves terv időszakában
Magyar Építőművészet 1958 (V.) 6. sz. 178. l.

le. D. U.

BÖJTHE Tamás építész

Országos lakáspályázat 5. Épület-kategória (Csökkentett megvétel)

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

M. D. K.

BÖJTHE Tamás építész

Résztvesz a Következ Mesteriskolája

II. ahlusán

Mester: Szendrői Jenő dr.

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 79. l.

MDK

Böjthe Tamás, épitész,

Szabó István és Biczó Tamás közös pályamüve III. dijat kapott.

G.J.: A nyilvánosság elött is megvitatják a lakóház tervpályázat dijnyertes terveit. "Magyar Nemzet" 1 954 dec.19. 6 l

Böjthe J.

épitette Massányi Tibor bp-i TV tornyot. (Pályázat III. dija)

Iparterv: Fiatal tervezők kiállítása.

Budapest, 1972

251

Böjthe T.

épitette a Massányi Tibor tervezte Hejőcsabai C.M. műhely-raktár épületet.

Sparterv. Fiatal tervezők kiállítása.

Budapest, 1972

251

Böjthe Tamás

B.T.: Nyaraló a budai hegyekben. Építész Böjthe Tamás, statikus Lángi László. Ismertetés; foto Szathmáry Zoltán.

46-48.l.

Magyar építőművészet. 1971. 6.sz.

M. D. K.

BÓJTHE Tamás építész

A Tatai üdülőtelep-pályázatos díjazva

Magyar Nemzet, 1960. (XVI.) 168. sz. 5. l.
G. Y.: 20 üdülőház, 2000 személyre
sátortábor, strand, szabadtéri szinpad
épül a Tatai Nagy-tó körül. Sikerrel
zárult az építőművész hivetség mester
iskolájának pályázata

M. D. V.

BÖJTHE Tamás építész

Szendrői Jenőnée dolgozott

Balatonlelleri Szot üdülőnálló

Szendrői Jenő: A mesteriskola III. ciklusa

Magyar Építőművészet 1960. 4. sz. 24. l.

M.D.U

BÖSTHE Tamás építész

Résztvesz a hiéres tehérvár Dózsa György tér és környéke rendezésére kiírt tervpályázaton

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l

M. D. K.

BÖJTHE Tamás építész

Résztvesz a Kőbánya városköz-
pontja rendezésére kiírt tervpá-
lyázaton

Társtervező: Csics M. - Nagy Rudolf

Magyar Építőművészet 1960. 1. sz. 64. l.

ll. D. K.

BÖJTHE Tamás építész

12 tantermesre bővíthető 8 tantermes

alt. gimn. (Csökkentett megvétel)

Tervpályázati eredményről

magyar Építő művészet 1960. 4. sz. 62. l.

1635

54

Böjthe Miklós mellkeresztje arany, (gyémántokkal,) szélén zománcos domború állatalakokkal, hátlapján beágyazott zománcos díszszel. Mag. 7·5 cm. Magyar munka 1635 körülről.

Böjthe Miklós ~~[illegible]~~ kanonok (1631–1640) birtokából. – 1654 leltár.

~~80~~ Dankó 83–84 l. (repr. XX tábla).

~~28~~ Gerevich PA, 198 l.

~~29~~ Lepold: Adatok, 28 l.

~~76~~ I. A: Magyar mű- és történeti emlékek kiállítása. Századok, X–1876, 512 l.

~~96~~ Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet, Bp. 1906, 287 l.

~~98~~ Czobor: Egyházi emlékek a történelmi kiállításon. Bp. 1898, 97 l.

~~97~~ Czobor–Szalay II. 311 l. (repr. LV. tábla)

~~75~~ Henszlmann: A bécsi 1873 évi világ-tárlatnak magyarországi kedvelőinek régészeti osztálya. Bp. 1875/6, 190 l. és 224 l.

~~80~~ Irodalom. Egyházművészeti Lap I–1880, 368 l.

~~76~~ A műipari és történelmi kiállításból Fővárosi Lapok, XIII–1876, 519 l.

~~76~~ Árvizkárosultak 1876, 45 l. 1496. szám

~~81~~ Martinov: Le trésor de Gran. Revue de l'art chrétien, XV–1881, 197 l.

Böjthe Miklós

mellkeresztje

Esztergomi Sinistár

Cementüzemi és segédüzemi épületek, Hejőcsaba

Építész:

Bőjthe Tamás
(IPARTERV)

Statikusok:

Massányi Tibor (klinkertároló, csomagoló, műhely-raktár, gyaloghíd)
Márton Botond (cementtároló, silók)
Kőröshegyi Béláné (siló acélszerkezetek, bunkersor)
Szuhai Géza (cementmalom)
Hidvégi Zoltán (kompresszorház)
Lángi László (öltöző-szerviz)

Épületgépészet:

Porosz Géza
Barabás Béláné
Kolos Imréné

Elektromos berendezések:

Szabó László
Medgyesi Ferenc

Kivitelezők:

31. sz. ÁÉV (generálkivitelező)
ÉÁÉV (csomagoló)
BÁÉV (öltöző-szerviz)

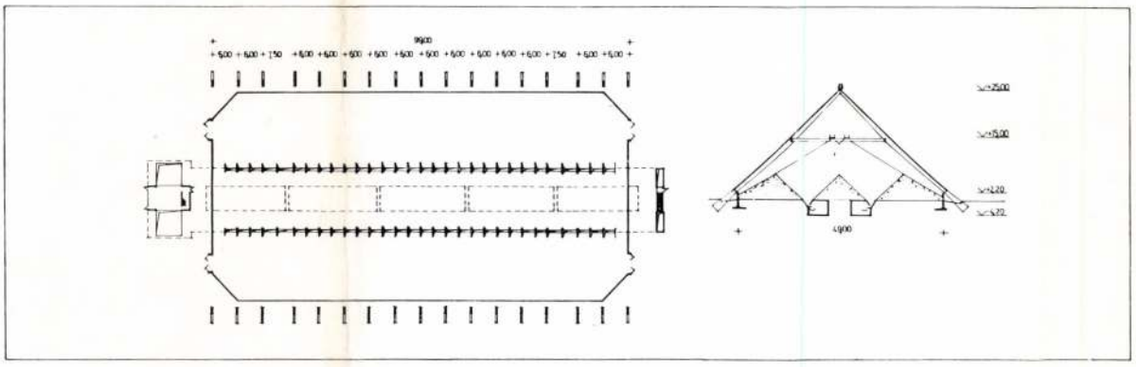

1. Klinkertároló, M=1 : 2000
2. Cementmalom, M=1 : 2000
3. Cementsilók, csomagoló, M=1: 2000
4. Karbantartóépület, öltöző, M=1 : 2000

1. Alamacén de clinker
2. Triturador de cemento
3. Los silos de cemento, el enpaquetador
4. Edificio de talleres de mantención y camarines

1. Dépôt de clinker
2. Moulin à ciment
3. Silos de ciment, bâtiment d'emballage
4. Bâtiment d'entretien, vestiaire

1. Clinker bunker
2. Cement mill
3. Cement silos, packing room
4. Building of maintenance, cloak rooms

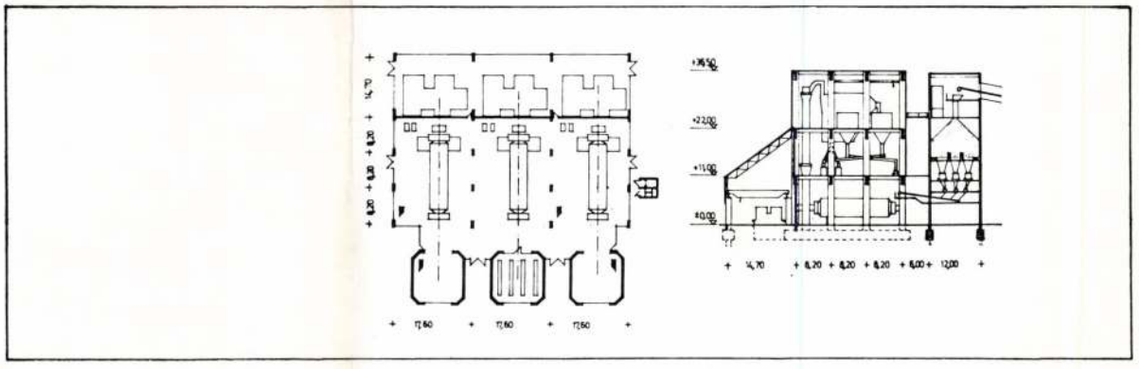

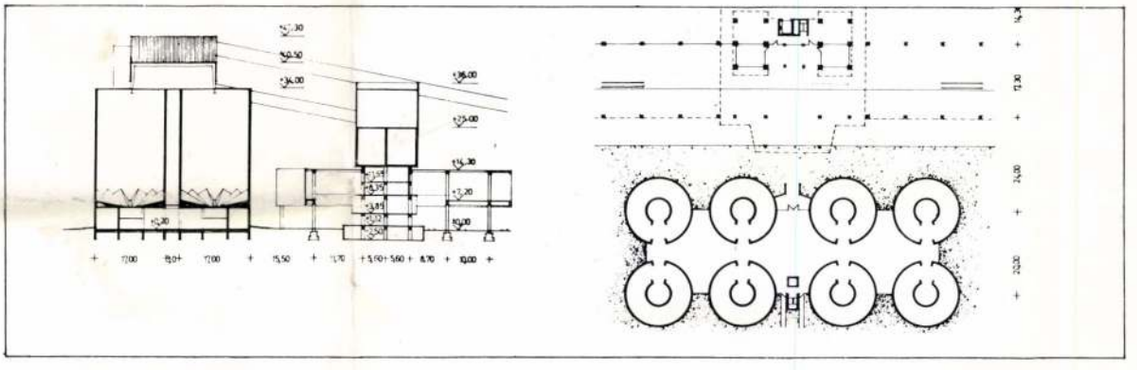

Az épületeket technológiai sorrendben, a helyszínrajzi számozás szerint ismertetjük.

7. Klinkertároló

Nagyságának és formájának meghatározásánál a tárolt anyag helyszükségletét és a tárolás módját vettük kiindulási alapul. Az épület szerkezetét tömörgerincű, torokgerendás acél főtartópárokkal, alumínium trapézlemez héjalással terveztük, olyan kialakítással, amely a könnyűszerkezet föld feletti „lebegését" kívánja kifejezni. A belső vasbeton szalagalagutak egyúttal a tetőszerkezet vonórúdjainak lekötésére is szolgálnak, így az épületet olcsó síkalapozással lehetett ellátni. Az épületszerkezet újszerű — azóta szabadalmaztatott — emelési módja minden állványzatot feleslegessé tesz.

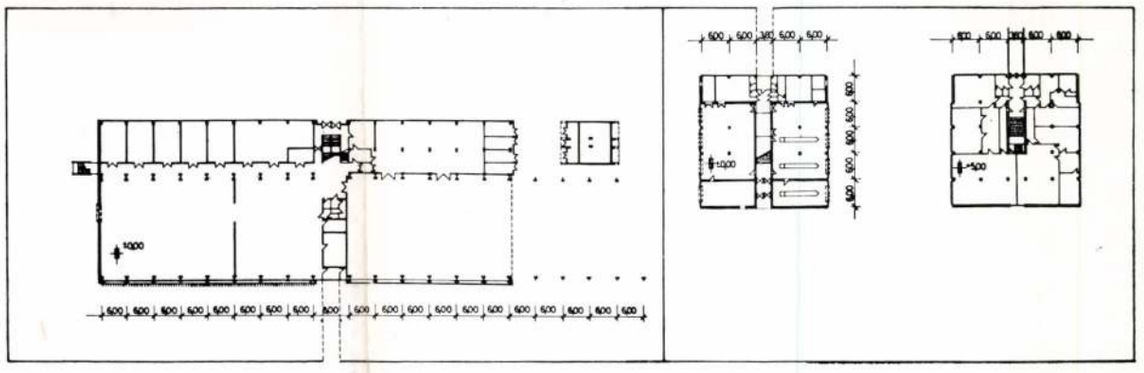

ticos y por poleas. La fachada es de planchas onduladas de aluminio, vidrio y ventanal en fila (cinta).
Los silos de homogenización tienen dos niveles, son construidos con la técnica de moldes deslizantes. El polvo crudo llega a las torres de cambio térmico por conductos neumáticos. Los elevadores aereos los llevan al sistema de cambio térmico, luego de allí pasan a los hornos giratorios. La estructura de la subida del torre consta de cuatro paredes U los cuales incorporado en él el sistema de manejo funcionan como estructura marco (frame structure). El edificio del transformador y las consolas para el manejo y dirección de la planta se edificaron en un solo edificio con una entrada común.

Bâtiments de la cimenterie des usines auxiliaires
Architecte: Tamás Bőjthe

On avait prévu la structure du bâtiment de stockage du clinker par des paires d'entraits principaux en acier ayant une âme compacte et des poutres de noue, elle était planifiée pour avoir une enveloppe en plaques trapéziformes en aluminium avec une formation qui veut exprimer le «flottement» de la structure légère au-dessus du sol. La nouvelle manière de levage de la structure de bâtiment rend superflus tous les échafaudages.
Le moulin à ciment a été planifié, à l'opposé des solutions à une masse et qui exi-

clinker. The different base materials are arriving into the bunkers over a conveyor bridge, and from here to the secondary grinders, settled on the ground floor, through the batcher-system. The finally grinded material is transported further by the pneumatic troughs and spiralconveyors.
The frontal surfaces consist of trapezoidal aluminium corrugated sheetings and profilith-glazing strip-illuminators.
The homogenizing silos are double levelled, and erected by the sliding shuttering method.
The heat exchanger tower is receiving the raw cement through the pneumatic troughs. It is lifted up by the s. c. airlifts into the

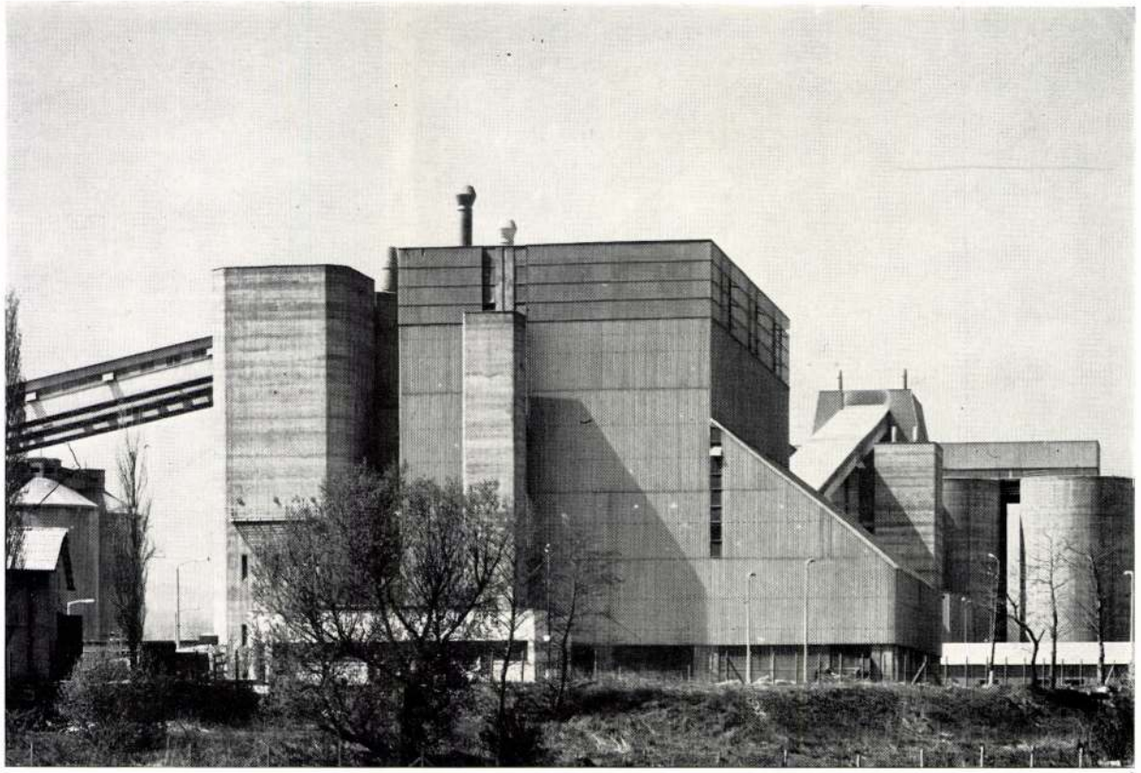

2 1

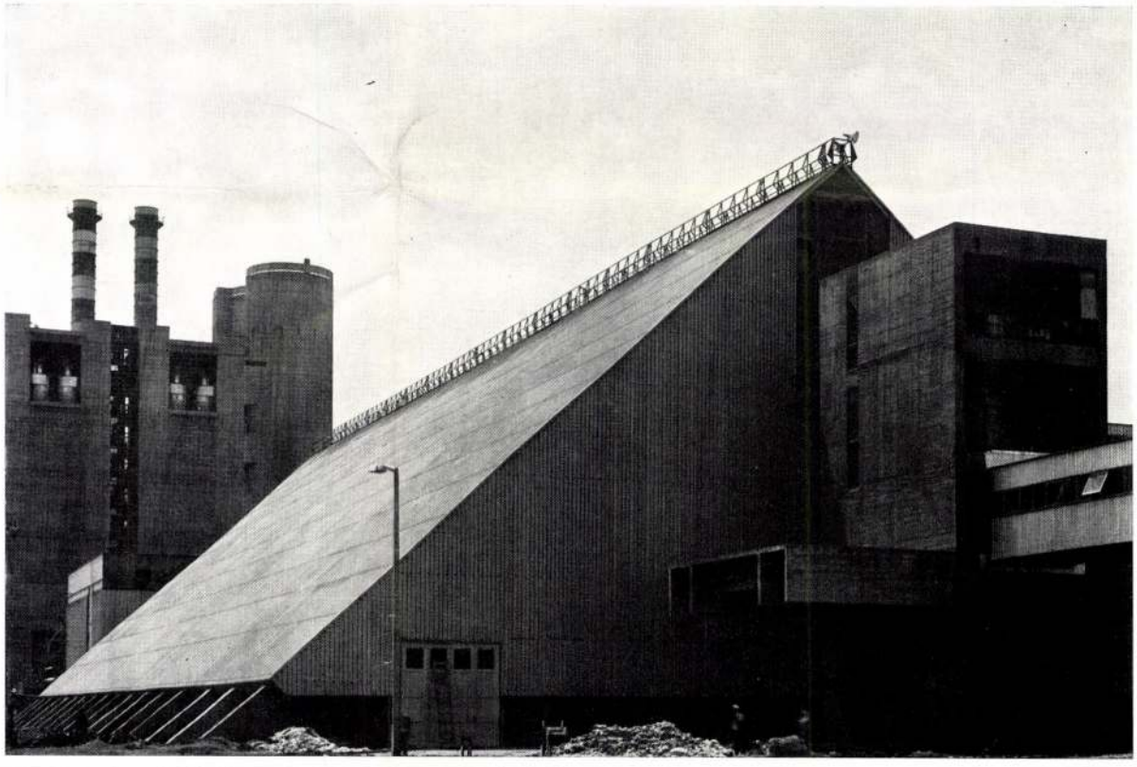

1. Cementmalom, háttérben a silók, a csomagoló
2—3. Klinkertároló
4. Cementmalom
5. Cementtároló silók

1. Triturador de cemento con los silos y los enbalajes en el fondo
2—3. Almacén de clinker
4. Triturador de cemento
5. Silos de almacén de cemento

1. Moulin à ciment, au fond les silos et bâtiment d'emballage
2—3. Dépôt de clinker
4. Moulin à ciment
5. Silos de stockage à ciment

1. Cement mill, in the background the silos and the packing room
2—3. Clinker bunker
4. Cement mill
5. Cement storing silos

Los edificios de la planta productora de cemento y de las plantas de servicios
Ingeniero civil: Tamás Bőjthe

La estructura del almacén de clinker se planificó con el frontón sólido, maciso con soportes de acero en par y con la bóveda de chapas de aluminio. El nuevo módo de levantar la estructura del edificio se pudo realizar sin andamiaje.
El triturador (molino) de cemento fue planificado con bóveda de estructura de acero. Los bunkers fueron separados de la sala y construidos con la técnica de moldes deslizantes (sliding formwork) evitando la enorme cantidad de andamiaje.

geaient beaucoup d'échafauds, pour une exécution apte à être construite par une manière de bâtir avec des coffrages glissants tout en détachant les trémies du hall et avec des plancher â structure en acier.
Les huit silos de ciment et la tour de communication placée parmi eux ont été faits avec une structure en béton armé monolithe et avec une technologie à coffrage glissant.
Le trafic des produits finis de la nouvelle fabrique devait être conçu pour des utilisations extrêmes en assurant une flexibilité totale avec une machine d'emballage à trois sacs et avec quatre dispositifs de charge pneumatiques. L'atelier—dépôt

system of the heat-exchanger, and further on into the rotary kilns for firing. The riser structure of the heat exchanger tower consists of four "U" shaped walls, which when placed within these the manipulating levels, act as co-operating frame-structures. The central commanding station and the converter building are joined together, with a common entrance.

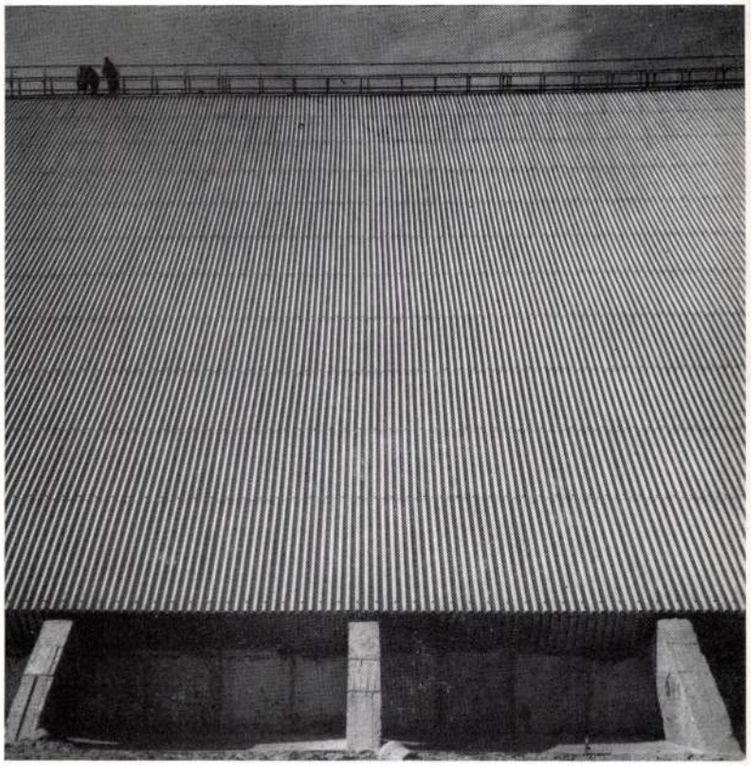

5

3

4

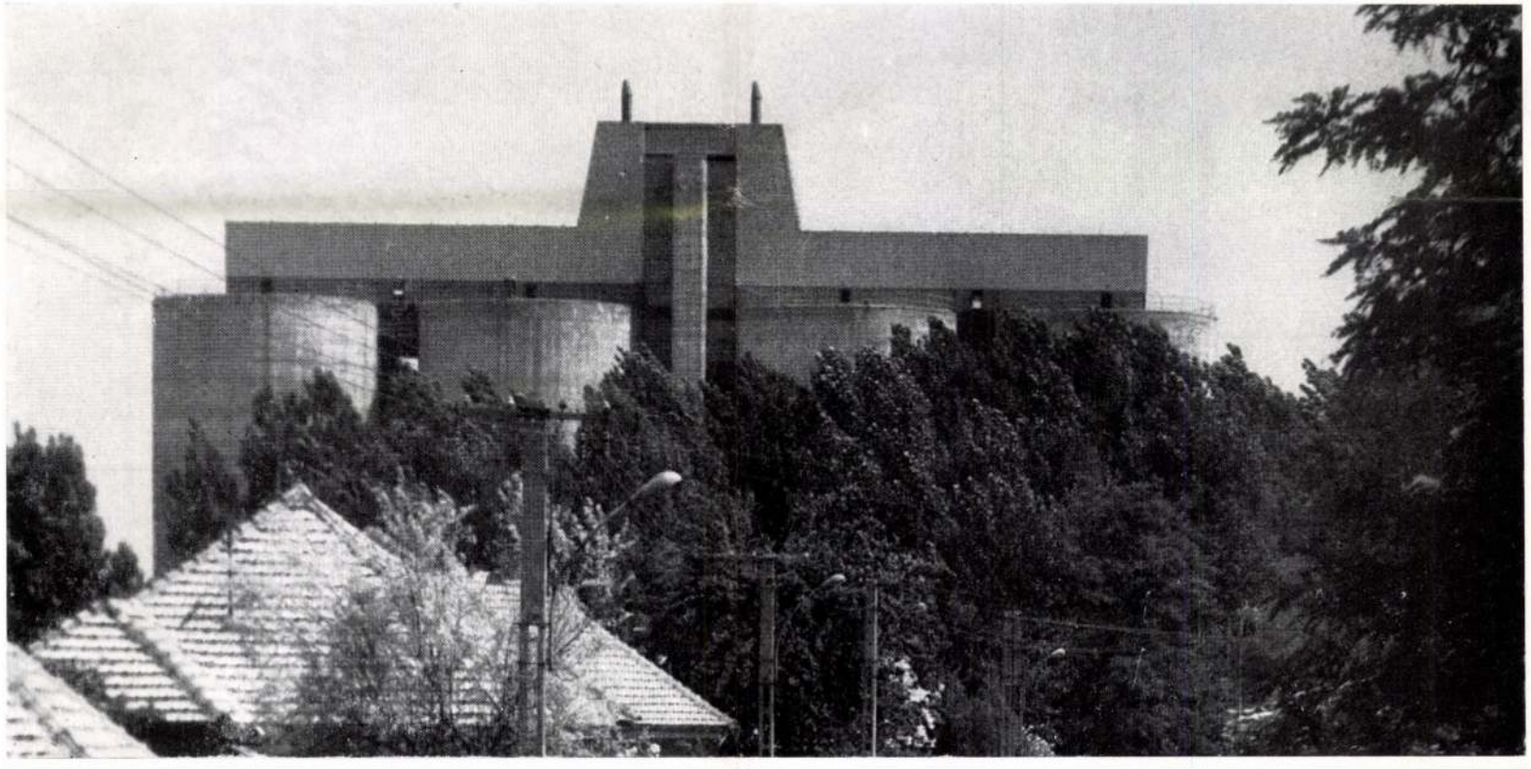

Los ocho silos de cemento y la torre de comunicación entre los mismos tiene estructura de hormigón armado monolítico también éste se hizo con la técnica de moldesdes lizantes (sliding formwork).
El tráfico de productos elaborados de la fábrica había que planificarlo para capacidad límite (máxima) por lo tanto hay tres equipos de envase de sacos y cuatro envasadores neumáticos.

El almacén-taller es un edificio de paneles TT y T consta de dos unidades iguales: una sala con gruas y una serie de locales en dos niveles.
El compresor cuya función es asegurar la expedición del cemento mediante aire com-

est un bâtiment prévu avec des planchers de panneaux TT et T complètement préfabriqués. Il se compose de deux unités ayant une disposition identique et chacune renferme un hall avec des grues, deux rangées de locaux ayant deux niveaux.
La chambre du compresseur est un bâtiment qui renferme les installations qui assurent l'approvisionnement en air comprimé de la sortie du ciment, il a une disposition de deux nefs et sa structure est préfabriquée.

Buildings of the cement work and of the ancillary plants
Architect: Tamás Bőjthe

The building of the clinker-store was planned with a construction of twin main girders made of steel, with full ridge collar-beams, with a shell-cover made of aluminium trapezoid, which is giving the total construction a light, over the ground level floating appearance. The new method of lifting the structures made any scaffolding superfluous.
In contrary to the previous solutions, which needed a huge mass of scaffoldings for their single mass buildings, the cement mill was separated from the hall, and was

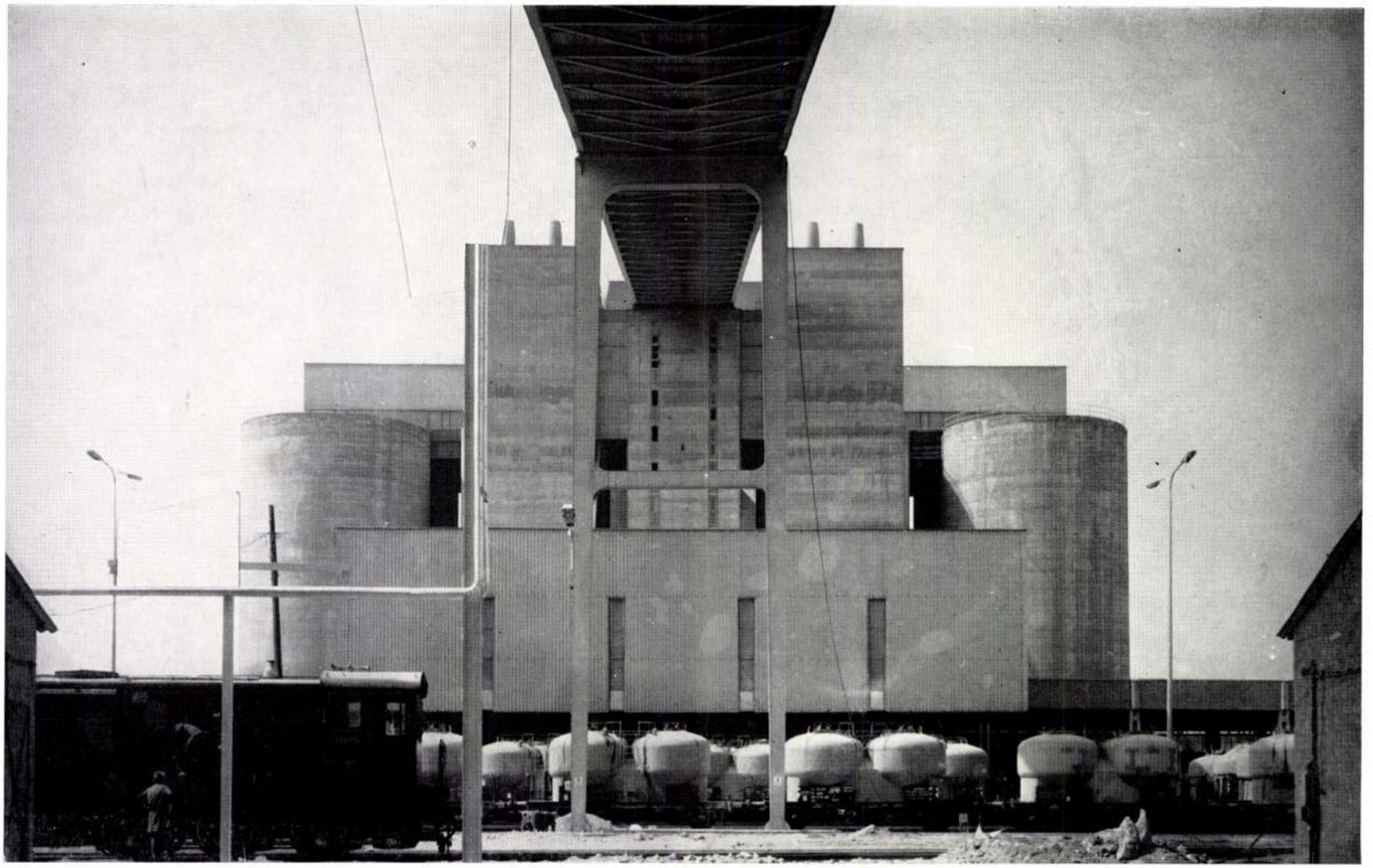

2 3 1

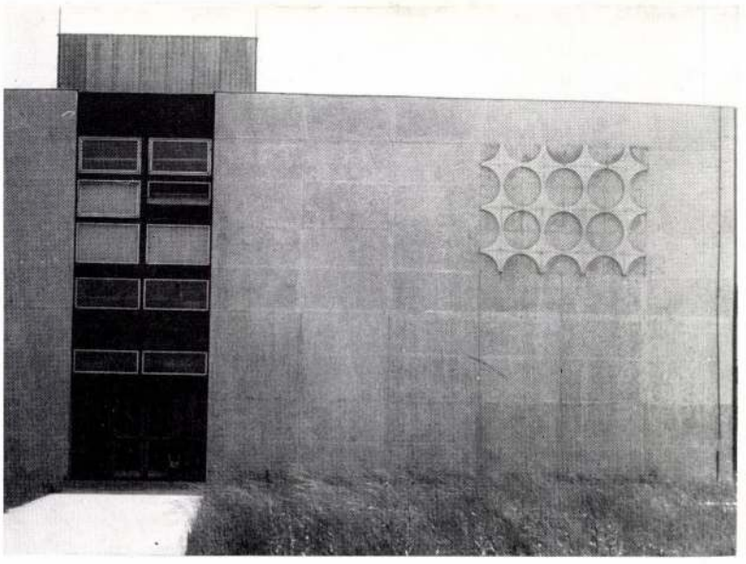

primido, está situado en edificio de dos naves el cual es de estructura prefabricada.

Bâtiments d'usine de matériaux bruts et de clinker Architecte: Éva Pusztai

C'est le tracé de la ligne technologique des matières y arrivant qui a défini l'exécution de forme de l'entrepôt des matières brutes. La structure du bâtiment a été planifiée avec des piliers en acier et des entraits principaux, avec des panneaux de toiture préfabriqués.
L hall du moulin des matières brutes sert à la production de la matière brute à broyer qui est nécessaire pour la cuisson du clinker. Les différentes matières arrivent dans les trémies par un pont à ruban d'où elles ont accès à travers des systèmes distributeurs

erected with the sliding shuttering method, with ceilings of steel construction.
The eight cement silos were erected with monolithic reinforced concrete structure together with the tower of communication, by the sliding shuttering technology.
The final product handling of the works had to be planned for extreme utilization while securing complete flexibility. Three sack filling machines and four pneumatic conveying installations were planned.
The building for the workshop and store is planned with completely prefabricated TT and T building plates for the ceilings,

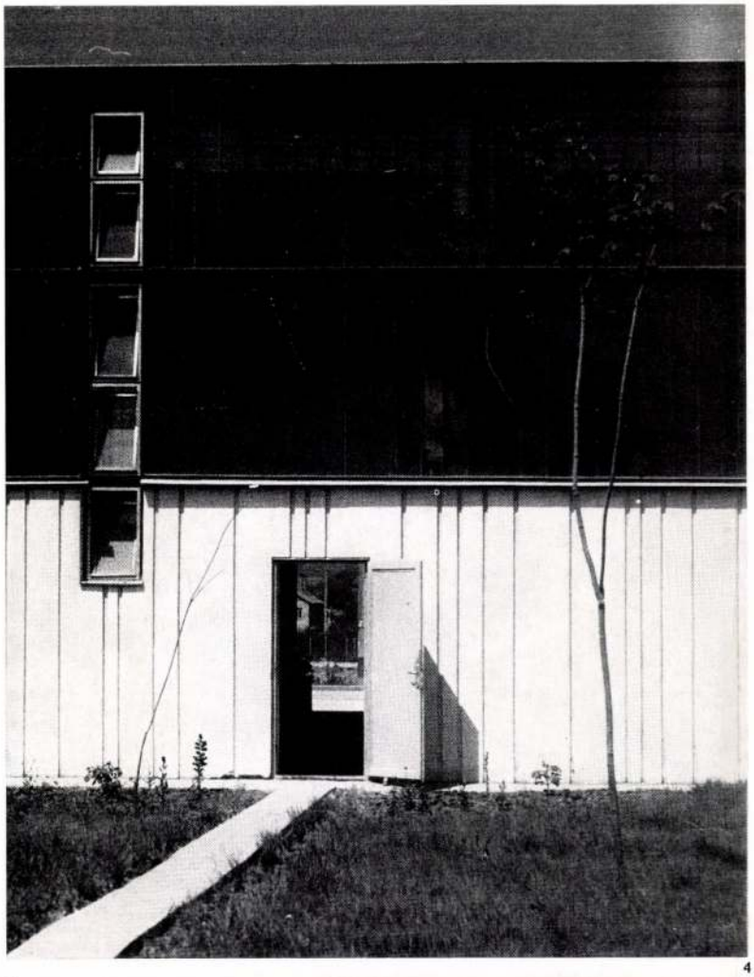

4

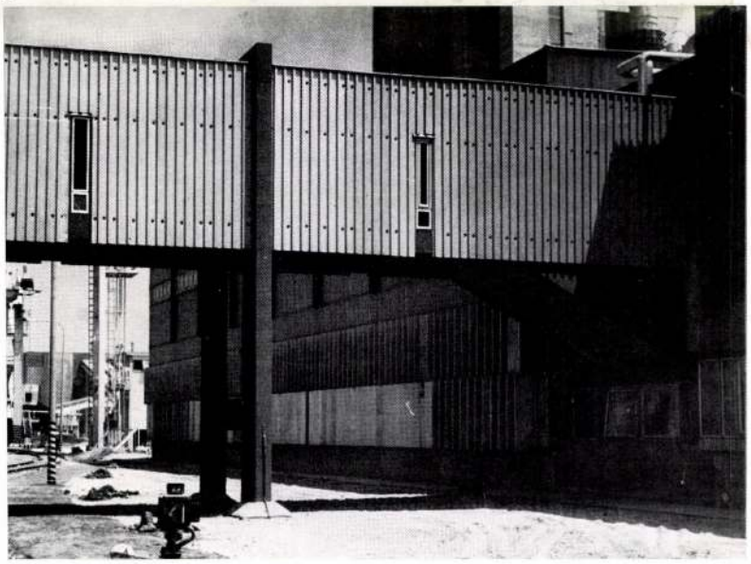

5

8. Cementmalom

A cement előállítására szolgáló alapanyagokat — a klinker, kohósalak és gipszkő — a malom előtt helyet foglaló lesarkított bunkerekben tárolják, innen kerülnek a malomcsarnok földszintjén levő három őrlőmalom mindegyikébe. Az épület felsőbb szintjein a szélosztályozó berendezések és a portalanító elektrofilterek kerülnek elhelyezésre, a malmok végében pedig a félnyeregtetős daruzott gépterem foglal helyet. A korábban tervezett, rengeteg állványzatot igénylő egytömegű megoldásokkal szemben itt a bunkereket leválasztottuk a csarnoktól és csúszózsaluzatos építési módra alkalmas kivitelben terveztük meg, acélszerkezetű födémekkel.

9. Cementtároló silók

A nyolc új tárolósilót a jelenlegi üzemi főbejárat közelében terveztük, ahol azok a régi gyár üzemének zavarása nélkül könnyen felépíthetőek és a megmaradó régi silók bekapcsolását is kevés költséggel lehetővé teszik.

A kész cement hosszú, kettős szállítószalagon — a csomagoló felett áthaladva — jut a cementmalomból az új silókomplexumba, az elosztóvályúk és portalanító berendezések a silók feletti acélszerkezetű felépítményben nyertek elhelyezést. A nyolc cementsiló és a köztük elhelyezett közlekedő torony monolit vasbeton szerkezettel készült, csúszózsaluzatos építési technológiával.

10. Csomagoló, fedett rakodók

A fenékürítésű silókból elevátorok és szállítóvályúk segítségével jut a cement a szomszédos csomagolóépület négyszögletes adagoló bunkereibe. Innen történik az expediálás zsákos vagy ömlesztett formában, közúton és vasúton. Az új gyár készáru forgalmát szélsőséges igénybevételekre kellett megtervezni, teljes flexibilitás biztosításával, három zsákos csomagológép és négy pneumatikus töltőberendezés tervezésével.

A zsákos rakodás sínen mozgó rakodógépek segítségével történik a fedett rakodószárnyakon, melyek pincéjében a zsákraktárak kerültek elhelyezésre. Az épület vasbeton szerkezeténél a lehetőség szerinti maximális előgyártást alkalmaztuk.

11. Öltöző-szerviz

A kétszintes UNIVÁZ-szerkezetű épület a gyár város felőli oldalán foglal helyet. Az új üzem dolgozói az I. emeleten öltöznek, majd a zárt gyaloghídon át közlekednek a vasúti pályaudvar felett a szomszédos műhely-raktár épületbe. Az épület földszintjén az üzem teherautóparkjának kiszolgálására tervezett szervizállomást találjuk.

A szerkezetet merevítő tömör téglafalakat helyszíni műkő burkolattal láttuk el, a többi falfelületet profilüveg síkok közötti függőleges ablakcsíkok tagolják.

12. Gyaloghíd

Acélvázas, acélszerkezetű híd, mely a szomszédos épületekhez konzolosan csatlakozik. Födémeit András-kereszt merevítő bordázatú előgyártott elemek alkotják. Burkolata kívülről alumínium trapézlemez, belülről hőszigetelés és deszkázás.

13. Műhely-raktár

A teljesen előgyártott TT és T paneles födémekkel tervezett épület két azonos elrendezésű egységből áll, melyek mindegyike egy daruzott csarnokot és egy kétszintes helyiségsort foglal magába. A két egység között a „közlekedő magot" helyeztük el, ennek egymást kerülő lépcsőkarjai révén az épületen a külső forgalom a belső érintése nélkül keresztül haladhat.

Az épület külső burkolatát sima profilüvegfal alkotja, ezt csak a műhely-csarnok ablakai elé tervezett napvédő lamellasor és a külső lépcső töri meg.

14. Kompresszorház

(Építész: Cs. Juhász Sára)

A cementkiadás sűrített levegő ellátását biztosító berendezéseket magába foglaló épület kéthajós elrendezésű, előgyártott szerkezetű.

Az életvédelmi szempontok alapján tervezett magas lábazati falat a helyszínen máshol már alkalmazott felhordott műkővel burkoltuk, a bevilágítást biztosító profilüvegfalat függőleges ablakcsíkokkal bontottuk meg.

B. T.

1. Csomagoló
2—3. Öltöző-szerviz
4. Kompresszorház
5. A gyaloghíd és a műhelyraktár

1. Embalaje
2—3. Camarines-mantención
4. Edificio del compresor
5. Puente paradizo y almacén de los talleres

1. Bâtiment d'emballage
2—3. Vestiaire-service
4. Centrale de compresseurs
5. Passerelle et dépôt des ateliers

1. Packing room
2—3. Cloak-room, service
4. Air compressor building
5. Passage-bridge and workshop-store

dans les broyeurs installés au rez-de-chaussée. La matière à broyer continue son chemin par des transporteurs à auge et des hélices transporteuses pneumatiques.
La formation de façade est un revêtement de plaques trapéziformes ondulées en aluminium et un mur en verre profilé avec des fenêtres en bande.
Les silos homogénéisants étaient construits à deux niveaux avec une technologie à coffrage glissant.
Les bâtiments de commande et de transformateur se sont construits joints l'un à l'autre et pour les deux parties une entrée commune a été formée.

consisting of two units of similar arrangement. These contain a work-hall with craneways and rows of various rooms arranged on two levels.
The compressor-building is a two-nave construction with prefabricated structure containing the machinery for the compressed air necessary for the cement-delivery.

Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola, Győr

Az együttes vezető építésze:
Hofer Miklós

Statikus:
Horváth Z. Kálmán

Épületgépész:
Solymosi Antal
(KÖZTI)

Tanulmányi épületek
Építész:
Hofer Miklós
Konstruktőr:
Halmágyi Ildikó
Statikus:
Horváth Z. Kálmán
Légtechnikus:
Solymosi Antal
Fűtéstervező:
Hámori András
Víz-, csatornatervező:
Pénz Jánosné
Elektromos tervezők:
Frőhlich Tibor
Lehoczky Csaba
Belsőépítész:
Kádár József
Akusztikus:
Dr. Karsai Elekné
Laboratórium
Építészek:
Dr. Valkó Gáborné
Selmeczi Lajos
Dr. Fekete Lajosné
(KOGÉPTERV)
Hőtervezők:
Fazekas István
Ungi János
Statikus:
Takács Csaba
Épületgépész:
Robogány Endre
Kollégiumok
Építészek:
Hofer Miklós
Hübner Tibor
Konstruktőrök:
Kármán János
Tróznai Attila
Statikus:
Kiss József
Légtechnikus:
Solymosi Antal
Fűtéstervező:
Dr. Baltay Mihályné
Víz-, csatornatervező:
Pénz Jánosné
Elektromos tervező:
Tarnay Mihály
Belsőépítész:
Kádár József
Házgyári technológus:
Virág Imre (GYÁÉV)

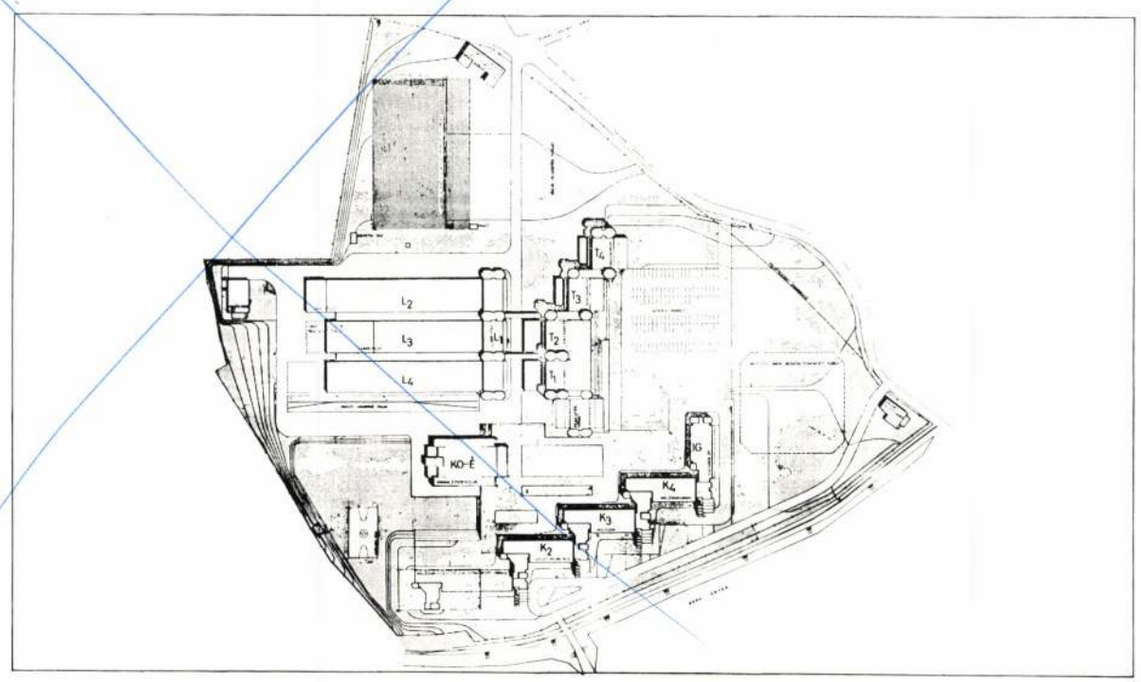

2 1

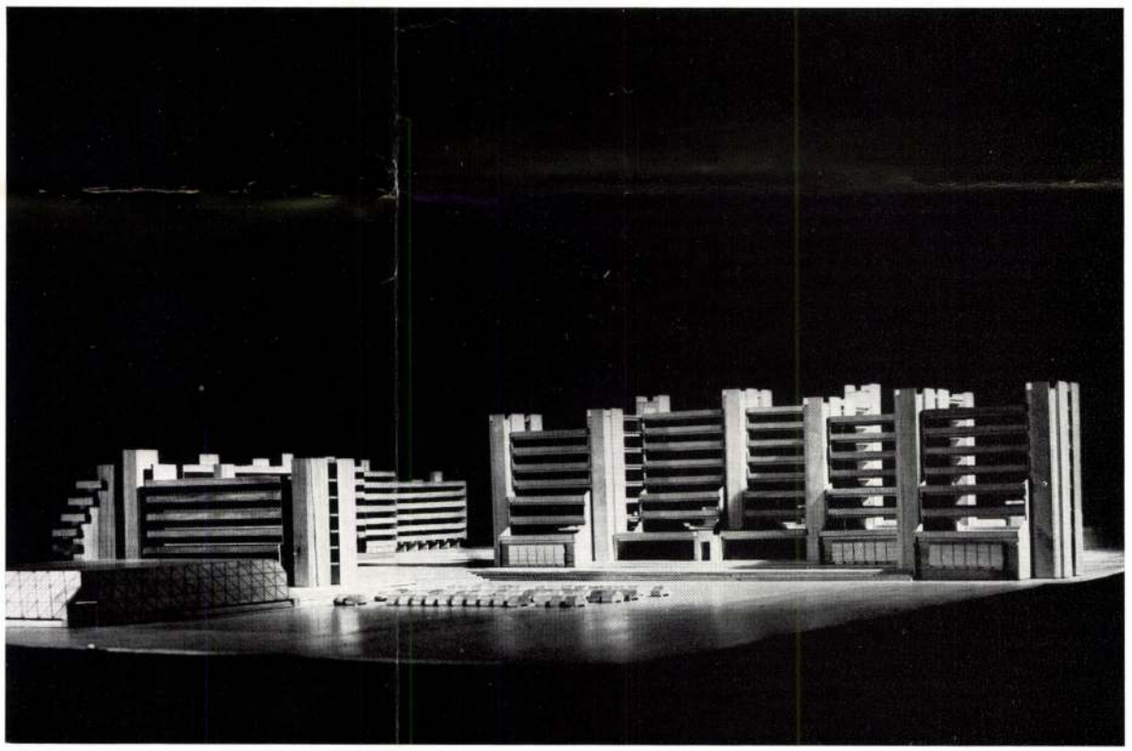

La arquitectura y el desarrollo socio-cultural

Escuela Superior Politécnica de Transporte y de Telecomunicación, Győr
Ingeniero civil: Miklós Hofer

La escuela superior está capacitada para formar ingenieros de taller en cuatro facultades: en la de transportes, construcción del transporte, producción de vehiculos y en la de telecomunicación.
En la ubicación de la escuela se trataba de asegurar tanto las ventajas de la disposición campus la cual ofrece la concentración de las unidades arquitectónicas, como la disposición linear siendo ésta la mas racional en la arquitectura. El campo abierto hacia la dirección del centro de la

Architecture et dévéloppement social-culturel

Ecole Supérieure Technique de Communication et de Télécommunication, Győr
Architecte: Miklós Hofer

L'école supérieure est appelée à former les ingénieurs d'usine de la communication et de la télécommunication aux quatre facultés, celles de la communication, des constructions de communications, de la fabrication des véhicules et de la télécommunication.
L'emplacement de l'école supérieure veut unir l'aménagement «campus» prévu sur le terrain central et les avantages du classement linéaire que l'on trouve le plus rationnel dans la construction. La place

Architecture and social-cultural development

Technical High School for Communications and Telecommunications, Győr
Architect: Miklós Hofer

At the School production engineers are trained for the communications and telecommunications branch in four faculties, viz.: the transport, the transport building, the vehicle building and telecommunications faculties.
When settling the buildings for the High School the aim was to unite the advantages of the campus-arrangement placed around a central space, with the linear arrangement found most reasonable in construction. The central square opened in the di-

Az építészek szerepe a nemzeti fejlődésben

A nemzeti fejlődés érdekében hozott általános politikai-gazdasági döntések megvalósítása igen gyakran építési tevékenységgel jár együtt. A környezet alakításában résztvevő szakemberek között az építész képviseli a humánum és a technika szintézisének az igényét. Az építészi munka társadalmi hatékonysága nagymértékben függ magától a társadalmi rendszertől. A tömeges építés — korunk e jellegzetes követelménye — nem jelentheti az építész szerepének csökkentését, az építészeti szempontok háttérbe szorulását.

Az építész társadalmi felelősségének határait nehéz meghatározni. Az ügyintéző csupán a döntések időpontjában érvényben volt szabályok betartásáért felel. Az építésztől a társadalom ennél többet vár. Az építészek és a társadalom között a dialógus állandó kell legyen. A szakmai szervezetek fontos feladata az emberi környezet kérdéseinek állandó felszínen tartása.

Gyakori, hogy az építészek aspirációi és tényleges feladataik nem esnek egybe. A tömeges építés igényének fölmerülésével az építészet saját műfaján belül is differenciálódott. A tömeges építés alapvetően más építészeti megközelítést tesz szükségessé. Az épületek használóinak bevonása a tervezés folyamatába, a specialistákkal folytatott párbeszéd olyan nehézségeket hoz felszínre, melyek leküzdésére az építészek nagy részét sem érzelmileg, sem technikailag nem készítették föl. A szakmát életbe vágóan érintő kérdések megoldása sürgetővé teszik a szakmai szervezetek nemzetközi kapcsolatainak bővítését.

Az építési munka társadalmi hatékonysága olyan mértékben növekszik, amilyen mértékben növekszik az építészek közreműködési lehetősége az építési célok megfogalmazásában és az építési technika fejlesztésére vonatkozó döntésekben. A színvonalas építészeti munka feltételezi, hogy az állami és helyi igazgatás kapcsolódó pontjain jól képzett és megbecsült építészek álljanak. El kell érni, hogy a hátrányos helyzetben levő társadalmi rétegek is igénybe vehessék az építészeti szolgáltatásokat.

Az építész akkor szolgálja legátfogóbban a nemzeti fejlődést, ha a tervezett új környezet nemcsak tudomásul veszi a régit, hanem szervesen ráépül a helyi kultúra és civilizáció haladó elemeire, megőrzi a környezet fizikai és szellemi kontinuitásait.

Borvendég Béla

El papel de los arquitectos en el desarrollo nacional

La realización de las medidas tomadas por el desarollo nacional implica actividades de construcción. En la formación del médio, es determinante cómo el arquitecto representa el síntesis de lo humano y de la técnica.
La eficacia social de la construcción aumenta en la misma medida que aumenta la posibilidad de la colaboración de los arquitectos en la determinación de los fines de la construcción y aumenta su participación en las decisiones en cuanto al desarrollo de la técnica de construcción.
El arquitecto está al servicio del desarrollo nacional en el sentido mas universal siempre que el nuevo ambiente planificado por él no solamente no ignore lo antiguo sino logra una superposición orgánica sobre los elementos progresistas de la cultura y civilisación locales guardando la continuidad física y espiritual del medio.

Béla Borvendég

Le rôle des architectes dans le développement national

La réalisation des décisions prises dans l'intérêt du développement national implique une activité architecturale. L'exigence de la synthèse de l'humain et de la technique est décisivement représentée par l'architecte quant à la formation de l'ambiance.
L'efficacité sociale du travail de construction augmente au fur et à mesure de la possibilité de participation des architectes dans la rédaction des buts de construction et dans les décisions concernant le développement de la technique de construction.
L'architecte sert de son mieux le développement national si l'environnement prévu prend non seulement acte de l'ancien, mais il se construit sur les éléments progressistes de la culture locale et de la civilisation, s'il maintient les continuités physiques et intellectuelles du milieu.

Béla Borvendég

The role of architects in national development

The realisation of the decisions made in the interest of the development of the nation, is connected to the activity of the architect. Regarding the formation of the environment the architect is representing decisively the requirement for the synthesis of the human element with techniques.
The social effectivity of the building activity is growing to the same extent, as the possibility of the cooperation of the architect is broadening in the formulation of the aims of architecture, and in the decisions made for the development of the constructional techniques.
The architect is serving most comprehensively the national development, when the new environment designed is not alone taking cognizance of the old one, but is basing organically on the progressive elements of the local culture and civilization, while preserving the physicdal and spiritual continuity of the environment.

Béla Borvendég

Cementmű, Hejőcsaba (HCM)

Építészek: Bőjthe Tamás (IPARTERV), Pusztai Éva (SZIKKTI)

Bőjthe Tamás

Generáltervező és beruházó:
SZIKKTI

Technológiai tervező:
SZIKKTI (Ecsedy József tervező), a POLYSIUS cég (NSZK) bevonásával

Magasépítési főtervezők:
IPARTERV (cementüzem, kiszolgáló épületek)
SZIKKTI (nyersüzem, klinkerüzem)

Telepítés és mélyépítés:
IPARTERV (Kopcsay Cábor létesítményi főmérnök)

Építési beruházó:
ÉPBER

Tervezés éve:
1971—1974

Kivitelezés éve:
1972—1975

Magyar Építőművészet 1978/2

1. Helyszínrajz, M=1 : 5000
1. Nyersanyag-tároló
2. Nyersmalom csarnok
3. Homogenizáló silók-közlekedőtorony
4. Hőcserélő torony
5. Tüzelőépület
6. Vezérlő „B" trafó és kapcsoló
7. Klinkertároló
8. Cementmalom
9. Cementtároló silók
10. Csomagoló, fedett rakodók
11. Öltöző-szerviz
12. Gyaloghíd
13. Műhely-raktár
14. Kompresszorház
15. Közúti mérlegház

2. Az üzem főnézete

1. Plano
2. Fachada principal de la planta

1. Plan de situation
2. Vue principale de l'usine

1. Lay-out plan
2. Front elevation of the plant

Az egyes épületek tervezőit és kivitelezőit az egyedi ismertetéseknél közöljük.

1. Bevezetés

A hazai cementtermelés és szükséglet egyensúlyának megteremtésére több cementgyár sürgős megépítése nyert elhatározást a 60-as évek derekán. Időnyerés érdekében a már „megkutatott" nyersanyagvagyont kellett figyelembe venni, így az új gyárak a működő régiek mellett, vagy azok közelében kerültek telepítésre. Ennek megfelelően elsőként a Beremendi Cementmű épült meg — ezt a *Magyar Építőművészet 1974/2* számában ismertettük — majd második lépésként a Hejőcsabai Cementmű *(Magyar Építőművészet 1974/2)* került 1975-ben átadásra és most folyik a Bélapátfalvi Cementmű építése is.

2. Telepítés

Az 1,6 millió tonna/év kapacitású új gyár a Miskolc déli külvárosa mellett az 1950-es évek elején épült — és már korszerűtlenné vált — régi cementgyár bővítéseként létesült, költségkímélési indokok alapján. A meglevő gyár egyes egységeit (cementtároló silók, irodaöltöző stb.) ugyanis be kellett kapcsolnunk az új technológiai vonalba s ezen túlmenően a régi közmű- és vágányhálózat is nagy részben felhasználható volt.

Miután a gyár lakóterületek közeli szomszédságába került — és az adottságok miatt a kívánatos védőterületet sem lehetett biztosítani — intenzív védőfásítást terveztünk és nagyhatású portalanító berendezéseket alkalmaztunk. Ezek eredményessége az üzemelés során már egyértelműen beigazolódott.

3. Tervezési alapelvek

3.1 Technológia

Az épületek fő tömegeit és kapcsolatait meghatározó technológiai rendszer a nemzetközi fejlődés és a hazai tapasztalatok alapján gazdaságosnak bizonyult „száraz" eljárás hasonló a BCM-nél alkalmazotthoz. A fő technológiai berendezéseket a Polysius cég szállította (NSZK), amellyel a lényeges tömegalakítási és építészeti kérdésekben a munka megkezdése idején sikerült elképzeléseinket érvényesíteni.

3.2 Beépítés

A telepítési döntés meghatározta az épületek elrendezésének fő szempontjait: alkalmazkodtunk a nyersanyagot beszállító távolsági szalag érkezési pontjához, a készáru elszállításának helyét pedig meghatározták a megmaradásra ítélt tároló-silók. A gyártósort a két végpontot összekötő „egyvonalas" elrendezéssel, a technológiai folyamat szinte töretlen követésével alakítottuk ki. Az épületek fokozottabb tömörítését sajnos az adott — alacsony-hajlású — szállítószalagok nem tették lehetővé. Az új épületsor U alakban öleli körül a megmaradó üzemet és a fő közlekedési vonal felől rendezett képben jeleníti meg az ország legnagyobb cementgyárát.

A beépítés meghatározásánál az épületek tömegkialakításával és a gyártási vonal hangsúlyozására törekedtünk: a klinkertároló nyeregtetős tömege a rendszer tényleges tengelyét jelöli, a cementmalom erre merőleges félnyeregtetős része a sarokponton forduló gyártási vonalat tükrözi.

3.3 Építészet

Az ipari építészet sajátos műfajában a cementgyárak tervezése külön problémakört vet fel. A hatalmas mennyiségű nyersanyag, félkészáru (klinker) és termék szállítása, előkészítése, égetése, őrlése, tárolása és kiadása olyan nagytömegű épületeket eredményez, melyek a rengeteg technológiai kötöttség mellett nagyvonalú formaképzésre is lehetőséget adnak. Bár a hatalmas berendezések sok esetben az épületeket maguk alá rendelik, a gyártelep egészét tekintve mégis lehetőség van az általában fűtetlen többszintes csarnokok és silók egységes építészeti és szerkezeti rendszerben való összefogására és karakteres megjelenítésére.

Az épületek építészi megformálása és részleteinek kialakítása természetesen azonos zsánerű az egyéb épületek tervezésével, különös gondot kell azonban fordítani a technológiai igények és kivitelezői lehetőségek olyan összehangolására, melyek egyszerű — ezért gazdaságos — és az épületek léptékéhez igazodó mértéktartó eszközökkel fejezik ki azok rendeltetését.

3.4 Épületszerkezetek

A Beremendi Cementműnél alkalmazott épületszerkezetekkel szemben itt a kivitelezők igényének és felszereltségének megfelelően tovább növekedett a korszerű technológiák alkalmazásának területe. Ennek megfelelően ezek az alábbiak szerint csoportosíthatók.

Előregyártott szerkezetű csarnokok (nyersanyagtároló, műhely-raktár).

Korszerű monolit szerkezetek

A csúszózsaluzatos technológiát kiterjesztettük a silókon túlmenően a csomagoló és a cementmalom bunkereire is. Korszerű állványzsaluzatos technológiával épültek a többszintes csarnokok.

Könnyű acélszerkezetek (klinkertároló)

Az egységes megjelenítés érdekében azonos elvek szerint felhasznált anyagok: vasbeton váz és fal, profilüvegfelületek, „lebegő" helyzetben alkalmazott függőleges és meredek hajlású alumínium trapézlemez burkolat.

Az épületegyüttest 1976-ban ÉVM „Építészeti Nívódíj"-jal tüntették ki.

B. T.

La arquitectura y el desarrollo económico

Architecture et développement économique

Architecture and economical development

La fábrica de cemento, Hejőcsaba
Ingeniero civil: Tamás Bőjthe, Éva Pusztai

A mediados de los años 60 para lograr el equilibrio de la producción de cemento se decidió la construcción de varias fábricas. Habia que tomar en cuenta los yacimientos ya conocidos para ganar tiempo, asi que las construcciones nuevas tuvieron lugar junto a las fábricas viejas en producción o en la cercanía de las mismas.
También en estos casos ciertas unidades de las fabricas ya existentes habia que conectaralas a nuevo orden tecnológico. Se pudo aprovechar además los servicios de urbanización y la red de vías férreas.

Cimenterie Hejőcsaba
Architectes: Tamás Bőjthe, Éva Pusztai

Au milieu des années 1960 la construction de plusieurs cimenteries a été décidée pour la mise en équilibre de la production du ciment. Pour gagner du temps, il fallait prendre en considération les biens de matières brutes déjà «dépistés», donc les nouvelles fabriques étaient installées près des anciennes fabriques fonctionnant encore, ou dans leur voisinage.
Là aussi il fallait rattacher certaines unités de la fabrique sur place à la nou-

Cement Works, Hejőcsaba
Architects: Tamás Bőjthe, Éva Pusztai

To establish the equilibrium of the cement production in Hungary the erection of a certain number of cement works was decided in the middle of the sixties. In order to save time the raw material sites found already had to be taken into account. Thus the new factories were erected near, resp. in the vicinity of the already operating works.
In this case too, certain units of the old works had to be aligned into the new technological process, and the already existing network of the public utilities and

BŐSTHE TAMÁS

Cementgyár, Bélapátfalva

Vezető építész: Bőjthe Tamás (IPARTERV)

Telepítés:	Kopcsay Gábor	Generáltervező	
Klinkerégető üzem,		és technológus tervező:	SZIKKTI
vezérlő, laboratórium		Főtervező:	Frank Róbert
építésze:	Pusztai Éva (SZIKKTI)	Beruházó:	ÉPBER
Statikus tervezők:	Dunai Árpád	Kivitelező:	31. sz. ÁÉV
	Farkas Endréné	Tervezés éve:	1974—1976
	Köröshegyi Béláné		
	Massányi Tibor		
	Márton Botond	1. Helyszínrajz, M=1 : 8000	
	Szuhai Géza	2. Modellkép	
	Holla István	1. Plan de situation	
	Pirk Kiatalin	2. Vue de maquette	

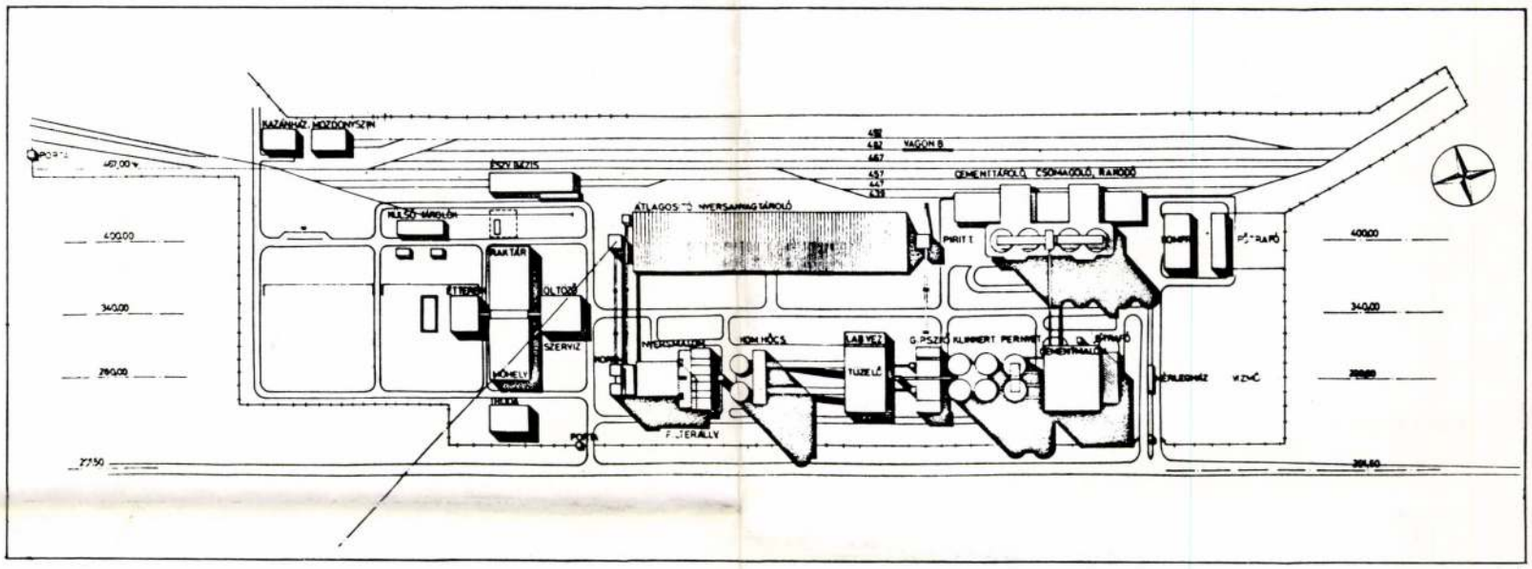

2 1

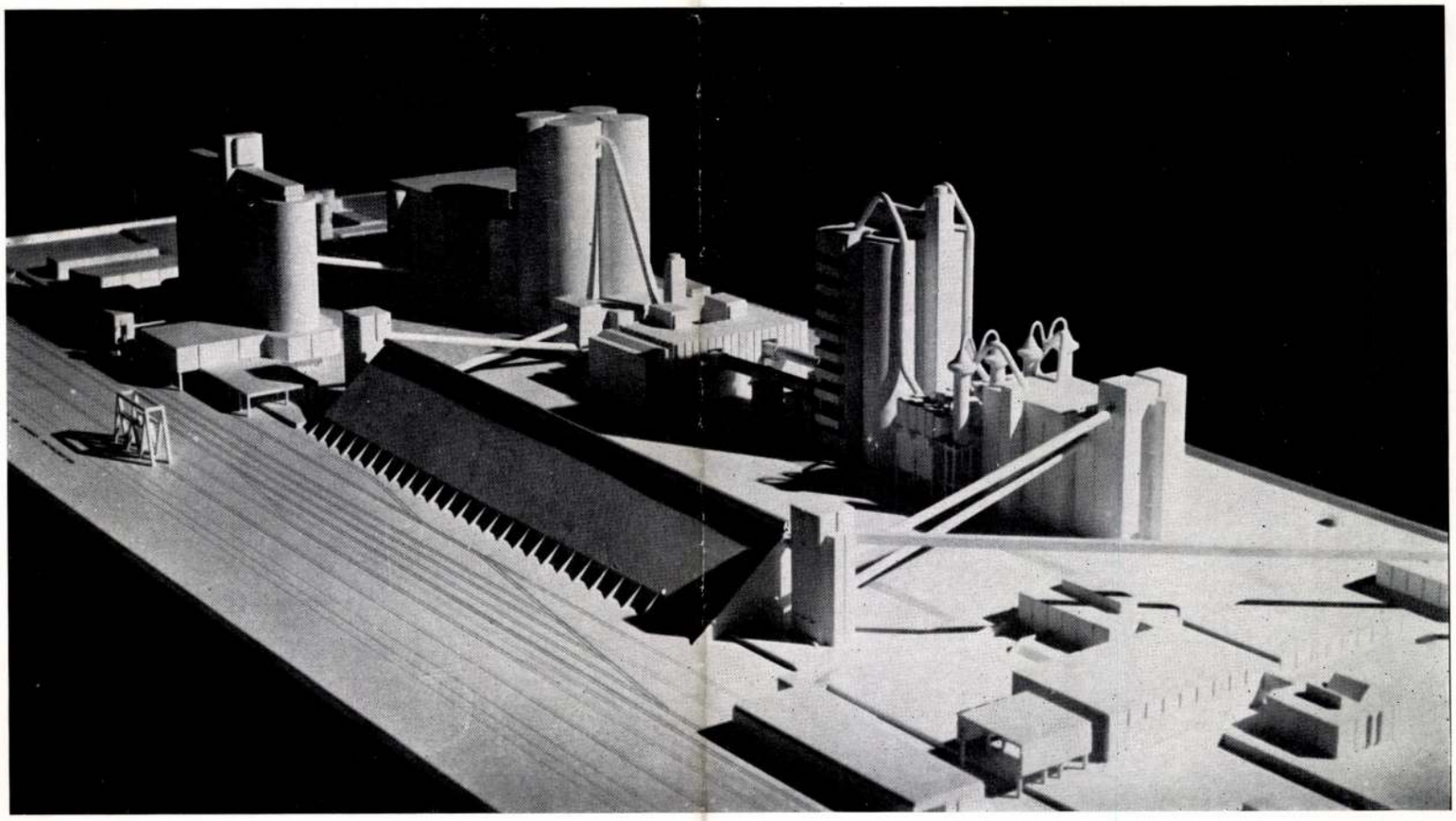

Magyar Építőművészet 1978/3

A cementipar fejlesztésének következő állomása — a Beremendi (BCM) és a Hejőcsabai (HCM) gyárak elkészülte után — az ország legjobb nyersanyagára települt Bélapátfalvi Cementgyár újjáépítése. Az itt üzemelő, kis teljesítményű és korszerűtlen régi gyár szanálásra kerül, az új üzem a falutól távolabb, „zöld-mező" jelleggel már építés alatt áll. Ismertetésünk célja a tervek bemutatása és a tervezés során leszűrt építészeti tanulságok levonása.

Telepítés

Az új környezetvédelmi törvény kötelező figyelembevétele és a nyersanyaglelőhely adottsága egyértelműen meghatározta a gyárterület lehetséges helyét. Ez a terület azonban egyéb adottságai miatt — kanyargó völgy, patak- és árokrendszer, átmenő főút és vasút — nem volt ideálisnak nevezhető gyártelepítés szempontjából.

Ezért a jelentős műszaki előkészítő munkák mellett tömör épületelrendezésre kellett törekednünk: a korábban főleg vízszintesen elterülő tárolási rendszerekről a függőleges tendenciájú épületekre kellett áttérnünk.

Építészeti alapelvek

A telepítésből eredő adottságok mellett természetesen a technológiai kívánalmak kielégítése volt az elsődleges tényező. Korábbi

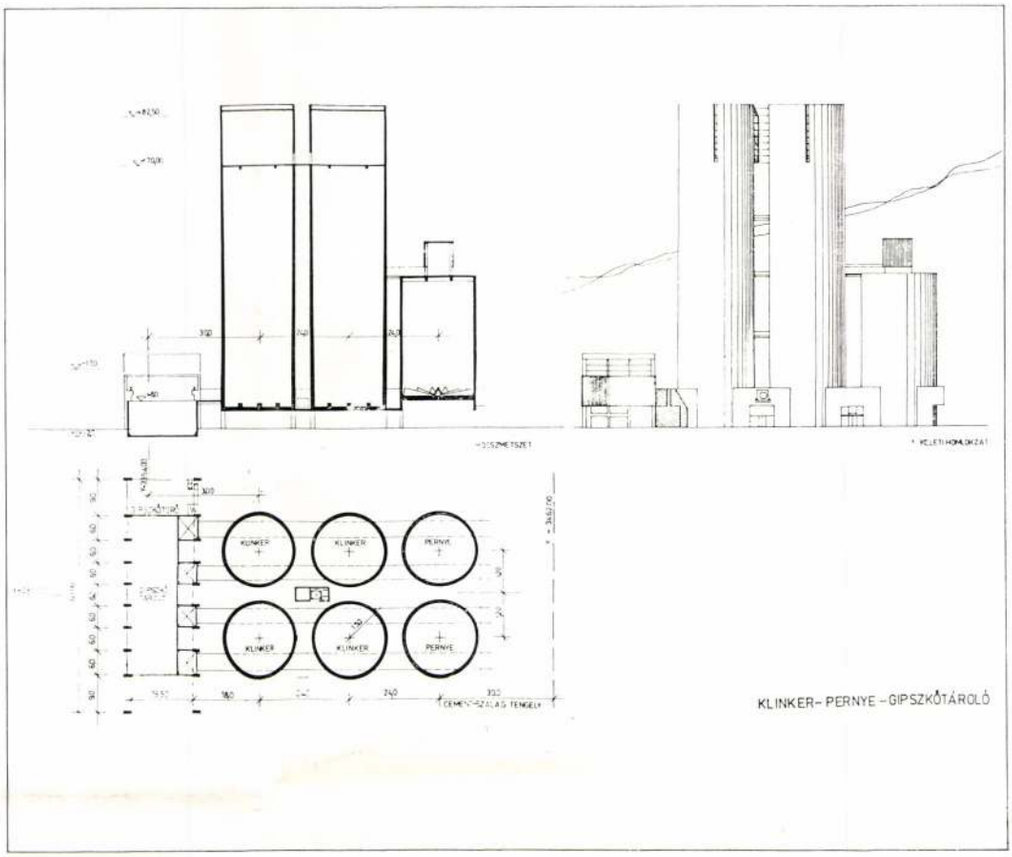

1

2

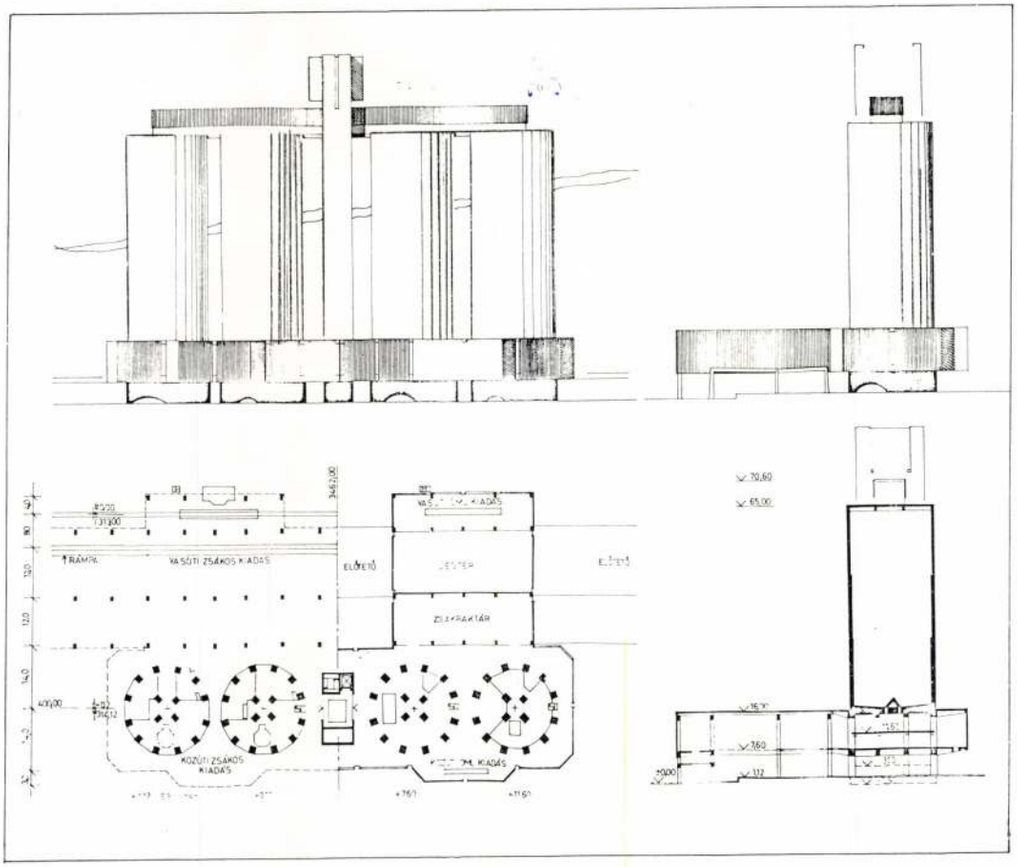

Böjte Tamás, építész

Böjte Tamás és Rácz Endre műve a Bevemendi Ementgyár. Ez az épület jó példa az ipari építészet vagy lehetőségére, ahol az emberi alkotás illeszkedni tud a tájba, sajátos eszközeivel harmóniát teremt az épített klasszika és a természet között. (szubjektive)

Az építészet ürügyen

1977. III. 31. TV, 2. műsor, 20.01 (Kemé,)

Böjthe Tamás

az orosházi öblösüveggyár
építészetéről emlékezve

Magyar építészet 1945-70
192. old.

Böjthe Tamás

Kapcsolóépület, Orósháza. - Építész Böjthe Tamás, statikus Massányi Tibor, - Ism, fotók: Szathmáry Z.

Siküveggyár, Orosháza. - Építész Böjthe Tamás, statikusok Pikler Évan Farkas Endréné, Köröshegyi Béláné, Szuhai Géza. - Ismertetés, fotók: Bognár János. -

Magy.Ép.műv. 1972. 6. sz.

52.1.53. 11

Böjthe Tamás

Gépelemgyár, Kecskemét. - Építész Böjthe Tamás, statikusok Márton Botond, Juhász Tivadarné. - Imsertetés, fotók: Bognár János, Szathmáry Zoltán. -

Magy.Ép.műv.1972. 6. sz.

48-51.
l.

Böjthe Tamás

dóállomás, Kékestető. Építész Rácz Endre, építész-partner Böjthe Tamás, statikus dr. Borsi Béla. - Tervismertetés, Marnitz Miklós fotójával.

Magy. ép. műv. 1972.6.sz. 9-14. l.

Bójthe Tamás

az alábbi pályázaton III. díjat nyert egyik terv szerzője.

Gallmayer Ferenc: Budapesti televizió és mikrohullámközpont fejlesztése tervpályázata.
Magy.ip.ip.1971.5.sz. 276-282.l.

Böjthe Tamás

a kecskeméti gépelemgyár
építésszként neve említve

Magyar építészet 1945-70
167. old.

Böjthe Tamás, építész

Az Ybl M.-díj I. f.-t kapta.

– :Tábornoki kinevezések, kitüntetések

5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. ápr. 2.

Böjthe Tamás

Az Ipari Épülettervező Vállalat épitészét az Ybl Miklós-dij I. fokozatával tüntették ki, mint a lap közli, "Dijak, kitüntetések - 1975" cimmel.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. ápr. 5.
XIX. évf. 14. sz. 2. lap.

Böjthe Tamás építész

L.: Dósa Károly

– : Kiosztották ..... 9.

NEPSZABADSÁG, Bp. 1975. dec. 24.

Böjthé Tamás, építén

L.: Lux Lánló

4.

—: Szerdai ...

Népszava, Bp. 1975. dec. 24.

Böjthe Tamás, építész

L.: Dósa Károly

— : Építészek ... 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. dec. 23.

Böjthe Tamás, épitész

k: Földesi Lajos

– Észak-déli Metró Kőér utcai járműtelepe Bp 42-49

Magyar

Épitő művészet, Bp. 1983 83/1

Böjthe Tamás, építész

L. Dobó János

Fülöp Ymre: Iparkor – A nagyvállalatok és az építész ... 22-23

Magyar Építőművészet Ap. 1983 83/4

Böjthe Tamás, építész

A Belvárosdéli rézének rendezése. Tervpályázat, 1985.

a pályaművek díjazása:

A Bizottság 80-80000 Ft-os V. díjban részesítette az 2. bhá-
lati sorszámú pályaművet is; szerzői: Böjthe Tamás, Hor-
mány Géza, Kapy Jenő, Tóth Tibor, László Zoltán, Ne-
delykov Ákos, Nagy Ildikó, Andrásné Baranyai Klára
és Kovács András.

4. V. díjas terv. /repr./ 4. V. díjas terv

Magyar Építőművészet, 1986. 3., 18-ad.

BÖJTHE TAMÁS

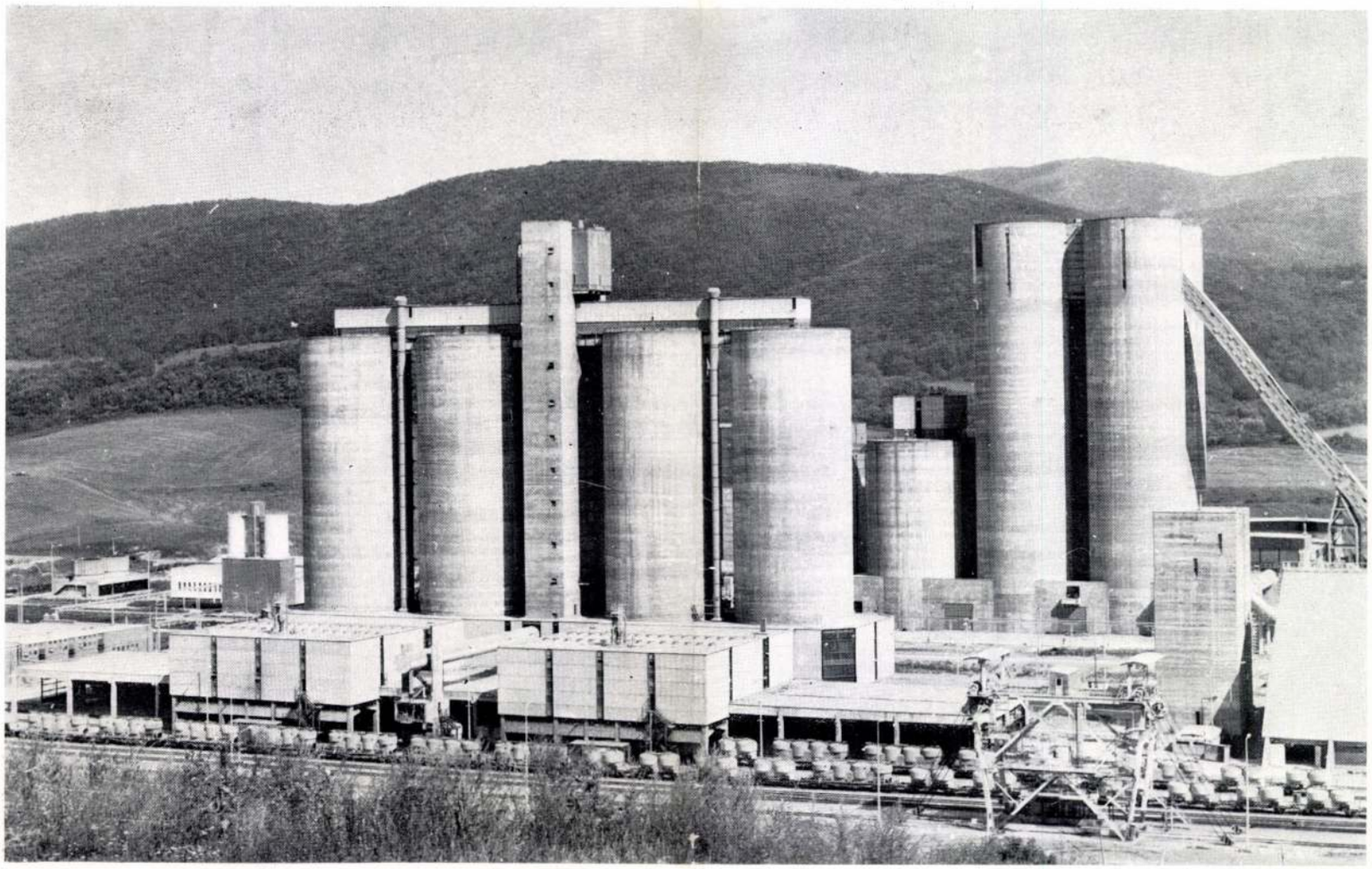

1

Cementgyár (BAC) Bélapátfalva

Építészek: Böjthe Tamás, magasépítési főtervező (IPARTERV) Pusztai Éva, Klinkerüzem és vezérlő tervezője (SZIKKTI)

Beruházó: ÉPBER; generáltervező és technológiai tervező: SZIKKTI; technológus: Frank Róbert; telepítés: IPARTERV, Kopcsay Gábor és Böjthe Tamás; magasépítési főtervező: IPARTERV; mélyépítési főtervező: MÉLYÉPTERV; mélyalapozások tervezője: FTV; kivitelező 31. sz. ÁÉV; tervezés éve: 1974—1977; kivitelezés éve: 1975—1980.

Az egyes épületek tervezőit a létesítmények ismertetésénél közöljük.

Előzmények

A hazai cementtermelés 1965-ig fedezte a szükségletet, de a cementigény ezt követő ugrásszerű emelkedése miatti jelentős import kiváltására új, korszerű cementgyárakat kellett létesítenünk. Így került sor előbb a beremendi (BCM), majd a hejőcsabai (HCM), végül a bélapátfalvai (BAC) cementgyár beruházására. Mindhárom létesítmény meglevő kisebb — elavult és gazdaságtalanul a környezetet nagy mértékben szennyező — cementgyárak mellé települt az itt rendelkezésre álló kővagyon, infrastrukturális berendezések és képzett munkaerő kihasználására, a megszűnő régi gyáregységek pótlására.

Környezet és kővagyon

A Bélapátfalva melletti Bélkő (mely egyúttal gyönyörű hátteret jelent az ország egyik legszebb későromán műemlékének, az egykori bélháromkúti ciszterci apátsági templomnak) hazánk legtisztább alapanyagát biztosítja, így természetvédelmi értékei háttérbe szorultak a műszaki-gazdasági érdekek mellett, ezért a hegy lebányászásának folytatása kezdettől fogva egyértelmű volt. Környezetvédelmünk jelentőségének növekedése és természeti vagyonunk megóvásának szándéka késztet arra a javaslatra, hogy felül kellene vizsgálni a hegy lebányászásának irányát, s inkább a keleti oldali, távolabbi részek felé kellene a művelést folytatni.

Technológia

A gyártási technológia kiválasztásánál az energiatakarékos, korszerű „száraz" eljárás egyértelműen adódott. Míg az előző két gyárnál zömmel tőkés főberendezéseket kellett alapul venni, itt már az időközben felfejlődött szovjet cementgyártás berendezéseit is alkalmazni lehetett deviza megtakarítása érdekében.

Telepítés

A telepítést a nyersanyag könnyű beszállíthatósága mellett az alábbi lényeges szempontok irányították:

— vasúti és közúti kapcsolat lehetősége,
— lakóterület kapcsán előírt védőtávolság biztosítása,
— a kb. 20 hektárnyi gyárterület (800 × 250 m) helyigénye,
— a telepítésre szóbajöhető terület adottságai.

Fentiek optimális kielégítésére és a regionális összefüggések kimunkálására telepítési tanulmányt készítettünk, a legcélszerűbb alternatíva kiválasztására, mely a jelenlegi „felsőmajori" terület mellett foglalt állást. Ez anyagszállítási és környezetvédelmi szempontból megfelelő, de kedvezőtlen a jelentős földmunka, közút és patakmeder áthelyezés és víztelenítés tekintetében. A környezetvédelem döntő jelentősége miatt a negatívumok tűrése és műszaki-gazdasági ellensúlyozása volt a tanulmány eredménye.

Az új gyár a falutól északra, a Szilvásváradra vezető út mentén helyezkedik el, az új iparvágány pedig a gyár túlsó, nyugati oldalán halad. Az adottságok miatti szűkös terület igen tömör beépítést eredményezett.

A technológiai folyamat két párhuzamos „vonal"-ban kapott helyet: az út mellett a gyártóvonal, a vasút mellett a tárolóvonal helyezkedik el.

A kiszolgáló és szociális épületek a falu felőli oldalon kerültek telepítésre, míg a gyártelep másik végén a vízellátás, elektromos energia és préslevegő ellátás létesítményeit a szükséges védőtávolságok miatt kissé távolabb helyeztük el.

Építészeti alapelvek

Az általunk tervezett BCM és HCM hasonló technológiájú épületeinek tervezési és kivitelezési tanulságait levonva, az alábbi elveket kívántuk érvényesíteni:

— Célszerű és környezetvédelmi elveknek

5

6

is). Valamennyi párkány ó-arany színűre eloxált alumínium lemez burkolatú. Hasonló alumínium valamennyi külső nyílászáró és kezelőfülke is. Az utascsarnokok külső falai edzett kristályüvegből készültek. A nagy közönségforgalmú helyiségek (utascsarnokok, vízumváró) padlóburkolata csiszolt zöld olasz márvány, tanácstermekben, vízum-váróban teak-fa falburkolat készült. Lámpatestek, szaniterberendezések, konyhai felszerelések, mobil bútorok egyaránt osztrák gyártmányok.

* * *

Tűnődés

Mintegy 20 éves építész (tervezői) pályafutásom eddig nekem talán legkedvesebb épülete. Tulajdonképpen miért is?

Más volt a tervezés, mint amit megszoktunk. A kiviteli terveket, a részletterveket másvalaki csinálta és mégis, úgy érzem, sokkal több közöm volt magához a tervezés lényegéhez, mint eddig bármikor. „Isten a részletekben van", de semmi esetre sem a magyar kivitelezők kívánságára feleslegesen kilószám gyártott nyílászáró és típus szigetelés csomópontokban. Idő és lehetőség volt itt a tényleg fontos, kritikus helyekre koncentrálni, azok jó megoldásán töprengeni. No és az anyagok! Nem egyféle padlóburkoló lap, vagy csempe (az is csorbult, pontatlan és deformált), hanem az anyagok óriási, szinte áttekinthetetlen választéka állt előttünk, határt csak a pénzügyi keret és a lehetőségekhez nem szokott fantáziánk korlátai szabtak.

És ez már elvezet az újabb kérdéshez, hogy más volt a kivitelezés is, mint amit (sajnos) megszoktunk. A létesítmény megvalósulása lényegében 12 hónap volt. Többet jártam művezetni, mint eddig bármely más épületemre, de nem azért, mert több volt a probléma, hanem mert értelme volt odajárni, öröm volt hétről-hétre nőni, változni látni a házat. (Csak összehasonlításul: 8 éve járok művezetni egy alig nagyobb másik épületemre, igaz, azt nem osztrákok építik.)

No persze, nem minden volt fenékig tejfel. Nagyon hozzászoktunk ahhoz, hogy a hosszú évekig húzódó építkezések elasztikussá teszik az eredetileg keményen szigorúnak kikiáltott költségkeretet. Itt ezt a keretet tényleg komolyan kellett venni, ez néha okozott gondokat és az osztrák partnerekkel gyakran udvarias, de kemény vitákhoz vezetett. Beszéltem határőrökkel, vámőrökkel, akik használják, üzemeltetik. Dicsérően, sőt kicsit büszkén szóltak „róla". Jó érzés volt.

Végül is szerencsém volt. Kevésszer adatik meg Magyarországon építésznek, hogy tervezés — beruházás — kivitelezés ilyen összhangja jöjjön létre (mert, hogy ne csak az osztrákot dicsérjem, a KERBER beruházó gárdája segítőkész, jól együttműködő partnernek bizonyult, a tervező társakról pedig csak a legnagyobb dicséret hangján emlékezhetem meg).

Miért, hogy olyan kevésszer adatik ez meg? Vajon miért?

H. L.

1. Cementtároló silók és csomagolóépületek összképe
2. Nyersüzem, háttérben a mészkő
3. Távlati kép a bánya felől
4. Helyszínrajz
5. Szállítószalagok ellenfényben

1. Vue d'ensemble de silos de ciment et de bâtiments d'ensachage
2. Usine de matières premières, en arrière-plan la pierre à chaux
3. Perspective vue de la mise
4. Plan de situation
5. Convoyeurs à contre-jour

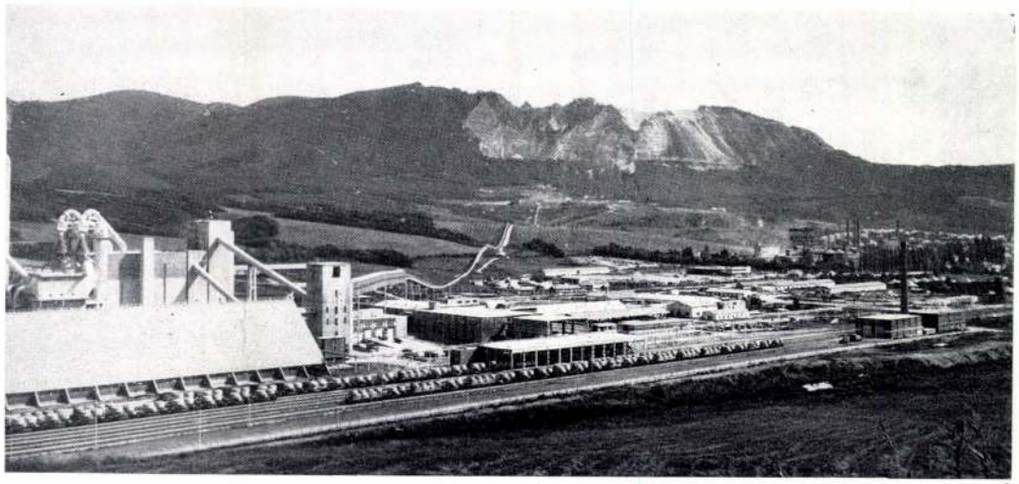

2

3

4

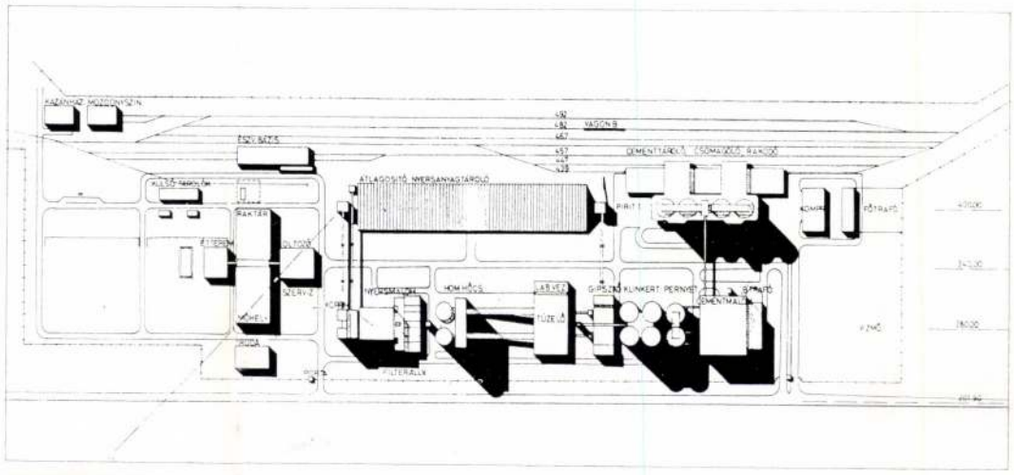

5

megfelelő telepítés, a technológiát tükröző építészeti rend megteremtése már a tervezés beindulásakor.

— A kivitelező felkészültségének megfelelő szerkezetek ésszerű alkalmazása, a könnyűszerkezeti program figyelembevételével.

— Korszerű építéstechnológiák alkalmazása az idő- és munkaigényes hagyományos építési móddal szemben: csúszózsalus vasbeton falak, korszerű állványzsaluzatos monolit váz, előgyártott épületvázak és falpanelek, nagyfesztávú acélváz, acélszerkezetű könnyű falburkolatok.

— Az egységes megjelenítés érdekében azonos elvek szerint felhasznált építőanyagok: monolit, vagy előgyártott vasbeton szerkezet, illetve acélváz, profilüvegből kialakított bevilágító felületek, „lebegő" helyzetben alkalmazott függőleges és ferde hullámpala burkolat, függőleges ablakcsíkokkal tagolva, a földszintes kiszolgáló épületeknél előgyártott vasbeton falpanelek.

A gyár jelentősebb épületeit — a technológia sorrendjében és technológiai egységekbe tömörítve — külön-külön ismertetjük a továbbiakban, az egyes épületek építészeti és szerkezeti kialakításáról ott történik részletesebb említés.

Utószó

A beruházás befejezése utáni „síri csendben" némi nosztalgiával gondolunk vissza az egyedi nagyberuházások tervezésénél — és megvalósításánál — megszokott „felpörgetett" tempóra. Az építési volumen szükségszerű csökkenéséből eredő jelenlegi cementkínálatot látva most indokolatlannak tűnnek az egykori pánikszerű jelenségek, melyeknek hatására éveken át feszített ütemben kellett tevékenykednünk. A létrejött műben megépült eredmény ugyan egyértelműen tanúsítja az erőfeszítések hatékonyságát, de úgy érzem, hogy nem alaptalanul hiányoljuk a — korábban szintén megszokott és véleményem szerint jogosan kiérdemelt — feladathoz mért nyugtázást.

Az üzem használatba vétele ugyanis annak rendje és módja szerint megtörtént (1980. március), de a gyár átadás-átvétele azóta is húzódik az építési tevékenységtől teljesen független problémák miatt. Ez okból nem kerülhetett sor — félhivatalos értesülésünk szerint — az építési munkában részt vett vállalatok (IPARTERV, SZIKKTI, 31. sz. ÁÉV, ÉÁÉV) építészeti nívódíjra való felterjesztésének érdemi tárgyalására sem, bár a létesítmény a pályázatban kiírt feltételeknek maradéktalanul eleget tett.

A tervezésben és kivitelezésben részt vett vállalatok — és személyek — munkájának tárgyilagos értékeléséhez szükségesnek tartottuk fentiek elmondását a kortársak és az utókor számára. Véleményüket a közölt terv és képanyag alapján fogják kialakítani. *B. T.*

Átlagosító nyersanyagtároló

Építész: Böjthe Tamás (IPARTERV)

Statikus: Massányi Tibor; épületgépész: Szabó László; technológus: Frank Róbert (SZIKKTI)

Az itt tárolt mészkő+agyag keverék azonos jellegét biztosító átlagosító gép befogadására szolgál. Építészeti és szerkezeti kialakításának megválasztásánál a tárolt anyag helyszükségletét és a tároló ürítés módját vettük alapul.

Az épület szerkezetét tömör gerincű, torokgerendás („A" alakú) acél főtartópárokkal terveztük, acél szelemenekkel és hullámpala héjalással. A vasbeton pillérek között profilüveggel biztosítja a bevilágítást és a könnyűszerkezet „lebegő" hatását.

A szerkezet emelési technológiáját a tervezők úgy oldották meg, hogy azt minden állványozás nélkül, igen rövid idő alatt — páros emeléssel — lehetett felállítani.

Az épület két végén levő csúszózsaluzatos technológiájú vasbeton torony a nyersanyagfogadás és a kiszolgáló trafó, illetve a pirit adalékanyag tárolásának céljára épült.

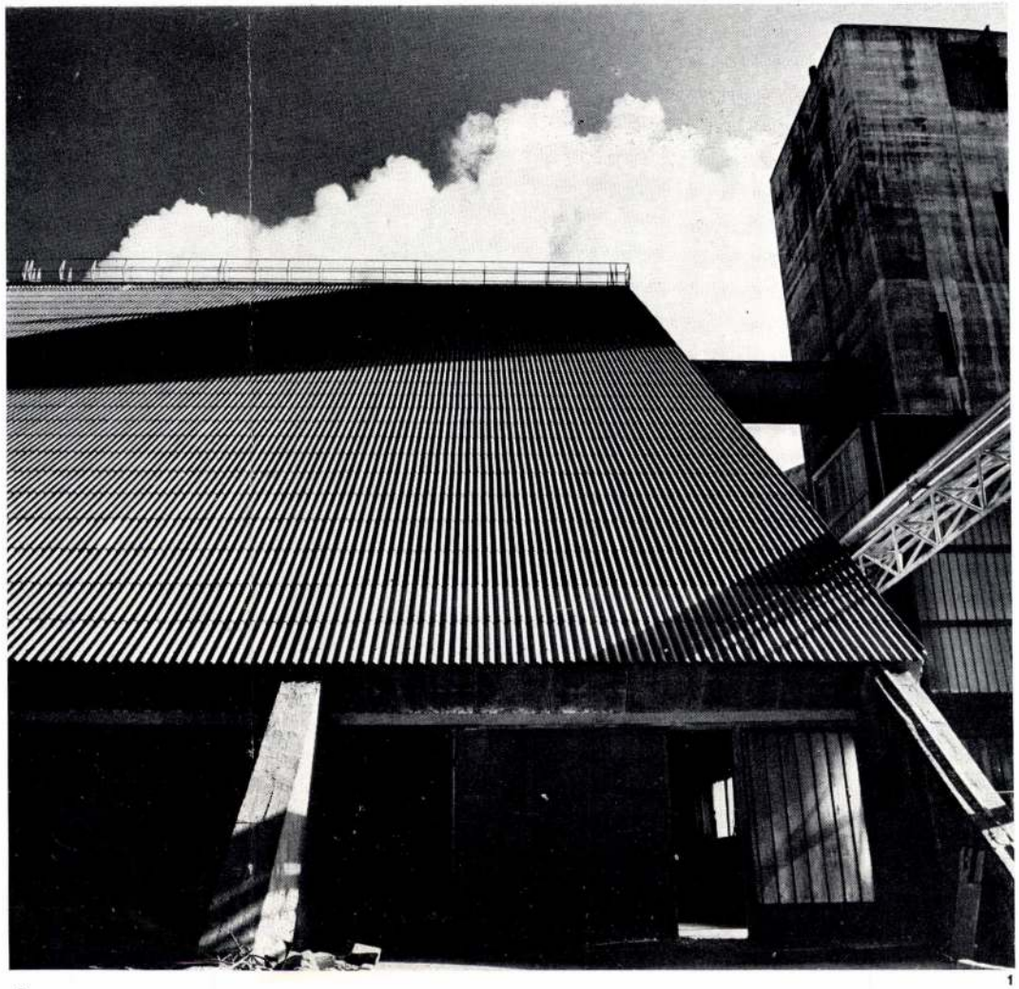

1

2

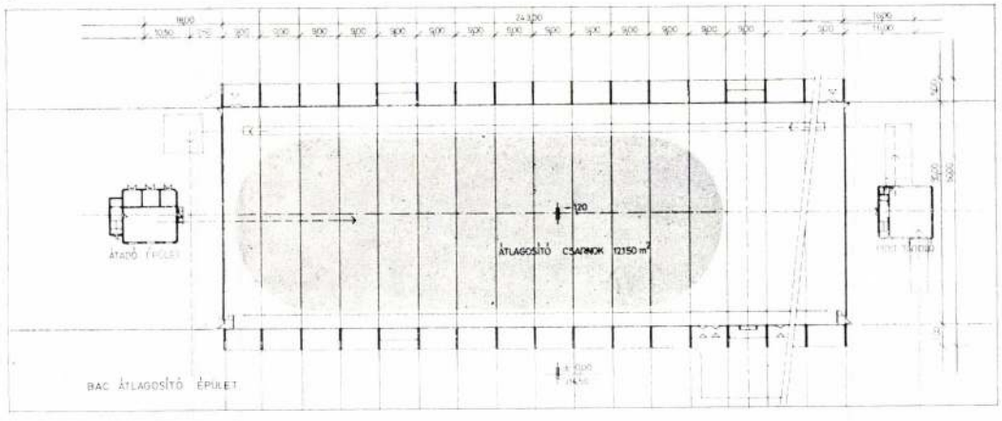

1. Nyersanyagtároló csarnok részlete
2. Alaprajz
3. Nyersanyagtároló csarnok belső képe
4. Nyersanyagtároló összképe

1. Détail de dépôt de matières premières
2. Plan de base
3. Vue intérieure du dépôt de matières premières
4. Vue d'ensemble du dépôt de matières premières

3

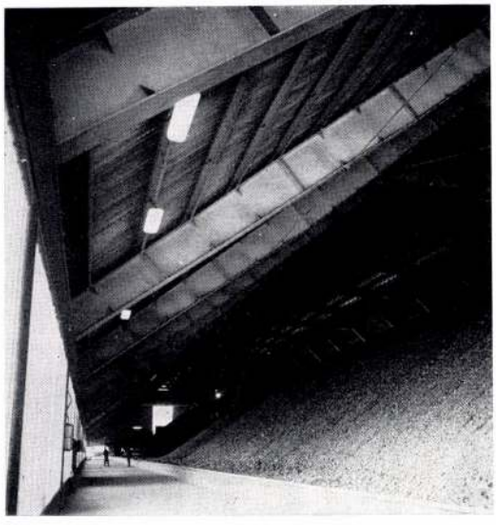

4

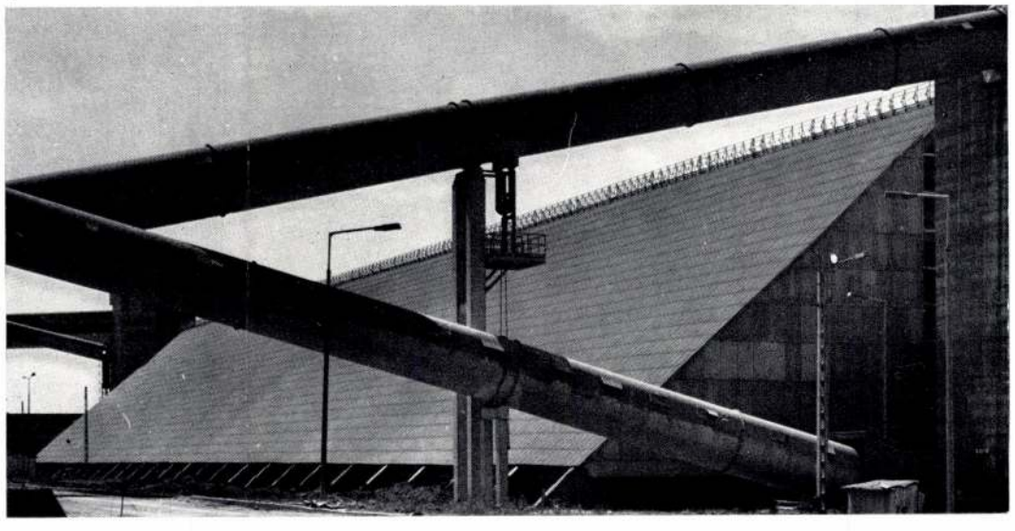

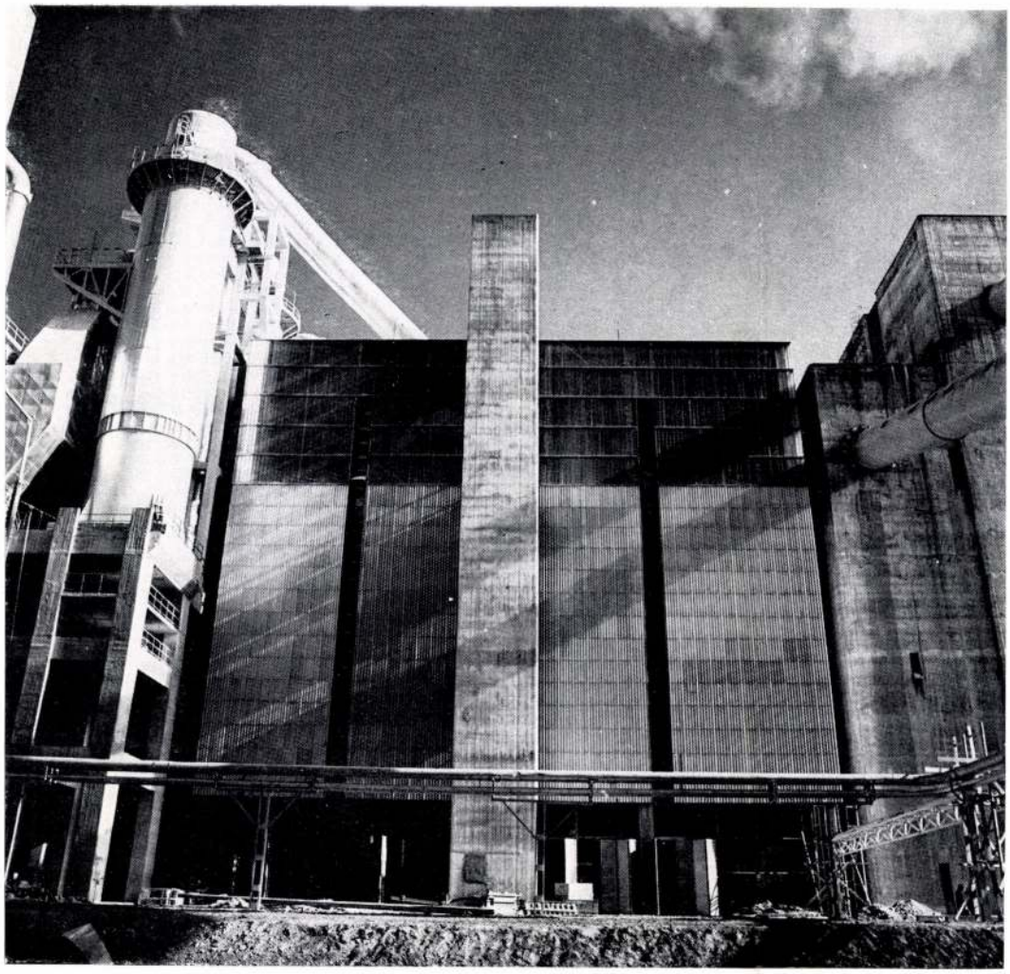

6

5

Nyersmalom

Építész: Böjthe Tamás (IPARTERV)

Statikus: Szuhai Géza; épületgépész: Barabás Béláné; technológus: Frank Róbert (SZIKKTI)

A klinkerégetéshez szükséges nyersőrlemény előállítására szolgáló épületegyüttes három fő részre tagozódik:

— korrekciós bunkersor toronyszerű kialakítása miatt csúszózsalus technológiával épült, acélszerkezetű közbenső födémekkel,

— malomcsarnok, többszintes monolit vasbeton szerkezet a jelentős, dinamikus jellegű terhelések miatt,

— filterállvány, a portalanító berendezések alátámasztására szintén monolit szerkezettel.

Az épületegyüttes elektromos ellátását biztosító trafó a filterállvány földszintjén került elhelyezésre.

Az épületek külső megjelenését részben a nyers, szerkezeti vasbetonfalak és pillérek, részben pedig a burkolatként alkalmazott acélvázas hullámpala és profilüveg falak adják, melyeket bevilágító függőleges ablakcsíkok szakítanak meg.

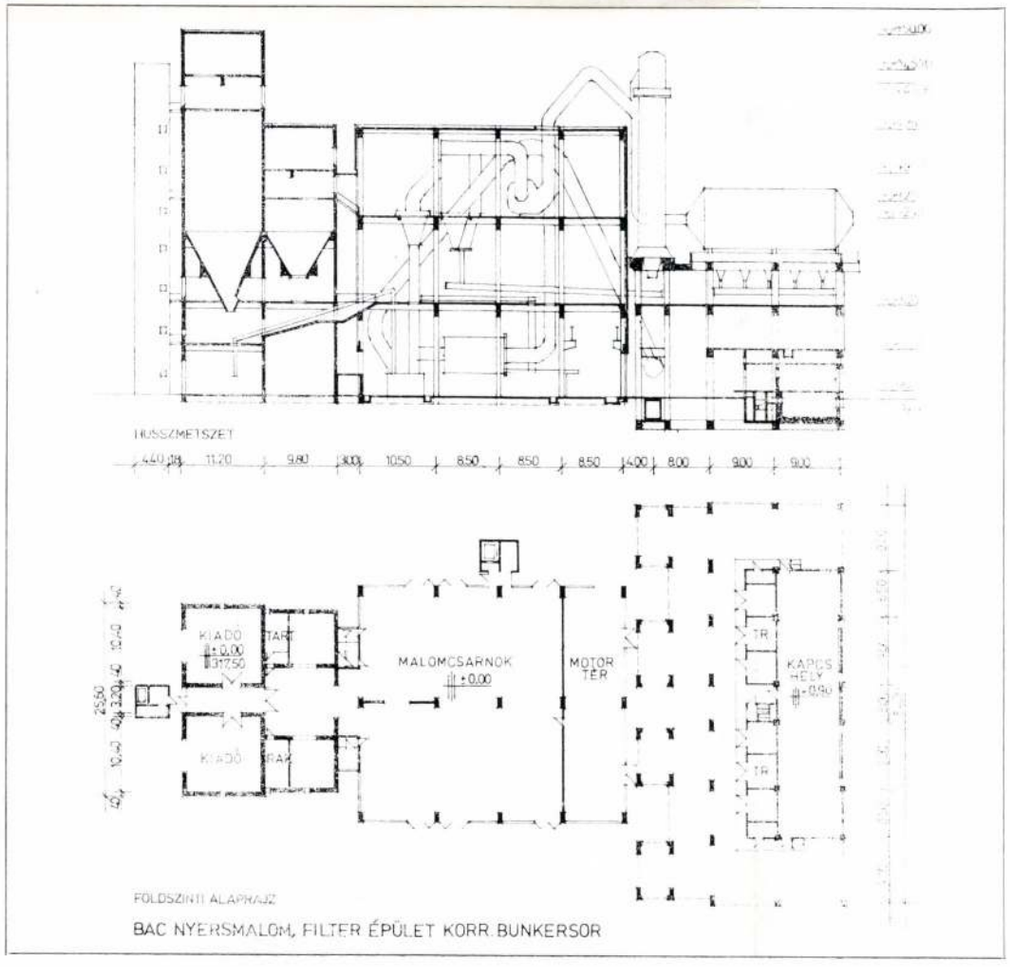

BAC NYERSMALOM, FILTER ÉPÜLET KORR. BUNKERSOR

5. Nyersmalom és korrekciós bunkersor
6. Hosszmetszet és földszinti alaprajz
7. Nyersmalom részlete

5. Moulin de matières premières et rangée de trémies de correction
6. Coupe longitidunale et plan du rez-de-chaussée
7. Détail du moulin de matières premières

7

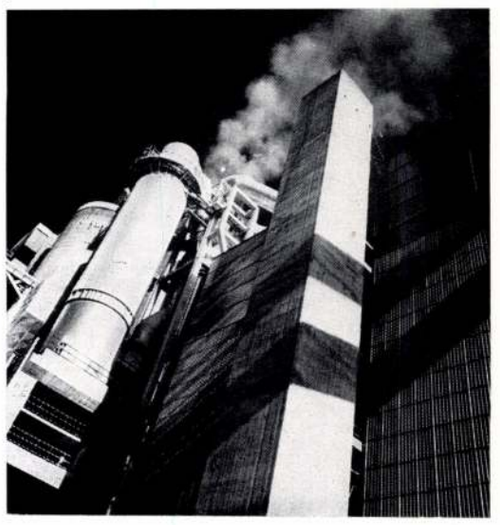

Homogenizáló, hőcserélő, klinkerhűtő és vezérlő

Építész: Pusztai Éva (SZIKKTI)

Statikusok: Hollai István, Pirk Katalin, Weisz József; épületgépész: Bathó Lajos, Orosz István; technológus: Frank Róbert

A nyersliszt azonos minőségét biztosító silórendszer és porkémény csúszózsaluzatos építési technológiával készült. A silók kétszintesek, a közöttük levő szinten kompresszortelep foglal helyet, az épület munkaszintjeit a hőcserélő torony megfelelő szintjével acélszerkezetű átjárók kötik össze. A kéménnyel való kapcsolatot és a kezelőszintek térelhatárolását profilüveg fal biztosítja.

A kemence levegőjét a nyersliszt előmelegítésére szolgáló berendezést tartalmazó hőcserélő toronyszerű kialakítása miatt, csúszózsaluzatos technológiával épült. Szerkezetét falpillérek és monolit vasbeton födémek alkotják, részben hullámpala mellvédfalakkal, részben profilüveg fallal határolva. A nyers vasbeton fal rovátkolt díszítést kapott.

A kemencék tüzelését tartalmazó klinkerhűtő épület a vezérlőlabor épülettel közös blokkban nyert kialakítást. Az ötszintes vezérlő pincéjében a kábeltér földszintjén és I. emeletén a labor, II. emeletén irodák, III. emeletén a vezérlő, IV. emeletén pedig a kiszolgáló helyiségek helyezkednek el. A vezérlő- és számítógépterem kettős montálpadlóval épült. Mindkét épület monolit vasbeton szerkezetű, de míg a klinkerhűtőt függőleges ablakcsíkokkal tagolt hullámpala burkolat takarja, a vezérlő tömör rovátkolt vasbeton bütüfalai között „Sopron" alumínium függönyfal készült.

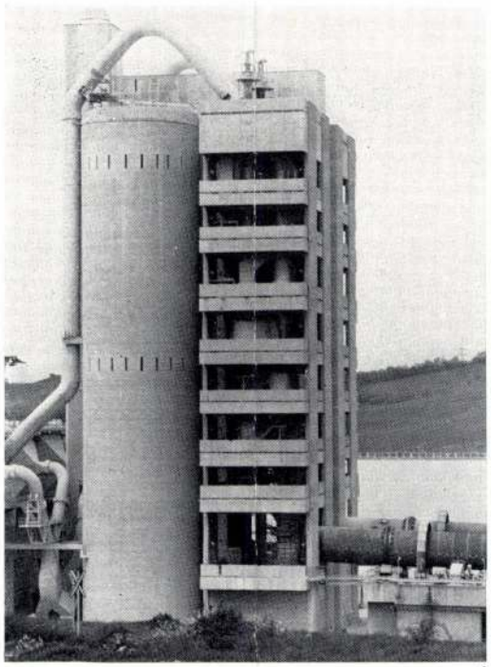

1

2

3

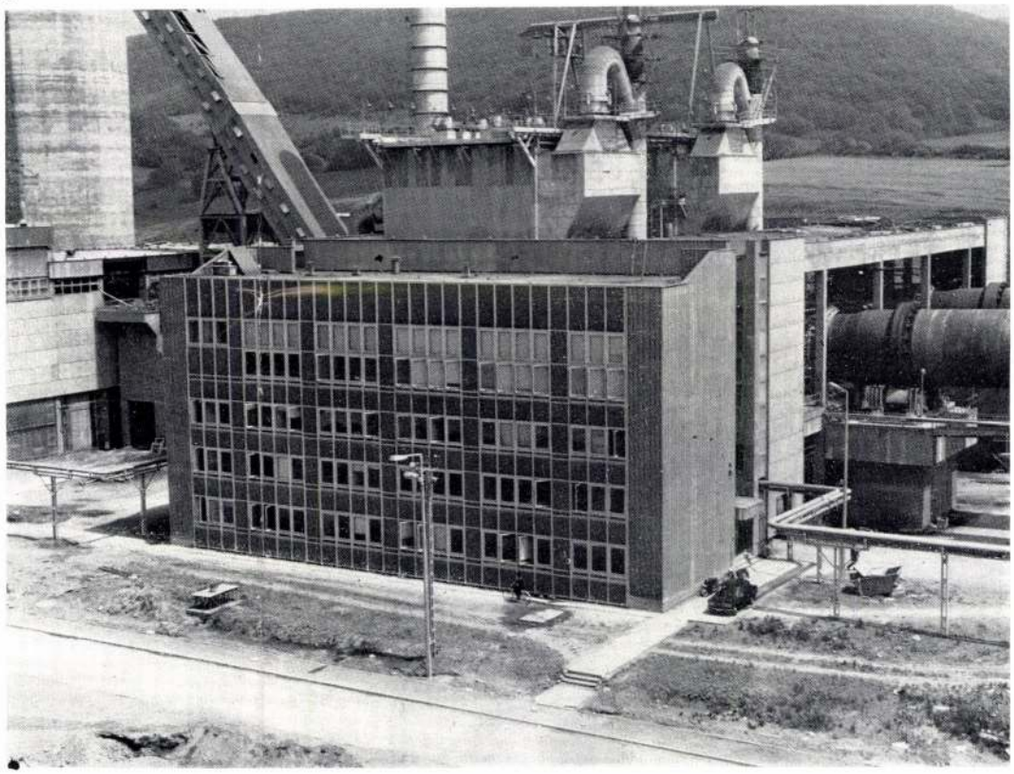

5

1., 2. Hőcserélő
3. Vezérlő és tüzelő épület
4. Vezérlőterem belső képe
5. Alaprajz
6. Pernyesilók és cementmalom részlete háttérben a csomagolóépület elevátortornya

1., 2. Echangeur de chaleur
3. Bâtiment de commande et de chauffage
4. Vue intérieure de la salle de commande
5. Plan de base
6. Silos de cendres-volantes et détail du moulin de ciment, en arrière-plan, la grue-tourelle du bâtiment d'ensachage

4

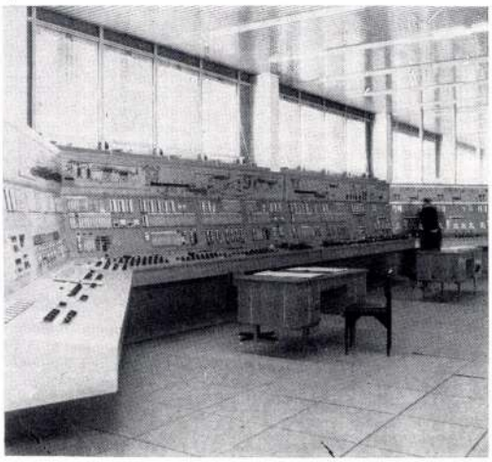

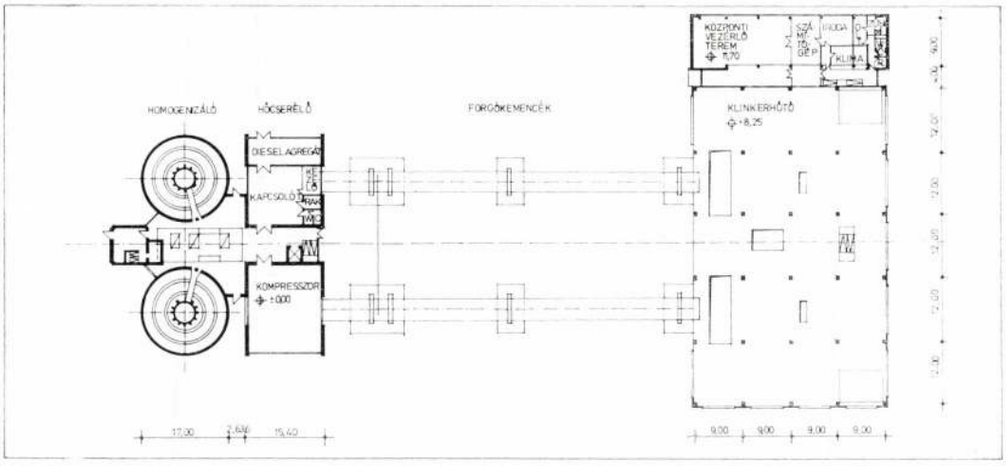

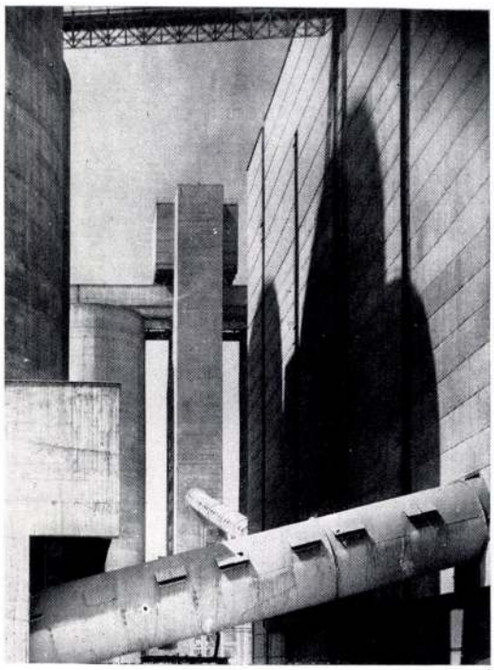

6

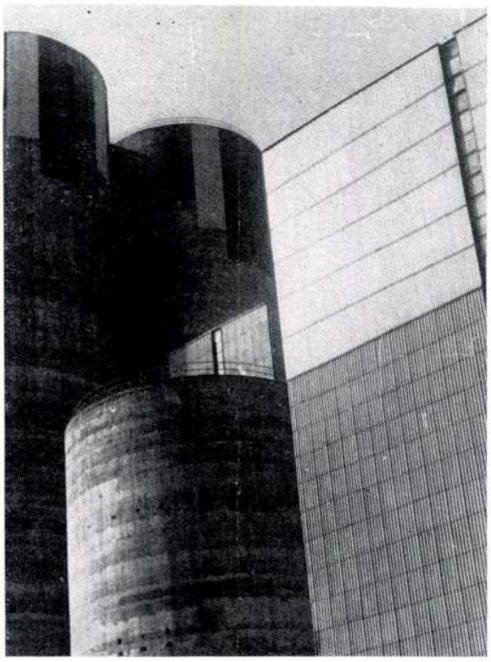

7

Gipszkő-, klinker-, pernyetároló

Építész: Böjthe Tamás (IPARTERV)

Statikusok: Dunai Árpád, Juhász Endre, Farkas Endréné; épületgépész: Barabás Béláné

A cementgyártás alapanyagait tároló létesítmények közös épületcsoportot alkotnak, az anyagok közös szállítószalagon haladnak a cementmalom felé.

A klinker és pernye tárolása vasbeton csúszózsaluzattal épült silókban történik a rendelkezésre álló terület szűkössége miatt. A silók között közlekedő és közúti kiadó bunkert tartalmazó tornyot terveztünk. A födémek acélgerendákkal gyámolított monolit vasbeton szerkezetűek.

A gipszkő törése és tárolása előgyártott vasbeton, illetve acélvázú épületben történik, szalagos beszállítással és markolódarus manipulálással. A tárolásból eredő oldalnyomást monolitikus szögtámfal-rendszer fogja fel, a teherhordó szerkezet bevonása nélkül.

Az épületegyüttes külső megjelenését a nyers vasbeton szerkezetek, profilüveg bevilágító felületek és hullámpala falburkolatok jellemzik.

8

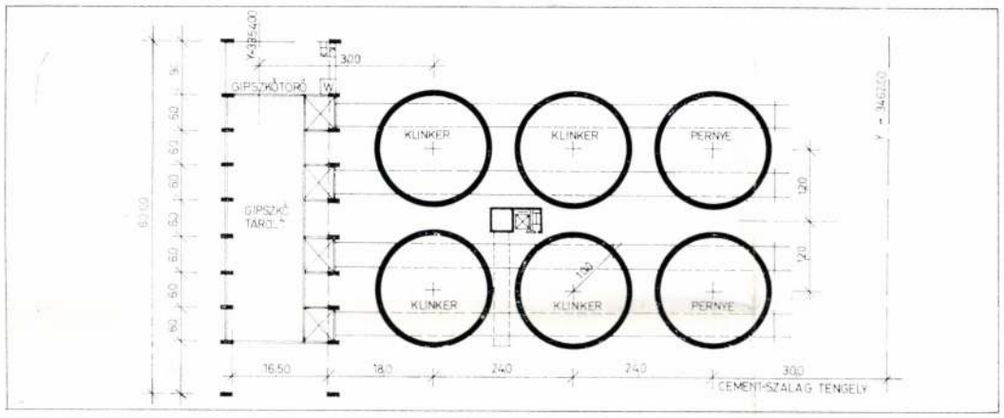

7. Klinker- és pernyesilók részlete a cementmalom felől
8. Cement-szalag tengely, alaprajz
9. Cementmalom ±0,00 M szint alaprajz
10. Metszet
11. Cementmalom-klinker háttérben a silók

7. Détail de silos de clinker et de cendres-volantes vu du moulin de ciment
8. Plan de l'axe du convoyeur de ciment
9. Plan du niveau ±0,00 M du moulin de ciment
10. Coupe
11. Le clinker du moulin de ciment et les silos à l'arrièreplan

Cementmalom

Építész: Böjthe Tamás (IPARTERV)

Statikusok: Márton Botond, Farkas Endréné; épületgépész: Barabás Béláné

A cementet, mint végterméket előállító őrlő és azt kiszolgáló segéd- és portalanító berendezések a cementmalomban foglalnak helyet, négy azonos elrendezésű „vonal" befogadásával. Az épülethez elektromos alállomás csatlakozik.

A létesítmény — a bonyolult technológia és a nagy terhelések miatt — teljesen monolitikus vasbeton szerkezettel épült, korszerű kúszózsaluzatos és állványzsaluzatos építéstechnológiák alkalmazásával. Az elektromos alállomásnál a lehetőség szerinti maximális mennyiségben előgyártott szerkezeteket alkalmaztunk.

A hatalmas — korábbi hasonló épületek méreteit lényegesen meghaladó — többszintes csarnok külső burkolatát acélvázra szerelt profilüveg fal, hullámpala burkolat és függőleges ablakcsíkok rendszere alkotja. A kívül elhelyezett közlekedőtorony csúszózsaluzattal épült.

9

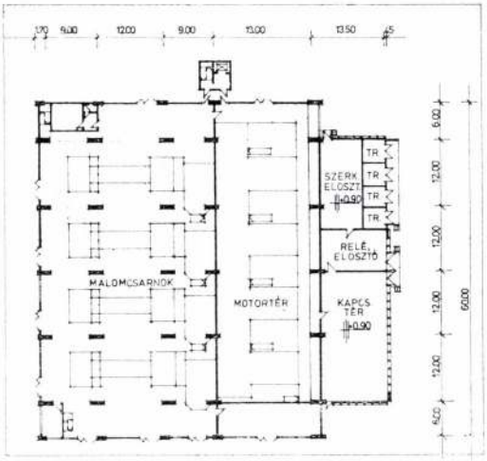

10

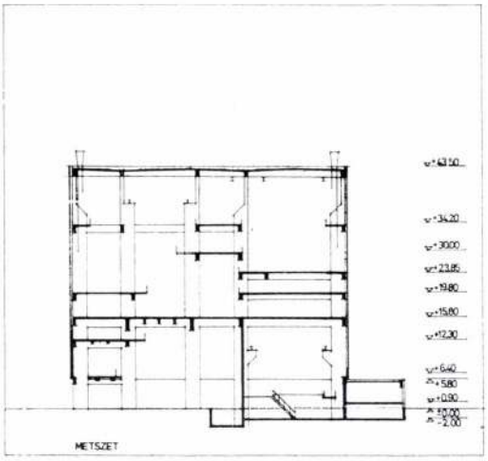

11

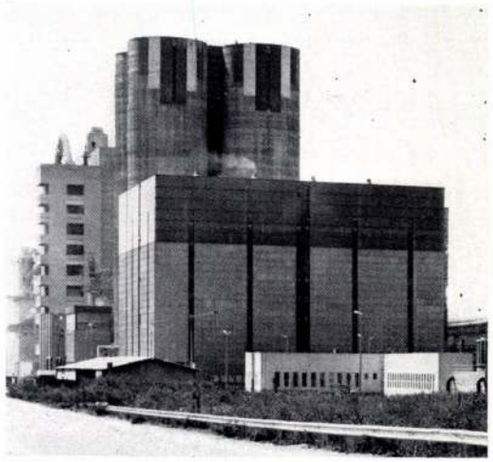

Cementtároló, csomagoló

Építész: Böjthe Tamás (IPARTERV)

Statikusok: Márton Botond, Kőröshegyi Béláné, Farkas Endréné, Pikler Éva; épületgépészek; Barabás Béláné, Lengyel Ferencné

A korábbi cementgyáraknál külön telepített két létesítményt itt helyhiány miatt egy közös együttesbe tömörítettük. Az épület magját a tároló silók és elevátortorony alkotják, alatta történik a csomagolás, egyik oldalon a közúti, másik oldalon a vasúti szállítás történik, zsákolva és ömlesztve.

A tároló silók monolit vasbeton lábakon álló, csúszózsaluzatos technológiával épült szerkezetűek, a csomagoló épületrész födémeit konzolos vasbeton lemezek alkotják, a többi födémek acélgerendás alátámasztású monolit vasbeton lemezek. A rakodószárnyak földszintes, illetve kétszintes csarnokainál előgyártott szerkezeteket alkalmaztunk a lehetséges maximális mértékig. Az épület körül elhelyezkedő mérlegházak könnyűacél szerkezettel készültek.

A létesítmény építészeti megjelenését a vasbeton silókra felfűzött, könnyű burkolattal ellátott, „lebegő" technológiai szint határozza meg, ennek burkolata váltakozóan profilüveg és hullámpala, függőleges szellőztető ablakcsíkokkal. A silók tetején végighaladó felépítmény és az elevátorok fejét tartalmazó „doboz" szintén profilüveg és hullámpala kombinációja gazdaságossági és építészeti okokból.

A bevezetőben említettek kapcsán és az összehasonlítás megkönnyítésére felidéznénk a tíz évvel korábban tervezett beremendi csomagolóépület képét, melynél a négy siló egyedül a csomagolás céljait szolgálta. A silókra fűzött kétszintes épületrész itt egyedi teherhordó falpanelekkel készült és a rakodószárnyakat is egyedi előgyártással terveztük.

Az azonos rendeltetésű bélapátfalvi csomagoló vertikális kialakítását telepítési okok, szerkezetének váltását az építéstechnológiák fejlődése indokolja.

1

2

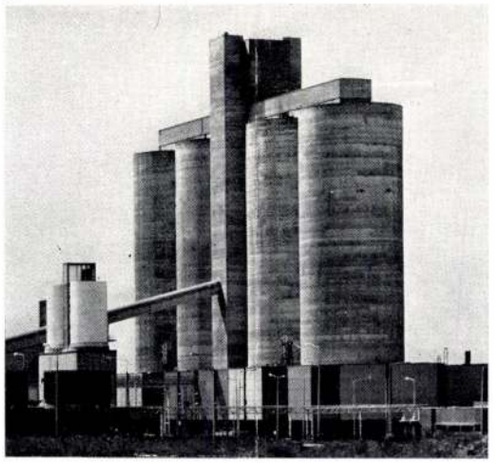

3

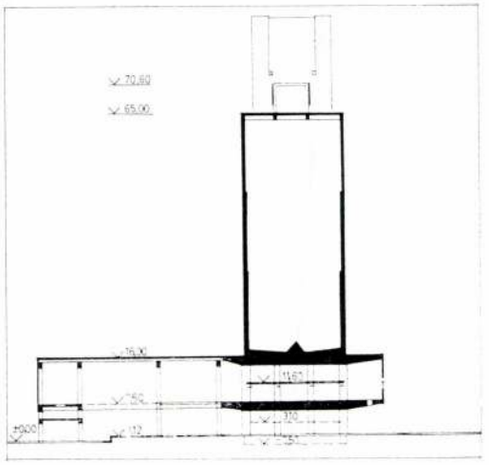

4

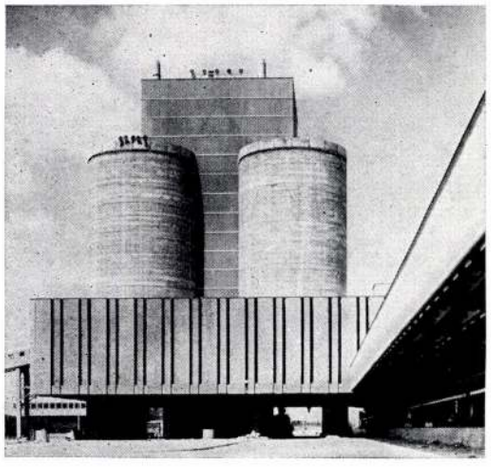

5

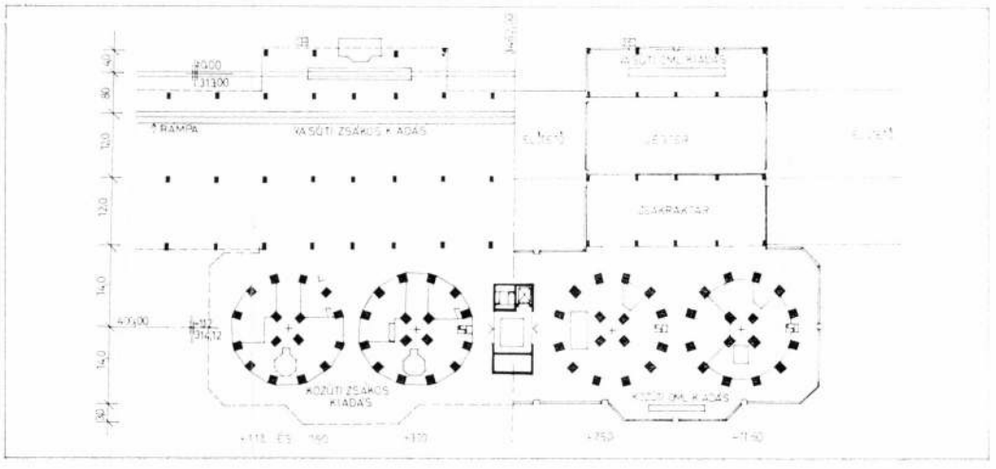

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1973 DEC 12
Böjthe Attila
LOBOGÓ

1021

Egy nyomdász művész rézrajzai

Nyomdász is, művész is, réz is, rajz is — sok mindent halmoztam össze a címben. Pedig így igaz.

A Közgazdaságtudományi Egyetem Klubjába hívtak meg egy kiállítás-megnyitásra. A kiállító Böjthe Attila, a Zrínyi Nyomda színes ofszetnyomó részlegének termelésirányítója. Tizenhat éve, amióta humán érettségivel nyomdaipari tanulónak szegődött, a Zrínyi Nyomda közösségében dolgozik, kitanult mélynyomó és maratómontőr; a nyomdaipari technikum elvégzése után s jelenlegi beosztása előtt különböző műszaki munkákat végzett.

A kiállítás tárgyai nem rézdomborítások, nem rézgravírozások — rézrajzok. Éspedig nem rézbe vagy rézre rajzolt, hanem rézből rajzolt formák és figurák. Ha nem tudnók, hogy egy harminckét esztendős, szervezett formában rajzolást soha nem tanult „autodidakta" művei, akkor legjavukat bízvást egy érett vagy legalábbis érlelődő művész alkotásainak gondolhatnánk.

Böjthe Attila, a nyomdász mestersége anyagától, a réztől kapott gondolatainak, érzéseinek művészi megformálásához ihletet. Technikáját, eszközeit maga alakította ki, s nehezen tudnám meghatározni: mit kell és szabad megtanulnia ahhoz, hogy művészete megemelkedhessék, kiteljesülhessen. Némely rézrajzának kompozíciós biztonsága, drámai ereje, letisztult ábrázolóképessége — meglepetés. Az, hogy négy éve űzi már a művészkedés „mesterségét", s hogy anyagának kifejező erejét hővel és kémiai úton szinezve akarja továbbfejleszteni, felébreszti a jogos reményt, hogy ez az első meglepetés nem az utolsó. Az Egyetemi Klubból máris több helyre „vándorol" a kiállítás, s válogatott anyaga talán eljut egyszer egy hivatalos kiállítóhelyiségbe is.

Nyomdász művészünk egyébként mint montírozó művezető másfél évig a Lobogó előállításán is dolgozott. Basszus szólamot énekel a KISZ Központi Művészegyüttes Egyetemi Énekkarában, ott ismertem meg. Mivel a legserényebb dalosok egyike, megkérdeztem, hogyan jutott el az acélhangtól a rézrajzig?

— Az éneklés a legnagyobb odaadás mellett is interpretáló művészet. Hajlamom, mesterségem, gyermekkori rajzkészségem együtt vezetett a szabad alkotáshoz, a rézrajzoláshoz. A többi majd elválik.

BÉKÉS ISTVÁN

Dózsa (egy nagyobb kompozíció fejrészlete)

megoldásához segítséget ajánlunk

képzéssel

rű szakembereket
ergyártó (vegyész)
elő
relő
ő
lő
talokat.
, sportolási,
etőségek,
áz, pinceklub,
ub.
elentkezni
en lehet·

IOIN

Katolikus Élet

Krisztus most a katasztrófák nyelvén szól az emberiséghez

P. Bangha Béla és Mihalovics Zsigmond előadása a Budai Katolikus Nőszövetségben

A *Budai Katolikus Nőszövetség* a Szentatya szándékai szerint a Katolikus Akció szolgálatába állította havi összejöveteleinek előadásait.

Az első összejövetel november 8-án volt, melyen *Mihalovics* Zsigmond t. b. kanonok és P. *Bangha* Béla S. J. házfőnök tartottak előadást.

A szövetség II., Donáti-utca 38. sz. alatti székházában nagyszámu és előkelő hölgyközönség gyült össze, kiknek soraiban ott látztuk özv. gróf *Apponyi* Albertné elnöknőt, gróf *Zichy* Gabriellát, *Eckermann* Máriát, özv. dr. *Emmer* Kornélnét, báró *Skerlecz* Karolint, dr. *Bozóky* Kálmánnét, dr. *Alszeghy* Zsoltnét, *Bozzay* Ödönnét, özv. báró *Jeszenák* Istvánnét, *Demeczky* Mihálynét, özv. *Lutter* Nándornét és a budai urinők kongregációjának tagjait nagy számban.

Az első előadó *Mihalovics* Zsigmond tb. kanonok, az Actio Catholica országos igazgatója volt, aki *az Actio Catholica fogalmát és célját ismertette.*

— A protestáns vallásszakadás és a francia forradalom meglehetősen készületlenül találta az Egyházat — mondotta —, most is sorsfordulás készül, de ez már nem fog bennünket készületlenül találni! A mai tanácstalan világ elé a Szentatya Krisztus Király alakját állitja. És azt óhajtja, hogy az Actio Catholica munkája segitségével jöjjön el Krisztus országa. A mi katolikus napilapunkat, a *Nemzeti Ujságot* kell olvasni minden katolikusnak, hogy meglegyen az egységes gondolkozás. Krisztus most a katasztrófák nyelvén szól az emberiséghez. Az anyagelvüség teljesen csődöt mondott, egy más világnak kell jönnie. A papság maga nem tudja megvivni a harcot, s a Szentatya zseniális gondolata az összes hivőket bevonja az apostolkodásba.

Utána P. *Bangha* Béla S. J. házfőnök mondott nagyhatásu beszédet *az Actio Catholica sikerének lelki feltételeiről.*

— Mi legyen az a motorikus erő, mely biztositja az A. C. sikerét? Az erő, a hármas szeretet: szeretet Krisztus iránt, szeretet az Egyház iránt és szeretet a lelkek iránt — mondotta. — Az Ur Jézus szerető szivét határtalan vágy tölti be a lelkek iránt. Az A. C. lelke, hogy az Ur Jézusnak ezt a határtalan vágyódását megértjük és apostolkodásunkkal Krisztus felé sodorjuk a tanácstalan emberiséget. Az Egyház és Krisztus azonban egy test. Krisztus a fej, mi vagyunk a tagok, mert mi vagyunk az Egyház. Az Egyház nem lehet Krisztus nélkül és Krisztus sem lehet az Egyház nélkül. Aki az Egyházat hagyja el, Krisztust hagyja el.

— A lelkek szeretete azt jelenti, hogy hisszük és tudjuk, minden lélek vagy üdvözül, vagy elkárhozik. Tehát ha bennem igazi felebaráti szeretet van, akkor apostoli lángolás is van, hogy megmentsem a lelkeket, védjem az Egyházat, előbbre vigyem Krisztus ügyét: sajtó, karitász és missziók ügyének felkarolása által.

Az előadásokat nagy tetszéssel fogadta a hálás hallgatóság.

A szövetség előadássorozatának rendje a következő:

December 12-én, *kedden* délután fél 6 órakor: 1. A „Rerum novarum" enciklika ismertetése. Előadó dr. *Kerner* István, a központi szeminárium lelki igazgatója. 2. A katolikus nő egyházzenei kulturája. Előadó dr. *Koudela* Géza egyetemi egyházzenei igazgató.

Január 10-én, *szerdán* délután fél 6 órakor: 1. „A Quadragesimo Anno" enciklika ismertetése. Előadó gróf *Széchenyi* György. 2. A nők munkatere a Kat. Akcióban. Előadó dr. *Sprenger* M. Mercedes, a Magyar Kat. Nőegyesületek Orsz. Szöv. főtitkára.

Február 14-én, *szerdán* délután fél 6 órakor: 1. A „Casti connubii" enciklika ismertetése. Előadó dr. *Zimányi* Gyula O. Sch. P. főiskolai igazgató. 2. A modern magyar kat. irodalom. Előadó dr. *Brisits* Frigyes O. C., a Szt. István Akadémia tagja.

Március 14-én, *szerdán* délután fél 6 órakor: 1. A „Divini illius magistri" Őszentsége enciklikája a kat. nevelésről. Előadó dr. *Marczell* Mihály egyet. tanár. 2. A kat. leányifjusági szervezkedésről. Előadó *Stadler* Frieda, a Klosz orsz. igazgatója.

Április 11-én, *szerdán* délután fél 6 órakor: 1. Mit tehet a kat. nő, hogy a férfiifjuság bekapcsolódjék a kat. tevékenységbe. Előadó *Kosztersitz* József kollégiumi igazgató. 2. Régi és uj állásfoglalások a leánynevelés kérdéseiben. Előadó dr. *Marczell* Mihály egyet. tanár.

Az előadások helye: *II., Donáti-u. 38. sz., I. emelet 5. szám.* Belépés díjtalan.

A hercegprimás körlevélben a Katolikus Karitász mellé szólitja hiveit

Dr. Serédi Jusztinián bibornok, Magyarország hercegprimása a Szent Erzsébet Katolikus Karitász mozgalommal kapcsolatosan legutóbbi körlevelében a következőket irja:

„Segitsetek segiteni" — ezzel a jelszóval indult az elmult két tél folyamán munkára a Szent Erzsébet pártfogása alatt álló katolikus karitász-mozgalom. Szava buzgó munkatársai ajakán, röpiratainak meggyőző betüivel, plakátjainak kiáltó sürgetésével, de legfőképpen a jó Istennek segitő kegyelmével utat talált a pesti bérkaszárnyákba, fényes paloták lakóihoz, vidéki nemes kuriákhoz, sok ezer szegény ember sorsát intéző hivatalok iróasztalaihoz és nem talált süket fülekre. Szent Erzsébet kenyérosztó, meleg szivének szeretete követőkre zött éppugy, mint az egyszerü, vályogból épitett, sárból vert faluszéli kunyhók szomszédságában. Két, gondokkal terhes, nehéz telet éltünk át és hogy annyi küzdelem után, annyi nélkülözés közepette mégis élünk és szegény, gazdag nem mint egymás életét irigylő vagy bosszura vágyó ellenség állanak egymással szemben, az annak tudható be, hogy a különböző embervédelmi és szegénytgyámolitó intézmény mellett a katolikus karitászakció Szent Erzsébetnek szeretetével lépett minden hasonló intézmény mellett talán legnagyobb jelentőséggel az inségesek oldalához. Hiszen pénzben mérve is csak a fővárosi karitász *több mint egymillió pengő értékben enyhitette az elmult télen a nyomor sulyos gondjait,* minden szónál ékesebben bizonyitva, hogy vannak — Istennek hála — keresztényi hűséggel adakozó önzetlen lelkek, vannak áldozatosan, napidij nélkül, szeretetből dolgozó adománygyüjtő és szegénygondozó hivek és az Irás szavait idézve: „aquae multae non potuerunt exstinguere charitatem", a mindennapi küzdelmes élet tengernyi gondja sem tudta kiölni szivünkből a krisztusi szeretetet. Köszönet és dicséret legyen mindazoknak a buzgó lelkeknek, kik bármi módon: adományaikkal, gyüjtésükkel vagy szegényistápoló fáradozásukkal nem köszönetért és dicséretért, hanem szivük sugallatát követve segitették a katolikus karitász-akciót oly eredményes munkájában. Isten bőséges áldásával fizessen nekik!

A tavasznak és nyárnak enyhülete után azonban uj tél következik s mivel a téli hónapok beálltával az inség is növekszik, a Katolikus Karitász munkáját e télre is müködésbe hozni és fokozni szeretné s ujra kopogtat szivünk ajtaján: „Segitsetek segiteni!" Tudom, hogy az elmult tél óta megcsökkent a tehetősek száma és a segélyre szorulók tábora napról-napra növekszik. *A nehéz gazdasági helyzet, rossz termésárak, fizetéslevonások, állásmegszüntetések az adományrászorulók közé kényszeritettek sok olyan lelket, kik tavaly még falatjuknak a szegényebb testvéreikkel való megosztására is tudtak vállalkozni.* A Katolikus Karitász mégis bizik Szent Erzsébet példája diadalában. Hiszen a Karitász annak a szentnek égi pártfogása alatt müködött eddig s kezdi ujra is munkáját, ki nemcsak a wartburgi gazdaságában segitette nyomorgó embertársait; nemcsak akkor osztott kenyeret a szegényei közzött, mikor vállaira selyempalást borult, hanem tudott másokért élni és dolgozni akkor is, mikor minden kincsétől megfosztva, gazdaságából kiüzve maga is éhesen, fáradtan élte a számüzöttek keserves életét. Szent Erzsébet példájára mutatok rá én is, mikor a katolikus karitászakciót erre a télre is munkára szólitom és müködését főpapjaim és kedves hiveim buzgó szeretetébe ajánlom a karitász jelszóval: *„Segitsetek idén is segiteni!"* Ne fáradjunk el a szegények istápolásában, ne unjunk rá a keresztény szeretet gyakorlására és ha az eddiginél nagyobb áldozatot jelent is, még nagyobb odaadással tegyünk meg minden tőlünk telhetőt, hogy még nagyobb nélkülözések között élő embertársainkat megmentsük az éhhaláltól, a halálos kórtól és *a hitetlenség elkeseredéstől.* Akinek, ha csökkentve is, de van még fizetése; akinek ha alacsony áron is, de termett a vetése; akinek, ha ritkábban is, de megnyitják üzletajtaját, akinek, ha nem is idén szabva, de van még ruhája, akinek, ha mérsékelten is, de ég a tüz a kályhájában, ne felejtse el, *irigylésreméltó bőségben élő azoknak szemében, akik már hosszu hónapok, talán évek óta nem láttak fizetést,* akik nem tudják, hogy mi az a meleg szoba, akik álmodni sem mernek egy uj öltözetről s akiknek kenyere szemétből kikotort Lázárvacsorája. Bizom benne, hogy megérti mindenki az idők komoly figyelmeztetését és nem lesz senki, ki hidegben ajtót csuk a Katolikus Karitász gyüjtésre induló munkatársai előtt. Nem nagy áldozatot kér tőlünk a krisztusi szeretet parancsa, csupán az evangéliumi szegény özvegy jó szivvel adott két fillérjét és én hiszem, mert ismerem hiveimet és az isteni kegyelem erejét, hogy mikor a tél multával a Katolikus Karitászakció munkájának eredményéről az elmult évhez hasonlóan nyilvános számadást fog adni, örömmel és boldogan jelentheti, hogy *nem volt hivő katolikus lélek, ki adományával vagy munkájával hozzá nem járult volna ennek a hatalmas, krisztusi megmozdulásnak sikeréhez".*

A biboros hercegprimás mélyen szántó körlevelének végén elrendeli, hogy Árpádházi Szent Erzsébet ünnepét megelőző három napon minden plebánia- és lelkészi templomban triduum tartassék.

A karitászmunkára vonatkozólag különben a Szent Erzsébet Karitász Központ (Budapest, IV., Veres Pálné-utca 9.) készséggel ad felvilágositást és irányitást.

A piaristarend uj szentje. A magyar zarándokok éppen Rómában tartózkodtak, amikor november 7-én a Vatikánban lefolyt a montecalvói születésü *olasz piarista* atya szenttéavatási perének ugyszólván utolsó mozzanata. A közel jövőben szenttéavatandó *Pompilio Pirotti Piarista* atya 1710-ben született, 1766-ban halt meg. Az 1839 augusztus 9-én bevezetett ügyben mindjárt az elején tevékenyen részt vett *Pecci* Joachim, a szenttéavatási ügyeknek apostoli delegátusa, a későbbi XIII. Leó pápa, aki személyesen volt Montecalvóban, hogy a tanuk kihallgatását elvégezze, s aki a szenthez és szülőházáról két szép latin költeményt irt. A pernek a hősies erénygyakorlatokra vonatkozó része 1878 nov. 17-én *Casanovas* generális alatt fejeződött be az akkor megjelent dekrétummal. Két csoda elfogadása után 1890 január 21-én felolvasták az ugynevezett *„del tuto"* dekrétumot, vagyis hogy bátran meg lehet tartani a boldoggáavatást, ami 1890 január 26-án a Szent Péter-bazilikában meg is történt. Hosszu munka után *Del Buono* József ezidőszerinti generális alatt a szenttéavatáshoz szükséges két csoda ujabb elfogadtatása után most november 7-én Őszentsége jelenlétében tartott *„congregazione generale"* elfogadta a két előző gyülésen megvitatott két csodát, amely gyülésen a Szentatya csak figyelt és hallgatott. Véleményét most vasárnap, november 12-én egy ünnepi gyülésben hozza nyilvánosságra, amely után a rend által javaslatba hozott napon megtörténik az ünnepélyes szenttéavatás még a szentév folyamán. Ez a szenttéavatás nemcsak az olasz piaristák életében jelentős forduló, hanem az egyetemes rend jövőjére nézve is fontos esemény.

Szoborszentelés a helyőrségi templomban. A tábori lelkészi kar hősi halottaink iránti kegyelete jeléül a Kapisztrán Szent Jánosról nevezett helyőrségi templom hősi kápolnája számára Bőjthy László szobrászmüvésszel müvészi értékü és szépségü szobrot készittetett, amelyet vasárnap délelőtt 9 órakor ünnepies keretek között áld meg dr. *Hász* István tábori püspök.

Lelkigyakorlatok Pécsett. A pécsi Urinők Mária Kongregációja Lelkigyakorlatos Otthonában karácsony másnapján délután 5 órai kezdettel háromnapos zárt lelkigyakorlatot rendez, főleg tanitónők és tanárnők részére. Részvételi dij az egész időtartamra 7 pengő. Jelentkezéseket elfogad a vezetőség: Pécs, Mátyás Flórián-utca 42. A téli hónapokban ezen kivül nem hirdetnek lelkigyakorlatot, de csoportos jelentkezés esetén bármikor rendelkezésre állnak. Ha egy helyről legalább tizenöten jelentkeznek, 33 százalékos vasuti kedvezményben részesülhetnek s a lelkigyakorlatok idejét is ők választhatják meg.

P. Böle Kornél előadása. Az *Árpádházi Boldog Margitról* nevezett Budapest—Lipótváros lőportáldülői róm. kat. egyházközség „Credo" egyesülete rendes havi ülését november 16-án este 7 órai kezdettel tartja VI., Fóti-ut 27. szám alatt. Az ülésen P. Böle Kornél O. P. tart filmmel kapcsolatos beszámolót amerikai utjáról.

Szivós Donáth előadása. Az *Országos Katolikus Nővédő Egyesület* müködő tagjai számára november 14-én, kedden délután 6 órakor az egyesület székházában (IX., Bokréta-utca 3. szám) *Szivós* Donáth benedek tanár konferenciabeszédet tart. Érdeklődőket és vendégeket szivesen látnak. Belépődij nincs.

Nagygyülés vezeti be a Karitász idei inségakcióját

A fővárosi katolikusok nagyarányu embersegitő munkáját évről-évre nagygyüléssel szokták megindítani. Az idén ez a bevezető nagygyülés november 15-én, szerdán délután 5 órakor dr. *Mészáros* János érseki helytartó elnökletével fog lefolyni a Középponti Katolikus Kör IV., Molnár-utca 11. sz. alatt székházának fehértermében. A gyülésen beszél *Mihalovics* Zsigmond tb. kanonok, érseki biztos, a budapesti katolikusok idei karitász-feladatáról, *Köhler* Ferenc lazarista házfőnök a karitász nagy munkaközösségéről és felszólal a főváros részéről *Schuler* Dezső fővárosi tanácsnok, a székesfőváros népjóléti terveiről.

A IV. kerületi Missziós Otthon avatása. A *Szociális Misszió Társulat* november 14-én este 6 órakor tartja IV. kerületi Missziós Otthonának (IV., Veres Pálné-u. 5., III. 2.) ünnepélyes felszentelését. A felavatási ünnepély keretében a Cecilia Leányklub első teadélutánját tartja.

A lágymányosi egyházközség Credo-egyesülete dr. *Kerékgyártó* Árpád reálgimnáziumi igazgató elnökletével gyülést tartott, amelyen *Kóródi Katona* János orsz. képviselő fejtette ki, hogy mi a férfiak teendője a családi élet vallásos elmélyitésére. Kitért arra, hogy egyes lapok a sajtószabadság kihasználásával botrányos válóperi tárgyalásokból hirlapi szenzációt csinálnak. Mozgalmat inditunk, — mondotta — hogy a válóperek tárgyalása zárt legyen és a lapokban ne legyenek tárgyalhatók. A gyülésen *Uray* Margit magyar dalokat adott elő.

A Magvető második előadása. Vasárnap este 7 órakor a városmajori egyházközség Ottokár Kulturházában (Csaba-u. 3.) másodszor kerül előadásra dr. *Dienes* Valéria evangéliumi parabolajátéka, melynek korális zenéjét *Bárdos* Lajos Szt. Cecilia-kórusa, mozdulatkölteményét pedig az *Orkesztikai Iskola* kórusai és müvészei adják elő, az evangelista szólamát *Lasko* Emil énekli és *Kerényi* György szerzette. Belépésre jogositó müsorok ára ülőhelyre 1 pengő, állóhelyre 50 fillér, kaphatók az uj templom sekrestyéjében és az Orkesztikai Iskolában, Krisztina-körut 59., fsz. 2. Telefon 552—91.

36 FILLÉRES IMAKÖNYV
Sik—Harmat: „SZENT VAGY URAM" (II. kiadás. 53 énekkel, bő imarésszel, 10 példány után 2 ajándékpéldány) **Magyar Kórus.** Budapest, I., Fery Oszkár-utca 55. szám!

Americana

Az Americana idei kétnapos seregszemléjének szombati első napját a Seniori Nagykonferencia vezette be, amelyen *Schwartz* Elemér egyetemi m.-tanár, Anonymus elnökölt. Megválasztották az uj Praesidiumot. Praesidens lett *Kalmár* János bh. (Flavia). Assessorok: *Virágh* Jenő jh. és *Papp* Ernő bh. a budapesti nagypriorátus, ifj. *Huszár* Károly a nyugati nagypriorátus, *Guth* Béla, a déli nagypriorátus, *Farkas* Béla az északi nagypriorátus és *Mezey* László, a keleti nagypriorátus részéről. Három előadás hangzott el a Nagykonferencián. *Wagner* István az ifjuságnak a fórumon való szerepléséről, *Papp* Ernő, az ifjuság és közélet kapcsolatáról, *Fehér* Kálmán (Szeged) pedig „Az ifjuság és a revizió" cimmel tartott előadást. Délután a Patronatusnak volt értekezlete *Bitter* Illés Commendator, clairvauxi apát elnöklésével. Itt dr. *Molnár* Frigyes, a Karitász központi főtitkára a familiáknak az americanás karitászban való szerepével foglalkozott. Este 6 órakor a Protectorok jöttek össze értekezletre a Szt. Gellért-szállóban. Az összejövetelen *József Ferenc* főherceg elnökölt. Dr. *Csóka* Lajos, a Ginsia priorja a pesti emericanás ifjuság, dr. *Tóth* József jogakadémiai tanár pedig a vidéki emericanás ifjuság problémáival foglalkozott. Az előadáshoz *Huszár* Károly v. miniszterelnök, *Schandl* Károly ny. államtitkár, *Scipiades* Elemér egyetemi tanár, *Takács* István főorvos és *Schwartz* Elemér Anonymus szóltak hozzá. A szombati nap programját a Pannonia-szállóban este 8 órakor tartott Convivium fejezte be, amelyen résztvettek: *József Ferenc* főherceg, *Angyal* Pál, a Pázmány-egyetem rektora, *Bernolák* Nándor v. miniszter, *Baranyay* Jusztin, *Entz* Béla és *Scipiades* Elemér egyetemi tanárok, *Schmidt* Sándor bányamér. egyetemi tanárok, *Uray* Lajos ítélőtáblai tanácselnök, *Kemenes* Illés tankerületi főigazgató, *Csatth* Béla postafőigazgató, *Szukováthy* Imre, a Testnevelési Főiskola igazgatója, *Óriás* Nándor, *Tóth* József, *Urbán* Gusztáv jogakadémiai tanárok és sokan mások. Az első felköszöntőt *Bitter* Illés Commendator mondotta XI. Pius pápára és Horthy Miklós kormányzóra. Dr. *Takács* István, a Beconia priorja József Ferenc főherceget köszöntötte, mig ifj. *Ambrózy* Ágoston joghallgató az Americanára, dr. *Szentpétery* Gyula, a Valéria priorja a Conviviumra emelte poharát.

Vasárnap reggel 9 órakor szentmise a Szent István Bazilikában, utána felvonulás a Vigadóba. Fél 11 órakor Nagykáptalan, amelyen Hóman Bálint kultuszminisztert főprotectorrá, Gergye Ipoly csornai prépostot, Baranyay Jusztin egyetemi tanárt, Lepold Antal prelátus-kanonokot, Rottenbiller Fülöp ny. h. államtitkárt és Szekfü Gyula egyetemi tanárt protectorrá avatják. — Este fél 9 órakor a Transsylvania táncos családi estje a Claridge-étteremben (Büszörményi-ut 28.).

November 13-án este fél 9 órakor a Matra curiája az Americana-házban.

November 14-én délután 6 órakor Várkonyi Fidél menza-igazgató előadása a Szociális Iskolában: „Egyetemi ifjuságunk szociális helyzete" cimmel. — Este fél 9 órakor a Peisonia curiája az Americana-házban.

— **(Somerset de Chair Budapestre érkezik.)** Az angol publicisztika nagy jövőjü fiatal tagja, Somerset de *Chair*, akinek müve, a „Fenyegető Vihar" a közelmultban keltett általános érdeklődést a magyar közönség körében is, a napokban Bécsbe érkezett. A kiváló fiatal angol publicista a *Nemzeti Ujság* főszerkesztőjéhez intézett legutóbbi levelében közölte, hogy a jövő hét során felesége társaságában a *magyar fővárosba is ellátogat*, ahol az irodalmi élet tényezőivel óhajt érintkezésbe lépni.

— **(Az elszakitott területek asszonyainak kongresszusa.)** A T. E. Sz. munkahetén, november 14-én, kedden délután fél 6 órakor a T. E. Sz. disztermében *„Az Elszakitott Területekről Származó Nőegyletek Szövetsége"* és a *„Szilágyi Erzsébet Erdélyi Nőegylet"* kongresszust tart. A kongresszus elnökei *Székelyné Solymos* Bea és csikszentmártoni *Bocsor* Antalné. Sz. *Solymos* Bea főelőadó tárgysorozata a következő: 1. Revizió nélkül nincs Magyarország. 2. Az egység, a nemzeti munkaeredmény egyedüli biztositéka. 3. A magyar nők elhelyezkedése a mezőgazdasági és ipari munkában. 4. A nők szerepe Magyarország ujjáépitésében. A tárgysorozathoz hozzászólnak: *Bot* Péterné, *Éber* Jánosné, *Reviczkyné*, *Nagy* Kamilla, dr. *Thirring* Gusztávné, *Lindenmayer* Antónia.

Családi sorházak

30 évi adómentességgel a Horthy Miklós-ut mellett, a Sashegy és Gellérthegy között, gyönyörü kilátással, elő- és hátsókerttel 4 és 5 szobás komfortos kivitelben, melegvizfütéssel 1934 május elsejei beköltözésre

26.000 pengőtől

kaphatók. — Megtekinthető a helyszinen a Daróczi-ut és Hamzsabégi-ut sarkán. Villamosmegálló a Horthy Miklós-uton, a MÁV keresztezésénél. Felvilágositással szolgál Sorg Antal épitőipari r. t., X., Gergely-utca 8. szám. Telefon: 48—4—65 és 48—4—66.

— **(Felvágta az ereit a főkapitányságon egy nő.)** Szombaton éjszaka egy rendőraltiszt figyelmes lett arra, hogy özv. *Seregi* Istvánné 23 éves asszony *molesztálja* a járókelőket. Amikor elő akarta állitani az erkölcsrendészeti kapitányságra, az asszony *nagy botránvt csapott, nekiesett a rendőrnek, rugta-harapta és sikoltozni kezdett.* Egy másik rendőr segitségével azután bevitték a főkapitányságra, ahol az asszony *tovább folytatta botrányos jeleneteit, majd retikülje*ből *borotvapengét vett elő, amellyel felvágta ereit.* A mentők a Rókus-kórházba szállitották, ahol megállapitották, hogy csak *jelentéktelen* sérülésről van szó. Első segélynyujtás után visszakisérték a főkapitányságra, ahol megindult ellene az eljárás.

ÓRA ZSEBÉBE KARJÁRA LAKÁSÁBA
ROZGONYI és RÉVAI, KOSSUTH LAJOS-UTCA 5.

— **(A kőbányaiak Wolff Károly mellett.)** A Keresztény Községi Párt X. ker. Juranics-telepi szervezete november 18-án este 8 órakor a Beszkárt Sporttelepen társasvacsorát rendez (Százados-ut és Sport-utca sarok). Ez alkalommal tüntető hitvallást akarnak tenni a kőbányaiak a keresztény városháza és annak vezére, dr. *Wolff* Károly mellett. A vacsorán megjelennek és felszólalnak: *Bednárz* Róbert prelátus, *Petrovácz* Gyula, *Pillis* Károly, *Müller* Antal orszgy. képviselők, *Szémann* Mihály pártelnök, *Szabó* József és dr. *Gyurkovics* Henrik törvényhatósági bizottsági tagok. A vacsorára előre kell jelentkezni a törökőri egyházközség irodájában, vagy telefonon 334—08 sz. alatt.

— A gyomorfájás, gyomornyomás, bélsárpangás, nagyfoku erjedés, rossz emésztés, fehér nyelv, kábultság, fülzugás, halvány arcszin, kedvetlenség a természetes Ferenc József keserüviz használata által sok esetben elmulik

— **(Trianoni harangszó a veszprémi egyházmegyében.)** *Nagykanizsáról* jelentik: A veszprémi katolikus egyházmegyei hatóság elrendelte, hogy az egyházmegye minden templomában november 13-án, a tranoni békeszerződés törvényreemelésének évfordulóján a déli harangozás után negyedóráig szóljanak a harangok, figyelmeztetve a szomoru évfordulón minden magyar embert, hogy teljes erővel munkálkodjék a revizió érdekében.

Katolikus leányok kelengyéjéből nem hiányozhat a kéziszőttes **torontáli szőnyeg.** Legolcsóbban árusitja a BELVÁROSI SZŐNYEGHÁZ, IV., Károly-körut 28. szám.

— **(Avatóünnepély az Erdélyi Férfiak Egyesületében.)** Az *Erdélyi Férfiak Egyesülete* szombaton este tartotta avatóünnepélyét az egyesület Rákóczi-uti helyiségeiben. Az ünnepélyt a Himnusz eléneklésével a SzEFHE énekkara vezette be, majd gróf *Teleki* Pál v. b. t. t., egyetemi tanár, ny. miniszterelnök, az EFE elnöke felavatta az egyesület uj helyiségét. Az elnöki megnyitóhoz kapcsolódóan a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete nevében *Gellért* Andor tartott beszédet, majd az EFE különböző társegyesületeinek üdvözlő beszédei hangzottak el. *Csanády* György mondott ezután megkapó emlékeztetőt, amit követően dr. *Kolosváry* Bálint, az EFE ügyvezető elnöke felavatta az egyesület uj tagjait. Az uj tagok nevében vitéz *Holényi* János tábornok mondott nagyhatásu beszédet. Az ünnepélyt a székely himnusz eléneklésével fejezte be a SzEFHE énekkara.

Lendvai Istvánné irja:

PARASZT ÉS KÖLTŐ

Nem a Bauer und Dichter cimü régi opera cimét akarom idézni ennek a kis irásnak a homlokán. De meg akarok emlékezni valakiről, akinek a nevét egyébként kiméletből elhallgatom, aki egy hozzám jutott vidéki hetilap hasábjain megjelent rettentő verselménye szerint parasztnak és költőnek tartja magát egy személyben. Azaz hogy pontosabban szólva: olyasvalakinek, aki parasztnak született és mégis költő lett. A szörnyü komolynak érzett verselménynek — amelyet persze csak az elkövetője tarthat pillanatra is komolynak — az a pretenciózus cime: „Nagy költőkhöz". Aki ezt a verset megcselekedte, nyilván azt hiszi, hogy a különben nyilván jószándéku hevesmegyei hetilapocskát a világ vagy legalább is Csonkamagyarország nagy költői állandóan az iróasztalukon tartják és bizonyára epedve lesik, hogy mit tart velük való közlésre fontosnak ez az L. S. nevü poétai ingénium?

Nos, csekélységem minden egyéni ellenszenv nélkül foglalkozhat ezzel a verselménnyel, mert — különösen e kis megrovási kaland után — a tultengő önérzetü dalnok bizonyára nem sorolja őt a „nagy költők" közé. De meg kell tennem abból a szempontból, hogy talán mégsem egészen menthetetlen ez a nyilván ifju tálentum s mert általános tanulságok is kinálkoznak versezete kapcsán. Mert másképp igazán bocsánatot kellene kérnem e lap nyomdafestékétől, amiért ilyen sorok sokszorositására kényszeritem:

— Bocsássatok meg, hogy parasztnak születtem, S gyermekéveimet jászolyban töltöttem. Hol ökör nyalta talpamról a retket. Bocsássátok meg, hogy a pirkadó hajnalt Nem köszöntöttem... piszkos, kócos hajjal Vályuhoz mentem mosni csipás szememet...

Nem kell ugyanis egyáltalán nagy költőnek, csak épérzékü ujságolvasónak lenni ahhoz, hogy az ember az ilyen bökkenetekről megállapitsa, hogy azokban semmi költészet nincs, de még „paraszti" vonás sincs, mert valamirevaló betüvető, tisztes paraszti ember ilyenekkel nem delektálja sem magát, sem honfitársait. Ha tehát L. S. barátunk azzal fejezi be a „nagy költők" előtt való nem éppen ambróziaillatu jelentkezését: „Bocsássátok meg, hogy nyersen dalolok. És hogy köztetek én is helyet akarok. Én, a paraszt, ki mégis költő lettem", — akkor dorgáló szeretettel meg kell mondjuk neki: Az ilyen „nyerseség" csak arra vall, hogy költővé ugyan még nem lett, de a magyar falvak tisztes parasztiságát, sajna, már levetette.

És itt következik az általános tanulság. Nemcsak ez a rimelgető ismeretlen hiszi, hanem vannak mások is, akik azt hiszik, hogy az a „népies" és az az „erős", ami durva, faragatlan, rosszillatu. Pedig nem ugy van. Ahogyan téved az, aki a mosdatlan száju embert leparasztozza — mert a mosdatlanság nem jellemző tulajdonsága a magyar falvak népének — éppugy téved az, aki azt hiszi, hogy „parasztból költő lett", mihelyt jól-rosszul rimekbe foglalt efféle kitételeket. Az igazi költőben mindig megszólal az az emelkedettség, szépség, ami megvan a nép fiaiban is, amire törekszik minden tisztes paraszt a maga életében és esetleges költészetében — a mosdatlan fenegyerek pedig sem nem paraszt, sem nem költő, csak — fenegyerek. Amihez persze csak az izléstelen ember sajátos bátorsága kell és lap, amelyik lenyomtatja az efféle „szellemi" terméket. Ha vannak L. S.-nak igazi barátai, magyarázzák ezt meg neki, valamikor talán meg fogja köszönni.

—

Jó árat olcsón vásárolhat a rég bevált **VILCSEK** vászon- és fehérneműáruházában BUDAPEST, IV., ROSSUTH LAJOS-UTCA 4

Kézimunka ágygart.	36.—, 32.—,	29.—
1a lepedő mtr		1.98
Damaszt törülköző tucatja		21.50
4 sz. damaszt étkészlet	12.80,	9.80
1a lendamaszt étkészlet		18.—
Angin		1.45

Zsebkendők, fehérneműek nagy választékban.

— **(Köztisztviselők és nyugdijasok kongresszusa.)** A tényleges és nyugdijas közszolgálati alkalmazottak a Nemzeti Munka Hét alkalmából november 14-én (kedden) délután 5 órakor a MOVE nagytermében (VI, Podmaniczky-utca 45. sz. alatt) kongresszust tartanak dr. *Balásy* Antal ny. államtitkár elnöklete alatt. A kongresszuson a kormány képviseletében megjelenik dr. *Lázár* Andor igazságügyminiszter, továbbá jelen lesznek a minisztériumok főtisztviselői, a hivatalok és hatóságok vezetői is. A kongresszus előadói: dr. *Javornitzky* Jenő miniszteri számvevőségi igazgató, *Shvoy* István ny. altábornagy, dr. *Jackovits* Iván ny. miniszteri tanácsos, dr. *Szokola* Leó székesfővárosi árvaszéki ülnök, *Horváth* Gergely vasuti munkás, dr. *Oszoly* Kálmán székesfővárosi fogalmazó, *Vértessy* Lajos altiszt, *Berki* Géza irodafőtiszt, *Schuszter* János postahivatali igazgató, dr. *Grenczner* Mihály államvasuti titkár, *Hlavaty* Imre gimnáziumi tanár.

— **(Adományok Horthy Miklósné inségakciója javára.)** Horthy Miklósné nyomorenyhitő mozgalmára november 10-én a következő adományok érkeztek: Budanil Festékeladási rt. 400 P, Pető Félix a Budakalászi Textilmüvek igazgatója 250 P, Berzeviczy György v. b. t. t. 150 P, Agfaphota rt. 100 P, Sz. P., dr. Gyulay Tibor, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara főtitkára 50—50 P, Horváth Géza ny. kir. közigazgatási biró 30 P, Segédhivatali Tisztviselők Országos Szövetsége Temetkezési és Segélyegyesülete 20 P, dr. Szladits Imre 10 P. Természetbeni adományokat adtak: Budapesti Pamutgyár rt. 10 vég flanellt, Deutsch-féle Kőbányai Malátagyár rt. 200 kg. malátakávét, Albertfalvai Textilipar rt. 8 vég flanellt, Viktoria Kötő és Szövőgyár rt. 12 tucat különböző harisnyát, Klinger Henrik 500 méter ruhaflanelt, Budakalászi Textilmüvek Klinger Henrik rt. 1000 méter ruhaflanellt, N. N. 5 pár harisnyát, 3 motring pamutot, 1 darab szövetmaradékot.

Törvényszéki hirek

Dr. Szelnár Aladár

a Hungária Auto Club volt igazgatója ellen csalás cimén indult meg az eljárás azzal, hogy volt feleségét, *Méray Horváth* Opikát tartásdij igényétől megfosztotta, illetve fizetését és követeléseit e célból másra engedményezte. A törvényszék bizonyiték hiányában felmentette Szelnárt, de a tábla *Zachár*-tanácsa most bünösnek mondotta ki hitelsértés vétségében és ezért háromhavi fogházra itélte, de a büntetés végrehajtását felfüggesztette. A felek semmiségi panaszt jelentettek be az itélet ellen.

Két és félévi fegyházbüntetésre itélte a győri törvényszék Mudrony Andor magyaróvári végrehajtót, aki az árverésen befolyt összegekből 3027 pengőt sikkasztott el harminchét esetben, másfél éven keresztül. Az ügyész az itéletben megnyugodott, a vádlott fellebbezett.

— **(Sajtóelőadás Makón.)** A makói katolikus népszövetség vasárnap, november 12-én délután gyülést rendez, amelyen megjelenik a *Központi Sajtóvállalat* lapjainak, a *Nemzeti Ujság*, *Uj Nemzedék* és *Képes Krónika* képviseletében K. *Török* Mihály Miklós volt kormánybiztos, főispán, a *Nemzeti Ujság* főmunkatársa és beszédet mond a katolikus sajtóról.

A Keresztény Községi Párt tanügyi bizottságának X. ker. szervezete kedden délután 6 órakor ülést tart Kápolna-utca 7. sz. alatt. Aktuális tanügyi kérdéseket Urbányi C. József igazgató ismerteti, „Keresztény Budapest—Keresztény pedagógia" cimen Párkányi Norbert, „Tanitó a társadalomban" cimen Samay Ödön, „Az ifjusági irodalom szerepe a nevelésben" cimen pedig Puskás Sándor tart előadást.

Dreher-Maulz a márkacsokoládé

— **(Sorozatos őrizetbevételek a pécsi és a kaposvári valutavisszaélések miatt)** A valutarendőrséget napok óta egy *nagyszabásu valutabünügy* foglalkoztatja, *amelynek szálai*, mint ahogy a nyomozás megállapitotta, a *Dunántulra is nyulnak.* A nyomozás adatai alapján le is tartóztatták *Frank* Elemér lóexportőrt. Az ügyészségre közben olyan adatot szolgáltattak be, amely szükségessé tette a széleskörü nyomozást. A detektivek vidéken *több gyanusitottat vettek őrizetbe* és szombat reggel hozták fel Budapestre, ahol dr. *Kotsis* Miklós hallgatja ki őket. Az esettel *párhuzamosan nyomoznak az osztrák schillingkiajánlásokkal kapcsolatos bünügyben is*, amelynek tudvalevőleg *magyarországi vonatkozásai is vannak* és a gyanu szerint *több százezer pengő értékü valutaviszszaélésről van szó.* A sulyos gyanuokok alapján szombaton délután *több vidéki kereskedőt őrizetbe vettek.*

Havi 50 fillér-ért béreljen VOGEL-csillárt Mária Terézia-tér 3 Telefon: 30-1-28

x A Nemzeti Munkahét a magyar ipar és kereskedelem osztatlan sikerrel koronázott ragyogó tanubizonysága lesz, ha közönségünk részéről a joggal elvárható kellő támogatásban részesül. Méltón kapcsolódik bele ebbe a nagyszerü akcióba Herczeg és Fodor divatárunagykereskedése, VII., Thököly-ut 24., amely szintiszta magyar — a külföldi árukkal minőségben és árban legalább is egyenrangu — női és férfi divatcikkeit a nemes mozgalom kereteihez szabott rendkivül leszállitott árakon fogja árusitani.

— **(Botzenhardt János ünneplése.)** Dr. *Botzenhardt* János örökös törvényhatósági bizottsági tagot négyszázteritékes vacsorán, meleg ünneplésben részesitette Óbuda közönsége. A III. ker. Keresztény Társaskörben tartott ünnepségen beszédet mondtak *Pethő* Béla, *Kováts* Gyula, *Kuncze* Lajos és *Vajna* Endre. Utánuk *Wolff* Károly emelkedett szólásra és hangsulyozta, hogy nemzeti egység nincs egységes világnézet nélkül. Végül *Csilléry* András üdyözölte *Botzenhardt* Jánost, aki az ünneplésért meghatottan mondott köszönetet.

140 cm csipőbőségig

Télikabátok
fekete és sötétkék színben, jóminőségü Melton-kelmékből, végig bélelt
darabja csak 39.—

Télikabátok
kitünő ripsanyagból, Crepe de Chine béléssel, dúsan szörmézve
darabja csak 58.—

Télikabátok
különleges divatfazónokban, díszitve Seal és Siras perzsalábszörmével
darabja csak 78.—

Szövetruhák
divatos, kismintás anyagokból, Crepe de Chine gallérdiszszel
darabja csak 12.80

Gyapjúszövetruhák
minden színárnyalatban, fekete és sötétkék színben is
darabja csak 17.80

Crepe de Chine-ruhák izléses, előnyös fazónok, a legdivatosabb színárnyalatokban
darabja csak 19.50

Flanellruhák
igen jól mosható anyagokból, szolid, kis mintákkal
darabja csak 4.80

Bársonyflanell pongyolák
szép minták, szines anyagok
darabja csak 5.80

Nappali ingek
kitünő sifonból, hímzett és azsúr mintával
darabja csak 1.95

Hálóingek
színes és fehér hímzett és azsúr mintával
darabja csak 2.90

Hálóingek
kitünő müselyemből, slingelt széllel, hímzett mintákkal
darabja csak 3.90

Szoknyakombinék
kitünő müselyemből, gyönyörü hímzett mintákkal az összes pasztelszinekben
darabja csak 3.50

Nadrágok
csikó müselyemből
darabja csak 2.25

Fenyves
Kálvin-tér 7

Böjti Ferenc

Böjti Ferenc vésnők, VII. Klauzál-
u. 16. 223-351

Bptaób. 1940. sept.

" 1942. jan

Böjtös Andrea, grafikus

Új Művr. 2003. 9. p. 13.

H INSTITUTE LTD.

ca 47-49. Hungary
Box 82 Hungary
(361) 399-3356

IVAX

S REPORT
2002

Ø Bök Sasslóné

polg-isk. tanáři
oklevelet Egyett.

Ferkèpzomfoiskèvk

1936/37 88 l.

A brassói ötvöcék bemondó-táblája. Galvanoplasztikai másolat a Nemzeti Múzeum eredetije után.

Ø Bökel Benjamin

Beállott 1833. márc. 3

Kolozsvári asztalosok

4. l.

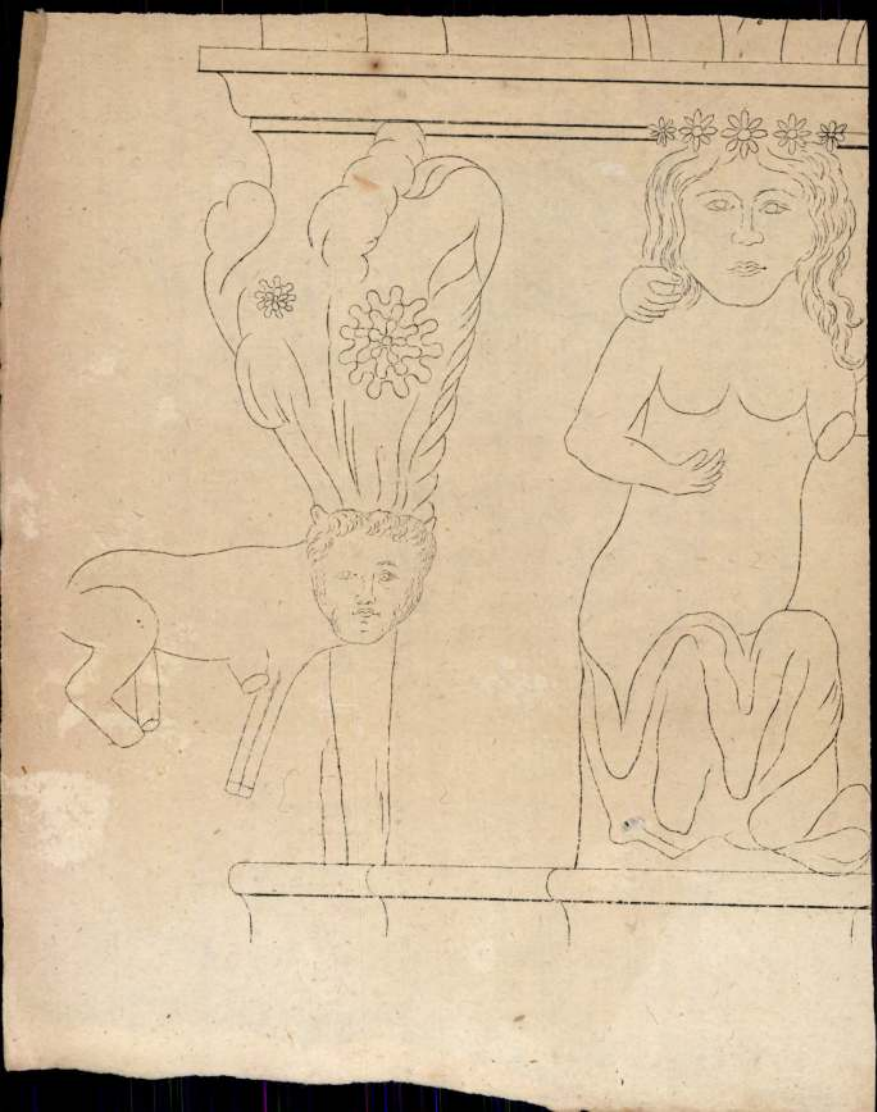

BÖKÉNYI András asztalos

1806- Béa Telekinek került bútorokat

Deé Nagy Anikó: A körptárlapító Teleki Sámuel. Kolozsvár, 1997. 74.

Bökényi Dániel

(Mármaros-Sziget)

MDK

Monografiát írt a magyar abcés könyvek fejlődéséről. Ő nő az írásfeltalálásával kezdődik azután ismerteti Dévai Bíró Mátyás Orthographia Ungarica játe, melyaz első betűztető modzerű "a-b-c 1549 ből.

Végjesek alatt: A magyar abcés könyvek.
Grafikai Szemle 1891. 9 z. 142 o.

mdk

Bökényi Polyák Lajos rajzmester

a 30-as években működött

ifj. Horváth Béla Miskolc

1962.

56. l

Bökényi Polyák Lajos
rajzmester
1830. Miskolc

cród

Hahn Leszek
255. l.

Bókenyi

l.

LykaMagyműI800-50

122,431. l

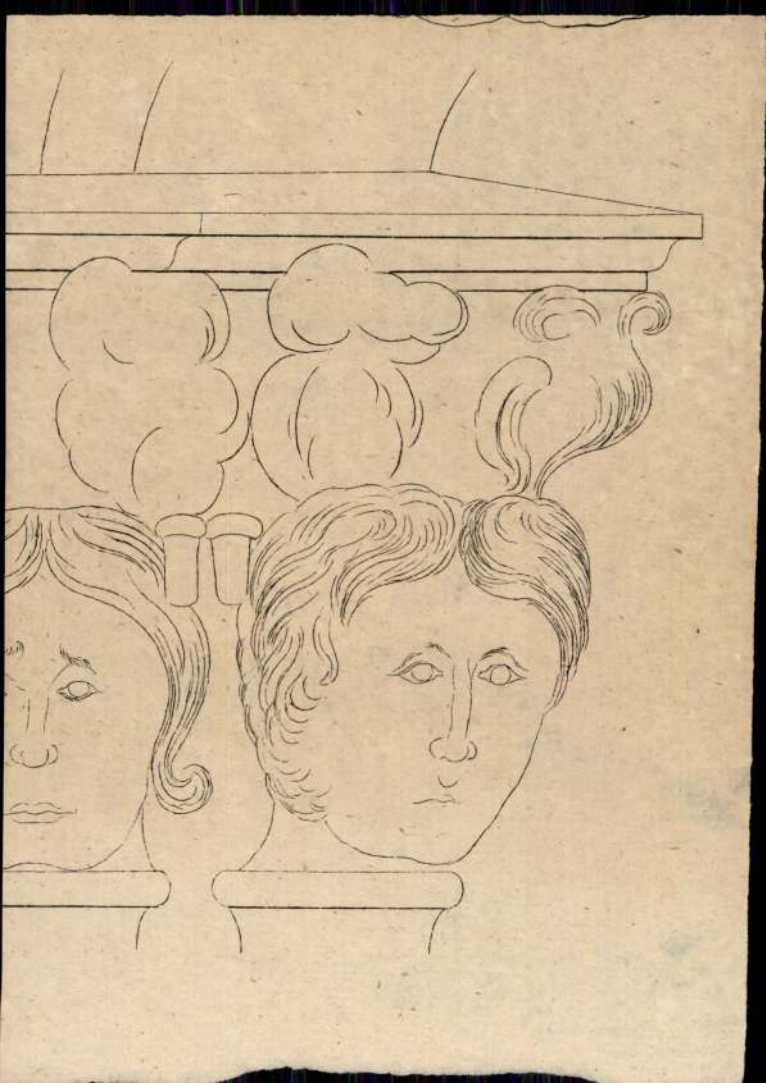

Bökönyi Bekk Pál

városrendezési mun-
lásd kálatok veretője
-2 1817, 1825.

Kiss István

Debrecen tört.

III k. 846, 853. l.

MOBKrt. 4036/3.

Ramola Lajos: Aregri ferencsedi Tpl. Szt Anna
altérépe

Bökönyi Bekk Pál

lásd

Szücs Debrecen

tört. III. k. 934.

935. l.

Nem volt művész-
csak a város szépi-
tés körül volt az
érdemei

Mohl Adolf: Tata plebánia története. Győr 1909

162. l. A Kálmánia 1902-ben; mikor Manglitz Antal
és Sák Antal burgolrodása folytán [illegible] a [illegible],
valamint a egész körépület [illegible] javításon [illegible]
[illegible]. Az ebben [illegible] mintegy 200 [illegible] a [illegible] adták
össze;

Bőkényi

Ltáb I. 121.
IV. 54

vollal, keretbe helyezett tojás-
esztes gömb és jogar képez diszt.

n Franckreich
u Österreich.

Bőkényi Polyák Lajos

rajzmester

1830

Miskolc

Szendrei V. k

387 l –

Jogalmanach

Elis

az Ornyós Hadse
egészségügyi ki a
Ornyós Biottsá

1. Szent Márton és a
A mártonhelyi r. k. te
levő falfestmény (XIV. n

5. Sámson története,
a pécsi nékeszephá

6, 7. Magyarországi szent
jótékony cselekede
domborminek a ko

Bökkel Károly

Beállott 1858. jan. 2

Kolozsvári ostalnok

Gy-l-

dr. Bökönyi Sándorné, a Galéria adattár vezetője

17 szerda	17.00	**Baráti kör** Ismerkedés a Galéria adattárával, gyűjtési szempontjaival Előadó: Dr. Bökönyi Sándorné az adattár vezetője	

Magyar Nemzeti Galéria Rendezvénynaptár,
1982. Március hó.

átutalás megvia

Bölag János

otvös

lásd Belágh J.

3/1913.sz.

Tekintetes Keresztessy L
a koronakápoln

Az orsov
és közoktatásügyi minisz
és adóivet ./. alatt oly c
ságodnak, hogy a kimutato
lékot a kápolna fentartá
egyenliteni szíveskedjék

Budapeste

Bökönyi Antalné, nép mű vész

L. Schleier Sándor.

—: Szines versenyek, a nép mű vész et pomádéja ... 8.

Nép szabadság Br. 1970 júl. 3.

Bölcz Tibor

A Gyakorló Ált. Iskola tematikus rajzkiállítása megnyílt a Tanítóképző Intézetben, melyen „Rabbantás" c. képe szerepelt.

Horányi Barna: Új kaposvári gyermekrajzkiállítások.

Somogyi Néplap. 1972. márc. 7.

Bölcs László

Новгород

1919

Ermisk 193/0..82.l.

Bölcs Zsuzsa
ipanművén

M.DK.

Almár György kroáből készet
faliképeket.

Kocsogh Ákos: Téli hrónika
Művészet, 1967. április - 36 lap.

M.D.K.

Bölcsföldi Sári

A Szinházi Élet jelmezpályázatára készitett jelmeztervet. Repr.

Szinházi Élet. Bp. 1928. febr. 12-18. XVIII. évf. 7. sz. 108. lap.

MDK

Bölcsföldi Sarolta

A magyaros öltözködési mozgalom országos bizottságának ruhatervpályázatán a d/ ruhacsoportnál (délutáni ruha) tervét oklevéllel tüntették ki.

Cikk: Pályázatok.

Magyar Iparművészet, 1934. 207.l.

Bölcsföldi Sarolta, okl. ruhaterv

Magyar Iparművészet 1934. 2o7 l.
A magyaros öltözködési mozgalom orsz. bizottságának ruhatervpályázatának eredménye.

Bölcskei

MDK

Kihajlási és stabilitási kérdésekkel foglalkozott.

L 100. o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

MDK

Bölcskey Elemér építész

Vőlgyhid repr.
Vőlgyhid repr.

Kelemen László: Közlekedésüzemi építészetünk tiz éve
Magyar Építőművészet 1955.IV.évf.3-4.sz.122.l.

Bölcskei Elemér, építész MDK

Völgyhid a Mecsekben. Tervező:-
2 repr.

MagyÉp 1945-55.

Bölcskei Elemér

MDK

A varasdi völgyhidat tervezte az Uvaterv keretében. /Fényképe 118.o. 35. ábra./

119.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

MDK

Bölcskei Elemér

Uj hidtipust tervezett: a V lábu kerethidat.

120.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

MDK

Bölcskei Elemér

javasolt nálunk először vonokábelt a simontornyai Sió-hid épitésével kapcsolatban.

113.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp.1960.

Bölcskei Elemér MDK

Az 1950-ben Szabadszálláson épült aluminium hidat Bölcskei Elemér tervezte és a győri vagongyár szállitotta Lengyel József irányitásával.

98.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités történet. Bp. 1960.

Bölcskei Elemér

MDK

tœvezte

a szeghalmi Berettyé-hidat.

92.

~~Kpé~~ Repr. 93.o.

Dr. Mihailich Győző: A XIX. és XX. századbeli magyar hidépités története. Bp. 1960.

M. D. K.

BÖLCSKEI E. építész

Mecsek 2 Völgyhíd

Gerő László: Építészeti stilusok

Bp. 1957. 136. l.

Bölcskei Elemér 38

A nyomott rud problémáját nem mint stabilitási résdést, hanem mint szilárdsági hatásállapot résdését vizsgálta. Módszert dolgozott ki, h. kritikusnak szilárdsági anyagtulajdonságok esetében mi répen lehet a hatásállapotot matematikai úton meghatározni.

Dr. Vajda Pál: A magyar kidépítés Bp 1964. 46 o.

Bölcskei Elemér

A Mengháid István által rendemi-
zerett vasbeton vonózudas ívhidak
rendszerét fejlesztette tovább. A
szokás a vonózúd hafett nagyszilárdsága
acélburokból rézilett egyenes v. sodortszálu
kábelezet alkalmaz a vonózúdező
felvételére. Simontornyai Sio-hid
igen szerezetű.

Dr Vajda Pál: A magyar hídépítés Bp. 1964

33.

Bölcskei Elemér:

cikke:
A bauxitbeton épületmunkákról. - Építés- és Közlekedéstudományi Közlemények, 1967. 11. köt. 1. sz., 3-18. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Írt. 1970.1.sz. 68-107. l./ 72. l.

Bölcskei Elemér

Vasuti felüljáróknál került alkalmazásra a B-féle "V" lábu szerethid, klasszony gerendaszerkezeti magasságot és szedvező nyomatékelontást ad a függőleges szerelettel szemben.

Gazdaságosabb és konstruktivebb megoldás, mint a szokásos hajlított oszlopláb szerelet, ill. lemezfőtartók.

(folyt.) (kép)

Dr Vajda Pál: Acélszerkezetek Bp. 1964. 310.

BÖJTE KATALIN ÖTVÖS

Királynői koronák készítője

Látogatás Böjte Katalin zalaegerszegi ötvösművésznél

Zalaegerszegen, a Mártírok útja sarkán lévő műemlék jellegű épületen hosszabb ideje az átalakítás jelei látszottak. Később mintha megállt volna a lendület, aztán megint történt valami: *Böjte Katalin* helybéli ötvös helyezte át ide üzletét, műhellyel és galériával. Talán utóbbi szokatlannak tűnhet a kívülálló szemében, ám aki ismeri az agilis, nyitott érdeklődésű fiatalasszonyt, megérti elhatározását.

— *A ház rég' kiadó volt. Többször is megfordult a fejemben, főleg, hogy hosszú ideig üresen állt, jó lenne bérbe venni. Megpróbáltam s most itt vagyunk* — mutat körbe az ízlésesen berendezett épületbelsőben. A földszinten az üzlet és a műhely kapott helyet, a kanyargó lépcsősor pedig az olvasztó s csiszoló helyiségéhez és a tágas galériához vezet.

— *Ez a nagy tér tulajdonképpen adott volt s amikor meglátam, arra gondoltam, alkalmas lehet kiállításokra vagy összeülni a barátokkal s akár zsíros kenyér mellett kötetlenül elbeszélgetni. De közben bizonytalan is voltam, miként fogadják az ékszerüzlet és képtár együttes elképzelését? Éppen ezért, nagyon megörültem, amikor kiderült, az elgondolásom találkozott Nemes Laci barátunkéval, akinek a festményeivel nyitott a galéria.*

Elhelyezése okán némiképp korlátozott e tárlatok látogathatósága, ám mint mondta, a jövőben is teljesen ingyenesen bocsátják az ismerősök, barátok rendelkezésére a galériát, és természetesen olyanoknak is, akiknek nincs másutt lehetőségük a bemutatkozásra. Egyébként terveik szerint, legközelebb *Dienes Attila* szobrász munkái tekinthetők meg e helyütt.

Böjte Katalin nevének hallatán olvasóink bizonyára emlékeznek: ő készíti kezdetektől a Zala Szépe verseny koronáját. Boldogan gondol az első s az aztán jóleső érzéssel a sorra következő felkérésekre. Igaz, ötvösként mindaddig leginkább ékszerekkel volt dolga, ám rendkívül izgalmas és nem utolsósorban nagy feladatot jelentett a legelső, akkor még rézből készült fejék megalkotása. S aztán néhány éve ezüstből formázta meg a gyönyörű, maradandó koronát.

— *Sok-sok rajzolás, tervezgetés, vázlatok kicsiben és nagyban, a témához kapcsolódó szakkönyvek tanulmányozása előzte meg a kész munkát* — idézi a megelőző fázisokat a motívumnak az ezüstlemezre rajzolásától a bekarcolásán át a kifűrészeléséig. No és a 180 kő foglalatának kidolgozásáról nem is szólva. S ha ilyen nagyszabású alkotásra nem is kerül sor, ugyanilyen örömmel készül az idei győztes — '96-ban a legszebb zalai arcot keresi a verseny — ajándékául szolgáló diadém megformázására. S mint mondja, ezúttal úgynevezett filigrán technikát alkalmaz, ami a felhasznált huzalok révén csipkehatást eredményez.

— *A szépségversenyeken s így a korona átadásán is mindig ott vagyok. Nagyon jó érzés látni, ahogy a csillogó fejdíszt felteszik a legszebb hölgy fejére. Előtte órákig csiszolgatom, törölgetem, végig azon izgulok, hogy ne tapogassák össze nagyon. És hát a munkámat dicsérő szavak is nagyon jólesnek.*

Böjte Katalint nemrégiben a Kézműves Kamara egyik szakosztályának vezetőjévé választották.

— *Annyira megtisztelőnek tartottam a felkérést, hogy a rengeteg tennivalóm ellenére is elvállaltam* — mondja mosolyogva.

S ez a mosoly ott az arcán akkor is, amikor tehetséges tanítványairól beszél, s akkor is amikor felfedi: maga inkább készíteni szereti az ékszereket, semmint viselni... — se —

Az üzlet fölött kialakított galériában Nemes László munkái láthatók.

96. máj. 23. Zalai Hírlap

derékalj
párna
XTIL KFT. standját
22-es stand.

VÁLLALKOZÓ ÉS ÉPÍTŐ KFT.

ken
zeg, Hock J. u. 90/B.)
lhat:
telepek
vakoló-, felületképző és
k, födémbélések
◆ HÖRMANN ipari
műanyag nyílászárók

ŰKÖDÜNK

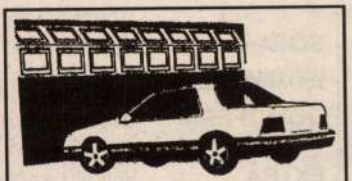

KAPUTECHNIKA

Amerikai, svéd, német, magyar szekciós és billenő garázskapuk kézi és távirányítós működtetéssel megrendelhetők.
Kültéri szárnyas és tolókapuk gyártása, automatizálása.
Fotocellás üvegajtók, ipari kapuk, redőnyszerű biztonsági rácsok szerelése.

Díjtalan helyszíni szemle és szaktanácsadás! Alacsony árak, referenciamunkák.

ZALALIFT

e. c. **Lukács András** vállalkozó
8991 Teskánd, Május 1. u. 8.
Telefon/fax: 92/370-057
Rádiótelefon: 30/471-130

TÖBBET KAP

Állandó ajánlatunk:

- VILLAS szigetelőanyagok
- TEL ásványgyapot
- YTONG falazóelemek
- BP kanadai zsindely
- cement, mészhidrát, betonvas

...kis pénzért a legtöbbet...

Raktárról azonnal kiszolgáljuk,
kérésére házhoz szállítunk.

KANIZSA Kft.
Mérnöki-, Építővállalkozás

8800 Nagykanizsa, Hevesi u. 6. Tel.. 93/310-125 Fax: 93/312-790

ProComputer

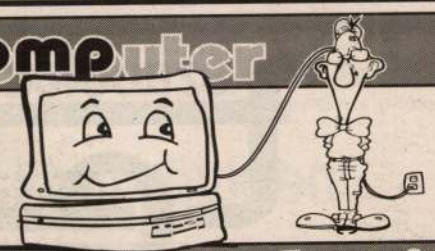

igazi kapcsolat !

10.000,-Ft-al olcsóbbak
akciós számítógépeink

Minitorony, 1.44 FDD, 102 gombos billentyűzet, **mouse + pad**, szoftverek nélkül.
HDD, CPU, MONITOR és HÁZ igény szerint módosítható!

486 DX2/80Mhz VL	4 MB RAM, 540 MB HDD, 512 KB VGA, 14" LR színes monitor	**89.900**
486 DX4/100Mhz PCI	4 MB RAM, C256K, 850 MB HDD, 1 MB PCI VGA, 14" LRNI színes monitor	**114.900**
PENTIUM 75Mhz PCI	8 MB RAM, C256K, 850 MB HDD, 1 MB PCI VGA kártya, 14" LRNI színes monitor	**139.900**

Minden idők legalacsonyabb memóriaárai
4 MB-onként csak 6.900,-Ft

CD ROM meghajtók *2x-es 6.900 4x-es 8.900-tól 6x-os 12.000-től*
16 Bit-es AUDIO kártyák *"Miss Melody" 6.900 SB16 12.900*
MULTIMÉDIA CSOMAG ***16.900***
CD ROM drive 2x +16 bites hangkártya+CD lemez+hangszórópár+beépítés
HDD *540MB: 23.900 640MB(3 év):25.900 850MB: 26.900 1GB/1.2GB 29.900/32.900*
CPU-k *DX2/80 3.900, DX4/100 7.900, DX4/133 9.900 P75 17.100, P100 26.100*
HP DJ 600 *tintasugaras nyomtató akció + színes kit: 8.000* ***41.900***

Az árak KP fizetéssel, ÁFA nélkül értendők és 1 év garanciát tartalmaznak!

ProComp

Hardware Software Service
Központi telephely és szervíz: 8907 Zalaegerszeg, Bozsoki út 3.
Pf.: 1. Tel.: 92/311-373 Fax: 92/320-232
Szaküzleteink: 8900 Zalaegerszeg, Bíró M. út 8. T/F: 92/318-064
8800 Nagykanizsa, Király út 31/H T/F: 93/310-876

Bölcskei Elemér

Ujszerű és világvinoglatban is eredeti tervei szerint 12,6 m. fesztávolsága, felsőpágás, kettámaszu aluminium gerendahidatot épitettek. A pálya is könnyűfém anyagból készült, a további pályaszint előregyártott vasbeton lemezekkel készültek. Sufuk 1/3-a a szokásos vasbeton szerkezetnek. Gazdaságilag előnyös. (folyt.) (Kép)

Dr Vajda Pál: A magyar hidépítés Bp. 1964 30 o.

MDK

Bölöni Elemér, építész

Az Akadémia levelező tagja lett.

–: Befejeződött a Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlése 6

Népszabadság, 1955. május 6.

Bölcskei Elemér

részvételével
szombaton befejeződött.

— **Felavatták** Bölcskei Elemér 1977-ben elhunyt építészmérnök, akadémikus sírkövét szombaton a Farkasréti temetőben. Bölcskei Elemér 1917-ben született, s alkotó éveiben a hídtervezésben, a tartószerkezetek és a vasbetonépítés problémáinak kutatásában ért el kiemelkedő eredményeket. Munkásságát Szabó János akadémikus, ÉVM államtitkár méltatta.

Magyar Nemzet 1980. X. 26.

Bölcskei Ferenc

Alkotásával szerepelt a "Fiatal Művészek Kiállitásá"-n a Műcsarnokban.

M.933.IX.10.

Bölcskey Ferenc (1897–) festőművész

1932-ben hat napot töltött Esztergomban, mely idő alatt hat városképet festett; a Szenttamás hegyről nyíló kilátás hatása alatt. (emlétve)

Kaposi Endre: Az ezeréves Esztergom.
Dolgozók Lapja, 1972. okt. 27.

M.D.E.

Bölcskei Ferenc, ötvös

Bókai Rezsővel együtt a Major István által kerdeményezett „iparilag sorszorosítható zománcozást" fejlesztik tovább. Legujabb törekvésük, hogy az átmenetet a síklapról a forgás testekre is megteremtsér, s azokon is alkalmazhassár a korszerűsített niello-technikát.

Művészettörténeti Értesítő, Bp. 1963. XVI.évf.
Mihalik Sándor:
1. sz. 9. old.
Magyar zománcművészeti törekvések.

MDK

Bölcsész, festőm.

458. Történelmi jelenet /Kant/. J.l.b. Olf.

Árverési Közlöny. 1929. ápr. 3.rész. 269 old.

MDK

Bölcskey Ferenc

Képzőművészet. Ujság 1927. jan. 1. 48.l.

BÖLCSKEVI Károly gyöngyösi asztalos mester. A gyöngyösi megyei katonai nagy kvártélyháznál és egyéb épületeknél 1836-ban ajtókat és ablakokat javit. 1837-ben ugyanoda 12 nyoszolyát és 6 asztalt készit 41 forintért. 1844-ben ujra szerepel a leégett katonai lak ujjáépitésénél.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Bölcshevi Károly, gyöngyösi asztalosmester

1836-ban a gyöngyösi hatonai nagy kvartélyhárnál egyéb épületeknél ajtókat, ablakokat javít, 1837-ben 12 „nyoszolyát és 6 asztalt hesút 41 forintért."

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

314. old.

Bölcskey Ferenc festő

Pályázott a Ferenc József-dijra.

Újság, 936.XII.13.

Bölcskey Ferenc

Bölcskey Ferenc (1897–): festő, iparművész. Olaszországban tanult. Folklorisztikus plein-air képeket festett, foglalkozott üvegfestéssel is.

Mihályfi Ernő:Művészek,barátaim
Bp.Corvina 1977

Bölcsey Ferenc

szerepelt a Magyarság Képzőművészeti Kiállításán.

M. 1933. XI. 5.

MDK

Bölcskey Ferenc: Vitorlások. Velence hajnal.
Munka a lagunaparton
Piazza S. Marco éjjel
Laguna éjjel
Megjött az ősz
Vásár a Rialtó árkádjai alatt

Nemzeti Szalon, 1926. okt. LII. Csoportkiáll.

MDK

Bölcskey Ferenc

Nyugat, 1926.nov.16.806-807.o.

MDK

Bölcskey Ferenc: "Baglyok"

Gondolások a lagunán

Lagunai szekerek

Velence lagunai részlet

"Siesta" az orologia előtt

S. Marko oldal kapuja

Nemzeti Szalon, 1926. okt. LII. Csoportkiáll.

MDK

Bölcskey Ferenc: Lagunai részlet
Reggel a Rialton
"Vitorlások" campo S.Elena
"Riva Schiavoni idill"
Mostrei parasztok a Rialto előtt
"Calle"

Nemzeti Szalon, 1926.okt. LII.Csoportkiáll.

MDK

Bölcskey Ferenc: Laguna Molamocco
Doge oszlopai alatt
"Udvar" Velence.
S.Marco este
Gondola ünnep

Nemzeti Szalon, 1926.okt. LII.Csoportkiáll.

MDK

Bölcskey Ferenc: Porta principale előtt
Fundamenta orselo
"Calle"
Giordino Giulio /Sicilia/
Halászok Mondello

Nemzeti Szalon, 1926.okt. LII.Csoportkiáll.

MOK

Bölcskey Ferenc: "Vacche" Taormina
Compositio
Vitorlások, Velence
Munka a lagunaparton

Nemzeti Szalon, 1926.okt. LII.Csoportkiáll.

MDK

Bölcskey Ferenc: Hajó ácsok
Baccódi falkone /Siciliai táj/
Pihenő Campo S. Elenán
Venezia Ponte S. S. apostoli
Munka a lagunán
Palazzo orologio előtt
Nemzeti Szalon, 1926. okt. LII. Csoportkiáll.

MDK

Bölcskey Ferenc

8 Órai Ujs. 1926. X.31. 2 l.

Bölcskey Ferenc.

8 órai ujság.
1926., X. 31., 2. old.

Bölcskey Ferenc festő

Magyar Művészet, 1926

39.o.
kiállítások.

MDK

Bölcskey Ferenc,

a Nemz. Szal. által rend. 63 csop. kiáll.-ának egyikének résztvevője. 1926.

A Nemz. Szal 40o-ik jub. és a KÉVE XX-ik kiáll.-a. 1929. febr.

Téli kiállítás a Nemzeti Szalónban

Háromszáznál jóval több katalógusszámmal nyit meg holnap délelőtt téli kiállítását a *Nemzeti Szalón*, de a számban nagy anyag legnagyobb része témában és előadásban a művásár obligát határai között mozog és kevés helyen kényszeríti különös figyelemre és érdeklődésre a nézőt. A konvencionális faldíszek között azonban akad olyan név és olyan kép is, amelyért érdemes a kiállítást megnézni. Ilyen elmélyültebb és érdekesebb munkák sorából első látásra ki lehet válogatni *Bölcskey* Ferenc rajzos olasz tájképeit, *Czene* János három különböző tanulmányát, *Csabai Rott* Margit gyermekstudiumát, *Chiovini* egyszerű cséplését, *Faragó* Endre nyugodt csendéletét, *Feszty* Masa méretben is nagy oltárképét, *Raidl* Ida két komoly akttanulmányát, *Halasy-Horváth* friss téli vázlatát, *Hesski* akvarelljét, *Kemény* Nándor genrefiguráját, *Leidenfrost* fűzfáit, *Benkhardt* Gusztáv kék köpenyeges aktját, *Beck-Schwarz* Elza nyári studiumát, *Négely* muránói felvételét, *Nemény* István rajzsorozatát, *Pálya* Celesztin ismert fakturájú kis képeit, *Németh* Gyula figurás interieurját, *Ridly* Irén dekorativ iparművészeti dolgait, *Siuda* Nándor és *Somló* Jenő tájképtanulmányait, *Lukács* Stefi ötletes tréfáit, *Tamási* Miklós portréstudiumát, *Tóbis* Ilona biztos krétarajzát, *Vadász* Ilona interieurját, *László* Pál óbudai sikátorát, *Bakonyi* Kató, *Sussnyi* Erna és *Bendéné* virágcsendéleteit, *Agoston*, *Thurmayer* Sándor, *Kokas* Klára, *Borsos*, *Fischer* Edvin, *Hevesi* Margit, *Guzsik Lám* Ilus és *Müller* Ágosta, *Noliné*, *Szőke* Izabella és *Szendy* egy-egy képét. A szobrászati rész *Petry* Lajos közvetlen fejstudiumával, *Fémes Beck* Mária primitiv ihletű és naiv metszésű vésett plakettsorozataival, *Schrotta* Frigyes két gyengéd női akttal, *Kóbor* Elek és *Homonnay* egy-

egy portréval, *Karl* egy kedves gyermekfigurával adnak komoly munkát és jó tudást.

B. L.

8.ó.U.932.I.1.

Bölcskey Ferenc

8 óu 932 I 1.

Szövetsége, röviden a *MEFHOSz* néven ismert diákalakulat *írógépszakértői véleménnyel alátámasztott*

feljelentését ma adja át a hatóságoknak.

Egyetemi körökben, *ahol a legjobban átérzik ennek a hírnek a fantasztikumát*, a legkülönbözőbb kommentárokkal fogadták az állítólagos MEFHOSz feljelentés hírét.

Tekintettel arra, hogy a hír szerint az egyetemi ifjúságnak

egy igen nagy részét reprezentáló

Bölcskey Ferenc.

Nemzeti Szalon nagy téli tárla-
tán neve szerepelt.

PH-932.T.1.

Bölcskey Ferenc festő

Nemzeti Szalon téli tárlatán neve szerepelt.

EK-932-5-1.

Bölcskey Ferenc

Nemzeti Szalon téli tárlatán három festményével szerepelt.

M.932.T.1.

Bölcskey Ferenc

Nemzeti Szalon igazgatósága elismerő oklevéllel tüntette ki.

PH. 932.T.16

Bölcskey Ferenc

Nemzeti Szalon igazgatósága
a téli tárlaton elismerő oklevéllel
tüntette ki.

NM-932.T.16.

Bölcskei Ferenc.

1926-ban a Nemzeti Szalon kiállitotta müveit.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Bölcskey Ferenc MDK

Parasztudvar Szent Lászlón, olf.

Mücsarnok 1933 Fiatal müvészek kiállitása

Bölcskey Ferenc MDK

Szentendrei Dunarészlet, olf.

Mücsarnok 1934 téli kiállitás

MDK

Bölcskey Ferenc MDK

Ősz Szentendrén, olf.

Műcsarnok 1933 Fiatal művészek kiáll.

Bölcskey Ferenc

Ösz Szentandrén, olf.

Börcsök László

A Postás Művelődési Ház, a KPVDSZ és a KPM Építőipari Dolgozók Rózsa Ferenc Művelődési Házában rendezett találkozóról.

Postás Dolgozó 1966. jún.?

Bölcskey Ferenc

A Nemzeti Szalon csoportkiállításán
Velence témájú képeivel szerepel.

Nyisáp 1926. X. 31.

Bölcskey

„Kompozici

A Nemzeti Szalon kiállításá-ból

P.N. 1926. XI.

APLÓ 1926 november 7

Bölcskey Ferenc

A Nemzeti Szalon csoportkiállításán szerepel képeivel.

Esti Kurír, 1926. X. 31.

a magyar királyi államvasutak főpénztára

K

azaz

A ..... kor. ..... fillérről kiállítandó .....

Budapesten, 192.....

Utalványozza «.....» főosztály:

A könyv lapszáma	**Számlázás**

Bölcskey Ferenc

festőművész

Téli tárlat - Műcsarnokban - képével szerepel.

Budapesti Hirlap
1934.1-14.

Bölcskey Ferenc festőművész

— **Fiatal magyar festő sikere Hollandiában.** *Bölcskey* Ferenc fiatal magyar festőművész Hágában mutatja be munkáit. A holland sajtó igen kedvezően fogadta Bölcskey műveit. A *Residentiebode* ez alkalmat felhasználja, hogy Magyarországgal és a magyar kulturával hosszasabban foglalkozzék és háláját fejezze ki Magyarországnak, hogy kulturális téren oly sokat nyujtott Európának. Külön kiemeli a magyar festészet magas nivóját.

Nemzeti Ujság 1931.III.1.

MDK

Bölcskey Ferenc,

elismerő oklevelet kapott.

Nemz.Szal.téli tárlata.1932. -PH.1932. Jan.16. 7.l.

Bölcskey Ferenc festőművész

Ősz Szentendrén

Fiatal Művészek Kiállitása katalógusa 1933.
Mücsarnok

Bölcskey Ferenc festőművész

Parasztudvar Szent Lászlón

Fiatal Művészek Kiállitása katalógusa .1933.
Műcsarnok

M D K

Bölcskey Ferenc festőművész

Magyar Művészet. 1926. 539. l.

MDK

Bölcskey Ferenc

Vitorlások, of.

Magy. művészek olasztárgyu képei. Enit-dij.
N.Szal. 1943.
4 l.

MDK

Bölcskey Ferenc

Vitorlások, olaj

Enit-dij. N.Szal. 1943. ápr.

MDK

Bölcskey Ferenc

Ősz Szentendrén, of.

Fiatal művészek kiáll. Műcs. 1933. szept.

7 l.

MDK

Bölcskey Ferenc

Velencei részlet, of.

Árverési Közl. 1938, 3.rk.sz. 28 l.

MDK

Bölcskey Ferenc

Parasztudvar Szent Lászlón, of.

Fiatal müvészek kiáll. Mücs. 1933.szept.
18 l.

Megnva

Bölcskey Ferenc

Koll. kiáll.-

csód

Ujság. 1926. okt. 31.

(e.a. A Nemzeti Szalon csoport-kiállitása.)

.....

.....

.....

l.....

el.....

.....

sztről.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

tán:

.....

nertól.....

.....

~~Forrás összekö-~~

~~.....~~

.....

adt Wien.....

Bölcskey Ferenc, festő, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~, grafikus, iparművész szül. 1897 dec. 9. Cinkotán. 1913–17. a Bpesti iparművészeti iskolában Zutt A. Richárnál, majd Papp Sándornál és Lemai Imrénél, [illegible] ~~Arután~~ a szentendrei művésztelepen Boronusza Tibor ~~mellett dolgozott~~ nál tanult.

1923. Olaszornágba ment P 1923 szept. 1924. máj. ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ a Maffioli üveg-gyárban ~~dekorativ üveg-tervezet rajzott~~ dolgozott ± 1924. Rómában, 1926. Bpesten volt gyűjt. kiállítása, s résztvett a firenzei (1926), wiesbadeni (1927) és kopenhágai kiállításokon (1928). 1929. ilton a Hegyaljavidékén plein-air studiumokat a etnografiai tanulmányokat végzett.

P meg-tanulta az üveg-festést s

± Erután Sicilia-ban volt tanulmány-úton

Bölcskey Ferenc

festő

Élet.

Irodalom

496. l.

Csokonai szobor-emlék. Írták többen.

A címlap előtt balra Csokonai V. M. szobra Debreczenben. Fametsz.

Kiadja Telegdy K. Lajos, 1871.

György Jenő Tul:

Kr. ①. 81.

BOLCSKEY *Ferenc*, iparművész és festő. * Cinkota 1897 dec 9. A bpesti iparművészeti iskolában Zutt osztályán tanult, azután Szentendrén Boromisza Tibor mellett gyakorolta magát a festészetben. 1923—24. a velencei Maffioli üveggyár tervezője volt, majd Budapesten, Rómában, Firenzében, Wiesbadenben, 1928. Kopenhágában, 1929. Hágában rendezett gyüjt. kiállításokat. Impresszionista-naturalista festő, aki a festőiségre helyezi a súlyt.

K. G. I 1381

Meer. — 1835: IX. 3. *S. Rosa:* Landschaft mit einem Wasserfall. — 1844: IX. 3. *S. Rosa:* Landschaft mit einem Wasserfall. — 1865, 1866, 1867, 1869: XIV. 61. *S. Rosa:* Tájkép vízeséssel.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: XIV. 61. *S. Rosa:* Tájkép vízeséssel. — 1873: XIV. 59. *Copie nach Salvator Rosa:* Landschaft mit einem Wasserfall. — 1876, 1878, 1879: VII. 244. *Salvator Rosa után:* Tájkép vízeséssel. — 1881: 723. *S. Rosa modora:* Tájkép. — 1888: XIX. 660. *A. Lucatelli:* Folyó torkolata. — 1896, 1897: XIX. 660. *A. Lucatelli:* Folyó partja. — 1897: XIX. 660. *A. Lucatelli:* Flusslandschaft. — 1898: XIX. 660. *A. Lucatelli:* Paysage avec fleuve. — 1901, 1904: XIX. 660. *A. Lucatelli:* Folyó partja.

Bölcskey Ferenc

~~Roth Menyhért~~

~~Böhm Pál~~

Bölcskey Ferenc

Brodszky Sándor

Bruck Hermina

Bruck Lajos

Buday Sándor

Mű és Régiségk. Vall.

dukc. I. (1946)

193

ereskedelmi és
bank

Esztergom.

el megküldött folyószámla kivonatot
nak helyességét ezennel igazolom.

Tisztelettel

RGOM 1988.-5711.sz.

550 gr.

1602. KÉT GYERTYATARTÓ, 1836. — Zwei Leuchter, Sil

1603. KÉT GYERTYATARTÓ, szárral. XIX. sz. — Zwei L

1604. KÉT KAROS GYERTYAT karral. Bécs, 1810. — Zwei

1605. KÁVÉS-, TEÁS- ÉS TEJSZ rok. Francia, 1860 k. — Ka um 1860. 1200 gr.

1606. OVÁLIS-TÁLCA, ezüst, pe kengyeles füllel. Bécs, 1838.

1607. TALPAS CUKORTARTÓ F diszitéssel. Bécs, 1820. — Zu Wien, 1820.

1608. KÉT TALPAS KANNA, ez Bécs, XIX. sz. v. — Zwei K

1609. KÉT GYERTYATARTÓ, e tagozott fején füzérek. Nén profiliert, der Schaft fazetti

1856. 440 gr.

. Bécs, 1821. — Zuckerdose, Silber. Wien,

agylót utánzó felülettel. XIX. sz. — Zwei elartig. XIX. Jh. 970 gr.

empire levélsoros diszitéssel. Osztrák (D), Österreich, 1819. 680 gr.

züst, részben aranyozva, domboru barokkos ilber, teilweise vergoldet, mit Barockdekor.

gos testén és hatkarélyos talpán, domboru lusában. Német, XIX. sz. — Pokal, Silber, 600 gr.

áttört akantuszleveles és virágos oldallal. epresstem Dekor. Wien, 1851.

neobarok diszitésü. Bécs, 1837. — Aschen- en. Wien, 1837.

mboru neobarok peremdisszel. Bécs, 1840. . Wien, 1840. 225 gr.

Bölcskey Ferenc

Szent István, Pomár Műcsarnok

~~107/95 N: 1972. (Lepr. 115)~~

1934. téli kiáll. 532

~~2088~~

~~Tétei 21.7. 32.6 cm.~~

Görgei Artúr:

Segéd tisztjeitől

~~Ez a la~~

La ki pápafemet ~~szemet~~ visel és fejét kendővel körözte be, mi csatában ~~tö~~ ~~véve tüntetni fel~~, ~~bátjuk a pápaszem~~ ~~közve. Körülötte a~~

Mednyánszky ny
Bayer ezredes tábor
Cillich ezredes, gr. Csa
segéd, Beniczky Lajos
teau őrnagy-nya
őrnagy, Molnár ez
venszky törzsorvos, g
János, Koch század
bornok. Az arczcal
egy sáncz sarka
tartozó magyarat
„GÖRGEY ARTHUR
VE AZ 1849. ÉVI JU
BESÜLÉSE UTÁN
a nevek következnek

balról jobbra haladva,

Bölcskey Ferenc

Műcsarnok

1933. szept. Fiatal művé-
szek kiáll. 7, 137,

BÖLCSKEY FERENC

20. Tavaszi áradás a Dunán, olajf.

Nemzeti Szalon

Magyar tájak
1939 dec

Bölcskey Ferenc

35	Rio Venezzia	300.—
36	Bragozze Chivggiani	300.—
37	Október Szentendrén	600.—

Nemzeti Szalon
téli kiáll. 1932 jan.

quila.

v. században.

Jézussal és két szenttel.

ordult és a térdeire vett gyer-
vel az előtte térdelő Donatort,
ozik, megáldja ; baljában pedig
gött férfi s Mária mögött női
utóbbinál dárdahegy és könyv

nek fejét dicsfény övezi, míg
esztbetett kezekkel. Fölül a
áldásra emelt jobb kézzel és
t ostya lebeg. A sarkokon két
inyujtotta és a másik könyvet
erékon megkötötte, az utóbbi

ga 192:86 cm. — Lelt. sz. 1197.
Costantinitől 2000 lirán, vagyis
895 augusztus 31-én (246–895).
54347–895 és az 1895 novem-
ányi ivet. — Az elszámolást jóvá-
i 4561 (635–900) és az 1905
eirat (464–901).
str. 11. l. — Verzeichniss Nº 177.

3

Bölcskey Ferenc
MAGYAR MÜVESZET
1926. 539

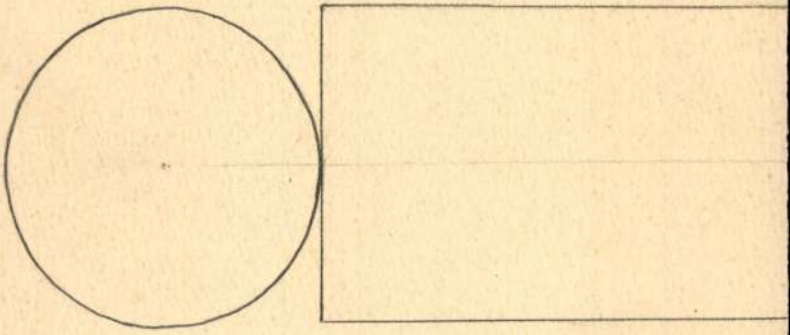

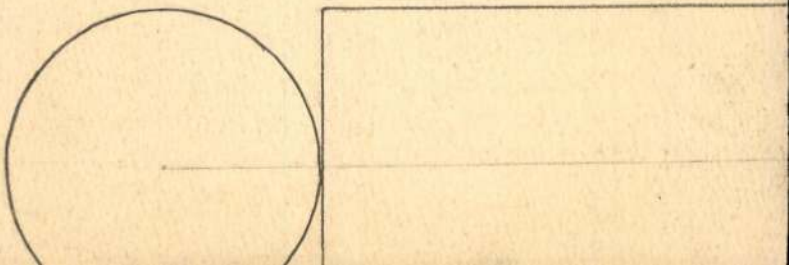

Bölcskey Ferenc

festő

Műcs. kiáll. 1933 tól

Pipics 110. l.

615. Ismeretlen festő
A XVIII. századból.

II

~~615.~~ Mária Terézia.

± férjének

Egész alak, balra fordu
piros bélésü palástjának szélét fo
beszélne. Haja rizsporos, diademát
diszitett derekán koronás arczképe
tott ujja csipke. Balról az asztal
látszik.

611

(Tk)

Vászon, méretei ~~231.~~ 212: 1
~~A Nemz. Muz. képtárából.~~
Át. Képt. 282. — Dep. re
1859-ben.
Kifüggesztésére vonatko

VII. 230. —

gov: v. 2.

Bölcskey Ferenc

Dolgozott Zutt A. R.
Csernoch koronázási
kelyhén
Repr.
Éimisk 1916/17
70 l.

Bölcskey Ferenc

festő és szobrász szül. Cinkota 1897 dec. 9. Az iparmüvészeti iskolában tanulta a szobrászatot Zuttriál. Azután Boromisza Tiborról szent Endrén tanult festeni. Velencében az nagyfestészetet tanulta, azután két évig Siciliában barangolt. 1925. Nemzeti Hagyban volt koll. kiállítása. 1925. ~~Koll.~~ gyűjt kiállítása volt Romában 1926. Ferenzében volt, u. az ugyanez évi, őszén Romában ismét koll. kiáll. 1927. Wiesbadenben volt gyűjt kiállítása. 1928. okt. Kopenhágában volt gyűjt kiállítása. A Hegyalja vidékén plen-air studiunk és etnografiai tanulmyok. Impressionista naturalista festő és főleg a festőiségre hefeni a súlyt. Saját közlése

1929. Hágában render koll. kiállítást

493.

Dietrich, Chr. W. Ernst.

Krisztus születése.

Rk.

K. 15,—

140×172 mm.

Bölcsészet

1913—18!

Kéziratok. 1930. 82. l.

Bölcskey Ferenc

Maffioli üveggyár
tervezője volt egy
évig 1923 szept.
1924. máj. 1-ig.

Figurális egyházi
dolgokat
tervezett.
Ragaszkodni kellett
a gyár üzleti érde-
keitez

492.

Dietrich, Chr. W. Ernst.

A tékozló fiú. III. ~~[illegible]~~ état.

Rk.

K. 5. — 60x59 mm.

Bölcskey Ferenc

Szt. 1897.
1926. Eoll. Eiall. Nem-
zeti Halon-
Kat. életrajz -

791

Kobell Wilhelm

Pihenő ülasok a tó partján. Aquatinta Ferdinand Kobell után.

K. 10

123 m. 188 sz.

Bölcskey Ferenc

[illegible]

1926 Koll. Eiáll

a Neurreti Halomban

966

Ismeretlen német (?) festő a XIX. századból.

Vízi vár. Vízfestmény.

K. 80.—

110 cm, 187 sz.

Bölcskey Ferenc

kiáll.

Nemzeti Szalon

1926. okt - nov.

Föv. képt.

Bálcskay Ferenc

Végbiz. kapott ~~[illegible]~~ jó
eredm.

Éimisk 1915/16. 43. l.

Az Egyetemes Tör

HÓMAN F

Bölcskey Ferenc

ötvös

Doboz, repr.

Éminisk 1915/16. 66 l.

Bécs.

Az előtért a Glacis fogl
rókelők élénkitenek, a középtér
pedig hegyek látszanak. Felirat

WIEN
Vienna
(Looking acros

alól balra: W.H. Bartlett.
jobbra: C. Cousen.

Am., mér. a vk. 11.5:

140-95

Bölcskey Ferenc

Ötvösségből

20 K-ás nagy

aranydíj!

Éimisk 1915/16. 44 l.

Mélyen tisztelt

A Műemlékek Orsz
előadássorozat iránt eddig is tam
van szerencsém arra kérni a mélyc
a legközelebbi előadásunkra vonat
tést nb. lapjának ..... szám
kintettel, díjtalanul közölni mél

Egyuttal szerenc
szóló beszámoló ismertetést, ugya
nak az előadást követő legközelebb
sék.

Kiváló tisztelet

Budapest, 1928.

95. lapha!

~~6 sor~~

Bölcskey Ferenc, iparmüvész, festő, és grafikus szül. 1897.

Az iparmüvészeti iskolában tanult. Először kisplasztikét és ötvösséget, majd festeni kezd. Grafikével is foglalkozik. Kiállítése volt 1926. Rómában és itthon a Nemz. Szalonban.

Böleskey Ferenc
festő

szül. 1897. Érdekes
életrajz, meg okr. fel-
használandó, ha
nincs meg.
1926. okt. Koll. kiáll
a Nemzeti Szalonban.
Olajf. és akv. fölég
tájképek

13. HÉT

1934 **MÁRCIUS** 31 NAP

TAVASZELŐ

25 VASÁRNAP

Gy.-o.-B.-A., Gy. B.-A.

Madarat tolláról, em
tájáról ismerni meg!
kásunkat, kertünket ne
el! Ha otthonát és há

26 HÉTFŐ

Manó, Manó

szileg és gazdaságosan a
tartani, értékes tanács
Nádai Pál: Ház, kert,
dúsan illusztrált könyvé

27 KEDD

D. János, Hajnalka

Herman Ottó tett
dolgos pályafutásá
a magyar népet sze
tául kell ifjúságun

SZERDA

Ø Bölcskey Mihály Ferenc

épitész

l.

Erödi – Bodnár

206. l.

III. kép. *Pittoni:*
Borromei Szent Károly áldoztat.

M.D.K.

Böleskevi Károly, gönyösi asztalosmester

1836-ban a hatonai nagy kvartélyházban és egyéb épületeknél ajtókat és ablakokat -, 1837-ben 12 nyoszolyát és 6 asztalt készít.

Heves megye müemlékei I. irta VoitPál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 319.old.

Bölcskey Ferenc.

1926. Csoport kiáll.

Vitorlások, Vlence hajnal, olaj
Munka a laguna parton, olaj
Piazza S. Marco éjjel, olaj
Laguna éjjel, olaj
Megjött az ősz, olaj
Vásár a Rialtó árkádjai alatt
Hajó ácsok, olaj
Boccódi falkone, olaj
Pihenő Campo S.S. apostoli, olaj
Munka a lagunán, olaj
Palazzo orologio előtt, olaj
Baglyok Velence, olaj
Gondolások a lagunán, olaj
Lagunai szekerek, olaj
Velence lagunai részlet, olaj
Siesta az orologia előtt, olaj
S.Markó oldal kapuja, olaj
Lagunai gyümölcsárus, vizf.
Lagunai részlet, vizf.
Reggel a Rialton, olaj
Vitorlások, vizf.
Riva Schiavoni idill vizf.
Mostrei parasztok a Rialtó előtt, vizf.
Calle, vizf.
Laguna Molamocco, vizf.
Doge oszlopai alatt, vizf.
Udvar Vlence, vizf.
S.Marcó este, vizf.
Gondola ünnep, vizf.
Porta principale előtt, vizf.
Fundamenta orselo, vizf.
Calle, vizf.
Giordino Giulio, vizf.
Halászok Mondello, vizf.
Vacche Taormina vizf.
Compositió, vizf.
Vitorlások, Velence, Hajnal, olaj
Munka a lagunaparton, olaj

1932. Nagy téli kiáll.

Rio Venezia
Bragozze Chivggiani
Október Szentendrén,

1939. Magyar Tájak kiáll.

Tavaszi árádas a Dunán, olaj

Bölcskey Ferenc

festő

Nemzeti Szalon

SZENT ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM

A székesfehérvári Szent István Király Múzeum szeretettel meghívja az
The St. Stephen King Museum cordially invites you to the opening of

ÁTLÁTÁS | POINT OF VIEW

című kiállításra.
Résztvevő művészek | *Artists:*

BÖLCSKEY MIKLÓS | ESTERHÁZY MARCELL | KISSPÁL SZABOLCS
KOKESCH ÁDÁM | ORBÁN GYÖRGY

Kurátor/Curated by: Bircsák Eszter
Megnyitó | *Opening:* 2007. június 16. 11.30 | *11.30 am 16th June*
A kiállítást Csoszó Gabriella fotóművész nyitja meg. | *Opening speech will be by Gabriella Csoszó photographer.*

Helyszín | *Location:* Rendház, Díszterem
A kiállítás 2007. augusztus 19-ig hétfő kivételével 10 és 16 óra között látogatható.
The exhibition will open till 19th August everyday 10 am to 4 pm not Mondays.
Az intézmény fenntarója: Fejér Megye Önkormányzata

ÁTLÁTÁS | POINT OF VIEW

Bölcsök mester

Szegeden a múlt században élt Bölcsök m., fafaragó, volt. Móra szerint nagy mestere volt a fából való angyaloknak és a szegedi telepítésű torontáli és bácskai faluk szegényes templomainak kezdetben minden ékessége a Bölcsök-féle fafaragások voltak. (emlitve)

Művészi magazin

1977. máj. 26. TV. 21.50 Vené.

Bölmann Hieronimus

rezm. sculpsit

Hirschmann Leonard

pinxit

tovább

Löffelholz György
Burkárt tábornok,
1686–1719-ig Budavára
parancsnokának arc-
képe. Rézmetszet.

Majláth tört. kiáll

201. l.

eptember hó 22.-én.

Kiváló tisztelettel:

elnök.

MDK

Bölöndi Zoltán

Gránátdobó

Haditudósító kiáll. a Pesti Vigadóban. 1943. máj. 4 l.

Bölöndi Zoltán

festő

Hadítudosító kiállítás
a Pesti Vigadóban
1943. máj. 7-12-ig.

Gránátdobó,

1200 P.

1082. *Josaphat.*

Derékon alólig és ke
Kissé jobbrafordult és elő
haja, bajusza és körszaká
párkányra támaszkodik,
meg. Felirata a keret f
Joram.«

Fresco, vásznan, mére
Vétetett 1893 november 2
1894 január 5-iki 58693 sz.
tatott 1894 deczember 31-
1895 június 29-iki 3304 s

BÖLÖNDI ZOLTÁN

lo. Gránátdobó

/II.terem/

Haditudósitó Kiállitás a Pesti Vigadóban
1943.május 2-12-ig. Képek és szobrok jegyzéke

mDK

Bölöndi Zoltán, festöm.

Gránátdobó.

Posti Vigadó. - Haditudósító kiáll. 1943.máj.2.-12.
Kat.

Bölöndi Zoltán, mDK

1o. Gránátdobó.

Pesti Vigadó-Haditudósító kiáll.1943.máj.2.-12.
Képek és szobrok jegyzéke.

„Bölöni 1849"

Signaturával láttam egy férfi aquarell miniatúrt, mely gróf Tholdy Lajóstábrázolja. Fenti erdélyi festő, technikailag képrett, de művészi szempontból gyenge legény

1934. XI. 2.

LEIPZIG C
23.10.34
21-22

DEUTSCHES REICH

...tvány

...yi Gyula
...ar

Budapest

VI. Arena-ut 41.

Megina

Bölöni Gergely

kolozsvári farkas

1769

l.

Bírógernyeszegi

92. l.

Bölöni György

MDK

" harmincas évek elején Olcsai Kiss Zoltánnal együtt az Association des Évrivains et des Artistes Revolutionaires - ben "hitet tett a haladás mellett."

Oelmacher Anna: Müteremlátogatás Olcsai Kiss Zoltánénál.
Müterem 1958 I. évf. 6. sz. 10-13.o.

átutalás megiva

Bölöni, festő

l. Sikó Miklós,

bölöni.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bölöni György

NÉPSZABADSÁG
1957 MÁJ 31.

1021

Bölöni György: Képek között

Bölöni Györgyöt közvéleményünk eddig elsősorban mint Ady barátját, Az igazi Ady íróját, s mint harcos publicistát tartotta számon; a most megjelent kötet, képzőművészeti kritikáinak gyűjteménye azonban felfedezte számunkra a műkritikust is, képzőművészeti kritikánk történetének igen jelentős alakját.

Az első világháborút megelőző évtized műkritikánk fénykora volt, festészetünk felvirágzása nyomán az egyes csoportok, irányzatok harcát támogatva megszületett a modern magyar képzőművészeti kritika is. S a modern művészet kibontakozását gátló sekélyes műcsarnoki művészet, az emlékműszobrászat, a lapos eklektikus építészet elleni harcban egy szocialista szemléletű kritikus, Ady egyik legközvetlenebb harcostársa is jelentős szerepet játszott.

Első cikkeitől kezdve Bölöni mindig az új, a progresszív mellett állt, több mint ötven esztendőt átfogó kritikai tevékenységében. Meglepő az a biztonság, ahogy már legkorábbi franciaországi tudósításaiban helyükre tette a kortárs művészeket — ítéleteit azóta a művészettörténet teljes mértékben igazolta, elfogadottá tette. Az impresszionista művészet ismertetésével és népszerűsítésével kezdte, majd túlhaladottságukat felismerve Van Gogh, Gauguin és mindenekelőtt Cézanne művészetét emelte ki, mint ami felette áll az impresszionizmusnak, mint ami a jövőbe mutat. A szobrászok közül Rodin, Meunier, Maillol nevével találkozunk írásaiban, mint a legkiválóbbakkal. Mindez ma már vitathatatlannak, magától értetődőnek tetszik, 1907-ben azonban még nagyon kevesen ismerték fel e művészek jelentőségét, különösen Magyarországon. E legnagyobbak elismerése mellett nem zárkózott el Bölöni az ezek után fellépő irányzatok elől sem, szinte első megjelenésükkor felfedezte Picasso, Matisse vagy Brancusi művészi nagyságát. Újért való lelkesedése azonban sohasem volt kritikátlan, élesen bírálta például az impresszionizmus elsekélyesedését vagy a futurizmus ellentmondásosságát is.

A haladó nyugati művészetet ismertető munkásságánál is fontosabb a hazai művészeti életben betöltött szerepe. Cikkeinek különös forrásértéket ad, hogy a leghaladóbb, szocialista és radikális nézeteket valló értelmiségi körök képzőművészeti tájékozódásába nyerhetünk bepillantást. A kortársak mindig érzékenyebben reagálnak egy-egy új művészeti törekvés, vagy a konzervatív irányzat politikai és

rábbi eredményeit is. Érzékeny szemmel kiemelte Munkácsy életművéből a maradandó elemeket, meglátta Székely Bertalanban a történeti festő mögött a nagy komponáló-építkező képességet, el tudta választani a szolnoki művészet sok provinciális vonásától Fényes Adolf festészetét. Elismerte Nagybánya jelentőségét is, különösen Hollósy Rákóczi-indulóját kedvelte — de számára és baráti köre számára is Nagybánya már a múltat jelentette. A korszerű művészetet szemében a Nyolcak mellett elsősorban Ripp-Rónai képviselte, de felfedezte Gulácsy értékeit, Csók István, Iványi-Grünwald pozitív vonásait is. Ez a szemlélete érvényesült az építészet területén is: Lechner művészetének pártfogolása mellett különbséget tudott tenni Ybl nemes architektúrája és Hauszmann üresen hivalkodó utánzásai között.

Festészetünknél is visszamaradottabb modern szobrászatunk kibontakozásáért is sokat tett annak idején. Az eklektikus-akadémikus emlékműszobrászat elleni harc mellett biztos érzékkel választotta ki a fiatalok közül azokat, akik megteremtették az új magyar szobrászatot. Ismertette, népszerűsítette az akkor Firenzében élő Vedres Márk művészetét, a Nyolcakkal kiállító Fémes Beck Vilmost, majd Beck Ö. Fülöpöt, első bemutat-

(7). **Vígszínház:** Egy hölgy a Maximból (C-bérlet, 6. előadás, 7). **József Attila Színház:** Lulu (E-bérlet, 6. előadás, 7). **Thália Színház:** A tanítónő (7). **Fővárosi Operettszínház:** Marica grófnő (Kombinált 2. bérlet, 7. előadás, 7). **Irodalmi Színpad:** Kávécsarnok, A néma asszony (R-bérlet, 6. előadás, 7). **Egyetemi Színpad:** Nagy Attila előadóestje Juhász Ferenc műveiből (7). **Vidám Színpad:** Nyugalom, a helyzet változatlan! (fél 8). **Kis Színpad:** Bolond vasárnap (7). **Állami Bábszínház:** A gyáva kistigris (de. 10). **Kamara Varieté:** Sztrip 10 (du. 6, fél 9). **Ligeti Sátorcirkusz:** A Szovjet Állami Örmény Nagycirkusz vendégjátéka (7).

— **Meszes Tóth Gyula** szobrászművész kiállítása a Képcsarnok Mednyánszky Termében (V., Tanács körút 26.) szombat délután 1 órakor nyílik meg.

módokon olyan személyeket ku
tatott fel, akik lakáshoz akarta
jutni. Megígérte nekik, hogy me
felelő összeg lefizetése ellenéb
elintézi, hogy „tanácsi összeköt
tései" révén lakáshoz jutn
Nemegyszer Góczra is hivat
zott, amikor a pénzt kérte, s
állította, hogy az összeg nagy ré
szét továbbítani kell az ügyintézőknek. Szászné több mint 50 személlyel került kapcsolatba, s

A Legf
Károlynét és Gócz Bela
6—6 évi szabadságvesztéssel sújtotta.

A RÁDIÓ ÉS A TELEVÍZIÓ MAI MŰSORA

KOSSUTH RÁDIÓ

8.22: Ifjúsági Rádió. **8.47:** Orvosi tanácsok. **8.52:** Szórakoztató zene. **9.34:** Emlékezzünk régiekről. **10.10:** Operarészletek. **11.02:** Mendelssohn: d-moll trió. **11.30:** A Szabó család. **12.15:** Tánczene. **13.03:** Válaszolunk hallgatóinknak! **13.18:** Saljapin énekel. **13.43:** Magyar népköltészet magyar népdalok. **14.05:** Hungaropressze. Gazdasági magazin. **14.35:** Operettfinálék. **15.15:** Gyermekrádió. **15.30:** Liszt Ferenc tanítványa volt... Előadás Thoman Istvánról. **16.10:** Daloló nagyvilág. A honi tájak dicsérete. I. resz. **16.37:** Kedd, szerda, csütörtök... Regény folyt.-ban. XI. **17.15:** Muszorgszkij: Egy kiállítás képei. **17.45:** Közv. az Ujpesti Dózsa—Austria Wien KK labdarugó-mérk. II. félidejéről. **18.30:** Mozart: D-dúr divertimento. **19.30:** Puccini-kettősök. **20.00:** Népi zene. **20.15:** Hol tart az agykutatás? I. rész. **20.35:** A hónap slágerei. **21.05:** Gondolat. A Rádió irodalmi lapja. **21.45:** Operettdalok. **22.25:** Gilelsz zongorázik. **23.17:** Könnyűzene. **0.10:** Gesualdo-művek.

PETŐFI RÁDIÓ

10.00—12.15: Zenés műsor üdülőknek. **12.15:** Két szvit. **13.02:** Könnyűzene. **13.32:** Gazdaszemmel a nagyvilág mezőgazdaságáról. **Kettőtől — hatig...:** Zenés délután: **14.08:** Rubina Kalantarján énekel. **14.25:** Fúvószene. **14.35:** Orvosi tanácsok. **14.40:** Mina negyedórája. **14.55:** Fiatalokról fiataloknak! **15.00:** Saljapin énekel. **15.15:** [illegible] könyvhét. [illegible]

AUTÓT NYERHET,

HA KÖNYVET VESZ

A KÖNYVHÉTEN

Minden 50 forintos vásárlás után

ajándéksorsjegy!

Nyeremények:

SKODA 1000 MB SZEMÉLYGÉPKOCSI

nemes köntösei. Dicséretes egyszerűsége egyébként teljes stilisztikai példatár-sorozat összegyűjtésére ösztönöz. A realista stílus egyik tökéletesen sikerült mintáját üdvözölhetjük a *Férfikor*ban. Leírásai tömörek, szemléletesek, frissek, világosak, megjelenítő erejük állandóan jellemző vonásuk. Íme, egyik posztimpresszionista tájképe, a szavak igénytelen ecsetjével rögzíti emlékezetünkbe: „A világ fölött megállt és általában remegett a levegő. Benne pára és a páránál finomabb por, oldottan kéknek látszik olyankor minden: ragyogó felhők, az ég, a víz, a túlpart, a túlparton szaladó vonat fekete füstje is. Kékesen sárgállottak az üdülő parkjában a platánok párducfoltjai, kékesen zöldellt a pázsit és a tűzliliomok kékesen piroslottak." Az olvasó csak sejtheti az idézet alapján, hogy a látás-, mozgás-, hang-, szín-, fényérzetek déli verőfényben fürdő balatoni tájképről valók és (mindössze egy füvön napozó, úszásban elfáradt fiatal férfi röpke látványa), amellett verstani elemek hangoznak ki belőle: magyaros ütemek, jövevény verslábak, alliterációk, gondolatritmusok, itt-ott rímek és egyéb versképző elemek szinte rögtönzött szabadversbetétté változtatják az ismert hazai tájnak e leírását. A könyv egész szövegében az ilyesmik csak üde színfoltokként jelentkeznek, mert Mesterházi prózája sehol sem akar vers lenni; költőisége az ízléses prózában, önelvű módon — saját eszközei révén — érvényesül: tisztán, világosan, szabatosan.

Összegezésképpen mi sem mondhatunk mást Mesterházi Lajosnak, mint amit a hosszabb elmaradás után visszatérő szobrász-barát mondott Sándornak, az elismerés őszinte szavával: „Jól csináljátok." Az író is jól csinálta, sőt nagyon jól csinálta, hogy ezt a művét megírta, és hosszas vívódás után megjelentette; nemcsak jól csinálta a művészi erkölcs magaslatán, hanem szépen, maradandóan, őszintén: pártosan. *(Szépirodalmi Könyvkiadó.)*

PAKU IMRE

Bölöni György, a kritikus

A kilenc évvel ezelőtt elhunyt kiváló író és publicista összegyűjtött műveinek sorozatában most Bölöni György irodalmi és képzőművészeti írásait tette közzé a Szépirodalmi Könyvkiadó *Nemzedékről nemzedékre*, illetve *Képek között* címmel. A két vaskos kötetből — mindkettőt Erki Edit rendezte sajtó alá és látta el utószóval — gazdagon tárulnak elénk annak a sok irányú kritikai munkálkodásnak a dokumentumai, melyet Bölöni az elmúlt fél század során a modern magyar irodalom és művészet érdekében kifejtett.

Bölöni György a polgári radikalizmus nagy tudású képviselője volt, akinek életpályája a történelmi élmények és az ideológiai felismerések lépcsőin emelkedett a marxizmus aktív vállalásáig. Ady barátjaként és harcostársaként indult útjára a századforduló idején, s a proletárforradalom, majd az emigráció vállalásán át érkezett el nemzedéke egykori küzdelmeinek, céljainak megvalósulásához: a szocialista Magyarországhoz.

Az irodalom- és művészetkritikus Bölöni fejlődése elválaszthatatlanul összenőtt a politikusával: a haladás ügye iránt érzett s mind tudatosabban vallott elkötelezettség volt ugyanis az az eszmei és politikai erő, amely mint esztétát is előbbre vitte. Nem véletlen, hogy egységes koncepciójú, konzekvens eszmeiségű kritikai életművet hagyott hátra, olyan maradandó értékű oeuvre-öt, amelyhez tisztaság és éleslátás dolgában nagyon kevés mérhető az újabbkori magyar irodalomban. A kritikusi munkálkodás alapvető kritériumának a kezdeményezés bátorságát tartotta, s tudatosan hirdette, hogy a kritikus csak akkor töltheti be maradéktalanul hivatását, ha szolgál: ha neveli, irányítja a közönség ízlését, ha ráébreszti a művészt valódi önmagára, ha eszméket és esztétikai nézeteket: világszemléletet fejleszt, s ezáltal az egész korművészetet befolyásolja. Bölöni „ars kritikája" nem ismerte a lehetőség és a valóság kettősségét, csalhatatlan érzékkel fedezte fel a mában a holnapot, ezért is tudott nemcsak esztétikai, de politikai értelemben is mindvégig együtthaladni a történelemmel.

Bölöni itt publikált írásainak jó része egykor a századelő híres radikális sajtóorgánumának, a *Világ*nak hasábjain látott napvilágot, ő volt évekig a lap képzőművészeti rovatvezetője és irodalmi cikkírója. Gyakorta megfordult Párizsban, amely a progresszív erők számára az új politikai és művészeti elvek fővárosa volt ekkoriban: itteni élményei és benyomásai — közöttük Adyval kötött barátsága — a hazai kultúra felemelését, megújítását szorgalmazó-kezdeményező öntudatot ébresztettek benne. Kritikai szemléletét már első írásaiban kiforrottan találjuk: elveti az irodalom eddig szokásos esztétikai megközelítésének gyakorlatát, a műveket az adott valóság tükreiként fogja fel, s aszerint értékeli, mennyiben szolgálják a *társadalmi haladást*. Egyszerre csatázott az irodalom szabadságáért s az író társadalmi elkötelezettségéért; az irodalom forradalmáért és a forradalmi irodalomért. S tette ezt olyan körülmények között, amikor, mint egy késői visszaemlékezésében írja: „az úgynevezett modern művészeteknek nem volt sem kialakult kritikája, sem kialakult esztétikája. Az ember önmagára, művészi szimatjára és érzékére volt utalva, hogy az akadémikus hagyományoktól elszakadjon, és érezze, ebben az új művészetben mi az igazán nagy és szép."

Elsősorban a vele egy táborban küzdő írókat méltatja, mindenekelőtt Adyt, akit a korabeli magyar sorskérdések legautentikusabb megszólaltatójának tart. „Ady versei, a mi generációnk legkifejezőbb érzésvilága, fognak összekötni bennünket a mai piszkos hullámok tengerén át a jövendővel. Hogy voltunk tisztán, tépelődők, keseredettek és fejünket búnak eresztők, hogy nemcsak víg martalócok és olcsó konclesők társasága élt itt, hogy szívünk fájt, agyunk a kétségeket rettegte, de fenntartottuk és életesztettük a hitünket, vergődve a magyar tehetetlenségben, Ady versei mondják és hirdetik örökké" — jellemzi az Adylírát a *Halottak élén* megjelenése alkalmával. De foglalkozik Móriczcal, akinek *Fáklyá*ját határkőként fogja fel „a magyar társadalmi regény életében", Kaffka Margittal, a városias Budapest egyik első ábrázolójával, a magyar vidék társadalmi átalakulását megsejdítő Török Gyulával, Révész Bélával, akit a szocialista szellemiségű irodalom első reprezentánsaként ünnepel, Balázs Bélával, akinek befeléforduló, látomásos művészetét talán a legmélyebben érti meg a kortársak közül — s általában mindazokkal, akik nem elleplezni, hanem leleplezni akartak, s a helyes nemzeti önismeret és értékrendszer megteremtésén munkálkodtak.

Sok kritikát, tanulmányt, ismertetést írt a korszak képzőművészeti forrongásairól, szobrászati és festészeti kísérleteiről is. Valamennyi írásának gyújtópontjában az ósdival, az akadémizmus álklasszicizmusával, a talmi pátosszal szembeni ellenszenv, s magyar társadalom mélyén morajló, kitörésre váró erőket megjelenítő új művészek igénylése, támogatása állt. A konzervatív művészet provincializmusával az akkor leghaladóbb európai szintet, az új francia képzőművészeti törekvéseket állította szembe: „Párizs kellett és feltétlenül szükséges volt néhány emberünknek arra, hogy nekilendítse, megformálja őket, hogy kihozza értékeiket. Párizs ma nekünk nem avas földrajzi fogalom, de avval, amit kulturális hatásával adott nekünk, talán reánk nélkülözhetetlenebb, mint magának a francia kultúrának." Részletesen ismerteti az impresszionisták, Monet, Pissaro festészetét, rámutatva a fény újszerű értékelésének művészetükben megnyilatkozó korszakos jelentőségére. Többször szól Rodinról és Meunier-ről, mint az antik konstrukció és a modern gondolat szobrászi összeegyeztetőiről. Az első között érzékeli és tudatosítja az impresszionizmus elveit továbbfejlesztő, annak instabilitásait kiküszöbölni szándékozó Cézanne, Van Gogh és Gauguin festészetének esztétikai novumait, különösen Cézanne-t tiszteli, aki, hogy „a kép anyagára terelte a figyelmet, és visszaültette azt jogaiba", összegezője lett minden helyesen értelmezett tradíciónak, „az egyetlen modern festő, akire támaszkodhatik, akitől új fejlődésekre indulhat, mint ahogy indult is a művészet".

A hazai festők közül leginkább Rippl Rónaihoz vonzódik, de melegen ír Szinyei-Merséről, Hollósyról, Fényes Adolfról, s az „emberi test intimitásait" zseniálisan visszaadó Vedres Márkról is. Nagy gonddal és körültekintéssel menti át a 19. század festészetéből mindazt, amelyet a polgári magyar művészet előtörténetének ítél: Munkácsy piktúrájából a vázlatokban és a kisebb kompozíciókban megbúvó intim realizmust, Székely Bertalanéból a pszichikumot, Paál Lászlóéból a líraiságot. A világfestészetből leginkább a realistákra figyelmeztet: Brueghelről írván megjegyzi, hogy „a mi korunkban nincs a parasztságnak és a munkásságnak ilyenfajta magyarázója, nem is akad addig, amíg valaki össze nem foglalja a prole-

társág tömegéletét. Brueghel mindent látott, megfeszegetett, kitárt, nem titkolt és nem szégyellt semmit. Gogol hasította így föl Oroszország testét, amikor Csicsikovot nemesi pusztákra utaztatta háromlovas trojkáján, hogy vásárolja meg földesuraktól halott jobbágyaik lelkét."

Cikkeinek java részét a Nyolcakról, saját nemzedékének művészeiről írta, a cézanne-i örökség hazai letéteményeseiről, akiknek kompozíciós törekvéseiben, a natúrától való elszakadásában azonnal felismerte a valóság belső lényegét kutató intellektuális szándékot: a művészi és társadalmi forradalmat. Hogy művészetünk a felszabadulás után sematizálódott, egy 1958-as cikkében elsősorban azzal magyarázta, hogy az ötvenes évek merev művészetpolitikája „ezt a generációt a fejlődés útjából félretette".

Lelkesedését, az új törekvésekkel való szenvedélyes azonosulását az emigráció huszonöt esztendeje sem tudta megtörni. Előbb Bécsből vezette a fehérterror elleni hadjáratot Gábor Andorral együtt a Bécsi Magyar Újság szerkesztőjeként, majd ifjúságának sorshatározó városába, Párizsba települt át, ahol a kommunista párt oldalán vett részt az emigráció különböző megmozdulásaiban. Hamarosan a hazai földről kiszorított baloldali értelmiség vezéregyéniségévé nőtte ki magát, mind szervező munkájával, mind publicisztikai tevékenységével jelentékenyen hozzájárult ahhoz, hogy irodalmunk 1919-ben kibontakozott forradalmi vonulata a két világháború között tovább erősödött. Internacionalistává tágult szemhatár, a magyar nép jövőjéért érzett felelősség jellemzi ekkori írásait: megvédi Ady örökségét a hivatalos irodalompolitika kisajátító törekvései ellenében, örömmel üdvözli a népi írók, Illyés Gyula, Darvas József kritikai indulatú jelentkezését, értő tanulmányokban méltatja az emigrációba kényszerült szocialista írók, Gergely Sándor, Holló József, Barta Lajos és mások könyveit, Anatole France, Barbusse humanista életművét. Mint műkritikus és művészetelmélkedő sem tétlenkedett: ekkoriban készült kitűnő Bourdelle és Brâncuşi-esszéje, több írásban elemezte a Nyolcak egyik legeredetibb tehetségének, Tihanyi Lajosnak művészetét, cikket szentelt a magyar származású André Kertész fotokísérleteinek, aki kamerájával nemcsak, hogy „új víziót tud nekünk a világról adni", de egyenesen „új világot teremt".

A felszabadulás után publikált cikkeiben az irodalmi-ideológiai helyzet pontos elemzése, s az ennek nyomán feltoluló tennivalók világos körvonalazása kap meg leginkább. Bár néha mereven és elfogultan fogalmazott, álláspontjának és intelmeinek szigorúan végiggondolt rendje korán jelezte az irodalmi élet helyreállításában 1956 után betöltött vezető szerepére való elhivatottságát.

Jól látta, hogy az új típusú nemzeti kultúra kialakítása csak akkor lehetséges, ha a polgári irodalom legjobb teljesítményei mellé egyenlő ranggal és értékkel odasorakoztatjuk a hazai irodalomban és az emigrációban kialakult szocialista hagyományokat is, ha útját álljuk a dekadens tendenciák eluralkodásának, ha bátorítjuk, segítjük a kommunista eszmeiségű művek létrejöttét. Számára a szocialista realizmus is két évtizedes kritikai-publicisztikai munkásságban magáévá tett valóság volt, ezért is tartotta fontosnak mindazon értékek megbecsülését és elismertetését, amelyben a szocialista realizmus hazai előzményeit látta már akkor, amikor mások 1948-ig nyomát sem látták ennek a törekvésnek a magyar irodalomban. Utolsó cikkeinek egyikében joggal írhatta: „Soha sem titkoltuk, hogy — sok minden más mellett — a régi irodalompolitika hibáját abban is látjuk, hogy nem bízott eléggé a szocialista írókban, a már kialakult irodalmat, a művészileg fejlettebbnek tartott írásművészetet gépiesen elébe helyezte az alakuló újnak, a forrongó forradalmi irodalomnak... Elég, ha felmutatjuk azt, hogy még ma is milyen mostohán bánnak el tankönyveink tegnapi és mai haladó íróinkkal." Ő maga mindent megtett a hiányok pótlásáért, fáradhatatlanul recenzálta és értékelte nemzedéke legjobbjainak: Asztalos Istvánnak, Balázs Bélának, Barta Lajosnak, Gábor Andornak, Illés Bélának, Nagy Lajosnak, Madarász Emilnek, Tamás Aladárnak minden jelentkezését, magasra emelve művészi és emberi tartásuk példáját. Azokban nem sok bizalma volt, akik, ha fenntartásosan is, de kiszolgálták a Horthy-rezsimet, s aztán hajlandóságot mutattak — elismerésekért persze — a demokratikus államrenddel való egyezkedésre is. Az írástudók felelőssége, az írás, a leírt szó becsülete szent volt előtte, erre még Ady tanította meg, tőle merítette a példát. Mindamellett elvi szilárdsága nem akadályozta meg, hogy „barátságos figyelemmel" ne kísérje és támogassa a megzavarodott, de általa nagyra tartott írók munkásságát, fejlődését. De sokkal fontosabbnak érezte irodalmunk jövője

szempontjából a fiatalok jelentkezését, s már az első könyvnapon örömmel jelentette: „Főleg a költők között igen tehetséges, felkészült, világszemléletileg kialakult fiatal nemzedék jelentkezését érzékeljük... Ennek a fiatalságnak lobogása és lelkes árja hamarosan túl fog csapni a még mindig tétovázók és köntörfalazók feje fölött."

Ez a minden újdonság iránti szenvedélyes érdeklődés, a töretlenül tiszta eszmeiség s a mindig új és új utakra vágyó művészet igényének összekapcsolása teszi kritikai oeuvre-ét maradandóvá, számunkra is irányt mutatóvá.

TASNÁDI ATTILA

Goda Gábor: Volt egyszer egy család

Prózairodalmunkban néha úgy bukkannak fel új témák, hogy újdonságukat alig vesszük észre. E furcsa jelenség magyarázata jórészt abban rejlik, hogy akadnak a magyar társadalomnak olyan rétegei, amelyek igen jellegzetes színfoltjai, olykor jelentős tényezői a múlt és a jelen társadalmi életének, csak az irodalomból maradtak ki valahogy, vagy talán pontosabban: inkább csak epizódszereplőkként fedezhetők fel az irodalmi hősök egyre szélesülő galériájában. De amennyire kevéssé vannak jelen az irodalomban, oly kétségtelenül részei a társadalmi miliőnek, ismeretlenül is ismerőseink, s ezért meg sem lepődünk, ha irodalmi alkotásokban találkozunk velük. Goda Gábor kötete is ilyen megtévesztő érzést kelt. Önéletrajzi jellegű, de bizonyára művészileg lekerekített családi történeteiben a némileg bohém életvitelű értelmiségi alakok mellett kis- és nagypolgárok vonulnak fel, akiknek szabályos szabálytalansága a gúnyoros életfilozófia, a politikai liberalizmus, ravaszság és bölcsesség, ami szinte függetlennek látszik intellektuális szintjüktől. Voltaképpen a polgárság és a polgári értelmiség azon rétegeiről esik itt szó, amelyek az urbanizáció folyamatában alakultak ki, s amelyeknek nagy része van a rohamos tempóban világvárossá vált főváros „pesti" karakterének formálásában.

A jelenség jólismert, s ezért felesleges bizonygatni létezését. Az irodalmi előzményekről csak annyit, hogy a századfordulótól a világháborúig tartott körülbelül a városi élet felfedezésének első szakasza, ami a két világháború között nem folytatódott hasonló lendülettel (noha pl. Karinthy szinte enciklopédikus gazdagsággal tárta fel Budapest életét), az irodalmi témák súlypontja más irányba tolódott el. A felszabadulás után, s kivált az ötvenes években végképp időszerűtlennek tetszett ez a tematika, s így Godának ilyen tárgyú írásai megszakadni látszó hagyományt folytatnak. E kötet is elsősorban ennek a ténynek köszönheti érdekességét. A szubjektív hangütésű történeteknek tehát van megbecsülendő funkciója, bár önéletrajzi kötöttségüknél fogva, a privát jellegű családi „legendák" természetének megfelelően, sokszor eluralkodik a kegyeletes anekdóta szelleme.

A kötet egyes elbeszélései, a bennük ábrázolt intim szféra miatt, nem igen tudnak áthatolni a családi körön, s miként a köznapi életben, csak a beavatottak számára, mondhatni a rokonságnak tárják fel együttérzésre számító mondanivalójukat. (Ami nem zárja ki, sőt fokozza a történetek népszerűségét az olvasók körében.) Többnyire nem is az ábrázolás körül van a hiba, hanem a műfaj, az egyébként nagyon természetes családi érzésből származó távolság-hiány, a szeretet homályosító-szépítő hatása miatt kerekedik mulatságos, de olykor problémátlan alkotássá egyik-másik elbeszélés (*Harc a kredencért, Nyáladzó Filnyák*). Persze az ilyen típusú történeteknek is van valami sajátos bája, s ahogy egymás után sorakoznak a kötetben, ha kissé lazán összeillesztett mozaikkockák gyanánt is, de előtűnik egy színes, és érdekes korrajz. Köszönhető ez elsősorban a szülők, főként a családfő, aki maga is neves író és publiciszta volt, jól ábrázolt gazdag egyéniségének.

Az eddig elmondottakból úgy tetszhet, mintha a túlságosan „privatizált" családi jelleget kifogásolnám. Ez csak részben igaz, annyiban, hogy az ilyen témákat nehéz általános érdekűvé tenni, legalább is önmagukban véve (sokkal inkább lehet tudatos korrajz vagy fejlődésrajz részeként). Persze e történetfüzérrel szemben nem támasztható olyan igény, mint a korfestő társadalmi regénnyel kapcsolatosan. Ám az egyes történetek mondandója, művészi megformáltsága (a maga műfaján belül) már joggal lehet az értékelés tárgya. Ebből a szempontból a kötet egyenetlen színvonalú. Vannak történetek, amelyek az előbukkanó meleg lírai tónusok, a játékos irónia ellenére

pesten. Orvosi tanulmányait Bécsben végezte. Eleinte Bécsben az Allgemeines Krankenhausban volt segédorvos, 1861-ben Tröltsch tanárhoz ment Würzburgba a fülgyógyászat tanulmányozására. 1862-ben Budapesten mint fülorvos telepedett le, 1868-ban a Szt. Rókus-kórházhoz rendelő orvosnak nevezték ki és a fülgyógyászatból magántanári képesítést nyert. 1879-ben nyilvános rendkívüli tanár lett. Fülorvosa volt a Stefánia gyermekkórháznak is 1869—1897-ig és csaknem minden magyar fülorvos benne tiszteli mesterét. Igen nagy irodalmi munkásságot fejtett ki; legnagyobb munkája a *Fülgyógyászat tankönyve*, az első ilynemű munka. Elnöke volt a hazai ontológiai szakosztálynak és tagja sok külföldi tudós társaságnak. ANTAL J.

Bökény, most *Buchin* néven Romániához tartozó község a régi Krassó-Szörény vm.-ben.

Böki, most *Habžany* néven Csehszlovákiához tartozó község a régi Sáros vm.-ben.

Bököny, nagyközség *Szabolcs* és Ung e. egyesített vm.-k nagykállói j.-ában, (1920) 2612 lak. Postája van, u. t. Téglás. Igen régi alapítású község, közelében aratott győzelmet Szt. László a tatárok felett, ennek emlékére alapította a kisvárdai templomot. A török időkben kipusztult magyar lakosságának helyébe rutének telepedtek. KÉZ A.

Bölcsek csillaga, lásd: *Betlehemi csillag.*

Bölcsek köve, lásd: *Alchemia.*

Bölcseség-fog, így nevezik az ember utolsó nagy őrlőit, valószínűen azért, mert e fogaink a 18—22-ik év között, tehát a szellemi és testi érettség kifejlődésével jelennek meg. SZABÓ J.

Bölcske, nagyközség Tolna vm. dunaföldvári j.-ában, (1920) 4326 lak. Vasútállomás, posta, táviró. 1893-ban tűzvész pusztította.

Bölcső, csecsemők fekvő- és alvóhelyéül szolgált, különösen régebben. Szegényeknél párnával bélelt teknő vagy kosár; gazdagoknál művészi faragású, alacsony, ágyhoz hasonló faláda vagy aranyozott fémből készült, függönnyel ellátott kosár. Három főfélesége volt: 1. *Felfüggeszthető* vagy melyet ingaszerűen lehetett mozgatni, 2. *ívszerű talppal ellátott*, mely a ringatást tette lehetővé és 3. *kerekekre szerelt*, mely a benne fekvő csecsemő továbbvitelére is szolgált. Célja mindannyinak az volt, hogy egyforma mozgatással foglalkoztassa, majd elbódítsa a síró csecsemőt, — ahelyett, hogy a sírás okát kutatta volna. Ma már divatját múlta. Utóda a nem himbálható és magas lábakon nyugvó *csecsemőágy.* BARABÁS Z.

Bölcsőde, hatóságoktól vagy egyesületektől fentartott munkásjóléti intézmény, mely három éven aluli gyermekek nappali elhelyezésére szolgál, míg anyjuk kenyeret keres. Az anyák munkába menés előtt, tehát korán reggel beadják gyermekeiket a bölcsődébe, hol gondozásba veszik s este visszaadják az anyáknak. A bölcsőde lehet állandó jellegű, vagy időleges: téli vagy nyári. Egyfelől csökkenti az anyák gondját s így emeli munkakészségüket, másfelől a csecsemőt, kis gyermeket védi a hozzá nem értő emberek bánásmódjától. Előnye a csecsemőinternátusok felett, hogy a bölcsőde fentartása sokkal olcsóbb, a gyermekmenhelyek felett pedig, hogy a szülőnek nem kell hosszabb időre megválni gyermekétől s így a családi összetartozandóság érzése kevésbé lazul meg. Kitűzött célját azonban csak akkor éri el, ha berendezése megfelel a modern higiénia követelményeinek, orvosi felügyelet alatt áll, képzett gondozónő vezeti. Az egy éven aluliakat rendesen külön tartják a nagyobbaktól. Itt-ott az anyáktól csekély anyagi hozzájárulást is kívánnak. Nagyobb gyárakban, hol sok munkásasszonyt foglalkoztatnak, a bölcsődével kapcsolatban *szoptató szobákat* is rendeznek be, hol az anyák négy óránként szoptathatják csecsemőiket, 15—20 perc szünetet kapván e célból, más időben pedig gondozónő vigyáz a kicsinyekre. Hazánkban legmodernebb bölcsődéket a főváros állított fel s az Orsz. Stefánia Szövetséggel karöltve tart fenn.

Irodalom. *Geőcze Sarolta:* A gyakorló bölcsőde szervezete. (Magyar Tanítóképző 1918.) — *Máthé Gábor:* A kassai napközi bölcsőde. (Soc. Egészségügy, 1910.) BARABÁS Z.

Bölcsös, most *Kolibabovce* néven Csehszlovákiához tartozó község a régi Ung vm.-ben.

Bölény. A bölényeket rövid, széles fej, előre domborodó homlok és hosszú gyapjas szőrzet jellemzi. Európában a régi kőkorszak embere a bölénnyel együtt élt; volt egy pusztasági alakja és egy erdei alakja. Az *európai bölény* (Bos bonasus L.) erdei állat. Testhossza 3·5 m, marmagassága 1·8 m. Az ókorban egész Középeurópában jól ismert vad; számuk azonban folytonosan csökkent. Fenmaradásán főként Lengyelország és Litvánia királyai és főurai buzgólkodtak. Két nevezetesebb menedékhelye volt a Bjelovjezs erdőségei és a Kaukázus; ez utóbbi helyen azonban egy alfaja, a *kaukázusi bölény* élt. Mindkét hely bölényei a világháború után bekövetkezett dúlásoknak estek martalékául, úgyhogy ma ezeken a helyeken már bölény nem él. Az európai bölényből még csak állatkertekben található néhány darab. 1927-ben mindössze 56 darab élt és pedig 27 bika és 29 tehén. Számuk azóta inkább csökkent, mint gyarapodott. Magyarországon, főképen

Erdélyben, a bölényvadászat mindenkor a legelőkelőbb sport volt és bizonyos területeken a király előjogát alkotta. Az utolsó erdélyi bölény 1785-ben került Bécsbe, ahol 1809-ig élt. A bölény magyarországi elterjedésének adatait *Szalay Béla* gyüjtötte össze. (Der letzte Wisent in Siebenbürgen. Verh. u. Mitt. d. Siebenbürg. Verein, 1916.) A budapesti állatkert európai bölényállományát 1922 tavaszán a visegrádi bölényparkba telepítette ki. Az állomány akkor egy bikából és három tehénből állott. A kihelyezés nem hozta meg a várt eredményt. Csökkentette a tenyésztéshez fűzött reményeket az is, hogy évről-évre csak bikaborjú született. Időközben a tehenek is megvénültek, egy részük elpusztult, úgy hogy ma két bika és egy tehén az egész állomány. A kipusztulás veszélye egyidőben az *amerikai bölényt* (Bos bison L.) is erősen fenyegette. Az északamerikai füves pusztákon még a mult század közepén is milliószámra élő bölényeket a Pacific-vasút építése után lelketlen vállalkozók majdnem teljesen kiirtották. Az amerikai kormány szerencsére idejekorán megfelelő rezervátumokat jelölt ki, ahol azután a még megmaradt néhány példány, ha lassan is, de biztosan szaporodott, úgy hogy ma a különféle amerikai rezervátumokban vadon élő bölények száma több mint 10.000-re tehető. Az amerikai bölény körülbelül akkora, mint az európai, csak feje jóval esetlenebb. A Sziklás hegységben és környékén egy sötétebb színű és karcsúbb szarvú erdei változata, a *B. bison athabascae Roads* élt. A bölény a szarvasmarhával keresztezhető és pedig a teheneket lehet bölénybikával eredményesen fedeztetni. A keresztezés és a korcsok nevelése meglehetősen nehézkes. A korcsokat bölénnyel és szarvasmarhával egyaránt lehet tovább keresztezni, illetőleg eredményesen szaporítani. ÉHIK GY.

Bölömbika (*Botaurus stellaris* L.), a gémfélék családjához tartozó madárfaj. Egyéb népies nevei: *vizi bika*, *nádi bika*, *dobosgém*. Nevét mély bömbölő hangjáról nyerte, amely messziről hallva, a bika hangjára emlékeztet. Közelről hallva, kéttagú és pedig: ü-bum, ü-bum. Ez a hatalmas hang a hím párzási hívása. Tollruházatának alapszíne ugyanolyan, mint az avar nádé; ezen az alapszínen sötét hosszanti csíkok vannak, úgy hogy kitűnően beleolvad tartózkodási helyének színeibe. Fészkét nagy mocsarak vagy nádasok legjárhatatlanabb helyeire rakja. Vizirovarokat, piócát, békát s halat eszik. Vonuló madár, amely azonban meleg forrásoknál gyakran áttelel. Védendő. SCHENK J.

Bölömbika (Botaurus stellaris)

Bölön, most *Belini* néven Romániához tartozó község a régi Háromszék vm.-ben.

Bölöni *György*, hírlapíró, szül. 1882-ben Szilágysomlyón. Egyetemi tanulmányait Budapesten és Párisban végezte. Már fiatalon bekapcsolódott a radikális mozgalmakba. 1910-ben a Világ munkatársa, majd helyettes szerkesztője lett. 1911-ben Kabos Edével megindították az *Érdekes Ujság* képes lapot. 1919 óta külföldön, 1923 óta Párisban él. Szerkesztette közben Bécsben a Bécsi Magyar Ujságot. JANCSÓ E.

Bölöni *Györgyné*, írói nevén *Kémeri Sándor*, szül. 1880-ban Középhomoródon (Szatmár vm.). Eleinte festészettel foglalkozott, Münchenben Hollósy iskolájában tanult. Később Lenbach volt a mestere. A festészettel meghasonolva, nagy keleti utat tett Japánban, Kínában, Indiában és az ausztráliai szigetvilágon, a primitív népek művészetét tanulmányozva. Hazajövén, könyvet írt útiélményeiről, majd ismét külföldre ment. Munkatársa volt a *Dresdener Anzeigernek*. Magyarországon az *Uj Idők*, *Budapesti Hirlap* és a *Művészet* közölték dolgozatait. 1919-ben férjével ismét külföldre költözött. 1920-ban *Sur le chemin des douleurs* címen könyve jelent meg Párisban, ugyancsak franciául Anatole Franceról írt munkát, amelyet több nyelvre lefordítottak. Legújabb munkája: *Le visage de Bourdelle* (1930). JANCSÓ E.

Bölöni bronzkincs (Háromszékm.), amelyből a *Székely Nemzeti Múzeum* több karperectöredéket, 3 zablatagot, szárnyas és tokos zablatöredékeket, füles bronzkorongot és egy bronzedény töredékeit szerezte meg. Különös fontosságúak a zablatagok, mert az erdélyi bronzkor negyedik fejlődési szakaszában is még mindig a réz- és korabronzkorban használatos, szarvasagancsból faragott, hajlott formát képviselik. Nem kevésbé fontosak a bronzedénytöredékek, mert annak a kereskedelmi útnak az irányát jelzik, mely Felsőolaszországot Magyarország és a Maros völgyének közvetítésével az Olt völgyével kötötte össze, innen pedig a szomszédos Moldova felé vezetett a Kr. e. IX. században. ROSKA M.

Bölsche *Wilhelm*, német természettudományi író, szül. 1861 jan. 2-án Kölnben. Nagy érde-

Gutenberg Lex Kft.

denütt jelenlevő, tiszta, fényszerű ősanyagból *(prima materia)* kellett kivonni, kénnel melegíteni és, bizonyos varázsformulák közt, megolvasztott nem-nemes fémre dobni.

Bölcsességfog, latinul *dens sapiens*, a harmadik nagyőrlőfog népies neve; azért hívják így, mert legutoljára és későn, 16—45 éves korban tör át. A B. visszafejlődésben lévő (regressziv) fog; kulturnépfajoknál az esetek nagy százalékában át sem tör, vagy ha áttör, esetleg még a csírája sem fejlődik ki. Az áttört B.-ak nagyrésze korcsosan fejlett, szabálytalanul helyezkedik el. Különösen az alsó B. okoz gyakran áttörés közben súlyos, szövődményes megbetegedést (csonthártyagyulladást). Funkcionális értéke csekély. Elhelyezkedése folytán nehezen tisztítható, ezért hajlamosabb a szuvasodásra, mint a többi fog.

Bölcsészet, a *filozófia* (l. o.) magyar neve.

Bölcske, nk. Tolna vm. dunaföldvári j.-ában, a pusztaszabolcs—paksi vasútvonal mentén. (1930) 4168 lak.

Bölcső, csecsemők nyugvóhelye, vesszőfonásból v. fából, ringatásra alkalmas aljzattal. Ma már inkább csak falun használják, egyébként, mivel a korszerű csecsemőnevelés a ringatást kerüli, a csecsemőt inkább kis ágyba fektetik. A középkorból szép példányok ismeretesek, a gót stílus jegyeivel. A renaissance-korból több szép példány maradt fenn: alakja két faoszlop közé fogott, ringatható vályúból áll, építészeti tagozással és faragott dísszel. A barokk és empire korában a drapériának is szerepe van díszítésében. A magyar népművészet ma is kitüntető gonddal végzi a B. faragását és díszítését.

Bölcsődal, l. *Berceuse.*

Bölcsőde, napközi otthon csecsemők részére. Célja, hogy azok a gyermekek, akiknek anyja a nap nagy részét házon kívül, munkában tölti, az anya távollétében is kellő gondozásban részesüljenek. Az anya reggel, mikor munkába megy, csecsemőjét a B.-be adja és munkája végeztével hazaviszi. Ha csecsemőjét maga táplálhatja, akkor napközben, szoptatás végett, a B.-ben jelentkeznie kell. Ha azonban nem képes csecsemőjét táplálni, akkor a gyermek az orvos által előírt mesterséges táplálásban részesül. A B.-ket hatóságok, jótékony egyesületek, egyes helyeken gyárak tartják fenn, utóbbiak a gyári munkásnők csecsemői számára. Budapesten a székesfőváros hat, a *Pesti Első B. Egylet* pedig egy B.-t tart fenn.

Bölcsős *(Kolibabovce)*, ungmegyei község, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik, (1930) 256 lak.

Böle *Kornél*, domonkosrendi hitszónok és író. *1887. A kat. férfiak Credo-egyesületének megalapítója. Főművei: *Spanyol földön, Árpádházi Boldog Margit élete.*

Bölény, a *Bos*-nemzetségbe tartozó patás állat; közeli rokonától, a szarvasmarhától rövid, széles feje, domború homloka és hosszú, gyapjas szőre különbözteti meg. Ma két faja él, az *európai B. (Bos bonasus)* és az *amerikai B. (Bos bison);* az előbbi 1·8 m marmagasságú és 3½ m hosszú. Valamikor egész Európában honos volt (őskori képét l. a 735. oldalon), azonban a XX. sz. elején vadon már csak két helyen élt, Lengyelországban, a bjelovesi erdőben és a Kaukázusban. Ma már csak a Kaukázusban él néhány példány és kívülük csak állatkertekben 50—60 darab. Nálunk valamikor gyakori volt. Az utolsó, vadon élőket a XVIII. sz. vége felé irtották ki, míg az utolsó magyarországi példány 1809-ben mult ki, a schönbrunni állatkertben. Az *amerikai B.* (képét l. a 26. sz. képtáblán, a 344. old. mellett) még a mult sz. második felében is milliós csordákban élt a Missisippi füves térségein, de a sz. végére, a kíméletlen üldözés miatt, már csak pár száz maradt belőle; a végpusztulástól az utolsó pillanatban sikerült megmenteni. Ma legalább 10.000 példánya él védelem alatt, ú. n. rezervátumokban.

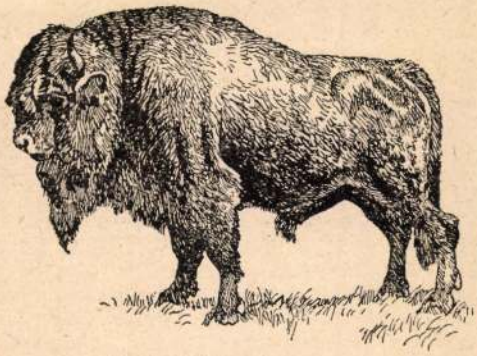

Európai bölény, Bos bonasus.

Böllér v. *bellér*, a disznóölő népies neve.

Bölömbika *(Botaurus stellaris)*, a gém-félék *(Ardeidae)* családjába tartozó madár; nevét mély, bömbölésszerű hangjáról kapta, ez a hang a hím párzási hívása. A B. színe olyan, mint az avar nádé, de az alapszínt sötét, hosszanti foltok tarkázzák. Nádasok és mocsarak legrejtettebb helyein fészkel; rovarokkal, férgekkel, békával, hallal táplálkozik.

Bölömbika, Botaurus stellaris.

Bölön *(Belin)*, háromszékmegyei község, Tr. óta Romániához tartozik, (1930) 2428 lak. Itt született *Bölöni Farkas* Sándor amerikai utazó és író. A B.-i unitárius templomkastély a XV. sz.-ban épült.

Bölöni Farkas *Sándor*, erdélyi író, utazó, *1795, †1842. Kancellári tisztviselő volt; gr. Béldi Ferenc kísérőjeként bejárta Középeurópát, majd 1831—32-ben É.-Amerikában tartózkodott. Utóbbi utazásairól írt naplója nagy feltűnést keltett, mert ez volt az Egy. Áll.-ról az első jó magyar könyv. Említést érdemelnek még emlékiratai, naplója és levelei is. B.-ban a felvilágosult, művelt erdélyi testesült meg; érdekes alakjával *Jakab* Elemér, *Papp* Miklós, *Toldy* Ferenc, újabban *Hatvany* Lajos foglalkozott.

Bölöni *György*, író és ujságíró, *1882. Főbb munkái: *Új magyar művészet*, *Az igazi Ady* (Párizs, 1934). Hosszú idő óta Párizsban él.

Bölsche *Wilhelm*, német természettudományi író, *1861. Mint Haeckel követője és kitünő tollú népszerűsítő író, a természetes fejlődés gondolatának és a leszármazási elméletnek a népszerűsítésével szerzett érdemeket. Számos műve közül több magyarul is megjelent: *Das Liebesleben in der Natur* (1898—1903), *Abstammung des Menschen* (1901). Írt regényeket és irodalmi tanulmányokat is.

Bölzse *(Belža)*, abauj-tornamegyei község, Tr. óta Csehszlovákiához tartozik, (1930) 290 lak.

Böngérfi *János*, pedagógus, ifjúsági író, *1859. Ifjúsági és tankönyveket, költeményeket, pedagógiai tanulmányokat írt.

Bőnye, l. *Aponeurosis*.

Bőnyrétalap, nk. Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm. tószigetcsilizközi j.-ában, (1930) 2940 lak.

Böök *Martin Fredrik*, svéd író, esztétikus és irodalomtörténész, *1883. Magyarország lelkes barátja. Erről *Resa till Ungern* (Utazás Magyarországon) c. 1931-ben megjelent könyvében tett tanuságot.

Bőr v. *köztakaró*, az állat testének felületét beborító réteg. A gerinctelenéké egy, a gerinceseké több sejtrétegből áll. Feladata a test elhatárolása és megvédése a külvilág ártó behatása ellen. A hathatós védelem célját szolgálják egyrészt egyes sejtjei által kiválasztott és a felületre bocsátott váladékok (nyálkák), másrészt a sejtek felületén szintén kiválasztott, de el nem távozó, hanem ott egységes réteggé összefolyó, szilárd képződmény, a bőrke (cuticula), ill. a gerincesek esetében a felületi sejtek elváltozásából kialakult szaruréteg. A kemény és vastag cuticula egyes esetekben szilárd külső vázat alkot, pl. a rovarok testét fedő chitinváz ilyen cuticula-képződmény. A gerincesek B.-e, mint az emberé, felhámból (epidermis) és irhából (cutis) áll; ez előbbinek felső rétegei elszarusodnak s v. lekopnak, v. pedig az állat. vedlése során, egy darabban veti le (pl. kígyók, gyíkok). Megerősítésére gyakran szilárd, csontos képződmények is alakulhatnak ki benne (halak pikkelyei; krokodilusok, teknősök pajzsai; tobzoska, övesállatok bőrváza és egyebek).

...B.-e szőrtelen testtájakon teljesen símának látszik, holott finom barázdákkal, pontszerű mélyedésekkel van ellátva. A barázdákban a B.-szerkezet bizonyos mozzanatai tükröződnek. Felszíni rétege, az ú. n. hámréteg ugyanis az alatta elterülő irhából kiemelkedő apró szemölcskék és lécek közé nyomul, felszínén, a benyomulás helyén süppedés: barázda keletkezik. A pontszerű mélyedések: a pórusok, a faggyumirigyeknek, szőrtüszőknek és verejtékmirigyeknek nyílásai. Középtermetű ember bőrének terjedelme kb. 1·5 m². Legvékonyabb a szemhéjakon, a fitymán és a fülkagyló mélyében, legvastagabb a talpon.

A B. réteges szerkezetű. Felszínén a *hámréteg (epidermis)*, alatta az *irha (corium)*, azalatt meg a *bőr alatti kötőszövet (stratum subcutaneum)* foglal helyet. A *hámréteg* legmélyebben fekvő rétege a *csiraréteg (stratum germinativum)*; hengeralakú hámsejtjei hossztengelyükkel merőlegesen helyezkednek el az irha felszínén. A csiraréteg sejtjeit egymással és a környező réteg sejtjeivel tüskeszerű nyulványok kötik össze. Ezek a sejtek termelik a hámréteg sejtjeit, amelyeket az újabb és újabb sejtnemzedékek a B. felszíne felé szorítanak, végre elszarusodnak és leválnak a B.-ről. A csirasejtek több-kevesebb festékszemcsét tartalmaznak. A csiraréteg felett következik a *tüskés réteg (stratum spinosum)*, amely 5—12 sejtsorból áll. Sejtjei többszögűek, nyirokkal telt rések választják őket el egymástól. A réseket finom, tüskeszerű nyulványok hidalják át és kötik a sejteket össze egymással. A tüskés réteg felett fekszik a *szemcsés réteg (stratum granulosum)*, amely 1—4 sor lapos, rombusz alakú hámsejtből tevődik össze; protoplasmájuk ú. n. keratohyalin-szemcséket tartalmaz. A szemcsés réteg felett következik egy világos, magtalan sejtekből álló réteg, a *stratum lucidum*, melynek legalsó sorában a sejtek glycogént, középső sejtsorában eleidint és olajsavat tartalmaznak, felső rétegében pedig kevés olajsavat, többféle zsiradékot és lipoidot. Az epidermisnek leginkább a felszínen fekvő rétege

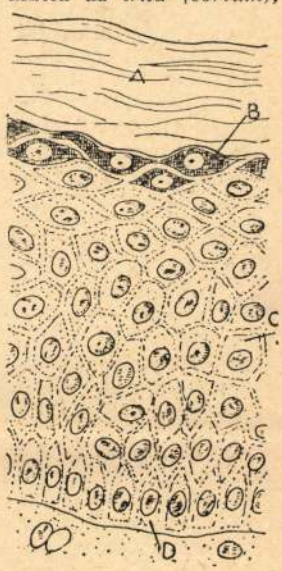

Az emberi hámréteg átmetszete. A = Szaruréteg. B = Szemcsés réteg. C = Tüskésréteg. D = Csiraréteg. Ez alatt következik az irha szemölcsös rétege.

Új Idők Lex. IV. k.

1021

BIURO
WYCINKÓW
PRASOWYCH

WYCINKI PRASOWE
GLOB
RSW »PRASA«

Warszawa
Pl. Starynkiewicza 7
Tel. 28-59-59

Bolcskej / ...

TRYBUNA LUDU
A
WARSZAWA, PL. STARYNKIEWICZA 7

wydanie .....

Nr 299 z dn. 29. X. 66

189

Wystawa prac węgierskiego artysty

● W PAŁACYKU Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Warszawie otwarta została w piątek wystawa prac węgierskiego artysty Endre Domanowszky'ego, zorganizowana staraniem Towarzystwa i Węgierskiego Instytutu Kultury.

Obecny był attache kulturalny Ambasady Węgierskiej w Warszawie Jozsef Boelcskei oraz autor. Obecni byli również członkowie szeregu przedstawicielstw dyplomatycznych.

wozu, szybkość maksymalna, świetne przyspieszanie, nowoczesna, spokojna linia i umiarkowane zużycie paliwa — to najważniejsze zalety tego samochodu.

Oto niektóre, ważniejsze dane techniczne: pojemność skokowa — 1200 ccm, moc — 65 KM, przeciętne zużycie paliwa — 10,5 l/100 km, szybkość maksymalna — 150 km/godz., przyspieszanie (80 km ze startu zatrz.) — 10,5 sek.

(b)

W PARYSKIM SALONIE

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296 188-307
1937 JUN 8
TÜKÖR

1021

ÖSSZES MŰVEK

Tamási Áron: ÁBEL, JÉGTÖRŐ MÁTYÁS, RÁGYOG EGY CSILLAG, ÖSSZEGYŰJTÖTT NOVELLÁK I–II.

Impozáns sorozatindítás: egyszerre öt kötet Tamási műveiből. Ebből a novellák gyűjteménye — mint legteljesebb az eddigi kiadások közül — külön méltatást érdemel. Tamási Áron összes műveit az életmű-sorozatban adja ki a Szépirodalmi Könyvkiadó.

Tamási Áron

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI CIKKEK, TANULMÁNYOK

Bölöni György: KÉPEK KÖZÖTT

Bölöni a századelőn a Nyolcak, a modern magyar és európai képzőművészet fogékony kritikusa, lelkes és bátor propagálója volt. Kötetbegyűjtött képzőművészeti írásai egy kivételesen nagykultúrájú, radikális szellemű esztétát mutatnak be, kinek érdeklődése a századvég képzőművészetétől úgyszólván napjainkig terjed.

A kötetet szerkesztette és az utószót írta: Erki Edit

Képünkön: Bölöni György

SAVARIA MÚZEUM

REISMANN JÁNOS KIÁLLÍTÁSA

Lapunk főmunkatársa: Reismann János százhatvan fotót állít ki szülővárosában, Szombathelyen. A frappáns kiállítás a művész még ez évben megjelenő Vas megye című könyvének anyagát mutatja be. A kiállítást Weöres Sándor verses mottói kísérik.

Reismann János

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI LEXIKON

A most megjelent, L—Q betűs címszavakat magábafoglaló 3. kötet 855 oldalon (— és ami nem kis dolog: 40 ezer példányban!) számos nagyobb terjedelmű tanulmányt tartalmaz neves szakírók tollából, például a latinamerikai országok, Magyarország, Németország, Olaszország stb., illetőleg Michelangelo, Le Corbusier, Picasso és mások művészetéről, ezernyi képpel.

Főszerkesztők: Zádor Anna és Genthon István

A lexikon borítója

Az eredetileg katalogizált kép. Címe: Tizian és barátja. Évszázadokon át ezen a néven szerepelt

A röntgensugár igazolta Blunt professzor feltevését: kibontakoztak a harmadik alak körvonalai

Újabb meglepetések: a röntgensugár megvilágította, hogy a művész a középső figurát eredetileg profilban festette és csak később forditotta meg az arcát. Sőt, az is kiderült, hogy a festmény egyszer már fölhasznált vászonra került. Ezt bizonyítja a keresztben fekvő férfialak

A festmény mai formájában

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HAJDÚ-BIHARMEGYEI
NÉPÚJSÁG
1967 MÁJ 30.

Bölöni György:

KÉPEK KÖZÖTT

A könyvhét alkalmából megjelenő könyvek között kiállításával és terjedelmével imponáló kötetben adja közre a Szépirodalmi Könyvkiadó Bölöni György képzőművészeti kritikáit. (Képek között.) A kötet végigolvasása többféle tanulsággal szolgál.

Bölöni György alakját elsősorban Adyval kapcsolatos írásai és barátsága által őrzi a közvélemény. A most megjelent írások a műkritikust mutatják be, aki a század elején a Párizsban eltöltött évek alatt alakította ki művészetszemléletének meghatározó vonásait, és ezeket kritikusi gyakorlatában mindvégig következetesen alkalmazta.

Írásaival mindig az újat akaró, a továbbfejlődés lehetőségeit hordozó tendenciákat támogatta. Itthon a Nyolcak alkotócsoportjához csatlakozik, (akiknek nevet is ő adott), és művészetük tanulságainak, eredményeinek bástyái mögül hadakozik a korszerűtlen művészetszemlélet, a közönség igénytelensége ellen. 1911-ben írja róluk: „örüljünk, hogy ezek a festők és velük egy frissebb generáció, amelynek ez a nyolc ember előretolt képviselője, elszakadt a magyar művészi konzervatizmustól. A Nyolcakat ez az erős lánc tartja össze, s ha ezenkívül is szükséges megállapítani közösségüket, ez abban a művészi igyekezetben foglalható össze, hogy az irodalmi elemek teljes kiküszöbölésével, a nyers naturalizmustól való elszakadással csináljanak piktúrát" Olyan mondatok ezek, amiket sok esetben ma is le lehetne írni.

Külön érdekessége a kötetnek, hogy több mint egy fél évszázad képzőművészeti rezdüléseit követheti nyomon az olvasó egy igen jól képzett, tájékozott, széles érdeklődésű kritikus írásai alapján, (az első írás 1904-ben, az utolsó 1959-ben jelent meg), ugyanakkor ezek az írások olvasmányosak, polemikus hangjukkal érdeklődést keltenek. Tanulságos lehet ezért a képzőművészet iránt érdeklődőkön kívül a ma kritikusai, de a művészek számára is, akik sok esetben talajtalan próbálkozásokkal akarnak új művészetet produkálni. Ötven év ilyen jellegű áttekintése esetleg fogódzópontokat is adhat számukra a további munkához.

M. V.

...több elismerést érdemelnek némelyektől.

Kilenc KISZ-alapszervezet van a Szellőzőművekben. Ebből hét ipari tanuló szervezet. Az üzemben messzemenően jó a kapcsolata a KISZ-nek a párt- és gazdasági vezetéssel. Minden jelentősebb értekezletre, tanácskozásra meghívják a KISZ-csúcsvezetőség valamelyik tagját. Hallatják szavukat, elmondják véleményüket, kritikai megjegyzéseiket, hasznos és közérdekű javaslatokat tesznek. Felnőtt emberként, elvtársaknak, segítőtársaknak ismerik el őket, úgy is foglalkoznak velük. Sikerült elérni azt, hogy a szakoktatókat is bevonták a politikai képzésbe. Felismerték, hogy a termelésben jelentkező új eljárások, módszerek alkalmazásának egyik feltétele a politikai nevelőmunka. A Szellőzőművekben a felnőttekkel egyenrangú partnerek a kiszisták. S ennek a jó és baráti együttműködésnek eredménye az, hogy hat fiatalt javasolt a KISZ párttagnak az elmúlt évben. Maga ez a tény is bizo-

Magyar Úttörők
Országos Elnöksé
kárhelyettese, dr. A
né, az úttörők országá
ségének tagja, megy

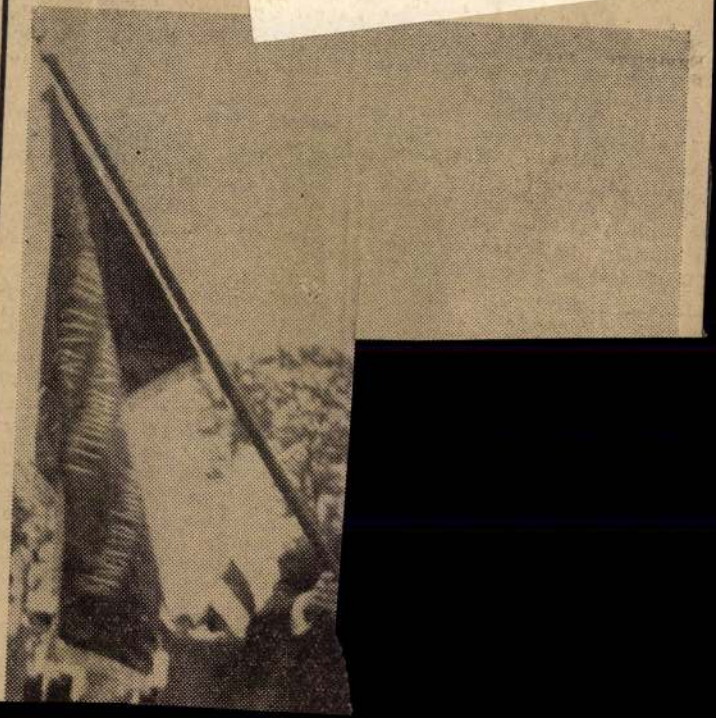

KÉPZŐMŰVÉSZET. Bölöni György művészeti írásai. „Képek között" a címe annak a testes kötetnek, amelynek anyagát *Erki* Edit irodalomtörténész válogatta össze *Bölöni* György irodalmi kritikusnak és publicistának (1882—1959), Ady egyik legközelebbi barátjának és a költő párizsi napjai krónikásának képzőművészeti tárgyú írásaiból. (Szépirodalmi kiadó, 1966.)

A gyűjtemény néhány darabja a régmúlt és a közelmúlt mestereivel (Leonardo, id. Pieter Brueghel, Székely Bertalan, Munkácsy) foglalkozik, a legtöbb azonban a magyar kortársakkal (Rippl-Rónai, Gulácsy, Fényes Adolf) és a modern franciákkal, akik közül több kiváló művésszel (Claude Monet, Rodin, Maillol, Bourdelle, Brancusi, Pascin) Bölöni személyes kapcsolatban is állott.

A kötet írásai legtöbbször nem hatolnak túl mélyre, a cikkek ritkán nyújtják a bemutatott mesterek munkásságának alaposabb analízisét, — Bölöni érdemei mégis igen számottevőek: a magyar művészeti irodalomban az elsők között ismerte fel Paul Cézanne életművének korszakos jelentőségét, s fenntartás nélkül támogatta azokat a magyar alkotókat, akik Van Gogh-ot, Gauguin-t, Cézanne-t tekintették vezérlő csillaguknak.

Az idő Bölöni ítéleteinek majd mindegyikét jóváhagyta; egyik, 1906-os cikkében például így írt az akkor mindössze huszonhárom éves Czóbel Béláról: „Czóbel nagy kolorista, akinek kezén pillanatok alatt születnek meg a bátor, hatásos színharmóniák." Nagy megértéssel állott a Kernstok körül csoportosuló *Nyolcak*-kör tagjai mellé; egyre-másra jelentek meg meleg hangú cikkei Czigány Dezsőről, Márffy Ödönről, a „különleges és páratlan jelenség"-ről: Tihanyi Lajosról, akinek „portréi igazi lélektani látományok", s a *Nyolcak* többi festőjéről, valamint a velük rokon szellemű szobrászokról, így a Beck-fivérekről, Vedres Márkról. Évtizedekkel később Bölöni jogos önérzettel mondhatta el önmagáról: „Elsősorban én voltam, aki ezt az induló festőgenerációt — a *Világ*-ban s másutt hadakozva értük — nyeregbe segítettem."

Bölöni György valóban nagyon sokat tett kora legelőremutatóbb, legértékesebb művészeti törekvéseinek és művészeinek népszerűsítéséért, — azért, hogy az újtól mindig idegenkedő közvélemény megbarátkozzon az első háború előtti avantgarde festészettel és szobrászattal; ő volt a Nyolcak érces szavú heroldja és éles pengéjű testőre, akire festő- és szobrász-bajtársai mindig számíthattak az epigonizmus, az avitt akadémizmus, a művészeti bezápultság ellen folytatott harcukban.

*

Újabb kiadványok Ferenczy Béniről. Az elmúlt esztendő legvégén került forgalomba a *Magyar Helikon* kiadó nagyformátumú *Ferenczy Béni-albuma*, amely az 1967-es év egyik legszebb magyar képzőművészeti kiadványa volt.

kímélő ütések nyomán. Lemeztelenítetti, mindenkából kifosztott csontvázak maradnak a csatatéren. A romok között ott hever az a hazug játék is, ami az utolsó kapaszkodót jelentette George és Martha számára, hogy valami értelmet adjon az életüknek. Mindenki előtt gondosan titkolva, csak egymás között játszották ezt a játékot, amelynek keretében gyönyörűen fejlődött, okosodott és végül már egyetemre járt: soha meg nem született fiuk. A menedéket jelentette számukra ez a kegyes mese a hétköznapok sivárságával szemben. Most, hogy ezt is kibeszélték és belerángatták a pocsolyába, Martha végül így búcsúzik tőle: „Én megpróbáltam, Isten a tanúm, hogy megpróbáltam... az egyetlen, amit megpróbáltam tisztán és sértetlenül megőrizni ennek a házasságnak a fertőjében, a csömörös éjszakákon, a szánalmas, ostoba nappalokon, szitok és röhej közepette... Istenem, micsoda röhej... megpróbáltam megőrizni a kudarcok során is, mikor egyik kudarc a másikat hozza, mikor minden új kísérlet dermesztőbb és csömörösebb az előzőnél, mert az egyetlen dolog, amit... az egyetlen személy, akit megpróbáltam védelmezni, e romlott, omlatag házasság fölé emelni; az egyetlen fény ebben a reménytelen... sötétségben... a FIUNK." Az asszony hosszú dikciója alatt George már hosszabb ideje a kezében tartott fekete kötésű szertartáskönyvből a „dies irae", dies illa"-t recitálja latinul.

Hogy mi ez a „fertő", ez a sok „kudarc", „medő kísérlet", amikről Martha beszél? A lehető legáltalánosabbak, a legköznapibbak, amilyenek úgyszólván mindenkinek az életében előfordultak vagy előfordulhatnak. Az el nem ért karriér, a létre nem hozott nagy alkotás, a menthetetlenül elszálló ifjúság. Albee gondosan vigyáz arra, hogy ne egyedi esetet rajzoljon meg, amellyel szemben könnyű így vagy úgy állást foglalni. Lépten-nyomon és magas művészi szinten általánosít, mert magát az emberi létet, annak értelmét (vagy értelmetlenségét) veszi célba, ahogyan a születés és halál mezsgyéi között elhelyezkedik. A hitetlen intenzitású és egy pillanatra sem lankadó feszültségű szöveg valóban, akárcsak a nagyító a fénysugarakat, egy pontba sűríti az emberi egzisztencia egész törékenységét, kiszolgáltatottságát olyan belső és külső tényezőknek, adottságoknak, amelyeknek nem vagyunk urai. Ugyanakkor nem a kétségbeesést sugallja, hanem a könyörtelen önmagunkba nézést, sorsunk őszinte számbavételét, és sürgeti a leszámolást minden olyan illúzióval és hazugsággal, amit csak azért találtak ki az emberek, hogy elkerülhessék a szembenézést a valóban lényeges kérdésekkel.

Albeet e darabjával kapcsolatban pesszimizmussal is vádolták. Pedig nem az, még csak nem is keserű, és telve van szánalommal. Csak éppen nincsenek illúziói, és úgy látszik, valóban nem lát ő maga sem megnyugtató kiutat. Problémafölvetése, és helyenkint frazeológiája is, katolikus kultúrájú, vagy legalábbis katolikus műveltségű íróra vall. De a legjobb esetben is csak

A képanyag — amelyet *Szántó Tibor* állított össze — szobrászatunk és rajzművészetünk mesterének főként a harmincas évek derekától kezdődő érett, kiteljesedett korszakát mutatja be. (A kitűnő — részben színes — fotókat *Gink* Károly és *Vattay* Elemér készítették.) A reprodukált művek hiteles képet adnak Ferenczynek, a reneszánsz szépségeszmény XX. századi életrekeltőjének munkásságáról; csupán az útkereső, ifjúkori alkotásokat mellőzi a kötet, amelynek oldalain női aktok, portrék, gyermekábrázolások közepette ott lájuk a művész egyik leghatalmasabb remekét, az 1951-es körtefa-Corpust is.

A hosszú és súlyos betegség esztendeiben készült virágcsendéletek közül is szerepel néhány; e kései akvarelleknek, rajzoknak nemrégiben *Perneczky* Géza szentelt finom esszét („Ferenczy Béni estéje", *Nagyvilág*, 1967. szeptemberi szám). Perneczky véleménye szerint e lapok — amelyeket „gyermeki ártatlanság" és „a hegyi kristályok tisztasága" jellemez — éppoly becsesek, mint a korábbi Ferenczy Béni-alkotások.

Az album élén *Illyés Gyula* baráti szeretettől áthatott arckép-vázlata olvasható. Hadd idézzünk pár szót Illyés írásából: „E művek, amelyek a kor minden vívmányának ismeretében készültek, rendkívüli erővel sugározzák egy rendkívüli lélek mondandóját... Ez a mondandó óriási: az, hogy a világ nincs elveszve."

A Helikon bibliofil Ferenczy-kiadványával egyidőben a *Corvinánál* is napvilágot látott egy kötet a művész oeuvre-jéről: *Szabó* Katalin fiatal műtörténész kismonográfiája. E könyvecskével is meg lehetünk elégedve (ha nem is minden tekintetben). A szerző kitér Ferenczy Béni eddig kevéssé ismert, kubista és negroid periódusára is („Női akttorzó" és „Térdelő férfi", mindkettő 1923-ból), tárgyalja magisztrális plakett-sorozatát, valamint szobrászatával azonos jelentőségű grafikai munkálkodását is, s — Renoir, Maillol, Charles Despiau személyében — megnevezi azokat a szobrászokat, akik Ferenczy Béni ösztönző példaképei voltak.

Nem tesz viszont említést Szabó Katalin Ferenczy Béni Krisztus-kompozícióiról, pedig ilyenek szép számmal vannak: „Krisztus a kereszten", relief. 1947; „Kálvária", relief, 1949; a már említett körtefa-feszület; „Krisztus megkeresztelése", bronzszobor, 1955; „Menekülés Heródes elől Egyiptomba", akvarell, 1960 stb. Kétségtelen fogyatékossága ez a kis kötetnek, amely ilymódon nem ád hiánytalan áttekintést a mester tevékenységéről.

*

Az iparművészeti Múzeum novemberben bemutatót rendezett azokból az üvegfestményekből, amelyeket *Bolmányi Ferenc*, az avantgarde piktúra egyik legkülönb hazai művelője készített egy szekszárdi vendéglő részére. Bár a századelején történtek kísérletek Magyarországon is az üvegfestészet megújítására (Rippl-Rónai, Kernstok, a gödöllői kolónia stb.), modern művészeink közül mégis kevésben ébredt fel az érdeklődés e művészeti technika iránt. Bolmányi Szekszárdra szánt üvegablakai mintha azt jeleznék: kezd megtörni a jég...

Bolmányi Ferenc festészetének régtől fogva egyik fő értéke a tüzes kolorit, a színek merész társítása: ezek az erények jellemzik nyolc *vitrage*-át is, amelyek — mint *Major Máté* építészettörténész-professzor írja a kis kiállítás katalógusában — „csorbíthatatlanul, a maguk teljességében hordozzák és — szószerint is — ragyogtatják Bolmányi minden alkotói kvalitását, visszahelyezve jogaiba az üvegfestészet kissé »divatjamúlt« műfaját." *(d. i.)*

ZENEI JEGYZETEK. (Pécsi Sebestyén és Margittay Sándor orgonaestje.) A Zeneművészeti Főiskola újjáépített orgonája jó alkalmat ad arra, hogy legkiválóbb orgonistáink hétről hétre telt ház előtt adjanak bizonyságot tudásukról és széleskörű repertoárjukról, amely a Bach előtti korszak nagy kezdeményezőitől egészen a hangszer legmodernebb irodalmáig ível. Ebben a nagy változatosságban mégis a megpihenés, az önfeledt rácsodálkozás pil-

lanatait jelentette Pécsi Sebestyén és M
műsorát Johann Sebastian Bach alkot

Kétféle alkat, kétféle játékmód ta...
estén. Pécsi Sebestyén inkább a művek sokarcúságát, a ...
ségeit a hangkombinációk ezernyi árnyalatát valósítja meg, mintegy figyelmeztet arra, mennyire gazdag és kimeríthetetlen az orgona hangja és általában Bach művészete. Külön szeretnénk kiemelni azt a pedagógiai törekvését, hogy műsorának mindegyik számát kotta nélkül adta elő. Így mindegyik mű legbelső rétegébe hatolva felszínre hozta az orgonaalkotásokban rejlő hatalmas lehetőségeket, azt a gyakran csak érintett belső tartalmat, amely a hang és a mögötte élő valóság között feszül. Bachnál pedig különösképpen figyelni kell a művek belső tartományára. Elég ennek jellemzéséül a magyarországi Bach-kultusz egyik legnagyobb alakjának, Hammerschlag Jánosnak könyvéből az In dulci jubilo című korálelőjátékra vonatkozó sorokat idézi (ez a darab is szerepelt Pécsi Sebestyén műsorán): „A mai Bach-hívő kell hogy fáradságot vegyen magának a szövegekkel való közelebbi megismerkedéshez, de még az evangéliumi énekekben jártas is ki kell, hogy kutassa a számos szövegváltozat közül azt, amelyikre Bach a címfeliratban utal. Figyeljük csak a csodálatosan gyöngéd színekben tündöklő Madonna képet: In dulci jubilo... Lefelé csörgedező triolák a dallam körül, mint mosolygó angyalfejek. És a tenorszólamból szinte lopva kandikál elő újból, egy zseniálisan egyszerű kánonban, a cantus firmus, tulajdon látásában gyönyörködve mint egy gyermek, aki egy csöndes tó napfényhímezte felszínén váratlanul felfedezte saját tükörképét." Érdekes ez a néhány mondat azért is, mert egy ma már talán korszerűtlen zeneirodalmi stílus kifejezésmódját tárja elénk, de vitathatatlanul igaza van ott, ahol a művek belső lényegét próbálja feltárni, és arra figyelmeztet, hogy nem elég a felszínt kimunkálni. Pécsi Sebestyén játékának egyik legszebb jellemzője ez a mélyre igyekvő gondos elemzés, amely sok zenei szépségnek lesz kútforrása. Kár, hogy olykor mintha kissé légiesebb, könnyedebb lenne a mai hangzáseszménynél. Igaz, sokszor figyelmeztetett arra játékmódjával, hogy a cembaló korában járunk amikor az emberiség nem szerette még a romantika óta feltorlódó hangtömböket, inkább a kifinomodott, választékos orgonahangban lelhette kedvét. A d-moll toccata és fuga előadását még így is kissé elsietettnek kellett vélnünk, s a művész pedáljátékának hangereje sem volt mindenütt egyensúlyban a regisztereken kikísérletezett hangzással. Felejthetetlen szépen sikerült a már említett In dulci jubilo mellett a g-moll preludium és fúga nagyszabású megszólaltatása és a C-dúr toccata szenvedélyes vallomása.

Hogy mit jelent a kotta nélkül való játék — a közönség idegeinek —, azt Margittay Sándor műsorának előadásakor alaposan megfigyelhettük. Minden lapozás állandóan izgalmat jelentett, és sokan inkább rettegéssel figyelték a művészt, mintsem elmerültek bámulatos játékába. (Meggyőződésünk egyébként, hogy olyan organistának, mint Margittay egyáltalán nincs szüksége partitúrára.) Pedig ahogy megszólaltatta hangszerét, ahogy regisztrálta műsorának számait, ahogy póztalan magától értetődő egyszerűséggel megoldotta a legvirtuózabb futamokat, az mind arra utal, hogy igen jelentős művészegyéniség, hangszerének európai rangú virtuóza. Ez a fajta Bach-játék valahogy közelebb áll hozzánk — hatalmas hangereje, és az a törekvése, hogy az égbetörő barokk gondolkodást kifejezze, korhűvé és korszerűvé formálják előadását. Nehéz lenne a romantikus hévvel és szenvedéllyel megszólalatott műsor bármelyik darabját is kiemelni, hadd idézzük vissza mégis a hatalmas c-moll passacaglia és fúga lenyűgöző előadását, vagy az a-moll preludium és fúga határozott karakterű és nagyerejű formába öntését. Margittay Sándor előadásmódjának egyik érdekes jellegzetességére is felfigyelhettünk ebben a műben, arra, hogy az ő számára mindegyik orgonadarab természetes egységet képez, olyan folyamatot: melynek csúcspontja van, de a csúcshoz el is kell jutni. Ezt a felívelő, felfelé törekvő folyamatot, amely valójában a zenei anyag belső megformáltsága, mindegyik műben tökéletesen megvalósította. Talán ez a magyarázata, hogy néhol romantikus-

BÖLÖNI GYÖRGY író, műtört

Visszakerül a Bölöni-emléktábla

Még a nyáron vették le Bölöni György író, művészettörténész, elismert Ady-kutató 1968-ban, a Fővárosi Tanács által elhelyezett emléktábláját egykori lakóházának kerítésoszlopáról, a villa felújítására, illetve átépítésére hivatkozva. Az épületből 4–5 lakásos társasházat is ki lehet alakítani, vagy irodát, de egy család is használhatja. Olyan régi, luxusnak számító kuriózumok találhatók benne, mint a mennyezetfűtés és a központi porszívó.

A felújított házat mostani tulajdonosa el akarja adni — jelenleg egy cég bérli —, az értékesítéssel megbízott ingatlanközvetítő, *Kováts Tibor* azonban közölte: csak arra várnak, hogy elkeljen a villa, az emléktábla megvan, és az új tulajdonos kérése szerint legkésőbb tavaszig visszahelyezik eredeti helyére vagy a ház falára.

Bölöni György 1959. szeptember 11-én hunyt el, a Kovács utca, ahol utolsó otthona volt, ma a nevét viseli. VERRASZTÓ GÁBOR

Budai Polgár 2008/26 – dec. 29 19. oldal

Bölöni György.

A "Nyolcak " 1911-es második kiállitásáról az "AURORA" c.folyóiratban cikksorozatot irt.

Bende J: a Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Bölöni György ujvidéki

A fiatal magyar művének gyakran gyűltek öme párisi otthonában (Campagne-Première utca 9) a nárad első évtiredében

Vigilia, 1963, 8 sz., 503 old.

Bölöni György, író, publicista, Kossuth-díjas / 1882–1959.

Magyar Jövő, Hungarian Daily Journal, New York, May 1, 1945.
a „Debreczen" magyarországi újság legfrisebb száma.

Károlyi, Vámbéry, Bartók és Bölöni a Nemzetgyűlésben. – a magyar haladás külföldön élő négy kiváló képviselőjét a Magyar Nemzetgyűlés tagjaivá választották.

Budapest folyóirat, 1988., 7., 35 – al

Pór Bertalan: Bölöni György
György Bölöni
Дьордь Бьольони

BÖLÖNI GYÖRGY A MŰVÉSZETI ÍRÓ

„Bölöni a művészet csillagképében született; a művészet elválaszthatatlanul részévé lett élete minden fordulatának."

Vedres Márk

Bölöni György (1882–1959) Kossuth-díjas író és publicista, Ady Endre és Károlyi Mihály barátja és harcostársa, a két háború közötti párizsi magyar emigráció tekintélyes egyénisége, a népi demokratikus Magyarország hágai követe, a felszabadulás utáni magyar irodalmi élet egyik jelentős alakja mint képzőművészeti kritikus, mint művészeti író is korának legjobbjai közé tartozott. (Nyilvánvaló mulasztás, hogy a különben oly alapos Zádor–Genthon-féle „Művészeti Lexikon"-ból hiányzik a „Bölöni György" címszó . . .)

Bölöni képzőművészeti esszéi, cikkei és bírálatai a „Népszavá"-ban, a „Világ"-ban, a Lyka Károly szerkesztette „Művészet"-ben, Zigány Árpád „Renaissance"-ában, Cserna Andor „Auróra"-jában, Kassák „Ma" című folyóiratában, a kolozsvári „Korunk"-ban s a század első felének egyéb haladó szellemű orgánumaiban jelentek meg.

Művészeti írásainak egy része klasszikus mesterekkel (Leonardo, id. Pieter Brueghel, Greco) és XIX. századi magyar művészekkel (Madarász, Székely Bertalan, Munkácsy, Deák-Ébner Lajos) foglalkozik. Különösen nagy figyelmet szentelt azoknak a festőinknek (Paál László, Szinyei Merse, Hollósy), akikben a modern magyar művészet előfutárait látta.

Bölöni 1903-ban Párizsba költözött; itt hamarosan bensőséges kapcsolatokat létesített a századelő legértékesebb francia művészeivel. „Az igazi Ady" című könyvében ezt olvassuk: „Gyakori vendége vagyok Rodin meudoni otthonának . . . Meglátogatom Marly-le-Roi-ban Aristide Maillol-t; járunk Giverny-ben, hogy megismerjük az öregedő Claude Monet-t . . . Van egy jó pajtásunk, egy fiatal román szobrász, a páratlan Brâncuşi." Rodint meg is interjúvolta; a cikk a „Népszava" 1907. évi karácsonyi számában látott napvilágot. Baráti viszonyban volt Charles Morice kritikussal és költővel is, továbbá Bourdelle-lel, a szobrásszal, a műkereskedő Vollard-ral és Jules Pascin-nal, az École de Paris tragikus véget ért művészével.

Ady Endre képzőművészeti ízlésének formálásában-csiszolásában is fontos szerepe volt Bölöninek. „Ady megkért, hogy beszéljek neki Gauguin-ről, ki volt, hogy élt, mit festett, milyen művész volt . . . Eléggé jól oldhattam meg feladatomat, mert anélkül, hogy egyetlen Gauguin-képet látott volna, a *Budapesti Napló*-ban tárcát írt, amelynél kifejezőbb megítélése alig volt akkoriban Gauguinnek . . . Ami érdeklődés, szeretet és hozzáértés mutatkozott Adyban az új művészet iránt, az jórészt az én nevelésem" – írta – túlzás és hivalkodás nélkül – Ady-könyvében.

Bölöni persze nem csupán Gauguin művészetének volt híve és értője, de Van Gogh-énak és Cézanne-énak is. A „Népszavá"-ban 1908. április 19-én Van Goghról ír – „A Ház" című folyóiratban pedig 1911-ben Paul Cézanne életműve előtt hódol: „Cézanne jelenti a helyesen értelmezett tradíciók újjáéledését. Művészetével és példájával ő az egyetlen *klasszikus modern* festő."

Természetes, hogy aki ennyire megértette Cézanne munkásságának lényegét, az nem habozott és a Kernstok körül szervezkedő „Nyolcak" mellé állott. Egyre-másra jelentek meg a meleg hangú Bölöni-cikkek Czigány Dezsőről, akinek „nincs dolga, amely ne lenne érdekes és amelyen ne nyilatkozna meg egy gazdag festő talentuma", – Tihanyi Lajosról, akinek „portréi igazi lélektani látományok" vagy Czóbel Béláról, „e nagy koloristáról, akinek kezén pillanatok alatt születnek meg a bátor, hatásos színharmóniák".

A századeleji magyar szobrászok közül Vedres Márk, Beck Ö. Fülöp, Fémes Beck Vilmos és Csáky József állott a szívéhez legközelebb, a grafikusok közül pedig Bíró Mihály, aki plakátjain „megszólaltatta azt a sokféle elégületlenséget, amely itt dúl közöttünk Magyarországon . . . Bíró Mihály keserűen, kegyetlenül, szatírikusan és lázongóan harsogja mindnyájunk közös nyomorúságának panaszait."

Az idő Bölöni ítéleteinek majd mindegyikét jóváhagyta, s ő – élete alkonyán – jogos önérzettel mondhatta el magáról: „Elsősorban én voltam, aki ezt az induló festőgenerációt *(ti. a „Nyolcak"-at, D. I.)* – a *Világ*-ban s másutt hadakozva értük – nyeregbe segítettem."

Az „Élet és Irodalom" 1959. január 9-i számában Bölöni köszöntötte az akkor 90 esztendős Lyka Károlyt: „Lyka munkáinak mindegyike fejlesztette a képzőművészeti kritikát; benne él ő mindenképpen művészeti életünk eredményeiben."

E jellemzés maradéktalanul érvényes az idézett sorokat papírra vető Bölöni Györgyre is, aki a meddő epigonizmus, az elaggott akadémizmus ellen folytatott polémiáival s a századeleji magyar képzőművészeti reneszánsz jeles alkotói (Rippl-Rónai, Gulácsy, Fényes Adolf, Vedres Márk, Pór Bertalan, Berény Róbert stb.) melletti hűséges kitartásával, rendületlen agitációjával múlhatatlan művészettörténeti érdemeket szerzett.

Dévényi Iván

BÖLÖNI György

Műveset, 1977/2

megirva

Bölöni János

centum pater

Kolozsvári asztalosok

1. l.

BUDAPEST
42 III -8 9

Szobor „Ebédelő munkás"

Bölöni Kató

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 9-10 sz. 411-414. o.

Lebestyén Gyöngyi: kiállítási beszámoló.-

Magyar Sfjutági képzőművészeti kiállítás.

Bölöni Kató szobrász nőv.

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 9-10 sz. 411-414. o.

Sebestyén György: kiállítási beszámoló.

Magyar Ifjusági képzőművészeti kiállítás.

Bölöni Kató

Szabad Művészet, 1949.

III. évf. 7-8. sz. 346-347. o. Kiállítások

Sebestyén György beszámolója:

Munkások művei között.

Szobor „Ebédelő munkás"

Bölöni Kató

Szabad Művészet, 1949.

III. évf. 7-8. sz. 346-347. o. Kiállítások.

Sebestyén György beszámolója:

Munkások művei között.

Bölöni Kató munkászobrász.

Magyar Nemzet.

1949. VII. 23., 2. old.

(: Jeszámoló :)

MDK

Bölöni Kató, szobráaz
WM-iskola.

233. Ebédelö munkás.

Nagy. Mj. Képzöm. Kiáll. /VIT/
Föv. Képtár 1949 aug.16.-szept.1e. Kat.

Ø Bölöni Kató

Nobrán

l.

Szabad Művészet.

1949. 412. l.

158/1946
III.
4.

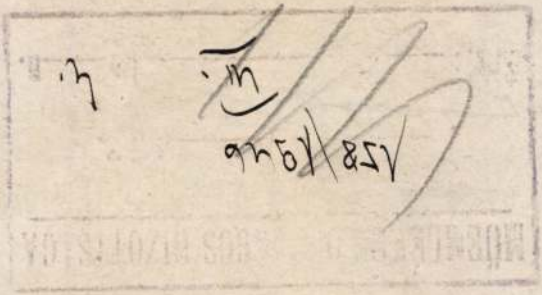

A hivatalos másolat hiteléü

irodavezető.

Bölöni Kató

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Tanács E.) Hirlap

Megjelent: AUG 23 1949

93

Fiatal képzőművészeink a Fővárosi Képtár kiállításán

A Magyar Ifjúság Népi Szövetsége a Világifjúsági Találkozó alkalmából a magyar ifjúsági képzőművészeti kiállítást rendezett a Fővárosi Képtár termeiben. Az egész ország festő-, szobrász- és iparművész fiatalságának tehetségei vesznek részt e nagyméretű kiállításon, amelyre a képzőművészeti és iparművészeti főiskola, a budapesti és vidéki üzemi és más szabadiskolák, valamint a honvédség képzőművészeti tanfolyamai növendékeinek munkáiból válogatták ki a legjobbakat. Több üzemi szabadiskola és legutóbb a honvédség is rendezett már kiállítást, amelyen művészeti tanfolyamának eredményét mutatta be. Ez a közös kiállítás azonban a fiatalok kiválogatott java munkáit tárja a közönség elé. Az itt szereplők majdnem kivétel nélkül már azok a növendékek, akikből nem műbarátokat nevelnek hanem a jövő művész nemzedékét képezik ki.

E szigorú rostáláson átesett kiállítók közül is a legtöbb eredeti, jövővel biztató tehetség a szobrászatban jelentkezik, de a festők, rajzolók és iparművészek sem maradnak el nagyon a szobrászok mögött. Martsa István (Üvegfuvó), Turcsányi Árpád (Partizán), Lesenyei Márta (Kalászszedő), Kardos Győző (Fémöntő), Marton László (Lovas-szobor), Vasas Károly (Kőfaragó), Schwarcz László, Rozbora Béla, Domján István, Varga László, Farkas Ibolya, Bölöni Kató, Kiss István, Illés Gyula, Bajor Ignos, Konyorcsik János a szobrászok, Medguesi Sándor, Zsille Győző, Savelli László, Zala Tibor, Szemes Piroska, Szelesi Zoltán, Rozanics Tibor, Hegyi György, Kálóczy Mihály, Boloe Sándor, Weitinger Adolf, Kovács Béla, Litkei József, Tüske István, Vemelbocki Ferenc, Tövisváry Olga, Károlyi Ernő, Nagy Lajos (mozaik) a festők és rajzolók, Munkácsy Mária az iparművészek közül a legfeltünőbb tehetségek.

Az alakuló, fejlődő társadalom mindig meghatározta a művész szemléletét, sőt formanyelvét is és az igazi művész a saját egyéniségének eredeti eszközeivel — tárgyválasztással és stílusával egyaránt — korának életét fejezte ki. A most kialakuló új társadalmi élet jelenségeit már hírneves művészeink közül is számosan megláttak és egyéni módjukkal ábrázolták, az új világ életének kifejezői azonban a jövő művészei lesznek. E kiállítás művészeti életünknek valósággal útfordulót jelző eseménye, amennyiben e főiskolai növendékek, munkás- és paraszti fiatal értelmiségiek és honvédek itt bemutatott műveikkel azt bizonyítják, hogy belőlük fejlődik ki a korszerű valóság-festés és realista mintázás új nemzedéke. Mert nemcsak felismerték a művésznek a saját korát kifejező hivatását, de hajlamuk, tehetségük is van arra, hogy azt betöltsék.

Tamás Ernő

gének szeretnék megemlíteni. A ba-
tizfalusi román és magyar dolgozó
parasztok, akiknek egy kollektív

mán vendégeit *Mihályfi Ernő* üd-
vözölte. Kiemelte, hogy a *barátsági*
fogadás napján van öt esztendeje
annak, hogy a Szovjetunió hadse-
rege felszabadította Romániát a fa-
siszta iga alól és megnyitotta szá-
mára a szocializmus felé vezető
utat. Meleg szeretettel köszöntötte
a román küldöttség vezetőjét,
Gheorge Florescut, a román mun-
káspárt központi bizottságának tag-
ját, aki részletes beszámolót tar-
tott a román népköztársaság ötesz-
tendős munkájáról és annak ered-
ményeiről.

— Országunkban — mondotta többek közt — a földreform során felszámoltuk a feudálizmus ma-radványait. A földesuri osztály, amely a parasztság veritéke árán gyarapodott, nem létezik többé, a legfőbb ipari termelőeszközöket ál-lamositottuk és ezek a dolgozók kö-zös tulajdonává váltak. Ország-gunkban uj államgépezet működik, amely *a néptanácsok bizottságain keresztül alkalmat nyujt a dolgozó milliónak, hogy tevékenyen részt vegyenek az ország vezetésében.*

— A nemzetiségi kérdést lénye-gében megoldottuk, ahol a mult rendszerek idején a legkiméletle-nebb nemzetiségi elnyomás uralko-dott, *ma az együttélő nemzetiségek teljes szabadsága és jogegyenlőse-ge érvényesül.* Egy szatmármegyei esetet szeretnék megemliteni. A ba-tizfalusi román és magyar dolgozó parasztok, akiknek egy kollektív

egy gyönyörű vidéket óvastam!" "Nemlen tová-
nézte (a laikus) a belvederi Apollót, annál jobb
érezte magát!"

Ez az, uraim! annál jobban érezte magát!

Ez magában foglal mindent! Ő nem keresi a képb
a folt szétbontását, őt nem érdekli a poétának na
„megláttasai", ő talán nem is tudja definiálni a vé
ményét, az érzését, de ha ő „jól érzi magát" a b
vederi előtt, ez azt jelenti, hogy ez a szobor a lelkét
fért, e nehány perc, amit előtte töltött, alapos
csiszolta a szépérzékét és elmulhatatlan nyomot ha
benne.

Ez az igazi hivatását betöltő művészet, a mind
kommentár, a minden előszót és katalógust mellő
művészet!

Jelenleg másfélezernél több kép lóg Budapest
ideiglenes kiállitások keretében. A legkisebb, de
legbecsesebb Kernstocké.

Az embert önkéntelenül is áthatja az az érzés, ho
független és komoly emberrel áll szemben. Ar
akar, azt a legkomolyabb meggyőződéssel akarja.

Elhisszük neki, hogy nem a korhoz-simulás, ne
holmi külső körülmények változtatták meg (el
gyakran) felfogását. Ő a „nyolcak" között az egy
len, akit akár tetszik, akár nem, komolyan kell ven
Hiszen azzal sem lehet vádolni — mint a többit
hogy nem tud rajzolni. Hiszen mielőtt fonott kalá
nak rajzolta a lábat és mielőtt a melleket a csipők

BÖLÖNI KISS ISTVÁN

halálhír. ld. Hawas Gertrud

UJ TÜKÖR 1962.XIX.évf. 16. sz. 43 o.

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megf

3. A dijazás számitásánál alapulvett munk

4. A jogviszony tartama:

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes eng

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jö
levonásra.

Budapest, 197.....

.....

megbizott

Bölöni Sámuel, asztalosmester

MDK

neve szerepel a kolozsvári céhkönyv XVIII.sz. harmadik negyedének megfelelő részében.

14.o. (12.jegyz.)

Balogh Jolán: Kolozsvári renesszánsz láda 1776-ból.

KolozsvárEml. 9-23.o.

megírva Bölöni Sámuel

XVIII. n

Kolozsvári antalonok

2. 1

Tek.

Európa Film,
Könyv; Lapterjesztő és
Könyvkiadó R.T.

Budapest V.

O Bölöni Sikó Miklós
festő

lásd
Sikó Miklós, bö-
löni alatt

BÖLÖNI SIKÓ MIKLÓS ERDÉLYI FESTŐMŰVÉSZ ISMERETLEN ÖNÉLETRAJZA

Félszázadig nem volt ismertebb nevű arcképfestő Erdélyben Bölöni Sikó Miklósnál. Iskolás gyermek korától, az 1830-as évek elejétől készültek szénrajzai, majd vízfestményei. 1845-től előbb Borszéken, majd ugyanazon év októberétől fél évnél tovább Bukarestben, 1849 első felében pedig mint fogoly katonatiszt Przemyslben — családja hagyományai szerint Stryjben is — dolgozott. Aztán hazavergődve hónapokig túlnyomólag Kolozsvárt bujkált és festegetett, hol saját nevét, hol Bölöni előnevét jegyezve alkotásaira, mindaddig, míg Urban Károly császári ezredes támogatása révén feleségével együtt Münchenbe útlevelet nyerhetett. Innen héthónapi tanulás után újra hazatért Erdélybe, hogy ismét fölvegye termékeny alkotó ecsetjét, melyet aztán csaknem hosszú élete végéig forgatott. Marosvásárhelyen 1900. május 5-én halt meg, 82 éves korában. Alig múlt halálának negyedszáz éve, s a művészetek azóta olyan hatalmas lendülettel törtek előre, és oly sok új nevet dobtak föl, hogy Sikó Miklós már egészen a múlté lett. De a feledésé nem lehet soha. Termékeny és hosszú munkássága már csak alkotásai számánál fogva is beírta Sikó Miklós nevét a magyar arcképfestés történetébe; különben sok akvarell-arcképe minőségben is a legértékesebb művészi emlékek közé tartozik.

Igazi szerencsének tarthatjuk, hogy e kiváló művésznek élete legértékesebb idejéről önéletrajza maradt.

Ezt az önéletrajzot kétségtelenül Simén Domokos unitárius teológiai tanár gyűjtőbuzgalma csiholta ki a művészből.

Simén Domokos sokoldalú gyűjtő volt. Maga is elég jól rajzolt (tanuló korában ő festette társainak az akkor még szokásos név- és ünnepnapi üdvözleteket, sőt elvállalta fehér ládák kifestését is szép tulipántosra, hogy abból jövedelmet szerezzen). Meg tudta tehát ítélni Sikó Miklós értékét, s úgy látszik, hogy midőn 1866-ban Székelykeresztúrról Kolozsvárra jött át, itt szélesebb körben megindított adatgyűjtésének egyik eredménye lett Sikó Miklós önéletrajza is.

Az önéletrajz keletkezése idejét nem tudjuk pontosan megállapítani. Annak a negyedrétbe hajtott ív papirosnak, melynek nyolc lapjára Sikó viola tintával önéletrajzát sűrű sorokba leírta, még csak vízjegye sincs, s így még ennyi külső jel sem ad keletkezése idejére támaszpontot. Azt azonban tudjuk, hogy Simén már 1877-ben súlyos beteg volt, s 1878. szeptember 9-én meg is halt. Kis önéletrajz-gyűjteményének egyik legérdekesebb darabja, Bálint Gábor keleti nyelvésznek önéletrajza 1877-ből való. Sikó viszont önéletrajzát 1866 utáni eseményekkel, felesége évekig tartó súlyos természetű betegségének elpanaszolásával végzi, s magát az élet estéjén élőnek nevezi. Felesége az önéletrajz írásakor életben volt. Gyászjelentése nincs meg az Erdélyi Múzeum nagy gyászjelentés-gyűjteményében, s így most nincs alkalmunk halála idejét megállapítani. Azonban mindezeket összevetve is bizonyos, hogy az önéletrajz 1867 és 1877 között, talán inkább az utóbbi évhez közelebb készült.

Kelemen Lajos Művészettörténeti tanulmányai
Kiadás, Bukarest 1977.

ben olcsón fogadván munkáját, a szegődött summával (nagyon megkárosodván) ki nem jöhetett. Melynél fogvást ahol megforduland, mindeneknek kegyességekben alázatosan ajáltatik.

Signatum Kál, die 13a Junii A.D. 1817.

Csürös káli munkája, Szent János oltára, igen egyszerű, empire szabású mű. A templom hajójában, a déli fal mellett van elhelyezve. Oldalról egyszerű, fehér, aranyozott fejű korinthoszi oszlopocskák keretelik, s Szent János képe mellett kétfelől szépen faragott, gazdagon aranyos rózsavirág és levélfonat foly le. A kép felett pedig a Bánffyak koronából kinövő kardos griff-címere ékeskedik. Valóban nehéz elgondolni, hogy mit dolgozhatott ezen az oltáron készítője oly sokáig.

Az a főoltár, melyet renovált, eredetileg Mária szeplőtelen fogantatására szentelve, 1761-ben görgényszentimrei Berzentzey István marosszéki főkirálybíró és felesége, káli Kun Ilona költségén készült. Elég ízléses barokk munka, arányai jók, oszlopai csinosak. A széleire helyezett egy-egy férfi és női szent közül az előbbi jobb, ellenben a nőt — bár az aránytalanságokat a barokk öltözet leplezi — a művész feltűnően rövid derékkal és rövid alsó lábszárral faragta. Az arc azonban kifejező, áhítatos, imádkozó. Kár, hogy a készítőről itt sem tudhatunk semmit.

A kis kézirat rendkívüli becsét legelsősorban a gyermekkori adatok nyújtják. A zseni tüze ott szikrázik a gyermek Sikóban, midőn az asztallapjáig alig érve fel, már rajzolt, anélkül, hogy arra valaki tanította volna, vagy midőn ügyvéd atyja aktáiból az írást rajzolta, mielőtt a betűket ismerte volna. Hétéves korában pedig a jellegzetes arcokat a megismerhetésig le tudta másolni. Aztán látjuk, hogy mennyire érezte hivatottságát, s mit küzdött, hogy a művészet terén érvényesülhessen. De itt szembe találta magát atyja balvéleményével; apja ugyanis hallani sem akart arról, hogy fia holmi „piktor" legyen, s a szép magas, sugár fiát okvetlenül katonának szerette volna látni. Erről a pályáról azonban egy protekciós ifjú úr elütötte. Nem akadt olyan támogatója sem, aki bár kölcsönként nyújtsa a maga erején is megnőtt ifjú művésznek a magasabb kiképzéséhez szükséges összeget. A fiatal tehetség jogot tanult, kancellistáskodott a marosvásárhelyi királyi tábla mellett, s ott látta meg azt a szép, kék szemű, szőke lányt, aki aztán egész életsorsára elhatározó befolyást gyakorolt. Filep Róza, Filep József országos közügy-aligazgató leánya volt ez, kinek atyjáról Kővári László *Erdély nevezetesebb családai*ban azt írja, hogy „egyike volt azon lángelméknek, kik költőnek, írónak születtek, s a Parnassus helyett a perlekedés kopár mezejére sodródtak". A leány szülőinek Marosvásárhelytől nem messzire, Vajában volt birtoka. Elég jó módban éltek, de kilenc gyermek s köztük öt leány mellett a jómód csak az atya életéig és az osztozásig volt biztosítva. Így Sikó Miklós atyja, István királyi táblabíró, kinek Septéren, a Mezőségen volt szép birtoka, fia szerencséjét valószínűleg gazdagabb házassággal szerette volna anyagi oldalról biztosítani, s ellenezte fia választását. Sikó Miklós azonban Marosvásárhelyről néha éjjelenként, máskor Septérről vadászat színe alatt el-eltűnve lovagolt Vajába, s Kővári László egy kéziratos följegyzése szerint már közel állott a kitagadáshoz, midőn az imádott leány elnyerhetése reászorította őt, hogy művészetével keresse meg életfenntartása lehetőségét. Így ment 1845 nyarán Borszékre bojárokat festeni, s úgy látszik, hogy ezek biztatására jutott Bukarestbe is. Ez év őszén megnősült. Bukarestből atyja hívására és bocsánatát megnyerve 1846-ban hazatért, s ekkor feleségével Kolozsvárt, az atyjától átengedett Majális utcai telkükön lakott, míg az 1848-i forradalom magával nem sodorta.

Végtelen kár, hogy ezekről nem szól részletesebben. Kővári feljegyezte, hogy Sikóné a forradalom alatt férfiruhába öltözve követte férjét. Ha ez tény, akkor ez csak 1848 őszén és telén vagy férje hazaérkezése után, 1849-ben történhetett.

Az önéletrajz tisztázza Sikó művészi kiképzésének kérdését is, mely kevés kivétellel önképzés volt. Ennek alapján Kővári adata, mely szerint Sikó 1845-ben müncheni festőakadémiai oklevelet nyert, nem bizonyult igaznak. Ellenben tény az, hogy Barabás Miklóstól fiatalon egy hónapig vízfestést s 1850-ben Münchenben hét hónapig rajzolni tanult. Itt elsajátította az olajfestés technikáját is, melyet aztán Münchenből hazatérve kezdett mívelni, s a vízfestéssel hatvanéves kora tájában föl is hagyott.

Pedig Sikó tehetsége főleg a vízfestésben volt kiváló, s az 1845-től

1855-ig terjedő évtized volt munkásságának fénykora. Ezalatt nagyszámú elsőrendű arcképet alkotott. A késői iskola inkább nyűgözte, mint fejlesztette őt, s az olajfestésben nem emelkedett magasabbra a középszerűségnél. Mint termékeny és értékes művész azonban az alkotások százaival élete végéig becsülést vívott ki nevének, s kiváló szerencsének tarthatjuk, hogy önéletrajza reánk maradt.

Itt egész terjedelmében adjuk.[1]

Tisztelt barátom, Simény Domokos felszólítására, lehető röviden, tiszta őszinteséggel igyekszem megírni életem azon mozzanatait, mellyek annak folyamába jelentékenyek valának.

Kedves Atyám, ki végezvén tanulmányait, igen fiatalon azon szerencsében részesült, miszerint herceg Eszterházy császár-huszár nevet viselő ezredébe felvétetvén csakhamar hadnaggyá neveztetett, de szép reményű jövőjét el kelle hadnia édesannya óhajtására, ki egyetlen fiát öregségére nem nélkülözheté; hazajövén, egybekelt Farkas Anna drága Anyámmal. Ezután alkalmazást nyert a felséges Királyi Kormányszéknél, később az Erdélyi Királyi Táblán, hol <1>848-ig szolgált mint ülnök. Én születtem 1818-ban, igen gyenge testalkattal, nem sok remény volt tartós életemhez. Ez okon, hogy erősödjem, hidegnek, melegnek kitéve, minden tekintetbe meglehetős szigorral neveltettem, mi csakugyan szívóssá és kitartóvá edzett. Jó Atyám már 4 éves koromban lóra tett, rendre belészoktatott annyira, hogy már kilencéves koromban bizton és bátran ültem a lovat. Ez második szenvedélyem vala, mert az első vala a rajz, anélkül, hogy valakit láttam volna véle foglalkozni. Már kiskoromban folytonosan rajzoltam, emiatt nagyon sokat is ültem, alkalmasint ezért szoktatott főképpen lóra jó Atyám, hogy mozgásom legyen, mert ezenkívül egyebet nem tettem. Játékra, mint más gyermekek, annyira nem fordítottam időmből, hogy annak egy nemét sem értém. Már 7 éves koromban idősebb jellemzőbb arcokat a megesmerésig hasonlóvá rajzoltam. Hideglelős sokat voltam. Midőn napokig kellett ágyba lennem, viaszból nyomban állatokat, arcokat, lógós fővel, forodzott ujjakkal készítettem. A tanulás bekövetkeztével jóval kevesebb idő jutott erre; azonban egy olyan tanítót vettek fel jó szüleim, ki maga is saját szorgalma után meglehetősen rajzolt, már azon korhoz képest, midőn az nem vala tantárgy, sőt még a mindennapi festő is oly ritka vala, mint a fehér holló. Igen, mert a korban nállunk a festészet mint piktúra, de nem mint művészet tekintetett. Így teltek drága napjaim, rajzoltam, midőn a tanulásból ráértem játék helyett, de cél nélkül; csak mint ártatlan mulatságot engedék szüleim. Azonban bennem ezen szenvedély — most tudom, ha visszagondolok — a legnagyobb hatalommal működött. Megtörtént az, hogy az asztalt alig érve fel, az asztal szélibe annyira elnyomtam mellemet, hogy csaknem összerontám. Rájöttek az okra, eltiltották a rajzot. Elszedtek minden eszközt, de pennám vala, holott még a betűket nem esmerém, tehát pennával rajzoltam, cerra ductilissal raktam ki vörös öltözetét rajzolt tárgyamnak, s ha egyebet nem rajzolhattam, a folyó írást Atyám asztalán fordítva kapván magam elibe, végig lemásoltam, úgy hogy elolvasható volt, bár mint mondám, egy betűt sem esmertem. Drága jó Anyámat 12 éves koromban vesztettem el; rajtam kívül egy leány- és egy fiútestvérem szorítkoztunk jó Atyánk magángondjára, kit ezen csapás rettenetesen sújtott. Mint nagyobb, őrködtem kis testvéreim, úgy szerencsétlen Atyám felett, kit gyakran találtam eszméletlenül jó Anyám sírjánál.

E körülmény hátrányos vala szenvedélyes foglalkozásomra is. Később vadászat, mert ezt is szerettem, a lovaglás sok szép időmet elrabolá, rajzoltam ugyan ekkor is, de sokkal kevesebbet, annyival is inkább, mert ha néha akadott, ki Atyámnak

azt tanácsolá, hogy képeztessen festőnek, azt felelé, hogy nem akar fiából pictort csinálni. Megjegyzendő, akkoron pictornak, comédiásnak lenni nem nagy dicsőség vala, kivált kinek virita 7 szilvafája.

De mindemellett midőn a felsőbb osztályokat hallgattam, a jogot, úgy királyi táblai írnok koromban, tanulótársaimat, bajtársaimat, kikkel közelebbi esmeretségbe voltam, mind lerajzoltam, előbb fekete crétával, később vízfestékkel, s minden munkám hasonló vala, úgy, hogy magamtól meglehetősen haladtam, sőt keresett lettem mint műkedvelő. Jó Atyám, ki katona is volt, s gondolom, szerette is azon pályát, kisgyermek koromban belém oltá, hogy nékem katonának kell lennem. Mint emlékszem, <1>838-ban Udvarhelyszék részéről kieszközlé, hogy a magyar gárdába ajánltassam, és fel is vétettem; azonban az akkori Commandírozó Tábornok Úr egy rokonával töltvén be helyemet, abbamaradott, mit én igen zokon vévén, továbbit nem sürgettem, holott ezen helyzet elérésében éltem, mert hittem, hogy Bécsben a festészetet sokra vihetem, erőt rá magamban helyes mérvben esmervén. Ekkor is sok lelki fájdalmat állék ki, de csak nem hattam fel festészetemmel. A csontra festést nagy odaadással folytattam. Uraink közül némelyeket felkértem, hogy segítsenek, ígérvén, hogy egykoron megtérítem a rám forditott költséget, mivel jó Atyám nem volt hajlandó oda küldeni, hogy kimívelhettem volna magam. De meleg szavaim elhangzának a sivatag pusztának.

Bárhogy akartam e pályán haladni, mindég meghiúsult. Végre én is megtaláltam azt, kit többé feledni nem tudtam, kit imádtam, kiben életem, boldogságom összpontosult, ki e kebel minden mennyei érzelmeit szunnyadó parányiságából óriássá nevelte, ki által szerettem, karoltam az egész mindenséget magasztos ábrándokban. Ekkor minden egyebet feledtem, csak azon egyre törekedtem, hogy valaha magaménak mondhassam. Ez azonban nem vala kis feladat, mert égy magasztos lénnyel álltam szemben, ki a mindennapiságon messze felül állott minden tekintetben, sőt Atyám akaratával is szembeszálltam ezáltal, mert vagyoni tekintetben mindketten szegények valánk. De mit gondol ilyesre a kor ez ábrándos szakában egy olyan fiatal? Haladtam hát célom felé, küzdve folytonosan, míg végre megnyervén hajlamát, győztem. Egymáséi lettünk, s mint két gyermek, miután áldott Atyámtól elszakadva, vagyoni tekintetben magamat oda tereltem, hogy jelen és jövőre nézvést fentartásunkra gondoskodnom kelle. Nem volt egyébb hátra, mint lehető idegen helyt mint bérért dolgozó festő lépjek fel. Így mentem 1845-ben Borszékbe, hol akkor sok bojár volt, s festettem először égy esmerőst mutatványul, mire halmoz munkám akadt. Szorgalmam után a rövid gyógyidő alatt szép összveget szereztem összve, minek következtében azon év Októberében meghüteltem. Bémentünk Bukarestbe, hol már esmerőim révén azonnal folytathattam keresetemet, — ennek köszönhetem, hogy festő lettem. Ha más házasságot teszek, vagyoni helyzetem nem kényszerítvén égyfelől, másfelől az összveköttetés tilthatta volna a pénzes keresetet; abban kellett volna hagynom művészetemet. Bukarestbe vettem jó Atyám levelét, melyben írja, hogy úgy hallotta, hogy ott vagyok, mire válaszomban bocsánatát kérve akarata elleni tettemért, más levelében hazahív. Bár ne jöttem volna, ott szép jövedelmem volt, tovább mehettem volna, mig végre ki is képezhettem volna magam, de az öröm, hogy Atyám megengedett, hazahozott <1>846-ban. Rá két év eltelt, nem is tudom hogy, midőn kiütvén <1>848-ba a forradalom, magam is részt vettem benne. Mit is tehettem volna egyebet? A hazáért, szent szabadságáért küzdöttünk, s ez előttem mindenek felett állott. Mentem hát, elhagytam imádott nőmet, egész lélekből honvéd voltam, előbb a marosszéki mozgó nemzetőrségnél, innén, midőn a 87-ik honvéd zászlóalj alakult, miután szolgálata alatt szerencsém volt nagy Tábornokunkat, Bemet megismerni, anélkül, hogy folyamodtam volna, a Tábornok Úr, meglehet némely nagyobb

tiszt pajtásim ajánlatára is, kegyeskedett a 87-ik honvéd zászlóalj 4-ik századához főhadnagyi ranggal kinevezni. 1849. Február 18-án a királynémeti csata alkalmával elfogattam. Bukovinán, Galícián fel Psemiczelig exportáltak. Csernovicon túl már mint felesketett osztrák katonát. Itt mint beteg több fogolytársaimtól kórházba maradtam, hol több héti betegeskedés után jobban léve, kinyilatkoztattam egyik alorvosnak, hogy ha crétát, papírt szerez, lerajzolom. Ez kapván rajta, meghozá. A kép sikere a kórházi parancsnokot, főorvost stb. kíváncsivá tevén, én jobb helyzetbe jöttem, rajzolván az említetteket, még annyi szabadságot eszközöltem magamnak, hogy innen megszökhessem. Volt ugyan még ez előtt a kórházban egy kínálkozó alkalom, midőn ha sikerül, Párisba menekültem volna, de ez dugába dőlt, pedig úgy lehet, sőt hiszem is, ha oda menekülhettem volna akkoron, nevezetes festő lettem volna, mert szenvedélyem, kitartásom felülmúlhatatlan volt.

A Kárpátokon át gyalogösvényen öt éjjen át vezettetve egy rusznák által, a legkényesebb körülmények között, áthatoltunk [...] előbb Zovány helységébe, hol becsülletes vezetőm könnyes szemmel maradott el, Homonnára. Munkácson, Nagykárolyon, Nagyváradon, Kolozsváron át Marosvásárhelyre. Ide előbb értem, mint Váradról írt levelem, mely ma is megvan. Innen azon éjen gyalog mentem hajnalra, a legszebb hajnalon Vajába, imádott Rózámhoz, kiről már több havak olta semmit sem tudtam, s ki épen szekérbe volt ülendő, Galiciába indulni, engem felkeresendő. Gondolható ilyen időben, ennyi viszontagság után (mert, hogy unalmas ne legyek, igen sok kalandos körülményt elhallgattam) mily édes, mily boldogító vala a viszontlátás. Nemsoká az árnány győzött, miután két hatalmasság fegyvere már nagyon is lankadni kezde a lelkes és kifáradhatatlan magyar fegyverek alatt. Hazánkban idegen módjára bujkáltunk, így én is, itt Kolozsvárt esmeretlen szállásomba zárkózva, honnan csak sötét estve mentem ki magamat kijárni, s hol létemet csakis osztrák tisztek tudák, kik azonban még csak nem is sejték, hogy ecsetnél egyebet fogtam kezembe, kiket ősztől egész télen át festettem, míg tavasszal az az Urbán ezredes is, ki Besztercén, midőn az első nap mint foglyot elébe kísértek, agyon akart lövetni, festetni óhajtván magát, magához rendelt. Kevés tétovázás után el is mentem, őtet, családtagjait lefestettem, amidőn nagyobb fija festés közben kérdezte, hogy van-e még testvérem, melyre igennel felelve mondá, hogy azt Szeretfalvánál elfogták, s annál is szép képek voltak. Erre én nem feleltem, de másnap ülés közben maga az ezredes is épen így szólván hozzám, nem hagyhattam felelet nélkül, mondván, hogy az én voltam, mire ő a legnagyobb örömét fejezte ki, hogy láthat, s lám, ezen ember, ki Besztercén arányomban vad állat volt, ettől kezdve a túlságig udvarias lett. Munkám bevégeztével kértem Münchenbe útlevél kieszközlését, a festő akadémiába menni szándékom nyilvánítván, mit néhány nap alatt ki is eszközölt, s én jó Rózámmal együtt azonnal el is indultam. Siettem, mert ha a sok delator közül valamelyik hivatalosan felád, mindenesetre bajba hoz. Ezen körülménynek köszönhetem, ami keveset tudok, mert különben eszembe se jutott volna ily szomorú körülmények között hazámat, rokonaimat elhagyni. De Münchenben 7 hónapnál tovább nem lehettem a víz meszes volta miatt, sőt vagyonom se igen engedé. Nőm előbb hazajött, én későbbre. Ezután születtek ma is élő gyermekeim négyen, három fiú és egy leány. Mielőtt felmentem volna, két kedves leánygyermekem elhalt. Ezután mind olajba festettem, bár ha Münchenbe csak rajzot tanultam, valamint azelőtt is Barabás jeles festőnknél vett havi tanulási időt kivéve. Ezalatt égy vízfestékbe dolgozott arcképet festettem. Szóval amit tanultam, összevissza 9 hóra megy, az olajfestést pedig csak magam szorgalma által, keveset látva festeni, vittem annyira, mennyit tudok. De így is boldog voltam 1866 tavaszáig, tehát 20 évig. Mint házas, kölcsönös tiszta szeretet, égy akarat volt köztünk. Ekkor Czakó Sigmondné, a jeles színész Czakó Sigmond édes Anyja, másik fiával Constan-

tinápolyból hazajövén ide Kolozsvárra, mint régi esmerőssét, nőmet felkeresvén, beszéd közben előhozta, milyen mágnétis gépet hozott, melyet használnak ottan. Nőm, ki tanulni, tudni mindig óhajtott, felkérte, hogy hozza el. El is hozta. Bár sohase hozza vala, mert előbb mulatságból jártatta itt nálunk egy bizonyos egyén, de oly ügyesen, hogy bár évek teltek, mégis még most sem foghatom meg, hogy mi volt valósággal. De bezzeg későbbre másra fordult. Nőm túlzásig kezdett hinni a gépnek, míg arra jött, hogy ha feltétlen hisz neki, nékije is járni fog, holott se nekem, se neki ezen erő nem volt adva, míg végrevitte physicailag, s mondott s jósolt mindent. Ez zavarba hozta, rettenetes betegségbe esett, melynek szép életünk, 20 évi boldogságunk áldozata leve, s mely soha jóvá nem is lesz. Kihalt nekem a világ, neki is szegénynek, nincs szeretet, nincs boldogság! Elvesztettem mindent, el magát a folytonos reményt — gyermekeimre rossz hatással volt és van —, házunk meg van semmisülve, de azért festek. Ezt még némileg szeretem, kell is festenem, s most is az lenne egyik óhajtásom, hogy tanulhassak, bár már az élet estvéjén vagyok. Itt elhallgatok, jobb ezt tennem, hordom kínos fájdalmaim, míg leroskadok alattok, de magam bámulva, honnan annyi erő, hogy nem estem el eddig!

Sikó Miklós m.p.

TÚRI JOBBÁGY KÁROLY FESTŐMŰVÉSZ

Régi erdélyi nemes- és polgárházaknál a családi képeken gyakran találkozunk alig hallott vagy egészen elfelejtett rajzolók és festők nevével.

Az 1850-es és 1860-as évekből Barabás Miklós, Simó Ferenc, Sikó Miklós, Vastagh György széles körben és jól ismert nevén kívül főleg Kolozsvárt, Tordán, Marosvásárhelyen és ezek vidékén előfordulnak a Benkő, Demeter, Erős, Jobbágy, Mester és Sárdi névjelzések is. Ma azonban már egy-két 80 év körüli emberen kívül alig van, aki valamit tudna ezekről az elsősorban arcképfestő vagy rajzoló művészekről.

Többségük nem haladta túl a középszerűség mértékét, de az osztrák abszolutizmus nehéz, terméketlen és a művészetre vigasztalannak látszó erdélyi korszakában továbbvitték a szent lángot. Ezért megérdemlik, hogy az utókor ne hagyja elfeledni nevüket.

Túri Jobbágy Károlyt, a több mint 80 év előtt fiatalon elhalt festőművészt is megilleti az, hogy emlékét fölújítsuk. Felsorolt erdélyi kortársai közül a legtehetségesebb volt. Szépen indult, sokat küzdött, és huszonhat éves korában már a sírban pihent. Művei szétszóródva még itt-ott őrzik a nevét, de a művek tulajdonosai a legtöbbször úgy vannak ezekkel, mint sok nő a színes ékkövével: nevét sem tudja a büszkén hordott drágakőnek, s ha ezt meg is mondják, egyebet újra nem tud róla a nevénél.

Túri Jobbágy Károly a XVI. század közepétől ismert Torda megyei nemes családból származott.

Családjának törzsapja, az 1560 tájától szereplő Túri Jobbágy Benedek, Bánk Pálnak, a Martinuzzi Fráter György püspök és kincstartó által épített Szamosújvár vára keménykezű és nemegyszer zsarnok várnagyának két leánya közül Ilonát vette el. Bánk Pálnak nem volt fiúgyermeke, s így halálakor Jobbágy Benedek sógorával, Kábos Kristóffal osztozott apósa túri, apahidai és ezekhez tartozó tekintélyes birtokain. Túrban, Torda mellett telepedett meg, s családja aztán innen írta előnevét és Torda megyében szerepelt.[1] Közülük Jobbágy András II. Rákóczi György 1658-i lengyelországi hadjáratában tatár rabságba jutott. Szabadulhatásáért öröksége nagy részét zálogba kellett vetnie.[2] Utóbb az elnépesült család vagyonából sokat kivittek a beházasodott nemes családok kezére a leányok. A régi tekintélyes birtok így elaprózódott, s a család férfi tagjaiból rendre többen gazdatiszti vagy jószágigazgatói állást vállaltak.[3]

Gazdatiszti pályán keresett megélhetést Túri Jobbágy Károly, a mi művészünk édesapja is. Feleségével, Balázsy Polixénával a régi Marosszékre, Erdőszentgyörgyre költözött át, ahol a nagy gróf Rhédey uradalmon kívül a XIX. században egy Zeyk középbirtok is volt. Itt, a Zeyk János és felesége, Teleki Krisztina még XVI. századi eredetű nagy földszintes kúriája melletti,[4] gazdatiszti lakásban született aztán 1835-ben Károly fiuk, a későbbi festőművész.[5]

Bölöni Sikó Miklós

Neve említve.

A Hét, 1974. febr. 22. 5. erf. 8 n. 9 n.

BÖLÖNI SIKÓ MIKLÓS

MIKLÓSI-SIKES Csaba: Adatok az erdélyi fényképezés történetéhez. II. = Fotóművészet, XXXIV.évf.1.sz.1991 45-46.p.

hírt is olvashatunk, amely Sikó és Mezey erdélyi útjáról tudósít, de ezekben nincs konkrét utalás arra, hogy ekkor Sikó a festészet mellett fényképezéssel is foglalkozott volna.[39] Mi több, Sikó életrajzi adatainak egybevetése azt bizonyítja, hogy a múlt század negyvenes éveiben művészünk semmiképp sem tartozhatott Zeyk nagyenyedi köréhez. Ezekben az években Sikó Nagyszebenben élt, ahol az itteni jogi akadé-

Ismeretlen nő. HORVÁTH BÁLINT felvétele, 1900 k. Celloidin kabinetportré

Bölöni Sikó Miklós (1818—1900) festőművész esetében már valamivel bonyolultabb ennek a kérdésnek a tisztázása. Hogy Sikó egyáltalán foglalkozott a fényképezéssel, ez a jelentős szakirodalom ellenére sem bizonyítható korabeli, hiteles adatokkal. Bíró Béla[36], Sikó Miklós legjelentősebb monográfusa sem tesz említést erről, és az 1927-ben kiadott Sikó-önéletrajzban maga a festő sem ír ilyen irányú érdeklődéséről.[37] A fel-felbukkanó adatok Sikót rendszerint a Zeyk-tanítványok közé sorolják, aki az 1850-es években a nagyváradi születésű Mezey Lajossal (1820—1880) *„bejárta Erdélyt és felvételeket készített."*[38] 1856 nyarán például, a kolozsvári újságokban több olyan

mia növendéke volt, majd ugyanitt a királyi tábla írnoka lett. Érdeklődése azonban egyre inkább a festészet felé terelődött. Olyannyira, hogy 1845-ben feladta hivatalnoki állását, s ifjú feleségével Bukarestbe költözött. Rövid idő alatt a havasföldi főváros jó nevű festőjévé vált, de engedve az atyai hívó szónak, 1848-ban visszatért Kolozsvárra.[40] A forradalom kitörésekor Bem seregébe sietett, s 1849. február 18-án a királynémeti csatában osztrák fogságba esett. Meghurcolták, elítélték, de még ugyanez év nyarán sikerült Bukovinából megszöknie. Kerülő utakon Kolozsvárra érkezett, ahol *„ősztől-tavaszig, idegen módra bújkálva"* festészetből biz-

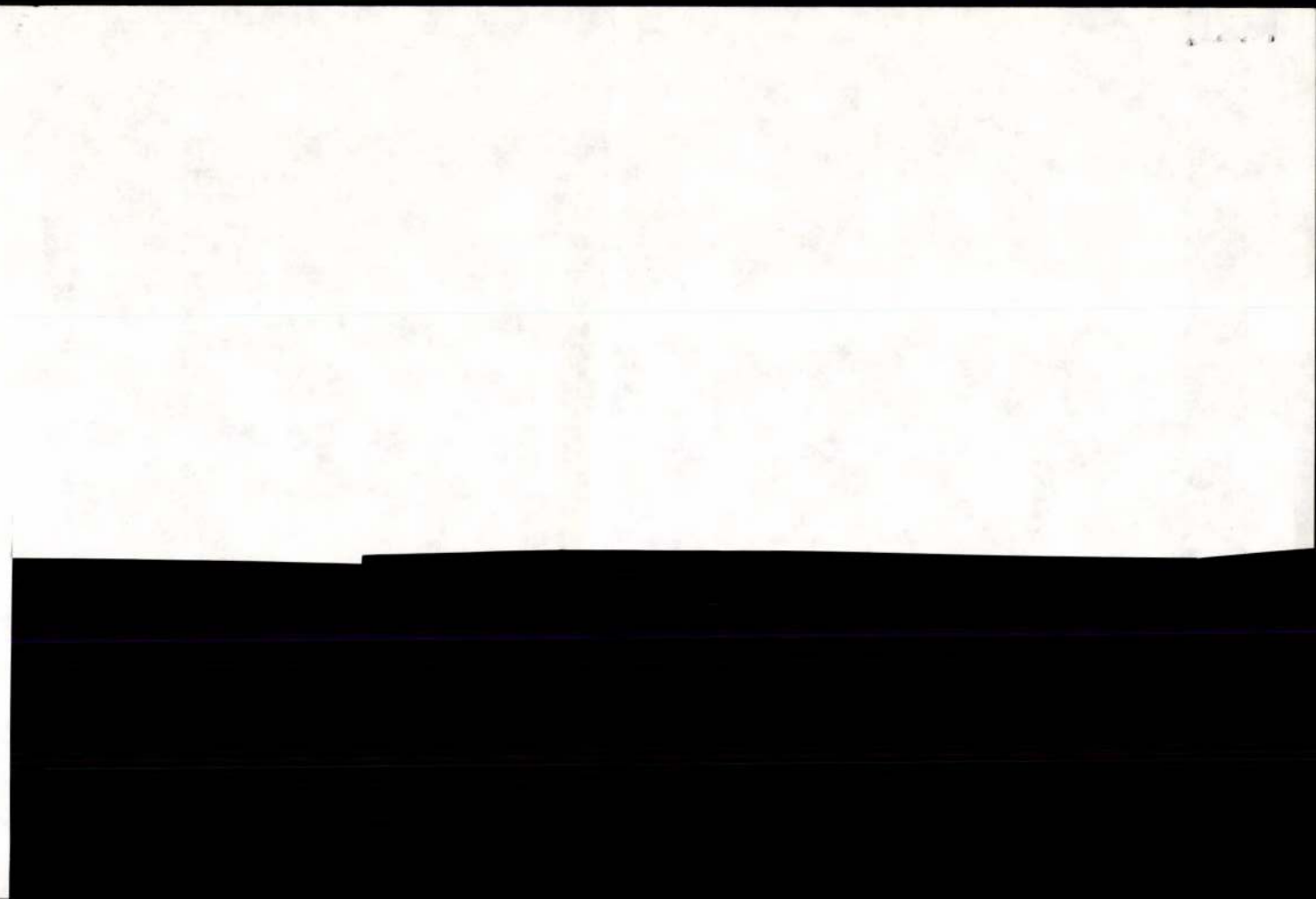

tosította megélhetését.[41] 1851 tavaszán már Münchenben tartózkodott, ahol június 11-én, II/919 szám alatt jegyezték be az Akadémia növendékeinek sorába. Kolozsvárra 1852 tavaszán került vissza. Ekkor id. Zeyk Miklós már több mint egy éve örök álmát aludta az ajtónyi temetőben. Sikó neve a kolozsvári sajtóban 1853 márciusában bukkant fel és ettől kezdve a helybeli lapok rendszeresen követik a festő *„Híd utczai* — (ma Dózsa György utca) — *műtermében készülő szép dolgozatait"*, anélkül azonban, hogy feltételezett fényképészi működésére akár egyszer is utalnának. Pedig a helyi újságok — mint látni fogjuk — ezekben az években igen élénken reagálnak az új tanulmánnyal kapcsolatos hírekre.

baldingera arundinacea
nádas pántlikafű

Bölöni unitarius
nagytemplom

kepe repr.

Malmagnejsmuv II

69. l.

Bölöni várkastély

Háromszék

l.

Gaali. I. 197. l.

Bölön, Erődtemplom

BÖLÖN

Erődtemplom

Folyóiratszemle. Századok, LI–1917, 385 l.

Bölöni Templom

BÖLÖN (Erdély)

Ipl.

Gerevich, Tiberio: L'arte ungherese della Transilvania.
Corvina, nuova seria, III-1940, ~~[illegible]~~ 540 l.

Bölöni templom

Kastély

Orbán B. III. 23 l.

Könyöki

586, 587 l.

Bölöni Vilmos

„Jeszuitbég" Repr.

Kosmak i Kolozsvár 1968. VI 800-801.

Bölöni Vilmos

„Feszültség" Repr.

Korunk, Kolozsvár 1968. VI. 800-801.

Gölöni Kilmos

Genezis:

Komnk

974 1086 oldal

Bölöni Kilmos

Universum

Kozmuk

974 931 oldal

Bölöni Vilmos

Kettlen (grafika)

A Hét, 1973. febr. 23. 4. elf. 8 n. 17 p.

Bölöni Vilmos

Tavasz (grafika)

A Hét, 1973. febr. 23. 4. cf. 8 m. 1 p.

Bölöni Vilmos

Élégia (grafika)

A Het, 1973 febr. 23. 4. ef. 8 sz. 7 p.

Bölöni Vilmos

Masszázs (grafika)

A Hét, 1973. febr. 23. 4. elf. 8 n. 5 p.

Bölöni Vilmos

Kompozíció (grafika)

A Hét, 1973. febr. 23. 4. elf. 8m. 4p.

Bölöni Vilmos

A három grácia (grafika)

A Het, 1973. febr. 23. 4. ef. 8n. 9p.

Bölöni Vilmos

Genezis (grafika)

Konunk, 1974. okt. 33. elf. 10 n. 1086 p.

Bölöni Vilmos

Universum. (fotb)

Kommt. 1974. aug. 33. erf. 8 sz. 931 p.

Bölöni Vilmos

Grafikái szerepeltek a Korunk Galériája
"Költők és grafikusok"c.kiállitásán

Kolozsvár,1978.március

Bölöni Vilmos

- grafikáival szerepelt a Komáromi Galériában 1978. május 13-án megnyílt „Grafikusok a szülőföldről" kiállításon.

(Komáromi Lapok)

Komárom 1978/5

BÖLÖNI Vilmos *146*
Nagyvárad, 1941. február 8.
IA Képz. Főisk. Kvár. grafikus

Banner Erdély

" /Horváth János forditása/
meglehetősen életközelben munkálta
ségét, s a kora középkornak jócskán
püspöke. Érthető, hogy a várost
ök, a patrocinium /védelmező ha-
klója holtában is az maradt.
oraiban szintén akadtak kiváltságos
adandónak bizonyult a közösség em-
küzdelmeiket, szenvedéseiket, s a
n vagy holtukban történt csodákat
laltatta irásba Miracula /csodák/,
ssio /szenvedéstörténet/ cimen.
oglalt irásokról nevük nem azt a-
hetetlen, komolyan nem veendő dol-

M. D. K.

BÖLÖNY Árpád építész

201/P-jelű ~~épület~~ lakóépületek

202/P " (Resr.)

203/P "

Szende László: Pécs nyugati városrész
építészeti elrendezése

Magyar Építőművészet 1959 3/4. sz. 105–
107. l.

M. D. K.

BÖLÖNY Árpád építész

„D" tömbben 5 nyolcszintes lakóház

(Refr.)
Terv.

Szende László: Pécs nyugati városrész
építészeti elrendezése

Magyar Építőművészet 1959. 3/4. sz. 105. l.
112. l.

Bölöngi Árpád, [építész]

Tervező. (Rés.)

Groszi István: A lakótelepek 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 16.

Bölönyi Jánosné

Ø

Szabad Művészet

1957. 424. l.

Am. postatakarékpénztárról

147620

Müemlékek orsz. bizottsága
ellátmányszámla,

Budapest
IX. Hőgyes Endre-u. 10.

Díjtalanul

BOLONYI ZSOLT

Magyar Iparművészet az ezredforduló n 2003

154.l.

Bölöskey Sándor MDK

Utca Tivoliban, gouache

Mücsarnok 194o Tavaszi tárlat

SIPOS BÉLA: KOŠICE.

Bölzsei gör. kath
templom
(Abanjtorna orn)
Épült 1761. Utoljára
1924-ben renoválták.

Misgörkath 53. l.

Bölase

l.

Csikvári Ábrahám

170. l.

Viselet.

Gyermek ruh

Az első alak öltözete
gélylyel és himzéssel; a má
jú magyarka zsinórzással és
ké guba paszománttal és suj
nemez-kalap, magyarka gombo
szoknya; az ötödiké pedig k
nya alján fogas szegéssel.
kos épülettel. Felirata:

ŐSZI GYERMEKÖLTÖZ
Melléklet a Divatcsa

alól jobbra: Ny. Rohn és Gr

Kny., mér. 20

megjma

Börnches András

brassai harang-
öntő

l.

Batthyáneum

I. 102. l

Szatmárvármegyei Könyvtár és Múzeum

fejlődése 1910-ben

V. 187.

Bömches E d e, ötvöslegény. 1821—1825-ig Römer Frigyes (l. o.) brassai mesternél tanulta az ötvösséget.

Gyárfás Tihamér: A brassai ötv. tört. Brassó, 1912. 57. l.

Bömches Ede
ötvös

Bönches Friedrich

Hafenbaudirektor

† 1898

cod

Reinerth, Friedrich:

Siebenbürger Sachsen in der Allgemeinen Deutschen Biographie. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift. 1938

112.1.

MŰVELTSÉGÜGYI MINISZTÉRIUM
KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTÉRIUM

138.452-1921. szám.
III/a.

A Műemlékek Orsz. Bizottságának,
Budapest.

Tudomás és további eljárás végett másolatban megküldöm.

Budapest, 1921. augusztus hó 9.

A miniszter rendeletéből:

Rónay

BÖMCHES, Friedrich festő (1916 -)

MYSS, Walter: Kunst in Siebenbürgen.
Innsbruck : Wort und Welt Verl., 1991
264.p. életrajz

megrova

Bömches János

ötvös

+ 1811.

laid

Gendrei-kentivanji

megina

Bömches Lörnic

ötvös

+ 1787

lásd

Kendrei-Szentivanyi

NETI

M E G H I V Ó

szombaton d.u. 5 órakor az Eötvös
-u.8./ I.em.13.sz.tantermében a ma-
retében rendezendő

v a s ó ü l é s é r e.

ettudományok kandidátusa:
lvtudományi cikkei és a
kérdései.
Waldapfel Imre akadémikus.

Vendégeket szivesen látunk.

ELNÖKSÉG

Bönyő András épitész M.D.K.

Résztvett a budapesti Orvostudományi Egyetem elméleti tömb tervpályázatán

Társtervező:Baresnyai Pál,FEkte György,Fekvári Irén, Csorba Zoltán,Maressy Ferenc,Halmágyi Sándor, Kelemen,Edéné,Kulcsár Istvánné,Kigyóssy Ágnes

Magyar Épitőművészet 1963/2. 6-7.l.

Böner J. A.

Gualdo G.: Hist. di Leopoldo Ces. III. Címlapelőtt.

I. Lipót lovastépe.

Az ágaskodó lovon, mely hátulsó lábaival a legyőzötteket ábrázoló két mezitelen harczosra borított hadi jelvények és eszközök közül a legfelsö pajzson áll, lábát a kengyelvasban kifeszítve, baljával a kantárt fogva s a jobbjában tartott kormánypálczával előre mutatva ül a nézőhöz szemközt forduló császár, kinek feje fölé egy harsonát fuvó angyal babérkoszorút, egy amorette pedig a koronát tartja. A háttérben katonaság látható rendezett csapatokban. A felső jobb sarokban szalagon a felirat: „Leopoldo Cesare Liberatore de gl'oppressi."

Méretei 18·5: 29 cm.

Signat.: A. 1674.
„Joh. Alexand. Böner sc. Norib."

Gualdo 9.
Hist. di Leopoldo Cs. III. 672.

„ Abrahim Pascia

Visir Agha di Giannizzari."

(1670)

Mellkép, ov. keretben.

Méretei 15 : 18·5 cm.

Aláírás.:

„J A Böner s."

Gvaldo 9: Hist. di Leopoldo Ces. III. 738.

„Giorgio Stefano Principe di Moldavia &."

Mellrép, ov. ker.
Méretei 15: 19 cm.

Lignat.:

„J. A. Böner s."

Böner, J. A.

Tilly J. 10323

Derékig, balra, nyolczszegletü babérlevél-keretben. Vértet visel és kerek gallérja réteges. Felirata a kép alatt öt sorban:

GIOUANNI DI TILLII CONTE
DEL S.R.I. LUOGATENENTE GENERALE
DEL IMPERATORE FERDINANDO
SECONDO, E DELL´ELETTORE MAS-
SIMILIANO DI BAVIERA. etc.

és ez után jobbra: J.A. Böner f.

Rm., mér. a vk. 18 : 15.1 vm.

Szn. 203-900.
332-900-155.

Böner J. A.
verm

Gróf Tilly Janos had-
vezér archipe

l. Hassányi

12. l.

és mükincsi kárai
háboru következtében.

ékeértekezleten.-

megszállás és a háboru folytán
károkat szenvedett. Ezek egészük-
legtöbb esetben kimutathatóan
A németek kiméletlen módszere nél-
dadatosan maguk okozták a károkat,
ilni

† Boener (Böner)

Johann Alexander

rezin

Starhemberg Ernö

l. archive

Harsányi

22. l.

Nyomtalovány

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Ø Böner A. verm.

nincs ied Loets, Jac. festö

I Rudolf magyar vizsáj archipe Rézm

1. Harsányi

10. P.

N Y U G T A T

800,000.000 P, azaz Nyolcszázm

május havi gazdasági ellenőri

a Műemlékek Országos Bizottság

Budapest, 1946 május 1

A. Böntley

Szalónakváros. T. 6947.

Az előtérben, a honnan kocsi hajt a szobrokkal diszitett hid felé, a sátrak körül és az uton vásárosok képeznek csoportot, a háttérben pedig a város épületei közül az erőd kerek tornya és a templom válik ki. Jelzése alól jobbra: Böntley.

Aquarell, mér. a vk. 18 : 22.8 cm.

140-95.

Bőnyi templom

BŐNY

Kehely

Kárász Leó: Az aacheni magyar kápolna ötrösművei: AÉ, XII – 1892, 197 l.

Bőnyi templom

BŐNY

Lsd.

Az archaeologiai bizottság. Akadémiai Értesítő, I—1890, 479 l.

Bőnyi templom

BŐNY

Tpl. Kehely

Folyóiratok szemléje. Századok, XVIII–1884, 728 l.

Bönyi rk. templom

Neoromán XIX.

képe repr.

Emlékk Zalka

101. l.

Zrinyi Miklós

Derékig, kissé balra, to
nyát fogja s balját a párka
rövid hajat, bajuszt és kör
van gombolva, derekát öv s
vetve: Felirata a kereten:
felett négysorban: „Wachaff
des Edlen Wolge
clas von Serin
vnd General
s a kép alatti tizenhat so
trefflich Man" s be

Reimetszet, (méretei a szinezve,

Ltpa 4

Bőnyi rk neoromán
stolü templom

Épült 1887
(Győri egyházmegye)

Velics 1894

72. l.

Balogh János:

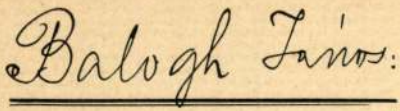

Mellig, hétnyolczad balra,
retvált álla körüli szakála rö
nyakkendője csokorra van köt
iratai a kép alatt két sorban:

„Galan
Balogh

s legalól jobbra: „1836. 5-dik
Acélmetszet, az ala

7855.

Bőnyrétalapi ref.
templom kelyhe

XIII – XIV. sz.

Eredetileg a győri
székesegyházé volt.
állítólag.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1934. 183. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Bönyrétalapi ref. templom

kelyhe XIII–XIV. sz.

MAGYAR IPARMŰVESZET
1934. XII. 6.

Thonet kiállítás 119
A Magyar nép művészete és háziipara című kiállításunk ünnepélyes megnyitása 157
Országos ipari kiállítás 158
Őszi lakberendezési vásár 159
Kaposvári kiállításunk nagy sikere 199
A társulat állandó mintakiállításának megnyitása 200
Budapest Székesfőváros képtára 200
Exportpropaganda és idegenforgalmi kiállítás 201
A magyar iparművészet a világpiacon..... 201
Karácsonyi kiállítás és vásár 202

SZAKIRODALOM

Jubileumok 36
A Budapesti Építőmesterek Ipartestületének évkönyve 37
Magyar várak 37
Ortutay Gyula: Mondotta: Vincze András béreslegény, Máté János gazdalegény 37
Néphímzéseink öltéstechnikája 38
Magyar építészet külföldi folyóiratokban 38
„Ars Hungarica“ 38
Magyar grafikai almanach 68
Pekáry István rézkarcai magyar népviseletekről 73
Lesznai Anna: Virágos szerelem 73
Decorative Art 1933, a The Studio évkönyve .. 73
A M. Kir. Technologiai és Anyagvizsgáló Intézet 119

Bőrcsök mester, szobrász NDK

A XVIII sz-ban dolgozott Szegeden. Mi alsóvárosi Ferences templom oltárfaragványait, stb. Móra Ferenc emlékezett meg róla. „Bőrcsök piktor. Szeged. 1924. 11. sz. 183old. 11. jegyz.

Szelesi Zoltán: Adatok Szeged XIX. ~~xxxxxx~~ századi képzőművészetéhez. 179.o.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged. 1957. Szegedi Nyomda Váll. 1957

Bőrcsök mester, szobrász, festő

Szegeden az 1744 ben a piaristák által megnyi-
tott. Iparosképző Rajzis kolá növendéke. A első
városi Ferences templom oltárfaragványait
és sok faszobrot készített. Ládákat festett. 183-ok

Szelesi Zoltán: Adatok Szeged XIX.századi képzőművé-
szetéhez. 180.o.

A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged~~xxxxxxxx~~ 1956.
Szegedi Nyomda Váll.1956

M.D.K.

Börcsök

ezermester

Faragásokat csinált a szegényes templomok számára. Festéssel is foglalkozott.

Bálint Sándor: Szeged városa, Bp. 1959. 96 l.

MDK

Börcsök

Szegedi alsóvárosi ezermester. Móra Ferenc írja: „Nagy mestere volt a fából való angyaloknak, és a szegedi klepitésű torontáli és bácskai faluk szegényes templomainak kezdetben minden ékességei a Börcsök-féle faragások voltak". Festéssel is foglalkozott.

Bálint Sándor: Az építőművészeti klasszicizmus és romantika szegedi korszaka.

Tiszatáj, Szeged, 1956. aug. X. évf. 4. sz. 276. l.

Börcsök Ferenc, kőműves

Kazincbarcika első téglarakó brigádbeli Börcsök kőműves ajándéka, – a város köből faragott címerét – a Jubileumi Parkban helyezték el. (említve). az öreg kőműves nem rég faragta, – nyugdíjba vonulása után – és hozta az új városnak ajándékát.

Szüts Dénes: A szabrok városa.

Napló (Veszprém), 1978, ápr. 22.

Börcsök Jánosné, kertterverő.

Dárday Nikolett: II. világháborús emlékműpályázata.

Feltűnő szakmai és közönségsikert aratott Bakos Ildikó szobrászművész és alkotócsoportja – Sáros László építész és Börcsök Jánosné kertterverő – lírai, kifejező figurákkal és megszemélyesülő kerteszeti elemekkel benépesített emlékparkja. /említve/.

Művészet, 1989., okt., 63-old.

Börcsök Jánosné

A Szegedi Fegyveres Erők Klubjának keretében működő „Derkovits" képzőművészeti kör tárlatán a nőcsoportjának tagja közül Börcsök Jánosné, nemrég önálló kiállításán subaszőnyegeit láttuk, most is szerepelnek textil-művei. /említve/

Szelesi Zoltán: Tárlat Szegeden.
Néphadsereg, 1974. okt. 19.

Budapesten: csirke 8, *tyuk* 6.80, *pulyka* 7.50, *gyöngyös* 7.60 kilónként.

Ha a termelő adja el az árut a vásárlónak, az árak alacsonyabbak, a kibelezett baromfi hét százalékkal drágább.

A liba- és kacsabontásból származó termékeket is megállapitotta az uj rendelet. A budapesti árakat a pestkörnyéki városokra és községekre is érvényesitik.

A petróleum, a motalkó és az olajok uj ára

A közellátási miniszter további rendelete lehetővé teszi, hogy a gyáripari vállalatok a tisztviselői fizetések és munkabérek emelésének terhét az uj gyáripari árakban érvényesitsék. Uj ára van a kenőolajnak, hengerolajnak, gázolajnak és mindenfajta benzinnek is.

A *petróleum* legmagasabb fogyasztói ára az ország egész területén literenként 70 fillér. A kutakból kiszolgáltatott *motalkó* legmagasabb fogyasztói ára az egész országban literenként 1.04 peŋgő.

Kiss György zászlós áttörve az ellenségen, szakasza élén halt hősi halált

A téli csatában küzdött magyar páncélosok hőseinek sorát gyarapitotta *Kiss György* tartalékos zászlós, páncélos árkász-szakaszparancsnok. 1943 január 18-án mint árkász-szakaszparancsnok azt a parancsot kapta Matrino-Gesovo község előtt, hogy csatlakozzék szakaszával annak a harckocsi csoportnak és árkászszázadnak előretöréséhez, amely Nikolskoje ellen támadott. Feladata az volt, hogy a támadó csoport balszárnyát biztositva, törjön át a községen.

Kiss zászlós szakasza élén vakmerőségig menő bátorsággal rontott az utat elzáró ellenséges gyalogságra és ezt hatalmas lendülettel át is törte. A küzdelem hevében azonban messze szakasza elé jutott. Mikor ezt észrevette, visszafelé igyekezett, hogy elmaradt szakaszát ujból előrerántsa. E közben azonban egy keresztutnál pusztitó oldalozótüzbe került, lábát sulyos lövés érte, amelytől nyomban a földre zuhant. Összeroskadásának hatása alatt a parancsnokát bálványozásig szerető szakasz megrendült és előnyomulásában megtorpant. Kiss zászlós ekkor az előretörés folytatásának elrendelése végett nemtörődve az ellenséges tüzzel, felemelkedett fektében és szóval, majd pedig karjellel adta ki a rohamra szóló parancsot. Szakasza előre is tört, de a felemelkedett s igy közvetlen célt nyujtó fiatal zászlós halálos lövés-sorozatot kapott az oldalába s e támadás közben lehelte ki nemes lelkét. Önfeláldozó magatartása mindig példája marad a magyar páncélosoknak.

Jónás zászlós egyetlen harci kocsijával maga verte vissza és két órán keresztül feltartotta az ellenséges tulerőt

Jónás Miklós zászlós 1943 január 31-étől február 4-éig állandó biztositást végzett közepes harci kocsijával Mihajlovkán. Ez alatt több izben keményen visszaverte lövegének és géppuskájának tüzével a bolsevista gyalogság nagy erővel megkisérelt előretörését. Február 3-án szovjet csapatok birtokba vették Tatjanovka és Mihajlovka közötti országutat és sikerük kimélyitése végett egy ellenséges zászlóaljat vetettek harcba. Ez nagy lendülettel tört előre s Jónás zászlós egyetlen harci kocsijával maga vette föl vele a küzdelmet. Harci kocsijának fegyvereivel, valamint a támogatására sietett gyalograj segitségével sikerült is a támadást véresen visszavernie. 1943. február 7-én a Korocsáról történt visszavonulás elrendelésekor azt a parancsot kapta, hogy harci kocsijával mindaddig tartsa vissza az ellenséget, amig utóvédcsapataink is elhagyják a helységet. Az ellenség minden erejével arra törekedett, hogy a magyar és német kötelékek visszavételét megakadályozza s ezért haladéktalanul támadásra indult. Jónás zászlós azonban fölvette vele a küzdelmet s elszánt hősi harcban két óra hosszat viaskodott a bolsevisták tömegeivel. Sikerült is megakadályoznia azok előretörését, sőt maga rohant rá több izben a bolsevista harci csoportra s nagy, véres veszteségeket, valamint a szovjet szállitóeszközökben sulyos károkat okozott. Feladatának mintaszerű végrehajtása után hagyta csak abba a harcot és vonult köteléke után.

Politikai élet

Kállay Miklós miniszterelnök nyiregyházi programmja. Szabolcs vármegye törvényhatóságának székházában julius 3-án diszközgyülés keretében leleplezik a Kormányzó Ur arcképét. A diszközgyülésen megjelenik *Kállay Miklós* miniszterelnök, Szabolcs vármegye törvényhatóságának örökös bizottsági tagja. Az avatóbeszédet *Dudás Miklós* hajdudorogi görögkatolikus püspök mondja. *Kállay Miklós* miniszterelnök, aki *Szinyei Merse Jenő* vallás- és közoktatásügyi miniszter, dr. *Antal István* nemzetvédelmi propagandaminiszter és *Bárczay Ferenc* titkos tanácsos, a MÉP országos pártvezérhelyettesének kiséretében érkezik ez alkalomra Nyiregyházára, a rendkivüli diszközgyülés után résztvesz a Magyar Élet Pártja megyei választmányának ülésén, amelyet az ipartestületi székházban tartanak. A miniszterelnök délután küldöttségeket fogad, utána pedig résztvesz a vármegyeháza nagytermében annak a hatnapos előadóképző-tanfolyamnak záróünnepélyén, amelyet a szabolcsvármegyei törvényhatósági iskolánkivüli népmüvelési bizottság Szatmár-, Hajdu-, Bihar- és Szabolcs vármegye népmüvelői részére rendezett.

Az uj budapesti török követ. Istanbuli értesülés szerint a Rómába áthelyezett volt budapesti török követ helyébe *Fuad Kecsedzsit*, jelenlegi liszszaboni török követet nevezik ki.

Olasz lap Kállay miniszterelnök beszédéről. Az „Osservatore Romano" budapesti távirat alapján beszámol arról, hogy *Kállay* miniszterelnök az uj rend alapelveiről tartott beszédében többek között kijelentette, hogy a legnagyobb ellenségei a rendnek és a nyugalomnak azok, akik megakadályozzák az ország gazdasági ujjáépitését.

Ülést tart a 36-os és a 42-es országos bizottság. A 36-os országos bizottság hétfőn, julius ötödikén délelőtt 11 órakor, a 42-es országos bizottság pedig szerdán, julius 7-én délelőtt 11 órakor ülést tart, mindkét országos bizottság ülésének napirendjén több kormányrendelet szerepel.

A kormányzót ünnepelték Losonc képviselőtestületében

Losonc város képviselőtestülete a Kormányzó Ur születésenapja alkalmából ünnepi közgyülést tartott *Koltai Ernő* polgármester elnöklésével. A polgármester megnyitó beszédében többi között kijelentette, hogy a mai nehéz időkben mindannyiunknak erőt ad az a tudat, hogy olyan vezérünk van, aki teljes szellemi és testi képességeinek birtokában vezeti nemzetünket a felemelkedés utján. *Haász Lajos* képviselőtestületi tag mondott ünnepi beszédet. A képviselőtestület a polgármester javaslatára egyhangu lelkesedéssel elhatározta, hogy a leventeifjuság nevelése céljából sporttelepet létesit, amelyet Horthy Miklós-sporttelepnek fog elnevezni.

Julius 17-én kezdődik Fuldában a püspöki értekezlet

Berlin, jul. 2. (Interinf.) Katolikus körökben nyert értesülés szerint a fuldai püspöki értekezlet megnyitását előbbre tették. Valószinüleg julius 17-étől 19-ig tartják meg az értekezletet. Az elnöki tisztséget ismét Bertram boroszlói bibornok tölti be, ha egészségi állapota megengedi. Az értekezlet fontos pontja lesz, hogy alkalmas helyiségeket találjanak az istentiszteletek számára az angol-amerikai légi támadásoktól pusztitott nyugati területeken. Az illetékes birodalmi és községi hatóságok, valamint a katolikus egyház illetékes tényezői meg akarják oldani ezt a kérdést, amely a kölni dóm és a Rajna-, valamint a Ruhrvidék sok elpusztitott templomára való tekintettel sürgős megoldást kiván.

A kölni dóm elpusztitása a püspöki értekezleten a német katolikus papság részéről különös nyomatékkal fog kifejezésre jutni. Hir szerint a pápa a borzalmas terrorcselekmény miatt való mély sajnálkozását fejezte ki a püspöki értekezlet elnökéhez Bertram biboroshoz intézett táviratában. A táviratot Fuldában is felolvasták és valószinüleg már a jövő vasárnap ismertetik a hivekkel, amennyiben kifüggesztik az ideiglenes istentiszteleti helyiségekben, melyeket az elpusztitott vidékeken berendeztek.

A
JUVENTUS
GYÓGYFORRÁS
DUS
RÁDIUMOS
GYÓGYVIZÉVEL
TARTSON
IVÓKURÁT
A
RUDAS-PARKBAN
ÉS
CSODÁLATOSAN
FELFRISSÜL
KÉRJE KI
ORVOSA TANÁCSÁT

Séta a Szigeten

A pekingi királyi palota kertjében van egy kis tó. Egyik oldalán, közel a parthoz, kőből faragott hatalmas hajó áll, amelynek terraszán zenekarok szokták édes dallamaikat cincogni, sárkányos faragásait, nagy urak mulatozó arcát, vörös és sárga lampionok világították meg hosszú időn át estenként. A hajó majdnem a fél tavat elfoglalja s mindenki megcsodálja: hogyan nem süllyed el.

Persze csak műhajó ez a gyönyörű alkotmány s csak látszólag úszik a vízen. Valójában a fenékre van építve, de körülötte a villózó fények és a mellette elsuhanó hullámok mindig újra igazi hajóra emlékeztetnek.

Aki látja, nagy utazások gondolata ködlik fel benne. Aki pedig benne ül, szinte érzi a hullámok ringatását.

Ilyen hajó a mi Margitszigetünk is a füstös, zajos, forgalmas Budapest közepén. Aki pár fillérért megváltja rá a belépőjét: egy délelőttöt, vagy egy napot utazhat az álmok birodalmában. Rózsaligetekben járhat. Régi, szent királyleány-kezek illette romokat nézhet, megszólaltathatja a régi, székely ezermesterek zenélő kútját s andaloghat a nyárfákkal szegett sétányokon, a hatalmas lombjukkal méregzöld gyepet seprő fák árnyéka alatt. A legforróbb nyárban is megpermetezi arcát az örökké mozgó, forgó szökőkutak hűvös harmata, szerelmes kis madarak énekelnek a csenden keresztül s az örökké illatos virágágyakágyak meleg szagának felhőiben ott várják az ábrándozót a kis padok búvóhelyei, ahol évszázadok óta suttogó szerelmek mesélnek.

A nyár legszebb pompájában virít a szigeten. Ahogy a hídról lelépünk, mintha csakugyan hajóra mennénk, az alkonyi Duna vizét úgy hasítja a hosszúkás kavicscsónak.

A főúton sebesültek bicegnek szembe velünk új, modern könyöktámasztós sétabot-mankóikon. A MAC székházában berendezett kórház ápoltjai ők. A Margitszigeti Honvéd Orthopéd Sebészeti Kórház iskolatermében magyaros mintákkal színezett dobozok közt félkarú és féllábú sebesültek szorgoskodnak, hogy még ebéd előtt befejezzék az apró művészetnek egy-egy ilyen kis remekét. A terem végében tányérokat találunk. Ezeken tanult festeni a sok bénakarú, vagy lábú honvéd, akiről a modern hadvezetés már nem feledkezik meg, nem dobja ki az utcák sarába koldulni, hanem megadja neki a lehetőséget, hogy új életet kezdjen. Ezek a tányérok például hiába tanuló-tárgyak, éppen vonzó kezdetlegességükkel az ilyen cikkel foglalkozó kereskedések egyik legkeresettebb áruja.

A tányérokat készen kapják ugyan, de az intézetnek egész kiterjedt kerámiai osztálya is van. Amit itt látunk, azon méltán csodálkozhatik mindenki, aki azt várta: a sebesültekkel való foglalkozás egyike a burkolt könyöradományoknak. Néhány napi gyakorlat után épp olyan, vagy még talán értékesebb kereső tagjai lesznek ezek a kerámikus művészek a társadalomnak, mint mielőtt a háború megcsonkította őket. Ugylátszik, az emberben a nagy szerencsétlenségek megmozdítanak valamit.

— Eleinte képességvizsgálaton estünk át — mondja Fehér János, egy tiszaujfalusi férfi, akivel szóba elegyedünk a fazekaskorong mellett. — Mindenkit oda osztottak be, amihez a legjobban értett. Én például idekerültem a féllábammal. Külön, másfajta fazekasszéket csináltak nekem, hogy a megmaradt egy lábammal is tudjam forgatni a korongot.

— Gyönyörűek ezek a vázák — mondjuk meg az igazságot Fehér János szemébe —, most már egész kis vagyonkát lehet majd szerezni ezzel az új tudománnyal.

— Ne tessék azt gondolni — szabadkozik a kékszemű, szőke bajuszú ember és félénken szorítja meg a nyakán nyitott zubbonyát —, földműves az én foglalkozásom s nem megy az olyan hamar: új mesterségre adni a fejemet. Jó pár év kellene ahhoz, hogy a magam lábára állhassak ezekkel az agyagholmikkal.

— Nana — avatkozik be a hátunk mögül a beszélgetésbe Urbányi főorvos-őrnagy, a kórház vezetője — született tehetségek ezek ketten: Fehér János meg Börcsök József.

Szóba elegyedünk Börcsökkel is, aki a Bácskába való. Csurogi ember. Ő is földműves volt azelőtt, de ahogy ezeket a finomvonalu, a görögök légiességére emlékeztető vázákat nézzük, amelyeket csak ugy, az ujjhegyével, ösztön után csinált, nem igen tér vissza régi foglalkozásához. Nemsokára mélyen elmerülünk négyen a kerámia rejtelmeibe, a különböző mázak és színek kombinációjába. Különösen tetszik Börcsöknek egy vörös, erezett, meggyszínű kis hamutartója és egy egészen fantasztikus alaku, három oldalán kilenc kis füllel ellátott, többrétü vázája. Kimegyünk a kemencébe megnézni, hogy az „éger" eldölt-e már? Igy hivják ugyanis azt a kis fehér anyagot, aminek egy kis hasábját egy agyagdarabba beállítják a kemencébe, a többi égetni való dolog közé. Mikor ez lekókad, akkor érte el a kemence hőmérséklete a kivánt 960 fokot.

— Munkánk lényege — bucsuzik tőlünk a főorvos őrnagy — az, hogy a csonkultakat, ideghűdéseseket, szóval azokat, akik munkaképtelenné váltak, de főleg, akik annak érzik magukat, visszaadjuk az életnek és nekik maguknak is visszaadjuk az élethez való kedvet s a küzdelemhez való reményt és bizalmat. Mert nagyon elszomorodik a csonkult harcos, mikor hazatér az egészséges felebarátaival telt hazájába. Kint a fronton az életösztön viszi az embereket, a kórházban a gyógyulásra való küzdelem. Mikor azonban a beteg felépül és szétnéz a világban, akkor jön rá arra, hogy mi történt tulajdonképpen övele. Akkor kezdődnek a szórakoztató foglalkozások s csak lassan, ahogy a kedvük diktálja, ugy vezetjük be embereinket a komoly keresetet jelentő munkába. Nagy lélektani feladat ez és bizony sokszor hónapok küzdelme után láthatjuk csak visszatérni egy sebesült arcra az élet mosolyát.

Ebédcsörgés közt mentünk le a lépcsőn. A nagyteremben vidáman beszélgető katonák közt hangosan zenélt a MAC rádiója, annyi sok meleg szigeti báli éjszaka nagytermében.

Nagy Zoltán.

Földrengés volt Tokióban

Tokió, jul. 2. (NST) Csütörtökön délután 1 óra 40 perckor rövid ideig tartó, de heves földlökéseket éreztek Tokióban. A lakosság ezerszámra menekült az utcákra a házakból. Nagyobb károk a földrengés következtében nem keletkeztek. A külső kerületekben néhány ház fala megrepedt, vagy a teteje megrongálódott.

A központi meteorológiai állomás megállapította, hogy a földrengés központjai Tokiótól mintegy nyolcvan kilométernyire volt északkeletre, de az ottani helységekben sem okozott károkat.

Meghívó

A Csokonai Művelődési Ház
meghívja Önt és családját

BÖRCSÖK LÁSZLÓ

festményeinek bemutatására

A kiállítás 1996. október 7-től november 6-ig
tekinthető meg a
Csokonai Művelődési Házban

(Bp. XV., Eötvös u. 64-66.)
naponta 9-21 óráig.

Megközelíthető a 25-ös és 70-es
autóbuszokkal.

Börcsök László, festő

□ BÖRCSÖK LÁSZLÓ festményeinek kiállítása október 20-ig tekinthető meg a Károlyi Mihály utcai Eötvös Klubban.

– □ Börcsök László

Esti Hírlap, Bp. 1980 okt. 17.

2.

Börczök László 1

Az ujpesti Derkovits Ifjúsági Klubban mutatkozik be kis kamarakiállításával a fiatal festő. Képi világának kiépítésében a század első évtizedének hagyományaihoz: a német expresszionisták, jelesül Franz Marc és Lyonel Feininger képi világához nyúlt vissza

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/172 6 old

Börcsök László 2

Ennek jellemzői a sikok mentén tört formák, az áramló terek, az erős, harsogó citromsárgák és kékek, a narancssárgákhoz ízülő sötétkékek, és zöldek. Mindez még extatikusabb, elvontabb, mint a néhány évvel később házaúkba kibontakozó Kmetty és Tihanyi világa.

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/172 6old.

Börcsök László 3

Hogy ennek a „valahonnan el kell indulni" inditeknál egyéb oka is lenne, kétséges, hiszen a forradalomtól terhes első világháború előtti Németország vagy az Osztrák-Magyar Monarchia viszonyai és problémái alig állíthatók párhuzamba a mai Magyarországéival. Börcsök László képformálásában egyébként is sok a tisztázatlan vonás.

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/172 6 old.

Börczök László 4

A felületnek egy részét plasztikusan, más részét dekorativen kezeli, nem értelmezi (Küzdelem, Halászok,) s ez rendkívül zavaró érzést kelt a szemlélőben. A kisebb képek: a Csónakos és mások - egységesebbek: ezeken tisztázottabb az a törekvés, mellyel a mozgás, a dinamizmus képmegjelenítésén munkálkodik.

Láncz Sándor: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/172 6. old.

Börcsök László, építén

L: Dobó János

22-23

Fülöp Imre: Ipartev - A nagyvállalat és az építén. -

Magyar Építőművészet Bp. 1983

83/4

Böskényi Henrik

Szerepel a „Műterem"
kiállításán

Nemzeti Újság 1938 VII. 30

MDK

Börmel Jenő berlini nobrán

Rént vett a Deák pályázaton.

Deák Ferenc nobrának leírása és tört.
herk: Buday József. Bp. 1897 24,52,

Ø Börmel (Jenő) Eugen

berlini szobrász

l.

Buday: Deák-szobor

20., 21. l. 24. l.

52. l.

KIRÁLYI EGYETEMI MAGYAR NYOMDA

28 nap **FEBRUÁR** 9. hét

21 Vasárnap		Hetv. vas. *Eleonóra*
22 Hétfő		P. székf. *Gerzson*
23 Kedd		D. Péter *Alfréd*
24 Szerda		Mátyás *Mátyás*
25 Csütörtök		Géza *Géza*
26 Péntek		K. Sz. Margit *Sándor*
27 Szombat		Gábor *Ákos*

Börner Frigyes

Könyvtár Zentán
1882.

vod

Könyvtár-emlék.
264. l

niszter f.1903 évi szept.hó 23-án
adóhivatalhoz intézett rendele-

a zólyomi várban levő járásbiró-
zitási munkák költségei fejében
tőszázhuszonnyolcz/ koronát hiva-
lezettsége mellett és tárczám

hiteléül:

Mertin Börner, puskaagymüves

A Győrben 1663-febr.1-én kiadott oklevél szerint esküdt mester. 94.old

Batári Ferenc: Asztalosiegények Győrött a XVII.században Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 96.old

Arrabona, 9.-Antus János Múz. Győr, 1967.-A Győri Múz. Evkönyve

megirva

Börner Márton

győri nemet asztalos
mesterré lett
1631-ben

A győri nemet
asztalosok Mester-
könyve.
Városi Múzeum
Győr
Kiertam 1950
pl. 12

IZOTTSÁGA

ÖKSÉGE,

Budapest.

közoktatásügyi minisztérium 1932.évi
932/III.sz.rendeletével felhivott arra,
el elszámolás kötelezettsége mellett
vészeti topografia cimü kéziratomnak
yezett, hogy ezen összeg felhasználá-
szem be.
ején a nagytekintetü bizottság Elnöké-
em, a másolási munkákat végrehajtattam
elhasznált összegre vonatkozó jegyzé-

Bárcsok László

Meghívó

A Csokonai Művelődési Ház
meghívja Önt és családját

BÖRCSÖK LÁSZLÓ

festményeinek bemutatására

A kiállítás 1996. október 7-től november 6-ig
tekinthető meg a
Csokonai Művelődési Házban

(Bp. XV., Eötvös u. 64-66.)
naponta 9-21 óráig.

Megközelíthető a 25-ös és 70-es
autóbuszokkal.

Böröcz Imre

Felkérten Menyhárd István, az egyik legkiválóbb s. szakembert, hogy hallgassa végig Böröcz Imre technikai ismertetését és nyilatkozzon a hallottakról.

Az elgondolás néhány részletére vonatkoznak ezek a vélemények, de... jelzik, hogy... nem „komoltalan" az, amit a tervezők elgondolták... indokolatlan a... fölényes, gúnyos elutasítás.

Kovács András: A szalaghár és ami mögötte van.

Új Irás V. évf. 1965. dec. 12. sz. 80. l.

I.

Böröcz

Magy. Tud. Akadémia Akusztikai Kutatócsoport. „Vélemény a Zalotay-Böröcz-féle találmány akusztikai tulajdonságairól." Aláíró: dr Tarnóczy Tamás az Akusztikai Kutatócsoport vezetője. Dátum: 1962. szept. 28. „... A felfüggesztett elemek határolófelületei vékony lemezek. Ezáltal az ilyen módon felépített házban nagy szigcsökkenés érhető el... Az egymással nem és intkező építési elemek (pl. szobák) testhang alleni védelmét a találmány szerzői teljesen korrektül oldották meg. ... ~~re~~ ~~mélhető~~

Vélemények a Zalotay-Böröcz szulaghárról.

Új Irás V. évf. 1965 szept. 9. sz. 100. l.

Böröcz

II.

Az általuk javasolt megoldással remélhető, hogy hangszigetelési szempontból lényegesen jobb tulajdonságú lesz az újszerű házszerkezet, mint a hagyományos építési módon készített ház... A találmány... eléri sőt meghaladja a mai épületek akusztikai állapotát... Mind az általam megadott becslés ellenőrzését, mind... a legmegtelelőbb anyag kiválasztását csak kísérletileg lehet megoldani."

Vélemények a Zalotay-Böröcz szalaghárról.

Új Irás V. évf. 1965 szept. 9. sz. 100. l.

I.

Böröcz Imre

Vörös György a Középületterverő Intézet statikus tervezője:

- A találmány lényeges része, hogy Zalotay Elemérés Böröcz Imre a szalagházukban külön kívánják építeni a tartószerkezetet és ebbe helyezik be... rugósan csatlakoztatva a „lakódobozokat."... vasbetonkerettel magasház nem oldható meg. Ezért gondoltak a feltalálók a rácsos tartókra, amivel bármilyen magas épületet fel lehet építeni.

Vélemények a Zalotay-Böröcz szalaghárról.

Új Irás V. évf. 1965. szept. 9. sz. 100. l.

II.

Böröcz Imre

... A különvélasztással t.k. örökéletűvé tették házukat, hiszen a trastószerkezet, mivel cementbetonból készül, élettartama több száz év, a lakódobozok pedig viszonylag kis költséggel bármikor cserélhetők, tehát a mindenkori legfejlettebb anyagú és technikai megoldású lakódobozzal elhelyezhető benne. A csatlakozási és függesztési (alátámasztási) csomópontok statikailag kifogástalanok, hangszigetelésük a számítások alapján jó.

Vélemények a Zalotay-Böröcz szalaghárról.
Új Irás V. évf. 1965 szept., 9. sz. 100. l.

Böröcz Imre III.

A tartószerkezet előregyártva gazdaságosan elkészíthető és ... ez a technológia gazdaságosabb minden eddiginél, hiszen lehetővé teszi, hogy a jelenlegi 750 kg/m³ szerkezeti súlyt kb. 150 kg/m³-re szorítsa le. ... szükséges, hogy kísérleteket folytassunk ezzel a rendszerrel.

Vélemények a Zalotay-Böröcz szulagházról.

Új Iszás V. evf. 1965 szept., 9. sz., 100-101. l.

Böröcz Imre

Felkértem Menyhárd Istvánt, ... hogy hallgassa végig Böröcz Imre technikai ismertetését, ...

Kovács András:

A szalagház és ami mögötte van

Uj Irás V.évf. 1965.dec., 12.sz. 80.l.

Böröcz

... ha egy ilyen nagy visszhangot kiváltó terv ennyire nem áttekinthető, mint ahogy a bizottság irja, miért nem hivták meg Zalotayt és Böröczöt ...

Kovács András:

A szalagház és ami mögötte van

Uj Irás V. évf. 1965., 12.sz. 79.l.

Böröcz

Két kérdés körül forog a vita:

1. Műsakilag életképes-e a találmány?
2. Igényli-e a társadalom a szalagházban nyújtható szolgáltatásokat?

A második vizsgálva 1962 óta három-szár különböző korú, társadalmi állású nő, térfi véleményét kérdeztem. Legtöbbjük semmit, vagy keveset... hallott a szalagházról. Megismerkedve a Zalotay-Böröcz-féle elgondolással... mintegy 20% adott egyértelműen igenlő feleletet.

Galla Kovács Ágnes: Ábrándés lehetőség. Új Irás V. évf. 1965. okt. 10. sz. 80-81. l.

Bőrőcz I.

Zalotay „társadalmi munka" organizációja a Zalotay-Bőrőcz szerkezeti szabadalomra épül. Ennek lényege: a fő tartószerkezet kivitelezése függetlenithető az akár cserélhető lakásdolozok építés-szerelésétől. A szerkezeti szabadalom eredménye az épület súlyában jelentkező 60-80%-os csökkenés is.

Tárkányi Zoltán: Reális-e a Szalaghár?
Új Irás V. évf. 1965. ~~szept~~ okt. 10. sz. 77. l.

Böröcz II.

Zalotay-Böröcz új szerkezete esetében a... várrendszerbe utólag húzzák be a tetőn elhelyezett motorokkal a függetlenül gyártott lakásdobozokat, elemről-elemre haladva.

Tárkányi Zoltán: Reális-e a Szalaghár?
Új Szás V. évf. 1965. ~~Szept~~ Okt. 10. sz. 77. l.

Böröcz III.

A vár... a felső 5-6 szint magasságában kb. 25%-át tartalmazza egy mai épület (5-6 szintes) vasbeton mennyiségének, ami evidens, hiszen a Zalotay-Böröcz épületsúly 25%-a egy mai épület súlyának. Kb. 40 emelet esetében eléri ugyan az egy lakásra vetített vasbeton mennyiséget, de nem haladja meg: éppenez a korszakalkotó benne! Az épületen kívül elmaradó közműköltség... lakásonként 35000 Ft megtakarítás!

Tárkányi Zoltán: Reális-e a Kalaghár?
Új Irás V. évf. 1965. ~~szept~~ okt. 10. sz. 77. l.

Böröcz

IV.

Hogy pontosan tudjuk a várköltségnél jelentkező megtakarítást, akkor feltétlenül meg kellene építeni ~~ezt~~ a 40-50 emeletes Zalotay-Böröcz garçon-torony épületet... Terv szinten nehezen határozható meg ez egy lakásra eső várköltség, de bizonyos, hogy (alapozással együtt) alatta marad a fentebb... elemzett megtakarításnak... Így a futószalagszerűen felépített hatalmas üreges vár (Kovács András „Ma vagy Holnap" c. filmjének makettjein valóra is vált...) szinte „ingyen" elbéslíthető lenne.

Tárkányi Z.: Reális-e a Szalaghár?
Új Szás V. évf. 1965. ~~szept~~ okt. 10. sz. 78. l.

Böröcz

A gazdasági ellenérvek megfontolandók, ... a szalaghár felépítése... A kapcsolódó és járulékos beruházások... költségei e néretek szerint of tetemesek, hogy népgazdaságunk e terheket még évtiredekig nem vállalhatja.

Ha tárgyilagos, alapos vizsgálatok igazolnák e véleményeket, akkor sem szabadna egyszerűen elvetni Zalotay és Böröcz elképzelését, hanem... foglalkozni kellene a találmány külföldi értékesítésével.

Galla Kovács Ágnes: Ábránd és lehetőség. Új Szás V. évf. 1965. okt. 10. sz. 83. l.

Böröcz

Az „Új-Irás" hasábjain lezajlott vélemény-csere nyomán... reálisabb viszonylatok közé került maga a Zalotay-Böröcz-féle terveret, különösen az építőipari lehetőségek s a kínálkozó társadalmi segítőerő felmérése után. A ma és a közeljövő kapacitását figyelembe véve a „szalaghár" alképzelése nem nélkülöz bizonyos utópista jelleget... s lehetséges, hogy csak egyes szerkezeti ötleteit lehet majd-kisebb méretekben alkalmazni. (Ezt hamarosan eldöntheti a gyakorlat.)

Új Irás VI. évf. 1966. jan., 1. sz. 81. l.

Bőrőcz

A Zalotay-Bőrőcz-féle elképzelés... érdekesen foglalkozik nemcsak általános urbanisztikai, de az életformával és életszemlélettel kapcsolatos kérdésekkel is, a „kevesebből jobbat" igazán időszerű eszméje hajtja és a legkülönfélébb tanácsokat igyekszik koncepciójába beépíteni – minden végül is csak előnyére és diszkrétére válhatik.

„A „szalaghár vitát" mi lezárjuk."

Új Irás VI. évf. 1966. jan., 1. sz. 81. l.

Böröcz

Az „Új Irás" hasáljain bezajlott esmecsere... egyetlen kivánalmat hangsúlyozott mindvégig: a végleges és objektív döntés... kivánalmát. Csak sajnálni lehet, hogy sem Zalotay Elemér nyilt levelére, sem a Zalotay-Böröcz-féle koncepciót támogatók érveire érdemi ellenvetés nem érkezett s, hogy a Magy. Építőművészek Szövetsége például néma maradt: ha nem így történik, esetleg a vitát indító szerkesztőségi megjegyzésben megjelölt szakmai ankét megrendezése is feleslegessé vált volna...

Új Irás VI. évf. 1966. jan., 1. sz. 82. l.

Kürthy Sándor

Festő barátomnak

Hagyd a múzsákat pihenni,
Minek cibálnád a tüdőt, szívet, agyat,
Mire jó ez a forradalmi láz?
Nem kell ma senkinek a vér és velő,
az rossz szagú, s forrongó, mindig mást akar.
Mindig mást! Mit a fenét?
– Meghaltak atyáink, közülünk is sokan.
végre megérkeztünk, hát ezt akartuk. Nem?
Aki még most sem ül a fenekén,
az izgága, felforgató elem.
Rend kell! Nyugalom és stabilitás!
Haladunk persze,
ezt írtuk a zászlóra hajdanán.
Most is ott van, láthatja akárki:
"Mi a haladás hívei vagyunk"
fölösleges már az önmarcangolás.
Nyugtalanító. Hova vezet,
ha mindent megengedünk?
Vannak haladó hagyományok,
tessék azt fejleszteni
és tükrözni a valóságot, a vivmányokat.
Lehet kritika is.
Persze, csak építő!
És mindig megmutatni az eredményeket,
különben torz lesz a kép és egyoldalú.
Mi megmutatjuk az egyetlen biztos utat,
hogy mi a dekadens és mi a haladó,
hol és hogyan lehet alkotni nagyot,
mi a jövő útja, mit kíván a nép.
Művésznek még ilyen
könnyü dolga nem volt:
egy egész apparátus egyengeti az utat,
mind csupa "volt" forradalmár,
képzett ideológus (vagy éppen most tanul),
ha valaki mégis más utat keres,
ám magára vessen.

Ne keseregj, barátom!
Még azt hiszik, elégedetlen vagy.
És aki elégedetlen, az mindig gyanús.
Bacchus majd elsimítja aráncokat,
és megtanít röhögni, böfögni, aludni.
A középszer pedig finoman és jólöltözötten
tovább hajt és azt mondja: "részeg disznó"!
De ez már egy stabil kvalifikáció,
mert melletted az árokban egy drukker hasal,
aki leszívta magát, mert kikapott a VASAS.
– Tehát meg vagy mentve
kívülről és belülről.
Ne keress új utakat, csak jó utakat,
biztos, hasznos utakat.
Majd csak eldöcög a szekér,
majd csak elvolvál a világ nélküled is,
s ha lesz egy kis szerencséd, talán még
tükör is lehetsz,
de nem fényforrás, barátom,
ez nem a te reszortod.
A tudományos szocializmusban
úgy is meg van tervezve minden előre.
A kritikusok és ideológusok még precizebben
kidolgozzák majd az esztétikai alapelveket,
(amit valahogy elhanyagoltak a klasszikusok,
ki tudja, miért?)
a kibernetika is sok újat igér,
vannak, akik gondolkoznak helyetted.

Kürthy Sándor: Dinamika, 1975

Nem zavarosfejű müvészeknek
való az ilyesmi.
Csak nyugi! – ahogy mondani szokás – íme, itt a
szbad, nyílegyenes út!
Haladhat rajta, aki haladó.
Nyugodtan alhatsz,
megy minden a maga útján.
A történelem kerekét
úgy sem tudja senki
visszafelé forgatni,
mert különben visszakerülnél te is oda, ahova kívánnak egyesek.
Hát azért ezt mégse, ugyebár.
Igyál!

1966. december 9

A VILÁGIRODALOM TÖRTÉNETE

Boldog érzés magaménak tudni Kristó Nagy István közelmúltban megjelent, majdnem ezer oldalas munkáját. Babits Mihály és Szerb Antal világirodalom-története csak kölcsön képpen kerülhetett hozzám. Kristó Nagy István a két jeles elődde akaratlanul is rivalizálva írta meg saját világirodalom-élményét.

Hogyan is látja egy sokat olvasott – eredendő szakmája szerint gyógyszerész – a harmadik évezred küszöbén a világirodalom történetét? 10.000 év rövid áttekintését érdekfeszítő írásában fölvillantva igyekszik magyarázatot adni az irodalom eredetére,a valóság és képzelet kölcsönhatására. Könyvében az ismeretek és olvasmányélmények közvetítése mellett azt is példázza, hogy a világirodalom gazdagodása ellenére is áttekinthető, befogadható.

Kristó Nagy István több mint húszéves munkával rendszerezte hat évtizedes olvasói tapasztalatait. Műve izgalmas olvasmány, ugyanakkor hasznos kézikönyv, melyet a következő generációk is haszonnal forgathatnak. Külön is figyelmet érdemel az avantgard és posztmodern művészetnek szentelt eszmefuttatása.

Dícséretes a Trezor Kiadó vállalkozása, ahol a kétkötetes tanulmány 1.325 Ft-ért megrendelhető (Budapest, 1149 Egressy köz 6.)

Geröly Tibor

Festőkről

A közelmúltban valamelyik "előkelő" (azaz drága) aukción feltűnt egy számomra ismeretlen festő remek képe: Börzsönyi Kollarits Ferencé. Mikor a Művészetbarátok klubestjén az aukcióról beszámoltam, erről a festményről is megemlékeztem. Akkor kiderült, hogy a már halott művész leánya a társaság tagja. Nemcsak az édesapjáról szóló könyvet (Tóth Antal művét) juttatta el hozzám, hanem az életműnek birtokában lévő legjavát is megnézhettem. Az aukciós kép s a könyv ismeretében is meglepődtem: kiválló festővel találkoztam, aki pedig harminc éve halott.(Ez év augusztusában van a szomorú evforduló, ez külön is aktuálissá teszi a soraimat).

A magyar festészet korábban Münchenben, majd a nagybányaiaktól kezdve évtizedeken át(helyesen) Párizshoz igazodott: legjava teljesítményei is a francia iskolához kapcsolódtak. Előbb a naturalizmushoz,(Bastien-Lepage), majd az impresszionizmushoz, sőt fauves-hoz, (Rippl-Rónai, Czóbel). Egészen a kubista, majd nonfiguratív párhuzamokig, (mely utóbbiban a két legjobb, élő magyar festő: Vasarelly s az egy nemzedékkel fiatalabb Hantay világnagysággá nőtt). Börzsönyi Kollarits is járt párizsban s ennek felszabadító hatását le se tagadhatná, mégis más útra tért, s ez a szemlélő legnagyobb meglepetése. Az expresszionizmust (még e kifejezés megszületése előtt) Van Gogh és a norvég Munch "találta fel", s az ő nyomukon született meg századunknak a franciával szinte egyenrangú iskolája: a német expresszionizmusé, amely azonban nálunk alig hatott. Nos, Börzsönyi Kollarits épp ezzel az irányzattal adekvát, erőteljes, sajátosan színgazdag piktúrát hozott létre, holott eredetiben nem is látott Marc, Macke, Kirchner, Nolde képeket! Reprodukcióból nyílván ismerte dolgaikat, de ennél mélyebbre kell néznünk, ha hatás helyett – akár csak a még különb Derkovitsnál – párhuzamot keresünk: a féligperiférián fellépő feszültségek kiváltotta fojtott szenvedélyességét. Ez a stílus a levegőben volt – minálunk is, de nem tudok senkit, akinél oly határozottan nyílvánult meg, mint Börzsönyi Kollaritsnál. Halálának 30. évfordulóján ismerjük el végre magános kiválóságát – a művészetünk élvonalába tartozott.

*

A népi gondolat diadalmas kibontakozása hazánkban több fázisban ment végbe. Előljárt Bartók és Kodály népisége, ezt követte az építészeté, amely a magasrendű, de tarkabarkán magyaros Lechner féle szecesszió után, a finnekével szinkronban, Kós Károly és társai, tanítványai nyomában az egyszerűbb, nagyvonalú szecesszióból fejlődött ki,(egészen Makoveczig). Ezután jött az irodalmi népiség, amely Ady, Móricz Zsigmond és Szabó Dezső úttörését követve most már közvetlenül, belülről ábrázolta a paraszti létet s a vele és érte folytatott küzdelmet. Erre a harmincas évek közepén került sor, Erdélyi, Féja,

Tóth Ferenc rajza – Szabó Pál

Illyés, Kodolányi, Németh, Sinka, Szabó Pál, Tamási, Veres Péter művészetében. Nagyjából egyidőben a népi politika hősi harcosának, Bajcsy Zsilinszkynek legnagyobb összecsapásaival.

A képzőművészetben csak ez után következett el a népiség ideje s bár nyelvi gátjai épp úgy nem voltak, mint a zenének vagy építészetnek, sosem érte el az előbbiek színvonalát. De a paraszti életnek Mednyenszky, majd az alföldiek képviselte komor ábrázolatát meglepő módon egy derűsebb, bár tán kevésbé elmélyült festőiség váltotta fel, amelynek centruma a "Magyar képírók" köre volt, olykor ősi tárgyakat megidéző, de kissé modorosan késő szecessziós-expresszív ábrázolással (Büky Béla, Fáy Aladár), míg a paraszti témákat Vaszary frisseségével bemutató Litkey György tán legtovább jutott ezen az úton. Azzal az Illés Árpáddal, ak iszerint az ún. népiség nem tematika, hanem szemlélet kérdése, (ezért magától értetődően mert nonfiguratív képeket festeni). Itt kell még emlékeznünk Medgyessy, Szervátiusz, majd a máig sem igazán fölfedezett Boda Gábor szobrászatára.

Az előbb említett Litkeyről is megfeledkeztünk. Életműve semmiképp nem felelt meg az "európai iskolás" polgári s a későbbi "szocreál" elvárásoknak, divatoknak, üzleteknek. A meglepő az, hogy a negyvenes években derűs, színes, mozgalmas képekkel feltűnt, sőt már ekkor beérkezettnek tekinthető Litkey ahhelyett, hogy remek szakmai tudásával, realista szemléletével beállt volna a hivatalos, vagy a nyugati mintákhoz igazodó posztimpresszionista festők sorába, az absztrakció felé fordult. Életművének legjava darabjait júniusban láthattuk az Irószövetségben. A harmincas-negyvenes években készült népi szellemű festményei ma épp úgy megragadtak, mint ötven éve, a nonfiguratív müvek viszont kissé kaotikusnak hatottak, (épp Illés Árpáddal összevetve tetszettek másodrendűnek).

Így is jó volt látni, viszontlátni egy kitűnő művész alkotásait.

Kár, hogy a kiállítás nem kapta meg azt a nyilvánosságot, amit megérdemelt volna. Bár az Írók körében alighanem a legjobb, noha nem szakmai közönség láthatta.

Létezik agy bányánk

– mégpedig kimeríthetetlen! Akárkié is: majd száz éve értéket termel, s minél régebbi, amit létrehoz, annál többet ér: nem jár ráfizetéssel, munkanélküliséggel s ma is megteszi a magáét.

Miféle bánya? Nagybánya, annak is művésztelepe, melynek épp hajdani modernsége okán már klasszikus rangja van a magyar festészetben: elvitathatatlan.

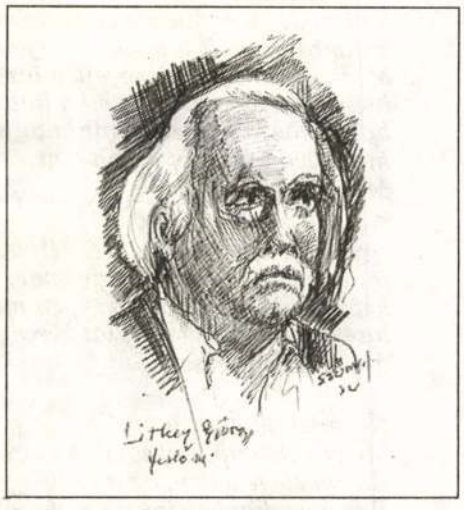

Szőnyi Jenő rajza, 1972 – Litkey György festőművész

Léte pedig épp most egy új galériában is feltűnt. A Teréz körut 40 alatti Barabás Galériának keresztelt vállalkozás állandó kiállítása (majdnem szemben a Béke szállóval) ötven év óta először léptet fel együttesen új nagybányai festőket Nicolae Balastól Véső Ágostonig, hogy a névsor elejéről s végéről említsek két kiemelkedő nevet. Megjegyezve, hogy e kettő tán legkülönb is; az elsőként megnevezett román festő nonfiguratív képével éppenséggel a legkorszerűbb irányzatot képviseli. De van itt nemesen naturalista ábrázoljás éppúgy, mint (Gy.Szabó Bélára emlékeztető) expresszív fametszet. Az alapítványi támogatás, művészek önkéntes tömörülése s a kis magángaléria együttes jelentkezése túlmutat a megszokott üzleti alkalmakon. Tán némi elvi jelentősége is van.

Kristó Nagy István

BÖHÖNYE (Somogy)

KASTÉLY, XIX. sz. elején

Böhönye

ΚΑΡΤΕΡΑ XIX αι.

ΒΟΗΘΗΜΑΕ (δεσποτικό)

Bőhönyei (Illésfölde)
rk. templom
(Somogy vm)
Pelm 459. l

Ferti templomot 1759-
ben épittette Bíró
Márton püspök.

PÁZMÁNY-EGYETEM BÖLCSÉSZETKARI DÉKÁN

Nagyságos

dr. Szentiványi Gyula

titkár urnak,

Bpest.

XI., Lágymányosi-u. 16.

Böhönyei Ágnes, [építész ?]

KÖZLEMÉNYEK

PÁLYÁZATÉRTÉKELÉS. A Pest megyei és a fővárosi tanács, a rácskevei Duna Intéző Bizottsága az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériummal együtt tervpályázatot hirdetett a szigetszentmiklósi—csepeli bányatavak környékének rendezésére. A bíráló bizottság értékelése alapján 60 ezer forintos díjat kapott két tervezői csoport: Böhönyei Ágnes, Fiala István, Gajdos István, Mester Jenő és Fi István, valamint Czapó András és Meister Irén alkotó közössége; ezenkívül három tervezői csoport kapott 40—40 ezer, további három pályamunka alkotói pedig 20—20 ezer forintos díjat.

Közlemény

8

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 17.

Bohonyci Ágnes, építész

L: Ettár István

– követségi hírek

Magyar

Építőművészet B.p.1983

10-12

83/4

Bokonyci Ágnes építén

L. Farkasdy Z.

-, Szóvetségi kírek

Magyar 6.

Építőművészet. Bn. 1983 83/3

Böhönyey Ágnes, építész

Le Murate, Firenzei tervpályázat. Építész vezető: Aczél Gábor.

A Le Murate pályázat tíz, rangsorolás nélkül díjazott terve, közül a magyar tervezetcsoport vezetője Aczél Gábor építész, tagjai Böhönyey Ágnes építész, Korompay Judit építész és Mezey András közlekedésterező, valamennyien a VÁTI mérnökei.

Magyar Építőművészet, 1988., 4-5., 9-old.

Böhönyey János

Magyar Hírlap 2001. III. 29.

Herder-díjat kap Böhönyey János építész

(MTI) Magyarországról az idén Böhönyey János építész részesül a kiemelkedő közép- és kelet-európai művészeket és tudósokat elismerő Herder-díjban. Az összesen hét kitüntetett a hagyományoknak megfelelően május 3-án a bécsi egyetem dísztermében veheti át a hamburgi Alfred Toepfer Alapítvány pénzbeli elismeréssel is járó díját. A 76 éves Böhönyey János építész mellett Herder-díjat kap Marek Kopelent cseh zeneszerző, Evangelosz Mucopulosz görög filozófus, Andrej Mitrovic szerb történész, Janez Bernik szlovén festőművész, Maria Klanska lengyel germanista, valamint Jurij Andruhovics ukrán költő és esszéíró.

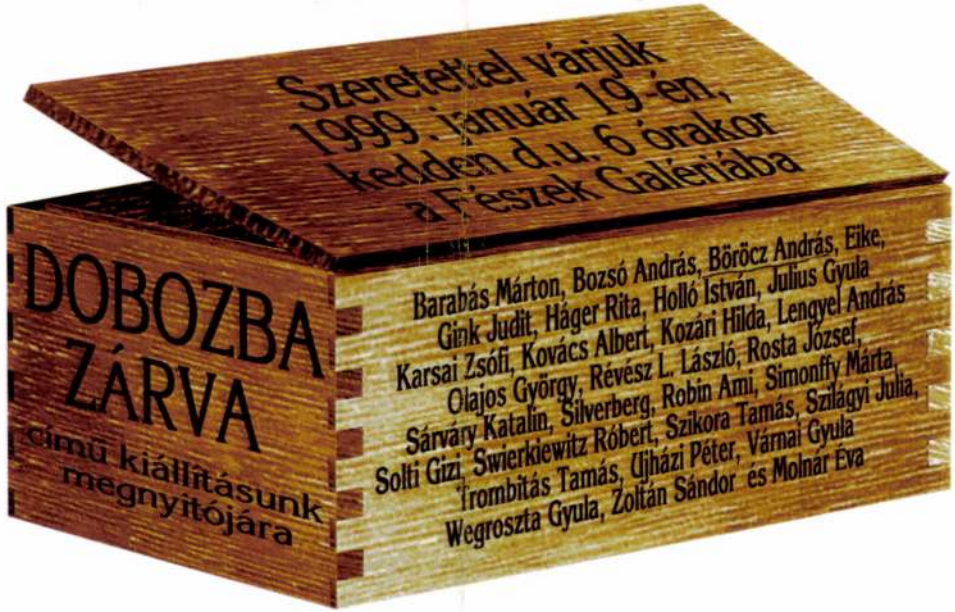

Közreműködik: Kiss Erzsi /ének/ Megtekinthető: február 12-ig naponta 2-6 óráig.

A kiállítás támogatói: Nemzeti Kulturális Alap, Fővárosi Közgyűlés Kulturális Bizottsága

BÖRÖCZ ANDRÁS

Böröcz Imre

Dr Nöcsényi Mihály egyet. docens, a kertészeti Főisk. tanára:

„Városépítészeinknek olyan feltételeket kell teremteni, olyan építési módokat találni és fejleszteni, amelyek az előnyös klímát úgy hasznosítják, hogy a természetes növényzet „zöld-terület-hatást" gondozás nélkül biztosítsa-son. Erre a törekvésre talált... megoldást Zalotay Elemér és Böröcz Imre szalaghára.

Vélemények a Zalotay-Böröcz szalagházról.

Új Irás V. évf 1965 szept., 9 sz. 102. l.

MDK

Böröcz Márta, keramikus

Kiállítása nyílt meg az Építők Műszaki Klubjában.

— : Kis híradó 2

ESTI HIRLAP Bp. 1467. márc. 28.

Böröcffy Béla festőművész

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társaságának ötödik tárlatán Pécsett szerepelt.

NM. 929. X. 22.

Böröcffy Béla festőművész

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága ötödik tárlatán a Vigadóban szerepelt.

M·929. X·22.

MIK.

Böröczki Károly

lo éves kisfiu rajza

Köznevelés 1966 febr.18.

Böröndi rk. templom

(2ala vm)

Szt Péter és Szt Pál tiszt. szentelve

1754-ben helyreállíttatta

Bíró Márton püspök.

Pelm. 461. l

Dobozfedél, románcos rész, antik jelenetekkel
Átm. 23·5 cm. Német, XVIII. sz.

San Marco.

Akasztófa-cimborák

Böröcz András kiállítása Székesfehérváron

Böröcz András köszöni, jól van. Harmincöt éves korára jön-megy, kétlaki életet él New Yorkban és Budapesten. Odaát azt csinál, amit akar, itt azt állít ki, ami belefér. Ott már egy kicsit befutott, itt meg már nagyon szeretik. A korrekt bemutatáshoz még hozzátartozik, hogy mindig avantgárd volt, de ettől sose szenvedett, hogy *Erdély Miklós* tanítványának számított, de ettől még nagyon megtanulta a képzőművészeti mesterség tanulható részét, hogy *Révész Lászlóval* vagy *Roskó Gáborral* szívesen alkotott kiállító duót, de manapság — — mint ez a *székesfehérvári István Király Múzeumban* látható — inkább egyedül van. Egyedül van jól.

A képzőművészek errefelé ritkán irigylésre méltó emberek. Küszködnek az értetlenséggel, szenvednek a belterjességtől, kiszolgáltatottjai a művészeti írók divatérzékenységének és megalázottjai a mecenatúra elfogultságának. Az örömzene analógiájára örömfestés, örömszobrászat nincs, eddig nem volt. Böröczig. Ő ugyanis valamennyi kulturális előrejelzés dacára lubickol mestersége nyújtotta élvezetekben. Babrál — ébredéstől elalvásig. Telefirkálja az elébe kerülő papírokat, függetlenül attól, hogy a hordozóanyag nemes-e vagy bóvli. Zsebkésével megfaragja a faragható dolgokat, függetlenül attól, hogy az efféle tevékenységért jutalmat vagy intőt kapna-e az iskolában. Valószínűleg étkezés közben sem szűnik meg működni, a borospalack dugóiból éppúgy szobrot szerkeszt, mint az asztalon hagyott szegett kenyérből. Ami a pincérek szemében illetlen lehet, az nekünk, teóriáktól és koncepcióktól agyongyötört nézőknek nagyon is illő: fojtott kuncogástól robbanó röhögésig nyugtázzuk Böröcz asztalmelléki vizuális csínyjeit. Mert mennyi humor van abban, ahogy a *Kígyók* (1—28) a kitépett irkalapokon mámoros viszonyba kerülnek a téglából rakott gyárkéményekkel; viszonyuk csúcspontján pedig a hüllővel okádtat füstöt, és a kamint tekergetteti ravasz udvarlást mímelve. És mennyire vicces, amint a sötét bajor parasztkenyér belséből egy zanzásított néger-indián fej vigyorog elő a csimbókká átminősülő cipőhaj alatt.

Ami pedig a ceruzaszobrokat illeti... A hosszanti falon apró konzolokon sorakoznak radírkoronástul, grafitbelestül, festékruhástul. Egy-egy alátét már most üres. Fogadni mernék, hogy a hiányzó műtárgyak bűnözőhajlamú, de esztétikailag érzékeny látogatók zsebében végezték. Túl kecsesek és lophatóak, túl törékenyek és groteszkek ahhoz, hogy megússzanak egy kiállítást.

Csak az örök infantilisakban és a nagyon koravén gyerekekben, csak a bohóctermészetűekben és a mániás depressziósokban van meg az alkotásvágynak ez a minden mást elnyomó dühe. Böröcz számára a formálás a lélek alapzaja, a világ megélésének egyetlen lehetséges módja. A keze ügyes és képzett. De elképzelem, amint hátracsavarva összekötözik: előbb-utóbb megtanulna lábfejjel rajzolni és foga közé szorított vésővel faragni.

Lassan a vigyorral tehát: Böröcz nem tud nem alkotni és nem tud a képzőművészeti illemhez szocializálódni, nem tud nem mesélni és egyáltalán nem tudja, nem akarja a képzeletet leválasztani a valóságtól, a tiszteletre méltó dolgokat megsüvegelve kiemelni a közönséges tények tengeréből. Számára a dolgok egyneműek, egyként nevetségesek, öltsenek bár dinnye vagy partvis álruhát, rejtekezzenek bár pumpa vagy hordóbőrbe. A dolgok nála végeredményben furcsák és jelentéktelenek. Mintha csak egy akasztásra váró ember készítené a leltárt a búcsúzásra méltatlan tényekről.

Az akasztófa egyébként nemcsak kritikusi hasonlat: Böröcz műveiben rendszeresen és módszeresen akasztgat. Minél inkább beleszeret egy motívumba, annál valószínűbb, hogy a széria csúcspontját megtiszteli az akasztott emberrel. (Néha guillotine-nal is kísérletezik, de mintha a nyaktiló nem lenne az ő világa). Így aztán bitófává alakul kezei között a Wolfram ég és a vasúti sín, a kerék és az esernyők, de legfőképpen a Lipton teát kortyolgató Sztálin körlete, ez a bitófa alakúra nyírt szürrealista képregény.

És még mindig az akasztófánál. A századelő Németországában élt egy talányos költő, *Christian Morgenstern*. Villon után szabadon ő fedezte fel újra az akasztott embert, mint a létmegélés alapmetaforáját. A müncheni kabarévilágból induló poézis annak idején lázba hozta az újra fogékony irodalmárokat és vele a vaskalapos magyarázatra szomjas esztétákat. Morgenstern nem volt hajlandó soha felfejteni alapszimbólumát: hadd tipródjanak az irásszakértők, hogy vásottságával, gyilkos jó humorával mit is akart valójában. „Egy kis szellemi könnyedséget, vidámságot és szabadságot terjeszteni, a képzeletet megélni" avagy Nietzsche és Hoffmannstahl túlsúlyos életbölcseletét parodizálni.

A költő pedig rendesen és versben mégis megadta a választ, mi is olvashatjuk *Kálnoky László* fordításában. „Balga népnek érthetetlen játék a mi életünk. Épp az elkerülhetetlen kell a gúny tárgyául nekünk." Gyermeki bosszú a lét mély komolysága ellen ez; jobban érti, hogy miért él, ki tudást tőlünk szerez."

Akasztottak (1989—1990.)

Böröcznek, Morgenstern akasztott embereinek magyar képzőművész rokonának még ennyi magyarázatra sincs szüksége szépséges húszadik századunk megélt tanulságainak fényében. Értjük az ördögi jókedv okát, mert hát ihaj-csuhaj kiterítenek így is, kiterítenek úgy is. Addig viszont mulassunk éppolyan jól, mint a világégések előtt a világvégét megérezve kiröhögő morgensterni *akasztófacimborák*.

P. Szűcs Julianna

MAGYAR KOLUMBUSZ-TÁNCJÁTÉK KÉSZÜL

A balettművész vezényel

Meglepő plakát a budapesti utcán: szeptember 30-án *Rudolf Nurejev* vezényli a *Failoni Kamarazenekart* az Operaházban. A világhírű táncos és koreográfus nemrégiben karmesterként is bemutatkozott egy gazdag bécsi műpártoló házi koncertjén a *Wiener Residence Orchestre* élén. Utána az első nyilvános hangverseny nem kevesebb tapsot hozott a sokoldalú művésznek. E koncertek előzményeit, a karmesteri pálca felemeléséig tartó időszakot egy amerikai—magyar kft., a *Ballett—B* filmszalagra rögzítette.

— Társulatunkkal a múltat, a jelent és a jövőt is szolgálni kívánjuk — foglalja össze működésük lényegét a Ballett—B ügyvezető igazgatója, *Bokor Roland*. — Legfontosabb célunk, hogy már meglevő színházi balett-, tánc- és „táncközeli" zenei produkciókat rögzítsünk, az utókorra hagyományozzunk.

Értékmentő vállalkozás a Magyar Televízióval közös munkánk is: a Szegedi Balett két darabjának televíziós változata. *Imre Zoltánnak* a Pergolesi Stabat Materére készített koreográfiája valószínűleg Halottak napja tájékán kerül képernyőre, s talán már a közeljövőben elkészülhet a Faust Valpurgis-éjének „tévésített" változata is.

Az egy vagy több kamerával való rögzítés és a videóra, tévére szánt változatok létrehozásán kívül fontosnak tartjuk az eleve videóra, filmszalagra komponált táncprodukciókat is, ez persze nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy e művek később színpadra kerüljenek. Jó példa erre a *Cristoforo Colombo*. Az Amerika felfedezésének 500. évfordulójára emlékező táncjátékot filmnek terveztük — de az előmunkálatok során kiderült, hogy izgalmas színpadi produkció is születhet belőle. Így először a színpadi változattal ismerkedhet meg a közönség. A világpremier a jövő év tavaszán lesz az Operaházban. A mű librettóját *Kóródy Ildikó* írta, a zeneszerző *Szakcsi Lakatos Béla*, a koreográfus *Keveházi Gábor*.

És ezzel a művel visszajutunk Nurejevhez, ő lesz a táncjáték egyik főszereplője. És miközben vele erről tárgyaltunk, kiderült, hogy Karajan szorgalmazására már hosszabb ideje foglalkozik a vezénylés gondolatával. Az említett házi koncertet magam is meghallgathattam, és bár ismertem Nurejev remek muzikalitását, bizony meglepődtem, hogy karmesternek is milyen jó.

A programot megismerve a Failoni Kamarazenekar muzsikusai örömmel fogadták az ötletet, és vállalkoztak a budapesti koncertre. A műsor: Csajkovszkij Vonósszerenádja, Prokofjev Klasszikus szimfóniája és Stravinsky műve, az Apollo.

Kővágó Zsuzsa

új művészet

Ízelítő a szeptemberi számból

Sinkovits Péter: A reprezentáció csapdái — Pataki Gábor: Csak saját értékítéletemre támaszkodhattam (beszélgetés Szabadi Judittal) — Kolozsváry Marianna: Az eltűnt idő nyomában (Ország Lili kollázsai) — Körner Éva: Pszeudo (bevezető a Pauer-esten) — Kovalovszky Márta: Zuhanás közben (Camiel Van Breedam és Wladislav Hasior kiállítása) — Hegyi Lóránd: A „Café Deutschland"-tól a „Café de Flore"-ig (Jörg Immendorff kiállítása Bécsben) — Gelencsér (Rothman) Éva: Frank Frigyes centenáriumi kiállítása a Vigadó Galériában — Benedek Katalin: Gráber Margit kiállítása Szekszárdon és Szentendrén — F. Dózsa Katalin: A nő és a képzőművészet kapcsolata a XIX—XX. század fordulóján.

HA szeptember 25-ig a postán előfizet: már októbertől számos előny éri.

HA előfizet: nem éri bosszúság amiatt, hogy az újságárusnál már megint elfogyott a lap.

HA előfizet: mindennap olcsóbban, 11,50 Ft-ért kapja az újságot, pénteken **a színes telemagazinnal is.**

HA előfizet: havi 60, évi 720 Ft-ot takarít meg.

Lássuk, hogyan:

1 példány ára:	előfizetőknek	újságárusoknál	MEGTAKARÍTÁS
Hétfő	11,50	12,50	1,00
Kedd	11,50	12,50	1,00
Szerda	11,50	12,50	1,00
Csütörtök	11,50	12,50	1,00
Péntek	11,50	18,50	7,00
Szombat	11,50	14,00	2,50
Összesen:	69,00	82,50	13,50
1 hónapban	299,00	359,00	60,00
1/4 évben	897,00	1077,00	180,00
1/2 évben	1794,00	2154,00	360,00
1 évben	3588,00	4308,00	720,00

NÉPSZABADSÁG

Magyarország legkedveltebb napilapja.

ANDRAS BOROCZ
ISTVAN KOSBOR
LASLO NOSEK
FROM
3
BUDAPEST

BÖRÖRCZ András

PS 122 GALLERY

150 First Avenue (Entrance on 9th Street)
New York, NY 10009
Telephone: 212-228-4249

3 FROM BUDAPEST

András Böröcz
István Kosbor
Laslo Nosek

Curated by Erika Deak

3 — 28 JULY 1991

Opening: Wednesday, 3 July, 6 — 8 PM
Gallery Hours: Thursday — Sunday, Noon — 6 PM

This exhibition is funded in part by the
New York State Council on the Arts.

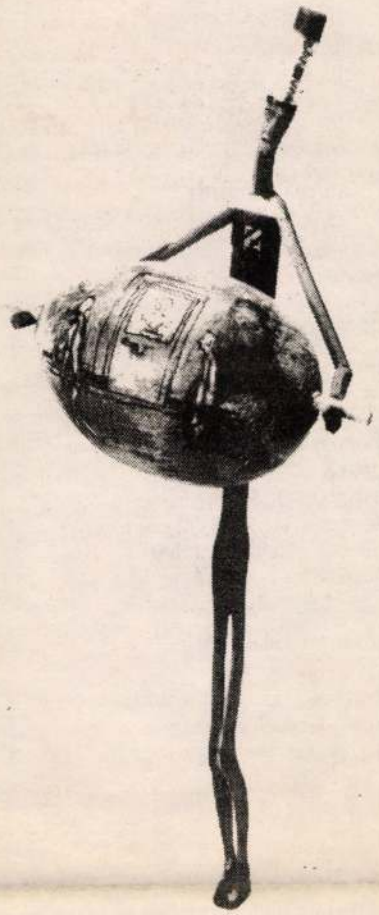

Atlasz 1995. 22 cm magas, ceruza, tojás, ceruzarajz

Cingár Atlaszok álldogálnak pehelykönnyű tojáshéj-glóbuszokat emelve a Várfok 14 Galériában *Böröcz András* kiállításán. Ez itt *ceruzaszobrokból* a második tárlata a művésznek, aki New York Brooklyn városrészében él, de időről időre idehaza is bemutatja újabb munkáit. A különös indíttatás, a szokatlan nyersanyag fölötti meglepetésen tehát már túl vagyunk. Beavatottakként vehetjük szemügyre a tizenöt pálcikaemberkét, s hogy hová és milyen szellemi tájakra vezetnek útjaik.

Eszköz mint nyersanyag: a ceruza. Felhasználása kibővült, finomodott és gazdagabb lett. Elnézelődhetünk a finom formai csattanókon, a grafitbél s a színes irónbél plasztikai szerepén, a ceruza sárga vagy piros mázának játékos felhasználásán, a felirat, a radírvég („fejfedő") alkalmazásán. A posztamens, a miniatűr alakok talpazata kubusformára csiszolt ceruzakóteg. Az alakok immár kibontakoztak abból a szűk térből, melyet a ceruza dimenziói jelöltek ki számukra, mindenféle széles és graciőz mozdulatra képesek, sőt, nagy hasat ereszthetnek – két „terhes nő" is van köztük. Ez úgy lehetséges, hogy több irónt is összetold a művész, a végtagokat olykor hallatlan finom gonddal illeszti s ragasztja a helyükre. De van példa arra a merészségre is, hogy egyetlen ácsceruzából két alakot bont ki. A glóbuszt jelképező tojásokat az Atlaszokkal tengely-pálcika köti össze, ezáltal egyszersmind Böröcz két korábbi műfaja, a ceruzaszobor és a tojásra rajzolt kép is egyesül. A tojásrajzok – a művész szavaival – „egyszerű, hétköznapi dolgokat ábrázolnak, mint például tárgyak emelése (szék, koporsó); szobrok és talapzatok, az almát a fején tartó Tell Vilmos, kakukkos óra, madárkalitka...". „E témák jelentéktelennek tűnhetnek az eredeti... Atlasz történetéhez képest" – teszi hozzá, amivel a sorozat egészének egyik lényeges vonását érinti. A szánalmasan félszeg, cingár és nyápic Atlasz, hogy teljesíthesse feladatát, üres tojáshéjat emel. Nem lehet ezután másképp, mint hogy a földgömb a Mindenség rajzolata helyett jelentéktelen, marginális történést, a millió lehetőség közül néhány teljesen esetleges jelenetet ábrázoljon. De itt a szobrocskák arasznyi, ceruzányi mérete is, ami fölött ugyancsak nem egyszerű napirendre térni a mai képzőművészeti gigantománia idején. Ami a képzőművészetet illeti: a plasztikák kicsinységükben is monumentálisak, és apró formáik szobrászi érzékenységet mutatnak. A liliputi méret viszont egyértelműen utal világunk kisszerűségére, kicsinyességére, az ember reménytelen eltévedésére a részletekben, az Egész elveszejtésére – „minden Egész eltörött": vannak ripityára tört, majd összetoldott tojás-glóbuszok is. A szobrok nem játékosak és derűsek, mint miniatűr tárgyacskáktól elvárhatnánk; az alkotótól távol áll a „manó, törpe" fogalmához társítható rózsaszínű negéd; még távolabb a nippek tartalmatlan bávatagsága. Az Atlaszok szenvednek törékenységüktől, soványságuktól, félszegségüktől, még az üres glóbusz súlyától is, meg attól, hogy esendőnek, szánnivalónak látszhatnak. A pucér terhes nők fáznak, és szégyenkeznek. Egészben véve mindannyian boldogtalanok és szerencsétlenek. Arcukon a liliputiak vagy a testi fogyatékosságukból élő mutatványosok fájdalmas kifejezése ül.

E szokatlan dimenzióban és rendhagyó interpretációban elmélyedve elfeledjük a tojáspatkolók bravúrstiklijét, a gyufaszálból Parlamentet ragasztgatók türelemjátékát, e távoli rokonok oly üres és partikuláris világát, mint amely világ épp e művészet tárgya is.

KOVÁTS ALBERT ■■■

Várfok 14 Műhelygaléria (Bp. I., Várfok u. 14.)
Nyitva június 10-ig

2. péntek

FESZTIVÁL

KÉK MADÁR FESZTIVÁL
Kalocsa, június 2–4.
Harmadszor rendez Lakatos György fagottművész fesztivált Kalocsán, színészeket, képzőművészeket, zenészeket híva segítségül a városi kórház gyerekosztályán uralkodó áldatlan állapotok (se EKG, se lélegeztetőgép) jobbítására. A program, akárcsak tavaly és tavalyelőtt, nagyobb távolságok leküzdésére csábít.
ARTNER MARGIT RÉZKARC- ÉS A KÉKI ILONA MŰHELY GOBELIN-KIÁLLÍTÁSA
Városi Kiállítóterem, megnyitó: 11 h
AZ ERKEL FERENC KAMARAZENEKAR HANGVERSENYE
Közreműködik: Leonidas Kavakos (hegedű), Nagy Péter (zongora), Lakatos György (fagott). Művészeti vezető: Aldor Lili, koncertmester: Bedő Eszter
Főszékesegyház, 19 h
AZ E. S. P. EGYÜTTES JAZZKONCERTJE
Művelődési Ház udvara, 21.30

(A jegyek ára: 200 Ft, a JÁNOS PASSIÓ-ra (vasárnap) 300 Ft; kiegészítőszelvény az alapítvány támogatására: 200 Ft, bérlet: 800 Ft. Kék Madár Alapítvány a beteg gyerekekért, számlaszám: Investbank Kalocsa 219-98997 0301/100-02349-0001)

OPERA

BALASSA SÁNDOR: KARL ÉS ANNA
Új magyar operát mutatott be az Operaház. A szövegkönyvet Leonard Frank regényéből Fodor Géza írta. „Egymáshoz való viszonyainkat, női-férfi létezésünk lényegét feszegeti, azt, hogy mitől szeretünk valakit, és mitől tud valaki behatolni lényünk leglényegébe." (Kerényi Miklós Gábor, a rendező) A címszerepekben: Kelen Péter és Frankó Tünde. Vezényel: Oberfrank Géza
Operaház, 19 h
(Bp. VI., Andrássy út 22.)

FILM

VIDEOBLUES (1992)
Merész, de korántsem lehetetlen az ötlet, hogy a videokamera- és kazetta töltse be azt a szerepet, amit egyébként a toll és a papír játszik; Sopsits Árpád videolevél-filmjéből egy modern Káin és Ábel-történet bontakozik ki.
Duna Tv, 21.15

A HOSSZÚTÁVFUTÓ MAGÁNYOSSÁGA (angol, 1962)
Tony Richardson filmje
Örökmozgó, 19 h
(Bp. VII., Erzsébet krt. 39.)

CSEPŰRÁGÓ ÜNNEP '95

a Budai Várban

június 5., 10–17.30

Holsten Színpad az Oroszlános udvaron

10.00 Egri Fúvós és Majorett Együttes
10.15 MEGNYITÓ – A Csepűrágó ünnepet megnyitja Demszky Gábor, Budapest főpolgármestere, az ünnep fővédnöke
10.40 Brass Age
11.10 Cotton Club Singers
11.40 A Magyar Állami Operaház művészeinek koncertje
12.20 PREKLASSZIKUSOKTÓL KODÁLYIG – Váradi Horváth Zita (ének), Éliás Katalin (zongora) – a Zeneakadémia növendékei
13.00 Fusio Q
13.40 RÉZFÚVÓS KONCERT – Újvidéki Művészeti Akadémia – a Zeneakadémia vendégei
14.20 E. S. P.
15.00 NOcoMMent – Mácsai Pállal
16.00 7 ELŐTT 10 UTÁN díjátadás, az év legszebb színházi kosztümjeinek bemutatója
16.30 Téli Márta együttese
17.10 Oláh Kálmán Sextett
17.30 Hecuba-díj átadás

A Budapest Bank színpada a Savoyai-szobornál

10.30 Arany 10 Musical Stúdió
11.00 PÖR A SZAMÁR ÁRNYÉKÁÉRT – Független Színpad
12.40 M. O. S. T. Show
13.10 Arany 10 Musical Stúdió
13.40 CSIK'S SINGERS – Kaposvári Csiky Gergely Színház
14.10 EGYVELEG – Vidám Színpad
15.00 FÉNYES SZABOLCS-DALOK – Fővárosi Operett Színház
16.00 CSIK'S SINGERS – Kaposvári Csiky Gergely Színház
16.40 PISZTRÁNGÖTÖS – Méhes Csaba
17.10 EGYVELEG – Vidám Színpad

A Postabank színpada a Szent György téren

10.30 ANGELAND SÓ – József Attila Színház
11.10 KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POPFESZTIVÁLRÓL – Békéscsabai Jókai Színház
11.50 Rock Színház
12.30 OLIVER – Nemzeti Színi Akadémia
13.00 AZ ELSŐ SÍRÁSÓ, rockopera – Soproni Petőfi Színház
13.50 PIAF, kazettabemutató – Budapesti Kamaraszínház
14.20 A Magyar Állami Operaház művészeinek koncertje
15.00 OPERETTRÉSZLETEK – Fővárosi Operett Színház
15.40 Eisemann–Szilágyi: HANDA BANDA – részletek – Budapest Kamaraszínház
16.20 NEM MIND ARANY... – Merlin Színház

Zolnay park

11.00 CSU FEJEDELEM ÁGYASA – Veszprémi Petőfi Színház
11.40 Pantomix – Méhes Csaba
12.20 Irodalmi szalon – GNM
12.50 Szárnyak Színháza
13.40 Görgey Gábor: KOMÁMASSZONY, HOL A STUKKER – GNM
14.40 Schnitzler: KÖRTÁNC – Független Színpad
17.10 TABARIN KOMÉDIÁK – Debreceni Csokonai Színház

A Magyar Hírlap színpada a Dísz téren

10.30 Népzene-néptánc – Téka együttes, Angyalföldi Vadrózsa, Bihari utánpótlás együttes
12.50 A Székely Népdalkör műsora
13.20 HEGEDŰS A HÁZTETŐN – Komáromi Jókai Színház
14.30 PIHENŐ – performance – Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház
15.10 KÁVÉHÁZI MENÜ – Kassai Thália Színház
16.00 EGY ÉVAD NEGYVENÖT PERCBEN – Szegedi Nemzeti Színház
16.50 KÉPZELT RIPORT EGY AMERIKAI POPFESZTIVÁLRÓL – X IN HÁZ

Korona cukrászda

12.00 Kocsis István: JÁSZAI MARI – előadja: Cs. Tóth Erzsébet – Komáromi Jókai Színház
13.30 EDITH ÉS MARLENE – Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulat
14.20 HATÁR – OK NÉLKÜL – Jancsó Sarolta műsora
15.00–17.00 Talk Show

Kolibri Színpad a Kapisztrán téren

10.30 LÚDAS MATYI – Kolozsvári Puck Bábszínház
11.40 A HELYSÉG KALAPÁCSA – Márkusszínház
12.40 Mosonyi Aliz: ILLEMTAN – Kolibri Színház
13.50 SZENT FERENC-LEGENDA – Hattyú-dal-színház
14.40 Duranty: MÁJASHURKA – Kolibri Színház
15.30 LÚDAS MATYI – Kolozsvári Puck Bábszínház
16.40 Pályi János: HÖKKENETEK – Kolibri Színház

Holsten színpad a Kapisztrán tér budai oldalán

10.30 Sanzonok – GNM
11.00 A SZÍNHÁZ MEGHÓDÍTÁSA – Horvát Színház
11.50 FERI VILÁGGÁ MEGY – Madách Színház
12.20 Rossini: HAMUPIPŐKE – lépcsőházi matiné – Magyar Állami Operaház
13.40 Molière: GÖMBÖC ÚR – Merlin Színház
14.50 Feco, a zenebohóc műsora
15.30 A SZÍNHÁZ MEGHÓDÍTÁSA – Horvát Színház
16.20 FERI VILÁGGÁ MEGY – Madách Színház
16.50 SZENT MIKLÓS CSODÁJA – Budapest Bábszínház

Hadtörténeti Múzeum udvara

10.30 Vasas együttes
11.10 Budapest Táncegyüttes
11.50 Válaszút Táncegyüttes
12.30 Bihari együttes
13.30 Az Országos Gyermek Táncfesztivál résztvevőinek műsora
15.00 Porteleki–Román: NAGYAPÁÉK TÁNCA
15.50 Népzene
16.10 LÚDAS MATYI – Honvéd Együttes

Egyedi helyszínek

Tárnok utca: 11.00 és 14.00 Papp János keresztrejtvényt fejt a közönséggel a Tárnok utca 18. előtt
11.00–17.00 Artisták felvonulása, Lendvai Ferenc, a lufikirály
16.00 Joakim Vuic Szerb Színház, néptánc, népzene
12.30 és 16.00 között Méhes Csaba: MÉHEK
Bartók-udvar: 11.00–17.00 A Vígszínház udvara
Litea: 12.00–17.00 Önálló „estek": Eczl Margit, Gruiz Anikó, Szenyai Mária, Varga Tamás, Kristóf Tibor, Tatai Éva, Koffler Gizi, Kováts Béla, Farkas Tamás, Scheer Magda, Koltai Judit, Varga Vilmos és Meleg Vilmos (Nagyvárad), valamint Holl Zsuzsa és Fabó Györgyi műsora
Házigazda: Zsolnai Júlia és Fábry Sándor
Dedikálások: Dallos Szilvia: FORGATÁSOK MOSOLYA – felolvas: Fráter Kata
Tanai Bella: VIRÁGALAGÚt – felolvas: Román Judit
Halászbástya: Az Ünnepi Könyvhét a budai Várban
11.00–17.00 A revans ideje – Criticai Lapok
Kapisztrán tér: 16.30 VITÉZ LÁSZLÓ ÚJRA ITTHON – Kemény Henrik

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Böröczky Péter
KISALFÖLD
1962 MÁJ 16

1021

A PECHES FIÚ

A mosonmagyaróvári I-es számú fiúiskola VII. A. osztályának tanulóiról az a hír járja, nogy olyan csintalanok, akár az ördögök. S hogy ki viszi a primet? Ez csak egy fiú lehet: *Böröczky Péter*. Izmos, erős fiú. Még rövid nadrágban sem látszik nyakiglábnak, mint általában a serdülő fiúk. A haja kefére nyírott, s ahogy arcát szemlélem, nagy fekete szemével olyan ártatlanul néz rám, hogy már nem is hiszek a hírekben.

— Kis csibész, te — mondja az egyik nevelő, amikor elhalad mellettünk a folyosón, aztán beletúrja ujjait Péter göndör fürtjeibe. Szavában szeretet, simogatás van. Péter érzi ezt. Nem szépíti a dolgot, de azért mentegetőzve ennyit mond:

— Olyan peches fiú vagyok. Akármit csinálunk, rendszerint engemet látnak meg. A múltkor is örömünkben rosszalkodtunk. A Kovacsot dobáltuk a levegőbe, mert jól szerepelt. Nálunk ez a szokás. Persze, az is megkapja a magáét, aki óra alatt rendetlenkedik. A napokban is kikaptunk, mert az egyik fiút óra alatt odakötöttük a padhoz. Amikor felelni hívták, csaknem az egész padsort magával rántotta.

— Mikor szoktatok „túlságosan" örülni?

— Mindig vidámak vagyunk, de különösen akkor, ha valami sikerül. Nyolcadikán, kedden is nagy volt az örömünk, mert a kulturális seregszemle városi döntőjén szerepeltünk. Azt meg nem tudjuk, hogy milyen helyre kerültünk, de reméljük, hogy továbbjutottunk. Ezen a napon is éppen a helyezést tárgyaltuk, elég hangosan, amikor belépett a tanár bácsi. Peches fiú vagyok, peches az egész osztály.

— Azért nem egészen így van — szól közbe Lakatos József rajztanár —, ne csak a pechről, hanem a szerencséről is beszélj.

Péter elpirul. Úgy látszik, csintalanságáról könnyebben beszél, mint eredményeiről. Pedig vannak. Elég szép számmal. Hiszen Péter a jó tanulók között is a legjobb. Kitűnő rendű.

— Péter nagyon lelkes úttörő — mondják a nevelők, s miután a peches fiú nagyon szerény is, s nem hajlandó dicsekedni, azt is elárulják róla, hogy kitűnő zongorista. Az úttörőzenekarban játszik. Péter az ecsetet és a ceruzát is jól kezeli. Legutóbb nagy megtiszteltetés érte. A nemrég Varsóban megrendezett nemzetközi gyermekrajz-kiállításon jó helyezést ért el. „Televíziónézők" című rajzáért bronzérmet kapott.

Péter félre hajtja a fejét. Mosolyog. Mintha csak ezt mondaná: ugyan, miért kell ezt elmondani? Ott állunk a folyosón, a vitrin előtt. A dicsérő oklevélen nagy betűkkel Böröczky Péter neve. Mellette a bronz érem és egy szép faragott doboz.

— Most már üres — mondja Péter —, de amikor kaptam, tele volt csokival.

— Mikor kaptad?

— Április huszadikán Budapesten, a Lengyel Népköztársaság nagykövetségén. Henryk Grochulski, a követség vezetője adta át. Nagyon boldog voltam. A pályázatot még 1960-ban hirdették meg. Amikor megtudtam, hogy összesen százötezer munka érkezett a pályázatra, s ilyen sok rajz közül az enyémet is jónak találták, nagyon örültem. A magyar gyermekek közül egy aranyérmet, kettő ezüstöt, öt pedig bronzérmet kapott. A nagykövetségen fogadást rendeztek nekünk. Csoda érdekes volt. Még sohasem jártam ilyen helyen. Szüleim és Lakatos tanár bácsi is elkísért. Ő is kapott oklevelet és egy fotoalbumot.

A folyosón feltárul egy másik szekrény. Péter rajzai kerülnek elő. Valamennyi itt van, csak amelyikkel a pályázaton díjat nyert, az nincs.

— A kiállítás anyagát nem bontjak meg. A világ néhány nagyobb városában is bemutatják — magyarázza Péter.

A rajzok ügyesek. Péter szakértelemmel beszél az árnyék és a fény hatásáról, a térbeli látásról, a színárnyalatokról és mindarról, ami a rajzolással és a festészettel kapcsolatos. A mesék nyomán, saját elképzelése szerint készült rajzok is ügyesek. Lehet, hogy Péter nevével még találkoznak gyermekeink egy-egy festmény aláírásában?

— Nem hiszem — szabadkozik Péter —, én Székesfehérvárra, a híradástechnikai középiskolába, onnan pedig tovább az egyetemre szeretnék menni.

— No és téged is megünnepeltek a fiúk?

Péter megint mosolyog. Bólint:

— Hajaj, peches fiú vagyok én!

(ksa)

pat játéka arra vall, hogy a férfi csapat is elindult a felfelé vezető úton.

A Vasas ETO kézilabda-csapatainak mérkőzéseiről a szemtanúk elmondották, hogy a női csapat Makón ismét rossz védőjátékot mutatott. Képtelenek voltak lefékezni a makóiak rohamát, nem is beszélve arról, hogy az ETO védőfala ismét a mérkőzés utolsó szakaszában mondott csődöt. A Vasas ETO férfi csapata Debrecenben halványabb teljesítményt nyújtott, mint legutóbb az FTC ellen. Technikai és taktikai szempontból is sokat hibáztak a zöld-fehér játékosok. szerzett Kapuvár ellen. Ezen a találkozón kínos feltűnést keltett **Juhász** játékvezető gyenge működése. A SFAC támadósora „megtáltosodott", négyszer találtak hálóba a piros-fehér csatárok, de még így is fél idényre való gólhelyzet maradt kihasználatlanul.

Jó hírverése volt a vívó-sportnak a SMAFC „Erdész-Kupa" kardversenye. Harmincket vívó vetélkedett az elsőségért, a fővárosiak 13 versenyzővel képviselték magukat. Sajnálatos, hogy Szombathely és Győr kardvívói ezúttal is távolmaradtak a soproni versenytől. Örvendetes

nyeznek egymással a 14 napig tartó túrán.

A kereken 2400 km hosszú útvonalon a szocialista tábor tagjai közül a Szovjetunió, Lengyelország, az NDK, Csehszlovákia, Románia, Magyarország és Bulgária, a nyugat-európai országok közül Franciaország, Nagy-Britannia, Belgium és Hollandia, Észak-Európából Svédország, Finnország, Dánia és Norvégia, továbbá Jugoszlávia csapatai versenyeznek egymással s mellettük három afrikai ország, Marokkó, Tunézia és az Egyesült Arab Köztársaság kerékpárosai is részt vesznek a XV. békeversenyen.

★

A helyi kézilabda-rangadón a MOGAAC csapata 13:5-re legyőzte az MTE csapatát. Tavalyi évadban a kézilabdasport hívei sok jó eredményt láthattak a kék-fehérektől, s most önkéntelenül arra gondolunk, hogy a város kézilabdasportját jobban szolgálná, ha a két csapat erőit összefognák.

Fejtörők a filmről a Budapesti Ipari Vásáron

Az elmúlt évekhez hasonlóan az idén is helyet kap a Budapesti Ipari Vásáron a film. A MOKÉP és a FŐMO pavilonjában megismerkedhetnek majd az érdeklődők a nyári hónapok és az őszi évad kiemelkedő újdonságaival, s a miniatűr vetítőben megnézhetik a bemutatásra váró magya és külföldi filmek egy-egy részletét. Ugyanakkor rövidfilmeket is láthatnak. A filmpavilonnál egyébként naponta háromszor fejtörőt rendeznek a magyar és külföldi művészek alkotásairól. A részvétel előfeltétele: a jelentkezők legalább hármat lássanak az április közepe óta bemutatott 12 film közül. (MTI)

HIRDESSEN A KISALFÖLD-BEN

HIRDETÉSEKET FELVESZÜNK: Kiadóhivatal: Tanácsköztársaság útja 3.

Magyar Hirdető. Kazinczy u. 16
Nyomda Váll. du. 4 órától.

BÖRÖCZ András

192.

EX LIBRIS

SZOMBATHY BÁLINT

Erdély Miklós: Művészeti írások

Erdély Miklós (1928—1986) életműve immár kevésbé megfoghatatlan, mint volt akár néhány esztendővel ezelőtt. A hetvenes évek progresszív szellemiségének központi tengelyére csatolódó opus fokozatosan kibújik az egyéni mítosz sokszor torz prizmája alól. Az életében csupán egyetlen kötetet publikáló, de már akkor legendás tisztelettel övezett művész-gondolkodó sorsa még mindig az archetípust példázza: egy, a hivatalos kereteken kívül körvonalazódó avantgárd alkotói teljesítménynek törvényszerűen a halál adja meg igazi súlyát, attól függetlenül, hogy a kortársak egy része idejekorán felismeri annak hiteles értékét és művészettörténeti jelentőségét.

A publikációs „áttörés" Erdély esetében 1991-ben következett be. Először a Magyar Műhely jelentette meg a szerző szépművészeti írásait *Idő-móbiusz* címen, majd a Képzőművészeti Kiadó gondozásában a válogatott művészetelméleti tanulmányok első kötete látott napvilágot. A *Dosszié* sorozatban kiadott, Peternák Miklós szerkesztette *Művészeti írások* képző- és fotóművészeti, valamint művészetfilozófiai szövegeket tartalmaz, mintegy érzékeltetni hivatva a szerző sokoldalúságát, akit a *Szógettó* című antológia életrajzi jegyzete sommásan „a II. világháború utáni magyar avantgárd felmérhetetlen hatású mesterének" nevez.

A hivatalos kategóriák építészként, költőként, képzőművészként, filmkészítőként és teoretikusként tartják számon, de nemrég olvastam egy vele kapcsolatos, nagyon találó összefoglaló meghatározást: *lényeglátó*. A művészeti írások többszörösen alátámasztják a fenti jellemvonás igazoltságát.

A kötet 1966 és 1985 közötti közölt és kéziratban visszamaradt szövegeket tartalmaz — húsz év írásos munkásságának egy részét tárja fel. A műfaji tematika művészeti íróként el tudta kerülni a szakma hivatottjainál oly gyakran tapasztalható sematizmust és formalizmust, másrészt költő létére sem esett a literarizmus elmismásoló csapdájába. Idevonatkozó munkásságát az intellektus, a szenzibilitás és a bölcseleti mértéktartás egyensúlya jellemzi, s nem utolsósorban a gondolatkifejtés tisztasága.

Témáit meggyőző fölénnyel kezelte, de sohasem volt fölényeskedő, tudálékos, blöffölő vagy spekulatív. Ő volt az, aki ezeket a rossz tulajdonságokat le tudta győzni. S ebben rejlik máig tapasztalható magányossága.

(Budapest, 1992. Képzőművészeti Kiadó, 224 old., 128 Ft.)

Octavio Paz: Meztelen jelentés (Marcel Duchamp)

Első számú szenzáció volt, amikor Duchamp megközelíthetetlen életműve egy költő boncasztalán vált minden ízében áttekinthetővé. A mexikói Octavio Paz — az Irodalmi Nobel-díj 1990-es nyertese — 1978-ban adta közre a dadaista vezér központi műveit elemző kötetét, melyből magyarul a Nagyvilág adott elsőként ízelítőt az elmúlt évtizedben. Annak előtte valamirevaló Duchamp-értelmezés Magyarországon, nyomtatásban, nem létezett.

Az alig több mint ötven alkotást számláló életműből Paz azokat a tipikus példákat emeli ki, amelyek hitelesen szemléltetik a „festészeti festészettől" a „gondolati festészethez" elvezető folyamat állomásait, s kimutatják a művek nélkülözhetetlen művészetbe torkolló konceptuális cselekedetek jellembeli vonásait, valamint azét az állapotét, amelyben immár „nincsenek képek, csak a *Nagy üveg* (a nagy *vesztegles*), a *ready made*-ek, néhány *gesztus* és a hosszú hallgatás".

Ez utóbbi utalás Duchamp korán, huszonöt évesen felhagyott látványfestészetére, a „megcsinálás visszautasítására", arra a misztikus tétlenségre, amely — Aczél Pál haust és szüntetik meg napjainkban a jelenkor követelményeinek függvényében értelmezett számos „bauhaus" létrejöttének puszta lehetőségét.

Forgács műve végtére is szerencsés időben látott napvilágot, hiszen feldolgozott tárgya által példát statuálhat, számos művészetelméleti, művészetpolitikai és -történelmi tanulsággal. Sőt egy kis túlzással dacnak is tekinthető egy olyan légkörrel szemben, amelyben ismételten a konzervativizmus, a hátrahúzó maradiság az úr, minek tényét a pálpusztai sajt orrfacsaró szaga teszi esetenként külön is nyomatékossá (de mégsem baj, mert a „miénk").

A vázolt, némi iróniára is okot adó szituációt érezte át a szerző is, amikor úgy döntött, nem esztétikai elemzést készít, hanem inkább a tanintézet belső életének, szervezeti átalakulásának és társadalmi visszhangjának nyomait követi, s azokból szűri le a művészeti következtetéseket. A leghitelesebb szakirodalomra támaszkodó történeti elemzés érdekfeszítő képet nyújt a Bauhauson belül zajlott elvi és gyakorlati nézetkülönbségekről, a természetesnek vehető tanári rivalizáció következtében kialakult összezördülésekről. A dolgozat központi alakja az igazgató, Gropius, kinek az intézeti gondokkal és a külső támadások elhárításával bajlódó személyét megértéssel és rokonszenvvel rajzolja meg.

A tárgyilagos írásmű szándéka nem a Bauhaus képviselte esztétika, illetve művészetfelfogás újraaffirmálása, hanem annak művészettörténeti jelenségként való értelmezése és értékelése.

(Pécs, 1992. Jelenkor, 182 old., 170 Ft.)

F.I.L.M.
A magyar avantgarde filmtörténete és dokumentumai

„A film önálló művészeti ággá, kifejezési nyelvvé emancipálódásának első hullámát az 1910-es évek végétől mintegy a harmincas évek közepéig az európai művészeti avantgárd indította el, felfedezve a mozgóképben az expresszív, a szürrealista, a geometrikus kifejezési törekvések újabb megfogalmazási lehetőségét", állapítja meg történeti reflexiójában a kötet egyik szerzője, Maurer Dóra.

A magyar kísérleti filmtörténet dokumentumkötetének első részében a korai avantgárd, a századelő vonatkozó szakirodalma kapott helyet. Az Aczél Pál *gyar avantgarde film* című történeti bevezetőjében Peternák Miklós ezt a fejlődési folyamatot a fotóművészetnek azzal az irányzatával hozza közvetlen összefüggésbe, melyet Muybridge, Marey Anschütz mozgástanulmányai alapoztak meg, magyar úttörője pedig Székely Bertalan volt.

A későbbiekben a „technikai avantgárd" gépkultuszának szín-fény-zene koncepciója válik útmutatóvá. A Moholy-Nagy szerkesztette fény-tér modulátor új technikai megoldásokat tesz lehetővé, a találmányt többek között *Fényjáték fekete fehér szürke* című filmjében kamatoztatja. Ugyancsak korszakalkotónak bizonyul Viking Eggeling *Simphonie Diagonal* és Walter Ruttmann *Berlin — a nagyváros szimfóniája* című műve. Ez utóbbiról Kassák úgy véli, hogy az abszolút film megteremtője, mivel a „film mint optikai élmény" vonalán áll, vagyis — a hetvenes évek terminológiájával élve — „autonóm terület", „realizált utópia" (Hajas Tibor).

A század első felének azok a meghatározó filmművészeti eseményei, melyekhez magyar alkotók nevei fűződnek, kevés kivétellel külföldön zajlanak. Az első Magyarországon tevékenykedő „független" filmes Gerő György, aki 1927-ben a filmszínész nélküli filmről cikkezik, s akinek alkotásaiból alig néhány kocka maradt ránk. A hőskorszakot és a második világháború utáni „underground" fellendülést egyetlen munka, Gyarmathy Tihamér 1953-as kísérleti filmje köti össze.

A Balázs Béla Stúdió megalakulása új mérföldkövet jelent a magyar avantgárd filmművészetben, hiszen egy olyan nemzedék jelenik meg a porondon, amely a korai progresszió hagyományára építve, helyben teremt meg egy jelentős produkciót. Ezt az új generációt nem okvetlenül szakmabeliek, hanem képzőművészek, illetve multimédia művészek alkotják, olyanok, akik felismerik, hogy a film „képes foglalkoztatni a társművészetek összességét", vagyis szintetizáló képessége kifejezettebb, mint bármelyik más műfajának. Az immár a televízió, majd a video médiumát is felfedező fiatalok Jonas Mekasnak abból a szállóigéjéből indulnak ki, hogy „minden, ami különbözik a konvencionális, halott, hivatalos filmtől, az egészség jele".

Az avantgárd, földalatti, független, kísérleti, alternatív, filmszerű, másik, strukturalista, nem ábrázoló stb. elnevezésű

SZEGŐ GYÖRGY:

Képzőművészet

ÉS 1992. okt. 30. 11.

Próbareggeli

Böröcz András kiállítása

Gyomorforgató században voltunk fiatalok. Most, hogy majd' középkorúan a 21. századba lépünk, szép kis gyomorfekélyben szenved a világ. *Böröcz András* diagnózisa mindenesetre efféle leletet állít ki. Gipszszobrokat hozott New Yorkból — ahol néhány éve több időt tölt, mint itthon. Ez a legkonvencionálisabb szobrászanyag. Amikor kiönti a formát, Lipton teafiltert merít bele, hogy attól a gipsz szinte elüszkösödjön. Vagy erotikus nyomot hagyjon a folyadék a megszilárdult anyagban. A tojás- vagy villanykörteklisék viszont a megtermékenyülés utáni fázisok bonctani metszeteit idézik egy képzeletbeli orvostörténeti múzeum kloroformos palackjaiban. Negatívnak szappantartót és hamutartót is használ. Különös szakrális jelek, szent barlangok keletkeznek így az anyag gyomrában: egy ezredvégi próbareggeli rekvizitumai.

Ilyesmit mástól még nem láttam. Böröcz mindig mást csinált, mint amit a többség aktuálisnak tartott. Éppen ezért tudott időszerű maradni. Amikor a 80-as évek elején mindenki az avantgárd végét fújta és a posztavangárdért lelkesedett, Böröcz posztgraduális szinten beiratkozott a főiskola akkor már teljesen periférikus muráliák tanszakára. (Kirúgták.) Amikor New Yorkban a hatalmas méretű installációk voltak divatban, akkor ő pici ceruza- és dugószobrokat faragott. A pop-art receptje szerint átfunkcionálta azokat, de a koncept gesztusa is jelen volt ezekben a szobrokban, mivel használta őket. Minimalizálta a fahasogatást, egyszersmind növelte a jelentést. A fallikus formában eleve benne rejtőznek a jelek a rávitt festékben és a rárt szövegben is, amelyet Böröcz helyenként meghagyott, máshol nem — ceruzánál, dugónál egyaránt. Furcsa, antropomorf konstrukciók keletkeztek így. Kenyérművei közelebb állnak a gipszszobrokhoz. A kenyér a legősibb emberi jelképek egyike. Istent és a termékenységet, a börtönből való szökés reménységét egyformán jelöli. Böröcz a Duchamp-féle readymade gondolatával közelít a formához, aztán mégiscsak átformálja azokat. A külső buroknak arca van, a belsőnek titkai.

Hasonlóan titokzatos az Akasztottak című műve, ez az új-guineai totemekre emlékeztető szoborcsoport: a belül üreges, dobszerű figurák hangolását egy amerikai zeneszerzővel alakította ki Böröcz. A platánfa alapanyagot Brooklyn parkjaiban, vihar után lehullott gallyakból gyűjtögette, és a kész szobrokat egy ma kultúrházként hasznosított helyi zsinagógában függesztette fel. Az elhelyezés egyértelmű utalás az európai zsidók történelmére. Amikor a mű később egy Greenwich Village-i kocsmába került, a spiritusztól átszellemült törzsvendégek szent áhítattal őseik emlékére iszogattak alatta. Ha Böröcz azokra a platánfákra függeszti az Akasztottakat, amelyekről az ágak származtak, nemcsak Christian Morgenstern „akasztófa-énekei" és a neo geo vagy a resource irányzatai kísértenek. A szél egymáshoz üti a plasztika figuráit, így az egész kompozíció dobként zenél.

A most látható tojásfestmények és dobozminiatúrák rajzolt akasztófái ugyanezt a gondolatot ismétlik. Akasztófák népe lakja a tojáskozmoszt, akik kiirtják fatársaikat, hogy újabb akasztófákat ácsoljanak belőlük, melyekre majd akasztófatársaikat kötik fel. Körös-körül kivágott fák törzsei, mint a temetői kövek. Ismerős ez a képregény: mintha gyermekeink történelemkönyvei adnák a szüzsét.

A művek hangulata mégis inkább szarkasztikusan bizakodó, semmint melankolikus. Böröcz mestere, *Erdély Miklós* — miközben a Fertőző kenyér című művén dolgozott — ezt hirdette *Optimista előadásaiban:* „Ami rossz, hibás, kínzó, veszélyes és értelmetlen, azt merészelni kell észrevenni. Bátorkodni kell akár a legirreálisabb, legmegvalósíthatatlanabb alternatívát javasolni." Ennek szellemében Erdély magániskolát is alapított, az *Indigó Csoportot,* ahová Böröcz is járt. Indigót és tejet, kátrányt és salakot használt a mester. Tanítványa pedig rőzséből és dugóból, grafitból és gipszből, teafilterből és ceruzából készíti zsarnokait, akasztófáit, guillotine-jait és rémlátomásait. Lázas sietséggel dolgozik. Ki akarja űzni ezeket magából — belőlünk. Nehogy átvigyük szörnyeinket az ígéretes, új évezredbe. *(Óbudai Társaskör — Várfok 14. Galéria)*

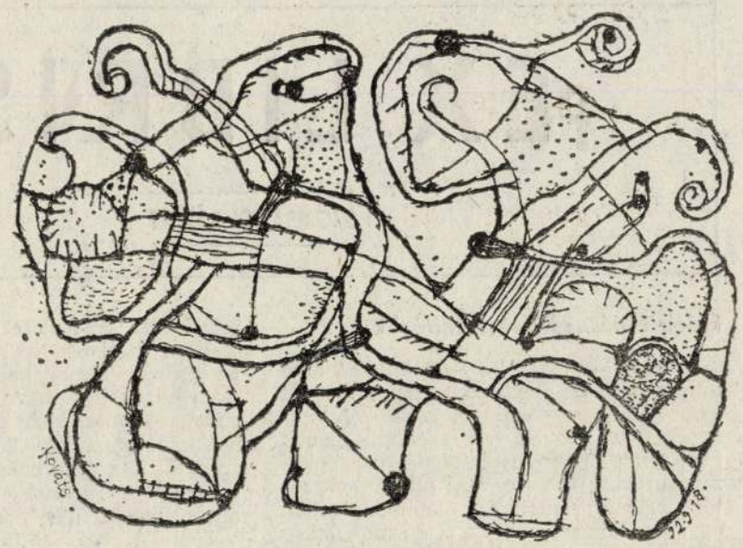

Kováts Albert rajza

KOLTAI TAMÁS:

Színház

Érzelmi labor

Nem finomkodni, nem szépelegni, nem viccelődni, nem harsánykodni — a *Marivaux*-játszás könnyebben írható körül negatívumokkal. A magyar színházban ez ritkán megy. Mi úgy tartjuk, a vígjátékon nevessenek, eszköz nem számít. E kétes elvet Marivaux-n alkalmazva az eredmény szánalmas lesz. Vegyük az *Álhatatlan szeretőket.* A Hercegnek törvény szerint országa hajadonjai közül kell hitvest választania. Inkognitóban megismerkedik egy falusi lánnyal, beleszeret, a kastélyába raboltatja. Vőlegényestül, mivelhogy ő nem a csábító mantuai herceg a Rigolettóból, szerelme szívére pályázik. Akad egy hölgy, bizonyos Flaminia, aki megoldást javasol: az inkognitós Herceg esélyei növekednének Silviánál, ha Arlequin fiúteneti távolsága — például a túlméretezett női kalapoké — épp annyi, hogy a naturálistól elemelve érzékeltesse a kissé kimódolt, „idegen" atmoszférát.

Lendvai Zoltán rendezése abszolút a mű szellemében fogant, a „marivaudage" stiláris követelményeit kissé a hazai ízléshez igazítva. Ezen azt értem, hogy valamelyest fölerősítette a játékosságot a poétizmus rovására. A magyar néző kevesebb pasztell dialógust visel el, mint a francia, s több kell neki a komikus akciókból. Ezért válik Trivelin pofozóbábuvá, sűrű fenékre esésekkel, amelyeket a fejlődőképes, egyre biztosabban játszó *Széles László* „beosztásához" illő méltósággal ellensúlyoz. Ezért mutat be szellemes etűdöt egy gramofonlemez operaáriájára a három

BÖRÖCZ Andras

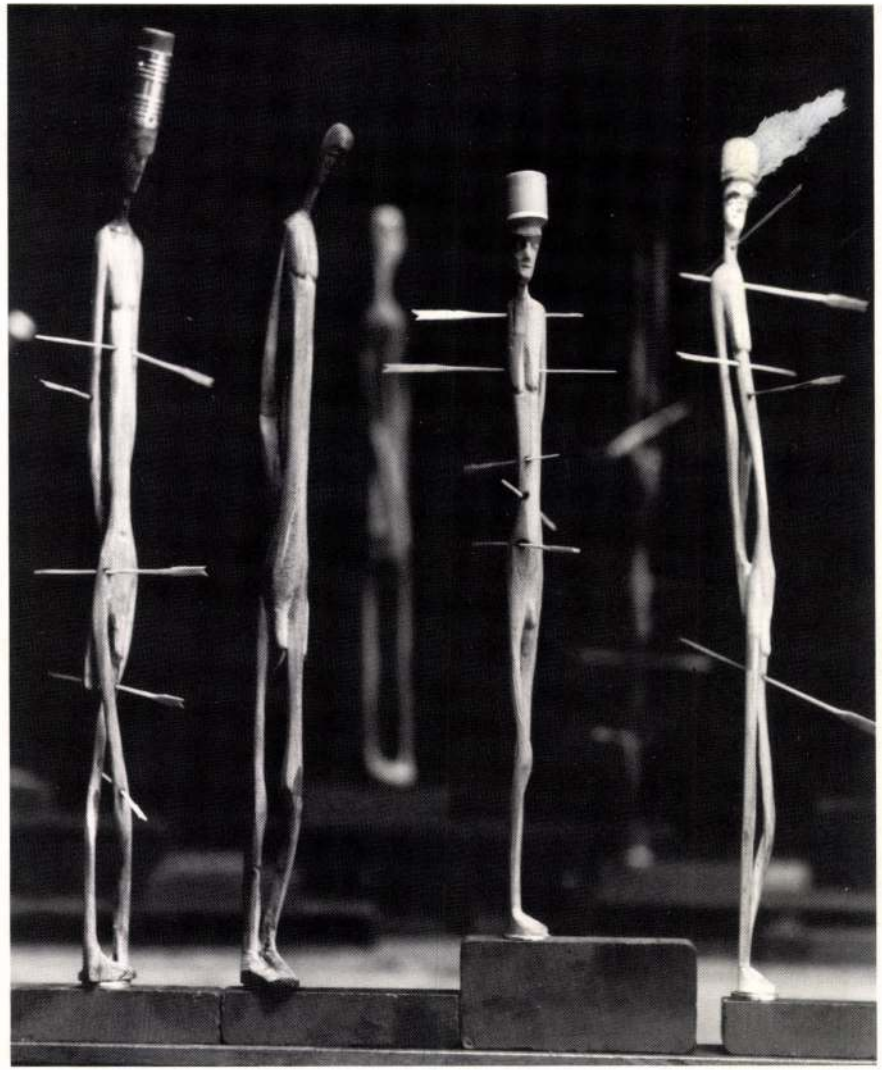

András Böröcz, *Standing Figures*, 1994, pencils, 7½ x ¼"
photo: Douglas Beube

ANDRÁS BÖRÖCZ

RECENT SCULPTURE

MAY 12 - JUNE 11, 1994

OPENING
THURSDAY, MAY 12
5:00-7:00 PM

TIBOR DE NAGY GALLERY

41 WEST 57TH STREET, NEW YORK, NY 10019
TEL. (212) 421-3780 FAX: (212) 421-3731

Színház

KOLTAI TAMÁS:

Nézem a Szfinxet

Aki nem tud arabusul, az a dal, a tánc, a pantomim, a testbeszéd nyelvét használta, hogy megértesse magát a III. nemzetközi kísérleti színházi fesztiválon, amelyet szeptember 1. és 10. között tartottak Kairóban. Olyan tarka volt a mezőny, mint az utcák nyüzsgő forgataga. A tizenegy zsűritagnak — ismertebb nevek: André-Louis Perinetti és Jorge Lavelli — úgy kellett szlalomozniuk a nyakukba zúdított előadások között, akár a kérlelhetetlen autók áradatában akrobatikusan lavírozó gyalogosoknak. Magam is a zsűri tagja lévén, arra gondoltam, elég lenne néhány órára kiállni bármelyik utca sarkára, hogy kiválasszuk a legjobb mozgástechnikájú színész díjára érdemes amatőrt.

A társulatok jó része amúgy is amatőr volt. Nem feddőleg mondom, pláne nem minősítésként, csupán a tárgyilagos tájékoztatás kedvéért. Nehéz iparkodó öntevékenyek teljesítményét profi együttesekével összevetni. A kuvaiti csoport Pirandello-epigon darabját szimpátiám ellenére sem értékelhettem többre kedves dilettánsok próbálkozásánál. A Szaúd-Arábiából érkezett csoport viszont egy egészen kedélyes *Hamlet*-paródiát adott elő cirkuszi számok sorozataként (Hamlet és atyjának szelleme időnként összekapott, melyikük használja az utóbbi közlekedési eszközeként szolgáló kerékpárt.) A moszkvai Művész Színház ötödik stúdiójának két fiatal színésze Mrozek *Emigránsok*jával untatta a közönséget. Sajnálom, hogy ezzel a csúnya méltatással illetem a játékot, de úgy gondolom, bármilyen jó lett légyen egy kétszereplős, orosz nyelven előadott produkció — egyébként nem volt annyira jó, amennyire az előadás születési helyének szellemétől várni lehetett, bár az is igaz, hogy a fesztiválon kellékekkel kellett imitálni az otthoni eredeti helyszínt, a leromlott pincét —; mondom, ha remekeltek volna is az ifjú stúdiósok, a kétórás tömény szöveg akkor sem préselte volna át magát a nézők tudatáig.

Itt mindjárt megkérdezhető, miért kísérleti színház az *Emigránsok*. Nyilván nem az. De mi a kísérlet? Nem tudom. Egy ideig a zsűri ezen rágódott, de idejében feladta, nem akart reménytelen vitákba bonyolódni, mert rájött, hogy ebben az esetben nem tudna díjakat osztani. Saját jól fölfogott érdekében megmaradt a praktikum, a minőség elve mellett. Ennek megfelelően az öt lehetséges díjból némi tusakodás után hármat a Radnóti Színház *Hetvenkedő katonájának* ítélt. Taub János lett a legjobb rendező, Eperjes Károly a legjobb színész — ezt a díjat a kritikusok külön listáján is megkapta — és maga az előadás a legjobb produkció. (Az utóbbi kategóriában hasonló értékű díjat kapott egy finn csoport munkája is, *A kaméliás hölgy.*) A további két prémiumon egy palesztin színésznő és egy francia díszlettervező osztozott.

A hivatalos versenyprogram harmincnégy előadását tekintve a Radnóti Színház eredménye komoly őszi aratásnak nevezhető, aminek az értékéből nem von le, hogy a mezőny egy része alsóbb osztályokban játszik. A zsűri több tagja elragadatottan nyilatkozott a produkcióról, s ha hinni lehet nekik, hamarosan ellátogatnak Budapestre. Eperjes mindenkit elbűvölt, gegjei rendre bejöttek — a német zsűritag a fiatal Dépardieu-höz hasonlította —, a nézők itteni körülmények között szokatlanul nagy ovációval ünnepelték, a buszhoz tartó társulatot még az utcán is megtapsolta a közönség.

Tanulság nincs, vagy csak annyi, hogy néha az is elismerést kelt, ami jó. Mert dicsértek itt, sőt, a kritikusok külön versenyében díjaztak is kiabrándító produkciókat. A görögök Philoktétész-variációját csak kajánkodásból említem — díjat ugyan nem kapott —, mert a Gizai piramisegyüttes (régről ismert profi csoport) mint természetes háttér előtt játszották. Kis ideig megpróbáltam érdeklődést tanúsítani a hosszú póznákra fölfüggesztett kórus karlengetései és a póznák alatt szavaló főszereplők dialógusa iránt, de negyedóra múltán elvesztettem a reményt, és a díszletet képező, diszkréten megvilágított Szfinxet néztem. De hát azt is meg lehet únni egyszer, miután az ember már elgondolta, mi mindent láthatott az eltelt időben a derék jószág, mi mindent tudhat, mondjuk, a kísérleti színházról. Másfél óra után a Szfinx titkain való merengés intenzitása is erősen csökken, ami részint a szunyogok lázas tevékenységének is tulajdonítható.

A karnaki templom *egetverő*, félelmetes oszlopcsarnokában járkálva is eszembe jutott egy pillanatra az a csacskaság, hogy vajon mi készül a művészetben az örökkévalóságnak és az arasznyi létnek. Egyiptomi utazásom során a második legjobb férfialakítás díját — mindjárt Eperjes után — nálam az a forróságban burnuszba burkolt arab nyerte el, aki szerződtetett idegenvezetőnkkel nyilvánvalóan összejátszva, folyamatosan eljátszotta, hogy a turistacsoportoktól bedugult királysírokba nem akar soron kívül beengedni egy-egy magányos látogatot. Öt-tíz perces hiábavaló kéretés után mindig engedett, és persze ilyenkor baksist kellett adni neki. Mondhatom, alakítását ritkán látható színészi teljesítményként érveztem. Újra bizonyságot nyert, hogy egész világ, és színész benne minden amatőr — ha a megélhetése függ tőle.

KALÁSZ MÁRTON:

Fohász

Uram, köszönöm neked a távozás lehetőségét a közelség
megrendítéséért, köszönöm neked a láttunkra apadt
rózsát a cirpegő rügy kikémlő vigaszáért, köszönöm
az áthaladt városokat az át-nem-aludt, méz-födte vidék
csöndjéért, havas házaimért, temetőimért, oros erdeimért

köszönöm neked e vízözön nyarat a parázs izzásának
otthoni
szűziességéért, köszönöm, nem álnokul, mindazt a
szerelmet
a sokak keserű magvának makacs föltöréséért, köszönöm,
úgy köszönöm, Uram, a meg nem köszönt ébredés ízéért,
köszönöm a hal garatát álmomban, a tengeren fölül
vetettség

kijózanító robbanásáért, a hamisságért, a szálló hamuban
futva a kántáló jajveszékért, a félelemért, köszönöm
visszaérve a pernyés gallyat asztalaidon az újraeszmélésért,
akár a hamu-, a gyötrelemözönnek majd vége, köszönöm,
ablakunk
nyílik, köszönöm a galamb jeléül odabent szerelmem
kezét

Kosnás Roland rajza

Film

KOLOZSVÁRI PAPP LÁSZLÓ:

Zavarok Himalájája

Az ember azt se tudja, hová kapjon a finomságokkal megrakott asztal láttán; de aztán jó ínyenc, türelemre inti magát; élvezkedve kell végigenni ezt az egész amerikai—magyar menüt.

Kezdjük a címmel: a *Hiúságok máglyája* már eleve gyanús. Joggal, hiszen nézhetjük forgathatjuk: nincs ennek se konkrét, se átvitt értelme. Az eredeti címben *(The Bonfire of Vanities)* a *bonfire* örömtüzet is jelent, de nekünk még mindig semmit. *A Hiúság vásárára* történnék itt utalás? Ez az!, kiált fel az ember elhamarkodottan. Hiszen a *hiúság*, az ugyebár adva van, ehhez mármost hozzávesszük a *fair* (vásár) szót, amit majdnem úgy ejtenek, mint a *fire (tűz)* szót, s az ember (igaz, franciául) máris azt mondja: *bon!* Ha ezt összevetjük a *bonfire*-val... De itt már jöhet *Karinthy:* összevetve, elemezve kényszerzubbonyban el!

Még csak annyit: ha a *Hiúságok máglyája* utal is a *Hiúság vásárára*, ezt maga a film mélyen titkolja. Ámbátor, milyen szép is volna, ha a mozijeggyel együtt kiosztanák *Thackeray* testes regényét (s addig nem kezdenék meg a vetítést, amíg a néző el nem olvasta — ha utána megnézné a filmet, hálásan emlékezne rá, hogy legalább egy jót olvashatott).

Na de a dologra térve, az amerikaiak ismét bizonyságát adták annak, hogy nem ismernek lehetetlent. Ha eddig a szakadatlan történésözöntől kóválygott a fejünk, most a villódzó fényes, zenés, nyüzsgéses mozdulatlanságtól ülünk meredten. A film egyetlen kulcsmozzanata, a szó dramaturgiai értelmében vett története az, hogy egy fehér (nem házas) pár letéved a magas amerikai civilizációt jelképező magasított autópályáról, be egy híd alá, ahol egy másik amerikai civilizáció tenyészik. Mondjuk, inkább színes bőrű, mint fehér. Hogy ebből milyen bonyodalmak következnek (semmilyenek) azt nem áruljuk el, hadd maradjon meg a filmnézés fenséges öröme. Ehelyett inkább feszegessünk néhány olyan kérdést, amiről a film nem óhajtott szólni, viszont egyértelműen árulkodik.

Már megint a bűntudat! Nagyon gazdag, óriás parkokban löncsölő (nem lincselő) fehér amerikaiak, stadion nagyságú báltermekben fogadásokra összejövő, gigászokra méretezett épületekben törvénykező dúsgazdag polgárok a hősei ennek a mozinak. S amiről a film nem szól, csak tanúskodik: ennek a bőségnek egy jó részét elvették valahonnan, valakiktől. Más: szegény négerekkel, azokkal bizony még mindig ki van... tolva. Ejnyebejnye! Ezt bizony orvosolni kéne! S végül, de nem utolsósorban: Amerika, innen, kificamodott honunkból nézve, úgy elment, hogy azt mi már felfogni se nagyon tudjuk. Önök persze érteni fogják, milyen rejtett, belső amerikai társadalmi és pszichikai nyavalyáról, illetve örömről szól a *Hiúságok máglyája* (a rendező: *Brian de Palma*). De azért vallják be, olyan ez az egész, mint hogyha — képzeljék csak el —, beleesnének egy fényárban úszó óceánjáróról a tintafekete óceánba! Még kiáltanak egyet-kettőt, csekélyke meggyőződéssel, hátha meghallja valaki a fedélzetről. Aztán csak néznek a rohamosan távolodó hajó után.

Nos, támadhat ilyen érzésük a film láttán, de önök nyilván érteni fogják, hogy mit is akartak vele kifejezni az alkotók. S ha ez bekövetkezik, kérem, írják meg nekem is.

Képzőművészet

VADAS JÓZSEF:

Anyagvándorlás

Boldogult emlékezetű „kommunista aktívák" korában időről-időre össztűz zúdult a kritikára. Úgy általában. Az ideológiai körítésről és a személyes indulatokról hadd ne szóljak (csak hallomásból és csak ritkán értesültem róluk), inkább maradnék annál a katartikus érvnél, amellyel más fórumokon magam is szembesültem. Azzal tudniillik, hogy miért kell csepülni a magyar művészetet, amikor az sorra aratja sikereit a világban.

Mondták ezt azok, akik legfeljebb a nemzetközi giccspiacra tudták magukat beverekedni, miközben a mindenféle rendű, s rangú testületekben egy olyan hivatali apparátus legitimációját szolgáltatták, amely leginkább egyvalamiben jeleskedett. Éppen az egyetemes áramlatokhoz közvetlenül kapcsolódó vagy azokkal önpusztítóan azonosuló alkotókat próbálta kirekeszteni a szellemi életből. Máig érezhető bajokat okozva.

Ma más időket élünk.

Megnyíltak a határok, és nem lehet összevissza beszélni.

Böröcz András például, aki istenáldotta tehetségként került a Képzőművészeti Főiskolára, nem sokkal a diploma után, fogta magát és elment Amerikába. Szerencsét próbálni. Taxizással kezdte, hamarosan művészként folytatta. Újabb műveiből most a székesfehérvári *István király Múzeumban* nyílt kamaratárlat, amely nem az amerikai sikereivel kérkedik, hanem a munkáival bizonyít. Ahogy illik is hozzá.

Ő az a művésztípus, aki bármihez nyúl, csodát tesz vele. Ez a bármi valóban akármi: kenyér, amelyből portrékat készít; ceruza, amelyből figurákat farag; dugó, amelyből szellemes plasztikákat konstruál. Lehet ez a valami egy eszme is: a Lipton tea például, amelyet a lehető legabszurdabb jelenetekben örökít meg grafikáin — így élcelődve korunk reklámhadjáratain.

Nem új dolog, mondhatja magában az olvasó. Duchamp óta, hogy csak egy nevet említsek, ready made-ekkel van tele a művészet. Kész tárgyakkal, amelyeket alkotójuk (?) új konstellációba helyez, és így ad nekik más értelmet. Meg olyanokkal, amelyek szépsége — eredeti környezetéből kiemelve — a kiállítóteremben mutatkozik meg.

Böröcz nem ezt a módszert követi. A kenyér, a dugó, a ceruza szépségét nem ő fedezi fel; jobban mondva, nem az esztétikumuk érdekli. Számára ezek nyersanyagok, mint szobrásznak a kő vagy a fém. Dolgozik velük. Átalakítja, szellemíti őket. Olyannyira, hogy első pillantásra észre sem vesszük. Csak közelebbről szemügyre véve tűnik fel a ceruzaszobor végén a radír, a láncba fűzött dugón a felirat és a márkajegy, s a portrékról, hogy kenyérből készültek. Böröcz varázsol, de nem hamisít vagy leplez, mert ugyanakkor szemléletesen érvényesülnek az anyagok eredendő tulajdonságai. A dugó könnyedsége a lebegő kompozícióban, a kenyér tésztássága a fancsali arcokon, a ceruza nemes karcsúsága ezekben az újkori idolokban. Olyan metamorfózisnak vagyunk tehát a tanúi, amelyben az új magába fogadja a régit. Nem annyira megtagadja vagy hangsúlyozza, mint inkább megoponálja: azaz párbeszédet kezd vele. Fordított lélekvándorlás ez: ugyanaz az anyag költözik Böröcz jóvoltából, mindig más és más létbe.

Ha igaz az, amit Michelangelo vallott, hogy a kőben benne rejlik a szobor, csak ki kell hámozni (faragni) belőle, akkor még inkább elmondható ez Böröcz művészetéről, amelynek minden egyes darabja más anyagban produkálja a mi szemünk elől rejtve maradó csodát.

GÖMÖRI GYÖRGY:

Kérelem Anabielhez

Zavarodottakat orvosló angyal Anabiel
viselj gondot az árva tartományra
ahol Rip van Winkle kései unokái
úgy tesznek mintha a naptár
fél évszázaddal korábbi dátumot mutatna
Ügyelj rá hogy a háromszínű léggömbök fesztiválja
meg a nagyapák tömjénszagú délibábjai
ne zsongítsák el a földi paradicsom
üdvtanában csalódottakat
Koppints fejére Anabiel
a zagyva hangoskodóknak
akik korábbi lapításukkal nem számoltak el
de most leszámolnának mindenkivel
aki csak élt és dolgozott
úgy ahogy tudott
ahogy lehetett

BÖRÖCZ András

PAPP ZSOLT:

Az elemző, aki önmagához tartozik

Erasmus est homo pro se. (Erasmus)

Egy ritka mű

Megjelent Lengyel László új könyve, címe *Micsoda év!* 1989 januárja és 1990 decembere között készült tanulmányokat és esszéket tartalmaz az elmúlt évek hazai és határokon túli változásairól. Lakitelek felizzásától a pártok alakulásán, a 'micsoda éven', az 'első éven' át a polgárosodás gondjaiig, aztán — ha tetszik — Tadzsikisztán és Macedónia függetlenségének megjósolásáig. Az írások a 2000, aztán több hetilap és folyóirat hasábjain jelentek meg. Bennük néhány bravúr. Inter arma silent musae? Ugyan. Csatazajban is lehet szikráztatni az elmét, működtetni a műveltséget és hajtani a lehetetlent. Lengyel már akkor végiggondolt és kiírt folyamatokat, amikor azok sokunknál még csak *problémák* voltak. (Ami fel is éleszti az elmében lakó filisztert: lehetséges ez? Nem szemfényvesztés? Görögtűz?) További bravúr. Politikai folyamatokról lehet *testközelből* úgy írni, hogy a szerző a folyamatokkal azonosul, ám a résztvevőktől — tele sokirányú szimpátiával (mennyi mindent várt Lengyel a kisgazdáktól!) — távolságot tart. Lengyel ugyan éppen nem azt keresi, ami másoktól elválasztja. Ám az úgy érdekli inkább, és nem a csapat. Előbb az elemzés, aztán a karám. Fraternizálásból nem adunk fel elvet, tényeket. (Persze, ki tartja igazságát, elveszti karámját.) Végül: Lengyel e tanulmányokkal — s még hány korábbi dolgozatával, melyekkel a nyolcvanas években tolta, ameddig tudta, kifele az első nyilvánosság határát — párját ritkító olvasottsághoz s *ubi, ibi* népszerűséghez jutott e honban. Folyamatos olvasottsághoz, olyan időkben, amikor az ember reggel megborotválkozik, és közben kimegy a divatból. Hogy e népszerűséggel mit kezd, az ő dolga. (Ki tudja, még jól jöhet egyszer. Relata refero — 1987—88. fordulóján, amikor már 'érett' Lengyel kizárása az állampártból, az ország több tájáról ajánlottak neki búvóhelyet.) De hát *mi vezérli?* A megértés és megértetés elementáris kényszere. Mi a *titka?* Megismétlem: Lengyel — kérőzhetünk ezen fintorgó pamfletekben — *többet,* alkalmanként *mást* tud, mint a kortársak. Nem vátesz. Csak éppen veszi a fáradságot és összeszámolja a vektorokat. A váltott lovakat. *Összjelenségeket, jelenségszövődményeket* elemez. S arról ír, ami jön. Ami lesz, s aminek még nincsen alakja. Ráadásul személyeket — politikai személyiségeket — merészel jellemezni, amiért aztán jöhetnek a sértődések. Lengyel *szokatlan.* Írásaiban van intuíció, s bennük a tévesztés ódiuma — kelet-európai papírforma? —, amit maga tesz szóvá.

Egyszer egy nagyon tehetséges közgazdász azt mondta: milyen kár, hogy Lengyel nem maradt meg közgazdásznak! Nagyon tehetséges közgazdász volt! Aztán utánaszámoltam. Arra jutottam, hogy kettőezer — talán kettőezer-kettő? — nagyon tehetséges közgazdászunk van. Néha azt gondolom, elég talán nekik a maguk dicsősége.

Egy elemzésmód

Lengyel László, az elemző, tizenöt éve *reménykedő borúlátó.* Magam legalábbis ennyi ideje ismerem. E bizodalmat és kétkedést összekötő beállítódásból sajátos elemzésmód következik. Lengyel a színe után nézi a fonákját, aztán a fonákjának a visszáját — a színét — keresi, mígnem a visszájának a színét is a fonákjára fordítja. Talán ennek a körkörös elemzésnek, ennek a sem a vidulásnak, sem a gyászos elmének, sem az egyik, sem a másik oldalnak magát oda nem adó megközelítésnek köszönhető, hogy írásai megfogják az olvasót. (Azt hiszem, azért van ez, mert ez a világ is — itt, körülöttünk — elliptikus. Minden visszatérül és önmaga farkába harap. A jó visszatér magához és rosszra fordul. A nyereségből veszteség lesz. A rosszat — ha nem is a hebbeli értelemben — tenni kell, a jóért. Aztán ez a jó is kifordul, másba csap. (Lengyel valami ilyesmit tud, kínos pontossággal. Érzékeltetném, ha nem is szövszerűsen. Lengyel reménykedik. Szabad választások. Népszuverénitáson nyugvó politikai és állami rendszer! Végre! Lengyel szorong. Tudja: az urak szabad választása még nem küszöböli ki az urakat és a szolgákat. Lengyel vidul: kérem, még mindig jobb, ha a nép dönti el, hogy kik döntsenek. Derű: végre — parlamentáris demokrácia. Amelynek működését kétharmados törvények védik. Lengyel borul. Esélyek? Vagy az ellenzék bénítja a kormányzati munkát. Vagy a kormányzat blokkolja az ellenzéket. Nézzük. A parlamentáris demokráciánál jobbat még nem találtak ki e földgolyón. Ám a parlamentáris demokrácia azt jelenti, hogy a szabad választásokon a népakarat csak a döntési kompetenciát ítéli oda a győztes pártoknak s politikusoknak. Vagyis a szabad választások a *majdani* politikai aktusok *tartalmáról,* a döntések *következményeiről* semmit sem mondanak. Tehát *jaj.* Mi lesz, ha elszabadul a kétharmados többség gőzhengere? Ha a megválasztott többség azt csinál, amit akar? Amikor aztán a társadalomkutató — a társadalom? — hasztalan vonít: legitim ez a politika, de hol vannak a garanciák a meghozott döntések áttekinthetőségét és helyességét illetően?

Néhány nyomasztó meglátás

Lengyel László már tizenöt évvel ezelőtt úgy ismerte a modern politikai s gazdasági intézményességet, amint azt e zónában tisztességgel meg lehetett tanulni. Belső ellentmondásaival egyetemben. Ám nem lehet véletlen, hogy korábbi könyvét az időközben elhunyt kiváló történésznek, Szűcs Jenőnek ajánlotta. Lengyel azt is tudja, hogy e térségben nem hetven, hanem legalább kétszáz — ha nem négyszáz — éve volt kitaposva az az út, amelyre Magyarországot 1949—50-ben 'rásegítették'. Lengyel szorong. Van egy modern intézményesség, a maga anomáliáival. Ezt az intézményességet most meg kellene honosítani egy olyan térségben, ahol a szerkezetek és az idegrendszerek kétszáz (négyszáz) éve másfajta pályákra álltak be. Miféle pályákra? Lengyel borúlátó. Olvasta Szűcs Jenőt, Bibó Istvánt, Péter Lászlót. Tudja, hogy a régió hosszú távú sajátja, hogy *nem* vált el egymástól a közhatalom és a tulajdon, a közhatalom és a vallás. Itt mindig az állam volt a legnagyobb vállalkozó, a majdnem osztatlan hatalom, a legfőbb ideológiai letéteményes. Aztán itt ebbe a közhatalomba mindig befészkelte magát egy 'egységes párt'. Itt a nemes, a katona, a politikus, a pap és a párttitkár vitte az ügyeket. És nem a civil. A polgárt vagy zsidóztak, vagy — később — víz alá tartották, míg bugyborékolt. Lengyel szorong. Mert úgy látja, hogy egyedülálló a lehetőség a Nagy Tradícióból való kiugrásra: 87—88-as elemzéseiben alternatívák sorozatában gondolkodik, és megkísértve műveltségétől és vágyaitól, úgy véli, hogy az etáji történelem is ráharaphat az európai teleológiára. Lesz jobb, bal, partnerség, konszenzus, reciprocitás. Felcsillan, hogy ha e történelmet végre *magára hagyják,* beáll az európai teleológia. Nem állt be. Nincsenek egyetemes teleológiák. Öt perc alatt nem lehet politikahordozót, polgárságot, biztonságot csinálni. Aminek kedvéért aztán jönne a nyugati tőke. Kivált — így Lengyel — ha magára hagyják a közép-Kádár korszak már éppen polgárosodó kisemberét. Ha visszanyírják a vállalkozót. *Mi fogja itt integrálni a társadalmat?* Kérdés, amire nincs megnyugtató válasz. A viszonylag szűk körre integrálódó piaci individualizmus *nem integrál.* A még új, még „forró" alkotmányosság szintén *nem integrál;* érthető, ám naiv várakozás volt felvenni, hogy a szegény embereket integrálják a polgárjogok. Eközben az ország majd minden határán túl ég, üszkösödik valami. Lengyel lélegzet-visszafojtva nézi: mi teremt ebben a társadalomban belső egyensúlyt? Jön a vallás? A tekintély? A tradicionalizmus? A katonák? Jön az „egységes párt"? A szigor? A megfélemlítés? A diszkrimináció? Tovább a száz éve „bevált" úton?

Lengyel tudja idevéve utóbbi írásait is, hogy e térség múltjában a nagy kormányzó pártok s vezéreik mindig *küldetésre* vették a dolgukat. Kikre politikusaik s híveik *felesküdtek.* Tudja, hogy itt az *érzületek közösségén* mérték a valóságról szóló híradásokat. Azzal szerettek foglalkozni, hogy a hírhozó *közénk tartozik,* vagy sem. Aztán a *másként hírhozókat* nem partnernek, hanem ellenségnek tekintették. Úgy látom, Lengyelnél is kezdenek elfogyni az az irányú ellenérvek, hogy csúszunk vissza a Nagy Tradícióba. Megkockáztatom: nem úgy látja, hogy kormánypártok és ellenzékek a rivalizálva válságharító, szerepcserés *funkcionálásra* készülődnének. Egymást kiegészítő, s így feljavító mentalitások alapján. Miként másutt szokás. Nem. Csak nem tartunk a konstruktív bizalmatlanság felől a destruktív bizalmatlanságba? Csak nem megyünk tovább a kikövezett úton a puha diktatúra után a puha totalitárius demokráciába? Csak nem? Lengyel hörög. Mert az természetes, hogy a hatalomra jutott pártok kiépítik a maguk hadállásait. Hogy a maguk embereit viszik az apparátusokba. Nem tettek mást a nyugatnémet szocdemek vagy az angol konzervatívok sem. Ha váltás, akkor cserék. De hát ottan nincsen olyan hagyomány, hogy a politikák a törzsiség, a hasonszőrűség, a klánszellem „kritériumai" nyomán különülnének el. Nálunk? *Rózsák háborúja.* Már most is lehet kezdeni azzal, ha a magyar politika a történelmi sorsközösségek kiszorítósdijává válik? Lengyel tanulmánya a „zsidókérdésről" — *És kinyílt egy ajtó félve* — bibói gravitációjú.

Az állam tehát nem az egyik vagy másik politikai párté. Az állam a politikák találkozásának színtere, mégpedig ama politikáké, amelyeket kölcsönös betartás, kölcsönös egyezkedés, kölcsönös lemondás és kölcsönös előnybiztosítás jellemez. Így, *együtt.* Talán a politikánk egyensúlya teremthet belső integrációt. Csak hát nálunk — betartás, nyomásgyakorlás, kizárólagosság. Lengyel így kíméletlen. Elemzései az utóbbi időben egyre keserűbbek. Nem irigyelhetők a címzettek. Eljön a reggel. Talán egy békésebb nap következik. A politikus kinyitja az újságot. A békés napnak vége. Az éjjel erre járt Lengyel László. Az ablak alatt, a kiskertben. Összetaposta az ágyást, amit már elgereblyéztünk. Levert néhány üveggömböt. Már volt néhány palánta, cserje. Hát nem beletramplizott a veteménybe? Hát nem rálehelt a tükröm tükrömre? Mitől lett ilyen sós a délutáni teánk? Ez a Spitzbub! Ez a Hófehérke! Egy megátalkodott! Holott csak arról van szó, hogy Lengyel nem hajlandó belehalni a részvétbe, amit a politika tehertételei és hibái miatt érezni kellene. *Óriási a tét.* Amihez csak annyit lehet hozzátenni, hogy a királynő, aki hátra akarja köttetni azoknak a sarkát, akik azt mondják rá, hogy nem szép — biztosan nem szép. Az a királynő meg, ki tűri, hogy csúnyának mondják, még szép is lehet. (Éppen attól szépül meg, hogy tűri, hogy csúnyának mondják. Innen nézve Lengyel László létlehetősége, jelensége az elmúlt másfél-két év egyik legnagyobb eredménye és dicsősége. Malgré Lui. Lengyel — és a Lengyelek — azok, akiket fel lehet mutatni az új világ jeleként. Lengyel *rendszerkritikai ittlétе* a rendszer még nem tapasztalt szabadságfokát mutatja. Pillanatnyilag.)

Erények, hátulütők

Azt hiszem, be kell rendezkedni Lengyel Lászlókra. Meg lehet nyugodni, mert totálisan apolitikus. Úgy értve ezt, hogy az egyik oldal bírálata után jön a másik oldal kritikai analízise. Lengyel éppen a konszenzusos politika deficitjeit látva konszenzusképtelen. Az elemzőnek így nem jut reklám. Vigasza legfeljebb saját belső függetlensége, ami persze szembe találja magát az érvvel: a teljes függetlenség a teljes felelőtlenség. *Imposszibilitás?* Nem, mondaná erre Lengyel. Pártatlan vagyok, s nem érzéketlen vagy elkötelezetlen. Tessék megnézni az írásokat: nehezen találni társadalmi réteget, amelynek ügyét-baját-lelkét Lengyel ne tette volna szóvá. Elmondja a magyar kispolgár gondját, napjainkig. Elmondja, a nagyüzemi bárók fejfájását. A vállalkozók kínjait. Elmondja, mit gondol a magyar értelmiség egyik vagy másik bugyra. Elmondja a kisvárosi alsó középosztály panaszát. Elmondja akképpen, hogy ellentmondás van nép és hatalom között. Engem ugyan zavar az azonosulás, az empátia helyenkénti túlhajtása. Elhiszem, hogy Lengyel tudja a fentieket, sejti, milyen dilemma előtt áll Jelcin s mit gondol most Tom Lantos. Ám amikor arról is beszél, hogy mit követel a moszkvai háziasszony, mit akarnak az „állampolgári százezrek", vagy a minisztériumi hivatalnokok —, nos, ez néha kissé üres, vagy rögtönzött. Mindegy. Lengyel elképesztő módon tud — tudni vél — mások fejével gondolkodni. Az elemző megszólal, és *négy-öt társadalmi csoport beszélget,* kérdez-felel, egymásnak s hatalomnak. *Ezt* nem tudja más. Lengyel ráadásul csak azt teszi szóvá e csoportok kapcsán, amit azok címére a politika már megfogalmazott. Elképesztő, hogy mire emlékezik. S lehet, hogy ez is nagyon fáj. Pedig egy mai nyugati tévés beszélgetés refrénje, hogy az újságíró azt mondja a politikusnak: Ön ekkor és ekkor ezt mondta. Tegnap ezt mondta. A kettő ellentmond. Tessék megmagyarázni. Nos, mi még nem tartunk itt. Talán az elliptikus világ miatt sem, ahol a jó is visszájára fordul. Talán lehetne több türelmet tanúsítani. Valahogyan kezelni kellene a politika aggodalmi neurózisát, hiperesztéziáját. Nyugtatni kellene; viszszatérően elmagyarázni, hogy ha nem épít ki hegemóniát, akkor is lehet érvényes. Ha van arca. És legyen arcizma.

Lengyel László elemző. Napjaink sugárzó energiájú, kritikus kommentátora. Van benne fölény, helyenként kioktató, mostanában mintha pazarolná a megvetését és a koszorúit. Kortársainak csak azt ígéri, hogy a saját színvonalára emeli őket, amiért lehet majd kevésbé népszerű, ám akkor is olvasni fogják. Elmehetett volna vezérürünek vagy közbirkának. Vagy közgazdásznak. Lett ezek helyett közíró. Kínosan okos, többet tudó, egészben gondolkodó. E típus sorsa — jobb esetben, ám a Nagy Tradíció szerint — külföldön folytatódik. De hát még nem dőlt el semmi.

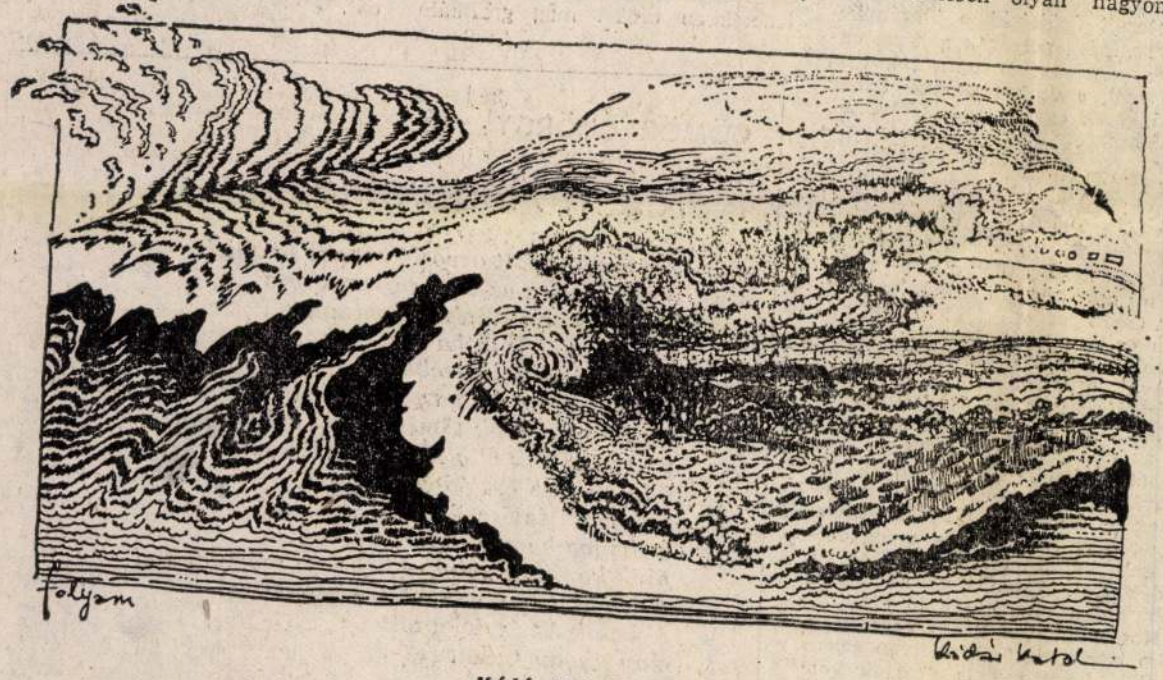

Kádár Katalin rajza

Fekete gombú kötőtű

Amikor Restár Sándor versei megszülettek, még cinkos, szomorú többértelműséggel írhatta le a költő egyik legjelentősebb opusza címeként: *... és elsietnek a krizantémok.* Azok el. Ellentétben az akkor még (a kötet utolsó darabjai 1989. májusi keltezésűek) statikus-ideiglenesen hazánkban állomásozó, megbonthatatlan baráti katonákkal, akiket egyszerre-lépéses helyben maradásra iramított a zene.

A kötet címe: *Kelet-európai térzene.* Duna-parti-túra.

Igen, elsietnek a krizantémok, de a történelmi idő mindig késik Greenwichtől errefelé. És hiába szólnak ösztönüktől felriasztva a harangok idejekorán, késik a delelés is. A Nyugatról importált mestermívű órák itt rögvest kizökkennek, egészen mást mutatnak. Általában függét vagy egy nagy túrást. Valamitől soha nem zavartalan az üzemmenet. A mi időnk nem pontos, így az életünk sem, ami többnyire nélkülünk történt, történik meg. Ám a pártalapszervezeti hangulatjelentésekből megtudhattuk: amúgy jól vagyunk. Nincs az a kárpótlási törvény, ami visszaadhatná elrabolt, megnyomorított, ellehetetlenített ifjúságunk, nincs az a jóvátétel, amely jóváteheti a kommunista „országlás" pusztító évtizedeit. Mindezek kimondása lassan már közhely. Annyira, mint a köztéri WC: múlhatatlanul szükséges.

Restár, noha sose ült börtönben, csupán egy 93 ezer négyzetkilométernyire zsugorított cellában, tragikus történelmi jussából megengedheti magának, (így mulat egy magyar úr), hogy leírja a szomorú(szó)játékot: *Omagyar Márianosztra!* Nem geg ez, de totáltalálatos, gestaérvényű epigramma.

Közérzetét, közelítését a világhoz híven jellemzik a következő sorok: *... úszni tanulok / a parton felirat / „Mélyviz — Csak úszóknak!"/ de én nem félek / — még nem tudok olvasni.*

Írni viszont igen. Önkatasztrófa-humor és csömörig fanyar népben-nemzetben gondolkodás ez a líra. Fájdalmas, csontcsupasszá szikárított irónia. Semmi cafrang, pátoszos, ünnepi dekoráció. Olyan mint egy végletekig célszerűsített versenybicikli vagy mint egy Harrier típusú, helyből felszálló vadászgép.

A tehetség nem el, legföljebb kisajátítható. Adomány. Van vagy nincs. A köztes állapot merő ügyeskedés. Restárnak van talentuma, amely nem más, mint a sajátos látásmód és a megjelenítő képesség egysége. És az ő esetében rendkívüli hajlam és vonzalom a létezés paradoxona iránt. Potenciális erő, mely nélkül nem tudja magáévá élni és minékünk felmutatni az életet. No persze, ennek ára van. Hitem szerint, kifordított kesztyű a világ, meg kell tanulni benne dudálni, s *aki dudás akar lenni,* az ne viseljen azbesztruhához purgatóriumi egyéniséget.

Legjobb darabjaiban a Restár-féle költészet a mindenség szívébe szánt, fényes-fekete gombú kötőtű, amely akkor is, ha éppen sastetem körül gomolygó legyeket döf át, az egyik legnagyobb csodát rögzíti: a repülést.

Dobi Tibor Kornél

BÖRÖCZ András

Magyar Napló

1990. jan. 19

BÖRÖCZ ANDRÁS: *Akasztottak (Brooklyn, USA)*

Akasztottak

BÖRÖCZ ANDRÁS SZOBORCSOPORTJA BROOKLYNBAN

17 akasztott ember, itt lógnak Brooklyn (New York balparti elővárosa) egyik gyárnegyedi stúdiójában. A stúdió tulajdonképpen félstúdió, Böröcz András félstúdiója — egy zeneszerszámát (ceremoniális fadobok + egy számítógép) építő zeneszerző lakja a másik felét.

A szobrok arányai nagyjából a gótikus, klasszikus (Chartres, Rheims, Amiens) kapumében. A szomszéd park kivágott fái, igazándiból hulladékfa-számba mentek, mielőtt Böröcz el nem kérte őket a várostól. New York nagylelkű, ha hulladékról van szó és még inkább az, ha netán művészetről.

A tizenhét akasztott közül három terhes nő, egy figura fejjel lefelé lóg, és van egy — talán a „legdekoratívabb", áramvonalasabb az egész kompozícióban — akinek zsákbahúzták a fejét.

A szobrok arányai nagyjából a gótika klasszikus (Chartres, Rheims, Amiens) kapuzatainak kánonját követik — ezek az arányok változók. Általában ez a változatosság jellemzi Böröcz „concetto"-ját, ez a megmunkálást is. Van, ahol meghagyta a fakérget, mint valós felületet, van ahol gondosan lecsiszolta, vagy négy figurát kivájt, használni lehet őket akár egy afrikai vagy polinéziai dobot. Talán ez a pont, ahol az elegáns francia gótika arányai hirtelen a polinéziai szobrászat, a törzsi történelem totemoszlopai felé nyersülnek, és az természetes.

A kitermelt fák, a vaskereskedésben beszerzett kötél (kender) az „arte povera" felé mutatna. A felfokozott anyagszerűség (Böröcz kézzel farag) csak még inkább hangsúlyozza ezt a tényt.

A szobrok mérete nyolcvan centimétertől két méterig terjed. Böröcz elgondolása szerint egy élő platánfán lógnak — a szél sodorhatná, pörgethetné, egymásnak koccinthatná őket, és ez egyszerre zeneszerszámmá alakitaná át a csoportot. Tömegüket, üregeiket ilyen céllal is tervezte, állította elő. Az élő fa halott fa-gyümölcsei jobban élnének, mint maga az élő, még ha másképp élnének is, valamilyen belső energiájukra hivatkozva. Azok a platánfák, amiből készültek, körülbelül harmincéves fák voltak.

BARÁNSZKY LÁSZLÓ

Vagonok

● STANCZIK ERVIN

Lajta vastag, szőrmegalléros békávé kabátban furakodott be az emberek közé.

— Engedjenek már, képtelenség az ablakig jutni! — háborgott.

Bűzlött a törkölytől. Nagy fejű paraszt volt. Vecsési gazda, aki a nyugdíja és a kert haszna mellett tovább dolgozott a vállalatnál, a MÁV-nál. Harmincöt évig saruzott, aztán a veje bedugta ide. Bekecmergett a kétszer kettes fakalyiba-irodába. Jelentőségteljesen felhúzta az ablakot.

— Jöhetnek, emberek — mondta, s durva ujjaival a papírok közé túrt.

Sovány, keszeg ember sodródott előre.

— Milyen munka van? — kérdezte.

— Só — nézte a félhivatalnok az ablak mögül, egy jószágigazgató biztonságával.

A kisember megrémült. Zavartan a hajába túrt.

— Semmi más?

— Estleg rönkfa, kétszázkilencvenért, Soroksáron.

— Megpróbálom.

— Neve?

— Hisz tudja. Idejárok több mint négy éve.

— Hagyjuk a bratyit.

A férfi lassan előkotorta a személyijét s a szőrmegalléros elé csúsztatta.

Egy pufajkás alak következett. Folyvást gyufát rágott, s kaparászta a hetes borostáját.

— Józsefváros, darabáru. Oké? — nyomta be az igazolványt, amiből kikandikált a százas sarka.

— Talán még van hely — fontoskodott a felvevő.

A pénzt a zsebébe gyűrte.

A só, a szén és a rönkfa megmaradt. Hideg volt. Mínusz hat fok. Négyen szorongtak a szecessziós kovácsoltvas padon, négy rongykupac.

— Nándi nem bírja végig — fújt meleg levegőt a markába az egyik. — A felét, ha kipakolja a jeges rönköknek. Lefagynak az ujjai, még kesztyűben is. Aztán bejön, valamelyik dögkeselyű pedig lecsap a félvagonra, s fölcsípi az egész lóvét.

— Lajtát kellene megnyuvasztani — szólt

lába elé. Lajta vigyorogva felállt, s lassú, magabiztos lépésekkel közelített támadója felé. Egy pillantás múlva újra a padlóra zuhant, bal combján hosszú, bugyborékoló sebbel. Artikulátlan hangon rendőrért üvöltött. Mindenki nyugodtan ült tovább. A késelő szempillantás alatt eltűnt. Az ajtóból intett a többieknek. Lajta elkecmergett az ajtóig, s kiordított a telepőrnek, aki hívta a mentőket. A rendőrség csak fél óra múlva jelent meg: egy nyomozó és négy alacsony rendfokozatú. Utóbbiak futva közelítették meg a várótermet — nem tudni, miért. A melósok egykedvűen ücsörögtek. Munkára vártak. Elsőként — a biztonsági előírások miatt — falhoz állították őket. Így történt meg az igazoltatás is. Semmi nem volt rendben. Hiányzott az állandó munkahely, az állandó és ideiglenes lakhely, és az okirat lapjai is gyűröttek, pecsétesek voltak. Ráadásul az öreg nem is akart tovább hátat fordítani.

— Taknyos tizedes! Az apádat is így egrecéroztatod? — mondta, s visszaroskadt a padra.

A fiatal, sima képű rendőr tanácstalanul nézett főnökére, aki beleegyezően biccentett.

— Mit tudnak az esetről? — kérdezte a nyomozó.

A fal felé állók csavargatták visszafelé a fejüket.

— Na, üljön le mindenki.

— Nem történt itt semmi különös — vonta meg a vállát az öreg, s közben zsírtól fénylő nadrágját porolgatta. — Ez a disznó Lajta csak csúszópénzért ad az embereknek normális munkát. Akinek nincs pénze, az dögöljön meg. A srác — akit egyébként most láttam először — (az öreg köhintett egyet) — megelégelte s felképelte a rohadt vecsési parasztot, s amikor az támadni akart, belevágta a bökőjét a combjába. Jól tette. Ha nem nyomorított volna meg a Magyar Királyi Államvasutak meg a MÁV, én is elláttam volna a baját.

— A véleményére nem vagyok kíváncsi, csak a tényekre — vágott közbe a nyomozó.

Az ajtóban megjelent két öltönyös, kigombolt felöltőben. Kocsiból szállhattak ki. Az idősebbiket ismerték a munkások, a Rakodási Főnökség vezetője volt. Időnként lenézett

— A sarkon láttam nyolcvanért banánt. Lepjétek meg vele — kontrázott rá a másik.

Késő estére végeztek a pakolással. Hatszázat kaptak vagononként. Lehetett tisztálkodni is egy mocskos, betört ajtajú zuhanyozóban. Kint mínusz nyolc . . . Tíz perc múlva a Köpködőben pálinkáztak. Az egyik sarokban Nándi nyakalta a rumot. Fél liternél tarthatott. Látszott a fejtartásán.

— Azért is kiraktam — hangoskodott. — A pénztáros mondta is: „Jó erőben van, papa." Rongyos kétszázkilencvenért. A felét már elittam.

— Mi történt az ujjaddal? — bökött az öreg Nándi lilára püffedt hüvelykére.

— Végefelé jártam a melónak. Szinte a pajszerhoz fagytam. Krakk! Ráejtettem a rönköt.

— Eltörött — állapította meg az öreg.

— Majd összeforr . . .

— Csak éppen nem tudsz dolgozni. Táppénz nincs, segély nincs, szakszervezet nincs. Tél van.

— Félretettem 1500 forintot.

— Hat hétre?

Nándi nem válaszolt. Kifogyott a rumos pohár. Az öreg leereszkedett a poharakkal zsúfolt asztalhoz.

— Meghívlak egy körre meg egy bablevesre. Rám szakadt a bank.

— Mi a fene! — nézet rá Nándi.

— A nagyfőnököt kiugrasztották az irodájából a rendőrök, mert Zsiga megkéselte Lajtát. Úgy berezelt, hogy kiosztott nekünk négy postavagont.

— Végre — csapta a poharat az asztalhoz Nándi —, megkapta a magáét az a zsíros disznó. Hol éjszakázol, öreg?

— Visszamegyek a váróba. Az éjjeliőrnek múltkor vettem egy flaska bort. Beenged. Gyere te is. Jól bedurrantunk a kályhába. Lelöttyintünk még egy kis sört, aztán reggelig szunya.

Alig virradt, amikor valaki verni kezdte az ablaküveget.

— Kifelé, kifelé! — hadonászott az éjjeliőr. — Jön az új felvevő. Az isten tudja, milyen ember.

Az öreg fölhajtotta az estéről maradt sört. Langyos volt. Kiöblögette vele a száját és a szénre köpte. Az éjjeliőr gyorsan rákulcsolta az ajtót, s már ott sem volt.

Vékony, magas, negyven körüli férfi közeledett.

— Maguknak is sürgős lehet a munka, ha hajnalok hajnalán itt toporognak.

— Bizony sürgős, felvevő úr — bólogatott alázatosan Nándi, közben megpróbálta mozdítani az ujját. Éktelen fájdalom hasított bele.

A felvevő sokáig rendezgette a papírjait; zsebkendőjével letörülte a poros asztalt. Be-

BŐRÖCZ András

Változások a magyar bankrendszerben

A főszerep már a külföldieké

Az elmúlt két-három év látványos átrendeződést hozott a magyar bankrendszerben, a fizetőképes ügyfelek zömét a külföldi pénzintézetek szerezték meg – hangzott el a Pénzügykutató Rt. sajtóklubjának tegnapi összejövetelén. *Várhegyi* Éva szerint a régóta működő magyar bankok valódi versenyhelyzetben életképtelenek lennének. A stabil tőkebázisú, anyabankjaik révén olcsóbb forrásokhoz jutó, színvonalas szolgáltatokat kínáló külföldi bankok a vállalati hitelek piacának felét – a *jobbik* felét – birtokolják. A biztosítási piacon kibontakozó konkurenciaharchoz banki háttér kell, ezért a magyar pénzintézetek vevőiként is a biztosítók jönnek leginkább számításba. Eközben *burkoltan tovább folytatódik a bankkonszolidáció,* csak éppen – például az MHB-nál – állami garanciavállalásnak nevezik. Nem üzleti, hanem gazdaságpolitikai megfontolások húzódnak meg az Agrobank–Mezőbank fúzió és a Magyar Befektetési és Fejlesztési Bank felvásárlásai mögött is. Az OTP részleges eladása csak kvázi privatizációnak tekinthető.

Lengyel László, a Pénzügykutató elnök-vezérigazgatója úgy vélekedett, hogy a bankalapítási moratórium célt tévesztett, a külföldi pénzintézetek kerülő úton mégis nagy piaci részt hasítottak ki. A közművállalatok is multinacionális cégek tulajdonába kerültek, s ezek aligha választanak majd magyar állami bankot partnerüknek. Meg kellett volna védeni a magyar bankrendszert, s igen nagy hiba volt például *kormánygaranciás üzleteket átadni* a külföldi pénzintézeteknek. Szerinte az olajipar mellett a bankszektorban is *erős az orosz előrenyomulás,* de igazán nincsenek eszközök ennek megfékezésére.

Csillag István a privatizáció lassúságának tulajdonította azt, hogy a bankmenedzsmentek és a politikai mezbe öltözött gazdasági csoportok megmaradtak a pénzintézetek élén, ráadásul e kör sikeresen *felpuhította* a velük szemben támasztott követelményszintet. Ma sem tisztázott, hogy ki a bankok valódi tulajdonosa, a pénzintézetek túlzottan aktívak a nem banki területeken, s ez torzítja működésüket.

(meszleny)

A Szonda Ipsos felmérése az inflációs várakozásokról

A lakosság többsége borúlátó

A Szonda Ipsos havonta készít közvélemény-kutatásokat a többi között arról, hogyan vélekedik a felnőtt lakosság az ország gazdasági helyzetéről és jövőjéről: az életszínvonal, a jövedelmek, a munkanélküliség alakulásáról, valamint az inflációval kapcsolatos várakozásokról. Ezeket hétről hétre közzétesszük a Magyar Nemzet hasábjain.

Márciusban a kérdezettek rendre borúsabb jóslatokat adtak, mint egy hónappal korábban: az ország növekedési pályára állásának időpontjával, a munkanélküliséggel és a megélhetéshez szükséges jövedelmekkel kapcsolatos vélemények szinte pontosan a januárival megegyező képet mutatnak. Egyedül *az inflációs várakozások csökkentek* a korábbi hónaphoz mérten.

A kérdés az, hogy miért csak most? Hiszen hónapok óta minden pénzügyi vezető a kamatcsökkentésről, az infláció leszorításának szükségességéről beszél. A legutóbbi felmérések azt mutatják, hogy a várakozások a korábbi 34-ről *31 százalékra* csökkentek ugyan, azonban ez az érték *továbbra is igen magas.* Riasztó, hogy minden harmadik válaszadó harminc százalékra becsüli a forint idei értékvesztésének mértékét; 30 százalék feletti inflációval az emberek 28; 30 százalék alatti inflációval 39 százaléka számol.

Az inflációs várakozások *átlaga* mindezek ellenére azért hadladhatja meg a 30 százalékot, mert sokan igen *pesszimista* – a realitásoktól elrugaszkodott – várakozásokkal néznek a jövőbe. Az emberek több mint a fele, egészen pontosan 56 százaléka a tavalyit meghaladó mértékű pénzromlásra számít az idén, vagyis *a többség nem bízik a kormány célkitűzéseinek sikerében.* Ez számottevő javulás ugyan az így vélekedők januári 68 százalékos arányához képest, de még mindig nagy mértékű *borúlátásról* árulkodik.

Biztató viszont, hogy mind többen tartják *reálisnak* a pénzügyminiszter által kitűzött húsz-

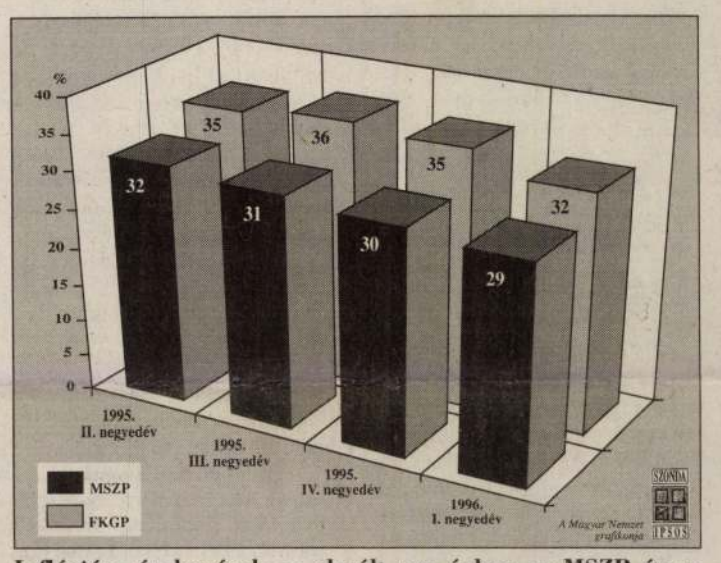

Inflációs várakozások az elmúlt egy évben az MSZP és az FKGP táborában

százalékos infláció elérését: az év elején, *Bokros* Lajos pénzügyminisztersége idején a megkérdezettek mindössze 16 százaléka gondolta úgy, hogy forintjai legfeljebb húsz százalékkal lesznek „könnyebbek" az év végén, ám márciusban, *Medgyessy* Péter kinevezését követően már az emberek közel *egynegyede* tartotta elképzelhetőnek a húszszázalékos inflációt megcélzó gazdaságpolitika sikerét.

Tőkeemelést és függetlenséget ígér az Árendás

A Co-Nexus eladta értékházát

Az *Árendás Kárpótlásijegy-hasznosító Részvénytársaság* tulajdona lett a *Co-Nexus Rt.* alapította 80 millió forint alaptőkéjű *Co-Nexus Értékház Rt.* Az ország első, 1988-ban létrejött brókercége, a Co-Nexus tulajdonos elnöke, *László* András tegnap nem csupán az értékesítés tényét jelentette be a sajtónak, hanem bemutatta az értékház vevője által kinevezett új vezérigazgatót, a 24 éves *Virág* Ferenc személyében.

László András részletezte is a változás üzleti értelmét, megfogalmazása szerint az alkuszok szakmájában, így tehát az Co-Nexus Értékház életében is *nemzedékváltásra* van szükség, s a brókercég esetében a tulajdonváltással lehet ezt a célt elérni. Az ügyfélkör és a tőzsdei tevékenység szempontjából ez az adásvétel nem jelent *semmilyen változást,* az új tulajdonos viszont ígéri, hogy megőrzi bankoktól, külföldiektől *függetlennek* a céget, s a stabil folytatás érdekében mielőbb *tőkeemelést* hajt végre. A 660 millió forintos tőkével 1,5 évvel ezelőtt létrejött Árendás alapítása megszervezésében maga a Co-Nexus Rt. is részt vállalt, ilyenformán sem ismeretlen számára az értékház új, százszázalékos tulajdonosa. Maga a Co-Nexus Rt. mint pénzügyi tanácsadó cég holdingjával együtt *változatlanul megmarad,* s mint László András jelezte, most azon célszerű gondolkodniuk, hogy a Co-Nexus nevet éppen az 1988-ban született cégnek kellene elhagynia, hogy az értékház zavartalanul használhassa tovább.

(g. l.)

Suchman Nyíregyházán

Adós konszernek

Suchman Tamás privatizációs miniszter tegnap Nyíregyházán Szabolcs megyei polgármesterekkel találkozott, akikkel a villamos és gázközművek privatizációjáról tárgyalt. A *Tigáz* privatizációja kapcsán elmondta, hogy abban már több a politikum, mint a közgazdasági érv. Tavaly augusztusban azt az ajánlatot tette az önkormányzatoknak, hogy egységes jelentkezésük esetén az önkormányzati tulajdonrészt együtt kezelik az állami tulajdonrésszel, ám alig volt együttműködési készség. Az önkormányzatok most egy bécsi céget bíztak meg az eladás feltételeinek a kidolgozásával, bár az *Italgas* is érdeklődik a részvények iránt.

Kifejtette, *nem* tőle származik az a kijelentés, hogy a 16 állami konszern privatizációjából százmilliárd forintos bevételre számít. Alapos előkészítések után a konszernek felét az idén, a másik felét pedig jövőre szeretnék eladni. A vállalatok valódi és privatizációs értéke nincs szinkronban, egy részük óriási adósságteherrel küszködik

(t. m. i.)

Videoton–IBM beruházás

Fehérvár forró pont

Székesfehárvárra és környékére háromszor annyi külföldi működő tőke érkezett eddig, mint az egyik szomszédos országba összesen. Erre hívta fel a figyelmet *Dunai* Imre ipari és kereskedelmi miniszter tegnap *Budapesten* abból az alkalomból, hogy a *Videoton* és az *IBM mainzi* központja összesen 60 millió dolláros befektetéssel új gyárat létesít. A beruházásból a Videoton *25 millió dollárral* veszi ki részét. A termelés még ebben az évben elkezdődik: számítógépes *lemezmeghajtókat* gyártanak majd.

Dunai Imre rámutatott: Székesfehárvár az egymilliárd dollár működő tőke révén a világ egyik gazdasági *forró pontja.*

(m. p.)

Hat és fél millió forint pótlékot fizet az APEH

Késnek a visszautalások

(Folytatás az 1. oldalról)

A visszafizetett adó összege több mint 11,6 milliárd, ami *fele* a tavalyi év azonos időszakában visszautalt pénznek.

1996-ban egy főre vetítve az átlagos visszaigénylés 11 934 forint. Továbbra is jelentős a területenkénti megoszlás. A legmagasabb a visszaigényelt összeg a dél-budapesti igazgatósághoz tartozó területen, 15 994 forint, a legalacsonyabb pedig Nógrád megyében, 8808 forint.

Az APEH 6162 adóalany esetében nem tudta tartani a visszautalásra előírt 30 napos határidőt. Ezért eddig 6,46 millió forint *késedelmi pótlék* terheli az adóhivatalt. (Itt célszerű megemlíteni a március 20-i adatokat: akkor még 3300 esetben csúsztak ki a határidőből, ami miatt 2,4 millió forintos késedelmi pótlék terhelte az APEH-et.) Ez egyébként a tavalyinál jobb teljesítés, hiszen egy évvel ezelőtt ilyenkor 11 074 adóalanynak utaltak késedelmesen, ami miatt 12,2 millió forintos késedelmi pótlékot kellett fizetni.

(füsi)

A vezetékes készülékre Pesten (is) várni kell

Miért rádiótelefont kapnak sokan?

(Folytatás az 1. oldalról)

Még jó tíz évvel ezelőtt is csodaszámba ment, ha valaki alig néhány éves várakozás után telefonhoz jutott Magyarországon. Ezen az áldatlan állapoton a piaci viszonyokat ígérő Matáv igyekezett talán a *legnagyobb erőbedobással* változtatni, s egy koncessziós szerződés értelmében a főváros pesti oldalán is vállalták: *legkésőbb 1997 júliusig mindenki telefonhoz jut,* aki 1996 végén érvényes telefonigényléssel rendelkezik. *Kálmán* Miklós, a Matáv Rt. pesti igazgatóságának fejlesztési vezetőhelyettese szerint azonban a hátralévő idő e grandiózus terv megvalósításához meglehetősen *kevés.* Bár nagy ütemben folynak fővárosszerte a hálózatbővítések, a koncessziós ígéret csupán akkor tarható, ha a vezetékes rendszerrel párhuzamosan egy rádiós összeköttetést biztosító, de gyakorlatilag a hagyományos telefon szolgáltatásait nyújtó rendszert is telepítenek. A Matáv szakemberei természetesen igyekeznek azonnal leszögezni: nemcsak a szolgáltatás minősége, hanem *a tarifák is azonosak lesznek* a vezetékes és a rádiós telefonok használata során. Így aztán nem maradhat több ellenérve a kétkedőknek, mint hogy az emberi szervezetre ható, amúgy sem elhanyagolható nagyságú rádiófrekvenciás terhelés növekedésétől óvják mindazokat, akiknek otthonába egy kis képernyős televízió nagyságú adóvevőt telepít a távközlési vállalat. A kedélyeket *Nick* József üzemviteli igazgatóhelyettes azzal igyekszik lecsillapítani, hogy a rádiós elven működő telefonvonalak is *megfelelnek az átlagos európai normáknak.*

Most már tehát csupán az a kérdés megválaszolatlan, hogy vajon *lesz-e mód később a „rádiós telefonok" cseréjére* azokon a területeken, azokban a kerületekben, ahol a hagyományos vonalkapacitás-bővítés ezt lehetővé teszi? És egyáltalán: ki viseli majd a vonalcsere költségeit? Elvégre a Motorola-rendszert eredendően olyan távoli kistelepülésekre, illetve olyan domborzati viszonyok közé szánták, ahol lényegesen *költségesebb a telefonkábel-fektetés,* mint – az amúgy különben drágának mondott – rádiós összeköttetést biztosító telefonhálózat kiépítése. A Matáv pesti szakemberei azonban bíznak az új technika sikerében, s abban, hogy csupán néhány esetben lesz minőségi reklamáció, illetve annak következtében vonal- és rendszercsere. Kálmán Miklós szerint viszont „generálisan nem kerül sor telefoncserékre". Mindazonáltal a három éves fejlesztés során telepítendő vonalak *kevesebb mint öt százaléka működik rádiós elven Pesten.* Annyit ígérnek a távközlési szakemberek, hogy amint egy-egy körületben végrehajtják a bővítést, *a rádiós rendszert döntően csupán az azonnali telefonigények kielégítésére tartalékolják.* Ám ha valaki nem kíván élni e lehetőséggel, a Matáv mossa kezeit; egyszerűen *törlik az előfizetési igényét* (!), s ha továbbra is telefont akar, új igénylőként tartják nyilván. Ám ettől kezdve erősen kétséges, hogy mikor is csörren meg otthonában a rég várt készülék.

(varjú)

RÖVIDEN

ELKÉSZÜLT A VÁMPÓTLÉK lebontására vonatkozó javaslat, amelyet csütörtökön tárgyal a kormány. Az idén két ütemben, július, illetve október 1-jétől összesen két százalékkal csökkentenék a vámpótlékot. A javaslat szerint egyelőre marad a forint csúszóleértékelésének 1,2 százalékos havi mértéke.

A VILÁGBANK ALELNÖKE, Johannes Linn, valamint Jean Michel Severino ma Magyarországra érkezik, hogy látogatásukkal is jelezzék: a Világbank támogatja a magyar átalakulást. Találkoznak többek között Horn Gyula miniszterelnökkel, Medgyessy Péter pénzügyminiszterrel, Szabó György népjóléti miniszterrel, Surányi György MNB-elnökkel.

A KAMARÁK IS BEKAPCSOLÓDHATNÁNAK a feketegazdaság elleni programba. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara ennek mikéntjéről írt levelet Horn Gyula miniszterelnöknek.

AZ IPARPOLITIKA LEGSÚLYOSABB problémája a borsodi vaskohászat helyzete, illetve az elmaradott térségek fejlesztése a Vasas Szakszervezeti Szövetség szerint. Olyan működő, növekvő gazdaság létrehozása az érdekük, amiben a munkahelyek megőrzése is lényeges szempont.

MAGYARORSZÁG ELISMERI a skandináv országok befektetési bankjának nemzetközi státusát – erről ír alá keretegyezményt hamarosan a Helsinkiben székelő Nordic Investment Bank.

TOVÁBBI HITELEKET KAP a Pannon GSM. Csütörtökön megállapodást írnak alá, mely szerint a Nordic Investment Bank, az ING bank és mások megújítják és bővítik hitelkeretüket. A csomag a futó 115 millió dollárról 175 millió dollárra nő és az NBI részesedése 16 millióról 25 millió dollárra.

Tőzsdei részvényárfolyamok

Értékpapír neve	Üzlet-szám	Árf.-érték M Ft	Érték-papír (db)	Nyitó-ár Ft	Záró-ár Ft	Átlag-ár Ft	Trend (+,0,–)
Forgalmazott kategória							
Agrimpex b	2	0,5780	34	17000	17000	17000	+
Agrimpex n.	–	–	–		–	–	–
Aranypók	1	0,0722	17	4250	4250	4250	–
Balaton Fűszért	2	0,1630	33	4950	4850	4941	–
Bonbon Hemingway	–	–	–		–	–	–
Csemege J.-Meinl	2	0,565	5	11300	11300	11300	0
Csopak	2	0,3238	355	910	915	912	+
Domus Keresk.	1	0,1250	250	500	500	500	0
Eravis	2	0,0880	22	4000	4000	4000	0
Főnix	–	–	–		–	–	–
Garagent	–	–	–		–	–	–
Global TH Rt.	3	0,2688	192	1400	1400	1400	0
Globus Konzerv.	13	1,6704	1420	1190	1190	1176	+
Goldsun	5	0,1579	521	300	300	303	+
Hajdútej	–	–	–		–	–	–
Humán Rt.	34	7,4184	5716	1285	1295	1298	+
Hungagent n.	–	–	–		–	–	–
Inter-Európa	63	107,4214	4681	22250	22950	22948	+
Martfűi Sörgyár	–	–	–		–	–	–
Nitroil	1	0,0155	1	15500	15500	15500	–
Novotrade	–	–	–		–	–	–
Pannonflax	–	–	–		–	–	–
Pannon-Váltó	9	0,6562	1100	595	600	597	–
Pharmavil Rt.	–	–	–		–	–	–
Prímagáz-Hung.	2	0,8525	155	5500	5500	5500	+
Skála-Copp „S"	–	–	–		–	–	–
Skála-Copp „T"	5	1,3670	825	1600	1750	1675	–
Skála-Copp „I"	–	–	–		–	–	–
Összesen:	**147**	**121,2349**	**15327**				
Jegyzett kategória							
BorsodChem	127	200,0579	83364	2390	2380	2400	+
Danubius	54	64,2235	33961	1860	1880	1891	+
Dunaholding	–	–	–		–	–	–
Egis Gyógyszer	50	144,4513	23480	6100	6180	6152	+
Fotex	22	5,7956	36039	160	163	161	+
Graboplast	–	–	–		–	–	–
IBUSZ	–	–	–		–	–	–
IBUSZ 1.	–	–	–		–	–	–
Konzum Ker.	–	–	–		–	–	–
Mol	67	66,8905	44206	1535	1520	1513	+
OTP	123	182,5015	117108	1500	1570	1558	+
Pannonplast	8	73,1355	19662	3700	3720	3720	+
Pick Szeged	14	11,6181	1661	6950	6950	6995	+
Richter Gedeon	51	18,6930	3607	5170	5190	5182	+
Soproni Sörgyár	7	0,8763	391	2200	2250	2241	–
Styl Ruhagyár	–	–	–		–	–	–
Zalakerámia	2	25,1650	4700	5350	5450	5354	+
Zwack Unicum	1	0,0120	4	3020	3020	3020	+
ÖSSZESEN:	**526**	**793,4207**	**368183**				

Az adatok tájékoztató jellegűek. *(MTI tőzsdei hírszolgálat)*

Kárpótlási jegy:

(záróár)

384 Ft (+4 Ft) BÉT

Budapesti tőzsdeindex (BUX):

2529,42 pont (+37,21)

Az MNB valutaárfolyamai

Érvényben: 1996. április 16.

Pénznem	Árfolyam 1 egységre, forintban vételi	közép	eladási
GBP*	222,85	225,07	227,29
AUD	116,39	117,49	118,59
BEF** (100)	475,29	480,08	484,87
DKK	25,33	25,59	25,85
FIM	31,18	31,50	31,82
FRF	28,76	29,05	29,34
GRD (100)	60,62	61,22	61,82
NLG	87,50	88,38	89,26
IRP	229,92	232,20	234,48
JPY (100)	136,16	137,54	138,92
CAD	108,83	109,88	110,93
KWD	491,96	496,80	501,64
DEM	97,77	98,75	99,73
NOK	22,66	22,89	23,12
ITL (1000)	93,80	94,73	95,66
ATS	13,90	14,04	14,18
PTE (100)	95,19	96,14	97,09
ESP(100)	117,15	118,32	119,49
CHF	119,92	121,13	122,34
SK	21,82	22,04	22,26
USD	147,59	149,04	150,49
ECU	182,96	184,78	186,60

* Ideértve a skót és északír kibocsátású angol font bankjegyeket.

** Ideértve a luxemburgi frankot is.

VALUTAÁRFOLYAMOK ÁPRILIS 17-ÉN (egy egységre forintban)

* április 16-i árfolyam a) American Express Hungary	Angol font Vétel	Eladás	Francia frank Vétel	Eladás	Német márka Vétel	Eladás	Olasz líra Vétel (1000 egységre)	Eladás	Schilling Vétel (100 egységre)	Eladás	Svájci frank Vétel	Eladás	Svéd korona Vétel	Eladás	USA-dollár Vétel	Eladás
POSTABANK*	213,39	226,59	27,58	29,29	93,67	99,46	89,82	95,37	1332,14	1414,54	114,86	121,96	20,94	22,23	141,33	150,07
K & H Rt.*	213,45	226,55	27,71	29,39	94,05	99,83	90,10	95,46	1337,30	1419,60	115,84	122,94	20,94	22,58	141,39	149,79
KONZUM	213,38	226,58	27,58	29,29	93,74	99,54	89,64	95,19	1333,00	1416,00	115,11	122,23	20,92	22,21	141,31	150,05
OTP*	213,45	226,55	27,71	29,39	94,05	99,83	90,10	95,46	1337,30	1419,60	115,84	122,94	20,94	22,58	141,39	149,79
AMEX*a)	206,82	221,31	26,74	28,60	90,78	97,15	87,03	93,13	1291,15	1381,60	111,32	119,11	20,30	21,73	136,98	146,57

NAPLÓ

JEAN MARIE AUBY, a Bordeaux IV. Egyetem dékánja mutatja be április 19-én, délelőtt tíz órakor, a Francia Intézet videotermében (Budapest I., Fő u. 17.) Jean Marie Auby és Jean Bernard Auby Alkotmányjogi, politológiai és civilisztikai tanulmányok – Közjog című művének magyar nyelvű kiadását, amely a József Attila Tudományegyetem és a Nagy and Trócsányi Ügyvédi Iroda gondozásában jelent meg.

JIRI VLACH képzőművész kisplasztika- és grafikai kiállítása április 22-én délután öt órakor nyílik meg a Duna Múzeum Európa Közép Galériában (Esztergom, Kölcsey u. 2.).

MÓZES ATTILA Fény, árnyék átdereng című irodalmi estje április 22-én este hét órakor lesz a Fészek Művészklubban (Budapest VII., Kertész u. 36.). Közreműködik Dimény Áron (Kolozsvár), Ferenczy Csongor (Budapest), Kakuts Ágnes (Debrecen), Keresztes Sándor (Budapest) és Laczkó Júlia (Kolozsvár).

EGYETEMI KLUBBAL GYARAPODIK Pécs az ősszel induló új tanévben. A baranyai megyeszékhely az ország egyetlen olyan egyetemi városa, ahol még nem működik ilyen intézmény. A klub csaknem egy évtizede húzódó megvalósítását az tette lehetővé, hogy a Janus Pannonius Tudományegyetem és diákönkormányzata társaságot hozott létre a működtetésre, és aláírták a támogatási szerződést is, amelynek alapján négy hazai cég pótolja a klub létrehozásához szükséges összeg eddig hiányzó hányadát. A húszmillió forint értékű beruházással az egyetem uránvárosi színháztermét alakítják át klubbá, amelyben ezer nézőt befogadó koncertterem is helyet kap.

A SZÍNHÁZI, a Zenei, a Képzőművészeti, valamint a Közművelődési és Tudományos Alap idei pályázatait a Fővárosi Közgyűlés kulturális bizottsága meghirdette. A pályázatok benyújtásának határideje április 29. A Színházi Alaptól alternatív színházak és táncegyüttesek, színházi, mozgásszínházi és tánccsoportok, valamint magánszemélyek kérhetnek támogatást. A Zenei Alaphoz egyének és alkotóközösségek, fővárosi nagyintézmények, művészeti és művészetoktatási intézmények, egyházzenei együttesek, zenei folyóiratok pályázhatnak. A Képzőművészeti Alapnál Budapest városképét alakító képzőművészeti tervekkel, a főváros képzőművészeti életével kapcsolatos kiadványokkal és kiállítások szervezésével nyerhetnek el támogatást egyének, alkotóközösségek, civil szervezetek, fővárosi nagyintézmények és művészeti folyóiratok. A Közművelődési és Tudományos Alapnál várostörténeti, művelődéstörténeti rendezvények, Budapest hagyományaival és jelenlegi kulturális állapotával foglalkozó kiadványok kaphatnak támogatást.

Böröcz András, a vándorló művész

Ceruzák, szobrok – szoborceruzák

A nyolcvanas évek első felében elsősorban a magyar „buffóperformansz" megteremtőjeként, a *Böröcz–Révész* alkotópáros tagjaként hívta fel magára a figyelmet *Böröcz* András szobrászművész (1956). 1983-ban fejezte be tanulmányait a *Képzőművészeti Főiskola* festő szakán, de a legnagyobb hatást az *Erdély* Miklós vezette *Indigó* csoportban végzett munka gyakorolta fejlődésére. A nyolcvanas évek vége óta New Yorkban dolgozó művészt, aki a közelmúltban az első dél-afrikai biennálén képviselte a magyar művészetet, egyik kritikusa korunk tipikus vándorló művészének nevezi. Műveit rendszeresen bemutatja itthon is, elsősorban a *Várfok Galériában*, ahol a napokban újabb tárlata nyílt meg.

– A dél-afrikai biennálé kapcsán az ARt in Americában „észveszejtően finomnak" nevezték szobrait, 1994-es New York-i tárlatáról pedig a New York Times egy Giacometti párizsi tárlatáról beszámoló írás mellett közöl kritikát. A cikk szerzője úgy fogalmaz, hogy a művész „a forma és a mérték tiszta érzésével dolgozik, bár kockáztatja, hogy a technikai finomságok és az excentricitás beárnyékolják művészete más jellemzőit". Már féltik is?

– Bíráló megjegyzések nélkül nem kritika a kritika – mosolyog Böröcz András –, különösen nem, ha olyan híres kritikus írja, mint Roberta *Smith*. Idei kiállításomra, amelyet az *Adam Baumgold Galériában* rendeztem, egyébként el sem jött, hogy félelmeit ellenőrizze. Azt hiszem, a két kiállítás között sokat változtam, noha mindkétszer ceruzaszobrokat állítottam ki. A folytatás, a jelen most a *Várfok Galériában* látható, azt az anyagot pedig, amelyről a kritika írt, a földszinti teremben, a *Spiritusz Galériában* állítjuk ki: összetett

Böröcz András Karika (1995) című műve előtt

A szerző felvétele

alakzatok ezek, megformálásukkor a negatív formák, a kis figurák közötti téri viszony izgatott.

– A Giacometti-párhuzam több alkalommal felbukkan. Talán nem is alaptalanul, hiszen a mű és a talapzat viszonya önnél szintén fontos művészeti problémaként jelentkezik.

– Az összevetés elsődleges oka nyilván a megnyújtott formákhoz, az emberalakokhoz való ragaszkodásom, mai, ma már régies vagy éppen klasszikus dolognak számít. Meg az, hogy faragok, ami szintén elavult. Ami a talapzatot illeti, ez a probléma a fönt látható „biomorf szobroknál" is jelentkezik. Giacomettinél van egy nagyon sajátos szürrealizmus, gyakran a címmel – például: *Műterem hajnali kettőkor* – éri el azt a hatást, amelynek elérésére minden művészhez hasonlóan én is törekszem.

– Giacometti azonban főként gipsszel, bronzzal dolgozott, míg az ön anyaga évek óta szinte kizárólag a ceruza.

– A ceruza olyan tárgy, amely mindannyiunk gyermekkorához kötődik. Ceruzaszobraimban az idő különösen összetett módon jelentkezik, hiszen idő kell a ceruza elkészültéhez, az alapanyagot adó fa növekedéséhez, s maga a grafit is megkövesedett, ősi fa. Én azután alakokat faragok e tárgyiasult időből, a művészet eszközéből csinálok művészetet. Újra és újra, persze mindig másként. A kezdeti figurák után tavaly a ceruza Atlaszként jelent meg, a földgömböt tojások reprezentálták, mostani munkáim pedig egyféle minimalizmust képviselnek. A kiindulópontot a hatszög alakú hasáb jelenti, amely az ókori vagy a reneszánsz művészetben éppen úgy jelen van, mint az alkímia struktúráiban, s persze a technológia miatt a ceruza alakjában is ez a tökéletes méhsejt alakú forma jelenik meg. A legújabb műveim kupola formájúak, alakokkal. Ezek egy része azon a kiállításon szerepel majd, amelyet Floridában rendezek abból az alkalomból, hogy a világ legnagyobb ceruzagyárosai kongresszust rendeznek Orlandóban.

– Mit várhat a művész ettől a kongresszustól?

– Például sok szép színes ceruzát… A legnagyobb cégek némelyike évi tizenkétmilliárd ceruzát csinál. A legnagyobb felhasználó alighanem én vagyok, évi harminc-negyvenezerrel, ez azonban csepp a tengerben, hiszen a ceruzagyártáshoz hatalmas erdőket vágnak ki, a vörösfenyő után most az oregoni cédrusok következnek, amelyek faragásra tökéletes anyagot kínálnak.

– A kilencvenes évek elején egy interjúban úgy fogalmazott, hogy igazi művészeti életének még nagyon az elején tart. Az azóta eltelt fél évtized e szempontból mit jelent?

– Előrehaladást. A legutóbbi kiállításom sikeres volt, sok művet el is adtam. A siker persze New Yorkban, ahol önmagukban is teljes világok találkoznak, nagyon relatív dolog. Számomra siker az, ha napi gondoktól függetlenül mélyülhetek el a munkámban. Ha ez így megy tovább, talán még lehet belőlem valami.

P. Szabó Ernő

A megújult Aquincum

Kiállítás 1995 legszebb ásatási leleteiből

Először rendeztek időszaki kiállítást az előző évi ásatások legszebb anyagaiból Aquincumban, a főváros első saját alapítású múzeumában, ahol új állandó kiállítás is várja a látogatókat.

A kiállításon agyag, bronz, csont és üveg használati és kegytárgyak, ékszerek, szobrok, síremlékek tanúskodnak a hajdani római kultúra fejlettségéről. A tárgyak nagy része sírlelet, amely a Bécsi út mentén és a Lajos utcában feltárt, a katonavárost övező temetkezési helyekről származik. Aquincum, az egykori *Pannonia Inferior* fővárosa, a provincia kiemelkedő jelentőségű településegyüttese már kétezer éve is az ország központja volt – hangsúlyozta *Tarlós* István, a III. kerület polgármestere, és arra hívta fel a figyelmet, hogy az ebből adódó jelentőségeket nem használjuk ki eléggé, és még mindig kevés pénz jut kultúrára, azon belül régészetre. *Schiffer* János főpolgármester-helyettes arról szólt: az aquincumi kiállítás szemléltetően mutatja, hogy az építkezéseket lassító régészeti feltárások felbecsülhetetlen értékeket hoznak felszínre. Az ásatásokból következő új ismereteket, kutatási eredményeket a *Budapesti Történeti Múzeum (BTM)* kiadásában megjelenő *Aquincumi füzetek* 2. számában gyűjtötték össze a szakemberek. A könyvecskét *Bodó* Sándor, a BTM főigazgatója mutatta be a sajtónak.

Az Aquincumi múzeum évente áprilistól októberig gazdag programmal várja a látogatókat. Lesz nyári tábor, elkészült a kísérleti, régészeti park. A honfoglalás 1100. évfordulójára a római kultúra és a honfoglaló magyarok találkozását bemutató kiállítással készülnek a muzeológusok.

(ferch)

Hágai gondok a Vermeer-kiállítás körül

A hágai királyi múzeum, a *Mauritshuis* hat hete nyitotta meg kapuit, hogy a washingtoni *National Gallery of Art* után az egykori szülőföld képtára is bemutassa a XVI. századi delfti mester 22 remekművét. Az öt éven át szervezett, előkészített és nem kis hírveréssel bevezetett tárlat körül azonban sokasodnak a panaszok. A Mauritshuis Hága egyik legkisebb múzeuma, állítólag alig képes megbirkózni a kiállítás hírére Európában is kitört Vermeer-mánia rohamával.

A kiállítótermek kicsik a hatalmas tömeg fogadásához, az egymást lökdöső látogatók jószerivel nem képesek hozzáférni a többnyire amúgy is kis méretű képekhez. Nagyobb baj, hogy a fény- és színjátékok mesterének alkotásaiból éppen a lényeg vész el, mivel a viszonylag kis ablakú múzeum helyiségeibe nem szivárog be elég fény a képek szükséges megvilágításához. Az már csak ráadás, hogy a szellőzést sem ilyen embertömeghez szabták, és az állandó levegőtlenség tovább ront a műélvezeten.

A szervezők most azzal igyekeznek enyhíteni a Mauritshuisre nehezedő nyomást, hogy ismét elkezdték erőteljesen reklámozni a hágai kiállítással párhuzamosan rendezett delfti programokat. Egyebek között Vermeer kortársainak műveiből tartanak ott ötven képet felvonultató bemutatót. Mint sajtójelentések megjegyzik, Delftben a múzeum tágas és világos, így a képek minden szépsége kellően érvényesül. Az egyetlen gond, hogy azokat nem Vermeer festette – tudatja az *MTI*.

A
SZÍV TV
műsorán ma este 17.00-kor:
AZ ISTENEK A FEJÜKRE ESTEK, KÍNÁBAN IS
amerikai film
20.00-kor:
A KISASSZONY
brazil filmsorozat 170/55–56–57. rész

HIRDETMÉNY

A Herendi Porcelánmanufaktúra Részvénytársaság (Herend, Kossuth L. u. 140.) igazgatósága a társaság közgyűlését 1996. május 18-án 10 órára összehívja.

A közgyűlés helye: Herend, művelődési ház

A közgyűlés napirendi pontjai:

1. A Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. alapszabályának módosításai.
2. A társaság 1995. évi mérlegének megállapítása:
   – az igazgatóság beszámolója az rt. 1995. évi tevékenységéről,
   – a felügyelőbizottság jelentése,
   – könyvvizsgálói jelentés.
3. Az 1995. évi nyereség felosztása, döntés az osztalék mértékéről.
4. Az rt. 1996. évi tervének megvitatása és elfogadása.
5. Egyéb ügyek.

A közgyűlésről az rt. részvényeseit külön névre szóló meghívóval is értesítjük. A közgyűlésen a részvényes személyesen vagy meghatalmazott útján vehet részt. Szavazati joggal azok a részvényesek rendelkeznek, akiknek részvénytulajdona a részvénykönyvbe 1996. április 18-án 14 óráig – a részvénykönyv lezárásának időpontjáig – bejegyzésre kerül.

A Herendi Porcelánmanufaktúra Rt. 1995. december 31-i mérlegének fontosabb adatai:

Eszközök	E Ft	Források	E Ft
Immateriális javak	140 128	Jegyzett tőke	1 207 000
Tárgyi eszközök	973 957	Tőketartalék	30 504
Befektetett pü. eszközök	77 277	Eredménytartalék	315 142
Készletek	548 219	Mérlegszer. eredmény	397 587
Követelések	676 859	Rövid lej. kötelezetts.	561 738
Pénzeszközök	76 451		
Aktív időbeli elh.	25 849	Passzív időbeli elh.	6 769
Eszközök összesen	**2 518 740**	**Források összesen**	**2 518 740**

Javasolt osztalék: 2500 Ft/részvény.

A mérleget a felügyelőbizottság a közgyűlésnek elfogadásra javasolja.

a részvénytársaság igazgatósága

1997 Nov 7.

Akiben játékosság lakik

Böröcz Andrással a művész mindennapi kenyeréről

Ahol lakik, az a Paradicsom. Vagyis az a faépület volt a Paradise nevű pékség, később pedig a brooklyni dobozgyár. E városrészben hovatovább hárommillióan élnek, megannyi náció együtt, mégis külön. Nemcsak munkásemberek, akik korábban a Hudson kikötőjébe érkezett rakományokat feldolgozták, hanem egyre több művész is, akik szívesen költöznek be a tönkrement gyárak, elhagyott raktárak, ipari építmények csarnokaiba. Ezt tette Böröcz András is, aki idestova évtizede telepedett meg az Újvilágban. Ha biciklire száll, a Williamsburg hídon, tíz perc alatt átkerekezik Manhattanbe. Évente kétszer-háromszor hazarepül. Amikor egy szálloda kávéházában leültünk beszélgetni, először is arra kértem, nézzen körül, mit tudna műveihez felhasználni mindabból, ami a presszóasztalunkra került.

Fejek kenyérből

– Itt a szalvéta, nem egy kollázsom anyaga volt annak idején, amikor a képzőművészeti főiskola festő szakára jártam. Majd abban az időszakomban, amikor performance-okat csináltam, volt egy olyan is az Egyetemi Színpadon, amelyikhez tányérok kellettek. Kényseprők fúrták meg a porcelánt, és óriási tűkkel felvarrták a bársonyfüggönyre a tányérokat, mint jókora gombokat. A szívószál pedig egy videóm főmotívuma volt. Egy ember szívószálakat csúsztatott egymásba, míg az több méteres nem lett, azzal szívta ki másvalaki italát. A teafilterből, az ázott zacskókból is rengeteg munkám született. Sőt, készült Liptonról egy könyvem is, aki a tea szakszerű csomagolását, de más ételek konzerválását is felfedezte. Próbálkoztam a cigarettával is, de ez meddő dolog volt. Le is szoktam róla. Többre jutottam a gyufával, még többre a ceruzával. Végül is bármiről kiderülhet, ami az ember keze ügyébe akad, hogy alkalmas az alkotásra. Ha elegendő játékosság lakik bennünk.

– Valóban bármi lehet megfelelő? Vagy mégiscsak meghatározza valami, hogy éppen melyik tárgyhoz, anyaghoz nyúl?

– Megszólít egy tárgy, például egy dugó, egy villanykörte, egy tojás, és kezdek vele valamit. Eközben ráeszmélek, mi mindenre lehet való. A formai és a tartalmi lehetőségeire egyaránt. Vagyis az első élmény még véletlenszerű, azután válik a késztetés szükségszerűvé. Amikor először dolgoztam kenyérrel, ráébredtem, hogy az, amit farigcsálok, gyúrok, valójában a „mindennapi kenyerünk", amely megannyi asszociációt kelt, s ezeket kezdtem tudatosan is felderíteni. Abban a negyedben, ahol élek, van egy zsidó pékség, ahol a megnevezést kerülendő, Mózesnek hívják a kenyereket, sőt, a kenyércímkén is Mózest ábrázolták a két kőtáblával. Ezt látva, magam is címkéket kezdtem készíteni nemlétező kenyerekhez, például a Vermeerhez, amelyet a németalföldi mester kenyeres csendéleteinek tiszteletére neveztem el.

– És milyen alkotás született magából a kenyérből?

– A szomszédos parkban, ezelőtt néhány évvel felállították Jerzy Popieluszkónak, annak a katolikus papnak a szobrát, akit a környék emigráns lengyeljei is mártírként tisztelnek. De az avatás előtti éjszakán, az itteni kommunista érzelműek letörték a szobor fejét. Annak a szobrát becstelenítették meg, akinek még a nyolcvanas évek közepe táján az életét is elvették. Vagyis szoborgyalázás történt New Yorkban, pár lépésre tőlünk, emlékszem a letört főre, így ez már az én történetem is. Van egy idős nő is, aki azóta a szoborhoz jár etetni a galambokat. Én kenyérből készítettem fejeket, s odatettem azok közé a kenyérdarabok közé, amelyek a madarakat várták. És azt láttam, hogy leszállnak a galambok, de nem csipegetik az én kenyérfejeimet. Kerülgették, nézték, mert érezték, hogy valami furcsa, különös, veszélyes lappang bennük, és nézték az emberek, a csövesek is. Ez afféle akcióművészet, amely az alkotást kiviszi a múzeumból, s az utcával „ütközteti". Mint amilyen az utcaszínház is. Lefényképeztem, s elkészült belőle egy könyv, amelyet a magyar közönség is láthat a napokban, a pécsi tárlatomon.

Megszólít egy tárgy, és kezdek vele valamit GÁRDI BALÁZS FELVÉTELE

Kézműves könyv

– Alighanem ez a könyv nem olyan könyv, amilyenre az olvasó gondolna.

– A könyv számomra azt jelenti, hogy időben megjelenített folyamat. Más műfaj, mint az egy pillantással áttekinthető kép vagy szobor. A kenyérfejek könyve például leginkább egy diorámára hasonlít, amely leporellószerűen elhelyezett fotókból áll össze. A Lipton-könyvben pedig grafikus illusztrációk voltak, de azok a bizonyos teafilterek is. Az egyik példányt, mint könyvritkaságot a Yale egyetemen őrzik. És volt olyan könyv is, amely valójában egy kétcentis fadobozka, abban egycentis lapocskákkal. Voltaképpen hasonlít az installáció műfajára, csak kicsiben.

– Ezek tehát egyedi alkotások. Hány példány készül belőlük?

– Van, amelyikből mindössze három, de nyolcnál több egyikből sem. Hiszen a dolog ott kezdődik, hogy nem a boltban vásároljuk, hanem magunk állítjuk elő a papírt. A feleségem, Robbin Ami Silverberg ugyanis nemcsak szobrász, hanem az egyik legismertebb papír- és könyvkészítő Amerikában. A házunkban működik az ő papírmalma, a Dobbin Mill, amelyet persze nem úgy kell elképzelni, mint a lábatlani papírgyárat. És a betűket hol egy barátom szedi ólomba vagy kézzel írom, mint hajdan a szerzetesek a kódexeket.

– Ezek szerint hisz a művészet eredeti kézművességében? Annak ellenére, hogy napjainkban nem egy alkotó kiadja a részletmunkákat „albérletbe".

– Amit csinálok, az mind szemmel láthatóan munkaigényes. Nemcsak a könyvek, hanem például a ceruzaszobraim, amelyekből számtalanféle van, most a kicsiny Várfok Galériában éppen láthatók. Mint a komputerben egy gyűjtőfogalomnak – Böröcz András és a ceruza –, ezeknek is megannyi leágazásuk van. Vannak az ötezernyi ceruzából készült nagy szobrok, a kupola- vagy toronyszerűek. Az egymásba csúsztatott ceruzák és azok, amelyek úgy rejtőznek a szoborban, mint egy titok, alig lehet észrevenni. Készültek az Atlaszok, amikor egy ceruza egy tojást tart. És készülnek újabban ceruzákból madarak. Ezek finom, törékeny dolgok. Naponta tizenkét órát dolgozom velük, csiszolok, reszelek, ragasztok, keretezek, csomagolok, és nézem őket. Az is megtörténik, hogy valamelyik megsérül, visszahozzák, s én kijavítom. Sokan csak a művészet konceptuális részét becsülik, míg számomra a klasszikus értelemben vett mester az érdekes, akinek a műve még a szellem és a kéz együttes alkotása. Szeretem ezt a kézműves foglalatoskodást. A szobrászat számomra terápia is.

Lehengerlő város

– Terápia? Volt miből kigyógyulnia?

– Kinek olyan az élete, hogy nem kell bajokból kigyógyulnia? Ha más nem, akkor magándrámák sújtják. Van úgy, hogy az ember maga irányítja a sorsát, de úgy is, hogy csak követi. Énvelem mindkettő megtörtént. Az én pályámat már nem befolyásolta a politika. Nem seprűzött ki senki innen. Először kaptam egy kanadai ösztöndíjat, majd adódtak újabb professzionális lehetőségek. Végül is felvetődött a kérdés: hazamegyek vagy maradok? New York iszonyúan erős, szinte lehengerli, letaglózza az embert. Rendkívüli kihívás. Az ember egyedül van egy hatalmas városban, és nem ismer senkit. Azután már a kötődések ide is, oda is húzzák, a szerelmek, a vágyak, a kultúrák. Lassan beindult a dolog, kialakult a megélhetésem. És nem őrültem bele az elszakadásba, nem lettem kiégett, nem lettem drogos. Nem történt meg velem mindaz, ami egy emberrel, egy emigránssal könnyen megtörténhet.

– Mert az is megeshetett volna, hogy még a repülőjegyet sem tudja megváltani a visszaútra.

– New Yorkban mintegy százezer művész él, s ennek legföljebb öt százaléka tudja a munkáiból fenntartani magát. Én nem tartozom ebbe a kategóriába, de közel járok hozzá. Egy amerikai szobrásznőnek vagyok az asszisztense, aki becsüli, gyűjti is a műveimet. De ha kell, cipelem a gipszes-zsákot neki, s a szobrokat, az állványokat, a talapzatokat a kiállításokra. Jó erőben vagyok, kezdetben szállítottam én bútort is. S ez a *part-time job*, vagyis heti pár órás, legföljebb pár napos munka hoz annyit, amennyi elegendő a középosztályi színvonalú megélhetéshez, a műveim eladásából származó jövedelmemmel együtt.

– Mert a kiállított szobrai rendszerint el is kelnek?

– Nagyon nagy szó New Yorkban, magyar létemre. Ha nem kelnének el, nem állíthatnék ki. Egy kereskedelmi galériának el kell adnia a műtárgyat. Nem fektetnének időt, energiát, pénzt belém, ha nem térülne meg. Sokat dolgoztam, nem hibáztam nagyokat, lett egy házunk, szereztem új barátokat, és megtartottam a régieket. Vagyis a fiú elment szerencsét próbálni, keményen küzdött, és elnyerte érte a jutalmát. Így szól a mese, amely valósággá lett. Ha nem is volt ilyen egyszerű a história.

Bogácsi Erzsébet

Hollós Máté cseveg

író-szerzőportrék be[illegible]

BÖRÖCZ András

1997

A VSZ öröksége és a magyar

A magyar NATO-csatlakozás támogatói részéről a legfontosabb érv már számtalanszor elhangzott: nevezetesen az, hogy a NATO tagjaként Magyarország véglegesen tagja lesz a nyugati országok politikai közösségének. Ezzel megtörne az az ezeréves disszonancia, hogy miközben Magyarország köztes helyzetében kultúrája és civilizációja szerint inkább nyugati ország volt, soha nem tartozott a Nyugat politikai közösségéhez.

Bizonytalanság és némi őszintétlenség mutatkozik viszont a NATO jellegének megítélésében. Miközben a csatlakozás ellenzői túlhangsúlyozzák, hogy a NATO még mindig katonai szövetség, a csatlakozás hívei már-már úgy kívánják beállítani, hogy a NATO-nak ez a szerepe teljesen megszűnt. Valójában a NATO-csatlakozás olyan katonai szövetséghez tartozást jelent, amely képes egy bizonytalan helyzetű térségben a hatékony biztonság feltételeit megteremteni.

Oroszország érthetően sérelmezi azt, hogy a nyugati katonai jelenlét megjelenik a korábban a szovjet hatalmi szférához tartozó országokban. Elméletileg felvetődhetne, hogy Oroszország részvételével egy közös orosz–NATO szervezet tartsa fenn a posztszovjet térség stabilitását. Ebben a tekintetben nem lehetünk szemérmesek annak kimondásában, hogy a korábban szovjet uralom alatt álló országok népei semmilyen formában nem fogadnák el az orosz katonai jelenlétnek akárcsak részleges visszatérését sem. Moszkvában időről időre azt is felvetik, hogy az említett cél érdekében Oroszországot fel kellene venni a NATO-ba. (Történelmi párhuzam: 1939-ben a szovjet–német szerződés aláírása után emlegették, hogy vajon a Szovjetunió az antikomintern paktumba is belép-e.) Az orosz NATO-csatlakozás ötletének megvalósítása valójában a lehető leghatékonyabb módszer lenne a NATO szétverésére és ezáltal kitűnően szolgálná az orosz stratégiai érdekek megvalósulását.

A NATO-nak mint katonai szövetségnek a létjogosultsága akkor szűnt volna meg, ha Oroszország mint katonai szuperhatalom papírtigrissé silányult volna. Ez azonban korántsincs így. Azok az orosz hatalmi ambíciók, amelyek korábban a Varsói Szerződés működésében öltöttek testet, ma új formában és némileg megváltozott geopolitikai célokkal jelentkeznek.

A NATO-bővítés kulcskérdése, hogy valóban megszűnt-e a szovjet rendszer és vele az orosz fenyegetés. A szovjet rendszert nem döntötte meg forradalom, sem külső nyomás, még csak rendszerátalakítás felé tartó reformfolyamat sem. Az omnipotens szovjet hatalom visszavonult. Fel kell tehát vetni a kérdést, hogy mi kényszerítette erre. Az egyetlen értelmesnek tűnő hipotézis az, hogy nem akarta magára vállalni az elkerülhetetlen gazdasági összeomlás ódiumát. Ezért átjátszotta a csődtömeggondnok szerepét valaki másnak. Ki lehet ez a más? Új név nem merült fel, senki olyané, aki ne tartozott volna a korábbi nómenklatúrához, olyané pedig különösképpen nem, aki korábban az ellenzékhez tartozott volna. A csődtömeggondnok minden valószínűség szerint a korábbi csődgazda. Ennek nehezen vitatható bizonyítéka, hogy a jelenlegi orosz parlamenti pártok közül egy sem tekinthető a hajdani értelmiségi ellenzék örökösének. A mai orosz pártstruktúra valójában a Brezsnyev-érában a szovjet vezetésen belül kialakult pluralitás nyílttá válása és párt formában történő megjelenése. (Ettől a jellemzéstől csak egy párt tér el látszólag: Zsirinovszkij pártja, amely az 1905-ös „zubatovscsina" utóda. Abból a szélsőjobboldali álellenzékből nőtt ki, amelyet – Zubatov egykori cári belügyminiszter ötletének felhasználásával – a KGB hozott létre a demokratikus ellenzékkel szemben.)

A rendszerváltás elmaradásának legfényesebb bizonyítéka, hogy a szovjet rendszer korábbi oszlopa, a csak név-metamorfózisokon átment KGB lényegében változatlanul megmaradt. (Hasonlításképpen képzeljen el az olvasó egy olyan 1945-ös német rendszerváltást, ahol minden előző intézmény megszűnik, csak a Gestapo és az SS maradnak meg. Változatlan szervezettel és állománnyal, de az előző átkeresztelve Demokráciamentési Hivatallá, az utóbbi pedig Szabadságjogi Őrezreddé.)

A volt szovjet szuperhatalmi potenciál fennmaradása egy gazdaságilag szegény országban továbbra is azzal a veszéllyel jár, hogy ezt az erőt Moszkva úgy akarja felhasználni, ahogy korábban is próbálta volna. Ehhez érdemes felidézni, hogy a brezsnyevi–andropovi időkben két taktikát ismertek a Nyugattal szemben. A détente-taktika nyugati segélyeket akart volna kiügyeskedni a rendszer szanálására. A hidegháborús taktika olyan katonai fölényt akart elérni, amellyel a megfélemlített Nyugatot adományok szolgáltatására kényszeríti. (Ez az „adófizetés a szultánnak" helyzete.) A két taktikát a mindenkori szovjet vezetés váltogatva alkalmazta. Ha nem hatott az egyik, előhúzták a másik kártyát. A mai napig fennmaradó szovjet stílusú szépsége ennek a politikának a megtévesztő látszat fenntartása: a hidegháborús taktikát továbbra is détente-nak igyekeznek álcázni. A csődtömeggondnokok ezt a kettős játékot folytatják tovább.

Oroszország gazdasági elmaradottsága – amely a cári és szovjet érában egyaránt forrása volt az orosz expanziós törekvéseknek – ma is, holnap is arra késztetheti az orosz vezetést, hogy a gazdasági és belpolitikai válsághelyzetekből – az ország nagyhatalmi katonai helyzetére

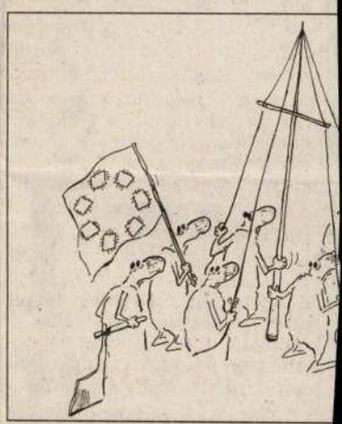

támaszkodva – külső terjeszkedéssel keresse a kiutat. Ebben az, hogy a détente- vagy pedig a hidegháborús kártyát választják-e, csak taktikai kérdés. Az orosz kül- és katonapolitikai stratégia lényege viszont – a Varsói Szerződés megszűnésétől függetlenül – változatlan maradt, s csak geopolitikai irányultsága módosult.

Arról van szó, hogy korábban a Nyugattal szembeni szovjet katonai nyomás fenntartásában kulcsszerepe volt a kelet-német országi szovjet katonai jelenlétnek. Lengyelország katonai jelentőségét az adta, hogy területén keresztül biztosították az összeköttetést a Szovjetunió és a keletnémet támaszpontok között. Minderről a gorbacsovi détente-politika várható nagy ho-

A nép, a politika és az írástudók

Mást sem hallunk manapság, mint hogy a népnek elege van a politikából, utálja a pártokat, megcsömörlött a parlamenti cirkusztól. A politikusok a hatalomért, a zsíros koncokért tülekednek és a pártérdekeket az ország érdekei fölé helyezik, fontosabb számukra javadalmazásaik emelése, mint a nép üdve, s ezt igazolják az üres padsorokat nagy élvezettel pásztázó tévékamerák is. Sorolhatnám a minden rendű és rangú politológusok, filozófusok, szociológusok, írók és publicisták – nevezzük őket a továbbiakban a rövidség kedvéért írástudóknak (lásd: farizeusok) – kedvenc vesszőparipájának, a politika, a politikusok, a parlamentáris intézményrendszer csepülésének további változatait, ám ez a lényegen mit sem változtatna. A lényeg pedig az, hogy ezek a hamis általánosításokból, csúsztatásokból, rágalmakból összetákolt sirámok, amelyek leginkább szerzőik frusztrált lelkivilágát tükrözik, magát a pluralista demokráciát, a parlamentarizmust, a demokratikus intézményrendszert aknázzák alá.

Előre tudom a választ: nem mi, írástudók vagyunk felelősek, mi csak a tükröt tartjuk, amely a valóságot mutatja. A politikai szféra felelős, hogy ide jutottunk.

Ezek is egyfajta félig

sárnap a megkérdezettek 60 százaléka elmenne szavazni, amikor bárki bármilyen politikai kérdésben napok alatt összegyűjthet több százezer aláírást – nem lehet a lakosság általános politikaellenességéről beszélni.

A politikai csömörről legszívesebben a szociálliberális érzelmű írástudók értekeznek. Egy-egy jobboldali politológus is megereszt egy-egy cikket a témában, de annak egyértelmű következtetése, hogy a közvélemény ilyetén alakulásáért kizárólag a kormány hibáztatható. A jobboldali sajtó ugyanis nyíltan és őszintén pártos.

Nem így a szociálliberális érzelműek, ők „pártatlanok". Gondosan ügyelnek arra, nehogy valahogy különbséget tegyenek a politika jobb- és baloldali képviselői, pártjai politikát lejáratóan tevékenysége között. Konkrét esetekben ezzel az álságos „pártatlansággal" összemossák és egy kalap alá veszik a gátlástalan demagógok, a destruktív bajkeverők, a magamutogató eszelősök táborát a felelős és lelkiismeretes munkában helytálló, világelismerést arató erőkkel, amelyek vállalták a legnépszerűtlenebb feladatokat az ország és a nép érdekében. Merték kockáztatni elvert hatalmukat, hogy visszarántsák az országot a szakadék szélé

kizárólag az ellenzék felelős. Tessék csak csokorba kötni az idei október 23-ai beszédek gyűlöletkeltő, uszító, alpári szóvirágait. Vagy egy éve lehetett, hogy Horn Gyulát fergetegesen támadta az ellenzék, mert odanyilatkozott a Süddeutsche Zeitungban, hogy a magyar ellenzék a szélsőjobboldal felé nyitott. Azóta tucatnyi bizonyíték szól Horn megállapításának igaza mellett. Ez a zsenge magyar demokrácia Achilles-sarka. Ez az ország hét szomszédos országgal határos, ezek közül mindössze kettő (Ausztria és Szlovénia) felel meg a stabil pluralista demokrácia európai normáinak. Meciarok, Tudjmanok, Milosevicsek kormányoznak, s még Romániában sem múlt el egy Iliescu–Funar-restauráció veszélye.

Semmi gondom nem lenne az 1998-as választásokkal, ha a jobboldalon egyetlen Kohl, Chirac, Major típusú konzervatív demokratát látnék az élen. Egy szociáldemokrata–konzervatív demokrata váltógazdaság hasznára válna az országnak. De hol ülnek a jobboldalon a mi parlamentünkben konzervatív demokraták? A támogatás nélküli, elszigetelt Szabó Iván aki tanult a '94-es kudarcból, ő áll mé legközelebb az ilyenfajta mentalit

Szellem a palackban

„Egy amerikai művésznek semmi sem elég alacsony rangú, hogy a művébe beemelje, míg egy magyar művésznek semmi sem elég magas szintű ugyanehhez." Jó mondatot írt Forgács Éva művészettörténész Böröcz András képzőművész kiállítási katalógusába. Kár, hogy ez így nem igaz. De vegyük a dolgot közelebbről.

Böröcz most negyvenkét éves, Magyarországon tanulta mesterségét (mégpedig festő szakon), Magyarországon kezdte a szakmát (mégpedig Erdély Miklós vonzáskörzetében), és Magyarországon aratta első sikereit is a puha diktatúra emberi fogyasztásra leginkább alkalmas korszakában, a nyolcvanas évek első felében. (Stúdió-díj, Derkovits-ösztöndíj stb.) Határozottan emlékszem „dinnyeszobraira", Révész Lászlóval közösen létrehozott lehetetlenül pimasz műveire. (A gömbtestű figurapárokra, amint gyufaszál lábakon egymást bokszolják.) Helyesen voltak csúnyák, és leginkább arról szóltak, hogy míg „odafent" annyira ragaszkodnak az „emberarcú", „humanizmusukat őrző" és a „létezőt" megédesítő reprezentációhoz, „idelent" már minden másképpen van: a fiatalok leginkább köpnek az egészre. Amúgy a dinnyék viccesek voltak, de csak az ellenség megtévesztésére. A héj alatt a gyümölcs mérges nedvet tárolt. Nem fogyasztásra, hanem fagyasztásra szánattak, mindig találkozni lehetett velük, amikor éppen a stúdiósok nonkonformizmusát kínálgatták a kiállítási élet hűtőpultjain. Révész maradt, Böröcz ment. Ma Révész leginkább fest, Böröcz főként műfajtalan dolgokat csinál. Révész nehezen kapaszkodik a hazai érvényesülés kilátástalan sziklafalán. Böröcz túljutott a nehezén. Sikere van Manhattanben, *Akasztottak* című szobra a Szépművészeti Múzeum XX. századi részlegében látható, egy budai kisgalériás pedig nemrégiben mondta nekem, hogy a belföldi felhozataltól akár a redőnyt is lehúzhatná, aránylag jó forgalmát a ceruzaszobroknak köszönheti.

Hát igen, a ceruzaszobroknak. Azoknak a bizonyos „alacsony rangú", műbe emelt, sőt művé alakított Böröcz-tárgyaknak, amelyek – a cikk legelején említett idézet szellemében – elvileg lennének [illegible] anyagidegenek a sznob hazai viszonyok közepette. Jelenthetem ennek éppen az ellenkezőjét. A hetvenes évektől például a következő nemtelen anyagokat láttam már művé válni magyar kiállításokon. Szarvasbogár (Paizs Lászlótól). Partvis (ef Zámbó Istvántól). Juhbél (Lovas Ilonától). Aktatáska (Bukta Imrétől). Biciklilánc (Nyári Istvántól). Kaucsuk kacsa (Julius Gyulától). De nem sorolom. Talán így is elhiszik, hogy a listából futná az ezer aprócikk osztályok tartalmára, meg a lomtalanítások alkalmából előkerült megannyi speciális és vonzóan vacak leletre. Tiszta Amerika – mondanám én is, továbbá mindazok a megfigyelők, akik a pop art hazai megfeleléseit kutatták a szakirodalomban.

Böröcz András kiállítása a Budapest Kiállítóteremben

VELLEDITS ÉVA FELVÉTELE

De mégsem tiszta. A különbség nem az anyagok demokratikus igénybevételében, hanem az anyagok megformálásának módjában van. Abban a technikai fölényben, műgondban és profizmusban, ami miatt ma szabad szemmel is észlelhető Böröcz fölénye társaihoz képest.

A nyelvlenyomó spatulákról és a kerékvető-kombinációktól ezúttal eltekintenék, ők egyelőre kísérleti stádiumban vannak. De vegyük például a ceruzákat, a legújabb ceruzaciklust. Magyarázatul még annyit, hogy az új kompozíciók előzményeiként tartjuk számon a „nagy kompozíciókat", amelyekben a grafitszállal töltött fahasábocskák – mint ezernyi egyszerű Legó-elem – hervadó óriásvirágokká vagy krematóriumra hasonlító gigantikus söprűkké álltak össze, és amelyekből most is látható néhány a Budapest Kiállítóterem remek tárlatán. Valamint az új kompozíciók előzményeiként foghatók föl a „szóló" ceruzák is, amelyek az Ápisztól származó tárgyi állagukat bájosan őrizve, kecses iróniával mozdulnak át az antropomorf szobor körletrendjébe.

Böröcz ezeket a műcsoportokat már kidolgozta, minuciózusan megszerkesztette, a fafaragó iparművész lelkiismeretével ragasztotta, preparálta, lakkozta, hogy nagy zavarba ejtse a hevenyészett munkát a rebellis művészettel azonosító befogadókat. Erdély Miklós holdudvarából talán senki se jutott messzebbre, legalábbis neodadaista vésnök-dekoratőrről eddig még nem hallottam.

Játéknak sem voltak ezek a dolgok akármilyenek, de a módszer akkor kezdett komolyra fordulni, amikor a ceruza-preparátumokra üzeneteket kezdett bízni Böröcz. *A talapzatra magyar* című tizenkét részes tárgy-kollázssorozat ugyanis csak az anyaghasználatban folytatja a hulladékhasznosítás frivol, nagyon artisztikus technikáját. A tárgyak lelke visszakanyarodik egy lassan már múltba vesző vagy múltnak hitt magatartáshoz. A protesthez. Vagy finomabban mondom: a kultúrkritikához.

Az alapanyagként használt ceruzák piros-fehér-zöld borításúak, hajdanában, még a negyvenes években Schuler József gyártotta le őket, és a kor szellemének megfelelően hazafias szlogen ékíti bordázatukat: „Nem, nem, soha!", és „Talpra, magyar!" Eredetileg is oly korszak miniemlékműveiként hathattak, amikor a napi politika, pontosabban a fundamentális propaganda elérte a mindennapi használati tárgyakat, a privát szféra legbelső köreit. Amikor egy keresztrejtvény megoldása közben, rágcsálva az irónt, előbb gondolt az ember a nemzet sorskérdéseire, mint az ólom vegyjelére (két betű), vagy a göngyölegsúlyra (négy betű). Nem is jött ki abból megoldás semmi.

Böröcz komolyan vette a tárgyba kódolt fölszólításokat, de ütköztette a törékeny, gyarló testtel. Amerikai tapasztalatait az óhaza szempontjaihoz igazította. Megértette a kódolt üzenetet, de fölidézte a tárgy lehetséges érvényesülési terepét. A piros-fehér-zöld szárból szerencsétlen ágaskodó figurákat faragott. Szegecsekkel átütött mártírokat, nagyot akaró muszáj-Herkuleseket. Nem ők tehetnek róla, hogy posztamensük és kezükkel magasba tartott jelvényük visszahúz a realitás világába. Cipőkanál. Pipa. Villanykörte. Skatulya gyufa (ráadásul Szikra márkájú, az ötvenes évekből).

Arasznyi népi létük urbánus bilincseibe zárt apró szellemek lettek valamenynyien. Bura alatt vannak, és aligha csak a rongálóktól való félelem miatt. A szép, precízen kimunkált kollázsok együvé préselt elemei nagy önuralommal és szigszegő borzalommal viseltetnek egymás iránt. Mintha egymás diszkvalifikálásán fáradoznának. A trikolór bábu joggal szégyenkezhet, hogy egy kávéházi rekvizitet tart a magasba. A magasba tartott mokkáskészlet joggal járatja le a mementó karikatúrákat. Csak valaki össze ne törje palackburájukat, növekedésüket meggátló üvegketrecüket!

1998 októberében találkoztam velük. A közhangulatot figyelve úgy látom: a sorozat beleillik dolgaink közepébe. Igaz, Amerikából jöttek. De mestergük címerét csak mi és csak itt értjük igazán.

P. Szücs Julianna

Bíró András

Demokratúra

Volt valami igaza annak a neves történésznek, aki szerint az emberiség úgy vesz végső búcsút egyes meghatározott korszakoktól, hogy kicsinyebb, kisstílűbb, sőt nevetségesebb formában megismétli őket. Ami egykor nagyvonalú tragédia volt, most komédiává válik.

Így történt ez nálunk is, 1990 óta.

A keretet a sajátosan hátrányos helyzetű magyar történelem adja. Hátrányos helyzetű, mert a magyar nemzet évszázadok óta nem volt abban a helyzetben, hogy maga döntsön sorsáról. Még annyira sem, mint ahogy az sok más népnek, így mindenekelőtt a nyugat-európaiaknak megengedtetett. Így volt ez akkor is, amikor Európában már a modern demokrácia bontogatta szárnyait. Amikor végre maga a társadalom, maga a nemzet került döntési helyzetbe az 1990 utáni választásokon, sajátos folyamat indult el. Nem lévén világosak a jövőbe vezető alternatívák (de józserivel a jelen kínálat sem), a választók úgy döntenek, hogy saját átélt múltunkból választanak mintát. Egy olyan korszakot, politikai felállást, magatartást, amelyet – úgy vélik – folytatni lehet. Eddig háromszor választottak ennek jegyében.

A rendszerváltás utáni első ciklus, Antall József négy esztendeje a két háború közötti korszakot ismételte meg. Igaz, nem annyira komédia, mint inkább melodráma formájában. Ezt mondta nekem egy nagyon okos ember 1994 nyarán a tihanyi hegy tetején ülve. A magyar nép – foglalta össze – most fordult el végleg a Horthy-rendszertől, a kormányzó úr őfőméltósága által szimbolizált hatalmi magatartástól. Mert Antall József és stábja ezt akarta visszahozni – természetesen a demokrácia szellemében tett kiigazításokkal. Nem én mondom ezt, a miniszterelnök maga tételesen is erre törekedett. Ott kívánja felvenni a fonalat, ahol Horthy Miklós 1944. március 19-én letenni kényszerült. Vállalta a magyar birodalmi gondolat örökségét, vállalta a rendies hagyományokat, amelyekben az úri közép- és felső osztály örökletes rendje és viselkedésmódja helyettesíti az európai értelemben vett polgári hagyományokat. Az új hatalom ennek megfelelően viselkedett, felülről lefelé szólt a néphez, atyailag és oktatólag. A nép, a társadalom úgy ítélte meg, hogy mégsem ezt akarja. És amiko[illegible]

zítva. Az elitnek már nem a régi úri osztály ad mintát, amelyben a hatalom atyai módon rendelkezik a jószággal és a néppel. Ismét előtérbe lép az a közben felcseperedett és kitanult középkorú új elit, amely a középszintű alkalmazott–kispolgár–proletár rétegekből vétetett, nem kötődött eszmeileg a kádárizmushoz, tudását technokratizmussá tudta konvertálni. Módszere nem a nyilvános oktatás, hanem a belső körök színfalak mögötti csendes összedolgozása és ügyintézése. Ez sem volt komédia, de melodrámának

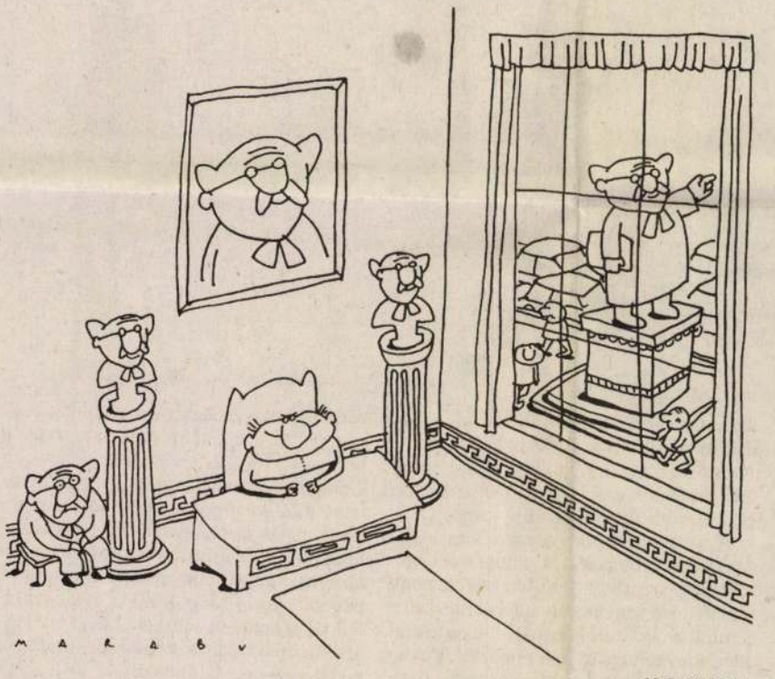

MARABU RAJZA

sem nevezhetjük, talán leginkább a Kádár-korszak musicalesített változatának. A társadalomnak ez jobban tetszett, mint az előző. Nem is fordult el tőle annyira, csak kicsiny különbséggel. Mégis többségében másra szavazott, mert valami mást várt. Teljesebb demokráciára áhítozott, látványosabb, kézzelfogható változásra, fiatalos dinamizmusra, gyorsabb előmenetelre. S mivel a kollektív tapasztalat számára mindennek előképét még mindig 1945 adja, ide kívánt visszatérni.

használásával és koncentrálásával új, autoriter hatalmat hozzon létre. Emlékezzünk azoknak az időknek a napi történéseire. Mindennapos eset volt, hogy vezetőket váltottak le, mert politikai foltot találtak múltjukban (valamelyik épp kiszorítandó párt „katonái" voltak). Helyükre az éppen feltörő párt hívei kerültek (ők nem minősültek pártkatonáknak). Vizsgálóbizottságok működtek a „bűnök" kivizsgálására. A bíróság vált a politikai ügyek végső fórumává. Lépésről lépésre meghódították a sajtót, a rádiót (televízió még nem volt). Szerkesztőségeket szálltak meg és szüntettek meg. A feltörekvő párt, illetve pártszövetség (amely azonban nem kapta meg a szavazatok 50 százalékát) azt hirdette, hogy egyedül ő beszél a nép, a társadalom nevében (a polgár szó akkor rosszul csengett), mindenki más valami rosszat szolgál (melyet akkor reakciónak neveztek). Ők és csakis ők ítélik meg, hogy ki hova tartozik. A feltörekvők azt állították magukról, hogy egyedül ők tudják a helyes utat és ők meg

bek még emlékezhetnek, hogy így volt. A fiatalok meg hallhatták nagyszüleiktől.

Most furcsa dolog zajlik le a szemünk előtt. Olyanokat idézek, akik már felnőtt fejjel élték át az 1945 utáni kort, akár ezen, akár azon az oldalon álltak akkoron. Most a szemüket dörzsölik, mert valahogy nagyon ismerősek a mostani napi események. Vajon megint megismétlődhet a történelem? A miniszterelnök persze azt ígéri, hogy kormánya tevékenysége nem vezet „proletárdiktatúrához". De hát (úgy látszik, rajta kívül) nem is gondolt senki arra, hogy oda vezethetne. Az úgynevezett proletárdiktatúrának semmi köze nem volt a munkássághoz, antidemokratikus és bürokratikus parancsuralom volt. Az autoriter típusú hatalomnak azonban más formái is vannak, a jobboldali diktatúrától kezdve az afféle hatalmi gépezetig, amelyet a politikatudományi irodalom szellemesen „demokratúrának" nevez. Ebben megmaradnak a demokrácia és a parlamentarizmus formái, de egy jól szervezett államhatalmi csoport egész pályás támadások útján autoriter módon a saját kezébe összpontosít minden hatalmat. Nem ad hozzá más ideológiát, csak az erő ideológiáját. És mindig vannak, akik az erőre hajlanak. A kérdés tehát most az, hogy a születőben lévő orbáni viktorianizmus nem vezet-e autoritárius demokratúrangsúlyozom, hogy ezt kérdés formájában teszem fel. Nemcsak azért, mert terjed a módszer, amely nem tetsző politikai kijelentésekre azonnal bűnvádi feljelentést tesz. Így akár eleve kivonhatnám magam a készülő Nagy Per alól, hiszen kérdezni csak szabad. De nem azért teszek így, mert félek, hanem azért, mert még mindig a jót feltételezem. Még mindig azt remélem, hogy nem igazán akarják a tetteikből már-már kibontakozó új tekintélyuralmat, csak egy kicsit élvezni akarják erejüket. Mint a body-builder, aki élvezi az izmok mozgását.

Azzal kezdtem, hogy a magyar nép évszázadok alatt nem volt abban a helyzetben, hogy maga döntsön sorsáról. Amikor végre a lehetőség megnyílt, akkor először mintegy végiggondolta az eddigi alternatívákat, sorra felidézte a magyar múlt máig ható korszakait. Olyan volt ez, mint az iskolában: hogy a következő osztályba lépjen, átismételte a régi tananyagot. Most azonban, ha ezt is végigjárjuk, már valóban nem marad más a számunk-

Egy mosoly természetrajza

EÖRSI ISTVÁN

A miniszterelnök a kamerák keresztüzében jobbra-balra villantja pillantását az őt körülvevő arcokat pásztázva, majd diadalmas, fojtott mosollyal bejelenti, hogy nem tesz eleget a budapesti főpolgármester kérésének. Nem hajlandó megvitatni vele a Nemzeti Színház építésével kapcsolatban felmerült ügyeket: ezeket a főpolgármesternek a szakminiszterrel kell megtárgyalnia.

Ez természetesen nevetséges óhaj.

A kormány döntéséért nem a szakminiszter a felelős, hanem a kormányfő.

A főváros az államnak ajándékozta az Erzsébet téri ingatlant, hogy azon színházat építsenek, és nem egy szaktárcának. A szerződést a kormány bontotta fel törvényellenesen, nem valamelyik szaktárca.

Új építkezési területként a kormány és nem valamiféle szaktárca jelölt ki egy olyan területet, mely fölött a XIV. kerületi önkormányzat rendelkezik, és tette mindezt anélkül, hogy tárgyalt volna a szóban forgó ingatlanok tulajdonosaival. Kísérletet sem tett ara, hogy a szerződést, amelyet megszegett, előzőleg tárgyalások útján módosítsa vagy hatályon kívül helyezze.

Ezért nevetséges a miniszterelnöknek az a döntése, hogy nem áll szóba a főpolgármesterrel.

De a mosoly sajnos nem ennek a komikumnak szól, hanem valami másról ad hírt.

Leírom mindjárt, hogy mire gondolok, de előbb még leszögezem, hogy nem pamfletírói vagy szatirikus vénám mondatja velem, amit mindjárt kimondok, hanem őszinte meggyőződés, amely riadalommal tölt el.

Ez beteg mosoly.

Maga a mondat tökéletesen esztelen, a fojtott mosoly pedig, a pillantásokkal, a hatalmától megzavarodott személyiség gyűlöletéről és oktalan diadaláról ad hírt.

Néróka mosolyog így.

Korlátlan lehetőségeit már korábban is elénk villantotta. Gondolok például Simicska és Gansperger (rövidítve: Simperger) vagy Pintér Sándor kinevezésére, majd arra, hogy amikor Simpergerék

VÁRFOK 14 GALÉRIA
SPIRITUSZ GALÉRIA
XO GALÉRIA

II-1012. BUDAPEST. Varfok u 14. Tel., fax: 213-5155

II-1012. BUDAPEST, Várfok u. 14 fszt. 3. Tel.: 213 - 5155

II-1012. BUDAPEST, Varfok u. 11. Tel.: 214 - 0373
E-mail: szalokyk@mail.matav.hu

Új Művészet
Fax: 331 - 6702

Tisztelt Sinkovits Péter !

A Budapesti Tavaszi Fesztivál művészeti programjainak részeként a Várfok utcai kiállítótermek a kortárs magyar és a világ egyetemes képzőművészete közötti közvetlen kapcsolódásokat, lehetséges kölcsönhatásokat, átjárókat igyekeznek megmutatni. *1999 március 18.-án 18 órától* a **Várfok**, a **Spiritusz** és az **XO** galériában olyan amerikai, vagy az Egyesült Államokban élő képzőművészek mutatják be munkáikat, akik munkásságukkal, személyükkel járultak hozzá egy eredményesen működő művészeti kommunikáció kialakulásához.

A **Várfok Galériában** ***Böröcz András*** három különböző plasztikai sorozatának legújabb darabjaiból nyújt ízelítőt a látogatóknak: A kiállításon látható lesz három nagyobb méretű, mahagóni fából faragott szobra, amelyek kereteken álló, kezükben tárgyakat, rajzokat tartó alakokat ábrázolnak. Emellett bemutja két másik sorozatának darabjait; az egyik az ún. 'ceruza-oltárok', harmadik sorozatának darabjai a már előző kiállításokról ismert, bravúrosan formált ceruzaalakok, amelyek talapzaton, üvegbúra alatt, vagy ceruzatömbök hasábjaiban állnak.

Böröcz András 1987 óta él New Yorkban, ahol kezdetben - a Spiritusz Galériában kiállító - Louise McCagg munkatársaként tevékenykedett. Különböző anyagokon végzett plasztikai kísérletezése során ceruzaszobrok faragásával kezdett foglalkozni. Böröcz számára a ceruza, amelyet többnyire gondolatok lejegyzésére, megörökítésére használunk a szobrászati kifejezés alapanyagául szolgál.

Az **XO Galéria** ***Louise McCagg***(USA) legújabb portrémaszkjait, körplasztikáit mutatja be. McCagg kapcsolata Magyarországgal a 60-as években kezdődött, amikor hosszabb időt töltött Budapesten és azóta is rendszeresen visszatér ide. 1993-ban két jelentős kiállítása volt hazánkban, magyar írók maszklenyomataiból a Petőfi Irodalmi Múzeumban, és Székesfehérvárott. Főként portrékat készít, a maszk-készítés technikájából kiindulva: speciális algavegyületet, papírmasszát, gipszet használ portréi elkészítéséhez, amelyeket tovább zsugorít, torzít. Különös hatású, 'kortárs' leletnek, múmiaszerű megörökítésnek tűnnek munkái. A kiállításon négy sorozatot láthatunk magyar személyekről – barátokról, művészekről, ismerősökről: "*Papír portrék*"(fal-installáció öntött papírfejekből), "*Pannon fejek*"(bronz kisplasztikák a római portrészobrok stílusában), "*Relikviák*"(miniatür portrék dobozokban), "*Portrék dobozokban*"(hat magyar fotósról készült portré).

A bemutatásra kerülő munkákat április 17-ig, keddtől szombatig 11 óra és 18 óra között tekintheti meg a látogató. Szünnap: vasárnap és hétfő

Megköszönöm kiállítási programjaink megismertetésében nyújtott eddigi segítségüket és kérem, hogy a továbbiakban is szíveskedjenek a Várfok, a Spiritusz és az XO Galériák kiállításait programajánlatukban térítésmentesen ismertetni vagy megjelentetni.

Köszönettel:

Szalóky Károly sk
Galériatulaidonos sk

BÖRÖCZ ANDRÁS

A fantázia és a humor faragványai

Böröcz András szobrai a Zsidó Múzeumban

Böröcz András szobraiból nyílt kiállítás a budapesti Zsidó Múzeumban. A március 18-áig nyitva tartó tárlaton a művész a purimot idéző tömör mahagóniból és dióból faragott szobrai láthatók.

Román József

Purim: ez a zsidóság egyik ritka vidám ünnepe, s e derűs ünnep rituális tárgyainak Böröcz András faragta szobrait mutatja be a budapesti Zsidó Múzeum. A zsidóságnak az üldöztetések évezredei alatt igencsak ritka alkalma nyílt vidám ünneplésre, történelmét inkább a gyász és a siralom kísérte. A purim legendáját Eszter könyve idézi a Bibliában, s midőn az istentiszteleteken olvassák Ahasvérus perzsa fejedelem, a gonosz Hámán és a csodás szépségű Eszter mesés történetét, az elbeszélő szavait vidám zajok és rituális dübörgések kísérik, egyaránt ünnepelve a zsidó nép csodás megmenekülését és Hámán jól megérdemelt büntetését.

A közönség számos kiállításon megismerhette Böröcz ceruzafaragványait. A művész különböző próbálkozások után rátalált arra a műfajra – pontosabban technikára –, amely további munkálkodásának egyedülálló eredetiségét jelenti. Ha ezt a Böröcz alkotta műnemet ceruzafaragásnak nevezném, az avatatlan olvasó számára bizonyára kissé frivolnak, ha ugyan nem nevetségesnek tűnne. A kézműves-mester kezéből kikerült művek megmunkálásuk és tartalmi mélységük láttán méltán érezheti azt a gyönyörűség keltette borzongást, amit a szürrealizmus nagy gondolkodójának, André Bretonnak a szavai szerint az igazi nagy mesterművek kelthetnek a nézőben.

Különösen érvényes az idézett gondolat Böröcz András egyik első mesterművére, a Szépművészeti Múzeum állandó kiállításán szereplő Akasztottakra. Böröcz múlhatatlan érdeme, hogy csaknem valamennyi munkájában – tehát nem csupán az Akasztottakban – drámai módon jelenik meg a részvét és a szolidaritás. Ezért válhat ez a mű, de csaknem valamennyi Böröcz-faragvány egy történelmi korszak erőteljes szimbólumává. Tizenhét kötélen függő ember, nők és férfiak, fiatalok, középkorúak és öregek. Valamennyi külön személyiség, lényük, kifejezésük, szenvedésük is egyéni. Együtt vannak, együtt függnek, de mindegyik egyedül, maga szenvedte el az ítélet és a halál gyötrelmeit.

Ha nem is az idézett műhöz hasonlóan jelenítette meg a mester a purim tárgyait, e kiállításon – az egyetlen, a holokausztot elviselhetetlen drámaisággal felidéző mű kivételével, a dúslakodó fantázia és a humor uralkodik. E kiállításon is tapasztalhatjuk Böröcz András művészetének egyik figyelemre – és talán követésre méltó – jellemvonását. Böröcz soha nem nyugszik a babérjain, ő azon kivételes művészek közé tartozik, akik a korral, idővel és tapasztalattal együtt változnak, haladnak, egyre újabb kifejezési eszközöket kutatva, találva fejezik ki a mindennapok által elébük sodort mondanivalókat.

Ezúttal mintha végleg elfeledte volna a rendkívül sikeres ceruzafaragványokat, a purimot idéző szobrait tömör mahagóniból és dióból faragta, mégpedig az ünnephez méltóan oly módon, hogy akár a gyermekek is élvezhetik a mozgó, mozgatható faragványokat, amelyek azonban a mesterre jellemző kézműves alapossággal és pontossággal avatják munkáit mesterségművészetté.

Mintha a faragás mestere valamilyen miniatűr vurstlit működtetne, itt minden mozog, a lábak dobognak, dübörögnek, a kereplők kerepelnek, a gonosz Hámán akasztott utódai csörömpölnek, ám e bonyolult játékegyüttes mégis megőrzi a mesterien kimunkált szobrok míves méltóságát. A nyomor és a humor: talán e túlzottan frivol szójátékkal jellemezhető Böröcz András különleges, eredeti művészete, az utóbbi évek egyik leginkább figyelemre érdemes látványával ajándékozva meg a látogatót.

Böröcz András kiállított alkotásai körében Fotó: Dezső Tamás

Magyar Hírlap 2003. febr. 26.

commission more than fifty years earlier, but painted only part of the vau
ore reneging on his contractual demands in 1447.[2] The concerted effort
ure that the decoration of the Duomo's largest chapel—intended to promo
cult of local relics—should be the work of a widely acknowledged artist was pa
larger campaign[3] to rekindle outside interest in the Cathedral and attra
ors to the city. In their accounts of Signorelli's success in meeting the
ectations historians have generally taken their cue from Vasari who could g
greater praise than to recount Michelangelo's admiration for the nude figures
scenes of the Last Judgement.[4] Another novel feature of the decorative schem

or reading parts of this article and making useful
stions, I should like to thank Dr Karin von Abrams
Helen Hogarth.

an Brizio, the name traditionally given to this
l, was not used till the 17th century when an
of the Madonna of San Brizio was placed on the
altar. All the documents relating to the Cappella
a commission were first published together by L.
Il Duomo di Orvieto, Florence 1866, pp. 432–76.
ainters approached by the *Fabbrica del Duomo* all
Vatican credentials and included Perugino who
ated with Orvieto between 1489 and 1499, Pier
o d'Amelia who was in the process of painting the
al ceiling frescoes in the Sistine Chapel for Sixtus
D. Ettlinger, *The Sistine Chapel before Michelangelo.
us Imagery and Papal Primacy*, Oxford 1965, pp.
); and Pinturicchio who worked on the Orvieto
irai choir and tribune from 1492 to 1496 with
nt interruptions to comply with papal commit-
(J. Schulz, 'Pinturicchio and the Revival of
uity', this *Journal*, xxv, 1962, pp. 35–55). Signorelli
robably recommended by Cardinal Girolamo
della Rovere who had employed him in the
90s on the decoration of the sacristy of St John in
Maria of Loreto (G. Kury, *The Early Work of
elli 1465–90*, New York 1978, pp. 127–31).
elli's first contract, dated 5 April 1499, pertains to
mpletion of the frescoes on the vault. For the
tion of the lunettes and walls, the *Fabbrica* kept to
cy of requesting a detailed proposal, which was
ed on 23 April 1500 and approved after minor
cations; the ensuing contract, dated 27 April
equests that the entire remaining surface of the
be covered with frescoes, that the exact design
approved by the *Fabbrica* be followed, and th
Signorelli himself should execute the figures; see L
(as above), pp. 466–75.

[2] Fra Angelico, the first of a number of painte
employed in the papal court who were persuaded
undertake part-time work in nearby Orvieto, paint
two of the chapel's eight vault segments; Luzi (as in
1), pp. 432–41.

[3] Duomo projects carried out during the second h
of the 15th century include the decoration of the
cade, the restoration of the organ, the tribune fresco
the restoration of windows and the frescoes in
Cappella del Corporale; for documents pertaining
these projects as well as to the Cappella Nuova, see L
(as in n. 1), pp. 432–76. The Cappella Nuova, bu
opposite the Cappella del Corporale which housed t
Cathedral's major relic, was used to display the relics
Orvieto's patron San Pietro Parenzo and proba
those of another local martyr San Faustino (V. Natali
*S. Pietro Parenzo; la leggenda scritta dal Maestro Canonic
Orvieto*, Rome 1936, p. 124). On the history of t
construction and decoration of the Cappella Nuo
first proposed in 1397 and built during the 1440s, see
Carli, *Il Duomo di Orvieto*, Rome 1965, pp. 99–122.

[4] G. Vasari, *Le vite de più eccellenti pittori sculto
architettori*, eds R. Bettarini and P. Barocchi, iii, Floren
1971, p. 637. Vasari placed Signorelli at the very end
the second part of his *Lives* as the direct precursor
the final stage of artistic development as a result
visiting Orvieto with Michelangelo (T. S. R. Boa
Giorgio Vasari. The Man and the Book, Princeton, N
1979, p. 63). Signorelli's fresco cycle acquired a wi
reputation soon after its completion in 1504. Seve
guidebooks to Orvieto Cathedral and souvenir drawi

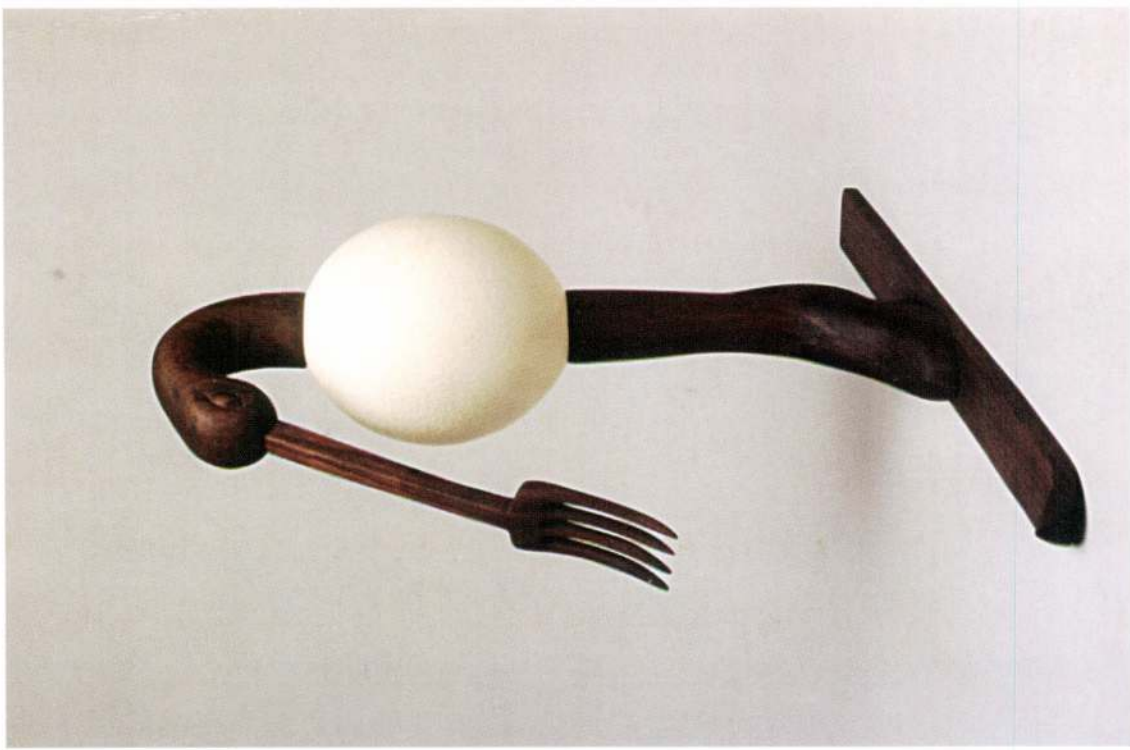

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Börőcz András (1956–)
Csoportkép 2004–2005
strucctojás, diófa 25×50 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Börőcz András (1956–)
Magassarkú vasvillás 2004–2005
strucctojás, diófa 25×50 cm

BÖRÖCZ ANDRÁS

Üvegbe rejtett világ

(MH) A Várfok XO Galériában tekinthető meg Böröcz András képzőművész kiállítása. A „türelemüveg" vagy „bányaüveg" néven ismert, üvegekbe épített kézművesmunkákat hajdan a rabok, vagy hadifoglyok készítették. Böröcz is hasonló kis remekeket készít, csak szélesebb nyakú, amerikai tejesüvegekbe illeszti mesékre emlékeztető jeleneteit, melyeket a művész bevallása szerint Verne Nemo kapitánya inspirált, míg az üvegekben megjelenő, bikához hasonló állatok Picasso Minotaurusa nyomán születtek, igaz kissé megszelídítve.

MAGYAR HÍRLAP, 2000. SZEPT. 28. 8.o.

Remélem, a hirdetés ebben a formában elnye

Természetesen bármilyen nyomdatermék me

továbbra is állok rendelkezésére.

Üdvözlettel:

Budapest, 2001. május 31.

BÖRÖCZ ANDRÁS

Különös anyagokból készülnek a szobrok

KIÁLLÍTÁS Az Egyesült Államokban élő Böröcz András legújabb munkáit mutatja be az XO Galéria.

A művész tíz éve készítette első fából faragott szoborcsoportját, azóta változatos anyagokból: kenyérből, radírgumiból, nyelvlenyomó spatulából és tojáshéjból formálja meg munkáit. A mostani kiállításon a „türelem-üvegeknek" nevezett alkotásait állítja ki szeptember 8-tól 30-ig. (Metro)

Metro, 2006. 08. 30.

BÖRÖCZ András

Metro

Tolnay Klárira emlékeznek

Emlékházat avatnak a magyar színművészet egyik nagyasszonya tiszteletére Mohorán.

A művészvilág kulisszatitkai sokszor rejtve maradnak a nyilvánosság elől, és csak egy-egy nagy művész halála után ismerhetjük meg valódi életüket. A két évvel ezelőtt elhunyt művésznő életútját bemutató fényképekből, személyes tárgyaiból, családi ereklyékből, egykori nagy színházi sikereket idéző kosztümökből áll az a kiállítás, amely szeptember 3-án nyílik szülőfalujában, Mohorán.

honra leltek az ereklyék

tot – amelyen több mint ó idézi a művésznő legna- erepeit – már az ország ában is láthatta a kö- ként a színésznő 80. alkalmából Buda- k be, majd országindult. Most végleona az ugyancsak e na- avatandó Tolnay Klári lékház lesz. (Metro)

KÖNYVEK KÖZÖTT

CSER FERENC: GYÖKEREK – *Töprengések a magyar nyelv és nép Kárpát-medencei származásáról.* A szerző most megjelent kötetében ismerteti a hivatalos származási elméletet, és ezzel szembeállítja az ázsiai eredeztetési modelleket.

Végigkísérhetjük a néprajz, az embertan és a nyelv sajátos összehasonlítását, valamint érdekfeszítő sétát tehetünk a Kárpát-medence múltjának útjain. (Metro)

Búcsút re

■ *A jövő hét végén*

Kisasszony napi búcsú emlékeztet a ma Kiscelli Múzeumként ismert egykori barokk kolostor és templom 240 évvel ezelőtti ünnepélyes felszentelésére.

„A búcsú emléknap-évfordulója rendszerint templom felszentelésének vagy védőszentje nevének emléknapja.

Az összesereglett vásárosok már előtte való este felállítják sátrukat; kegyszerárusok, lacikonyhások, bormérők, szentkép- és edényárusok, mézeskalácso-

Két napig áll a bál a Belvárosban

RENDEZVÉNY Utcabállal búcsúztatják a nyarat a Deák Ferenc utcában. A szeptember 1-jén kezdődő kétnapos fesztiválon neves színészek és zenekarok szórakoztatják a közönséget.

Pénteken fellép a Budapest Juventutis Sramlizenekar, lesz gyermekműsor, este pedig Charlie énekel. Szombaton operettmusical-show lesz, a kicsik Levente Péter műsorát nézhetik meg, végül az Old Boys koncertje zárja a rendezvényt. (Metro)

Különös anyagokból készülnek a szobrok

KIÁLLÍTÁS Az Egyesült Államokban élő Böröcz András legújabb munkáit mutatja be az XO Galéria.

A művész tíz éve készítette első fából faragott szoborcsoportját, azóta változatos anyagokból: kenyérből, radírgumiból, nyelvlenyomó spatulából és tojáshéjból formálja meg munkáit. A mostani kiállításon a „türelem-üvegeknek" nevezett alkotásait állítja ki szeptember 8-tól 30-ig. (Metro)

és **4-én** este 9 **Éjszaka a Földön 3-án** este 9 **Születésnap 5–6** este 9 **Gadjo Dilo 5-én** este 9 **Oblomov néhány napja 6-án** este 9 Cirko galéria: Szepessy Ákos kiállítása

Európa
(VII., Rákóczi út 82. Tel.: 322-5419) **Szentivánéji álom 31–2** n4 **Good Will Hunting 3–4** n4 **Trainspotting 5–6** 4 **A John Malkovich-menet 31–2** f6 **3–6** h8 **Lautrec 31–2** h8 **3–6** f6 **Oltári vőlegény 1–2** este h10 **Oltári nő 31–1** h4 **Egy bogár élete 2–3** h4 **Félelem és reszketés Las Vegasban 4–6** h4 **Sok hűhó semmiért 31–1** és **4-én** f6 **Női vonalak 2–3** f6 **5–6** f8 **Alul semmi 5–6** f6 **Stigmata 31–1** f8 **Erin Brockovich, zűrös természet 2–4** f8 **Dobermann 1–2** este f10

Hunnia
(VII., Erzsébet krt. 26. Tel.: 322-3471) **Európa kemping 31-én** 4 **Helyfoglalás, avagy a mogyorók bejövetele 1-jén** h4 **5-én** f6 **Babe 2. – Kismalac a nagyvárosban 2-án** f4 **Vuk 3-án** f4 **Édes2kettes 4-én** 4 **Lány a hídon 5-én** h4 **A múzsa csókja 6-án** f4 **Brókerarcok 31-én** f6 **Tágra zárt szemek 1-jén** n6 **A púpos** (feliratos) **2-án** n6 **Lolita 3-án** 5 **4-én** f8 **Három 4-én** 6 **Latin vér 6-án** n6 **Egy kapcsolat vége 31-én** h8 **1-jén** 8 **6-án** este h10 **Jeanne d'Arc – Az orléans-i szűz 2–3** f8 **Anna és a király 5–6** 7 **A nő kétszer 31-én** este h10 **Comic strip – Képtelen képregény 1-jén** este 10 **Egyéjszakás kaland 2-án** este 10 **Pol Pot megye punkjai 3-án** este 10 **A John Malkovich-menet 4-én** este h10 **Észvesztő 5-én** este h10

Művész
(VI., Teréz krt. 30. Tel.: 332-6726) **Holnapnál jobb a tegnap** 5, h8, f10 **Macska-jaj** f6 **Cuki hagyatéka 31–3** 5, 7, f10 **4–6** 7, n10 **Ember a Holdon 3-án** este 10 **4-én** 5 **Jadviga párnája 1-jén** f8 **5-én** h5 **A Ravasz, az Agy és két füstölgő puskacső 3-án** este n10 **6-án** 5

Puskin
(V., Kossuth L. u. 18. Tel.: 429-6080) **LÓVÁTETT LOVAGOK** f2, f4, f6, f8 **A LÁPVIDÉK GYERMEKEI** de. 11 **6-án** 1 is **Holnapnál jobb a tegnap** de. 11 **31–5** h2 is **Pop, csajok satöbbi** este f10 **31–2** de. 11 is **Cuki hagyatéka** este h8, h10 **A lé meg a Lola** este n9 **A napfény íze** n6 **3–4** de. h11 is **Jadviga párnája** 3 **Isteni játék** h4 **Amerikai szépség 31–2** f6 **Kelet–nyugat** 3–4 f6 **Mindent anyámról 31–2** n2 **A tanú szeme 5–6** h6 **Tágra zárt szemek 31–1** este h10 **Buena Vista Social Club 2-án** este h10 **A kilencedik kapu 3–6** este h10 **Solymász Tamás 3–5** n2 **A szibériai borbély 5-én** de. f11

Szindbád
(XIII., Szent István krt. 16. Tel.: 349-2773) **Az ősz meséje 31-én** [illegible] **Amerikai szépség 1–2** f5 **3–6** [illegible] **Férfitársaságban 3-án** 4 **Szo[illegible]rú vasárnap 4-én** f5 **6-án** [illegible] **ma-Szútra 5-én** f5 **A nyá[illegible] 6-án** f5 **Ember a Holdo[illegible] Tűzzel-vassal 31–1** és [illegible] **tanú szeme 4-én** f7 [illegible] **5-én** f7 **Tea Musso[illegible] Hi-Lo country 31–2** [illegible] **31-én** 4 **Lottózsonglőr[illegible] Solymász Tamás 2–3** n5 [illegible] **zsiványok 4-én** f5 **Párizsi ra[illegible] vúk 5-én** n5 **A tehetséges Mi[illegible] Ripley 2-án** f7 **6-án** n5 **Jadviga párnája** (with english subtitles) **3-án** f7 **Jazz+Az Koncert+Story 4–5** n7 **uristen@menny.hu + Pesti mese: Óz, a nagy varázsló 4–5** 8 **Hadszíntér 6-án** h9 **Playtime 31–1** f9 **Kisvárosi ünnep 2–3** f9 **Hulot úr közlekedik 4–5** h9 Galéria: „Női szonáta" – Loss Andrea kiállítása

Tabán
(I., Krisztina krt. 87–89. Tel.: 356-8162) **Budapest retro – Életképek a 60-as, 70-es évekből** (with english subtitles) **31-én** és **6-án** f6 **Esterházy vacsora + Tandori 31-én** 7 **2-án** n6 **Buena Vista Social Club 31-én** f9 **2-án** h7 **6-án**

BÖRÖCZ

Tisztelettel meghívom Önt
a Várfok Galériába
1999. március 18-án,
csütörtökön 18–20 óráig

BÖRÖCZ ANDRÁS

kiállításának megnyitójára.
A kiállítás 1999. március 18-tól
április 17-ig tart nyitva, keddtől
szombatig 11 és 18 óra között.

VÁRFOK GALÉRIA
H–1012 Budapest, Várfok utca 14.,
Tel./fax: (361)-213-5155
e-mail: szalokyk@mail.matav.hu
http://www.datanet.hu/artnet/artnet/varfok
SZALÓKY KÁROLY
támogatók: Allegro, Állami Nyomda Rt.,
Budapest Bortársaság

BÖRÖCZ ANDRÁS

BÖRÖCZ ANDRÁS - NYELVLENYOMÓ SPATULÁK / TONGUE DEPRESSORS

SHARP
LONG TONGUE

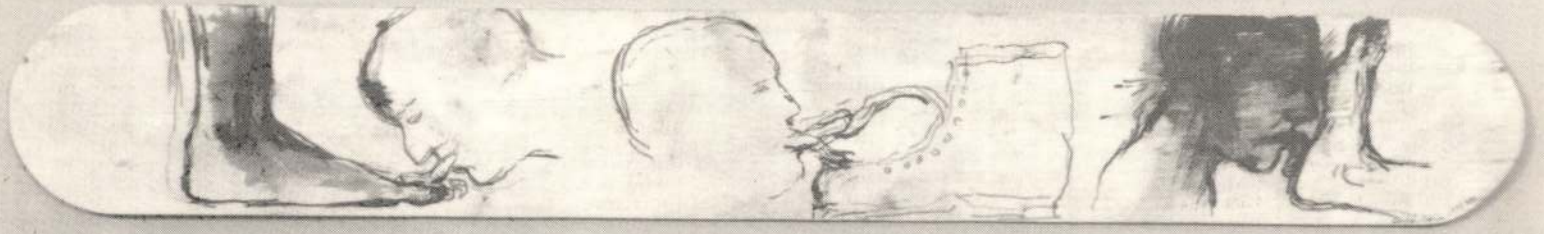

BÖRÖCZ

Tisztelettel meghívom Önt
A VÁRFOK 14 GALÉRIÁBA
1998 szeptember 28-án, hétfőn 18 órától 20 óráig

BÖRÖCZ ANDRÁS

kiállításának megnyitójára.

A kiállítás október 31-ig tart nyitva,
keddtől szombatig 11 és 18 óra között.
Szünnap: vasárnap és hétfő

Böröcz András új munkái a kiállítással egy időben
a párizsi FIAC '98-on is bemutatásra kerülnek.

A kiállítással azonos időben
a SPIRITUSZ GALÉRIÁBAN
(I., Várfok u. 14. „A" lph. fszt. 3.) válogatás látható
a galériákhoz tartozó művészek munkáiból.
Látogatás csak előzetes bejelentkezés alapján.

Várfok 14. Galéria
H–1012 Budapest, Várfok u. 14.
Telefon / fax: 213-5155
E-mail: szalokyk@mail.matav.hu
http://www.datanet.hu/artnet/artnet/varfok
Szalóky Károly

(Támogatók: Állami Nyomda Rt, Budapest Bortársaság)

BÖRÖCZ ANDRÁS

P. Szabó Ernő: Az anyag megszabadítása

Napi Magyarország 1998 szeptember 30

310/1 heraldikai tekintetben kifogástalan és teljes
(1320–1342) kerek pecsétjén meglehetősen bizony
alkotó, balra forduló oroszlán viszonya, s a növ
(1349–1354) használt pecsétjén kerül szabályos he
329/1 a *kiskunhalasi kincs* Sinka mester névfeliratát vis
310/5 *Gilétfi Miklós nádor* (1342–1356) pecsétjénel
ábrázolt páros állatküzdelem játszik, fölötte
310/6 címerábrázolás bizonytalansága *Nekcsei Demete*
13, 286 Pecsétjén a sisakdíszt kardot tartó figura félalakja
ugyanez a figura a pólyák fölötti kék mezőbe ker
310/2 században leginkább elterjedt, szabályos forma a
Miklós mester 1323-ból ismert pecsétje, amelyen a
hasonló *Köcski Sándor* országbíró (1324–1328)
310/3, 317/1 járul *Druget Vilmos nádor* (1333–1342), illetv
sisakdíszéhez is. *Stibor mint pozsonyi ispán* 138
nyújtott négykaréjos keretű címert használt pecs
pajzs vagy sisak volt az Anjou-kori méltóságvis

Nagyobb egység és a csökkenő méretek me
Zsigmond kori méltóságviselők pecsétjeire. Kom
keretezések, s a címerek ábrázolásában is fontos
gótikus levélornamens stílusfejlődését követő ábr
jelensége egymagában is jelzi az igények fokozó
címeres sírkövek egyidejű szerepével. A pecsétek
az 1400 körüli méltóságviselők pecsétjein gyak
1475/2 uralkodik Zsigmond címeradományainak első s
első tisztségviselésének idején (1395–1401) pecsétj
címerpajzsot használt, fölötte növekvő farkast á

B Ö R Ö C Z

A Budapest Galéria és az Őszi Fesztivál
tisztelettel meghívja Önt

BÖRÖCZ ANDRÁS

kiállításának megnyitójára a Budapest Kiállítóterembe
(Budapest V., Szabad sajtó út 5.)
1998. október 17-én (szombaton) 17 órakor.
Megnyitja: Várkonyi György művészettörténész
A kiállítás megtekinthető: 1998. november 8-ig hétfő
kivételével naponta 10–18 óráig.

A kiállításon az utóbbi évek munkáiból
látható válogatás:
1. Talpra magyar! I-XII. 1998. Ceruzaszobor sorozat.
2. Kenyérfej fabulák. 1989–1997.
Könyvmunkák Robbin Ami Silverberg
közreműködésével.
3. Nyelvlenyomó spatulák. 1993–1994.
Könyvmunka Kukorelly Endre (vers) és
Robbin Ami Silverberg (könyv) közreműködésével.
4. Nagy ceruzaszobrok. 1995–1998.
5. Kerékvetők. 1998. Robbin Ami Silverberg (könyv,
fotó) és Rosta József (fotó) közreműködésével.

A kiállítás támogatói: a Nemzeti Kulturális Alap és
a Fővárosi Önkormányzat Kulturális Bizottsága.

Budapesti Őszi Fesztivál

BÖRÖCZ ANDRÁS

BÖRÖCZ

BUDAPEST GALÉRIA
1056 Budapest V., Szabad sajtó út 5.

SAJTÓELŐZETES

Böröcz András
kiállítása

1998. október 17. - november 8 .
Budapest Galéria - V., Szabad sajtó út 5.
Megtekinthető hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.
A kiállítást Várkonyi György művészettörténész nyitja meg október 17-én 17 órakor.

„Böröcz egyedül áll a magyar képzőművészetben azzal, hogy olyan közönséges dolgokat, mint kenyér és ceruza kitartóan és következetesen művészi anyagnak tekint és akként használ fel, pontosan érzékelve és kiaknázva a köznapi tárgyak és a művészet kulturális funkcióinak a szintkülönbségeit. Nem populáris művészetet hoz létre, nem nyúl a tömegkultúra eszközeihez, de hagyományos európai esztétizmussal, a megformálás magaskultúrájába ágyazódó megszólalási móddal szembehelyezkedve a mindennapok tárgyaiban megjelenő rejtett narratívákra, humorra, iróniára reflektál. Most kiállított műveiben éppen azt „fejtegeti", hogyan jutnak nagy eszmék a hétköznapok szemétkosarába, hogyan torzulnak el a teljes közérthetővé válás folyamatában, miként gicccsesednek el és redukálódnak puszta jelszóvá vagy ideogrammává. Nemcsak a versből kiragadott „Talpra magyar!" kerül ceruzára: Mózes a kőtáblákkal egy brooklyni zsidó pékség kenyércimkéjén látható, és azon piktogramok egyike lesz, amelyekké Kelet-Európában a politikai vezetők stilizált arcképei, Amerikában meg a Kentucky Fried Chicken alapítója vagy Sir Lipton váltak. A „Missing Labels"/"Hiányzó cimkék" című leporellóban, amit Robbin Ami Silverberg kezdeményezésére, közösen készítettek, Böröcz további lehetséges kenyércímkékre tesz ironikus javaslatokat, amelyek mind valamilyen magas művészi értéket, hagyományt hoznak a gegek közös kulturális nevezőjére.
Szintén az amerikai művészek szemléletére jellemző - s a magyar művészetből feltűnően hiányzó - az az eleven érdeklődés, amivel Böröcz a körülötte zajló városi életet figyeli. Kenyérszobrait kivitte a lakása melletti térre, amelyet az 1987-ben megölt lengyel papról, Popieluszkoról neveztek el. Amikor a brooklyni lengyel közösség a kilencvenes évek elején az e célra felajánlott magánpénzekből szobrot emelt a meggyilkolt papnak, a szobornak a felavatás napja előtti éjszakán ismeretlen tettesek letörték a fejét, alakját pedig lengyel nyelvű „Lenin él! Sztálin él!" feliratokkal éktelenítették. Böröcz kitette az immár rituális, szimbolikus gyilkosság színhelyévé lett tér galambjai elé a maga kenyérszobrait, mintegy felkínálva őket is a pusztításnak, Robbin Ami Silverberg pedig fotósorozaton dokumentálta, hogy a galambok közel mentek a kenyérszobrokhoz, de nem ettek belőlük, mintha csak érzékelték volna a különbséget kenyérmorzsa és kenyérszobor között."

/Forgács Éva/

A kiállításhoz katalógus jelenik meg Forgács Éva és Kukorelly Endre írásaival.

Budapest Kiállítóterem, 1056 Budapest, Szabad sajtó út 5.
Telefon: 318-8097, 317-1321, 317-2616 Fax: 317-1001 E-mail: bp.galeria@mail.matav.hu
Budapest Galéria Kiállítóháza, 1036 Budapest, Lajos utca 158.
Telefon: 388-6771, Tel./Fax: 388-6784, E-mail: bp.kiall@mail.matav.hu
Budapest Galéria Varga Imre Gyűjteménye, 1033 Budapest, Laktanya utca 7. Telefon: 250-0274
Számlaszám: OTP Bank Rt. 11784009-15490603 Adószám: 15490603-2-41

Böröcz András

Böröcz András új szobrai: A New Yorkban élő magyar művész ceruzafaragásba fogott, és ki is állítja a műveit október 12-ig.
(Várfok Galéria, Bp. I., Várfok u. 14.)

M. Nemzet, 1998. 10. 08.

csak erre érvényes igazságnak.
az lesz a müvészek törekvése, h
a <u>maga</u> stilusát, és pedig lehe
litással, amilyennel a régi sti
stilusok kialakulása évszázadok
már sok olyant alkottak egy emb
századok kellettek. A müvészete
ben vannak, alkotó elemeik, lén
szemünk előtt történik és igy é
ni, hogy talán nemsokára leszne
alatt olyan stilust fognak megc
a régieknek több generációja sz

Ez röviden, tele gondolatb
amelynek egyedül helyes voltát

BŌRŌCZ András

Majoros Valéria: Szögmérő, spicevas, cerurát = Műértő 1998. nov. 6 p.

Zivill Várfut 14 Galéria

BÖRÖCZ András

Váradi Júlia: Se üldözött, se elnyomott. Böröcz András kiszámvész. [Beszélgetés] = MANCS 1998. dec. 17. 8-9. ill

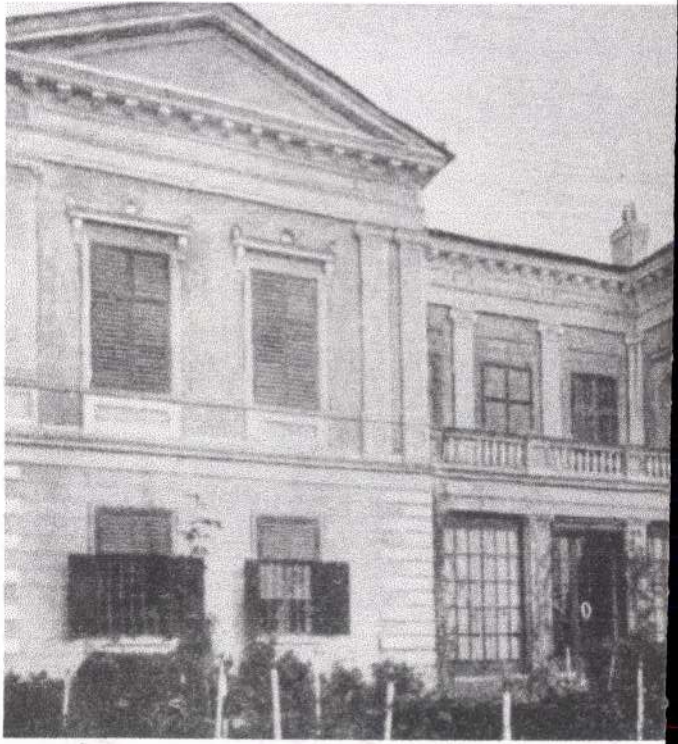

10. kép. „Kemenes-Sömjén, Radó Gyula urilaka", 1898 (B

BÖRÖCZ

Tisztelettel meghívom Önt

A VÁRFOK 14 GALÉRIÁBA

1998 szeptember 28-án, hétfőn 18 órától 20 óráig

BÖRÖCZ ANDRÁS

kiállításának megnyitójára.

A kiállítás október 31-ig tart nyitva,
keddtől szombatig 11 és 18 óra között.
Szünnap: vasárnap és hétfő

Böröcz András új munkái a kiállítással egy időben
a párizsi FIAC '98-on is bemutatásra kerülnek.

A kiállítással azonos időben
a SPIRITUSZ GALÉRIÁBAN
(I., Várfok u. 14. „A" lph. fszt. 3.) válogatás látható
a galériákhoz tartozó művészek munkáiból.
Látogatás csak előzetes bejelentkezés alapján.

Várfok 14. Galéria
H–1012 Budapest, Várfok u. 14.
Telefon / fax: 213-5155
E-mail: szalokyk@mail.matav.hu
http://www.datanet.hu/artnet/artnet/varfok
Szalóky Károly

(Támogatók: Állami Nyomda Rt, Budapest Bortársaság)

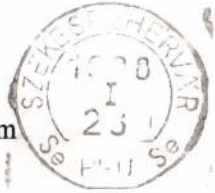

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

Újonnan gyűjtött és rég nem látott művek
című kiállítására

Vernisszázs: 1998. január 31-én,
szombaton délelőtt 11-13 óráig.
a Csók István Képtárban
(Székesfehérvár, Bartók Béla tér 1.)

A kiállítás megtekinthető: 1998. május 17-ig

F.k.: dr. Fülöp Gyula

Tímár Árpád
művészettörténész

Budapest IX.,
Üllői út 119.
1091

BÖRÖCZ ANDRÁS•CSÁJI ATTILA•CSUTAK MAGDA
FRIEDRICH FERENC•HENCZE TAMÁS•KONKOLY GYULA
KŐNIG FRIGYES•KÖVES ÉVA•LENGYEL ANDRÁS
MEDVE ANDRÁS•MEGYIK JÁNOS•MULASICS LÁSZLÓ
PERNECZKY GÉZA•ROSKÓ GÁBOR•SAMU GÉZA
SOÓS TAMÁS•SZIKORA TAMÁS•SZŰCS ATTILA
TÓTH ENDRE•TÜRK PÉTER•VIDA JUDIT

és művészkönyvek

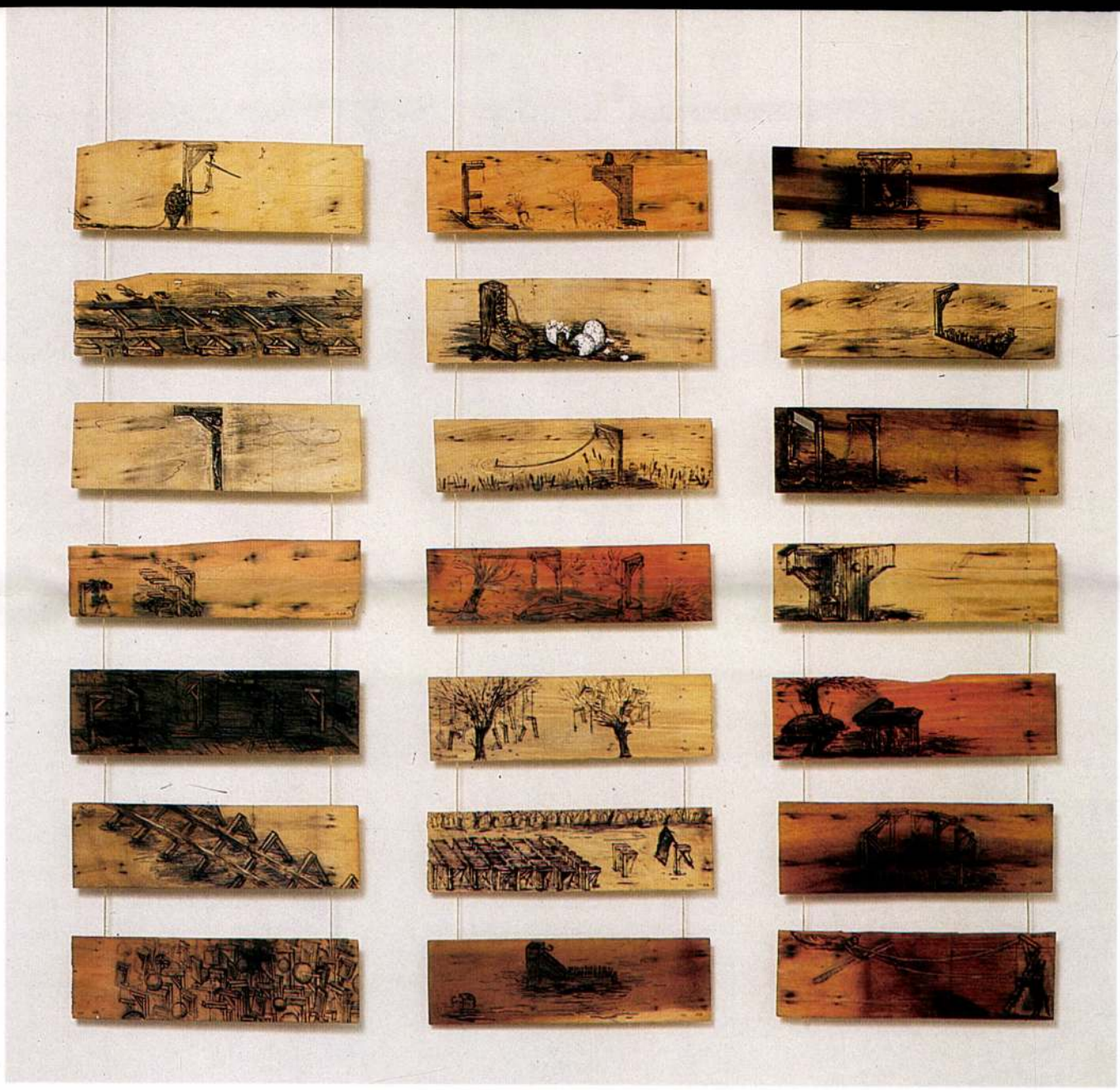

Böröcz András: „Elkülönülten állnak",
1994, fa, nyelvlenyomó spatula, kollázs, vegyes technika, 14×1,5 cm, a művész tulajdona

vekből, kipufogódobból, tonett szék kötőeleméből „katonasági, afrikai" totemszobrot fabrikáló – s bizonyára egyéb kihágásokat is elkövető – renitens honvédet. A modern művészetben valamennyire is tájékozott nézőnek *Picasso* talált tárgyakból kompilált állatszobrai ötlenek fel legelőször, kézenfekvő analógiaként. Úgy vélem azonban, Böröczhöz jóval közelebb áll (és igazán nem csak a nyelvi játék miatt) a *zár*dában devóciós célra alkalmi összeállítást varró, abba ereklye-csontocskákat és hamis drágaköveket foglaló apáca ájtatos elmélyülése vagy a *zár*kában türelemüvegbe passiót építő elítélt unaloműző kreativitása, nem is beszélve a gyufából őrállást és Eiffel-tornyot eszkábáló katona-sorstársak mániás pótcselekvéséről. A „nagy" művészeten, a „szép" művészeten és a „nép"művészeten egyaránt kívüleső dolgok ezek, határesetek a kuriozitás és az esztétikai érték között. Furcsa módon mégis ellenállhatatlan vonzerőt jelentenek az önmagát teoretikusan és praktikusan is felszámolni kész kortárs művészet útvesztői (vagy sínpályái?) között nomadizáló „függetlenek" – magyar viszonylatban Böröcz mellett leginkább *Bukta Imre* és *Újházi Péter* – számára éppúgy, mint ahogy a a művészettörténet-tudománynak és riválisa társdiszciplináinak is új kihívást jelent ez a szféra. Valami *igazit*, valami újat vélnek ebben a tárgyhoz és jelentéshez fűződő, merőben archaikus viszonyban megtalálni azok, akik végképp ráuntak az idézőjelek keresgélésére. A hasonló anyaghasználat persze nem jelent azonos eszközöket, még kevésbé azonos egzisztenciát a naivokéval. Ami igazán összekapcsolja őket, az a feltárulkozás áttételektől mentes, direkt (ez nem azonos a közérthetővel) mivolta. Böröcz viszonya a „perifériák"-hoz, a provinciális termékekhez azonban nem egyszerű vonzalom, hanem nagyon ambivalens kapcsolat. A „tiszta forrás"-t képviselő pásztorfaragások (természetesen nem az ornamentális vonatkozásaik) éppúgy inspirálják, mint a triviálkunst vagy a giccs legelcsépeltebb toposzai: elég, ha csak az oly sok változatban megjelenített *szív*re gondolunk. Ehhez kell némi kurázsi, de Böröcznek mindig is *volt vér a pucájában**. Akkor is, amikor papírmaséból elkészítette arasznyi *Zászlóvivő*jét, a katonai bornírtság hašeki emlékművét és akkor is, amikor közel húsz év elteltével és szintúgy „nem arra való" eszközökkel igazi emlékműtémát kísértett meg, a holocaustét. A ceruzákból összerótt barakk/krematórium s a benne zsú-

*puca = szív

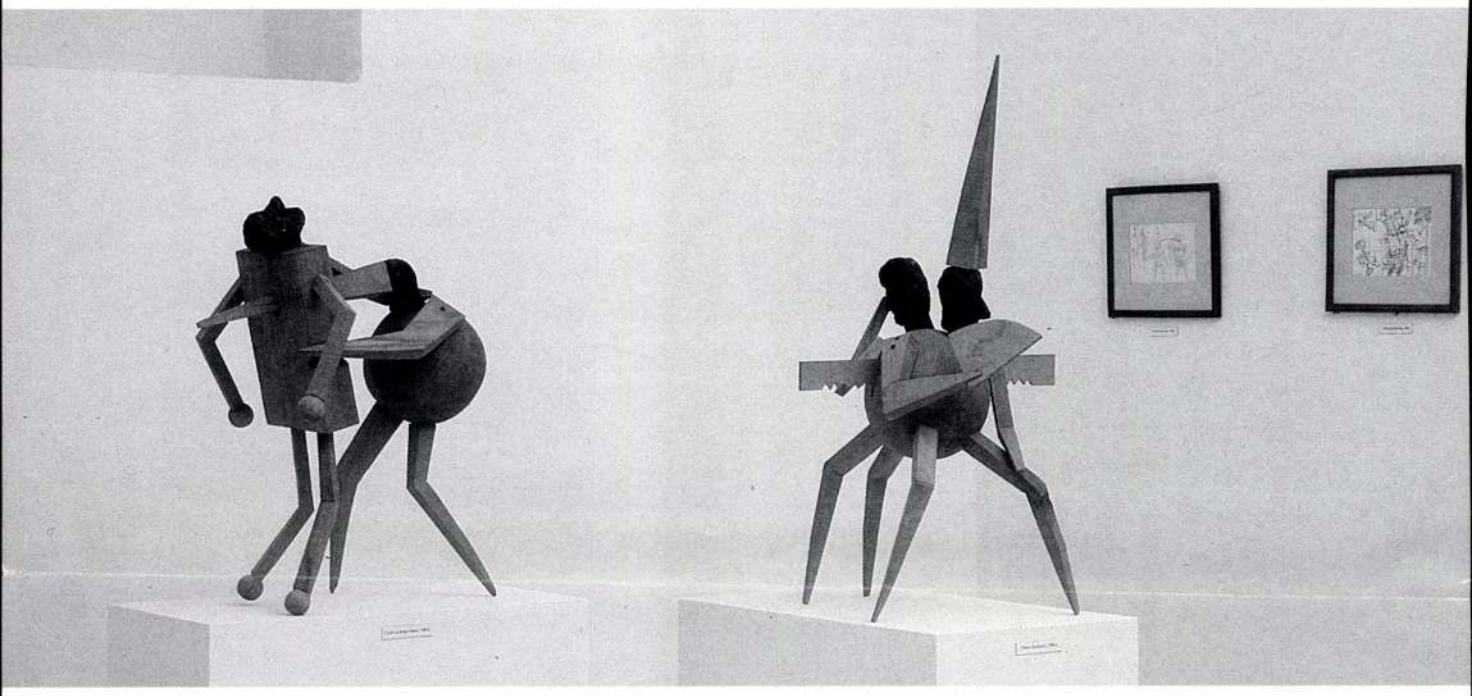

Böröcz András: Gyufa és dinnye barna, 1986 k., **Gyufa és dinnye,** 1986 k.,
Székesfehérvári Szent István Király Múzeum tulajdona

folódó szappanok a ,,partvis'' fejét, az ebbe csapolt, de sztercotomikusan felépített kémény a nyelét s az egész építményt ,,tartó'', de a mauthauseni emlékművét is parafrazeáló pálcika-figurák pedig sörtéjét alkotják. (Nesze neked faragott képek ószövetségi tilalma!) Kevés itt a hely e tárgyat leírni, még kevésbé interpretálni, hisz Böröcz szinte minden erénye belesűrűsödik eme lehetetlen vállalkozásba; narratív eszközökkel és bonyolult asszociációkkal képzőművészeti értelemben vett monumentumot létrehozni azonban még neki sem sikerülhet. Borzongatóan érdekfeszítő tárgyat, meditációs objektumot annál inkább. A partvis egyébként önálló fejezet — a hordókhoz, pipákhoz, sínekhez, villanykörtékhez és akasztófákhoz hasonlatosan — a Böröcz-féle privát ikonográfiában. Metamorfózisai bámulatosak, a legfrivolabb közlekedési eszköztől a partvis alakú, de képtelen funkciójú tárgyakon át a katartikus súlyú jelképig. Ecce Homoba oltott inverz *Pietájának* Krisztusa (nesze neked újszövetségi ikonográfiai tradíció!) is ilyet tart kezében csúfondáros jogarként.

Böröcz egyik legfőbb leleménye már korábban is a látszólag tökéletesen szuverén, ám mégis szerteágazó utalásokkal terhes ikonográfiai eszköztár megteremtése volt. 1984—86 között alakította ki — részben a Révész Lászlóval közös performanszok kapcsán — a műfaji értelemben ,,hagyományos'' képzőművészeti munkáit is meghatározó fiktív világszínpad abszurd szereplőgárdáját és dramaturgiáját. Ez a különös aktorokat — dinnye gömböket, gyufásdoboz-hasábokat, kéményeket és kéményseprőket — felvonultató közeg *Gulácsy Naconxypan*jához hasonlóan önálló életre kél, szürreális viszonyrendszerében szintén minden megtörténhet. Mindkét fikciót áthatja valami gunyoros hang, ám az alapvetően evilági (tehát nem elvágyódó) Böröczéből hiányzik a nosztalgikus mozzanat. Itt a két ellentétes karaktert képviselő dinnyék (gömbök és gúlák) illetve gyufák (hasábok) között gyilkos küzdelem folyik, s ez a grand-guignol egyszerre idézi a népi bábjáték szereplőinek, Vitéz Lászlónak s az ő ördögének palacsintasütős püfölködését, valamint a Bauhaus színpadának elvont térmértani alakzatokat szerepeltető mechanikus revüjét. A kéményétől foglyulejtett vagy épp (dinnye-segédlettel) kéményestül feltámadó kéményseprő szinte moderátorként közelíti-elegyíti a primér indulatok és a steril formák közötti antagonizmusokat. És persze mindennek megtalálhatók a delikát művészettörténeti előzményei is, hiszen a keresztény ikonográfia feltámadástoposzán már *Grünewald* isenheimi oltára is erőszakot tett, térgeometriai idomokból álló perszonifikációik pedig már a magyarországi klasszicizáló késő-barokk világi freskófestészetéből (Noszvaj) is ismeretesek. Nem állítom, hogy Böröcz tudatosan reflektál az efféle előképekre, de az biztosra veszem, hogy a groteszk ,,Dinnye-világ''-a, a ,,Dinnye-ruha-terv''-e (!) szándékos és időzített (ha úgy tetszik posztmodern) fricska a konstruktivista és produktivista avantgárd utópiáknak, mi több a modern művészet egész fejlődéstörténetét a XVIII. századtól végigkísérő általános geometrizáló tendenciáknak. Böröcz egyszerűen nem hajlandó olyan, a gleichschaltolás útján működő rendszerekbe illeszkedni, mint a katonaság vagy a mértani desztilláció. Csak remélhetjük, hogy ugyanúgy szegül ellen az őt futólépésben beérő műpiaci siker diszkrét, de kíméletlen nyomásának is. Jók az esélyei, mert mindig kitűnő érzékkel kerülte ki a csapdákat. Megvolt az a képessége, hogy egyszerre alkalmazkodjon és függetlenedjen egy számára egzisztenciális és nyelvi értelemben is idegen környezetben. Ehhez nem kellett mást tennie, mint elővenni régi és jól bevált fegyvereit. Ahogy a katonaságnál is totemszobrot készített, a világ közepét jelentő metropoliszban is ilyet faragott. Az idő (inkább, mint a távolság) természetesen megváltoztatta ezt a műtípust. Az írásbeliséget, a ,,disegno''-t, az írott és képi nyomhagyást, a természetes anyagok ipari jellegű átlényegülését jelképező, de *egyvégről* a farigcsálásban, *másvégről* a rágcsálásban megnyilvánuló érzéki viszonyt is megtestesítő parányi tárgy, a ceruza a manuálisan és gondolatilag is másfajta, finomabb megmunkálást kíván. Leszűkíti a használható eszközök körét, de felfokozza hatásukat. Böröcz legjobb ceruzaszobrain az összezsugorodott méret és kifinomult ,,kameo''-technika (a ceruza háromrétegű anyag) elle-

folytatás a 44. oldalon

BÖRÖCZ ANDRÁS

A rendíthetetlen ólomkatona

Böröcz András pécsi kiállítása

VÁRKONYI GYÖRGY

Negyvenegyedik évében *Böröcz András*nak még igazán nem volna kötelező retrospektív kiállítást rendezni. Az elmúlt húsz év alatt azonban annyi munkát halmozott fel, olyan sokszor és olyan intenzitással *volt jelen*, s az utóbbi, Amerikában töltött tíz év folyamán konok rendszerességgel bemutatott itthoni (budapesti, székesfehérvári, pécsi) kiállításain oly sok arcát ismerhettük meg, hogy épp ideje valamiféle áttekintésnek.
A pécsi Múzeum Galériában 1997. október 29–november 30. között látható kiállítás először kísérelte meg a szinte reménytelenül szerteágazó és máris valószínűtlen mértékben szétszóródott életmű egyes szakaszainak rendszerező egybegyűjtését. Itt derült ki, hogy a folyamatosan megújulva előrenyomuló Böröcztől nem is olyan idegen a visszatekintő attitűd, a saját múlt muzealizálása. Pontosabban szólva, amit bemutat (azaz amit maga mögött tud), az minden szempontból alkalmas erre: művészettörténetileg konzisztens képlet a nyilvánvaló töredékesség, a válogatás kényszerű hézagossága és bizonyos vonulatok, pl. a performanszok tudatos mellőzése ellenére. Ez az együttes olyan benyomást kelt, mintha egy nagyjátékfilmet s a hozzá készült werkfilmet egyszerre (nem egymás mellett) nézhetnénk meg. A szinte vegetatív késztetéssel „működő" Böröcz egyik szuverén műve a másik szuverén mű előkészülete, kommentárja, dokumentuma, amitől az egyik nem rendelődik alá a másiknak. Csúcspontok ugyan vannak, de számottevő minőségi ingadozások nem észlelhetők. Nincs ebben semmi meglepő, hiszen a manuális értelemben *bármire* képes Böröcznél nem a mesterségbeli (kézműves) bravúr a lényeges, hanem a gondolkodás, más szóval nem a *keze,* hanem az *esze* járása, – jóllehet mindkettő eredeti és individuális. Böröcz képességeinek legfontosabb katalizáló közege, az *Erdély Miklós* vezette műhely (*Indigo* – individuális gondolkodás) is erre helyezte a hangsúlyt. E kiállításhoz természetesen lehet a filmnél jobb analógiát is találni, olyat, ami közelebb áll a képzőművészethez. A tárlat – s az életmű – sok tekintetben magán viseli egy reneszánsz trattato jegyeit: vázlatok, „magyarázó" rajzok, abszurd tárgyak és leleményes szerkezetek tervei, soha el nem készült, de az ötlet szintjén rögzített változatok dokumentumai sorakoznak benne. S mindezeken túl valóságos könyvek is. Minden részletükben (kötés, papír, tok stb.) egyedi előállítású, jobbára teljesen szöveg nélküli könyvek, abból a csak absztrakt módon feltételezhető köztes zónából, ami a megfizethetetlenül drága miniált kódex és a tömegesen terjesztett vizuális közhelytár, a képregény között helyezkedik el.
Az iskolapélda, az *Akasztófa-könyv* maga is rendelkezik a traktátus-irodalom számos ismérvével, hiszen itt is egy megátalkodott „uomo universale" jár utána enciklopédikus következetességgel témája minden ága-bogának. A téma egy párhuzam: Lipton és Sztálin, a két – módszereiben és jellemében is hasonlóságot mutató, ám más üzletben utazó – diktátor, akiket a „birodalom" vezérének szerepén túl egy *anyag,* a tea élvezete is összeköt. Reménytelen és felesleges vállalkozás verbalizálni azt, amit ez az akasztófa formájúra vágott könyv rajzban, kollázsban elbeszél. Böröcz *Derkovits*éhoz fogható iróniáját, karikírozó hajlamát nem fűti emennek osztálytudattól áthatott, engesztelhetetlen utálkozása, de az ő vizuális (akasztófa) humora sem könnyed csevegés. Tárgya a groteszk és morbid hódolat két különböző léptékű zsarnoknak, módszere a biblia pauperumok gáttalan és szótlan narrativitása. Ez a könyv persze nem a szegényeknek, legkivált nem a lelki szegényeknek, hanem a kiválasztottaknak szól. Analfabéták számára nem olvasható, desifrírozásához bizonyos erőfeszítéseket kell tenni. Mindenekelőtt fel kell ismerni az alkotó játékszabályait, azután bele kell menni a *játékba,* mert Böröcz nagyon tudatosan épít a műalkotás gadameri modelljére. Ezáltal könyve, ez a képregény-kódex-traktátus még koncentráltabban jeleníti meg a körvonalazódó oeuvre sajátosságait, miközben reprezentálja Böröcz alkatának talányos alkotáslélektani ellentmodásait is. Egyrészt szinte atavisztikus anyagfüggőségét (kenyér,

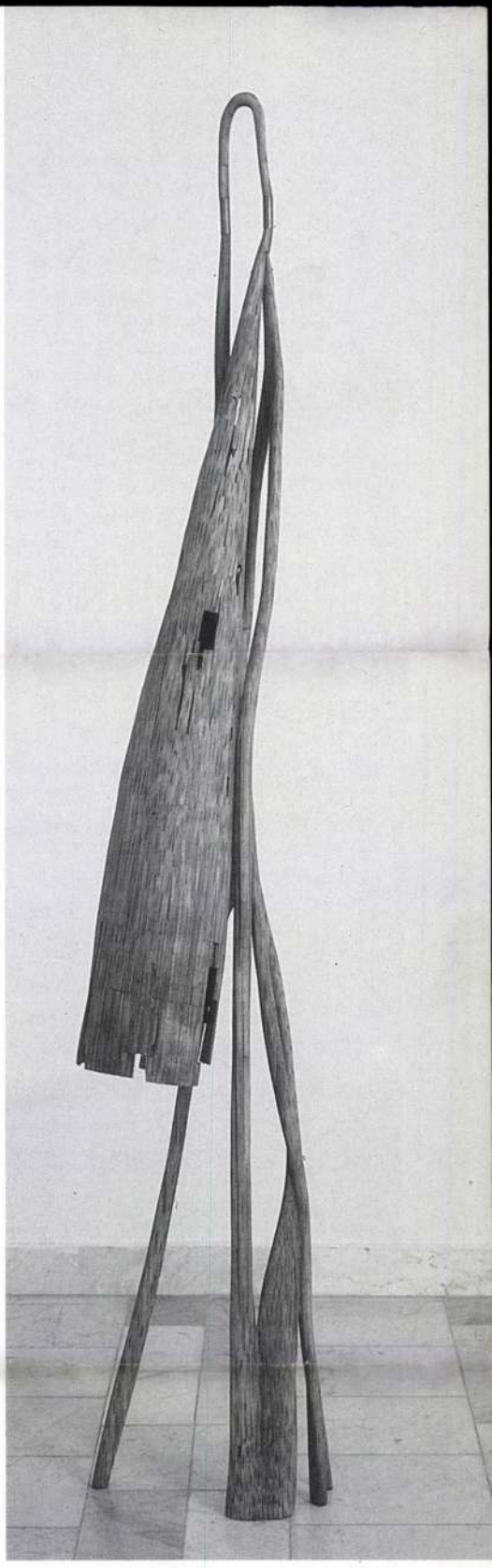

Böröcz András: Alak VIII., 1996, ragasztott ceruzák, Ludwig Múzeum, Budapest

tojás, papír, spatula, ceruza), másrészt konceptuális hajlamát, azaz képességét az anyagtól való teljes függetlenedésre. Láncreakciószerűen öngerjesztő és hálóvá terebélyesedő asszociációs sorozatai ugyanis az anyagban történő kivitelezés nélkül is működőképesek, ahogy azt a bizonyos időszakokban – például az 1988-as banffi (Kanada) tartózkodása idején – naplószerű rendszerességgel készített tenyérnyi vázlatok tanúsítják. E furcsa dichotómiára magyarázatot az ad, hogy Böröcz egyszerre akarja (és képes) kihasználni az általa választott anyag szenzuális és szimbolikus potenciálját. Az ezt alátámasztó számos példa közül legszemléletesebbnek újra csak egy ,,könyv'' ígérkezik; a brooklyni *Popieluszko emlékmű*höz készített, kenyérfejekre és galambokra írt akció fotódokumentációja.

Eligazodásunkat tovább nehezíti, hogy Böröcz egyszer hiperszenzibilisen reagál a különböző mikroklímák és szubkultúrák (a katonaság, a nyaralások színhelyéül szolgáló pécsi bányászkolónia) környezeti hatásaira, később pedig látszólag közömbössé válik irántuk. Az életének és mindennapjainak keretéül szolgáló

Böröcz András: Feltámadás, 1986, terrakotta, 20×36×38 cm, Székesfehérvár, Szent István Király Múzeum tulajdona

metropolisz látványvilága és atmoszférája, ami a kelet-közép-európaiakra (legyen szó *Franz Kafka* vagy *Gross-Bettelheim Jolán* Amerikájáról, *Moholy-Nagy* Berlinjéről) oly leküzdhetetlen hatást gyakorolt, Böröcz munkáiban mindeddig áttételesen sem jelentkezett. Hiába utazik egyre többet és egyre egzotikusabb tájakra, legfőbb poggyásza a mindenüvé becsempészett ,,hazai'' abszurd-szürreális gondolkodásmód. Eszköztára nélkülözi a helyi színeket. Rekvizitumai bárhol fellelhető kacatok vagy internacionális, mindenütt azonos rendeltetésű banális tárgyak (ceruza, nyelvlenyomó lapka). Kiválasztásukban mintha még ma is működne az ,,ez még egyszer jó lesz valamire'' effektus. A kiállítás hozzávetőleges időrendben felsorakoztatott tárgyai módot adtak a Böröcz-féle szürrealizmus (ezt a kissé avittas hangzású kifejezést érzem a legtalálóbbnak) fejlődéstörténetének megrajzolására.

A folyamat a hetvenes évek utolsó harmadában a – talált élményekhez, talált történetekhez – talált tárgyak montírozásával kezdődött. Ez a mechanizmus vezérelte a fogdában katonazubbony darabjára szolgálati varrókészlettel kulcsot, üvegcserepet applikáló, felmosórongyra képet hímző és rozsdás csö-

Böröcz András: Zászlóvivő, 1977, fa, papírmassé, 20,7×24,5 cm, Czakó Ágnes és Nagy Gyula tulajdona

Átrium 1998 jan. – 1997 dec. 1998/6.

A CERUZA

Szöveg: Halasi Rita.
Fotó: Rosta József

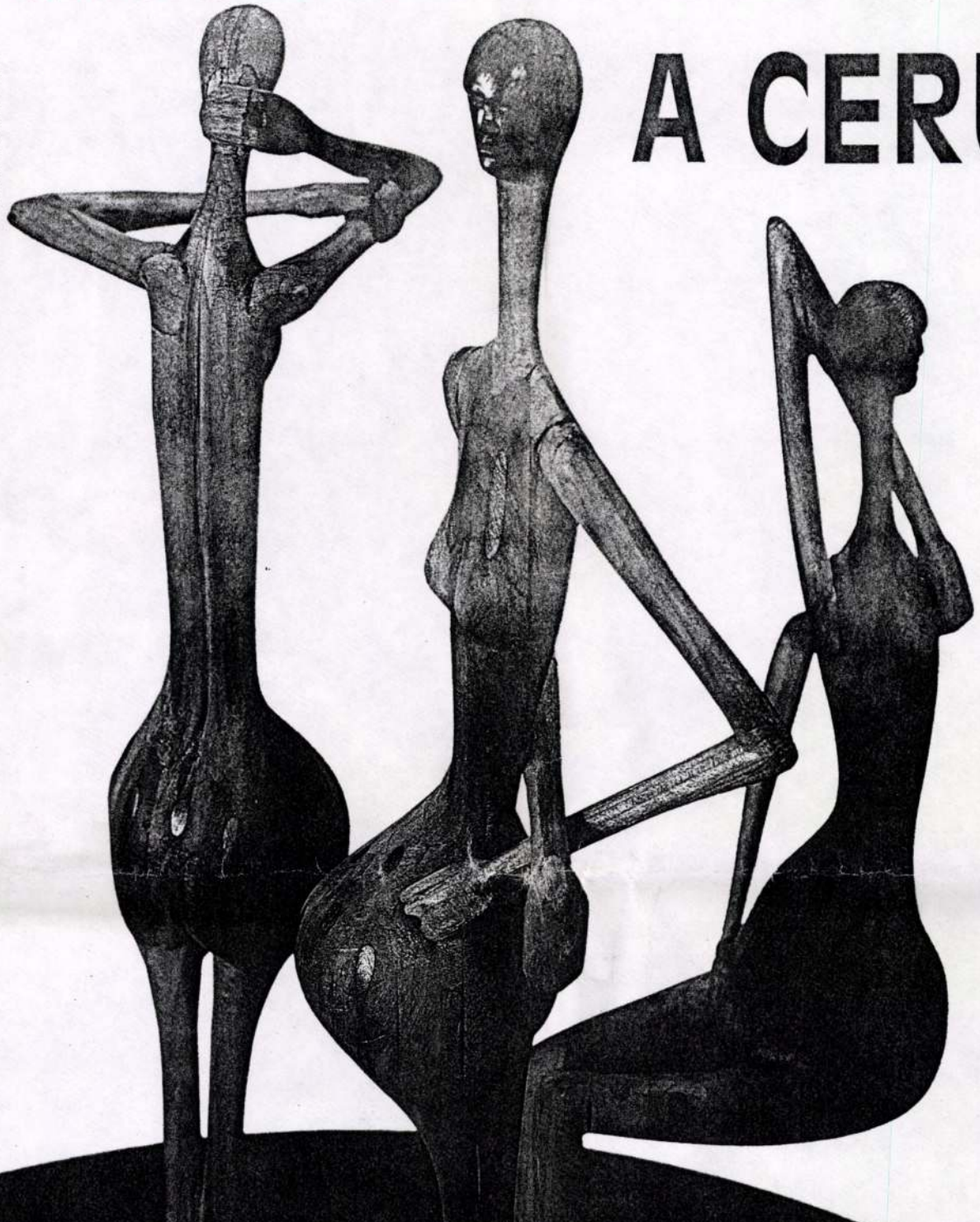

Böröcz András New Yorkban élő magyar képzőművész, de alkotásaival itthon is minden évben találkozhatunk. Idén novemberben Madarak című legújabb ceruzaszobor-sorozatát Budapesten a Várfok 14 Galériában állította ki, Pécsett a Városi Galériában pedig az egész életművet felölelő retrospektív tárlata nyílt.

Böröcz műfaji és technikai sokfélesége lenyűgöző. A bronzot, a gipszet, a fát, a papírt, az üveget egyaránt ismeri, a grafika, a festészet és a szobrászat területén egyformán otthonosan mozog. Alkotásaiban ott van az anyaghoz fűződő bensőséges viszony nem pusztán a művész, de a kézműves öröme, alakítani tudása, hozzáállása is.

A mesteremberi gondosság, a megkapó személyesség, a játékos, ironikus művészi attitűd koncentrált formában talán leginkább bravúrdarabjain, a ceruzaszobrokban van jelen.

METAMORFÓZISA

HÁROM NŐVÉR (RÉSZLET), 1996

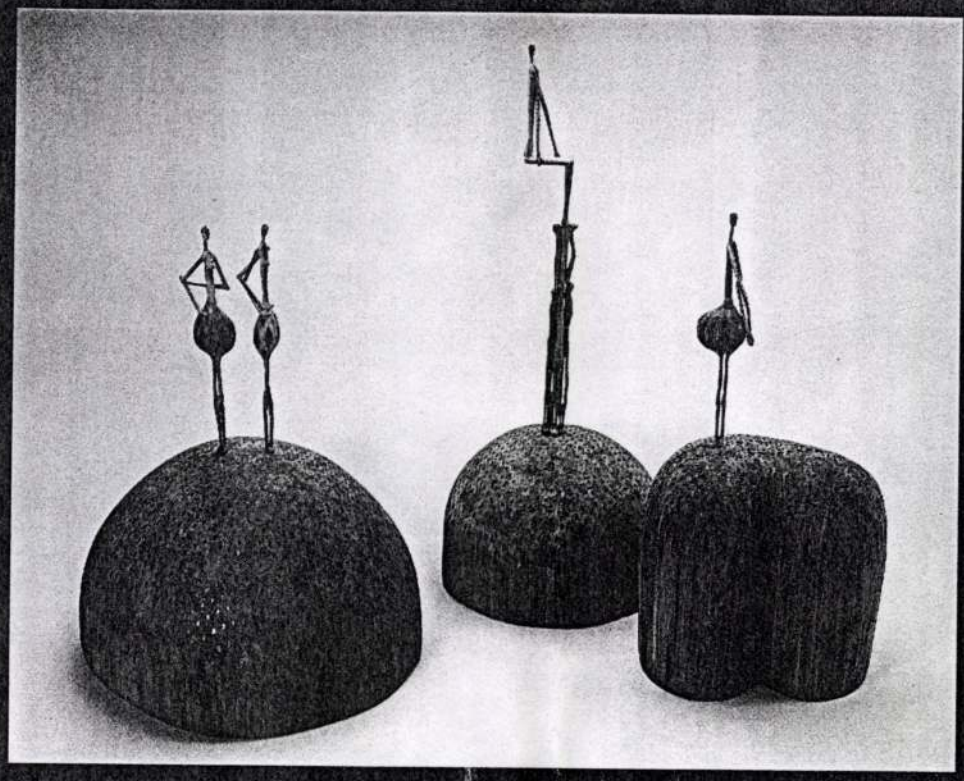

BARÁTNŐK, ÜLŐ ALAK, TÁNCOSNŐ, 1996

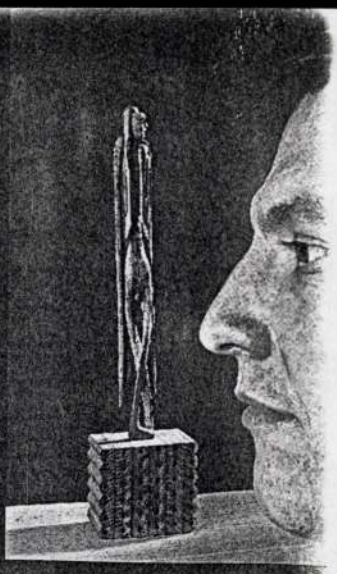

BŐRÖCZ ANDRÁS (PORTRÉFOTÓ: LUGO 4X5)

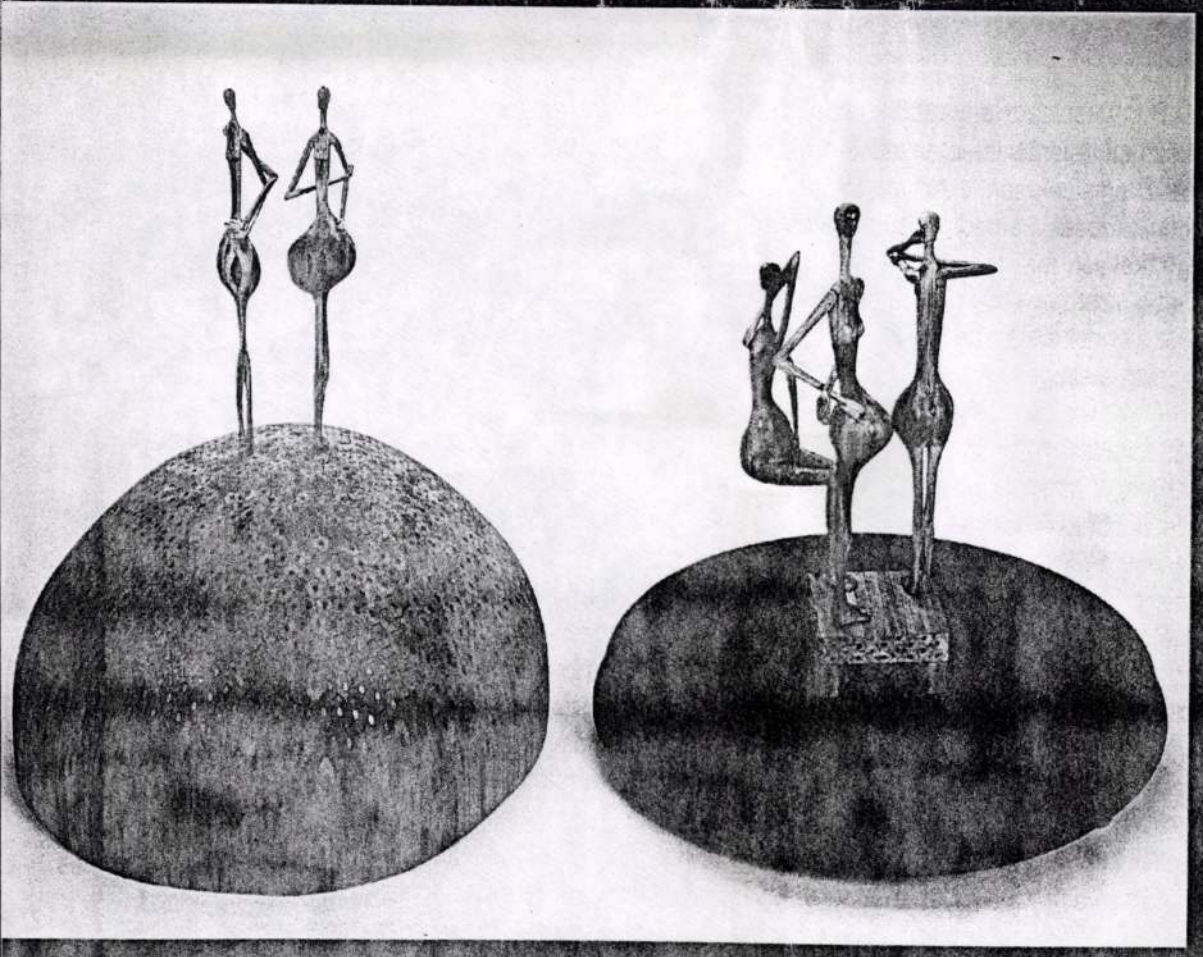

BARÁTNŐK, HÁROM NŐVÉR, 1996

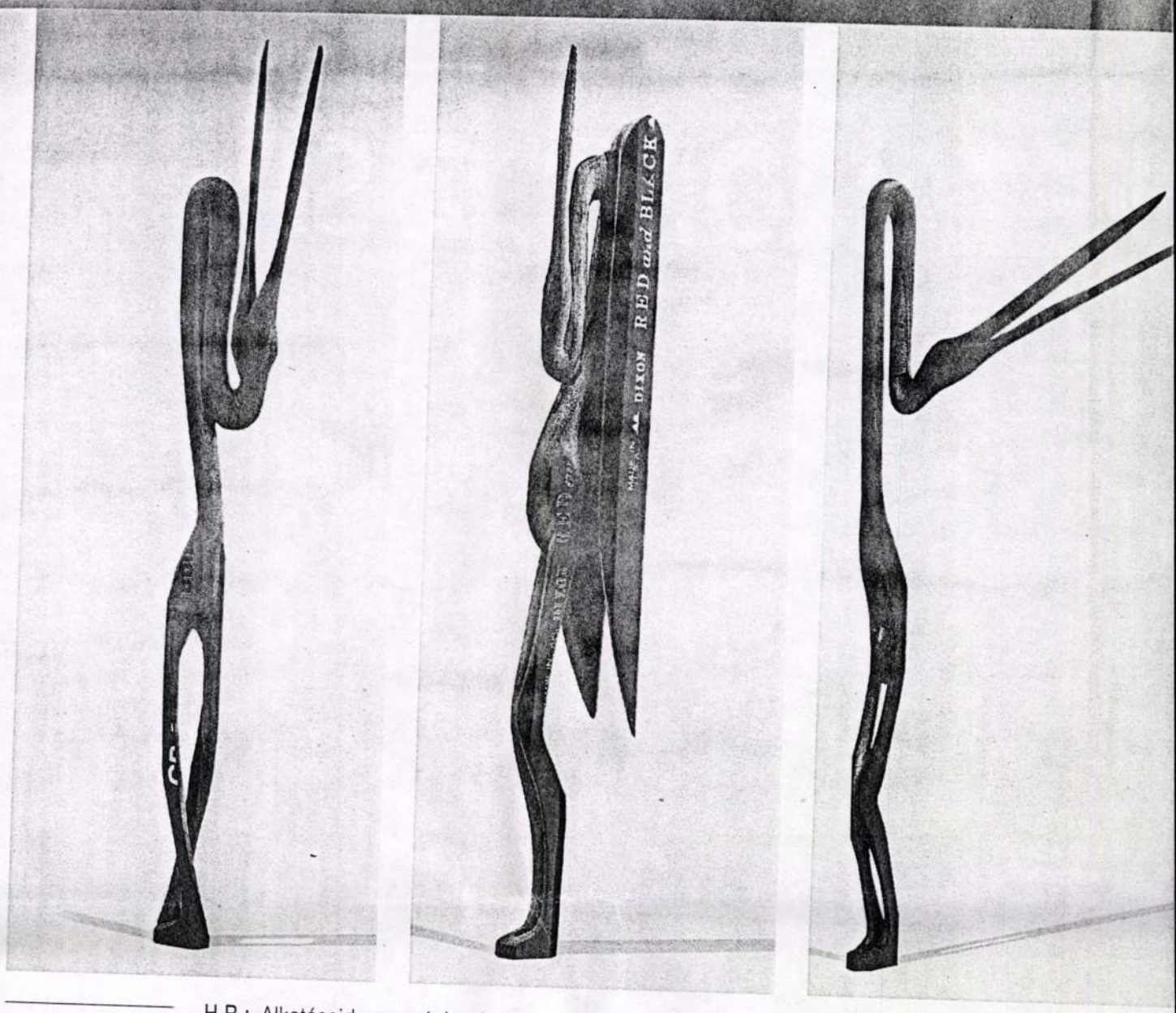

A MADARAS SOROZAT HÁROM DARABJA, 1997

H.R.: Alkotásaid anyagául sokszor hétköznapi, jelentéktelen anyagokat választasz, amelyek sérülékenyek, törékenyek, nem tartósak. Például tojáshéj, parafa dugó, kenyér, teafilter, villanykörte, nyelvlenyomó spatula vagy ceruza. Van-e valami köze ennek a választásnak az arte poveróhoz, a szegény művészethez?

B.A.: Ez az irányzat bizonyára hatott rám, de én alapvetően esztétikus tárgyakat készítek és hagyományos szobrászatot művelek. Célom nem a megbotránkoztatás. A polgárnak a felismerés élményét adom meg, amikor a kiállításomon ráismer kéznél lévő tárgyaira. Ezek a köznapi anyagok metamorfózison mennek keresztül, a semmitmondó tárgyakból műalkotás lesz, gondolataim koncentrátuma, s ami addig értéktelen volt, egyszerre csak önálló értékké válik.

H.R.: Mikor készültek az első ceruzaszobraid és volt-e valamilyen előzményük?

B.A.: 1990-ben Amerikában készítettem első, fából faragott szoborcsoportomat, az Akasztottakat, amely ma a budapesti Szépművészeti Múzeum 19. századi gyűjteményében látható. Aztán különböző anyagokkal kezdtem el foglalkozni, a ceruza ekkor még nem bírt kitüntetett szereppel. Idővel valahogy az egyedi ceruzaszobrok modulálódtak, variálódtak és sorozatokká rendeződtek. Később összetett, többezer ceruzából álló szobrok is készültek. Most a Madaras sorozatom a legújabb, ezt állítottam ki a Várfok 14 Galériában. De alkottam sorozatot Párok címmel is, ezek egymásba bújtatott ceruzákból álltak, átnyilazott Szent Sebestyéneket, dombszerű talapzaton álló terhes nőalakokat, termékenység-szimbólumokat is láthatott tőlem a magyar közönség. Volt olyan időszak, amikor építészeti tematika alapján hoztam létre a ceruzaszobraimat, hexagonális formákban, oszlopokban és hasábokban gondolkodtam.

H.R.: Ha sorozatokat készítesz is, jelleme-

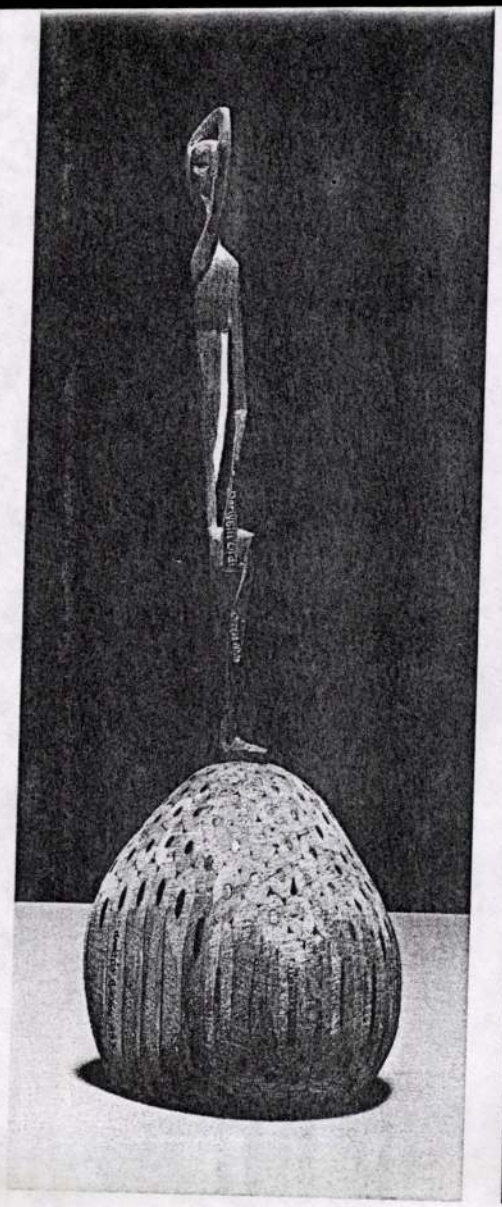

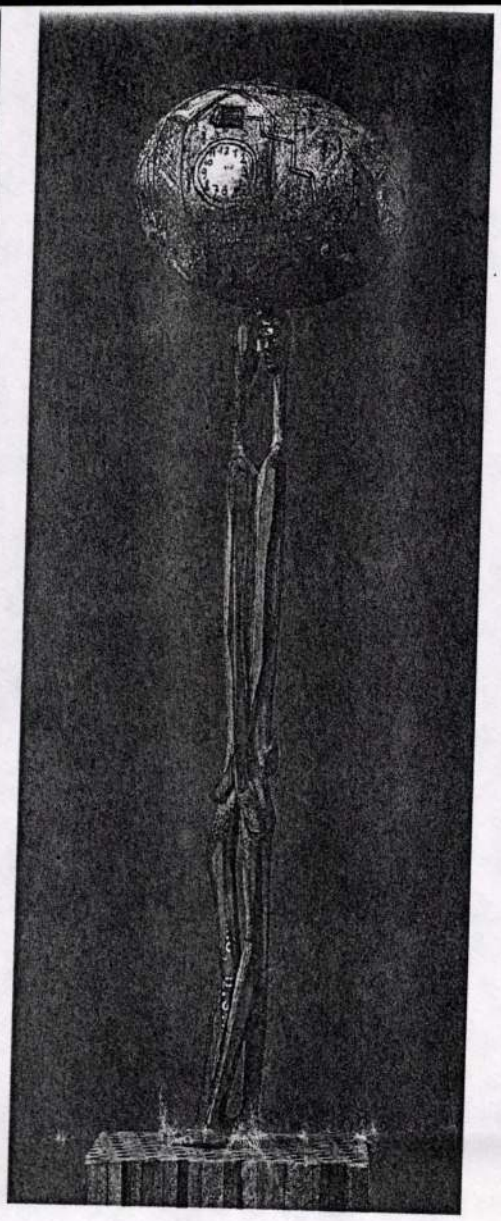

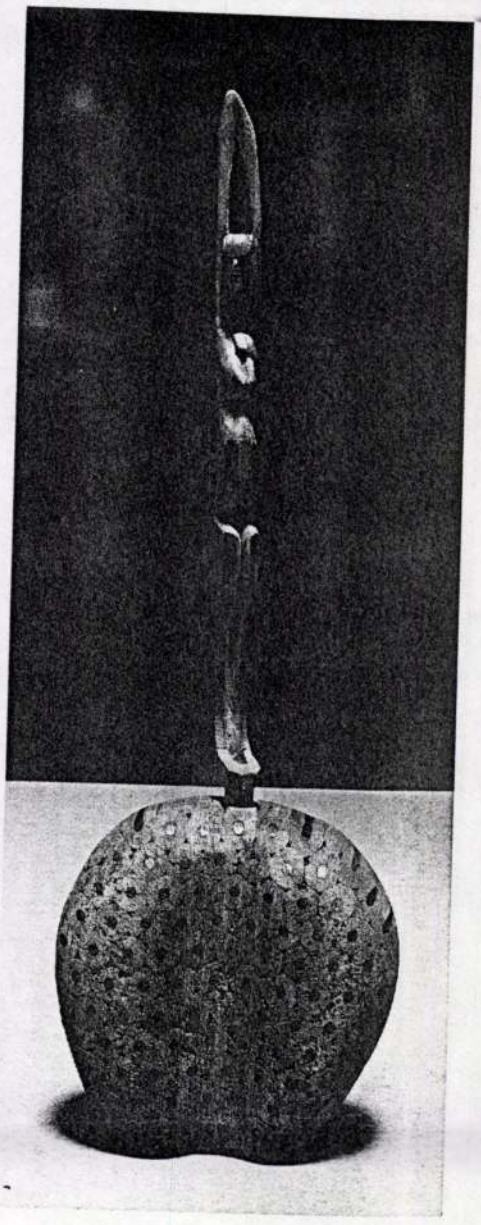

KÍNAI FEHÉR, 1996

SZERELMESPÁR ATLASZ, 1995

ÜLŐ TERHES NŐ, 1996

ket és típusokat formálsz, minden egyes szobrod önálló karakterrel rendelkezik. A grafitbelsőt, a radírvéget, a feliratokat, a festést mind-mind felhasználod az alkotáshoz.

Munkáiddal kapcsolatban legtöbbször az afrikai törzsi művészetet, szobrászatot említik. Mi erről a véleményed?

B.A.: Szobraim egy része a tradicionális kultúrához, más része a primitívhez kapcsolható. Munkáimmal a szobrászat korszakait járom végig. Az Akasztottak például lehetne egy gótikus faszobor, de expresszív alkotás is. A ceruzaszobrok némelyike a prehistorikus szobrokat idézi, mások tematikusan a 19. századi zsánerszobrászathoz kapcsolhatók (a szerelmespár vagy az anya gyermekével szobrok). Munkáim hol totemisztikusak, hol geometrizáltak, tehát a szobrok összessége meglehetősen eklektikus képet mutat.

A primitivizmus a századelő művészetére termékenyítően hatott, elegendő csak Picasso vagy Braque alkotásaira gondolnunk. Az afrikai szobrászathoz nekem kevés közöm van. Két ízben is voltam Afrikában, személyes tapasztalatokkal is rendelkezem. Náluk a ceruza soha nem lehetne a szobrászat anyaga, mert drága. Amit én csinálok, az csak egy fejlett, ipari társadalom keretei között képzelhető el, ahol a ceruza lényegesen olcsóbb, mint a fa. Amerikában például évente 12 milliárd ceruzát állítanak elő. A ceruza a városi ember fája.

Munkáimban az ökonómiai és ökológiai problémák kulturális feldolgozása, újragondolása történik meg. Kiirtjuk az erdőket, elvesszük a fák életét azért, hogy ceruzát készítsünk. A szervesből egy szervetlen dolgot, ceruzát hozunk létre. Én megveszem a ceruzát és növényt, organizmust építek belőle, tehát újra szervessé teszem.

H.R.: Számodra mit jelent, mit jelképez a ceruza?

ALAK 7, 1996 (MAGASSÁGA 2 MÉTER, A LUDWIG MÚZEUM TULAJDONA)

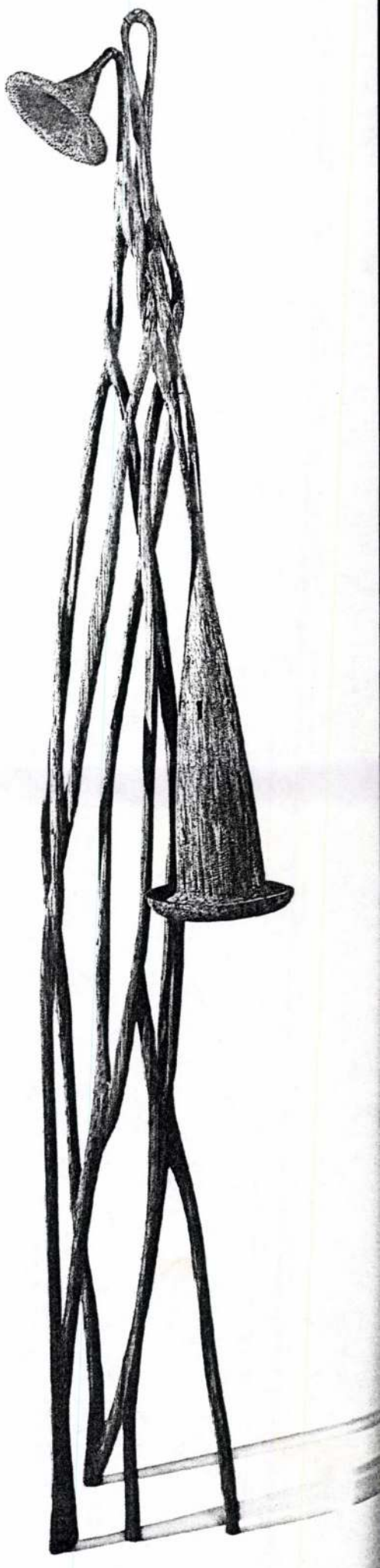

VIRÁG, 1995 (MAGASSÁGA 180 CENTIMÉTER)

B.A.: A ceruza az emberiség kulcseszköze, nélküle sem művészetet, sem megismerést, sem tanulást, sem tudományt nem tudok elképzelni. Komputerizált világban élünk, lehet hogy az eljövendő nemzedék nem ceruzával tanul meg írni, s nem sajátítja el azt a koordinált mozgást, amit az írás jelent. De a ceruzahasználat mind ez idáig az emberiség kollektív élménye. Beuys azt állította, hogy minden ember művész. Én azt mondom: mindenki kezében volt már ceruza és mindenki megrágta már a végét.

H.R.: Ezek a szobrok végtelenül finomak, légiesek, törékenyek és miniatűrök. Emberi alakokként egészen valószínűtlenek, szinte alig léteznek. Hogyan készíted a szobrokat és milyen eszközöket használsz a kidolgozásukhoz?

B.A.: Mesterember kezdek lenni, a ceruzafaragás mestere. Olyan szerszámokkal dolgozom, mint a modell és makettkészítők. Japán fűrészeim vannak és speciális ragasztóim. Az arcokat csak az órások által használt nagyítólencse alatt tudom kifaragni. Munka közben általában komolyzenét hallgatok. A zene hatására az idő- és a térdimenzió szinte felolvad körülöttem, egy nap olyan, mintha tíz perc lenne. Ebben a laza, kábulatszerű, öntudatlan és nagyon termékeny állapotban az alkotás szinte magától megy, mintha valaki irányítana.

H.R.: Idestova 10 éve, hogy New York-ban

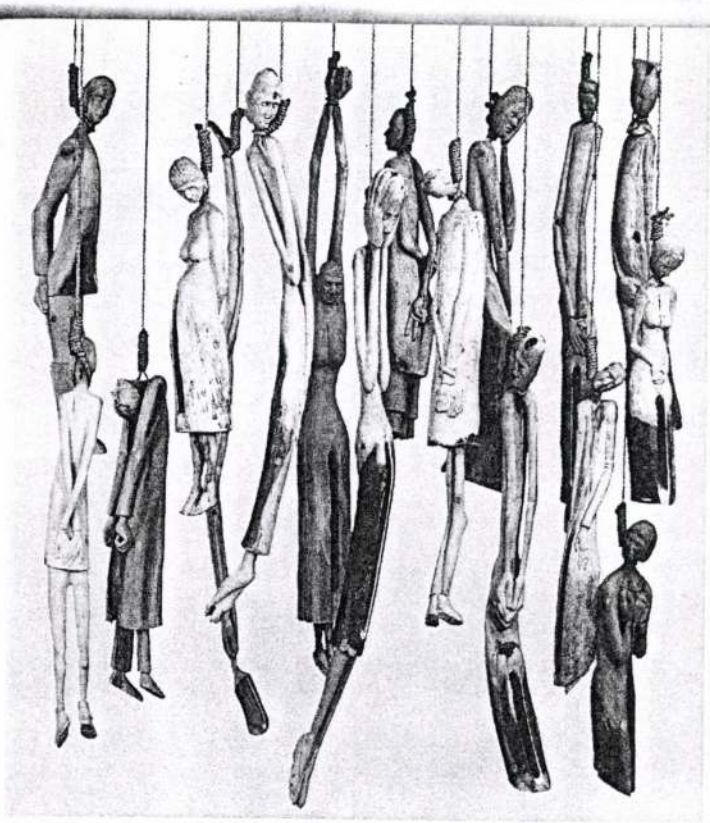

AKASZTOTTAK, 1990-91, SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM, HUSZADIK SZÁZADI GYŰJTEMÉNY

élsz, de rendszeresen hazalátogatsz. Itt a főiskolán festő szakon végeztél, indulásodkor Erdély Miklós köréhez, az undergrand mozgalomhoz, az Indigo csoporthoz tartoztál. Installációkat, performanceokat készítettél. A pályád sikeresen indult, miért választottad mégis Amerikát?

B.A.: Az ember vagy kézben tartja a sorsát és maga választja meg, vagy a dolgok egyszerűen csak megtörténnek vele. Amerikába először ösztöndíjjal kerültem. A '70-es évek vége, '80-as évek eleje a Kádár-éra liberális korszakának számított. Kaptunk útlevelet, utazhattunk. Révész Lászlóval közösen performance-okat készítettünk, s ennek a révén európai és amerikai meghívásokhoz jutottunk. Mi voltunk az első magyar művészek, akik a Dokumentán szerepeltek. Harminckét éves koromban érkeztem New Yorkba, az egész közeg lenyűgözött, és a döntésemet egy kapcsolat is motiválta. Megházasodtam, kettős állampolgárságom van, kétlaki életet élek. Nem szakadtam ki a magyar kulturális életből sem, figyelem a híreket, a barátaim gyakran látogatnak, itthon is minden évben van kiállításom. Gondolkodni csak magyarul tudok, hiszen az anyanyelvemen keresztül érzékelem a világot. Magyar művész vagyok, aki New York-ban él, ez a definícióm.

H.R.: Hogyan sikerült a New York-i művészeti életbe betagozódnod?

B.A.: Magyarországon van körülbelül

SZENT SEBESTYÉN, 1993

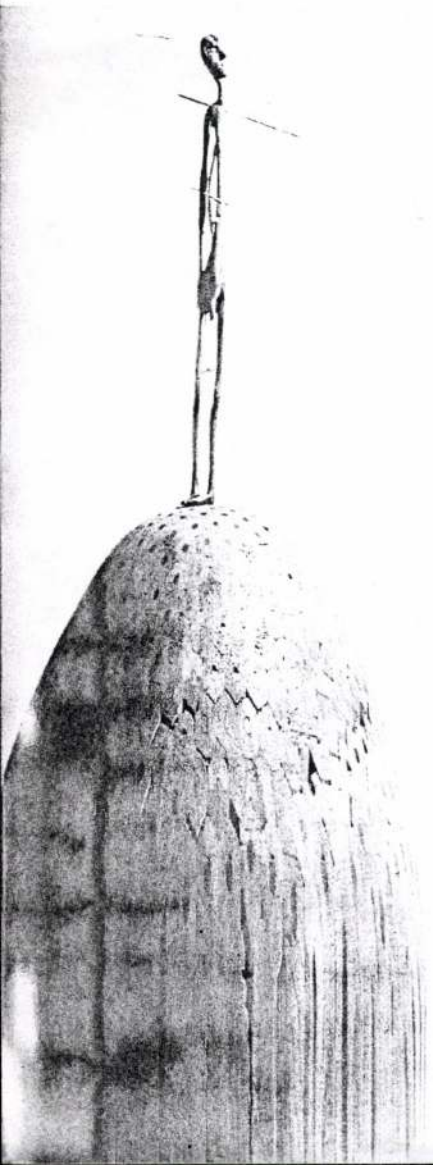

ALAKart®

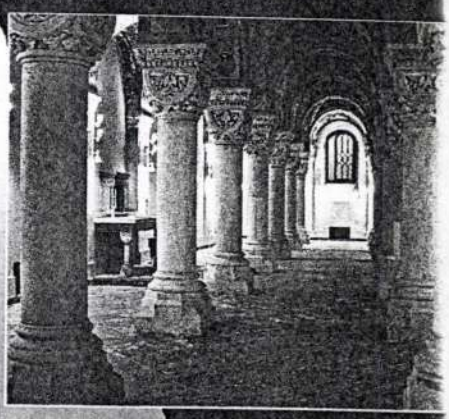

HAT,

ALKOT,

GYARAPÍT

ÉS A HÁZA

FÉNYRE

DERÜL

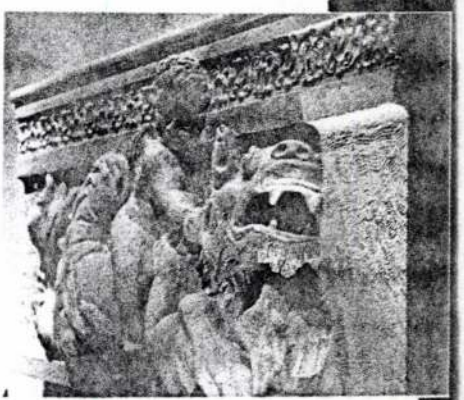

1112 Budapest, Cseresznye u. 28.
Tel.: 30/326-762, 30/336-140
Tel./Fax: 249-2457

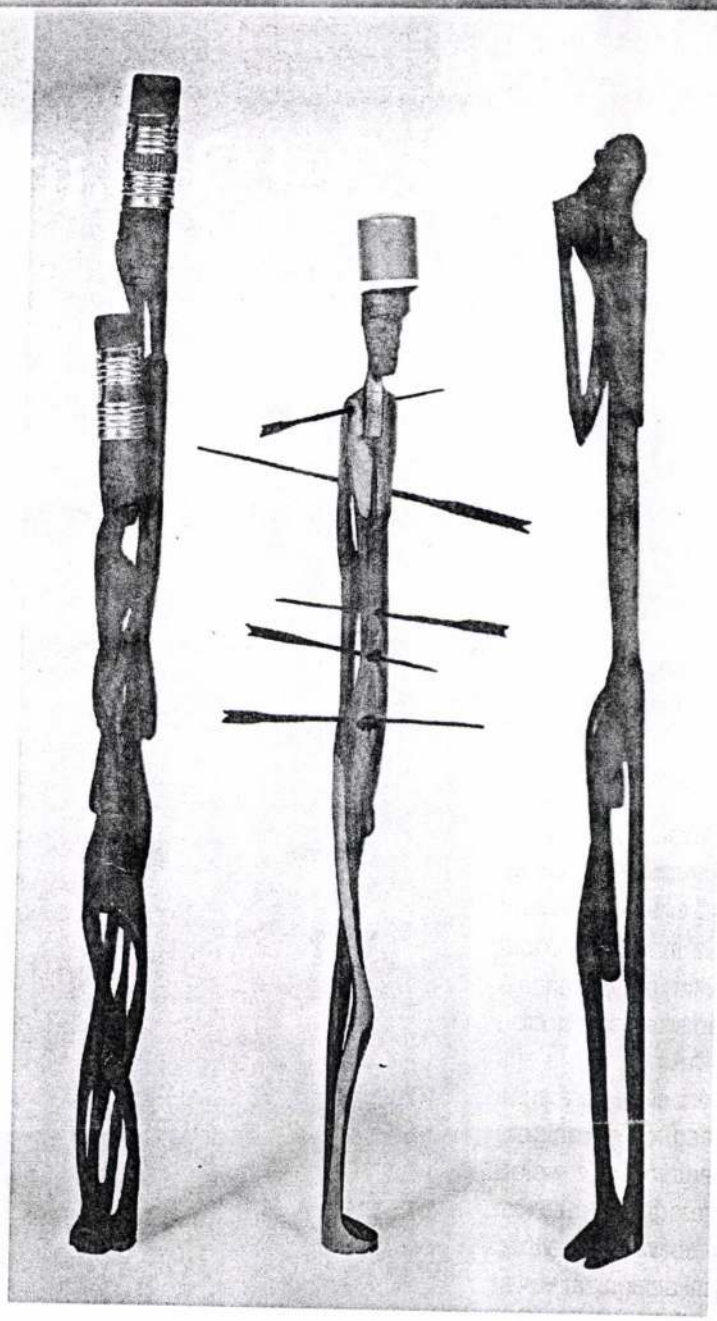

szobrok terápiás céllal is készülnek. Ha dolgozhatom, boldog vagyok. Alkotás nélkül az élet értelmetlenségével, felfoghatatlanságával nem tudnék mit kezdeni. Ezek a művek legitimálják a létezésemet, a halál ellenébe állíthatók. Ha meghalok, megmaradnak, és az én pillanatomról tudósítanak. Az alkotás által bele tudok kapcsolódni az emberi sorsoknak abba a folyamába, amit történeti időnek nevezünk. ♦

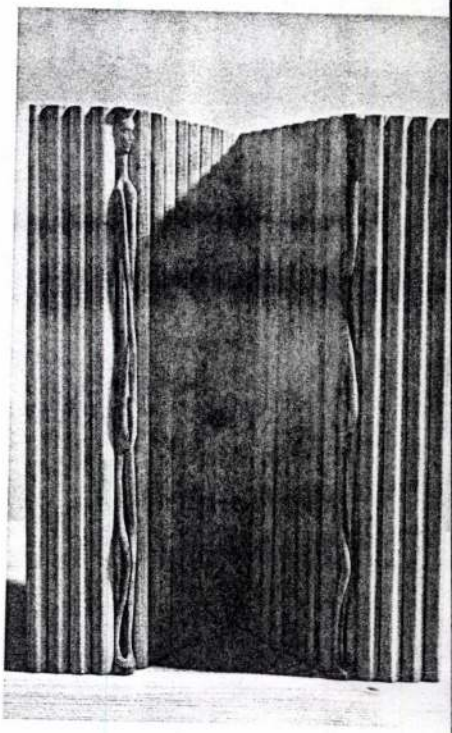

ANYA GYERMEKKEL, SZENT SEBESTYÉN, BOKSZOLÓ, 1993

háromezer művész, s ehhez 15 galéria. New Yorkban százezer művész él és ötszáz galéria működik, tehát egészen mások a nagyságrendek és a dimenziók. Minden évben van önálló kiállításom, eddig Tibor de Nagy galériájában szerepeltem, az utóbbi időben pedig Adam Baumgoldnál láthatók a munkáim. Szobraim magángyűjtők vásárolják. Nemrég megkaptam az első köztéri megbízásom is, a City Collegebe két, nagyméretű ceruzaszobrot készítek. A művészetből főállásban megélni még nem lehet, mellette részmunkaidőben szobrászasszisztensként dolgozom. Minden évben három hónapot utazom, most éppen Japánba készülök. Célom az, hogy a rendelkezésemre álló időt én birtokolhassam, és teljesen szabad művész legyek.

Az alkotás olyan szenvedély, amely életben tart. Mondhatjuk, hogy a ceruza-

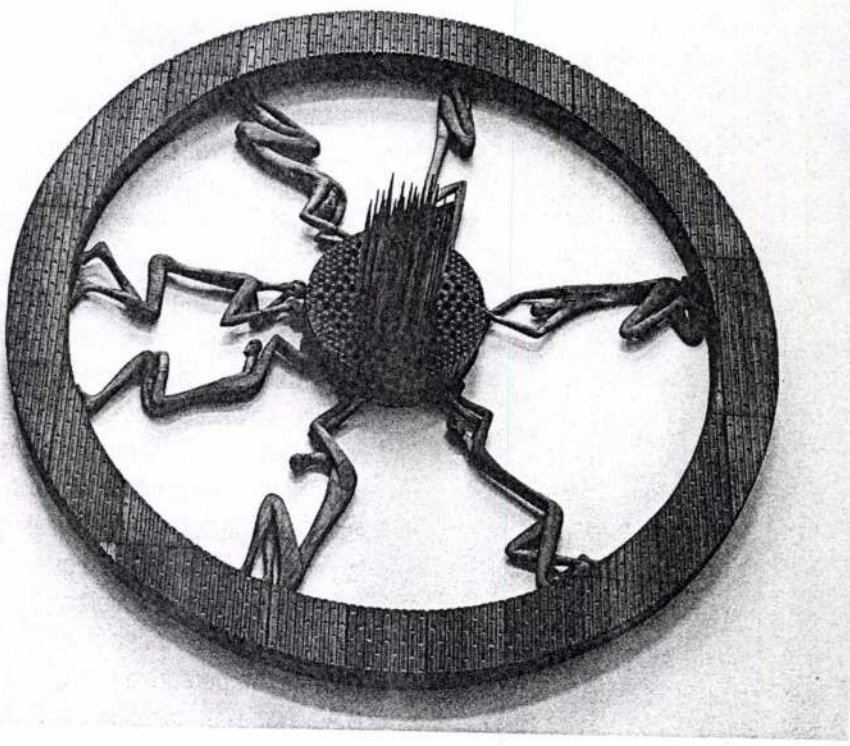

Böröcz

MŰFUM
GALÉRIA
PÉCS, KAPTALAN U. 4.

A Janus Pannonius Múzeum
tisztelettel meghívja Önt
1997. október 29-én, szerdán 16.30 órára

BÖRÖCZ ANDRÁS
(Budapest-New York)

kiállításának megnyitására
a Múzeum Galériába.
(Pécs, Káptalan utca 4.)

A kiállítást megnyitja:
Kovalovszky Márta
művészettörténész

A rendezvény a Nemzeti Kulturális
Alap Képzőművészeti Kollégiumának
anyagi támogatásával valósult meg.

A kiállítás 1997. november 30-ig tekinthető meg
naponta 12–18 óráig. Szünnap: hétfő.

H.T.

András Edit
művészettörténész
MTA MTKI
Budapest
Uri u. 49.
1014

Böröcz

MŰFM
GALÉRIA
PÉCS, KÁPTALAN U. 4

A Janus Pannonius Múzeum
tisztelettel meghívja Önt
1997. október 29-én, szerdán 16.30 órára

BÖRÖCZ ANDRÁS
(Budapest-New York)

kiállításának megnyitására
a Múzeum Galériába.
(Pécs, Káptalan utca 4.)

A kiállítást megnyitja:
Kovalovszky Márta
művészettörténész

A rendezvény a Nemzeti Kulturális
Alap Képzőművészeti Kollégiumának
anyagi támogatásával valósult meg.

A kiállítás 1997. november 30-ig tekinthető meg
naponta 12–18 óráig. Szünnap: hétfő.

H.T.

Lóska Lajos
Budapest
Felsőzöldmáli u. 61-65.
1025

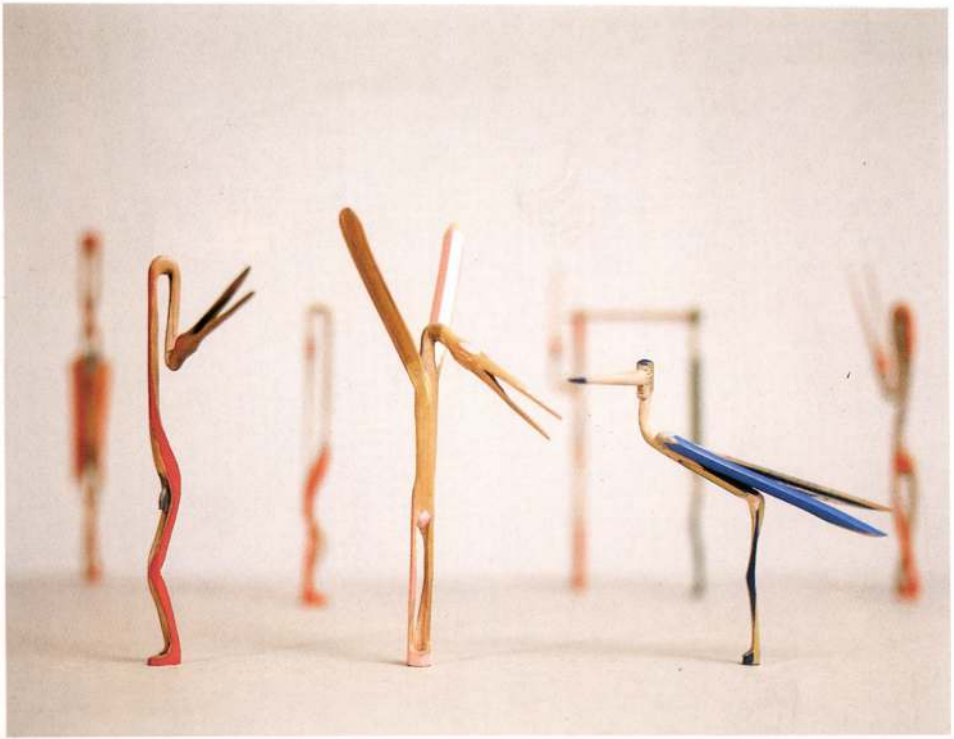

BÖRÖCZ ANDRÁS

VÁR FOK 14 GALÉRIA

Tisztelettel meghívom Önt a VÁRFOK 14 GALÉRIÁBA
1997. október 30-án, csütörtökön 18 órától 20 óráig

VÁR FOK 14 GALÉRIA

BÖRÖCZ ANDRÁS

kiállítására.

A kiállítás november 22-ig tart nyitva, keddtől szombatig 11 és 18 óra között.

Szünnap: vasárnap és hétfő

Ceruzamadarak 1997

VÁRFOK 14 GALÉRIA
H-1012 Budapest, Várfok u. 14.
Tel./fax: 213-5155
E-mail: szalokyk@mail.matav.hu
Szalóky Károly

/Támogatók: ÁLLAMI NYOMDA, BUDAPEST BORTÁRSASÁG, DUNA INTERSERVICE/

Böröcz András

Mészáros Tamás

Miért?

Merev tekintetű bakák állnak őrt a nézőtéri bejáratnál. Hogy miért, azt nem tudni, később, az előadásban egyet se látni, ez a Dánia mégcsak nem is valamiféle katonaállam. Jó volna tudni persze, hogy csakugyan hol vagyunk, milyenek itt a viszonyok, ki kicsoda és mi a szerepe.

Az előadás azonban nem válaszol. Az egyik legjellegtelenebb díszletben (Menczel Róbert terve), amelyet valaha láttam, úgyszintén műgonddal jellegtelenített produkció zajlik. Az első rész egyetlen figyelemreméltó mozzanata, hogy Rosenkrantzot és Guildensternt a királyi pár saját hálószobájában, mondhatni neglizsében fogadja. Ez a beállítás éppolyan értelmetlen, mint a katonai őrség az előcsarnokban.

Érdekesek viszont a húzások. Nem értesülünk róla ugyanis, hogy az ifjú Fortinbras csapatai átvonulnak Dánián, háborúzni egy darabka földért, és így Hamlet se mondja el amúgy nem épp lényegtelen monológját a „lusta bosszúról". A Helsingőrbe érkező színészek szövegén erősen kurtítottak; Hamlet sem intéz hozzájuk semmiféle intelmeket. Miért? Az előadás egésze minderre nem ad magyarázatot.

Mészöly Dezső – úgymond – másfélszáz eredeti Arany János-i sort tartott meg új fordításában. Ez végre tökéletesen érthető. Ezek a sorok ugyanis kivétel nélkül zseniálisak. Legfeljebb azt nem tudjuk, hogy miért volt szükség egyáltalán új fordításra. Vagy jobb, ha a színészekről például nem azt halljuk, hogy ők „a kor foglalatja", hanem: „rövid krónikái"?

Apropó, színészek. Az Új Színház ezúttal fellépő tagjai két jeles kivételtől eltekintve, az úgynevezett általános színjátszás, vagyis a szituációtól és értelmezéstől független kvázi-jelenlét unalmát árasztják. Takács Katalin Gertrúdja és Holl István Színészkirálya szerencsére önállósítja magát; Takácsnak minden pillanata konkrét és megélt, Holl pedig olyan jelentékeny ripacsot alakít, aki képes hirtelen súlyossá válni, ha igényt tartanak rá.

Sajnos, László Zsolt még nem ebből a fajtából való; Hamletje – összefüggésben a rendező Ács János koncepciótlanságával – „felmondja" csupán indulatait, pillantása szabályosan komor, szenvedelme korrekt és érdektelen.

Vajon mi indokolta most a Hamlet bemutatását az Új Színházban?

Egy szoborcsoport hazaérkezett

November nyolcadikán délután négy órakor vette át Mojzer Miklós, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója meghitt ünnepség keretében dr. Budai György ajándékát, Böröcz András „Akasztottak" című szoborcsoportját, mely ezzel végleges helyére került.

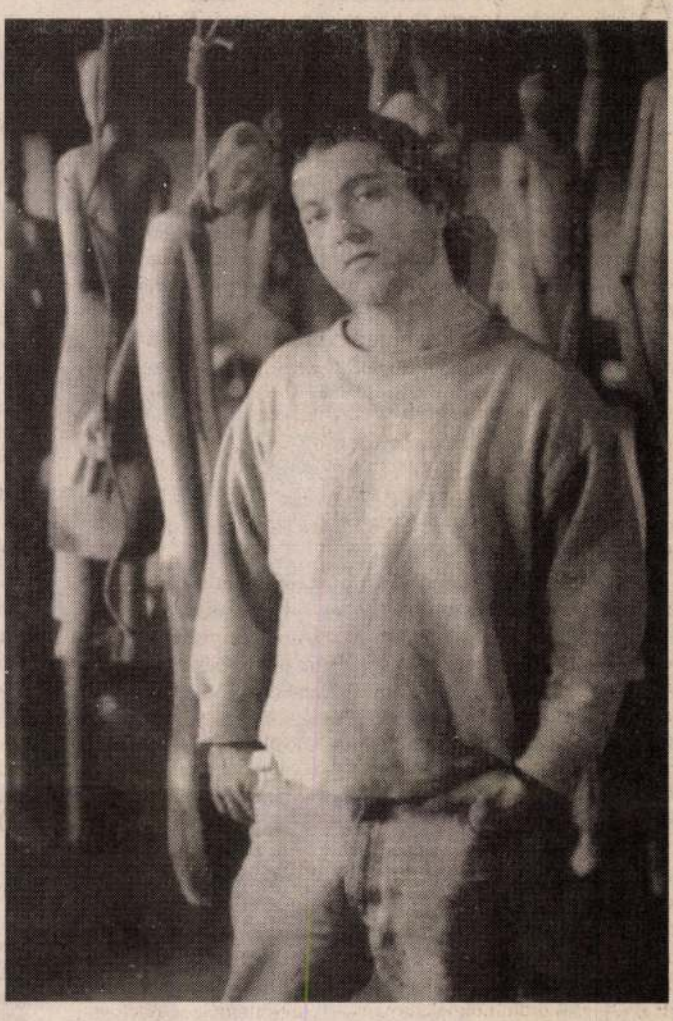

A tizenhét függő figurából álló csoport Böröcz New York-i, azaz brooklyni stúdiójában – melyet Daniel Carney-val, a zeneszerzővel együtt bérelt – készült. Nem véletlen, hogy ennek a szoborcsoportnak hangja van: minden egyes üreges figura megszólaltatható, mint egy dob. Carney ugyanis elektronikus zenét komponált maga faragta hangszerekre, és ez hívta fel Böröcz figyelmét a szobrok ősi funkciójára, arra, hogy az ősi és primitív kultúrákban a plasztika mindig többet jelentett, mint a kép: lélek lakozhatott benne. Két éven át dolgozott a szobrokon; 1989–1990 a csoport keletkezésének hivatalos dátuma.

A New York-i Bronx Museum főhelyen állította ki 1990-es évi Aims Program kiállításán, mely az élvonalbeli fiatalok seregszemléje, s a mű felkeltette dr. Budai György, a modern művészet egyik kitűnő ismerőjének és gyűjtőjének a figyelmét.

Böröcz életének és művészetének krízispontján kezdett el ezen a csoporton dolgozni. A téma, az akasztás mint kivégzési mód, tömeggyilkossági módszer, még gyermekkorában kezdte foglalkoztatni, aztán elkísérte mindenhová ez az igazi közép-kelet-európai motívum, amely elől Böröcz nem akart elbújni New York-i egzisztenciájának történelemhigiénikus művészi bástyái mögé.

Műve nyersanyagának egy New York-i park hulladék platánfáit gyűjtötte össze, az elbitangolásra szánt, senkinek sem kellő törzseket és ágakat, lyuggatottakat és csonkákat. A platán jó akusztikájú fa, könnyen is művelhető, noha ezek már sérült fák voltak, és Böröcz ezt bele is tervezte a művek alakításába. Természetesen alakította őket: proporcióik keresztül száguldanak a gótikus katedrálisok kapubélelő szobraitól Giacometti szobrainak anatómiájáig. És míg szépségük átszellemülten gótikus, az egész csoport összhatásában a román katedrálisok komor apokalipsziseit idézi. A fa megmunkálása, annak technikája rendkívül ökonomikus és ugyanakkor mesteri: a figurák kompozíciójának és az összkompozíciónak megtörése nélkül tud beleszőni olyan gesztusokat a megformálásba, mint a Milói Vénusz szemérem-gesztusa, vagy a Krisztus Pantokrator – Kozmikus Király Krisztus – logoszának kettős újfelmutatása, jelezve, hogy ezek az áldozatok mindenek ellenére megőrizték győzelmüket a halálon.

Böröcz most negyvenéves. Nyolcvankettőben végezte el a főiskolát, évekig Derkovits-ösztöndíjas volt, ugyanakkor Erdély Miklós Indigó alkotócsoportjának egyik, ha nem legtehetségesebb tagja. A csoport két évig a Szépművészeti Múzeum falai között dolgozott, ott, ahová most Böröcz művészete hazaérkezett. Ezúttal valami éppen idejében.

Baránszky László

1996. november 23., szombat

Millenniumi tükör

Az oroszlán megszelídítése

Egy felségsértésért hat hónapi elzárásra ítélt újságíró a Markó utcai börtönben A király címmel terjedelmes könyvet írt, amely éppen a millennium esztendejében jelent meg. A könyv nagy föltűnést keltett, ami nem is csoda, hiszen szerzője, ifjú Ábrányi Kornél, az előkelő, jóhírére kényes, Eördögh famíliából származott, s mint az Apponyi-féle Nemzeti Párt vezető alakját, korábban a nemzeti függetlenség elszánt harcosaként tartották számon, börtönben írt művében viszont szenvedélyes királyhűségéről adott tanúbizonyságot.

A Szabolcs megyei ősi Eördögh-birtokot azonban nem az ifjú, hanem még apja, idősb Ábrányi Kornél számolta fel, amikor művészi hajlamainak engedve Budapestre költözött, hogy teljesen a zenének szentelhesse életét. Ifjú Ábrányi Kornél már a fővárosban született. Az irodalom szeretetét a pesti piarista gimnáziumban tanulta meg. Még középiskolás, amikor írásai jelentek meg a Magyarországban és a Nagyvilágban. Huszonkét éves korában megszöktette Schwartz Máriát, egy budai halászmester alig 16 éves lányát, és Máramarosszigeten a család beleegyezése nélkül feleségül is vette.

Először nagy volt a felháborodás, apja ki is akarta tagadni, később azonban megbocsátott, s beajánlotta fiát a család régi, befolyásos barátjához, Lónyai Menyhérthez. Lónyai, aki akkor éppen pénzügyminiszterként tevékenykedett, ifjú Ábrányit odavette maga mellé segédfogalmazónak. Itt egy évet töltött el, majd áthelyezték a miniszterelnökség sajtóosztályára.

Közben színdarabokat is írt, s amikor egyik vígjátéka akadémiai dicséretben részesült, úgy gondolta, hogy a továbbiakban – apjához hasonlóan – ő is egészen a művészetnek szenteli életét. Otthagyta állását, s elszegődött az akkor alakult Közérdek című lap színházi és irodalmi rovatvezetőjének. Az 1870-es években sorra jelentek meg regényei, drámái és publicisztikái. Dolgozott a kormánypárti élclapnak, a Borsszem Jankónak, a Nemzeti Párthoz közel álló Kelet Népének és a Magyarországnak. Később a Pesti Naplóhoz került, ahol végigjárta a szerkesztőségi ranglétra valamennyi lépcsőfokát: 1882-ben kinevezték főmunkatársnak, tíz évvel később pedig főszerkesztőnek. A politikai életrajz műfaját, amely az idő tájt a gyors siker egyik biztos receptjének számított, különösen kedvelte. Kákai Aranyos II. álnéven a többi között portrét írt Tisza Kálmánról és Andrássy Gyuláról. Sikereinek csúcsán mindkét irodalmi társaság – a Petőfi és a Kisfaludy is – tagjai közé választotta.

Talán nem volt olyan műfaj, amelyet Ábrányi ne művelt volna, de olyan lap is kevés lehetett, amelynek ne adott volna kéziratot. Ő a korszak egyik igazi főhivatású irodalmi mindenese. Sűrűn ontja írásait, melyeket éles hang, friss, közérthető, az élőbeszédre emlékeztető stílus, de az ezzel együttjáró, sokszor bántó felszínesség jellemez. Ez utóbbi különösen regényeiben nyilvánult meg, amit Gyulai Pál, a korszak egyik kiváló kritikusa gyakran szóvá is tett. Igaz, ő a másik szekértábor tagja volt, a Kisfaludy és a Petőfi Társasággal szemben az Akadémia klasszikus értékrendjét képviselte, s ehhez az is hozzátartozott, hogy élesen támadta azokat az írókat, akik – mint Ábrányi is – az irodalomból akartak megélni, s akik ezért szükségképpen „egy jól dotált költői papirendet" alkottak.

Ábrányi a regényeiről és színdarabjairól írott kritikák elmaraszta lóan megjegyzéseit személyes támadásnak, gáncsoskodásnak vette. Különösen Gyulaira haragudott, s minden kritikájára viszontválaszolt. Ábrányi valamelyik Gyulainak címzett írásában a kritikus két fajtáját különböztette meg, az egyik a méh-típus, a másik – ilyen Gyulai is – a darázs, aki mérges fullánkjával csak rombolni tud. Igaz, azért nem lehetett mindent a kritikusok rovására írni, Ábrányi regényei nem fogytak, drámái sorra megbuktak. Csupán azzal vigasztalta magát, hogy „nemes barátjának", Jókainak nagy örömet szerzett, amikor Róza asszony ötvenéves színészi pályafutásának jubileumán elszavalta alkalmi költeményét.

Ahogy a „darazsak" támadásai szaporodtak, Ábrányi egyre gyakrabban hangoztatta, mivel Jókai regényíró művészete elérhetetlen magasságokban állott előtte, a színpadon pedig Csiky Gergely aratta le valamennyi babért, ezért ő visszavonul a művészettől, hogy egész tehetségével a politikát szolgálhassa.

Amikor korábban otthagyta jól fizető állását a miniszterelnökségi sajtóirodában, hasonlókat nyilatkozott, csak ellenkező előjellel, akkor éppen a politikát készült elhagyni. Leköszönt a Kisfaludy és a Petőfi Társaság tagságáról is. Mivel az utóbbinak az idő tájt Jókai volt az elnöke, Ábrányi természetesen nem mondott le arról a látványos gesztusról, hogy nyílt levelet intézzen az elnökhöz, amelyben lemondását a többi között ezzel indokolta: „Éppen a Méltóságos Elnök Úr egyik regényéből tanultam meg, hogy »jókor elmenni – ez az élet titka«." Ezek a fordulatok még néhányszor megismétlődtek pályafutása során.

A Nemzeti Párt képviselőjeként került a parlamentbe. Főként a Pesti Naplóban tette közzé politikai nézeteit, amikor pedig ő lett a lap felelős szerkesztője, e hasábokon nyíltan is meghirdette a Nemzeti Párt programját. Hangja egyre élesebb, harcosabb. Robusztus termetével, a legújabb angol divat szerint szabott öltönyeivel, felöltőivel, cilinderével és esernyőjével a korszak egyik legismertebb figurái közé tartozott. Sajátos pofaszakálla, amelyet nem beretváltatott sem könnyedén Ferenc Józsefesre, de nem hagyott Kossuth-formán sem elvadulni, pontosan kifejezte politikai álláspontját: nem tartozott sem a kormánypárti, „szabadelvű óriáskígyók", sem a „függetlenségi tigrisek" közé. A kortársak szerint Ábrányi leginkább egy oroszlánra emlékeztetett.

Igazi arszlán (lion) volt, nemcsak a szó divatfi értelmében, de erre vallott vad természete is. Amikor egy, a lapjában megjelent, állítólag felségsértő cikk miatt házkutatást tartottak a szerkesztőségében, Ábrányi az eljáró hivatalnokra ráfogta a papírvágó kést. Ekkor „a hatóságokkal szemben tanúsított fegyveres ellenállás miatt" hat hónapi fegyházbüntetésre ítélték. Az egész város hősként ünnepelte, a nők rajongó levelekkel ostromolták. Ábrányi a börtönben újra a szépirodalom felé fordult, s megírta A király című, Ferenc Józsefet dicsőítő regényét. A Nemzeti Párt azonnal kitagadta soraiból, a párt vezetői még ahhoz sem járultak hozzá, hogy Ábrányi nyílt ülésen védhesse magát.

Akkor egy időre megint visszavonult a politikától. Közben, miután első nejétől elvált, Karlsbadban megismerte Tömöry Adriennt, akit hamarosan feleségül is vett. Talán éppen az ő biztatására verses regényt írt – majd hamarosan kinevezték a miniszterelnöki sajtóosztály főnökévé.

Lipp Tamás

Beszélgetés Csákányi Eszte

Pászt Patricia

– Nálunk ez az első Weill-est, s világon azonban már jó ideje re szát éli Weill muzsikája. Önt mo inspirálta ez a szerző?

Fotó: Pélyi Nóra

– Természetesen tudtam azo nagy előadókról, akik Weillnek ed lön figyelmet szenteltek. Hallottan és Ute Lemper estjeiről – az utó legalább öt olyan CD-je is me amelyen Brecht és Weill dalait éne dekes módon idősebb, negyvenes jut eszükbe, hogy ezzel foglalko Lemper, Milva és Marianne Faith most érkezik Magyarországra eg Weill-műsorral – mindnyájan e negyvenévesek. Ez bizonyára ner len; ez a korosztály, úgy látszik, megértik Weillt, izgalmasabbnak dalait. Az én „Weill-történetem" ként úgy kezdődött, hogy egyszer ben felkértek, énekeljek el tőle A Surabaya Johnny-t választotta megpróbáltak lebeszélni, merthog sorban csupa vidám dal hangzik én azonban ragaszkodtam ehhez hoz. Az adás előtt volt egy próba, a felvétel, ami után odajött ho egyik műszakis srác és azt mon hitte volna, de egész este a Johnny-t dúdolta. És azt hiszer pontosan ezt akarta elérni. Olyan lenül belemászik az ember fülébe lejébe a muzsikája, hogy aki egy lotta és ráérzett, sosem fogja elf És amikor ez a srác így reagált után, akkor éreztem meg, hogy ne zel kellene foglalkoznom. Belem egy őrületes munkába – még ma gyunk kész vele, folyamatosan a egész és további nyolc számmal fo ni az est, tehát még nincs lezárva

– Hogyan választotta ki a da idézeteket, amelyek műsorára ke

– Weill két évet élt Párizsba Amerikába emigrált, s ez idő alatt dalt írt. A magyar közönség általál a Koldusoperát, a Mahagonnyt és Endet ismeri; többi dalát azonba lyek nem ezekben a színpadi mű szerepelnek nemigen hallotta. Ped lunk sokat előadottakon kívül We harminc-negyven nagyobb művet geteg songot írt. Azt akartuk hát, emberek megismerhessék a Szep dalt, vagy a Youkalit. Szerettük vol slágergyanúsabb dalokon keresztü

Szúrópróba

Az elmasz iskolája

Nyerges András

Nem létező irodalmi életünk időnként sirámoktól hangos: kettészakadt az írótársadalom, sokan már nem is köszönnek egymásnak, mások meg protokolláris alkalmakkor sem hajlandók az együttszereplésre, hogy legalább az egység látszata megmaradjon. Nehéz ezekből a panaszokból nem kihallani a nosztalgiát a negyven évig tartó Treuga Dei iránt, melynek fentről vezérelt szócsöve Darvas József volt, hol miniszterként, hol meg írószövetségi elnökként. Tény és való, hogy abban az időben volt köszönőviszony, együttszereplés, látszatmegóvás – azon az áron, hogy senki sem mondja ki, amit gondol (úgyse lenne hol kimondania), sőt, azt is elhiteti önmagával, hogy amit nem szabad, azt nem is gondolja. Túl sokáig tartott ez a hipokrízis, és nemcsak ez: mindarról, ami ezt a negyven évet megelőzte, előbb beszélni sem lehetett, később – a pártállami idők vége felé – megkezdődött a nagy elmaszatolás, a kamuflált tényfeltárás, az irodalmat szétszabdaló, megosztó ellentétek tárgyalása a nemkívánatos részletek elhallgatása mellett. Ami sehogyse szolgálta volna a kultúrpolitika aktuális érdekeit, afölött „nagyvonalúan" át kellett siklania, bizony, még a filológiának is. Múltbeli, modellértékű esetek – amelyek igazi megismerésének (például a rendszerváltás után) hasznát vehettük volna – így degradálódtak a mának mit sem mondó kuriózumokká.

Az irodalmi élet mai kettészakítottsága egész pontosan egy 1990-ben közreadott írásműtől eredeztethető, amely magyarokra és zsidókra, ennek megfelelően politikailag vétlenekre és vétkesekre szálazta szét a lakosságot, azt pedig ebben az országban ki-ki még a zsigereiben érzi, hogy az ilyesmiből alkalomadtán mi lehet: besoroltatásunk szerint első vagy másodosztályú állampolgárokká minősülhetünk. A közvéleményt sokkolta, hogy ilyesmi – nem sokkal a rendszerváltás közös eufóriája után – egyáltalán megeshet. Talán kisebb a megdöbbenés, ha eszünkbe jut, hogy ilyesmire volt már példa: amikor 1937. augusztus 2-án, a nyilas Virradatban egyszer csak megjelent a plebejus „népi író", Erdélyi József Solymosi Eszter vére című verse, abból is akkora szakadék támadt írók és írók között, hogy a gyanakvás és ellenségeskedés soha többé nem tűnt el s nem szűnt meg, sőt, éppen mert tisztázás helyet következett, átmeneti hibernálás után zálható és – mutatis mutandis – mint a dott irodalmi hagyománya, folytatható

Az idén, születésének centenáriu mára élő örökséggé előléptetett Erdé igazán azért érdekes, mert szemlélteth az áthidalhatatlan irodalmi szakadéko mert a „népfrontos" baloldal reagálá konzekvenciák helyett azok elkenése folytában ápolt tradíció, sőt, beidegző maradt.

Erdélyi versére elsőként Rónai M háborodást tükröző cikke válaszolt a P költő halálára címmel visszamenőleg is a Solymosi Eszter írójától, de így: „I versével retrospektíve is tönkretette N IS, amit alkotott." (Erről írta Méhely I giai lapban: „A Lipót körúti sakterúj Erdélyi Józsefet Solymosi Eszter vére okából a szemita gyűlölet árjába fulla (aki alighanem már „népfrontos" m nap múlva, szintén a Pesti Naplóban t

BÖRÖCZ ANDRÁS

RÖVIDEN

A ZALAEGERSZEGI GOLDSUN HŰTŐIPARI RT. 320 dolgozója közül 120-at pénteken felmentettek a munkavégzés alól. Ez a megyei munkaügyi központnál októberben előrejelzett 150 fős elbocsátás első állomása. Az izraeli tulajdonú társaság korábban – a három évvel ezelőtti privatizáció óta – már több mint száz embert küldött el. Minden jel szerint csődközeli helyzetben van a Goldsun: az év első felében mindössze 20 százalékos volt a kapacitáskihasználtság és 364 millió forint a veszteség.

A COFINEC S. A. az év első kilenc hónapjában 19,2 millió francia frank nettó veszteséget könyvelt el. A csomagolóanyagokat gyártó és forgalmazó társaság 492,8 millió francia frank árbevételt ért el, ami egy százalékkal kevesebb, mint a tavalyi év hasonló időszakának árbevétele. A társaság tőzsdei gyorsjelentése szerint az alacsony eredmények a magyar gazdasági növekedés lassulására is visszavezethetők.

A 8-AS SZÁMÚ FŐÚT Vas megyei szakaszára négy éven át legalább évi 200-250 millió forintot kellene költeni. Amennyiben nem kezdődik meg rövid időn belül a mintegy 85 kilométeres útszakasz rehabilitációja, úgy hamarosan forgalmat lassító korlátozásokat kell bevezetni.

TIZENKÉT HÓNAPOS futamidejű kincstárjegyeket pénteken 14 milliárd forint összegben értékesítettek az aukción. A meghirdetett mennyiség 14 milliárd forint volt, melyre összesen 33 milliárd forint értékű ajánlat érkezett. A kibocsátott összes mennyiség 15,5 milliárd forint. Az aukción az átlagos eladási ár 82,2 százalék volt, az átlagos éves kötvényegyenérték-hozam 21,82 százalékot ért el.

GÖDÖLLŐ ÚJ, harmincezres vonalú telefonközpontját ünnepélyes keretek között adta át pénteken a francia–izraeli többségi tulajdonban lévő Digitel 2002 Rt. A Digitel 2002 Rt. 25 milliárd forintos beruházással Vác és Gödöllő körzetében 63 településen épít ki új vonalakat.

A MÁV MŰKÖDÉSÉT VESZÉLYEZTETI a vállalat gázolajbeszerzését ideiglenesen felfüggesztő határozat. A MÁV mindössze hat napra elegendő készlettel rendelkezik – hangsúlyozta Szentgyörgyi Tamás, a MÁV Rt. gazdasági vezérigazgató-helyettese. A gázolajbeszerzések felfüggesztéséről a Közbeszerzések Tanácsa november 7-én döntött azt követően, hogy a bizottsághoz fordult a MÁV gáz-

Atomcsendélet fémszínekkel

A rekordok után mintaerőmű marad-e Paks?

(Folytatás az 1. oldalról)

Ilyenek hatására kapott levelet egy nagykövettől *Dunai* Imre volt ipari miniszter, egy multinacionális vállalattól pedig *Hegyháti* József helyettes államtitkár.

A gazdasági ellentmondások mellett biztonsági kérdések is fölmerültek az atomerőműben. Erről ad jelt *Vajda* Györgynek, az *Országos Atomenergia-bizottság* elnökének nemrég egy *bécsi* nemzetközi tanácskozáson tett kijelentése, mely szerint Pakson folyamatosan veszélyforrást jelentenek a személyi feszültségek.

A szakember utóbb a *Magyar Nemzetnek* kifejtette: azok a politikai feszültségek, amelyek az országban jellemzőek, hatást gyakorolnak Pakson is. Az ellentétekről a tavaly ősszel megtartott sztrájk üzent először. Vajda György szerint *hiba* volt „ilyen jól fizető munkahelyen" munkabeszüntetést szervezni. Nem tudja, hogy a politikai pluralizmus és a szakszervezetek jelenléte a nyugati erőművekben is konfliktusokat okoz-e, de ez „a mi szempontunkból nem is érdekes, lényeg, hogy Paks *mintaerőmű* maradjon".

A paksi erőműben nem látnak okot aggodalmakra, noha a vezetőség nem szívesen nyilatkozik a fölmerülő kérdésekről. Az nem vitatható, hogy Paks korábban a magyar ipar egyik büszkesége volt, mert a szovjet típust *magyar elektronikával* látták el annak idején, ezáltal jobb lett a hasonló erőműveknél. Az áramfejlesztőt oroszok tervezték a '70-es évek előírásainak, elektronikájának megfelelően. Az *I. blokk* ezen a színvonalon lépett üzembe 1982-ben. Erkölcsileg elavult a berendezések egy része, csomó helyen *relés technika* működik. A karbantartás sok emberi erőfeszítést igényel.

Az *is* forrása a gondoknak, hogy az 1994-es parlamenti választások eredményeként 1995 elején végrehajtott *átszervezés* számos *személyi* változást hozott. Igaz, a hivatalos vezetői kör rámutat, hogy sokkal nagyobb vezetőváltás ment végbe 1992-ben! Utóbb „csak az 1992-ben nem sikeres változtatásokat" kellett kijavítani, s a változások mindössze hét–nyolc embert érintettek.

Csakhogy éppen az erőmű látógatóközpontjában ma is osztogatják *A rekordok éve 1994* című prospektust, amelyből kitűnik, hogy *hét területen* érték el *az erőmű fennállása óta a legjobb eredményt*. Többek közt villamosenergia-termelésben 1994 volt a legjobb: akkor 14 milliárd 49 millió kilowattóra áramot fejlesztettek. *Ha hét „leg"-et érnek el egy évben, akkor a külső szemlélő nem érti, miért kell utóbb hatalmas átszervezést végrehajtani.*

Ráadásul egy másik változtatással a pártállamban pozícióban volt vezérigazgatót a *Magyar Villamos Művek Rt.* igazgatóságába helyezte a kormány, egyúttal Pakson tanácsadói állást is kapott a régi vezető, egyes hírek szerint *havi 320 ezer, mások szerint 330 ezer forintért* – ám nem születnek *dokumentált* tanácsok.

Az erőmű mai vezetősége ebben nem lát „semmi kivetnivalót". A szóban forgó volt vezérigazgató tényleg jelentős eredményeket ért el a paksi erőmű létrehozásakor és az első tíz év üzemeltetése során – emlékeznek vissza. Tapasztalata van, s ezt érdemes kamatoztatni. Ugyanakkor az MVM igazgatóságában közvetlenül a tulajdonosnál tudja képviselni a paksi erőmű érdekeit.

Mindez felidéz egy másik esetet, amelyben a '90-es évek legelején a *Pónya* József akkori vezérigazgató *Medgyesssy* Péter bankját, a *Magyar Paribast* alkalmazta tanácsadóként, ám a tanácsokat *senki sem olvasta,* s utóbb meg is feddtek egy pénzügyi vezetőt, mert Pónya távozása után még hosszú hónapokig fizette a banknak a hatalmas havi járandóságot.

Frissebb indulatokat kelt egy amerikai utaztatás. Egy munkapályázatra amerikai tulajdonú cég is jelentkezett, s épp az elbírálás időszakában utazott Amerikába a céghez a műszaki vezérigazgató-helyettes és a tanácsadó. Hogy ki fizette az utazás számláját, erről csak ellentmondásos hírek keringenek. A paksi erőmű sem előtte, sem akkor *feleségeket nem* utaztatott – szögezi le a vezetőség. Az erőműre csak a műszaki vezérigazgató-helyettes ötnapos utazási költsége hárult, ez pedig az önálló külkereskedelmi joggal rendlekező Paksi Atomerőműnél elenyésző. Mégis zavart kelt, hogy az utat az erőmű utazási irodája szervezte meg mind a négy embernek.

Három embert váltottak le egy közelmúltbeli eset okán, amikor egyik nap „fémreszelékről", másik nap *hétkilós tárcsáról* terjedtek a hírek, jelezvén, hogy *valami bent maradt* a II. blokk hűtőkörében. A paksi erőmű tájékoztatáspolitikája nyitott – mutatnak rá a vezérkarban. A Heti *Tájékoztató* szeptember 1-jei számából, amely 2500 példányban jelent meg, a környező polgármesterek, a helyi sajtó vezetői értesülhettek a II. blokk főjavításának körülményeiről. Olvashatták: idegen testeket találtak, folyik a vizsgálat.

A vizsgálatban azt állapították meg, hogy bent maradt a szerkezetben az éppen a leeső tárgyak ellen védő tárcsa. Tizennégy évig működött ez a rendszer jól, most okozott zavart. „Mindez nem kérdőjelezheti meg a paksi erőmű biztonság melletti elkötelezettségét és eredményeit" – jelentik ki a paksiak.

Egy évvel ezelőtt a helyi szakszervezet tanulmányban jövendölte meg, hogy az átszervezésnek hasonló következményei lesznek. Igaz – mint a vállalatvezetőség mondja – „a szakszervezetnek minden átszervezésnél volt véleménye, így 1990-ben is, 1992-ben is felemelte a hangját. Olyan változtatások ellen is tiltakoztak, amelyek nem az ő kompetenciáik".

Kiélezte az ellentéteket a „káeftésítés" is, noha az irányítók úgy vélik: „Már túl vagyunk rajta, *béke van, minden működik*". Júliusban vállalkozásba került a szállítás, a lakótelepi szolgáltatás, a foglalkozás-egészségügy, szeptemberben a fegyveres őrség egy része. A kft.-k szervezésekor az első kérdés az volt: *ki akar tulajdonos lenni*. Az emberek tulajdonossá váltak, és „nem érzékelhető, hogy lenne bárminemű hangulati gond".

A belső munkapiacon hírek szerint különösen jól érvényesül bizonyos *Neutron Kft.*, amely névlegesen ugyan nem, vélekedések szerint viszont az egyik korábbi vezető *égisze* alá tartozik. Más vélemények szerint ellenben sok kft. van. „Ott van az *Április 4. Kft.*, ott van a *Vegyépszeré* vagy a volt városgazdálkodási üzemből levált és már minősítést szerzett cég, s egyik sem élvez különleges előnyt." Az említetteken kívül egy bizonyos *Atomix Kft.* is fontos…

E cégek bevonásával is a főjavítás Pakson 25 napot vesz igénybe, míg a hasonló finn erőművekben 16–17 napig tart ez a munka. Programot indítottak *karbantartási segédeszközök* beszerzésére, amelyekkel időt lehet nyerni. Mindezt reményteljessé teszi, hogy a nagyrészt lapunkban nyilvánosságra került konfliktusok nyomán az utóbbi hetekben a PA Rt. vezetősége a korábbinál barátságosabban, építőbben lép kapcsolatba a dolgozókkal, s igyekszik alkotó együttműködést kialakítani.

Molnár Pál

Európai kapcsolás

A magyar villamosenergia-rendszer számára az egyetlen lehetőség a csatlakozás a nyugat-európai villamos rendszerhez, UCPTE-hez, amely 1997-ben valósulhat meg. Ezt Lengyel Gyula, a Magyar Villamos Művek Rt. vezérigazgatója hangoztatta a Villamosenergia-termelők és Elosztók Nemzetközi Szervezete (UNIPEDE) budapesti sajtótájékoztatóján tegnap. Az egységes nyugat-európai villamosenergia-rendszerrel, az UCPTE-vel egy évvel ezelőtt kezdett párhuzamos működést a visegrádi négyek által létrehozott rendszertömörülés, a Centrel – jelentette az MTI. Az együttműködés bővítése napirenden van: újabb kapcsolatokról tárgyalnak Észak-Afrika, Ukrajna, Fehér-oroszország és a Távol-Kelet irányába. Magyarország már teljesítette a csatlakozás feltételeit, noha a tartalékok kiépítésénél még vannak tennivalók.

Sárközy Tamás a szabályváltozás okairól

Felülvizsgálják a társasági jogot

Tavaszra elkészül a gazdasági társaságokról szóló törvényt felváltó új jogszabály – jelentette be *Sárközy* Tamás egyetemi tanár, a Magyar Jogászegylet elnöke tegnap a Budapesti Ügyvédi Kamarában rendezett tanácskozáson, amelynek központi témája a társasági jog felülvizsgálata volt.

Az igazságügy-miniszter által társas vállalkozások bejegyzésének egyszerűsítését célozza, a korszerűsítés nyomán 30–60 napra rövidülhet a bejegyzési idő. A két törvény várhatóan 1998. január 1-jével lép életbe. A professzor óvott attól, hogy a kisvállalkozók esetében egyszerűsítés jegyében a cégbejegyzés jogát a bíróságok helyett a kamarák hatáskörébe adjanak. Jelenleg magas a bejegyzett vállalkozások száma. Ennek a jó része, több mint fele, valódi vállalkozás marad.

A társasági formák köre nem bővül, de a kft.-k esetében várhatóan egymillió forint helyett hárommillió forint, míg a részvénytársaságok esetében legalább 20 millió forint induló tőkét írnak elő.

Lakos László nem mondott le

(Folytatás az 1. oldalról)

Kis Zoltán – aki korábban lapunkban esetleges távozási szándékáról nyilatkozott – megerősítette: *semmi nem utal arra,* hogy a miniszter lemondását fontolgatná, ez a hír bizonyosan nem igaz.

Értesülésünk szerint másfél hónappal ezelőtt csakugyan *felmerült,* hogy a tárca vezetősége *együtt távozik,* ha a jövő évi agrár költségvetés nem haladja meg a 88 milliárdot. Ismert az is, hogy *Orosz* Sándor, az Országgyűlés mezőgazdasági bizottságának MSZP-s elnöke korábban a sajtó hasábjain többször leszögezte: a kormánypárti honatyák egy része *nincs megelégedve* Lakos László tevékenységével.

(n. t.)

Levéltitok

A *József* Attila-vitában az irodalmárok győztek. A *Szabad ötletek jegyzéke* és más nem közlésre szánt szövegek ma már nemcsak az életmű kutatóinak, hanem a nagyközönségnek is a rendelkezésére állnak. A kórlapok nyilvánosak. A régi vitát egy friss könyv idézi az eszünkbe. A *Mundus Kiadó* közzétette *Magasból a mélybe* címmel *Latinovits* Zoltán harminchét, *Beke* Albert irodalomtörténésznek címzett levelét. A szigorúan magánközlések 1958 decembere és 1961 októbere között íródtak egy barátnak, aki élete legnehezebb időszakában, a vidéki színészkedés első idejében Latinovits mellé állt. Abban a periódusban, amikor a színésznek a nagy fellángolások és nagy alászállások, a remények és kétségek minden napját megédesítették, illetve megkeserítették. *„Nincs bennem életkedv, akaraterő. Súlyos zavarok és káosz van bennem"* – írja, majd két hónap múlva boldogan jelenti: *„Ma valami csodából a régi lángnak egy-két parazsát sikerült újra felszítani magamban..."* Beke Albert könyveket küld, és minden bizonnyal bölcs leveleket, jó tanácsokkal, jelezve, Latinovits lelki gondjai, szexuális kudarcai nem egyedi, nem megoldhatatlan problémák. És Latinovits Zoltán, a színész és az ember lassan magára talál, és már nincs szüksége a józan tanáremberre, a lelki segélyre. Nem gyógyult meg véglegesen, de tudja, hogy mit akar, hogy mit ér. A művészetét bíráló levelet azonban visszaküldi, megszakítja a kapcsolatot. A barát sértett ember, és minden fórumon hangoztatja, soha nem tartotta jelentős színésznek és előadóművésznek Latinovitsot. *„Nem színész volt, hanem néptribun: neki a különböző szerepek csupán eszközök voltak önmaga legbelsőbb énjének mutogatásához."* A tézist igazolandó tette közzé most ezeket az olvasót sokszor feszengtető magánleveleket. Elege van ugyanis a Latinovits-legendából, a zseniből.

Semmi sem mentené a kiadót, ha kommentár nélkül, pusztán a címzett bevezetőjével tenné közzé a leveleket. De mert a szerkesztők is érezték, hogy egyoldalú Beke Albert portréja, felkérték *Pethő* Bertalant egy utószóra, s ő pszichiáterként és művészként is igazságot szolgáltat Latinovitsnak, akinek zsenialitása hite (és sokunk hite) szerint elevenebb, mint valaha. Ami pedig a levéltitkot illeti, kár megsérteni, mert nem nyerünk annyit, mint amennyit veszíthetünk.

(osztovits)

Igavonósok

Úgy véli a laikus, kegyes a sors ahhoz a hangszeres művészhez, akinek szólistakarriert adományoz, és kegyetlen, akit zenekari munkára „kárhoztat". Holott művészi szempontból egyformán szép és nemes feladat *Beethoven IX. szimfóniájában* játszani a szólamot, mint a *Hegedűversennyel* pódiumra állni. Persze a szólista a maga ura, a zenekari művésznek meg egész életében alkalmazkodnia kell társaihoz, és alá kell vetnie magát karmestere, igazgatója, szólamvezetője utasításainak. Ha nem tetszik nekik, ahogy muzsikál, vagy egyszerűen *nem szeretik a képét,* netán késik a próbáról három percet, fecseg, panaszkodik, lázad, ő legyen a legkiválóbb vonós, fúvós, ütős, bármikor „kispadra" vagy végleg az utcára kerülhet. Jobb tehát, ha csöndben húzza az igát. Ez a megfélemlítés taktikája.

A karmesterek, akár a hadvezérek, mindent megtesznek, hogy kézben tartsák seregüket. Van, aki elvarázsol, van, aki édesget, más lelkesít, s megint más parancsol, ellentmondást nem tűrő hangon. De a jó dirigens érzi, hol a határ, amelyen már nem léphet át, mert a zenekar kicsúszik a kezéből, és oda a produkció, a sikerek, minden, amit addig felépített.

A zenekart összetarthatja a muzsikálás öröme, de valljuk be, manapság hatásosabb fegyelmező erő a *hírnév,* és főként *a pénz.* Jó pénzért mindent vállal sok zenész, a bizonytalanságot, a rossz munkahelyi légkört is. A kérdés az: ilyen körülmények között képes lehet-e a csapat világszínvonalú előadásokra? Nehezen hihetők a mendemondák, hogy a *Bécsi Filharmonikusok* tagjai régóta szóba sem állnak egymással. Hiszen még nem fordult elő, hogy a koncerten *hallani* lehetett volna a belső vitákból fakadó feszültséget.

A *Budapesti Fesztiválzenekar* megalakulása óta komoly rangot vívott ki magának mind itthon, mind pedig a nemzetközi porondon. Amikor bizalmi válságról, viszályokról hallunk, egzisztenciális félelmekről, rendcsinálásról és hűségnyilatkozatokról, amelyek egyre halasztják a tisztázó beszélgetéseket, aggódva figyelünk.

(devich)

A Magyar Nemzet galériája

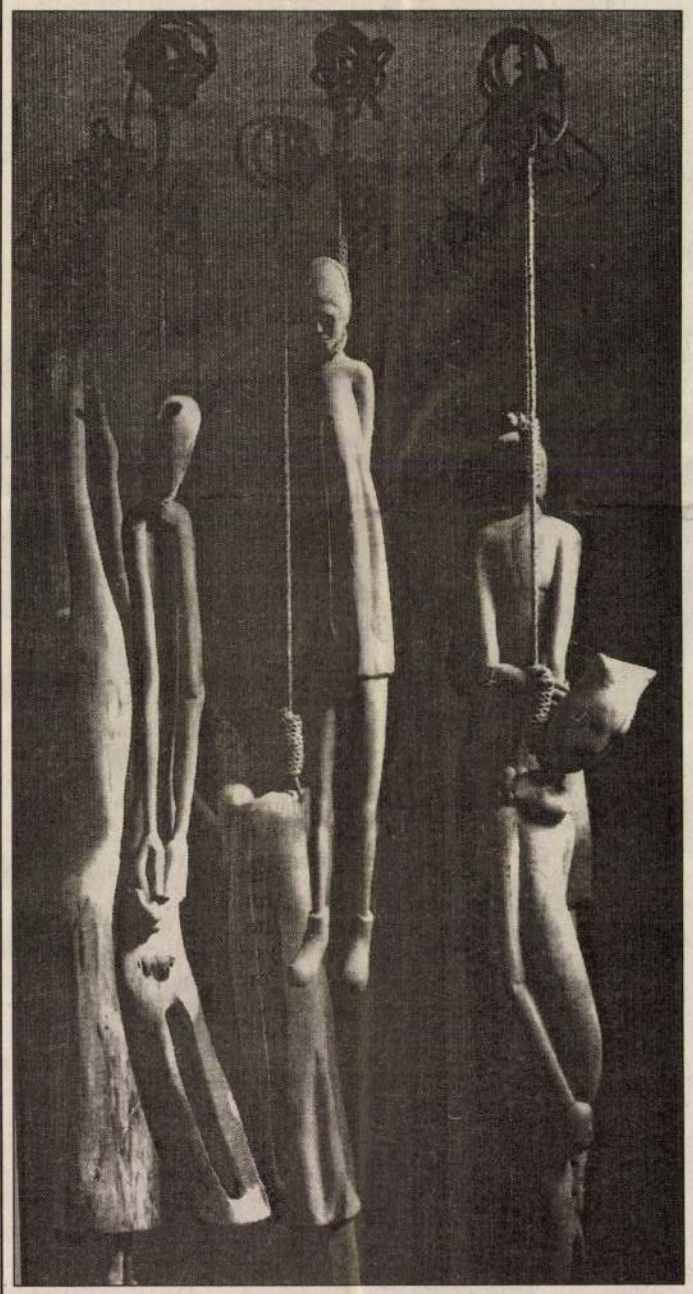

Vizsgáljuk meg az ázsiai sámánok dobját vagy az óceániai szigetvilág résdobjait, valamennyiük közös vonása, hogy megszólaltatásukkor saját szellemük beszél a hallgatókhoz. Böröcz András és Daniel Carney ennek az ősi, mágikus elképzelésnek kívántak megfelelni, tizenhét darabból álló munkájuk elkészítésekor. A zeneszerző-hangszerépítő és a szobrász Akasztottak című alkotása a múlt héten került, dr. Budai György ajándékaképpen, a Szépművészeti Múzeumba. A sokalakos kompozíció valamennyi megkínzott és kivégzett embertestvérünk emlékezetét kívánja bennünk, túlélőkben ébren tartani. Sajnos, mint arról naponta értesülünk, századunk állandóan gondoskodik a többnyire védtelen és vétlen áldozatok számának növekedéséről. Az alkotók a hangzó üregek kialakításához előszeretettel választottak elhalt vagy odvas törzseket, ágakat. Ezek „sebeikkel" a formaalakítást is befolyásolták. A műnek a szemlélőre gyakorolt hatását a látogatók mozgásával irányított megvilágításváltozások, és az ezekkel összhangban hallható hangeffektusok fogják kiegészíteni, illetve teljessé tenni.

Köldökzsinóron

Azt mondja a *Magyar Televízió Rt.-t* felügyelő kuratórium, hogy *a költségvetés alapvetően befolyásolja az intézmény perspektíváit.* Meg is magyarázzák, miért: vénebbik közszolgálati televíziónk olyan tetemes adósságot hurcol magával, hogy ekkora nehezékkel képtelen a törvény megadta függetlenség szerint élni. Majd' négymilliárdnyi tartozásuk egy részét vitatják ugyan, de ha pert nyernek is, mondjuk az *Antenna Hungáriával* szemben, adósságaik nagyobb részének rendezésére, az intézmény átszervezésére, épületeik felújítására, műszaki fejlesztésre nincs egy petákjuk sem. Ingatlaneladásról hallani sem akarnak; a reklámtilalmak elodázásában reménykednek, és költségvetési támogatásra várnak. Magyarán szólva az az új formula, melyben a közszolgálati Magyar Televízió rövid ideje él, a rendezetlen anyagi háttér miatt nem több, mint egy szépségflastrom a fogyatékosságok takarására. A mindennapi televíziós munka pedig a még '94-ben (vagy jóval korábban?) lerakott síneken döcög. A szervezeti struktúra *„kidolgozás alatt"*, a működési szabályzat *„fogalmazódik"*, a közszolgálati és az archiválási szabályzat *„előterjesztés előtt"*; azaz azok a *tartópillérek* és *állványzatok,* amelyek mentén az új, demokráciánkhoz méltó közszolgálati televízió fölépülhetne, legfeljebb az álmok, a tervek és az illúziók ködében léteznek csupán.

Vannak, akik mindezért a médiatörvényt teszik felelőssé, ostobának, károsnak, önlegyőzőnek titulálva azt. (Olyan jogértelmezés ez, mintha a büntető törvénykönyvet szidalmazná valaki a nehézkesen dolgozó bíróságok láttán.) Mások személyeknek címezik szitkaikat, az első szabadon választott tévéelnöknek, a kuratórium elnökének, tagságának, a jobboldalnak, az *Antall-kormánynak* – szabadelvű panelek szerint.

Közben pedig lázas tevékenység folyik az MTV háza táján: elnökségben, kuratóriumban, szerkesztőségekben, lövészárkokban és aknamezőkön: a kuratórium megpróbálja elérni a parlament kulturális bizottságánál, hogy 1997. július elsejéig ugyanolyan reklámtevékenységet folytathasson a Magyar Televízió, mint eddig, noha tudják, az a túlpörgetett reklám, amely ma is jellemzi a *Tv 1*-et és a *Tv 2*-őt, ellene mond a közszolgálatiságnak. (Azért csak a nyár derekáig szorgalmazzák a „szokásos" reklámidőt, mert akkor kerül műholdra a Tv 2. És ez bizony nemcsak műszaki-technikai változás lesz a kétprogramú közszolgálati adó életében, hanem új időszámítás kezdete a hazai médiavilágban.) Az MTV vezetői, akár a foltozóvargák, javítgatják, amit lehet, amit muszáj. Egy flekk a *Híradóügyre,* egy tapasz az *Objektív-kérdésre,* egy másik a *Nap-kelte problematikájára* (talán), a *Friderikusz-szindrómára*; koncepció pedig csak akkor bukkan elő, ha kiderül, lesz-e négy és fél milliárd az intézmény átszervezésére (a végkielégítések kifizetésére), 1,6 milliárd épületfelújításra, kétmilliárd műszaki fejlesztésre és 3,7(?) milliárd az adósságok rendezésére. A *Nagy Egész* működtetéséhez szükséges 13 milliárdon kívül...

Ne legyenek hiú ábrándjaink, ha ez a tömérdek pénz – mintegy 25 milliárd forint – összejön is netán, a pénzügyi lehetőségek ismeretében fogalmazódó koncepció akkor is az 1997-es költségvetési évre lehet csak érvényes, nem tovább. Mint a költségvetés köldökzsinórján függő intézmények életében mindig, régen is, most is, egy évnél messzebbre nemigen tud tekinteni, aki szellemi és szakmai alapvetésre készül. Mi nézők pedig, fütyülve a televízió költségvetési függőségére, a politikai összefüggésekre, személyi összefonódásokra, csak ülünk a képernyőnk előtt, s várjuk, hogy a közszolgálati televízió kiszámíthatóan, függetlenül, az állandóság tanúsítványaival szolgáljon bennünket.

Bennünket szolgáljon, ne hatalmi érdekeket, parlamenti arányokat, pártállami időkből örökölt médiamogulokat. Kilencvenhétben is ezt várjuk, '98-ban is, 2000-ben is. Tartani lehet azonban attól, hogy amíg az adóinkból származó, állami költségvetés élteti a Magyar Televízió Rt.-t – jaj de szomorú paradoxon ez, kérem –, mi, (köz)polgárok, hiába várjuk, hogy csakis bennünket szolgáljon. Arrafelé riszálja majd magát, ahonnan a létfenntartásához szükséges (köz)adományt reményli. Magatartásáért, mit egyesek tán szajhaságnak is neveznének, még csak meg se szólhatjuk. Élnie kell valamiből.

Lőcsei Gabriella

BÖRÖCZ ANDRÁS

A Szépművészeti Múzeum meghívja Önt
Böröcz András *Akasztottak* című szobor-
együttesének ünnepélyes átadására,
1996. november 8-án pénteken, 16 órára.
A művet dr. Budai György adományozza
a Szépművészeti Múzeumnak.
Ez alkalommal bemutatásra kerül
a szoborról készült album is.

Szépművészeti Múzeum, Budapest, Hősök tere

Böröcz András

Vasárnapi Hírek

Tárlatunk 1994. március 13.

Böröcz András: Akasztottak

Kinyitott a múzeum

A rekonstrukciós munkálatok miatt három hónapra bezárt Szépművészeti Múzeum kitűnő időzítéssel, a tavaszi fesztivál kezdetére, amikor Budapest egy hónapig hivatalosan is Európa kulturális fővárosa, pénteken délelőtt 10 órakor ismét megnyitotta kapuit.

Egy órával azután, hogy az első látogatók a múzeumba léptek, az újjáépített alagsorban népes közönség előtt, nagy társasági érdeklődés közepette a megnyitó ünnepségre is sor került.

A megnyitó beszédet *dr. Demszky Gábor*, Budapest főpolgármestere tartotta, aki örömét fejezte ki, hogy a múzeum végre rangos gyűjteményéhez és a nagy európai múzeumokhoz illő építészeti környezetben kezdheti meg újra működését. Bár a teljes helyreállítás befejezése még csak a távoli jövőben várható, a most elkészült munkák következtében, az alagsor átépítésével modern kiállító termekkel és a látogatók kényelmét szolgáló infrasturktúrával bővült a múzeum területe. Ez alkalommal az alagsor két új, oldalsó termében, amelyek egy-egy, a tetőn elhelyezett üvegpiramison keresztül természetes megvilágítást is kapnak, a múzeum két új kiállítása látható.

Az egyikben a XX. századi modern gyűjtemény anyagából válogattak egy látványos bemutatót, a másikban, a budapesti Goethe Intézettel közösen Felix Droese kortárs német művész munkáit mutatják be. A kiállítás anyaga a stuttgarti Kulturális Kapcsolatok Intézetének tulajdona, amelyet kizárólag azzal a céllal vásároltak meg, hogy a művész munkásságát nemzetközileg is ismertté tegyék.

A főpolgármester úr megnyitó beszédében azt is megemlítette, hogy a múzeum kiváló gyűjtőmunkája, a szűkös anyagi lehetőségekkel való jó sáfárkodása a gyűjtőket, magánembereket mecénálási gesztusokra, adományozásokra serkenti. Egy ilyen szép gesztus következtében kerülhetett a múzeumba, tartós letétként, a New Yorkban élő magyar szobrász, Böröcz András *Akasztottak* című, most felavatott, függesztett szoborcsoportja. A művet dr. Budai György vásárolta meg a művésztől, kifejezetten azzal a céllal, hogy egy magyarországi közgyűjtemény rendelkezésére bocsátja.

A tizenhét, platánfából faragott figuráról álló műegyüttes a tragikus téma drámai megfogalmazásán túl egyúttal különös hangszer is. Minden egyes darabja úgynevezett hasított dob, amelyeket Daniel Camey zeneszerző vájt ki a megfaragott plasztikákból.

Az ünnepi megnyitón a társművészetek képviseletében az Erkel Ferenc Kamarazenekar, a Tomkins Énekegyüttes, a Balassi Consort és a Bella Balett működött közre, zenei és táncélménnyel ajándékozva meg a közönséget.

R. G.

Buszozás csak reggel

Alacsony áron kínálja olaszországi autóbuszos társasútjait az Utazás 94 kiállításon is részt vevő To-Ma Tour, mely az idén ötödik idegenforgalmi szezonját kezdi meg. *„Olasz autóbuszos útjainkat úgy szerveztük, hogy minden esetben nappal utazhassanak vendégeink, indokolt esetben pedig tranzitszállást nyújtunk vendégeinknek”* — hangsúlyozza *Márky Tamás*, az iroda képviselője.

Nyolcnapos üdülést júniusban, Bibionén utazással együtt személyenként 10 ezer forint alatti áron kínálnak, de tíznapos *Róma—Nápoly—Pompeji—Capri* útjuk ára sem éri el a 34 ezer forintot. Akik egyénileg keresik fel Olaszországot, az olcsóbb faházas elhelyezést és apartmanos üdülést választhatják az utazási iroda segítségével, amely kedvező áron ajánl szállodákat is, Velence és Ravenna között: például júliusban is, személyenként 20 ezer forint körüli összegekért, egy hétre. Aki csak kevesebbet tud nyaralásra költeni, ugyanezért a pénzért *Lignanóban*, főszezonban, hét éjszakára bérelhet háromszemélyes faházat.

Az utazni vágyót a To-Ma Tour elviszi *Firenzébe, Rómába, Milánóba, Luganóba, a Garda tóhoz*, vagy akár *Elba-szigetére is.*

Olaszország mellett az utazási iroda szervez utakat *Ausztriába, Franciaországba, Törökországba* és *Spanyolországba.* A spanyol tengerparton két felnőtt egy tíz év alatti gyermekkel összesen 21 ezer forintért is eltölthet szállodában egy hetet, félpanziós ellátással. A Svédországba egyénileg utazók a Gdynia—Karlskrona új komphajójáratra akár itthon, a To-Ma Tour belvárosi, Október 6-a utca 22. szám alatti irodájában is megválthatják menetjegyüket, forintért.

Az utazási iroda egyébként nemcsak saját útjait kínálja, hanem több nagy és kisebb iroda ajánlatait is, így az utazni vágyók egyetlen helyen össze tudják hasonlítani a kínálatokat.

Akár vasárnap is, hiszen a To-Ma Tour Utazási Iroda a hét minden napján nyitva tart, így a mai napon is, 17 óráig.

Titkolj

Tavasznyitánykor, március kak számára megszokott progr tából szemezgetés. A nagy turis dik alkalommal szervezik me időtartamra, a kőbányai vásár

A prospektusokkal telerakott pultok láttán senki sem hinné, mennyi gonddal küzd a turisztikai ipar. *Lengyel Márton*, az Országos Idegenforgalmi Hivatal egykori elnöke találóan olyan fejőstehénnek nevezte a magyar idegenforgalmat, melyet hosszú ideje senki sem etet. Nagyon is közel járt az igazsághoz, amit néhány példa is alátámaszt.

Hat évvel ezelőtt Magyarország vállalta a világ legnagyobb utazási irodái szervezete, az ASTA soros találkozójának megrendezését, nem kevés költséget fordítva erre. Viszont a kongresszust követő évben — megduplázódott a Magyarországot látogató amerikai és angol turisták száma. Más: fél évtizeddel ezelőtt még sorra működtek

Kalandot

Nepáli gyalogtúráktól a hajóutakon át a kanadai hószántúrákig megannyi kalandot, különleges élményt kínál a *Nouvelles Frontières Magyarország Kft.* Az az iroda, amelynek anyavállalata Franciaországban székel, s amelyet ismernek szerte a világon. Az iroda elsősorban utasai egyéni igényeit igyekszik kielégíteni, s e törekvését siker koronázta az elmúlt esztendőben.

Az anyavállalat 30 éve megalakult már, és hitele a magyar turisták számára is biztonságot nyújt. A Nouvelles Frontières International jelenleg mintegy 2000 munkatársat foglalkoztat 170 franciaországi és 37 külföldi irodájában. Évente több mint másfél millió utas választja pihenésének megszervezésére a jónevű céget. A turisták, üzletemberek kényelmét szolgálja az is, hogy a cég többségi tulajdo-

Üdülést a

Mindazok, akik az UTAZÁS 94 k 311-es standját, megismerkedhet külföldi üdülési ajánlataival. A kí hegyvidéki belföldi pihenéseken k tengerparti nyaralások, ausztriai roslátogatások, valamint támogat ifjúsági belföldi nyaralások szere

Megénekelt s

Jókedvében teremtette az Úr Kerkirát. Azt a ten-

Das Museum der Bildenden Künste,
das Goethe-Institut und
das Institut für Auslandsbeziehungen Stuttgart

laden Sie ein zur Eröffnung der Ausstellung von

FELIX DROESE
Das Gleichmaß der Unordnung

und
zur Wiedereröffnung der

SAMMLUNG
DES 20. JAHRHUNDERTS

am Freitag, den 11. März um 11.00 Uhr

Einführung:

DR. GÁBOR DEMSZKY
Oberbürgermeister der Stadt Budapest

Museum der Bildenden Künste, Hősök tere

A Szépművészeti Múzeum,
a budapesti Goethe Intézet
és a stuttgarti Külföldi Kapcsolatok Intézete

tisztelettel meghívja Önt

FELIX DROESE
Rendszer a rendezetlenségben

című tárlatának
és

A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
20. SZÁZADI GYŰJTEMÉNYE

állandó kiállításának
megnyitójára

Megnyitó beszédet tart

DR. DEMSZKY GÁBOR
Budapest főpolgármestere

1994. március 11-én 11 órakor

Szépművészeti Múzeum, Hősök tere

GOETHE-INSTITUT

Meghívó

A Szépművészeti Múzeum tisztelettel meghívja Önt

BÖRÖCZ ANDRÁS
Akasztottak

című szoborcsoportjának felavatására
1994. március 11-én 11 órakor

A mű Budapestre szállítása a MALÉV támogatásával történt

BŐRÖCZ ANDRÁS

Új Művészet

1996/ júl

65.o.

11. Ld. 1143/2.

12. Bóka László főleg könyvkritikáka

13. Ld. 121o.sz.

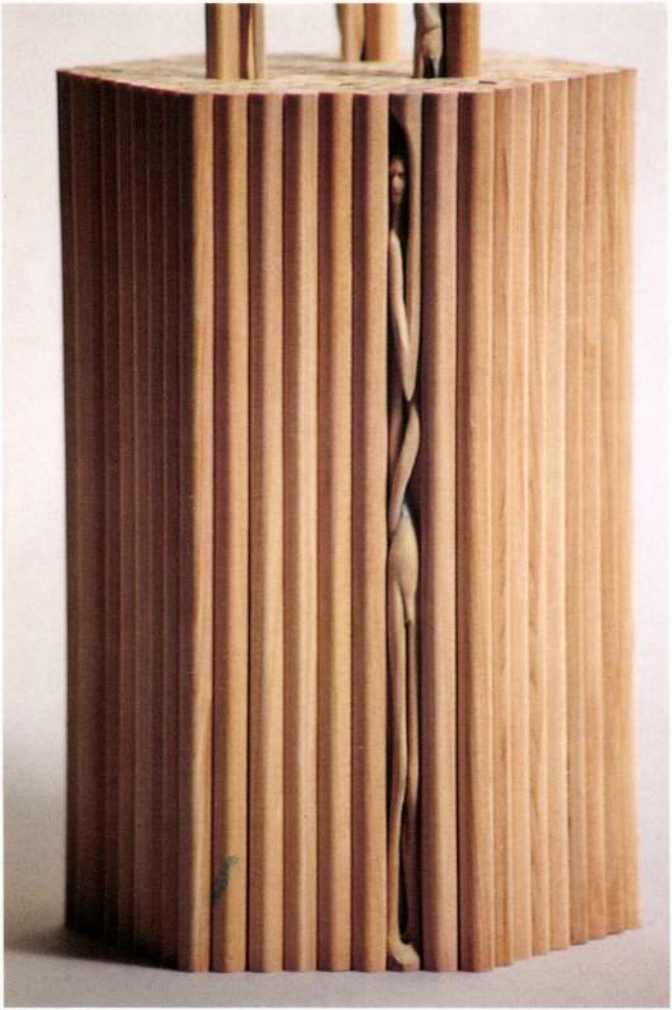

BÖRÖCZ ANDRÁS

"4 EMBER, II." 1996 részlet
ceruza, az alak mérete: 178 x 7 mm
" 4 MEN II." 1996 detail
pencils, the size of the figure 7 x ¼ inches
photo: Robbin Ami Silverberg

BÖRÖCZ ANDRÁS
Várfok 14 Galéria
Spiritusz Galéria
1996. április 11 - május 5.

ANDRÁS BÖRÖCZ
Várfok 14 Gallery
Spiritusz Gallery
April 11 - May 5, 1996
Opening: Thursday, April 11, 6 pm

A kiállítás a Tavaszi Fesztivál keretében kerül megrendezésre.
A megnyitót a Budapest Bortársaság támogatja.

VÁRFOK 14 GALÉRIA, SPIRITUSZ GALÉRIA 1012 Budapest, Várfok u. 14.
Tel./Fax: 1152-165 Szalóky Károly
Nyitva tartás: kedd-szombat: 11-18. Gallery hours: Tuesday-Saturday 11-6 pm

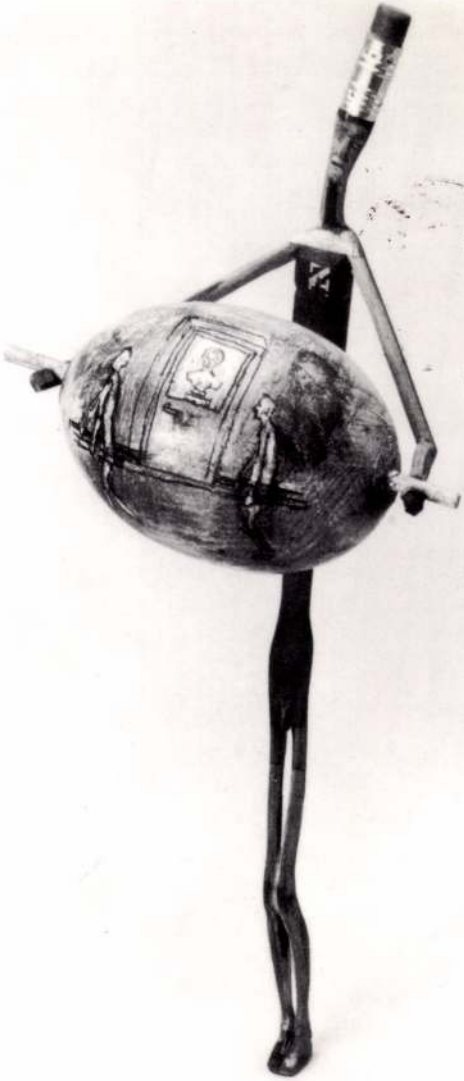

BÖRÖCZ ANDRÁS

"ATLASZ" 1995. 22 cm magas
ceruza, tojás, ceruzarajz
"ATLAS" 1995, 8½ inches high
pencil, egg, pencil drawing
Photo: Carlo Carnevali

BÖRÖCZ ANDRÁS

Várfok 14 Galéria Budapest
1995. május 18-június 10.
Megnyitó: május 18. csütörtök 18.00-20.00

ANDRÁS BÖRÖCZ

Várfok 14 Gallery Budapest
May 18-June 10, 1995
Opening: Thursday, May 18, 6-8 pm

A kiállított ceruzaszobrok a megszokottól eltérően vannak installálva, ezért a vernisszázs a galériától 20 méterre, a Várfok Borozóban (Várfok u. 10.) történik.

VÁRFOK 14 GALÉRIA 1012 Budapest, Várfok u. 14. Tel./Fax: 1152-165 Szalóky Károly
Nyitva tartás: szerda-vasárnap 10-18-ig. Gallery hours: Wednesday-Sunday, 10-6 pm

Markójan Gyula

Budapest
Heveri Gyula út 46
1156

BÖRÖCZ ANDRÁS

Tisztelettel meghívom Önt a VÁRFOK 14 MŰHELYGALÉRIÁBA
1994. március 3 - án, 18 óráról 20 óráig

BÖRÖCZ ANDRÁS

kiállításának megnyitójára

A kiállítás március 27 - ig tart nyitva, szerdától vasárnapig 10 - 18 óráig.
Szünnap : hétfő és kedd.

Néhány praktikus megjegyzés a megnyitóhoz:
A kiállított ceruzaszobrok a megszokottól eltérően vannak installálva, ezért a vernisszázs nem a galériában, hanem a galériától 20 méterre, a Várfok Borozóban (Várfok u. 10.) történik.
A borozó különtermébe való belépésre ez a meghívó jogosít.

VÁRFOK 14 MŰHELYGALÉRIA
H -1012 Budapest Várfok u. 14.
Tel./Fax:1152-165
Szalóky Károly

KIÁLLÍTOTT MŰVEK / EXHIBITED WORKS

EREDETI AKASZTÓFARAJZOK
ORIGINAL GALLOW DRAWINGS
I-XXVII. TUS / CHINA INK, 32X29 CM. 1989

TANULMÁNY AZ AKASZTÓFÁKHOZ
A STUDY OF GALLOWS
I-XX. CINKNYOMAT, RELIEF / ETCHING,
BAS RELIEF, 5X5 CM, 1992

CERUZASZOBROK / PENCIL SCULPTURES
I-XX, KÜLÖNBÖZO MÉRETEK
DIFFERENT SIZES, 1991-92

BÖRÖCZ ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA 1992. OKTÓBER 7-TŐL NOVEMBER 8-IG, **VÁRFOK 14 MŰHELYGALÉRIA** 1012 BUDAPEST, VÁRFOK UTCA 14. TELEFON / FAX: 115 2165 (SZALÓKY KÁROLY). MEGNYITÓ: OKTÓBER 7-ÉN 18 ÓRAKOR. NYITVA SZERDÁTÓL VASÁRNAPIG 10-18 ÓRÁIG, HÉTFŐN ÉS KEDDEN ZÁRVA.

EXHIBITION OF **ANDRÁS BÖRÖCZ** OPEN FROM 7TH OCTOBER TO 8TH NOVEMBER IN THE **VÁRFOK 14 GALLERY** VÁRFOK STREET 14. 1012 BUDAPEST. OPEN FROM WEDNESDAY TO SUNDAY FROM 10 AM TO 6 PM. OPENING: 7TH OCTOBER AT 6 PM.

BÖRÖCZ ANDRÁS

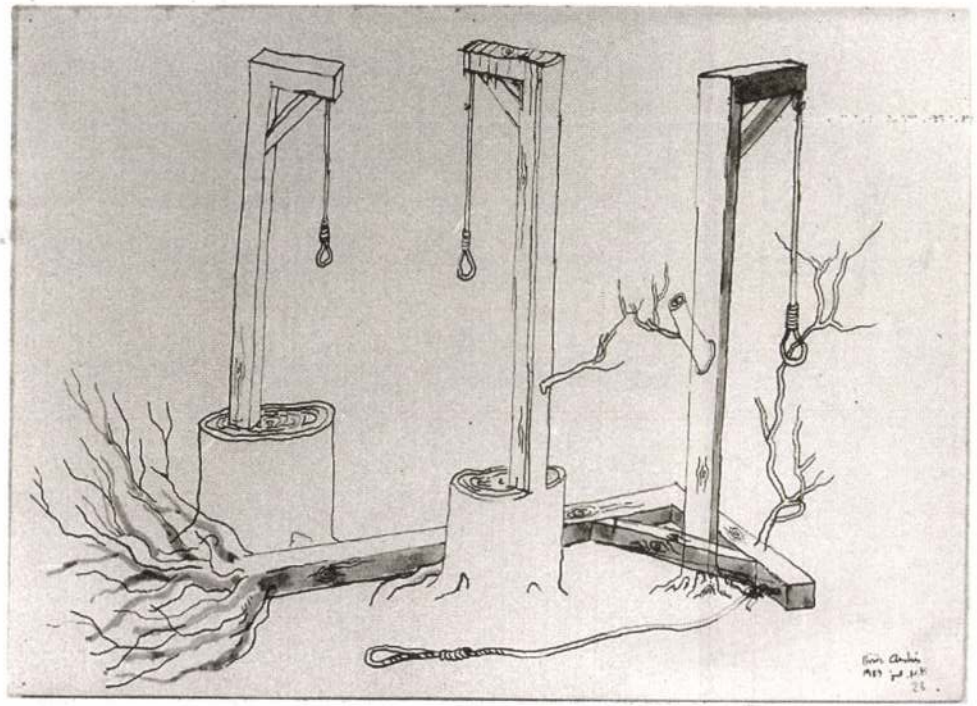

EREDETI AKASZTÓFARAJZ / ORIGINAL GALLOW DRAWING, 1989

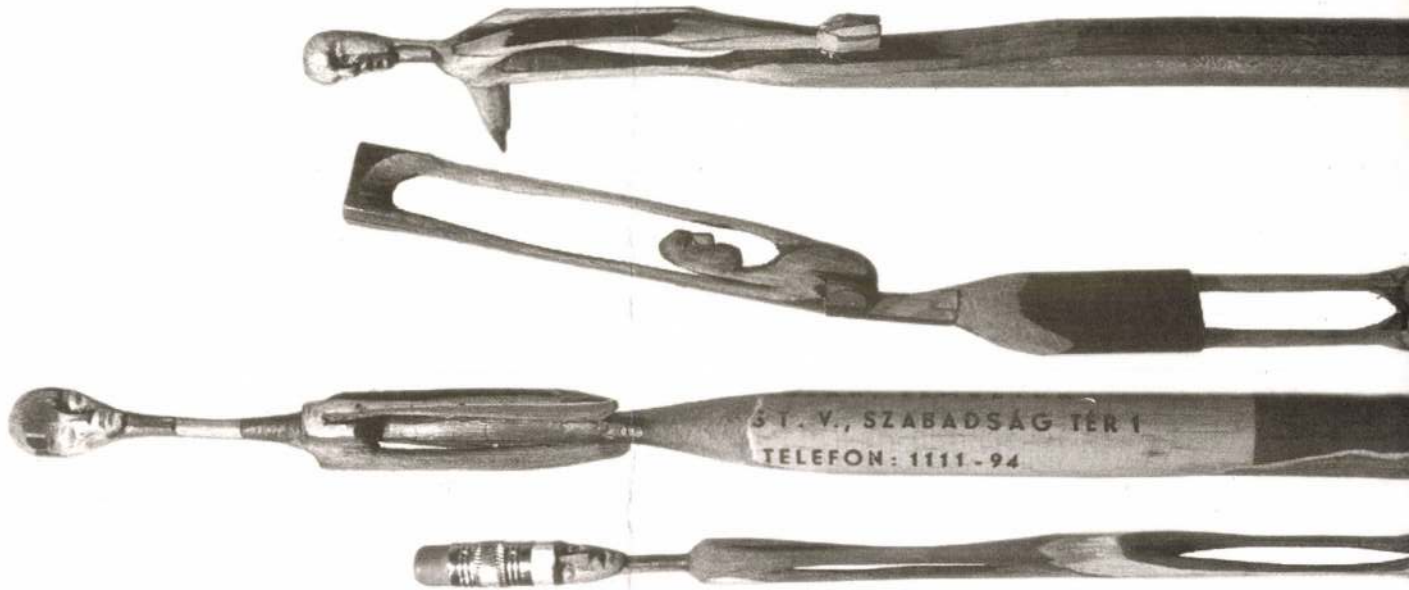

CERUZASZOBROK / PENCIL SCULPTURES, 1991-92

nagyon szemesek, a szemtelenek, a nagyon szemtelenek, a huplisak, a simák, a szegletesek és a hengeresek, a lábasok és a fazekak, a rengéses-kataklizmatikus viszonyok, között hirtelen összeütődtek, összecsördültek – mondhatnánk úgy is: veszettül karamboloztak –, púpok lappadtak le, s ütöttek ki másutt, koponyák szűkültek be a kicsapó víz és a kisziszegő levegő félelmetes robajglása közben, s a piciny csonthéjak tágultak-gonflálódtak a vad zeppelinizmus szabályai szerint; végtagok váltak le halk és száraz reccsenéssel, s dugták elő magukat mások váratlan helyekről; belek másztak-kunkorogtak a testfelszínre, s orrok-fülek gyürmélődtek befelé mindaddig, míg a vész, a Nagy Mozdulat csúcspontja múlóvá nem lett, s jött az összesimulás, a has-a-púpra, a láb-a-nyakba, a fül-a-seggbe, a szem-a-kézbe lírai és meleg, egybemosó és egybemosódó és egybemosakodó, de nem nivelláló és nem is

Balkon 1983/1

BŐRÖCZ András

Max és Móritz • RÉVÉSZ LÁSZLÓ és BŐRÖCZ ANDRÁS performance-a Egyetemi Színpad, 1983 • A rosszcsontok és a lányok • fotó: Makky György

fényezés, polírozás, lakkozás, 2. képkiállítás megnyitása, vernisszázs (előtte a festők képeiket firnájsszal bevonják).

A szócikk a maga archaizmusával az idők során már-már metafórikussá patinázódott, sőt magasztosult, a kérdés csak az: ki beszél itt firnájszról? vagy másképpen: kire vonódik mostanában rá a fény, a lakk?

Mi a vernisszázs? Vajon ünnep? Ünnep a mesternek, ki a szívét, a lelkét tárja elő, hogy takaros tehetségének gazdag kincseit a köz számára felajánlhassa. Ünnep annak, aki gondját viseli a mesternek, a helynek, az ideának, aki viszi az ügyet ügyesen előre, aki a fényképeken mindig csak szerényen mosolyog a mikrofon jobb- vagy baloldalán – még megtervezett helye sincs az állandóságban –, ám nélküle semmi, de semmi sincs. Csak a nincs lenne, a kiállítástalan-

Fotófestmények, Károlyi Zsigmond kiállítása • Székesfehérvár, Művelődési Ház. 1987 • BALASKÓ JENŐ, KÁROLYI ZSIGMOND • fotó: Pácser Attila

A Hungaroton lemezajánlata

HCD 31525 **LISZT FERENC**

De profundis
LISZT – SCHUBERT
Wanderer – fantázia
LISZT–BEETHOVEN,
Fantázia az Athén romjai témára

Philip Thomson – zongora
Állami Hangversenyzenekar
vezényel:
Kerry Stratton

Hungaroton – CDF Associates koprodukció

HCD 313g6 SLPD MK **LISZT FERENC**

Esz-dúr zongoraverseny Op. post.
Dalok könyve zongorára II. kötet
Schubert indulók

Jandó Jenő – zongora
Állami Hangversenyzenekar
vezényel: Lamberto Gardelli

BÖRÖCZ András

MŰKÖZELBEN

Szentgyörgyi Tibor

Magyar Világ 1991. 12.

New Kid a Blokkból

Böröcz András cipó-, ceruza- és dugószobrai az István Király Múzeumban

Böröcz András 1956-ban született Budapesten, de nem azért él New Yorkban. Amit ott az utóbbi öt évben csinált, azt tehette volna Tibetben, Lappföldön, meglehet, akár Budapesten is, de ez nem biztos. Brooklyn nem várta őt tárt karokkal, mert nem volt üldözött a keleti blokkban. Csak egy új fiú volt a többi sok százezer jövevény és sok tízezer New York-i művész között.

Elment Amerikába, pedig itthon már tudni lehetett róla, már langyos volt neki a leves – Derkovits-ösztöndíj, kiállítási díjak, performance-ok. Még néhány év, és benne lett volna a csapatban. Úgy ment el, hogy még csak nem is disszidált, és majdnem minden évben itthon is kiállított.

Böröcz András még nem New York-i művész és nincs benne a pesti „most mi vagyunk"-ban. Megpróbál csak művész lenni: kiállított Kanadában, Finnországban, Németországban, Izraelben, Franciaországban, Hollandiában is. Rájött arra, hogy nem érdemes beállni a sorba, akárhol is osztja Teréz anya a kisebb vagy nagyobb szelet kenyereket.

Mert sorok mindenütt állnak, s ha az ember egyszer beállt, azt tartani kell. Annyira megnőtt a művészek fajlagos sűrűsége, hogy a kritika szereti is tudni, ki melyik sorban hányadik helyen áll. New Yorkban csak a Sohóban több ezer galéria van, a pesti Nagykörúton belül is több mint száz. Párizsban, Düsseldorfban, Milánóban is már csak legyint az ember: mit kezdjen a 25. jó, de már feldolgozhatatlan kiállítással?

A festők már nem halnak korán – kicsi a természetes fogyás –, megvan mindkét fülük, nem kapnak leprát, és polgárlányok keresik a kegyeiket. Bármit profetizált Duchamps ready made-jeivel, Warhol leveskonzervjeivel, Beuys a végkifejlet trágyadombjával, a művészet piaca állandó jó minőséget kínál.

A műkritikusok meggyártják a skatulyákat, és megpróbálják a művész-tömeget ezekben egyenként elhelyezni. Jobb lesz beállni egy testhez álló skatulya mögé a sorba, és magunkat hamar előre harapni, ha megy.

Böröcznek ez nem volt pálya. Ehelyett elkezdett mindennap valamit csinálni. Ha csak egy jegyzettömbje volt, telerajzolta, ha talált egy fát a folyóparton vagy az utcán, kifaragta, a teászacskót fölragasztotta, a kiivott borok dugóit összerakta, a megmaradt kenyereket megszobortа.

Megpróbált az lenni, ami, azaz művészetét, önmagát helyezte előtérbe és a megvalósítás eszközéül és alapanyagául a keze ügyébe kerülő világot választotta. Itt még volt egy veszély, hogy véletlenül beáll saját egyszemélyes sorába, mint Christo, de ehhez szerencsére pénze volt kevés.

Mert például ceruzaszobrot valószínűleg rajta kívül senki sem csinál, és ez lehetne egy böröczi műfaj. De hát azt hiszem, kenyérfejeket sem farag senki más, mert annyira evidens, hogy az ember inkább megeszi s mire a gondolat megszületne, nincs már hozzá anyag. A kenyeret évezredes konvenciók is védték, amiket nehéz „megszegni". A dugókompozíciók is legfejlebb múló kocsmai farigcsálásban felejtődtek el. És a dinnye, a gyárkémény, a partvis sem igazán tekintetett műtárgyi inspirációnak, lévén kimaradtak a fauve-os polgárpukkasztás repertoárjából. Azt hiszem, mindegy, melyik tárgy akad Böröcz kezébe, előbb-utóbb hordozni fogja művészi karizmáját.

Így van ez a teázó Sztálin akasztófa-kollázs sorozatával, ahol a papírtépés, a xerox, a rajz és az akvarell kontextusába az originál vagy használt teászacskó erős üzenetekkel képes beilleszkedni. Ugyanezt érezni a 17 akasztott platánfadob nő monumentális szoborcsoportjában is,

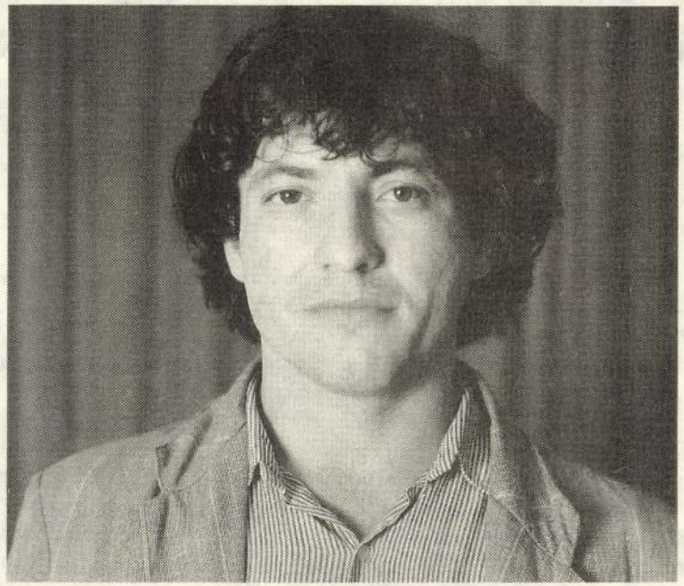

Böröcz András

ahol a művészi technikát a kötél naturalizmusa, a dobok összekoccanó hangja, a fa meghagyott kérge egészíti ki. Úgy emlékszem, ugyanezt a teljességet éreztem 1986 előtt is a dinnyeember grafikákon, a gyárkéményseprő figurákon a murális terveken és a számítógépes grafikákon is.

Persze ha a skatulyákat tologatva Böröcz alá, nem passzolna bele egyikbe sem, azt kellene mondani, hogy öntörvényűsége ösztönösség, amitől egy lépés a naivitás, és ez sajnos túlfinomult posztneo világunkban legalábbis korszerűtlen.

A nem konvencionalitás valódi, maradandó minőségének felismerésére azonban vannak eszközök. A mesterség tökéletességét jól mutatja például az, hogy a fele vastagságúra faragott ceruzák sokszoros nagyításban – a plakáton – is jók, köztéri szobrok hatását és kidolgozottságát mutatják. A kenyérfejek erőssége nem csupán a szoborban szokatlan textúra felfedezése és megmutatása, hanem a karakterek pontos művészeti tradíciókra rímelő megformálása, a kenyér színeinek harmonikus felhasználása. A partvisemberek egyenként is megállnának a lábukon, ám együtt tartják meg a homogén egyéni mítoszt követő gyárkémény nyelet. Ebben az összefüggésrendszerben nem erőltetett a teniszlabda műtárggyá avanzsálása sem, mert hát ha beakadt a partvisember szálai közé mindennapos söpréseink közben, akkor mit tehetünk, ott van.

Innen nézve tehát Böröcz semmiképp sem ösztönösen, még inkább nem erőszakoltan naturbursch, hanem lehet, hogy elementáris művész. Nem a kultúrpiaci termelés művész besorolású munkása, hanem munkás (tevékeny) művész, vagy egyszerűen csak művész.

Mindenesetre valószínű, hogy a megváltozott világ új művésznemzedékének jelentős alakja lesz. Annak az erőfeszítésnek a gyümölcse, amit a kitörés kierőszakolásába belepusztult mesterek – Erdély Miklós, Bódi Gábor és mások – a világban csak elindítani tudtak.

A székesfehérvári István Király Múzeumban Böröcz András utóbbi kétéves termését mutatta be. Abban a teremben, ahol Révész László László és Roskó Gábor tavaly és tavalyelőtt állított ki, s ahol azelőtt együtt is bemutatták műveiket. Akár a szeptember–októberi tárlat helyszíne is lehetne nagy trouvaille, pedig csak kézügybe eső evidencia.

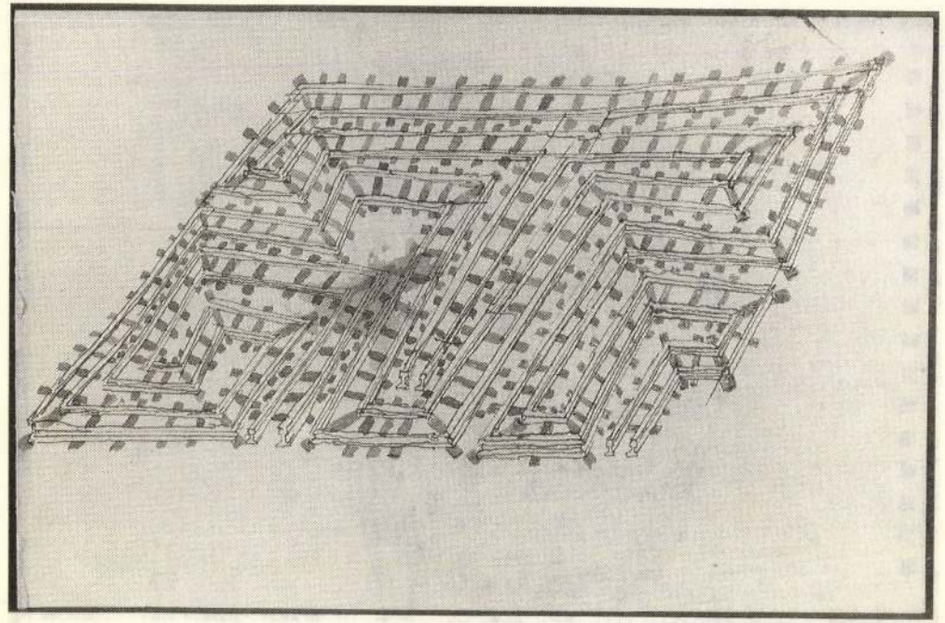

Vázlattömbök rajzai 1990-ből

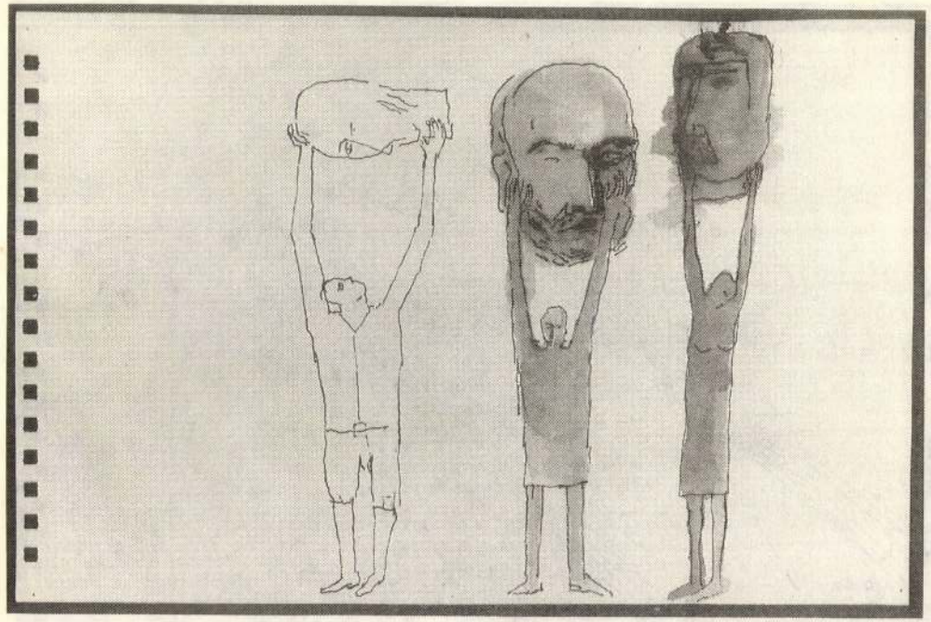

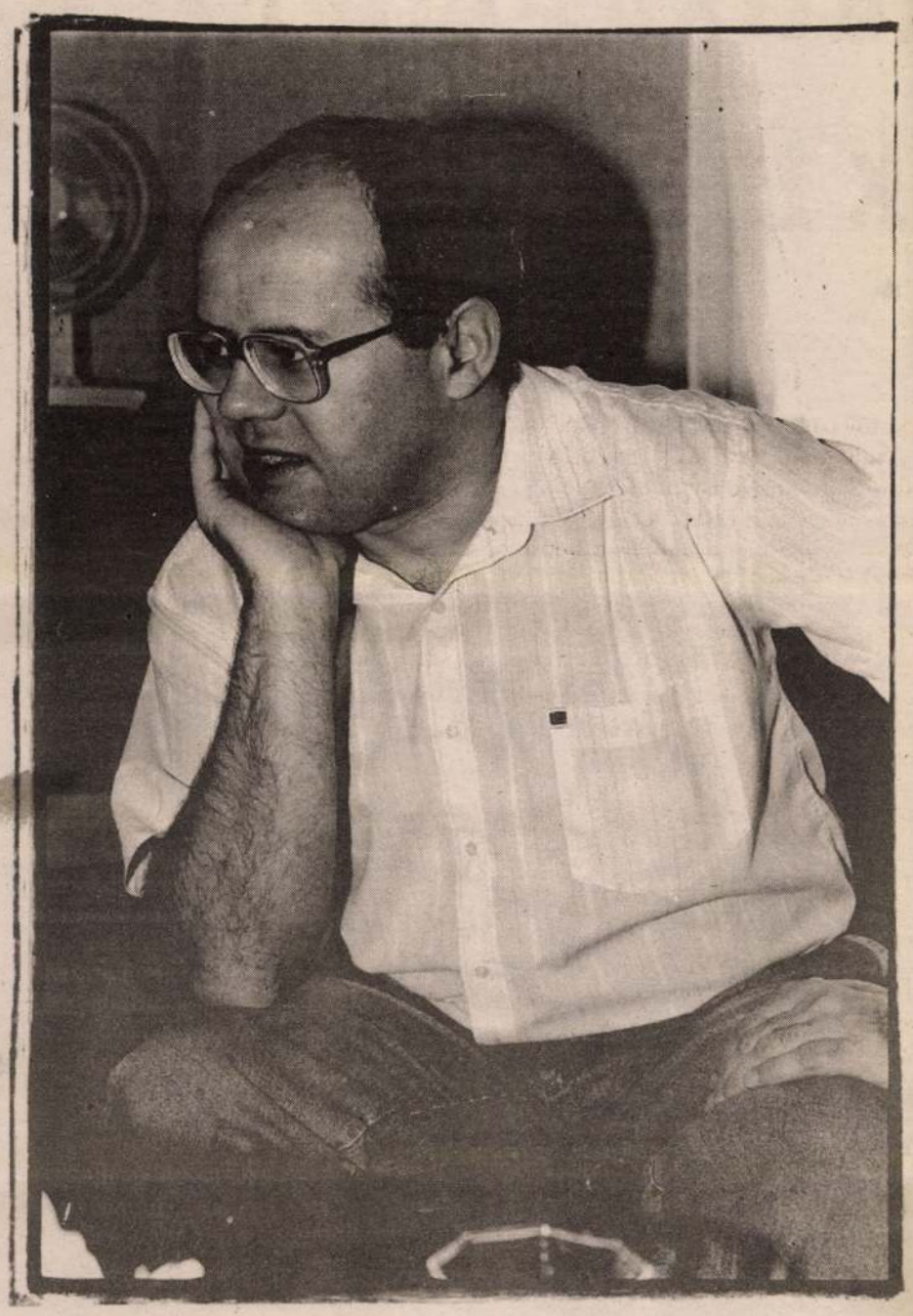

„Nem dolgom, hogy panaszkodjak"

Beszélgetés Tölgyessy Péterrel, az SZDSZ elnökével

Magyar Narancs: A legutóbbi elnökválasztáson Ön a régi demokratikus ellenzékhez tartozó gárda többségének ellenére lett az SZDSZ elnöke. A választások után nem is kívánt velük együttdolgozni?

Tölgyessy Péter: Dehogynem, éppen ellenkezőleg. Megválasztásom után mondtam egy záróbeszédet, amelyben nagyon fontosnak minősítettem a demokratikus ellenzék értékeit. Egyértelműen kéznyújtásnak szántam ezt, és ők rögtön válaszoltak is: nagyon határozottan azt mondták, hogy azzal a programmal, amit én javasoltam, ők nem értenek egyet, és ezért nem tudnak velem együttdolgozni.

MN: Menetközben, már elnökként, próbálta-e őket valamilyen módon integrálni, vagy inkább arra törekedett, hogy saját gárdát neveljen ki?

TP: Voltak, akik segítettek, voltak, akik elzárkóztak. Bizonyos tekintetben az egész év annak a jegyében telt el, hogy az új vezetés megpróbálta valahogyan harmonizálni az SZDSZ-en belüli törekvéseket. A viták egészen a nyári szünetig folyamatosan tartottak, amiko ris egyszer csak „kiderült", hogy mindenben egyetértünk.

Természetesen törekedtem arra is, hogy új emberek jöjjenek az SZDSZ vezetésébe, de ez nagyon nehéz dolog. Nem mentegetőzésként mondom, de akik még 1989-ben ismert politikai személyiséggé váltak, jórészt azok viszik ma is valamennyi pártban a politikát. Új személyiségek nemigen tudtak bejönni sehol. Az SZDSZ-en belül a másik oldal is megtapasztalhatta – amikor még Wekler Ferenc volt az elnökjelöltjük –, hogy mekkora nehézségeket jelent egy új személyiség elfogadtatása.

MN: Hogyan tudná röviden összefoglalni a legfőbb kifogásait azzal a fajta politizálással szemben, amit a régi gárda képvisel?

TP Az utóbbi időben már úgy tűnik, hogy a szavakban nincsen igazán különbség, mégis azt hiszem, ennek az évnek az eseményei arra utalnak, hogy a klasszikus polgárjogi témák sokkal inkább előtérben vannak a másik irány politizálásában, mint amennyire ezt hasznosnak vélem. Nagyon gyakorlatias, gazdaságorientált politizálást szeretnék. Az ideológiai töltet erősebb a másik oldalon. Az általuk képviselt értékeket én is fontosnak tartom, de szerintem a leglényegesebb a közérthető, pozitív gazdasági mondanivaló.

A magyar politika szerintem hárompólusú. Létezik az egyre inkább a jobbszél felé húzó konzervatív, államelvű jobboldal, a polgári liberális közép, és a bonyolult, összetett, sokféle irányt megjelenítő szocialista párt. Ebben az erőtérben kell valahol középen politizálni, és az újabban megjelenő szélsőjobboldali törekvéseket is középről kell megállítani. Az SZDSZ-en belüli másik irányzat helyzetértékelése szerint a magyar politika jórészt kétpólusú: vannak a demokrácia ellenfelei (a kormánypártiak) és vannak a demokrácia barátai (az ellenzékiek), és ez utóbbiaknak szoros egységben össze kell fogniuk. Ezt a véleményt én nem osztom, sőt nagyon veszélyesnek tartom, mert destabilizál és kettéhasíthatja a magyar politikát. Kétségtelenül vannak szélrehúzási tendenciák, különösen a jobboldalon, de ez nem jelenti azt, hogy fel kellene adni a közép pozícióját. A párton belüli vetélytársaim újabban már azt mondják, hogy nem szövetségesünk a szocialista párt, de mégis, még ma is elhangzanak olyan megnyilatkozások jeles politikacsinálóink szájából, amelyek erre utalnak. Másrészt, amikor gyakorlati döntéseket hozunk, akkor sokaknál a kétpólusú elmélet dominál és konkrét ügyekben vagy akciókban sokszor a demokratikus erők nagyon szoros szövetségét javasolják.

Van egy harmadik különbség is. Az SZDSZ egyik legnagyobb – ha nem a legnagyobb – értékének magát a szervezetet tartom. Elméleteket, programokat lehet csinálni, ahhoz néhány értelmiségi is elég, ellenben egy olyan szervezetet felépíteni, amely az SZDSZ-nek ma megvan, ahhoz sok-sok ember munkája kell. Ez óriási érték. Határozott meggyőződésem, hogy Békéscsabán azért lettünk mi a legerősebb párt, mert a mi szervezetünk versenyképes volt a jelöltállításban és a kampányban is. Ahhoz, hogy a szervezet működtethető, sőt, esetleg bővíthető legyen, ahhoz a tagjainak folyamatosan részesülniük kell demokratikus élményekben azáltal, hogy a döntéshozatali folyamatok részesei. Ha a tagjainknak csak annyi marad, hogy tapsolhatnak az ügyeletes okosságoknak, akkor szükségképpen gyengülni fog a szervezetünk. A szavakban itt megint nagyon hasonló újabban a két irány, de mégis úgy érzem, hogy a másik oldalnak messze nem olyan fontos a szervezet demokratikus működtetése.

MN: Az a vád szokott megfogalmazódni Önnel szemben, hogy az elnöksége alatt lényegében nem csinált semmit. Nem teljesítette azokat a várakozásokat, amelyeket a legutóbbi elnökválasztás előtti kampányban keltett. Mik azok az eredmények, amelyeket egyéves elnöksége alatt elért?

TP: Azt tartottam kívánatosnak, hogy az SZDSZ elsősorban a gyakorlatias gazdasági ügyekben lépjen. Rögtön a megválasztásom után kezdődött a költségvetési vita. A körülményekhez képest a két liberális párt ebben a vitában jól szerepelt. Két célunk volt: hogy elmondjuk, hogyan lehet másként csinálni a költségvetést, és hogy érzékeltessük a választókkal, hogy az MDF nem fog tartósan berendezkedni ebben az országban. Úgy érzem, hogy mindkét célt sikerült teljesíteni. A másik fontos célom az volt, hogy az SZDSZ végre legyen képes időközi országgyűlési választásokat nyerni. Korábban ez nem sikerült. Ehhez két dolog kellett: mondanivaló és egy csapat, egy kampánystáb. Mind a kettőben előreléptünk. Nyertünk egy országgyűlési és elég sok helyi választást is. Ezt nagyon fontosnak tartom, mert a pártok nemcsak a szavakban méretnek meg, hanem sokkal inkább a szavazatokban. Szerintem tehát az az igény, hogy Magyarország ne legyen MDF-ország, ami a programom egyik fele volt, jórészt teljesült. Nem állítom persze, hogy ez pusztán az SZDSZ sikere, belejátszott a kormány sikertelensége is. Ezek az eredmények magukért beszélnek. Nem dolgom, hogy a körülményekre panaszkodjak.

MN: A nyáron állítólag hónapokra eltűnt, egyszerűen nem lehetett fellelni. Azt mondják, általában is jellemző Önre, hogy teljesen kiszámíthatalan módon néha napokra eltűnik a színről.

TP: Hallottam ezt a vádat. Egyetlen másodpercre nem voltam olyan helyen, hogy ne lehetett volna elérni. Titkársági munkatársaim mindig tudták, hogy hol vagyok, és mindig el tudtak érni telefonon. A lakásomon van egy üzenetrögzítő, amely távolról is lehallgatható, és saját titkárságomon is állandóan volt ügyelet. Ha keresett valaki, annak nyoma maradt. Azok mondják azt, hogy nem voltam elérhető, akik meg se próbáltak keresni.

Ugyanakkor fontosnak tartottam, hogy a nyáron néhány hetet szabadságon töltsek el. Általában egészségtelen, ha a politikusok csak az akták és a különböző ügyek rabjai, kívánatos, hogy néha elolvassanak vastagabb könyveket is, és elgondolkozhassanak a stratégiai kérdéseken.

MN: Az Ön elnöksége alatt az SZDSZ-nek nem sikerült elmozdulnia a közvélemény-kutatásokban elfoglalt nem túl hízelgő helyéről.

TP: Sajnos ez így van. Azt szerettem volna, hogy ne csak a lefelé menő trend törjön meg, hanem hogy elinduljunk felfelé. Ez néhány hónapig sikerült, januárig emelkedtünk, de utána újra visszaestünk. Ha egy párt állandóan azt üzeni magáról kifelé, hogy belső vitái vannak, akkor erre bizton lehet számítani. Ha valamit nem szeretnek a magyar választók, akkor a párton belüli elhúzódó vitákat. Kulcsfontosságúnak érzem, hogy tartós megbékélés jöjjön létre, de ezt meg kell előznie egy demokratikus döntésnek, amit most már jó volna, ha mindenki el tudna fogadni.

MN: Lát-e esélyt a megbékélésre?

TP: Tavaly még nagyon sokan úgy gondolták, hogy az SZDSZ olyan, mint egy homokvár, amit ők építettek, és ha kedvük tartja, akkor szét is rombolhatják. Az SZDSZ nem harminc ember pártja, hanem több ezeré. Azok, akik az ország legkülönbözőbb településein dolgoznak, nem fogják hagyni, hogy néhány ember szétszedje az ő pártjukat. Mert határozottan állítom, hogy ez a párt ma már nem azé a néhány tucat emberé, akik megalapították, hanem azoké, akik működtetik.

Such György

TARTALOM

POLITIKA

interjú

4. „Nem dolgom, hogy panaszkodjak" (Beszélgetés Tölgyessy Péterrel, az SZDSZ elnökével)
5. „Ez nem a demokratikus ellenzék kontra új fiúk felállás" (Beszélgetés Pető Ivánnal, az SZDSZ elnökjelöltjével)

8-9. Képes hírösszefoglaló

magyar glóbusz

11. Bős: Legények a gáton

publicisztika

12. Kovács Éva: A liberális dilemma
Szabó Miklós: Rögeszmecsere Tőkéczki Lászlóval
13. Tamás Gáspár Miklós: A filozófus mint gyilkos

riport

14-15. Zsidó túlélők: Megjártuk a félelem útját

magyar glóbusz

16. Gyalogáldozatok
17. TV-Tévé: Zavaros kép
Diétai levlap
18. Női foglalkoztatottság: Fakanál vagy fakanál

világfalu

19. Charlottenburgban hűvösödik
Toryk és bányászok: Macskazene
20. Cigányútilapu
21. Interjú egy litván átmentővel: Megszállottak
22. Bős Csehországból nézve: A túlpartról
23. Campaign '92 USA: Little Rock 'n' roll
Célfotó
25. A MAGYAR NARANCS JÁTÉKA HÉT HÉTEN ÁT

altern-ego

26. Elsodort minket a történelem (Beszélgetés a német Zöld Párt egy képviselőnőjével)
27. Droghasználat

ÉLET+MÓD

28. Füvészkerti levelek: A Cannabis etnobotanikája
Laza csavar
29. A diszkontkirálynő
30. Túlélési feltételek

guide

31. Kánaán
A pesti presszók: Városkapu

snobleSSe oblige

32. Heti sznobkalauz

narancSSaláta

34. Glosszák

KULTÚRA

időjárőr

35. Tillmann J. A.: Mi a teendőnk?
Érdi Péter: Egy XX. századi magyar tudós

interjú

36-37. Irónia, irónia (Beszélgetés Hobóval)

mozi

38. Vég-állomás (Lars von Trier: Európa)
Mozivadász: Száguldó penge (Blade Runner, az eredeti)

videó, mozi

39. Spricc...spricc
Népnemzeti pornó
BBSarok: Egy fórum margójára

könyv

40. Tudósítás a női lélek bugyrairól (M. L. von Franz: Női mesealakok)
Lapellenző: Világosság

képzőművészet

41. Böröcz és az akasztófák
Aki ma...

melodiq

42. Nancarrow (80 éves a gépzongora Mozartja)

rockfront

43 Független halál? (Berlin Independence Days)

színház

44. Tükör-útvesztő (Jean Genet: Cselédek)
Üres a lisztesszuszék (Arnold Wesker: A konyha)

sport

45. Diego Armando Maradona visszatérésének ünnepére

interjú

46.-47. Hogyan kell forradalmat csinálni? (Heltai György Csalog Zsoltnak)

A SZERK.

Mire ezek a sorok eljutnak az Olvasóhoz, addigra megint csend lesz, a politika huncutságai iránt érdeklődők másnaposan alszanak valahol, a többiek meg, nos talán azok is, csak másmiért. Ezekben a pillanatokban azonban még régi, bár nem túl kedves vendéget üdvözölhetünk, a geopolitikai helyzetet. Ez van, ha emlékszik még valaki erre a szívet melengető kifejezésre.

Egyelőre persze nehéz beilleszteni a józan gondolkodás rendjébe azt a tényt, hogy nem mindegy nekünk sem, hogyan dönt az a százéhánymillió amerikai választópolgár: hogy a mi gondolkodásunkat, mindennapi életünket, karrierünket, szexuális szokásainkat (bocsesz) is befolyásolhatja, hogy az amerikaiak esetleg a járt utat járják a járatlan helyett, mert Busht legalább megszokták és mert olyan jól oda szokott sózni, ahova – legalábbis szerinte – köll. Vagy épp ellenkezőleg, ahelyett, hogy Irakra és a hidegháború végére gondolnának, Los Angeles és a többi nagyvárosi gettó jut az eszükbe, meg az, hogy Amerika már rég csak akkor számít a világ első hatalmának, ha valahol katonásdit kell játszani, egyébként (gazdaságilag és kulturálisan) víz - és idegességében a nyeretlen kétévesre, Clintonra adja a szavazatát. És akkor esetleg még a mi politikusaink is hátrább vontatják nemzetiszínű agaraikat, nem akarnak majd mindenáron rendet teremteni az értelmiségiek agyában és a nők hasában, rasszista dumáikkal pedig baráti körüket szórakoztatják a nagyközönség helyett.

Erre persze semmi biztosíték nincs, elvégre hetyke magyar emberekről van szó, akiket nem feltétlenül hat meg holmi amerikai elnökválasztási eredmény, hiszen tudják, hogy azt a gyanús (és gyanúsan nagy) országot mindenképpen a lubavicser rebe és Gombár Csaba igazgatják vállvetve. Hála Istennek nekünk is vannak odaát beépített ügynökeink, most már a fitos orrú és egyre rekedtebb Bill Clinton főhadiszállásán, az Arkansas-béli Little Rockban is. Ön, kedves Olvasó, persze már nagyjából tisztában van a választás eredményével, és azt is tudja, hogy szeretve tisztelt főszerkesztőnk nem volt döntő kihatással a választások kimenetelére. Nyilván jól jött azért a Billy gyereknek a Magyar Narancs támogatása. Magára vessen, ha esetleg így sem bírt nyerni.

- NARANCSGALÉRIA -

BÖRÖCZ ANDRÁS

Egy ismerősöm gyakran téveszt. Elszólásaiból bájos képzavarok keletkeznek. A fogast, a vállfát rendszerint akasztófának nevezi. A kiéletlen fantázia – mondhatni, „népművészeti" – leleménye rejlik e képek mögött, melyek végül az élőbeszéd esetlegességével kapnak formát. Böröcz András akasztófái szintén távoli képek, képzetek, fogalmak kapcsolódásai. Ha az életfák az égi szférával képeznek összeköttetést, e halálfák a lét mélyrétegeibe szállnak alá. A bizarr, taszító témához az érdeklődést az akasztófahumor, az irónia közvetítőanyaga kelti föl. A kugliállványok memento morija ez. Gémeskutaké meg kosárpalánkoké. A szimbolikus formáké, amelyekkel hétköznapjainkat körbevesszük, hogy a formának más funkciót adva, az figyelmeztetőleg mégis mindig jelen legyen. Böröcz továbblép egyet. „Népművészeti" fantáziájában a tornacipő, a kerti vécé, a kút, a szeretkező párocska is akasztófa formájú. Lényeges és lényegtelen dolgok homogenizálódnak abban a viszonyban, amelyben a felszíni valóság és a fenyegető mélységek állandó kapcsolata működik.

Böröcz András 1956-ban született, főiskolai tanulmányait Sarkantyú Simon tanítványaként 1982-ben fejezte be. Közben csatlakozik Erdély Miklós köréhez, majd tagja lesz az INDIGÓ-csoportnak. Révész László Lászlóval performance-eket tart és részt vesz csoportos kiállításokon. A nyolcvanas évek végén New Yorkba költözik. Idén számos hazai és külföldi kiállításon vett részt, többnyire önálló kiállítóként.

- BIA -

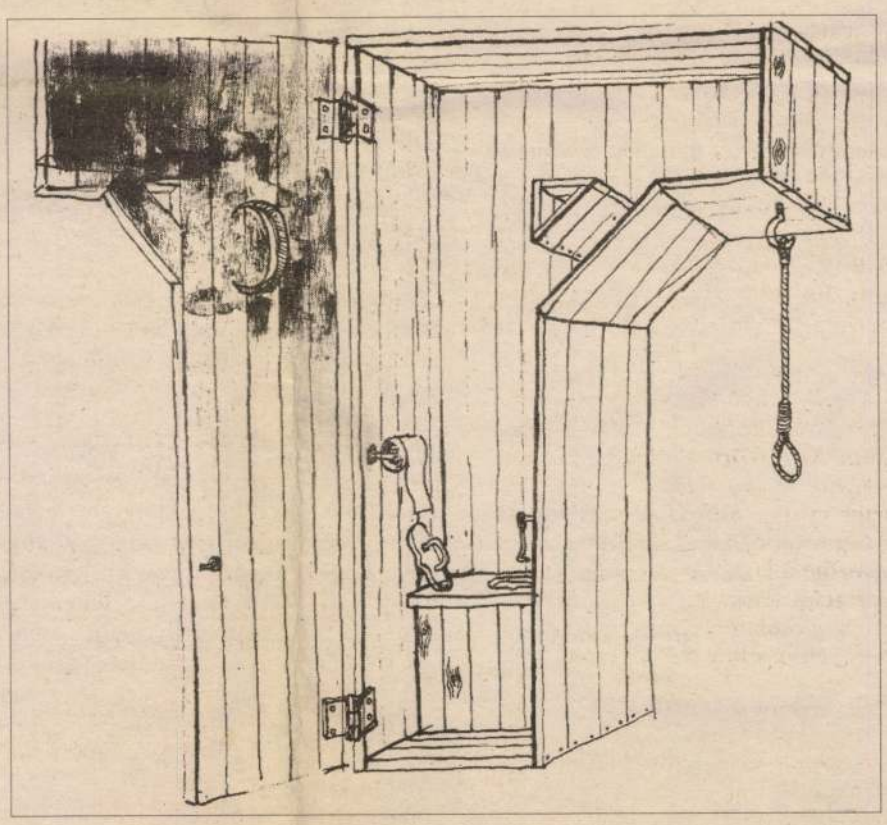

Böröcz Andrással készült interjúnk a 41. oldalon olvasható.

2005 03 16 / 2005 04 04

• ágó arnold • almer zsuzsa • andor anikó • antal csaba • balázsa gábor •
• baróthy anna • belecz péter • benkő ágnes • bertalan csaba • borza endre •
• böröcz andrás • buczkó györgy • bulcsu tamás • cságoly ferenc •
• csanádi judit • csontos csenge • csontos györgyi • dévényi tamás •
• dóczé péter • erick van egeraat associated architects • ekler dezső •
• fábry zoltán • finta józsef • gutwill zsófia • hajdú józsef • halas istván •
• haraszty istván • herczeg tamás • janáky istván • janesch péter •
• karácsony tamás • kecskeméti sándor • kellner krisztián • klobusovszki péter •
• kovács ágnes • kovács árpád • k hlatky katalin • lakos dániel •
• lendvai gábor • lévay jenő • madarász ildikó • mátrai péter • megyik jános •
• muszbek johanna • nagy bálint • ocztos istván • ocztos panka • plesz antal •
• pozsár péter • silverberg, robbin attl • skardelli györgy • sugár péter •
• sütő andrás balázs • szakács barnabás • szentirmai boglárka • szűts zsuzsa •
• tiba jános • tihanyi dominika • tomay tamás • u nagy gábor • új irány •
• vadász bence • vadász györgy • vargha mihály • vincze lászló •
• vészabó noémi • z halmágyi judit • zombor gábor • zsitva tibor •

posztamens pedestals

galéria N&n

1065 Budapest, Hajós utca 39. tel., fax.: /+ 36 1/ 301 04 50, 302 45 96 galeria@nagybalint.hu www.nagybalint.hu

BÖRÖCZ ANDRÁS

az N&n galéria tisztelettel meghívja Önt és barátait

N&n gallery cordially invite you and your friends

2005. március 16-án, szerdán 18 órára

on 16th march 2005, on wednesday at 6 pm

55 posztamens

67 szerző

to the opening of the exhibition

55 pedestals

67 authors

című kiállításának megnyitójára

megnyitja: tillmann j. a. filozófus

opening by j. a. tillmann philosopher

kurátor: nagy bálint építész

curator: bálint nagy architect

a kiállítás megtekinthető: 2005. április 4-ig

the exhibition is open to the public until 4 april 2005

következő kiállítás • talált tenger • 2005 04 06

next exhibition • discovered sea • 06 04 2005

galéria N&n

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

támogatók • sponsors • budapest főváros önkormányzata főpolgármesteri hivatal települési értékvédelmi ügyosztály • c3 kulturális és kommunikációs központ alapítvány • digit számítástechnika • epiteszforum • fővárosi közgyűlés szociálpolitikai és lakásügyi bizottsága • hap • htsart nyomda és kiadó • kész kft • ligetterv • mikropo rendszerház • nemzeti kulturális alap • nemzeti kulturális örökség minisztériuma • országos lakás- és építésügyi hivatal • praesens central european contemporary art review • pro cultura urbis közalapítvány • studio metropolitana • terézvárosi művelődési közalapítvány

Résztvevő művészek:

Barabás Márton, BernáthY Sándor,
Böröcz András, Bukta Imre,
Chesslay György, Ducki Kristóf,
ef Zámbó István, El Kazovszkij,
Elekes Károly, Fe Lugossy László,
Fehér László, Gaál József,
Gábor Áron, Harasztÿ István,
Hegedűs 2 László, Herendi Péter,
Károlyi Zsigmond, Kelemen Károly,
Kemény György, Kőnig Frigyes,
Kopasz Tamás, Lengyel András,
Lévay Jenő, Swierkiewicz Róbert,
Regős Imre, Lois Viktor,
Lugossy Lugo László, Méhes Lóránt,
Vető János, Móder Rezső,
Nyári István, Orosz István, Orosz Péter,
Pácser Attila, Pócs Péter,
Prutkay Péter, Révész László László,
Samu Géza, Szilágyi Lenke,
Szirtes János, Szkárosi Endre,
Szurcsik József, Várady Róbert,
Varga Amár László, Varkoly László,
Visnyei Ilona, Wahorn András

A Kovács Gábor
Művészeti Alapítvány
szeretettel meghívja Önt az

FMK azok a 80-as évek

című kiállításra
2005 január 11-én,
kedden 19 órára.

A kiállítást bevezeti:
Kukorelly Endre, író
Közreműködik: Konnektor Rt,
BernáthY Sándor és Szkárosi Endre
zenés performansza

A kiállítás 2005 március 15-ig tekinthető meg.

BÖRÖCZ ANDRÁS

Öten az űrben

Csütörtökön hajnalban felbocsátották Cape Canaveralból a Discovery amerikai űrrepülőgépet, melynek öt űrhajósa, köztük egy nő, elsősorban a Föld ózonrétegének fogyatkozását vizsgálja majd nyolcnapos földkörüli útja során. A Discovery indítását eredetileg keddre tervezték, az indítást irányító számítógép azonban tizenegy másodperccel a start előtt leállította a visszaszámlálást, mint utóbb kiderült a hajtómű egyik szelepét ellenőrző áramkör hibája miatt.

Párizsi sötétség

Áram nélkül maradt Párizs belvárosának egy jelentős része szerdán délutántól késő éjszakáig, mert egy földalatti transzformátor felrobbant és kigyulladt. Az áramhiány miatt nem tudták megtartani az operaház esti belaettelőadását. A belvárosi kerületekben nem működtek a közlekedési lámpák, s emiatt hatalmas forgalmi dugók keletkeztek.

Kimentettek

A szerb ostromgyűrűbe zárt kelet-boszniai Srebrenica muzulmán hatóságai hozzájárultak, hogy az ENSZ közreműködésével tegnap 1600 nő és gyermek elhagyhassa a várost. Philippe Morillon tábornok, a bosznia-hercegovinai ENSZ-békefenntartók parancsnoka korábbi jelentésekkel ellentétben mégsem jutott el Srebrenicába, szerb katonák Szarajevótól 50 kilométerre feltartóztatták.

Izraeliből ukrán?

Ukrán állampolgárságért folyamodott szerdán John Demjanjuk, akit 1988-ban halálra ítélt egy izraeli bíróság, miután bűnösnek találta abban, hogy ő volt a treblinkai náci megsemmisitő tábor egyik hóhéra Lengyelországban a második világháború idején. Kérelmét Ukrajna izraeli nagykövetének nyújtotta át, amikor az másfél órás látogatást tett nála a Tel Aviv melletti Ramleh börtönben.

Vatikáni betörők

Tegnapra virradóra betörők jártak a vatikáni sajtóirodában. A tolvajok mintegy 300 ezer lírát (190 ezer dollárt) vittek el – közölte Joaquin Navrro-Valls, II. János Pál pápa szóvivője. A nagyheti rablás ügyét a vatikáni rendőrség vette kézbe. A szóvivő állítása szerint a pénzen kívül más nem tűnt el az irodából.

Panda-diplomácia

Nemzetközi feszültséggel fenyeget Kína és Japán között a pandadiplomáciai fordulat: a japán nemzetközi kereskedelmi és ipari minisztérium nem járul hozzá ahhoz, hogy az egyik állatkert mintegy tízmillió dollárt adjon kínai partnerének. A két ország közötti közeledést szimbolizálta, hogy néhány éve egy kínai és egy japán állatkert megállapodást kötött az óriáspandákra vonatkozó közös kutatásokról. A minisztérium most jogtalannak minősítette a megállapodást.

Amerikai bírálat hazánkról

Közép-európai, benne magyar vonatkozású tanácskozások sorozatát kezdte a napokban Washingtonban a Defense Forum Foundation. A szervezet elnöke William Middendorf nagykövet, vezetésének tagjai az amerikai politikai élet ismert személyiségei, mindkét nagy pártból, valamint neves nyugállományú katonai vezetők.

Az első, a magyar helyzetnek szentelt tanácskozást Paula Dobriansky, a kormány tájékoztatási hivatalának a Bush-kormány idején volt elnökhelyettese vezette be, majd Bruce Fein alkotmányjogász tartott előadást. Fein 1988-ban Magyarországon vett részt tanácsadóként a demokrácia alkotmányos kereteinek kidolgozásában s most igen kritikusan szólt a helyzetről. Utalt arra, hogy mind Magyarországon, mind Lengyelországban a két háború között tekintélyuralmi rendszer volt, így – hagyományok híján – különösen nehéz a polgári demokrácia értékeinek elfogadtatása, intézményeinek kiépítése. Fein véleménye szerint Budapesten túlteng a kormányzati tevékenység a törvényhozás rovására s a képviselők – a szükséges szakértői gárda híján – nem megfelelően tájékozottak. A pártok a napi csatározásokkal vannak elfoglalva, hiányoznak olyan politikusok, akik megfelelő távlatban szemlélnék az ország helyzetét, ugyanakkor az amerikai sajtót is célbavevő bűnbakkeresés tapasztalható. Az amerikai alkotmányjogász szerint a rádió és a tv politizálása veszélyes, hiszen Magyarországon gyenge a magánszektor, nemkülönben az ellenzéki sajtó, azok nem képesek a törékeny átalakulásban megfelelő ellensúlyt képezni a demokrácia korlátozására irányuló törekvésekkel szemben.

Sugárszennyezés kétszáz négyzetkilométeren

A tomszki vegyiüzemben történt keddi robbanás következtében kétszáz négyzetkilométer nagyságú területet ért sugárszennyezés. Ezt, a rendkívüli helyzetekre életre hívott orosz állami bizottság illetékesei közölték szerdán. Elmondták: a szennyezett területeken sehol sem haladja meg a sugárzás mértéke a 400 mikroröngent óránként. (A természetes háttérsugárzás 12 mikroröntgen óránként.) A 200 négyzetkilométeres szennyezett terület magában foglalja a vegyi üzem területének egy részét, egy erdős részt, és egy közúti szakaszt. Az érintett területen nincs lakott település. Az üzemtől 22 kilométerre fekvő Georgijevkában a sugárzás 35 mikroröntgen/óra. Ez majdnem háromszorosa a természetes háttérsugárzásnak, de a bizottság tagjai szerint nem jelent veszélyt az ott élő húsz ember egészségére.

Győri művészek New York-ban

Magyar, köztük erdélyi képzőművészek kiállítását nyitották meg szerdán a New York-i főkonzulátuson. Bácskai Éva, Bente Ibi, Bente Tibor, Borsos Tamás, Böröcz András, Györgyei Mari, Kosbor István, Koren Gábor, a győri Kurcsis László, Nosek László, Petrovics József, Sebek Miklós, az ugyancsak győri származású Szalczer Tamás és Zemlényi Csaba alkotásainak két hétig nyitva tartó tárlatát az ez idő szerint New York-i egyetemen tanító Bíró Yvette esztéta nyitotta meg.

Pisztollyal és virággal

Szerdán a washingtoni Fehér Házzal szemben letartóztattak egy nőt, aki állítólag azért hajtott a helyszínre – furgonjában két pisztollyal és egy sörétes puskával –, hogy találkozzék Bill Clinton elnökkel. Az elnöki testőrszolgálat emberei azonnal gyanút fogtak, miután a nő piros Toyota-furgonjával behajtott a Pennsylvania sugárút Fehér Házzal átellenes oldalán elterülő Lafayette parkba. Mikor érkezése célja felől érdeklődtek, a 44 éves Carolyn Eaves azt mondta: találkozni akar az elnökkel, de nem tett semmilyen fenyegető kijelentést. Kocsijának átvizsgálásakor azonban két engedély nélkül birtokolt 22-es kaliberű pisztolyt, egy sörétes puskát találtak egy doboznyi töltény, valamint egy csokor sárga virág kíséretében.

Kimaradtak a szocialisták

1958 óta először nincs szocialista párti alelnök a francia nemzetgyűlésben. A hat alelnöki tiszt közül hármat kapott a giscardista Unió a Francia Demokráciáért, kettőt a gaulleista Tömörülés a Köztársaságért, amely viszont a ház elnökét adta, s egyet a kommunista párt. A szocialisták – állítólag saját óhajuknak megfelelően – csak a nemzetgyűlés adminisztratív ügyeit intéző, befolyásos háromtagú titkárságban kaptak helyet.

Harminc áldozat

Buszkatasztrófa Bulgáriában

Szabálytalan előzés okozta azt a szerdai buszkatasztrófát, amely legalább 28 halálos áldozatot követelt Bulgáriában. A szerencsétlenség a Ruse és Veliko Tarnovo között félúton található Bjala településnél történt. A város után a Jantra folyó hídján egy Skoda típusú, pótkocsis bolgár teherautó – annak ellenére, hogy a bolgár Kresz szerint hídon tilos az előzés – meg akart előzni egy Mercedes típusú török turistabuszt. Az ellenkező irányból azonban egy Csavdar típusú bolgár busz érkezett. A teherautó már nem tudta befejezni az előzést, összeütközött a munkásokat szállító Csavdar autóbusszal, pótkocsija pedig oldalról a Jantra folyóba taszította a török turistabuszt.

A busz 20 métert zuhant, és fejtetőn landolt a folyó mintegy másfél méteres vízében. Az ülések alá beszorult turisták közül sokan megfulladtak. A csütörtöki bolgár napilapok közül néhány 29, illetve 30 halálos áldozatról adott hírt.

Légi vegyes

Az Aeroflot légitársaság bejelentette, hogy amerikai befektetőkkel vegyes vállalatot szándékozik létesíteni, amely az egész világot behálózva teherlégijáratokat üzemeltetne. A hálózat központja az ohiói Columbusban és Moszkvában lenne, de a Karib-tenger környékétől Latin-Amerikáig és Kanadáig a világ igen sok pontjára közlekednének. Az amerikai részesedés 20 százalékos lenne a vállalatban. A gépeket az Aeroflot adná, az amerikai partnerektől tőkét, know-howt és piacra jutási lehetőségeket várnak.

Bolondos Európa

Bolondok napja. Fejtetőre áll a világ. Áprilisi hal... Egyetlen esemény különböző címei ezek április elsejéről, azonos tartalommal: a beugratással. Összegyűjtöttünk néhány ötletet az európai kínálatból. A londoni Indenpendent első oldalon közölte "régészeti tudósítójának" szenzációját arról, hogy Franciaországban megtalálták Asterixfalvát, a híres képregény történéseinek helyszíne tehát valóban létezett. A korábban fejnehéz közleményeiről ismert TASZSZ hírügynökség bő tudósításban közölte az éhes moszkvaiakkal, hogy: "Franciaországból újabb humanitárius szállítmányokat indítanak útnak, hatalmas ládákkal, tele békával." Egy másik jó hír szerint "az Aeroflot légitársaság úgy döntött, hogy a nagymérvű jegyáremelésekért kárpótolja az utasokat. Vonalain ezentúl nemcsak ételt-italt szolgálnak fel, hanem kollektív sztiptízt is bemutatnak a légikisasszonyok."

Olaszországban egy magánrádió trükkje olyan jól sikerült, hogy nemcsak a hallgatók, a hatóság is pánikba esett. Április 1-jén ugyanis az adást megszakítva, ijedt hangon közölte a bemondó, hogy: "Bolognából útban van Róma felé egy harckocsioszlop, azzal a szándékkal, hogy a katonák átvegyék a hatalmat. "Pillanatokon belül égtek a telefonok, még a rendőrök is érdeklődtek a tennivalók miatt...

Milánóban, a jeles nap reggelén hatalmas falragaszok tudatták a járókelőkkel, hogy a város vezetése adót vetett ki a gyalogosokra. A plakátokon pecsét is nyomatékosította a szöveget, nevezetesen: "Az adórendelet értelmében három súlycsoport szerint fizetendő az összeg, csekket a városházán kell kérni. A súlyellenőrzéstől eltekintenek, amennyiben az adózó testsúlybevallását hivatalos orvosi igazolás hitelesíti."

Vérvétel lézerrel

Amerikai és orosz tudósok új módszert dolgoztak ki vérminta vételére: lézersugárral helyettesítik az acéltűt.

– Átalakítjuk az egész ipart – mondta az AP amerikai hírügynökségnek Charles Vestal, a Little Rock-i (Arkansas állam) Venisect nevű vállalat igazgatója. Az üzemben olyan műszert állítanak elő, amelynek puszta létezése is szovjet katonai titok volt korábban.

Az új módszerrel maximálisan 0,5 milliméter átmérőjű és ugyanolyan mély apró nyílást vágnak. A nyílás elegendő ahhoz, hogy vérmintát vegyenek. A seb ugyanúgy gyógyul, mint minden más kis vágás. Az előállítók szerint a lézer megszűnteti a félelmet, hogy a vérmintavételnél fertőzést vigyenek át. Ha a beteg olyan kórokozóval fertőzött, mint például az AIDS, vagy a hepatitis-B vírus, a tű komoly veszélyt jelent annak, aki utána érintkezésbe kerül vele – hangoztatta dr. Milton Waner, az arkansasi egyetem klinikájának igazgatója. – Nem biztos ugyanis, hogy mindenütt csak egyszer használnak egy tűt. Vestal szerint a műszer hosszabb távon olcsóbb lesz az acéltűnél, ott ahol a tű egyszeri használat után orvosi hulladékká válik.

Panelgyárból ipari park

Jobbról porta, balról porta, a gyárba mégis az megy be, aki akar, gyalogosan vagy gépkocsival, mindegy. Senkit nem állítanak meg. Az 1948-ban alapított GYÁÉV – HÁZGYÁRA ma Győr legnagyobb, nem hivatalos, de attól még jól működő ipari parkja. Összesen 41 különféle, kisebb–nagyobb cég bérel itt irodát, üzemcsarnokot, raktárépületet.

Nyolc egykori gyáregység már végleg vevőre talált. Elkelt az egykori járműjavító csarnok, az akkumulátortöltő telep, a mögötte lévő kisgépjavító, a panel, gazdára vár a kerékpártároló és a parkoló területe. Itt nem felszámolás folyik, ez privatizáció – tudtuk meg *Farkasné dr. Lukács Zita* ingatlangazdálkodási osztályvezetőtől.

A legutolsó szocialista május elsejére invitáló, ottfelejtett plakát, a kerekeitől megszabadított egykori panelszállító roncs, a gazzal benőtt, romos acélmonstrumok és egy nemrégiben ravaszul ottfelejtett hatalmas szeméthegy kétségkívül nem valami bizalomgerjesztő. Az üzletemberek, vállalkozók mégis jól érzik magukat itt. Van raktár, van iroda, vannak közlekedőutak, sőt még telefon is van.

A '90 áprilisában huszonnégy káeftére szabdalt építőipari óriás, a GYÁÉV, úgy tűnik, nem adta fel végleg. A holdingot működtető szervezet ma is él, bár egyelőre főként abból, hogy beszedi a bérleti díjakat, de mellette fűti az irodákat, javítja a csapokat, létezik.

Házgyári paneleket ugyan aligha gyártanak még egyszer ebben az életben, de ipari park még lehet a Fehérvári úti hatalmas gyárterületből. Annál is inkább, mert ha belegondolunk, már ma is az. A gazdaság öntörvényei szerint.

N. P.

Lajta-parti földek kalapács alatt

Fotó: Tóth Gyula

Legalább százötven móvári érdekelt vett részt a minap a helyi földrendező bizottság tájékoztatóján. A létszám jelezte, hogy bőven akadnak olyan Lajta-parti gazdálkodók, akik a jövőben a földből akarnak megélni.

A tájékoztatón kiderült, hogy az előzetes földigényeket ki tudják elégíteni az illetékesek. Mosonmagyaróváron és a város környékén mintegy 90.000 aranykoronának megfelelő földterület vár gazdára. Ennek nagy része szántó, s csupán alig négyszáz aranykoronányi az erdő. A földalapba sorolt területeket a Lajta-Hansági Állami Tangazdaság, a Duna-menti Mgtsz és a Kisalföldi Erdő- és Fafeldolgozó Állami Gazdaság földjeiből hasítják ki.

Az árverést három nagy hullámban bonyolítják majd. Az első lehetőség április 13-án lesz, ekkor az összes földalap harminc százalékára keresnek új gazdákat. Megfigyelők szerint az érintettek nagy izgalommal készülnek az eseményre, hisz valószínűsíthető, hogy a tulajdonszerzés megegyezéses formájára kevesebb lehetőség lesz, mint egy kisközségben, ahol mindenki ismer mindenkit.

A tájékoztatón részt vettek a kárrendezési hivatal munkatársai is, akik nem titkolták, hogy Mosonmagyaróvárról nagyon sok hiányos, értékelhetetlen kárrendezési igényt kaptak. Olyan igénylő is akadt, aki azt sem tudta, hol is voltak régen a család birtokai. Ennek ellenére a megye 42.000 kárigényéből már 33.000 esetben hoztak határozatot.

Az első móvári árverés egyébként három napig tart majd. Április 13-án, kedden az igények hivatalos bejelentésére és a letéti jegyek leadására kerül sor. Magyarán ekkor lehet jelentkezni. A licitálás 14-én, szerdán lesz, csütörtökön pedig az elkelt földek elszámolása zajlik. Még rejtély, hogy a résztvevőknek mekkora a földéhsége, s az árakat milyen mértékben verik majd fel. A szakemberek állítása szerint az eddigi megyei csúcsot Győrszentiván tartja: egy háromezer forintért kikiáltott erdőterület 62.500 forintért talált gazdára.

Kuti Péter

Jegyzet

Mi marad a negyven napból?

Ismeretlennek tűnő csinos fiatal nő jön felém a buszmegállóban. Még akkor sem tudom, ki ő, mikor köszön és odaáll mellém. Látva amnéziás zavaromat, gyorsan segítségemre siet. Néhány emlékeztető szó a pár héttel korábbi házibulin, mámorosan, önfeledt kacagásokban együtt töltött percekről, mankó a memóriámnak. Kitisztul a tudatom, emlékszem már, ő is ott volt, akkor mutatták be többedmagával egyetemben. A busz érkezéséig mi mást is csinálhatnánk, felidézzük a lassan feledésbe merülő baráti összejövetel legkellemesebb perceit, elcsámcsogunk újra az ínycsiklandozó, zsíros falatokon.

Ennyi maradt hát a farsangból, a böjti időszak beköszöntével elhomályosulnak a mulatságok emlékei, az alkalmi ismerősök kontúrjai, a szalonspicc és a pecsenyék íze. A napok múlásával egyre mélyül az emberekben a hangulatváltozás. A katarzist a nagyhét koronázza. Ma az ötödik napja, nagypéntek van, mely néhány ember számára a megváltottság előérzetét, az absztinencia kiteljesedését jelenti. Másoknak csupán a mélabútól való szabadulás előhírnöke, holnaptól ismét vígadni lehet, ki tudja, eddig miért nem lehetett.

Lehetett volna eddig is, kinek-kinek lelke, pontosabban teste rajta. Régóta tudjuk, hogy a böjtkúra csodákat művel, emberi roncsokat menthet meg, gyógyíthatatlannak vélt betegségeken lehetünk úrrá segítségével. Manapság, aki akar, az sem tud elbújni a reformélet propagandagépezete elől, hál' istennek tele van vele az egész világ. És mégis. Évszázados gátlások, lelkiismeretfurdalás vagy akár a józan ész intő szavainak ellenére az orvos rágyújt, miközben tiltja betegének a dohányzást, a természetgyógyász birkagulyásra hivatalos, miután befejezte újabb értekezését a vegetáriánus életmódról.

Élvezeteink érdekében sikerült a klasszikus negyvennapos böjtöt napjainkra jócskán lefaragni. Ma, nagypénteken vallásosnak és ateistának egyaránt érdemes lenne elgondolkozni azon, nem kellene-e mégis a nagy tanítók intelmeit megfontolnunk.

K. T.

Jó reggelt!

Miserend

Galavits Józsefet, a győri belváros plébánosát kérdeztük, milyen szertartások lesznek a nagyhét befejeztével, húsvétkor.

– A győri Székesegyházban nagypénteken, Krisztus kereszthalálának ünnepén este hat órától nagypénteki szertartások, olvasmányok, passio, könyörgések, keresztleleplezés, befejezésül áldoztatás lesz.

– *Szombaton véget ér a negyvennapos nagyböjt...*

– Kétszázéves magyar egyházi szokás szerint délután a harangok megszólalásával kezdődik az ünnep, véget ér a nagyböjt. Nagyszombaton este tíz órakor feltámadási szertartások lesznek, majd szentmise, melyet a püspök úr celebrál. Éjjel féltizenkettőkor megindul a feltámadási körmenet a Káptalandombon.

– *Vasárnap húsvét, a keresztény világban az ünnepek ünnepe.*

– A niceai zsinat (325) döntése szerint a tavaszi napéjegyenlőséget követő első holdtöle utáni vasárnapon kell megünnepelni. Ez, idén április 11–re esik. Ekkor ünnepeljük Krisztus feltámadását és ezzel az emberiség megváltásának ünnepét. Délelőtt tíz órától ünnepi szentmise lesz, a végén pápai áldással.

F. G.

N GLOSSZA

Népi Óhaj

Tanulságos hírrel lepett meg M. Józsi, régi barátom a napokban. Megalakította a Népi Óhaj Egyesületet, Somával és Bratyival, műszerészkollegáival együtt. Kérdésemre el is mondta, szórul szóra.

"Békésen üldögéltünk a haverokkal a Kék Egér biliárdszalonban, és jobb híján a tévét néztük, míg szabad lesz a pálya. Rém unalmas műsort adtak: vita az expóról, aztán pártpolitikai acsargások, parlamenti elemzések, no meg, hogy ki a demokratább, ki tör diktatúrára, meg ilyenek. Halálra untuk magunkat egy idő után, de még játszottak az összes asztalon. Hát én ezt nem akarom nézni, mondta a Soma, a Bratyi rábólintott, én meg csatlakoztam, és azonnal megalakítottuk a csapatot. Levelet írtunk a tévéseknek: a Soma Chuck Norris filmeket akar nézni, Bratyi kedvence a Charles Bronson meg a hevimetál, nekem jó lenne újra a Terminátor sorozat. Közben a csaposnőt is megkérdeztük, fölírtuk neki ismétlésre a Karádyt, arról eszünkbe jutott az Angyalbőrben, azt is belevettük. A Bratyi másnap hozott bélyegzőt, kiraktuk rajta: Népi Óhaj Egyesület, és a jelszavunkat: Habár fölül a gálya... a többi nem fért ki.

Azóta tele van velünk a sajtó. Mert levelezünk ám, mindenkivel. Adják ki újra Rejtő Jenő összes műveit, moziban vetítsék a Tarzant, és naponta legyen Friderikusz-show, meg magyar Tutti Frutti.

Ezt már kültagunk, a hegesztő Fecó javasolta, aki egyébként kikérte magának, amikor először Feróval nagyon sok hiányos, értékelhetetlen kárrendezési igényt kaptak. Olyan igénylő is akadt, aki azt sem tudta, hol is voltak régen a család birtokai. Ennek ellenére a megye 42.000 kárigényéből már 33.000 esetben hoztak határozatot.

Az első móvári árverés egyébként három napig tart majd. Április 13-án, kedden az igények hivatalos bejelentésére és a letéti jegyek leadására kerül sor. Magyarán ekkor lehet jelentkezni. A licitálás 14-én, szerdán lesz, csütörtökön pedig az elkelt földek elszámolása zajlik. Még rejtély, hogy a résztvevőknek mekkora a földéhsége, s az árakat milyen mértékben verik majd fel. A szakemberek állítása szerint az eddigi megyei csúcsot Győrszentiván tartja: egy háromezer forintért kikiáltott erdőterület 62.500 forintért talált gazdára.

Kuti Péter

Tanulságos hírrel lepett meg M. Józsi, régi barátom a napokban. Megalakította a Népi Óhaj Egyesületet, Somával és Bratyival, műszerészkollegáival együtt. Kérdésemre el is mondta, szórul szóra.

"Békésen üldögéltünk a haverokkal a Kék Egér biliárdszalonban, és jobb híján a tévét néztük, míg szabad lesz a pálya. Rém unalmas műsort adtak: vita az expóról, aztán pártpolitikai acsargások, parlamenti elemzések, no meg, hogy ki a demokratább, ki tör diktatúrára, meg ilyenek. Halálra untuk magunkat egy idő után, de még játszottak az összes asztalon. Hát én ezt nem akarom nézni, mondta a Soma, a Bratyi rábólintott, én meg csatlakoztam, és azonnal megalakítottuk a csapatot. Levelet írtunk a tévéseknek: a Soma Chuck Norris filmeket akar nézni, Bratyi kedvence a Charles Bronson meg a hevimetál, nekem jó lenne újra a Terminátor sorozat. Közben a csaposnőt is megkérdeztük, fölírtuk neki ismétlésre a Karádyt, arról eszünkbe jutott az Angyalbőrben, azt is belevettük. A Bratyi másnap hozott bélyegzőt, kiraktuk rajta: Népi Óhaj Egyesület, és a jelszavunkat: Habár fölül a gálya... a többi nem fért ki.

Azóta tele van velünk a sajtó. Mert levelezünk ám, mindenkivel. Adják ki újra Rejtő Jenő összes műveit, moziban vetítsék a Tarzant, és naponta legyen Friderikusz-show, meg magyar Tutti Frutti.

Ezt már kültagunk, a hegesztő Fecó javasolta, aki egyébként kikérte magának, amikor először Feróval nagyon sok hiányos, értékelhetetlen kárrendezési igényt kaptak. Olyan igénylő is akadt, aki azt sem tudta, hol is voltak régen a család birtokai. Ennek ellenére a megye 42.000 kárigényéből már 33.000 esetben hoztak határozatot.

Az első móvári árverés egyébként három napig tart majd. Április 13-án, kedden az igények hivatalos bejelentésére és a letéti jegyek leadására kerül sor. Magyarán ekkor lehet jelentkezni. A licitálás 14-én, szerdán lesz, csütörtökön pedig az elkelt földek elszámolása zajlik. Még rejtély, hogy a résztvevőknek mekkora a földéhsége, s az árakat milyen mértékben verik majd fel. A szakemberek állítása szerint az eddigi megyei csúcsot Győrszentiván tartja: egy háromezer forintért kikiáltott erdőterület 62.500 forintért talált gazdára.

Kuti Péter

BÖRÖCZ András

Új Művészet 1993/2.

KÖTÉLTÁNC ÉRETTÜNK

Böröcz András budapesti kiállításai • *András Edit*

Az is lehet érdekes, hogy miért telepedett át Böröcz New Yorkba a hazai beérkezés, „révbe jutás" küszöbén, de az még inkább, hogy ha már kiment, mi végre járkál vissza. No nem valamiféle nemzeti szűkkeblűség nevében feszegetem e dolgot, hisz az nem is kétséges, hogy velünk, nekünk jót tesz, hanem hát az a kérdés, hogy neki mi a jó mindebből. Az irigykedő, kárörvendő, „lám-lám" válaszlehetőségeket máris vessük el, azokat cáfolni sem érdemes, azt pedig, hogy kinti, nevekkel, számokkal, materiális viszonylatokkal jól mérhető, úgymond művészi karrierjének milyen stációjába érkezett, firtatni sem érdemes, hisz a válaszhoz nem kerülünk ennek révén közelebb. Az igazán fontos az lenne, hogy a szellem adaptációjának stációit megragadjuk, ehhez viszont alig van eszközünk, módszerünk. Hacsak nincs olyan kivételes alkalomban részünk, hogy annak egy pillanatra megállított, műalkotásba merevedett állapotát tetten érjük. Ilyen kivételes alkalom volt *Böröcz András* kiállítása az *Óbudai Társaskör Galériá*ban (1992. szept. 25. — okt. 11.).

Életre szóló, furcsa nagy kaland az egyik kultúrából a másikba vándorolni. A betagozódás egyik szélső pólusa a zárványként, szigetként való beízülés, a voktaképpeni kívül maradás. A védettségnek, a kibéleltségnek ez esetben az izoláltság, az egyoldalú kommunikáció az ára. A másik szélsőség a mindent és mindenkit túllicitáló azonosulás, az új értékek feltétel nélküli interiorizálása, ahonnan megint csak egyoldalú a kommunikáció, mert innen már visszafelé nincs mire apellálni.

Gyötrelmes, gyönyörűséges dolog viszont közbül lenni, egyik világból a másikba közvetíteni. Az ehhez szükséges kényes egyensúlyi állapot csak ideig-óráig tartható fenn, oly erős az ellene munkáló erő: a régi vonzása s az új csábítása. Közbül van hát a lebegés, a szüntelen kötéltánc a keskeny, de mély szakadék fölött, ahol muszáj figyelni minden idegszállal, tágra nyitott szemmel, lélegzet visszafojtva, ha nem akar leszédülni, vagy idejekorán megkapaszkodni az ember. Ha ezt tenné, nincs többet visszaút, a talajvesztettség lesz létállapota. S minthogy ennek tudatában egyensúlyozik a senki földjén, egyre jobban őrizné, óvná e törékeny, lázas készenléti állapotot, ahonnan egyidejűleg két világ is érzékelhető. Írástudónak muszáj megállás nélkül írnia, azaz muszáj szüntelenül definiálnia helyzetét, művésznek szüntelenül dolgoznia kell, mintha meg lennének számlálva a napjai: s a kötélen voltaképpen meg is vannak.

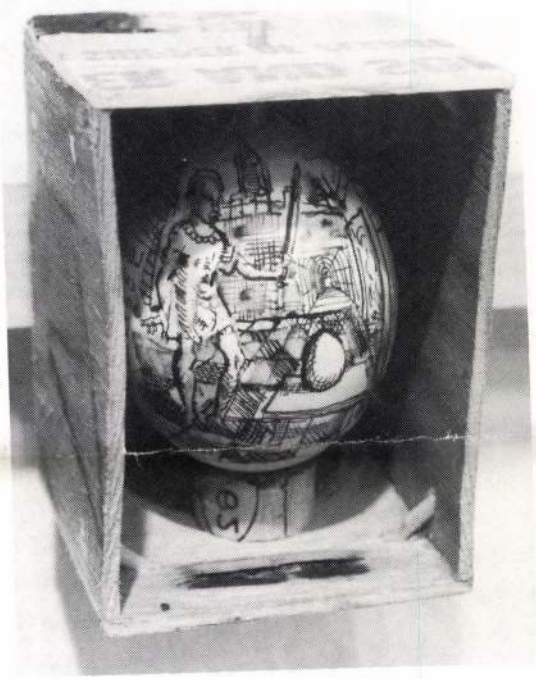

Böröcz András: Tojásrajz, 1991–92,
tus, fa, tojás, 8×5×5 cm

Talán nem hangsúlyozom eléggé, hogy New Yorkról van szó. Arról a városról, melynek szinte viselhetetlen az intenzitása, melynek sokkoló a sűrített létezése, s melyben mintha felpörgött volna az idő, s koncentrálttá vált volna a tér. Nem lehet nem reflektálni rá, oly erős a kihívása. Csak egy kicsi extatikus túlzás van abban, hogy New Yorkban járni kezdenek a bénák, beszélni a némák, látni a világtalanok. S Böröcz még csak béna, néma, világtalan sem volt, mégis küzdenie kell, ha nem akarja, hogy beszippantsa, felemésszе a város. Tudatában annak, hogy a gigász elől csak hátrahagyott munkáival menekülhet meg, iszonyú intenzitással dolgozik.

Alig több mint egy éve az East Village-ben kenyér- és ceruzaszobrokkal rukkolt elő (ez utóbbiakat 1992 őszén a *Várfok 14 Műhelygalériá*ban láthatta a buda-

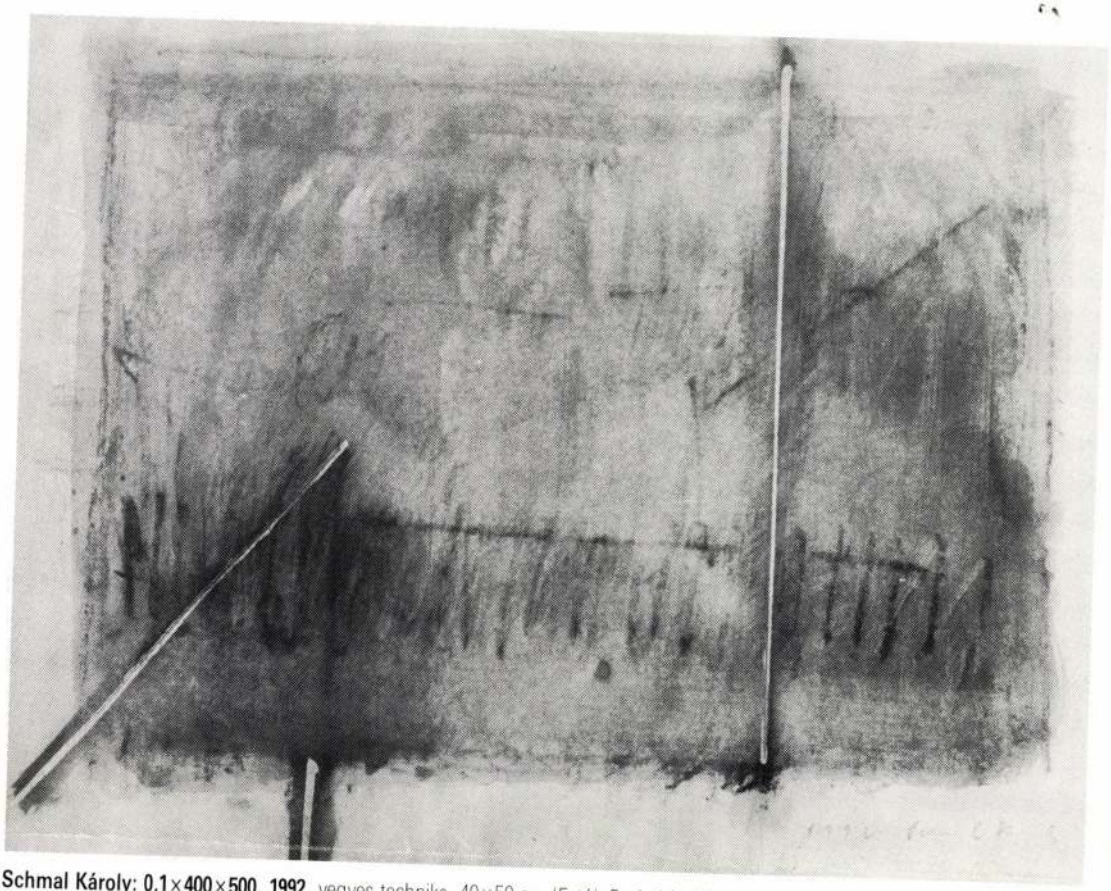

Schmal Károly: 0,1×400×500, 1992, vegyes technika, 40×50 cm (Fotók Buda László)

Rácmolnár Sándor is mitológiát épít, antimitológiát a kommerszből. A felszínes, de sokakat megfogó életideál sekélyességére, tartalmatlanságára mutat rá Zombie-kat és Schwarzeneggereket megjelenítő rajzain. A szuggesztív organikus jelképeket, növényembereket, bálványmutánsokat megálmodó *Gaál József* néhány röpke év alatt vált a fiatal festő- és grafikusnemzedék meghatározó egyéniségévé. Az önmagát felfaló bálványt bemutató művén, a *Masoch Lyra II*-őn, olyan témát ábrázol, amely különböző formában szinte valamennyi ősi mítoszban megtalálható, de korunkban is aktuális, hiszen az önpusztítás megszemélyesítője, ami megdöbbent, elgondolkodtat, önvizsgálatra késztet. Egészen más jellegűek — annak ellenére, hogy generációs társak — *Julius Gyula* quasi tudományos rajzai. Az elsősorban installációkat építő művész mindig is vonzódott a tudománytörténeti kuriózumokhoz, e tárlaton is ilyen laza formákból felépülő, fiktív szerkezetet ábrázoló, különös technikával — kávé, rézgálic — készült rajzzal jelentkezett (*Segner kerék balatoni viharban*).

Mindig izgalmas új művel találkozni, egy képzőművészt új oldaláról megismerni. Ilyen alkotó a performance-airól ismert *Block*-csoport tagja, *Sebestyén Zoltán*, akinek szén-korom kompozíciója, a *Fény-árnyék*, a művészt expresszív-nonfiguratív rajzok készítőjének mutatja. Ugyancsak új hang Salgótarjánban *Nayg Istváné*, akinek *Napló* című tusjegyzete rusztikus absztrakt képregény. Említést érdemel továbbá a fiatal alkotók munkái közül *Chilf Máriáé*, míg az idei kiállításnak a zsűri által is díjazott felfedezettje *Makovecz Benjámin* volt, aki elsősorban technikai bravúrjaival, rajzkészségével aratott sikert.

Az 1992-es kiállítás tehát a különböző korosztályba tartozó és eltérő stílusban dolgozó művészek munkáinak színes kaleidoszkópja volt, nem nyomta rá bélyegét egyetlen stílus hegemóniája sem. A bemutatkozó művészek elsősorban az esztétikumra, formai és kompozíciós problémákra koncentráltak. És ez természetes is, hiszen az alkotóművész inkább elmélkedő, kísérletező, mintsem aktív világformáló alkat. Sőt azt is kijelenthetjük, hogy a művész apolitikus attitűdje a legrokonszenvesebb magatartás napjaink értéket, következetességet feledő világában, és „aki a művészetet teremti — mint *Kosztolányi Dezső* írja —, a homo aestetikus, aki a tiszta boldogságot már megtalálta szemléletében, az a legmagasabb rangú ember, aki lélekben birtokolja a világot, akinek nincs szüksége közvetítőkre, aki magában is teljes egész, akinek erkölcse a szépség."

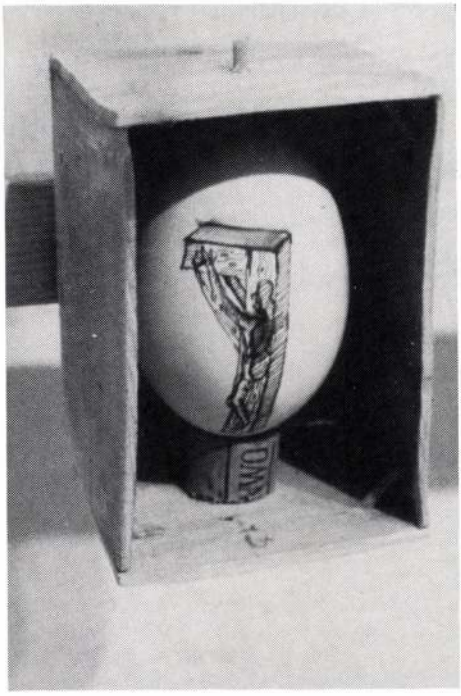

Böröcz András: Tojásrajz, 1991–92,
tus, fa, tojás, 8×5×5 cm

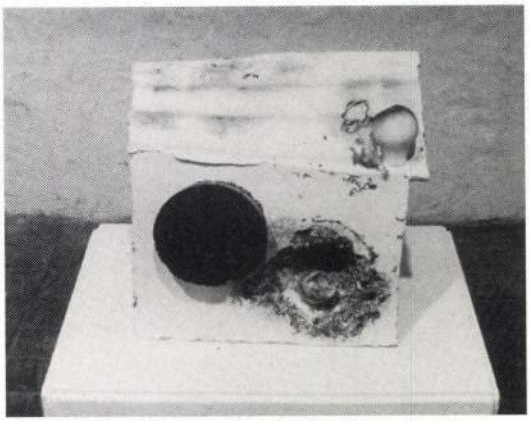

Böröcz András: Gipsz tea-szobor III, 1991–92,
gipsz, teafilterek, 26×28×26 cm

pesti közönség), meghökkentve, s tőrbe csalva a bámész Góliátot, s már készen áll az újabb küzdelemre, új sorozat parittyával, nem kevésbé döbbenetessel, mint amazok voltak: tea-szobrokkal, hagyományos értelemben szobroknak aligha nevezhető gipszekkel és deszkákon, tojásokon megjelenő akasztófarajzokkal. Az életet hordozó, s azt is szimbolizáló kifúrt tojásokon a halált hozó, s azt is asszociáló akasztófák életének békés hétköznapjai, az akasztófalét eseményei peregnek, már amennyire lehet a camera obscura viszonylatában pergésről beszélni. Azt imitálják ugyanis a tojások köré épített kis dobozterek, melyekben kilógó hurkapálcika segítségvel körbeforgathatóak a dugóra installált tojások. A vonatkoztatási rendszerek esendősége s abszolút voltuknak tarthatatlansága nemcsak attól válik nyilvánvalóvá, hogy egy alapkonvenció, egy kikezdhetetlennek látszó tabu megkérdőjeleződik, hanem attól is, ahogyan ez zajlik. Az abszurditás talaján épült világ ugyanis éppoly zárt, éppoly strukturált, mint emez, amelyet egyetlennek, s kizárólagosnak vélünk, melynek azonban nincs egyetlen mozzanata sem, mely ne lenne adaptálható egy másik világba.

A kis akasztófák tojásból bújnak elő, s lesznek alanyai a változatos és mozgalmas akasztófalétnek. Gyermekként anyjuk árnyékában sütkéreznek vagy lánctáncot járnak, olyan bájosan és andalítóan, hogy már bele sem gondolunk, mikor is lejthetnek táncot az akasztófák. Felvonuláson sok-sok egyen-akasztófa, egy egész akasztófaerdő menetel, csoportképhez a fotós-akasztófának meg sem kell hajolnia, a pecás-akasztófának kötele a horga, és még hosszan sorolhatnám e kitűnő, fanyar humor sziporkázó megnyilvánulásait. Böröcz azonban nem elégszik meg a formai egybecsengések kipoentírozásával. Az igazi bravúr abban a varázslatban rejlik, melynek révén minden, a legszentebbnek, legemberibbnek vélt tevékenység, viszonylat, érzelem, na és gyarlóság is átváltozik akasztófavilágbeli megfelelőjévé: akasztófáék szeretkeznek és időnként lerészegednek, s mi sem természetesebb, minthogy elhunyt társaikat annak rendje-módja szerint eltemetik. Az ám, változatos halállal halnak ők is: guillotine vágja le a fejüket — azazhogy kötelüket —, vagy vonat elé fekszenek, ha az élet terhét túl súlyosnak találják. Hiszen hát mondom, hogy minden megeshetik velük, akár „munkanélkülivé" vagy „leszázalékolttá" is válhatnak: a fára dobált kivénhedteknek már csak köteleik használhatóak, amúgy régiesen, átdobva a fa ágain.

Tényleg nagyon koherens, zárt világ ez, nincsen sehol rés rajta, melyen kitekinteni vagy behatolni lehetne. Az akasztófalények a maguk képére formált akasztófaléptékű és formájú, „akasztófamorfizált" világban élnek, tárgyi kultúrájuk, művészetük — hát persze, hogy van nekik: A Laokoón csoportban kötél csavarodik a vonagló testek köré, Daphné akasztófából változik vissza fává — erre a bizarr aszimmetriára épül. Ahol kézenfekvő lenne a megfeleltetés, ott Böröcz természetesen hárít, mert hát minden van e furcsa sorozatban, csak éppen akasztófahumor, morbiditás nincs. Tehetné, de történetesen nem a halállal viccelődik, egyszerűen csak elcsúsztatja a koordinátarendszert, amelyben a dolgok értelmet nyernek. Ha valami mégis kínzó szorongást kelt, az a dolog hátterében meghúzódó dilemma, hogy vajon van-e átjárás a világok között, vagy mindenfelől be vagyunk zárva

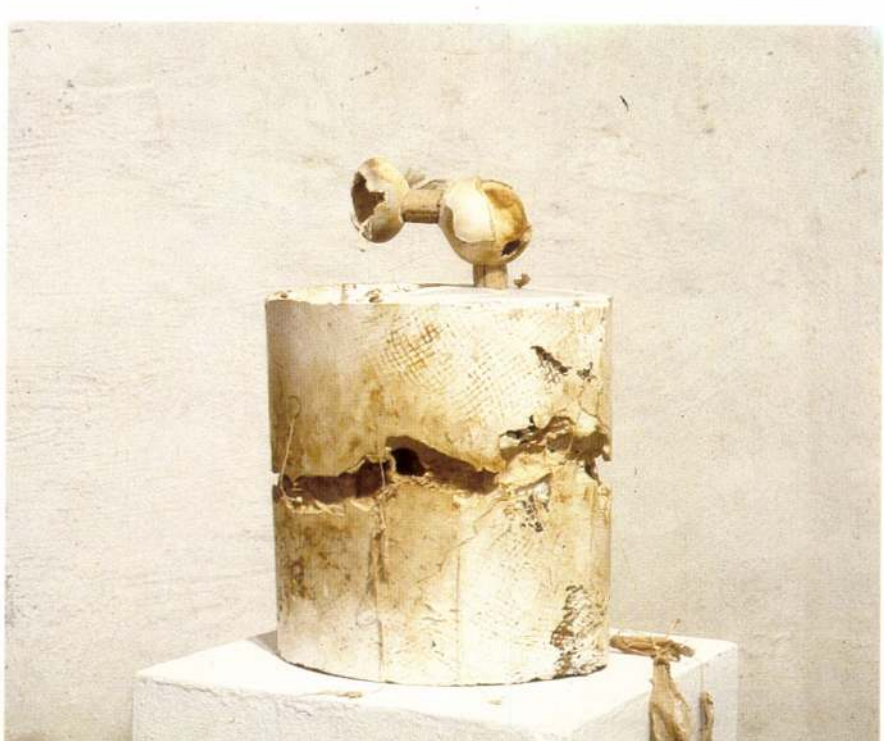

Böröcz András: Gipsz tea-szobor I, 1991–92, gipsz, teafilterek, 42×34×40 cm

Böröcz András: Gipsz tea-szobor II, 1991–92, gipsz, teafilterek, 34 cm (Fotók Rosta József)

meghatározott paraméterek közé, melyeknek megváltoztatása alapkategóriákat fordíthat önmaguk ellentétébe. Emitt éppen ez zajlik, élet s halál váltja egymást, csak éppen fordított sorrendben, mint ahogy megszoktuk.

A gipszekben úgyszintén jelen van a dimenzió- és nézőpontváltás, csak lényegesen elvontabb, absztraktabb síkon. Minthogy esetükben csak elmozdulásról, és nem kilencven fokos elforgatásról beszélhetünk, a hangsúly sem az önmagába záruló külön világ letapogatásán, hanem az áttetszéseken, az egymásba fordulásokon, a felcserélhetőségeken, az érintkezési pontokon van, azon a bizonyos vékony, de világokat elválasztó határon, melynek létezését Böröcz oly konok szívóssággal tagadja. Teaszobraival a szobrászi tevékenység eselékének, mellék-termékének járulékos esztétikumát tárja elénk. Üveglapra helyez filteres teazacskókat — nem éppen tradicionális szobrászi anyagot —, s ezeket a kupacokat önti le gipsszel. Ezt a folyamatot aztán nem követi az előírásos következő, a szobor kiöntése a gipszforma segítségével, merthogy az „öntőforma" lesz a szobor maga, a negatív forma minősül át pozitívvá.

Amerika múltnélkülisége Európából nézve gyakorta tartatik lesajnáló gőggel „kulturálatlanságnak", pedig hát a megcsontosodott konvenciók, a megkérdőjelezhetetlen axiómák hiánya felszabadítólag hatott mindenkoron, és hat ma is. Ami másutt szemléletbeli korlátokba ütközik, s ezért fel sem merül, az Amerikában még bőven befér a jóval tágabb határok közé. Nem is vitás, hogy Böröczben *Erdély Miklós* szellemi kisugárzása fejlesztette ki az affinitást a konvenciók folytonos megkérdőjelezésére és elvetésére, de az is bizonyos, hogy New York sokkja kellett ahhoz, hogy mindez materiális formát is öltsön.

A szobor műfaji határainak mindenünnen való átlyuggatása jóllehet az európai kultúrában, a dadában, a pszeudóban gyökeredzik, de szemérmetlen eluralkodásához megint csak Amerika kellett. A posztmodern szellemiségű Amerika, melyben a műről lehántódik a szakrális pátosz, az ezoterikus jelleg és a zárt totalitás illúziója. Mindegy, hogy Böröcz posztmodern művésznek tekinti-e magát avagy indíttatásának megfelelően éppenhogy avantgárdnak, műveiből az ugyanis jól kihámozható, hogy érzékeny, fogékony művész lévén a maga módján nagyon is rezonál az őt bombázó szellemiségre.

Szobrain nem a tér, hanem a sík a referencia, azok nem is hasítanak ki teret maguk számára a környező térből, hanem magukba szívják azt, hagyják magukon átjárni. Üreges szobrok ezek, híján lezárt, körülhatárolt tereknek, csak a síkból leszakadt nyúlványaik, kitürem-

kedéseik vagy beszakadt „krátereik" vannak. A sima fehér síklapot, a szabályost, a „szépet" kikezdi a pusztulás, a szétfoszlás, a rothadás, s ezeken a tea által barnásra színezett, s helyenként a szétszóródott teafűvel beborított helyeken gyönyörű felületek jönnek létre; a rideg, szervetlen, érzéketlen felületekből érzékeny, érzéki, organikus felületek. Élettelenből csihol hát életet, s esztétikai értékkel ruházza fel az enyészetet. Az önmagába felejtkező esztétizálás persze nem kenyere Böröcznek, nem is hagyja ellágyulni a nézőt, hanem inkább „bezavar a képbe" a teászacskók „ottfelejtett", lógó cérnájával, a kedvelt és sokféle asszociációs lehetőséget kínáló szerves anyagokkal: a pontos szociológiai információkat hordozó, lezárásra, bezárásra hivatott parafadugókkal, a gipszből kiöntött életszimbólumokkal, a tojásokkal; továbbá a pop arthoz és a dadához is kapcsolódó, úgyszintén gipszből kiöntött profán tudás-világosság szimbólumokkal, a leglehetetlenebb helyeken felbukkanó villanykörtékkel.

A pusztulás, a szétfoszlás, a szétmállás megidézése ellenére sem riasztóak, taszítóak e pontosan az emberi arányrendszerhez igazított tárgyak. Módot adnak tárgyias asszociációkra is (kalap, kút, szétlőtt ház, madáretető, negatív női büszt stb.), de a lényeg nem ez, hanem az emberi léptékből fakadó intimitás, bensőségesség, egyfajta feminin jelleg. A szobroknak ez a vonatkozása az erősen „macho", maszkulin amerikai kultúrában még szembetűnőbb lenne, s feltehetően a feminizmushoz soroltatna, mely kategórián szociális érzékenység, s a szó eredeti értelmében vett humánus művészi attitűd értendő, s már rég nem valami ádáz, harcos férfigyűlölet. Úgy tűnik, hogy a hazai avantgárd pozícióval együttjáró politikai és szociális érzékenység egy másféleképpen strukturált művészeti életben a szubkultúráktól való érintettségbe válthat át.

Vannak nehezen megközelíthető, szemérmes művek, mint amilyenek Böröcz gipszei is, melyek különösen igénylik a hermetikus csendet, a rájuk hangolódást és a beléjük felejtkezést. Ha ez nem biztosított számukra, nem is tudnak megnyílni. Mű és környezete, mű és rendezés egymást erősítő szimbiózisban fogva tartotta, megigézte a nézőt az óbudai kiállításon, ahogy a másik kivételes találkozás is, *Louise McGagg* kitűnő felvezető tea-szobrai Böröczről.

Ahogy ők, a „produkció asszisztensei", mi sem tehetünk egyebet, minthogy figyelünk minden idegszállal, tágra nyitott szemmel, lélegzet-visszafojtva, hogy a kötéltáncos le ne essen vagy ideje korán meg ne kapaszkodjon, hogy ha mégis lehetséges, vég nélkül vándorolhasson a kultúrák között.

Luxuspapír, 1992

A papír *médium*, amint arra a *Médium: Paper* kiállításcím lakóniai tömörséggel figyelmeztet – eszköz, kifejezési forma, önmagában is test, matéria, minőség, érzékszervi és intellektuális élmények kiváltója.

Tehát már régóta nemcsak a rárótt tintaírás, rávitt festék, rányomtatott szöveg semleges hordozója – ámbár ez az állítólagos semlegessége mindig kétséges volt; gondolunk egy bordázott és vízjeles ívekre nyomtatott klasszikus, meg egy mai, rotációsra nyomott könyv közötti élménykülönbségre. Az utóbbi negyedszázad papírművészete egyebek közt ebbe a distanciába értékelte bele a cipője sarkát, s arra talán nem is kell emlékeznie, hogy volt már egy korszak, amelyben a különlegesen megmunkált papírtárgy többet ért, mint amennyi a papír és megmunkálás összessége. *Luxuspapírnak* ismeri a nemzetközi, s kivált a német szakirodalom azt a produkciót, amely a múlt század közepétől csaknem gyerekkorunkig kísérte hétköz- és ünnepnapjainkat. A préselt szentképek, az aranyozott-domborított, (sőt: az aranyozott kartonból sajtolt koporsóveretek és a damaszt hatású, takarékos halott ingek) mind továbbléptek a papír hagyományosan, de felületesen elképzelt hordozófunkcióján, s mind valamiféle – meglehet: sajátos – esztétikai és reprezentatív funkció felé igyekeztek.

E jelenséggel azonban haladottabb országokban a néprajzi múzeumok foglalkoznak, a papír mai formálóit pedig egészen más célok és lehetőségek vonzzák. A papír, ez a klasszikus formájában alapvetően *természetes*, mert tisztán növényi anyagból, rostból készített, de egyszersmind *gyártott*, sőt nem rövid ideig titkos processzus révén létrejövő termék önmagában is alkalmas arra, hogy a századvég embere a kettősség, az ellentmondásosság élményét, a konfliktusait belelássa. A gyártási folyamat is ezer lehetőséget kínál. A hófehér és a gorombán nyersszínű, a simított és a rostos felületű, az érintésre szétfoszló és a elpusztíthatatlan vastagságú papír mind optikai, tapintási és emlékkülönbségeket rejthet. És élményeinkkel egyelőre még a síkban maradtunk: ezeket sokszorozzák meg az öntött, ragasztott, összeszerelt és nem papír anyagokkal is kombinált papírplasztikák.

Ha pedig matéria és bánásmód az élményeknek, a képzeteknek és a hatásoknak végtelen lehetőségét kínálja, magától értetődik, hogy századunk második felének művészete, – amely titkos, redukált és bezárkózó gondolatokra érzékeny, de az erős hatásoktól sem tartóztatja meg magát – fokozódó kedvvel, majd mohósággal fordult a papírhoz. A hatvanas-hetvenes évek legkülönbözőbb törekvéseiben jutott szerephez az újságmakulatúra, a banális nyomtatvány, a csomagolóanyag, majd a kézzel e célra gyártott, hagyományosan készített és autorizált papír, s el kellett jönnie az időnek, amikor a papírra koncentráló művészek immár elkülönültek, társulásuk külön rendezvényeket szervezett, s e rendezvényeket az érdekeit gyorsan és jól felismerő nagyipar és -kereskedelem támogatni kezdte. Ha a húszas években volt Magyar Rézkarcoló Művészek Egyesülete és annak kiállításai, napjainknak

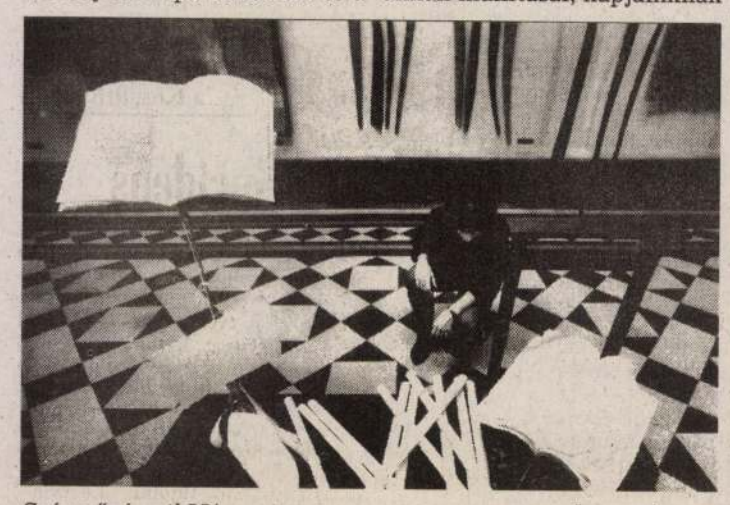

Szépművészeti Múzeum BOROS JENŐ FELVÉTELE

megfelelően az egyesület a Kézi Papírkészítők és Papír Művészek *Nemzetközi* Szövetsége; a kiállítás most a *Szépművészeti*, a *Mezőgazdasági* és a *Budapesti Történeti Múzeumban*, valamint a *Képzőművészeti Főiskola* Barcsay termében látható *Medium: Paper*, a támogatók neve pedig a pompás és drága katalógus szponzorlistáján és hátsó hirdetéseiben olvasható.

Talányosabbak a másik, alig kevesebb színhelyen található kiállítássorozat körülményei. A *Stúdió Galériában*, a *Liget Galériában*, a *Fészekben*, sőt a *székesfehérvári múzeumban* mai amerikai, európai és természetesen magyar kiállítók könyvvel kapcsolatos munkái láthatók (vagy voltak láthatók) októberben, a meghívón a szervezők hosszú listájával. (Ami bizonyosan tudható: két magyar kiállító, a nemzetközi egyesületet képviselő *Mészáros Géza* és a könyvműveket reprezentáló *Böröcz András* szervezőmunkája rejlik a pesti kiállítástömeg mögött.) Az utóbbi akció egyébként a hetvenes évek nagy nemzetközi kiállításairól ugyancsak ismert „műkönyvek, könyvművek-művészkönyvmunkák" egész sorát mutatja be, s természetesen, megintcsak a papírt, szemléltetvén, hogy a ma nem hagyományos műformákban dolgozó kiállítói miként szedik szét, formálják újjá, használják kifejezési eszköznek azt a még mindig hajtogatott és összefűzött papírtárgyat, amelynél célszerűbbet az olvasó emberiség a mai napig, kétezer esztendő óta nem tudott kitalálni.

Illenék e kiállításmennyiségről méltatást írni, a médiumkiállításoknak azonban egymást feltételező ellentmondása, hogy egyszerre homogének és összefoglalhatatlanok. Nem is biztos, hogy részletes kritikát igényelnek. Nincs ez másként ma sem, mint volt az önművészeti vagy a tűzzománc-kiállítások történetében mindig is: a vezéreszme a *médium* és a *szakmai teljesítmény*. Így kerülnek egymás mellé a maguk természetes módján technikai bravúrok, teljes szellemi-esztétikai teljesítmények, és olyan produkciók, amelyekben a mesterségbeli bravúr esztétikai egésszé lényegül át. Ami az előbbit, a dolog kézműves részét illeti: magától értetődő, hogy ebben a körben a papír (ón, tűzzománc) művelése tökéletes. A nemzetközi szövetség bemutatóira kétezernél több pályamű alapján választották ki huszonhat ország száz kiállítóját, s a zsűritagok katalógusrészében olyan abszolút sztárnevek olvashatók, mint *Robert Rauschenberg* és *Antoni Tápies*.

Amit a bravúron túl, s az esztétikai pluralizmuson belül el lehet mondani: talán a tiltakozás különböző fokozatai, az elvágyódás, a magányos mitológiákba burkolózó szükszavúság érzékelhető, a tudatos távolodás a mától. Oka – társadalmi konfliktusok, természetpusztítás, háborús veszélyérzet – olykor néven nevezett, olykor beleérezhető. Sajátos, hogy e két korántsem ősi médium, a textilhez, kerámiához, földfestékhez képest a maga alig kétezer esztendejével szinte parvenüen új papír mennyi lehetőséget ad történelem előtti és természeti népeket idéző gesztusok felidézésére. Vegetációs emlékek, titkos újkőkori kultuszok, alig artikulált gesztusok hasadnak ki abból a könyvből és abból a papírból, amely két civilizáció-bölcső, a mediterrán-európai és a kínai kifinomult, s mégcsak nem is ókori találmánya.

Rozsdás fémnek, gömbölyűre csiszolt kőnek, szenes fahasábnak és tüllfüggönynek tetsző papírok – korunk luxuspapírja múlt századi elődjéhez annyiban hasonlatos, hogy esztétikai és etikai értékeket céloz meg. Korántsem a papírmaséból készített koporsóveret ambíciójával, de ha némely bronzszobrok utóbbi sorsára gondolunk, talán nem fellengzős, ha megkockáztatjuk: esetleg ércnél maradandóbban.

Rózsa Gyula

Egyeztető, rendteremtő

Illyés Gyula születésének 90. évfordulójára

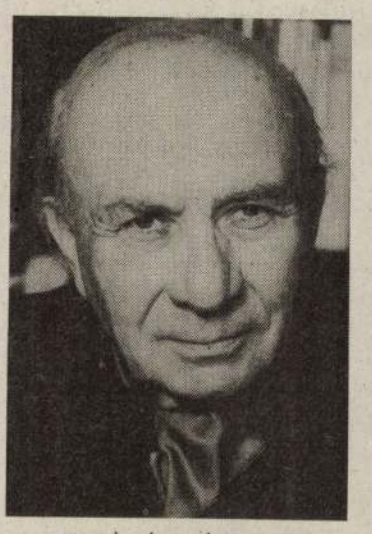

CSIGÓ LÁSZLÓ FELVÉTELE

Illyés Gyula költői sorsának és egyéniségének alakulása a magyar és az európai értékek és igények bölcs egyeztetésének készségére épült. Nem alaptalanul, hiszen életműve valóban szerves egységbe forrasztotta azokat a hagyományokat és törekvéseket, amelyek gyakran és szerencsétlenül kerültek szembe egymással közéletünk és művelődésünk huszadik századi története során. Magyarság és európaiság egységbe fogásának azonban volt egy eredendő feltétele az, hogy Illyés már korai ifjúságában megtanulta összebékíteni és egyeztetni az egymással versengő vagy egymást látszólag kizáró hagyományokat, életformákat és értékeket.

Ahogy a világgal ismerkedett és ahogy eszmélete gazdagodott, mindig gondolatok és magatartások válaszútjára, sőt ütközésébe került. Választania vagy egyeztetnie kellett az ellentétes érdekek, akaratok és eszmények között. A puszta és a falu, Cece és Ozora, a vidék és a főváros, a katolicizmus és a reformáció, a család tisztviselő és paraszti ága, az uradalmi gépész apa és a nyomorba süllyedt cselédkörnyezet, az iskola és a szülői otthon: megannyi egymással perben álló erőt és életelvet jelentett, közöttük kellett gyermek- és ifjúkorában tájékozódnia, választania és az összefogás lehetőségét keresnie. Ellentétek keresztezési pontján kényszerült széttekinteni, körötte és benne ütköztek vagy békültek meg a magyar társadalmi tudat hagyományosan veszélyes ellentmondásai. Eredendő helyzete egyszerre volt zárt és nyitott, életformában és kultúrában egyaránt. Valójában e zártság és nyitottság egymást átható kettőssége és szerves egysége szabta meg tájékozódását és gondolkodását, később költészetét.

Kezdetben az avantgarde híve volt: nemcsak a stílusirányzaté, hanem a lázadó mozgalomé is, később a népi tradíciók felújításában vállalt szerepet, és a népi mozgalom soraiba tartozott akkor is, midőn az újklasszicista líra mestere lett. Költészetének mindig nemzeti szerepe és súlya volt, a népi stílusirányzat korlátozottabb lehetőségeit, mihelyt mesterfokra emelte, máris meghaladta. A harmincas évektől kezdve Babits Mihály, Kassák Lajos, József Attila, Szabó Lőrinc és Radnóti Miklós mellett az ő lírájában öltött alakot az a nemzeti irodalom, amely egyszerre szólt a magyarsághoz és a nagyvilághoz. Illyés költészetének nemzeti hivatást kellett betöltenie, Európa üzenetét és igényességét közvetítette a népi irodalomba, és a parasztság törekvéseinek adott hangot a Nyugat körében.

Pártokat és mozgalmakat kötött össze, a szellemi élet pólusai között teremtett kapcsolatot. Természetes helye volt a népi mozgalomban, egyszersmind Babits oldalán. Kettős elkötelezettségben élt: a magyar progresszió és a haladó európai szellem vonzásában. „Pártban nem tudnék megmaradni semmiféleben, de boldog otthoniassággal állnék e megindítóan bölcs és hős férfiak sorában, a fiaikéban! – írta ekkor az agrárszocialisták, az Áchim András, Szántó Kovács János, Fekete Nagy András és Szilágyi Albertok mozgalma iránt érzett vonzódásáról. – Egyik kezemmel az ő jobbukat fognám úgy, hogy közben a másikkal egy percre se ereszteném el Pascalét, mindazokét, akik tekintetüket rád vetették, oh változásaiban – kanyargásaidban is mindig egy irányú justice éternelle!"

Az egyéntől és a nemzettől általános emberi felelősségtudatot várt, a teljes humánum szolgálatát. Ezért értelmezte a nemzet fogalmát a két háború közötti korszakban általános etnikai elvek helyett azzal a közösségi összetartozással, amelynek a közös nyelv, kultúra és hagyomány, a közös történelmi sors ad tartalmat. Kettős vonzalma és elkötelezettsége: a magyarság és az emberiség, a nemzeti és az európai kultúra iránt valójában egyetlen erkölcsi élmény és parancs műve volt. Illyés azokat a klasszikus költőket: Zrínyit, Csokonait, Berzsenyit, Petőfit, Aranyt és Babitsot vallotta mestereinek, akik a magyarság és az európaiság nemes egységét tudták megvalósítani. Ezért szegült szembe azokkal, az időnként a népi táborban is jelentkező törekvésekkel, amelyek a nemzeti elzárkózást, a minden irányban zárt magyar kultúra eszméjét hirdették. Véleménye szerint a magyarságnak kisnépi sorsa és rokontalan helyzete következtében a népek testvériségét, a nemzetek összefogását, a világszabadság gondolatát kell vezérlő elvének választania. Haza és nagyvilág, magyarság és Európa ideáljának egysége Illyés életművének sugárzó gondolata volt már ekkoriban is. A magyarság és az emberiség eszmei egységében gondolkodó költő a nemzeti költészet egyetemesebb nyelvének kialakításán fáradozva poétikájában és stílusában is eltávolodott a népi költőirányzattól. Illyés szűknek érezte már azt a nyelvi és formai keretet, amelyet a népi hagyomány adott. Magyarok című munkájának egyik jegyzetében kedvetlenül szólt a külsőleges népiesség mindent elárasztó hullámáról, óvott attól, hogy e népiesség, akár a tizenkilencedik század nép-nemzeti iskolája idején, ismét talmi divat legyen. Törekvései a nemzeti költészet körébe vágtak, az „új népiesség" igazabb feladatát, akárcsak Arany János száz esztendővel korábban, abban látta, hogy egybeolvadjon a nemzetivel. A népi és a nemzeti elvet összhangba tudta állítani, ideálját olyan magyar irodalomban jelölte meg, amelyben „a népiesség nem kérdés, hanem állapot". A nemzeti költészet feltételezte a dolgozó néppel és hangsúlyos módon a parasztsággal vállalt szolidaritást, vezérlő elve azonban nem a népiesség volt, hanem az elemző intellektualitás. Az az elv, amelyet különben a kései Babits vagy József Attila és Szabó Lőrinc költészete képviselt. A harmincas évek intellektuális lírája fegyelmezett értelemmel vizsgálta a valóságot, rendet akart teremteni a történelem, a társadalom és az emberi lélek bonyolult folyamataiban és mélyülő válságaiban. Illyés is értelmes rendre vágyott, a fegyelmezett értelem jegyében dolgozott. „Nehéz a költő dolga – írta *Rend a romok*ban című kötete bevezetése gyanánt a Nyugatban. – Mert a rendcsinálás persze, mint mindig, most is ráhárul. Elsősorban azzal, hogy a rejtőző fogalmakat néven nevezze, »életre hívja«."

Először is önmagában, a történelmi csalódások és szorongások között megrendült költői személyiségében kellett rendet teremtenie. Önmagát figyelte, indulatait ellenőrizte, a bőven patakzó érzés és emlék után belső számvetést csinált. „Illyés Gyula – írta Halász Gábor –, akiben hálás, dús ajándékként szakadt fel az emlék, a származás gazdagon kiaknázott asszociációja, a küldetés magabiztos érzése, a forradalmi láz, a paraszti vakdüh a bántalomért, mely tegnap is érte, s ma is éri, az egy tömbből faragott indulatok után váratlan, de szükségszerű lelki hasadással most már figyeli önmagát, leméri gesztusait, szerepét, reakcióját a világra, leméri, és ezt az izgatott számonkérést önti át versébe." Az önismeretnek és a számvetésnek ez az igénye is az intellektuális költői stílus felé mutatott. Költői indulásának természetes dikciója, az előadás magától ömlő árama után Illyés modern, drámai nyelvet alakított ki, amely már alig őrizte a hagyományos népiesség néhány stíluselemét. Költészetének intellektuális belső küzdelmekről árulkodó nyelvezete, amely későbbi pályafutása során már állandó kifejezésmód maradt, inkább a „nyugatos" költészettel tartott kapcsolatot.

Illyés Gyula mindig józan fegyelemre törekedett – egy olyan világban, amely általában le akarta rombolni a humánus értékeket: az európai és a magyar kultúra értékeit. A lélek és a világ szerves rendjére vágyott, s legalább költészetében, írói életművében ezt a rendet akarta megvalósítani, ha másként nem lehetett: rendet a romokon, a történelem romjai fölött.

Pomogáts Béla

Europa International

INTERCOM VIDEO-KAPUTELEFON

Egy készülék az Ön biztonságáért és kényelméért

Főbb tulajdonságok:
- sötétben is működik (beépített infra LED)
- állítható kamera-látószög
- időjárásálló kialakítás
- opcionálisan csatlakoztatható: kapunyitó mágneszár, riasztó, második hangszóró
- Max. távolság: 50 m/200 m

MICROFFICE Irodatechnikai Szaküzletek
1122 BUDAPEST, Városmajor u. 78. I. em. Tel./Fax: 155–8662
1133 BUDAPEST, Váci út 78/b. Tel./Fax: 129–6457
1061 BUDAPEST, Király (Majakovszkij) u. 44. Tel./Fax: 142–6588
1024 BUDAPEST, Mártírok útja 27. Tel./Fax: 115–1745
1085 BUDAPEST, József krt. 14. Tel./Fax: 113–4891
1137 BUDAPEST, Szt. István krt. 4. Tel./Fax: 111–8377
1092 BUDAPEST, Ferenc krt. 28. Tel./Fax: 137–6061

MICROSYSTEM KIRENDELTSÉG
9022 GYŐR, Molnár F. u. 1. Tel./Fax: (96) 16–998
7621 PÉCS, Kazinczy F. u. 6. Tel./Fax: (72) 25–212
4026 DEBRECEN, Darabos u. 7. Tel./Fax: (52) 22–821
6000 KECSKEMÉT, Arany J. u. 4. Tel./Fax: (76) 328–874
6000 KECSKEMÉT, Május 1. tér 6. Tel./Fax: (76) 327–205

MICROSYSTEM RT.
1122 BUDAPEST, Városmajor u. 74. Tel.: 156–5366, Fax: 155–9296

Egy igazi SHARP - ingyen!

Igen! Intelligens, programozható SHARP pénztárgépek a
Skálától - INGYEN!

Ingyen, hiszen a vételárat az adó csökkentésével az APEH előre kifizeti.

Ezek a SHARP pénztárgépek, melyek széles formátumú mátrixprinterrel valamint az APEH által jóváhagyott fekete dobozzal vannak fölszerelve, már kitűnően vizsgáztak a budapesti Skálák szupermarketjeiben.
Információ és megrendelés a 133-1125-ös telefonszámon, Somogyi Csabánál.

Young & Rubicam Hungary

SKÁLA

A géphez ráadásként jár egy ígéretes Skála-kapcsolat is!

Özönvíz Firenzében

Péntekről szombatra virradóra özönvízszerű esőzés szakadt Firenzére és környékére; a medrükből kilépett folyók sártengerrel árasztották el a város északi kerületeit. A polgári védelem nyolcszáz embert mozgósított az ár visszaszorítására és az utak megtisztítására.

Megbénult a közlekedés a Rómát Firenzén át Milánóval összekötő vasútvonalon is.

A Firenze környéki Pioggio a Caianónál az Ombrone folyó lépett ki medréből és másfél méteres vízzel árasztotta el a környéket, ahonnan csónakokkal mentették a lakosságot. (MTI)

Boszorkányos hír

Londonban kisebb tömeghisztériát sikerült elérnie a BBC szombat esti műsorának. A televíziós csatorna külön adással emlékezett meg mindenszentek előestéjéről, azaz Halloween napjáról amikor az angol folklór szerint a boszorkányok életre kelnek. A kitalált történetet kísértetkastéllyal, repülő tárgyakkal, nyugtalanító árnyalakokkal színesítette. A film azonban annyira élethűre sikerült, hogy sok tv-néző azt hitte: a televízió élő egyenesben közvetíti a boszorkányok nyugat-londoni partiját. A rendőrségnek is közleményt kellett kiadnia, nem kell aggódni, a Scotland Yard a helyén van, boszorkányok pedig nincsenek. (MTI)

A bicikli gyorsabb, mint az autó

Szakemberek szerint a két keréké a jövő

A kerékpár az első helyen áll a világban a közlekedési eszközök között és a jövőben is megőrzi vezető helyét – állapította meg szombaton nyilvánosságra hozott közleményében a World Watch Institute.

Tavaly 92 millió kerékpárt és 35 millió autót adtak el Földünkön. Összehasonlítás képpen: 1965-ben a kerékpár még éppen hogy megelőzte az autót 21:19 millió arányban. Napjainkban 800 millió kerékpár és 460 millió autó közlekedik világszerte. Átlagban tehát minden hetedik embernek van kerékpárja, míg minden tizenkettediknek autója.

A washingtoni World Watch Institute elnöke szerint az autó használata csökkenti a mozgékonyságot. A londoni közlekedés átlagsebessége ma kisebb, mint a középkorban volt. Arra is fölhívták a figyelmet, hogy Bangkokban az átlagos közlekedési tempó öt kilométer óránként. Egy gyalogos éppen ilyen gyorsan mozog.

A World Watch Institute megállapítása szerint az autó drága, környezetkárosító és nem hatékonyan használja fel az energiát. Egy kilométer megtételéhez kerékpáron 22 kalória elégetésére van szükség, ellenben egy autó 1156 kalóriányi energiát igényel kilométerenként. (MTI)

ÉS MÉGIS MOZOG...?

A pápa rehabilitálta Galileo Galileit

(Római tudósítónktól)

Csaknem 360 év után a Vatikán immár hivatalosan is rehabilitálta az eretnekké nyilvánított Galileo Galileit. II. János Pál szombaton a tudományok pápai akadémiáján mondott beszédében úgy fogalmazott, hogy a Szent Inkvizíció hibázott, Galilei elítélése „egy tragikus meg nem értés" következménye volt.

A pisai születésű *Galileo Galilei* professzort, a fizika kísérleti módszereinek atyját a kopernikuszi világkép (a Föld és a bolygók keringenek a Nap körül, s nem fordítva, miként akkor az egyház állította) támogatása miatt citálták az inkvizíció elé 1633-ban. Életét mentendő, Galilei részben visszavonta állításait, így is haláláig börtön, háziőrizet, teljes „silencium" volt a büntetése.

A Kopernikusz szülőföldjéről származó lengyel pápa nem sokkal megválasztása után, már 1979-ben – az Einstein évfordulón – vatikáni bizottságot állított fel Galilei „fellebbezési perének" előkészítésére. A munka befejeződött, s most ebből az alkalomból, a pápa beszédével megtörtént a hivatalos rehabilitáció, miszerint Galilei „nem volt eretnek". Más kérdés, hogy *II. János Pál* az inkvizíció bíráit is mentegette jóhiszeműségükre hivatkozva.

A mának is szóló üzenetként a pápa hangsúlyozta, hogy nem volt és nincs is összeférhetetlenség a tudományok és a keresztény hit között. A teológusok kötelessége a tájékozódás az újabb tudományos kutatásokról, s ennek fényében átgondolni tanításaikat. Így lehet csak elkerülni az újabb Galileieseteket. Mert – mondta II. János Pál –, „az akkori tragikus meg nem értés" következményeként válhatott sokak szemében évszázadokon át az egyház „az igazság kutatásával szembehelyezkedő, a tudományos haladást elutasító dogmatizmus szimbólumává".

O. L. Gy.

Királynői cserbenhagyás

A II. Erzsébet királynőt szállító Rolls-Royce pénteken délután elütött egy kínai járókelőt Londonban a Heathrow repülőtérre vezető Cromwell roadon.

Az uralkodói Rolls-Royce előtt, mint mindig, most is motoros rendőrök terelték a forgalmat, de egy gyalogos kínai mégis nekiindult a zebrán. Szemtanúk szerint elterült a megállás nélkül elhajtó autó mögött, de mindjárt feltápászkodott, majd odébbállt. Panaszt nem tett. A Buckingham-palota szóvivője szerint a kocsi nem érintette a gyalogost.

Följegyezték viszont, hogy az uralkodó a fékezéstől előrebukkott ültében, udvarhölgye pedig a kocsi padlójára esett. A londoni *Evening Standard* című lap további kérdést feszegetett: nem kellene-e megbüntetni *II. Erzsébetet* 20 fontra (2600 forint) azért, mert nem viselt biztonsági övet. A lap megtalálta a helyes választ is: nem kell megbüntetni, mert a biztonsági öv a hátsó ülésen csak olyan új kocsikban kötelező, amelyekbe az csatokat gyárilag beszerelték a hátra is. A királyi Rolls-Royce azonban tízéves és hátsó biztonsági öv nincs benne. (MTI)

Benzin a vízben

Több mint százezer liter könnyűbenzin ömlött Hollandiában egy csatorna vízébe, amikor szombaton összeütközött egy vontatóhajó és egy uszály.

A baleset Rotterdamtól 22 kilométerrel délre, Willemstad környékén történt. Nem tudni, pontosan mennyi könnyűbenzin volt az uszály tartályaiban, csak azt, hogy az egyik tank megsérült, és abból folyt ki az üzemanyag. Senki sem sebesült meg, de a környező településekről a robbanásveszély miatt kitelepítették a lakosságot.

A térséget a hatóságok lezárták. Arra várnak, hogy a benzin elpárologjon a víz színéről.

FECSKENDŐS BANDITÁK

AIDS-szel fertőzött vér a fegyver

Új eszközzel gyarapodott a bűnözök kelléktára Németországban. Azzal fenyegetik meg áldozatukat, hogy AIDS-szel fertőzött vérrel oltják be, ha nem teljesíti követelésüket.

Németországban már száz alakalommal raboltak állítólag fertőzött vérrel töltött fecskendővel. A kárvallottak között üzlettulajdonosok, bank- és postai alkalmazottak, utcai járókelők egyaránt vannak. Egy hannoveri áruházi detektíve CD-lemezek lopásán kapott rajta egy huszonéves fiatalembert, aki 195 márkát érő szerzeményével menekülni próbált. A detektív üldözőbe vette és szerencsétlenségére utól is érte a tolvajt, aki vérrel töltött injekciós tűt kapott elő és ráüvöltött a detektívre: „Kopj le, vagy AIDS-t nyomok beléd" – és már szúrt is. Az áruházi nyomozó azóta szörnyű bizonytalanságban él. A laborvizsgálat eredménye negatív, de az orvosok szerint a teljes bizonyosságig hónapok is elmúlhatnak.

Az új fegyver ellen nincs hatásos védelem. A fenyegetett, ha lehet, meneküljön el – tanácsolják a rendőrök. Ha ez nem lehetséges nyugalmát megőrizve igyekezzen eltántorítani szándékától a támadót, illetve teljesítse követelését.

Joachim Dressler víruskutató elmondta, hogy a szúrást követő egy órán belül a Retrovir nevű gyógyszer acidotimidin hatóanyagával még meggátolható a fertőzés.(MTI)

KI TARTATJA BE A DOHÁNYZÁSELLENES TÖRVÉNYT?

Vasárnaptól nikotinháború Franciaországban

(Párizsi tudósítónktól)

November 1-jén életbe lépett Franciaországban az a törvény, amely száműzi a cigarettát a nyilvános helyekről. A rendelet megsértőire súlyos pénzbüntetés szabható ki, általános vélemény szerint azonban képtelenség lesz a szigorú intézkedést betartani.

Szombaton este Oszkar – a francia sajtókarikatúrák nikotinbajnoka – még egyszer, utoljára kitombolta magát. Végigjárta Párizs összes bárját, étermét, metróját és vasúti pályaudvarát, s nagy élvezettel fújta a füstöt a tiszta tüdejűek orra alá. Vasárnap reggeltől ugyanis életbe lépett minden idők legszigorúbb dohányzásellenes rendelete, amely száműzi a cigarettát, a szivart és a pipát minden nyilvános helyről.

Moziban, színházban, koncertteremben, a belföldi légijáratokon már eddig sem lehetett dohányozni, a mostani intézkedés azonban tovább bővíti a tilalmi listát, és nyílt nikotinháború kitörésével fenyeget. A rendelet ugyanis a munkahelyeken is betiltja a dohányzást, s elrendeli, hogy a dohányzók számára kijelölt helységekben ventillátorokat kell felszerelni.

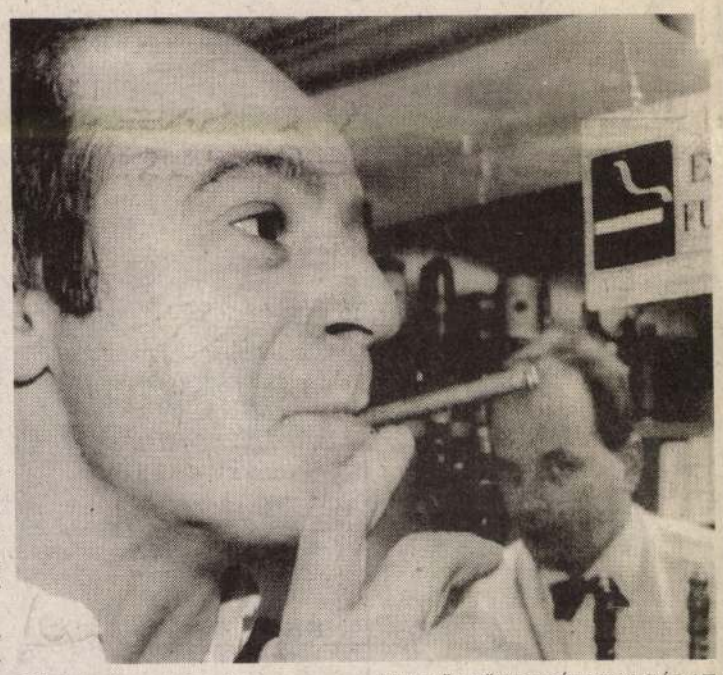

Utolsó cigarettám ég.

MTI KÜLFÖLDI KÉPSZOLGÁLAT

Az éttermek a jövőben kettéválnak dohányzó és nem dohányzó szakaszra. Oszkar nagy örömére, akinek addig sem kell egy levegőt szívnia nikotingyűlölő feleségével. Az Air France európai járatain – tehát a Párizs–Budapest gépeken is – 1993. január 1-jével tiltják be a dohányzást. Arról azonban nincs szó, hogy a füstölgők számára külön charterjáratokat indítanának. Bajvívás várható a francia vonatok dohányzó helyeiért is, minthogy minden harmadik nemdohányzó utasra jut majd egy dohányzó hely.

A legnagyobb gondban a francia Tabac-boltok tulajdonosai vannak, hiszen üzletük közismerten kávézó is. Félő, hogy ha kliensük a jövőben nem szívhat egy slukkot a kávéja mellé – a méreg is csak párban jó – be sem tér majd hozzájuk. Háborognak, jobb esetben kuncognak a diszkósok is. Mondják, hogy aki ilyen rendeletet hoz, az még életében nem járt zenés szórakozóhelyen. A diszkó dohányfüst nélkül olyan, mint a Jókai-bableves füstölt kolbász nélkül.

Egy újabb gond: ki fogja behajtani a rendelet megsértőire kirótt, 600-tól 1200 frankig (9–19 ezer forint) terjedő pénzbírságot. A rendőrök tiltakoznak: van épp elég bajuk a bűnüldözéssel, más sem hiányzik nekik, mint Oszkarra vadászni. A munkahelyi vezető is azon töpreng mostanában, hogy tehet az utcára még néhány embert, aligha fog erre a célra felügyelőket alkalmazni. Bár ha jól meggondoljuk, ezzel megoldható lenne a munkanélküliség gondja. Minden dohányzó mellé egy felügyelő. A kérdés persze még akkor is eldöntendő: ki nyeri a dohányzók és a nem dohányzók évszázados meccsét.

Seres Attila

Sikeres német atomrazzia

(Bonni tudósítónktól)

Újabb fegyver- és uráncsempész társaság akadt a német bűnüldöző szervek horgára. Egy országos akcióban három gyanúsítottat – köztük egy horvát papot – állított elő a rendőrség. Mint a müncheni államügyészség közölte, a legalább 18 fős banda kilószám kínált eladásra dúsított urániumot, sőt harminc Csehszlovákiából származó szovjet páncélost is.

Nyomozástaktikai okokból csak most hozták nyilvánosságra, hogy már szeptemberben négy horvát és egy jugoszláv állampolgárt is lefogtak, akik nagyobb mennyiségű nukleáris anyagot próbáltak értékesíteni. A gyanúsítottaknál néhány gramm urán 235-ös izotópot találtak, amelyet mintaként tartottak maguknál a feltehetőleg valamely kelet-európai, vagy FÁK-beli atomerőműből eltulajdonított szállítmányból.

A múlt héten Frankfurtban csíptek el több atomcsempészt, akik egy, a FÁK-ból származó nukleáris robbanófejet szerettek volna értékesíteni. Ezzel egy időben Münchenben 2,2 kilogramm dúsított urániumot foglaltak le a vámosok egy csempésztársaságtól. Ebben az évben eddig több mint 100 atomcsempészési kísérletet derítettek fel a német bűnüldöző szervek.

Kereskedelmi vállalat felvételre keres
ÜZLETÁGVEZETŐ-HELYETTES
munkakörbe
acéltermékek
értékesítésében nagy gyakorlattal rendelkező munkatársat.
Fizetés: megegyezés szerint.
Jelentkezés „PIACI ISMERET" jeligére a szerkesztőség levélcímén:
NÉPSZABADSÁG Rt. 1960 Budapest
24906 JP

HETI Telefonhoroszkóp
SZERELEM - MUNKA - PÉNZÜGYEK
Mi vár Önre? Hívja fel a következő számot, és megtudja
Tárcsázza előbb a
00 1400 490 57
számot és utána folytatólag a saját csillagjegye számát!
61 Kos · 64 Rák · 67 Mérleg · 70 Bak
62 Bika · 65 Oroszlán · 68 Skorpió · 71 Vízöntő
63 Ikrek · 66 Szűz · 69 Nyilas · 73 Halak
Magyar nyelvű szerviz 24 órán át!
ÚJDONSÁG Jóslás kártyából
Ha sikeres akar lenni, tudni szeretné mit hoz a jövő...
hívja a következő telefonszámot:
00 1400 490 5760
Ez egy nemzetközi hívás az USA-ba. Díja: 150 Ft percenként

Már holnapra megjelenik hirdetése

NÉPSZABADSÁG
telefonos hirdetésfelvétel
2-69-71-00
Ha 14 óráig feladja hirdetését, lapunkban másnap megjelenik.
Hirdetésfelvétel:
hétköznap 8-20 óráig ● hét végén 9-17 óráig.

	Csak budapesti megjelenéssel	Csak vidéki megjelenéssel	Budapesti+vidéki megjelenéssel
	Ft/szó+ÁFA		
Lakossági apróhirdetés	20	25	30
Közületi apróhirdetés	60	70	85

Ezen az áron a hirdetése több mint 1 millió emberhez juthat el!
NÉPSZABADSÁG
Magyarország legkedveltebb napilapja
A jeligés leveleket – a megjelenéstől számított három héten belül – postázzuk.

Böröcz és az akasztófák

Magyar Narancs: Miért éppen akasztófa?

Böröcz András: Azért, mert amikor kifaragtam azt a 17 alakot, tudod, akik lógnak (Böröcz András leghíresebb alkotása az *Akasztottak* című szoborcsoport), három éve, akkor azt gondoltam, kicsit utána kéne néznem annak az eszköznek, amire föl akartam lógatni őket. Hogy mi is ez az akasztófa tulajdonkppen.

MN: Mik voltak ezek az akasztott figurák?

BA: Ezek dobok és ütős hangszerek. Tudod, amikor ki van vágva üregesre a test, vagyis az odvas fa, és elkezded ütni, akkor rezonál. Mármint a benne lévő levegő. Na, ilyenekből áll. 17 figurából

MN: És mindnek ember formája van?

BA: Igen. Lógnak a fán, mint az érett gyümölcs. A parkban, Brooklynban, ahol laktam, kivágták a fákat, amikor tisztították a parkot. Az ágakat levágták, én pedig összegyűjtöttem őket. És közben eszembe jutott, hogy nálunk otthon ilyen platánfákra akasztottak embereket. Akik eljöttek a kiállításra, fel voltak háborodva, hogy miért lincselek, én pedig mondtam, hogy ez a mű éppen a lincselés ellen szól. A szellem lebegéséről. Az ég és a föld között levésről. Ezek a figurák egyébként sem szenvednek attól, hogy lógnak. Nem léteznek fizikai értelemben. Tehát nem naturalista szobrok.

MN: Végül is az akasztófáidból – nagyon ügyesen megkerülve a halál fogalmát – akasztófahumort csinálsz. Mondd, félsz attól, hogy az akasztófa, ami elsősorban a halált jelenti, azt asszociálja, amit asszociálnia kell?

BA: A célom, hogy újfajta hatást keltsek az emberekben. hogy ha azt mondod, hogy akasztófa, nem természetes halálnemre gondolnak az emberek, hanem egy jobbfajta kivégzésre. Az, hogy nálam a fán akasztófák lógnak, mint a gyümölcsök, tehát akaszkodnak, teljes abszurditás. Igaz, hogy ez irónia. Sőt, kiderül, hogy az akasztófa végül is egy jóságos lény, akinek van magánélete. Vannak kapcsolatai,vagy elmélyült munkát folytat. Ezek az abszurditáson belül újabb abszurd és még abszurdabb lehetőségek, amelyek végül szinte ismét realizmusba fordulnak.

MN: Miért éppen most kezdtél el foglalkozni az akasztófák morfológiájával? Van ennek valmi kapcsolata azzal, ami a világban történik?

BA: A művészettörténetben, ha megnézed, meg általában a kultúrában, a filmben is, mindig ment ez a motívum. Az irodalomban Villon, nálunk ebben a században Kassák, és hát rengetegen. Most ez a kettő jutott eszembe. A képzőművészetben nézd meg mondjuk Goyát. Ez a kifejezési forma jelen van minden században, legalábbis az utóbbi két-háromszáz évben.

MN: Minek a kifejezése szerinted?

BA: Ők erőteljesen arra használták, amit jelentett. Például a polgárháborúk borzalmainak a kifejezésére, az embertelenségére... Nálam arról is szól ez a dolog, hogy a motívum mennyire transzformálható. Én kijátszom az összes abszurditást meg képtelenséget, ami ebben rejlik. A régiek nem használhatták ezt ilyen szabadon, ahogy én. Ez a 20. század második felének játékossága. Erősen hatottak rám a rajzfilmek. Mondjuk Walt Disney.

MN: Mit gondolsz, ha nem Amerikában élnél hosszú idő óta, hanem itt Magyarországon, ugyanilyen határtalan lenne a te művészeti szabadságod?

BA: Nehéz elképzelni, mi lenne, ha... Velem kapcsolatban mindig megemlítik Erdély Miklóst. Én is hadd említsem őt. Nagyon sok időt töltöttünk együtt, nélküle és az Indigó csoport nélkül nem hiszem, hogy megtaláltam volna az igazi művészi szabadságot. Az egy nagyon szabad alkotói korszak volt, azt hiszem, egy életlre meghatározta a művészethez fűződő viszonyomat. Az, hogy az ember hol születik és hol él, szóval, hogy milyen országban és milyen politikai körülmények között, az nagyon fontos, de azért az igazából nagy művészek – és ezt most nem magamra értem – esszenciális életműveket hoznak létre akkor is, ha mondjuk fasizmus van, vagy éppenséggel az első világháború körüli téboly. Csontváryra vagy Gulácsyra gondolok. Vagyis teljesen mindegy, hogy az ember hol él akkor, ha van belső szabadságérzete és azt képes a végsőkig kihasználni. Én egyébként elég szerencsés vagyok. Mert 56-ban születtem, és kimaradtam abból a sokkoló és nyílt brutalitásból, amit a szüleim a háborúban, a zsidóüldözés során, aztán 56-ban átéltek. Tehát tulajdonképpen védett helyzetben nőttem föl.

MN: Miért laksz Amerikában?

BA: Eredetileg a magánéletem hozta így. Hogy ott is van családom. De most már inkább az motivál, hogy végre megteremtődnek a „kereteim". A működésemhez szükséges feltételek. Valamifajta karrier elkezdődött már. De az igazi művészeti életemnek nagyon az elején tartok. És nagy kihívás, hogy abban a közegben mire jutok a képességeimmel.

MN: Amerikában, ha az ember művész, és ahogy mondod, kezdi a lehetőségeit olyannak látni, amilyennek szeretné,akkor megfogalmazható a cél, ami felé haladni akar, vagy egyszerűen csak az a fontos, hogy azt csinálhat, amit akar?

BA: Az a fontos, hogy az időmet úgy tölthessem, ahogy jólesik. Tehát hogy anyagilag függetlenné válhassak. Meg az is, hogy helyet találjak a munkáimnak és be tudjam mutatni azt, amit csinálok. Az nagyon jó, hogy most már az időm nagy részét művészettel tölthetem. Pesten nem volt műtermem sem. Voltak ugyan kiállításaim, de az időm nagy része mással ment el. Az volt az egyetlen cél, hogy a megélhetésemet biztosítani tudjam. Elmebeteg módon ide-oda szaladgáltam. Például zongoraszállító voltam meg bútorszállító és közben művész.

Váradi Júlia

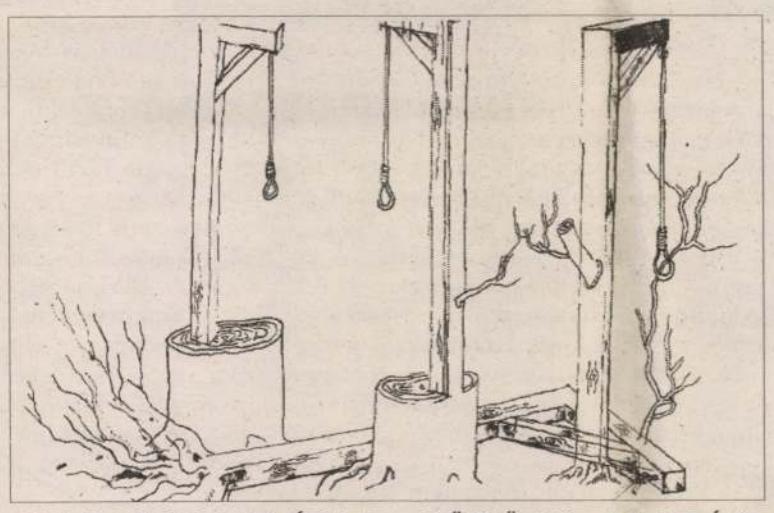

NARANCSGALÉRIA: BÖRÖCZ ANDRÁS

Fotó: Szőllősy Balázs

PANDORA G. VIII. KER.

Aki ma...

Épp mostanámban, november közepén lesz öt éve, hogy Badacsonytomajban megnyílt az egyik legelső hazai magángaléria, a *Pandora*. Az '87 óta eltelt időszak alatt a májustól októberig nyitva tartó galériának sikerült belopnia magát a szakma és az érdeklődők köztudatába. Pontosabban áttörte a megrögzött hályogos szemléletet, amely ha műkereskedelemről van szó, Budapesten kívül legfeljebb Szentendréig képes ellátni Baranics András és társa belsőépítészeti és építészeti praxisuk mellett metafizikus okokból, holmi első indíttatásból vágott bele a galériás szakmába, sokáig a szinte kedvtelésként végzett tevékenységre költve eredeti hivatásukkal megkeresett pénzüket. Ha kevesen is, de vannak olyanok, akiknek fontos a műtárgyak közelsége, a képzőművészek ma már bohémnak sem igen mondható életformája, az a különös atmoszféra, amely szétárad a helyiségben, ha egy festő a fehér fal elé támasztja újonnan festett képeit.

A Józsefváros szívében (ha van egyáltalán szíve ennek a szívtelen negyednek), egy sarokra a Teleki tértől, a Népszínház utca 42. első emeletén állnak ezek a bizonyos fehér falak, a Pandora Galéria fővárosi székhelyeként. Rajtuk a galéria meghatározott arculatát alkotó néhány festő, *Klimó Károly, Nádler István, Gábor Áron, Soós Tamás, Záborszky Gábor* és *Kis-Tóth Ferenc* képei, installációi függenek. A hazai középnemzedéket képviselő, egyesek által nemzetközi rangot is kivívott társaság nem alkot művészcsoportot, együttes megjelenésük a galéria kialakulásának öntörvényűségével magyarázható, bár közös bennük képeik nonfiguarativitása, hol lírai, hol pedig expresszív vagy geometrizáló absztraktivitása, a festéken kívül alkalmazott érzéki anyaghasználat. E közös jegyek, közel álló művészi, festői problémák, megoldások szorítják össze e festőket a transzavantgárd sok mindenre vonatkoztatható fogalomernyője alá. No meg a galériás ízlése. E tényezőkön kívül pedig, többségük a Tomaj környéki tájon birtokol házat, tanyát, s tölti a nyarat a Pandora Galéria közelében. Ami a művészeknek előny, hátrány a galériásnak; az évek során bizonyossá vált, hogy nemzetközi kapcsolatokat ápolni, potenciális vevőkre számítani leginkább még mindig Budapesten lehet. Exkluzív, csak a színvonalra építő galériát, ki tudja, talán még a VIII. kerületben is lehet nyitni. A képekkel való találkozás azonban csak a kéthavonta vagy havonta rendezendő, megnyitóval egybekötött összejöveteleken vagy előzetes bejelentkezés alapján jöhet létre. Miben is reménykedhetnek? Baranics András elmondása szerint a rendszeresen megrendezendő, s lassan nemzetközi színvonalra fejlődő Budapest Art Expo közvetítésében, a világkiállítás által majdan idevonzott vevőkben. Legkevésbé azonban a hazai piacban, annak kiszélesedésében. Bár munkájuk leginkább ezt célozza meg, a hazai bank- és pénzvilág közömbösségének köde alig oszlatható. Magángyűjtők tömegeire pedig itthon számítani egyelőre hiábavaló.

A Pandora Galéria, úgy tűnik, még e gazdasági ellenszélben is ügyesen evickél. Látványos és rokonszenves eredményeket mutat fel. A reformkor morálisan kötelező naivságát idézi fel ez a hiábavalónak tűnő, mégis szép és szükséges tevékenység, a kortárs hazai művészet kockázattal képviselt ügye.

Az is bolond, aki ma Magyarországon...

BIA

Pandora Galéria;
Budapest VIII. ker., Népszínház u. 42.

Nancarrow

80 éves a gépzongora Mozartja

Talán Leonard Bernstein, talán Britten, de lehet, hogy egy harmadik prominens muzsikus írja meghatározó ifjúkori zenei élményeire visszaemlékezve, hogy **Prokofjev** *Klasszikus szimfóniáját* az első találkozáskor hangosan végighahotázta. Számomra ez az információ egyfajta hiányélményként hatott: vonzónak találtam a lehetőséget, és kerestem a nevetés potenciális forrásait. Ám nemhogy a klasszikus szimfóniával, de egyébb művekkel is sorra csütörtököt mondtam. Később az ügy feledésbe ment, s akkor jutott csak újra eszembe, amikor évekkel később **Conlon Nancarrow** gépzongorára írott darabjait hallgatva az én szikárabb lelkem jege is megriant, sőt: szemem sem maradt száraz.

Effajta élmény nem múlik el nyom nélkül. Feltettem a kérdést: ki ez a **Nancarrow?**

Ki ez a Nancarrow?

Conlon Nancarrow neve nem szerepel a közhasználatú magyar nyelvű zenei lexikonban, a Brockhaus–Riemannban (lezárva: 1984. április). Nem szerepel a budapesti amerikai követségen fellelhető legutolsó *Who is Who in America*-kötetben, az 1990–91-esben sem. Ezzel szemben nem kisebb arc nevezte őt – Messiaen mellett – korunk legnagyobb zeneszerzőjének, mint **Ligeti György,** aki a széleskörű konszenzus szerint maga is kiérdemli ezt a képzeletbeli rangot.

Az ellentmondás oka Nancarrow sajátos pályafutása, amelynek során szinte egész életén keresztül sikerült a zenei intézményrendszereken kívül maradnia.

Nancarrow 1912. október 27-én született az Arkansas állambeli Texarcana városban, ugyanott, ahol a ragtime-király **Scott Joplin.** Kereskedelemmel foglalkozó családját kulturális értelemben erőteljes visszafogottság jellemezte – az ifjú Conlon romantikus búvóhelyeken tartotta titokban vásárolt könyveit. Zenei felkészülésének első jelentősebb állomása a Cincinnati Konzervatórium volt. Később Bostonban neves tanárok, így Nicolas Slonimsky és Roger Sessions megánóráit látogatta. Mindez azonban nem mutat előre érett, kész egyéniségéhez. Hosszú távon Nancarrow egyetlen iskolát követett, a sajátját. Egyébként is, ekkoriban jazztrombitásként kereste a zsozsót, s nem csupán jobb híján. Európába is fúvóspraxisa juttatta el, hajózenekari tagként. Ez 1936-ban történt, s a baloldali gondokodású fiatal amerikainak módja nyílt arra is, hogy a náci Németországban szerezzen személyes élményeket. Innen már csak egy lépés volt az *Abraham Lincoln Brigád.* A következő évben Nancarrow ebben a kötelékben tért vissza Spanyolországba, hogy két évig harcoljon Franco ellen a polgárháborúban. Az ALB halálozási aránya egyébként 50 százalékos volt.

Amerikába visszatérve nem találta a helyét. Egyrészt a hatóságok ellenszenvével kellett szembesülnie katonai kalandja miatt, egyes források szerint állampolgárságától is megfosztották. Másrészt zenei terveit nem övezte siker. Nancarrow 1940-ben Mexico Citybe költözött.

Mexico, Ampico

Arról, hogy pontosan mit csinált, mivel foglalkozott az emigráns jenki komponista a déli szomszéd fővárosában, nem számol be az irodalom. Annyi biztos, hogy évtizedeken át teljesen elszigetelte magát. Legalábbis ami a személyes kapcsolatokat illeti. **Peter Garland** fiatal amerikai zeneszerző hetvenes évekből származó híradásai szerint Mexikóváros egyik előkelő negyedében lakott, latinos eleganciával berendezett rezidencián, amely magában foglalta stúdióját is. Garland külön kiemeli naprakész, pazar könyvtárát és a zenei gyűjteményt. A házigazdát Garland leírásában visszahúzódó, megzavarhatatlan enciklopédkus elmének ismerhetjük meg, kinek gyanakvásból, kétkedésből és bizalmatlanságból szőtt önvédelmi hálóján nem könnyű átjutni, de akinek sikerül, az nívós beszélgetésekre és feltétel nélküli támogatásra számíthat.

Garland persze nem véletlenül bukkant fel a jegyzett mexikói építőművész, Juan O'Gorman által tervezett otthonban. A híres gépzongorás *Tanulmányok* (Studies) vonzották oda. Nancarrow az USA-t elhagyva szakított azzal az elgondolással, hogy tökéletlen emberi lényekre bízza kompozíciói előadását. A század elejének sztárhangszerét, a gépzongorát, más néven *pianolát* nézte ki magának. A gépzongorát eredetileg arra használták, hogy a hangszeren nem boldoguló nagyközönség népszerű dallamokat hallgasson otthon, esetleg közös éneklés kíséreteként. Később kifinomultabb változatait arra is alkalmassá tették, hogy híres szerzők híres darabjait reprodukálják, híres előadók játékát pontosan követve – így maradtak emlékek számos, gramofonkorszak előtti zongorista játékáról. Eredeti, gépzongorára szánt kompozíció azonban nagyon kevés született.

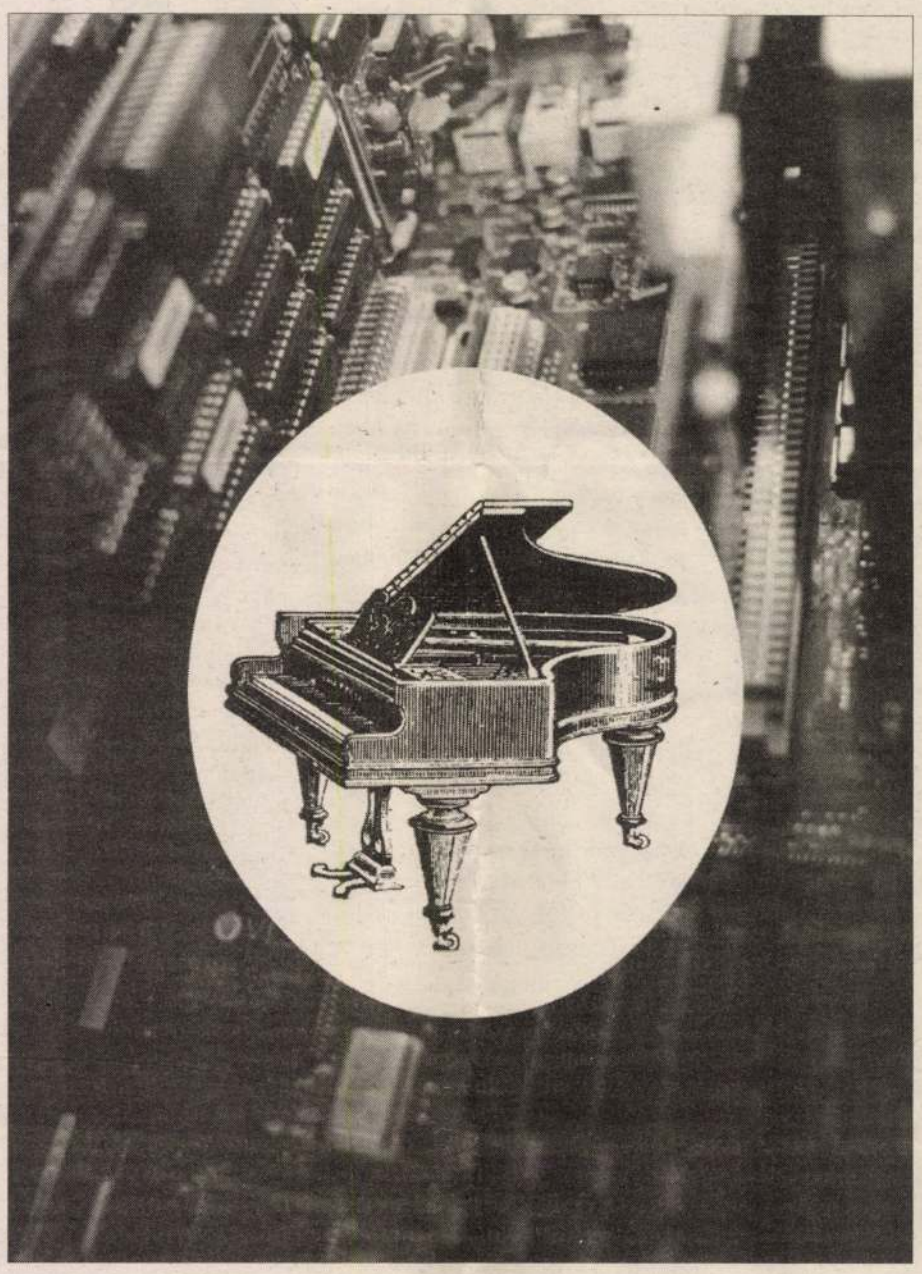

Nancarrow két Ampico márkájú gépzongorával szerelte fel magát, amelyeket saját igényei szerint fejlesztett tovább. Az egyiknek fémes, a másiknak puhább, tompítottabb irányba módosította a hangját. Vásárolt egy olyan készüléket is, amellyel a kalapácsokat mozgató lyukszalagokat kell perforálni. Ez a lyukszalag egy vákuumos mechanikai áttétellel rántja a kívánt időben, a kívánt erővel a húrokhoz a kalapácsokat. Horizontálisan a hangmagasságot, vertikálisan a ritmust szabályozó rések sorakoznak a tekercsen.

Nancarrow gépeiben az a lenyűgöző, hogy egy rendszer részei. A zenei gondolat és a megvalósító eszköz nem választhatók el egymástól, tyúk-tojás kutatók tépelődhetnek, hogy a gép inspirálta-e a zenét, vagy az imagináció kényszere szülte-e a készüléket. A lényeg azonban, hogy meg vagyunk ajándékozva. Élvezhetjük, hogy Nancarrow szereti a bluest és a ragtime-ot, de amit belőlük létrehoz, az úgy viszonyul az előzőekhez, mint kubista hologram a múlt század végi fotográfiához. Élvezhetjük bizarr, bomlott agyú spanyol fantáziáit, amelyek Don Quijotét mondjuk a Dodeskaden világában jelenítik meg. Élvezhetjük a tempóexcesszusokat, az egész fénylő, vibráló hangáradatot, ezt a határtalan **döngetést.**

És élvezhetjük, talán mindennél jobban és áthatóbban, ami itt a zenei **idővel** történik. A Tanulmányok telis-tele vannak kánonszerkezetekkel. De milyen kánonok ezek! Nincs két szólam, amelynek azonos lenne a tempója. Elindul egy komótos, kimért dallam. Már várja az ember a rá felelő szólambelépést, ez azonban felér egy fanyar orrfacsarással: tempója 1,5 százalékkal gyorsabb. Nancarrow a tempóarányok impozáns skáláját dobta be az évtizedek során, a 3:4 egyszerűbb esetétől kezdve a $\sqrt[3]{\pi}:\sqrt[3]{e}$-ig, plusz a reciprokok. Poliritmia ez a javából, a zenei tudathasítás felsőfoka. Könnyű annak, aki vonalzóval komponál, lyukszalagra.

A vékony fonál

Csoda, hogy el nem szakadt. (A v. f.) Nancarrow annak idején egyetlen példányban létező papírtekercsei talán egyedül az egereknek tartogatnának valamit, ha egy John Edmunds nevű könyvtáros valamikor a hatvanas évek elején nem adott volna néhány Tanulmányt rögzítő felvételt **John Cage**-nek. Ha **Merce Cunningham,** Cage táncos ismerőse nem fogadta volna nyitottan az ötletet, és más zenét tett volna abba a bizonyos koreográfiába. Ha **Gordon Mumma, John Floyd, Peter Garland** és mások nem zarándokoltak volna el a színvonalas kéróba a San Angel-negyedben. Így is jó másfél-két évtizedig tartott a „befuttatás". Persze tény, hogy a Tanulmányok extremitásától eltekintve Nancarrow visszafogott jelenség. Koncerteket gyakorlatilag nem ad, darabjait saját gépein kívül más megszólaltatni nem képes. Az egész életmű (a néhány, részben elkallódott fiatalkori, „emberi kezekre" készült egyéb darabot nem véve figyelembe) 41 Tanulmány: négy-öt nagylemez anyaga. De ha máshonnan nem, akkor Weberntől tudjuk, hogy nem kilóra megy.

Mit mondhatnék még? Remélem, hogy az idős mester, bárhol él is most (úgy hírlik, utóbb visszaköltözött az Egyesült Államokba), jó egészségnek örvend, és élvezi az őszt. Eben ugye nem lehetünk teljesen biztosak, mert az oly sok mindennel elfoglalt médiában (hazai és külföldi) még annak a kósza hírnek a megerősítéséért is valóságos nyomozást kellett folytatni, hogy meghalt John Cage. No de félre pesszimizmust és babonát: köszöntse ez az írás Conlon Nancarrow-t 80. születésnapja alkalmából!

Hajnóczy Csaba

BÖRÖCZ András
MM. 1992/2

Mint hal a vízben

Böröcz András kiállítása a székesfehérvári István Király Múzeumban

Mazányi Judit

Böröcz András: Kenyérfej 7/Bread-head 7, 1990, kenyér, 26 cm

Sokan kérdezték már, miért kellett Böröcz Andrásnak New Yorkban letelepednie? Miért, hiszen az 1982-ben festőként végzett művész, számos fontos megmozdulás résztvevője, emlékezetes performance-ok társanimátora és antifőhőse az elkövetkezendő időszak egyik kulcsfigurájának ígérkezett. A lehetséges válaszok egyikét megkaphattuk a kiállítóteremben, a művész legutóbbi munkáiból rendezett bemutatón. A hal ugyanis nem szeret száraz tóban élni: Böröcz „holdbéli" gondolkodási struktúrájának megfelelő közegét találta meg az Óperencián túl, ott, ahol minden megtörténhet, a házak égig érnek, frigyek köttethetnek a levegőben és a víz alatt, cicák örökölhetik gazdájuk számottevő vagyonát; a szubjektíve potenciális lehetőségek hazájában, a szabad életmód- és értékválasztás földjén.

A rajzok sora, akár egy komputertomográf felvételei az emberi test belsejéről: pontos, több dimenziós képet adnak e gondolkodás logikájáról. A lapocskákon minden megtörténhet, ami ellentmond a józan észnek. A tárgyak formai analógiáit kijátszva tekeredik öntözőcső módjára a kígyó, lebeg tova léghajóként egy matróna típusú villanykörte. Máskor nyelvi játék a kiindulópont: testet ölt a villanykörtefa, kihajt a cserépben az akasztófavirág, a számok ádáz küzdelmet folytatnak a számháborúban. A matéria újabb asszociációs lehetőségek tárháza, ha ugyanis deszkából van a lépcső, amiként a hordó is, akkor miért ne lehetne hordólépcsőt építeni? A tárgy mozgása, mint a kör- és a kígyózó mozgás, vagy állapota, mint a felfüggesztés, szintén asszociációs sorozatokat eredményezhet. Talán nem is az egyes lapokon, hanem a sorozatokban lép túl a mű-

vész a szatirikus grafika határain, hisz nem célzatosan állít pellengérre egy-egy megszokott összefüggést, és nem elégszik meg egyetlen rátalálással. A nyíllal átlőtt szivek, akasztófák, kenyerek, hordók, gyertyák úgy térnek vissza e szellemi ujjgyakorlatokon, mint állandó jelzők az eposzokban, hogy elszenvedjék Böröcz kormányozta metamorfózisukat, s ezzel levetkezzék emberszabta funkciójuk megkövült evidenciáit.

Természetes hajlamát az *Erdély Miklós* vezette *Indigó* csoportban szerzett tapasztalatok művelhették ki állandó érzékenységgé. Épp Erdély optimista előadásának pár sora hozza napvilágra a Böröcz által is képviselt attitűd gyökereit. Az ember illetékessége saját sorsára és minden ezt érintő dologra, azaz mindenre kiterjed: „Ami rossz, hibás, kínzó, veszélyes és értelmetlen, azt merészelnie kell észrevenni, legyen az a legelfogadottabb, legmegváltoztathatatlanabbnak tetsző ügy vagy dolog. Bátorkodnia kell akár a legirreálisabb, legmegvalósíthatatlanabb alternatívát javasolni. Ezekről a változatokról el kell tudni képzelnie, hogy megvalósíthatók. A csekély valószínűséggel megvalósítható, de nagy előnyökkel kecsegtető eshetőségeket ugyanúgy számba kell vennie, mint a nagy valószínűséggel keresztülvihető, de kis előnyt biztosító eshetőségeket."

A bukdácsoló, meg-megszakadó vonalakból kirajzolódó, számba vett eshetőségek abszurd univerzumának már nincs sok köze feltehető dédapjához, a szürrealizmushoz, hisz nem a lélek mélyének kavargó, elfojtott indulatai öltenek arcot, nem is valami, a történelem ködébe veszett organikus-mitologikus világ kínzó visszaáhításának lenyomatai, de még csak a manapság oly gyakori, a művész identifikációját hordozó pszeudomitologikus lényekkel sem kívánja benépesíteni magateremtette otthonát. Mindazonáltal Böröcznél állandó fluktuáció van tudat és tudatalatti között: hétköznapi eszközeink, elkoptatott jelképeink, az évezredek során cseppkőként épülő, maguk köré aurát vonó szent és sérthetetlen ábrázolások megmerítve-megmerítkezve a tudatalattiban olyannyira újjászületve bukkannak fel, hogy már gyakran nem is azonosak önmagukkal. Az akasztófaforma így szelídülhet akváriummá, de mindeközben megőriz egy keveset a fenyegetettség érzetéből. Vagy gondoljuk csak el, milyen más lenne a világ, ha Böröcz ötlete folytán a nem felfelé, hanem oldalirányban csavarodó sítalpak működőképesek lennének!

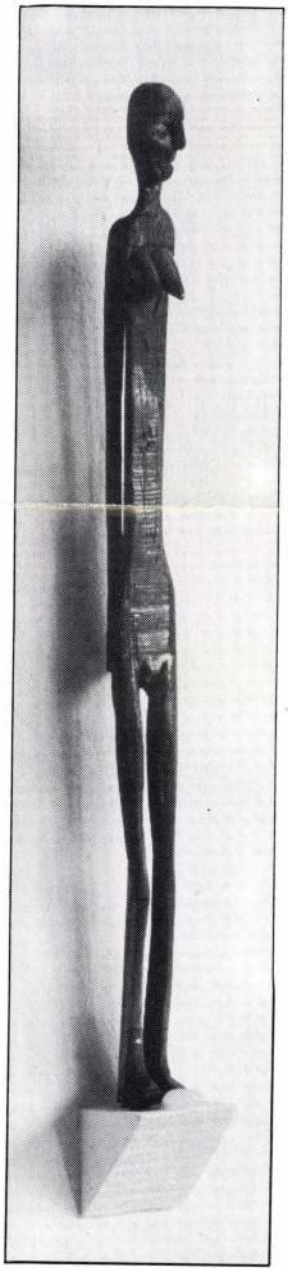

Böröcz András: Ceruzaszobor 28
Pencil-statue 28, 17 cm

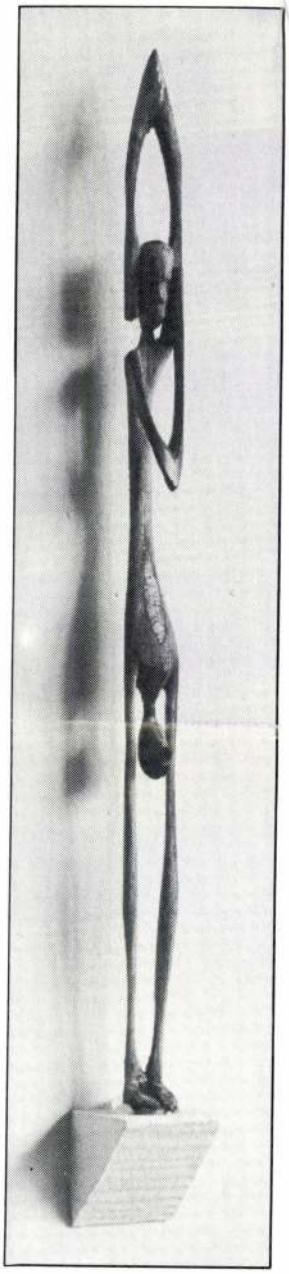

Böröcz András: Ceruzaszobor 32
Pencil-statue 32, 18 cm

Minden tárgy, motívum, szimbólum, amit összegyűjtött az emberiség, és minden anyag, amivel kapcsolatba került, azonos távolságban van a művésztől; a kreatív gondolkodás e vizualizált önmozgásában nincsenek tradíció szabta preferenciák, hierarchiák: minden lehet az, ami, s valami más is. A *Lipton Brisk Tea* poetikus finomságokkal kivitelezett, „akasztófahumorral" átitatott sorozatában nemcsak a tea elhasznált filteres zacskója kerülhet váratlan helyzetekbe, hanem az analógiás asszociatív technikák egyszerre mozdulnak el, a kvázi-mese végére a reklám és termék groteszk természetrajzát fogyaszthatjuk el.

A gondolkodás illogikus logikájának konstansa mellett tetten érhető a közegváltás. Míg itthon készült grafikáin a gyufásskatulya- és görögdinnyeemberek, embermódra totyogó pingvinek állandó interakcióik révén méregetik, feszegetik, vagy éppen felborítják cselekvéseik célszerű, racionális határait, addig újabb művein pőrébbek, absztraktabbak lettek a problémák, magányosabbak az antropomorf figurák. Az állandó szereplőkkel benépesülő, blöff és értelem között kötéltáncot járó magánmitológia kikristályosodása megállt. Itthon nemcsak az európai tradíciókkal és lebontóinak tradícióival kellett a Böröcz-korú nemzedéknek szembenéznie, hanem azzal a kegyetlen és bornírt, sajátosan közép-kelet-európai játszmával is, amit a „falon innen és túl" elnevezéssel illethetünk. Bár a nyolcvanas években az erősen málladozó építményen egyre nagyobb rések tátongtak, a Böröczhöz hasonló észjárásúak – akik az európai trendet is túllicitálva, művészi identitásuk védelmében jó lapátnyi rejtőzködéssel meg is púpozták tevékenységüket, idéző-

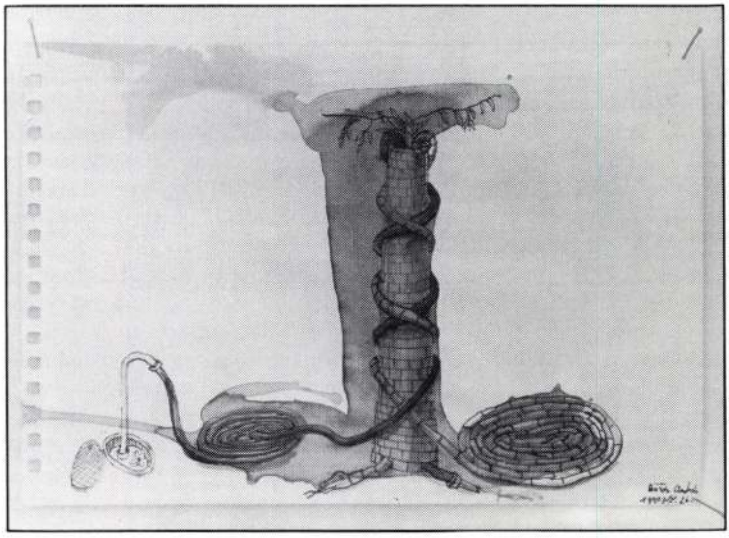

Böröcz András: Kígyók 26/Snakes 26, 1990, ceruza, tus, pác 15 x 23 cm

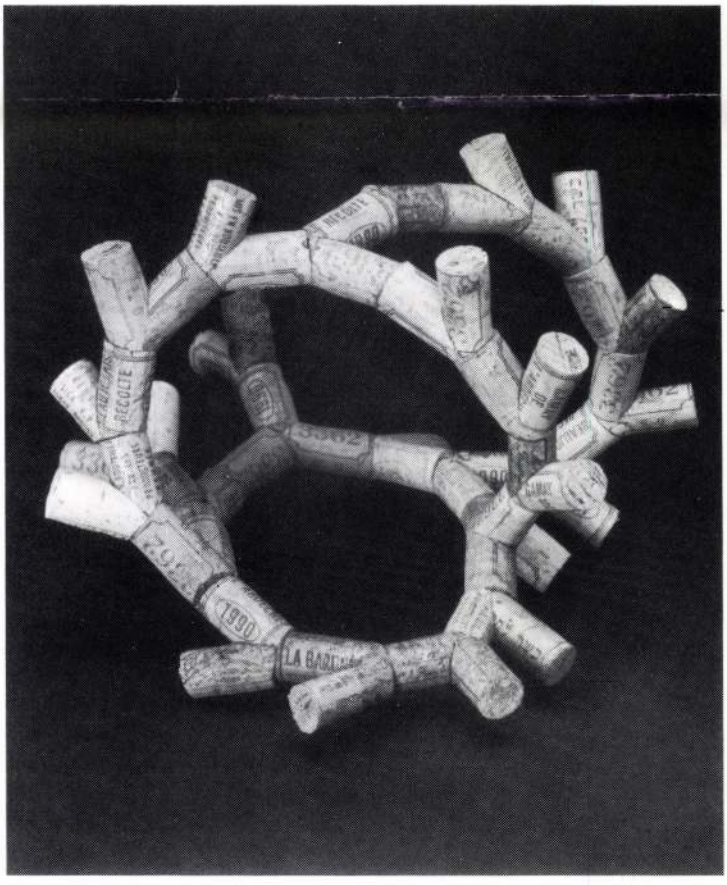

Böröcz András: Dugószobor/Cork sulpture, 1990 (Fotók Tahin Gyula)

jelbe téve még az idézőjeleket is – mindvégig nemkívánatos vendégek maradtak. Mert ugye formákat kutatni ugyan csöppet sem hasznos a szocialista embertípus szempontjából nézve, de legalább érthető. De mit lehet kezdeni egy kávéfőző alatt zuhanyzó pingvinnel? Ez már nem is érthető, s ha mégis...? Nos, ennek a többszörösen determinált, sőt mit több, deformált koordinátarendszernek hátrahagyását sejthetjük a jelzett változás mögött.

Böröcz csak gondolkodásmódját viszi magával Amerikába. És az eloldódás-kiürítés-újratöltődés folyamatában meglepő eredmények születnek. Már a rajzokon is érzékelhető, hogy elképzelései általában nem sík és vonal egymást gerjesztő játékaira épülnek, hanem elsősorban térbeli történések, magukban hordozva a szoborrá válás lehetőségét, mint például a hordórajzok között felbukkanó hordóemberek, köztük a világot már nem vállán, hanem fejen állva a lábain hordó sarki mutatványossá züllött Atlasz-figura. Bár nem kutatja görcsösen a tárgyak vagy anyagok jelentését, szimbolikus értékeit, ezek maguktól is megszületnek. A megszáradt, szemétbe dobott kenyér szinte kézenfekvő természetességgel, a porladás, bomlás folyamatában veszi fel a perifériára szorult, elállatiasodott emberek groteszk vonásait. A felfüggesztés-függeszkedés problémaköréből nő ki a – csak a katalógusban látható – nagyméretű *Akasztottak* megrendítő csoportja: a sorsukat vállalóké, az ellene lázadóké, a kétségbeesetteké, egy meghatározhatatlan hatalomnak kiszolgáltatottaké, a végső pillanat csendjében mélységesen egyedül lévő, megannyi tragikus figuráé. Nem kis merészség kell ahhoz sem, hogy a sokszor csak túldimenzionált méretekkel kiabáló vásznak és installációk korában valaki tenyérnyi vagy alig nagyobb ceruzákból fabrikáljon szobrokat. Ám vékonyka suttogásuk kikényszeríti figyelmünket. *Giacometti* extatikusan megnyúlt figuráit, *Picasso* botszobrocskáit, vagy az afrikai törzsi művészet emlékeit felidéző, aprólékos gonddal faragott, csapolt művek nem e tradíciók kihívásáról árulkodnak, hanem csak a „találkoztam már ilyesmivel" élményéről. „Milyen kis helyesek!" – mondhatnánk e zanzásított XX. század végi minitotemekre, de magukba forduló, vagy éppen szűkre szabott létük kereteiből ki-kikalimpáló, néha sorsokat sűrítő gesztusaik, törékenyen kilógó ceruzabelük már-már tiszteletet parancsolóan állítja meg képzeletünket a nippképzés útján.

A mindenre kiterjedő illetékességből fakadó eklektika mögötti böröczi gondolkodás, és a szépség kíméletlenségét vagy a csúnyaság végzetes agresszivitását egyaránt kerülő, keresgélő, csetlő-botló, néha szándékoltan sete-suta böröczi stílus emblémája lehetne egyik, parafadugókból összecsapolt kis térkonstrukciója. A krumpliforma, körkörösen önmagukba visszatérő dugóívekből elágazások indulnak, hogy újabb krumpliforma, körkörösen önmagukba visszatérő dugóívek keletkezzenek, az élőlényekhez hasonló szabálytalanságaik következtében át- meg átbújva egymáson. S ha képzeletben tovább folytatjuk az elvágott elágazások útját, kiderül, hogy a mű valójában befejezhetetlen, mert maga a megtestesült tökéletlen végtelen egy kiszakított darabja, melynek nincsenek centrumai; végigbillegve a dugópályát, néha oda térünk vissza, ahonnan elindultunk, de az is lehet, hogy valahová egészen máshová érkezünk, ha egyáltalán még mi érkezünk meg.

S hogy most Böröcz merre indul tovább? Lehet, hogy papírokat hajtogat majd szelíd nyugalommal, vagy porcelán-, netán bronzszobrokat készít, esetleg vásznakat fest. Ki tudja? Az út végtelen, az elágazási lehetőségek variábilisak, és mindenhonnan el lehet jutni mindenhová.

(1991. szeptember 7–október 23.)

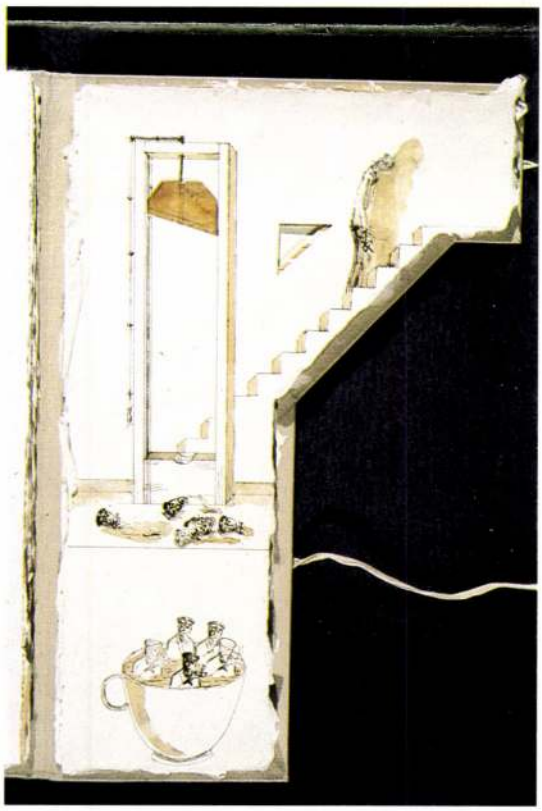

Böröcz András: Lipton/Lipton, 1991 (Fotó Mester Tibor)

Bob from Marosvásárhely exhibited a dual picture where the yellow-white-black „side" leans onto a red-blue-green side *(This is it)*. In the case of *Gábor Bíró* from Székelyudvarhely the buoyant style has tragic overtones; his earlier human figure „crucified", or wishing to fly like a wounded Icarus has been simplified to a red silhouette floating above the patch of a dark coffin *(Man)*. On the works of *Mária Lukáts* from Kolozsvár the hardening surface of the paint pressed out from the tube offers an exciting sight, and man always climbs out from the pressure of the hardly running paint-snake *(Ecce homo, Einstein)*. *Waldemar Mattis Teutsch* (Brassó) belongs more to the middle generation, his *Composition* is softer, his brushwork refined. The small leaves fitted to each other softly with the brush recall the sensitivity opf the early Polish *unista* pictures. The idea of *Attila Bíró* (Marosvásárhely) is even more suitable for meditation; the found, acid-bitten copper plate recalling Passover cake truly evokes the image of the *Last Supper*.

The quality of the exhibition encourages the realizatione of the wish of Imre Baász, to make of Sepsiszentgyörgy a centre of contemporary art. In the opening ceremony he spoke of the „high degree of dreaming" needed for this, and we do hope that the coarsely hewn kitchen chair of *István Khoncz* with the cotton wad growing out of it bearing the title *Home-maid fleecy cloud* will not be the emblem of future Medium events.

GYÖRGY SZŰCS
Translated by Éva Polgár

Like a fish in water

Exhibition of András Böröcz in the István Király Museum of Székesfehérvár, Sept 7-October 23 1991

Many people have asked why András Böröcz had to establish himself in New York? Why indeed, since the artist who graduated as a painter in 1982, participated in a number of important actions, was the co- animator and antihero of many memorable performances, and promised to become one of the key figures of the coming period? We could see one of the possible answers in the exhibition hall showing his latest works. Fish, namely, do not like to live in dry ponds: Böröcz has found the adequate medium of his outlandish way of thinking beyond the seven seas where everything is possible, houses reach to the sky, marriages can be contracted in the air and under water, cats can inherit their master's estate there in the country of subjective potentialities, the land of the free choice of lifestyles and values.

The series of drawings, like computer tomography of the interior of the human body, give an accurate, multidimensional picture of the logic of thinking. On these small pages everything contradicting common sense can happen. The snake dodges the formal analogies of objects and coils like a garden hose, a light bulb looking like a matron floats away like a balloon. At other times the starting point is a play with language: the bulb materializes to a plant, the numbers wage a grim battle in the children's game „number war", etc. Matter is a treasury of new and new associations: if both stairs and barrel are made of boards, why not build barrel stairs? The movements of objects, whether circular or winding, or their state of being suspended can also lead to series of associations.

The artist transcends the borders of satirical graphics not so much on individual pages as in the series: his pillorization of one or another familiar context is not tendentious and he does not content himself with a single hit. The hearts pierced with arrows, the gallows, breads, barrels, candles recur in these intellectual exercices like the permanent epithets in epic poems, and suffer their metamorphosis geared by Böröcz to get rid of the petrified evidence of their function ordered by man.

His natural inclinations were probably developed to permanent sensitivity by the experiences acquired in the *Indigo* group headed by *Miklós Erdély*. The few lines of Erdély's optimist lecture evoke the roots of the attitude represented also by Böröcz: Man's competence extends to his own fate and to everything touching it: „He must have the courage to notice what is bad, faulty, tormenting, dangerous and senseless although if that affair or

Böröcz András: Dugószobor / Cork sculpture, 1990

thing is the most accepted and seemingly unchangeable. He must dare suggest even the most irrealistic or unrealizable alternative. He must be able to imagine that these versions can be realized. He must calculate the eventualities which are hardly feasible but promise big advantages just as those which are probably feasible but promise small advantages.

This absurd universe of eventualities outlined with stumbling, interrupted lines has not much in common with surrealism, its – probable great – grandfather, since these drawings do not represent the tumultuous and repressed passions in the depth of the soul, neither are they the prints of the painful nostalgia for the organic-mythological world lost in the fog of history; the artist does not even wish to populate his self-created home with those pseudo- mythological creatures which are so frequent today as vehicles of the artist' identification. Notwithstanding this the fluctuation between conscious and sub-conscious is permanent in the case of Böröcz: our everyday tools, worn-out symbols, the sacred and inviolable representations built like dripstones with their aura through the millenia dipped into the subconscious, turn up reborn so that often they are not identical with themselves any more. In this way the gallows-form can be softened to an aquarium preserving a little of

„Hát most drágább, hát most kevesebb!"

KIÁLLÍTÁS A Várfok Műhelygalériában február 2-áig látokulturális rovatvezetőnk apukája, Dr. Bakács Tibor nagyszabású alapművet írt, melyet hamarosan megjelentet a (nem Axel! hanem a

nek!

Bővebbeket két hét múlva.

Geronimo Braindamage

télyes reklámok adták hírül a moszkvai puccsot megszégyenítő gyorsaságú változást: a Telesportos különítmény, Palik

ez csak illúzió. Nincs is ott semmi.

N. Sirály Gergely

NARANCSGALÉRIA

BÖRÖCZ ANDRÁS

BÖRÖCZ ANDRÁS RAJZA

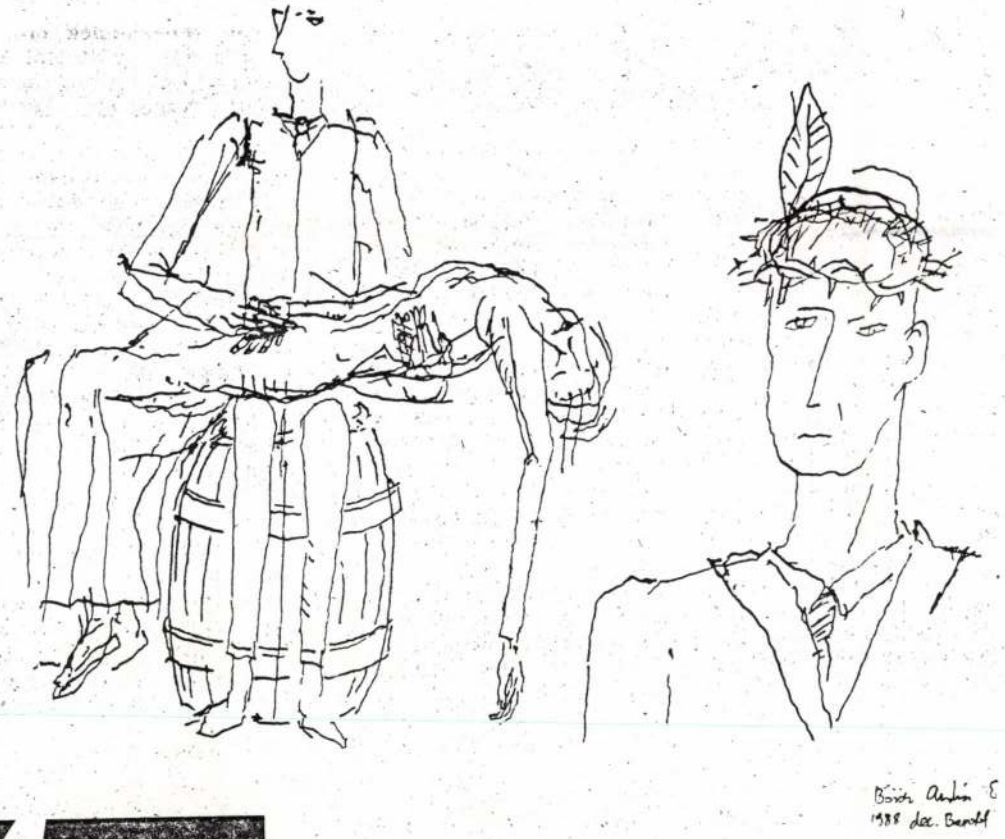

Most, amikor a kortárs művészet új hajtásai bonyolult teóriákkal megtámogatva vagy éppen azoktól inspirálva jönnek létre, a poszt-neo-koncept és a neo-geo idején Böröcz András kenyérből, ceruzából, parafadugóból csinál szobrot. Vesz egy vekni kenyeret, és a fölösleget levágva, lehántva emberfejet formáz belőle: ez a szobor (a maradékot valószínűleg megeszi). Vesz egy közönséges ceruzát és itt-ott egy keveset lefaragva belőle karcsú emberalakká formálja azt: kész a szobor. Összegyűjti és összeragasztja a boros- és pezsgősüvegek dugóit: ez is szobor. És veszi a papírt és a tollat (nem ceruzát, mert azt, mint láttuk, másra használja), és rajzol, mindenfélét, embert, állatot, szívet, akasztófát, kígyót, békát. A mai művészeti élet kontextusában ez az anakronisztikus tevékenység akár naiv művészetet is eredményezhetne. De erről szó sincs. Böröcz András kijárta a lehetséges iskolákat, a hivatalosat (Képzőművészeti Főiskola) és az avantgárdot is (Erdély Miklós köre) és most járja a New York-i művészeti élet iskoláját. A hivatalosban megtanulta a szabályokat, Erdély Mikóstól, választott mesterétől pedig megtanulta, hogy hogyan kell elfelejteni a szabályokat, beleértve ebbe az avantgárd változó, de szigorú szabályait is; azaz megtanulta, hogy hogyan lehet mindenféle iskolától, teóriától, előítélettől függetlenül, szabadon szemlélni a dolgokat és csinálni a művészetet. A többi már tehetség dolga.

Az eredményt nem régen összegyűjtve láthattuk Böröcz András kiállításán a székesfehérvári István Király Múzeumban: a groteszk, szenvedő, megindító, mélabús kenyérportrékat, ceruza-embereket és asszonyokat. És sok-sok rajzot, amelyekből most itt is látható néhány, nyíllal átlőtt szívekről, hordókról, akasztófák, dinnyék, kígyók, villanykörték rajzi, vonalbéli kalandjairól, amelyek mindegyike egyszersmind egy-egy emberi kaland, nevetésbe fulladó dráma vagy sírásba csukló komédia.

Simon Zsuzsa

BÖRÖCZ Andrai

M. Narancs 1992. jan. 22

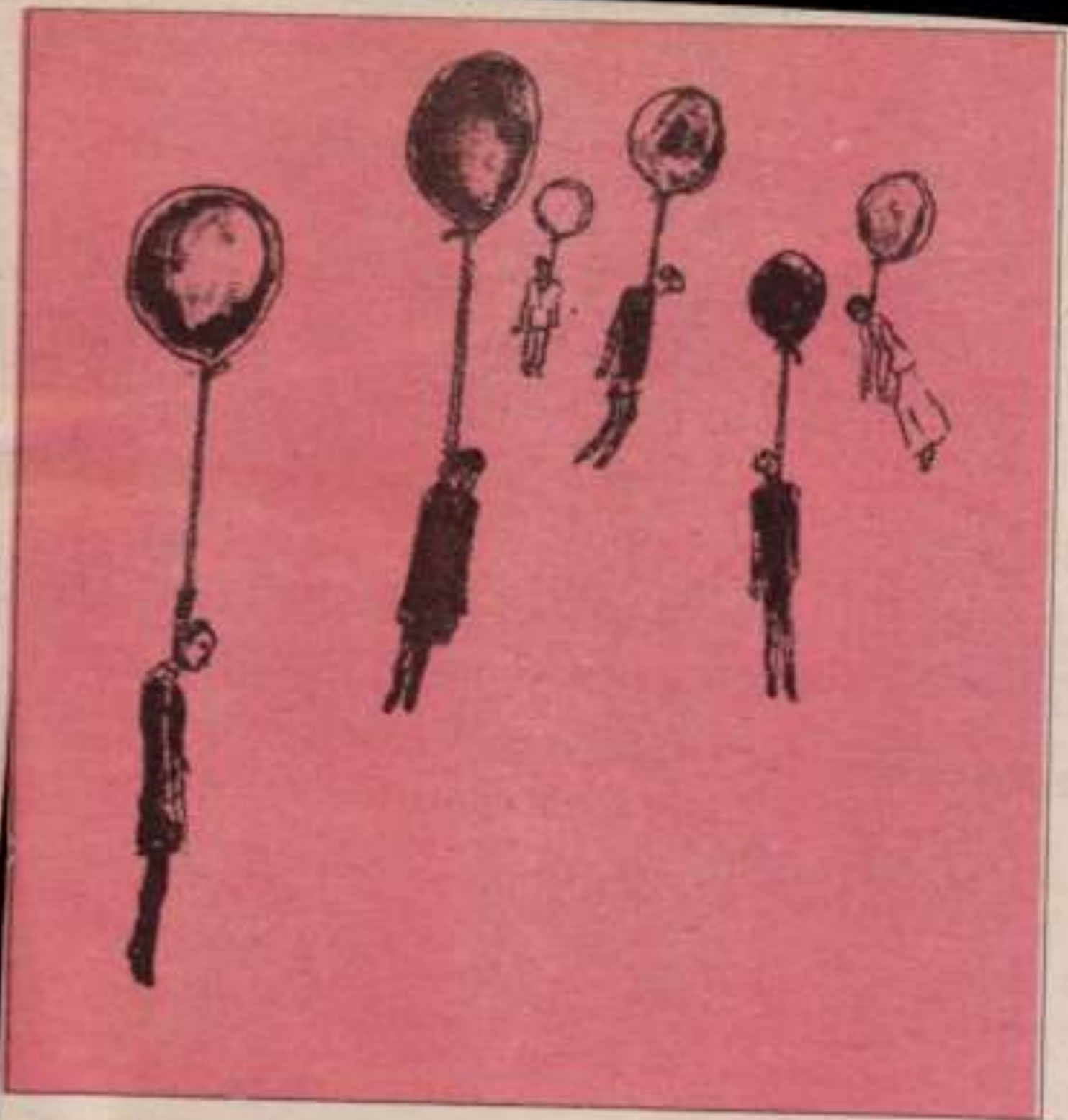

NARANCSGALÉRIA:

BÖRÖCZ ANDRÁS

Annyit még feltétlenül szólnom kell, a
– be kell vallanom – csak most kezdek
kedni. Valószínűsíthető, hogy már kor
nem ily' egységes irányzatként lépett sz
képviselőit digóknak hívták akkortájt).
anyagából egyértelműen kiderült számo
bizonnyal elsöprő és korszerű – vo
Hájlájfni annyit tesz, mint várból szart é
az értékeket hozzáigazítani a szobahőm
lévő intelligenciahányadoshoz, így aztán
még a szöveg sem zavar. Hájlájfni jó!

A magyar hájlájfról csak annyit még, h
nevével fémjelzett alapművét a kisku
Diszkont boltja sokszorosítja és forgalm

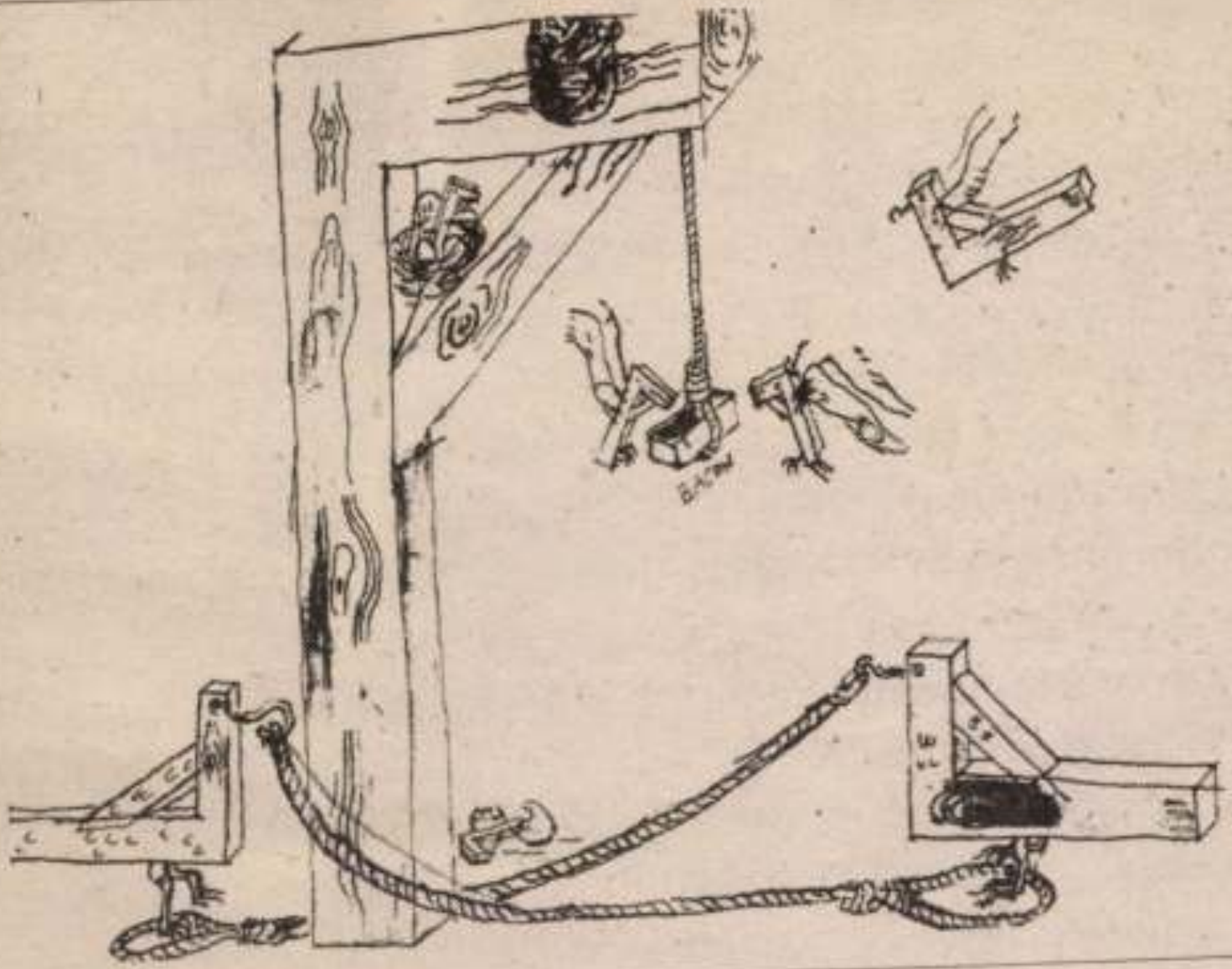

NARANCSGALÉRIA: BÖRÖCZ ANDRÁS

...t második emberével munkatársunk a választások

Magyar Narancs: Hogyan látja az önök előtt álló legfontosabb teendőket?

Gediminas Kirkilas: Az új kormány legelső feladata az lesz, hogy reálisan felmérje a gazdaság helyzetét és hogy erről szépítés nélkül beszámoljon az embereknek. A második feladat a kormányprogram összeállítása lesz a választási programunk alapján. Esetleges koalíciós partnereinkkel karöltve ki kell dolgoznunk a gazdaság stabilizálásának tervét.

MN: Milyen konkrét lépésekre van szükség a gazdasági stabilizációhoz?

GK: Legelőször is olyan történyeket kell hozni, amelyek lelassítják a mezőgazdaságban a privatizáció folyamatát. Természetesen folytatnunk kell az emberek földhöz juttatását, azok kivételével, akik már városban laknak. Ezeknek a gazda-

megerősíté
juttatták el
népszavazá
ták az aut
ezek a vála
azok a vác
csatlakozni
beszámítha

**MN: Elle
szerűen, az
Oroszorszá
dasági, po
mást nem
de akár a f**

ha megszállás

sen és aprólékosan meséli élete mozaikdarabjait. Arról kérdezem, hogy fél-e ma Magyarországon. Sokáig nem szól. „Egyetlen hibát követtem el életemben" – mosolyog keserűen. – Nem mentem ki a nővéreimhez Izraelbe, amikor lehetett volna az 50-es, 60-as években." Most már nem akar elmenni, megszokta itt. Csak ez a kormány ne ilyen volna. „Hát ahogy ezt a Csurka-ügyet kezelték, ahhoz nem is lehet már mit mondani." És hogy engedhették meg a csuklyás kopaszok szervezkedését. Fürst bácsi máig szocialista, a volt rendszert azonban éppoly kevéssé szívelte, mint a mostanit. Bízik „egy emberibb arcú megvalósításban", de tart attól, hogy „lesznek itt zűrzavarok": a növekvő elégedetlenség miatt felkelés lesz. 56-ban el kellett volna menni Izraelbe, egy kibucba" – teszi hozzá lemondóan. Szomorúan néz rám.

*

Az otthon lakói között egy idős asszony arcára leszek figyelmes: vonásai kicsit megtörtek, de szeme élénk, figyelmes, okos. Földesné gyerek volt a háború idején és a beszélgetés alatt sokszor hangsúlyozza: semmire sem emlékszik már. Nem tudta, hogy zsidó, nem tudta, mi a háború. Apja deportálása és anyja halála után egyik ismeretlen családnál antiszemitizmus. Büszkeségre, erkölcsre volna szükség, pont ma, amikor mindenki csak a pénzt hajszolja. Vallásos vagyok, de dühös vagyok az összes vallásra, mert már nem tudnak erkölcsöt nyújtani." Földesné neológnak vallja magát, nem érti az ortodoxokat, de mélységesen tiszeli hitüket, amely mellett ötezer éve kitartanak. „Most, az ünnepeknél én is elmentem az ortodoxok közé imádkozni. Amikor letettem az imakönyvet, elgondolkoztam: van Isten vagy nincs? Ha van örökkévaló, miért csinálta a háborút, a fasizmust? Arra jutottam, hogy van Isten, de nem ott fönn, hanem itt van bennünk. Minden emberben benne van a jó és a rossz. Hogy melyik kerekedik fölül, az már az én eszemen, tudásomon múlik."

*

„Áldva légy, ó, örökkévaló, aki életre kelti a halottakat! (...) Ne engedd, hogy beszéd tárgyává legyünk az emberek szájában, ne engedd (...), hogy reménységünk szétfoszoljon! Ne engedd, hogy rászoruljunk emberek adományaira (...), mert az ő adományaik csekélyek és a szégyen nagy! (...) Építsd fel házadat, templomodat, városodat és szentélyedet mielőbb, a mi napjainkban!" (Talmud)

Seres László

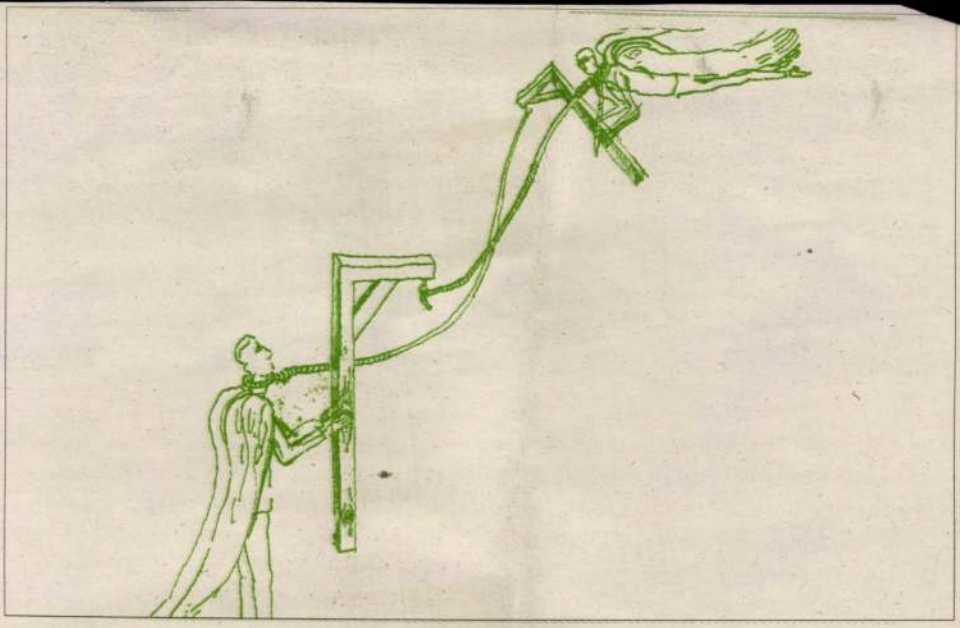

NARANCSGALÉRIA: BÖRÖCZ ANDRÁS

Több, mint egy lap!

Jár Önnek?

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a Magyar Hírlapot ..... példányban
és kérem az alábbi címre kézbesíteni:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj:
1992. december 31-ig

- egy hónapra ..... 380 Ft
- negyedévre ..... 1140 Ft
- félévre ..... 2280 Ft
- egész évre ..... 4560 Ft

Az előfizetési díjat a fenti címen nyugtával jelentkező kézbesítőnek kifizetem.
A megrendelőlapot borítékban bérmentesítés nélkül az alábbi címre kérjük feladni!
Vidéken: postahivatal helyben.
Budapesten: Postaigazgatóság, hírlapcsoport, 1360 Bp., Pf. 4.

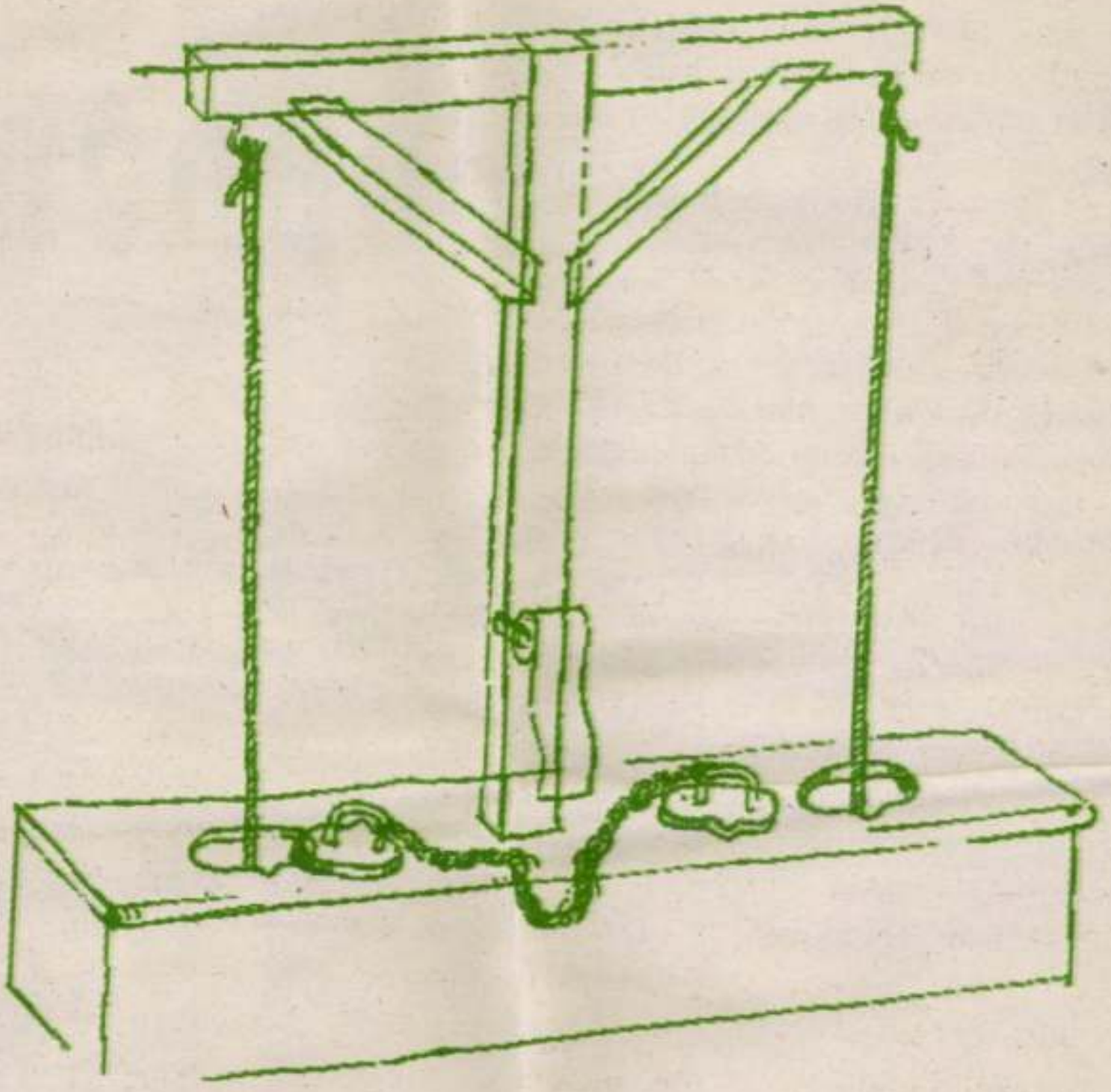

NARANCSGALÉRIA: BÖRÖCZ ANDRÁS

gyülekeztünk. Mindenki nagyon

hajtani szájszinkronra.

Népnemz

Very, very

„Egyszer volt, hol nem volt, még az üvegmellen is túl, ott, ahol az ördög minden szüzet szájbadug, élt egy szegény, de becsületes favágó."

Mint a fenti idézet is bizonyítja: hosszú ajúdás után – bár valószínűleg a kulturás kormányzat hatékony támogatása nélül – megszületett a népnemzeti pornólm. Kicsit amatőr, kicsit unalmas, de a miénk! A Lux(x) Video forgalmazásában ndrew Tom (vajh kit rejthet ez a tőrölhetszett hollywoodi név?) jegyzi produerként a *Jancsi és Juliska* című dolgozatot. z egykor gépiratban terjedő, általános kolák fiúvécéiben silabizált-profanizált oldi-átköltés mintájára a közismert tör-

ténet itt is új dimenziókkal gazdagodik. Láthatjuk például a nem is olyan öreg, ám rendkívül találékony gonosz mostohát, amint a ruháiktól megfosztott és ket-

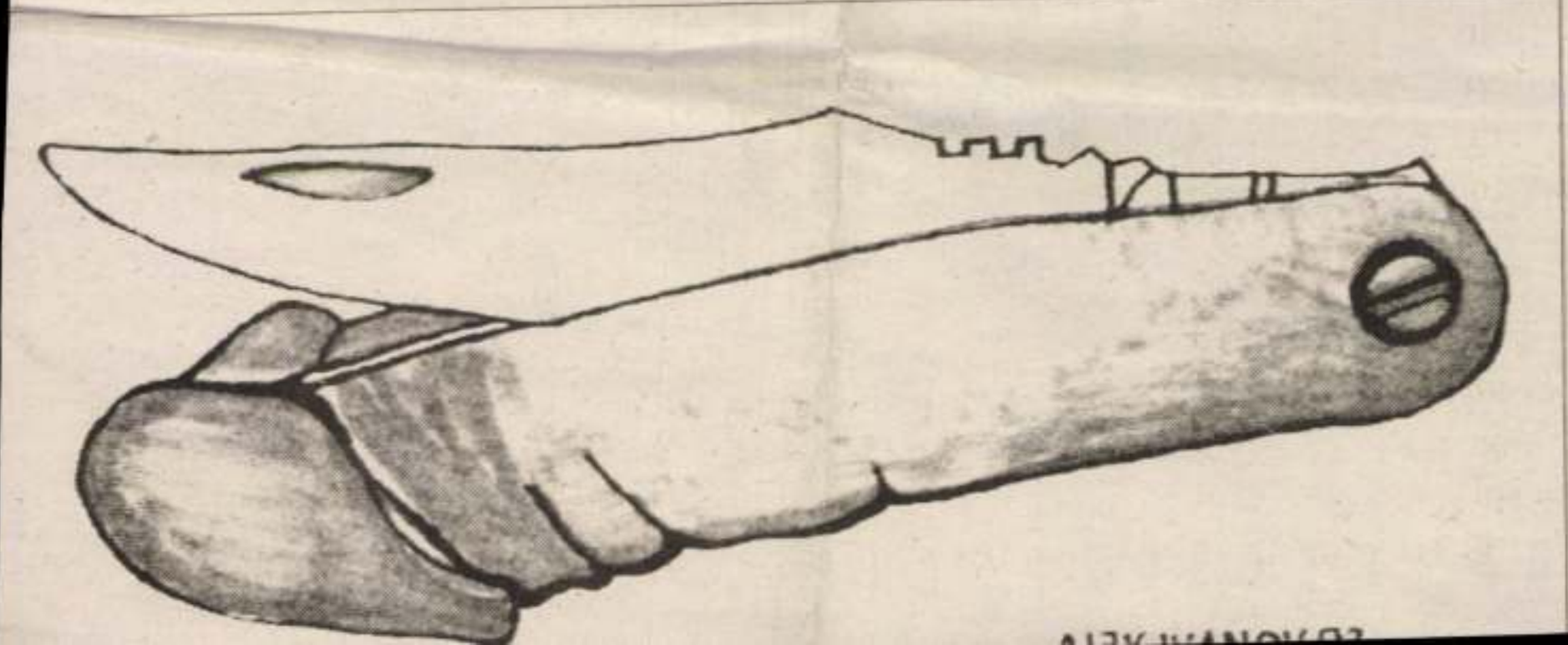

LEGÉNYEK A GÁTON

A túrósrétes finom, a törökösen főzött kávé alján vastag a zacc. Tibi konyhájában ülve, mint a fordítva befűzött filmen, visszafelé pörögnek a nap eseményei a fejemben. Az imént épp azt mondta, hogy a kommunista rendszerben minden olcsóbb volt, most hétezer koronát keres, s még az orvosért is fizetnie kell majd, ha operálják. A bősi építkezésen dolgozik, egyik reggel arra ébredt, hogy a szokásos útja helyén víz hömpölyög.

„Nem is szóltak, csak engedték." Persze, a többi vajkainak, csakúgy, mint a doborgaziaknak, a bodakiaknak nem kellett szólni. A temetőben, s néhány portán, ahol még van, a kút elapadt, a csallóközi Duna-mellékágak sorra kiszáradnak, amiért eddig tíz kilométert kellett menni, azért néhány napja már negyvenet muszáj. „Volt itt két átjáró, előbb a magasat bontották szét, most az alacsonyabb is víz alá került."

Tibi asztalos. „Jó szakma, csak kellene a pénz a befektetéshez. Hitelek? Örülök, ha be tudom fejezni a házat." Hosszú évek óta most először adtak engedélyt építkezésre. Neki és hat másik vajkainak. „Két házat, ott ni, a sarkon, lebontottak, senki nem tudja, miért. Azt mondták, akadályozza az építkezést, a benne lakóknak Somorján csináltak helyet."

Vajkán, a bősi erőműhöz vezető felvízcsatornától elzárt falvak egyikében már nincs magyar nyelvű iskola. „A mi időnkben negyvenen voltunk egy tanítóra. Most jó, ha két-három gyerek akad." Itt nemigen van munkalehetőség, aki teheti, jobb vidékre költözik.

Talán érthető, miért emelte fel a hangját Tibi a kocsmában néhány órával ezelőtt, amikor a békésen poharazgató vajkaiak azzal ugratták, hogy ő is megkaphatja a maga akasztófáját, amiért az építkezésen dolgozik. „Vicceltek azok. Csináltak nekik egy akasztófát, azzal, hogy majd mind ott végzik" – magyarázta a csapos, arra a néhány falubelire célozva, akiknek a betonmonstrum ad munkát. Töltött még egy rumot, és hamiskás mosollyal mondta: „Jó, ha tavaszig kihúzza. Akkor majd elviszi a víz. Bárcsak vinné." A falut nem félti. „Mi vízben születtünk, tavaly a csapszéket is elöntötte a Duna, most mégis itt vagyunk."

A magnókazettán motorzaj festi alá a párbeszédet. Tibi elkísért a Duna medréhez, vele talán odajutunk, mondta, ismer több utat is. „Az öreg Duna a tenyeremben van." Csak egy darabon mentünk autóval, „tovább már rizikós, itt is szoktak őrizni. Olyan szedett-vedett banda jött össze..." Az őrök. „Kedden az egyik németet is jól megpofálták. Ej, nyálasszájúak. A nyakamat ráteszem, hogy háromnegyedük magyar, olyan mint én vagyok, idevalósi. De szégyelli azt is, hogy az apja, anyja magyar, mert kapja a dilit."

Tovább forog a szalag. „A töltésnek ezt a részét magyarok csinálták. Itt volt a magyar kolónia, itt azok a betonkockák is, amivel most rekesztenek. Ez a magaslat a mederbe köt, ide is gondoltak állítólag valami turbinafélét. De milyen szépen nézett ez ki valaha! Ez mind termőföld volt, meg berek. Itt volt a régi átjáró, a kommunista időben még ezen jártunk rendesen. Itt az erdő széle mellett lehet a legközelebb kijutni az öreg Dunához. Teherkocsival el lehet menni egészen Gútorig, Csúny másik oldalára, csak igen rossz az út, az eső szétcseszett mindent." Homok és sár mindenütt.

Kavicssivatag szélén szálltunk ki az autóból Doborgaz határában, a mágnesszalag őrzi a csikorgó léptek zaját. Kietlen, feldúlt vidék az, ameddig a szem ellát. Az eredeti Duna-mederben már csak a folyóhoz méltatlan vízmennyiséget találtunk, a megfeneklett bóják mellett nemrég még hajók úsztak. „Itt lett volna az eredeti bevezetés, ahol a betonfal van." A szemközti oldal már Magyarországhoz tartozik, feljebb vagy tíz kilométerrel a csúnyi torlasz. „Ez itt körül mind erdő volt, az öreg Körtvélyes. Ennek az üdülőhelynek valaha nem volt párja az egész környéken, lehetett fürödni, víkendházak álltak... De szerettem itt!" Valahonnan munkagépek zaját, teherautók kürtjeleit hozta a szél. Erősen sötétedett.

A Vajka melletti bányató szemközti partja is a szürkületbe veszett már. „Ennek is apadt a szintje, eredetileg tizenhárom méter mély volt, innen hordták azt a temérdek kavicsot. Erdő, erdő volt mindenütt, meg rét." Most csak csend van, és tó és halál.

Láttuk hát a Duna medrét, nem úgy, mint az a körülbelül másfélezer magyar honfitársunk, akiket Lipták András, az amerikai professzor öccse vezetett kora délután a csúnyi tereléshez vivő töltésút feljáratához. „Ez nem államtitok, de nagyon sajnáljuk, a Duna-meder az építkezés területén van, és oda belépni nem szabad" – hárította el az őrök parancsnoka a kérést, hogy legalább egy pillantást vethessenek a folyóra. Rendőrautók állták el a tömeg útját, a vízzel telt árok túlsó partján két egyenruhás lovas nyargalászott fel s alá, hogy mindenki lássa, ki a legény a gáton.

Ezeket a lovakat még délelőtt hozták, éppen akkor, amikor a rendőrautó befordult velünk a főhadiszállásra. Az éber őrök felfedeztek bennünket, amint behatolunk a tiltott zónába a kikötőnek szánt, frissen elárasztott mederszakasz peremén. Ugyanez a parancsnok magyarázta el, hogy mennyire helytelen engedély nélkül a csúnyi terelés közelébe merészkedni, s világosított fel, hogy papírt csak a főmérnöktől szerezhetünk, aki sajnálatos módon éppen nem tartózkodik a közelben. Nagyon kedves volt, visszavitetett a faluba, kollégái megmutatták, hol ülhetünk fel a pozsonyi buszra.

Külön engedély, főmérnök úr – ugyanazok a szavak, mint délelőtt. „Ha a Duna medrét akarják látni, tessék Pozsonyba menni" – indítványozta a parancsnok a békésen toporgó embereknek. Azok jobb híján meghallgatták Lipták Béla írásos üzenetét, a New York Times-ban megjelent cikkének magyarított változatát: „A szlovák miniszterelnök, Mečiar a szerb Milosevič-kormány nyomdokain halad, amikor a maga oldalára vezetve megpróbálja elrabolni szomszédjától a Dunát... Ha Mečiar nem állítja le a Duna elterelését, úgy követelni fogjuk a szlovák kölcsönök megtagadását, nemzetközi bojkottot hirdetünk... De ha Mečiar beleegyezik a térség helyreállításába, s abba, hogy ott egy természetvédelmi park jöjjön létre, úgy mi is kérni fogjuk a Világbankot, hogy a helyreállítás költségeit kölcsönelengedéssel biztosítsa... A Mečiar-kormány azért is időzítette tettét az amerikai elnökválasztás idejére, mert ilyenkor nem figyel másra az amerikai közvélemény... Azt kérem három elnökjelöltünktől, figyelmeztessék Mečiar urat, nem fogják eltűrni, hogy agressziója sikeres legyen, s kényszeríteni fogják őt a nemzetközi szerződések és törvények betartására."

A sütemény elfogyott, készülődünk. Tibi már nem jön a kocsmába, hazahozta a kimérős sörét – itt üvegest nem árulnak –, beveszi magát a tévé elé, mondja, ha valami politikát adnak, hát elzárja, s alszik. Reggel korán kell kelni, mert hosszú az út a szomszédba.

Sinka Zoltán

Fotók: Szöllősy Balázs

KÉTTÖRZSŰ SÁRKÁNY

FORGÓFEJ

Pályázati Felhívás

A Magyar Iparművészeti Főiskola Diákönkormányzata pályázatot ír ki diákönkormányzat-titkári állásra, fiatal, agilis, angol levelező nyelvtudással, jogi, közgazdasági ismeretekkel rendelkező személy részére.

A pályázatot írásban kérjük beküldeni a Magyar Iparművészeti Főiskola Diákönkormányzatának (1121 Budapest, XII., Zugligeti út 9-25.) 1992. november 15-ig.

További információt a 176-7488, vagy a 176-7492 telefonszámokon lehet kérni.

Kovács Éva

A LIBERÁLIS DILEMMA

Mára elterjedni látszik az a vélemény, hogy ne antiszemitázzunk úton-útfélen, mert aki sokszor kiált farkast, annak az majd meg is jelenik: önmagát beteljesítő jóslatként életre hívja az antiszemitát.

Az esetek tisztázása, az építő vita helyét lassan az oktalan vagdalkozás és a suta védekezés, a tények elmaszatolása váltja fel mindkét oldalon, egyesek antiszemita kijelentései minden félnek jó ürügyet szolgáltatnak a politikai hisztériakeltésre. *Maszatol és ezáltal hisztériát kelt a kormányfő és a kormányzó párt,* amikor nem foglal konkrétan és határozottan állást e szélsőséges nézetekkel szemben. Ezzel, legyünk finomak, azt a látszatot kelti, hogy antiszemita kijelentéseknek ebben az országban, ebben a politikai rendszerben létjogosultsága, reális alapja lehet. *Maszatol az ellenzék és a független sajtó,* amikor a színre lépő antiszemitizmust nem nevezi meg pontosan, hanem egyedi antiszemita megnyilvánulásokat általános és beazonosíthatatlan, ezért félelmetes ellenségképpé formál.

A holocaust óta mindenki számára világos kellene hogy legyen, mekkora veszély rejlik abban, ha egy társadalom számára a politikai antiszemitizmus bármilyen formája legitimmé válik. Ha az antiszemita vélemények mindenfajta politikai, jogi és társadalmi retorzió, fontos politikai tényezők markáns elhatárolódása nélkül nap mint nap elhangozhatnak. Ha egymásramutogatás van közös tiltakozás helyett. Ez ugyanis a közvélemény megdolgozását jelenti, s ebből a szempontból majdnem mindegy, hogy akinek éppen elhatárolódnia kellene, az ezt szándékosan avagy szándéktalanul *nem* teszi. Az eredmény ugyanaz: a publikum beveszi, vagy legalábbis eltűri az antiszemita nézeteket, „ha még a miniszterelnök sem mond semmit ellene, akkor biztos nem is antiszemita" alapon. E morális fellazulás következményei már látszanak, egyes szélsőséges csoportok értik az üzenetet, „ha még a Csoóri is mondhatja, akkor mi miért ne?", s miközben Hankisst, Gombárt, Gönczöt zsidózzák, Csurkát éltetik. A politikai antiszemitizmus megjelent a magyarországi közéletben.

A *liberális dilemma* tehát: tekintsünk-e el egyesek antiszemita megnyilvánulásaitól, mert ha nem így teszünk, napirenden tartunk egy olyan problémát, amely talán magától elmúlna; avagy tegyük állandóan szóvá és gyakoroljunk nyomást minden tényezőre, amely elterjedését megakadályozhatja, mert a probléma különben kezelhetetlenné válik? Nem lehet eltekinteni, de nem lehet akármilyen formában szóvá tenni és nyomást gyakorolni sem.

Az antiszemitizmus bármilyen formában jelenjen is meg, politikailag és erkölcsileg is *tarthatatlan.* Mindannyian hordozzuk azt a történelmi tapasztalatot, hogy hová vezetett az antiszemita előítélet.

A dolgokat a nevükön kell nevezni: a horogkereszt az horogkereszt, bárki, bármikor és bárhol viseli is. *Az antiszemitizmus nem relativizálható:* az „írói munkásság" részeként megfogalmazott antiszemita nézetek azok, amik, aki megfogalmazza őket, az pedig egy antiszemita, és antiszemitizmusának felismerésekor és elnevezésekor teljesen lényegtelen, hogy antiszemita író, antiszemita politikus, avagy antiszemita zöldséges. Hiszen az erkölcsi norma, amennyiben van, nem úgy szól, hogy politikusként nem, íróként azonban lehet antiszemitának lenni. Logikailag is tarthatatlan, hogy ugyanazon politikai nézetek mondjuk íróként mást jelentsenek, mint mozdonyvezetőként.

Az antiszemitizmus abban az értelemben sem relativizálható, hogy megkíséreljük az antiszemiták vádjait cáfolni. Ez ugyanis azt jelentené, hogy hallgatólagosan elismerjük a faji előítéletek létjogosultságát – egy ilyen hallgatólagos konszenzus segítségével születtek meg a harmincas évek zsidótörvényei.

Az antiszemitizmus egyértelműen felismerhető. Az a dolgunk, hogy fel is ismerjük, rendíthetetlenül megnevezzük, s mivel mi már és még összes következményeivel tisztában vagyunk, ahol felbukkan, világosan elhatároljuk tőle magunkat. S ebben mindenkinek, aki tollat, mikrofont ragad, közvéleményt formál, politikát csinál, óriási a felelőssége, hiszen tudnia kell, hogy ha pontatlanul fogalmaz, akkor hisztériát kelt: az egyik oldalon fájó sebeket szaggat fel és újra elülteti a félelmet ebben az országban; a másik oldalon – nézzünk körül a mai Európában – olyan csoportokat mobilizál, amelyeket aztán később nem tud már kordában tartani – s a közben demoralizált közvélemény arányérzékére sem számíthat.

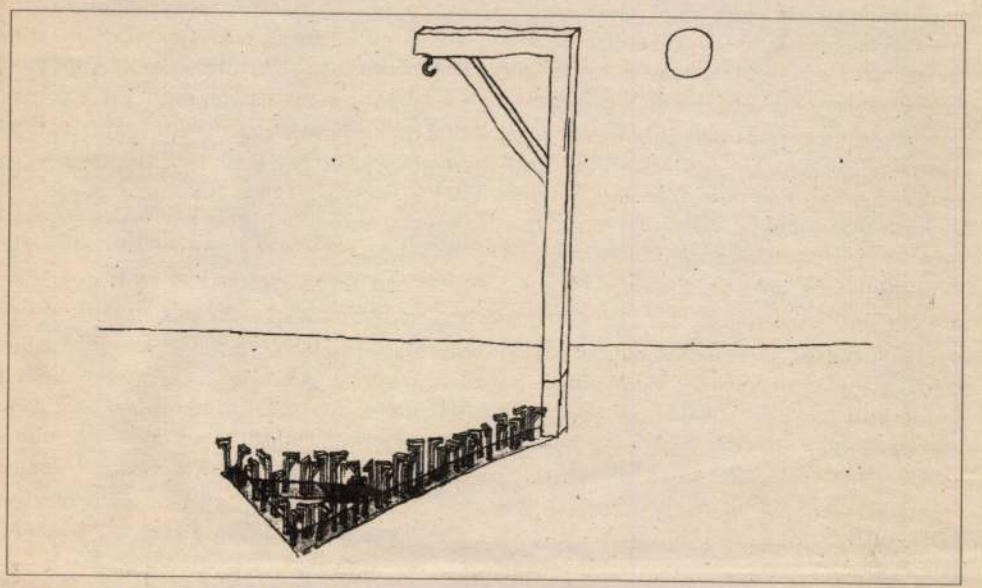

NARANCSGALÉRIA: BÖRÖCZ ANDRÁS

Szabó Miklós

Rögeszmecsere Tőkéczki Lászlóval

Szabó Miklósnak az október 15-i számunkban megjelent cikkére *(A lakitelki gondolat)* Tőkéczki László válaszolt *(A racionális misztika* – október 22.). Most Szabó Miklós viszontválaszát közöljük.

Ha az embert minősíthetetlen hangnemű támadás éri, kínos helyzetbe kerül. Vagy leszáll a partner vitaszínvonalára, vagy azt a látszatot kelti, hogy találva érzi magát, nem tud válaszolni.

Ilyen útszéli hangnemben életemben egyszer támadtak meg. Makó István elvtárs, agitprop filozófus, akkor az MSZMP angyalföldi oktatási központjának igazgatója indult fel ennyire a hetvenes évek vége felé egy írásomon, amely a *Világosság*ban jelent meg és a demokráciával foglalkozott. Ő is azt éreztette, hogy nem vagyok normális és írásom vitaképtelen „zagyvalék". Makó elvtársnak az ment az idegeire, hogy az „utca emberéről" írtam, holott helye csak tudományos társadalmi fogalmaknak lehet, mint proletariátus, kispolgárság, ingadozó középparaszt stb. Tőkéczkit az „úri" kifejezés használata „idegeli fel" ennyire.

Vitatkozni nehezen lesz módom, mivel partnerem nem érvel. Írása szinte artikulátlan dühkitörés. Ilyen írásra politológiai eszmefuttatásokkal felelni nevetségessé tenné az embert. Olyan volna, mintha ágyúval lődöznék egy papagáj méretű turulmadárra.

Hogy Tőkéczki, aki hozzám hasonlóan korábban szintén történész volt, az okkalok nélkül a mai SZDSZ közvetlen elődjének tekintett polgári radikalizmusról írva képes az MDF agitprop szemléletét magává tenni és a századeleji demokratikus mozgalmat Bangha páter akkori folyóirata, a *Magyar Kultúra* optikájával ábrázolni, nem lep meg igazán. Szakmai fejlődésében láttam ennek előzményét. Már az egykor szakmai vita során „paff" lettem, amikor azt láttam, hogy Tőkéczki olyan elvakult elfogultsággal néz a polgári radikálisokra, hogy a hivatalos ellenszervezet, a Társadalomtudományi Egyesület – szellemi szegénylegények egyfajta gittegylete – is képes neki tetszeni.

Így konfrontálódnak mai politikai nézeteink is. Ha Tőkéczki a mérsékelt jobboldaliságot képviseli, akkor belegondolni sem merek, hogy milyen lehet a szélsőjobboldaliság. Számára természetesen a legenyhébb baloldaliság is szélsőbaloldaliságként jelenik meg. Jászi, Pol Pot és csekélységem között elmosódik minden különbség. Jászi és én, gondolom, csak abban különbözünk Pol Pottól, hogy utóbbi uralomra jutott.

Egy összehasonlítása örömet okoz, ha egyben restelkedem is miatta. Az, hogy az én elődöm Lukács György. Ha Lukács is utódának tartana, megcsókolnám a homlokomat a tükörben.

Végül, leszállva partnerem vitaszintjére: az az alkotó értelmiségi, akit a huszadik század második fele folyamán egyáltalán nem érintett meg a marxizmus, tágasabban a baloldaliság eszmevilága – bornírt.

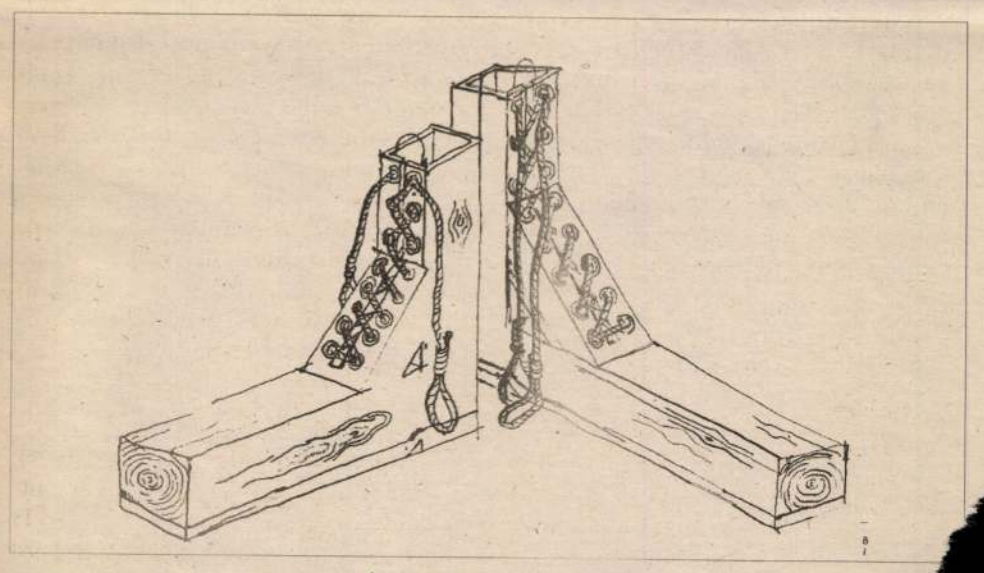

NARANCSGALÉRIA: BÖRÖCZ ANDRÁ

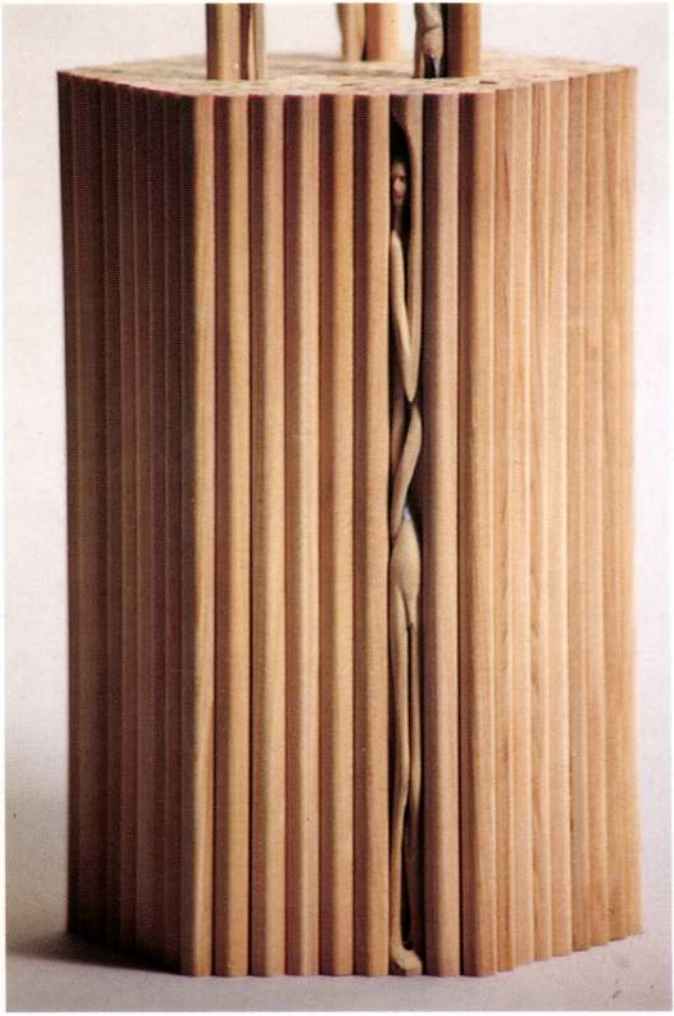

BÖRÖCZ András

"4 EMBER, II." 1996 részlet
ceruza, az alak mérete: 178 x 7 mm
" 4 MEN II." 1996 detail
pencils, the size of the figure 7 x ¼ inches
photo: Robbin Ami Silverberg

BÖRÖCZ ANDRÁS
Várfok 14 Galéria
Spiritusz Galéria
1996. április 11 - május 5.

ANDRÁS BÖRÖCZ
Várfok 14 Gallery
Spiritusz Gallery
April 11 - May 5, 1996
Opening: Thursday, April 11, 6 pm

A kiállítás a Tavaszi Fesztivál keretében kerül megrendezésre.
A megnyitót a Budapest Bortársaság támogatja.

VÁRFOK 14 GALÉRIA, SPIRITUSZ GALÉRIA 1012 Budapest, Várfok u. 14.
Tel./Fax: 1152-165 Szalóky Károly
Nyitva tartás: kedd-szombat: 11-18. Gallery hours: Tuesday-Saturday 11-6 pm

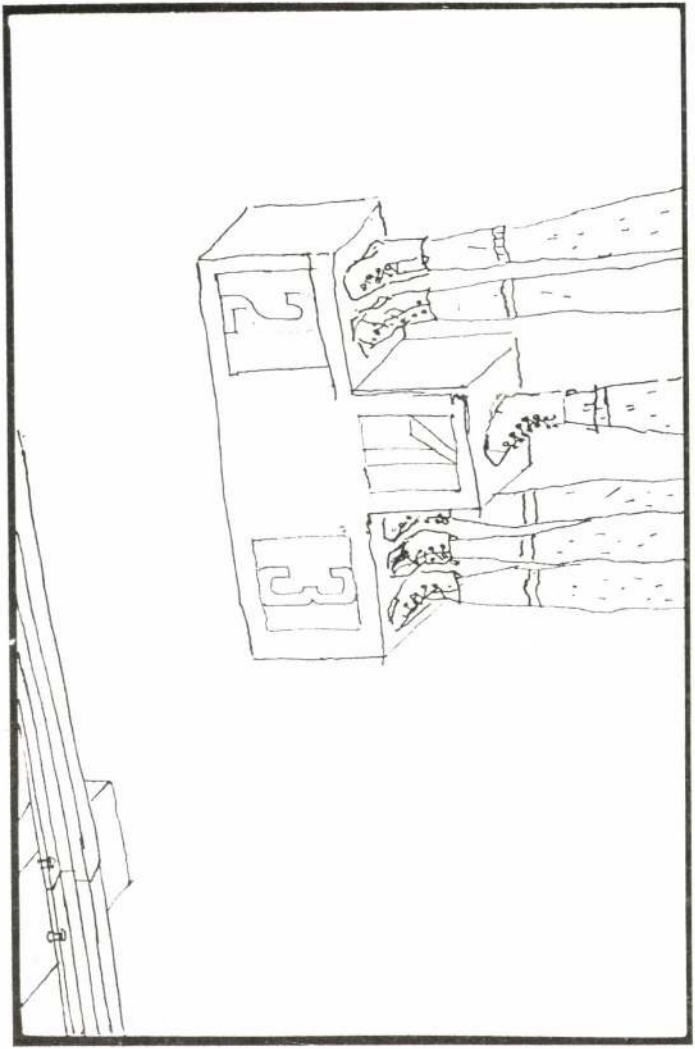

A székesfehérvári
István Király Múzeum

meghívja Önt

BŐRÖCZ ANDRÁS
kiállítására,

amely 1991. szeptember 7-én, szombaton
délelőtt fél 12 órakor

nyílik

az István Király Múzeumban
(Székesfehérvár, Gagarin tér 3.)

Megtekinthető: október 12-ig
hétfő kivételével
naponta 10-18 óráig

Fk.: Kovács Péter

István Király Múzeum
8000 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

DÍJELŐLEGES

"ATLASZ" 1995. 22 cm magas
ceruza, tojás, ceruzarajz
"ATLAS" 1995, 8½ inches high
pencil, egg, pencil drawing
Photo: Carlo Carnevali

BÖRÖCZ ANDRÁS

Várfok 14 Galéria Budapest
1995. május 18-június 10.
Megnyitó: május 18. csütörtök 18.00-20.00

ANDRÁS BÖRÖCZ

Várfok 14 Gallery Budapest
May 18-June 10, 1995
Opening: Thursday, May 18, 6-8 pm

A kiállított ceruzaszobrok a megszokottól eltérően vannak installálva, ezért a vernisszázs a galériától 20 méterre, a Várfok Borozóban (Várfok u. 10.) történik.

VÁRFOK 14 GALÉRIA 1012 Budapest, Várfok u. 14. Tel./Fax: 1152-165 Szalóky Károly
Nyitva tartás: szerda-vasárnap 10-18-ig, Gallery hours: Wednesday-Sunday, 10-6 pm

TEASZOBOR / TEA SCULPTURE, 1992

AKASZTÓFAPALÁZ GYÜMÖLCSDOBOZ DESZKÁN / GALLOW DRAWING ON FRUIT BOX SLAT, 1992

KIÁLLÍTOTT MŰVEK / EXHIBITED WORKS

TEASZOBROK / TEA SCULPTURES
I-X. 20X40 CM, GIPSZ, LIPTON TEA, DUGÓ
PLASTER OF PARIS, LIPTON TEA, CORK, 1992

AKASZTÓFARAJZOK TOJÁSOKON
GALLOW DRAWINGS ON EGGS
I-XX, FA, TOJÁS, TUS / WOOD, EGG, CHINA INK, 1992

AKASZTÓFARAJZOK GYÜMÖLCSDOBOZ DESZKÁN
GALLOW DRAWINGS ON FRUIT BOX SLATS
I-XX. 9X20 CM. FA, SPÁRGA,TUS,VÉSÉS, ÉGETÉS
WOOD, STRING, CHINA INK, GRAVURE, BURNING, 1992

TEA MASZKOK ANDRÁSRÓL, LOUISE McCAGG MŰVEI
TEA MASKS OF ANDRÁS BY LOUISE McCAGG,
I-V. 20X30X15 CM, GIPSZ, LIPTON TEA
PLASTER OF PARIS, LIPTON TEA, 1992

BÖRÖCZ ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA 1992. SZEPTEMBER 25-TŐL OKTÓBER 11-IG. **ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA** 1036 BUDAPEST, KISKORONA UTCA 7. MEGNYITÓ 25-ÉN, 20 ÓRAKOR. A MEGNYITÓN KONCERTET AD DANIEL CARNEY ZENESZERZŐ (AMSTERDAM / NEW YORK) NYITVATARTÁS: HÉTKÖZNAP 14-18, SZOMBATON ÉS VASÁRNAP 10-18 ÓRÁIG, HÉTFŐN ZÁRVA. A KIÁLLÍTÁS A BUDAPESTI ŐSZI FESZTIVÁL ÉS A FŐVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP TÁMOGATÁSÁVAL JÖTT LÉTRE.
FK. Dr. MERÉNYI JUDIT

EXHIBITION OF **ANDRÁS BÖRÖCZ** OPEN FROM 25TH SEPTEMBER TO 11TH OCTOBER 1992 **ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALLERY** KISKORONA STREET 7. 1036 BUDAPEST, OPEN: FROM MONDAY TO FRIDAY 2-6 PM, SATURDAY AND SUNDAY 10 AM-6 PM, CLOSED ON MONDAY, OPENING: 25TH SEPTEMBER, AT 8 PM. CONCERT AT THE OPENING BY COMPOSER DANIEL CARNEY (AMSTERDAM / NEW YORK).

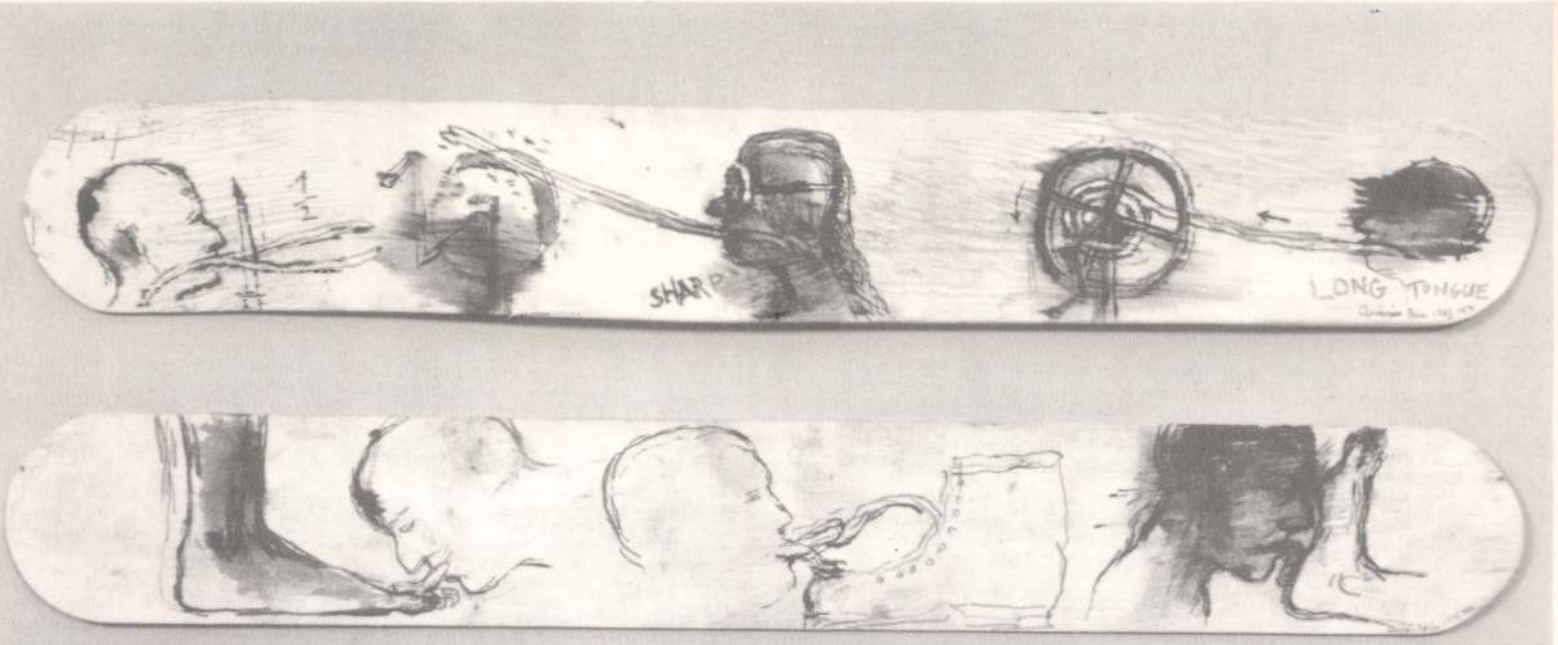
SHARP
LONG TONGUE

BÖRÖCZ ANDRÁS - NYELVLENYOMÓ SPATULÁK / TONGUE DEPRESSORS

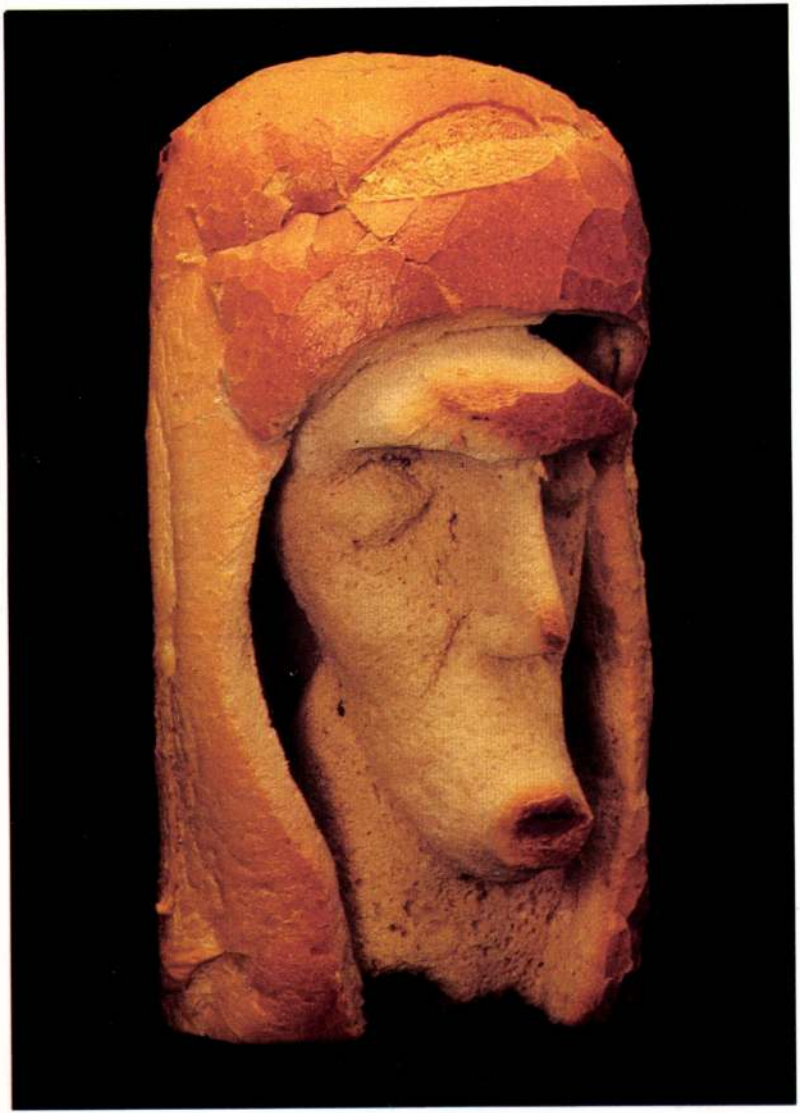

Böröcz András (1956–): **Kenyér-fej** 1990. 35 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Böröcz András (1956–): **2 ember 1 hordóban**
1990. Fa, 70x45x45 cm

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

LIGET GALÉRIA

1146-H Bp., Ajtósi Dürer sor 5.

Nyitva: kedd kivételével
naponta 14-18 óráig

TITOK

F.k.: Reszler Erneszlin

Markoja Csilla

Bp. Hevesi György 46.
1156

BÖRÖCZ ANDRÁS

TITOK
(SECRET)
Megnyitó/Opening
1994 július 1., 18 h

Robbin Ami Silverberg
& Böröcz András
kiállítása
júl. 15-ig

BŌRŌCZ Andrai

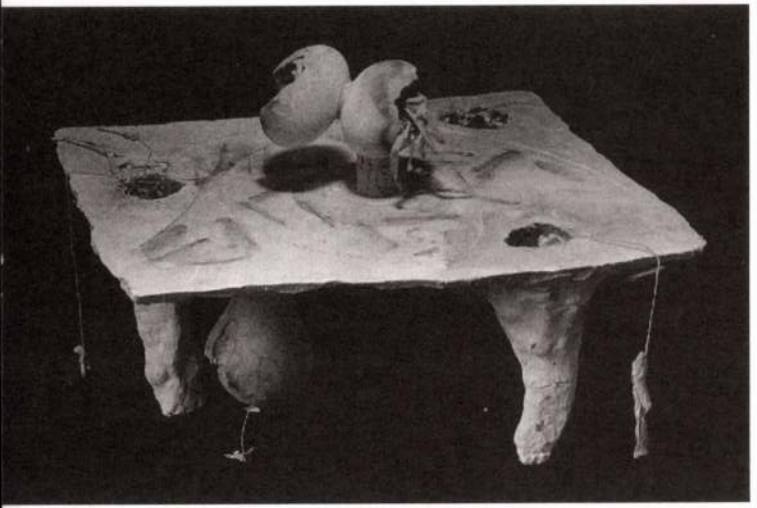

TEASZOBOR / TEA SCULPTURE, 1992

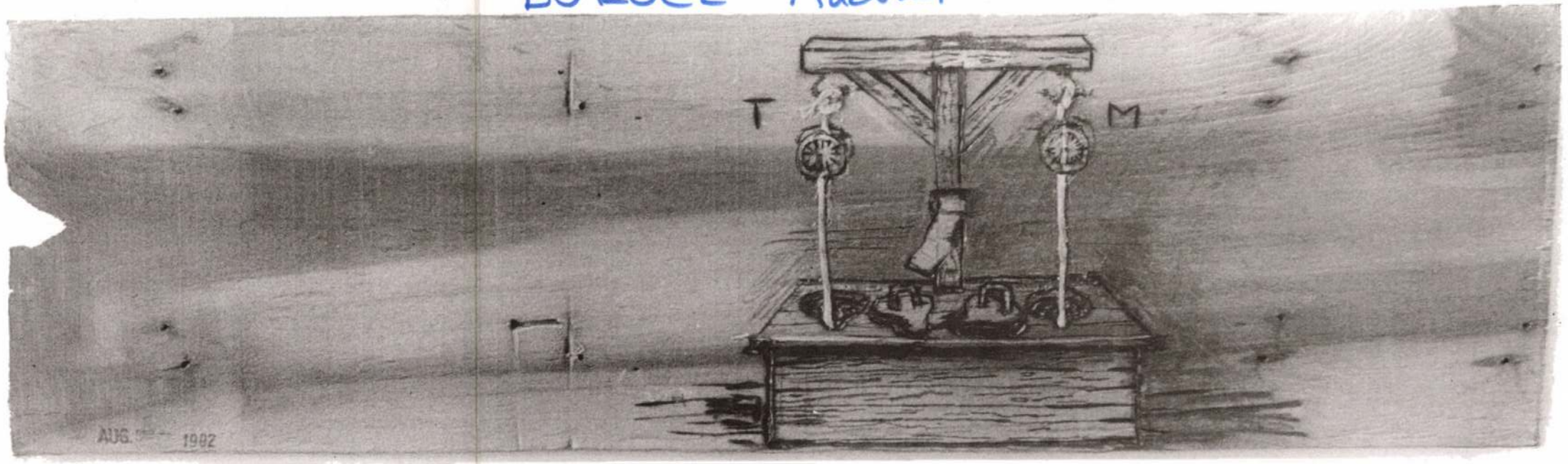

AKASZTÓFARAJZ GYÜMÖLCSDOBOZ DESZKÁN / GALLOW DRAWING ON FRUIT BOX SLAT, 1992

KIÁLLÍTOTT MŰVEK / EXHIBITED WORKS

TEASZOBROK / TEA SCULPTURES
I-X. 20X40 CM, GIPSZ, LIPTON TEA, DUGÓ
PLASTER OF PARIS, LIPTON TEA, CORK, 1992

AKASZTÓFARAJZOK TOJÁSOKON
GALLOW DRAWINGS ON EGGS
I-XX, FA, TOJÁS, TUS / WOOD, EGG, CHINA INK, 1992

AKASZTÓFARAJZOK GYÜMÖLCSDOBOZ DESZKÁN
GALLOW DRAWINGS ON FRUIT BOX SLATS
I-XX. 9X20 CM. FA, SPÁRGA,TUS,VÉSÉS, ÉGETÉS
WOOD, STRING, CHINA INK, GRAVURE, BURNING, 1992

TEA MASZKOK ANDRÁSRÓL, LOUISE McCAGG MŰVEI
TEA MASKS OF ANDRÁS BY LOUISE McCAGG,
I-V. 20X30X15 CM, GIPSZ, LIPTON TEA
PLASTER OF PARIS, LIPTON TEA, 1992

BÖRÖCZ ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA 1992. SZEPTEMBER 25-TŐL OKTÓBER 11-IG. **ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALÉRIA** 1036 BUDAPEST, KISKORONA UTCA 7. MEGNYITÓ 25-ÉN, 20 ÓRAKOR. A MEGNYITÓN KONCERTET AD DANIEL CARNEY ZENESZERZŐ (AMSTERDAM / NEW YORK) NYITVATARTÁS: HÉTKÖZNAP 14-18, SZOMBATON ÉS VASÁRNAP 10-18 ÓRÁIG, HÉTFŐN ZÁRVA. A KIÁLLÍTÁS A BUDAPESTI ŐSZI FESZTIVÁL ÉS A FŐVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP TÁMOGATÁSÁVAL JÖTT LÉTRE.
FK. Dr. MERÉNYI JUDIT

EXHIBITION OF **ANDRÁS BÖRÖCZ** OPEN FROM 25TH SEPTEMBER TO 11TH OCTOBER 1992 **ÓBUDAI TÁRSASKÖR GALLERY** KISKORONA STREET 7. 1036 BUDAPEST, OPEN: FROM MONDAY TO FRIDAY 2-6 PM, SATURDAY AND SUNDAY 10 AM-6 PM, CLOSED ON MONDAY, OPENING: 25TH SEPTEMBER, AT 8 PM. CONCERT AT THE OPENING BY COMPOSER DANIEL CARNEY (AMSTERDAM / NEW YORK).

BÖRÖCZ András

ÖNÖSSZESZERELŐ DÉLUTÁNOK
1994. június 10., péntek, 16 órakor

AZ ARTPOOL MŰVÉSZETKUTATÓ KÖZPONTBAN
1994. június 17., péntek, 16 órakor

BUDAPEST VI. LISZT FERENC TÉR 10., I. 1.
1994. június 24., péntek, 16 órakor

AZ INDIGÓ ÉS AZ INDIGÓ ÉS AZ INDIGÓ ÉS

SUGÁR JÁNOS

RÉVÉSZ LÁSZLÓ

BÖRÖCZ ANDRÁS

---

9 9 9 9 9 9 9 9 9

ÖNÖSSZESZERELŐ DÉLUTÁNOK
1994. június 10., péntek, 16 órakor

ÖNÖSSZESZERELŐ DÉLUTÁNOK
1994. június 17., péntek, 16 órakor

ÖNÖSSZESZERELŐ DÉLUTÁNOK
1994. június 24., péntek, 16 órakor

AZ INDIGÓ ÉS AZ INDIGÓ ÉS AZ INDIGÓ ÉS

Erdély Miklós munkássága
kutatható a rendelkezésünkre álló
eredeti művek, dokumentumok,
diák, videók, kéziratok és
bibliográfia alapján,
minden szerdán és pénteken
14-től 18 óráig.

az Artpool júliusban zárva

Postacím: 1277 Budapest 23., Pf. 52.
Tel.: 268 01 14, Fax: 121 08 33

9 9 9 9 9 9 9 9 9

"az univerzum 99,99 %-a fölösleges"

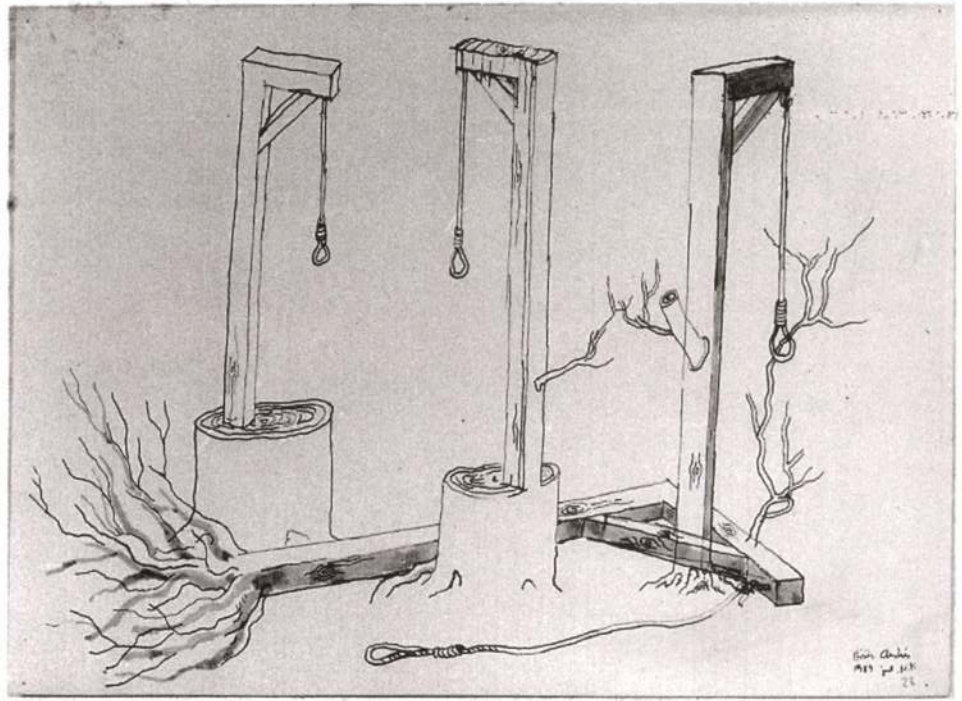

EREDETI AKASZTÓFARAJZ / ORIGINAL GALLOW DRAWING, 1989

BŐRÖCZ András

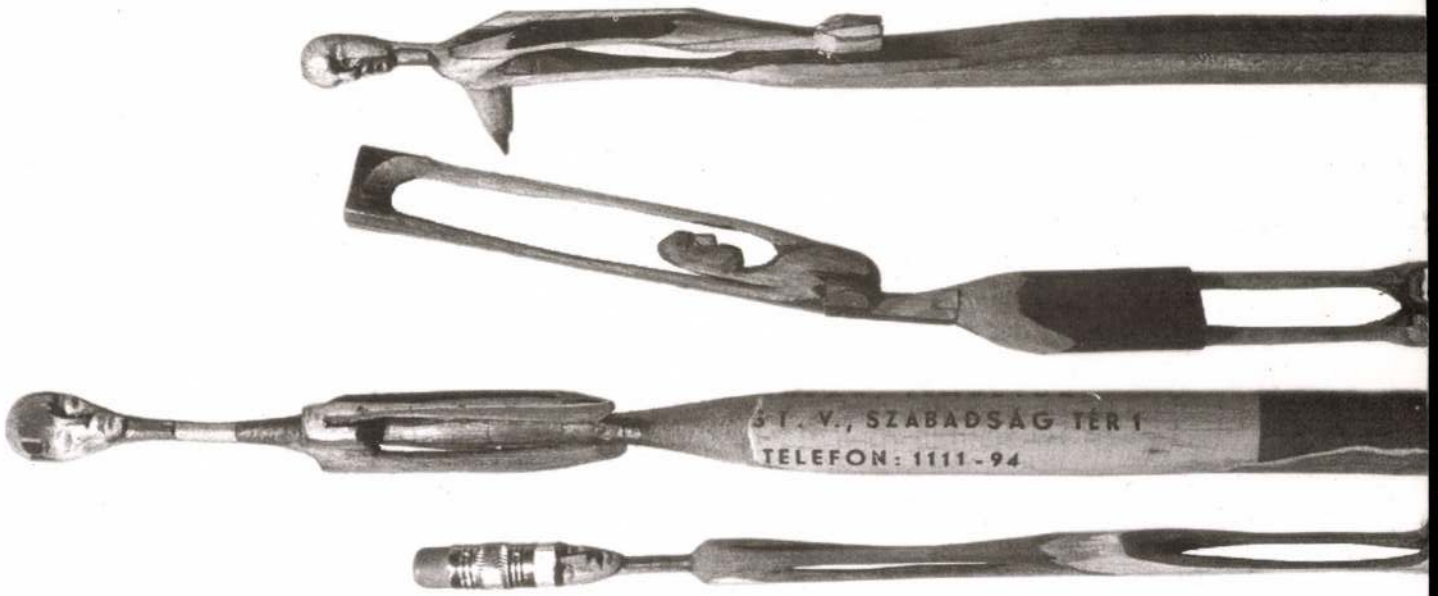

CERUZASZOBROK / PENCIL SCULPTURES, 1991-92

KIÁLLÍTOTT MŰVEK / EXHIBITED WORKS

EREDETI AKASZTÓFARAJZOK
ORIGINAL GALLOW DRAWINGS
I-XXVII. TUS / CHINA INK, 32X29 CM. 1989

TANULMÁNY AZ AKASZTÓFÁKHOZ
A STUDY OF GALLOWS
I-XX. CINKNYOMAT, RELIEF / ETCHING,
BAS RELIEF, 5X5 CM, 1992

CERUZASZOBROK / PENCIL SCULPTURES
I-XX, KÜLÖNBÖZO MÉRETEK
DIFFERENT SIZES, 1991-92

BÖRÖCZ ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA 1992. OKTÓBER 7-TŐL NOVEMBER 8-IG, **VÁRFOK 14 MŰHELYGALÉRIA** 1012 BUDAPEST, VÁRFOK UTCA 14. TELEFON / FAX: 115 2165 (SZALÓKY KÁROLY). MEGNYITÓ: OKTÓBER 7-ÉN 18 ÓRAKOR. NYITVA SZERDÁTÓL VASÁRNAPIG 10-18 ÓRÁIG, HÉTFŐN ÉS KEDDEN ZÁRVA.

EXHIBITION OF **ANDRÁS BÖRÖCZ** OPEN FROM 7TH OCTOBER TO 8TH NOVEMBER IN THE **VÁRFOK 14 GALLERY** VÁRFOK STREET 14. 1012 BUDAPEST. OPEN FROM WEDNESDAY TO SUNDAY FROM 10 AM TO 6 PM. OPENING: 7TH OCTOBER AT 6 PM.

BÖRÖCZ Andrea

Könyvtárgyak c. kiáll. szerepelt

10. sz. 49. p.

12. sz. 38. p. XIII. Kisp. Biennale

Új Tükör 1993

Außerdem entfallen Namen, di
Literatur genannt werden und
(z.B. nur Meyer).

2.
Vollständigkeit der bis 1900
ohne Werke, wird bei allen Vé
(Maler, Grafiker, Zeichner, B
Berufe wie Glas- und Porzella
Illustratoren etc.) angestreb

3.
Von den speziellen Kunsthandw
und Silberschmiede, Ebenisten
Porzellankünstler, Sticker, T
und Architekten werden bis 18
Namen aufgenommen. Dabei sind
beachten.

Új XX. századi állandó kiállítás a Szépművészeti Múzeumban

Modern művészek a mélyföldszinti kiállítótermekben

A *Szépművészeti Múzeum* rekonstrukciós munkálatai során az egyik alapelv a lefelé terjeszkedés, csak így tudják növelni a kiállítóteret. A mélyföldszinten kialakított kiállítóhelyiségekben kért tárlat nyílik. Az üvegtetős *Ion Piramisban* kapott helyet az *új XX. századi állandó kiállítás*. *Tóth* Ferenc művészettörténész, a kiállítás rendezője a sajtóbemutatón beszélt a több mint félezer darabos gyűjteményről, amelynek természetesen csak töredékét tudják a piramisban bemutatni. A korábbi gyűjtési gyakorlat, valamint a mai behatárolt gyarapítási lehetőség miatt nem lehet a század művészetének alakulását a maga teljes összetettségében bemutatni, de a II. világháború utáni művészet valamennyi fontos irányzatát felvonultatja a tárlat, amelyet a rendezők folyton frissíteni akarnak. Persze ehhez nemcsak tájékozottság, hanem egyre több pénz is kell, mert ritkán adódik egy múzeum életében olyan nagyvonalú mecénás, mint Bryan *Montgomery* angol üzletember, aki 1991-ben százötven műből álló gyűjteményét ajándékozta az intézménynek.

Felvonulnak a már klasszikussá lett modernek, *Kokoschka, Chagall, Máttis-Teutsch, Csáky* József, *Le Courbusier, Severini, Casorati, Vasarely* (a múzeum absztrakt gyűjteményének mecénása is), és itt vannak a félklasszikusok és a kortársak Magdalena *Abakanowicz*, Gérard *Titus-Carmel*, Olivia *Clavel* és a többiek munkái. A négyzet alaprajzú piramisba lépve szinte minden műtárgyat azonnal bemérhetünk, így a kiállítás kiválóan alkalmas arra, hogy a diákok figyelmét felébressze a XX. század művészete iránt.

A holnapi megnyitón avatják fel *Böröcz* András New Yorkban élő, de a hazai közönség előtt is jól ismert grafikus és szobrászművész *Akasztottak* című szoborcsoportját. A tizenhét kenderkötéllel felfüggesztett fafigurából (nyolcvancentistől kétméteresig) álló együttes egyszerre idézi a gótikus katedrálisok és az afrikai faragványok világát. A figurák voltaképpen dobok, amelyeket, ha a szél hajtaná őket, egymáshoz koccannának, s a mű különös zeneszerszámmá lényegülne át. Böröcz látványnak is izgalmas alkotása hosszú távú letétként került a Szépművészeti Múzeumba. Budapestre szállításáról a Malév gondoskodott.

Ugyancsak ma nyílik a kortárs német művészet egyik legnevesebb alkotójának kiállítása a Szépművészeti Múzeum új, mélyföldszinti kiállítótermében. A *Goethe Intézettel* együtt rendezett tárlaton Felix *Droese* műveit láthatja a közönség. A *velencei biennálén* nagy sikerrel szerepelt művészt Joseph *Beuys* legjobb tanítványának tartják világszerte. Műveit azért vásárolta meg a stuttgarti külkapcsolatok intézete, hogy általuk népszerűsítsék a modern német művészetet. Felix Droese húszéves pályáját rajzok, nyomatok, festmények, tárgyak mutatják be. A kiállítás középpontjában a *Dort (Ott)* című fametszetsorozat áll, amely az emberi élet különböző szakaszait kívánja megidézni a születés és halál között.

(osztovits)

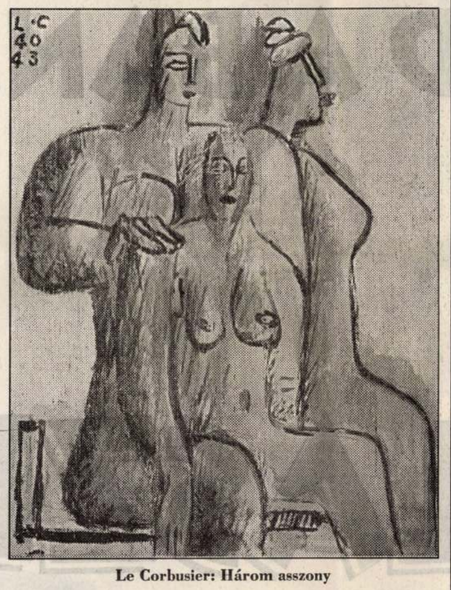

Le Corbusier: Három asszony

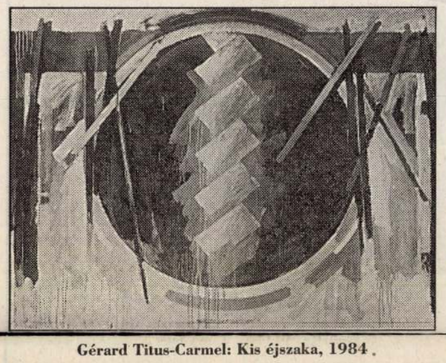

Gérard Titus-Carmel: Kis éjszaka, 1984

Menuhiné a főváros kulcsa

Az expo kormánybiztosánál és az ifjú zenebarátoknál is járt

A napokban Budapesten tartózkodik a világhírű hegedűművész-karnagy Lord Yehudi *Menuhin*. Látogatásának legfőbb oka a *Budapesti Fesztiválzenekar* meghívása, de találkozott a közélet neves képviselőivel, köztük *Barsiné Pataky* Etelka címzetes államtitkárral, az expo kormánybiztosával és a főváros vezetőivel. Csütörtökön a művész a budapesti *Városháza* dísztermében fogadáson vett részt, ahol *Demszky* Gábor ünnepélyesen átadta neki a város kulcsát. *„Az ön személye jelképpé magasodott városunkban: a szabadság és a humanizmus jelképévé. 1946-ban a Székesfővárosi Zenekar hívó szavára a szabad világ első muzsikus küldötteként érkezett hozzánk, a romjaiból épphogy éledező Budapestre. A világ muzsikusai közt kevés akad, aki nevét oly nagy betűkkel írta volna a magyar zenetörténet lapjaira"* – mondta köszöntőjében a főpolgármester.

Yehudi Menuhin karmesterként már két alkalommal fellépett a hazai közönség előtt, a *Philharmonia Hungarica* élén. Most két koncerten vezényli a *Fesztiválzenekart* – március 11–12-én – a *Zeneakadémián*. A műsoron *Jeney* Zoltán *Commendatio animae a Halotti Szertartásból* című műve (ősbemutató), *Dorati* Antal *Ősz – hat epigramma régi kínai szövegekre* című kompozíciója (hazánkban először hallható) és *Brahms II. szimfóniája* szerepel.

Menuhin szerdán zeneművészeti szakközépiskolák, főiskolák tanulóival találkozott a *Jeunesses Musicales*-nek, azaz az *Ifjú Zenebarátok Magyarországi Szervezetének* – mint a Menuhin kezdeményezésére létrejött *Live Music Now nemzetközi mozgalom* hazai képviselőjének – meghívására. A többek között Kecskemétről, Szegedről, Pécsről érkezett fiatal muzsikusjelöltek előtt a hegedűművész beszélt a zeneoktatás jelentőségéről, a magyar zenével, magyar művészekkel való kapcsolatáról.

– Először tizennégy évesen jártam Magyarországon – mondta Yehudi Menuhin. – Kevés ország van a földön, amely így megőrizte hagyományait, ahol a zenekultúra gyökerei ilyen mélyre nyúlnának vissza. Közel állnak hozzám a magyar zenészek. Két talán legközelebbi muzsikus barátom – *Doráti* Antal és David *Ojsztrah* – egyike is magyar volt. Doráti vezetett be *Bartók* életművébe, több darabját játszottuk együtt. Nagy megtiszteltetés, hogy élete utolsó három évében ismerhettem Bartók Bélát. Ha betegsége még engedi, utoló nyarát nálam töltötte volna Kaliforniában.

Ezután az ifjú zenebarátok arról faggatták a művészt, hogyan találkozott Bartók Bélával.

– Felejthetetlen emlék az első találkozás – folytatta Yehudi Menuhin. – Mielőtt New Yorkban eljátszottam volna *Hegedű-zongora szonátáját*, szerettem volna, ha meghallgatja. Megszerveztem vele egy találkozót. Bartók hamarabb érkezett, már várt minket. Amikor a szobába léptünk, nem szólt egy szót sem. Karosszékében ült, kezében a kottával és a ceruzával, szigorúan a zongorát nézte. Eljátszottuk a szonáta első tételét, és csak utána szólalt meg – mosolyogva: *„Azt hittem, hogy csak jóval a zeneszerző halála után tudják így játszani a műveit"*. Ez volt a legnagyobb dicséret, amit kaphattunk.

Yehudi Menuhin szerint az expo témája – kommunikáció egy jobb világért – és a zene világnapjának eszmei gondolata, célkitűzése megegyezik. *„Az expo '96 1996. október 1-jét nemzetközi zenei nappá nyilvánította. Nagy megtiszteltetés lenne számunkra, ha ön, Lord Menuhin, nevét kölcsönözné ehhez az eseményhez, mint az expo '96 Budapest nemzetközi zenei napjának tiszteletbeli elnöke"* – szólt Barsiné Pataky Etelka Menuhinhoz intézett hivatalos kérése. A művész elfogadta a neki ajánlott tisztséget, és megígérte, hogy segít és részt vesz a rendezvény előkészítésében.

(devich)

Kossuth-emlékkiállítás a Nemzeti Múzeumban

Bútorok, okiratok idézik fel életét 1802-től 1894-ig

Március 14-étől október 16-ig tekinthető meg az a kiállítás, amelyet *a Magyar Nemzeti Múzeum* termeiben rendeznek meg a ceglédi *Kossuth Múzeum*, az *Országos Levéltár*, az *Országos Széchényi Könyvtár*, valamint a *Természettudományi Múzeum* segítségével – tudtuk meg csütörtökön délelőtt a kiállítás két rendezőjétől, *Körmöczi* Katalintól és *Haider* Edittől azon a tájékoztatón, amelyen a félig kész tárlatot a sajtó figyelmébe ajánlották. A gazdag anyag, amely Kossuth halálának századik évfordulója alkalmából kerül a nyilvánosság elé, *„a leghívebb magyar"* személyes tárgyait, írásait, történelmi szerepének legfontosabb dokumentumait sorakoztatja fel. Külön tárlók *„emlékeznek"* az ifjú Kossuth zempléni éveire, a reformkori liberális nemesi ellenzék élén '49 szellemében politizáló emigránsra. A kiállítás utolsó szakasza az öreg Kossuthot és a körülötte még életében kialakuló kultuszt mutatja be, turini remeteségének kellékeivel, könyveivel, aggkori passzióinak (természetrajzi kutatásainak) tanúsítványaival. A fél esztendeig nyitva tartó, gondos kutatómunkával előkészített kiállítás (amelyről részletes, fotókkal illusztrált beszámolót adunk lapunk március 14-i, ünnepi számában) voltaképpen valamennyi korosztály figyelmére érdemes, elsősorban azonban a tanulóifjúságot tanácsos a *Nemzeti Múzeum* díszterme felé irányítani az elkövetkező hetekben, hónapokban.

(l. g.)

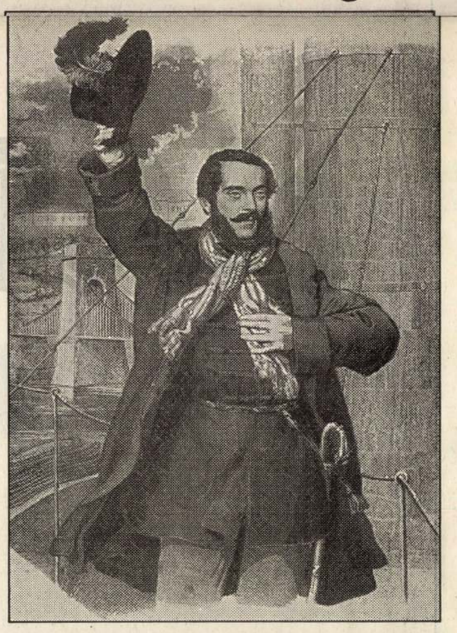

Kaland és csábítás az irodalomórán

0875

Augusztustól kapható a Nemzeti Tankönyvkiadó új tankönyvcsaládja

Augusztusban Zuglóban, a Szobránc utcában megnyílik a Nemzeti Tankönyvkiadó új könyvesboltja, amely több száz négyzetméteren kínálja a kiadó teljes választékát. A pedagógusok így már nyár végén kézbe vehetik a tankönyvlistáról megrendelt kötéseket, amelyek csak szeptemberben érkeznek meg az iskolába. A Szobránc utcában kapható lesz a Nemzeti Tankönyvkiadó új irodalomtankönyv-családja is, amelynek szerzői között van Jelenits István, Beney Zsuzsa és Török Endre. Az új sorozatról a felelős szerkesztővel, **Valaczka András**sal és az első kötet egyik szerzőjével, **Jelenits István**nal beszélgettünk.

– 1991-ben gondoltunk először arra, hogy jó lenne, ha az egyházi iskolák tanárai is írnának tankönyvet, hiszen erre addig nem volt lehetőségük, holott kiváló szakemberek vannak közöttük – mondja Valaczka András. – Úgy gondoltuk, hogy ezt a szellemi tőkét nem volna szabad kihasználatlanul hagyni. Először Jelenits István kerestem föl, aki azt ajánlotta, ha már új tankönyvet írunk, az ne a hagyományos, kronológiai szemléletet kövesse. Elsősorban arra szeretnénk rávezetni a diákokat, hogy egyik legnagyobb igényük legyen az olvasás, és minden jó írásműben megtalálják azt, amivel az életüket gazdagabbá tehetik. A hat részből álló sorozat *Bevezetés az irodalomba* című kötetét Jelenits István és Beney Zsuzsa, a *Gyakorlati verstant* Ferencz Győző, a *Líra, dráma, epika* című kötetet Korsós Bálint, Grüll Tibor és Turgonyi Zoltán írja, az *Írók, eszmék, világképek*et Török Endre, a *Magyar irodalmi kalauz*t Tamás Ferenc, a *Világirodalom középiskolásoknak* szerzője pedig Fábián Márton.

– *Milyen iskolatípusokban használható ez a tankönyvcsalád?*

– Elsősorban a négyosztályos gimnáziumokban, de nem csak ott, mert tévedés, hogy a tankönyv és a tanterv egymáshoz kötött. Egy tankönyv mellett tulajdonképpen többféle tanterv is elképzelhető, hiszen elsősorban a tanáron múlik, mit emel ki és hagy el belőle. Ez fordítva is igaz, hiszen egy tantervet több könyv felhasználásával, vagy akár könyv nélkül is végig lehet tanítani. Elképzelhetőnek tartom, hogy egy iskola a sorozatunkban található két „alaptankönyv" alapján veszi végig az anyagot, és csak válogat az általunk kínált négy kiegészítő kötetből. A két „alaptankönyv" a Magyar irodalmi kalauz és a Világirodalom középiskolásoknak. Egy-egy kötetben a teljes magyar- és a teljes világirodalom-történet. A többi négy kötet ezeket egészíti ki. A kiegészítő kötetek szerzői maguk választották ki azokat az írásokat, amelyeket elemeztek, és ezek a világirodalom különböző korszakaiból kerültek egymás mellé. Szélsőségesen persze nem témek el a közízléstől. Amiben többet adunk, abban vagyunk egyéniek. A tankönyvek esetében azonban követelmény volt az, hogy hiánytalanul tekintsék át az érettségi anyagot, a szerzők ízlését figyelmen kívül hagyva.

– *Hogyan alkalmazkodik ez a tankönyvcsalád a NAT-ban megfogalmazódó követelményekhez?*

– A NAT-nak még csak az elvi bevezetőjét tették közzé, a követelményrendszerét nem. A nemzeti alaptanterv általános része kimondja, hogy a középiskolás irodalomoktatás célja nem lehet az irodalomtudomány közvetítése, és ezt rokonnak érezzük a mi felfogásunkkal. Remélem, a NAT nem ír elő kronologikus sorrendet, mert azzal eleve kijelölné azt az utat a sok közül, amelyben az irodalom erdejének neki lehet vágni. De az alap- és kiegészítő tankönyvek rendszerével ez a tankönyvcsalád – úgy tűnik – jól igazítható tantervi követelményekhez. Ha az iskolai könyvtárakban ugyanis megvannak a kiegészítő tankönyvek, azt a gyerekek időről időre kikölcsönözhetik, amikor szükségük van rá. A kiadó elképzelése szerint első–második évben műfajtörténettel foglalkoznának a gyerekek, harmadikban és negyedikben pedig irodalomtörténeti áttekintést kapnának. Ha ezt a NAT megakadályozza, kizárja e tankönyvcsalád optimális használatát.

– *Miben tér el e megjelenésre váró sorozat felépítése a megszokottól?* – kérdezzük Jelenits Istvánt, a piarista rend tartományfőnökét, a Budapesti Piarista Gimnázium és a gödi szakmunkásképző intézet irodalomtanárát.

– Szerencsétlennek tartom azt a történeti beállítást, amelyben a diákok az irodalommal találkoznak. Szerintem ez még a marxizmus öröksége, amely az irodalmat minduntalan a történelem illusztrációjaként próbálja feltüntetni. Annyiban tartotta csak figyelemreméltónak az irodalmat, amennyiben a történelmet illusztrálta. Balzacot például a kapitalizmus ábrázolójaként tartották számon. Ez az állítás igaz ugyan bizonyos szempontból, a lényeghez azonban kevés köze van. Az oktatásban ez a szemlélet képtelen dolgokhoz vezet. A középiskolai történelem-tananyag egyenletesebben és lassabban halad, mint az irodalom, hiszen évszázadok is eltelnek az emberiség történelméből, mire egyáltalán irodalomról lehetett beszélni. Az irodalomtanároknak anélkül kellett irodalomtörténetet tanítaniuk, hogy a történelemre támaszkodhattak volna. Így a történelem alapfogalmait is az irodalomórán magyarázták el, hiszen a római birodalommal történelemből még nem foglalkoznak a diákok, amikor az irodalomórán már az ókori Róma költőit tanulják. Éltelik háromnegyed év, mire egyáltalán magyar irodalommal találkoznak a diákok, akkor is a legnehezebb szövegekkel: a Halotti beszéddel és az Ómagyar Mária-siralommal. Szerintem inkább olyasmit kellene mutatni a gyerekeknek, amin ők az irodalom használt, az életet szépítő, személyiséget fejlesztő jellegét már az iskolaévek kezdetén élményszerűen tapasztalják. Igazi örömük hosszú időn át nem származik az irodalommal való találkozásból. A gyerek nem arra kíváncsi, hogy az irodalom hogyan fejlődik, hanem arra, hogyan szólítja őt meg. Az volna szerintem a természetes, ha először olyan irodalmi alkotásokkal ismertetnénk meg a diákot, amelyeket magához közelállónak érez, és csak ezután, egy-két évvel az érettségi előtt összegeznénk mindazt, amit tulajdonképpen már tud. Vagy nagyon körültekintő, vagy nagyon játékos hozzáállást kíván az a kérdés, hogy miként tanítsunk. Több író is vallott arról, hogy számára az iskolai irodalomtanítás inkább riasztó volt, mint vonzó. Pilinszky János azt mondta, hogy sokáig azt hitte: az irodalmat csak a gyerekek kínzására találták ki, és az irodalommal mint élménnyel nem a tanítási órákon, hanem az önképzőkörben találkozott. Azt hiszem, az összes tantárgyak közül katasztrofális módon éppen az irodalom vet legkevésbé számot a gyerekek érdeklődésével. Talán az óvodában vân utoljára élő kapcsolatuk az irodalommal, amikor örömmel mondanak gyerekverseket. Még az irodalom iránt fogékony gyerekekben is csak nagyon lassan érik meg azt, hogy az iskolában ténylegesen irodalmi élményt tudunk számára nyújtani. Ez izgat engem.

– *Hogyan tükröződik ez a látásmód a most készülő tankönyvben?*

– Anélkül, hogy a tantárgy tantárgyszerűségét lerombolnánk, olyasmit szeretnénk nyújtani, ami nem is tankönyv a szó megszokott értelmében, hanem csábítás, kaland, a diák és a tanár számára egyaránt. Bár könyvünk címe Bevezetés az irodalomba, de talán pontosabb volna, ha Bevezetés a versolvasásba, vagy a költészetbe elnevezést adnánk neki. Elsősorban könnyű versek elemzését adjuk közre, olyanokét, amelyeket hitünk szerint a gyerek is közel érezhet magához. Ötleteket szeretnénk nyújtani ahhoz, hogy a tanár hogyan beszélne a maga öt kedves verséről a diákoknak. Így talán kedvet kapnak, hogy másokat is elolvassanak. Az irodalomnak ez volna az elsődleges célja. Ha rögtön mindent kategorizálunk és címkével látunk el, elveszítjük ennek lehetőségét. E szemlélet mögött azonban olyan tudatos gondolkodásnak kell meghúzódnia, hogy tudjuk: e módszer eredményeit később – az irodalomtörténet összegzésénél – beszüretelhetjük. Mi erre a „beszüretelésre" nem vállalkozhatunk az első kötetben, csupán valamiféle bevezetést nyújtunk a versek megismerésébe.

– *Milyen korú diákoknak szánták a könyvet?*

– Elsősorban az első évfolyamos gimnazista diákok, a gondolkodás küszöbén állók számára. Szeretnénk, ha a gyerekek, azt látnák, hogy az irodalom segítségével önmagukról, másokról, a világról sok mindent megtudhatnak és megfogalmazhatnak. Ha egy órán például előkerül a halállal foglalkozó vers, a következőn a tanár előkereshet egy ahhoz kapcsolódó novellát, ha éppen ez a téma érdekli a diákokat, és ezért nem érdekes, hogy az a novella honnan származik, Magyarországról, Japánból, napjaink korából vagy éppen ötszáz évvel ezelőttről. A gyerekeket nyilván fárasztaná, ha ilyen alapon egész évben egy témáról lenne szó. Például, ha egy versben nagy szerepet kap a refrén, akkor télre lehet tenni a témát, és olyan verseket lehet elővenni, amelyekben szintén van refrén, és így a versformák birodalmába lehet bekukkantani. Hasonló az ahhoz, ahogyan az erdőben járunk. Ha úgy lépek be a fák közé, hogy tudom, mielőbb át kell vágnom az erdőn, mert délután öt órára a túlsó végén várnak az erdészházban – ez kellemetlen. Egészen más érzés, ha céltalanul kószálhatok, megállhatok ott, ahol nekem tetszik, egy virágnál vagy egy csodálatosan szép fánál.

– *Az erdőből azonban többnyire ki kell találni. Adott időre kijelölt személyek írásait és irodalomtörténeti jelentőségüket is meg kell ismertetni a diákokkal.*

– Nyilván vagy az államnak kell döntenie arról, hogy mely írókat ismerteti meg a diákokkal, vagy a tanárnak. Az irodalom azonban nem olyan zárt rendszer, mint például a természettudomány valamely ága, amelynek egyik elemét sem értem, ha az összes többit nem látom megfelelő módon. Nyitott, esetleges rendszer az irodalom, kincstár. Egy múzeumban sem lehet a látogatókat arra kötelezni, hogy az első kiállított tárgytól az utolsóig mindent nézzenek meg alaposan, mert különben hiába éltek. Ha minden irodalmi műkincshez odacitálnánk a diákokat, még a végén azt éreznék, hogy kár is többet foglalkozni az egésszel, hiszen a titkuk meg van fejtve, és öt mondatban el lehet mondani, hogy mit jelent Dante. Ami persze képtelenség. Ha nem arra tanítjuk őket, hogy az irodalommal haszonelvűen bánjanak, megérthetik, hogy ezek a munkák nem egy történeti rendszer, hanem az élet részei. Ezután talán még azt a lexikális anyagot is könnyebb elfogadniuk, amit az érettségin és a felvételin számon kérnek rajtuk.

László Dóra

Kontinensünk új megvilágításban

Hat városban indul az Európa születése-sorozat

Csütörtökön délután mutatta be az *Atlantisz Könyvkiadó* az európai könyvkiadás történetében páratlan vállalkozás keretében született könyvsorozat első kötetét, Leonardo *Benevolo* professzor *A város Európa történetében* című monográfiáját.

Öt rangos könyvkiadó, a müncheni *C. H. Beck*, az oxfordi *Blackwell Publischer*, a madridi *Editorial Critica*, a római *Laterza & Figli*, a párizsi *Éditions de Seuil* partnereként a budapesti *Atlantisz* egyszerre jelenteti meg az *Európa születése sorozatot*. A világhírű francia történész, Jacques *Le Goff* főszerkesztésében induló program ezredvégi történész szemmel tekinti át Európa útját. A tervezett kötetek között ilyen címeket találunk: *A tökéletes nyelv keresése, Európa és a tengr, A táplálkozás kultúrtörténete, Európa parasztjai, Ember és környezet, A család az európai történelemben, Európa szemben a tükörrel, Az individuum és Európa, Megosztott kereszténység, A reneszánsz, A felvilágosodás Európája, Az iparosodás, Az első európai forradalom, Olvasás és írás a XVII–XVIII. századi Európában, A romantika*. A megírásra Európa legnevesebb történészeit kérték fel. A tervek szerint évente két kötetet jelentet meg a programban részt vevő hat kiadó.

(o. á.)

Magnetismus, Dichte usw.) verbunden und nehmen daher das Horizontale und den Bereich der Realität in Anspruch. Hängeplastiken sind dagegen vertikal ausgerichtet: Das ist eine Welt der Metaphysik, der Transzendenz. In den Hängeplastiken bringt der Mensch seinen Aufruhr gegen die Erdgebundenheit zum Ausdruck und gelangt im Endergebnis zum Fliegen (Tatlin, Takis).

Obwohl dieser Aufsatz den Werken der ungarischen Kunst gewidmet ist, wird darin kurz auch auf die sowjetische Avantgarde eingegangen, die den Konstruktionen dieser Art als Ausdruck ihrer utopischen Ideale Modellwert beimaß (Tatlin, Rodtschenko, Kluzis, Krutikow usw.). Bezüglich des Verhältnisses zwischen Hängeplastik und Raum gibt es zwei grundsätzlich unterschiedliche Auffassungen: Zum einen wird der von der Skulptur begangene Raum als zur Masse des Werks gehörig verstanden (Rodtschenko). Zum anderen wird diese virtuelle Masse nicht in die Plastik einbezogen und somit die Kontinuität des unendlichen Raums nicht unterbrochen, dafür wird aber durch die feinen Bewegungen der Skulptur eine ständige Vibration, eine andauernde Mobilität der Raumstruktur hervorgerufen (Calder).

Die Reihe der Hängeplastiken beginnt in der ungarischen Kunst mit der Komposition von Ferenc Martyn (Anfang der vierziger Jahre), in der durch die Zusammenfügung gedrechselter und bemalter Elemente ein Gleichgewicht zwischen Formen hergestellt wird, die frei, nach allen Richtungen in den Raum eindringen. In einigen Gegenstücken dazu erprobte der Künstler stabile oder instabile Gleichgenichtssituationen in Bodenstücken, wodurch er zugleich Beweise für die Zusammengehörigkeit von Bodenskulptur und Hängeplastik lieferte. Ähnliche Gegenstücke fanden sich auch im Schaffen von József Jakovits (Drahtplastik, 1946, Fliegende Vögel, in zwei Varianten, 1947 – alle vernichtet). Die Drahtplastiken von Jakovits drückten real existierende, aber nicht erfaßbare – weil in der Zeit sich ständig verändernde – Formen (einen Vogelschwarm im Flug) aus. Es waren dies geschlossene, aber nicht abgegrenzte Formen, die frei im Raum schwebten und deren Charakter von den Eigenschaften des Raums bestimmt waren. Die Kompositionen von Martyn und Jakovits vergegenwärtigen das Gleichgewicht beziehungsweise die sich im Raum auflösende, immateriell werdende Masse, die Hängenden Konstruktionen von Barna Megyeri hingegen die immanenten Spannungen des Raums und die verborgenen Spannungen der Konstruktion.

Neben den abstrakten Werken entstanden auch Hängeplastiken des figürlich-imitativen Typs, zum Beispiel die stilisierten Vögel mit ausgebreiteten Flügeln von Jakovits oder die Kleinen Modellflugzeuge und die Mondfähre von Béla Kondor.

Die Zahl der Hängeplastiken erhöhte sich in den sechziger Jahren, im Zusammenhang mit den großen Änderungen im ungarischen Kunstleben. Die nicht-mimetischen Elemente des Kunstwerks, der Rahmen, die Bildfläche, das Format, die Ausdehung, die Symmetrie, die Wiederholung, der Duktus, gewannen selbständigen Wert, worin die Einflüsse der Wahrnehmungs- und der Gestaltpsychologie sowie der Semiologie spürbar werden. Die Hängeplastiken sind, nachdem sie Kompositionen und Konstruktionen geworden waren, nun zu *Strukturen* geworden.

Diese Tendenz läßt sich vor allem in den Werken von Sándor *Csutoros* nachweisen. Für ihn war die Kugel die Grundform, mit deren Variationen, Aneinanderreihung und Gruppierung er seine hängenden Strukturen aus den unterschiedlichsten Materialien (aus bemaltem, Holz, Metallen, Roßhaar, Kunststoff, mit Wasser gefüllten Glaskugeln, geknoteten Stricken) und von mannigfaltiger Anordnung schuf. Der bezeichnende transzendente Zug der Hängeplastiken kam besonders schön in der „Treppenhaus–Aktion" zum Ausdruck (Sándor Csutoros – László Haris – József Molnár V., 1973). In einem baufälligen Treppenhaus mit abgeblättertem Verputz war zwei Stockwerken hindurch eine aus Schwarz ins Weiß übergehende Kugelreihe aufgehängt und symbolisierte die dreifache Welt „Unterwelt – Erde – Himmel", wenn ihr der Betrachter von der Kellertür bis zur Dachbodentür den vorgezeichneten Weg entlang nachfolgte. Die parallele Bewegung von unten nach oben beziehungsweise von oben nach unten fand in der *Glaskugelreihe – Wasserornamentik* von Csutoros poetischen Ausdruck. In den aufeinanderfolgenden Glaskugeln war von unten nach oben die Menge der Flüssigkeit stufenweise reduziert, während sich dies in einer parallelen Kugelreihe umgekehrt wiederholte.

Nach der Konzeptkunst und der Aktionskunst kehrte Ende der 80-er Jahre eine Kunst wieder, die auf den Gegenstand konzentriert und auch traditionell zu nennen wäre, die jedoch ihr erneuertes Selbst in Kenntnis und im Bewußtsein ihrer Voraussetzungen definiert. In der ungarischen Kunst wird diese Tendenz unter anderen durch Valéria *Sass* repräsentiert. Ihre Werke sind Rauminstallationen zum Thema ausgeglichene Spannung. Die statische Auffassung wird in diesen Werken durch eine dynamische Konzeption abgelöst, in der die Plastik einen Grenzfall von Stabilität und Labilität darstellt. Es handelt sich dabei nicht um eine Masse, die in den Raum gesetzt wird, sondern um Figurationen, die ausgezeichnete Punkte des Raums markieren beziehungsweise Verbindungen zwischen solchen Punkten herstellen. Da auch der Raum nicht homogen ist – es wirken ja Kräfte in ihm –, bezeichnet die Künstlerin die Richtung dieser Kräfte. Die Plastik selbst ist also ein Kraftfeld, dessen Grenzen durch die eigenartige *Konstellation* der durch die Künstlerin angeordneten Elemente und der wahrnehmenden Person abgesteckt werden. Zum Thema ausgeglichene Spannungen schuf Valéria Sass auch Hängeplastiken mit dem Titel *Gleichgewicht I–II–III* (1988).

In den achtziger Jahren entstanden zwar in der ungarischen Kunst zahlreiche Hängeskulpturen, aber sie trugen zur angedeuteten Gedankenreihe durch keine weiteren Angaben bei. Diesen neuen Zug brachte erst der postmoderne Geist der neunziger Jahre mit, und zwar auf eine schockierende Weise. Die Plastik von András *Böröcz* mit dem Titel Die *Gehenkten* bietet mit ihren 17 Figuren, die zugleich Menschen, Bäume und exotische Trommeln sind, eine eigenartige Metamorphose von Gegenstand – Mensch – Pflanze. Mit ihren folkloristischen, manieristischen und expressionistischen Assoziationen und ihrer Freudschen Inspiration stellt sie zugleich auch eine rätselhafte Metapher vom Unbehagen in der menschlichen Kultur dar.

TALAPZAT NÉLKÜL

FÜGGŐ PLASZTIKÁK A MAGYAR SZOBRÁSZATBAN

NAGY ILDIKÓ

1986-ban a brémai Kunsthallében Siegfried Salzmann nagysikerű kiállítást rendezett „Bodenskulptur" címmel.[1] A fogalom sajnos nem adható vissza magyarul egyetlen szóval, mert ezek a szobrok egyaránt jelentenek padlón (tehát épületbelsőben) és a földön (vagyis a természetben) elhelyezett, talapzat nélküli szobrokat. Bár a talapzat elhagyása Rodin óta („Calais-i polgárok") foglalkoztatja a modern szobrászokat, a kifejezett Bodenskulptur legkorábbi példái az 1910-es évek végéről származnak (Duchamp, Lehmbruck). Számuk Berto Lardera: „Órák és napok" (1958–59) című műve óta nőtt meg rohamosan, összefüggésben a land art gondolatkörével és térhódításával.

A kiállított művek és a katalógus kitűnő tanulmányai (Siegfried Salzmann, ill. Bernhard Kerber) szinte kihívást jelentenek arra, hogy megkíséreljük végiggondolni a talapzat nélküli szobrok másik végletét: a függő plasztikákat, mégpedig a magyar szobrászatban. Annál is inkább aktuális ezt megtennünk, mert a közismerten tradicionális magyar szobrászat éppen erre a modern gondolatra reagált sokoldalúan, és ezek a művek lehetőséget adnak arra, hogy általuk nyomon követhessük a szobor-fogalom értelmezésének mai alakulását is.

Salzmann nyolc tételben foglalja össze a Bodenskulptur karakterisztikumait, melyek közül a legfontosabb a földhöztöltöttség, vagyis a Földben immanensen rejlő erők és energiák: sűrűség, stabilitás, gravitáció, ponderáció, magnetizmus kihasználása és felhasználása. A függő szobrok viszont éppen ezek legyőzésére törekszenek.

A Bodenskulptur a vízszintes irányt (Robert Morris szavával a „landscape mode"-ot) veszi birtokba és ezáltal a reális és megragadható cselekvési tér tartományában marad. A függő szobrok iránya ezzel szemben a vertikális, mely egyértelműen a megragadhatatlan, a metafizikai, a transzcendencia területe. A függő szoborban a gravitációt legyőzni akaró ember fejezi ki önmagát különböző formákban, egészen addig, amíg a konkrét repüléssel is kapcsolatba kerülhet. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy két jelentős mestere az orosz Tatlin és a görög-francia Takis a szobrok után olyan konstrukciók tervezésébe és megvalósításába kezdett, amelyekkel maguk is kipróbálhatták – ha nem is a repülést – de a lebegést. („Letatlin". 1930–32; ill. „L'homme dans l'espace", 1960)

Salzmann imponáló történeti áttekintést is ad a Bodenskulptur típusairól, melyek kezdettől fogva két fő irányt mutatnak: egy figuratív-imitatívat (Lehmbruck, Hutter, a korai Caro, D. Hanson, G. Segal stb.), mely a földre lezuhanó, földön fekvő stb. alakok variációja, és egy elvont-konceptuálisat, melynek számtalan lehetősége van, így én csak a legkorábbi példát, M. Duchamp: „A csapda" című művét említem meg, mely egy padlóhoz szögezett ruhafogas.

Minden bizonnyal a függő plasztikákról is össze lehetne állítani egy történeti sort, amelyre én semmiképpen sem érzem hivatottnak magam, de nem is tárgya e dolgozatnak. Az azonban nyilvánvaló, hogy az említett két irány itt is nyomon követhető. A figuratív-imitatív vonal a lebegés-repülés valamilyen leképezése: Ernst Barlach láncokra függesztett „Dómangyal"-ától (1927, Güstrow, székesegyház) – Hans Haacke lebegő, gázzal töltött „Vitorlá"-jáig (1966). Míg a másik irány túlmutat azon a célon, hogy a szobor a lebegést-repülést kifejezve valamilyen módon elszakadjon a földtől, és a térben lévő erők és energiák megjelenítésére vállalkozik.

Első példáit az orosz és lengyel avantgarde-ból idézhetjük. Vlagyimir Tatlin „Sarok-kontrarelief"-jei (1914–15) rugalmas dróton vagy meghajlított merev tengelyen függő szobrok, amelyek az anyag feszítettsége által a térbeli feszültséget jelenítik meg. A szakirodalom[2] Tatlin „vitorlamesteri jártasságára" vezeti vissza a függesztett sarokreliefek alapélményét, és ezt nincs jogunk kétségbevonni. Tatlin számos művén ismerhetjük fel a megfeszülő vitorlavászon képét, azt azonban, hogy egy ilyen empírikus élmény túlemelkedjék a leképezés szintjén, valaminek ösztönöznie kell.

Az orosz avantgarde szemléletének metafizikus volta – melyre egyaránt hatott a Lobacsevszkij-iskola térelmélete és az orosz formalista irodalom és nyelvelmélet, nem utolsósorban pedig a két iskolát önmagában egyesítő Velimir Hlebnyikov költészete – adja meg azt a filozofikus hátteret, azt a szellemi légkört, melyben Tatlin függesztett plasztikái, „e térre festett bádogok"[3] létrejöttek. (Tatlin műveinek legkitűnőbb kortárs elemzője Viktor Sklovszkij író, irodalomtudós, a „Formalista iskola" egyik alapítója és teoretikusa volt.) Az a kozmikus szemlélet, amely az orosz avantgarde sajátja volt, fratott le Malevicsel ilyen sorokat: „Új festészetem már nem kizárólag földi jellegű. Elhagytam a földet, akár egy szűcitt házat. Az emberben, az emberi tudatban valóban él az űr iránti vonzódás, a vágy, hogy elszakadjon a földgolyótól."[4] És ez ösztönözte a Malevics-tanítvány lengyel Katarzyna Kobrót is „Függő kom-

pozíció"-inak létrehozásában (1921), „melyek a formák bizonyos elrendezésénél érvényesülő erőhatás és irányfeszültség törvényeihez készített tanulmányok."[5] Az utópiára alapozott szovjet avantgarde művészeire általánosan jellemző, hogy kedvelték a függesztett konstrukciókat, melyeket modellértékűeknek éreztek egy eljövendő társadalom eszményeinek kifejezésére (Klucisz, Krutyikov stb.). Alapvetően fontosak a „Függő konstrukciók" (1920) különféle típusai Alexandr Rodcsenko művészetében is. Ezek a léc-szerkezetek különböző síkokban elhelyezett, egymásba épített, befelé fokozatosan csökkenő méretű, áttört geometrikus idomokból (négyzet, ellipszis, hatszög stb.) állnak, amelyek mozgásuk révén jelölik ki azt a téri egységet, amelyet a szobor tömegeként értelmezhetünk.

Bár nem vehetjük sorra a függőplasztikákat a modern szobrászat egyetemes történetében – így pl. Giacometti szürrealista műveitől (amelyek a magyar absztrakt szobrászatra is hatottak) akár a Gruppe Zero tagjainak konstrukcióiig vagy (tovább-, a legismertebb és legnépszerűbb képviselőjüket, Alexander Caldert meg kell említenünk. Calderre Mondrian festészete és a neoplaszticizmus elmélete hatott, amelyet azonban a mozgás elevenségével akart összekapcsolni. Mobiljai olyan lineáris konstrukciók, amelyek – Rodcsenko szándékaival éppen ellentétben – nem akarják a mozgás által létrehozott virtuális tömeget a szobor részévé tenni. Calder nem akarja megbontani szobrai val a végtelen tér kontinuitását. Szobrainak finom mozgása csupán egy vibráció nyomát hagyja a térben, ezzel viszont a térstruktúra állandó elmozdulását, áramlását idézi elő. Éppen ezért nem idegenkedik semmiféle természeti utalástól sem, sőt függő mobiljait is szívesen hasonlítja természeti jelenségekhez („Nappal és éjjel", 1965), vagy helyezi bele természeti környezetbe („Pókháló", 1965).

A Bodenskulptur a földhöz és a tömeghez kötődött, a függőplasztikák ezzel szemben a levegőhöz és a térhez tartoznak, annak tulajdonságait és tartalmait használják fel és fejezik ki.

A függőplasztikák sorát a magyar művészetben Martyn Ferenc kezdi el. Műve, mely eltérő címmel és évszámmal szerepel a szakirodalomban,[6] az 1940-es évek első felében készült, hasonlóan egyéb festett szobraihoz. Az előforduló címek közül a „Kompozíció" illik rá a legjobban, mert különféle formák – esztergályozott fa-bábok, járom, propeller – összeillesztésével jött létre. Martyn a meglehetősen súlyos fa-kompozíciót valóban függesztve képzelhette el, bár a propeller-forma elmozdításával lehetséges egy földre állított változata is. Mindenképpen elgondolkoztató, hogy olyan művek társaságában készült, mint a földön álló „Fa-relief", „Plasztika" vagy „Kis plasztika"[7] melyeken nagyjából azonos vagy rokon formák különböző – stabil vagy billenő – egyensúlyi helyzetét próbálja ki. Kézenfekvő lehetett számára, hogy ugyanezt lebegtetve is kipróbálja, ezzel is bizonyítván a Bodenskulptur és a függő plasztikák összetartozását. Martynnak a festészetében is vissza–visszatérő problémája a kép terében szabadon lebegő, a keretre semmilyen irányban sem támaszkodó forma, és nagyon valószínű, hogy ebben a szobrában is egy lehetséges egyensúlyi helyzet érdekelte. A tárgyi vonatkozások – tehát a járom-forma vagy a repülőgép – ebből a szempontból mellékes és inkább Martyn jellegzetes motívumvilágára utal. Szobra tehát nem a figuratív-imitatív típus képviselője, hanem annak az egyensúlynak a kifejezése, amely a térbe minden irányban szabadon benyúló formák között megteremthető.

Hasonlóan elvont indíttatásúak Jakovits József korai függő szobrai is. Jakovitsot ugyan a szürrealizmus képviselőjeként tartja számon a művészettörténetírás – és művei nagyrészt valóban szimbolikus-metaforikus eredetűek –, de volt egy rövid periódusa az 1940-es évek közepén, amikor kifejezetten elvont problémák, a tér és a tömeg viszonya, „a tér mint tömeg" foglalkoztatta. A sort a „Kubista akt" (1946) nyitja meg, mely az archipenkói szobrászat tanulságán, a pozitív és a negatív forma felcserélhetőségén alapszik. Ezt követi a „Bagoly" (1946) majd az „Áttört akt" (1947), melyben a szobor belső tere és a külső tér egymásba alakul, de a szobor tömegét határoló forma még szilárd, jól felismerhető. A szobor tehát változatlanul a végtelen térbe tett véges forma, amely azonban már megnyílik a végtelen felé. Tér és tömeg viszonyában a logikusan következő lépés: Jakovits drótplasztikái. A szobor itt már a kontúrjai által a végtelen térből kijelölt darab, tömege egyanyagú a térrel. És ez a térbe beolvadó szobor-értelmezés magával hozza a függő plasztika igényét.

Érdekes, hogy akárcsak Martyn, Jakovits is párdarabokat készít, az 1946-os „Drótplasztika"[8] a padlón áll, a „Szálló madarak" (1947, két változatban) viszont a levegőben függ. Hogy Jakovits szükségszerűen jutott el a függő plasztikákhoz, azt már Hamvas Béla is kiemelte. „Ezért kívánkoznak szobrai, még bizonyos nehézségük ellenére is a levegőbe. Félúton a levegőben is vannak. Természetesen ezt a problémát a szobrászat még azzal, hogy felfüggeszt, akár alig látható szállal is egy levegőbe kívánkozó testet, még nem oldja meg. A szobrászat szerves nagy problémája merül itt fel: a test kiemelése a három dimenzióból."[9]

Hamvas egyik korábbi írásának[10] ismeretében tudhatjuk, hogy mire gondol, az *időnek*, mint a negyedik dimenziónak arra az örökös megostromlására, amely a modern művészetet – főleg a szobrászatot – oly erősen megkísértette. A mobilok és a függő plasztikák a mozgás révén próbálták ezt érzékeltetni, és a mozgás, vagyis az idődimenzió által bejárt teret a szobor valóságos terébe belevonni. Jakovits művében azonban nem erről (vagy nem elsősorban erről) van szó, hanem egy létező, de mégsem reális, mert az időben szüntelenül változó, tehát nem megragadható forma (repülő madárcsapat) kifejezéséről. Ezt pedig egy olyan zárt, de nem lehatárolt formával érzékelteti, amely a földtől elszakadva a térben lebeg és jellegét a tér tulajdonságai szabják meg.

Az 1940-es évek magyar absztrakt szobrászatának legmerészebb darabjait Megyeri Barna készítette. Művei nem maradtak fenn, így például a „Lengő" – amely függő plasztika volt, és ki volt állítva a Kállai Ernő által rendezett: „1948. A magyar képzőművészet újabb irányai" című kiállításon. A visszaemlékezések szerint a „Lengő" mobil, organikus forma volt. A „Függő konstukció I.–II." – melyek ha nagyon rossz fotók alapján is, de rekonstruálhatók –

pedig azonos elemekből szerkesztett geometrikus téri alakzatok, melyeket maga a felfüggesztés ténye, a kifeszített és egy vagy több ponton rögzített léc-kötél szerkezet alkot. Míg Martyn az egyensúlyt, Jakovits a térben feloldódó, anyagtalanná váló tömeget, Megyeri a térben meglévő feszültséget, a konstrukcióban lévő feszítettséget jelenítette meg. Megyerit ez a kérdés mélyen érdekelhette, mert az 50-es évek kényszerű és tragikus intermezzója után a 60-as években ismét visszatért a függesztett plasztikákhoz. Alumíniumból, illetve papírból készített munkái közül különösen érdekes az a nyújtott spirál-forma, amely mind a földön, mind a mennyezeten egy-egy ponton rögzített kötéllel szabadon feszül a térben.[11]

Az ötvenes évek Jakovits szobrászatában is változást hoznak. A szabad szellemű absztrakció elveszti azt a hiteles hátterét, amelyet az élet 1945–47 között még megadott. Művészete nem elvont, hanem szimbolikus-szürreális, groteszk vagy tragikus, de mindenképpen súlyos, tárgyias és asszociatív lesz. Sokat merít a népművészet szürrealizmusából és az irányzat általános formakincséből (Miró, Max Ernst) éppúgy, mint a legtágabban értelmezett egyetemes művészet kultúrköréből („Maszk maori kagylókkal", 1951–53; „Arnolfini asszony", 1956-58). Ekkor is készít függő szobrokat, de azok a figuratív-imitatív típushoz tartoznak. A súlyos faplasztikák erősen stilizált, kiterjesztett szárnyú, áttört testű madarakat ábrázolnak, mozgalmas kontúrjaik inkább fenyegető hatásúak, ellentétben a korábbi szobrok játékos, hallatlan könnyedségével („Madárfüggő I.–II." 1955).

Az imitatív típusú függő plasztikának különleges darabjai Kondor Béla kis modelljei. („Kis repülőmodell I.–II." 1961; „Nagy repülőmodell"; „Holdkomp," 1968).[12] Nem plasztikának készültek, de ma már műtárgynak tekintjük őket, és ilyen értelemben szerepeltek a Magyar Nemzeti Galéria „Hatvanas évek" című kiállításán is. Kondor szeretett játszani, és maga-készítette kis fantázia-repülői, légi járművei gyakran visszatérő motívumok a képein, fotósorozatain is. Hasonló az eset Degas-éhoz , aki a tüllszoknyás táncosnőszobrait eredetileg nem műalkotásnak szánta.

A függő plasztikák száma a hatvanas években szaporodik meg. Ez összefügg azzal, hogy a magyar művészetben ez az évtized jelenti azt a fordulatot, amikor túl a figurativitás és absztrakció probléma-körén, előtérbe kerülnek és önálló képi értéket nyernek a műalkotás nem-mimétikus elemei, vagyis a keret, a képsík, a képmező – mint alap, a formátum, a méret, a kiterjedés, a szimmetria, az ismétlés, az irányok, – a fönt és a lent, a jobb és a bal oldal, stb. – mely változásban az érzékelés- és alaklélektan hatása éppúgy közrejátszik, mint az évtized végétől itthon is közismertté váló filozófiai esztétikáké, mindenekelőtt a jelelméleté. Mindezek közvetlen, vagy az amerikai, illetve a nyugat-európai művészet által közvetített hatása átformálja a hagyományos értelmű képi vagy plasztikai kompozíciót. „A keret nélküli festménynek a modern szobrászatban a talapzat nélküli szobor felel meg, amelyet vagy felfüggesztenek vagy közvetlenül a földre helyeznek" – írja Meyer Schapiro a vizuális művészetek szemiotikájáról szóló tanulmányában.[13] A talapzat kiemeli a művet a szemlélő világából és kijelöli számára egy statikus helyet a térben. Elhagyásával a mű vagy a szemlélő világába kerül vissza, vagy pedig szabadon megnyílik a tér végtelenjének.

Az absztrakt művészetnek és szobrászati gondolkodásmódnak azt a megszakadt vonalát, amit Megyeri és Jakovits kénytelen volt elhagyni, majd a hatvanas években felépő új művészgeneráció viszi tovább. Függő plasztikákat Csutoros Sándor készített, anélkül, hogy ismerte volna a hazai előzményeket. Első ilyen műve (a három rész is „Függő forma" (1966), melyen érezhető még valamilyen természeti inspiráció (pl. a lopótök formája) inkább a függesztés tényében és nem annyira a változatos alakzatokban. Csutoros a három plasztikát bármilyen sorrendben és bármilyen szögben, sőt fal előtt egymás mellé sorolva is elhelyezhetőnek tartotta. A 60-as években főleg a paraszti tárgykultúra anyagai foglalkoztatták – készített pl. lószőrrel kombinált függő szobrokat is –, de nem ezekben találta meg a gondolat adekvát kifejezését, hanem a tárgyi és folklorisztikus utalásoktól megszabadított, elvont formákban. „A szobor nem a valóság illusztrálására szolgál... Az új plasztika a tiszta szobrászi elemek, egymáshoz és a fényhez való viszonyuk, téri vonatkozásuk megszervezése... a szobor és a külső világ között nincs közvetlen kapcsolat. Nem egyazon rendszerhez tartoznak. A szobor külön életet él, és ebben van ereje. Asszociációi önmagán belül rejlenek..."[14]

1971-től a gömb volt számára az az elvont forma, amely mint „tiszta szobrászi elem" megtalálta „külön életét". Az első gömbformákba mély vájatokat készített, ezzel mozgalmas fény-árnyék hatásokat ért el. Az így kialakított formákat függőleges irányban felfűzve hozta létre „Gömbornamentika" című függő plasztikáját, melyben már érezhető, hogy a sorrendiséggel bizonyos ritmust, a legalsó, legnagyobb gömbbel pedig egy erőteljes hangsúlyt kíván megadni, és ezáltal az egész műnek föntről lefele haladó irányt sugall.

A következő években egymás után készíti függő „Gömbsor"-ait különféle anyagokból (festett fa, alumínium, bronz, lószőr, műanyag, vízzel töltött üveggömbök, kötél csomókkal), melyekben érezhető, hogy az anyagok, ritmusok, méretek variálásával valamilyen struktúra kialakítására törekszik. A balatonboglári Kápolnatárlaton 1971-ben bemutatott „Gömbsor" (festett fa és fém) elrendezése olyan, hogy a lentről és fentről egyszerre induló, ellentétes anyagú, de azonos nagyságú 5 + 1 tagolású gömbsorok iránya egy közbeeső, hét tagú sorozatra mutat rá, melynek középső gömbje a legnagyobb. Optikailag ez a hét tagú, feketére festett fa gömbsor a leghangsúlyosabb, az elrendezés által azonban valósággal lebeg ég és föld között. Ezt elsősorban az teszi lehetővé, hogy a legkönnyebb gömbök vannak legalul, amelyek „felhajtóerő"-ként hatnak az egész sorra.

Hasonló szellemű gömbsort mutatott be 1973-ban a Haris László fotóművésszel és Molnár V. József grafikussal közösen rendezett „Lépcsőház"-akción. Egy kétemeletes, kopott, málló vakolatú ferencvárosi bérház lépcsőházának „vizuális képét" alakították át egy kétnapos akció keretében. Csutoros fekete-fehér műanyag gömbsort füg-

gesztett fel két emelet hosszan, a lépcsőház tengelyében. A lépcsőház funkciójára, a felfelé haladásra utal a gömbsor színe, mely fehérből indulva fokozatosan vált át feketére oly módon, hogy a gömbök hol megnyílnak, hol becsukódnak, helyet adva a másik színnek. Az akció a pinceajtótól a padlásajtóig tartott, a művek – plasztika, fotók, grafikák – kizárólag a fekete és fehér, valamint a zártság és a nyitottság ellentétére épültek. (Pl. zárt pinceajtó; zárt, de a nyitott ajtót ábrázoló fotók révén optikailag nyitottnak tűnő padlásajtó.) „A zárt pince, a bejárható, spirálisan emelkedő lépcsősor, a csak ‚eszmeileg' nyitott, felfelé vezető padlásajtó jelzésében nem nehéz felismerni még az ‚alvilág-evilág-túlvilág' hármasságát sem."[15] Ez a transzcendenciára irányuló gondolat a szemlélő mozgása során bontakozik ki, akit – a lépcsőn felfelé haladván – végigkísér a függő plasztika, mint az idő jelképe. Ezáltal a fehérből feketébe váltó gömbsor az élet-halál jelentéssel gazdagodik.

A fentről lefelé, illetve lentről felfelé haladó párhuzamos mozgás különösen szép, poétikus megfogalmazást nyert az „Üveggömbsor – Vízornamentika" című műben. Az egymást követő üveggömbökben lentről felfelé haladva fokozatosan csökken a folyadék, míg egy ezzel párhuzamos soron ugyanez fordítva történik. (Bemutatva: Balatonboglár: Kápolnatárlat, 1972; Műegyetem E-épület, 1973). Ezzel a sorozattal lényegében le is zárul az a gondolatkör, amelyet Csutoros a gömb és a függesztés összekapcsolásával kialakított, bár számos más gömb-kompozíciót, valamint egyéb függesztett plasztikát is készített.

Ha a klasszikus értelemben vett szobor *kompozíció* volt (ide sorolhatók, Martyn és Jakovits említett művei is), akkor ebből a következő lépésként öntörvényű *konstrukció* (Megyeri), majd modellértékű *struktúra* lett (Csutoros). Az, hogy Csutoros ez utóbbi műveit bizonyos akciók keretében mutatta be, és ezáltal – önállóságukból veszítve – egy folyamat *részei* lettek, már azt is mutatja, hogy a 70-es években magának a művészetnek a megnyilvánulási formái is változtak. A koncept art, a fluxus, az akció- és installáció-művészet éppenséggel a tárgyiasuló, önálló mű megszüntetésére törekedett.

A nyolcvanas években számos függő plasztika készült – a Békásmegyeri Művelődési Házban Andrási Gábor kiállítás-sorozatot is rendezett belőlük „Talapzat nélkül" címmel –, melyek többé-kevésbé az említett típusokat variálják. (Így pl. Bodóczky István *Sárkány*ai, Nádler Tibor *Mada*rai, stb.) Változást majd a nyolcvanas évek vége hoz, amikor is ismét visszatér a tárgyra koncentráló, akár hagyományosnak is nevezhető szobrászat, amely azonban az előzmények ismeretében és tudatosításával definiálja megújult önmagát.

Az akcióművészet és a fluxus hatására a statikus felfogás helyébe dinamikus értelmezés lép, amelyben a szobor határeset a stabilitás és a labilitás között. Nem a térbe helyezett valamilyen tömeg, hanem egy olyan alakzat, amely kijelöli a térnek egy kitüntetett pontját, illetve kapcsolatot teremt ilyen pontok között. Nem a jól definiálható helyekkel és tömegekkel foglalkozik, hanem ezek lehetőségeivel és átlagaival. És mert a tér sem homogén, hiszen erők működnek benne, a szobor ezeknek az erőknek az irányát jelöli ki. Plasztikailag tesz érzékelhetővé láthatatlan erőket. A szobrászat a kompozíció, konstrukció, struktúra után *konstellációt* teremt.

Legszebb példái a magyar művészetben Sass Valéria munkái. Az 1970-es évek végén nagy méretű „hajó"-kat készített (Csongrád, Fonyód), amelyekhez a szükséges technikai ismereteket egy hajóácstól tanulta meg. Az anyag és a technológia vezette arra a gondolatra, hogy az egymásnak feszülő erők egyensúlya az a legfontosabb tulajdonság, amely az anyagban, a tárgyakban és a világban, mikro- és makroméretekben egyaránt fenntartja a létezés állapotát a stabilitás és labilitás határán. További munkái során fokozatosan elszakadva a hajóforma előképétől, különféle egyedi plasztikákat (ívek, négyzetek), illetve térinstallációkat készített a kiegyensúlyozott feszültség témájára. Ez utóbbiakból kitűnik, hogy a szobor az ő értelmezésében egy olyan erőtér, amelynek határait a szobrász által elrendezett elemek és az érzékelő személy speciális konstellációja teremti meg. A 8. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Triennálén (1990) ezt az erőteret három függesztett plasztikával hozta létre („Egyensúly 1.–2.–3.").

Siegfried Salzmann a hiperrealista figuratív művek áttekintésének is szentel egy fejezetet a Bodenskulptur történeti sorában (Duane Hanson: „Háború", 1968; George Segal: „Bowery", 1970) és én joggal gondolhattam azt, hogy ezeknek a reális környezetbe helyezett holtan vagy ájultan fekvő emberi testeknek igazán nincs analógiájuk a függesztett plasztikában a magyar művészetben, mert azok csakis akasztott emberek lehetnének, ami azért megiscsak maga a horror. Bár a 301-es parcella emlékmű-pályázatára Berczeller Rezső beküldött egy ilyen témájú szobortervet, az mégsem volt igazi függesztett plasztika, hiszen egy nagyon is statikus, földön álló állványzat-rendszeren helyezte el az alakokat.[16]

Ekkor láttam meg egy fotót Böröcz András legújabb művéről, amely oly sokkoló, hogy szinte parancsolóan követeli: nézzünk szembe azzal a kijózanító igazsággal is, amit a posztmodernizmus jelent a szobrászatban. Böröcz amerikai ösztöndíjasként New Yorkban készítette az „Akasztottak" című szobrot 1989–90-ben Daniel Carney zenész és hangszerkészítővel közösen. A 17 alakos mű figurái 70-től 190 cm-ig különféle magasságúak, fából készültek, festve, de úgy, hogy helyenként a platánfa eredeti kérge is rajtuk maradt. A fára felakasztott emberek – ami a lincselés egyik formája ma is – azonosulnak a fával, amely nincs ott a kompozícióban. A figurák teste egyben egzotikus dob is, a rajtuk lévő vágás szerint a test-dobok különféle magasságú hangokat adnak. A függesztett figurák egymáshoz ütődve ilymódon megszólalnak.

A mű élményháttere egy idézet. S. Freud: „Rossz közérzet a kultúrában" című esszéjének egyik lábjegyzetében idézi H. Heine szarkasztikus mondatait arról, hogy „meg kell bocsátani ellenségeinknek, de nem korábban, mint hogy felakasztják őket."[17] A mű azonban nemcsak ehhez a mondathoz kötődik, hanem ugyanúgy a Freud-esszé alapgondolatához is, mely a kultúrtársadalom ideál-követelményével – „szeresd felebarátodat, mint önmagadat" – szembeállítja a „Homo homini lupus" igazságát.

Ez a látásmód Böröcz művészetének alapja. Egyszerre jelenik meg benne a dogok színe és visszája, a triviális és a szakrális (főleg totemisztikus értelemben), a groteszk és az emelkedett. Sajátos szimbiózisban él itt Einstein és Frankenstein (mert nevük hasonló), ember és gyufásdoboz, ember és dinnye, kémény és kéményseprő. Helyet cserél a paradicsomi fa és a kígyó (mert mindkettő tekeredik), a gyümölcs és villanykörte (mert mindkettő függ) és minden tárgy, növény és állat belekerülhet a leghétköznapibb emberi helyzetekbe. A felfüggesztés – úgy tűnik egyébként is foglalkoztatja, hiszen mint léthelyzet, annyira különbözik földhözkötöttségünktől. Az ember azonban nem válik égi lénnyé azáltal, hogy elszakad a Földtől, hanem nagyon is brutális helyzetbe kerül általa, amit csak az enyhít, hogy nem biztos, hogy dobbá vált emberről, lehet hogy emberalaku dobokról van szó.

Az „Akasztottak" persze igazi posztmodern mű, amely nemcsak irodalmi, hanem képzőművészeti idézeteket is felhasznál. Egyszerre idéz fel folklorisztikus és expresszionista emlékeket, gótikus szobrokat, Jacques Callot- és Goya-grafikákat. A figurák nem szenvednek és nem is átszellemültek; a mű egy talányos kulturális metafora a kultúra rossz közérzetéről.

JEGYZETEK

1 Bodenskulptur. Bremen, Kunsthalle (Rendezte: Siegfried Salzmann). 1986. április 29. – június 25.

2 *Sztrigaljov, A.:* A festészettől az anyagkonstrukcióig. In: Tatlin. Szerk. *Zsadova, L.* Budapest é. n. 16. Zsadova említi, hogy Tatlin holland hajóépítőmesterek leszármazottja volt, őseit, a Van Tatlingokat I. Péter cár hozatta Oroszországba. A művész maga is szolgált a flottánál. I. m. 143.

3 *Hlebnyikov, V.:* Tatlin. In: *Kovtun, J. F.:* Hlebnyikov és a képzőművészet. Helikon 33 (1987) 410.

4 Idézi *Kovtun, J. F.* i. m. 403.

5 *Zagrodzki, J.:* Katarzyna Kobro. In: Konstruktivizmus Lengyelországban. Kiállítási katalógus. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest 1989, 51.

6 *Kompozíció.* 1941–44, festett fa, 80 x 45 x 45 cm. Janus Pannonius Muzeum (JPM). In: *Keserű K.:* Martyn Ferenc, a szobrász. Ars Hungarica 5 (1977:2) 51. kép; *Lebegő forma (Térkonstrukció),* 1946, festett fa, 53 cm. JPM. In: *Aknai T.:* Plasztikák. Művészet 19 (1978:5) 12.; *Térkonstrukció.* 1946, fa, 53 cm. JPM. In: *György P. – Pataki G.:* Az Európai Iskola. Budapest 1990, 175. kép. A mű leltári száma: JPM 74.190.

7 Minhárom mű a JPM tulajdona. *Farelief,* ltsz.: 73.121.; *Plasztika (Térkonstrukció),* ltsz.: 74.191.; *Kis plasztika (Térplasztika),* ltsz.: 74.189.

8 Jakovits József: *Drótplasztika,* 1946. Megsemmisült. Reprodukálva: Tér és Forma 20 (1947:1) 21.

9 *Hamvas B. – Kemény K.:* Forradalom a művészetben. Pécs[2] 1989, 102.

10 *Hamvas B.:* Modern szobrászat és művészetelmélet. Esztétikai Szemle 2 (1936:3) 139–151.

11 A család tulajdonában.

12 A Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában. Ltsz.: MM 79.18., MM 79.19. és MM 79.21.

13 *Schapiro, M.:* On Some Problems in the Semiotics of Visual Art: Field and Vehicle in Image-Signes. Semiotica 1 (1969:3) 223–242. Magyarul, részletek („A vizuális művészetek szemiotikájából" címmel): A jel tudománya. Válogatta és bevezette *Hordnyi Ö. és Szépe Gy.* Budapest 1975, 491–509.

14 Csutoros Sándor bevezetője az Orvos Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetében rendezett kiállításának katalógusában. 1968, november 9–23.

15 *Somadám Gy.:* Utak és Határok. Jegyzetek Haris László fotóihoz. Kézirat, 1979, 22. lap. A kézirat kölcsönzéséért ezúton mondok köszönetet a szerzőnek.

16 1956/301. Pályázat az 1956-os forradalom vértanúinak emlékművére a 301-es parcellában. (A Történelmi Igazságtétel Bizottság kiadványa) Budapest é. n. (1989) 6. kép.

17 *Freud, S.:* Esszék. Budapest 1982, 372.

SOCKELLOSE SKULPTUR
HÄNGEPLASTIKEN IN DER UNGARISCHEN KUNST

Siegfried Salzmann veranstaltete 1986 in der Bremer Kunsthalle eine Ausstellung der Bodenskulptur. Der große Erfolg der Ausstellung und die ausgezeichneten Studien im Katalog (Siegfried Salzmann und Bernhard Kerber) regen dazu an, sich über das andere Extrem der sockellosen Plastik, die Hängeplastiken in der ungarischen Kunst, Gedanken zu machen. Dieser Gesichtspunkt ist auch dadurch berechtigt, daß die ansonsten ziemlich traditionsgebundene ungarische Plastik gerade auf diesen modernen Gedanken vielseitig reagierte, und so läßt sich daran die Entfaltung des Begriffs Plastik durch die Stufen Komposition – Konstruktion – Struktur – Konstellation nachvollziehen.

Bodenskulpturen sind den immanenten Kräften und Energien der Erde (Gravitation, Ponderation, Stabilität,

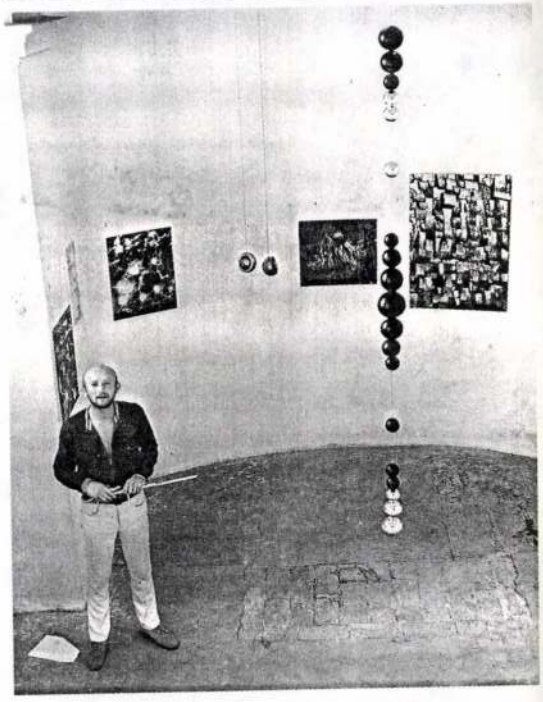

5. Csutoros Sándor: Gömbsor. Kiállítva: Balatonboglár, Kápolnatárlat, 1971. június 8–15.

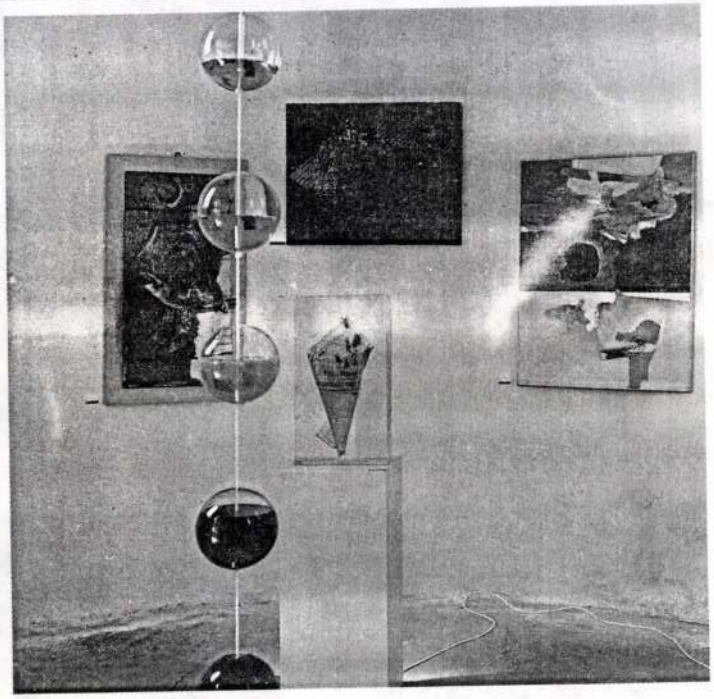

6. Csutoros Sándor: Üveggömbsor – Vízornamentika (részlet). Kiállítva: Balatonboglár, Kápolnatárlat, 1972

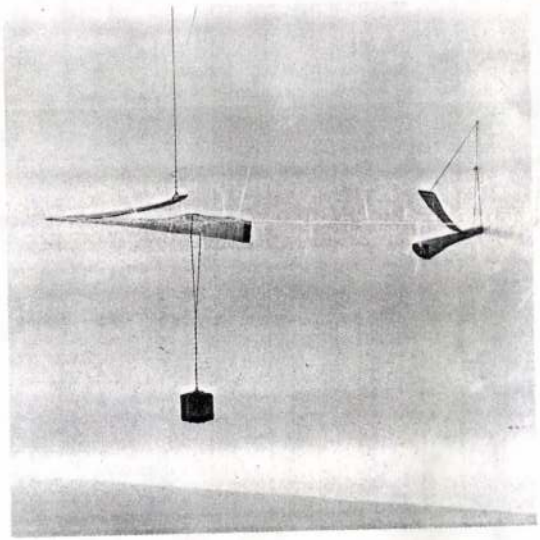

7. Sass Valéria: Egyensúly 1., 1988. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria; Egyensúly 2, 1988. A művész tulajdona

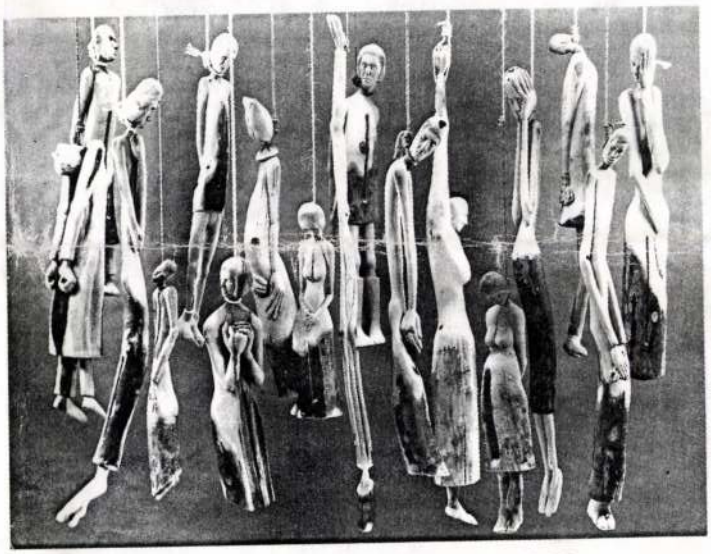

8. Böröcz András és Daniel Carney: Akasztottak, 1989–90. A művész tulajdona

BŌRŌCZ Andrai

MNG Évk - 1991

BÖRÖCZ András

KAPOSVÁRI CSÍKY GERGELY SZÍNHÁZ – SZEPTEMBERI MŰSOR

Kaposvárott szeptember 23-án kezdődik az évad, ugyan már előbb, 16-án is szerepel a társulat Berlinben a *Jeles András* rendezte *Valahol Oroszországban* előadással.

Szeptember 23., 24. és 25-én: Diótörő – gyermekelőadás délután 14.30-kor

Szeptember 27-én és 28-án: Dürrenmatt: A nagy Romulus – este 19 órakor

(Ezt az előadást az elmúlt évad legvégén mutatták be Mohácsi János rendezésében. Koltai Tamás a Színház c. lapban extravagánsnak és nagyon jónak értékeli, esélyt adva arra, hogy ennek a színházi évadnak egyik fontos előadása lesz.)

Ceruza-Krisztusok, ceruzacsendőrök

A TITKOS MEGBÍZATÁS AVAGY A MŰVÉSZETHEZ POFA KELL

Hát – legalábbis többek között; mindenesetre a székesfehérvári *Böröcz András-kiállítás* elegáns és kellemes katalógusában az egyik rendező, Kovalovszky Márta ezt a versidézetet tette be (Kukorelly Endrétől): „Az irodalomhoz nem kis pofa kell/úgy látszik, nekem van pofám ehhez" – úgy gondolva, hogy ez a nemzedék egyszerre neveletlen és gyengéd stílusával, faarccal leplezett érzékenységével és úri modorral takart csínytevéseivel irigylésre méltó az előző nemzedék számára (akik a hatvanas években voltak fiatalok). Mert: amott minden (vagy csaknem minden) vérre ment, komoly volt és heroikus; a klasszikus mesterek és az avantgárd teljesítménye egyaránt mutatja ezt. Emitt nincs szó élet-halál küzdelmekről, a művészet nem áldozatvállalás és hősiesség kérdése, anyagok, szerszámok, nyugalom, biztonság és némi tehetség kell inkább hozzá."

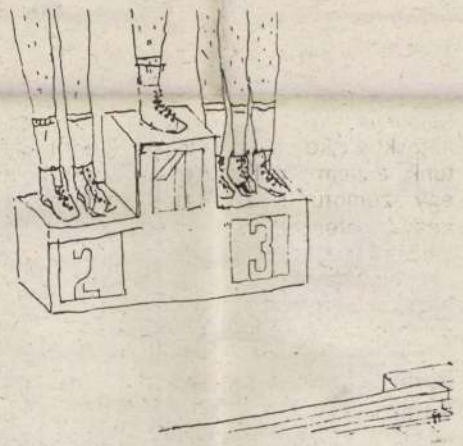

1985-ben egy Böröcz–Roczkó közös kiállítás alkalmából Erdély Miklós másféle megközelítéssel, de ugyanerről a biztonságérzetről írt: „Minden kapkodás nélkül, ütemes, eltéríthetetlennek látszó tevékenységet folytatnak, azzal a fajta magabiztossággal, mellyel csak titkos megbízatásokat szokás végrehajtani; feltételezhetően, a majdani középkorú festő megbízatását teljesítik, nagy körültekintéssel, szigorúan ügyelve a sorrendre, hogy mit előbb, s mit kell később elsajátítani, miről nem kell egyelőre és miről lehet a későbbiekben könnyű szívvel lemondani."

Böröcz András évek óta New Yorkban él. Most nagyjából elérkezett a „középkorú festő" ideje. Ezen a székesfehérvári tárlaton rajzokat, ceruza- és dugószobrokat állított ki – ezek a liliputi, abszurd kis lények, grafittüske koronájú Krisztusok, radírsisakos ceruzacsendőrök, ceruzaszerelmesek hordozzák a „titkos megbízatást".

BÖRÖCZ ANDRÁS kiállítása Székesfehérvárott, az István Király Múzeumban. Nyitva október 12-ig hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

HANGVERSENYEK

Az Óbudai Főplébánia-templomban Giorgio Capelli orgonaestje szeptember 16-án este 20 órakor

A Zeneakadémián mindennap délelőtt 10-kor, délután 15-kor és este 19.30-kor Liszt-verseny

A Mátyás-templomban Trajtler Gábor orgonaestje szeptember 13-án, pénteken este 8 órakor

KULTÚRÁT VEGYENEK!

Mit „árulnak" és kik Óbudán?

Kulturális piac lesz Óbudán szeptember 14-én és 15-én a Fő téren, ahol könyvkiadók, folyóiratok, színházak és zenekarok, múzeumok, alapítványok és társaságok, galériák, könyvtárak, együttesek és klubok szerepelnek könyvek, lapok, kiadványok, lemezek árusításával a standokon és reggel 10-től este 7-ig zenével és más műsorokkal a színpadon.

Szombaton este 18 órától a már nyáron is sikerrel jászott Goldoni: A legyező – Komédi franc ez? című előadást láthatjuk az Óbudai Társaskör kertjében.

TÁNCHÁZI MULATSÁG

lesz szeptember 13–14-én az Almássy téren. Fellép többek közt Sebestyén Márta, Halmos Béla, a Muzsikás, az Ökrös, a Téka, a Vízöntő és a Vujicsics együttes.

A Petőfi Csarnokban és Debrecenben

KAREN SUNDE:

AKHILLEUSZ

kabuki előadás

rendező-díszlet-jelmez: SZATÓ SÓZÓ

Petőfi Csarnok: szeptember 18–19-én este 8 órakor

Debreceni Csokonai Színház: szeptember 21-én este 7 órakor

Egy olyan amerikai színházi együttes előadása, akik Pennsylvania államban dolgoznak, és elsősorban a Delawore Valley szétszórt településein élő embereknek csinálnak színházat. Megalakulásuk óta 160 darabot mutattak be, általában – mint most is – egy-egy klasszikus művet adaptálnak, ezúttal a japánok hagyományos és rendkívül látványos kabuki színházi stílusában.

Szeptember 19-én az Arany János Színház Stúdiójában délelőtt 11-től 13 óráig és dél-

intézményét fogadja el, 10 országos börtön építését határozza el és javasolja a halálbüntetés eltörlését is. Bár a király a javaslatot elvetette, maga az egész munka, a magyar alapok megtartásával, úttörővé lett az európai büntetőjogban.
Magyarországon ekkor még nem volt országos, illetve állami börtön. Gróf Eszterházi Ferenc ugyan már 1772-ben létesített Szempcen országos fenyítőházat – mely később Tallósra, majd Szegedre költözött – 1830-ban azonban ez megszűnt, mivel a

alternatívája mellett döntött, de hogy melyiknek juttassák az elsőbbséget, arra vonatkozólag az építészek sem tudtak megegyezni. Mint említettük, a király a javaslatokat elvetette és így a tervek nem valósulhattak meg. A reformkor egyetlen modern, centrális alaprajzi elrendezésű börtönépülete a ma is fennálló balassagyarmati.

Spectator/b

A SZÍNLELT EGYÜGYŰ

Zeneakadémisták operaelőadása

Az opera komplex műfaj. Bár legfőbb összetevője a zene, senki nem tagadhatja, hogy legalább annyira a dráma, a színpad is a lényegéhez tartozik. Ebből nyilvánvalóan következik, hogy az operaénekesnek egyaránt kell jó énekesnek és jó színésznek lennie. Ez azonban igen-igen ritka. Ám az olyan alapdolgok, mint az alapvető gesztusok, a partnerre való reagálás, vagy az, hogy az énekes ne csak a szokványos „kezet-a-szívre, két-lépés-előre" mozdulatokkal éljen, sőt, ezeket lehetőleg egyáltalán ne is alkalmazza, – ezek megkövetelhetők a színészileg legügyetlenebb énekestől is.

A budapesti Zeneakadémia énektanszakának évtizedeken át ez volt a legsebezhetőbb oldala. A szép vagy kevésbé szép hangú énekes-palánták úgy kerültek ki a Főiskoláról, hogy szinte meg se tudtak mozdulni a színpadon, eszköztáruk kimerült az „operás" gesztusokban.

Úgy tűnik, most fordulat állott be. A Főiskola a színészi mesterség tanárának szerződtette *Schubert Évát* (igaz, csak az akadémiai osztályok növendékeihez, az operatanszakon maradt minden a régiben).

Az akadémisták április utolsó napjaiban vitték színre Mozart 13 éves korában írt olasz nyelvű vígoperáját, *A színlelt együgyű*-t (La finta semplice). Igazi színházat láthattunk. Nyoma sem volt a sablonos gesztusoknak, ragyogóbbnál-ragyogóbb ötletek követték egymást – annyira, hogy a közönség hangosan kacagott –, karakterek elevenedtek meg a Kisterem színpadán, s ez a színpad *élt*: aki nem volt éppen a középpontban, az is csinált valamit a háttérben, anélkül, hogy a fő cselekményt zavarta volna. Schubert Éva rendezői munkáját és az elképzeléseket realizáló akadémistákat nem lehet eléggé dicsérni.

A zenei betanítás és vezetés *Mura Péter* tanár munkája: eredménye biztos stílus és biztos muzikalitás. Az énekesek között akadt kimagasló és közepes vokális készségű is – bocsássanak meg, ha nem sorolom fel mind a tizenkettőjüket név szerint, már csak azért sem, mert mindegyikük még tanulmányai elején vagy közepén tart. Ami fontos: valamennyien jelenlegi tudásuk javát adták, s lelkesedésben, a rendező-tanár koncepciójának átvételében sem volt hiány.

A darabban magában a 13 éves Mozart persze még az elődök hagyományait követte, ám a műfaj, a vígopera sokkal nagyobb szabadságot engedett meg számára, mint a korszak merev törvényekkel szabályozott tragikus operaműfaja. Szellemes, jó zene a La finta semplice, s helyenként már az érett mestert sejteti. Így egy áriában mintha már a Szöktetés Ozminja szólalna meg, a II. felvonás egy c-moll áriájában a nagy tragikus Mozart hangját véljük hallani – a gyermek itt egyszerre csak komolyra fordítja a szót, nem törődik a vígoperai kontextussal; egy zenekarkíséretes recitatívóban pedig annyi zenei és karakterizáló ötlet van, mint a későbbi nagy művek hasonló jeleneteiben.

A főiskolások előadása éppen méltó hozzájárulás volt a bicentenárium ünnepségeihez.

Várnai Péter

SZOBROK KENYÉRBŐL

Budapesti beszélgetés Böröcz Andrással

***M.N.:* Téged és a csoportot, amely itthon körülvett, Erdély Miklóssal szokták összefüggésbe hozni. Hogyan szereztetek tudomást az Erdély-vezette Indigó csoportról és hogyan lettetek a tagjai?**

B.A.: Erdély Maurer Dórával közösen vezetett kreativitási gyakorlatokat, amire Révész Laci barátom állítólag már járt. Én ezeken nem vettem részt, mert akkoriban még talán azt sem tudtam, mi az, hogy avantgarde művészet. A képző-gimnáziumot végeztem el, felvettek a főiskolára, előfelvételiként elvittek katonának, ahol az egyik katonatársam Erdély Dani volt, a Miklós fia. Ő mondta, hogy az apja avantgarde művész, ami nagyon felcsigázta a kíváncsiságomat. A katonaságot követően aztán megalakult az úgynevezett FaFej, ami fantáziafejlesztést és rengeteg beszélgetést foglalt magába. Mivel ismertem Erdély fiát, amikor a főiskolára kezdtem járni, pár gyereket elhívtam magammal.

***M.N.:* Kiket?**

B.A.: Akkoriban nagyon jóban voltam Nemesi Tivadarral, tehát őt, aztán szóltam még a Bori Bálintnak, a Révésznek, a Szirtesnek, meg a Gábor Áronnak is. Ezek új figurák voltak Erdély körül, ahogy én is. Aztán ott volt még Enyedi Ildikó, Lábas Zoli, Peternák és a Miklós gyerekei, a Gyuri meg a Dani, valamint azok, akiket a Dani hozott az Iparművészeti Főiskoláról.

A FaFej szélesebb kör volt, mint az Indigó, mert ott nem csak képzőművészettel foglalkozó emberek voltak, hanem filozófusok és matematikusok is.

Ezekre az Indigó-találkozókra Miklós mindig készült, volt témájuk, címük. Aztán voltak cédulák, amikre az emberek név nélkül rájárták az elképzeléseiket; ez tehát egy demokratikus hozzászólási vagy javaslattételi lehetőség volt. Ezeket Miklós feldolgozta és válaszolt rájuk.

***M.N.:* A Révésszel hogyan kezdtetek el együtt dolgozni?**

B.A.: A Révész akkor csinált már performance-okat egy Palotai nevű flúval. Aztán meghívták a főiskolásokat egy parkba, valahova a külvárosba, és ott ő csinált egy performance-ot Rimbaud-ról, én pedig készítettem egy térplasztikát lógó lepedőkből, amiket az anyámtól loptam el. A Pataki Gáborral felmásztunk egy létra tetejére és onnan üvöltöztünk mikrofonokba mindenfélét az avantgarde művészetről. Közben a Révész megjelent a színen, mint Rimbaud. Már akkor is az átváltozás érdekelte. Ez elég jól sikerült, azt hiszem, mert meghívtak minket az Iparművészeti Főiskola gólyabáljára. Ekkor csináltuk meg a Révésszel az első nagyobb műsorunkat, ami már elég botrányos is volt. Ez kb. 76-ban történt.

Azután ezt 12 évig folytattuk, és úgy ért véget, hogy én most már Amerikában élek, tehát egyelőre nincs időnk erre. Én a szobrászat irányába mozdultam el, engem most már New Yorkban szobrászként ismernek, s ez egy új fejezet az életemben.

***M.N.:* Milyen szobrokat csinálsz kint?**

B.A.: New Yorkban van egy nagyon jó barátom, aki zeneszerző, és ő gondolta, hogy nekem faszobrokat kéne készítenem, tehát visszatért a gyerekkori érdeklődésem – akkoriban ugyanis fa domborműveket faragtam – ami 20 évig lappangott. A rajzolás eközben végig megmaradt. Először faszobrokat faragtam, utána pedig kenyereket. Ha kenyeret faragok, nagyon erősen jelen van a kenyér jelentése, illetve fogalmi köre. Ezt a gondolatot úgy folytattam, hogy mi van, ha dugókból csinálok szobrot. Rengeteg dugó-szobrom van. Most már rendszeresen félreteszik nekem a dugókat a kocsmában, ahova járok. A dugónak is rengeteg asszociációja van. Ezt követték a ceruza-szobrok, ami kicsit bonyolultabb, mert ott mindenki lehet művész, amennyiben mindenki farag ceruzát. De itt is több asszociáció lehetséges. Mint például az, hogy a kifaragott ceruzát lehet festett faszoborként is értelmezni.

Különböző fontos ösztöndíjak után most volt Brooklynban az első önálló kiállításom, ami után sikerült elég sok munkát eladnom, de természetesen ehhez is hozzá kell szokni, hogy az ember pénzt kap a műveiért.

***M.N.:* Mi a helyzet a budapesti székhelyű Media Research-csel?**

B.A.: Ezek az emberek, a Révész, Bora, Sugár és a Peternák, a barátaim. A Media Research találkozói információcserék, amit nagyon jónak tartok, ezért is veszek részt bennük. A Négy Muskétás szinte ugyanez a társaság, annyiból, hogy ebben csak a képzőművészek vannak benne, a Roskóval kiegészítve. Ez egy humorosabb, önironikusabb dolog, ami persze egyáltalán nem baj.

***M.N.:* Ezek után kíváncsian várjuk a New Yorkban készült műveidből ez év szeptemberében a székesfehérvári István Király Múzeumban rendezendő bemutatót.**

Timár Katalin

BÖRÖRCZ Andrási

III. elf. 10. sz. 1991. máj 16.

BÖRÖCZ András

BIA[BOJÁR Iván András]; Narancsgaléria : Böröcs András. = Magyar Narancs, 1992.nov.5. 3.ill.

VÁRADI Julia: Böröcz és az akasztófák [interju]; = Magyar Narancs,1992. nov.5. 41.ill.

Ochikova. Bratislava : SNM, 1984 12. p., ill. ism.
GRAJCIAROVÁ, Zelmira: Niekolko poznámok ku vystave Historické portréty na Slovensku zo zbierok slovenských múzei. = Múzeum, 29, 1984, 4. 56-57., ill.

536. Nebehay, Ingo - Wagner, Robert: Bibliographie altösterreichische Ansichtenwerke aus fünf Jahrhunderten. Bd. 1-4. Graz : Akademische Druck- und Verlasanstalt, 1981-1984 **rec.** RÓZSA, György = Acta Historiae Artium, 30, 1984, 3-4. 385-390.

537. SINKÓ Katalin: Néhány magyar akadémiai-allegória. = Művészettörténeti Értesítő, 33, 1984, 3. 169-174., ill.

538. P. SZABÓ Ernő: Képes képtelenségek. = Magyar Ijfúság, 1984. május 25. 32-34., ill.

539. SZOBELNYIKOV, Vlagyilen: Lenin alakja a szovjet grafikában. = Szovjet Irodalom 1984, 1. 176-177.

540. SZÉKELY, András: La pintura espanola. Bp.; La Habana : Corvina ; Arte y Lit., 1984 47 p., 48 t. ill.

541. A TÁJ három évszázad grafikus művészetében, Szépművészeti Múzeum, 1984 [kiáll.] **ism.** BÁN András: Régi tájakon a Szépművészeti Múzeumban. = Magyar Nemzet, 1984. május 30. 7.; HARSÁNYI Zoltán = Népszava, 1984. április 20. 6.

542. TAKÁCS Gábor: Az ex librisről, könyveink díszéről. = Korunk, 43, 1984, 4. 284-285., ill.

543. TERESCHENKO, Vasily: Photograph, photomontage, drawing : Illustration in political publications. = Interpree Grafik, 1984, 3. 4-8., ill.

544. VACULIK, Karol: Európske maliarstvo 15.-18. storocia zo zbierok Sovenskej národnej galérie. = Galérie, 8 (1984) 16-63., ill. G ⟶ 390, 391, 392, 393, 394, 402

BÖRÖCZ, RÉVÉSZ, ROSKÓ, és az akadémiai ló

Böröcz András és *Révész László* a *Lóról* című perfomance-ában (Iparművészeti Főiskola, 1982) volt egy emlékezetes és azóta példaértékűvé vált jelenet: a két művész egy gipszlovat, a főiskolán rajzmodellként használatos lószobrot kötözött a lábára úgy, hogy egymással is össze voltak kötve, és ezzel a béklyóval a lábukon próbáltak felfelé haladni az egyébként lejtősre alakított színpadon, *Roskó* mélabús klarinétszólójának kíséretével. Ez a performance a maga groteszk komikumával egyébként is kiemelkedett az abban az időben szokásos tragikus hangvételű, pszichologizáló performance-ok sorából, a jelenet az én szememben azóta a három művész találóan, pontosan megfogalmazott ars poeticájává vált. Az akadémiai ló azt az akadémiai képzéssel is alátámasztott hagyományos művészetet jelentette, amely ellen a fiatal művészek lázadni szoktak; ők hárman viszont olyan lázadó művészek voltak, akik elfogadták ezt a hagyományt a maga kötöttségeivel, kialakult fogalmi rendszerével, műfajaival, s a hagyománynak ezzel a súlyos béklyójával indultak neki a művészetnek. Nem mintha nem tudtak volna tőle megszabadulni; nem is akartak, talán azért sem, mert tudták, hogy a béklyó levetése csak illúzió lenne, hiszen a döntés már akkor megtörtént, amikor ezt a pályát

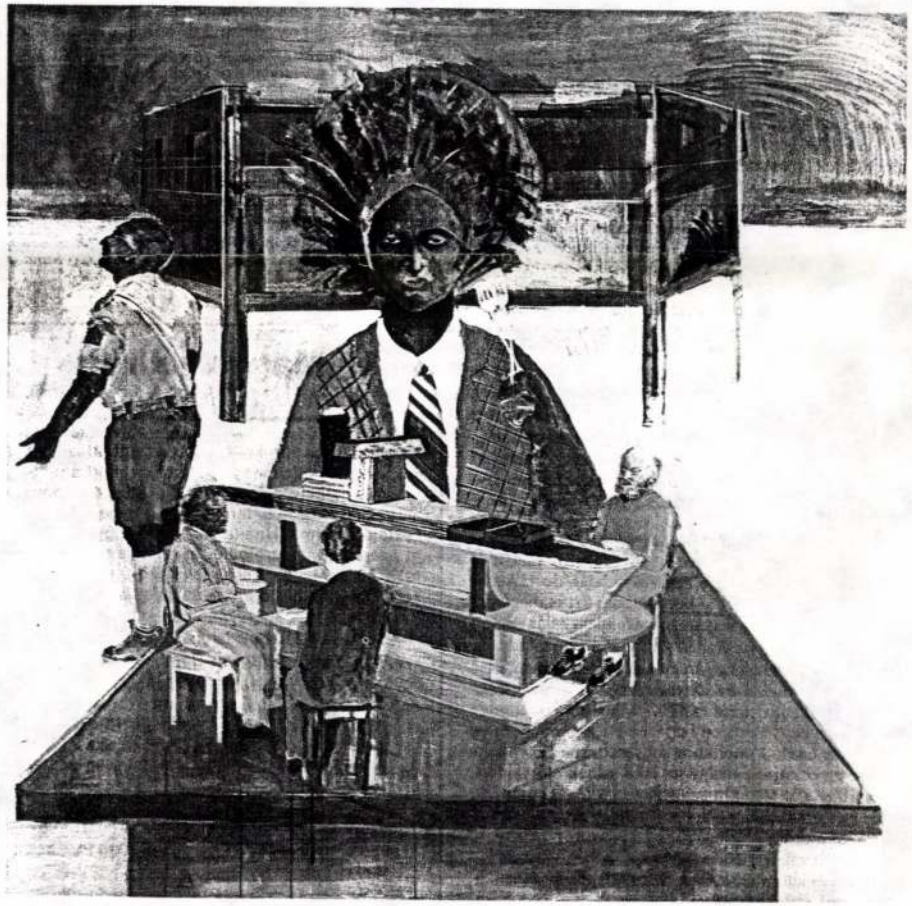

Roskó Gábor: Tortahajó, 1986, tempera, farost

választották. A csekély választási lehetőségeknek ez a fiatal művészeknél ritka felismerése is benne rejlett abban a bizonyos jelenetben, amikor nem kis öngúnnyal bemutatták, hogy válik a „szabad művészi szárnyalás" szánalmas komikus vánszorgássá. Valamilyen módon ma is cipelik ezt a béklyót, ez a közös hármuk művészetében.

Elfogadni a hagyományokat és ezen belül egyéni, sőt progresszív művészetet csinálni: ez éppen azokban az években volt olyan különös program, hiszen az új vad expresszív festészet is a „klasszikus modern" festészeti hagyományt elevenítette fel, és ez a stílus éppen azokban az években volt aktuális nálunk is. Logikus lett volna, hogy Roskó, Révész, Böröcz is ezt az utat választják, vagy legalábbis ebbe az irányba sodródjanak. Hogy nem így történt, annak az az oka, hogy a munkáikban kezdettől fogva benne rejlő reflexió, önreflexió, diszkrét irónia vagy harsány komédia, a távolságtartás a túlságosan személyes szférától, a groteszk és az abszurd kedvelése elválasztotta őket az új festészet fő áramától. Ugyanakor nem hiányzott munkáikból egy bizonyos primer, olykor gyermeki ösztönösség sem, ez az, amiben munkáik különböztek például *Kelemen Károly* kifejezetten reflektív művészetétől.

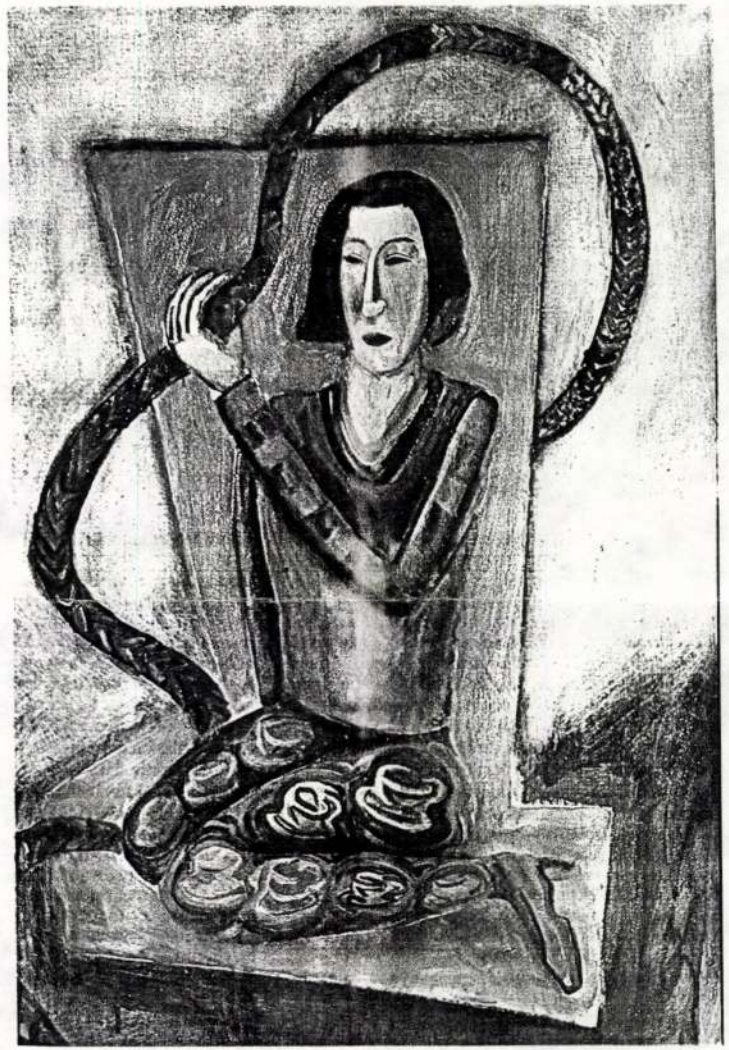

Révész László: Hölgy csészékkel (a Hárem-sorozatból), 1989, olaj, papír, 180×120 cm

Amikor hármójuk közös vonásait és a mai művészetben elfoglalt helyüket keresem, akkor nem a Böröcz–Révész performance-okra gondolok (amelyek legtöbbjében, nem véletlenül, Roskó Gábor is főszereplő volt), hanem festményeikre, rajzaikra, szobraikra, amelyekkel sokszor szerepeltek együtt hárman, vagy különböző párosításban. Legutóbb Roskó Gábornak és Révész Lászlónak láthattuk nagy egyéni kiállítását a székesfehérvári István Király Múzeumban; a jelenleg New Yorkban élő Böröcz Andrásnak viszont különböző közgyűjteményekben láthatók munkái.

Hármójuk közül Roskó Gábor a festő, akinek az

Böröcz András: Kenyérfej I. 1990, kenyér

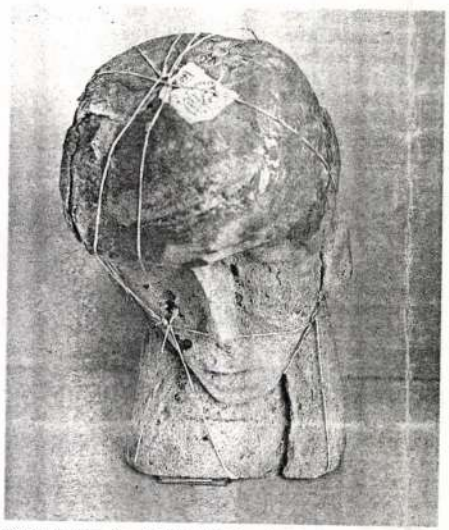

Böröcz András: Kenyérfej II. 1990, kenyér (Fotók Szalcer Tamás)

akadémiai ló, azaz a hagyományos festészet béklyója egyenesen gyönyörűség. Legalábbis kezdetben így volt. Első festményei kicsit *Gulácsy* képeire emlékeztető, szelíd, szürrelista képek. Szürrealista portrék és zsánerek, animált állatokról és állattá varázsolt lelkekről (mindegyikük egy kicsit önarckép is), akik bölcs mélabúval tekintettek ki állat-ember maszkjuk mögül, belenyugvással viselve elvarázsolt létüket. Roskó Gábor kész festőnek mutatkozott már ezeken az első képeken is, ösztönösen rátalálva saját, csak rá jellemző témakörére, stílusára, jellegzetes színvilágára. Fokozatosan távolodott el ettől az ösztönösen, könnyen megtalált stílustól, és hamarosan másfajta képeket festett. Történelmi, mitológiai és mélylélektani utalásokkal átszőtt, bonyolult jelentéstartalmú szcénákat, groteszk, komikus, illetve torz, és félelmetes figurákkal. Ezekkel már nem azonosul úgy, mint korábbi képein; most a kívülálló szemszögéből, tárgyilagosan, vagy iróniával ábrázolja őket. Festésmódja zaklatottabb, érdesebb, vagy ha úgy tetszik expresszívebb, színvilága harsányabb, mint első képein.

Ez a tárgyilagos ironikus szemlélet nemcsak az ábrázolt figurákra, hanem magára a képre és saját festői tevékenységére is vonatkozik. Ezzel teremti meg azt a sajátos, csak rá jellemző stílust, amelyben együtt, egyszerre van jelen az ösztönös, primer festői gesztus és ennek azonnali kontrollja, visszafogása, reflexiója, az expresszivitás és a tudatosság kényes egyensúlya.

Révész László olyan elszántan fogott hozzá a festészethez, ahogy abban a bizonyos jelenetben lekötözött lábban indult el fölfelé a lejtőn. Nála éppen fordítva történt, mint Roskónál: az akadémiai ló számára valóban béklyó volt, ő tudatosan, lépésről lépésre hódította meg a festészetet. Kezdetben egy- vagy kétfigurás, nagyon egyszerű kompozíciójú képeket festett, amolyan félig ember-, félig szörnyfigurákról vagy a performance-okról ismert jelenetekről. Nem annyira a téma volt számára fontos, hanem hogy kipróbálhatja a különböző festészeti módszereket, kompozíciós sémákat, színezési módokat. Gyakran, szinte kísérleti céllal, egy képen alkalmazta ezeket az ismert ábrázolási módokat. Például plasztikusan megformált figurát helyezett üres vagy dekoratív háttér elé, vagy ellenkezőleg: csupán körvonalakkal felvázolt alakot állított perspektivikus térbe. Egymás mellett alkalmazta az oldott festői felületet, a kemény rajzot; a sötét, lokális és tiszta vagy lazúros színeket. Ezek a furcsa, groteszk, eklektikus stílusú képek egy olyan fiatal művész útkeresésének az állomásai, aki nem akarta készen kapni a festészetet (és nem akarta azt indokolatlanul megtagadni sem), hanem ő maga kívánta azt a saját tapasztalatai szerint meghóditani, ezért olykor önmaga elé is akadályokat állított, hogy elkerülje a könnyű, olcsó megoldásokat. A festészetnek ez a szokatlan, intellektuális megközelítési módja Révész László számára bevált, mert így valóban közelebb került saját festészetéhez: képei egyre könnyedebbek, egyre festőibbek, egyre kevesebb rajtuk a tudatos meggondolás, az intellektuális gátlás. A témák és a kompozíciók most is ugyanazok: egy vagy két figura (legújabban nők), és az eklektikus előadási módszer is megmaradt. A különbség az, hogy a festésmódok tudatos váltogatásán, az állandó önreflexión, az ironikus távolságtartáson áttör a valódi festői lendületindulat. Legújabb képein egy új kompozíciós megoldást is alkalmaz: a többszörös tükrözés és sokszorozódás különböző tengelyek, kör vagy spirál mentén. Ez a kompozíciós séma a komputer-animációból származik (Révész komputergrafikával is foglalkozik), de ezek az egyébként mechanikus és mértani elemek, a körök, spirálok, raszterek festményein éppen ellenkező szerepet kapnak, feloldódnak egy lendületes és érzékeny festői felületben.

Böröcz András rajzol és szobrokat csinál. Figurális rajzokat és szobrokat. Azaz, ő is cipeli magával az akadémiai lovat. De azt hiszem, hogy ez számára soha nem jelentett súlyt vagy visszahúzó erőt. Magától értetődő természetességgel használta kezdettől fogva a rajz eszközét, kifejezésmódját; fel sem merült, hogy ez ellen lázadnia kellene, de ha a helyzet úgy kívánta, felrúgott minden idevonatkozó szabályt.

Ha azt mondom, hogy rajzai elbeszélő jellegűek, ez részben igaz, hiszen minden rajza felfogható egy végtelen hosszú és szerteágazó történet egy-egy epizódja ábrázolásának. A történet a dinnye- és gyufaemberekről, kéményseprőkről, kéményekről és kutakról és egyéb antropomorfizált hétköznapi tárgyakról szól, és mégsem azokról, mert a rajzoknak a magva, mozgatója, kiindulópontja nem a történet, hanem a forma: a pont, a vonal, a kör, a négyszög, tehát vizuális elemek, amelyek megmozdulnak, kiterjednek, megelevenednek, állattá, emberré válnak, egymással akcióba lépnek, de a vizualitás, és nem az epika törvényei szerint. És ha azt mondom, hogy Böröcz művei könnyed, vonalas rajzok, akkor is csak részben jellemeztem helyesen azokat, hiszen Böröcz a rajz legváratlanabb helyein hirtelen festői elemeket alkalmaz tussal, akvarellel, sőt olykor egy-egy kollázs-elemet is beleragaszt a rajzba. És ha azt mondom, hogy rajzai lendületes, nagyvonalú munkák, akkor megint csak részben mondtam igazat, mert a rajz lendületét sok helyen, és váratlanul szakítja meg egy-egy aprólékosan kidolgozott részlettel. És hogy mi szerint változnak az alkalmazott stíluselemek? Természetesen a téma, valamint a kompozíció kívánalmai szerint, amely megállapítással eljutottunk oda, ahonnan kiindultunk. Mindezek együtt adják Böröcz András rajzainak jellegzetes, összetéveszthetetlen karakterét.

Szobraival ugyanez a helyzet. Figurális plasztikákat készít fából, terrakottából, a rajzokról ismert dinnye- és doboz-lényekről. A kiindulópont a szobroknál is a formai alapelem: a gömb, hasáb, kúp stb., de itt is elválaszthatatlanul összefonódik formai és epikus ötlet. A kéményseprőt kigyóként körülfogja a hosszú gyárkémény – ki mondja meg, hogy ez formai ötlet, mélylélektani szimbolika, vagy mindennek a karikatúrája?

Ez a kérdés mindhármójuk munkájával kapcsolatban feltehető, és ez az, ami végül is, a műfaji és stíluskülönbségek ellenére összekapcsolja őket: a rejtett, vagy tán nem is olyan rejtett, a műre, magára művészetre, az akadémiai és az avantgárd művészetre és önmagukra, mint művészekre irányuló irónia. *Erdély Miklós*, közös nem akadémiai mesterük hármójukról is írhatta volna, amit 1985-ben egy Böröcz–Roskó kiállítás katalógusában írt: „Műveikben, amelyek sok tekintetben eltérő indíttatásúak, az a közös sugalmazás, hogy két középkorú művész fiatalkori műveit láthatjuk."

Simon Zsuzsanna

DIALÓGUS

Erika Kiffl és Maurer Dóra kiállítása

A Goethe Intézet az év végi ünnepek idejére egy páros kiállítással ajándékozta meg a budapesti közönséget. A düsseldorfi fotóművésznő, *Erika Kiffl*, *Dialog* című sorozatának és *Maurer Dóra Relatív Quasi-képeinek* bemutatója – bár a közös rendezvény szintén a „Dialog" címet viselte – mellőzte a két eltérő kulturális zóna párhuzamba állításának és ezzel a „felzárkóztatásnak" szokásos mellékzöngéit, hiszen Maurer Dóra esetében ez már régóta evidencia. A párbeszéd ez alkalommal nem két kultúrkör között zajlik. Mindkét, önmagában teljesen különböző beállítottságú művésznő az általa használt médiummal folytat folyamatos dialógust, emellett a materiális és immateriális sík konfrontációja műveiknek elemi mozgatója.

Erika Kiffl három alaptételben foglalja össze célkitűzéseinek irányulását: „1. Honnan jövök? Dialógus azokkal a fajokkal, amelyekből származom, növények, állatok. 2. Ki vagyok? Dialógus – találkozás önmagammal és a tükörképemmel. 3. Hová megyek? Fotóim nézője dialógusban van velem, és így a dolgok körforgásában (a világban) vagyok." E három rétegű vizsgálódáshoz ásvány- és élettani fossziliák tárlóinak fényképezése kínált alkalmas médiumot a bécsi Naturhistorisches Museumban. A földtörténeti maradványok (1. eredet) felvételeinek készítésekor a csillogó üvegvitrinen illanékony homályban visszatükröződik a művész alakja is (2. szembesülés az önarcképpel). A kézbevehető tárgyként való rögzüléssel a fotók, a műalkotás szubsztanciális tulajdonságával felruházva, az alkotó helyettesítőjévé válnak (3. kitárulkozás). A nézővel folytatott dialógusban a mű képviseli az alkotót. A néző azonban már a készülés pillanatában odasompolyog az aktus bensőségét szertefoszlatva: az ölben tartott, némiképp rejtett (de a képeken mégis észlelhető szereplővé tolakodó) kamera a leselkedő, a voyeur alteregója.

A tükör előtt készített szokásos önarcképekkel szemben Kiffl sorozatán nem a külső megjelenés (amiből

PLESS & FOX
ÉKSZERÜZLETE
P&F
ÉKSZERÁRVERÉS
A VÍGSZÍNHÁZBAN
minden hó utolsó hétfőjén 16 órakor

BÖRÖCZ András

24. ref. 133, 92

el is hangzott egy műsoromban. Egyszóval a háttérmotívumok érdekelnek. A véletlenül arra járó ember reagálása. A „másik fél". Régebbi demonstrációkon például az intézkedni kényszerülő rendőr magánvéleménye.

— *Szóval — kíváncsiság.*

— Meg kalandvágy. Nemrégiben egy ösztöndíjjal elmentem Norvégiába, emancipációs kérdéseket tanulmányozni; hogyan élnek a norvég nők. És valahogyan az Északi-fokra kerültem. Ne kérdezze, hogyan, mert nem tudom. Egyszerre ott álltam Európa legészakibb pontján egy fagylalttölcsérrel a kezemben. Később egy lapp család kunyhójában, amelybe nem fentről, de vízszintesen süt be a nap. Máskor a Sínai-sivatagban megszólítottam egy beduint, aki elmesélte, hogy az anyja varázslónő, meg is ismerkedtem vele, beszélgettünk. Persze az emberben dolgozik a szakmai kontroll, hogy igen, ide majd egy kis zenét teszünk, és hogy ez a mondat milyen jó lesz lezárásnak. De aztán messze túlmentem a képzelt műsoridőn, mert az már demonstrálni sem akarnak — csak túlélni. De már nincs esélyük arra sem, ami a túléléshez kellene — hogy vállalkozásba kezdhessenek.

— *S ha mindezt tudja, talán azt is, hogy mi itt a segíteni akaró ember dolga, mondjuk az újságíróé, aki ismeri azt a szót, hogy morál?*

— Ott lenni. Ott lenni és beszámolni róla. Ennél többet nem tehetünk. Kolléga maga is, biztos tudja, hogy kialakult rólunk egy hamis kép: elmondom az újságírónak, és az majd elintézi. De hát mi nem tudjuk pótolni a hiányzó védőhálót. Magam is annyiszor megpróbáltam, például a kamaszműsorom esendően kapaszkodó alanyainál. És oly kevésszer sikerült. Tehát nem marad egyéb: ott lenni és megmutatni. Többet nem tehetünk.

LUKÁCSY ANDRÁS

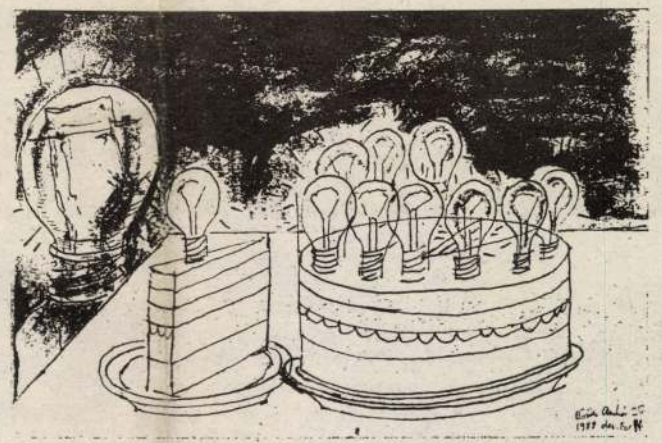

Böröcz András

1982-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán, festő szakon. Neve már a főiskolai évek alatt fogalommá vált. Tanárai és hallgatótársai egyaránt hamar felismerték tehetségét. Azon kevesek közé tartozik, akik az iskola után sem kellettek csalódást — kreatív szelleme a művészet több műfajában eredményesen mutatkozott meg.

1985-ben több önálló tárlatot rendezett. Művészetének máig is érvényes nyelvezete ekkor már teljességgel érzékelhető volt. Dinnye- és gyufa-emberek, épület-figurák segítségével kicsit vicces életünkről. Itt közölt rajzainak egy részét a pipa-emberek sorozatából válogattuk.

A művész évek óta Amerikában (is) él. Az idén ősszel nagy kiállítása lesz Székesfehérváron.

CHIKÁN BÁLINT

Kenedi János

Bibó időszerűtlenségéről (2.)

Bibó erkölcsi kvalitásainak és morális gesztusainak — gondolatainak rovására történő — túlhangsúlyozása nélkül aligha születhetett volna meg az Emlékkönyv. Aminek jelentőségéhez kétlem, hogy bármilyen ígéretes vállalkozás hasonlítható volna az elmúlt évtized politikai kultúrájából. Nyilván a politikai eseménynaptárban jelentékenyebb dátum lesz a Magyar Köztársaság kikiáltásának napja vagy az első szabad választásé. Én azonban nem eseményként értékelem az Emlékkönyvet. Inkább egy olyan nagyszabású kísérletként fogom föl, amelyiknél együtt voltak a modern magyar demokrácia alkotófeltételei. És szembetűnő módon hiányoztak azok a feltételek, amelyek — jóval kedvezőbb politikai körülmények között — megakadályozták a politikai kultúra megújítását.

hogy szakmájuk kimaradjon a közös ügyből.) A közös ügyet nem is elégséges Bibó elismertetésére szűkíteni. Az Emlékkönyv páratlan kísérletének jelentősége abban áll, hogy 1979 és 1985 között — a felső időhatárral a Monori Tanácskozásra utalok — megindult az összeszoktatási folyamat a pártállam megosztási taktikája által széttagolt csoportok között. Donáth Ferenc politikai tehetségének köszönhető az a felismerés, miszerint egyedül Bibó reálpolitikai érzéke és társadalomfilozófiai gondolatai köré rendezhető el az a demokratikus minimum, amely még összefoghatja a népiesek és urbánusok, antimarxisták és revizionisták, az establishmenthez tartozó tudósok és foglalkoztatási tilalom alatt álló gondolkodók csoportjait — hadd ne soroljak fel most minden ellentétes csoportot!

a határon túli magyar kisebbségre vonatkozott, s tárgyánál fogva a nemzeti sorskérdésekre fogékonyabb népi értelmiséget elégítette ki, addig a liberális és radikális címzettek számára írott Bence—Kis tanulmány inkább csak az érvelés jellegével hatott az urbánus értelmiségre és nem a mozgósító erejével. A második faktor ugyanis az, hogy a több mint hetven szerző írását a végső tiszteletadás vagy az első olvasmányélmény jellemezte — néhány olyan kivételes esetben, mint Szűcs Jenőé pedig a Bibó által fölvetett tudományos kérdés továbbgondolásának igénye — s így unikális maradt, hogy egy szerzőpáros Bibót reálpolitikusként is követni kívánja. A harmadik faktor ugyanis abban állt, hogy a hatalmi érvényesülés körén kívül keletkezett az Emlékkönyv, a szemben álló koncepciók nem in-

demokratikus késztetéséből, de a közép-kelet-európai kisállamokat eláraszto antidemokratikus nacionalizmusokat is abból eredeztette, hogy történelmi sorsfordulataik idején nem voltak képesek az emberi felszabadulás ügyét összekapcsolni a nemzeti közösség birtokbavételével. Ez a megfigyelés vezette a második világháború alatt keletkezett Az európai egyensúlyról és békéről című kéziratában, amiből 1946-ban A kelet-európai kisállamok nyomorúságát írta, s a magyar demokrácia válságának 1945-ös helyzetelemzését az országgyűlési választások eredményeire vetítette. Ultima rátióját, vagyis a társadalmi hisztéria kialakulásáról való elképzelését azért fejtette ki olyan szuggesztíven, mert tartogatott egy második, kedvezőtlen látomást a demokrácia elsikkadásának esetére. Ha „a próbálkozó de-

1991. június 8., szombat

Ahog

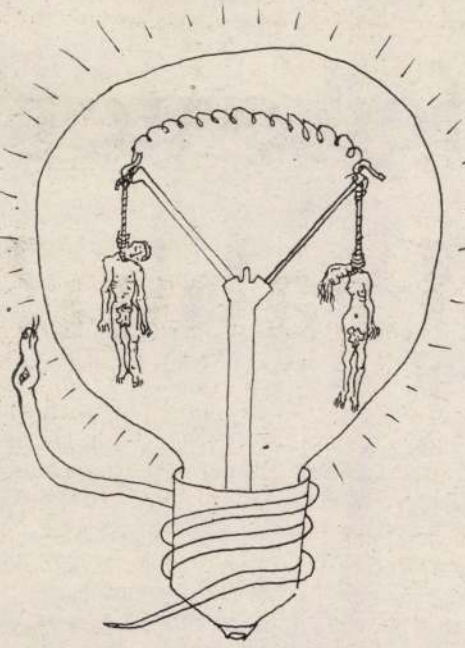

s kölcsön

sok" fejlesztésére

Boissière-rel,
nkatársával

Ez a kölcsön csak a legfontosabb
ımok beindításához nyújt segítséget,
finanszírozhatja az egész átalakítást.
Világbank által nyújtott kölcsönök
ıyire csak „megnyitják a kaputt" az
kölcsönök, jelen esetben például a
Piac előtt, amely úgyszintén érdekelt
ép-európai emberi erőforrások fejlesz-
en. A magyar kollégákkal együtt készí-
anulmány egyébiránt azt is bemutatta,

mok meg az Akadémia fennhatósága alá tartoznak, és aligha „tapsolnak" majd az ötletnek, hogy beolvasztják őket az egyetemekbe…

— Az oktatás és a kutatás egységének megteremtése csakis hosszú távú folyamat eredménye lehet. Ezt a kérdést az összes érdekelt fél bevonásával és egyetértésével kell megoldani úgy, hogy a leglényegesebb szempont az oktatás minősége és hatékonysága legyen. A legjobb kutatóknak mindenképpen lehetőséget kell kapniuk, hogy átadhassák tapasztalataikat az új generációknak és a fiataloknak, hogy bekapcsolódhassanak a kutatómunkába.

— *A „Felzárkózás az európai felsőoktatáshoz" program egy másik fontos célkitűzése a hallgatói létszám növelése a felsőoktatás területén. Hogyan valósítható meg ez a jelenlegi re-*

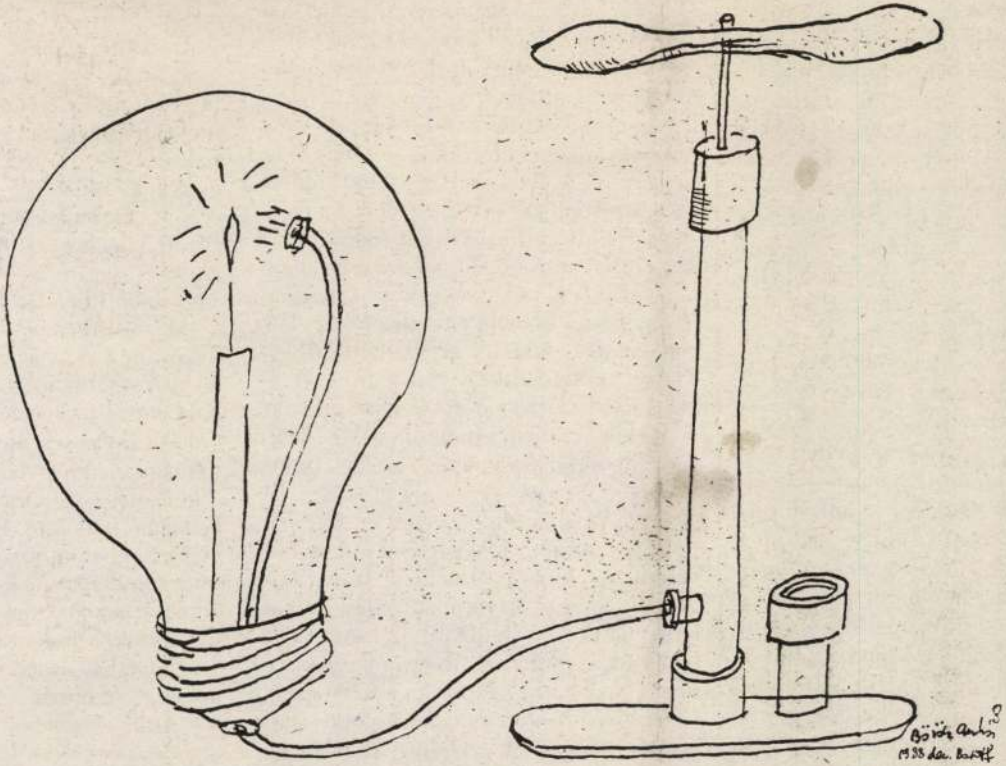

— Ha úgy vesszük...

Újra töltött magának, én is ugyanazt tettem. Egy kicsit izzadtam.

— Elkerülhetetlen, hogy az ember szemétládával találkozzon — folytatta. — Se szeri, se száma. De akkor ki kell készíteni őket, nem beszélni velük. Attól meg egyenesen a falra mászom, hogy hagytad, hogy egy ilyen pasas átverjen. Hogyan fogadhattál el egy ilyen izét...

— Megpróbáltam mérlegelni a lehetőségeket — válaszoltam.

— Nem azt kellett volna tenned, hanem egyszerűen elküldeni az anyjába, ez büszkeség kérdése vagy mi a franc. Mit képzel ez az ürge, hogy mindketten tökhülyék vagyunk, legföljebb arra jók, hogy kisuvikszoljuk a csukáját?! Mekkora marha magyok, ki kellett volna kaparnom a szemét!

FORDITOTTA: BARTA PÉTER

(Folytatjuk)

Tolnai Gábor egyik, az egész évfolyam magyar szakosainak kiírt előadását hallgatva. Bebolondultam, írom, mert az történt, hogy az Egyetemi Színpad sorsával foglalkozó vitadélutánból semmi sem lett. Vékás rektor úr megsértődött, mert az egyetemi polgárok lemondásra szólították fel a színpad sorsának kurta-furcsa elintézése miatt, s maga helyett egy személyes képviselőt küldött, akinek főként üzenetközvetítés lett a tiszte. A piarista rendfőnök nyilván tudomást szerzett a rektori távollétről, mert ő sem jelent meg. Fodor Gábor egykori joghallgató az egy héttel korábbi (intelligens és okos) parlamenti beszédével képviseltette magát, Tamás Gáspár Miklós mai jogi egyetemi előadó pedig közel kétórás késéssel érkezett.

Akkor azonban elmondta a következő hétre tervezett parlamenti beszédét (mintegy főpróbát tartva), amely okos, intelligens és szokás szerint peckesen szarkasztikus volt: a jelenlegi magyar szekularizációs (állam-egyház-elválasztási) irányzatot illetően egyrészt a brit államvallási gyakorlatot ajánlotta a hallgatóság figyelmébe, melyben az évszázados hagyományok szerint az anglikán egyházfőt mindenkor őfelsége Első Minisztere nevezi ki, s biztosítja a költségvetésből az egyháza működéséhez szükséges anyagiakat; másrészt a honi egyházi ingatlanok visszaadás-kampányának közepette rámutatott arra az iskolai tankönyvekből is jól ismert tényre, miszerint a

lagot vagy kazettát), elveztük az eddig kevésbé ismert József Attila-verseket és -szövegeket, Hobo úr hol érdes, hol lírai előadását, Márta úr zenéjét és hangszeres játékát, a költő humorát és mélységét („fecseg a felszín"), és valahogy az jár az eszemben, hogy olyanok vagyunk — szabad ország demokratikus viszonyai közt élő teljes jogú polgárok —, mintha illegális összejövetelre gyűltünk volna egybe. Mint mikor évekkel ezelőtt, magánlakásokra járva néztünk betiltott képeket, hallgattunk kiadhatatlan verseket, sugározhatatlan műveket. Ilyenek vagyunk, itt és most.

Már a Brezsnyev-korszakban közszájon forgott az a vicc, amely úgy kezdődik, hogy jelentik a főtitkárnak: eltűnt a mauzóleumból Lenin porhüvelye. Azonnal kiadja a parancsot: keressék meg, a föld alól is. Háromnapi eredménytelen kutatás után cseng a különleges telefon Brezsnyev asztalán. Felkapja. Itt Lenin, hangzik a vonal másik végén, bejártam az országot, mindent láttam, mindent tudok. Jelenleg az Aurórán állok társaimmal, ágyúinkat a Téli Palotára irányoztuk. Mindent kezdünk elölről.

Elmondom a viccet Márta úrnak és Galkó úrnak, majd hozzáteszem: alakítsuk meg a József Attila Pártot. Sosem volt még annyira itt az ideje, mint most. Látom a szemükön: nem néznek őrültnek, s nem is nevetnek (ki).

Biz'isten, nem is vagyok vicces kedvemben.

KENESSEI ANDRÁS

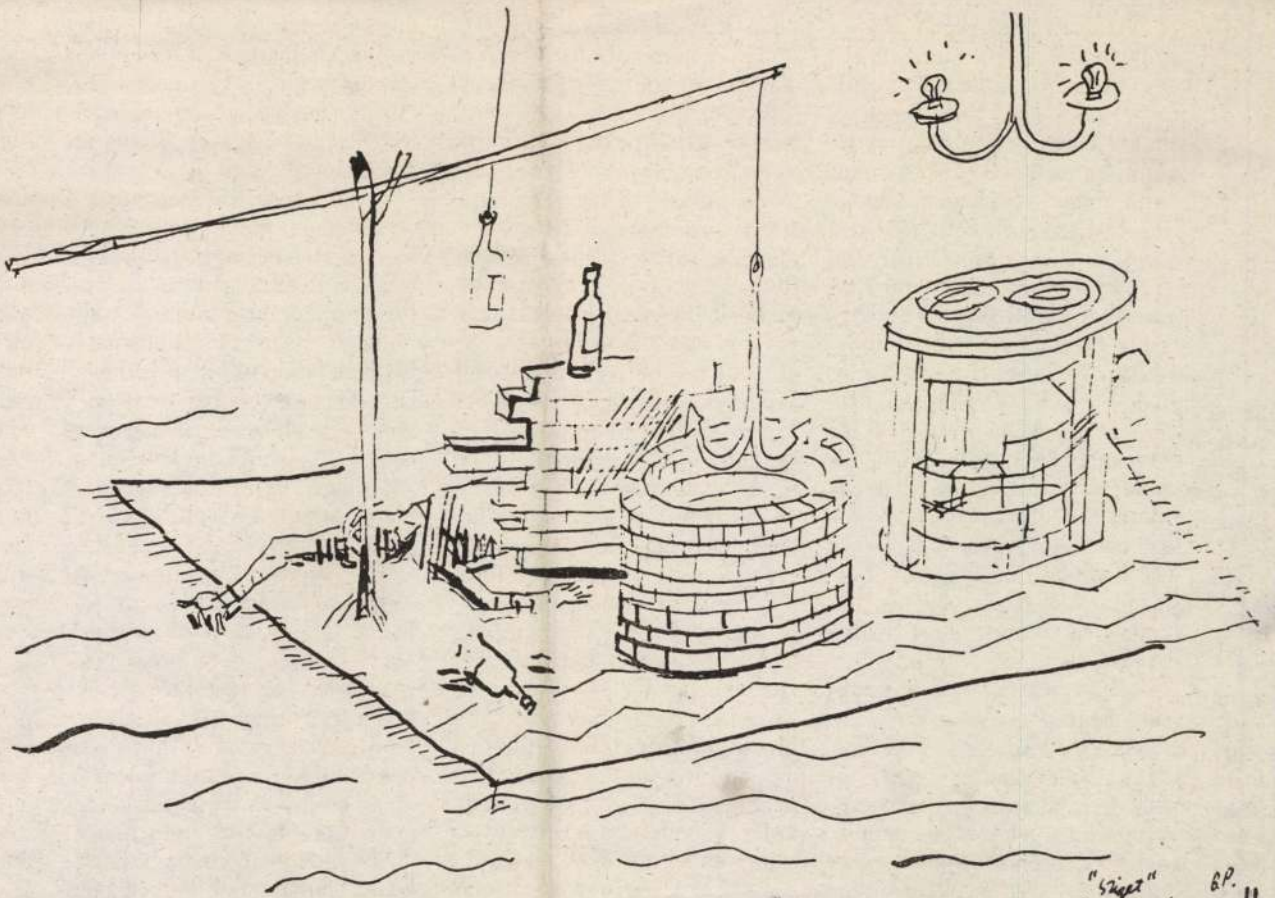
"Sziget" G.P.
Bösöz András 1987 jul. 11.

... utadására, a
...ológiai-filozófiai utánpótlás kép-
...ésére, az arisztokraták képzésére
...tb. A modern történetszociológia
...nyelvén fogalmazva: a különféle
...társadalmi igényeknek különféle
...típusú iskolák feleltek meg, me-
...yeket először különböző szerzetes-
...endek működtettek — teljesen
...eltérő szabályokkal és módszerek-
...kel, később pedig a protestáns
...egyházak által fenntartott oktatási
...endszerek jelentettek versenyt a
...meglévő katolikus iskolahálózat-
...nak.

A középkorban és a kora újkor-
...ban a különböző világnézetűség
...azt jelentette, hogy valaki a kato-
...licizmus — mondjuk — jezsuita
...vagy piarista felfogásával, gyakor-
...latával értett egyet, illetve katoli-
...kus vagy protestáns vallást köve-
...tett, azaz: minden konszolidált és
...virágzó korszakban alternatívák
...között választhatott. Azok az igen
...kicsiny rétegek — inkább persze
...egyének és családok — pedig,
...akik nem kívántak felekezeti ok-
...tatást, elég vagyonosak voltak ah-
...hoz, hogy az iskolán kívül szerez-
...zenek rendszerezett ismereteket.

Látnunk kell tehát, hogy míg a hit és egyházszervezet kérdésében a legszigorúbb egység érvényesült, a korabeli „közszolgáltatások" al-

...ternativitását a katolikus egy-
külön szervezetekkel biztosította.

Azokat a korszakokat pedig, amikor akár a protestantizmust, akár egyes szerzetesrendeket eltiltották attól, hogy taníthassanak, amikor beleszóltak a nagypolgárság otthoni életébe, senki nem tartja virágzó korszaknak, semmilyen egyház nem sorolja egyértelműen pozitív hagyományai közé.

A 18—19. században a társadalom lelkiismereti állapota és oktatási igényrendszere egyaránt megváltozott. Ennek a változásnak eredménye, hogy vallásgyakorlását az emberek egyre nagyobb része nem kívánja egyéb életszféráival — pl. gyermekei praktikus célokat szolgáló oktatásával — összecsúsztatni, egyre több ember lesz az egyházi hagyománytól elszakadó értelemben vallásos, közömbös vagy éppen ateista. Mindez szükségszerűvé teszi, hogy jöjjön létre az egyházaktól függetlenedő oktatás.

Másfelől viszont — az oktatás iránti állami felelősség megjelenésével — az állam is el kívánja választani azt a felelősséget, amit az egyházak hitéleti funkciói iránt érez, és azt, amit az oktatás iránt érez, még akkor is, ha azt — részben — a felekezetekkel kívánja

...gyakorolhatni. Ennek egy ... fontosabb eleme, hogy az állami támogatást az 18. századi Magyarországon kettéválasztják: vallásalap jön létre a hitéleti tevékenység támogatására és tanulmányi alap a felekezeti oktatás állami támogatására.

Az oktatás pedig olyan értelemben tömegesedik, hogy már nem elegendő az a választási lehetőség, hogy a szülő az országon belül találhat elegendő számú „alternatív iskolát", hanem hogy — éppen a kevésbé tehetős rétegek kedvéért — az adott településen legyen jelen az alternatíva. Ezért rendelik el a polgári alaptörvények — nálunk az 1868/38. tc. 44. paragrafusa —, hogy ahol megfelelő számú szülő ezt kívánja, ott a község — függetlenül attól, hogy működik-e felekezeti iskola a helységben — köteles népiskolát felállítani, az államkincstár pedig köteles ebben támogatni.

A modern állam és gazdaság, a társadalom demokratizálódása ugyanis olyanfajta szocializációs és képző tevékenységet vár el az iskolától, melynek betöltése egy transzcendens értékeket előtérbe helyező felekezeti iskolától nem várható, olyan világnézeti toleranciát, mely egy világnézetileg

...telezett intézményt
nem követelhető és végül olyan felemelkedési lehetőséget elvileg minden polgárnak, mely — éles ellentétben a középkorral — semmilyen összefüggésben nincs az illető egyháztagságával, illetve világnézetével.

A társadalomban megjelenik a „lelkiismereti minimum" elve, abban az értelemben, hogy az állam ugyan kötelezheti polgárait iskolába járásra, de nem kötelezheti arra, hogy világnézetével ellentétes iskolázásban részesüljön: az állampolgár nem kötelezheti az államot arra, hogy felekezetének megfelelő iskolát állítson fel, de kötelezheti arra, hogy világnézetileg semleges iskoláztatást biztosítson.

Az állami-községi oktatáshoz képest az egyházi oktatást a két világháború között azoknál az iskoláknál lehet kimutatni, amelyek alternatívaként — mintegy piaci típusú versenyhelyzetben, létükben a település vallásosan elkötelezett lakosságától folyamatosan megerősítve — voltak jelen, és nem egy-egy vonzáskörzet középpontját alkották. A legkiemelkedőbb teljesítményt felmutató felekezeti gimnáziumok — például a soproni, a győri, a debreceni gimnáziumok mellett — folyamato-

...ppen,
valódi alternatívát mutatnak fel.

A történeti fejlődés tehát, különösen napjainkra, mikor — a tábori lelkészséggel kapcsolatos felmérés adatai szerint — a népesség kevesebb mint 20 százaléka vallja magát az egyházakhoz kötődőnek (ami nem az ateista propaganda eredménye, hiszen több mint 50 százalék tartja magát a maga módján vallásosnak), ugyanezeknek a kritériumoknak a megfontolása lenne indokolt. A történeti tapasztalatokat — az alternativitás garantálását, a hitéleti és közszolgálati funkciók elválasztását — különösképpen nem a történelmi érveket gazdagon felvonultató kormányelőterjesztés látszik hasznosítani, hanem sokkal inkább az ellenzéki koncepció.

Mindez arra mutat, hogy a történeti tapasztalatok a magyar oktatás jövője szempontjából akkor használhatóak, ha megértjük, hogy a felekezeti oktatás pozitív funkciója mindig az alternativitás garantálása volt, és annak kell lennie egy megváltozott társadalomban is, a különféle szemléletű magániskolákkal és semleges önkormányzatiakkal szemben, konkrét társadalmi igényeket kiszolgálva.

MEDICOMP KFT. Medicomp Center üzleteink: Pécs, Kossuth Lajos út 75. Szombathely, Hámán Kató út 11.

5.45: JÓ REGGELT, MAGYARORSZÁG!

5.50: FALUTÉVÉ
Tíz perc szolgáltatás

6.00: A REGGEL
Közérzeti hírműsor
A műsor telefonszáma: 112-9415

8.30: A Guldenburgok öröksége
NSZK-tévéfilmsorozat (II. sorozat)
XIII/4.: **A híres vendég** (ism. — 43')

9.15: Évgyűrűk
Nyugdíjasok műsora (30')
Szerkesztő-műsorvezető: Szabó Éva. Gyártásvezető: Varga Vince. Rendező: Litauszki János. Producer: Gombár János

9.45: Képújság

13.24: Napi műsorajánlat

13.25—15.20/16.00: Pécsi MSC—VfB. Stuttgart
UEFA-kupa labdarúgó-mérkőzés
Közvetítés Pécsről
Riporter: Fülöp László. Vezető operatőr: Halla József. Gyártásvezető: Takács Gábor. A közvetítést Gábor Tamás vezeti
(Hosszabbítás lehetséges!)

16.00: Német nyelvű nemzetiségi magazin
Unser Bildschirm (25')
Szerkesztő: Reil József. Operatőr: Háda Sándor. Rendező: M. Markó Judit

16.25: Képújság

16.30: Paletták
Alain Jaubert tévéfilmsorozata
Árulkodó kártyák (ism. — 27')
Georges La Tour: A hamiskártyás
A magyar változat munkatársai: Apricz László, dr. Hársing Lajos, Surányi Erika, Zorkóczy Erzsébet

17.00: Képújság

17.05: Folyt. köv.

Szextetthely
Francia tévéfilmsorozat
2. rész: **A születésnap** (23')
Francis utálja, ha felforgatják a lakását, ennek ellenére vannak néhányan, akik gondoskodnak arról, hogy a házigazda ne unatkozzék. Születésnapján például Michel, a hű barát konyhaművészetét mutatja be, sok-sok alkohollal. Ráadásul az ünnepeltet kirúgják a bankból...
(A színlapot l.: kedd, Tv1 17.05!)

17.30: Kalendárium 1991
Ismeretterjesztő magazinműsor
A hétköznapok tudománya (28')
Műsorvezető: Kis Gaál Anna és Vágó István. Szerkesztő: Poós András. Gyártásvezető: Majerszky Béla. Rendező: Bakos Katalin. Producer: dr. Juhász Árpád
Mi történt az elmúlt héten? Hírek a tudomány szemszögéből — Út az ismeretlenbe: rejtvény — Az adás idején hívható telefonszámok: 112-6432, 112-6659

18.00: Közlemények, előzetesek

18.05: Pénzvilág
Hírek, tények, információk (9')

18.15: Gyereksarok

Micimackó klub (20')
Operatőr: Gurbán Miklós. Gyártásvezető: Kugyella Miklós. Szerkesztő-rendező: Macskássy Katalin. Producer: Fabók István

Jó éjszakát kíván a Disney (7')

18.45: Most
IS A sokoldalú fiatalok műsora (28')
Operatőr: Zalányi Ferenc. Szerkesztő-rendező: Oláh Gábor. Gyártásvezető: Dalmay László. Producer: Oláh Zsuzsa
A tartalomból: Hogyan kell ötösre felelni? — Üvegművész — Újra itthon — Kapd el Mardel! — Rögbi

19.15: Mini klip-mix (9')

19.25: Reklám

19.30: HÍRADÓ (29')

20.00: TELESPORT

20.05: Reklám, közlemények

20.15: Danny Kaye filmjeiből

Nyomoz a vőlegény
Amerikai film (1963 — FF — 96')
Írta: Bill Blatty. Fényképezte: Hal Mohr. Zene: Stu Philips. Rendező: Frank Tashlin
Ernie Klenk, a halkszavú és szorgos kishivatalnok végzetes hibát követ el: a maffiafőnöknek hitelkártyát ad ki. Mindent elkövet, hogy visszaszerezze a rossz kezekbe került kártyát, de nyomozásai, ügyeskedései és rögtönzései sorra balul ütnek ki. Közben közeleg rég várt esküvőjének napja...
Szereplők: Danny Kaye, Telly Savalas, Martha Hyer, Cara Williams
Magyar hangok: Zenthe Ferenc, Kristóf Tibor, Kiss Mari, Timár Éva
Magyar szöveg: Szalóky József
Szinkronrendező: Vajda István

21.50: Reklám

21.55: „MŰRÉSZ"
A Tv1 kulturális lapja
Böröcz András ceruzái (25')
Riporter: Váradi Júlia. Operatőr: Halla József, Stenszky Gyula. Gyártásvezető: Aranyi Tibor. Rendező: Lengyel Zsolt

22.20: Tény-képek
Társadalmi riport (45')
Szerkesztő: Pápai Judit. Műsorvezető: Rudi Zoltán. Gyártásvezető: Nyeste Péter. Rendező: Gábor Péter. Producer: Feuer András

23.05: KÉSŐ ESTI HÍRADÓ (5')

23.10: ZDF HÍRADÓ (20')

BÖRÖCZ András

Hang-kép mester tanácsai

A szobaantennák használhatóságáról

„Tévénkhez soha nem használtunk tetőantennát — írja egyik olvasónk. — Amíg fekete-fehér képernyős készülékünk volt, egyszerű szalagdipól volt kifeszítve a szobában és azzal is élvezhető képet kaptunk. Amióta azonban színes a tévénk, a szalagdipól használhatatlan. Vettünk hát egy »szupercsodának« hírelt szobaantennát, hátha az majd javít a helyzeten. Az eredmény lehangoló." Nagyon sok olvasótól idézhetnénk hasonló panaszos levelet... Mi hát az igazság a szobaantennák körül?

Használatuk sokkal egyszerűbbnek látszik a fekete-fehér készülékek, mint a színesek esetében. Ez utóbbiaknál ugyanis több olyan nagyfrekvenciás jelösszetevőt kell, méghozzá a kellő színvonalon felfogni, amelyre a fekete-fehér vételnél nincs szükség. A szobaantennákat olyan készülékekhez találták ki, amelyek használati helye az adóállomások közvetlen közelében, de legalábbis tíz kilométer sugarú körön belül van. Annak eldöntéséhez, hogy egy szobaantenna használhatóe vagy sem, számos más körülményt is mérlegelni kell. Ilyen például az adóállomás sugárzási teljesítménye, a vétel helyszínének „árnyékoltsága" és az optikai rálátás.

A szobaantennáknak — legyenek bármily speciálisak —, egy jelentős hátrányuk van a tetőantennákkal szemben: az, hogy beépített környezetben kell a szükséges jeleket magukba gyűjteniük. Nemcsak akkor gyenge az antennával felfogható jel, ha a tévé- vagy az URH-adó távol van, hanem akkor is, ha azok teljesítménye kicsiny.

Feltétlenül nagyobb a jelveszteség a vasbetonból, általában a fémhálós erősítéssel épített épületekben, mivel ezek elektromosan „leárnyékolják" a kívülről érkező nagyfrekvenciás jeleket — és ezáltal a szobaantennát is. Nagyvárosokban jelentősen rontja még vételi teljesítményüket a sokemeletes épületek körkörös árnyékoló hatása, és rontják a városi közlekedésben résztvevő járművek elektromos eszközeinek zavarjelei. Ilyen környezetben tehát a szobaantennák használata nem ajánlatos.

Csabai Dániel

GOLD-STAR A SZTÁR KFT.

— Egyéni műholdvevő, 99 csatornás, sztereó, 1,1 m-es parabolaantenna, 1,1 db fej, mágneses polárváltó. Ára: 38.900, — Ft.
— Hirschmann AM mikro szett 24 400, — Ft.
— Tévéantenna rendszerekhez kiegészítő egységek, fuba közösségi vevőberendezések.
— Színes tévé, vezeték nélküli csengő, riasztórendszerek kedvező áron.
— Viszonteladóknak további kedvezmény.
— Komplett szolgáltatásunk: tévéantenna — kaputelefon — riasztórendszerek telepítése.
Címünk: Bp. 1141 Zsálya u. 32.
Tel.: 183-5044
Üzlet: Zsálya u. 22.
„R-SAT A MINŐSÉGET CSAK EGYSZER KELL MEGFIZETNI!"

19.30 3SAT

MEIER. 1986-ban készült NSZK-film.
Meier, a tapétázó még a változás előtti Kelet-Berlinben él és konokul lohol a szerencse nyomában. Először egy nyugati örökséget „csinál" magának, aztán gondoskodik egy nyugat-berlini vízumról, majd világkörüli utazásra indul. Mivel barátai, ismerősei mind keleten élnek, ingázik ideoda, megragadva minden lehetőséget, melyek a szocializmus működéséből adódnak. Főszereplők: Rainer Grenkowitz, Nadja Engelbrecht, Alexander Hauff, Thomas Bestvater, Joachim Kemmer. Rendezte: Peter Timm.

23.05 PRO7

PIKNIK A SZIKLÁNÁL. 1975-ben készült ausztrál játékfilm.
1900. február 14-én Valentin napi kirándulást szerveznek egy magániskola leány tanulói számára a Hanging Rockhoz, a vulkanikus eredetű, különös formájú hegyhez. Négy lány elindul megmászni a sziklát, és többé nem látják őket, eltűntek. A kutatás eredménytelen és ráadásul az egyik tanárnőnek is nyoma vész. Egy héttel az eset után bukkannak rá az egyik lányra, eszméletlenül, sérülten, de élve...
Főszereplők: Rachel Roberts, Helen Morse, Vivien Gray. Rendezte: Peter Neir

„Végre ilyen is van Magyarországon!"
RÁNKI DEZSŐ

„Őszintén remélem, hogy a G3-nak legalább akkora sikere lesz, mint amilyet minősége alapján megérdemel."
KOCSIS ZOLTÁN

MUSICA
GOENCZY
BUDAPEST
KONCERTPIANÍNÓK - MARADANDÓ ÉRTÉK

LIGN-ART
HANGSZERKÉSZÍTŐ ÉS BELSŐÉPÍTÉSZETI Kft.
1102 Budapest X. Liget u. 16. • Tel.: 1575 128
Bösendorfer MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELET

OTP BANK
Az OTP letéti jegy 5, 10, 50, 100 ezer és 1 millió forint

KEDD OKTÓBER 1

12.00: Asztalimuzsika

12.53: Radioton-korongokról

12.58: Műsorismertetés

13.00: HÍREK. Időjárás

13.03: Popzene sztereóban

1. Bonanza Banzai egy.: Tánc (Bonanza Banzai egy.), 2. Szarka Sándor: Ébredj! (Ladánybene 27 egy.), 3. Várkonyi Mátyás—Miklós Tibor: Van erőd, hogy a Földet átöleld! (Sasvári Sándor), 4. Z'Zi Labor: Azért is: nem! (Anita), 5. Vinnai Péter: Fekete lány (Moho Sapiens egy.), 6. Laár András: A tengerész (Pa-Dö-Dö egy.), 7. P. Bognár—Nati Krisztián: Tűz! (Kentaur), 8. Szűcs A. Gábor—Fülöp Csaba: Szerelem tengerén (Szűcs Jutka és a Banda), 9. KFT egy.: Szépleány (Vénusz) (KFT egy.), 10. Latzin Norbert—Demjén Ferenc: Jöjj vissza vándor (Demjén Ferenc)

Szerkesztő: Buza Sándor

13.45: Időjárás- és vízállásjelentés

14.00: Nemcsak zene

A pódiumon: Leopold Stokowski

Lázár Eszter műsora

Km. Székhelyi József

Szerkesztő: Korányi Tamás. Rendező: Markovits Ferenc

14.30: Iránytű

Magazin világjáróknak és otthonülőknek

A falusi turizmus helyzetéről — A Tiszántúl református templomai. Várady József kétkötetes művéről — Magyar turistacsoport Litvániában — Képeslap Brüggéből

Szerkesztő-műsorvezető: Dénes Gábor. Riporter: Kiss Magdolna. Zenei munkatárs: Palásti Pál. Rendező: Kelemen László

15.00: HÍREK. Időjárás

15.03: Reklám

15.05: Csúcsforgalom

Zenei szerkesztő: Ruff Béla. Riporter: Petress István

Találkozóhely: Budafoki Autójavító Bp. XXII., Nagytétényi út 116.

Az adás idején hívható telefonszám: 138-8958 (bejelentés, műszaki tanácsadás); 138-8992 (közlekedési keresőszolgálat)

16.55: Reklám

16.58: Műsorismertetés

17.00: RÁDIÓMA

Telefonszámok: 138-8666 és 138-8777

Szerkesztő: Ördögh Csilla

A mikrofonnál: Albert Györgyi

17.00: HÍREK. Időjárás 17.03: RÁDIÓMA-MAGAZIN Közben: **17.50: A—B/CD.** Billy Joel Stormfront (Viharfront) című lemeze **18.10: Helykeresö** Szociálpolitikai magazin. Szerkesztő: Jónás István. Műsorvezető: Gulyás Erika. *Munka-börze — munkát kínálók és keresők telefonszáma: 138-8303, 1388-7200 és 138-7400. Szívességközvetítő és hozzászólások: 138-7973* Munkatársak: Hollós János, Mersva Sándor, P. Kiss Zsuzsa, Veres Emese, valamint meghívott és önkéntes vendégek

19.00: HÍREK. Időjárás

19.03: Táncházi muzsika

Zselyk környéki táncok

Km.: a nagysajói zkr

Szerkesztő: Dévai János

19.30: Pop-regiszter

Fiataloknak! — kívánságműsor

Szerk.-műsorvezető: Komjáthy György

20.00: A véges végtelen

Katedrális evolúció

Vekerdi László előadása

Szerkesztő: Herczeg János

(Ism. hétfő, B. 23.00)

20.30: Visszajátszás

Találkozás-történetek. Összeszedjük a gyerekeket. A Szocio-műhely dokumentumösszeállítása

Szerk.-riporter: Molnár Tamás (ism.)

Levélcím: 1800 Bp. Magyar Rádió, Visszajátszás

21.00: HÍREK. Időjárás

21.03: Birkózó mészárosok

Gelléri Andor Endre novellája. Felolvassa: Szabó Sándor. Szerkesztő: Filippinyi Éva. Rendező: Balogh Gábor

21.20: Nótakedvelőknek

Pablo de Sarasate szerzeményeiből — Huber Gyula nótáiból — Szövegét írta Egerszegi Géza — Népszínműdalok — Emlékezés Pete Lajosra

Leszler József összeállítása. Km. Várnagy Katalin

22.20: Műfordítva

Sötényű csillagok

Beszélgetés Mandelstam összegyűjtött verseiről — Szilágyi Ákossal

Szerkesztő-riporter: Ördögh Csilla

23.00: HÍREK. Időjárás

23.03: Sporthíradó

Szerkesztő: Radnóti László

23.10: A magyar rock archívuma

Generál show '76

A Generál együttes koncertje a Fővárosi Művelődési Központban (1976)

Szerkesztő: Herskovits Iván

0.15: Magyar és idegen nyelvű vízjelző szolgálat

(Csak középhullámon)

0.15—4.20: Éjfél után

A mikrofonnál: Zelki János

Az adás idején hívható szám: 138-8555

Zenei szerkesztő: Buza Sándor. Bemondó: Bérczy Krisztina. Felelős szerkesztő: Rangos Katalin

Óránként: HÍREK. Időjárás

3.05—3.30: Nótamuzsika

Kettős jegyességben

Sári László izig-vérig irodalmár. Ha nem keltenék zavart a szavak rendjében, legszívesebben ezt írnám: kívül-belül sugárzik róla s belőle a literátusság. És nem úgy megszállottja élethivatásának, ahogyan egy-egy pályatárs — tudósi elvonultságban imamalmát pörgetve a rejtélyesnek mondott, noha egyszerűen működő belső tengely körül —, hanem pontosan tudva helyét az életben. Negyedik évtizedét kezdte nemrégiben, s immár több mint húsz éve a rádiózáshoz köti a kettős jegyesség.

A Rádiószínház dramaturgja. Egyszemélyes műhelyéből tíz éve kerülnek ki finom érzékkel hangokra igazított drámák. (Előtte, már egyetemista korától, az ifjúsági osztály munkatársaként szerzett jártasságot a mikrofonok-magnók világában.) Magyar—tibeti szakon diplomázott, s bár ez a tény igen csábítóan kínál poén-lehetőségeket, ezúttal kihagyjuk a „magas labdát". S ha mégsem teljesen, annak jó oka van. Gyakorta fordul a keleti kultúra valóban ember-gyökerű hagyományaihoz, néha „csak úgy" megmeríteni bennük, feltöltődni általuk, máskor viszont az ottani világi irodalomnak a buddhizmustól természetszerűen áthatott művei közül választ „munkadarabot". Mint például 1988-ban, amikor — ismeretei szerint Európában elsőként — egy kínai történelmi operát dolgoztak át alkotótársaival, Zalán Tibor íróval és Gothár Péter rendezővel hangjátékká.

Füzesi István

B. 13.00

BARTÓK

KEDD

6.00: Muzsikáló reggel

— A zene világnapján

A zenei kínálatból: Minatürök a gregoriántól napjainkig — Barokk versenyművek — Klasszikus kamarazene az Erdődy családnak — Albert Schweitzer Bach-felvételeiből — Amerikai rézfúvósegyüttesek felvételeiből — Kedvencek itthon és külföldön — Richard Strauss zongorázik és vezényel — Magyar előadóművészek felvételeiből — Világhírű magyar karmesterek Bartók-műveket vezényelnek — Kodály: Marosszéki táncok

Műsorvezető: Sediánszky János. Bemondó: Schaefer Andrea. Szerkesztő: Vass M. Katalin

6.00, 6.30, 7.00, 7.30, 8.00: Hírek. Időjárás, kulturális ajánlatok. 7.45: Reklám

9.00: Műsorismertetés

Kb. 9.05: Mai programok

9.10: A kamarazene kedvelőinek

Az Olasz Vonósnégyes felvételeiből

1. Haydn: D-dúr vonósnégyes (A pacsirta) op. 64. No. 5., 2. Verdi: e-moll vonósnégyes, 3. Dvorák: F-dúr (Néger) vonósnégyes

Szerkesztő: Magyar Kornél

10.20: A magyar nyelv századai

Révai Miklós nyelvtudománya

Írta és összeállította: Szilágyi Ferenc. Km. Mécs Károly. Szerkesztő: Kőrösi Zoltán. Rendező: Dobai Vilmos

10.35: Freedom

Hajnóczy Péter novellája. Felolvassa: Papp János. Szerkesztő: Filippinyi Éva. Rendező: Balogh Gábor

10.49: Smetana operáiból

1. A titok — nyitány, 2. A csók — Pacsirtadal, 3. Dalibor — Dalibor áriája, I. felv., 4. A két özvegy — polka, 5. Az ördögfal — Vok áriája, III. felv., 6. Az eladott menyasszony — a III. felv. fináléja

11.20: Zenekari muzsika

1. Händel: Tüzijáték — szvit (St. Martin-in-the-Fields Kamrazkr, vez. Neville Marriner) (18 p), 2. Spohr: Versenymű hárfára, hegedűre és zenekarra (Susanna Mildonian, Ruggiero Ricci és a Luxemburgi Rádió szimf. zkra, vez. Louis de Froment) (22 p), 3. Bizet: Szimfónia (New York-i Filharm. Zkr, vez. Leonard Bernstein)

12.00: HÍREK. Időjárás

12.03—12.05: Műsorismertetés

12.34: Új fúvóslemezeinkből

A II. Francia Légierő zenekara játszik

Vezényel: Pierre Vincent

13.00: Li Sang-jin, avagy búcsúzni nehéz

Csen Ceng-kuo kínai történelmi operájának szövegét rádióra írta: Zalán Tibor — 1–2. rész

Fordította: Hszü Csiang és Benedek István Gábor.

Li Sang-jin — Balkay Géza, Linhu Hanjü — Szirtes Ági, Vang Hua-sze — Eszenyi Enikő, Vang Mao-jüan — Helyey László. A többi szerepben: Hollósi Frigyes, Kaszás Attila, Kari György, Kováts Adél, Szacsvay László, Máté Gábor, Hegyi Barbara, Haas Péter, Bíró Rudolf, Orbán György

Zene: Selmeczi György. Dramaturg: Sári László. Rendező: Gothár Péter (1988) *(Cikk az oldal alján)*

14.19: Éneklő Ifjúság

A Debreceni Református Kollégium gimnáziumának vegyeskara énekel, vez. Berkesi Sándor, orgonán km. Karasszon Dezső

14.30: Hegyek alján

Részletek d'Albert operájából. Km.: Carmen Anhorn, Angela Feeney, Maria Janina Hake, Marton Éva, Anne Gjevang, René Kollo, Norbert Orth, Bodo Brinkmann, Kurt Moll, Bernd Weikl, a Müncheni Rádió ének- és zkra, vez. Marek Janowski

15.22: Jörg Remy gitárhangversenye

1. Bach: e-moll szvit BWV 996. (17 p), 2. Paganini: A-dúr (Nagy) szonáta (20 p), 3. Takemicu: Levelek (10 p), 4. Albeniz: Spanyol szvit (24 p), Ráadások: Paganini: a) e-moll szonáta (5 p), b) A-dúr szonáta (4 p) (hgf.)

16.00: HÍREK. Időjárás 16.03—16.05: Műsorismertetés

16.48: Szimfonikus zene

1. Bartók: III. zongoraverseny (Kocsis Zoltán és a Budapesti Fesztiválzkr, vez. Fischer Iván) (23 p), 2. Liszt: Dante szimfónia (Kincses Veronika — ének, az MR énekkara és szimf. zkra, vez. Lehel György) (49 p)

18.00: V materinskom jazyku

Szlovák nyelvű nemzetiségi műsor Szegedről. Szerkesztő: Marga Mária

18.20: În limba maternă

Román nyelvű nemzetiségi műsor Szegedről. Szerkesztő: Stefan Crâsta

18.40: Na maternjem jeziku

Horvát és szerb nyelvű nemzetiségi műsor Pécsről. Szerkesztő: Milenko Radic

19.00: HÍREK. Időjárás

19.03: Műsorismertetés

19.05: In der Muttersprache

Német nyelvű nemzetiségi műsor Pécsről. Szerkesztő: Robert Stein

19.25: A ZENE VILÁGNAPJA

Bevezeti Yehudi Menuhin

19.35: Budapesti Zenei Hetek

Kapcsoljuk a Zeneakadémia nagytermét **Hangverseny Szokolay Sándor műveiből,60. születésnapja tiszteletére**

A Magyar Állami Hangversenyzenekar játszik, vez. Oberfrank Géza. Km.: Pászthy Júlia, Berczelly István — ének, Szokolay Balázs — zongora, Ruppert István — orgona és a Magyar Állami Énekkar (karigazgató: Antal Mátyás)

1. Sinfonia Romana per archi op. 116. — *bemutató*, 2. Deploration (concerto da requiem, François Poulenc emlékére) op. 25., 3. Concerto zenekarra op. 84.

Kb. 20.20—20.40: Hangversenyszünet Beszélgetések A zene világnapján. Műsorvezető: Meixner Mihály

(Cikk a 2. oldalon)

Kb. 21.30: Bemutatjuk új opera- és dalfelvételeinket

Farkas Rose-Marie énekel. Km.: Kálmándy Mihály és az MR szimf. zkra, vez. Oberfrank Géza. Beszélgetőtárs: Tótfalusi András. Szerkesztő: Lázár Eszter és Varga F. István

Kb. 22.30: Hangszerszólók

22.50: Romantikus muzsika

1. Sibelius: Az okeanidák — szimfonikus költemény (Londoni Szimf. Zkr, vez. Doráti Antal) (11 p), 2. Grieg: I. szimfónia (Bergeni Szimf. Zkr, vez. Karsten Andersen) (38 p)

23.40: A Nemzetközi Rádióegyetem műsorából

Budapestről New York-ig, a mítoszokig a pszichikumon át: az egyik legismertebb magyar tudós — Róheim Géza. Összefoglaló a születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi konferenciáról.

Szerkesztő: Sipos Júlia

24.00: HÍREK. Időjárás

0.10: Évszázadok muzsikája

1. Lassus: V. bűnbánati zsoltár, 2. Bach: G-dúr szonáta BWV 1019., 3. Mozart: g-moll zongoranégyes K. 478., 4. Két Mendelssohn-motetta, 5. Ravel: a-moll trió

Szerkesztő: Osváth Zoltán

2.00: Szózat

...tétbe helyezhetők, díjtalanul

BANK

VÁR 14 FOK
MŰHELYGALÉRIA

H–1012 BUDAPEST VÁRFOK U. 14.

☎: (361) 115-21-65

BODÓCZKY ISTVÁN
BÖRÖCZ ANDRÁS
BUKTA IMRE
EL KAZOVSZKIJ
GERBER PÁL
KONCZ ANDRÁS
REGŐS ISTVÁN
SZEMETHY IMRE
SZIRTES JÁNOS
SZOTYORY LÁSZLÓ
ÚJHÁZI PÉTER

Kortárs magyar képzőművészeti alkotások bemutatása és értékesítése

BŌRŌCZ András

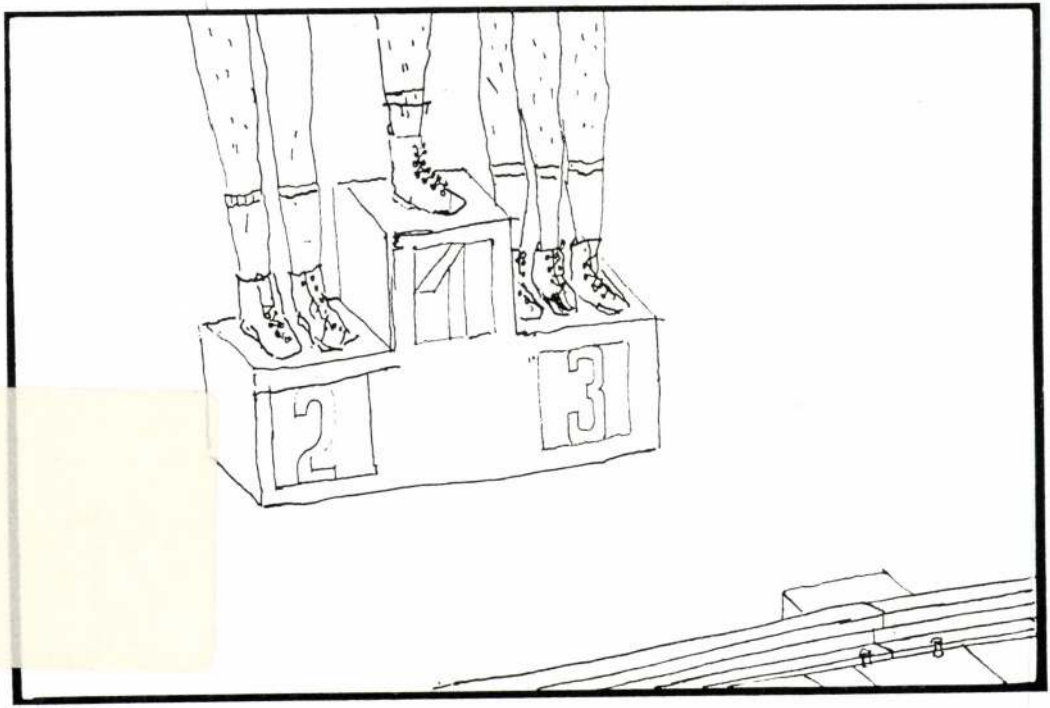
2
3

A székesfehérvári
István Király Múzeum

meghívja Önt

BÖRÖCZ ANDRÁS
kiállítására,

amely 1991. szeptember 7-én, szombaton
délelőtt fél 12 órakor

nyílik

az István Király Múzeumban
(Székesfehérvár, Gagarin tér 3.)

Megtekinthető: október 12-ig
hétfő kivételével
naponta 10-18 óráig

Fk.: Kovács Péter

István Király Múzeum
8000 Székesfehérvár
Gagarin tér 3.

DÍJELŐLEGES

Timár Árpád
művészettörténész

Budapest IX.,
Üllöi út 119.
1091

Böröcz András

Lakcím: Budapest, Ráth György utca 8. II/3. 1123 Telefon: 428-491

Önálló kiállítások:

1983 Városi Galéria, Porvoo (Gábor Áronnal, Czakó Máriával és G. Heller Zsuzsával)
Magyar Kulturális Intézet, Helsinki (az előbbiekkel)
Vajda Lajos Stúdió, Szentendre (Révész Lászlóval)
1984 Magyar Építőművészek Szövetségének Kiállítóterme, Budapest (Révész Lászlóval és Roskó Gáborral)
Fiatal Művészek Klubja, Budapest (Révész Lászlóval)
Mercer Union Gallery, Toronto, Kanada (Révész Lászlóval)
1985 Egyetemi Kiállító Központ, Ann Arbor, USA (Révész Lászlóval)
Stúdió Galéria, Budapest
Hanglemez, Városligeti Műjégpálya, Budapest (Koncz Andrással és Révész Lászlóval)
Helikon Galéria, Budapest
Magyar Kulturális Intézet, Helsinki
1986 Madison Gallery, Toronto (Erdély Miklóssal és Révész Lászlóval)
Annelo Galéria, Porvoo (Révész Lászlóval)
Ariel Gallery, New York (Németh Gézával és Révész Lászlóval)

Csoportos kiállítások:

1978 Szén és szénrajz (Az INDIGO csoport kiállítása), Marczibányi téri Ifjúsági Ház, Budapest
1979 Festmény (INDIGO), MOM Művelődési Ház, Budapest
Művészkijárat (INDIGO), MOM Művelődési Ház, Budapest
1980 Arborétum (INDIGO), Kertészeti Egyetem, Budapest
Életrajz (INDIGO), Fiatal Művészek Klubja, Budapest
Aquarell (INDIGO), Bercsényi Kollégium, Budapest
Papír (INDIGO), Csepeli Papírgyár, Budapest
1981 Kemény és lágy – Tendenciák VI. (Az INDIGO közös műve a kiállításon), Óbuda Galéria, Budapest
Legszebb nyári élményem (INDIGO), Postás Művelődési Központ, Budapest
1982 I. Országos Rajzbiennálé, Nógrádi Sándor Múzeum, Salgótarján
1983 Film/Művészet, Budapest Kiállítóterem, Budapest
Csont és bőr, Vajda Lajos Stúdió, Szentendre
Mai magyar grafika és rajzművészet, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
Táj/Landscape, Pécsi Galéria, Pécs
Az INDIGO csoport rajzkurzusának kiállítása, Szépművészeti Múzeum, Budapest
1983–85 A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának kiállításai
1984 Rajz/Drawing, Pécsi Galéria és a Budapest Galéria Kiállítóháza, Pécs
1985 4. Biennale der Europaischen Grafik, Staatliche Kunsthalle, Baden-Baden
1985 18 artists from Hungary, Third eye Centre, Glasgow
1986 Mai magyar szobrászat, Toronto–Banff–Montreal Idézőjelben, Csók István Képtár, Székesfehérvár

1956 január 5-én született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskola Festő Szakán folytatott tanulmányokat.
1981–1982 között művészképzőbe járt.
1976 -tól részt vett az Erdély Miklós által vezetett „Fantáziafejlesztő Gyakorlat"-on, amely
1978–1984 -ig „Interdiszciplináris Gondolkodás" (INDIGO) néven működött tovább.
1982 óta a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja.
1983 -ban a Stúdió '83 kiállításon Nívódíjat kapott.
1983–1986 -ban Derkovits-ösztöndíjas.
Több filmet készített, képzőművész és performance-művész.

A kiállított művek jegyzéke:

1. **New York-i vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 38 × 50 cm; 28 × 35 cm; 22 × 28 cm; 23 × 15 cm
2. **Torontói vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 22 × 28 cm; 23 × 15 cm; 38 × 50 cm
3. **Brooklyni vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 22 × 28 cm; 23 × 15 cm; 38 × 50 cm
4. **Old Orchard Beach-i vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 22 × 28 cm; 23 × 15 cm; 38 × 50 cm

AndrásBöröcz

Address:

Budapest, Ráth György u. 8. II/3. 1123.
Phone: 428-491

1956 Born on 5 January in Budapest
Studied at the Academy of Fine Arts
1981–1982 Attended a master-course
From **1976** he took part in the Phantasy Development Practice headed by Miklós Erdély.
1974–1978 the project was called Interdisciplinary Thinking (INDIGO).
1982 Member of the Young Artists' Studio
1983 Prize of Studio '83
1983–1986 Holder of the Derkovits scholarship
Made several films, sculptor, performance-artist

Individual exhibitions

1983 City Gallery, Porvoo (together with Áron Gábor, Mária Czakó and Zsuzsa G. Heller)
Hungarian Cultural Institute, Helsinki (together with the above mentioned artists)
Vajda Lajos Studio, Szentendre (together with László Révész)
1984 Gallery of the Hungarian Architects' Association, Budapest (together with László Révész and Gábor Roskó)
Young Artists' Club, Budapest (together with László Révész)
Mercer Union Gallery, Toronto, Canada (together with László Révész)
1985 University Exhibition Centre, Ann Arbor, USA (together with László Révész)
Studio Gallery, Budapest
"Record", Városliget Skating Ring, Budapest (together with András Koncz and László Révész)
Helikon Gallery, Budapest
Hungarian Cultural Institute, Helsinki
1986 Madison Gallery, Toronto (together with Miklós Erdély and László Révész)
Annelo Gallery, Porvoo (together with László Révész)
Ariel Gallery, New York (together with Géza Németh and László Révész)

Group exhibitions

1978 "Charcoal and charcoal drawing" (The INDIGO Group's exhibition)
Marczibányi Square Youth House, Budapest
1979 "Painting" (INDIGO)
MOM Cultural House, Budapest
"Artists' exit" (INDIGO)
MOM Cultural House, Budapest
1980 "Arboretum" (INDIGO)
University of Horticulture, Budapest
"Biography" (INDIGO)
Young Artists' Club, Budapest
"Aquarelle" (INDIGO)
Bercsényi Youth Hostel, Budapest
"Paper" (INDIGO)
Csepel Paper-mill, Budapest
1981 "Hard and soft – Tendencies VI" (INDIGO's joint work at the exhibition)
Óbuda Gallery, Budapest
"My best summer experience" (INDIGO)
Cultural Centre of the Hungarian Post, Budapest
1982 "Stamps, sketches of memorial stamps"
Fészek Gallery, Budapest
First Hungarian Drawing Biennial, Nógrádi Sándor Museum, Salgótarján
Studio '82 (Exhibition of the Young Artists' Studio)
Palace of Exhibitions, Budapest
1983 "Film/Art", Budapest Gallery, Budapest
"Bone and skin", Vajda Lajos Studio, Szentendre
"Contemporary Hungarian graphics and drawing"
Hungarian National Gallery, Budapest
First Szeged Panel Painting Biennial, Móra Ferenc Museum and the Youth House, Szeged
"Landscape", Pécs Gallery, Pécs
Studio '83/2 (Exhibition of the Young Artists' Studio"
Ernst Museum, Budapest
Exhibition of the INDIGO Group's drawing course
Museum of Fine Arts, Budapest
1984 "Radnóti" (Exhibition of the Petőfi Literary Museum's competition),
Petőfi Literary Museum, Budapest
"Drawing", Pécs Gallery and the Exhibition House of the Budapest Gallery, Pécs
1985 4. Biennale des Europaischen Grafik
Staatliche Kunsthalle, Baden-Baden
Studio '85 (Exhibition of the Young Artists' Studio), Ernst Museum, Budapest
Selection from the Szombathely Gallery's contemporary collection,
Szombathely Gallery, Szombathely
18 artists from Hungary, Third Eye Centre, Glasgow
1986 Contemporary Hungarian Sculpture, Toronto–Banff–Montreal
In quotation marks, Csók István Gallery, Székesfehérvár

András Böröcz:
The captive chimney sweeper, 1985

Böröcz András:
Fogoly kéményseprő, 1985

Catalogue

1. **New York Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 38 × 50 cm, 28 × 35 cm, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm
2. **Toronto Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm, 38 × 50 cm
3. **Brooklyn Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm, 38 × 50 cm
4. **Longuell Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm, 38 × 50 cm
5. **Chess-tower,** 1987
terracotta, chess
6. **Chess-bottle** No. 1–2, 1987
glass, chess

7 MŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA
BAKOS ILDIKÓ, BÖRÖCZ ANDRÁS, EL KAZOVSZKIJ, EF ZÁMBÓ ISTVÁN, SZŰTS MIKLÓS, VÁLI DEZSŐ, VOJNICH ERZSÉBET
ERNST MÚZEUM, 1987. ÁPRILIS 29–MÁJUS 24.

SEVEN ARTISTS' EXHIBITION
ILDIKÓ BAKOS, ANDRÁS BÖRÖCZ, EL KAZOVSZKIJ, ISTVÁN EF ZÁMBÓ, MIKLÓS SZŰTS, DEZSŐ VÁLI, ERZSÉBET VOJNICH
ERNST MUSEUM, 29 APRIL–24 MAY 1987

Böröcz András

Lakcím: Budapest, Ráth György utca 8. II/3. 1123 Telefon: 428-491

Önálló kiállítások:

1983 Városi Galéria, Porvoo (Gábor Áronnal, Czakó Máriával és G. Heller Zsuzsával)
Magyar Kulturális Intézet, Helsinki (az előbbiekkel)
Vajda Lajos Stúdió, Szentendre (Révész Lászlóval)
1984 Magyar Építőművészek Szövetségének Kiállítóterme, Budapest (Révész Lászlóval és Roskó Gáborral)
Fiatal Művészek Klubja, Budapest (Révész Lászlóval)
Mercer Union Gallery, Toronto, Kanada (Révész Lászlóval)
1985 Egyetemi Kiállító Központ, Ann Arbor, USA (Révész Lászlóval)
Stúdió Galéria, Budapest
Hanglemez, Városligeti Műjégpálya, Budapest (Koncz Andrással és Révész Lászlóval)
Helikon Galéria, Budapest
Magyar Kulturális Intézet, Helsinki
1986 Madison Gallery, Toronto (Erdély Miklóssal és Révész Lászlóval)
Annelo Galéria, Porvoo (Révész Lászlóval)
Ariel Gallery, New York (Németh Gézával és Révész Lászlóval)

Csoportos kiállítások:

1978 Szén és szénrajz (Az INDIGO csoport kiállítása), Marczibányi téri Ifjúsági Ház, Budapest
1979 Festmény (INDIGO), MOM Művelődési Ház, Budapest
Művészkijárat (INDIGO), MOM Művelődési Ház, Budapest
1980 Arborétum (INDIGO), Kertészeti Egyetem, Budapest
Életrajz (INDIGO), Fiatal Művészek Klubja, Budapest
Aquarell (INDIGO), Bercsényi Kollégium, Budapest
Papír (INDIGO), Csepeli Papírgyár, Budapest
1981 Kemény és lágy – Tendenciák VI. (Az INDIGO közös műve a kiállításon), Óbuda Galéria, Budapest
Legszebb nyári élményem (INDIGO), Postás Művelődési Központ, Budapest
1982 I. Országos Rajzbiennálé, Nógrádi Sándor Múzeum, Salgótarján
1983 Film/Művészet, Budapest Kiállítóterem, Budapest
Csont és bőr, Vajda Lajos Stúdió, Szentendre
Mai magyar grafika és rajzművészet, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
Táj/Landscape, Pécsi Galéria, Pécs
Az INDIGO csoport rajzkurzusának kiállítása, Szépművészeti Múzeum, Budapest
1983–85 A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának kiállításai
1984 Rajz/Drawing, Pécsi Galéria és a Budapest Galéria Kiállítóháza, Pécs
1985 4. Biennale der Europaischen Grafik, Staatliche Kunsthalle, Baden-Baden
1985 18 artists from Hungary, Third eye Centre, Glasgow
1986 Mai magyar szobrászat, Toronto–Banff–Montreal Idézőjelben, Csók István Képtár, Székesfehérvár

1956 január 5-én született Budapesten. A Képzőművészeti Főiskola Festő Szakán folytatott tanulmányokat.
1981–1982 között művészképzőbe járt.
1976 -tól részt vett az Erdély Miklós által vezetett „Fantáziafejlesztő Gyakorlat"-on, amely
1978–1984 -ig „Interdiszciplináris Gondolkodás" (INDIGO) néven működött tovább.
1982 óta a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának tagja.
1983 -ban a Stúdió '83 kiállításon Nívódíjat kapott.
1983–1986 -ban Derkovits-ösztöndíjas.
Több filmet készített, képzőművész és performance-művész.

A kiállított művek jegyzéke:

1. **New York-i vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 38 × 50 cm; 28 × 35 cm; 22 × 28 cm; 23 × 15 cm
2. **Torontói vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 22 × 28 cm; 23 × 15 cm; 38 × 50 cm
3. **Brooklyni vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 22 × 28 cm; 23 × 15 cm; 38 × 50 cm
4. **Old Orchard Beach-i vázlatok** I–XV., 1987
vegyes technika, 22 × 28 cm; 23 × 15 cm; 38 × 50 cm

AndrásBöröcz

Address:

Budapest, Ráth György u. 8. II/3. 1123.
Phone: 428-491

1956 Born on 5 January in Budapest
Studied at the Academy of Fine Arts
1981–1982 Attended a master-course
From **1976** he took part in the Phantasy Development Practice headed by Miklós Erdély.
1974–1978 the project was called Interdisciplinary Thinking (INDIGO).
1982 Member of the Young Artists' Studio
1983 Prize of Studio '83
1983–1986 Holder of the Derkovits scholarship
Made several films, sculptor, performance-artist

Individual exhibitions

1983 City Gallery, Porvoo (together with Áron Gábor, Mária Czakó and Zsuzsa G. Heller)
Hungarian Cultural Institute, Helsinki (together with the above mentioned artists)
Vajda Lajos Studio, Szentendre (together with László Révész)
1984 Gallery of the Hungarian Architects' Association, Budapest (together with László Révész and Gábor Roskó)
Young Artists' Club, Budapest (together with László Révész)
Mercer Union Gallery, Toronto, Canada (together with László Révész)
1985 University Exhibition Centre, Ann Arbor, USA (together with László Révész)
Studio Gallery, Budapest
"Record", Városliget Skating Ring, Budapest (together with András Koncz and László Révész)
Helikon Gallery, Budapest
Hungarian Cultural Institute, Helsinki
1986 Madison Gallery, Toronto (together with Miklós Erdély and László Révész)
Annelo Gallery, Porvoo (together with László Révész)
Ariel Gallery, New York (together with Géza Németh and László Révész)

Group exhibitions

1978 "Charcoal and charcoal drawing" (The INDIGO Group's exhibition)
Marczibányi Square Youth House, Budapest
1979 "Painting" (INDIGO)
MOM Cultural House, Budapest
"Artists' exit" (INDIGO)
MOM Cultural House, Budapest
1980 "Arboretum" (INDIGO)
University of Horticulture, Budapest
"Biography" (INDIGO)
Young Artists' Club, Budapest
"Aquarelle" (INDIGO)
Bercsényi Youth Hostel, Budapest
"Paper" (INDIGO)
Csepel Paper-mill, Budapest
1981 "Hard and soft – Tendencies VI" (INDIGO's joint work at the exhibition)
Óbuda Gallery, Budapest
"My best summer experience" (INDIGO)
Cultural Centre of the Hungarian Post, Budapest
1982 "Stamps, sketches of memorial stamps"
Fészek Gallery, Budapest
First Hungarian Drawing Biennial, Nógrádi Sándor Museum, Salgótarján
Studio '82 (Exhibition of the Young Artists' Studio)
Palace of Exhibitions, Budapest
1983 "Film/Art", Budapest Gallery, Budapest
"Bone and skin", Vajda Lajos Studio, Szentendre
"Contemporary Hungarian graphics and drawing"
Hungarian National Gallery, Budapest
First Szeged Panel Painting Biennial, Móra Ferenc Museum and the Youth House, Szeged
"Landscape", Pécs Gallery, Pécs
Studio '83/2 (Exhibition of the Young Artists' Studio"
Ernst Museum, Budapest
Exhibition of the INDIGO Group's drawing course
Museum of Fine Arts, Budapest
1984 "Radnóti" (Exhibition of the Petőfi Literary Museum's competition),
Petőfi Literary Museum, Budapest
"Drawing", Pécs Gallery and the Exhibition House of the Budapest Gallery, Pécs
1985 4. Biennale des Europaischen Grafik
Staatliche Kunsthalle, Baden-Baden
Studio '85 (Exhibition of the Young Artists' Studio), Ernst Museum, Budapest
Selection from the Szombathely Gallery's contemporary collection,
Szombathely Gallery, Szombathely
18 artists from Hungary, Third Eye Centre, Glasgow
1986 Contemporary Hungarian Sculpture, Toronto–Banff–Montreal
In quotation marks, Csók István Gallery, Székesfehérvár

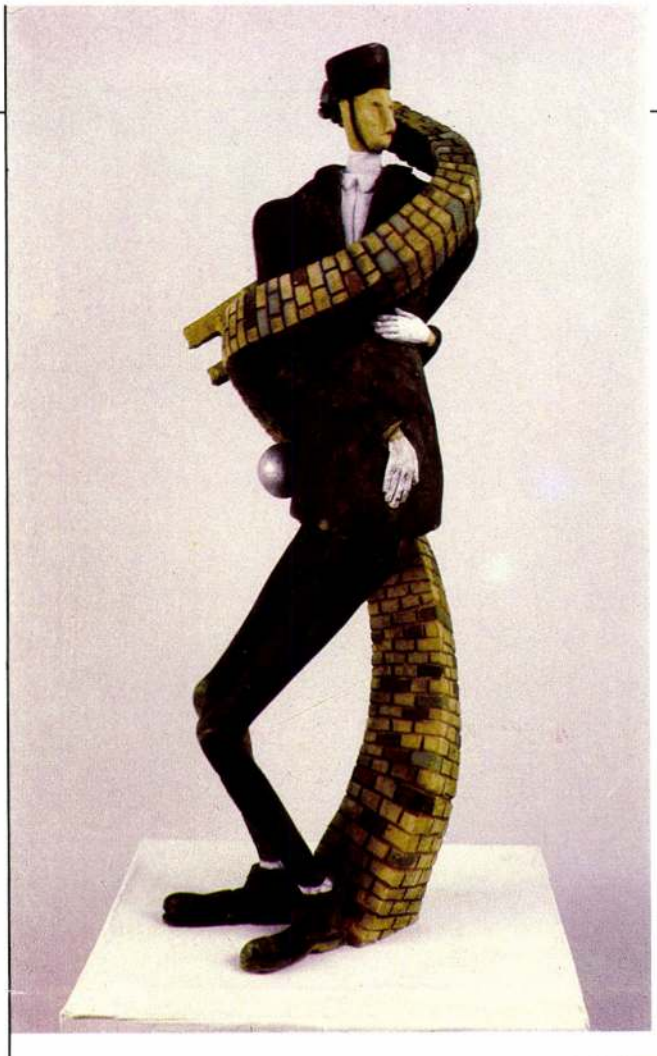

András Böröcz:
The captive chimney sweeper, 1985

Böröcz András:
Fogoly kéményseprő, 1985

Catalogue

1. **New York Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 38 × 50 cm, 28 × 35 cm, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm
2. **Toronto Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm, 38 × 50 cm
3. **Brooklyn Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm, 38 × 50 cm
4. **Longueil Sketches** No. 1–15, 1987
mixed media, 22 × 28 cm, 23 × 15 cm, 38 × 50 cm
5. **Chess-tower,** 1987
terracotta, chess
6. **Chess-bottle** No. 1–2, 1987
glass, chess

BÖRÖCZ Andrá

Dokumentk 8.-on

Művtört.Ért. 1989 1-4 181.

BÖRÖCZ ANDRÁS

TIMÁR Katalin: Szobrok kenyérből : Budapesti beszélgetés Böröcz Andrással. = Magyar Narancs, III. évf. 10.sz. 1991 május 16. 11. p.

BÖRÖCZ András

VADAS József: Kétszemélyes muzeum : A fehérvári Uj Magyar Képtár. - Mozgó Világ, 1991. 6.sz. 114.

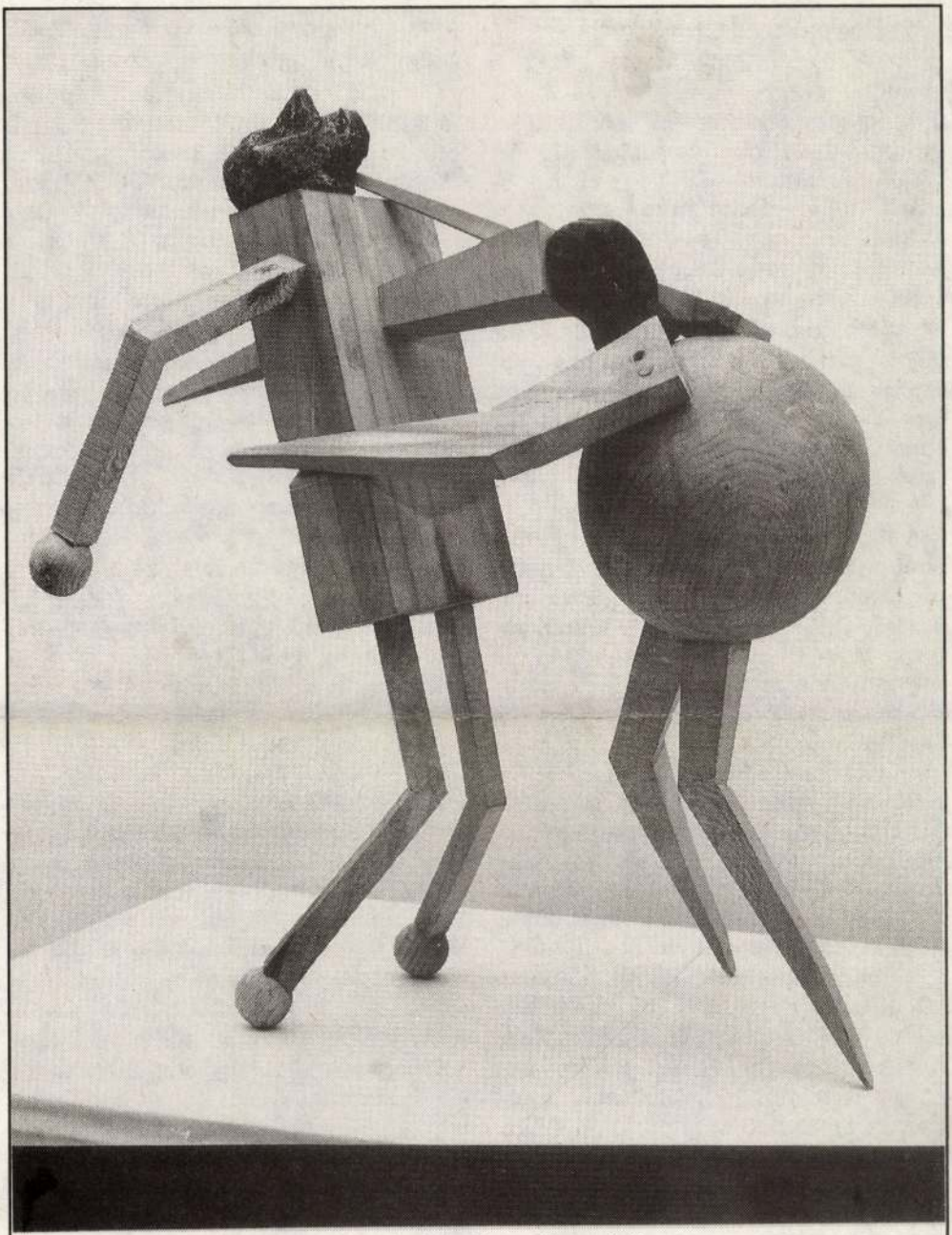

Böröcz András: Platon-illusztráció

Hogyan rendezzünk kortárs múzeumot?

Az itt látható munkák tehát nem állami támogatással kerültek az István Király Múzeum tulajdonába. Majdhogynem annak ellenére. A művek alatti kis cédulán a címek mellett az is olvasható, hogy melyik mikor és milyen módon jutott a gyűjteménybe. A többség saját vásárlás, illetve a művész ajándéka. A Művészeti Alap nevét egyetlen címkén sem láttam, ugyancsak viszonylag szerény arányt képviselnek a Művelődési Minisztériumtól kapott vagy átvett művek. Ezek többsége is az utóbbi évekből való, amikor a pártállami bürokrácia már megszüntette felügyeletét a kultúrában, és az értékrend többékevésbé szabadon érvényesülhetett.

A néző természetesen nem tud erről a fordulatról, a muzeológusi etikáról sem; őt valami más bűvöli el: a rendezés. (Szándékosan nem mondom azt, hogy a koncepció, mert Kovalovszky Márta kis múzeumtörténetet kanyarintott, amelynek gépiratát a látogató kézbe veheti, és ahhoz egyáltalán nem illik ez a szakkifejezés.) Szándékot vagy törekvést mondanék ezért, amely abban mutatkozik meg, hogy a két muzeológus személyiségükhöz és a helyhez egyaránt illő műfajt választott. (Hasonlattal élve: nem monográfiát, hanem esszét írtak.) Művészetet szerető gyűjtőként és művészethez értő profiként csoportosítva a műveket. Hogy miközben nézzük és látjuk, elsősorban élvezni tudjuk őket.

Bő két évtizedet fog át a kiállítás. A hatvanas évek derekától a nyolcvanas évek végéig. Időrendben haladunk, mégsem az időrend dominál. Minden terem egy-egy életérzést, művészeti magatartást reprezentál. Nem stílust tehát. A Kovalovszky–Kovács kettős tartózkodik a stiláris fejlődésmenettől, amelynek az a buktatója, hogy így az egyidejű jelenségeket szét kell választania; ugyanakkor kerüli a csoportokat is, amelyek nem feltétlenül fedik a szellemi rokonságot. (A személyi vonzalmak és ellenszenvek ezen a pályán sem ismeretlenek.) Annál nagyobb hangsúlyt kap a maguk egyénisége, mögötte persze: tudásuk, műveltségük. Hiszen ez vezette őket előbb a vásárláskor, majd a képtár megrendezésének munkájában.

Az Új Magyar Képtárra az Európai Iskola néhány vezető egyéniségének *(Korniss Dezső, Vajda Júlia, Gedő Ilka)* néhány hangulatos műve készíti elő a látogatót. Az első teremben a hatvanas évtized immár legendás alakjainak *(Kondor Béla, Keserü Ilona, Lakner László, Konkoly Gyula)* művei; a másodikban a konceptualisták *(Erdély Miklós, Hajas Tibor)*, majd a népi groteszk művelői, azután következnek az úgynevezett határesetek – a képző- és az iparművészet elemeit vegyítő darabok; a sort az újgeometria festői művelői zárják, mondanám, de még a folyosón is látható jó néhány munka. Ez a hevenyészett felsorolás és jellemzés azt mutatja, hogy az Új Magyar Képtár problematikaközpontú. Minden egysége (helyisége, azon belül műtárgyegyüttese) egy-egy hangulatot, életérzést, művészetfelfogást szuggerál. Hogy példát mondjak: nem Keserüt, Konkolyt és Kondort mutatja be, hanem egymásra hangolódó és így egymás hitelét erősítő műveikkel azt, hogy tragikus látomásokat érlelt bennük a kor. Nem kevésbé élvezetes a *Vajda Lajos Stúdió* és a *Bukta Imre*-féle ősfolklór szembesítése a transzavantgárd néhány groteszk felfogású képviselőjének *(Böröcz András, Mazzag István)* jelenlétében. De nem szeretném – mert csak poénok nélkül tudnám – leírni a látványt; inkább e világos tagolás ellenére is nyilvánvaló egységet hangsúlyoznám. Azt, hogy a múzeumok tágas termeit is szétfeszítő, eleve kiállításra készített, nem ritkán brutalitásával fellépő művek korában ez a székesfehérvári együttes maga a szó legnemesebb értelmében vett intimitás. Ezek a művek – jelentős részük – méretükkel is, hangulatukkal is olyanok, hogy nemcsak nézni jó őket, hanem együtt lehet velük lakni. Visszaadják azt a hitünket, hogy a művészet része – vagy legalábbis része lehet – mindennapi életünknek. S akár – tudom, hogy régi a szó, de itt éppen az újraértelmezése történik – gyönyörködtetni is képes.

Más távlatban

Kovalovszky Márta már említett miniesszéjéből tudjuk azt is, hogy 1987-ben Mönchengladbachban jártak, s a helyi múzeum rendkívüli benyomást tett rájuk. Megigézte őket a régi épü-

BÖRÖCZ András

MAZÁNYI Judit: Mint hal a vízben : Böröcz András kiállítása a székesfehérvári István Király Múzeumban. = Új Művészet, III.évf.2.sz.1992 41 - 44.p. ill.

Székesfehérvár : István Király Muzeum, 1991

1
81-84.

61665. A NÉMET Színház nézőtere. = Kádár Jolán: A p.-i és b.-i ném. színészet tört.-e 1812-1847. Bp., 1923. p. 68-69. között. B 792/106
R.repr. 11x15 cm. Petrich András vázlatos rajzáról.A földszint és a páholyok körvonalai. A nézők néhány típusa kidolgozva.

61666. /RELIKVIÁK./ = Vas. Újs. 1911. p. 620.
F. Kböző méret, 4 db. Múzsaszobrok a főhomlokzatról, kőmaszkok és a nagy függöny.

61667. A LEÉGETT régi német színház kariatídjai. = Érd. Újs. 1914. jan. 11. p. 12.
F. 7x7, 4x7 cm. Harmos Ferenc felv.
A szobrok a Főv.-i Múz előtt álltak.

61668. MÚZSASZOBROK a pesti német színház homlokzati fülkéjéből. = Kádár Jolán: A p.-i és b.-i ném. színészet tört.-e. 1812-1847. Bp., 1923. p. 78-79. és 88-89. között. B 792/106
F. 14x19 cm, 2 db. A négy múzsaszobor.

61669. /N É M E T S z í n h á z (N o t t h e a t e r)./M. Címe: Német Színház. A fellobogózott szính., előtte tömeg. Az

BÖRÖCZ ANDRÁS

CHIKÁN Bálint: Böröcz András. = Magyar Hírlap,
24.évf.133.sz. 1991. junius 8 - melléklet 3.p.és ill.

Merwill Ján (A.) 1794/5—1795/6, 179

Merwill, Juraj (Karol), sochár (sculptor civis), 13. marca 1797 sa uvádza pri smrti svojej manželky, 43-ročnej Marianny (MZ fary sv. Martina). — 10. marca 1798 zomrel vo veku 47 rokov (v zázname sa uvádza ako „Karol"). (MZ fary sv. Martina.)

Merville, Karol Juraj, mestský sochá rianna, zomrela 13. 3. 1797 ako 43-r Paulína, zomrela 28. 12. 1792 ako 13- 3. 1798 ako 47-ročný.

Mesl, Ulrich, murár (murarius), 11. nove s pannou Magdalénou Wolffsmillerovou. Sv Pacz, murár; svedok nevesty Peter Wuchho sv. Martina).

Mesner, Alexander, murár (murarius), 25. marca 1736 sa uvádza s manželkou Barborou ako kmotor pri krste Františka, syna murára Andreja Pernstorffera a jeho manželky Márie (MP fary sv. Martina).

Mesner, Alexander, murársky pomocník (n mája 1728 spolu s Matejom Kussovszkým prattenbrunnského rodáka Jána Hoffmanna, v Kismartone, s Annou Máriou Tekerovou, v Tekerovi (MS fary sv. Martina).

BÖRÖCZ András

VADAS József: Anyagvándorlás. - ÉS XXXV. évf. 38. sz. 1991 szept.20. 12. p.

Székesfehérvár, István Király Mu., kiáll.

folttа oldott kép a katedrálisról... De ez a fotó magáról a
épületről készült! A legfestőbb festészet hatását Tillai ma
gas szintű technikai tudással, tisztán fotós eszközökkel ért
el. A géppel, a technikával tesz valami olyat, amelyről ed
dig úgy gondoltuk, csak a festő, a színre különösen érze
keny alkotó tudja véghez vinni. S íme: nem. Új varázsló j
közöttünk, s a 20. század végének megfelelően: a technik
varázslója. Túlszárnyalja-e s ezáltal felejthetővé teszi
elődjét? Nem, hisz a művészet az emberi tevékenységne
az a területe, ahol az új törvények új birodalmakat szente
tenek, de nem teszik feleslegessé a korábbiakat.

Már csak ezért is fontos, hogy a régieket, a valódiako
az igazakat mindig meg tudjuk nevezni. Hogy ne álújdo
ságokért lelkesedjünk, csak a valódi újnak örüljünk, s ho
képzeletbeli múzeumainkban felidézhetőek maradjanak a
elmúlt idők nagyjai is. Ezért volt fontos a Vigadó Galéri
ban rendezett Frank Frigyes-kiállítás. A 101 éve születe
1976-ban elhunyt alkotó retrospektív (visszatekintő) tárla
olyan alkotót állított reflektorfénybe, aki — itt bemutatc
festményei bizonysága szerint is — valóban megérdem
hogy művészeti tárgyakat rejtő emlékezetünk fel tud
idézni műveit. Igaz ugyan, hogy szerintem legerőteljesek
korszaka a 20-as, 30-as évekre tehető, míg a kiállítást re
dező, a művész monográfiáját elkészítő Gelencsér Rot
man Éva szerint „művészetének csúcsát a hatvanas éve
ben azokon a festményein érte el, ahol a merész kolorizm
sa kiérlelt, átgondolt kompozíciós egyensúllyal párosult
Ez azonban akkor képest lényegtelen, hogy a monográ
és a kiállítás nélkül az életmű „jó úton" haladna az elfel
téshez. A „Modern magyar művészet" (Németh Laj
1966) egy közös zárójelet szentel neki: „Ugyancsak fo
használta a modern francia festészet néhány formameg

BÖRÖCZ András

Ceruza-Krisztusok, ceruzacsendőrök : A titkos megbízatás avagy a művészethez pofa kell. = Beszélő, II.évf.37.sz. 1991. szept.14. 46.p. ill

Székesfehérvár, István Király Muzeum, 1991.

kezét áldásra emelő Atyaisten uralja.
ukács bikája szeliden simul. Az Ur
alt Szüz Mária és Szent József alak-
iletés, a feltámadás miniatürizált
indulunk el, akár egy gombolyag
erének, ennek a nagy, égi feltételé-
tér – a négy boltsüveg osztásának –
A szentély másik három boltszaka-
zesen négy boltsüveg lévén, de evan-
ának jelképe, angyal, oroszlán, sas
fehér, földet söprő uszályos ruhája
al karcsu, légies S vonalba hajlitja
József kék köpenyéből vonja elő s

felsőfokra emelkedik a szentély-
egész ludrovai ciklusnak legszebb
onáju, ülőalakban ábrázolt Ur –
közepette – valamilyen lovagi
rályné Asszonyává". Mária imára
lástja alól kibukkanó – gracilis ke-
inom arca a lovagvilág szépség-

BÖRÖCZ ANDRÁS

SZENTGYÖRGYI TIBOR: New Kid a Blokkból : Böröcz András cipó-, ceruza- ésdugószobrai az István Király Muzeumban. = Mozgó Világ, 17.évf. 12.sz. 1991 121 - 122.p. és ill.

Székesfehérvár István Király Muzeum, 1992

natkozó diplomatiai
, Udvari és állami ny.

p, 191o, Franklin

Szerk.: Szladits Károly.

ő tételes jogunk. 2.köt.
93o, Attila ny.

BÖRÖCZ András

CHIKÁN Bálint: A mecénás kalapos és a kenyérszobrász. = Magyar Hírlap, 24.évf. 243.sz. 1991. okt.16. 11. p.

Székesfehérvár, Csók IstvánK., Smohay dij 10 éve 1991
István Kir.M., Böröcz András kiáll.,1991

dynamique et de l'époque d'une vie recommencée.

4° « Pas d'art sans vision du monde » dit un de nos slogans. Cela veut dire que tout art est forcément prise de position. De par sa nature même, il s'engage soit à droite, soit à gauche. Mais il ne faut pas confondre l'agitation (toujours indirecte) exercée par l'art avec celle, créatrice d'émotions, des orateurs et des affiches. Ses résultats à lui sont lents à mûrir et les insuccès politiques ne peuvent rien contre lui. L'essence de l'art révolutionnaire n'est pas constituée par des mots d'ordre politiques courants ou nouveaux, mais par la conception du monde de l'artiste, conception diamétralement opposée à celle, passive, du christianisme. L'artiste entend par chacune de ces créations, suggérer sa propre conception du monde à son public. Quand il y parvient, il provoque un trouble anarchique. C'est là que résident son sens et sa force incommensurable. Car il s'agit bien de créer de l'anarchie dans les âmes assoupies, anes-

BÖRÖCZ András

P.SZÜCS Julianna: Akasztófa-cimborák. = Népszabadság, XLIX.évf.225.sz.1991. szept.25. 13.p. ill.

Székesfehérvár : István Király Muz.,1991

~~59~~-668

ave -

BÖRÖCZ András

SIMON Zsuzsa: Narancsgaléria : Böröcz András = Magyar Narancs, IV.évf.2.sz.1992. jan.22. 14.p.ill.

architektura

Müfaja, emlékei: Trencsén, jezsuitatemplom, Pozsony, trinitárius templom, Nagyszombat, dómkápolna 4

Mesterei: Christoph Tausch 2

Antonio Galli Bibiena 6

2. Az olasz freskófestők utolsó hulláma

Luca Antonio Colombo /Boldogasszony, Szakolca/ 6

D. A. Fossatti /Pannonhalma/ 2

G. A. Galliardi /Nyitra/ 2

3. Osztrák mesterek

J. E. Gruber /Nagyszombat/, J. Drentwett, D. Gran 3

b. Egyházi táblaképfestészet: barokk oltárképek

Az oltárkép növekvő szerepe, mérete

Külföldi mesterek /Martino és Bartolomeo Altomonte, G. Pesce, M. Speer/ és a hazaiak oltárképei 8

c. Ikonográfiai sajátosságok, ábrázolási tipusok

1. Az egyházi festészetben: Mária-kultusz, Szt. István és a magyar szentek, legendajelenetek, vértanuságok stb. 5

BÖRÖCZ András

kiáll. Bp.,Óbudai Társaskör,1992
Bp.,Várfok 14 Galéria,1992
ism. SZEGŐ György:Próbareggeli. = ÉS 1992. okt.30.12.

ismeretek alapján , hát ez ne
küvõn, hát ez pozitivet jelen
hogy a jöttek fel hozzánk a k
élet, hát én voltam elõtte ta
Frank Jancsi a Héil Olgát, el
aztán késõbb visszament hozzá
még a menyasszonya volt azt h
tanuja a Jancsinak és az Olgá
kerületbe fölmentünk a tanác
talponállóba átmentünk, és t
azt hiszem négy pohár sört,
csora.Namost a mienk, hát az

BÖRÖCZ András

Kiáll. Óbudai Társaskör, 1992
Várfok 14 Galéria, 1992

i sm. FORGÁCS Éva: Mi volt előbb, a tojás vagy az akasztófa? = Magyar Nepló, 1992. okt. 30. 41. ill.

BÖRÖCZ András

. Böröcz András nyomában, formava kezd válni. Mintha a világ szűkössége jelenne meg a matató ujjak nyomában, aranyos miniatűrökbe rejtőzne bele az univerzum. Pedig, azt hiszem, a small nem beauty, csak small, s ettől olykor vagy inkább többnyire: süss.

ld. Hajdú István — Beszélő 1991. dec. 7. 43. p.

ségi politikájában 1906-1909.

e Gestaltung von Maschinen-
er Genest

záritás berendezéseinek
955, Felsőoktatási

tak. Bp, 1972, Kossuth

bitalintézete mint szö-

Media Research

A művészet történetében az előzmények nélküli dolgok gyakran médium-kutatásként jelennek meg. A Media Reserach célja, egy belső információs bázis létrehozásán kívül, a befejezetlenségnek mint kutatási stratégiának és gondolati inspiráló tényezőnek szem elött tartásával korszerű formában és nyelven egy olyan igényt kifejezni, mely mindig is jelen volt az avantgarde művészet történetében.

A Media Reserach tagjai ismert fiatal képzőművészek és teoretikusok, akiknek közös jellemzőjük, hogy nem szívesen ragadnak le egyetlen médiumnál. A Stockholmban élő Bora Gábor elméleti és tanári tevékenysége mellett részt vesz performence-ekben. Böröc András New Yorkban legújabban kenyér-szobrokat készít. Peternák Miklós a tudományos életen kívül filmezik és egy Média-tanszék létrehozásán munkálkodik. Révész László László a festésen kívül nem veti meg a performence-eket vagy a kompjuter-grafikát sem. Sugár János két kiállítás között operát ír és rendez a videóról, performence-eket készít, vagy éppen Alternatív Filmiskolát vezet Peternákkal közösen, és mindketten a Képzőművészeti Főiskola tanárai.

A Media Reserach eddigi sokrétű tevékenységéből kiemelkedik a tavalyi esztergomi video-művészeti nyári egyeteme, majd az 1990. szeptemberében a Műcsarnokban megrendezett „Virtuális valóság" című kompjúter animációs szimpózion (melynek video-dokumentációját szintén a csoport tagjai készítették el és az anyag hamarosan a TV2-n kerül bemutatásra). 1991 őszére pedig nemzetközi filmfesztivált szerveznek. „Panama" címmel 1991 elején összeállítottak egy színházi bemutató-sorozatot olyan produkciókból melyek közös jellemzője, hogy a „színházat", a színházi műfajokat (de csak azokat) elsősorban a hagyományos értelemben használják.

Timár Katalin

Érintetlen képek

Szilágyi Lenke kiállítása, Budapest Liget Galéria 1991 III. 29.-IV. 12.

Fényképezni annyi, mint jelentőséget adni valaminek - írja Susan Sontag. Szilágyi Lenke fotóművész egy képén valahol Katowicében, a vasút mellett, boltíves lépcső tövében gyerekek játszanak. Hajnal van: a villanófény egy hatalmas oszlopot választ el a derengéstől. Az egész ismerős valahonnan. A gdanski dokkokban éjjel, egy cölöp körül hattyú úszkál: fehér madártej-habok a sötét kikötőben. Majd egy debreceni lakótelepi lakás tanécstalanul toporgó lakóit látjuk: felrobbant az orosz tévé. Ismerős ez is.

Katowice, Prága, Moszkva, Gdansk, Debrecen és a Keleti pályaudvar. Balkán-romantika. Komor boltív, oszlopfő, balkon és híd, málló vakulatú lépcsőházforduló, gyárkémény, vagon. Éjjel, vagy hajnalban, mert Szilágyi Lenke nappal nem szeret *annyira* fényképezni - ahogy mondja. A vaku még élesebben emel ki egy-egy további részletet az exponálás által már kiemeltből; a mellékes helyszínt rangossá avatja, az emberi lepusztultság képei patinát kapnak. Kétes hierarchiát teremt a vaku: tárgyilagos fénybe vonja az éjszakai táj egy-egy részletét, de ha elvillant minden újból a szürke derengésbe hull vissza. Az esetlegesség itt a mulandóság szinonímája.

Ansel Adams „a szeretet és rádöbbenés eszközének" nevezi a fényképezőgépet. Szilágyi Lenke nem agresszív fotós: modelljeit tartózkodó szeméremmel közelíti meg. Ahogy a cseppet sem felforgató éjszakai vakuvillanások lágyan visszaengedik a kiemelt részletet a maga birodalmába, úgy vonulnak vissza az objektív elől a modellek személyiségük sáncai mögé. Még a frontálisan - a legtárgyilagosabb beállításban - ábrázolt modell is intakt marad: érintetlen egész. Egy vidéki házban, szecessziós kanapén tízév körüli cigánylány unatkozik. Almát szorongat a kezében. A díványkarfán faragott oroszlánfej. A kép nem demonstrál, csak dokumentál. A kamera sem nyomoz, a modell tabu.

Lehet gondolkozni Szilágyi léenke fotóin. Az állatok - kikötői hattyú, kitömött vadkan, lépcsőházba tévedt csirke - az idill maradék, szétszóródott puzzle-darabkái a nagyvárosban. Sok humorral és lehelletnyi pátosszal ábrázolva.

Bartholy Eszter

Vándorok és vándorlók

Szovjet művészek kiállítása Budapest, NA-NE Galéria 1991. III. 18. – IV. 30.

A NA-NE Galéria legújabb kiállítása hét Szovjetunióból érkezett művész alkotásait mutatja be. Az egymástól színvonalukban is nagymértékben különböző munkák eltérő tradícióhoz, szellemiséghez kötődnek.

Anatolij Sztepanenko *Moflar mágus álma* című képe témáját és színvilágát az ukrán folklórból meríti, s ez összefonódik egy egyetemesebb jelképrendszerrel, mely fő elemeit távol-keleti filozófiákból, különböző vallásokból veszi. Ez az elvont jelképiség a legújabb műveken tematikus koncepcióként, kalligrafikus tömörséggel jelenik meg. Képeinek egy másik csoportján egyetlen intenzív érzelmet ábrázol élénk színekkel és energikus ecset-vonásokkal, csurgatással (*Könnyező Harlekin, Életmentő*).

Egészen más hagyományra épít a két leningrádi festő, Viktor Burtasz és Alexander Szidorov, akik az orosz avantgarde konstruktivizmusának folytatói. Számukra minden látvány geometrikus sémákra bontható, de ez a síkba transzponáló analízis nem zárja ki a figuratív ábrázolás lehetőségét. Míg Burtasz képein az erős kontúrozás a személyes élményvilág expresszívebb bemutatását hangsúlyozza, addig Szidorov feltűnő színeivel dekorativitásra törekszik.

Jurij Horovszkij hasonlóan élénk kolorittal festett képe, a *Szerelmes dobosnő* a klasszikus hagyományt idézi, a fekvő akt puttóval ironikus átfogalmazása a reneszánsz Vénuszainak.

A szervezőknek meg kellett küzdeniük számos akadállyal, mely a kialakulatlan szovjet műkereskedelmi struktúrából fakad, azonban az útkeresést, a kiforratlan helyzet lehetőségeit jól illusztrálja ez a kiállítás.

Degovics Csilla

art művészeti magazin
magyar melléklet
© 1991
ISSN 0866-4447

Kiadja a G+J AG&CO (Hamburg) az Argos Kft.-vel együttműködve.
F. k.: az Argos Kft. ügyvivője
Szerkesztő: Branczik Márta
Fordítások: Szántó Tamás
Veress Anna
Havas Lujza
Bácsatyai István

Ára: 295.- Ft

BŌRŌCZ András

BÖRÖCZ András

FORGÁCS Éva: Rendetlenség. A Négy Muskétás: Böröcz András, Révész L. László, Roskó Gábor, Sugár János a Liget Galériában. = Magyar Napló, 1990. nov.29. 14.p.

Böröcz András

P. Kücs Julianna: Kulöbözni szép
Élet művész az Ernst Muzeumban

Népszabadság, 1987. V. 13

Böröcz András rajza

BÖRÖCZ ANDRÁS

ÉS 1987. 38. sz.

lakra repül." „Elgazosodok / le kéne magányom kaszálni." Máskor népdalremekléssel. Kiálmodja magát a munka verejtékéből a *Gyöngyöző* („Izzó gépek sorakoznak gyönggyel vagyunk kirakottak") s keretében a fiatal, érzékeny ember ékszert talál; a *Köd az arcod* a lehetetlenségen túlra vágyakozó szerelmes szívmélyi éneke: „Köd az arcod köd a tested / estefelé megkereslek" — az ősi nyolcas párosrímű egyszerűségében a népköltészet alig észrevehető, finom bonyolultsága, s mintha volna a szőke haj az isten csillagokra fonódó csokra ebben az elérhetetlenségben, de azért költő az ember, hogy varázsoljon, „csak akard és megkereslek", akarta a vers és megtalálta ezt a remek lélekminiatűrt.

Észrevette Kiss Dénes, a gumiipari újság akkori munkatársa, s Bella István már annyira, hogy még civil ruháját is befogadta a kiskatonának, ott várta szekrényében, akár a költő-jövő. „Most katona vagyok, Szegeden. Mire verseim és ezek a sorok megjelennek, civil leszek, megint Budapesten. Huszonegyéves vagyok" — zárja életrajzi vallomását a Ne mondj le semmiről antológiában, 1974-ben. Most már, így elmélyültebben, én is ámulok egy-egy nagyszerű csavargáson: „Zokogják özek nyomai / hogy helyettem zokogják"; a szabadságban táncikáraketákat mint csikket / elnyomni egy hamutartóban / s ha senki se látja / rágyújtani egy szilvafára."

Első-második könyvével úgy egészíti ki költészetét, hogy meggyőz, erőssége a dal, a kíváncsivá serkent, miként alkotja meg érvényesebb szintézisét a harmadikban.

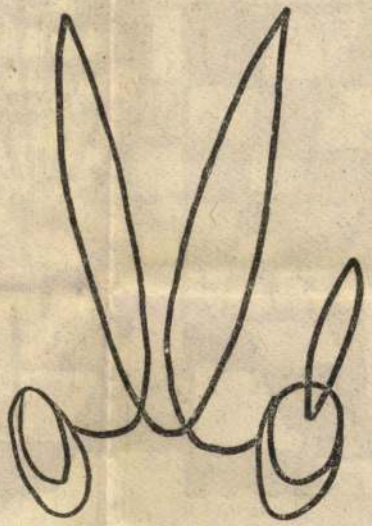

Kiss Irén: Betűkép

kíséreteként megjelenése jesztéséhez, fejlesztéséhez, a szakmai önképzés hatékonyabbá tételéhez.

I.

Pályázati feltételek

A belföldi közművelődési ösztöndíjra pályázhatnak — egyénileg vagy három-négy fős csoportban — a gazdálkodó egységekben, költségvetési (oktatási, közművelődési, közgyűjteményi) intézményekben, társadalmi szervezetekben, egyesületekben, illetőleg mozgalmi területeken közművelődési tevékenységet végzők és helyi irányítók.

Az ösztöndíjjal támogatott két munkaforma: belföldi tanulmányút és pályamunka.

a) A belföldi tanulmányút időtartama tíz naptól—egy hónapig terjedhet, továbbá hároméves felkészülési idő alatt évenként egy hónap lehet. Célja, hogy az ösztöndíjas aktívan részt vegyen a tanulmányozandó kezdeményezésekben és fejlesztő programokban.

b) A pályamunka elkészítéséhez ugyancsak tíz naptól—egy hónapig terjedő idő áll rendelkezésre. A pályamunka friss, konkrét, követésre-terjesztésre méltó gyakorlati tevékenység leírását és elemzését tartalmazza.

A tanulmányútra és a pályamunkára benyújtott ösztöndíjpá-

BÖRÖCZ ANDRÁS

ÉS XXXI. évf. 37.sz. 1987 4.p.

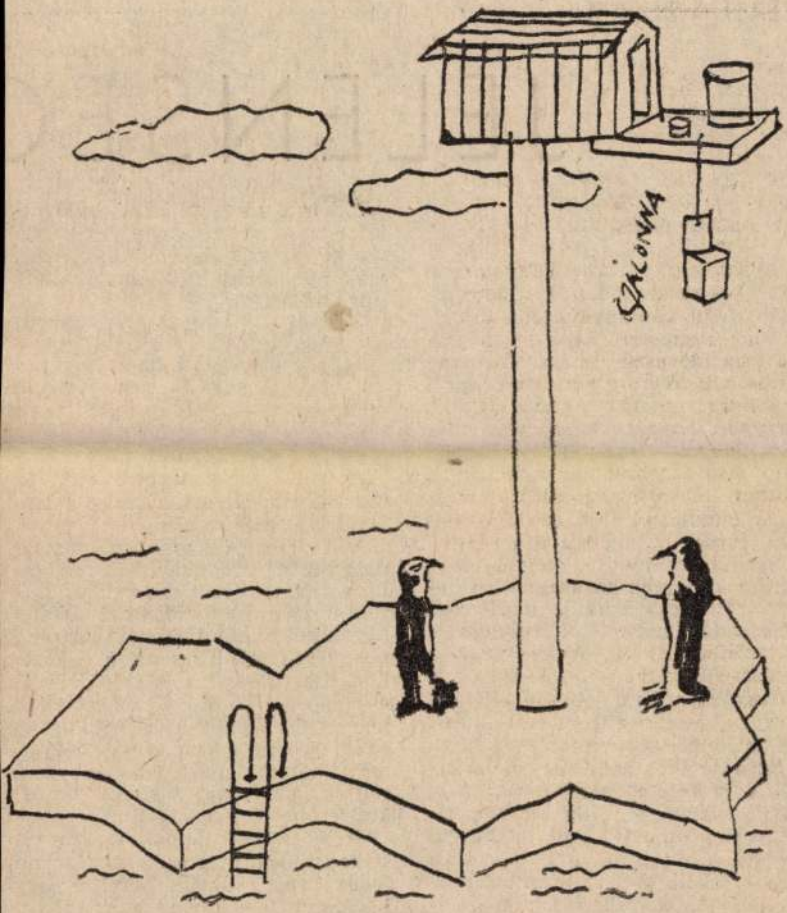

Böröcz András rajza

BERTHA BÚLCSÚ:

JELENSÉG

A jolle útjoga

Aranyifjúság?... Vagy csak réz? — Inkább talán műanyagcsapat. Hazai alapanyagból. Rózsaszínből piszkosszürkébe hajló granulátumból fröccsentett műanyag emberkék. Akik azt hiszik, hogy a műanyag anyag. Akár a fa, réz vagy az arany. Akinek volt már rézkilincses ajtaja, jól tudja persze, hogy mennyit ér a műanyag kilincs. De ők nem tudják, hogy az ő műanyag fülük más fül, mint a kis réz puttók réz füle, és bizony a márvány fül, amit a reneszánsz mesterek kifaragtak, a lepotyogó, lecsavarható, napfénytől lehervadó mai fülekhez nem is hasonlíthatók. Az arany- vagy a rézfül évszázadokra készült, a műanyag fül eldobható. Pótlék, pótfül, amíg a rendes rézfülek előkerülnek valahonnan.

Ez a játékos gondolatsor ugrándozik a fejemben az északi part egyik nagyon régi, de kicsi és elhanyagolt mólója végén. Eötvös Károly is írt erről a kikötőről, a helyzet azóta alig változott. A rangosabb hajók elkerülik, de öblében szívesen horgonyoznak vitorlások, s a kisebbek a hajóállomás épülete alatt mindig találnak szabad kikötőbakot vagy -bikát. A vörös hullámtörő köveken horgászok tanyáznak, s bent a móló fején, a viharágyu két oldalán is próbálkoznak néhányan.

A parttól elszakad egy vállalati

Ekkor a nagy vállalati hajó útját egy kicsi, egyszemélyes vitorlás keresztezi. Mi a kikötő végén csak az újabb orditásra leszünk figyelmesek.

— Térj ki Marcsa, a kurva anyádba, tűnj az utunkból! — harsog a vállalati hajóról.

— Tanulhatnátok egy kevés modort... — hallatszik a kicsi vitorlásról egy lányhang.

— Te meg tanulj meg vitorlázni! Ki kell térned előlünk, nincs útjogod! — ordítanak a vállalati hajóról.

A lány egy ügyes kormánymozdulattal kitér a nagy jolle elől és nem szól többet. Csak ekkor látjuk, hogy a huszonötös bal oldalán egy kötélre kötött fekete autóköpenyt vonszol. Ez csak a kikötőben használatos, a hajó oldala és a cölöpök között. Elmulasztották beemelni. Ráadásul a hajó uszonyát (svertjét) sem eresztették le, mert háromnegyed szélben sem tudják az irányt tartani. Ennél kedvezőbb szél pedig nincs.

— Na látja! Pontosan úgy viselkednek, mint a szüleik! Hogyan lehet ilyen csúnyán beszélni egy kislánnyal? — morog a beszakadt zsinórjával kínlódó horgász. A másik csak vonogatja a vállát és nem szól semmit. Én sem. Pedig én tudom, hogy nem a nagy vállalati hajónak, hanem a kislánynak van útjoga. A hajózási szabályzat ugyanis előírja, hogy az azonos oldalirányú széllel vitorlázó hajók közül a [illegible]

Böröcz András, grafikus

L: Schöffer, Nicolas

A.J.: Számítógépes grafikán 24-25

Új Tükör Bp. 1986 dec. 14. XXIII/50

Bőrőcz András

P. Kücs Julianna: Gazdag szegények

Népszabadság, 1986. XII. 20

BORÒCZ András

10. 6.

BÖRÖCZ ANDRÁS

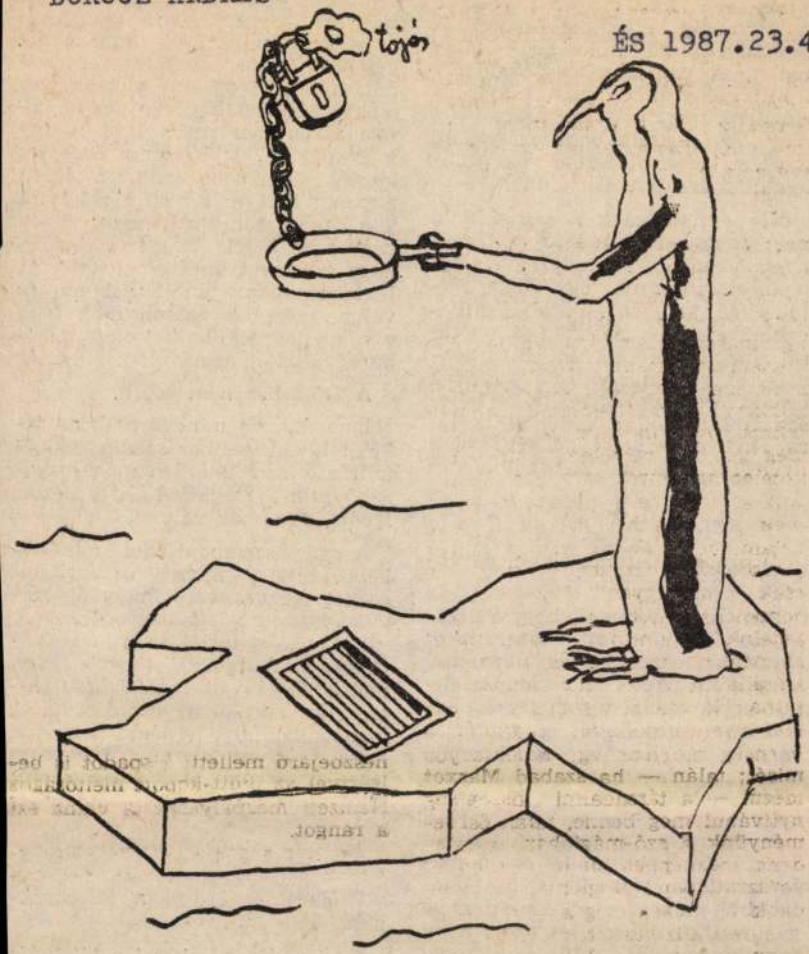

ÉS 1987.23.4.p.

Böröcz András: Kulcs a lábtörlő alatt

A tanács nem tehet semmit. Az elnök több ízben megüzente a gyár dolgozóinak — akiknek nagy része szigethalmi illetőségű —, hogy tudomása van a gyalogátkelőhely iránti igényről, de nem tudja kielégíteni, mert egyelőre nincs pénz nagyobb lélegzetű beruházásra, ők most a tantermi férőhelyek problematikájára koncentrálnak.

Mi nem vagyunk szigethalmiak, nem tudhatjuk, miféle körülmények hozták olyan helyzetbe a települést, hogy már egy vödör festékre se jut pénz. A község vagyontárgyainak műszaki állapotáról sincs fogalmunk, miként a zebrafestés rejtelmeibe sem vagyunk beavatva. Elképzelhető, hogy teljesen amortizálódott vödörrel, nullára leírt pemzlivel őrültség volna ilyen beruházásba belevágni.

★

A probléma, mint olyan, egyébként is más jellegű.

Nem arról van szó, hogy Szigethalmon úgy nincs zebra, hogy egyáltalán nincs, hanem úgy nincs, hogy elvileg félig már van. Az úttest egyik oldala ugyanis gyári hatáskörbe tartozik, és a gyáróriás vezetősége, dacolva a szigorodó gazdasági körülményekkel, dicséretes módon lépett már. Átcsoportosította anyagi és szellemi erőit, s amint arra az igazgatási főosztályvezető egy kommüniké erejű nyilatkozatában rámutatott, „a vállalat szakemberei elkészítették a gyalogátkelő terveit, és azóta a mi felünkön elkészítettük a lámpát is".

Képzeljük el a helyzetet: a főútvonal egyik oldalán zebra, és a helyzet, hogy nem jelez neki semmiféle lámpa, viszont most meg a fölfestett zebra csalogatja őt a záróvonalig. El is indul a szigethalmi ember fütyörészve, nahát, mindjárt otthon vagyok, és csak a záróvonalra érve jön rá, innen aztán már nincs tovább. Így vagy úgy, e jobb sorsra érdemes község iparosodó munkásságára naponta kétszer tör rá a frász; mi van most tulajdonképpen: lehet, vagy nem lehet? És miért van az, hogy ha lehet, mégsem lehet? A legjobb volna tán, ha semmi se volna, mert ha valami csak félig van, az nagyobb zavart okoz, mintha egyáltalán nem volna.

A fél zebra nem zebra.

Igen ám, de mindez csak az átkelni kívánó ember szempontjából állítható, mert minden más, magasabb szintű megközelítéssel nézve, igenis, van már valami.

A gyár szempontjából mindenképp, hiszen anyagi és szellemi erőket mozgósítva komoly áldozatokat hoztak a lakosság érdekében, ráadásul a nemzeti vagyon is gyarapodott. A községi tanács szempontjából is van már valami, hiszen, ha sikerül az ezredfordulóig kigazdálkodniuk a pénzt pemzlire, festékre, s egy viszonylag egyenes lécre, akkor már csak az úttest felét kell lefesteni. Ami tehát a lakosság szempontjából nincs, az magasabb szempontból nézve mégiscsak van.

Próbáljunk örülni a félzebráknak is.

De ha elfogadjuk ezt a tételt, és örülni kezdünk minden félzebrának, akkor egy napon elénk állhat valaki és bebizonyíthatja, hogy

Böröcz András grafikus

Böröcz András rajza

2.

4 XXX/43

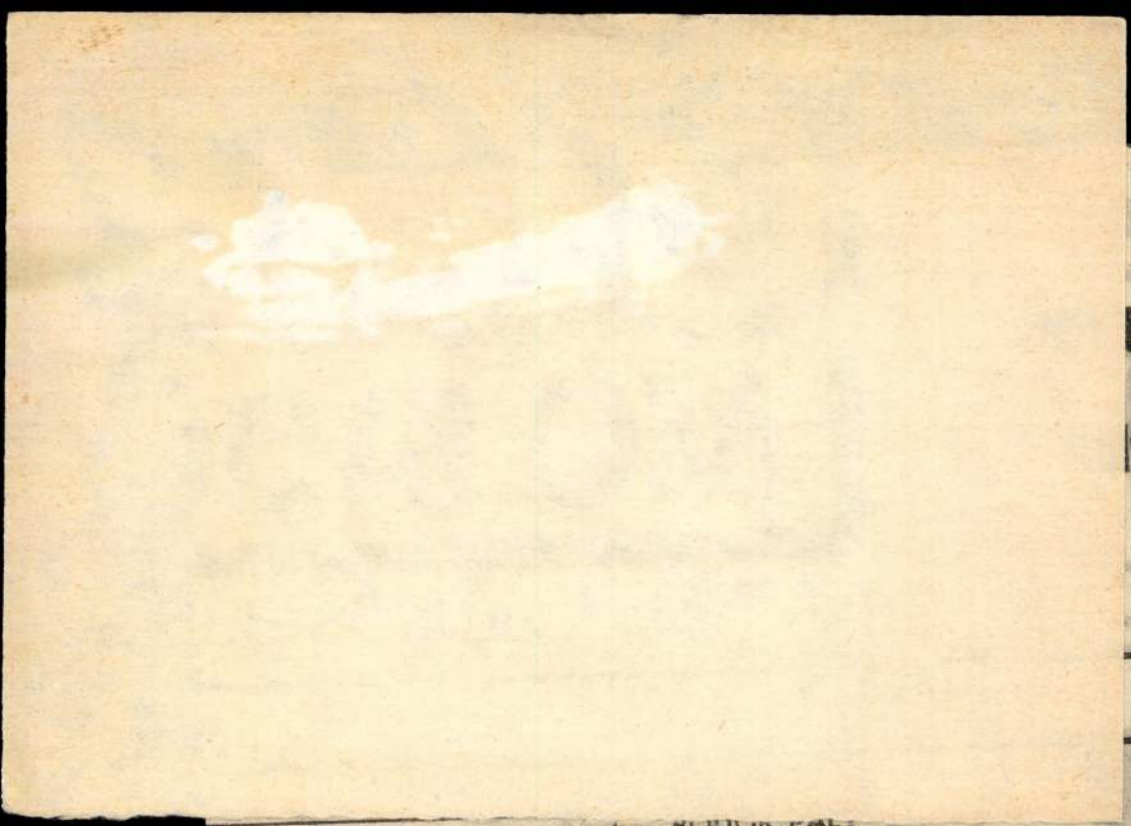

Czeizel End
tanulhatunk a ja
ltözik a korona?
Rongyosbót (ri

BÓBOR PÁL

Mi leszek, ha nag

Böröcz András, grafikus

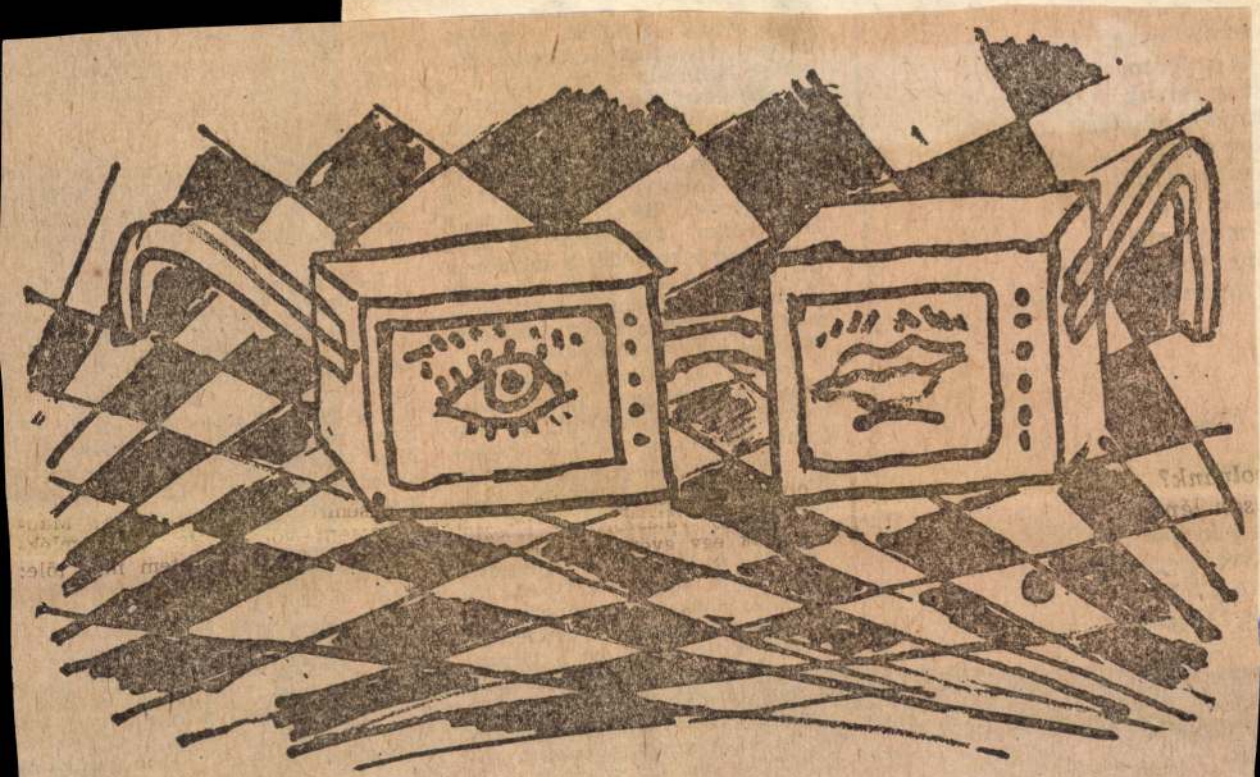

Böröcz András rajza

6.

XXX/46

háromkor elindul. Ha a töb-
kocsmázni mennek, útra kel
egy utassal is. Hátul a cájg-
gos, a kormánynál a sapkás.
úr.

ember: összeszednek és el-
k minden mozdíthatót. A fa-
ot szétosztják egymás közt,
a környék öregeinek is. Jön

március: újra nagy lendü-
resz a munka, közelegnek a
ünnepek. Egy reggel kül-
jő, a legkövérebb a szó-
Mondja, lebontják a kapunk
falrészt, de lehet, hogy le-
kapu. Támasszam ki. Én?
meditálunk néhány percig.
azajövök, falrész lebontva,
arunkban felhalmozott bon-
yagból a kapu kitámasztva.
is: nagy esemény foglalkoz-
tetőn dolgozókat. Kisku-
ptunk, aranyos német ju-
Mindenkinek van hozzá né-
zava. A bolt bejárata fölé
ető kerül, aprólékos mun-
észül az ácsolat. Olykor
szervezett csődület támad az utcán,
a kísérleti jellegű tetőzetről egy-
egy öltönyös úr tart tájékoztatót.
A munkásokat mindez nem zavar-
ja: az ifjabbak fociznak, a munká-
ban megtört idősebbek szundítá-
nak a napon. A játszótéren rend-
szeres a gyalogosforgalom: a kö-
zelben

aturát.
búza,
npligyökér.
ikat mind a
almok
oaktív
szke

tart: „Uram, a hét vége a családé,
mi csak hét közben dolgozunk".

Június: megérkeznek az asztalo-
sok és a hegesztők. Fiatalok, sö-
röznek ugyan, ám a drága időt
nem pazarolják alvásra, a közeli
téren fociznak, naphosszat. De
azért — szemmel láthatóan —
nincs nemzedéki ellentét.

KA

— **Orvosi Nobel-díj.** Stanley Cohen amerikai biokémikus és Rita Levi-Montalcini olasz—amerikai állampolgárságú neurobiológus kapja az idei orvosi Nobel-díjat — jelentették be hétfőn Stockholmban. A két tudós a sejtek növekedésfaktoraival kapcsolatos felfedezéseivel érdemelte ki a magas kitüntetést.

— **Ötnapos tanácskozás** kezdődött hétfőn Budapesten a Nemzetközi Kulturális Intézet és az NSZK-beli Internationaler Arbeitskreis-Sonnenberg szervezésében. A konferencia — amelyen a magyar és az NSZK-beli résztvevők a tömegtájékoztatás kérdéseit vitatják meg — Rényi Péternek, a Népszabadság főszerkesztő-helyettesének előadásával nyílt meg.

— **Csillagászati hét** kezdődött hétfőn a debreceni Kölcsey Művelődési Központban. A TIT Hajdú-Bihar megyei szervezetének és az MTA Debreceni Napfizikai Obszervatóriumának hagyományos őszi ismeretterjesztő rendezvénye alkalmából a Kölcsey Művelődési Központban megnyílt A képek, makettek a Halley-üstökös megfigyeléséről című kiállítás, ugyanerről a témáról szerdán előadás is elhangzik.

— **Száz esztendeje** választotta díszpolgárává Kiskunfélegyháza Kossuth Lajost, a hontalanságra kárhoztatott „turini remetét". Az eseményről tegnap ünnepélyes külsőségek között emlékeztek meg a Hazafias Népfront városi bizottságának székházában.

— **Szalmás Piroskára,** a forradalmi munkásdalkultúra kiemelkedő személyiségére emlékezve, koszorúzási ünnepséget rendeznek október 18-án, szombaton 10 órakor a Farkasréti temetőben. Sírjára a kórus emlékbizottsága, az Építők Szalmás Piroska Kórusának tagjai, valamint volt barátai és tisztelői helyezik el a megemlékezés koszorúit.

— **Czóbel Ernő** tanár, a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom, a marxista könyvkiadás kiemelkedő személyisége születésének 100. évfordulója alkalmából, október 16-án, csütörtökön 10 órakor a Mező Imre úti temető munkásmozgalmi panteonjában levő sírjánál [illegible]

Kedvezményes kirándulások

Húsz százalékkal olcsóbban kirándulhatnak a Magyar Nemzet olvasói a Budapest Touristtal 1986. október 26-án a Balaton-felvidékre

Utazás autóbusszal. Útvonal: Budapest—Székesfehérvár—Várpalota—Veszprém—Tótvázsony—Balatonszőlős—Balatonfüred—Örvényes—Balatonfüred—Lovas—Felsőörs—Balatonakarattya—Budapest. Program: Utazás Veszprémbe, rövid pihenő. Továbbutazás Örvényesre, itt a műemlék malom megtekintése. Balatonfüreden séta a Jókai-kilátóhoz, Balatonarácson séta a Koloska-völgybe. Felsőörsön a középkori prépostsági templom és helytörténeti kiállítás megtekintése. Ebéd: Balatonfüreden. Kedvezményes részvételi díj. 380,— Ft. Indulás reggel 7.00 órakor a Roosevelt térről — visszaérkezés Budapestre cca. 20.00 órára. A Magyar Nemzet „Honunk a hazában" rovata október 23-án ad körképet a Balaton-felvidékről. Jelentkezni lehet a Budapest Tourist bármelyik irodájában.

Négy súlyos sérült

Tehergépkocsival ütközött össze a személyvonat

(MTI) Hétfőn délután baleset történt Budapesten a XXII. kerületben. A Növény utcai vasúti átjáróban *Fáczán* Mihály 32 éves gépkocsivezető, kisvárdai lakos, az YG 97-04-es rendszámú tehergépkocsival a fénysorompó tiltó jelzésén haladt át, és összeütközött a Székesfehérvárról Budapest felé közlekedő személyvonattal. A baleset következtében a személyvonat két kocsija kisiklott és a töltés oldalára borult. A személyvonat és a teherkocsi utasai közül 4 személy súlyos, 22 személy könnyű sérülést szenvedett. A pálya és az elektromos vezeték megrongálódott. A helyreállításig — előreláthatóan kedd reggelig — a székesfehérvári vonatok jelentős késéssel, kerülő útvonalon, Budafok—Háros—Érdfelső felé közlekednek.

A tehergépkocsi vezetőjét őrizetbe vették, a rendőrség szakértők bevonásával folytatja a vizsgálatot.

Jogerős ítélet a pécsi irodalmi perben

Fölmentették a Zsákutca szerzőjét

(MTI) Jogerős ítélet született a nagy port felvert pécsi irodalmi perben: a bíróság másodfokon is felmentette a rágalmazás vádja alól a *Zsákutca* című tévéjáték szerzőjét, dr. *Sárosi* István orvosírót.

Az 1985 augusztusában bemutatott film egy kórházban játszódik, s orvosok közötti szakmai és emberi konfliktust ábrázol irodalmi eszközökkel. Dr. *Bohenszky* György, a Baranya Megyei Kórház főorvosa a szerző megbüntetését kérte a bíróságtól arra hivatkozva, hogy *a szerző őróla mintázta meg a Sinkovits Imre által megszemélyesített negatív hőst.* (Dr. Sárosi István a tévéjáték alapját képező novella megírásakor beosztottja volt dr. Bohenszky Györgynek.) A magán- [illegible] az író

A pécsi városi bíróság már korábban felmentette a vád alól dr. Sárosi Istvánt, az ítélet azonban nem vált jogerőssé, mivel dr. Bohenszky György fellebbezett. A per most folytatódott a Baranya Megyei Bíróságon, amelynek dr. *Bertha* Pál vezette tanácsa hétfőn hirdetett ítéletet a büntető ügyben. Az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyva, jogerősen felmentette a *Zsákutca* szerzőjét a nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágamazás vádja alól. Indoklásában kifejtette, hogy az író az alkotás folyamatában jogosult élményeit, emlékeit és benyomásait szabadon felhasználni, átformálni, önkényesen átcsoportosítani, sőt eltorzítani *az egyetemesebb valóság kifejezése érdekében.* Az így ábrázolt személy tehát csak akkor tarthat igényt büntetőjogi védelemre, ha egyediségében, a reá *egyedül jellemző* valóságában, személyiségében mutatják be. Miután az alkotók — köztük a vádlott — soha nem állították, hogy a filmben szereplő alakok a valóságban léteznek, az általuk létrehozott műalkotással *bűncselekményt nem követtek el.*

ybevonatú bizsu

g előtt sempészbanda

ugyancsak nem fizette vissza. Lőrincz csempészügyeibe a hajó több dolgozója és mások, közöttük *Kovács* Zoltán budapesti taxis is belekeveredett. Az utóbbiak a csempészáruk értékesítésében vettek részt.

A bíróság Kiss Lajost nagy kárt okozó csalás és egyéb bűncselekmények elkövetése miatt négy és fél évi börtönben letöltendő szabadságvesztésre, valamint a közügyektől való ötévi eltiltásra ítélte. Ezenkívül elrendelte Audi típusú gépkocsijának elkobzását. Módos Lászlóra egy- [illegible]

Böröcz tudrás

Kedd, 1986. október 14.

Magyar Ne

Felemás idézetek

Kiállítás a székesfehérvári Csók István Képtárban

AZ ÉV LEGJOBB kiállítása lehetett volna... Ha minden részvevő kötelezőnek tekintette volna az igényességet. Ha divat volna, hogy mindig mindenki komolyan veszi a helyzetet és a legjobbat adja.

A válogatás sokat számít ebben az esetben. *György* Péter, *Kovalovszky* Márta, *Ladányi* József és *Pataki* Gábor művészettörténészek, az *Idézőjelben* című kiállítás szervezői ezúttal figyelmen kívül hagyták a kiállításrendezésnek azt a szabályát, hogy egy ilyen súlyú, programadó kollektív tárlaton meg kell próbálni mindenkitől a legjobb munkákat válogatni. Azt az „idézetet" tehát, ami a legjobban jellemzi a művész személyiségét, világnézetét, stílusképletét, hogy abból a legerősebb, legütőképesebb kép kerekedjék ki. Körülbelül úgy, ahogy a mezőny legerősebb — nem muszkliban, hanem kép- és világképalkotásban legizmosabb művésze — *Böröcz* András anyaga szinte egymagában képviseli az *Idézőjelben* horderejét. Pedig nem programművészet ez. Csak jó. *Böröcz* nem tesz minőségi engedményeket, nem enged az olcsó aktualitásnak, mégis aktuális. Szobrai és rajzai telibe találják a kort. Keserű, groteszk képét, fekete humorú rajzát adják világunknak. A *Kéményseprővilág*, a *Pingvinek szigete* olyan metaforák, amelyek túllépnek az egyéni mitológián, a frivol álmodozáson, a „ki tud nagyobbat mondani" játékon, a mélylélek szennyesének kiteregetésén, a nyelvöltögetésen. *Totális művészet ez, de nem az ökölrázás, hanem a szellemi-művészi program totalitása értelmében.* Magasrendű művészet, a stílus rendkívüli sűrítettségével. Böröcz egyéni nyelvezetet alakított ki: geometrián, konstruktivizmuson, expresszionizmuson, szürrealizmuson nevelkedett stílust. Kuriózuma, hogy túllép mindenfajta izmuson. Szobrai: a kéményébe csavarodó kéményseprő, a koporsóból kikászálódó dinnyeember (ez a sötét feltámadásjelenet) — tűpontos fogalmazású jelképek. Ugyanakkor a festett fa és terracotta szobrok igazi remekművek.

A SZEREPLŐK szinte mindegyike képes lett volna — jó válogatásban — legalább hasonlóan erős víziót nyújtani. Hiszen jó egy évtizede ismerjük tevékenységüket. *S lényegében ez az a társaság, amely az újeklektika formaművészetével szemben nem retten vissza attól, hogy ki is mondja, amit gondol.* Vállalják az őszinte helyzetjelentést. A szintézisalkotás nehézségeit (és természetesen az eltérő egyéni adottságokat) jelzi, hogy két út alakult ki: itt vannak az őszintébb, ott a nagyobb formaművészek. Persze nincs két élesen különálló csoport. Van, aki mindkét tendenciába belefér.

Fe. *Lugossy* László és *Wahorn* András, ef. *Zámbó* István a néhai *Bizottság* zenekar sámánjai a művész reflektív helyzetéből fakadó különleges pozíciót töltenek be a tömegkultúrában. A popzene hangnemében mondják el a mai modern idők chaplini figurájának kálváriáját. *Az erőszak, a manipuláció, a tömegneurózis áldozataiért szólnak ezek a barbár dalok, a már klasszikussá vált szürrealista, dadaista versek, festmények, objektek.* Műveik közül a „gyűröttebb" lapokat válogatták, ez valóban közelebb áll az autodidakta művészek eredeti elképzeléseihez, mint a mai, már artisztikussá csiszolódott karakter... Ám vigyázni kell, ha töredékes a róluk kialakuló kép, az nem mutatja csak a magatartás salakját, a megméretlen, kontrollálatlan indulatokat. Ezek a művészek jól ismerik a populáris kultúra mélyáramát, a körülötte gyűrűző válság természetét. Sokat tudnak ennek a világnak a magasművészettel való kölcsönhatásáról. Azt reméltem, hogy gazdagabb képet nyújt a kiállítás ezekről a jelenségekről.

A korszak másik jellegzetes újhullámos alkotópárja, *Méhes* Loránd és *Vető* János. Nem hozták most magukkal világkatasztrófa előérzetével terhes képeiket. Nem hozták el azt a kelet-európai sorsvállalást, munkaheroizmust, amellyel művészetük olyan kivételes hangot ütött meg a hetvenes években a történelmi-társadalmi kérdések elől menekülő képzőművészetben. Oltáruk a kiállítóterem egyik sarkába szorítva nem szólaltatja meg igazi erővel a barátság himnuszát, a játékos zen-buddhista képi költeményeket, nem érződik munkáik sokféle jelrendszerrel dolgozó, sokfelé utaló gazdag dekorativitása.

LÉNYEGÉBEN stílustörténeti szálon indult a kiállításrendezés, azután ez a szál valahol elveszett.

Perneczky Géza, akit a magyar olvasóközönség művészettörténeti írásai alapján ismer, a 70-es években a teóriaírás mellett koncept műveket is létrehozott. Két munkája szerepel ebből az időszakból, amely a testnyelv és a verbális jelek összefüggésein alapul. Perneczky pecsétművészettel is foglalkozott. A pecsét sűrített jel: reprodukció és idézet bizonyos értelemben, amely nagyon közel áll ahhoz az alapproblémához, amely a ma művészetére jellemző. Konzervként használja a kész tudás- és stíluselemeket. A *Posztmodern vonat* a dadaizmus, a pop art és az ellenkultúra azon jellegzetes emlékképeit szállítja a kocsikon, Perneczky csipkefinom ornamentikájú pecsétművén, amelyekből az új szellemiség is sokat merít.

Pinczehelyi Sándor művei alkotják a kiállítás következő logikai láncszemét. A hetvenes években hasonló testnyelvi kommunikációs sorozatokat alkotott, mint Perneczky. Jellemző motívumai voltak a sarló és kalapács. Ezeket a kollektív történelmi jeleket animálta, a jelképek szubjektív alkalmazásával kísérletezett. Ezek után következett az a korszak, amikor a nemzeti trikolór címkéit illesztette a táj, a tárgyi környezet, a fogyasztás jellegzetes elemeire. A pop art magyarításával kísérletezik, de elképzelése lényegében dekoratív módon oldódik meg.

Gulyás Gyula plasztikái is a pop artból vett idézeteket használnak. Monroe vagy Hitchcock portréja még egy jelentésréteget ad a tárgyaknak. A szerepek a dicsőséges popkorszakkal szemben hullamerevségűek, a festett gipsz igazi halotti maszk jelleget kölcsönöz a szobroknak.

Újházi Péter munkái — figurákkal teli üvegdobozai — sokféle idézetet halmoznak fel az amerikai Joseph Cornelltől a Schaár-féle tűkörterekig és a babaházakig, népi falioltárokig, betlehemesekig. Mégis a festményei jobbak. Ezekkel igazi abszurd légkört tud teremteni. A hétköznapi élet abszurditását fejezik ki vagy a politikai életét. Mint a *Puccs* című festményén, amelyen homokszínű mezőben megjelenő gyermeteg tábornokok tankokat eregetnek a váll-lapjuk mögül. Életveszélyes ütközeteket vívnak, miközben egy kávéház teraszán szürcsölik hűsítőiket.

ITT MEGSZAKAD a szál... Az újszubjektivizmus felfogásába oldódik a pop art utóvirágzásának kritikai attitűdje. *Gábor* Áron az absztrakt expresszionizmus és az újábrázoló művészet határán áll. Művei elágazást jeleznek. A szürrealizmusnak számos egyéni válfaja alakult ki, mint El Kazovszkij mitológiája. *Roskó* Gábor egy kissé talán Max Ernstre emlékeztető klasszikus szürrealista világot alkot. Csoportképein pedig színpadszerű helyzetben ábrázolja az emberi lét rögeszmék által hajtott gépezetét. *Révész* László egy amerikaias ízű, hidegebb, dekoratív és egy európaibb, poétikus, bensőséges hangú szürrealizmus között ingadozik.

Bernáth Sándor képei a hiperrealizmusnak a társadalmi torzulásokat kipellengérező formáját alkalmazzák. Ám úgy tűnik, ez a festészet zsákutca, mert van véleménye, ám az zsurnalisztikus formában jelentkezik. *Lois* Viktor szobrászata számomra szintén túl nyersnek, didaktikusnak tűnik.

Ha a társulat szórakoztató kiállítást akar rendezni (ez ma művész és közönség közös, reális igénye a sok „tanító jellegű" konceptuális kiállítás után): ez legalább sikerült.

(gyetvai)

Bőrőcz András fm gyr

Szombathelyik.

→ Bálint E

MŰVÉSZET 1985/10/31

Borócz András

Székesfehérvári Csók István Képtár
„Kortárs művészet Magyarországon

Népszabadság, 1985. XII. 23

Böröcz András

P. Kucs Julianna: Stol a tolerancia mostanában?
Bergmások két kiállításról

Népszabadság, 1986. 1. 11

Bőrőcz András

Az „én múzeumom" szétesfehérvárott

Magyar Nemzet
1986. 1. 27.

Böröcz András, festő

L: Lábass Endre

—: Heti ajánlat 3.

Új Tükör, B p. 1986. febr. 23. XXIII/8

Böröcz András, grafikus

L. Almásy Aladár

– Közművelődés, klubkiadó ... 46.

Új Tükör B p. 1986. kl. 23. XXIII/8

Böröcz András, grafikus

L: / Révész Lóránt

– : Kéti ajánlat.

3–4

Ü.: Tükör, B. n. 1986 ápr. 27.

XXIII/17

Böröcz András, grafikus

L. Gábor Ánon

– Láska Lajos: Rózsaszín – ezüst – arany 22

Új Tükör, B p. 1986 máj. 18. XXIII/20

Bőröcz András

Kiállítás Székesfehérváron

Magyar Nemzet, 1986. okt. 14.

Böröcz András

Kiállítás a Műjégpályán

Magyar Nemzet 1985. VI. 7.

BÖRÖCZ András

(bán) [BÁN András]: Régi lemezek: Komaraziállításokról.
= M. Nemzet, 1985. június 7. 6.

Pécs, Ifjúsági Ház, Krizbai Sándor
Pécs, Kisgalória, Molnár Mária
Liget Galéria, Soós Tamás

Bp. Műjégpálya, Hanglemez c. Ziáll. Böröcz András, Révész László,
Koncz András

Révész László---
Koncz András---

Böröcz András szobrai

BÖRÖCZ ANDRÁS szobraiból nyílt meg kiállítás a Helikon Galériában. Böröcz András három esztendeje végzett a Képzőművészeti Főiskolán, s eddig főképp rajzokkal szerepelt kiállításokon. Mostani bemutatóján 13 groteszk szobra látható.

Népszabadság, 1985. VIII. 9

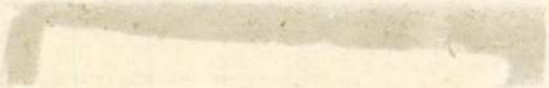

BŌRŌCZ András

Mayer Marianna

Bemutatjuk Bőröcz András
grafikáit

Élet és Irodalom 1985. aug. 23. 12.

Bóvócz András, grafikus-és

szobrászművész

a művész szobrait a Helikon Galériában, 1985. aug. 8 – szept. 1 – ig láthatjuk. — „Gyufa és dinnye harca", 1984. fa, indigó, /repr./
„Resurrection", 1975., terracotta /repr./

Műszarnol és Kamaratemei

1985 aug.

Böröcz András, grafikus

16 rajz rept.

11, 12, 13, 14, 15, 16 old.

Böröcz András. Rajzai az 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10,

Élet és Irodalom Bp. 1985. aug. 23. XXIX/34

Böröcz András

Helikon 6. '85

Torma Tamás: Böröcz András plantitái. =

Új T. 85. ø szept. 1. 4. ll

Böröc András

P. Kucs Julianna: Rész az egészből?
Szeppet egy. országos tárlat
embléméjéhez

Népszabadság, 1985. VIII. 24.

BÖRÖRCZ András

Vall. Helikon 6, 1985

Gyetvai Ágnes: Ez fantasztikus: Kamaratárlatok a fővárosban = M. Nemzet, 1985. aug. 27. 7.

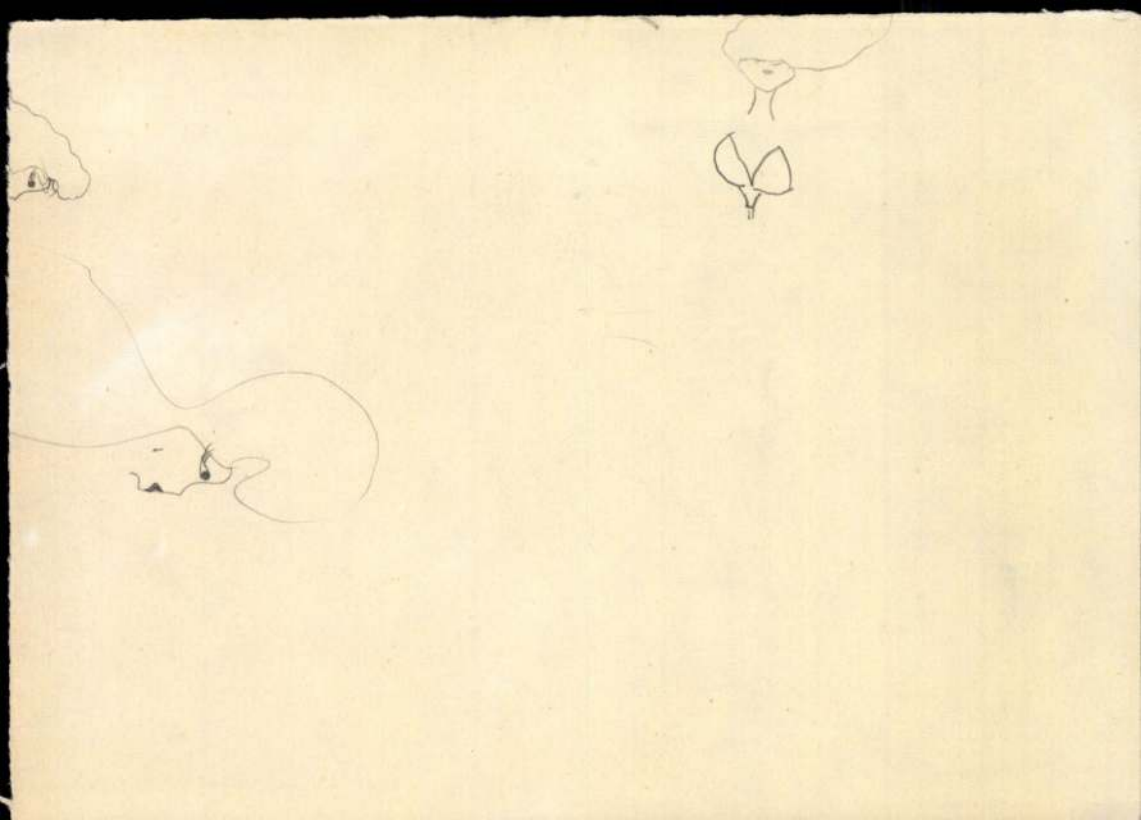

Hírek

Bóvócz András, szobrász – és festőművész

Glasgowban 1985 okt. 4-nov. 10-között magyar művészeti hónapot rendeznek a skót és brit kulturális intézmények. A mai magyar képzőművésre tet 18 művész képviseli, – köztük van a művész műve is:

Műszerrel és Kamarateremes

1985 okt

Böröcz András, grafikus

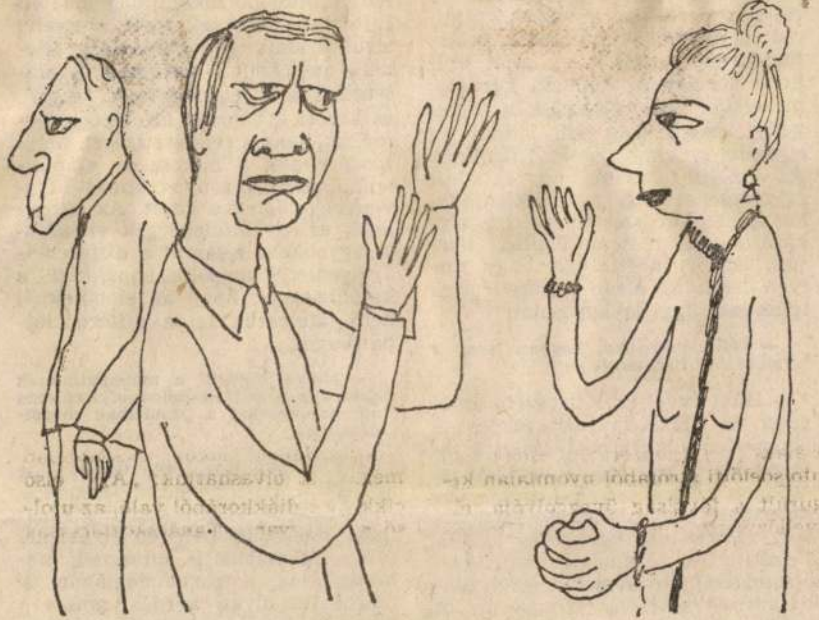

Böröcz András: Kozmás esztétikum

Bör

Élé

8

XXIX/38

nincs ilyen függvénykapcsolat, nem létezik ilyen függvény, tehát nem jó a modell, amelyet akkor már iskolákban is tanítottak.

Ezért a mi szakmánk nehézséget fokozza, hogy olvasni kell más tudományágak szakirodalmát is. A

Böröcz András, grafikus

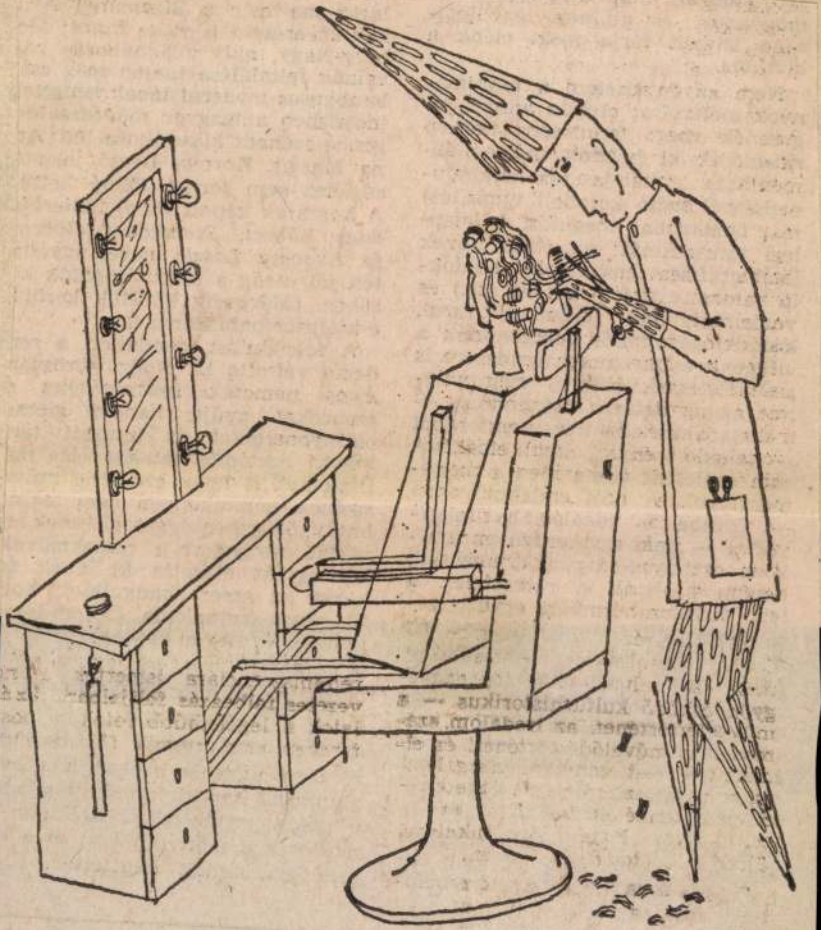

Böröcz András: Dinnyefodrász

Böröcz
Életi

11
XIX/43

se és nemzeti érzülete) is, amelyek a legtöbb áldozatot szenvedték a háborúban. Az emlékművek ugyan nem tartoznak a nagybetűs művészet történetébe, de részei a történelemnek. Ekként nem szabad — hiba volt — agyonhallgatásukkal vagy nemtörődömséggel tudomásul nem venni őket.

A kiállítás tehát illusztrációja egy fontos könyvnek. De több ennél. Más — a közvéleményt befo-

[illegible] művésznévsor: a hétköznapi tárg is műtárgy; mint ahogy ez utób biak sem áhítatos darabokként ke rültek falra-paravánra.

Ezért nem értem a lázadást. Vö rösváry ugyanis azokat a rekv zitumokat gyűjti, amelyek a mű vészeket megihlették. Ahonnan mesterek a motívumaikat és a k fejezőeszközeiket merítették. Ez

Vannak nehezen hihető dolgok

BERTHA BULCSU:

Böröcz András, grafikus

Bemutatjuk Böröcz András grafikáit

1982-ben végzett a Képzőművészeti Főiskola festőszakán. Elsősorban mégis grafikái és a Révész Lászlóval közösen készített performance-ok révén ismert. Mit árulnak el ezek a grafikák a tehetséges fiatal művész gondolatvilágáról, eszköztáráról, motívumairól, technikájáról, eseményeinek, figuráinak, tárgyainak életteréről, egymáshoz való viszonyáról? Böröcz Andrásnál a személyes mondandó a történések és jelenségek narratív síkján fogalmazódik meg. Egy-egy lapján vizuális jelekkel (figurákkal, tárgyakkal vagy azok lenyomataival) teljes történetet mond el. Némely grafikáján egyetlen rajzlapon belül is többféle esemény zajlik, melyek szerves összekapcsolódásukkal alkotják a rajz sztoriját, a grafikus — első pillantásra tán abszurdnak tűnő — meséjét. Bizonyos témák újrafogalmazása ugyanazokkal a fő motívumokkal (ember, állat, növény, tárgy metamorfózisa, alakváltozásuk jellegéből adódó tulajdonságokkal való felruházásuk) egy-egy eseményfüzérből összeálló rajzciklust alkot, amellyel nagyon is konkrét valóságélményre, korhoz és helyhez kötött jelenségekre, szituációkra reflektál. Fontos tartalmi mondandóját kritikai éllel, ironizáló felhanggal fogalmazza meg. Nem a kívülálló könnyedségével, hanem kiváló grafikusi eszközök birtokában a cselekvés kényszerét őrző, gondolkodásra serkentő művész érzékenységével, érzékletességével mutat rá paradox helyzetekre, lehetetlen viselkedés- és tulajdonságformákra.

Mayer Marianna

grafikáit 12.
4p 23. XXII/34

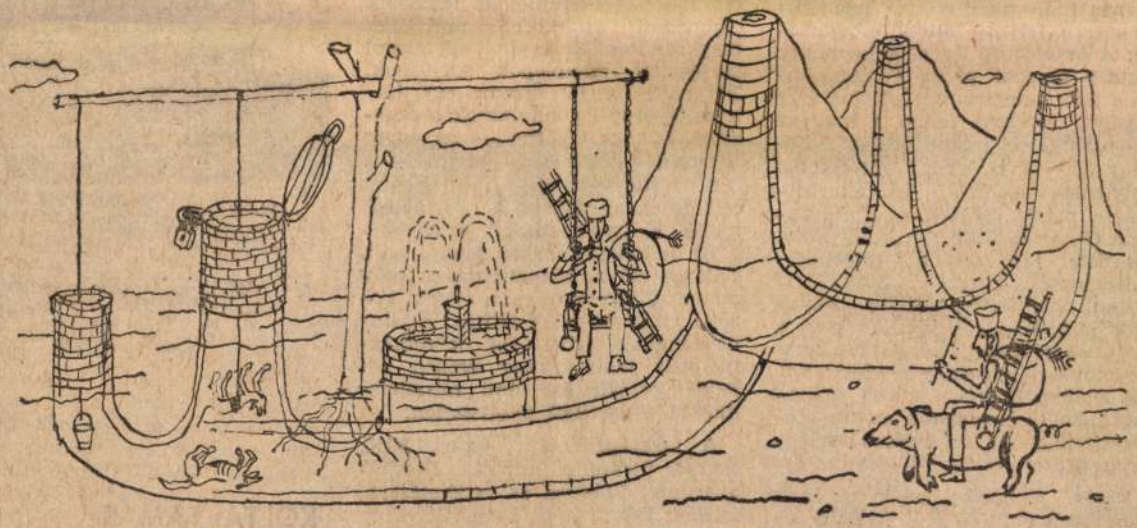

neoavantgard „nagy öregje", *Erdély Miklós* is. A szöveg-alkotás helyzetére reflektál: fegyelmezetten. A pálma mégsem őt illeti, hanem *Györe Balázst*. Az Erdély Miklós által tételezett helyzetet formálja verssé. Sorszámozással is jelzetten *Szentkuthy Miklós „metafora"*-magaslatáról indul vissza a forrás, a költészet felé. (Györe versíró-művészete, nemzedéktársai közül *Kelényi Béláéval* mutat rokonságot. Jóval gazdagabb az övé Kelényi világánál, de kevésbé szigorú szerkezetű.)

Illyés Gyula Bartók-versének képvilágát építi tovább *Balaskó Jenő* a Bartók emlékének ajánlott *Arányban*. Az építkezés által nem-

zása. Lukács György [illegible] lehetséges értelmezés szerint — a „szubjektum—objektum" ellentét feloldójaként állítja a „termelés" mellé a „nembeliség" művészetként is objektiválódó lehetőségét. Balassa ezt az alapellentétet „perszonifikálja", azaz személyek közötti relációként is állítja. Általánosításának lehetséges következményeit taglalja egy erősen átheideggerizált és némi miszticizmussal fölhevített nyelvezeten.

A „szerepfilozófia" egyik XIX. századi újrafelfedezőjének, Kierkegaardnak Félelem és reszketésről ír *Rácz Péter*. Itt is Lukács György kísért: Rácz a tett „előtt"-je és „után"-ja közé kíván behatolni Si-

KOLTAI TAMÁS:

Böröcz András

Magyar Nemzet 1985. VII. 27.

Ez fantasztikus

Kamaratárlatok a fővárosban

A HELIKON GALÉRIÁBAN kiállító *Böröcz* András 1956-ban született és az 1980-as évtized új művésztípusába tartozik. A képzőművészet több ágát bravúrosan gyakorolja és még egy különleges, a hatásokat összművészeti alkotássá ötvöző, Gesamtkunstwerk-jellegű színházi műfajban is tevékenykedik. *Révész* Lászlóval és *Szirtes* Jánossal ők hárman ma a legtöbbet színpadon is dolgozó képzőművészek. Mindhárman *Erdély* Miklós és *Maurer* Dóra kreativitás-köréből nőttek ki; ők pedig a 60-as években a happening és a vizuális akcionalizmus hazai megteremtői voltak, ugyanakkor filmben, rajzban, festészetben, environmentben is kiemelkedőt alkottak — Erdély Miklós költőként is Kassák-díjat kapott —, és az elmélyült kísérletezésre nővendékeiket is rávezették.

Ez akkor is igaz, ha a technikai kísérletek után a fiatalok most visszatérnek a klaszszikus műfaji keretek közé, hiszen a hivatalos főiskolai tanulmányok melletti stúdiumok célja a kifejezésbeli eszköztár bővítése volt és nem öncél. Így az sem meglepő, ha Böröcz András tárlatán ezúttal csupa hagyományos értelemben vett „műtárgyat" látunk: tusrajzokat, illetve fa- és festett terrakotta szobrokat.

E képi és szobrászi világ helyzetei és figurái színpadi teremtmények. Böröcz András és Révész László közös dramatikus produkciói a húszas évek mozijára emlékeztetnek, ahol a filmet zenekari muzsika és balettjelenetek, fényjáték és revűbetétek kísérték, optikus és akusztikus kaleidoszkóppá változtatva az előadást. Az esemény a dadaista kabarékkal is rokon, szándéka pontosan megfelel annak az Octavio Paz által megfogalmazott követelménynek, miszerint „*A szürrealizmus nem annyira költemények alkotását, mint az emberek élő költeményekké való alakítását tűzte ki célul*".

Természetesen ez a revű, a szórakoztatás *művészettörténeti ismereteket követelő*, intellektuális változata. A mese a polgári környezet bohózatszerű megjelenítése és mitológiai, kulturtörténeti, folklórmotívumokkal való eklektikus keresztezése. Einstein és Frankenstein: a kultúra két szélső pólusa. Max és Moritz: két javíthatatlan kópé, elválaszthatatlan jóbarát, botcsinálta mesterember, háztetőkön, kéményekben közt csetlőbotló kéményseprő. A gömb és a hasáb: ideális formák, típusok — mondjuk: a derűs piknikus és a lobbanékony kolerikus; profanizált felfogásban a dinnye- és a gyufafigura. Böröcz és Révész megszemélyesítésében dinnyeszeletekkel hadakozó kentaurok: részben absztrakt geometrikus testek, részben küzdő és szerető héroszok, mitológiai alakok, részben groteszk kisemberek, clownok.

A *Lék* című esten mint tortaszeletelő és dinnyetrancsírozó burleszket játszották el az antik világteremtés-história egy különelőadását. A tusvázlatokon *Don Giovanni* megjelenése vagy Ádám és Éva színre lépése a pesti háztetőkön — mindig általános emberi jelképek, a mához forduló különös hangon. A legszebb szobor a *Feltámadás:* a koporsóból tétován kikászálódó Dinnyeember: „most ki vagy be?" — igazi verista, szentségtörő átírás —; és a *Dinnyeszínész dinnyeszínpadon:* meglékelt dinnye-glóbuszon csücsülő, dinnyehéjon utazó dinnyehajós. Teljes filozófiát hordozó jelképes alakok. Egyszerű elemekből, fából konstruálva vagy agyagból formázva, mindig rendkívüli tudatossággal az ideális képzeletről, a banális mindennapi létről és a művészetről, mint a fantasztikum világába emelő pompás játékról szólnak.

AHOGY NINCS KÉT egyforma dinnyemag, hiába közeli rokonok, a fantasztikumnak és a humornak más-más színét, ízét képviseli a Vigadó Galériában közösen kiállító, 1953-as, illetve 1951-es születésű fiatal művészházaspár, *Keresztes* Dóra és *Orosz* István.

Keresztes Dóra színezett linómetszeteinek őse a középkori fametszet, amit aztán a 20-as évek expresszionista könyvművészete annyira kedvelt és feleleventett, a Biblia Pauperumok világa, de leginkább a kártya, az „ördög bibliája". Munkái (akár a gyermekek számára készített képes bibliaváltozatban, akár modern mesekönyvekben vagy sámánénekek, balladák illusztrációiképp szerepelnek) a népi ábrázolások mai értelmezését nyújtják, a groteszk fintorok és a fűszeres erotika egyéni zamatával. Nemes hagyományt, hiedelemvilágot, kultúrkincset és művességet közvetítenek. Az emberi és biblikus, művelődéstörténeti alaphelyzeteket Keresztes Dóra nagy színgazdagsággal és hajlékony vonalkultúrával, stilizált, egzotikus mesevilágnak ábrázolja.

Orosz István munkái mindegy, hogy önálló grafikákként vagy alkalmazott feladatokként születnek-e — akárcsak *Schmal* Károly, *Helényi* Tibor, *Kemény* György hasonló művészi plakátjai — minden darabbal egyéni grafikai életművét gyarapítják. Orosz István a kétarcú valóság titkába, a fantasztikum anatómiájába szeretne behatolni — egzakt módon lerajzolni az angyalok, kentaurok csontvázát, ideális szervezeti felépítését. Látszólag jóisteni babérokra pályázik. Valójában nagyon is emberi, racionális, logikus eszközökkel igyekszik megragadni az irracionálist, logikán túlit. Akárcsak egykor Escher mester, tudja, hogy a sokszor képtelen képzeletbeli helyzeteknek a technikai tudás részletes reális megjelenést kölcsönöz. Orosz e törekvésében felvilágosult, modern, európai. Talán nem véletlen, hogy művészi arcképcsarnokában következetesen olyan alakok jelennek meg, mint Voltaire, Liszt, Katona József és a korábban élt de szintén felvilágosult és racionalista humanista, Shakespeare. E rézkarcain hol a táj a színpadi jelenet, hol az ábrázolásba rejtett portré fordul felénk a kétarcú kompozíciókon. Boszorkányos anamorfózisain a kép középpontjába állított henger tükörpalástja gyűjti perspektivikusan össze a fantasztikus táj vonásaiból Verne arcvonásait. *Illuzionista technikai mesterremekek.* Kételyei, ambivalenciái ellenére művészetének atmoszférája mégis egy romantikus, nosztalgikus, történelmi mesevilág.

A STÚDIÓ GALÉRIÁBAN állít ki *Sinkó* István. Grafikai sorozata: tizennyolc azonos spirálfüzetlapon, ugyanaz az esetlen, naiv ábra. Pálcika lábakon álló asztal, mellette egy pálcika alak. A sziluett áll a puha satírozással létrehozott, tintakék vagy grafitszürke „tudatfolyam" előtt, a filmszerűen elsuhanó, elmosódott látványáradatban, amelyen peregnek a lét eseményei. Az asztal színpadterében hol akvarellel, hol tussal, színes ceruzával jelzett tiblábóló alakok, székek, egyszer nagy étvágynak megfelelő kövér csirke, másszor virágzó gyümölcsfák, érett gyümölcsök, helyi háború az asztal lába körül becsapódó golyókkal, csodás, színes énekesmadarak, persze kalickában, álom, nő, szerelem, élet, halál. Amint látjuk, a világ nem kínál a színes élményekből túláradó bőséggel. E szerényen lehatárolt, de rendkívüli következetességgel megfigyelt terepen, munkaasztalnyi mikrokozmoszban minden élménynek jelentősége, értéke, súlya van, és méltó, szép visszhang is fakad finom belső rezdülések formájában. A nagyon rokonszenvesen és hitelesen felvett, tenyérnyi valóságdimenziókban a teljességre vágyó emberi személyiség tükrében, teljes, valódi és szép valóságkép kerekedik.

Gyetvai Ágnes

zető elvtársnak jelentem, a műhely létszáma harminc, hiányzik tíz apuka és hat anyuka..."

Igazolást nyilván az iskola ad — a népgazdaságnak.

g. l.

— **Környezetvédelmi ifjúsági szeminárium** kezdődött hétfőn Aggteleken. Az itt harmadik alkalommal megrendezett szemináriumon több mint száz magyar, bolgár, csehszlovák, lengyel és az NDK-ból érkezett fiatal szakember vitatja meg a víz, a levegő szennyezésének csökkentésével járó feladatokat.

— **Az idén kétszázötven éves** a magyar műszaki felsőoktatás. Ebből az alkalomból a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem, a Művelődési Minisztérium közreműködésével jubileumi rendezvénysorozatot szervez, amelyre szeptember 2-án és 3-án kerül sor.

— **Kísérletes sebészeti kongresszus** kezdődött hétfőn Zalaegerszegen csehszlovák, lengyel, NDK-beli, NSZK-beli és svájci kutatók és orvosok részvételével. A megnyitó előadást Szentágothai János akadémikus tartotta.

— **Mozgáskorlátozottak nemzetközi tábora** nyílt hétfőn a Somogy Megyei Tanács fonyódligeti ifjúsági és úttörőtáborában. A hazaiakon kívül NSZK-beli, osztrák, és svájci mozgáskorlátozott fiatalok töltenek itt egy hetet. A rendezők gazdag programot állítottak össze számukra.

Számok, tények

Angliában is probléma a gyerekek szülői bántalmazása. A szigetországban helyenként legalább egy gyerek hal meg otthonában, szülei kezétől, írja a The Times, a gyermekekkel szembeni kegyetlenség megakadályozására alakult társaság adatai szerint. A legnagyobb veszélyben azoknak a családoknak a gyermekei vannak, amelyeknek érzelmi vagy anyagi nehézségek esetén nincs kihez fordulniok. Az 1977 és 1982 között előfordult 4679 esetben, amikor a gyerekekkel, a szülők kegyetlenül bántak, az esetek 23,5 százalékában az elszigeteltség okozta stressz váltotta ki a gyerekek verését, bántalmazását, írja a lap. A társaság Angliában most hatvan gyermekvédő csoportot létesít. E csoportok tagjai megvizsgálják az egyes eseteket, s szükség esetén átfogóbb támogatást nyújtanak a szülőknek és a gyerekeknek.

(v. é.)

— **Kovács Kati és vendégei** — a kaliforniai Kárpáti együttes — lépnek fel augusztus 29-én, pénteken Kaposvárott, a Csiky Gergely Színházban, 20 órakor. A 17 órára meghirdetett előadás ugyanitt elmarad.

— **A Széchényi strandfürdő** — átalakítási munkák miatt —, szeptember 16-án, 17-én és 18-án zárva lesz, közli a Fővárosi Fürdőigazgatóság.

ba, Lengyelország, hazánk és Románia szakemberei a kulturálisvezető-képzés kérdéseit vitatják meg.

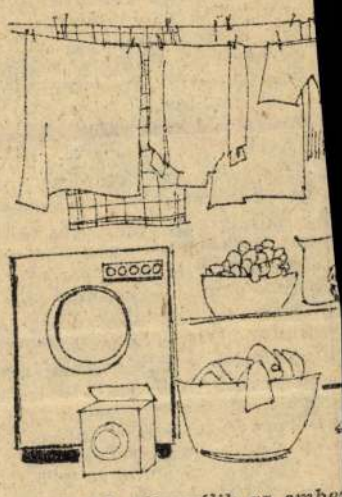

— Előbb rábeszélik az embert, aztán felemelik az árát...

— **Diplomakiosztó ünnepséget** tartottak hétfőn Budapesten, a Pető András Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézetben. Huszonhárom, mozgássérültekkel foglalkozó pedagógus kapott diplomát. A felsőoktatási intézményben a hallgatók egyszerre dolgoznak és tanulnak is; négy év alatt a gyakorlatban is elsajátítják a szükséges ismereteket.

— **Kuba négyezer éve** már lakott volt, ez derül ki a nyugat-kubai Pinar del Rio tartományban végzett ásatások leleteiből. A szakértők arra számítanak, hogy bizonyítékot találnak majd az ember ötezer évnél régebbi, itteni jelenlétére is. A legrégibb lakosok a leletek tanúsága szerint vadászok, halászok és gyűjtögetők voltak, a konkvisztádorok érkezése előtti, későbbi lakosok pedig már ismerték a mezőgazdaságot és a fazekasságot is.

— **Rajzoló robot** az egyik japán ipari újdonság. Egy gépi kar segítségével fényképről két perc alatt felvázolja az azon ábrázolt személy arcmását.

— **A FŐVINFORM közli,** forgalmi változások lesznek a XI. kerületi Péterhegyi úton végzett munkák idején: a körforgalomban közlekedő **41-es autóbusz** útvonala ideiglenesen megváltozik: Kelenvölgy felé megszűnik az Alabástrom és a Bazsalikom utcai megálló, s megszűnik a Kosztolányi Dezső tér felé haladó **172-es autóbuszok** Alabástrom és Bazsalikom utcai megállója is. Autóbuszok szállítják az utasokat: augusztus 27-én, kedden, továbbá szerdán és csütörtökön 8 és 14.30 óra között a **9-es és a 47-es villamosok** helyett a budafoki kocsiszín és a Varga Jenő tér között.

— **A Szabolcs-Szatmár megyei Öregdiákok Körének** klubnapját augusztus 30-án tartják Budapesten, a XIV., Thököly út 73. alatt, 16.45 órai kezdettel. Bevezetőt tart Radványi Barna és dr. Belohorszky Ferenc.

A TELEVÍZIÓ MŰSORA

8.23 Műsorismertetés
8.25 Tévétorna
8.30 Szünidei matiné
9.35 Szeleburdi család
Magyar film (ism.)
10.50 Képújság
16.58 Műsorismertetés
17.00 Hírek
17.10 Képmagnósok, figyelem!
17.40 Három nap tévéműsora
17.45 Sorstársak
18.05 Képújság
18.15 Sanzonpódium
19.05 Mini Stúdió '85
19.10 Tévétorna
19.15 Esti mese
19.30 Tévé-híradó
20.00 Krimileckék — Történetek ínyenceknek
NSZK tévéfilm
21.05 Stúdió '85
22.05 Kockázat
22.35 Tévé-híradó 3.
22.45 Himnusz

2. MŰSOR

18.03 Műsorismertetés
18.05 A fazék
Magyar népmese
18.25 Képújság
18.30 Körzeti adások
Budapest—Pécs—Szeged
19.05 Természetbarát
19.25 Csali
Horgásztízperc
19.35 Mi
Szovjet rövidfilm FF
20.00 Beethoven-ciklus
NSZK filmsorozat IX/9.
21.30 Tévé-híradó 2.
21.50 Este Franciskával
NDK tévéfilm
23.00 Képújság

BÖRÖCZ ANDRÁS

1956-ban született Budapesten. 1982-ben végzett a Képzőművészeti Főiskolán. Tagja a Fiatal Képzőművészek Stúdiójának.
1983-ban megkapta a Derkovits-ösztöndíjat. 1983-ban Finnországban, 1984-ben Kanadában és az USA-ban volt tanulmányúton.

Fontosabb egyéni kiállítások:

1983 Vajda Lajos Stúdió, Szentendre (Révész Lászlóval)
1984 Fiatal Művészek Klubja (Révész Lászlóval)
Mercer Union Gallery, Toronto (Révész Lászlóval)
1985 Egyetemi kiállító központ, Ann Arbor, Michigan, USA (Révész Lászlóval)
Magyar Intézet, Helsinki Finnország
Stúdió Galéria, Budapest

Fontosabb csoportos kiállítások:

1982 óta Fiatal Képzőművészek Stúdiójának kiállításai
I. Salgótarjáni Rajzbiennálé
1983 Magyar Intézet, Helsinki
Városi Galéria, Porvoo
Film/Művészet, Budapest Galéria
Mai magyar grafika és rajzművészet, Magyar Nemzeti Galéria
Csont és bőr, Vajda Lajos Stúdió, Szentendre
Táj, Pécsi Galéria
1984 Rajz-Drawing, Pécsi Galéria
II. Salgótarjáni Rajzbiennálé
Európai Rézkarc Triennálé, Grado, Itália
Magyar Építőművészek Szövetsége
1985 A hanglemez, Városligeti Műjégpálya

A Böröcz–Révész színház előadásai:

1978 Hal, Iparművészeti Főiskola
1979 Fészek, Vajda Lajos Stúdió, Szentendre
Kemény és lágy, ELTE Eötvös Kollégium
1980 Boríték, ELTE, Eötvös Klub
Ló, Iparművészeti Főiskola
1981 Gömb – Einstein és Frankeinstein, Egyetemi Színpad
1982 Jubileum, Szépművészeti Múzeum
Gyufa, Egyetemi Színpad
1983 Max és Móric, Egyetemi Színpad
Széf-asszonyok (Mácza János színdarabja alapján),
Ernst Múzeum
Lék, Vajda Lajos Stúdió, Szentendre
Nem tudom, mi van benne – Othello, Fiatal Művészek Klubja
1984 A dinnyeárus fiúk szerelme, Kossuth Klub
Boldogtalan Diana 5, 5, 5, 5, 5, Egyetemi Színpad
Kentaurok, Rivoli kávéház, Toronto, Kanada
A hegy szelleme, University Center, Banff, Kanada
1985 „π", Ann Arbor-i Egyetem Brecht Színháza, Michigan, USA
Hanglemez, Városligeti Műjégpálya

MŰTÁRGYLISTA

SZOBROK

1. *Révész László és én, 1977*
fa, papír, drót, 20X20X10 cm
2. *Gyufa és dinnye harca, 1984*
fa, indigó, 50X30X30 cm
3. *Gyufa és dinnye szerelme, 1984*
fa, indigó, 30X50X30 cm
4. *Platon-illusztráció, 1984*
fa, indigó, 50X30X30 cm
5. *Feltámadás, 1985*
terrakotta, 35X20X35 cm
6. *Fogony kéményseprő, 1985*
terrakotta, 50X20X20 cm
7. *Dinnyeszínész a dinnyeszínpadon, 1985*
terrakotta, 35X25X25 cm

RAJZOK

8.
8. *Ádám és Éva, a fa tekeredik a kígyó köré, 1985*
tus, papír, 48X63 cm
9. *Ádám és Éva mint kéményseprők, 1985*
tus, papír, 48X63 cm
10. *Fogoly kéményseprő (Vázlat a szoborhoz), 1985*
tus, papír, 48X63 cm
11. *Don Giovanni, 1985*
tus, papír, 48X63 cm
12. *Gyufalány a népkonyhában, 1984*
tus, papír, 48X63 cm
13. *Mérgezett kút, 1984*
tus, papír, 48X63 cm

Eötvös Loránd utca 8.

HELIKON GALÉRIA

BÖRÖCZ ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA

1985. augusztus 8—szeptember 1.

A kiállítást megnyitja Keserü Katalin
1985. augusztus 8-án,
csütörtökön 18 órakor

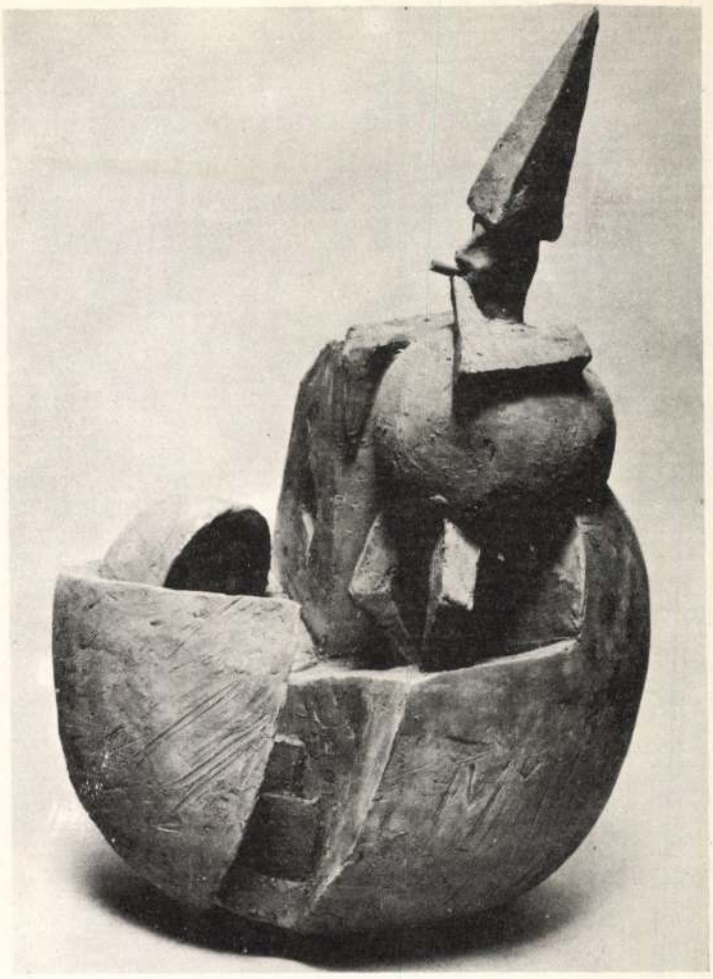

Dinnyeszínész a dinnyeszínpadon

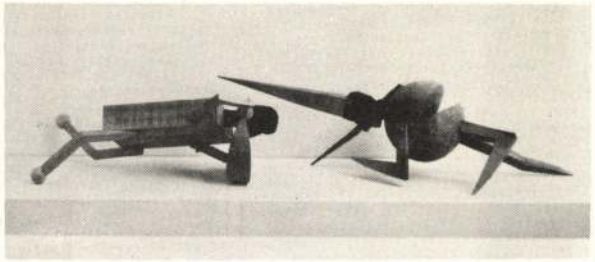

Gyufa és dinnye szerelme

Don Giovanni

Révész László és én

Fogoly kéményseprő

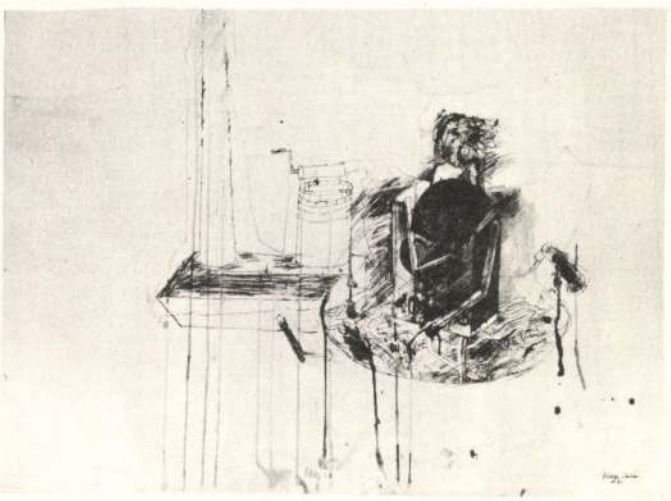

Gyufalány a népkonyhában

Ha egy régi képen vagy szobron két alak harcol egymással, bizonyos jelekből meg tudjuk állapítani, hogy a mű az amazonok harcát, a Bűn és az Erény harcának allegóriáját, csatajelenetet vagy közönséges verekedést ábrázol-e.

Böröcz András szobrain különös, kockatestű, gömbtestű, esetlen lények botladoznak, harcolnak, üzekednek egymással, és habár látjuk, hogy nem hétköznapi figurák hétköznapi helyzetekben, mégsem tudjuk azonosítani azokat egyetlen mitológiai vagy allegórikus ábrázolással sem.

Ezek a figurák Böröcz András „személyes mitológiájának" alakjai. Ezt a személyes mitológiai történetet ő maga meséli és csinálja folyamatosan – évek óta – rajzain és a Böröcz–Révész színház előadásaiban, ezekben az eklektikus, tragikus bohózatokban. A történet fontosabb „szereplői": a gyufa, a ló, a gömb, a dinnye, a torta, Einstein és Frankeinstein, kutyák, macskák, vadászok, torreádorok, kéményseprők, Max és Móric, Diana, kémények, kutak és szökőkutak, kaktusz, karácsonyfa, kávé, gyár, porszívó és fűnyíró, pingvin és papagáj, kentaur és még sokan mások. És végül ő maga, sokféle alakban és szerepben.

A rajzok és előadások sorában ezek a szereplők alig megfoghatóak, áttűnnek, átalakulnak egymásba. Ami kezdetben gömb volt, – amelyről Einstein és Frankeinstein gondolkodtak, és amelybe végül befalazták őket, – abból először pamutgomolyag, később dinnye lett, majd egyik ágon dinnye–gömb–ember, másik ágon, kettévágva egy török fürdő kupolája –, amely alatt a gyufalányok fürdenek – oldalági leszármazottja pedig a dinnyeék, amely veszedelmes szúrófegyver, valamint karok és lábak. A kémény, amelybe Max és Móric felmásztak, gyárkémény lett, amely vagy a kávégyár vagy a kutyakrematórium füstjét ontja az égre – ebből később kút lett majd szökőkút, amelyből olykor kávé folyik. A karácsonyi fenyőfából sivatagi kaktusz, abból Don Giovanni és Mozart tüskés alakja lett. – És így tovább. A történet kérlelhetetlenül halad előre a maga kiszámíthatatlan költői útján és az igazi mitosz mintájára tele van elágazásokkal, ismétlésekkel, variációkkal, áttűnésekkel, átfedésekkel, – újabb és újabb szereplők és epizódok jönnek hozzá, – s ami egyszer megtörtént, az már végérvényesen a történet részévé válik, egyetlen „gyufaszálat" sem lehet belőle elmozdítani.

A történet grafikus és drámai megjelenítésében lassan kialakult annak ikonográfiája. A gömbforma, akár dinnye, akár labda, mindig az eredeti gömbre, valamint Einsteinre és Frankeinsteinre utal, és antropomorfizált alakban mindig férfi. A dinnye-ékek bármilyen szerepben és dimenzióban tűnnek fel, mindig a dinnyeeredetre utalnak és mindig valamilyen agressziót fejeznek ki. A téglatest mindig a gyufaeredetre utal, de a koporsóval is kapcsolatban van, és emberiesített alakja mindig nő (gyufa-amazon). A légben röpködő fekete csillaggyűrűk, a lemezlovas feje fölött a glória, az egymásnak feszülő hermafroditák korongteste: ez mind nem más, mint a hanglemezkorong. És így tovább. De mégis miről szól ez a történet? Mindig arról, ami „van", ami éppen „történik", vagy éppen „nem történik". Az unalomról. És a szórakozásról. A hétköznapok félelmetesen bornírt ürességéről. És a hétköznapok elképzelhetetlen hősi kalandjairól. Semmiről, és mindenről – ahogy azt egy régi sláger bölcsen mondja.

Böröcz András a sok könnyed rajz és az időben elszálló, élő előadások után most szoborba merevítette mitológiájának néhány szereplőjét. Ezek a feminizált gyufák, vagy gyufásított amazonok, masculinizált gömbök, vagy gömbösített férfiak, dinnye-ék karjaikkal, és fegyvereikkel, csápjaikkal, így „nemes anyagba" öntve is tovább élik a maguk életét, csetlenek, botlanak, elesnek, feltápászkodnak, egymásnak esnek, küzdenek. Ezzel a csetléssel-botlással, groteszkségükkel, agresszivitásukkal, és gyengédségükkel, bizarrságukkal már nemcsak Böröcz András mitológiájában, hanem a mi világunkban is „itthon vannak", ismerősek.

Simon Zsuzsa

Felelős kiadó: Néray Katalin, a Műcsarnok igazgatója
A kiállítást rendezte: Bakos Katalin
A meghívót tervezte: Soós Tamás
Fotó: Juhász Imre

ISBN: 963-7161-86-4

OKISZ LABOR NYOMDA 743/85

Böröcz András, grafikus

Böröcz András: A tengerparton

Böröcz

Élet

6.

XIX/44

potyog a szelídgesztenye, megverjük a diófát,
szedjük az almát, forr a bor, s anyám, a hetvenéves
sürög leginkább, mint aki átlátja az egészet,
ötven év? hetven? őszre tél? amíg a szíve dobban,
egész lényével benne van már minden pillanatban,
valahogy így? plafonig ért csontjainkban az élet,
de oldalt lesz még tér s idő, tenni valami szépet?
tenni hasznosat? úgy legyen! élj soká, kedves bátyám,
találkozunk az ötvenes kőnél, ha kicsit vársz rám.

Böröcz András, grafikus

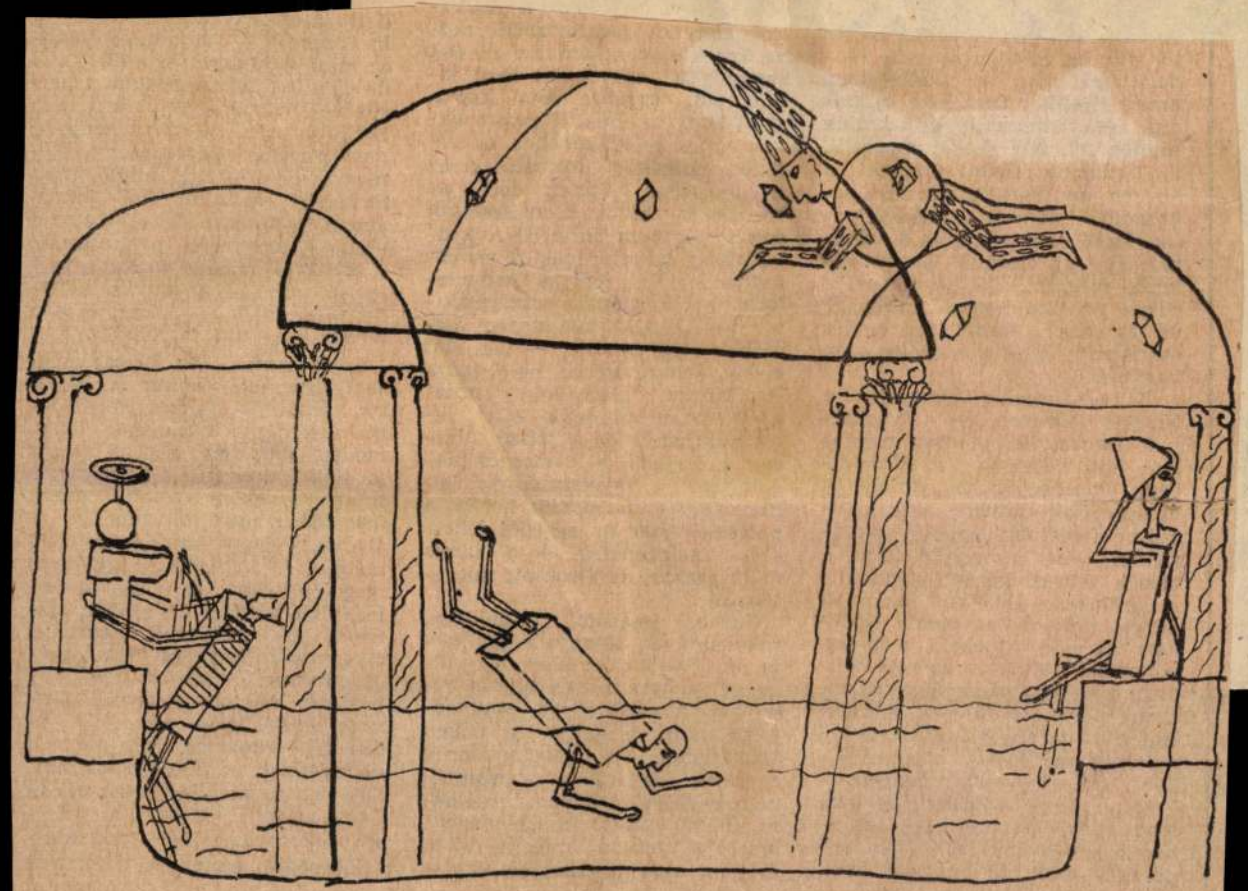

Böröcz András: Női fürdő

12..
.31. xxx/5

játékkártyákra írott [illegible]
üzenetekké laposodik mind-
ami a világról közölhető —
Garaczi vitathatatlan tehet-
nek jele, hogy mindezt nem
kolja erkölcsi szentenciákba,
formál „külsődleges" véle-
yt, nem próbál mindenáron
énetet kitalálni, ami önma-
an is burkolt ítélet az amorf
gról, hanem a banalitásnak
hagyja a maga jogait, amely
n ezért e vékonyka kötet-
helyenként egészen a fan-
tikumig tud forrósodni.

ját mércéjéhez képest még-
egyenletes könyv a *Plasz-*
Írójának félreismerhetetle-
egyéni és markáns a látás-
ja, időnként mintha mégis
na önmagától. Ilyenkor a
t érzékenységétől idegen
oldásokhoz folyamodik, és
yett, hogy önnön furatait
rítené, inkább látványos
oldásokkal él. Az idézés-
nika például Esterházy ese-
n egy szuverén szemlélet
nyilvánulása; ha ezt Gara-
czi átveszi, akkor mintha egy
jéghegy csúcsát akarná haza-
vinni emlékbe — aminek olva-
dás az eredménye. Időnként túl
könnyednek és felületesnek hat-
nak egyes megfigyelések, és a
hanyagságot ilyenkor a teljes
szövegkörnyezet megsínyli. Más-
felől pedig: ennek az egészében

nek, mint egy nagy katakrizma.
Ilyen ciripelésekről szól a kötet
legtöbb darabja: forgácsokról,
amelyek a kopás eredményeként az úgynevezett normális
életvitel peremén újra és újra
lehullanak, és amelyeket az emberek egyébként össze sem söpörnek, csak félrerúgják őket.

ve az erőltetettség, a túlírás veszélyét. A világ olyan, amilyennek látom, sugallja, s ebben
akaratlanul is megnyilvánul
egyfajta generációs látásmód:
nem rejtélyeket kíván megoldani, nem kutatja a „lényeget",
amely a „felszín" mögött rejlik,
és nem akar tabukat sérteni —

Böröcz András, grafikus

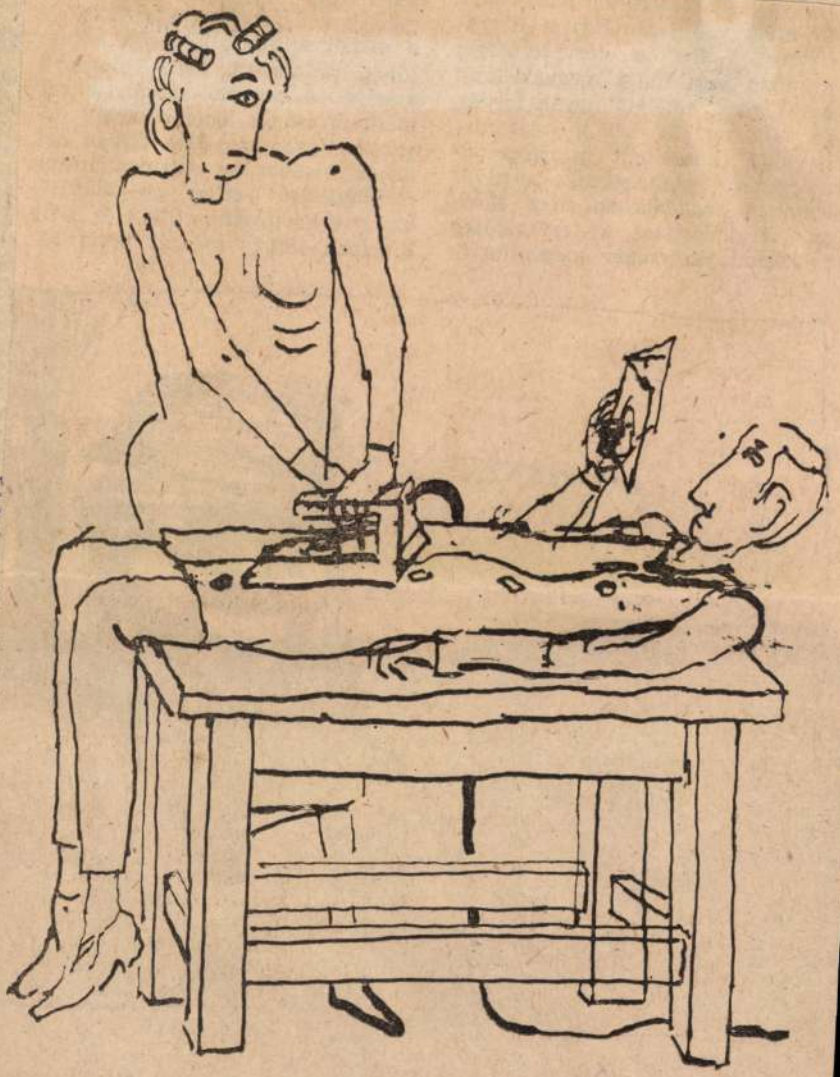

Böröcz András: A vasaló nő

5.

XXIX/46.

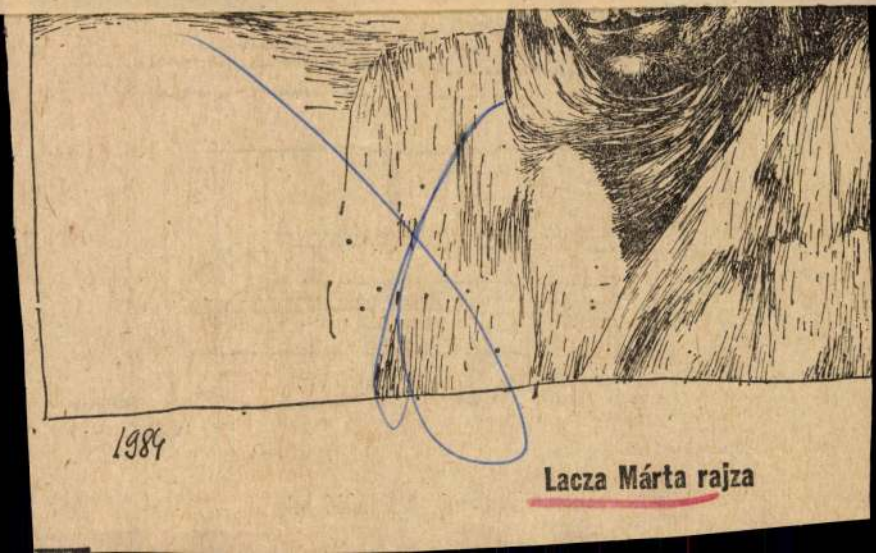

1984

Lacza Márta rajza

BÖRÖCZ ANDRÁS
KONCZ ANDRÁS
RÉVÉSZ LÁSZLÓ
KIÁLLÍTÁSA
és műsora
MŰCSARNOK
HÍRNÖK
P. Stúdió
HANGJEL
a VÁROSLIGETI
MŰJÉGPÁLYÁN
1985. május 24–29

A MŰCSARNOK rendezésében
a KISZ KB
a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat
és a HÍRNÖK Marketing Kisszövetkezet
támogatásával

SZOBROK

ENVIROMENTEK

FESTMÉNYEK

ELŐADÁSOK

GRAFIKÁK

A kiállítás nyitva:

1985. május 24–29 naponta 14–20 óráig

Jegyek válthatók elővételben
a Műcsarnok pénztárában
és az előadás napján 17 órától a helyszínen.

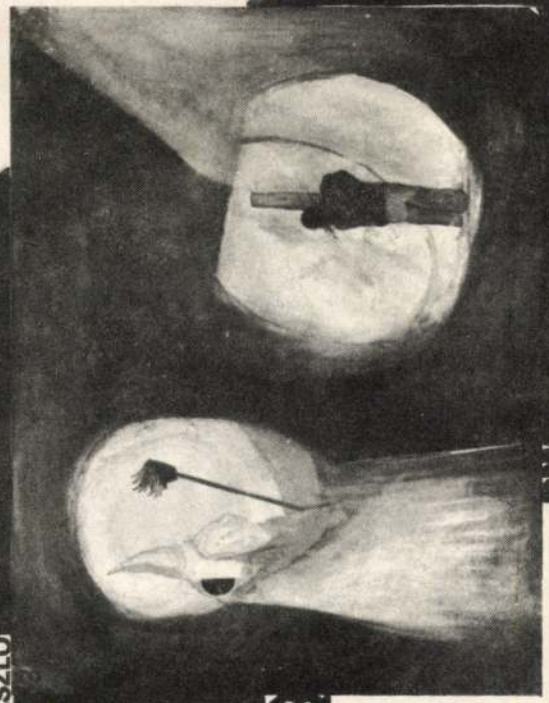

RÉVÉSZ LÁSZLÓ

1 4

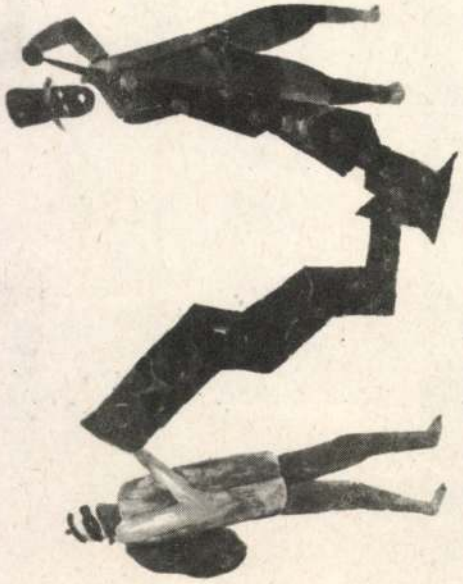

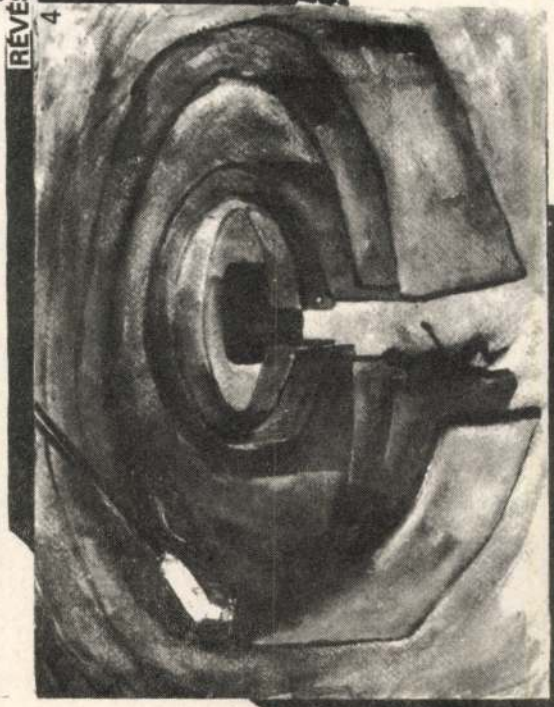

A Műsor május 24-én

18.00 A kiállítást megnyitja: Beke László **művészettörténész**

18.30 Mártha István: Babaközi Történet, **Long Play Long**
előadja: az AMADINDA együttes

19.00 HANGLEMEZKÖLTÉSZET
Garaczi László, Kukorelly Endre, Szilágyi **Ákos,**
Szkárosi Endre művei, előadják a **szerzők**

19.30 Alte und Neue Musik
a MANDEL QUARTETT élő lemezbemutatója

20.00 GOMBÓCOK
Erdély Miklós előadása a hanglemezről

20.30 Szemző Tibor: VÍZIZENE
Ősbemutató

21.00 Enyedi Ildikó: BÚCSÚ
film két vetítőre és két vászonra
Gábor Áron: KÖRKÉRDÉS
film három vetítővászonra

21.30 Mártha István: OHNE WASSER
Ősbemutató
Vízibalett 33 lemezjátszóra és két táncosra
közreműködik: Szkárosi Endre

22.00 Böröcz András, Koncz András, Révész **László:**
HANGLEMEZ
Festők színháza
Előadják: Bárány Ferenc, Böröcz **László, Kornai András**
a Roskó testvérek, Szirtes János **valamint Cserna András**
és kamarazenekara, a szerzők **és még sokan mások**

LEMEZ

Sokmindent csinált már az avantgarde a lemezzel. *Moholy-Nagy* azt mondta: meg kell fordítani a hangfelvétel elvét. Ha eddig a hangnak megfelelően alakították ki a barázdát, most meg kell próbálni, milyen hangot lehet előállítani különféleképpen karcolt barázdákkal. A *Fluxus* különösen jeleskedett a lemez kreatív megszólaltatási módjaiban /kézzel, gombostűvel, hegyes és tompa tárgyakkal stb./. A legradikálisabb „művészek" a lemezt átalakították hangszalaggá. Amikor valakinek meséltem, hogy láttam egy elemes kisautót, amit rá kell tenni a lemezre, és az körbefutva, az aljából kiálló tűvel lejátssza a melódiát, az illető kinevetett - egyszerűen nem akart nekem hinni. Pedig ez is csak egy megfordítás. Eddig a lejátszófej állt és alatta forgott a lemez, most a lemez áll, és a tű szalad körbe. Legalább tíz évvel ezelőtt hallottam, hogy valaki feltalálta: „le lehet játszani" a görög vázákat és meg lehet hallgatni, mit beszéltek a fazekasok az attikai műhelyekben. Óriási ötlet /hasonló, mint az a találmány, amelynek segítségével rögzíteni lehet a halott recehártyáján fennmaradó /?/ képet, de sajnos nem hiszem el. Amikor elmeséltem *Böröcznek* és *Révésznek*, azt mondták, hogy nem véletlenül forgattak lemezeket fazekaskorongon valamelyik amerikai performance-ük alkalmából. Nem féltem őket most sem, lemez-ügyben bizonyára most is ki fognak tenni magukért /még ha eddig főleg „gyufában" és „dinnyében utaztak" is/. Egyébként mi juthat még egy festőnek a lemezről eszébe? Ugyanaz, ami *Koncz Andrásnak, Drozdik Orsolyának* és amerikai elődeiknek, meg most nekem: fekete, kerek, fényes, mint egy szteptáncos brillantinos fekete haja, közepén a *His Master's Voice* emblémája a fonográfot hallgató kutyával, azok a lemezek, amelyekre a Műjégpályán rohannak körbe a korcsolyázók, mint rengeteg élő lejátszófej korcsolyahegy-gyémánttűvel a jéghideg hangfelvételen, amelynek melódiáit le kellene játszani még olvadás előtt...

Budapest, 1985. április 11.

Beke László

1

2

KONCZ ANDRÁS

3

4

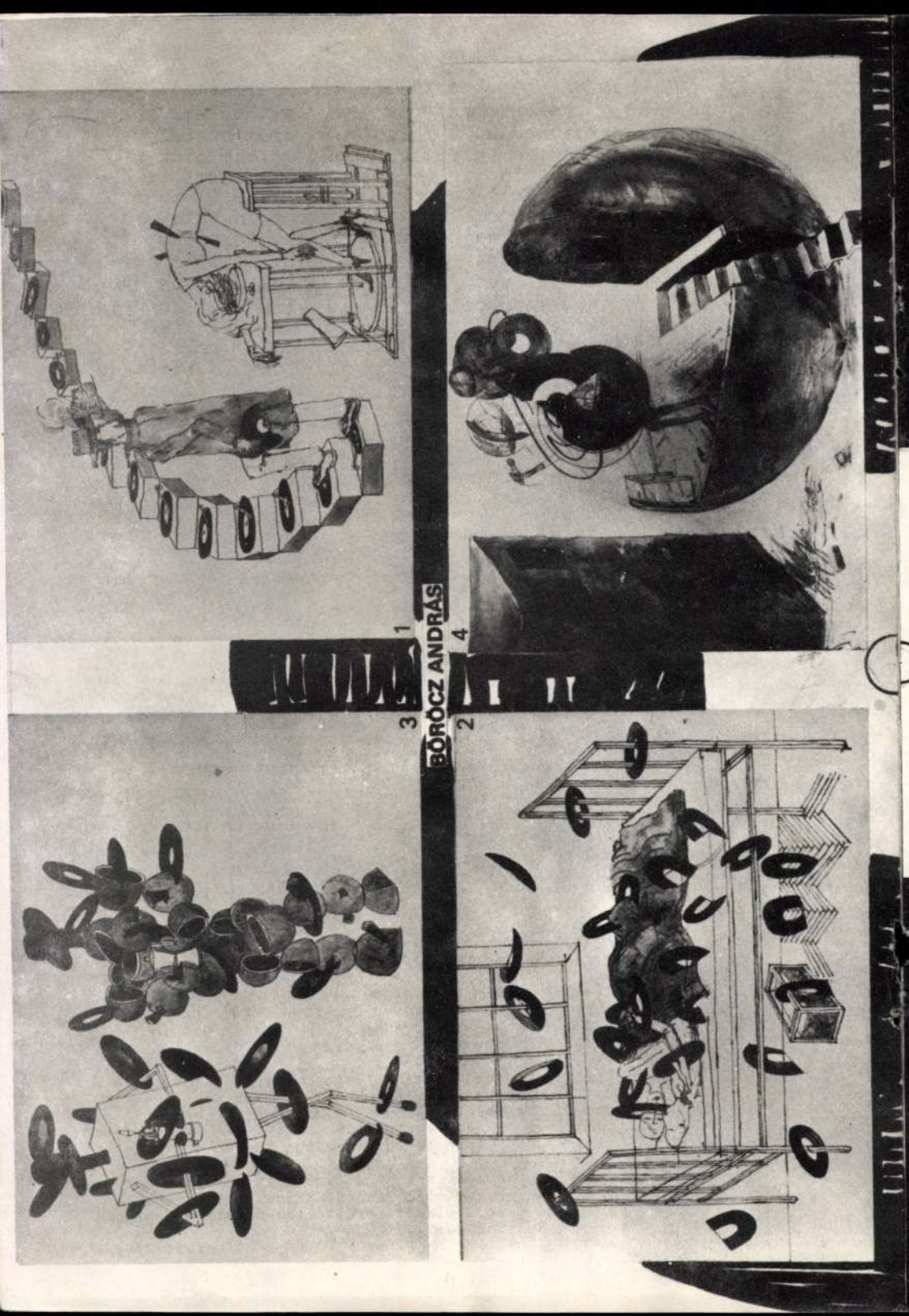

RECORD

The avant-garde has made a whole lot of things with the record. *Moholy-Nagy* said: the principle of recording must be reversed. So far the sound-groove was formed according to the sound; now it can be tried what sounds can be made with differently engraved grooves. The *Fluxus* was especially outstanding in different ways of creative sounding of records /with hands, pins, pointed and blunt objects/. The most radical artists have changed the record into tape. When I told somebody that I saw a battery-moved toy car, which, put onto a record, can make a sound of it with the pint set to its bottom. I was not believed. Still it is nothing but a reversal. So far, the pick-up head stayed and the record was moving under it; now the record is motionless and the pick-up goes round. At least ten years ago I heard the idea: the Grecian urns can be „played back", thus being able to hear what the potters were talking about in Attic workshops. It is at least as great an idea, as the invention, with the help of which the image remaining on the retina of the dead can be played; I do not believe it, though. Telling it to ***Révész*** and ***Böröcz*** they said it was not by chance that they rotated records on a potter's wheel in one of their American performances.
I do not worry about them now either, they will surely do their best concerning the record, even if they mostly dealt in „matches" and „melon" so far.
Otherwise, what are the things that can come into the mind of an artist about the record? The same that occurred to ***András Koncz, Orsolya Drozdik*** and their American predecessors and now to me: it is black, round, shining as the brillantined black hair of a step-dancer; in the middle there is the ***His Master's Voice*** embleme with the dog listening to the phonograph; the records, to whose music people skate around in the skating rink, like thousands of living pick-ups with the skate as diamond pickups on the ice-cold record whose melodies ought to be played before melting...

Budapest, 11 April, 1985

László Beke

Most, amikor a hanglemezgyárak még ontják a fekete bakelit korongokat, az utolsó pillanatban elcsíptük a nosztalgia elől ezt a témát. Hasonlóan a pick-up spirális mozgásához, bennem is örvény keletkezett, mint oly gyakran a koszos Dunában: mostanában mindenféle felszínen úszó tárgyat és lényt beszippantok e témában /úszóknak: apám mindig azt mondta, hogyha örvénybe kerülök, ne erőlködjek, ha hagyom magam, később úgyis kidob a viz minden baj nélkül, leszámítva az örvény keltette diszkomfort érzést/, hogy aztán kivessem magamból, mint ahogy kifújom a szivarom füstjét. Ebben a gomolygó füstben mostanában látni vélek egy lemezekkel telezsúfolt kiállítást a Müjégpályán, amely talán előhívja a lemeztelenített valóságot, - ezt a füstben még nem látom pontosan.

Böröcz András

Now, when the black bakelite disks are still pourin' out of recordfactories, in the last moment we have snatched away this topic from nostalgy. Similarly to the spiral movement of the pick-up, a whirl evolved also in me during this work, like a whirl in the dirty Danube: I suck in all kinds of objects and beings from the surface in this area. /To swimmers: my father used to say to me not to struggle if I get into a whirlpool, if I let myself go, I will get into the surface without damage, except the uncomfortable feeling./ I suck in everything only to throw them out later, like I blow out the smoke. Nowadays, in this wreathing smoke, I imagine to see an exhibition in the skating rink crammed with records; maybe the naked truth will come forth - but I cannot see clear now in the smoke.

András Böröcz

A hanglemez - tárgyunk fekete mágiája - minden gömbnek horizontális projekciója. A lemezből kitört körcikk hatalmas falat a tömegtájékoztatás óriási tortájából, rés állandó terrorjának szoritásán.
Az enyhülő nyomástól szabadulva átbújik a művészet más területeire, ahol hasonlatosan kezd viselkedni egy UFO-hoz. Nem ready-made, nem konstruktív forma, nem díszlet, hanem az individuális kifejezés egy rétege a felfeszített vászon és a festék között. Az alapozás lehetővé teszi az ábrázolást, hihetővé a minden-megtörténhet odatapadását a vászonra, a festéket felszívó, elnyelő durva anyag ellenállása megtörik és tanulásunk fontos mozzanatává emelkedve az Én láthatóvá és érthetővé válik.
A lemez modern diszkosz, az egyéni használat minden előnyével, állandó edzést kívánó, sportolásra alkalmas motívum, új kultúránk antik ős.
A futballpálya és a hanglemez találkozása a vásznon - és szinpadon - nélkülözhetetlen kapocs az emberi lélek szürrealistán dzsungeli, felejthetetlen labirintusában.

Konoz András

The record -black magic of our object - is the horizontal projection of every sphere. The sector broken out of the record is a huge bite of the large cake of mass media; it is a slit in the continual pressure.
The record - getting released from the easing pressure - creeps into other areas of art where its behaviour starts to resemble to that of an UFO. It is not ready-made, not a constructive form, not a scenery, but a layer of individual expression between the canvas and the paint. The delineation is made possible by the priming, the sticking of „everything is possible" is made credible; the resistance of the rude material sucking up the paint is broken and the Self, becoming an important element of our studies, becomes intelligible and visible.
The record is a modern discus with all the advantage of individual usage, a suitable motif for sports demanding constant training, the predecessor of our new culture.
The meeting of the football field and the record in the canvas - and in the stage - is an essential tie in the surrealistic jungle and unforgettable maze of the human soul.

András Konoz

Probléma: ha van lemez, van-e lemezjátszó?
Példa: a Voyageur-2 üzenete az űrbe vagy a rádióteleszkópok állandó üzenetrögzítése. Illetve: sose tudjuk, mikor mit kell csináljunk ahhoz, hogy a rögzítés ugyanúgy szólaljon meg, ahogyan a rögzítők azt elképzelték. Ugye, nem mindegy, hogyan állítjuk be a fordulatszámot, és ha sikerrel akarunk eljárni, azt is tudnunk kell, melyik irányba forgassunk és mi legyen a forgás tengelye.
A tévedések szaporodnak. Elég, ha arra a fiatalokból álló bandára utalok, akik lemezjátszókarokat loptak. A gyémánttűket kiszedték és ékszerészeknél, orgazdáknál próbálkoztak busás haszon szerzésével.
Szokás elfeledkezni a legegyszerűbb dolgokról is.
Példa: a tigris mintázata lemezbarázda. Vajon a szafari, az állatkert vagy a vadászpuska a legmegfelelőbb lemezjátszó?

Révész László

The problem is: if there is a record, do we also have a recordplayer?
Example: the message of Voyageur-2 into the space or the radiotelescopes constantly picking up messages. In other words: we never know it for sure what is it that we have to do so that the recording would sound like as it was concieved by those recording. It is not just the same how the r.p.m. is set and in the cause of success we have to know the direction and axis of rotation.
Errors are accumulating. I just think of for example that gang of youngsters who stole pick-ups. They picked out the diamonds, trying to sell them to jewellers or receivers to get money.
It is common then to forget about the most simple things.
Example: the markings on a tiger can be taken for the sound-groove of a record. Which is the most suitable record player for it: the safari, the Zoo or the hunting gun?

László Révész

Révész László /1957/, BUDAPEST

1. Tanulmány a Felhős jelenethez, 1985
   Study for the Claudy Scene
   akvarell, papír, vegyes technika
   30 x 40 cm
2. Tanulmány a Mentsük meg lelkeinket-hez, 1985
   Study for the Save our souls
   akvarell, papír, vegyes t.
   50 x 60 cm
3. Tanulmány a Kivégző barlangjában-hoz, 1985
   Study for the „Execusioner's cave"
   akvarell, papír, vegyes t.
   28 x 38 cm
4. Tanulmány a Végre megtalálja az utját-hoz, 1985
   Study for the „Finally finding his way"
   akvarell, papír, vegyes t.
   28 x 38 cm
5. Lemezen is lehetne, 1985
   Can be on a record
   akvarell, papír, vegyes
6. Lemezhajó, 1985
   Record ship
   akvarell, papír, vegyes
   28 x 38 cm
7. Mosd! 1985
   Wash her!
   akvarell, papír, vegyes
   28 x 38 cm
8. A hang, 1985
   The voice
   akvarell, papír, vegyes
   28 x 38 cm
9. 2 részből, 1985
   From 2 pieces
   akvarell, papír, vegyes
   28 x 38 cm
10. Nos, 1985
    Well
    akvarell, papír, vegyes
    30 x 40 cm
11. Női szeánsz, 1985
    Femaleseance
    akvarell, papír, vegyes
    50 x 60 cm
12. Duo, 1985
    akvarell, papír, vegyes
    50 x 65 cm
13. Néz, 1985
    Watching
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
14. Keresi a szabadságát, 1985
    Looking for freedom
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
15. Székek, 1985
    Chairs
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
16. Rabságban, 1985
    In captivity
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
17. Leviatáció, 1985
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
18. 2 médium, 1985
    2 mediums
    akvarell, papír, vegyes t.
    55 x 75 cm
19. 3 médium, 1985
    3 mediums
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
20. 1 médium, 1 szobor, 1985
    1 medium, 1 statue
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
21. Nyilas, 1985
    Sagittarius
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
22. Kutatóintézet, 1985
    Research institute
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
23. Cím nélkül, 1985
    Without title
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
24. Falak között, 1985
    Between walls
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
25. Ágy, 1985
    Bed
    akvarell, papír, vegyes
    55 x 75 cm
26. Mitosz a homályban, 1985
    Myth in the mystery
    fa, hungarocell, fém, hanglemezek
    /wood, styoofoom, metal, records/
    2 x 1.5 x 1 m

MŰTÁRGYLISTA

BÖRÖCZ, KONCZ, RÉVÉSZ

Fordítás / Translation: Zala Györgyi
Katalógusterv / Design: Koncz András
F. k.: Néray Katalin

P-STUDIÓ

Böröcz András /1956/, BUDAPEST

1. Edison, 1985
   tus, papír, 28 x 38 cm
2. A zene összeköt minket, 1985
   The music keeps us together
   tus, papír, 28 x 38 cm
3. Ádám és Éva, 1985
   Adam and Eve
   tus, papír, 28 x 38 cm
4. Dizőz, 1985
   Diseuse
   tus, papír, 70 x 100 cm
5. Jelmezterv, 1985
   Costume-design
   tus, papír, 28 x 38 cm
6. Olvasó dinnye, 1985
   Reading melon
   tus, papír, 28 x 38 cm
7. Díszletterv, 1985
   Stage-design
   tus, papír, 28 x 38 cm
8. Breakdance, 1985
   tus, papír, 28 x 38 cm
9. Illegális találkozó, 1985
   Illegal meeting
   tus, papír, 28 x 38 cm
10. Diszkós halála, 1985
    D.J.'s death
    tus, papír, 28 x 38 cm
11. Fekete jég, 1985
    Black ice
    tus, papír, 28 x 38 cm
12. Gálya eszpresszó, 1985
    Galley espresso
    tus, papír, 28 x 38 cm
13. Őrmezei balett, 1985
    Őrmező ballet
    tus, papír, 28 x 38 cm
14. Dinnye hanglemez, 1985
    Melon-record
    tus, papír, 28 x 38 cm
15. Beszélgetők, 1985
    Talkers
    tus, papír, 28 x 38 cm
16. Hogy ne billegjenek, 1985
    For not to oscillate
    tus, papír, 28 x 38 cm
17. Amazonok fogságában, 1985
    In prison of Amazons
    tus, papír, 28 x 38 cm
18. Buli a háztetőn. 1985
    Party on the roof
    tus, papír, 28 x 38 cm
19. Hanglemezpalacsinta I., 1985
    Record-pancake
    tus, papír, 48 x 63 cm
20. Hanglemezpalacsinta II., 1985
    Record-pancake
    48 x 63 cm
21. Temetés, 1985
    Funeral
    tus, papír, 48 x 63 cm
22. Kártyások, 1985
    Gamblers
    tus, papír, 48 x 63 cm
23. Mosakodó lemez, 1985
    Washing record
    tus, papír, 70 x 100 cm
24. Kéményseprők, 1985
    Chimney-sweepers
    tus, papír, 70 x 100 cm
25. Metamorfózis, 1985
    Metamorphosis
    tus, papír, 70 x 100 cm
26. A zene összeköt minket, 1985
    The music keeps us together
    enviroment
    ágy, hungarocell, tükör,
    hanglemez
    /bed, mirror, record,
    styoofoom/
    2,5 x 1 x 1 m

Konca András /1953/, BUDAPEST

1. Aszimmetrikus Rubin
   Asymmetrical Rubin
   olaj, vászon, hanglemez
   150 x 200 cm
2. Fekete lemezeken, 1985
   On black records
   olaj, vászon, hanglemez
   150 x 200 cm
3. Diszkoszvető, 1985
   Discus-thrower
   olaj, vászon, hanglemez
   150 x 200 cm
4. Tetszhalott, 1985
   Apparent death
   olaj, vászon, hanglemez
   150 x 200 cm
5. Diszkó-vető, 1985
   Disco-Thrower
   olaj, vászon, hanglemez
   150 x 200 cm
6. Pálya, 1985
   Field
   olaj, vászon
   200 x 150 cm
7. Tanpálya, 1985
   Studying-field
   olaj, vászon
   200 x 150 cm
8. Lemezpálya, 1985
   Record-field
   olaj, vászon
   200 x 150 cm
9. Golyó tájba.., 1985
   Ball in land
   olaj, vászon
   200 x 150 cm
10. Későrómai délután, 1985
    Late Roman afternoon
    olaj, vászon, diptichon
    150 x 200 cm
11. Oroszlánrész, 1985
    Lion's share
    olaj, vászon, diptichon
    200 x 150 cm
12. Viszlát, 1985
    Good-bye
    olaj, vászon, hanglemez
    70 x 200 cm
13. Önfegyelem
    Self-control
    olaj, vászon
    100 x 150 cm
14. Mi újság, Mr. Klee? 1985
    What's the news, Mr. Klee?
    olaj, vászon
    100 x 140 cm
15. Fülbemászó, 1985
    Catching
    olaj, vászon, hanglemez
    100 x 140 cm
16. Hallgasson meg! 1984
    Listen to me!
    olaj, vászon
    ø ovális, 74 x 56 cm
17. A harmadik tipusu táj, 1984-85
    Enviroments of the third kind
    olaj, vászon, triptichon-stereo
    160 x 120 cm
18. Férfibánat, 1985
    Male sorrow
    olaj, vászon, hanglemez
    100 x 140 cm
19. Linda, 1985
    olaj, vászon
    100 x 150 cm
20. Szamuráj, 1985
    Samuray
    olaj, vászon
    100 x 150 cm
21. Enteriőr, 1985
    Interior
    olaj, vászon
    100 x 150 cm
22. Az emlékezetes találkozás, 1985
    That certain memorable meeting
    environment
    urológiai mütőasztal, hungaro-
    cell hanglemez, olaj
    2 x 1.5 x 1 m
23. A Nagy Testvér/Monolit, 1985
    The Great Brother/Monolit
    emlékmü, monument
    monolit /2 : 4 : 9/
    40 x 80 x 180 cm

BÖRÖCZ ANDRÁS

Uj Tükör, XXII.évf.
35.sz.1985

konság tudata, a náluk tegnapig-máig élő nomád hagyományok iránti érdeklődésünk, és mert Mongólia keleti ország ugyan, mégsem tűnik annyira nehezen megközelíthetőnek sem fizikailag, sem lelkileg számunkra, logikussá teszi a meg-megújuló útirajzkísérleteket. A baj csak az, hogy az eredmény rendkívül vegyes. Ami konkrétan Nagy Károly művét illeti, ízlésem szerint túl sok és túl direkt az, amit mások könyveiből úgy merít, hogy a leckefelmondás elég szürkére sikerül. S aki ismeretterjesztő szándékú útirajzot ír, annak talán nem illene szűntelen felkészületlenségével, tájékozatlanságával dicsekednie, például a buddhizmus, a lámaizmus világában. Miért nem készült föl időben? S ha már nem tette, akkor minket most miért okít? Amit viszont a magyarországi Mongólia-irodalomról ideje elmondani: némely vonatkozásban — legyen szó akár a hagyományos és az új szerelmi szokásokról, akár Mongólia legújabb kori történetének kemény tényeiről — az olvasó sorozatosan találkozik egymásnak eléggé ellentmondó közlésekkel. S alig van esélye eldönteni, hogy mi az igazság. Menjünk tehát el Mongóliába, és nézzünk körül mi magunk, mi hogyan volt és miként van? Sok ezren — velem együtt — ezt megtehettük. A többség azonban mégis csak a bizonytalan hitelű irodalomra van utalva. Ez esetben viszont — tusakodva magammal — azt kell mondanom, hogy általában jobban bízhatni egyéb szakmák művelőinek alkalmi úti beszámolójában, mint azok munkáiban, akik hivatásos tollforgatóként jártak ott. *(Gondolat)*

Lázár István

FILM

CSALÁDI VÉSZKIJÁRAT

Színes lengyel film

Mit tehet egy Wroclaw melletti kis község tanácselnöknője, amikor hirtelen megtudja, hogy a vajdasági első titkár falujukba készül? Katonás eréllyel intézkedni kezd. Igyekszik eltüntetni a hibákat, megteremteni a rend, a konszolidált jólét látszatát. A rendelőintézet elhanyagolt, szemetes környékét palánkkal takartatja el („A palánkra majd jelmondatokat festünk..."), s hogy az érkező magas rangú vendégek ne lássák a húsbolt előtt kígyózó hatalmas tömeget, elrendeli a mészárszék tatarozását. S vajon mit tehet a vezetési módszereit családjára is kiterjesztő „főnökasszony", amikor véletlenül értesül lánya nemkívánatos terhességéről? — Az emberi aljasságnak nincsenek határai — ismételgeti kedvenc mondását, s hogy mentse a család jóhírét, no meg a társalmi rang is kötelez, elküldi kissé bogya férjét a városba vőlegényt szárolni". Fényes lagzit tartanak, hiszen „a szegénynek ma már senki sem hisz".

Roman Zatuski oly sok komoly hangvételű játékfilm *(Kardiogram, Járvány, Menedékhely, Ámokfutó)* után ezúttal, pályafutása során először, komédiát rendezett. Méghozzá leleplező komédiát, amelyben a vidéki ember erkölcse és mentalitása a célpont. Hol szelíd iróniával, hol a szatira kíméletlen eszközeivel mutatja be a mai lengyel falu társadalmát, szólamokat hangoztató, képmutató, fontoskodó vezetőit. Gúnyosan szemléli a pappal is egyezkedő, felettesét megzsaroló szemfüles pártitkárt, a várva várt cement reményében a tanácselnöknőnek udvarló rendőrparancsnokot. Zatuskinál a hétköznapok apró gondjai, az erkölcsi konfliktusok és a súlyos gazdasági problémák jól megférnek a keserű mulattatással. Hála jó megfigyelőképességének, olyan helyzetekben is fölfedezi a komikumot, amelyekben a komolyság általában illőbb volna.

Hollós László

A MEDVEVADÁSZ

Színes japán film

A mesék félelmet nem ismerő, nyíltszívű hősei mindig elnyerik méltó jutalmukat. Példamutató bátorságuknak és kitartásuknak köszönhetően rendre legyőzik a rosszban sántikáló gonosz ellenséget és nemes bosszút állnak a rajtuk vagy másokon esett, valójában a világ igazságos működését kikezdő méltánytalanságért.

A technikai trükkökkel, kentaurszerű űrlényekkel és egyéb mirákulumokkal telezsúfolt filmmesék mai áradatában egyre ritkábban kínálkozik alkalom arra, hogy a mesevilágnak a valósághoz fűződő szoros kapcsolatán elgondolkozhassunk. Ezért okoz különösen nagy örömet Gotoh Tosio japán rendező csodálatos filmballadája, mely ritka kincsként láthatóvá és nyilvánvalóvá teszi ezeket a közös, de már-már feledésbe merült gyökereket.

A méltóságteljes, de korántsem unalmas komótossággal hömpölygő történet az emberi helytállásról, a létünknek értelmet adó — és örök vágyként a mesebeli hőstettekben is megjelenő — feladatok és célok fontosságáról mond el egy igaz mesét. A hegyi faluban élő öreg vadász egész életét meghatározza az a „párbaj", melyet egy óriási barnamedvével vív. Megszállottként minden télen elindul, hogy végleg legyőzze az egykor őt is megsebesítő vadállatot. Állhatatossága, vakmerősége segítségével akar úrrá lenni a medve képviselte nyers erőn, mert ez a harc számára már sokkal többet jelent a fenevad megölésének puszta tényénél.

Jamasaki Takaja operatőr bravúrosan fotografált képei ennek a felkészüléstől a mindennapokon át, a végső győzelemig tartó küzdelemnek minden apró részletét híven tükrözik. Gotoh Tosio filmje képes elhitetni velünk, hogy a legszebb mesék mégiscsak a valóságban történnek.

Gáti Péter

HANGLEMEZ

SZABÓ LŐRINC VERSEIT MONDJA

Szabó Lőrinc „repertoár-verseinek" egyike-másika — az ő előadásában — már korábban is nagy élményeim közé tartozott. Most, nagyobb költeményegyüttesben mégis másképpen hangzott — például — a *Ficseri füsti*, hisz előtte már hallhattam a tavaszi életöröm tobzódásának áradó versét, a *Március a körútont*. A *Lóci óriás lesz* is másképpen hatott egy kis Klára-vers társaságában, hogy aztán a „gyerekszoba-költeményeket" az *Ima a gyermekekért* zárja, a maga isten nélküli „panteizmusával".

Hallgatom tovább a hangját. Költészetének ritmusáról a lemezen megszólaló Illyés, — mint mondta — tanulmányt írna legszívesebben. Magam enjambementjaiban, szaggatottan lüktető, ám a leglágyabb hangzású dallamosságig is feloldódni képes ritmusaiban sokszor gépek zakatolását véltem felfedezni. Most meg hogy — egyebek között — a *Mézpergetést* szavalta a *Tücsökzenéből*, kiváltképp ezt éreztem a vers tárgyánál fogva is. Ám ebből a ciklusból számomra a legnagyobb élmény a *Babits Mihály* elszavalása volt. Az Illyés emlegette kegyetlen költői őszintesége itt a mesterébe és önmagába marás minden önemésztő kínját megmutatta; az őt felfedező idősebb barát iránti múlhatatlan szeretettel együtt. S hogy Szabó Lőrinc „mizantrópiáját" mennyire a szeretet és a szeretetéhség határozta meg

nem ritkán, azt *A huszonhatodik év* most hallott több, döbbenetes szépséggel előadott szonettje mellett, és mindenekelőtt a *Semmiért Egészen* elmondása mutatta meg. E verset mindeddig csak agresszív felfogásban véltem előadhatónak. A költőt hallgatva értettem meg igazán, hogy az egész mű kétségbeesett segélykiáltás a szeretett nőhöz. S csak ezen *belül* értelmezhető végleges önössége. Ha eddig nagyon szerettem ezt a költeményt, ezután még jobban fogom szeretni. S a költőt is, akinek most már nemcsak Borsos Miklós által megformált „mennydörgő kőajkára" kell figyelmeznünk, (a metafora Illyésnek a szoborról írott, s a lemezen általa elmondott versében szerepel), hanem otthonunkban megszólaló hangjára is. Az általa szavalt, most lemezre nem került legegyértelműbb művek, melyek úgy állnak meg a talpukon, hogy nem lehet őket többé pillanatnyi érdekek, divatok szerint csűrni-csavarni, kiforgatni, félremagyarázni. Persze csak akkor, ha olyan talpig kiforrott, s ugyanakkor intellektuálisan nyitott muzsikusok lépnek alkotói szövetségre, mint Szabados György és az amerikai szaxofonos: Anthony Braxton, akinek a neve legalább olyan jól cseng a nemzetközi zenei életben, mint például az irodalomban Truman Capote-é, vagy Philip Roth-é. Jóllehet Szabados és Braxton hasonló hevülettel, intuícióval közelítenek egymás világa felé — és ebből a szempontból jól „ül" a cím: kettejük nevének anagrammája —, mégis Szabados bartóki hagyományokra alapozott koncepciója, a pentaton alaptémák, a zongorajáték parlando rubatós, már-már ütőhangszeres jellege, oszcinátó-technikája, a felzaklatottság és bensőségesség hangulati váltakozása, költőisége, keleti érzékisége dominál a lemez minden darabjában. A blues és a legnemesebb, legtisztább néger avantgarde felől érkező Braxton kivételes transzállapotban, a legapróbb lelki rezdülésekig követi Szabadost, sőt improvizációival felerősíti, kinagyítja, s a szaxofon éneklő jellegénél fogva tovább emberiesíti közös perüket az egyre értékvesztőbb, salaktermelőbb századvéggel szemben.

Csigagyorsasággal (több mint egy évvel a felvétel után) jelent meg az *improvizatív kortárs zenének* ez a kivételes jelentőségű lemeze. A technikai kivitelezéssel ellentétben dicséret illeti a végre egyszer világszínvonalat képviselő lemezborító alkotóit: Bicskei Zoltán grafikust és Mencseli Tibor fotóst. *(Krém)*

Horváth Tamás

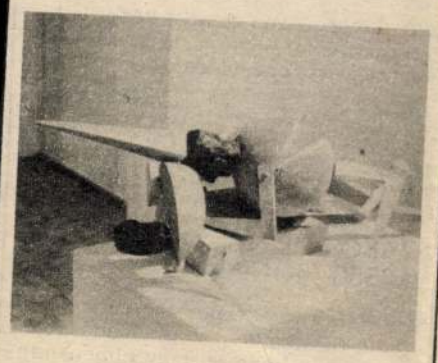

lyoznak, hol az egyik, hol a másik irányba mozdulva el.

Böröcz András csetlő-botló figuráit különös esetlenség jellemzi — s ezzel már nem csupán alkotójuk gondolati világát képviselik, hanem emberi esendőségükben sokunk számára személyes ismerősnek tűnnek fel. *(Képünkön a Gyufa és dinnye szerelme című szobrocska)*

Torma Tamás

FOLYÓIRAT

TISZATÁJ

A születési évfordulóknak szentelt ünnepi kiadványok korában igazán örvendünk, ha valakiről évfordulók nélkül is megemlékeznek. Most is, amikor a szegedi folyóirat augusztusi száma Németh László alakját idézi elénk. Különösképp örömünkre szolgál, hogy Grezsa Ferenc értő gondozásában — több mint 70 lapoldalon — közzétették Németh László Illyés Gyulához írott 108 levelét. Az első 1931-ben kelt, s 1972-ben az utolsó; micsoda korszakokat fog át ez a negyven esztendő! Vannak ugyan évek, amikor csak egy-egy rövid episztola tanúsítja, hogy barátságuk nem szakadt meg (legfeljebb elhidegült), olykor öt esztendő is elmúlt anélkül, hogy baráti kapcsolatukat levéldokumentumok igazolnák. Grezsa találó észrevétele szerint: „Együttműködésüknek vannak apályosabb korszakai is; így a Márciusi Front idején, majd az ötvenes évek elején. Előbb a népi mozgalom históriai lehetőségein különböznek össze, majd a „pirandellói" szakadék próbálja elválasztani őket, amely a rendszer „elsőszámú írója" és „elsőszámú pofozójancsija" között húzódik.

Németh László itt közölt levelei az író eszmevilágához is jobban elkalauzolnak, ugyanakkor hallatlan értékük, hogy belőlük sérelmeinek és sértődéseinek okaira, megaláztatásainak körülményeire is érthetőbb magyarázatot kapunk.

Gerzsa azt is tudja, hogy Németh László levelezését „a barátság pazar energiái emésztik", s finoman arra is utal, hogy a költő Gulyás Pállal váltott levelezése azért is izgalmas mert — 1944-ig — előtte tárulkozik fel a legteljesebben. Gulyás Pál halála után módosul a képlet; a jóbarát és küzdőtárs fogalmát egyre teljesebben Illyés kezdi betölteni.

Arpó eseményekből, tervekből, elfecsérelt álmokból összetevődő élete legélesebben az 1945 és 1949 között íródott levelekből bontakozott ki. Megrendítő, hogy belőlük a Németh László sorsa fölött zajló történelmi folyamatokat is fölismerhetni.

Kiss Károly

BÖRÖCZ ANDRÁS PLASZTIKÁI
Helikon Galéria

Böröcz András nem panaszkodhat mellőztetésre. Mióta 1982-ben elvégezte a Főiskolát, 19 egyéni és csoportos kiállításon vett részt — s akkor az úgynevezett Böröcz—Révész happeningszínház eddig bemutatott 18 darabját nem is számítjuk ide, holott ezeknek különös jelentőségük van. Nemcsak azért, mert Böröczék ezekkel az előadásokkal szereztek nevet maguknak, hanem mert „hagyományos" — rajzolt, festett és szobor — alkotásaik is innen eredeztethetők.

Ezekben születtek meg a *magánmitológia* alakjai, s mint egy burjánzó mese, idővel folytonosan alakultak, új figurák, új kapcsolódások jöttek létre. Így lesznek a gömbből például dinnye- és lékfigurák, így a téglatestből gyufásdoboz és gyufafigurák.

Böröcz „mitológiája" alapvetően kétpólusú, azaz kétszemélyes. A kiállításon látható hét szobor és hat rajz témája is a különböző alakokat öltő párosviszony. Gyufák és dinnyék ölik vagy szeretik egymást, esetleg Ádámként, Évaként jelennek meg, s a legkorábbi szobornak — ami emeletes ágyon fekvő katonákat ábrázol — a címe: *Révész László és én.* (A mítoszteremtés itt különösen nyilvánvaló, hiszen a szobor születésekor még nem is ismerték egymást.)

Mindamellett ezek a szobrok, rajzok nem egyszerűen a happeningek illusztrációi. Jelzik a „mitológia" alakjainak két előadás közötti változását, de ugyanakkor külön kis történetek is, melyek a groteszk és a szánalomra méltó között egyensú-

ÚJ TUKOR / Képes kulturális hetilap

Szerkesztőség: Budapest VII., Lenin körút 9–11. 1073
Telefon: 221-285, 429-350, 222-408

Főszerkesztő: **BENJÁMIN LÁSZLÓ**

Főszerkesztő-helyettes: **FEKETE SÁNDOR**

Kiadja: **LAPKIADÓ VÁLLALAT**
Budapest VII., Lenin krt. 9–11.

Felelős kiadó: **SIKLÓSI NORBERT**, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója

HU ISSN 0133–1361

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál, a kézbesítőknél és a Posta Hírlap Irodánál (Postacím: Budapest V., József nádor tér 1. — 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj: negyedévre 120,– Ft, ½ évre 240,– Ft, 1 évre 480,– Ft.

85.1542 Athenaeum Nyomda, Budapest, rotációs mélynyomás. Felelős vezető: Szlávik András vezérigazgató. INDEX: 25 817. Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.

Böröcz András

Menyhárt László: Kilóg a lóláb
Rajzbiennálé Palpólarjánban

Palócföld, 1985/2

Bencze András
Kiállítás a Stúdió Galériában

Magyar Nemzet 1985. III. 22.

BÖRÖCZ András

(bán): Budapesti és pécsi bemutatók.
= M. Nemzet, 1985. március 22. 5.

Pécsi Galéria: et Zámbó, Wahorn, fe Lugossy (lőrös)
Pécsi Kisgaléria: Kálmándy Ferenc
Ferencvárosi Pincetárlat, Kiss Dersö, Bp. Szabó György, Szőnyey György

Studió Galéria, Böröcz András

Szirtes János performance –

Bőrösz András, [ ]

h: Gól Tomás

Vadas József: Tét nélkül 12.

Élet és Irodalom. Bp. 1984. már 2 XXVIII/9

Bőrász András

Kiállítás az Építőművészet

bővetségében

Magyar Nemzet 1984. III. 31.

BÖRÖCZ András

Böröcz - Roskó [Böröcz András, Roskó Gábor kiállitása,] Bp.,Studió Galéria, 1985 február 27-március 30, január 30-február 24. Bev. Erdély Miklós. Bp. : k.n., 1985 [12] p. ill. E G

Böröcz febr 27-
Roskó jan 30.

Roskó - Böröcz [Bo

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI KUTATÓ CSOPORT
INSTITUT D'HISTOIRE DE L'ART
DE L'ACADÉMIE HONGROISE DES SCIENCES
BUDAPEST, I., ÚRI U. 62. TEL.: 160-160, 160-080 H 1250 BUDAPEST, I. PF. 27.

Valamennyi munkatárs figyelm

A Közalkalmazotti törv
telmében intézetünkben 93. m
Közalkalmazotti Tanácsnak. A
vazással kell megválasztani.
kezéseket áttanulmányozva t
lasztás május 25-én kedden,
értekezlet keretében bonyoló
tagjai: Tóth Györgyné és Ker
információkért forduljanak h

BÖRÖCZ András festő

Kiállitása 1985.II.27.-III.24.
Roskó Gáborral közösen

Kat.l. Böröcz

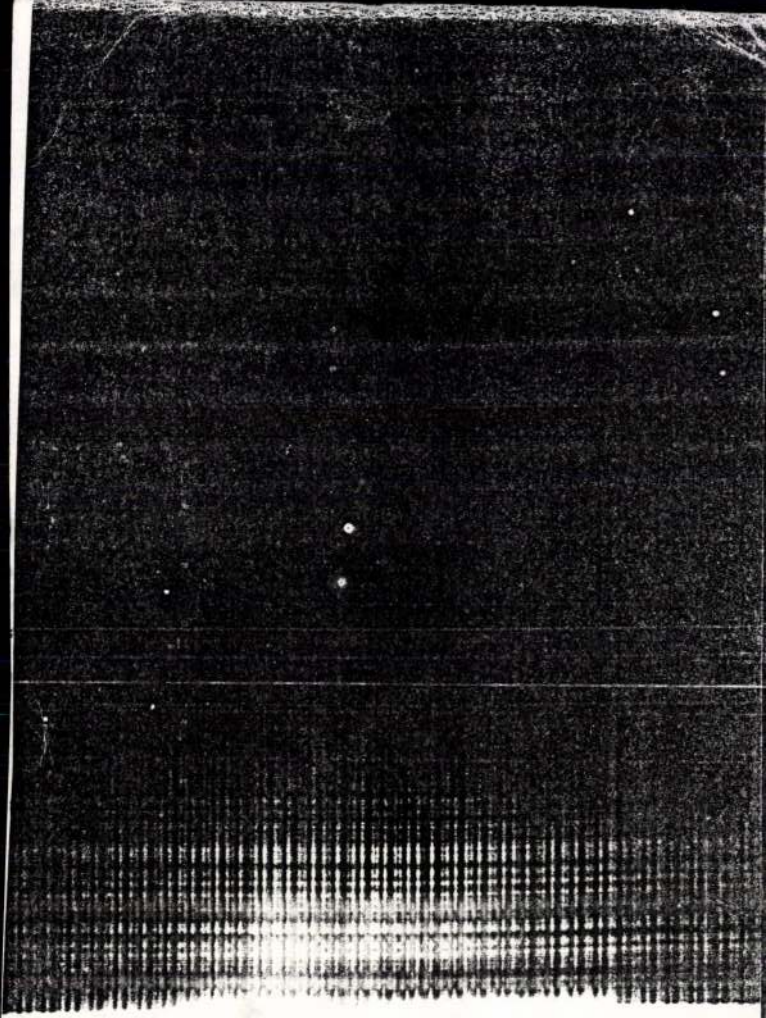

Bőrös András

A salgótarjáni rajztiemale

Magyar Nemzet 1985. 1. 15.

Böröcz András

Böröcz András Budapesten született, 1956-ban. 1982-ben végezte el a Képzőművészeti Főiskolát festőként. Mestere Sarkantyús Simon volt. Révész Lászlóval közösen több akcióelőadásuk volt Budapesten.

a Fiatal Művészek Stúdiójába 1982-ben felvett új tag.

Mozgó Világ 1983/6

Böröcz András

Böröcz András

Kiállítás bentendrei

Magyar Nemzet 1983. VIII. 9.

Böröcz András, grafikus

Böröcz

Élet

8

XXVII/37

Böröcz András és Révész László László: Plakát

és megszólalásra tárgyilagos kritikai szemlélete, őszintesége, reflektáló hajlama. Így állt

művében kamatoztatja és érvényre juttatja.

Iszlai Zoltán

Bövöcz András

– Neve megmelítve P. Szabó Ernő: „Vigyázz! – Kész! – Rajz!" c. cikkében.

Lásd: Művészet, 1983. dec.

Böröcz András

Vasvári László, Váci Miklós és Böröcz András képzőművészek kiállítása V.25-én nyilik meg a Derkovits Gyula Ifjusági Klubban, Budapesten.

Magyar Hirlap 1974/141./8.

BÖRÖCZ ANDRÁS

emlitve ld.Galántai György

P.Szabó Ernő:Filmművészet.Budapest Galéria

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.15.sz.3-4.o.

BÖRÖCZ ANDRÁS

említve ld. Zrinyifalvi Gábor

Székely András: Studió'82. Műcsarnok

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 48. sz. 3. o.

mely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Cso
u. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

2. A dijazás összege: Ft.
A dijazásnál alapulvett munkaköri besorolás

Böröcz András, grafikus

Böröcz András – Révész László László:
Meghívó az Egyetemi Színpadra

Sit. 1021
11.835 LT
06.05.1983 b
STA
SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY

Bbl – Evy Nickström

Vernissage på ungersk konst

○ Vernissage på modern ungersk bildkonst, bruks- och prydnadskeramik var det på Gamla kaplansgården i Borgå i torsdags. Den ungerska ambassadören och de ungerska konstnärerna togs varmt emot av Borgåborna med bland annat biträdande stadsdirektör KALEVI TONTTI i spetsen som också är styrelseledamot i Finland-Ungernsällskapets Borgåavdelning som står för arrangemangen.

Deltagarna i främsta raden är från vänster ZSUZSA G. Hellner, ANDRÀS BÖRÖCZ, MÀRIA CZAKÓ, KALEVI TONTTI, ungerska ambassadören TIDVADAR MATUSEK och konstnären ÁRON GÀBOR. Expon pågår ända fram till den 26 maj.

som borde finnas, men som inte finns.

Trots det stora minuset vågar skoldirektör **Kaj Johansson** i Borgå sig på att vara optimist.

– Nog ska vi fylla tjänsterna på något sätt. Men klart är att vi inte får kompetent arbetskraft till dem alla. Långt ifrån, säger han.

Störst är bristen på klasslärare och speciallärare. På de olika nivåerna fördelar sig vakanserna så att det i lågstadiet behövs nio lärare, i högstadiet åtta plus fyra speciallärare.

Sex av vakanserna är vikariat och tre timlärartjänster.

En tjänst kommer att besättas interimistiskt. Det oaktat är elva ordinarie vakanser öppna.

– Så många har vi nog aldrig haft, säger Kaj Johansson.

Enligt honom är det här en direkt följd av den finlandssvenska lärarbristen. När dessutom pensioneringar och ledigheter sammanfaller är situationen vad den är. Felet tror Kaj Johansson att ligger i dimensioneringen av lärarutbildningen.

– Placeringen av lärarutbildningen har inte större betydelse, anser han.

Det är för övrigt en fråga som de lärde tvista om. Överinspektör **Anita Blomqvist** vid skolstyrelsen menar i en artikel i skolstyrelsens informationsblad nummer ett i år, att flertalet av dem som söker sig till lärarutbildningen i Vasa kommer från Österbotten "som kommer att ha en viss förhandsrätt till de färdigblivna lärarna". Samma sak gäller speciallärarna eftersom deras utbildning är en påbyggnad till klasslärarexamen, säger hon.

Genom att grundskolan infördes tidigare i norra och mellersta Finland än i södra var man i Österbotten några steg före då dét gällde att erbjuda plats åt de klasslärare som då fanns, skriver hon vidare i sin analys.

En utlösande faktor var dock enligt henne övergången från ämneslärarundervisning till klasslärarundervisning i klasserna fem och sex i samband med införand grundskolan. Behov klasslärare ökade och b av ämneslärare minska vetvis.

Och nu är man i den situationen att totalt 10 procent av klasslärartjänsterna inte hade ordinarie innehavare år 1982. Vissa ämneslärargrupper igen har svårt att få arbete.

Klasslärarunderskottet är idag cirka 100. 80 behövs i Nyland. Av de 40 vakanta speciallärartjänsterna finns 30 i Nyland.–CI

Ungdomsnämnden i Borgå:

Budget på 1,1 Mmk

BORGÅ. Slutsumman för ungdomsnämnden i Borgå stads budget nästa år är på 1.153.180 mark. Nämnden godkände förslaget för sin del i torsdags.

Nämnden fördelade också bidrag åt ungdomsorganisationerna.

Pengarna fördelades enligt följande: Porvoon kokoomuksen nuoret 2.950 mk, Porvoon sosialistiset nuoret 2.100, Borgå svenska soc.dem. ungdomsklubb 500, Porvoon seudun Dxkuuntelijat 1.050, Linnajoen partiolaiset 5.000, Sjöscoutorganisationen Fribytarna 7.000, Metodistkyrkans ungdomsarbete 1.400, Näse unga örnar 1.500, Borgå unga örnar, Jonasbacken 800, Porvoon nuoret kotkat 2.950, Porvoon demokratian pioneerit 1.600, Porvoon ilmailukerho 1.000, Borgå M-klubb 500, Svensk ungdom i Borgå stad 1.350, De utvecklingsstördas väl i östra Nyland 1.400, Porvoon seudun kehitysvammaisten tuki 1.400, CISV-Borgå 1.400, Borgå FMU 600, Porvoon punainen risti, nuorisoryh mä 1.200, Porvoon seudun lir tuyhdistys 1.500, Porvoon se udun nuoriso- ja katulähetysty 500, och Mannerheimliiton Por voon osasto, 1.300 mk.

Sex ungdomsorkestrar frå Borgå kommer att uppträda idrottshallen den 15 maj.–LW

Konstläger i Borgå lk

BORGÅ LK. Ett konstläger i början av juni ingår bland annat i kulturnämndens i Borgå landskommun planer. Någon ledare för lägret utsåg man emellertid inte vid torsdagens möte.

"Skogens år" kommer att vara temat på den traditionella midsommarfesten vid Staffas i Veckjärvi.

Slutsumman i budgetförslaget för nästa år är på 834.588 mark. Förslaget går vidare till VEP-nämnden för närmare granskning.–LW.

○ **Borgåmusikern Pentti Lasanen** är kvällens gäst i radioprogrammet "Jazzventilen", som sänds över den finlandssvenska kanalen klockan 20.30. Tillsammans med **Curt-Henrik Boucht** spelar han skivor och diskuterar jazz i olika former.

SANOMALEHTIEN
ILMOITUSTOIMISTO OY

Unkarilaisten taiteilijoiden Aron Gabórin, Zsuzsa G. Hellerin, Mária Czakón ja András Böröczin Suomen vierailuun kuuluu Porvoon näyttelyn lisäksi mahdollisimman laaja tutustuminen suomalaiseen kuvataiteeseen.

Unkarin taidetta Kappalaisentalossa

Nuorta unkarilaista taidetta talo jännittävästi pullollaan. Tätä tarjoavat unkarilaistaiteilijat András Böröcz, Mária Czakó, Áron Gábor ja Zsuzsa G. Heller, joiden näyttely on perjantaista lähtien nähtävillä Vanhassa kappalaisentalossa Porvoossa.

— Meille tämä on erittäin jännittävää, sanovat taiteilijat, jotka ovat näyttelynsä mukana tulleet kuukauden mittaiselle ensivierailulle Suomeen.

Porvoossa vierailevat neljä unkarilaista taiteilijaa ovat tuoneet mukanaan laajan kirjon Unkarin nykytaiteesta. Mukaan mahtuu niin piirroksia, maalauksia ja kollaaseja kuin myös laaja otos Zsuzsa Hellerin keramiikkatuotannosta.

Mukanaan tuomalla suurella näyttelymateriaalilla unkarilaistaiteilijat ovat sanamukaisesti täyttäneet kappalaisentalon: seinät ovat ympäriinsä Andráksen, Áronin ja Márian töiden peitossa, lattiapintaa taas peittää keramiikka.

Unkarilaiset vieraat ovat luonnollisesti erittäin jännittyneitä näyttelynsä vastaanotosta. Jokaisen maan taiteella on omat piirteensä, eivätkä he yhtään osaa kuvitella, miten heidän töihinsä Suomessa suhtaudutaan.

Porvooseen unkarilaistaiteilijat ja heidän näyttelynsä on tullut Suomi-Unkari -seuran Porvoon osaston kutsusta. Näyttely on kappalaisentalossa auki kesäkuun alkuun, ja myös taiteilijat ovat Suomessa kuukauden verran.

Mikään lomamatka heille vierailu ei kuitenkaan ole.

— Tarkoituksemme on tavata mahdollisimman paljon suomalaisia taiteilijoita ja tutustua heidän töihinsä. Lisäksi, kunhan tämä näyttelyn pystytys on ohi, käymme myös mahdollisimman paljon museoissa ja taidenäytteyissä, kertoo Zsuzsa G. Heller.

Porvoon näyttelyn lisäksi András Böröczin, Mária Crakón, Áron Gaborin ja Zsuzsa G. Hellerin työt ovat myöhemmin kesällä esillä myös Unkarin tiede- ja kulttuurikeskuksessa Helsingissä.

Vaikutteet idästä ja lännestä

Porvoossa parhaillaan vierailevat unkarilaistaiteilijat asuvat kaikki Budapestissä, jota he nuoren taiteilijan kannalta kuvaavat seuraavasti:

— Paljon taiteilijoita vähän näyttelytiloja!

Unkarin nykytaidetta he luonnehtivat monipuoliseksi ja mielenkiintoiseksi, koska se osa vaikutteensa niin idästä kuin lännestä. Näin syntyy kooste, jossa edustettuina ovat niin kansallinen linja kuin vaikka myös avant garde ja underground.

Omalta osaltan Unkarin taidemaailman monipuolistamiseen ovat osallistuneet myös András Böröcz ja Áron Gabór, joista András on piirrostensa ja maalaustensa lisäksi saanut mai-

si näiden tonttien luovutusehdot.

Luovutusehdot koskevat kattokaltevuuttta, harjan suuntaa, julkisivumateriaalia, istutuksia jne.

Lautakunnan esityksen mukaan julkisivujen päämateriaalina on oltava puu. Kaupunginhallitus käsittelee luovutusehdot seuraavassa kokouksessaan.

ja 5 km

jen päällystämistä nk. siro-nan yli 5 km:n pituudelta. vielä noin 40 km päällystä-

pinta. Yhteensä peitetään kaupungin ajoväyliä tällä menetelmällä nyt yli 5 km:n pituudelta. Suurin yksittäinen väylä on Johannisbergintie, miltei kilometrin mittainen.

Muut ovat seuraavat:
Linjatie 650 m, Hautausmaantie 500 m, Meritullinkatu—Tapulikatu 500 m, Vaskenvalajankatu, Turkkurinkatu ja Metsästäjänkatu kukin 430 m, Jänispolku 400 m, Tuomarinkartanonkatu 350 m, Yrittäjänkatu 300 m, Itäinen Pitkäkatu 220 m, Reimarintie 140 m ja Pajatie 100 m.

VETO

edut 31. 5. saakka
otarjous nykyisestä autostasi.
easingvuokra, alk. 1790 mk/kk!
n määräaikaishuollot veloituk-
2.980,–
n Autotorvike Ky Kb
rventie 1 A puh. 147 711

detyöt.

Esille pyritään saamaan niin män päivän kuin menneiden a jenkin esineitä, kuten esimerk huonekaluja ja tuohitöitä. Oma kunsa muodostavat sodan ai rintamalla tehdyt puhdetyöt, j pyritään järjestämään oma osasto.

Saman näyttelyn yhteyteen peruskoululle kootaan myös kansalaisopiston kuluneen lukuvuoden töitä sekä koulujen kuvaamataidon tunneilla tehtyjä töitä.

Näyttelyn sunnuntaipäivän ohjelmaan kuuluu myös ohjelmallinen tilaisuus. Paikan päällä on katselijoilla mahdollisuus tutustua työnnäytösten avulla muun muassa veistoon, verkon kutomiseen ja korin tekoon.

Pornaisten kulttuurilautakunta toivoo, että kuntalaiset voisivat lähettää näyttelyyn kodissaan olevia esineitä. Kulttuurilautakunnan jäsenet ottavat vastaan ilmoituksia ja huolehtivat esineiden kuljetuksista.

jois-Suomessa lepän kukinta jatkuu vähäisenä.

Kesätoimittaja Ritva Leino

Lehtityön vanha vihollinen, painovirhe, iski valitettavasti keskiviikon lehdessä kuvatekstiin, jossa esittelimme toimituksen uuden väen. Kesätoimittaja Ritva Leinon nimi muuttui virheellisesti Lehdoksi. Pahoittelemme.

Toimitus

UUSIMAA

Perustettu 1894

Sanomalehtien Liiton jäsen

Toimitusjohtaja
Leo Reijonen

Levikki 13 507 kpl
(LT -81)

Ilmestyy Porvoossa arkisin paitsi pyhä- ja juhlapäivien jälkeisenä päivänä.

KAIVOKATU 29
06101 PORVOO 10
PL 15

PUHELIN 915-142 322

KONTTORI,
Arkisin klo 8.00—16.00.
Kiinni lauantaisin.
Konttoripäällikkö Erkki Riski.
Kassa Kaisa Nurmi.

ILMOITUKSET
Ilmoituspäällikkö Olavi Laine
Ilmoitukset:
Jukka Heino, Olli Heikkinen,
Terttu Mantere, Irma Pirinen,
Tuulikki Saikko.

TILAUKSET JA JAKELU
Maija Kuisma
Liisa Nöyränen

KIRJAPAINO
Arkisin klo 7.00—16.00.

PUHELIN 915-142 400
klo 7.00—8.00 ja 16.00—23.00

Kirjapainon johtaja Karl Karlsson.
Tuotantojohtaja Helmer Karlsson.
Tekninen johtaja Raimo Stolt.
Vuorotyönjohtajat: Seppo Kurki,
Tapio Lyytikäinen.

TOIMITUS:
Mannerheiminkatu 9
Arkisin klo 8.00—22.00.
Puhelin 915-142 322

Kotipuhelimet:

Päätoimittaja:
Rauno Velling 140 274

Uutispäällikkö:
Antti Toiviainen 148 703

Toimitussihteerit:
Onni Pakarinen 155 340,
Heimo Hovi 147 133

Erikoistoimittaja:
Erkki Ainola 141 274

Toimittajat:
Kaaru Hellberg 146 887,
Anna-Leena Löfman 146 014,
Ahti Niemelä 143 448,
Esko Riikonen 148 826,
Kaisa Viitanen 130 903,
Esa Vilenius 144 250

Urheilutoimittaja:
Seppo Jolkkonen 130 177,

Toimituksen sihteeri:
Kaija Harjula 31 825

LOVIISAN ALUETOIMITUS
Toimittaja Jorma Kokko
puhelin 142 322/147
kotiin 148 409

SIPOON TOIMISTO
Iso Kylätie 20
04130 Nikkilä
Puh. 90-231 935
90-231 432
90-232 304
Klo 9.00—16.00
Kiinni lauantaisin

Uusimaan aluetoimittaja
toimittaja Kaija Karkaus
puhelin kotiin 915-130 247

MÄNTSÄLÄN TOIMISTO
Keskustie 2 04600 Mäntsälä
Puhelin vaihde 81 266.
Klo 9.00—16.00.
Kiinni lauantaisin
Uusimaan aluetoimittaja
toimittaja Jukka-Pekka Niku,
puh. 81 267

ILMOITUSHINNAT mk/pmm

Etusivu (minimikoko 200 pmm)	5,40
Tekstissä	3,90
Takasivu	4,60
Määräpaikkakorotus	0,50

Nimimerkki-ilmoitusten lisämaksu 5,—

Väri-ilmoitukset:
Lisävärin minimihinta 260,— netto/väriltä
Värilisä väriltä 0,50

Ilmoitukset jätettävä ilmestymispäivää edeltävänä päivänä klo 13.00 mennessä, sen jälkeen tulleista ilmoituksista peritään 30 % korotus. Kello 16:n jälkeen tulleista ilmoituksista veloitetaan 50 % korotus.

Välitämme vaihtoilmoituksia kaikkiin Suomessa ilmestyviin lehtiin välityspalkkiotta. Puhelimitse vastaanotettuun ilmoitukseen mahdollisesti tulleesta virheestä emme vastaa.

TILAUSHINNAT

	mk
Kestotilaus	
12 kk:n maksuvälein	214,00
6 kk:n maksuvälein	110,00
4 kk:n maksuvälein	75,00
Määräaikatilaus	
12 kk	228,00
9 kk	180,00
6 kk	122,00
3 kk	64,00
1 kk	27,00

Pohjoismaissa noudatetaan samoja hintoja.

Tilauksen ja osoitteenmuutoksen voimaantuloaika kaksi viikkoa.

Yhteisjakelun päivystys
klo 6.30—9.00
Porvoossa puhelin 149 055
Mäntsälässä puhelin 81 737
Sipoossa puhelin 90-246 300
Maanantai—perjantai klo 9.00—16.00
Porvoossa puhelin 142 322

Lehteä julkaistaan
force majeure varauksin.

ISSN 0357—1858

Porvoo 1983 — Oy Uusimaa

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 349-726

Böröcz András, grafikus

MAGYAR IFJÚSÁG

1984 FEB 24

Böröcz András – Révész László munkája 1021

...ihale egy-
...ermészetes-
...ett fülsíke-
...oly, tekin-
... színpadra;
...özé terelte
...ernadrágos
...még azt is
... nem az
...lják sajá-
..., hanem
...zik azt.
...ány.

... az első
...tmusical";
... első rock-
...k irodalmi
...bízvást ve-
...di példák-
...ett az első
...tórium" —
...rs kritiku-
...legetve a
...*man* film-
...s Krisztus
... melynek
... abban az
... s egy év-
...z csak al-
...r nézőnek
...nlítani a

kettőt. De elő...
Side Story, ső...
— a rokonság...
reket keresve.
kerek — nos, ...
térő szükséges...

*

1973 elején alapszerződést írt alá az NSZK és az NDK. Az NSZK elismeri, hogy a Német Demokratikus Köztársaság független, önálló és sérthetetlen állam.

Szintén az év legelején véget ért a vietnami háború — nyolc év után.

Kitör a Watergate-botrány Washingtonban.

A világ ifjúsága a tizedik VIT-re készül, Berlinben.

Új divat ébred Nyugaton: *Guru Maharaj*, az arany Rolls Royce-on járó szuperguru hinti az új hitet szerteszét.

Kitör az olajválság.

Elnököt választ Amerika: *Ford* költözik a Fehér Házba.

És ami a leghangosabban robban be a zilálódó „békeévbe": szeptember 11-én Chilében fasiszta katonai puccsal megdöntik Allendéék hatalmát. Az elnököt megölik — a stadiont sebtiben koncentrációs táborrá alakítják.

Amerikában különös jelenség üti fel a fejét: a nép a régi idők zenéjét hallgatja, a régi idők moziját nézi, előkerülnek a régebbi korok öltözködési divatjai. Valaki leírja a szót: nosztalgia...

...ljegyzései

lásnak. Mindazonáltal én azt tapasztaltam, hogy jó szándékú, de rossz irányítással nem lehet tönkretenni egy igazán életerős mozgalmat, és az is meggyőződésem, hogy korszellem ide, korszellem oda, a fiatalok közösségszeretetét, aktivitását, jobbra törekvését nem lehet semmivé tenni.

Nem mondom én, hogy ennek szükségszerűen az ifjúsági klubban kell testet öltenie, és hogy épp olyanban, amilyenek nálunk kialakultak. Sőt nagyon valószínű, hogy a jövő ifjúsági közösségei másmilyenek lesznek: sokfélék a helyi igények szerint, és életszerűek a valódiság, a természetesség jegyében. Ezzel azt is elismerem, hogy jogos lehet a kifogás: rosszul csináltuk a dolgunkat. Annyi bizonyos: mindig volt valami kincstári a klubok működésében, a fiatalok viselkedésében. Nyilván azért, mert meg akartak felelni a központi „elvárásoknak". Miért kellettek központi elvárások ahhoz, hogy egy falucska ifjai, leányai jól érezzék magukat a klubban? Hát azért, hogy még jobban érezzék magukat. Mi jót akartunk. Csak segíteni akartunk. A fiatalok saját kedvükre, többnyire saját erőből hozták létre ezeket a klubokat. Pincét takarítottak, festettek, mázoltak, villanyt szereltek és dekoráltak — s közben remekül érezték magukat. Utána azonban megakadt a tudomány, nemigen tudták, mit csináljanak, hogy művelődjenek, hogy szórakozzanak. Aggodalommal vettük észre, hogy egyes helyeken hogyan laposodik el a klubélet. Gondoltuk, tanácsot kell adnunk, hogyan lehet tartalmasan eltölteni az időt a klubban. Hogy mi honnan tudtuk? Hát először is: általánosságban volt fogalmunk róla, milyennek kell lennie egy politikailag érett, közéletileg aktív, közösségi érzelmű és műveltségét folyton gyarapító fiatalnak. Innen már gyerekjáték volt „lebontani" a feladatokat: politikai nevelés, ismeretterjesztés, vetélkedő, vita, tánc stb., összegyűjtöttük a jól működő klubok tapasztalatait, irányelveket, útmutatókat adtunk ki, módszervásárokat rendeztünk, pályázatokat írtunk ki, díjakkal ösztönözve a klubokat az általuk követendőnek tartott

HIR SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
Böröcz András,

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 FEB 25

1021

Böröcz András – Révész László László:
Meghívó az Egyetemi Színpadra

haladtak, egyenesen a pályaudvar bejáratához. Úgyhogy, amikor az új rendőr sípszava hasant, legalább nyolcvan emberezzent össze az úttest közepes fordult reflexszerűen a hirdetőoszlop irányába.

7. Azért a narancssárga s mégiscsak különálló, szuve szín, különálló tulajdonság kal. Vidám, élénk, harsány. Érkezzünk csak haza távoli útjainkról, a Nyugati pályaudvarból kilépve, a járdaszegély felé pillantva, biztató színű a korlát. Szép narancssárga korlát, kiáltanád, de azért tudod: korlát.

8. Az új rendőr döbbenten állapította meg, miféle helyzetbe került. Két lehetősége támadt e kényszerű helyzetben, alig néhány lépésnyire a korláttól, s az úttesten tartózkodó emberektől. Az egyik lehetősége az, hogy következetes marad, és az álta-

Rudas László utcánál másznak át az emberek. Ha a Rudas László utca felőli részhez megyek, akkor a Marx tér felé eső szakaszon másznak. Ha viszont középre állok, akkor emitt is, meg amott is. Erősítés kellene... — mondta a régi rendőr egy váltás alkalmával.

14. A tömeg még nem érte el a korlátot, amikor az új rendőr mély levegőt vett és határozott mozdulattal visszabújt a hirdetőoszlop mögé.

UUSIMAA
Porvoo
Sit.
13.507 LT
11.05.1983 k
SANOMALEHTIEN ILMOITUSTOIMISTO OY

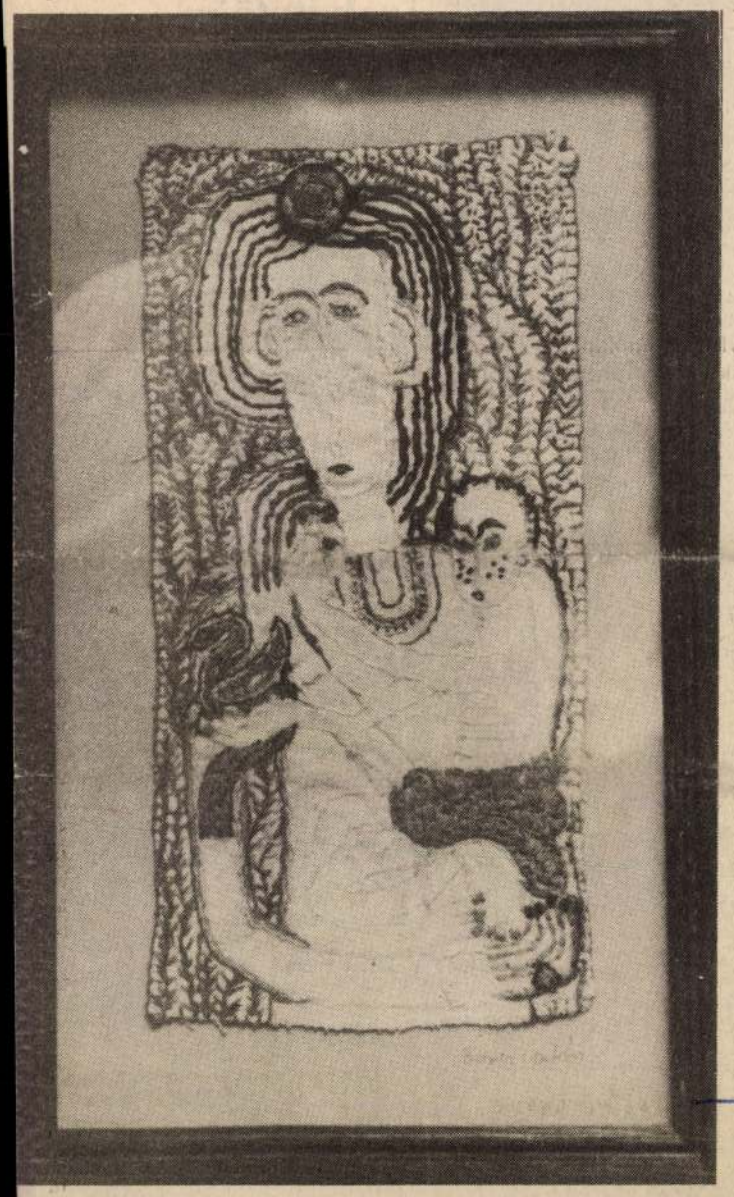

Pala Unkaria Kappalaisentalossa

Vanhan Kappalaisentalon sisätilat eivät tunnu riittävän mahduttamaan neljän unkarilaistaiteilijan mukanaan tuomaa pursuilevaa ja mielikuvituksrikasta tunnelmaa, josta pohjoismainen jäykkyys ja asiallisuus on kaukana. Taiteilijoiden persoonallisuus on jättänyt lähes konkreettisen palan Unkaria näyttelytiloihin, jossa pöydät ja ikkunalaudat täyttyvät Zsuzsa G. Hellerin keramiikasta ja seinät monessa kerroksessa Aron Gaborin, Andras Böröczin ja Maria Czakon maalauksista, collageista, ompelutöistä ja grafiikasta.

Ehkä helpoimmin avautuu meikäläisille katsojille Zsuzsa G. Hellerin käyttökeramiikka. Ovathan kupit, kannut ja vaasit jokaiselle perin tuttuja esineitä.

Heller on muotoillut astiansa yleensä laakeiksi ja pullealinjaisiksi. Suoraviivaisuutta tuskin löytyy ainoastakaan hänen esineestään.

Hellerin värit ovat murrettuja ja pastellimaisia. Eniten hänen keramiikastaan löytyy ruskeita ja vihreitä sävyjä ja shabloonamaisesti kuvioituja kasvien lehtiä koristeina. Kirkkaita värejä ei näy ilmeisesti johtuen Unkarissa harvinaisten korkeapolttoisten uunien puutteesta.

Hellerin keramiikka on loppuun saakka viimeisteltyä ja kenties osaltaan juuri siksi niin esteettistä. Hauskana ja meillä harvinaisena ideana pidin Hellerin juustokupuja.

Maria Czako käyttää töissään värikyniä, silkkipainantaa, etsausta ja tavallisia lyijykyniä. Häneltä on mukana valtava määrä hiven naivistista grafiikkaa. Mukana on joukko kuvitusmateriaaliakin Wilderin teokseen Pieni talo preerialla.

Czakon piirrokset ovat usein varsin symbolisia ja niissä on jopa sormella osoittelevaa, mustavalkoista kannanottoa. Kuitenkin hänen naivistinen ja naisellinen otteensa katkaisee niistä aggressiivisuuden kärjen.

Czakon piirroksissa esiintyy usein muistikuvia, joissa hän on ajan tavoin kullannut tärkeimmät asiat. Kissat ja koirat vilahtelevat lähes kuvasta toiseen varsin hellyyttävästi ja rakastaen piirrettyinä (Kesämuisto, Koiria ja kissoja).

Jos Maria Czakon viivassa ei ole sytytyslankaa mukana on sitä Andras Böröczillä hänenkin edestään. Böröczin monipuoliseen tuotantoon kuuluva grafiikka lähentelee kuuluisimpien poliittisten pilapiirtäjien tyyliä. Hän ottaa kantaa epäkohtiin varsin kitkerästi. Tosin hänen töitään saa kauan tutkia, ennenkuin koko barokkimaisen runsauden keskeltä löytyy sanoman ydin. Ja tulkintojahan voi olla monta ja aina voi olla väärässäkin.

Tussipiirustuksessa In memoriam istuu kaksi miestä pöydän ääressä syömässä vesimelonia, jota toinen jakaa kirveellä. Puku päällä istuvalla herralla on mahtava pala melonia edessään, villapuseroisella vain pieni. Jotenkin sen vesimelonin muoto ja siitä jo lohkaistut palat muistuttivat maapalloa, ja miksi eräällä kaapin päälle pistetyllä vesimelonin palalla oli telaketjut alla? Toisaalta kuvassa istuu vain kaksi miestä syömässä vesimelonia. . .

Böröczin mielikuvituksella ei ole rajoja ja varsinkin hänen grafiikkaansa voi tutkia tuntikausia löytäen yhä uusia, usein humoristisia yksityiskohtia. Mm. "Haastattelussa" osa kehystä on nostettu, jotta haastateltavan pää mahtuisi kuvaan.

Täysin omaan lukuunsa kuuluvat Böröczin armeijassa "terapiatyönä" tekemät ompelutyöt, joiden materiaalina on jalkarätin palaset, napit jne. Niissä taiteilija on kuvannut tai kirjonut sisäiset patoutumat ja tunteet yhtä väkevästi kuin Penelope odottaessaan miestään harharetkiltä. Myös Böröczin maalaukset ja collaget noudattavat samaa, kantaa ottavaa lintaa, mutta symbolisemmin.

András Böröczin töistä oman kokonaisuuden muodostavat ompelutyöt, joista kuvassa Madonna.

Aron Gabor on ehkä vaikein näistä neljästä taiteilijasta. Hänen töitään ei heti ymmärrä samoin kuin näiden toisten. Gaborin sekatekniikalla maalatut ja liimatut taulut ovat lähestulkoon abstrakteja ja niiden yleissävy on tumma ja melankolinen. Kuitenkin niissä on samaa vetovoimaa kuin kuohuvalla virralla tai korkealla näköalapaikalla.

Gaborin töissä soi selvästi musiikki kuten kohtalonomainen Sibeliuksen Tuonelan joutsen tai Bela Bartokin viulut. Hienoimpia hänen töistään on Pentatonia, jossa taiteilija on käyttänyt taitavasti eri materiaaleja, kuten voipaperia, saadakseen haluamansa efektit.

Mielenkiintoiseen ja tervetullutta tuuletusta tuovaan näyttelyyn on aikaa tutustua tämän kuun 26. päivään saakka.

Heljä Kahela

Unkarilaistaiteilijat ovat todella täyttäneet Kappalaisentalon näyttelytilat. Jo pelkästään keraamikko Zsuzsa Hellerin käyttökeramiikkaa on esillä sadoin kappalein.

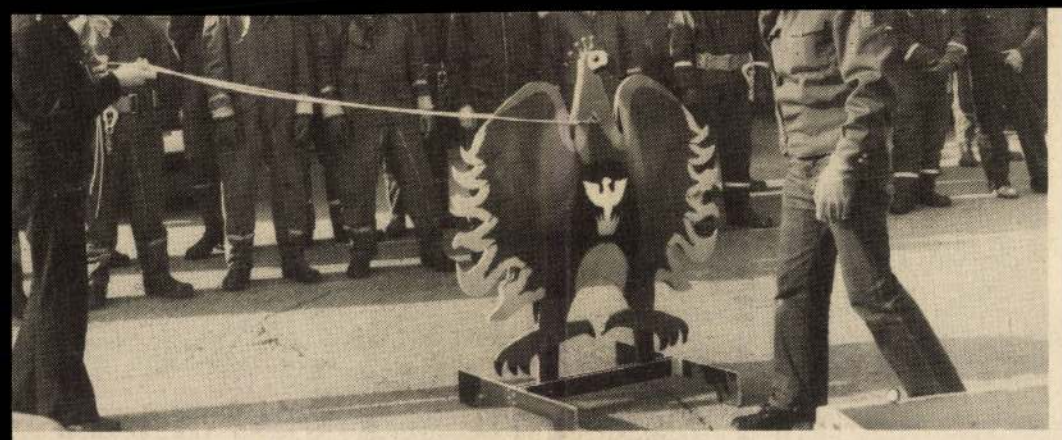

Palokunta-aatetta toteutti vpk-lainen Matti Uusitalo (oik.). Hän muotoili upean "punaisen kukon" (vai olisiko peräti kotka?) asetettavaksi ykkösauton katolle kulkueen ajaksi. Fenix-linnun aihe keskellä on palokuntalaisten uniformun napista. Vastaanottajana vt. palopäällikkö Erkki Eloranta.

Palokunta-aatetta jälleen Mäntsälässä

Aiemmin koko piirin käsittänyt paloviesti on parin vuoden tauon jälkeen jälleen viritetty eloon. Nyt se vain tapahtuu pienimuotoisempana, Mäntsälän omien tulentorjujien pr-päivän merkeissä ensi sunnuntaina.

Mutta palokunnanpunaista on toki kohtuullisessa määnähtävissä. Päivän aloittaa nan puolivakinaisen ja nelvapaapalokunnan kymmeauton paraati. Tämä kulkiertää kirkonkylän asutueet. Sireenit eivät kuitenn soi, ellei nyt sitten jotakin ttamatonta satu. Niinkuin käynyt Lahden puolessa, sä juuri palonkuntien järjesdyttyä näytöstä varten alkoikin palopilli soida tosihälytystä. Koskaan aikaisemmin ei kuulemma ollut päästy niin nopeasti liikkeelle, tosin näytökset viivästyivät vuoden verran.

No, paraatin jälkeen palolautakunnan puheenjohtaja Unto Lehtiö avaa palontorjuntapäivän ja sen jälkeen on monenlaista näytöstä. Kaikki palokuntien sammutusyksiköt osallistuvat. Työsuihkut suihkivat ja vesitykit ampuvat. Nostokoriautolla pelastetaan potilas katolta ensiapuryhmän hoiviin.

Palontorjuntatietoutta jaetaan monin muunkinlaisin tavoin eikä lapsiakaan ole unohdettu. Heidän kuin muidenkin vierailtten mukavuudesta huolehtivat palokuntanaiset puhvetteineen.

Ilmassa on ensi sunnuntain iltäpäivänä jälleen pitkästä aikaa vanhaa kunnon palokuntaaatetta. — JiiPee

Korttian koulu lakkautettiin vuonna 1967 Korttian koulupiirin lakkauttamisen myötä. Tämän jälkeen rakennusta on vuokrattu ulkopuolisille, viimeksi rakennuksessa on toiminut kynttiläpaja.

Viime talvena kyläläiset tekivät kuitenkin valtuustoaloitteen koulurakennuksen saamiseksi kyläläisten omaan käyttöön. Aloite otettiin kunnassa hyvin vastaan ja käsittelyä leimasi kaikissa vaiheissaan kunnan myötämielisyys elvyttää harrastustoimintaa kunnan reuna-alueilla. Kunta myönsi hankkeeseen 25 000 markkaa, jolla tehtiin pääasiassa eräitä sisätöitä.

Koulurakennuksen ylläpidosta vastaa tällä hetkellä nuorisolautakunta. Nuorisolautakunnan puheenjohtaja Jukka Poutiainen haluaa kuitenkin painottaa sitä seikkaa, että tila on tasapuolisesti kaikkien — ei siis yksinomaan nuorison — käytössä.

Rakennuksen kunnostukseen ja ylläpitoon käytetyt varat otettiin kunnan kiinteistömenojen momentilta, eikä nuorisolautakunnan varoista, vaikka se nimettiinkin rakennuksesta vastaavaksi. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että Korttian koulun avaaminen ei ole muista nuorisotilahankkeista pois, vaan niitä tullaan harkitsemaan ja toteuttamaan Korttian koulusta riippumatta.

Avajaistilaisuuteen oli kokoontunut hyvistä kyliosaista huolimatta kolmisenkymmentä kyläläistä, jotka pohtivat rakennuksen tulevaa käyttöä ja esittivät kysymyksiä kunnan viranomaisille. Kuntaa edustivat nuorisolautakunnan puolesta puheenjohtaja Jukka Poutiainen ja nuorisosihteeri Anna Viitanen, kirjastolautakunnan puolesta Helvi Pitkänen, koulutoimen puolesta koulutoimenjohtaja Markku Einiö sekä liikuntatoimen puolesta liikuntasihteeri Martti Tynkkynen.

Korttian kylän 150 asukkaassa pitäisi periaatteessa olla väestöpohjaa useammantyyppisen harrastustoiminnan ylläpitämiselle. Kyläläisten omasta aktiivisuudesta nyt riippuu uuden monitoimitalon hyväksikäyttämisen tehokkuus. Korttialle on suuniteltu kunnan puolesta järjtettäväksi kokouksia ja kurssja. Syksyllä alkaa toimintaa varhaisnuorten kerho, hiem varttuneempien peli- ja oles luilta sekä kypsään ikään ehtineiden jumppapiiri.

— Tila ei ole ehkä ylellinen, mutta se on erinomainen päänavaus tulevaisuutta ajatellen, avajaispuheenvuoron käyttänyt Jukka Poutiainen muistutti. Lähinnä samantyyppistä käyttöä on suunniteltu Juornaan suunnassa sijaitsevalle Tiilään koululle ja myöhempiin ratkaisuihin vaikuttavat varmasti paljon Korttialta saadut kokemukset.

Matkailuväki tutustui itäiseen Uuteenmaahan

28 matkailualan ammattilaista tutustui tiistaina itäisen Uudenmaan matkailunähtävyyksiin Uudenmaan maakuntaliiton järjestämällä kiertomatkalla. Kierroksen tarkoituksena oli esitellä Uudenmaan itäistä osaa ja yleisesti parantaa matkoja markkinoivien tietoutta tämän alueen matkailumahdollisuuksista.

— Itäistä Uuttamaata ei kerta kaikkiaan ole markkinoitu riittävästi, uskoo maakuntaliiton toiminnanjohtaja Paavali Kääriäinen. — Matkailumahdollisuuksista ei onneksi ole pulaa.

Nyt tehty kiertokäynti kuuluu osana Uudenmaan matkailutyöryhmän matkailunedistämissuunnitelmiin. Vuonna 1979 perustetussa matkailutyöryhmässä ovat edustettuina läänin matkailuyhdistykset, maakuntaliitot, Matkailun edistämiskeskus sekä Helsingin matkailutoimisto. Eräänä matkailumarkkinoinnin muotona käynnistettiin matkatoimistoväen tutustumisretket Uudellemaalle syksyllä 1981, jolloin tutustuttiin Länsi-Uusimaahan. Tiistaina oli sitten vuorossa itäinen Uusimaa, lähinnä Loviisa, Porvoo ja Ruotsinpyhtää.

Matkalle osallistui matkoja markkinoivien matkatoimistojen, MEK:n, maakuntaliiton sekä Helsingin matkailutoimiston edustajia. Ensimmäinen tutustumiskohde oli Loviisa ja vanha raatihuone, josta siirryttiin Ruotsinpyhtäälle tutustumaan Ruotsinpyhtään kirkkoon, ja Ruukkumuseoon, Porvoon maalaiskunnassa vieraat kävivät Ilolan Postimäellä ja lopuksi Porvoon vanhassa kaupungissa.

Hyvinkään matkailutoimistoa edustaneet Riitta Virtanen ja Eeva Rantamäki pitivät kierroksen suurimpana elämyksenä Ruotsinpyhtään vanhaa tehdasympäristöä. — Tämä on mai-

Sivu 7

Lapin viimesyksyisten myrskytuhojen mahdollisia korvauksia ryhdytään selvittämään työryhmässä. Sisäministeriö on asettanut työryhmän laatimaan perusteet, joiden mukaan mahdollisia korvauksia maksetaan kunnille, yrityksille ja yksityisille. Oulun ja Lapin lääninhallitukset ovat alustavissa selvityksissään arvioineet, että myrskyt aiheuttivat kunnille, yrityksille ja yksityisille noin 15 miljoonan markan vahingot.

Lapin myrskytuhojen korvaamista on pidetty perusteltuna lähinnä myrskyn poikkeuksellisuuden vuoksi. Ainakaan sataan vuoteen myrsky ei ole ravistellut näin voimakkaasti näin suurta aluetta.

Jo aiemmin on ehty useita päätöksiä myrskyn metsille aiheuttamien vahinkojen lieventämiseksi valtion varoin. Tuhoja on pyritty lieventämään mm. myöntämällä puun ostajille korkotukea puun ylimääräiseen varastointiin. Metsänomistajan oman hankinnan määrä on yli kolminkertaistettu. Pahimmilla alueilla metsänparannuksen avustuksia on korotettu ja metsänomistajien metsäverovapautta pidennetty.

Metsätuhojen lisäksi myrskyt aiheuttivat vahinkoja kunnille, yrityksille ja yksityisille. Mm. Kemin kaupunki katsoi jo joulun alla, että myrsky aiheutti kaupungin satamalaitteille parin miljoonan markan vahingot. Myös maakunnalliset sähkönjakeluyksiköt kärsivät vahinkoja rajuilman rikkoessa lähes kaikki muuntajat.

Myrskyn tuhoista keskusteltiin viime viikolla talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Sisäministeriön päätös työryhmän asettamisesta perustuu tämän valiokunnan päätökseen.

Csúnya bácsik

Mostanában rettentő sok a jó bácsi, aki elmondja, hogy milyen szörnyen sok a csúnya bácsi. És akárki beszél, az mind elmondja magáról, hogy ő jó, csak a többiek csúnyák.

Példának okáért itt van ez a privatizációnak nevezett dolog, ahol a jó bácsik odaadták a sok mindenfélét azoknak a jó bácsiknak, akiknek jó sok pénzük volt, és olyan okosak és ügyesek, hogy amihez csak nyúlnak, virágba szökken. Majd.

De vannak jó bácsik, akik elmondják, hogy eddig a sok csúnya bácsi rengeteg sok disznóságot csinált, és nem is a jó bácsiknak adta oda azt a sok mindenfélét, hanem maguk zsebelték be, mert csúnyák. És nem is akarják odaadni a jó bácsiknak, csak egymás között osztogatnak meg zsírosodnak.

De azok a csúnya bácsik elmondják: nem is igaz, hogy ők csúnyák, csak a csúnyák mondják rájuk, hogy csúnyák, mert ők jók. Persze igenis voltak csúnya bácsik, akik osztogattak, meg zsebrevágták a sok mindenfélét, de az régen volt. Talán igaz se volt.

De ha mégis igaz volt, az sem számít. Mert akkor még szabad volt rosszalkodni, mert nem volt megmondva, hogy nem szabad. Akkor viszont most már nincs mit tenni. Mert ha azok, akik akkor rosszalkodtak, amikor még nem számított rosszalkodásnak, nem rosszalkodtak volna, miből lenne most jó sok pénzük, hogy már csupa jót csináljanak.

Ezért tehát tessék szépen megköszönni a jó bácsiknak, hogy olyan jók, és egy rossz szót se tessék rájuk mondani. Mert tulajdonképpen a csúnya bácsik jó bácsik, és az a csúnya, aki csúnyának mondja őket.

P. Á.

Ki veszi meg a maradék tulajdont?

Ki gondolná, hogy olykor tízszázaléknyi részvény eladásánál szinte száz százalékig új koncepcióra van szükség? A kárpótlási jegyek megjelenése azonban a privatizációban is új helyzetet teremtett, hiszen az ÁVÜ számára fontos szempont lett, hogy minél több állami tulajdont ajánljon fel a kárpótoltaknak.

Igaz, ez olykor még könnyebbséget is jelent, hiszen az E-hitellel szemben így egyszerűbb a privatizációs ügymenet és a kölcsön kiiktatásával kevesebb garanciára van szükség. Viszont a törvény előírásai szerint – az 1989-es szabályok alapján átalakult vállalatok esetében – a privatizált cégek eladási árának húsz százaléka készpénzben visszajár a társaságnak. Márpedig ez igencsak sajátos helyzetet teremt akkor, amikor a tulajdont esetleg kárpótlási jegy ellenében szerezték meg.

A lényeg mindenesetre az, hogy a kárpótlási jegyek állami tulajdonra váltása zökkenőmentes legyen. Az Állami Vagyonügynökség portfólióigazgatóságán úgy vélik, hogy magánszemélyeknek a kárpótlási jegy–részvény csereakció a legmegfelelőbb. Ilyenkor a kárpótoltak az ÁVÜ-nél maradt állami tulajdonból vásárolhatnak részvényeket. A nagybefektetők számára pedig olyan „csomagot", úgynevezett portfóliót állít össze a vagyonügynökség, ahol a kárpótlási jegyek fejében egyszerre több vállalatban szerezhető tulajdon.

Akadnak azonban olyan részvények, amelyek nem a vállalat teljesítménye, hanem a privatizáció sajátossága miatt tartoznak a nehezen értékesíthető kategóriába. Így van ez akkor, amikor a céget az MRP keretében a dolgozók – esetenként a menedzsment MBO-szervezetével karöltve – vásárolják meg. Vegyük példának az egyik legnagyobb szállítmányozási vállalatot, a Masped Rt.-t, ahol az ÁVÜ-nél maradt tízszázaléknyi részvénycsomagot hamarosan nyilvános kárpótlási jegy–részvény csereakcióban értékesítik.

Az ÁVÜ szakemberei azt tartják, hogy az MRP keretében a dolgozók rendszerint E-hitelből vásárolják meg vállalatukat. Vagyis a hiteltörlesztés fejében igencsak „betáblázzák" a vagyont. Ezért a munkavállalók által megvásárolt cégeknél – miként a Maspednél is – nemcsak azzal kell számolni, hogy az E-hitel kapcsán jelentős adósság áll fenn, hanem azzal is, hogy a hitelt az osztalékból fizetik vissza az új tulajdonosok.

Emellett a munkavállalók és a menedzsment gyakorta több mint ötvenszázaléknyi tulajdont szereznek meg, ami jelentősen csökkenti a döntési pozíciót biztosító többségi tulajdonra vágyó külső befektetők érdeklődését. A Masped Rt. esetében például 85 százalékos részvénytöbbséget ért el az MRP és az MBO-szervezet. Így azután magától értetődik a kérdés: kinek lehet még eladni az ÁVÜ tulajdonában maradt tízszázaléknyi részvénypakettet, amelyre – kárpótlási jegyet ajánlva – maguk a dolgozók is vételi ajánlatot tettek?

A szállítmányozási vállalat értékpapírjait ráadásul a tőzsdére sem vezetik be. Ezért a vagyonügynökségnél úgy vélik, hogy az ilyen esetekben a kárpótlási jegy–részvény csereakció kínálkozik a legmegfelelőbbnek. Úgy, hogy a meghirdetett csere kapcsán olyan rendszert dolgoznak ki, ahol a dolgozók is érdekeltté válnak a jegyzésben. Már csak azért is, mert a tőzsdére nem kerülő vállalat maradék részvényei iránt valószínűleg csekély vásárlási hajlandóságot mutatnak az alanyi jogon kárpótoltak.

Érsek M. Zoltán

Ami rossz a briteknek, jó Magyarországnak

LONDONI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Adrian Bridge, a tekintélyes The Independent hétfői számában hosszabb tudósításban számol be arról, hogy a General Electric még ebben az évben két nagy-britanniai gyárát zárja be. „A hírnek aligha örül jobban bárki, mint Szabó Tamás, a magyar privatizációs miniszter" – írja a lap.

A két üzemet és mintegy háromszáz munkahelyet – olvasható az írásban – Magyarországra, a GE európai idegközpontjába helyezik át. Az akció része a GE racionalizációs politikájának és javítja európai versenyképességét az Osrammal és a Philipsszel szemben.

Jack Welch, a GE elnöke nemrégiben magyarországi látogatása során megállapította, hogy a GE és a Tungsram 1989-ben kötött házassága után a magyarországi cég 1993-ban először volt nyereséges, és mind a pénzügyi, mind a termelékenységi mutatók pozitívak voltak. Erre az évre még jobb eredmények ígérkeznek. A GE vezetői azonban nem hajlandók elárulni, mekkora a Tungsram részesedése a nyugat-európai izzópiacból. Nem hivatalos becslések szerint ez az arány az 1989-es kettőről hat-hét százalékra növekedett.

Don McKenna, a GE európai termelési igazgatója az elért eredményeket „az örökölt jól képzett és motivált munkaerőnek" tulajdonítja, amelynek most már megfelelő termelési eszközök is rendelkezésére állnak. Garanciákat azonban nem tudnak vállalni. Ugyanúgy, ahogyan a brit munkásokat sem biztosíthatták arról, hogy isten örökre helyezett izzólámpagyártó központokat Prestonba és Wimbledonba, Magyarországgal kapcsolatban sem kötelezhetik el magukat „Ha nem leszünk versenyképesek, nem maradunk ott tovább" – írja a The Independent brit napilap a GE koncepciójáról.

R. H. V.

Privatizáció lengyel módra

Ahogy a magyar privatizáció irányítói a német Treuhandot szeretik mintaként emlegetni, úgy tekintik példának a lengyelek a magyar gyakorlatot, és az ÁVÜ-höz hasonló szervezet létrehozásán gondolkodnak. A magyar privatizáció irányítói viszont mostanában szívesen hivatkoznak riogatásul a lengyel helyzetre, mondván: a baloldal előretörésével a külföldi tőke elbizonytalanodott. A lengyelek nem így látják. Sőt a lengyel–amerikai befektetésszervező iroda amerikai vezetője szerint sem aggódnak a befektetők.

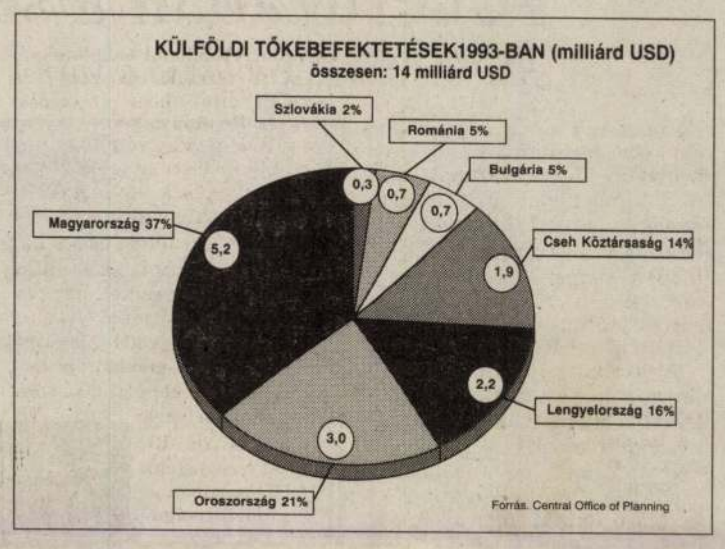

A lengyel privatizációs törvényt 1990-ben fogadták el. Több mint tízszer dolgozták át a tervezetét, és a mai változatot sem tekintik véglegesnek. Az egyik nagy dilemma ott is, hogy a vállalatokat fel kellene javítani, de a költségvetés minden bevételre ráteszi a kezét. Ezt a helyzetet azzal igyekeznek feloldani, hogy a bankok és a vállalatok adósságkonszolidációját és reorganizációját külföldi források bevonásával próbálják finanszírozni.

A Világbank 450 millió dolláros támogatásával létrehoztak egy intervenciós alapot. Ebből fedezik többek között a politikai vagy gazdasági megfontolásokból megmentendő, de amúgy felszámolásra jutó cégek költségeit, és a környezeti károk helyreállítását is. A zlotystabilizációs alapra 650 millió dollárt adtak össze különböző nemzetközi pénzintézetek. Az EBRD közreműködésével indul a privatizációs stabilizációs program, amelynek kezdeti szakaszába húsz céget vonnak be, és mintegy 40-80 millió dollárt szánnak rá. Jelentős összegek elengedéséről és átütemezéséről is döntöttek a nagy nyugati pénzintézetek.

A lengyel privatizáció sok tekintetben más utakat járt, mint a magyar. Maga a döntéshozatali mechanizmus is egészen más. Ott – a Szolidaritás egykori sikerei nyomán – nagyon erős szerepet kaptak a vállalati munkástanácsok. A privatizációról a cégek maguk határozhatnak, ők választhatják meg partnereiket, és bár a menedzsmenté a döntő szó, a munkástanácsoknak jogilag megvan a lehetőségük a privatizáció megakadályozására. Ám erre nem nagyon volt még példa, arra viszont igen, hogy a hosszas viták miatt elhúzódtak a folyamatok.

A következő döntéshozó szervezet az úgynevezett alapító testület. Ebből hatvanöt működik. Az ő döntésüket a privatizációs minisztérium bírálhatja felül, ahol végeredményben minden privatizációs ügy megfordul, és ők teszik fel az i-re a pontot.

A privatizáció kezdetén, 1990-ben mintegy 8500 állami vállalat volt. Ma a számuk 5300-ra tehető, és ehhez jön még 700 szövetkezet. Eddig több mint ezer céget privatizáltak, amibe itt a lízingelést is beleértik, és több mint ezer vállalat ment csődbe, illetve számolták fel.

A még állami tulajdonú cégek közül minden második súlyos pénzügyi gondokkal küzd. Legalább ezer vállalkozás sorsa bizonytalan: nem döntötték még el, hogy reorganizálják-e őket, vagy csőd, illetve felszámolás vár-e rájuk.

Az idén 300-400 cég privatizációját tervezik. A törvény mintegy 560 millió dollárnyi privatizációs bevételt irányoz elő, de ennek csak egy részét várják a külföldi befektetőktől. Eddig a külföldiek mintegy 2,2 milliárd dollárt vittek a lengyel gazdaságba zöldmezős beruházások és privatizációs befektetések formájában, s további 4,2 milliárd dollárnyi befektetési ígéretet tettek.

A legtöbb tőke Amerikából érkezett, értéke meghaladja az egymilliárd dollárt. Az Amerikai Befektetésszervező Iroda ügyvezető igazgatója, *Witold Sulimirski* szerint továbbra is nagy lehetőségek vannak a lengyel gazdaságban a külföldi tőke számára. A baloldali kormány léte nem hozott statisztikailag kimutatható változásokat a befektetésekben, de azért éberen figyelik a fejleményeket. Azt, hogy mennyire képes a kormány féken tartani az inflációt és hogyan alakítja az adózási szabályokat. Véleménye szerint a magyar gazdaság azért élvezett előnyt a külföldi befektetők szemében, mert a jogi szabályozás előrehaladottabb volt, az ország nem kérte az adósságok átütemezését és jobban kiépült a bankrendszer.

Lengyelország is készül a tömeges privatizációra, de másképp, mint a térség többi országa. Ők a GDP mintegy tíz százalékát adó 400 céget szánják erre a célra. Méghozzá úgy, hogy 15-20 befektetési alapba tömörítik a vállalatokat, azokon belül javítanák fel a cégeket, és az alapok részvényeit szerezhetnék meg az állampolgárok. A tervezet még nincs pontosan kidolgozva, de nyáron már létre szeretnék hozni a befektetési alapokat.

1991 tavasza óta újra működik a varsói tőzsde is. A forgalom hosszú ideig nagyon mérsékelt volt, 1993 márciusa óta viszont látványos lendületet kapott. A magyarázat: adómentessé tették a tőkenyereséget, ugyanakkor a lengyel nemzeti bank csökkentette a betéti kamatokat. A lakosság megtakarításai egy részét a tőzsdére irányította, ahol viszont elég kevés a bevezetett társaság, így az árfolyamok az égbe szöktek.

A lengyel gazdaság egyik meghatározó ágazata a mezőgazdaság. A földek 76 százaléka már korábban is magánkézben volt, 18,5 százalék volt állami és 4 százalék szövetkezeti tulajdonban 1990-ben. Az állami tulajdonban lévő földekről a kincstár mezőgazdasági vagyonügynöksége rendelkezik. Ennek a szervezetnek a feladata, hogy az 1640 állami gazdaságot átvegye és egyenként mindre reorganizációs programot dolgozzon ki. A reorganizáció nyomán az állami gazdaságok mintegy 180 ezer alkalmazottjából 100 ezer vált munkanélkülivé.

Eddig a földterület mintegy 2 százalékát adták el, 30 százalékot lízingbe adtak és 4 százalékra kötöttek menendzsmentszerződést. A gazdaságokhoz tartozó épületeket a lakók rendkívül kedvezményesen, gyakran tízszázalékos áron vásárolhatják meg. A földeket átlagosan 500 dolláros hektáronkénti áron adták el, amely mintegy 25 százalékkal magasabb a könyv szerinti értéküknél.

A lengyel jogban nincs hatályos reprivatizációs törvény, a jelenség mégsem ismeretlen. A korábbi tulajdonosok – egy kormányrendelet értelmében – visszaigényelhetik földjeiket. De törvény híján nem biztos, hogy meg is kapják. Mindenesetre azokat a földeket, amelyekre igény érkezett, nem adják el véglegesen, legfeljebb lízingszerződést kötnek az érdeklődőkkel, és azt a régi tulajdonos fel is bonthatja.

Külföldi állampolgárok a mezőgazdasági és a belügyminiszter engedélyével vásárolhatnak vagy lízingelhetnek földet. De eddig még egyetlen hektárt sem vett meg külföldi vevő.

Peredi Ágnes

Hogyan csinálj piacgazdaságot?

New York város képviseleti irodát nyit

New York városnak három képviseleti irodája van a világon: Angliában, Olaszországban és Izraelben. Szeptemberben nyílik meg a negyedik: Budapesten. Az iroda vezetésével New York polgármestere David Moskovics romániai származású üzletembert bízta meg, a Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskola egyik létrehozóját, akit az idén tüntettek ki Budapest-díjjal.

„New York Budapest testvérvárosa, ám nemcsak ezért nyitják itt a képviseletet, amelyet valójában a kelet-közép-európai régió központjának szánnak" – mondja Moskovics úr. – Az ok elsősorban az, hogy Magyarország központi helyen van, gazdaságának felépítése, üzleti kultúrája pedig egyre közelebb kerül a Nyugatéhoz. Az iroda nonprofit formában működik majd. Finanszírozásához azok a vállalkozók járulnak hozzá, akik viszont hasznot remélnek a régióban kiépíthető kapcsolatokból.

A képviselet legfontosabb feladata a a piacgazdaság „know-how"-jának elterjesztése, a kis- és középvállalkozások támogatása, amihez az amerikai kisvállalkozás-fejlesztési hivatal is hozzájárul. „A nagy cégeknek, a multiknak megvan a piaci kapcsolatuk, helyismeretük, információs hálózatuk – magyarázza David Moskovics. – A kisebb vállalkozások azok, amelyeknek szükségük van egy-egy üzleti döntésnél vagy beruházásnál a régióban összeköttetésre és információs rendszerre, arra, hogy megismertessék őket a potenciális partnerekkel, feltérképezzék a piaci réseket.

Az iroda szervezését „alulról" kezdték el üzletemberek és vállalkozók. „Hiszen a nyitott társadalom alapja a privát kezdeményezés – jegyzi meg beszélgetőpartnerem. – Az viszont rangot ad egy-egy szerveződésnek, ha melléje áll valamelyik állam vagy város, különösen, ha New York városáról van szó. Ám ez kötelezettséget is jelent, esetünkben például azt, hogy a városi közgyűlésnek negyedévenként be kell számolni a munkánkról. Ennek alapján bírálják el minden alkalommal, hogy a törvényeknek és a szándékoknak megfelelően dolgozunk-e. Miként arról is a közgyűlés döntött, hogy én legyek az iroda vezetője." Ebben a döntésben egyébként feltehetően nagy súllyal esett latba, hogy David Moskovics eddigi tevékenységével már mintegy 15 millió dollárt hozott Magyarországra.

Arra a kérdésre, hogy a kilencmillió lakosú New Yorknak miért lehet érdeke egy képviseleti iroda létrehozatala, a válasz Moskovics úr szerint igen egyszerű. A város ugyanis polgárainak adóiból tartja fenn magát. Tehát lakói minél jobban kiterjesztik kapcsolatrendszerüket, minél több üzletet kötnek a világ bármely táján, a város – a növekvő adóbevételek révén – polgáraival együtt gazdagszik.

H. Sz.

FORGÓAJTÓ

A ceruzában a szobrot

Böröcz András kiállítása a Várfok Galériában

Böröcz András, Erdély Miklós egykori festőtanítványa, már hosszabb ideje ceruzákat farag meg. Mindenfélét: magyar, cseh, német, amerikai ceruzákat, ácsceruzát, színes ceruzát, puha belű 2B-t, kemény 8H-t és kétvégű piros-kéket. Finom, törékeny, furcsa szobrokat csinál belőlük, groteszk emberi alakokat.

A szobrász tehetsége – így tartja a késő reneszánsz művészetelméletéből ránk hagyományozódott mondás – abban áll, hogy meglátja az anyagban a szobrot, s a formátlan kőből kibontja a formát. Az anyag szép megmunkálásához szakértelem kell, kézügyesség, de a szoborhoz ennél több: látás, valami látomás. De nem elég a látomás sem, mert faragás közben nem lehet hibázni: az anyag megköveteli az intenzív figyelmet, különben úgy járunk, mint aki gerendát akar faragni és a végén fogpiszkáló lesz belőle. Ahhoz pedig, hogy egy ceruzából szobor legyen, még kell valami: játékosság, szeretet a köznapi tárgyak iránt és az a nagyon is művészi képesség, hogy a nagy ötletet szívós munkával megvalósítsuk.

Persze Böröcz szobrairól nemcsak ez a súlyosan klasszikus, Michelangelóval kapcsolatban emlegetett mondás juthat az ember eszébe, hanem a művészettörténetben néha kisművészetnek nevezett tárgyak is; a névtelen késő római elefántcsont-faragók és az egymásban forgó mágikus gömbök mesterei. Elsősorban pedig az a szintén névtelen művészet, amely hullámokban újra és újra megihleti az európai művészeteket: az afrikai fafaragások, az egy darab fából kifaragott bonyolult szobrocskák és használati tárgyak.

Böröcz szobrai ugyanis félúton vannak a díszes tárgy és a köznapi tárgyaktól egészen különböző nembe tartozó műalkotásszobor között. Talán mert olyan megfognivalóan kicsinyek, talán mert megőrzik ceruza voltukat is, miközben átváltoznak emberi alakká. A grafitbél, a radírfej, a ceruza színes bevonata és a rányomott márkanév vagy jelzés megmarad annak, ami eredetileg volt: egy ceruza részének, csak éppen személyiséget kap, arca lesz, kezelába. Persze egyáltalán nem

Vázlat egy korábbi korszakból (1990)

iparművészeti nippekről van szó. Ez a tárgyjelleg nemhogy kárára lenne Böröcz műveinek, de üdítően megeleveníti őket. Nem a szentség aurájával övezett művel kerülünk szembe, hanem egy nagyon finoman kimunkált viccel. Böröcz, mondhatni, a konyhaajtón át közlekedik – már csak azért is kézenfekvő a metafora, mert egy korábbi kiállításán gipszből és teászacskókból, valamint festett tojásokból készített gyönyörű szobrokkal állt elő – és Erdély Miklós szellemében nagyon is híven a világon mindent a kreativitás gyakorlóterepének tekint. Jó művész persze nem ettől lesz, hanem attól, hogy nem a lenyűgöző technikai mutatványt akarja megmutatni, hanem az alakot a ceruzában. Ezek az apró figurák bámulatosan egyéniek: Böröcz ugyan ritkán ad nekik saját nevet, de anélkül is összetéveszthetetlenek. Alighanem éppen azért, mert olyan szorosan kötődnek az anyagukhoz, hogy sokszor éppen az eredeti ceruzából pattan ki a szikra, amely lelket lehel az alakba.

Böröcz jó érzékkel enged a játékos inspirációnak – a Mona Lisa márkanevű ceruzából bögyös nőszemélyt formált és Marcel Duchamp női művészmaszkja és álneve nyomán elnevezte Rosa Selavynek. Az egyik elképesztő precizióval megfaragott Szent Sebestyén pedig – mivel piroskék ceruzából készült – a Vasas Szent Sebestyén nevet kapta. A szobrot ez a kétértelműség élteti: annak a humora, ahogy egy radírból „korona" lesz, a vastag grafitszálból hol Casanova himtagja, hol fekete arc, a kihegyezett ceruzavégből pedig hegyes sipka vagy éppen női mell.

A ceruza lehet terhes nő, király, nagy fejű ember vagy kétnemű, hímnős aggszűz. Böröcz az emberi alakban az anonim karikatúra lehetőségét fedezi fel, az obszcenitás érdekli, a nagyon is egyértelmű szexuális jelleg, a felnagyított gesztus, a túlzásban is jellegzetes mozdulat. Első pillantásra tagadhatatlan a párhuzam az erőteljes, jelentésteli részletekre egyszerűsített néger faragványokkal. De ez inkább csak külsődleges kapcsolat, a formai inspiráció nyoma. Bármilyen fontos lehetett is Böröcz számára a néger művészet formai készlete vagy a termékenységritusokkal társított művészet-mágia, amely jókora nemzőszervvel ruházza fel férfialakjait és a nőket szívesen ábrázolja terhesen, a végeredménynek semmi köze a törzsi művészethez. Böröcz, amikor terhes nőt, gondterhelt férfit vagy csókolózó párt lát bele a ceruzába, vagy egymásba öltött figurákat, amelyeknek nevet sem ad – lehetne szerelmespár, lehet anya a gyermekével –, az anyag lehetőségét fedezi fel és kipróbál bármit, ami az eszébe jut. Ha nem volna a bámulatos műgond, azt mondanám, egy gyerek önfeledtségével játszik. De ezek a groteszk alakok egy felnőtt játékai. A tiszteletlen irónia, a groteszk iránti érzék pedig egészen és eltéveszthetetlenül modern.

Babarczy Eszter

Szokolay Sándor Concertója

Majd' tízperces ováció köszöntötte Szokolayékat a *két* hegedűre és zenekarra írt *Concerto* ősbemutatója után az Operaházban. A családi többes nem elírás, hisz szólistaként a zeneszerző Orsolya leánya működött közre, meg *Csüry Lajos* – több hegedűs nem lévén a famíliában. Ketten együtt sincsenek még 40 évesek, meglehet, zenekarral sem játszottak soha, mégis elfogódottság nélkül produkáltak külcsín és belbecs tekintetében egyaránt több mint figyelemre méltót.

Szokolay sikerember, az is volt mindig ide s tova négy évtizedes zeneszerzői pályafutása során. Titka talán három, ha van: mindig elkerülte a divatok szélirányát, nem traktálta közönségét sokismeretlenes akusztikus egyenletekkel és olyannak vállalta önmagát, amilyen. Sokszor volt szertelen, zabolázhatatlan, olykor nehezen viselte a zenei formák szigorú fegyelmét. Hanem a Concerto, mely címe ellenére sem barokkizál, letisztult, világos, áttekinthető eszközökkel tervezett kompozíció. Szokolay nem ül többé működő tűzhányó tetején, bár a forró láva visszfénye most is fel-felcsillan. A lassú indítás nyugalmas síkjai Bartók ifjúkori 1. Portréjára rímelnek; nem kopista-szinten persze, elsősorban atmoszférában. A középső tétel eseménydús variációsora a múlt század népzenéjének és népies magyar műzenéjének összefüggéseit érzékelteti, sok leleménnyel. Nagyon nyomatékos záradék a finálé két lassú betéttel megakasztott körtánca.

Az új művet ritkán játszó Filharmonikusok *Oberfrank Géza* avatott vezényletével pontosan, érzékeny színezéssel muzsikáltak. Tartalmas előadásban részesült Brahms I. szimfóniája. Hanem Kodály már-már hetente elhangzó Galántai táncai helyett tán meg lehetett volna – a változatosság kedvéért – próbálkozni a Marosszéki táncokkal is.

Breuer János

Nadrágszerep

Ferrari Violetta zavarkeltően csábító volt Cherubin nadrágjában. Berek Kati, Horváth Teri, Apor Noémi elborzasztó rövid kék szövetnadrágos úttörők vagy pionírok voltak az Úttörő Színházban. Ideológiai kisfiúk. Eszmestréberek. Katekizmushibátlanok. Rágós színházi falatok. Unalmas kelletlenek. Utóbb megtudtam: ők sem szerették *kisfiú* szerepeiket, nemcsak mi utáltuk őket, kisfiúnézők.

Megkülönböztetni csak kettőt lehetett az úttörődarabok fiúparókásai közül: a cipóképű, kurta nadrágocskában és fehér zokniban is anyányi Sebők Margitot és a pocsék gyerekeket játszó, rókaorrú Békés Italát.

Itala most vaskos emlékiratokat bocsátott közre *(Hogyan lettem senki)*. Dohogva emlékezik pályakezdő kamaszszerepeire. Fiú-föladatait vádolja kisiklatott színészsorsáért, mivelhogy sikerrel megoldott rövidnadrágosai eltakarták nőiségét. A nyírott, rőt parókák elfedték *décolleté*-be aláhullámzó hajcsigáit, romantikus leányalakokat, Lujza Millert, a veronai Júliát az erkélyről és a csábító gonosz asszonyt, a Myladyt, a három testőr ellenlábasnőjét, amiket játszhatott volna, ha nem ül a fejére Nyilas Misi, akit végül is nem játszott el, csak *rájaosztották*. Erről szól a panaszdal: kisfiúk ritkán főszereplők. A debreceni diák kivétel. Burnett kis lordja ugyancsak, ahhoz azonban Itala nem látszott eléggé habos szépségnek.

Vádolva visszaemlékező a színésznő. Mi lett volna, ha nem úgy történik, ahogy történt? Úgy esett, ahogy megesett. Amikor Fábri Zoltánt az úttörők színházának igazgatójává ajándékozták: a telefonszínésznőcskék már mind hozzámentek amerikai kapitányokhoz, és elrepültek a tengerentúlra vagy elmentek hercegnének a burkusok közé. Az itthon maradt kis szőkék meg barnák brosúrákat zizegtettek kezükben és komoly képpel mozgalmi életet utánoztak, taggyűlésekre jártak férfi félcipőkben és kashanadrágban, lányos szépségüket bábként leplezte a lódenkabát. Képzeljék el, micsoda traumákat okoztak a rövidnadrágot húzott mozgalmi színésznők, akik Mitya, Szása, Kosztya, Szabó Jancsi, Kovács XVIII. Mihály és Ványa, az ezred fia helyett, ha már nem hordhatnak szoknyát, legalább a domrémy-i Johanna hadivértjét vágyták magukra szedni.

Békés Italára azért emlékezhetem jó szívvel gyerekkoromból, mert jó szívvel játszott rossz gyerekeket. Nem örült fiúszerepeinek, de megszerette a próbák során, hiszen színházban nem mindig a színész étvágya a legtalálóbb szereposztó. A kelletlen szerepek néha telibetalálóak, előzékenyebben megnyitják a személyiség ajtaját-ablakát: járja keresztül a színpadi napfény, és áradjon rajtuk a nézőkre a mosoly derűje.

Itala rövidnadrágban pusztító erőket szabadított föl. Carmennek, a dohánygyári gitanának szenvedélyével száguldozott négy díszletvászonfalú osztályteremben az olajfestékkel lekent padok tetején. Szeplős volt, vásott. Parókája égnek állt, mint a Struwelpeternek, ádáz kis fickót formázott, csintalant, képtelen humorút, hiába hordott piros háromszögletű nyakkendőt: vásott viccei voltak, akár Max és Móricnak, a szadista képzeletű német költő-rajzoló Wilhelm Busch két szürrealista rosszaságának.

Megajándékozhatnánk az ellenállás fényével utólagosan Békés Italát. Szerepben lázadt a jó gyerekek illedelmessége ellen. Esze ágában sem volt lázadni. Jól akart játszani. Sikert akart. Színészi előmenetelt. Elszabadította személyiségét. Mesedarabokban, pedagogikusan megcsiszolt erkölcsjobbító példázatokban működött mesegépként. Nem a Micimackó megnyugtatásával, ellenkezőleg: a már idézett szürrealista gyermekijesztgetők rém-kivetítéseivel. Földicsérte a kaján, az illetlent, az irigyet és a türtőztethetetlenül tevékenyt. Elégtételt szolgáltatott a megvetettnek. Fölkarolta a végén pórul járókat.

Azóta is ebben ügyködik. Szoknyában.

M. G. P.

CRITICAI LAPOK

Ízelítő a márciusi számból

Csepeli György: Shakespeare politikai iskolája – Tarján Tamás: Nem alvad a múlt – a Julius Caesar a Katona József Színházban – Itt a vége, pedig milyen unalmas napnak indult Nyíregyházán – Jelenetek egy kivégzésből Kaposvárott – Három Miller-bemutatóról – Hamis térben tiszta hangok – Aki érti a Szfinxet – Poszt-neo-ultra-szuper – Kábító klipek.

FŐVÁROSI MOZIK MŰSORA

március 31-től április 6-ig

BUDAPEST FILM

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések: mb.: magyarul beszélő; *: 14 éven alul nem ajánlott; **: 16 éven felüli; ***: 18 éven felüli; K: kísérőfilm; H: híradót is játszanak. A budapesti mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával, aznapra és egy napra előre. Csak délután működő mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával, aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI:

A MACONI GYERMEK (The Baby of Macon). Színes, feliratos holland–francia–angol film*** **Művész**

MACSKARISZTOKRATÁK (Aristocats). Színes, magyarul beszélő Walt Disney-rajzfilm. **Broadway, Duna, Hunyadi, Kőbánya**

BEETHOVEN 2. Színes, magyarul beszélő amerikai film. **Alkotmány, Átrium, Bartók, Bástya, Csillag, Flórián, Hunyadi, Lux, Sport, Uránia.**

ISTEN VELED, ÁGYASOM! (Farewell To My Concubine). Színes, feliratos kínai–hongkongi film. **Vörösmarty**

RÁM CSAJ MÉG NEM VOLT ILYEN HATÁSSAL. Fekete-fehér magyar film. **Hunnia**

A BUDAPEST FILM INFORMÁCIÓS SZOLGÁLATA
a Metró moziban (VI., Teréz krt. 62., tel.: 131-7302)
Naponta reggel 10 órától este 8 óráig!
Felvilágosítás filmekről, műsorokról személyesen vagy telefonon!

ALKOTÁS: Denniss, a komisz (mb. am.) 10. **Robin Hood – a fuszeklik fejedelme** (mb. am.) 12, 2. **Nicsak, ki beszél most!** (mb. am.) 4, 6. **Carlito útja** (am.)* h8. **Jég veled!** (am.) 1–3-ig éjjel n11.

ALKOTMÁNY: BEETHOVEN 2. (mb. am.) 4, 6, 8.

APOLLÓ: Nicsak, ki beszél most! (mb. am.) 10, 12, 2, 4. **A három testőr** (am.) 6, 8. (5. h. prol.)

ÁTRIUM: BEETHOVEN 2. (mb. am.) 31–1-jén, 3–6-ig 11, 1, 3, 5, 7, 9. 2-án 1, 3, 5, 7, 9. 2-án de. 11: Zártkörű díszelőadás, minden jegy elkelt!

BARTÓK: BEETHOVEN 2. (mb. am.) 10, 12, 2, 4, 6, 8. **Tökéletes világ** (am.)* 1–3-ig éjjel 10. (2. h. prol.)

BÁSTYA: BEETHOVEN 2. (mb. am.) 10, h12, f2. **Tökéletes világ** (am.)* 3, f6, 8. Lege st. (2. h. prol.) **Nicsak, ki beszél most!** (mb. am.) éjjel f11. Lege st. (2. h. prol.)

BROADWAY: MACSKARISZTOKRATÁK (mb. am. rajzf.) 31–1-jén, 5–6-án f2, n4, 5, h7, f9. 2–3-án 10, h12, f2, n4, 5, h7, f9. 4-én f6, h8. Lege st.

CORVIN: Tökéletes világ (am.)* f4, 6, f9. Lege st. (2. h. prol.)

CSILLAG: Nicsak, ki beszél most! (mb. am.) 6. 2–4-ig 4 is. **A Pusztító** (am.)* 8. BEETHOVEN 2. (mb. am.) 1–2-án éjjel 10. **Külvárosi kommandó** (mb. am.) 3-án de. 11.

CSOKONAI: Mrs. Doubtfire – Apa csak egy van (mb. am.) 4, n7 (6. h. prol.) **A Pusztító** (am.)* f9. (3. h. prol.)

DUNA: MACSKARISZTOKRATÁK (mb. am. rajzf.) 11, 1, 3, 5, 7, 9. Dolby st.

ÉVA: Szabaditsátok ki Willyt! (mb. am.) f4. 2–5-ig f2 is. **Mrs. Doubtfire – Apa csak egy van** (mb. am.) h6. (3. h. prol.) **A Pusztító** (am.)* 8.

FLÓRIÁN: BEETHOVEN 2. (mb. am.) f5, f7, f9. 1–6-ig f11, f1, f3 is. **Tökéletes világ** (am.)* 1–6-ig éjjel f11. Lege stereo sound (2. h. prol.)

FÓRUM: Nicsak, ki beszél most! (mb. am.) 4, 6. 2–3-án 2 is. **Jófiú** (am.)** 8. VIDEO: **D. P. Boys: Mindent a kamerának** (mb. am. szexf.)*** 4. **Malibu varázsa** (mb. am. szexf.)*** 6. **Farbantartás** (mb. am. szexf.)*** 8.

GORKIJ: Jég veled! (am.) f5, 9. **Carlito útja** (am.)* h7.

HORIZONT: Schindler listája (ff. am.)* 10, f2, 5, f9. (4. h. prol.)

HUNYADI: MACSKARISZTOKRATÁK (mb. am. rajzf.) 2. 2–4-ig 12 is. BEETHOVEN 2. (mb. am.) 4, 6, 8. **Schindler listája** (ff. am.)* 1–3-ig éjjel 10.

KOSSUTH: Terem 1.: Schindler listája (ff. am.)* 10, f2, n6, h9. (3. h. prol.) **Terem 2.: Sok hűhó semmiért** (angol nyelvű, magyar feliratos) h10, h12, h2, 4, 6, 8. (11. h. prol.) **Félelembe zárva** (am.)** éjjel 10.

KŐBÁNYA: MACSKARISZTOKRATÁK (mb. am. rajzf.) 4, 6, 8. Dolby st. **Kötelező táncok** (mb. am.) Premier előtt! 1–3-ig éjjel 10. Dolby st.

LAMOUR: Simogató kezek (szexf.)*** **Halálos szenvedély** (szexf.)*** Előadások felváltva, folyamatosan reggel 9-től, utolsó előadás vége este 10.

LUX: BEETHOVEN 2. (mb. am.) 1–6-ig 10, 12, 2. **Nicsak, ki beszél most!** (mb. am.) 4, 6. **Jófiú** (am.)* 8. **Tökéletes világ** (am.)* 1–3-ig éjjel n11.

METRÓ: Philadelphia – Az érinthetetlen (am.)* 10, f1, 3, f6, 8, 10. Lege st. (2. h. prol.) **Kamaraterem: Úton hazafelé** (mb. am.) f11. **Valami vadság** (mb. am.)** 12. **Hamlet** (ang.) f3. **Jó éjt, királyfi** (magy.) 5, 7. **Roncsfilm** (magy.)* 9.

OLIMPIA: Úton hazafelé (mb. am.) 2. **Tökéletes világ** (am.)* f4, 6, f9.

PUSKIN: Szabadítsátok ki Willyt! (mb. am.) 11, f2. Lege st. **Kísértetház** (mb. német–dán–portugál)* f5, f8, 10. Lege st. (3. h. prol.) **Kamaraterem: Indokína** (fr.) 5. **Fényérzékeny történet** (magy.) 9.

SOTE-KLUB: Szabadítsátok ki Willyt! (mb. am.) 2-án f9. **A három testőr** (am.) 2-án éjjel f11. **Carlito útja** (am.)* 2-án éjjel f1.

SPORT: BEETHOVEN 2. (mb. am.) 5, 7, 9.

TISZA GALAKTIKA KLUBMOZI: Mrs. Doubtfire – Apa csak egy van (mb. am.) h12. 2–6-ig h10 is. **Robin Hood – A fuszeklik fejedelme** (mb. am.) 2, 4. **Tabuk nélkül – Egy férfi és két nő** (am.)*** éjjel 10. 31, 2-án 6 is. **A szerelem tiltott ösvényei** (olasz)*** 1-jén 6. 2 **és 1/2 kém** (mb. am.) 3-án 6. **Krumplirózsa** (am.) 4-én 6. **Nagy durranás 2.** (mb. am.)* 5-én 6. 31-én 8. **Tisztességtelen ajánlat** (mb. am.)* 6-án 6. **Sommersby** (am.)* 1-jén 8. **Elemi ösztön** (mb. am.)*** 2-án 8. **Gyilkos nap** (am.)* 3-án 8. **Tökéletes célpont** (am.)* 4-én 8. **A cég** (mb. am.)* 5-én 8. **Jurassic Park** (mb. am.) 6-án 8.

UGOCSA: Nicsak, ki beszél most! (mb. am.) 2. **Schindler listája** (ff. am.)* 4, f8.

URÁNIA: BEETHOVEN 2. (mb. am.) f11, f1, f3, f5, f7, f9. 1–3-ig éjj. f11 is.

AZ ART-HÁLÓZAT MŰSORA

BEM: Denniss, a komisz (mb. am.) f4. 2–6-ig f12 is. **1492 – A Paradicsom meghódítása** (fr.–ol.–sp.) 5. **Kísértetház** (mb. német–dán–portugál)* n8. **Carlito útja** (am.)* 1–3-ig éjjel h10. **Beethoven** (mb. am.) 2–6-ig de. 10. **Jurassic Park** (mb. am.) 2–6-ig n2.

BLUE BOX MOZIKLUB: Andrej Rubljov (mb. szovj.) 31-én f5. **Nyugatról – keletre, avagy a média diszkrét bája** (magy.) 31-én 8. 1–2-án f5, 7. 3–5-ig f6, 8. 6-án f6. **Jazzkoncert** – 1–2-án este f10. **A hercegnő és a kobold** (magy.–ang.–japán rajzf.) 3-án 4. **Citromdiszkó** (magy.) 5-én 4. **A piacere** (magy.) 6-án 4. **Zártkörű filmklub** – 6-án 8. **Hugó, a víziló** (magy. rajzf.) 2–3-án de. 10.

EURÓPA: 1984 (ang.)* 1. **Harrison Ford: A szökevény** (am.)* 3. 1–3-ig éjjel 10 is. **Kísértetház** (mb. német–dán–portugál)* 5, f9. **Kamaraterem: Nikita** (mb. fr.)** 31–3-ig f2. **Cementkert** (német–ang.–fr.)** 4–6-ig f2. **Mennyei örömök klubja** (am.)* f4. **Sose halunk meg!** (magy.)* 31–3-ig h6. **Férjek és feleségek** (am.)* 4–6-ig h6. **Sok hűhó semmiért** (mb. ang.–am.) 8. **Delicatessen** (mb. fr.)** 1–3-ig éjjel n11.

GRAFFITI: Benny és Joon (am.) 31-én f4. **Facérok** (am.)* 1-jén f4. **Brian élete** (ang.) 2-án f4. **Picasso kalandjai** (svéd) 3-án f4. **Életben maradtak** (am.)* 4-én f4. **A Halászkirály legendája** (am.)* 5–6-án f4. **Az ártatlanság kora** (am.) f9. 31–4-ig 6 is. **Idegen közöttünk** (am.)* 5–6-án 6.

HUNNIA: Indián tél (magy.) 31-én 4. **Addams Family 2.** (mb. am.)* 1–4-ig 4. **Sose halunk meg!** (magy.)* 5-én 4. **Egerek és emberek** (am.)* 6-án 4. RÁM CSAJ MÉG NEM VOLT ILYEN HATÁSSAL (ff. magy.) 6, 8. **Twin Peaks – Tűz, jöjj velem!** (am.)** 31-én éjjel 10. **1492 – A Paradicsom meghódítása** (fr.–ol.–sp.) 1-jén éjjel 10. **A bárányok hallgatnak** (mb. am.)*** 2–3-án éjjel 10. **Veszett Kutya és Glória** (am.)* 4-én éjj. 10. **Nyomul a 8. dimenzió – Buckaroo Banzai** (am.) 5-én éjj. 10. **Thelma és Louise** (am.)** 6-áj éjjel 10. CAFFÉ HUNNIA: **Project Urbana-koncert: SUITE öt képben és a madárijesztő** – 1-jén este 10. **„Felszáll a kondor".** Horváth György képzőművész kiállítása. Megtekinthető 3-tól éjfélig.

MŰVÉSZ: Chaplin-terem: A MACONI GYERMEK (P. Greenaway)*** f4, h6, n9. **Tarnovszkij-terem: Mezítelenül** (Mike Leigh) f4, h6, 8. (4. h. prol.) **Bódy-terem: Sade márki és élete** (Szirtes A.) 31-1-jén f8. **Hal Hartley-kisfilmek** – 2-3-án f8. **Őrült és Angyal** (magy.) 4-én f8. **Kávé és cigaretta** (J. Jarmusch és P. Greeneway rövidfilmjei) 5-6-án f8. **Huszárik-terem: Orlando** (S. Potter) 31-én h4. **A Pont-Neuf szerelmesei** (fr.) 1-jén f4. **Otthonom, Idaho** (am.) 6. 2–4-ig h4 is. **„A semmi ágán"** (H. Hartley) 6-án h4. **Hihetetlen igazság** (H. Hartley) 6-án h4. **Z00 (Z meg két nulla)** (P. Greenaway) 31-én h8. **Számokba fojtva** (P. Greenaway) 1-jén h8. **A szakács, a tolvaj, a feleség és a szeretője** (P. Greenaway) 2, 5-én h8. **Prospero könyvei** (P. Greenaway) 3, 6-án h8. **A világ végéig** (Wenders) 4-én h8.

ÖRÖKMOZGÓ: Woyzeck (Szász J.) 31, 2–4-én f7. 5-én f9. **A Mississippi szirénje** (F. Truffaut) 31-én f9. **Védtelen ártatlanság** (D. Makavejev) 1-jén f5. **A homok asszonya** (H. Teshigara) 1-jén f7. **Rembrandt Laughing** (J. Jost) 1-jén f9. **Ördögök** (K. Russel) 1-jén éjjel f11. **Moderato cantabile** (P. Brook) 2-án f5. **Lopott portrék** (F. Truffaut) 2-án f9. **Nagy zabálás** (M. Ferreri) 2-án éjjel f11. **Viva Zapata** (E. Kazar) 3-án f7. **Plain Talk and Common Sense** (J. Jost) 3-án f9. **Aranypolgár** (O. Welles) 4-én f5. **Két angol lány és a kontinens** (F. Truffaut) 4-én f9. **Phaedra** (M. Theodorakisz) 5-én f5. **Fiúk a térről** (Szász P.) 5-én f7. **Mystery Train** (J. Jarmusch) 6-án f5. **A gorilla délben fürdik** (D. Makavejev) 6-án f7. **Egy ilyen szép lány, mint én** (F. Truffaut) 6-án f9.

SZINDBÁD: Latinovits-terem: Fekete hajnal (magy.) 31-én 4. **Néma kolostor** (magy.) 1–2-án 4. **Uz Bence** (magy.) 3–4-én 4. **Két lány az utcán** (magy.) 5-én 4. **Apám nevében** (am. Jim Sheridan)*

Előjátszás! f6.

PORTUGÁL FILMHÉT
III. 31.–IV. 6.

Március 31.: **Nyitó díszelőadás: Joao Botelho: ITT A FÖLDÖN.** Ápr. 1.: **Manoel de Oliveira: ISTENI SZÍNJÁTÉK.** Ápr. 2.: **Jorge Marecos Duarte: ELMARADT RANDEVÚ.** Ápr. 3.: **José Fonseca e Costa: ÖSSZETÖRT SZÍV.** Ápr. 4.: **Luis Filipe Rocha: SZERELEM ÉS...** Ápr. 5.: **Flora Gomes: YONTA KÉK SZEMEI.** Ápr. 6.: **Joao Botelho: ITT A FÖLDÖN.**

Az előadások este 8 órakor kezdődnek. (A filmeket eredeti nyelven, hangalámondással vetítjük!)

Dajka-terem: Jónás, aki a cethal gyomrában élt (mb. ol.–fr.–magy.)* 31–1-ig f5. **Asszonyok a teljes idegösszeomlás szélén** (sp.)* 2-án f5. **Matador** (sp.)** 3-án f5. **Kötözz meg és ölelj!** (sp.)* 4-én f5. **Leningrádi cowboyok menni Amerika** (finn) 5-én f5. **Két lány az utcán** (magy.) 6-án 4. **Világok arca: Baraka** (am.) 6. **Alberto express** (ol.) 4–6-ig f9.

VÁLOGATÁS DÍJNYERTES MAGYAR FILMEKBŐL
(A Tavaszi Fesztivál alkalmából hazánkban tartózkodó külföldi vendégeinknek angol felirattal.)

Március 31., f9: **Koltai Róbert: SOSE HALUNK MEG!** Április 1., f9: **Grunwalsky Ferenc: GOLDBERG-VARIÁCIÓK.** Ápr. 2., f9: **Szabó Ildikó: GYEREKGYILKOSSÁGOK.** Ápr. 3., f9: **Szász János: WOYZECK**

TABÁN: ÚJRA NYITVA! Műsorpolitikánk a régi, kellemesebb környezetben, magasabb technikai színvonallal várjuk a moziba!

Cinema Paradiso (ol.–fr. G. Tornatore) 31-én f5. **Tejút** (fr. L. Bunuel) 31-én 8. **Világok arca: Baraka** (am. R. Fricke) 1-jén 6. 3-án 8. **A Hold hangja** (ol. F. Fellini) 1-jén h8. **A rádió aranykora** (mb. am. W. Allen) 2-án 5. **Amadeus I–II.** (mb. am. M. Forman) 2-án h7. **A Pál utcai fiúk** (magy.–am. Fábry Z.) 3-án h4. **A nagy kékség** (mb. fr.–am. L. Besson) 3-án h6. **Azok a csodálatos Baker fiúk** (am. S. Kloves) 4-én 5. **Vasisten gyermekei** (orosz–magy.)* 4-én 7. **Magic – Varázslat: A Queen Budapesten** (magy. Zsombolyai J.) 5-én 6. **Bagdad Café** (német, P. Adlon) 5-én f8. **Oblomov néhány napja** (szovj. Ny. Mihalkov) 6-án f6. **Hajnali háztetők** (magy. Dömölky J.) 6-án 8.

JOBB FILMET NÉZNI! A moziban megnyílt az ODEON Art-Video budai Tékája! Nyitvatartás: 15–21 óráig.

TOLDI: Kék bársony (am.)** 31–1-én f5. **Berlin felett az ég** (német) 2-án n5. **Kuroszava – Álmok** (am.–japán) 3–4-én f5. **Veszett a világ** (am.)** 5-én n5. **Drakula** (am.)** 6-án n5. **Veled is megtörténhet** (ff. belga)*** f7. 1–3-ig éjjel n11 is. **Keretbe feszítve** (am.)** f9. **Kisterem: Beszélgetés a pszichoanalízisről: Freud és Bécs:** 1-jén 6. – **Ferenczi Sándor és a budapesti pszichoanalízis:** 1-jén 7. – **Pszichoanalízis és emberkép:** 2-án 6. – **Pszichoanalízis és a m. társadalom:** 2-án 7. – **A pszichoanalíz mint gyógymód:** 3-án 6. **A játék** (am.)** 1-jén 8. **Léolo** (kanadai) 2–3-8.

VÖRÖSMARTY: ISTEN VELE ÁGYASOM! (hongkongi) 31-én 6, 1–6-ig 3, 6, 9.

ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM

Székesfehérvár, 1991. szeptember 7. -október 23.

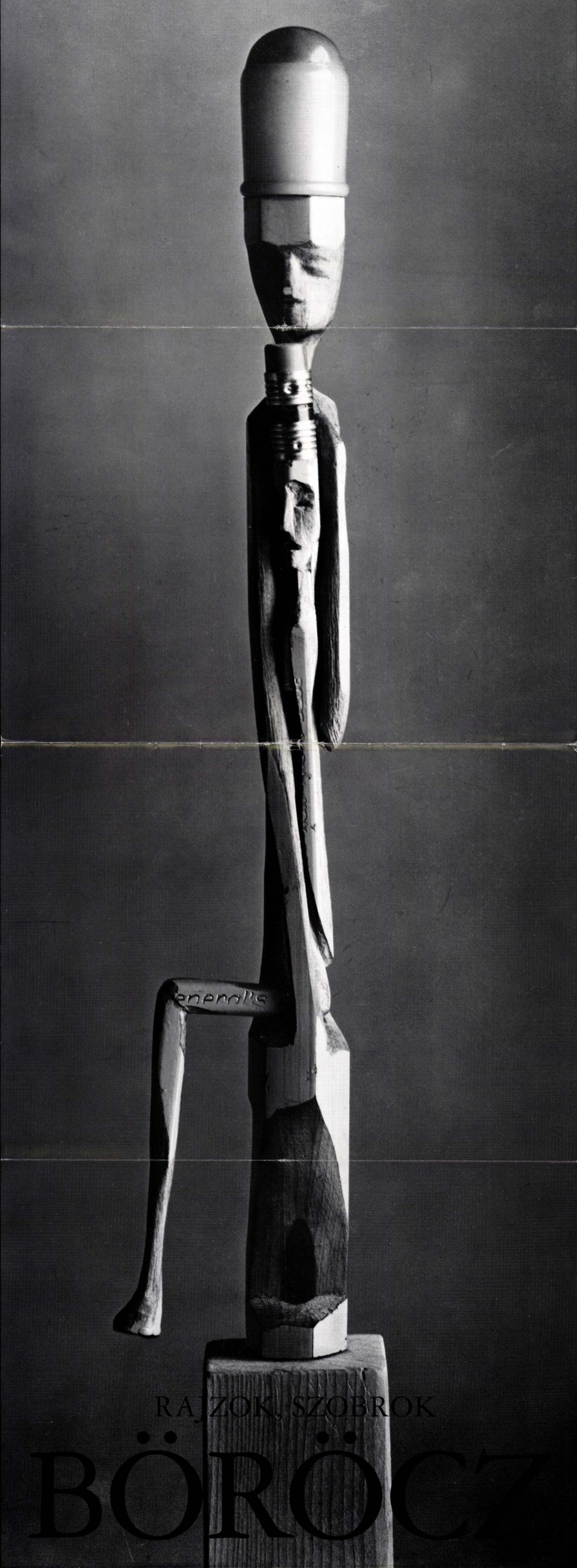

RAJZOK, SZOBROK

BÖRÖCZ

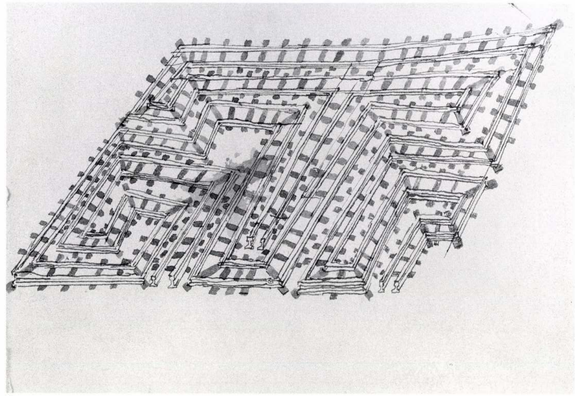

2.

3.

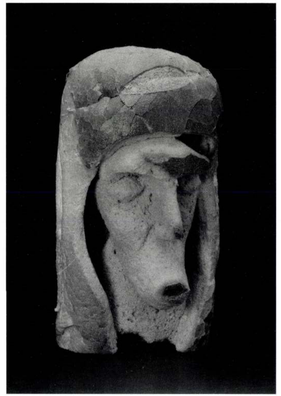

4.

1956 született / born

TANULMÁNYOK / EDUCATION

1982 Festő diploma a Magyar Képzőművészeti Főiskolán / Graduation / Painting /, Hungarian Academy of Fine Arts, Budapest, Hungary

1983 Mesterképző a Magyar Képzőművészeti Főiskolán / Postgraduate year, Hungarian Academy of Fine Arts, Budapest, Hungary

DÍJAK, ÖSZTÖNDÍJAK / PRIZES, SCHOLARSHIPS

1983 A „Studió '83" kiállítás díja / Budapest / Art Prize „Studió '83" exhibition / Budapest /

1983-86 Derkovits ösztöndíj / Derkovits Scholarship, Hungary

1984 Ösztöndíj / Visiting Artist Grant, Canada Council

1988 Ösztöndíj / Scholarship, The Bauff Centre of Fine Arts, Bauff, Canada

1990 Támogatás / aim program at the Bronx Museum, N.Y., USA

EGYÉNI KIÁLLÍTÁSOK / SOLO SHOWS

1983 • Town Gallery Porvoo /+GÁBOR Áron, CZAKÓ Mária, G. HELLER Zsuzsa /
• Hungarian Cultural Institute, Helsinki /+ GÁBOR Áron, CZAKÓ Mária, G. HELLER Zsuzsa /
• Vajda Lajos Studió, Szentendre /+RÉVÉSZ László /

1984 • Magyar Építőművészek Szövetsége, Budapest /+RÉVÉSZ László, ROSKÓ Gábor /
• Fiatal Művészek Klubja, Budapest /+RÉVÉSZ László /
• Mercer Union Gallery, Toronto /+RÉVÉSZ László /

5.

1985 • Sluzzer Gallery, University Exhibition Centre, Ann Arbor /+RÉVÉSZ László /
• Studió Galéria, Budapest
• „Hanglemez" / Record, Városligeti jégpálya / / Skating Ring, Budapest /+KONCZ András, RÉVÉSZ László
• Helikon Galéria, Budapest
• Hungarian Cultural Institute, Helsinki

1986 • Madison Gallery, Toronto /+ ERDÉLY Miklós, RÉVÉSZ László /
• Aunella Gallery, Porvoo /+RÉVÉSZ László /
• Arjel Gallery, New York /+NÉMETH, Géza, RÉVÉSZ László /

1988 • Access Gallery, Ann Arbor /+RÉVÉSZ László /

1991 • Right Bank Gallery, Brooklyn, N.Y.

CSOPORTOS KIÁLLÍTÁSOK / GROUP SHOWS

1978-83 • 16 kiállítás az Indigo Csoporttal különböző helyszíneken / 16 exhibitions with the Group „Indigo" in various places, Budapest

1983 • Új magyar rajzművészet / New Hungarian Graphic Art, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
• Studió '83, Ernst Múzeum, Budapest

1984 • Rajz / Drawing, Pécsi Galéria, Pécs

1985 • 4th Biennal of European Graphic Art Baden-Baden
• 18 Artists from Hungary, Third Eye Center , Glasgow

1986 • New Hungarian Sculptures, Toronto, Bauf, Montreal
• „Idézőjelben, Csók István Képtár, Székesfehérvár
• 2nd Congress of the German Art Historians, Sprengel Museum, Hannover
• Aspekte Ungarischer Malerei der Gegenwart, Leverkusen, Münster, Den Haag
• Digitart, Szépművészeti Múzeum, Budapest

1987 • Hét művész, Ernst Múzeum, Budapest
• Six Hungarian Artists, Sherovor Theatre, Jerusalem

1988 • Armature, Walter Phillips Gallery, Bauff
• 4 Muskateers, RAM Galerie, Wien

1989 • „No Relief, 124 Ridge Street Gallery, New York
• Zeitgenossische Kunst aus Ungarn, Künstlerhaus, Dortmund
• Technologin, Graff Centre, Montreal

1990 • In Anführungszelchen, Haus der Ungarischen Kultur, Ost-Berlin
• Les artistes hongrois et l'ordinateur, Féte de l'image, Lille
• I Wanna Know What Love is, Outer Space, 2710 Broadway N. Y.
• Digitart – Computerart, Ernst Múzeum, Budapest

1991 • 4 muskétás, Liget Galéria, Budapest
• Rajzok / Drawings, Knoll Galéria, Budapest

❋

AZ ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUM KÖZLEMÉNYEI
BULLETIN DU MUSÉE ROI SAINT ETIENNE

D. sorozat – Série D, No. 205.
HU ISBN 963 7390 14 6
HU ISSN 0586 3759

A kiállítást rendezte / L'exposition a été réalisée par / Organized by
KOVALOVSZKY Márta, LADÁNYI József

A katalógust a Soros Alapítvány támogatta / Le catalogue est financé par la Fondation Soros / The catalogue was supported by the Soros Foundation

Katalógusterv / Maquette / Lay-out, plakátfotó / posterphotograph: HÜBNER Teodóra

István Király Múzeum / Musée Roi Saint Etienne / King Stephen Museum, Székesfehérvár
Fk.: KOVÁCS Péter
Révai Óbuda Nyomda Kft.

BÖRÖCZ ANDRÁS

István Király Múzeum, Székesfehérvár, 1991. szeptember 7. – október 23.

1.

Címlap / front-page: Virág / Flower, ceruzaszobor / pencil sculpture 40 x 40 x 10, 1991
1. Akasztottak / Hanged, 17 alak, dobok, platánfa / 17 figures, drums, sycamor, 70-190 cm, 1989-90
2. Rajz / Drawing,papir, tus, akvarell / paper,china ink, aquarelle, 15 x 22 cm, 1991
3. Szobor / Sculpture, platánfa / sycamor, 70 x 45 x 45 cm, 1990
4. Fej / Head, kenyér / Bread, kenyérméret / size of a bread, 1990
5. Szobor / Sculpture, dugó, vegyes technika / cork, mixed technik, dugóméret / size of a cork, 1991
Plakát / poster: Queens / Királynők, ceruzaszobor / pencil sculpture, 21 cm, 1991

Böröcz András úrnak
NEW YORK

Kedves Böröcz,

eredeti megbeszélésünk szerint én is afféle "felkért hozzászóló" lennék e katalógusban, másokkal, kitűnő kollégáimmal együtt mondhatnám el "gondolataimat" műveivel kapcsolatban. Ahogy telik az idő, pánikszerű kétségbeeséssel veszem tudomásul, hogy a feladat nem illik hozzám: én többnyire nem "felkért hozzászóló", hanem legfeljebb "felkért hallgató" szeretek lenni. Hogy mégse térjek ki egészen a dolog elől, pár mondatban megkísérlem leírni azt, amiről hallgatni szeretnék inkább; a **hallgatásról beszélni** elég nagy szemtelenség, remélem, megbocsájtható és elfelejthető.

Magát többnyire úgy ismertük eddig, mint Böröcz-Révészt, Böröcz-Roskót; ezen a székesfehérvári kiállításon azonban most egyedül mutatja be rajzait a ceruza- meg dugó-szobrait: Böröcz Böröczcel szerepel. Néha korábban is megtörtént már ilyesmi – például a Studió Garlériában – de azért mégis új helyzet ez, ahol a művek önmagukban sorakoznak, önmagukkal fordulnak szembe, önmagukat kell kísérniük, ellenpontozniuk. Magam, az ősz múzeológus is kíváncsi vagyok, mi történik majd ekkor? Annál is inkább, mert jól emlékszem arra az időre, amikor először találkoztam Böröcz- (meg Roskó-, meg Révész-) képekkel és rajzokkal. Valami szelid fuvallat mozdította meg a levegőt a nyolcvanas évek közepén, elképesztő természetességgel suhant át a magyar művészet megszokott terepén, nyomában elcsúsztak, kizökkentek, átrendeződtek csöppet a dolgok. Hajlékony, rugalmas és szórakoztató bátorság uralta egyszercsak a világot, a gondolat- és érzésfutamok szabadsága; könnyűkezű és könnyűszívű, elfogulatlan áramát nem felhőzte el a fanyar füst, amely a korábbi generációk hősies küzdelmeit mindig körüllengte. Elképedve és vigyorogva nézte az én nemzedékem a Maguk egyszerre naív és ravasz, hétköznapi és "holdbéli" észjárását, teremtményeit, egyszerre neveletlen és gyengéd stílusát; azt a fa-arccal leplezett érzékenységet és úri modorral takart csínytevést, amelyet kortársaim nevében annyira irigylek. Ha valaki egymás mellé helyezi képzeletében a hatvanas éveket (a mi időnk) és a nyolcvanas évtizedet (a Maguk kora), pontosan érzékelheti a különbséget: amott minden (vagy csaknem minden) vérre ment, komoly volt és heroikus; a klasszikus mesterek és az avantgárd teljesítménye egyaránt mutatja ezt. Emitt nincs szó élet-halálküzdelmekről, a művészet nem áldozatvállalás és hősiesség kérdése, anyagok, szerszámok, nyugalom, biztonság és némi tehetség kell inkább hozzá. "Az irodalomhoz nem kis pofa kell/úgy látszik, nekem van pofám ehhez" – ahogy a Maga költőbarátja, Kukorelly írta.

Az István Király Múzeum termében persze, egyedül lesznek a Böröcz-rajzok, meg a Böröcz-szobrok, de én nem tudok elvonatkoztatni attól a ténytől, hogy két éve Roskó festményei, tavaly meg Révész kompozíciói függtek ugyanott. Vagyis szeretném hangsúlyozni a közeg fontosságát: a pöttyös, számos, villanykörtés, akasztófás rajzsorozatok, a hetyke ceruza-figurák, a különös kígyókként tekeredő dugó-szobrocskák mégsem magányosak, a fölényesen irónikus "kettőlátás", ahogyan a világ színét és visszáját egyszerre veszik tudomásul és ábrázolják, a magabiztosság és érzékenység elsörpő keveréke, a nyelv nyelvöltögető kajánsága a Maga generációjának közös tulajdona, Esterházy, Lengyel Péter, Kukorelly, Kozma György, Nagy Attila Kristóf az irodalomban, a fehérvári 1986-os Idézőjelben-kiállítás szereplői, a filmes Gothár Péter vagy Xantusz János – mind – mind rokonok.

Hogy lesz ez majd a kilecvenes években? A kiállítás talán elárul ebből is valamit. Abban biztos vagyok, hogy ha Erdély Miklós, a Maga mestere lenéz a kiállítóterembe, megint azt sziszegi a pipa mellől: "Ne hagyjátok abba!"

Székesfehérvár, 1991, július 13.

Szeretettel:
Kovalovszky Márta

*

Nem gondolom, hogy egy művész zodiákusa, családi háttere, ruhájának szabása vagy beszédmódja különösebben hozzátartozna műveinek elemzéséhez. Be kell azonban vallanom, hogy valósággal megigéz egy művész keze. Akár az ecsetet hozza lendületbe, akár az agyagot formálja, vagy ha csak egy telefonszámot tárcsáz, hogy anyagot rendeljen, a kéz az alkotás folyamatának legelemibb eszközeként tűnik föl előttem. Könnyebb ugyanis kikémlelni, mint egy művész szándékát vagy azt a komplex és általában történeti folyamatot, amely kialakította azt a bizonyos gondolkodásmódot, amely egy különös színt, formát vagy jelet hoz létre. A kéz az az apró életrajzi adalék, amelyről mint egy adott művész egyéniségének néma, tárgyi tényezőjéről meg lehet bizonyosodni.

Ezt a módszert nem a komoly kritikai elemzés alternatívájaként ajánlom, és nem is a kéznek a szemmel szembeni, még kevésbé a művészi gondolkodással szembeni elsőbbsége mellett érvelek. Mégis, ha csak lehetséges, miután megnézem a művész munkáját, szokás szerint megnézem a kezet is, amely a legtöbbször megerősíti vagy megmagyarázza azt, amit a szemem látott. A sápadt, pókszerű kezek, melyek egy lassú balettet mutatnak be a levegőben, képesek a legfinomabb rézkarcokat elővarázsolni. A nikotintól sárgult, nagy, laza kötésű kezek gyomorfelkavaró ecsetcsapásokkal tudnak olyan mélységes utakat vájni a vászonba, amelyek aztán az embert akár el is nyelhetik.

Böröcz keze viszont rejtély. Húsos, rövid ujjú és hihetetlenül erős, konokul kitartó, ahogy egy szónoki ujj a levegőbe bök, erőteljes, csaknem félelmetes, amint egy súlyos ököl hangsúlyként az asztalra csap. Kéz, amely az "alkotást" nagy A-val fejezi ki, és amely olyan makacs, óriási és engedetlen anyaggal való harcra utal – amelyen Böröcz maga is –, mint a legkeményebb acél vagy hatalmas szikladarab. Az a tény, hogy a múltban ez a kéz iszonyúan súlyos darab fákat faragott olyan alakokká, amelyeknek érzelmi súlya túlhaladta fizikai tömegüket is, az ékesszóló, de igazából nem meglepő bizonysága annak, hogy e kezek mesteri és szenvedélyes munkára képesek, és ez a képesség eleve bennük rejlik. Hogy ez a kéz bronzot öntött egy monumentális domborműhöz, az majdhogynem darwini szükségszerűség. Ami lenyűgöző e kézben, az az, hogy a sok szobor között, amelyeket eddig formált, a legerőteljesebbeknek a legnagyobbika sem több mint 30 cm magas, és olyan törékeny és könnyű, mint egy darab balsa fa.

Az elmúlt hat hónapban Böröcz hátat fordított a fatörzsnek és a gerendának, és elkezdett kutatni egy új és több jelentésű anyag után. Úgy tűnik, hogy ezt meg is találta a közönséges ceruzában, s e megoldás éppen annyira eredeti, mint amennyire

the analogy of Andor Endre Gelléri's "fairy realism". This category, which undoubtedly needs further explanation, is based on the fact that—with insignificant exceptions, Böröcz always insisted on presenting "man", nota bene "human society" in some ways. It is justified to use "man" in inverted commas, as Homo sapiens is not infrequently substituted by oak trees, slices of lemon, matches, chimneys or penguins which are no less wise or silly. The figures constructed of them always get into situations: they play cards, go to the beach, go fishing, have debates, that is, they live the man-like lives of melons, matches, etc.

Böröcz is pan-anthropomorphic in that he creates everything in his own, and in man's image. But, unlike his predecessors in philosophy and aesthetics (or art), he does not wish to explain or prove anything in hidden ways with this. He does not want to offer an explanation of the world, does not wish to verify the common substance of man and, say, a melon. La Fontaine's fabules or the social satires of the French Enlightenment placed between inverted commas are alien to him. The penguins going to cafés and swimming pools, the wrestling match-boxes remind one more of the photographs in comic papers and picture magazines in which a hippopotamus is wearing sunglasses, a baboon in a morning jacket is smoking a cigar, a "look-how-cute" puppy is deeply engaged in reading the exchange column of a newspaper. This popular source of humour, which can hardly be called superior, holds a joking distorting mirror before commonly intimate human gestures, acts and ways of behaviour based on the "oh, it looks as if.." effect. Böröcz does "nearly" the same. His manlike objects and plants are not of a world-view creating relevance; theoretically everything can be replaced or re-grouped. A melon could be a carrot as well, and the worlds of chimneys, matches etc. often creep into each other bringing about a strange and comic hybrid-existence.

In fact Böröcz's art is not so forgiving. From the aspect of achievement it is nearly indifferent whether societies of melons or carrots live their everyday lives in Böröcz's graphic pieces or sculptures. But the point is to upset: following the example of his real master, Miklós Erdély, to ceaselessly question our stereotypes in thinking and forming opinions. He extinguishes stereotypes with other stereotypes. By placing penguins or melons into "common situations", by dragging them to the beach or into card-games he creates a transient state where impossibility is natural, where, in place of human frames we are used to, a new, enchanted world exists under our loose and vulnerable laws. We put on as ass-head as Shakespeare's Bottom the weaver, and Prospero's stick hits us. Böröcz is Puck and Caliban simultaneously, a real goblin, who brings nectar and dries up cows' milk, who can cure or be vicious, who makes you laugh or cry while he creates a familiarly alien world in place of the one we are used to.

His sculptures are also characterized by this genuinely quivering nature. They are evidently portraits; what is more, the well-baked loaves of bread are studies of characters, the pencils are outlaws with heads bent down or heroes who lost all hope, or they are elongated figures of mothers resembling Giacometti; the wire-stitched corks are crowns of horn or steeds of children with a rich imagination. Our artist is very brave: **he is not afraid of conventionalizing** to an indecent extent, thus clashing with contemporary new-wave or classicizing trends. He enjoys using the formal peculiarities of black Africa or Oceania, the ripe romantic style of Moissac, the expressionism of Barlacz or Lehm- bruck. His method of creation is very close to that of a carver who fancies to see a princess or a swineherd in the interlaced twigs or roots.

Looking at him from **that** angle, Böröcz is irremediably anachronistic or, at least, naive, lacking any self-reflection that saves everything. In the best case he is an instinctive artist, a "naturbursch", who does not know what he is doing, but at times he hits the bull's eye. But looking at him from **this** angle, he is an independent artist with his own laws of creation, who is so far beyond conventions that he is free to use them again. His artistic thinking is unprejudiced, it is not clouded by preferences of taste (in this sense he is, perhaps, post-modern). While we witness the preponderance of installations, Böröcz returns to traditional sculpture-making and, within that, to figurativeness. But behind this pseudo-conventionalism double double-thread screws are hidden (they may not be intentional, though). The pencil sculptures are, in a sense, minimal art manifestations, on the other hand they are paraphrases of "sculpture out of sculpture", they are the inflections of a basic plastical element. What is more, they can be explained as the basic elements of Duchamp's ready-made objects turned inside out, like some counter-objects of everyday usage.

Thinking of the pullation of art historians' lingo and the systems of argumentation, I hardly dare to propose new arguments, or to sketch the double-bottomed nature of Böröcz's art. But his hanged figures carved out of logs are like this: Böröcz is a good descendant of the one-time master Wilgelmo; the bone music of Dies Irae is roaring above his humiliated and miserable figures, or Callot's huge gallows come to life, the horrors of the Civil War are howling. The subjects of this thesaurus of art historical examples are, at the same time, musical instruments, drums and, no denying, they are double-bottomed. They make a thumping, rumbling noise like this world with a twisted-out meaning.

Having blazed away all my arguments, I cannot say anything else than what the artist says, "But it has always been like this, Laci."

Gábor Pataki
Translation: Erzsébet Kígyós

KIÁLLÍTOTT MŰVEK / EXHIBITED WORKS

Hanglemezek / Records 1-2. (1985)
papír, vegyes technika / paper, mixed technic
70 x 100 cm

Pingvinek / Penguins 1-6. (1986)
papír, tus / paper, China ink
48 x 64 cm

Pöttyök / Spots 1-18. (1987)
papír, tus / paper, China ink
16,5 x 24 cm

Rajzok (barna) / Drawings (brown) 1-25. (1988)
papír, tus, akvarell / paper, China ink, acquarel

Rajzok (szürke) / Drawings (grey) 1-27. (1988)
papír, tus, akvarell / paper, China ink, acquarel
16,5 x 24 cm

Rajzok (Akasztó-fa sorozat) / Drawings (Gallows-series) 1-28. (1989)
papír, tus / paper, China ink
33 x 25 cm

Számok / Numbers 1-21. (1989)
papír, tus / paper, China ink
33 x 25 cm

Ceruzaszobrok / Pencil sculptures (1990-1991)
festett faragott ceruza / pencil, carved, painted
különböző méretek / different measures

Dugószobrok / Cork sculptures (1990-1991)
dugó, vegyes technika / cork, mixed technic
különböző méretek / different measures

nem erőlteti a minden áron való sikert, a feltételek nélküli befutást, rajzol, tanul, dolgozik; kisebb kiállításokon szerepel. A maga módján Amerikában is szembeszegül az éppen aktuális trendeknek: fát kezd faragni, ami New Yorkban egzotikus különcségnek számít s nem szerepel a művészeti főiskolák tanrendjében sem. Szobrokat készít hát hulladék fatörzsekből és ceruzákból, szárított kenyérből és dugókból. Itt tart most, 1991-ben.

Mivel sajnos bennem is a művészettörténeti katalogizálás kényszere dolgozik, most Böröcz művészetét, tevékenységét címszavakba, definíciókba kellene reguláznom. De hát más, perfektebb sehogysem jut eszembe, mint a "kobold-realizmus", s ez is Gelléri Andor Endre "tündéri realizmusának" analógiájára. Ez a minden bizonnyal további magyarázatra szoruló kategória azon alapulna, hogy Böröcz, elenyésző kivételektől eltekintve, mindvégig ragaszkodik az "ember", nota bene az "emberi társadalom" valaminő megjelenítéséhez. Az "ember" melletti idézőjel pedig azért is indokolt, mert a Homo Sapienst gyakran nemkevésbé bölcs és botor tölgyfák, dinnyeszeletek, gyufák, kémények, pingvinek helyettesítik művein. A belőlük épített figurák pedig mindig "helyzetbe kerülnek": kártyáznak, strandolnak, pecáznak, vitatkoznak, szóval élik egy emberszerű gyufa, dinnye stb. mindennapi életét.

Böröcz tehát pánantropomorf, azaz mindent a maga és az ember képére formál, ám ellentétben filozófus és esztéta (vagy művész) elődeivel, mindezzel nem akar semmit sem magyarázni, bizonyítani, rejtve közölni, nem akar világmagyarázatot nyújtani, nem kívánja igazolni az ember és mondjuk a dinnye egylényegűségét, távol állnak tőle a La Fontaine-i fabulák, a francia felvilágosodás egzotikus idézőjelek közé helyezett társadalmi szatírái. Kávézó és uszodába járó pingvinjei, birkózó gyufásdobozai inkább a vicclapok és a képes magazinok kifogyhatatlan, de főleg uborkaszezonban oly szívesen közölt fotóira emlékeztetnek, melyeken napszemüveget adnak a vízilóra, szivarozik a zsakettes pávián, a majdmegeszemolyanhelyes kiskutyus látszólag elmélyülten tanulmányozza az újság tőzsderovatát. Ez a populáris, bár magasabbrendűnek aligha nevezhető humorforrás a "Jé, olyan mintha effektussal" élve poén- kodó görbetükröt tart a közhelyesen bensőséges emberi gesztusok, cselekedetek és magatartásformák elé. Böröcz "majdnem" ezt csinálja, emberalkotó tárgyainak és növényeinek tulajdonképpen nincs világképteremtő relevanciája, elvileg minden mindennel behelyettesíthető és páro- sítható, a dinnye helyett akár lehetne sárgarépa is, s a kémény-, gyufa-, stb világok gyakran át is csúsznak egymásba, furcsa és mulatságos hibridléteket eredményezve.

Valójában azonban művészete nem ily egykönnyen megbocsátó. Mert ugyan az eredményesség szempontjából csakugyan majdnem mindegynek számít, hogy dinnye-, avagy sárgarépatársadalom éli mindennapjait Böröcz grafikáin és szobrain, a lényeg azonban a kizökkentés: igazi mesterének, Erdély Miklósnak nyomdokán gondolkodási, ítéletalkotási sztereotipiáink szüntelen megkérdőjelezése. Sztereotipiákkal olt ki sztereotipiákat; a pingvinek és a dinnyék "közhelyzetbehozásával", a kártyacsatákba, a strandra rángatásával teremt meg olyan köztes állapotot, ahol természetes lesz a lehetetlen, ahol megszokott emberi kereteink helyén, léha és esendő törvényeink szerint egy új, elvarázsolt világ működik. Zuboly módjára szamárfőt húzunk magunkra, Prospero pálcája suhint ránk, s ér "dús csodás/Tengeri elváltozás" (Babits Mihály fordítása). Böröcz Puck és Caliban egyszerre, nektárhozó és a tehenek tejét elapasztó, gyógyító és gonoszkodó, igazi kobold, aki röhögtet és

ríkat, ismerősen otthontalan világot kerít a megszokott helyébe.

Ez a természetesen rebbenő villi-természet jellemzi szobrait is. Maguktól értetődően lesznek portrék, mi több, jellemtanulmányok a pirosasbarnára sűlt veknikből, lógó fejű számkivetettek, reményük vesztett hősök, Giacomettisen megnyúlt formájú anyák a BH-s ceruzákból, töviskoszorúk és fantáziadús gyerekek paripái az összefűzött pezsgősdugókból. Művészünk roppant bátor: ma már illetlen mértékben **mer korunk new wave-s és klasszicizáló trendjeitől elütve stilizálni**, kedvtelve használja fel a fekete-afrikai és óceániai szobrászat, a Moissaci érett romantika és a Barlacz-i, Lehmbruck-i expresszionista plasztika formai toposzait, paraszthajszál híján úgy alkot, mint az a faragó, aki a vesző vagy gyökérdarab ág-bogas göcsörtjeibe kondást vagy királylányt álmodik.

Ha **úgy** nézem, Böröcz menthetetlenül korszerűtlen, vagy legalábbis naív, híján a mindent megváltó önreflexiónak. Jobbik esetben ösztönös alkotó, naturbursch, aki nem tudja, de teszi és alkalomadtán ráhibázik. Ha **így** nézem azonban, akkor szuverén, öntörvényű művész, aki már annyira túllépett a konvenciókon, hogy újra szabadon használhatja azokat. Előítéletmentes művészi gondolkodás az övé, melyet nem felhőznek be ízléspreferenciák (s ennyiben tán valóban posztmodern). Ellentétben korunk installáció-dömpingjével, tulajdonképpen visszatér a hagyományos szobrászathoz, ezen belül is a figuralitáshoz. E látszólagos konvencionalizmus mögött azonban (lehet, hogy szándéktalan) dupla-duplacsavarok bújnak meg, a ceruzaszobrok valahol minimalista megnyílvánulások, másfelől persze "szoborból szobrot"-parafrázisok, egy szobrászati alapegység továbbragozásai. Sőt, elemezhetőek a Duchamp-i ready made fordított alapelemeiként is, mint afféle kontrahasználati tárgyak.

A művészettörténeti szakzsargon és érvrendszer eme elbúrjánzása láttán immár alig merek előhozakodni az újabb érvekkel: Böröcz szobrászata/művészete kétfenekűségének felvázolásával. Pedig bizony fatörzsekből faragott akasztottjai ilyenek: Böröcz jó utódja a néhai Wiligelmo mesternek; a Dies Irae csontzenéje zúg megalázottjai és meg- szomorítottjai fölött, avagy megelevenednek Callot monstre akasztófái, sűvítenek a Polgárháború borzalmai. Ám e művészettörténeti példatár alanyai egyúttal hangszerek, dobok, s mint ilyenek, mitagadás, kétfenekűek. Püffenve, dübögve szólnak, akár e ki-, és megcsavart jelentésű világ.

Elpuffogtattam immár érveimet, mi egyebet mondhatnék, művészünkkel szólván: "De hát ez mindig így volt Laci".

Pataki Gábor

Mr. András Böröcz
NEW YORK

Dear Böröcz,

as we agreed, I should be a kind of an "invited contributor" to this catalogue, where I could tell my "thoughts" about your works together with some excellent colleagues. As time passes, I am desperately realizing how far this task is from me. I prefer being the "invited audience" to being the "invited contributor". In order not to abandon the whole task I will try to tell in some words what I would rather keep silent about; to **speak about keeping silent** is rather impertinent, but I hope it can be forgiven and forgotten.

We have known you mostly as Böröcz-Révész or Böröcz-Roskó. Now at Székesfehérvár you exhibit your own drawings, pencil and cork sculptures: the partner of Böröcz is Böröcz himself. We have seen it happen at times – e.g. at the Studio Gallery–yet, this situation is different. Here the works stand out for themselves, facing each other. They have to accompany and counterpoint each other. A grey-haired curator myself, I am eagerly looking forward to what is going to happen. All the more so as I remember the time when I first saw the paintings and drawings of Böröcz (and of Roskó and Révész). Then, in the mid-eighties, a gentle breeze stirred the air, which flashed across the well-known field of Hungarian art in an unbelievably natural way. All of a sudden, the world was reigned by flexible and entertaining boldness and free runs of thoughts and feelings. Its easy-handed and easy-hearted, undevoted floats were not sooted by that acrid smoke that had always clouded the heroic efforts of the previous generations. Astonished and smiling, my generation looked at your generation's naive yet intricate, everyday yet "lunar" talk, your creatures, your behaviour which was challenging and tender at the same time, your sensitivity hidden by a poker face and the mischief covered by gentlemanly manners that I envy so much. If you place together the sixties (our times) and the eighties (your period), you will perfectly see the difference: there everything (or nearly everything) was serious and heroic, a matter of life and death. This is attested by the achievements of both the classic masters and the avant-garde. Here, nothing is a matter of life and death, creating art is not a question of heroism or sacrifice. What is needed is material, tools, quietness, self-assurance and a bit of talent. "Literature needs no little face / I seem to have the cheek to it"– as your poet-friend, Kukorelly put it.

The drawings and sculptures of Böröcz will, of course, be by themselves in the hall of the King Stephen Museum, but I cannot forget the fact that two years ago the paintings of Roskó, last year the compositions of Révész were hanging from the same walls. I say this to emphasize the importance of the venue: the series of drawings with dots, electric bulbs and gallows, the cheeky pencil-figures, the tiny cork-sculptures twisting like strange snakes are not isolated. The superior and ironic "diplopia" with which you see and depict the face and the reverse of the world simultaneously; the preponderant mixture of self-assurance and sensibility; the mocking malice of the language you use are all the common property of your generation. The writers Péter Esterházy, Péter Lengyel, Endre Kukorelly, György Kozma or Attila Kristóf Nagy, the participants of the exhibition "In Inverted Commas" at Székesfehérvár in 1986, the film-makers Péter Gothár or János Xantusz are all your relatives.

How is it going to be in the nineties? This exhibition may reveal something of it. One thing I am sure about: If Miklós Erdély, your master looks down in the exhibition hall, he will again hiss with his pipe in his mouth: "Carry on doing it!"

13 July, 1991 Székesfehérvár

With love
Márta Kovalovszky
Translation: Erzsébet Kígyós

*

I don't believe that an artist's zodiacal sign, family background, cut of clothes, or mode of discourse is particularly pertinent to the analysis of his or her art production. I must admit, however, that I am fascinated by an artist's hands. Whether they are used to wield the brush, shape the clay or dial the telephone to place the fabrication order, the hands seem to me to be the most elemental tool in the artmaking process. Easier to suss out than an artist's intentionality, or the complex, usually historical, process that engendered the kind of thinking that produces a particular color, shape or sign, the hands are the two bits of biographical data that can be confirmed empirically as dumb, material facts of a particular artist's individuality.

I am not advocating this method as an alternative to serious critical analysis, nor am I arguing for the primacy of the hands over that of the eye, or more importantly, the mind of the artist. But given the chance, after I look at an artist's work, I usually look at his or her hands, and more often than not they confirm or explain what my eyes have seen. Pale and spidery ones which enact a slow motion ballet in the air have been known to create the most delicate of etchings; large and loose-jointed ones, perhaps yellowed by nicotine, are capable of producing the kind of gut-wrenching slashes of paint which seem to dig roads across canvases so huge that one is in danger of being swallowed up by them.

Böröcz's hands however, are a puzzle. They are short, meaty and extremely strong, insistent when a declamatory finger is pointed in the air, forceful, almost frightening when a heavy fist is pounded for emphasis. They are hands which express the verb "to make" with a capital "M" implying struggle with some material as obdurate, large and unyielding as Böröcz himself – twisted steel, perhaps or a huge piece of the hardest stone. That these hands have in the past carved immensely heavy pieces of wood into figures whose emotional weight surpasses even their physical mass is eloquent but hardly surprising testimony to the potential for skilled and passionate labor that are inherent in them; that they have poured bronze to create a monumental sculptural frieze seems almost a Darwinian inevitability. What is astonishing about them, is that among the most powerful sculptures what they have created to date are at their largest, no more than thirty centimeters high and as delicate and light as a piece of balsa wood.

During the past six months or so, Böröcz has turned away from the tree trunk and the oak beam in search of a material of a greater magnitude. He seems to have found it in the form of the common pencil, a solution as original as it is contrary, and indeed, these new works can only be described in terms which in themselves are contradictory. Determined to encapsulate as much content in this banal and disposable object as in a nobler form of wood, Böröcz has created a series of monumental human forms, most of which could fit comfortably in a shirt pocket. Although skillful, the miniaturization of sculptural form is not new; grand tabletop enterprises from Giacometti's

walking men to Joel Shapiro's architectural miniatures are immediately brought to mind. Where Böröcz's work differs from a host of other minute art objects is in their insistent emphasis on the overwhelming physical presence of the artist himself. For in every figure, from the tiniest hatted and bustled bourgeois carved from a pink colored pencil to the most attenuated mater dolorosa made from a thin charcoal artist's stick, what is most evident in these new figural works, is the undeniable trace of the artist's hand.

How can he get **those** hands round them? It remains a mystery to me but he does it, and under his penknife and razor blade, what was once the stubby pencil of an earnest elementary school student becomes a Salome whose cruelly pointed breasts and snakelike arms make us understand Herod's weakness. His amorous couple whose forms fit as perfectly as a well made key in a snug lock seem magnetically linked by an equally huge and overwhelming desire. So intricately carved are many of these personages, that it is possible, if we get close enough to them, to get lost in the voids created between a threadlike arm and a torso as thin as a flower stem. From this vantage point we can also appreciate the breadth of surface handling. Deep cuts that expose the colored core, shallower ones which shape the wooden casing, and thin striations which turn pencil coating into highlights exist simultaneously on an area no larger than an aspirin.

There is of course a large element of humor in these pencil Christs, nobly bearing their crowns of pencil point thorns, and pencil carabinieri stiffly sporting eraser helmets, but somehow it is difficult to take them lightly. We can laugh at their absurdity, giggle with delight over the sheer inventiveness of their punning forms, but the huge themes embodied in these tiny individuals – sex, despair, spiritualityc – arved with such intensity, move us as much as any successful iconic figure twenty times their size. The insistent involvement with humanity; form, emotion and the artistic mark is straightfaced and utterly convincing. A delicate balance has been struck between lilliputian dimension and brobrinagian emotional message, and the result can only be described as sculpture on an utterly human scale.

Despite the emphasis on the very material process of the making of an artwork so evident in these sculptures, there is a definite conceptual edge to these works. The medium of the pencil seems significant not only because of its size and its unique textural qualities, but also because of its identity as tool to aid in the expression of ideas, either through the creation of words, or pictures. In transforming the translator itself, Böröcz has wittily dispensed with all intermediaries between the idea and the object. The carving then, draws an analogy to another kind of handwork, namely writing, but a writing which emphasizes an unmediated connection between thought and expression. The pencil, and by extension, the brush, the mallet and the knife are made redundant. Which proves, I suppose, that I am not the only one convinced that the creation of meaning in one sense flows from the body. Ultimately, these works can be seen as the assertion of the primacy of the artist, specifically, the artist's hand over its mechanical extension.

Laura J.Hoptman

*

"But it has always been like this, Laci"

– said András Böröcz in one of the unfurnished rooms of the Rabinec Gallery at about half past seven on 17 December, 1982 during a quasi-conversation following Ákos Birkás's lecture. At least this is how György Galántai's publication, AL recorded this sentence. Hesitantly and stammering, Birkás announced the end of the avant-garde and the arrival of post-avant-garde (at Hungary), which suddenly put the audience's ambiguous feelings, moods and thoughts in order in that transitory situation. The charm of collectively realizing this novelty was only disturbed by Miklós Erdély's vitriolic niggling, which destroyed the sensus communis that was just about to take shape. Finally a debate evolved about whether the appearance of post-modernism would inevitably force every artist to take sides or not. This was the moment when – addressed to László Beke – Böröcz intervened with the quoted sentence. If not for anybody else, it sounded undoubtedly valid for Böröcz.

For he had "always been like this". Now matter how different his works were from what was prescribed for a decent avant-garde or post-avant-garde artist in the universal script of "Zeitgeist", they never lost their topicality. During the obligatory military service before entering the Academy, when he was expected to make sketches, he embroidered shabby pieces of uniforms with the patience of an angel. At the Academy, instead of doing routine nude studies, he tore apart and glued together pieces of materials. He wanted to organize a communal life, but under the influence of Miklós Erdély and the Indigo group he played truant instead. He made up a series of coarsely poetic or belchingly lyrical actions (during which dead oil and wellies encountered the fishing rod). Later, together with László Révész, he created Hungarian "bouffe-performances" which were to be taken deadly earnest (and which were deadly ridiculous). The first and last pieces in the series were based on the two of them stumbling about; the rest on rock bands, ballet-rats, professional opera singers, philosophers and art historians clad in dinner jackets. When he was about to be accepted as a late avant-garde artist and a jolly good performer, he astonished exhibition-goers with sculptures made of wood and terracotta. His special access to the world we knew from his performances – which, as opposed to all the current trends, never united into a complicated individual ideology, but it constructed absurdly ordinary situations with the evidence of "why not"– appeared on his graphic pieces, too. when every artist and critic with a "common sense" made a sour face on hearing about murals or works for public places, Böröcz, for all that, attended courses to master exactly this genre. After a year he was forced to leave the Academy, yet a "mural" cut out of a mirror remained behind him in the patients' hall of the Orthopaedic Clinics.

I say "remained behind him", as he moved to New York before he could finally make the scene in Hungary. Having settled in the brain center of contemporary art, unlike so many of his compatriots and colleagues, he did not chase success for its own sake. He worked, learned, made drawings and participated minor exhibitions. In America, too, he squared up to the current trends; he started carving wood, which was an exotic queerness in New York, where wood-carving does not figure in the curriculum of art academies. He makes sculpture from waste logs, pencils, dried bread and cork. This is where he is in 1991.

The strive of the art historian for classifying works would now force me to define and categorize Böröcz's works. But I cannot think of anything more perfect than "goblin realism" on

ellentmondásos. Valóban, ezeket az új műveket igazán csak ellentmondásos fogalmakkal lehet megragadni. Miután elszánta magát arra, hogy ebbe a banális, eldobható tárgyba éppen annyi tartalmat zárjon bele, mint amennyit a legnemesebb fába, Böröcz monumentális emberi alakokat formált, amelyek legtöbbje kényelmesen elférne egy ingzsebben. Habár mesterien történik, a szoborforma miniatűrizálása nem új: az embernek rögtön a híres asztallap-munkák jutnak eszébe Giacometti járó embereitől Joel Shapiro építészeti miniatűrjéig. Böröcz munkája abban különbözik a többi miniatűr művészeti tárgytól, hogy kitartóan hangsúlyt kap benne a művész erőteljes fizikai jelenléte. Mert minden figurában, a pici, kalapos és izgága polgártól, amely rűzsaszín ceruzából van kifaragva, a legvékonyabb szénceruzából formált Mater Dolorosáig ezekben az új figurális munkákban a legszembetűnőbb a művész kezének letagadhatatlan nyoma.

Hogyan képes **azokkal** a kezekkel egyáltalán megfogni őket? Ez rejtély marad előttem – de mégis képes rá, és az, ami eredetileg egy komoly kisiskolás zömök ceruzája volt, schnitzere és pengéje alatt Salomévé válik, akinek kegyetlenül hegyes mellei és kígyószerű karjai azonnal érthetővé teszik előttünk Herodes gyengeségét. Szerelmespárjai, amelyekben a két test oly tökéletesen illeszkedik egymásba, mint egy jól elkészített kulcs a neki teremtett kulcslyukba, mintha mágnesesen kapcsolódnának össze egy hason- lóképpen hatalmas és mindent elsöprő vágyban. E személyiségek legtöbbje olyan finoman van faragva, hogy ha egészen közel lépünk hozzájuk, madjhogynem elveszhetünk a cérnavékony kar és a virágszál-keskeny test között keletkezett űrben. Ebből a nézőpontból a felületkezelés gazdagságát is értékelni tudjuk. A mély vágások, amelyek a színes ceruzabelet láthatóvá teszik, a felületi faragások, amelyek a faburkolatot formálják, a ceruza borításán csillanásokat keltő karcbarázdák egyidejűleg vannak jelen egy aszpirin-tablettánál nem nagyobb területen.

Természetesen nem kevés humor van ezekben a grafit-tüske koronájukat nemesen viselő Krisztusokban és radirsisakjukat nyílegyenesen tartó ceruzacsendőrökben, mégis, nehéz volna őket könnyen venni. Nevethetünk abszurditásukon, boldogan vihoghatunk a formák eredeti leleményességén, de a nagy témák– szex, elkeseredés, lélek –, melyek e nagy intenzitással faragott, pici egyéniségekben testesülnek meg, épp oly megrendítőek, mint sok más ismert és akár husszorta nagyobb ikonalak. A makacs törődés az emberivel, a forma, az érzelem és a művészi kézjegy mind leplezetlen, egyenes és teljesen meggyőző. A lilliputi dimenziók és a brobrinagi érzelmi üzenetek közötti kényes egyensúly valósult itt meg, és a végeredményt csakis tökéletesen emberi léptékű szobrászatként lehet jellemezni.

Annak a jelentős hangsúlynak ellenére, amely egy műalkotás készítésének – e szobrokban oly nyilvánvalóm – materiális folyamatára esik, e munkáknak határozott koncep- tuális élük is van. A ceruza mint médium nem csak a mérete és különleges texturális tulajdonságai miatt fontos, hanem ama szerepe miatt is, hogy eszközként szolgál a gondolatok szavakon vagy képeken keresztül történő kifejezése számára. Azzal, hogy Böröcz magát az eszközt formálta át, egyúttal szellemesen tett szükségtelenné minden közvetítő elemet az eszme és a tárgy között.

A faragás analógiát teremt egy másfajta kézimunkával is, mégpedig az írással, pontosabban azzal az írásmóddal, amely a gondolat és a kifejezés közötti közvetlen kapcsolatot hangsúlyozza. A ceruza, és következésképpen az ecset, a véső és a kés redundánssá válik. Ami feltételezésem szerint azt bizonyítja, hogy nem én vagyok egyedül abban a meggyőződésben, hogy a jelentés folyamatos teremtése bizonyos értelemben a testből árad. Végül pedig e munkákat úgy is tekinthetjük, mint a művész, pontosabban a művészkéz fölényének érvényesítését az általa használt eszközök, vagyis saját mechanikus kiterjesztése fölött.

Laura J.Hoptman

Fordítás: Ági Clark

*

"De hát ez mindig így volt Laci"

- mondta Böröcz András 1982 december 17-én este, úgy fél nyolc tájban, a Néphadsereg utcai Rabinec műterem bútorozatlan szobáiban, a Birkás Ákos előadását követő beszélgetésféle során. Legalábbis így, eme hevenyészett helyesírással rögzítette szavait Galántai Al-ja. Furcsa pillanat volt ez. Birkás kissé szakadozott, döcögő szavakkal jelentette be az avantgárd végét, s a posztavantgárd (magyar- országi) eljövetelét, hirtelen rendet vágott ama átmeneti állapotban a szépszámú közönség bizonytalan érzései, hangulatai és gondolatai között. A kollektív "ahá-élmény" bűvöletét csupán Erdély Miklós vitriolos akadékoskodása zavarta meg, szétzúzva egy épphogy formálódni kezdő sensus communist. Végül arról kerekedett vita, hogy vajon mindenki tényleg lépéskényszerben van-e, hogy a posztmodern feltétlenül állásfoglalásra kényszerít-e minden alkotót. Ekkor vetette közbe Böröcz – Beke Lászlónak címezve – az idézett mondatot, mely, ha mások számára nem is, rá minden bizonnyal érvényesnek tetszett.

Mert hát Böröcz "mindig így volt". Úgy maradt aktuális, hogy kicsit mindig mást csinált, mint amit egy derék avantgárd-poszt-avantgárd művésznek előírtak a mindenkori "Zeitgeist" forgatókönyvében. A főiskola előtti kötelező katonaév alatt az elvárt krokizás helyett ócska zubbonydarabokat hímzett ki angyali türelemmel, a Képző megszokott aktstudiumai helyett tépett és ragasztott, közösségi életet akart teremteni, de Erdély és az Indigó révén alaposan "melléjárt" az intézménynek, durván poétikus, böffenően lírai akciók sorát hozva létre (melyek során a fáradtolaj és a gumicsizma a horgászbottal találkozott), majd Revész Lászlóval együtt megteremtette a halálosan komolyan veendő (és halálosan röhejes) magyar "buffó-performanszot", kezdetben és a sorozat végén totyogó, csetlő-botló kettedmagukra, közbül pedig rock-zenekarra, balettpatkányokra, profi operaénekesekre, szmokingba öltöztetett filozófusokra és művészettörténészekre blazírozva. Mikorra már-már elfogadtatott, mint kései avantgárd és jópofa performer, terrakotta-, és faplasztikákkal lepte meg a kiállítás-látogatokat. Az előadásaiból ismerős külön bejáratú világ - mely, szintén ellentétben a korabeli trendekkel, sosem állt össze bonyolult individuális mitológiává, hanem a "miért is ne?" természetességével épített fel abszurdan közönséges helyzeteket - grafikákon is megjelenik. Mikor minden "jóérzésű" alkotó és kritikus már csak legyintett a köztéri művek, muráliák hallatán, Böröcz csakazértis látogatja az ezirányú kiegészítő tanszakot a főisikolán, ahonnan bár egy év után távozni kényszerül, de az Ortopédiai Klinika gyermekvárójában mégis egy tükörből kivágott "falkép" marad utána.

Marad utána, ugyanis végleges hazai befutása előestéjén New Yorkba települ át. A kortárs képzőművészet agyközpontjába költözvén, annyi más honfi-, és pályatársával ellentétben

CSIPKEVERÉS

Csetepaté Budapesten és Szegeden

Chioggia 40 000 lakójából 30 000 nő. Ennek az aránytalanságnak nem valami genetikai műhiba az oka, hanem a tenger, ahol a halászok az év nagyobbik részét töltik. Csak az öregek és a nyomorékok maradnak otthon, és persze a nők, akik a hosszú várakozás ideje alatt csipkeveréssel foglalatoskodnak. Az elkészült rőfökkel bizonyítják, hogy nem flörtöléssel múlatták az időt, de a menyecskék sem lankadhatnak, hiszen Chioggiában nem elég, ha egy lány mutatós és dolgos, 100–200 dukát hozomány is kell ahhoz, hogy megakadjon rajta egy házasulandó legényember szeme, és arrafelé a nő számára az egyetlen pénzkeresési lehetőség a csipkeverés. Nagy az árfolyama tehát a férfinak, és jaj annak a lánynak, aki rossz hírbe kerül.

A darab elején a nők lázasan verik a csipkét, és fél szemmel a tengert figyelik, ahonnan bármelyik órában befuthat Fortunátó sógor bárkája. Közben egy Toffoló nevű fajankó sülttökkel környékezi meg a menyecskéket, akik, inkább egymás bosszantására, leállnak vele kacérkodni, mintegy tréningezik a csáberejüket. Ez végzetes könnyelműségnek bizonyul, mert később természetszerűleg kölcsönösen beárulják egymást hazatérő jegyeseiknek. Az eljegyzések fölbomlanak, és a felbőszült legények Toffoló után vetik magukat, aki feljelentést tesz a jegyzőnél. Az eljárás megindul.

Az alapszituáció valóságos, vérbő ösztönök és indulatok konfliktusa, alapvető érdekeket érint, a tragikus félreértés sorskérdéseket dönt el. Itt nem egy tökkelütött férjet kell kijátszani néhány éjszakára, nem pénzt kell kicsikarni egy zsugori aggastyán erszényéből egy ügyes tréfával...

A commedia dell' arte hagyományos eszközeitől olyannyira elütő realista ábrázolás alapos elemzésre kínálja magát. A Szegedi Nemzeti Színház Carlo Goldoni *Csetepaté Chioggiában* című előadásában végig eldöntetlen marad, hogy a vásári komédiák tipi fissi alakjainak stilizált, túlzásokkal jellemző karakterformálását vagy a realista játékstílus pszichológiailag is megalapozott módszerét részesíti előnyben. Ez a kettősség egy-egy szerepen, de egy-egy jeleneten belül is észlelhető. Ennek a stíluskeverésnek, ami végső soron stílustalansághoz vagy inkább stílus nélküliséghez vezet, érzékletes képi megfelelője a népviseletbe bújtatott zenekar, amely, miután az előadás elején átvonul a színpadon, helyet foglal a színház egyik impozáns, szecessziós páholyában, és onnan fújja az átállásokhoz a kísérőzenét. A villogó igényes jelmezek és díszlet is, ami a szerző instrukciójával ellentétben (,,utca, ütött-kopott házakkal'') zsánerképszerű áttekinthetőségével, tisztaságával és épségével polgári jólétet, kulturáltságot és derűt sugároz (a Comédie Italienne, ahova Goldoni élete utolsó harminc évében darabjait írta, játszott hasonlóan idealizált barokk díszkosztümben), míg a kiejtés és a nyers gesztusvilág egyértelműen elmaradott, szűkös falusi háttérre utal. Ebben az ellentmondásokkal terhelt közegben a színészek láthatóan bizonytalanul mozognak. Lefojtott energiával, biztonságra törekedve, gondosan kimódolt ötletekkel araszolnak előre a cselekményben, ami pedig lendületet és elevenséget kívánna. A fiatal, energikus színésznőket elnézve nem múlhat az az érzésünk, hogy, ha mondjuk a színészbüfében összekapnak, ott kő kövön nem marad, ,,vérre menő'' színpadi purparléik viszont lagymatagok és keresettek. Ha a tragédiát bohózatnak játsszák, az persziflázs, ha a komédiát polgári színműnek, az maga az unalom.

Hogy a szegedi előadás elkerülte ezt a csapdát, az mindenekelőtt a színészi engedetlenségnek köszönhető. Az Isidorót, a jegyzőt alakító Kovács Lajos úgy gondolta, a színészt nem az minősíti, mit csinál, hanem az, hogyan csinálja. Így aztán szerepében bátran felhasznált burleszk elemeket is, színészi kontrolljának és technikájának köszönhetően ezek sohasem hatottak zavaró túlzásnak, sőt, fergeteges színházi pillanatokhoz vezettek. Álmosan és magányosan vonul, mint egy téli álmából felriasztott medve, skrupulusok nélkül, nagy hidegvérrel perceket tölt ki néhány mozdulatos némajátékokkal; ez a sziporkázó lomhaság élettel és elevenséggel tölti be a színpadot. Az általam látott előadáson szövegrontásai ugyan megnehezítették partnerei dolgát, mégis, mindenki a vele játszott párjelenetében nyújtotta legjobbját. Ugyanakkor a jegyző alakja íróilag igen problematikus. A második részben ő alakítja a cselekményt, indokai eközben homályosak, ha célja látszólag nyilvánvaló is. Érthetőbb lenne, ha mindjárt az elején a mulya Toffolóhoz akarná hozzáadni Checcát, de ő a hirtelen haragú, féltékeny Titta Nannét próbálja lekenyerezni, pedig, ha ez az elszánt dúvad tartja majd szemét a kislányon, semmi jóra nem várhat. Ha szarvakat ragaszt ennek a halászlegénynek a homlokára, az azzal biztosan felökleli, vagy netán a kísértéstől akar megszabadulni ezáltal, hogy még 50 dukátot is hajlandó áldozni erre a célra? Akkor meg miért adja a lányt végül mégis Toffolóhoz, akit bármikor kijátszhat? Ki tudja. Az előadásból ez nem derül ki – igaz, Goldoni sem szolgál elég támponttal –, a feszültséghez elengedhetetlen érdekkülönbségek nem válnak el plasztikus élességgel, ellentétes irányú erők nem konfrontálnak, pillanatnyi zavar után visszaáll az eredeti állapot, és a játék különösebb tét nélkül csordogál a törvényszerű pozitív végig.

,,A komédiát nézve úgy kell éreznünk magunkat, mintha baráti társaságban vagy családi körben beszélgetnénk'' – vallja Goldoni, de a féltékeny fiúk és a hoppon hagyott fruskák a ,,félre'' utasítás értelmében hiába szólnak ki hozzánk rendre a darabból, legfeljebb elnézésre, nem megértésre találnak. Az előadást így leginkább a becses apróságok, a fantázia felvillanásai tehetik érdekessé. Ilyen Czintos Józsefnek a szatmárnémeti színházból ingázó, hadari Fortunátója (bár fokozatosan beleszürkül) vagy Csarnóy Zsuzsa rátarti Orsettája a jegyzői audiencián.

A nehéz örökséget kapott új főrendező, Árkosi Árpád érdeme, hogy önkényeskedéstől mentes, ha nem is túl eredeti bemutatkozó előadásában már az évad elejére sikerült a frissen végzett főiskolásokból, a Miskolcról magával hozott és a helyi színészekből egy egységes szemléletű, a közös játékra kész társulatot kovácsolnia. A megújhodáshoz azonban valószínűleg többre lesz szükség.

Szegedi Nemzeti Színház: Kovács Lajos és Csarnóy Zsuzsa (Szoboszlai Gábor felvétele)

MI VOLT ELŐBB, A TOJÁS VAGY AZ AKASZTÓFA?

Böröcz András kiállításai

Kisméretű rajzok üveg alatt vagy kis mappákban, egy sorozat gyümölcsdobozok vékony falemez lapjain. Akasztófácskák.

Tojások. Az *Óbudai Társaskör* pincéjében kis fadobozban parafadugón kifújt tojások állnak, hurkapálcika halad át rajtuk, ennek két végénél fogva a tojások forgathatók. Mindegyiken miniatúrák. Tájak, a tájban kis akasztófák. Az alkimista műhelye, mellette gondosan a tojáshéjra írt szöveg a tüzes karddal kettévágott tojásról. Kódextöredék.

Teaszobrok gipszből. A romlás képei: eltörik és megromlik minden, ami szerves, üreges, hullámos. Enyészik és tenyészik a romlékony anyag, minden része széjjel tart. Magától, akasztófa használata nélkül pusztul.

Böröcz András azon a halkan egyenletes hangon szólal meg, amely figyelmes közönségét is csak egy idő után eszmélteti rá, mit is mond ebben a tartózkodó tónusban. Hogy lennénk olyan szívesek, és játszanánk vele egy kissé ezzel a kibírhatatlan, ember ácsolta, alkotmányok szentesítette, *testhez álló* játékszerrel, csak ezzel a kis mütyürkével, ezzel az akasztófával itt. Amely, hol is másutt? fán terem. Amikor megérett a termés, létrát támasztunk a fának, és így elérjük a felsőbb ágakon beérett akasztófákat. Faiskola, akasztófaiskola. Az akasztófaiskolában ünnepélyes csapatgyűlés, zárt sorok. Osztálykép. Az akasztófák három sorban, a legelső sor leguggol. Szabad idejében az akasztófa vizet húz, festeget, kis akasztófákat nevel. Bizalmasával, a guillotinnal is összejár. Rögzíthetünk rá filmfelvevőt, fényképezőgépet, lufikat. Az akasztófa praktikus. Olykor lírai húrokat penget. A kötél finoman rezgeti a hangszert. Az akasztófa, mint művész. Az otthonos akasztófa. Az akasztófa mint lakóház, sok-sok egyforma ablakkal. Az akasztófa mint műugródeszka készségesen a medence fölé hajol. Az akasztófa *user-friendly*. Szárnyas angyalok hozzák (viszik?) az égből (az égbe?) munkaláncban. Az akasztófa mindennapjaink tevékeny szereplője. Résztvevője. És ezzel még semmit sem mondtunk el róla. Egykerekű biciklin karikázik, elfújja a gyertyát. Rügyezik, gyökeret ereszt; maga az élet. Az akasztófa nélkülözhetetlen. Ön milyen akasztófát szeretne?

Mint minden eddigi motívumát, Böröcz az akasztófát sem ereszti el, amíg kívül-belül be nem járta. Ez is óhatatlanul univerzummá tágul. Böröcz valamiféle szisztematikus, zenei mozgással építi a jelentésköröket: először szűkebb, szorosan a témához tapadó ,,szövegkörnyezetben'' jelenik meg az akasztófa; amikor ezt kimeríti, nagy ugrást tesz, látszólag messzire, de onnan visszafelé is megépíti az utat a kiindulópontig, újra körözni kezd (pl. a faiskola témán belül), majd ismét utat épít, és így tovább. A témával egyenértékű a *módszer*: ahogyan Klee a vonalat vitte ,,sétálni''. Böröcz egy tárgyat sétáltat végig a külső-belső valóság minden tartományán, egyenletes tempóban, patetikus gesztusokat mellőzve. Útközben erre-arra rámutat; témája a lehetséges kapcsolódások típusainak felvillantása, játék és világmagyarázat.

Maguk az akasztófarajzok mint rajzi szerkezetek és mint gondolati konstrukciók is nagyon gazdagok, de új dimenzót kapnak, amikor *fába* égeti vagy amikor az ős életszimbólumnak, a tojásnak a héjára rajzolgatja őket.

Vagy a *Várfok 14 Galéria*ban látható *ceruzák*, ceruzaszobrok. Ebből a vékony rudacskából, melyet használat közben legfeljebb rövidülni látunk, karakterek végtelen légiója lép elő. Még sokkal vékonyabbak, áttörtek, sőt a valószínűtlenül csekély ceruzavastagságon belül bonyolult indák rajzolódnak a térbe; és a ceruzát koronázó radír királyi korona lesz, a grafit éles karaktervonás vagy mellbimbó. Van indián totem és sértődött hercegnő; szerepet kap a szín és a ceruzabél, a hengeres vagy sokszögű forma, a gyári fehér vonal a ceruza végén, a ceruzát és radírt egybefogó alumíniumabroncs, és minden, ami ceruzán fellelhető. És ebben nemcsak a felszabadult játék a jó, és nem is csak a létrejövő, egyébként lenyűgözően változatos és a legnagyobb műgonddal kifaragott formák, hanem, ismét, a lehetőségek végtelenjének a felderítése, szisztematikus becserkészése, az egyes ötletek továbbfejlesztése, ugrás egyikről a másikra, hol követhető logika szerint, hol meglepő értelmezéstágítással.

Foto: Rosta József

A talált tárgy és a *ready-made* gesztusa is benne van abban, ahogyan Böröcz úgy tesz, mintha *bármi* kiindulópont lehetne. De hogy olyan sűrű tárgyakra, anyagokra talál, amelyekből jelentések és variációk végtelenje húzható ki, az nem a tárgyakon múlik. Az ő műve, hogy ilyen sűrűvé válik, amit kézbe vesz. Felrázó az az Erdély Miklóst folytató gesztusa, amellyel a legköznapibb tárgyakat pöcköli a látás és a figyelem terébe, mintegy javaslatot téve a nézőnek, *vegyük például a ceruzát*. Tavalyi székesfehérvári kiállításán száradt kenyérből, parafadugóból készült műsorozatokat mutatott be a ceruzaszobrok és rajzok mellett. De nem az *arte povera*, a szegény művészet gesztusa ez. Sokkal inkább a *tanító művészeté*, amely mint létezési technikát javasolja, tekintsünk minden anyagot és tárgyat közlési lehetőségnek, megformálhatónak. És ehhez elég, ha a fiókban és a polcon heverő dolgokhoz nyúlunk.

Akár Erdélynél, Böröcz műveiben is van egy racionális mag, az egyes műveken végigvitt és azokat összefűző logika és motivikus vezérfonal, miközben a mű maga messze túlmutat a kiindulópont racionáléján. Vagy a költői, játékos szféra felé, mint a ceruzaszobrok, vagy a totális abszurditás felé, mint az akasztófaművek. Akár a tojás volt előbb, akár az akasztófa, szép ez a könnyedség, ez a tartózkodóan előadott, de annál mélyebbre szúró gondolat a világakasztófa végtelen kiterjedéséről, alattomos domesztikálódásáról, szép új akasztófavilággá épüléséről. Szép a játék kíméletlen következetessége, szelíden elegáns utalása a szalonképessé, sőt tán kedveltté vált gyilkosságosdira. Maguk az egyes rajzok is kimeríthetetlennek tűnő jelentésrétegekből épülnek, de még gazdagabbak lesznek attól, hogy a papírra, falemezre, tojáshéjra rajzolt képek egymásra utalnak. Az antropomorfizált akasztófa emberként viselkedik; rendeltetésszerű használatát csak halogatja, kendőzi, elvicceli, amikor szorgos tevékenységet folytat. Ezt a radikális, semmilyen engedményre nem hajló, egyszerre józan és játékos hangot, amely laza rajzolásmóddal, pátoszmentes fogalmazással párosul, és sosem áll meg a felszínen, ritkán érzékelhetjük kiállítótermeinkben.

Nem konceptuális művészet ez, bármennyire gondolati is. Böröcz képeket gondol el és képeket lát, s maga sem bontja ki mindazt, ami ezekben a képekben sűrűsödik. Mindig fölényes túlsúlyban marad az a rajzi stílusban, a vékony vonalak karakterében, a kép mikrokozmoszában megformált minőség, ami nem verbalizálható, és aminek a lefordításával nem is kell kísérletezni.

Forgács Éva

Böröcz András

1997.11.07

Akiben játékosság lakik

Böröcz Andrással a művész mindennapi kenyeréről

Ahol lakik, az a Paradicsom. Vagyis az a faépület volt a Paradise nevű pékség, később pedig a brooklyni dobozgyár. E városrészben hovatovább hárommillióan élnek, megannyi náció együtt, mégis külön. Nemcsak munkásemberek, akik korábban a Hudson kikötőjébe érkezett rakományokat feldolgozták, hanem egyre több művész is, akik szívesen költöznek be a tönkrement gyárak, elhagyott raktárak, ipari építmények csarnokaiba. Ezt tette Böröcz András is, aki idestova évtizede telepedett meg az Újvilágban. Ha biciklire száll, a Williamsburg hídon, tíz perc alatt átkerekezik Manhattanbe. Évente kétszer-háromszor hazarepül. Amikor egy szálloda kávéházában leültünk beszélgetni, először is arra kértem, nézzen körül, mit tudna műveihez felhasználni mindabból, ami a presszóasztalunkra került.

Fejek kenyérből

– Itt a szalvéta, nem egy kollázsom anyaga volt annak idején, amikor a képzőművészeti főiskola festő szakára jártam. Majd abban az időszakomban, amikor performance-okat csináltam, volt egy olyan is az Egyetemi Színpadon, amelyikhez tányérok kellettek. Kéményseprők fúrták meg a porcelánt, és óriási tűkkel felvarrták a bársonyfüggönyre a tányérokat, mint jókora gombokat. A szívószál pedig egy videóm főmotívuma volt. Egy ember szívószálakat csúsztatott egymásba, míg az több méteres nem lett, azzal szívta ki másvalaki italát. A teafilterből, az ázott zacskókból is rengeteg munkám született. Sőt, készült Liptonról egy könyvem is, aki a tea szakszerű csomagolását, de más ételek konzerválását is felfedezte. Próbálkoztam a cigarettával is, de ez meddő dolog volt. Le is szoktam róla. Többre jutottam a gyufával, még többre a ceruzával. Végül is bármiről kiderülhet, ami az ember keze ügyébe akad, hogy alkalmas az alkotásra. Ha elegendő játékosság lakik bennünk.

– Valóban bármi lehet megfelelő? Vagy mégiscsak meghatározza valami, hogy éppen melyik tárgyhoz, anyaghoz nyúl?

– Megszólít egy tárgy, például egy dugó, egy villanykörte, egy tojás, és kezdek vele valamit. Eközben ráeszmélek, mi mindenre lehet való. A formai és a tartalmi lehetőségeire egyaránt. Vagyis az első élmény még véletlenszerű, azután válik a késztetés szükségszerűvé. Amikor először dolgoztam kenyérrel, ráébredtem, hogy az, amit farigcsálok, gyúrok, valójában a „mindennapi kenyerünk", amely megannyi asszociációt kelt, s ezeket kezdtem tudatosan is felderíteni. Abban a negyedben, ahol élek, van egy zsidó pékség, ahol a megnevezést kerülendő, Mózesnek hívják a kenyereket, sőt, a kenyércímkén is Mózest ábrázolták a két kőtáblával. Ezt látva, magam is címkéket kezdtem készíteni nemlétező kenyerekhez, például a Vermeerhez, amelyet a németalföldi mester kenyeres csendéleteinek tiszteletére neveztem el.

– És milyen alkotás született magából a kenyérből?

– A szomszédos parkban, ezelőtt néhány évvel felállították Jerzy Popieluszkónak, annak a katolikus papnak a szobrát, akit a környék emigráns lengyeljei is mártírként tisztelnek. De az avatás előtti éjszakán, az itteni kommunista érzelműek letörték a szobor fejét. Annak a szobrát becstelenítették meg, akinek még a nyolcvanas évek közepe táján az életét is elvették. Vagyis szoborgyalázás történt New Yorkban, pár lépésre tőlünk, emlékszem a letört főre, így ez már az én történetem is. Van egy idős nő is, aki azóta a szoborhoz jár etetni a galambokat. Én kenyérből készítettem fejeket, s odatettem azok közé a kenyérdarabok közé, amelyek a madarakat várták. És azt láttam, hogy leszállnak a galambok, de nem csipegetik az én kenyérfejeimet. Kerülgették, nézték, mert érezték, hogy valami furcsa, különös, veszélyes lappang bennük, és nézték az emberek, a csövesek is. Ez afféle akcióművészet, amely az alkotást kiviszi a múzeumból, s az utcával „ütközteti". Mint amilyen az utcaszínház is. Lefényképeztem, s elkészült belőle egy könyv, amelyet a magyar közönség is láthat a napokban, a pécsi tárlatomon.

Megszólít egy tárgy, és kezdek vele valamit GÁRDI BALÁZS FELVÉTELE

Kézműves könyv

– Alighanem ez a könyv nem olyan könyv, amilyenre az olvasó gondolna.

– A könyv számomra azt jelenti, hogy időben megjelenített folyamat. Más műfaj, mint az egy pillantással áttekinthető kép vagy szobor. A kenyérfejek könyve például leginkább egy diorámára hasonlít, amely leporellószerűen elhelyezett fotókból áll össze. A Lipton-könyvben pedig grafikus illusztrációk voltak, de azok a bizonyos teafilterek is. Az egyik példányt, mint könyvritkaságot a Yale egyetemen őrzik. És volt olyan könyv is, amely valójában egy kétcentis fadobozka, abban egycentis lapocskákkal. Voltaképpen hasonlít az installáció műfajára, csak kicsiben.

– Ezek tehát egyedi alkotások. Hány példány készül belőlük?

– Van, amelyikből mindössze három, de nyolcnál több egyikből sem. Hiszen a dolog ott kezdődik, hogy nem a boltban vásároljuk, hanem magunk állítjuk elő a papírt. A feleségem, Robbin Ami Silverberg ugyanis nemcsak szobrász, hanem az egyik legismertebb papír- és könyvkészítő Amerikában. A házunkban működik az ő papírmalma, a Dobbin Mill, amelyet persze nem úgy kell elképzelni, mint a lábatlani papírgyárat. És a betűket hol egy barátom szedi ólomba vagy kézzel írom, mint hajdan a szerzetesek a kódexeket.

– Ezek szerint hisz a művészet eredeti kézművességében? Annak ellenére, hogy napjainkban nem egy alkotó kiadja a részletmunkákat „albérletbe".

– Amit csinálok, az mind szemmel láthatóan munkaigényes. Nemcsak a könyvek, hanem például a ceruzaszobraim, amelyekből számtalanféle van, most a kicsiny Várfok Galériában éppen láthatók. Mint a komputerben egy gyűjtőfogalomnak – Böröcz András és a ceruza –, ezeknek is megannyi leágazásuk van. Vannak az ötezernyi ceruzából készült nagy szobrok, a kupola- vagy toronyszerűek. Az egymásba csúsztatott ceruzák és azok, amelyek úgy rejtőznek a szoborban, mint egy titok, alig lehet észrevenni. Készültek az Atlaszok, amikor egy ceruza egy tojást tart. És készülnek újabban ceruzákból madarak. Ezek finom, törékeny dolgok. Naponta tizenkét órát dolgozom velük, csiszolok, reszelek, ragasztok, keretezek, csomagolok, és nézem őket. Az is megtörténik, hogy valamelyik megsérül, visszahozzák, s én kijavítom. Sokan csak a művészet koncepcionális részét becsülik, míg számomra a klasszikus értelemben vett mester az érdekes, akinek a műve még a szellem és a kéz együttes alkotása. Szeretem ezt a kézműves foglalatoskodást. A szobrászat számomra terápia is.

Lehengerlő város

– Terápia? Volt miből kigyógyulnia?

– Kinek olyan az élete, hogy nem kell bajokból kigyógyulnia? Ha más nem, akkor magándrámák sújtják. Van úgy, hogy az ember maga irányítja a sorsát, de úgy is, hogy csak követi. Énvelem mindkettő megtörtént. Az én pályámat már nem befolyásolta a politika. Nem seprűzött ki senki innen. Először kaptam egy kanadai ösztöndíjat, majd adódtak újabb professzionális lehetőségek. Végül is felvetődött a kérdés: hazamegyek vagy maradok? New York iszonyúan erős, szinte lehengerli, letaglózza az embert. Rendkívüli kihívás. Az ember egyedül van egy hatalmas városban, és nem ismer senkit. Azután már a kötődések ide is, oda is húzzák, a szerelmek, a vágyak, a kultúrák. Lassan beindult a dolog, kialakult a megélhetésem. És nem őrültem bele az elszakadásba, nem lettem kiégett, nem lettem drogos. Nem történt meg velem mindaz, ami egy emberrel, egy emigránssal könnyen megtörténhet.

– Mert az is megeshetett volna, hogy még a repülőjegyet sem tudja megváltani a visszaútra.

– New Yorkban mintegy százezer művész él, s ennek legfőljebb öt százaléka tudja a munkáiból fenntartani magát. Én nem tartozom ebbe a kategóriába, de közel járok hozzá. Egy amerikai szobrásznőnek vagyok az asszisztense, aki becsüli, gyűjti is a műveimet. De ha kell, cipelem a gipszes-zsákot neki, s a szobrokat, az állványokat, a talapzatokat a kiállításokra. Jó erőben vagyok, kezdetben szállítottam én bútort is. S ez a *part-time job*, vagyis heti pár órás, legfőljebb pár napos munka hoz annyit, amennyi elegendő a középosztályi színvonalú megélhetéshez, a műveim eladásából származó jövedelemmel együtt.

– Mert a kiállított szobrai rendszerint el is kelnek?

– Nagyon nagy szó New Yorkban, magyar létemre. Ha nem kelnének el, nem állíthatnék ki. Egy kereskedelmi galériának el kell adnia a műtárgyat. Nem fektetnének időt, energiát, pénzt belém, ha nem térülne meg. Sokat dolgoztam, nem hibáztam nagyokat, lett egy házunk, szereztem új barátokat, és megtartottam a régieket. Vagyis a fiú elment szerencsét próbálni, keményen küzdött, és elnyerte érte a jutalmát. Így szól a mese, amely valósággá lett. Ha nem is volt ilyen egyszerű a história.

Bogácsi Erzsébet

A VSZ öröksége és a magyar

A magyar NATO-csatlakozás támogatói részéről a legfontosabb érv már számtalanszor elhangzott: nevezetesen az, hogy a NATO tagjaként Magyarország véglegesen tagja lesz a nyugati országok politikai közösségének. Ezzel megtörne az az ezeréves disszonancia, hogy miközben Magyarország köztes helyzetében kultúrája és civilizációja szerint inkább nyugati ország volt, soha nem tartozott a Nyugat politikai közösségéhez.

Bizonytalanság és némi őszintétlenség mutatkozik viszont a NATO jellegének megítélésében. Miközben a csatlakozás ellenzői túlhangsúlyozzák, hogy a NATO még mindig katonai szövetség, a csatlakozás hívei már-már úgy kívánják beállítani, hogy a NATO-nak ez a szerepe teljesen megszűnt. Valójában a NATO-csatlakozás olyan katonai szövetséghez tartozást jelent, amely képes egy bizonytalan helyzetű térségben a hatékony biztonság feltételeit megteremteni.

Oroszország érthetően sérelmezi azt, hogy a nyugati katonai jelenlét megjelenik a korábban a szovjet hatalmi szférához tartozó országokban. Elméletileg felvetődhetne, hogy Oroszország részvételével egy közös orosz–NATO szervezet tartsa fenn a posztszovjet térség stabilitását. Ebben a tekintetben nem lehetünk szemérmesek annak kimondásában, hogy a korábban szovjet uralom alatt álló országok népei semmilyen formában nem fogadnák el az orosz katonai jelenlétnek akárcsak részleges visszatérését sem. Moszkvában időről időre azt is felvetik, hogy az említett cél érdekében Oroszországot fel kellene venni a NATO-ba. (Történelmi párhuzam: 1939-ben a szovjet–német szerződés aláírása után emlegették, hogy vajon a Szovjetunió az antikomintern paktumba is belép-e.) Az orosz NATO-csatlakozás ötletének megvalósítása valójában a lehető leghatékonyabb módszer lenne a NATO szétverésére és ezáltal kitűnően szolgálná az orosz stratégiai érdekek megvalósulását.

A NATO-nak mint katonai szövetségnek a létjogosultsága akkor szűnt volna meg, ha Oroszország mint katonai szuperhatalom papírtigrissé silányult volna. Ez azonban korántsincs így. Azok az orosz hatalmi ambíciók, amelyek korábban a Varsói Szerződés működésében öltöttek testet, ma új formában és némileg megváltozott geopolitikai célokkal jelentkeznek.

A NATO-bővítés kulcskérdése, hogy valóban megszűnt-e a szovjet rendszer és vele az orosz fenyegetés. A szovjet rendszert nem döntötte meg forradalom, sem külső nyomás, még csak rendszerátalakítás felé tartó reformfolyamat sem. Az omnipotens szovjet hatalom visszavonult. Fel kell tehát vetni a kérdést, hogy mi kényszerítette erre. Az egyetlen értelmesnek tűnő hipotézis az, hogy nem akarta magára vállalni az elkerülhetetlen gazdasági összeomlás ódiumát. Ezért átjátszotta a csődtömeggondnok szerepét valaki másnak. Ki lehet ez a más? Új név nem merült fel, senki olyané, aki ne tartozott volna a korábbi nómenklatúrához, olyané pedig különösképpen nem, aki korábban az ellenzékhez tartozott volna. A csődtömeggondnok minden valószínűség szerint a korábbi csődgazda. Ennek nehezen vitatható bizonyítéka, hogy a jelenlegi orosz parlamenti pártok közül egy sem tekinthető a hajdani értelmiségi ellenzék örökösének. A mai orosz pártstruktúra valójában a Brezsnyev-érában a szovjet vezetésen belül kialakult pluralitás nyílttá válása és párt formában történő megjelenése. (Ettől a jellemzéstől csak egy párt tér el látszólag: Zsirinovszkij pártja, amely az 1905-ös „zubatovscsina" utóda. Abból a szélsőjobboldali álellenzékből nőtt ki, amelyet – Zubatov egykori cári belügyminiszter ötletének felhasználásával – a KGB hozott létre a demokratikus ellenzékkel szemben.)

A rendszerváltás elmaradásának legfényesebb bizonyítéka, hogy a szovjet rendszer korábbi oszlopa, a csak név-metamorfózisokon átment KGB lényegében változatlanul megmaradt. (Hasonlításképpen képzeljen el az olvasó egy olyan 1945-ös német rendszerváltást, ahol minden előző intézmény megszűnik, csak a Gestapo és az SS maradnak meg. Változatlan szervezettel és állománnyal, de az előző átkeresztelve Demokráciamentési Hivatallá, az utóbbi pedig Szabadságjogi Őrezreddé.)

A volt szovjet szuperhatalmi potenciál fennmaradása egy gazdaságilag szegény országban továbbra is azzal a veszéllyel jár, hogy ezt az erőt Moszkva úgy akarja felhasználni, ahogy korábban is próbálta volna. Ehhez érdemes felidézni, hogy a brezsnyevi–andropovi időkben két taktikát ismertek a Nyugattal szemben. A détente-taktika nyugati segélyeket akart volna kiügyeskedni a rendszer szanálására. A hidegháborús taktika olyan katonai fölényt akart elérni, amellyel a megfélemlített Nyugatot adományok szolgáltatására kényszeríti. (Ez az „adófizetés a szultánnak" helyzete.) A két taktikát a mindenkori szovjet vezetés váltogatva alkalmazta. Ha nem hatott az egyik, előhúzták a másik kártyát. A mai napig fennmaradó szovjet stílusú szépsége ennek a politikának a megtévesztő látszat fenntartása: a hidegháborús taktikát továbbra is détente-nak igyekeznek álcázni. A csődtömeggondnokok ezt a kettős játékot folytatják tovább.

Oroszország gazdasági elmaradottsága – amely a cári és a szovjet érában egyaránt forrása volt az orosz expanziós törekvéseknek – ma is, holnap is arra késztetheti az orosz vezetést, hogy a gazdasági és belpolitikai válsághelyzetekből – az ország nagyhatalmi katonai helyzetére

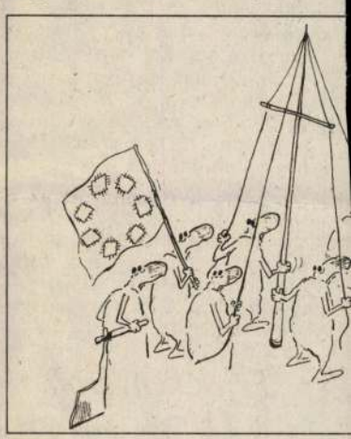

támaszkodva – külső terjeszkedéssel keresse a kiutat. Ebben az, hogy a détente- vagy pedig a hidegháborús kártyát választják-e, csak taktikai kérdés. Az orosz kül- és katonapolitikai stratégia lényege viszont – a Varsói Szerződés megszűnésétől függetlenül – változatlan maradt, s csak geopolitikai irányultsága módosult.

Arról van szó, hogy korábban a Nyugattal szembeni szovjet katonai nyomás fenntartásában kulcsszerepe volt a kelet-németországi szovjet katonai jelenlétnek. Lengyelország katonai jelentőségét az adta, hogy területén keresztül biztosították az összeköttetést a Szovjetunió és a keletnémet támaszpontok között. Minderről a gorbacsovi détente-politika várható nagy ho-

A nép, a politika és az írástudók

Mást sem hallunk manapság, mint hogy a népnek elege van a politikából, utálja a pártokat, megcsömörlött a parlamenti cirkusztól. A politikusok a hatalomért, a zsíros koncokért tülekednek és a pártérdekeket az ország érdekei fölé helyezik, fontosabb számukra javadalmazásaik emelése, mint a nép üdve, s ezt igazolják az üres padsorokat nagy élvezettel pásztázó tévékamerák is. Sorolhatnám a minden rendű és rangú politológusok, filozófusok, szociológusok, írók és publicisták – nevezzük őket a továbbiakban a rövidség kedvéért írástudóknak (lásd: farizeusok) – kedvenc vesszőparipájának, a politika, a politikusok, a parlamentáris intézményrendszer csepülésének további változatait, ám ez a lényegen mit sem változtatna. A lényeg pedig az, hogy ezek a hamis általánosításokból, csúsztatásokból, rágalmakból összetákolt sirámok, amelyek leginkább szerzőik frusztrált lelkivilágát tükrözik, magát a pluralista demokráciát, a parlamentarizmust, a demokratikus intézményrendszert sárnap a megkérdezettek 60 százaléka elmenne szavazni, amikor bárki bármilyen politikai kérdésben napok alatt összegyűjthet több százezer aláírást – nem lehet a lakosság általános politikaellenességéről beszélni.

A politikai csömörről legszívesebben a szociálliberális érzelmű írástudók értekeznek. Egy-egy jobboldali politológus is megereszt egy-egy cikket a témában, de annak egyértelmű következtetése, hogy a közvélemény ilyetén alakulásáért kizárólag a kormány hibáztatható. A jobboldali sajtó ugyanis nyíltan és őszintén pártos.

Nem így a szociálliberális érzelműek, ők „pártatlanok". Gondosan ügyelnek arra, nehogy valahogy különbséget tegyenek a politika jobb- és baloldali képviselői, pártjai politikát lejáratótevékenysége között. Konkrét esetekben ezzel az álságos „pártatlansággal" összemossák és egy kalap alá veszik a gátlástalan demagógok, a destruktív bajkeverők, a magamutogató eszelősök táborát a felelős és lelkiismeretes kizárólag az ellenzék felelős. Tessék csak csokorba kötni az idei október 23-ai beszédek gyűlöletkeltő, uszító, alpári szóvirágait. Vagy egy éve lehetett, hogy Horn Gyulát fergetegesen támadta az ellenzék, mert odanyilatkozott a Süddeutsche Zeitungban, hogy a magyar ellenzék a szélsőjobboldal felé nyitott. Azóta tucatnyi bizonyíték szól Horn megállapításának igaza mellett. Ez a zsenge magyar demokrácia Achilles-sarka. Ez az ország hét szomszédos országgal határos, ezek közül mindössze kettő (Ausztria és Szlovénia) felel meg a stabil pluralista demokrácia európai normáinak. Meciarok, Tudjmanok, Milosevicsek kormányoznak, s még Romániában sem múlt el egy Iliescu–Funar-restauráció veszélye.

Semmi gondom nem lenne az 1998-as választásokkal, ha a jobboldalon egyetlen Kohl, Chirac, Major típusú konzervatív demokratát látnék az élen. Egy szociáldemokrata–konzervatív demokrata váltó-

BÖRÖCZ András MV 1998/12

nevetéssel; dáridózó korteseket, elkent álnokságaik felett tovasikló alakokat látunk, zavart érzünk, mintha a következő voksoláskor tennivalónk lenne: Milyen időt hozunk magunkkal?

Katona József Színház: Ion Luca Caragiale: Az elveszett levél

Fordította: Bodor Ádám; rendezte: Zsámbéki Gábor; díszlet: Khell Csörsz; jelmez: Szakács Györgyi; világítástervező: Gothár Péter; zene: Sáry László; dramaturg: Fodor Géza, Ungár Juli; asszisztens: Tiwald György.

Stefan Tipatescu – Máté Gábor; Agamemnon Dandanache – Horváth József; Zaharia Trahanache – Újlaki Dénes; Tache Farfuridi – Stohl András; Iordache Brinzovenesce – Elek Ferenc; Nae Catavencu – Rába Roland; Ionesco – Rajkai Zoltán; Popescu – Kocsis Gergely f. h.; Dudu Pristande – Tóth Zoltán; Részeges polgár – Hollósi Frigyes; Zoe Trahanache – Bertalan Ágnes; Titkárnő – Tóth Anita.

Rózsa Gyula

Hommage à Schuler József

Beszéljünk a ceruzáról, én az első élményeimet még jóval iskoláskorom előtt szereztem. Számításaim szerint ez negyvenötben vagy negyvenhatban lehetett, ami az egyáltalán nem jelentős történet körülményeiből is rekonstruálható. A kisvárosban, rögtön a sarkon túl, az artézi kút után volt egy elhagyott üzlet, félig lehúzott redőnnyel, izgató sötéttel és izgatóan tele írószerekkel, nevezzük nevén a dolgokat, ellopható írószerekkel. Az üzlet – jól emlékszem – Hajdú Ármin papír- és írószerkereskedése volt, és valahogy már akkor is tudtuk, hogy egykori gazdája nem azért nem nyit ki újra, mert a nemzetvezető közvetlen környezetében vonult vissza tavaly a gyepűre. A ceruzák azonban csodálatosak voltak, és mi korántsem álltunk a politikai öntudatnak és a morális felelősségnek azon a színvonalán, hogy ne bandában és marokszám hordtuk volna ki őket a félig lehúzott redőny alatt. Azt ugyan ma már nem értem, hogy a csaknem faluzártságú kisvárosban miként folyhatott szabadon ez a kölyökfosztogatás, és hogy középosztályos erkölcsű és ízlésű szüleim előtt hogyan lehetett eltitkolni ezt a disznóságot. A ceruzákról azonban akkor is tudtam, hogy békebeliek. Nemcsak gyönyörűen lehetett velük írni és rajzolni, puha, csíkosan rétegelt fájukat gyönyörűségesen faragni – ennek az értékére csak néhány évvel később döbbentem rá –, de a szaguk, a tömény, fanyar fenyő-, grafit- és festékillatuk is bódító volt.

Beszéljünk a ceruzákról, mert Böröcz András életművének egyelőre a ceruzaszobrok a legmarkánsabb és legismertebb elemei. Épp ezért mellőzzük az életmű egyéb fázisait, a korábbi performance-ait, tojásrajzait és teazacskó-plasztikáit, valamint kenyérbél-szobrait, amelyeket, mint köztudomású, nem akartak szétcsipegetni az esztétikai disztinkcióra is képes New York-i galambok. Tekintsünk el a könnyebbség kedvéért óriás-spatuláitól és korántsem kő kerékvetőitől is, noha jelen voltak az ősz végi budapesti kiállításán, és ugyanezen okból tekintsünk el attól a kisleányos megrendüléstől is, amellyel a Böröcz-irodalom egy része fogadja a kitüntetést, hogy a New Yorkban élő művész rendszeresen kiállít itthon is – mint egy folyóirat-cikkben olvasható volt: *érettünk*. Böröcz, mint a

fenti felsorolásból is kitetszik, rendkívül invenciózus, magát kemény kézművesdiszciplínák alá vető, de eszközeinek megválogatása közben nem károsan gátlásos művész, markáns képviselője, élvezője és szenvedője egy minden modernen és minden *poszton* túljutott korszaknak immár – ezeket a vonásait azonban a ceruzaszobrain is elegendő felfedezni.

Többszörös kötöttséget vállalt magára a ceruza-szobrászattal, és ez már önmagában is szokatlan szabados korszakunkban. Ha alapanyagának csak a dimenzióbeli és a materiális determinációit tekintjük, azt, hogy állat- és emberfigurákat farag szigorúan egyforma, nagyarasznyi hosszú, egycentisnél kisebb átmérőjű, szabályosan hatszög keresztmetszetű farudakból, vagy azok többszöröséből, és csak abból – már nem mindennapi a dolog leleménynek sem, teljesítménynek sem. Természetesen mindez csak a gyufaszálból parlamentet és marcipánból szoborcsoportot esztétikumán túli és felüli régiókban érdemel figyelmet, de bocsássuk máris előre, hogy Böröcz, noha a bravúrjaival folyvást kísérti, soha nem szabadítja magára a *Trivialkunst* (bocsánat, nem tudok rá magyar kifejezést) óriásbirodalmát. Jóllehet a mai normák szerint ez esetleg bocsánatos, sőt dicséretes kihágásnak minősülne. Túlfegyelme inkább az athoszi keresztfaragóké, hogy ne legyek patetikus, az egyetlen farönkből, adott elefántcsontdarabból szobrot vésők erőszakossága. De ezek az analógiák is félrevezetők, mert iparművészeti képzeteket keltenek, holott Böröcz plasztikái alkalmasak arra, hogy olyan ásatag nagyművészeti fogalmakkal hozzuk kapcsolatba őket, mint líra, dráma, katarzis és szellemmé váló manuális tevékenység.

Sajátos ceruzagótikájának dimenzióiban megrendítő a megnyújtott emberalak, különösen, ha hasonlóan pálcavékony oszlophoz van kikötve (oszlopra van felfeszítve), sajátos azonosságot sugallva egyformán megregulázott és egyformán szolid anyag, illetve kibékíthetetlen különbséget kínzószerszám és ember között. Apró, finom drámák és még finomabb iróniák bomlanak ki a kötött formarendből, egyebekre nem is volna képes a szabott mértékarány. Gyanúsan ember formájú madarak, komikusan ágáló nagycsőrűek és csüggedt szárnyukat lógató *pechfógelek* menazsériája sorakozik fel, ha a pálcikaformákat kombinálja is, a rétegelten összeragasztott ceruzákból pedig már testesebb és nagyobb plasztikai formákká faragható tömbök keletkeznek. Amelyek még mindig csupán igen kicsiny mélységek és domborulatok, valamint mozgások és gesztusok lehetőségét adják, ezért marad kamaraméretű a gacsos lábak (Böröcz szinte minden figurája egy kissé csámpás) elesettsége és a bármily diadalmas vertikalitással felnyújtott vékony karok hősiessége is. Például a legújabb, hazafias sorozaton.

De beszéljünk a ceruza-élményekről. Magam akkor kerültem mélyebb érzelmi kapcsolatba az irónnal, amikor a legsilányabb volt, s amikor a legnagyobb szükségem lett volna rá. A vas és acél országában lévén alsóbb iskolás, nagyon hamar megtanultam megbecsülni az ebül szerzett, hajdani békebeli ceruzákat. Csak aki az ötvenes évtized elején velem együtt küszködött a faraghatatlanul kemény, selejt fából készült, a művelet legvégén mindig lehasadó, alattomos ceruzákkal, az tudhatja, hogy mi az: a politikai és gazdasági önkény áldozatának lenni. S még a fája csak hagyján. Kőszén, kő, gipsz és téglapor lehetett abban a grafit-pótlékban, ami a ceruza lágy, de szilárd bele helyét akkor bitorolta, fogni, ha fogott egyáltalán, már régen csak vérszegényen, szürkén tette, de inkább csak nyomott, vésett, tépte az irkapapírt, megkeserítvén a könnyed írásért egyébként is küzdelmet folytató gyerekember életét. Magam ráadásul a rendszer különáldozata voltam, mert én tudtam, milyen a jó, a szeretnivaló ceruza. Volt ugyanis anyámnak egy ismerőse, akinek – ez már egy másik kisvárosban történt – virágzó papír-írószer kereskedése volt a hirtelen államosításig, és az államosí-

tás volt olyan közeli meg olyan hirtelen, hogy gyönyörű árui maradtak raktáron. Akkor, T. néni ritka ajándékaiból tudtam meg, milyen a tökéletes, puha, de szilárd ceruza, az író ember barátja, s akkor tanultam meg olyan addig nem hallott, legendás neveket, mint Hardtmuth, Faber Castell és a most művészettörténeti szerephez jutó Schuler József Rt. Amely utóbbinak – akkor már ezt is éreztem – már csak a neve miatt is valami jóságos köze lehet az iskolához és az iskolásokhoz.

A ceruza ugyanis több, mint fapálcika, és ezt Böröcz, aki interjúi szerint harminc-negyvenezret fogyaszt évente, nagyon is jól tudja. Még mindig csak a fizikai adottságoknál maradva: a ceruza olyan rudacska, amelynek a sárgabarna facsövében fényes fekete töltelék, *bél* (még kimondani is otthonias) van, tehát optikailag is, materiálisan is változatos, különbségekre és ritmusokra képes. Ha tehát minimálszobrainak Böröcz úgy konstruál talapzatot, hogy tizenötször tizenöt, azaz kétszázhuszonöt irónt szilárdan összeragaszt, s abból szeletel le egy lapos, kocka alakú tömböt, egyszerre lesz az a talapzat máglyahatású, vészjósló a sok rúdtól, s lesz egyszersmind ritmusosan mintás, azaz dekoratívan feloldozó a fényes fekete grafitköröcskéktől. Ha pedig e lehetőséggel tovább játszva olykor függőlegesen el is hasítja a ceruzákat, de úgy, hogy a szimmetrikusan elvágott meg az aszimmetrikusan lehántolt ceruzák eltérő ritmusát is kihasználja, egészen különleges hatásokat ér el. Mikrohatásokat, nagyon erős elemi hatásokat.

Az óvó faköpenyből kilógó, pőrén hagyott ceruzabél kamarabrutalitása a nagyléptékű, jelen körülmények között monumentálisnak mondható szobrain érvényesül igazán. A laminálásnak nevezett összeragasztást ugyanis a szobrász olyan tökélyre vitte, hogy életnagyságú figurákat és bravúrosan megmozgatott, bonyolult plasztikájú kompozíciókat farag ilyen „fából". Virágnak nevezett, de többnyire antropomorf alakzatai szürreálisak, mint egész tevékenységének a lényege, s az organikus formák leginkább a fiatalon meghalt Samu Géza szobrászatával rokoníthatók. Ámde a pszeudofolklorisztikus létű, álnépi technikát mímelő alakzatok eleve különleges értelmezést kapnak a sajátos alapanyag jóvoltából. A kivillanó grafitrészletektől cirmos, még inkább kendermagos lesz a nagy, madárember lényegű lények felülete, miközben összeragasztott voltuk folyamatosan törékenységérzést sugall a palástszerű formák, üreges tömbök, de még a tömör, láthatóan valóban súlyos elemek ellenére is.

A ceruzával, mint minden használati tárggyal, valamilyen érzelmi viszonyba kerülünk, de intellektuális tulajdonságai folytán a ceruzához való viszonyunk bonyolultabb és mélyebb, mint más használati tárgyaink esetén. Továbbá egyéni is, s minthogy Böröcz ezzel a lehetőséggel tudatosan operál – csak ezért kellett az olvasót terhelnem a saját ceruzahistóriámmal. Amely itt most szerencsére véget is ér azzal a harmadik és utolsó periódussal, amelyet a ceruzatörténet jóléti korszakának nevezhetünk. Ezt a jólétet a magyarok bizonyos korosztályai először a tejjel-mézzel folyó Csehszlovákiában ismerhették meg, ceruzatörténeti vetületben a Hardtmuth, a Versatil és az Elefánt-radír káprázatában. Ott találkozhattam először az élő történelemmel, amikor rádöbbentem, hogy a Koh-I-Noor nemcsak a múlt (a kapitalista régmúlt), hanem a jelen is, olyannyira, hogy megvásárolható. Az élmény csak fokozódott, amikor az utazási lehetőségek továbbliberalizálódásának jóvoltából gyártásának színhelyén, Németországban a kezembe vehettem egy garnitúra Faber Castellt, a gyerekkorom óta változatlan, szögletes C betűvel és a finom, vékony lemezből préselt bádogdobozzal. Ott és akkor egyszerre kerített hatalmába a materiális és a szellemi nosztalgia.

Böröcz az előbbivel él és az utóbbival él vissza legújabb, Talpra magyar-sorozatán. Mint a katalógusból megtudható, ócskapiacon tett szert nagyobb tételre abból a ceruzafajtából, amelyet

egykor – nyilván legalább hatvan éve – a legendás Schuler József Rt. gyártott piros-fehér-zöld színben és Talpra magyar felirattal. A lelet meghatározottsága túlságosan csábító, mellőzzük az olcsó iróniát, hogy mire használná egy kurzuskeblű alkotólélek, s mire egy antinacionalista propagandista. Böröcz szobrokat készített a mesterek mértéktartásával; mi sem jellemzőbb, mint hogy a tizenkét kompozíció közül egyen maradt olvasható az agyontrivializált citátum, és ugyancsak egyen fedezhető fel többé-kevésbé egészében a szegény trikolór. Ellenben a kicsit roggyant lábú, most is mindig enyhén gacsos figurák törékeny diadallal nyúlnak fel a magasba – akkor is, ha a hosszú karjuk fájdalmas spirálisba tekeredik. Akkor is, ha a tárgy, amit feltartanak, korántsem nemzeti jelkép – egy rózsaszín pipa, egy női cipő, egy – ez talán a legfinomabb önértelmezés eddig – igazi, de miniatűr, „2 B-s" grafitceruza. Ceruzafigura, amely még kisebb ceruzát emel fel. Azt hiszem, értjük.

És ezzel egyszersmind nyilvánvalóvá válik, hogy Böröcz furcsa ceruzaszobrászata túllép az előzményeken. Hiszen az, hogy a matériának és a technikának jelentése, jelentősége van, olyan régi igazság, mint maga a művészet. Ne vesztegessünk szót egymás között arra, hogy milyen tartalmi különbségek következhetnek abból, hogy egy szobor bronzból vagy kőből, esetleg gipszből vagy kerámiából készül, aminthogy ismeretes az is, hogy ennek az anyagkarakternek a túlhajszolása, a vele való visszaélés legalább a manierizmus óta közkeletű. Elég csak Arcimboldo zöldfőzelékekből és szüretelőkádakból kompilált figuráira utalnunk (mint ideáltervekre), hogy rátérhessünk a huszadik század nagy manierista excentrikusaira, a dadaistákra és a szürrealistákra. Kalaposüzleti bábuból, kihúzható bádogpohárból és méterrúdból először a mechano-dada állított ki szobrot, igaz, ha az ez irányú bizarrt kutatjuk, már előtte kiállított a jelző nélküli dada vizeldekagylóból készült vizeldekagyló-szobrot és biciklikerékből készült biciklikereket. A nagy, termékeny blaszfémiákat azonban a szürrealizmus produkálta, s benne és kívüle Picasso második világháború körüli anyagszobrászata. A vesszőkosár hasú kecskék, az oszlopkályha törzsű gyerekesanyák, s kivált a varázslatos, játékautó fejű anya-babuinok mind úgy voltak szobrok, hogy végig megmaradtak vesszőkosárnak, kályhának és játékautónak. A klasszikus korszakok utáni korszakok aztán – itt is – ezekből merítettek, a manierizmusból és e századi méltó utódaiból. Jean Tinguely gépből készült gépei, ócska alkatrészekből kombinált mobiljai elektronikai és lélektani trükkjeik ellenére belecsapnak és belespriccelnek a pop art tengerébe, a pop art utáni egyéni, szerzőileg jogvédett, abszurd anyaghasználatnak pedig nincsen vége – lásd csupán Joseph Beuys nemezeit és zsírjait.

A negyvenkét éves, sok mindent kipróbált Böröcz ceruzaművészete ennek az *utáni* korszaknak, ennek a már mindent tudó és mindent ismerő, nehezen lelkesedő, mert lelkesedésre okot nem találó generációnak a produktuma. Hogy mennyi benne az amerikai és mennyi a magyar, azt döntsék el a leányiskolai lelkületű interpretációk. Hogy mindez mennyire fejleszthető, kérdésnek megint csak önképzőköri illetőségű, egyébként a Böröcz dolga. Azt, hogy legújabb sorozatával kilépett a ceruza, a fa és a grafit szigorú keretei közül, hogy nemzeti ceruzahősei kezébe időnként valóságos cipőkanalakat és kibelezett villanykörtealkatrészeket adott, még nem biztos, hogy a fejlődés jele.

Engem egyelőre nem ragadtak magukkal. Valahogy naturalisták.

Böröcz András kiállítása. Budapest Kiállítóterem, Budapest, 1998. október 17.–november 18.

BÖRZSÖNYI-KOLLARITS FERENC

(1901—1963)

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA 1957

GALERIE NATIONALE HONGROISE

FERENC BÖRZSÖNYI-KOLLARITS

(1901—1963)

RETROSPECTIVE

BUDAPEST, 1967

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

BÖRZSÖNYI-KOLLARITS FERENC

(1901—1963)

EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

BUDAPEST, 1967

A KIÁLLÍTÁST RENDEZTE ÉS
A KATALÓGUST ÖSSZEÁLLÍTOTTA
M. HEIL OLGA

A FOTÓKAT
PETRÁS ISTVÁN
KÉSZÍTETTE

A FESTMÉNYEKET
SÁRDY BRUTUS
VASADI HERMANN
RÉVAY KÁLMÁNNÉ
DR. CSÉKA ERVINNÉ
VERES MIKLÓS
RESTAURÁLTAK

A GRAFIKÁKAT
ZSIGA JÓZSEF
KÉSZÍTETTE ELŐ.

CÍMLAPON:

MUNKÁS (Önarckép)
SUR LA COUVERTURE:
OUVRIER (autoportrait) 1930.

BÖRZSÖNYI-KOLLARITS FERENC

(1901-1963)

EDDIG MÉG SENKISEM SZÁMLÁLTA MEG AZT, HOGY HÁNY OLYAN MŰVÉSZÜNK VOLT, AKI EREDETILEG NEM KÉSZÜLHETETT SEM FESTŐNEK SEM SZOBRÁSZNAK. HÁNY VOLT OLYAN, KINEK UGYAN LETT LÉGYEN BÁR TEHETSÉGE, DE KÖRÜLMÉNYEI FOLYTÁN ELŐBB EGY „HASZNOS" FOGLALKOZÁST KELLETT KERESNIE AZÉRT, HOGY KENYERE IS LEGYEN, ÉS CSAK AZUTÁN, ANNAK BIRTOKÁBAN JUTHATOTT ODA, HOGY TEHETSÉGÉT VALAMILYEN ISKOLÁBAN PALLÉROZZA, VAGY HA ERRE MÓD NEM NYÍLT SEMMIKÉPP, AKKOR MAGA CSISZOLJA. BÖRZSÖNYI-KOLLARITS FERENC IS AZ ILYENEK SORÁBA TARTOZOTT. A NAGYSZÜLEI MÉG PARASZTOK VOLTAK, AZ APJA MÁR BUDAPESTEN DOLGOZOTT. A CSALÁD FELEMÁS MÓDON EGYSZERRE ÉLTE A SZEGÉNYPARASZTOK ÉS VÁROSI MUNKÁSOK ÉLETÉT. EZ AZ EGYSZERRE AZT JELENTETTE, HOGY SZOKÁSAIKBAN MEGMARADTAK PARASZTOKNAK, HOGY TUDATUKBAN OTT ÉLTEK AZ ELŐBBI ÉLETMÓDBÓL HOZOTT KÉPZETEK, SZOKÁSOK ÉS ÉLETFELFOGÁS, HOLOTT MINDENNAPI LÉTÜKET A MUNKÁSSORS, A HETIBÉR SZŰKRESZABOTT KERETEI HATÁROLTÁK. A JÓZAN GONDOLKODÁSÚ SZÜLŐK NEM ÁLMODTAK A MAGUKÉTÓL ELTÉRŐ „RENDKÍVÜLI" SORSOT A RAJZOLGATÓ, FESTÉKKEL, PAPIROSOKKAL, SZÍNESEKKEL SZÍVESEN PEPECSELŐ KAMASZFIÚNAK. JÓZAN MEGFONTOLÁSOK ALAPJÁN SZAKMÁT VÁLASZTOTTAK NEKI ÉS „KITANÍTTATTÁK" VILLANYSZERELŐNEK. ÖNÁLLÓ MUNKÁS VOLT MÁR, MAGÁT ELTARTANI KÉPES KERESŐ, AMIKOR A KÜLSŐ VÁCI ÚTON FELFEDEZTE PODOLINI VOLKMANN ARTHUR FESTŐISKOLÁJÁT, ÉS LEGSZEBB KAMASZ ÁLMAI ÖLTÖTTEK TESTET AKKOR, AMIKOR EBBEN AZ ISKOLÁBAN A PADRA, A KEZDETLEGESEN ÖSSZETÁKOLT KIS FESTŐÁLLVÁNY ELŐTT LEÜLT, ÉS RAJZOLNI KEZDETT. A MUNKA VÉGZETÉVEL ESTÉRŐL-ESTÉRE HÁROM ÉVEN ÁT AZ ÚTJA IDE AZ ISKOLÁBA VITT, A NEGYEDIK ÉVET, ÉS AZ ÖTÖDIK ESZTENDŐ FELÉT PÁRIZSBAN TÖLTÖTTE, ÉS A JULIAN AKADÉMIÁBAN TANULT. 1925-BEN HAZAJÖTT, A KÖVETKEZŐ ÉVBEN CSALÁDOT ALAPÍTOTT. VILLANYSZERELŐ MARADT TOVÁBBRA IS, ÉS A FŐVÁROSI ELEKTROMOS MŰVEK MUNKÁSA VOLT.

FESTŐTEHETSÉGE MÁR A PODOLINI ISKOLÁBAN KITŰNT, ÉS TÁRSAI KÖZÖTT OSZTATLAN ELISMERÉSRE TALÁLT. A MESTER – PODOLINI VOLKMANN ARTHUR – ISKOLÁJA NEMCSAK TANULÁSI LEHETŐSÉGET NYÚJTOTT, HANEM A NÖVENDÉKEK MUNKÁIBÓL ÉVENKÉNT RENDEZETT ISKOLAKIÁLLÍTÁSOKKAL NÉMI PUBLICITÁST IS BIZTOSÍTOTT. A FIATAL MUNKÁSMŰVÉSZEK IRÁNT TERMÉSZETESEN ELSŐSORBAN A MUNKÁSSAJTÓ TANÚSÍTOTT ÉRDEKLŐDÉST ÉS JÓINDULATOT. A NÉPSZAVÁBAN ÍRTÁK LE ELŐSZÖR 1924-BEN KOLLARITS FERENC NEVÉT. AZ ISKOLA AZÉVI KIÁLLÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ TUDÓSÍTÁS, MINT „KIEMELKEDŐ TEHET-

SÉGET" AZ ELSŐK KÖZÖTT EMLÍTETTE KOLLARITS FERENC SZERELŐT. KÉSŐBB, AMIKOR PÁRIZSBÓL HAZAJÖTT S ÚJABB MŰVEIVEL A KIÁLLÍTÁSOK EGYIKÉN-MÁSIKÁN JELENTKEZETT, A FENTIHEZ HASONLÓ ÉRTELEMBEN EMLÍTETTÉK MEG ŐT. HOGYAN ÉS MIKÉNT TÖRTÉNT EZ, MA MÁR KIDERÍTHETETLEN, DE TÉNY, HOGY A JÓ ÍGÉRETEKKEL KECSEGTETŐ KEZDETEK UTÁN EGYSZERRE TELJESEN BEZÁRKÓZOTT, MŰVEIVEL SEHOLSEM MUTATKOZOTT. ÚGY TŰNIK ÖNKÉNT VÁLASZTOTTA A MAGÁNYOSSÁGOT, MELY – MINT FESTŐT – VÉGIG KÍSÉRTE ŐT AZ EGÉSZ ÉLETÉN. 1930-TÓL KEZDVE A FELSZABADULÁSIG ELTELT 15 ÉV ALATT MINDÖSSZE KÉT ALKALOMMAL ÉS EGY-EGY MŰVEL SZEREPELT NYILVÁNOSAN, PEDIG RENGETEGET DOLGOZOTT. KIÁLLÍTOTT MŰVEI SZÁMSZERŰEN IS BIZONYÍTJÁK, HOGY A NAPI KENYÉRKERESŐ FOGLALKOZÁS MELLETT MINDEN FENNMARADÓ IDEJÉT MŰVÉSZETÉNEK SZENTELTE. VÁSZNAIT, VAGY HA ARRA NEM VOLT PÉNZE A DEKLIT – AMIHEZ ITTHON HOZZÁJUTOTT – A KÉSŐ ESTI ÓRÁKBAN KESZÍTETTE ELŐ, HOGY MÁSNAP DÉLUTÁN FESTENI TUDJON. FÉLÉJSZAKÁKAT BAJLÓDOTT A FESTÉKEK ELŐÁLLÍTÁSÁVAL, KEVERÉSÉVEL ÉS REGGELENTE ÚGY INDULT MUNKÁBA, HOGY VITTE MAGÁVAL AZ ELŐKÉSZÍTETT ANYAGOT ÉS A FESTŐÁLLVÁNYT, MEG A SZÉKET, AMIRE FESTÉS KÖZBEN LEÜLHETETT. AZ ÉVI SZABADSÁGOK, AZ ÜNNEPEK, A VASÁRNAPOK VOLTAK AZ ÉLETE LEGSZEBB, LEGÉRTÉKESEBB ÓRÁI, TULAJDONKÉPPEN MINDIG IS KÉT ÉLETET ÉLT, S EZEN NÉMILEG ENYHÍTETT AZ, HOGY MUNKAHELYÉN SZERZETT PÁRTFOGÓK KÖZBENJÁRÁSÁRA VALAMILYEN IRODAI MUNKÁT KAPOTT, S ÍGY HA IDEJÉT NEM IS, DE LEGALÁBB TESTI EREJÉT NAGYOBB RÉSZBEN KÉPEINEK ADHATTA ODA.

MŰVEI HARMINCNYOLC ESZTENDEI MUNKÁSSÁGÁNAK EREDMÉNYÉT FOLYAMATOSAN TÜKRÖZIK. BELŐLÜK – VAGY ÁLTALUK – TÖBBÉ-KEVÉSBÉ MEGKÖZELÍTŐ PONTOSSÁGGAL MEGRAJZOLHATJUK FÁLYAFUTÁSÁNAK HULLÁMZÓ VONALÁT. FESTMÉNYEI ARRÓL TÁJÉKOZTATNAK BENNÜNKET, HOGY LÁTÁSMÓDJA, ÉS A MÓD AHOGYAN A LÁTOTTAKAT – KÜLSŐ VAGY BELSŐ KÉPEIT – MEGJELENÍTI, GYAKORTA VÁLTOZOTT. EGY ÁLLANDÓJA AZONBAN MÉGIS VAN A MŰVEINEK – ÉS EZT A KÉPESSÉGET EMELTÉK KI HANGSÚLYOSAN A FIATALKORI KRITIKÁK – MÉGPEDIG AZ, HOGY A DOLGOK SZERKEZETE, ÉS KÉPI KONSTRUKCIÓ ÁLL ÉRDEKLŐDÉSE KÖZÉPPONTJÁBAN. EGY MÁSIK VONÁSA MŰVEINEK – TULAJDONSÁGA NEKI MAGÁNAK – AZ, HOGY BÁR SZINTE VALAMENNYIT KINT A SZABADBAN, A TERMÉSZET ADTA LÁTVÁNY ELŐTT FESTETTE, MÉGIS RENDKÍVÜL ERŐTELJES BENNÜK AZ ÁTFOGALMAZÁS. AZT, HOGY A KÉPBEN IS A TERMÉSZETI LÁTVÁNY KÖZELÉBEN MARAD, VAGY ATTÓL VÁLTAKOZÓAN HOL KISEBB, HOL NAGYOBB MÉRTÉKBEN ELTÁVOLODIK, MINDIG AZ ŐT BETÖLTŐ ÉLETHANGULAT HATÁROZTA MEG. EZ AZ ÉLETHANGULAT – A KÉPEKBŐL KIOLVASHATÓ – NEM VOLT DERŰS. BORONGÓ ÉS FESZÜLTSÉGGEL TELÍTETT MÉG AKKOR IS, AMIKOR HARSOGNAK, VILLOGNAK A SZÍNEI.

AZ ÉLETE VÉGÉIG HITT ABBAN, HOGY JELEN LEHET MAJD AKKOR, AMIKOR BE-

KÖVETKEZIK AZ „IGAZI", A „NAGY" BEMUTATKOZÁS. EBBEN BIZAKODVA SOHASEM, VAGY A LEGRITKÁBB ESETBEN KELTEZTE KÉPEIT ÉS RAJZAIT. ÚGY TÖRTÉNT, HOGY MÉGIS NÉLKÜLE KELLETT KIVÁLASZTANI AZT, AMI A HAGYATÉKÁBÓL E TERMEK FALAIRA KERÜLT, S ÍGY A DÁTUMOK MEGHATÁROZÁSÁBAN NEM ÁLLT RENDELKEZÉSÜNKRE AZ Ő SEGÍTŐ EMLÉKEZETE. ÍGY NÉLKÜLE, KÉPEIT ÉS RAJZAIT EGYMÁSHOZ HASONLÍTGATVA, A KÖVETKEZŐ SORRENDET ÁLLÍTOTTUK FEL:

1924–1930 KÖZÖTT A SÖTÉT SZÍNEKBE ÁGYAZOTT ERŐTELJES FORMÁK URALKODNAK A KÉPEIN. SZERKESZT, ÉS EHHEZ – AMINT LEGELSŐ MÉLTATÓI MONDTÁK – „KIVÁLÓ ÉRZÉKE" VAN. NÉHÁNY ÉVVEL KÉSŐBB AZT EMELTÉK KI, HOGY TÖKÉLETESEN ÉRTI A VONAL, A RAJZ KIFEJEZŐ EREJÉT. A HARMINCAS ÉVEK ELSŐ FELÉBEN AZ IMPRESSZIONIZMUS LÁTÁS ÉS MEGJELENÍTÉS MÓDJÁT PRÓBÁLTA KI NÉHÁNY FESTMÉNYÉN. EZZEL PÁRHUZAMOSAN A SZÍNEK DEKORATÍV SZEREPÉT ÉS EREJÉT HANGSÚLYOZTA MÁS MŰVEKEN. A HARMINCAS ÉVEK MÁSODIK FELÉBEN KELETKEZETT MUNKÁIN ISMÉT A SZERKEZET ÉS A DOLGOK TÉRBELISÉGE KAPOTT FŐBB SZEREPET. A HARMINCAS ÉVEK VÉGÉN ÉS A NEGYVENES ÉVEK ELEJÉN EGY JÓ TUCAT KÜLVÁROSI TÁJAT FESTETT AZ EDDIGIEKTŐL TELJESEN ELTÉRŐ FELFOGÁSBAN. A TULAJDONKÉPPEN LEHANGOLÓ ÉS, VALLJUK BE, CSÚNYA PERIFÉRIÁK HÓVAL BORÍTOTT, SÁROS, A JÁRMŰVEK KEREKEITŐL ÖSSZESZABDALT TALAJA, VALAMI KÜLÖNÖS ERŐVEL HULLÁMZIK, ÉS KÜLÖNÖS ERŐVONALAKAT TAKAR A TÖBB MILLIMÉTER VASTAGON FELHORDOTT, SPAHTLIVAL ÉS A TÍZ UJJÁVAL MODELLÁLT FESTÉKANYAG. A KÜLVÁROSI TÁJAKKAL EGYIDŐBEN NÉHÁNY VÍZIÓJÁT IS LERAJZOLTA, MEGFESTETTE. EZ SEM EGÉSZEN ÚJ, MERT A HUSZAS ÉVEK KÖZEPÉRŐL IS FENNMARADT NÉHÁNY HASONLÓ GRAFIKÁJA (MENEKÜLŐK, KIVÉGZÉS, LEVÉTEL A KERESZTRŐL, SÍRBATÉTEL). A KÜLÖNBSÉG AZ, HOGY EZEK AZ ÚJABBAK KONKRÉT ÉLMÉNYHEZ KAPCSOLÓDNAK (HÁBORÚ VOLT ÉS Ő KATONA VOLT), ÉS A SÍRBATÉTEL ÚJABB VÁLTOZATÁNAK ELŐTEREBE EGY ELPUSZTULT BARÁTJÁT ÁLLÍTJA.

BÖRZSÖNYI-KOLLARITS FERENCRŐL AZT IS EL KELL MONDANUNK, HOGY EGÉSZ ÉLETÉBEN APOLITIKUS EMBER VOLT. ENNEK KÖVETKEZTÉBEN A MŰVEIBEN SEM TALÁLUNK SEMMIFÉLE KÖZVETLEN POLITIKUMOT. EMBERI ÉS MŰVÉSZI PROGRAMJA ELFÉRT ABBAN AZ EGYETLEN SZÓBAN: FESTENI! HA A MŰVEIBŐL MÉGIS MEGSEJTÜNK VALAMIT, AMIRE AZT MONDJUK, HOGY ÁLLÁSFOGLALÁS, VILÁGSZEMLÉLET, AZ NEM TUDATOSAN, HANEM SZUBJEKTÍV INDÍTÉKOKBÓL, ÖSZTÖNÖSEN KERÜLT ODA. DE EZ A SZUBJEKTÍV KÖZVETETTSÉG MÉGIS FÉLREÉRTHETETLENNÉ ÉS EGYÉRTELMŰVÉ VÁLIK 1945 UTÁN, AMIKOR SZÍNEI EGYSZERRE CSILLOGÓK, HARSOGÓK LETTEK. ÚGY TŰNIK, HOGY VALAMINEK NAGYON ÖRÜLT, HOGY NAGYON VÁRT VALAMIT. 1945 UTÁN ÚJRA KIÁLLÍTOTT, 1946-BAN ÉS A KÖVETKEZŐ ÉVBEN A MŰVÉSZETI DOLGOZÓK SZAKSZERVEZETE HELYISÉGÉBEN ÖNÁLLÓ KIÁLLÍTÁSA VOLT. „A KÜLVÁROSOK, A GYÁRAK VILÁGÁBÓL ÉRKEZŐ MUNKÁS-

FESTŐT" KATALÓGUSI ELŐSZAVÁBAN MELEG BARÁTSÁGGAL KÖSZÖNTÖTTE A MAGYAR NEMZET MŰKRITIKUSA. DE EZ A SZÉP IDŐ NEM TARTOTT SOKÁIG, CSAK PÜNKÖSDI KIRÁLYSÁG VOLT. PÁR ÉVVEL KÉSŐBB KIKAPOTT, HOGY AZ AMIT CSINÁL RUTIN ÉS RAFFINÉRIA. A HARCRA ÉS AZ AKTÍV VÉDEKEZÉSRE KÉPTELEN EMBER ÚJRA A HALLGATÁSBA MENEKÜLT. ELMENT ÚJABB TÍZ ÉVE, MIRE A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG NEGYVENEDIK ÉVFORDULÓJÁRA RENDEZETT KIÁLLÍTÁS ALKALMÁBÓL SZEMÉLYRE SZÓLÓ MEGHÍVÓT KAPOTT, S MŰVET KÜLDÖTT. A FÁJÓ SEBEKRE GYÓGYÍR VOLT EZ A MEGHÍVÁS, DE KÉSŐN ÉRKEZETT. KEVÉS VOLT MÁR AZ EREJE – NEM TUDOTT MÉG RÓLA – KEVÉS VOLT A HÁTRALÉVŐ IDEJE IS. EZT A KIÁLLÍTÁST VÁRTA, EZT, AMIT MOST NEKI, DE MÁR NÉLKÜLE RENDEZTÜNK MEG.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA JELEN KIÁLLÍTÁSÁN OLYAN KÉPEK ÉS RAJZOK ELŐTT ÁLL A LÁTOGATÓ, AMELYEKET NEM VÉD AZ ÉVTIZEDEK ALATT HANGOZTATOTT ÉS MEGISMETELT „SZAKTEKINTÉLY"-I VÉLEMÉNY EMELT PAJZSA ÉS KIVONT KARDJA. ITT ÉS EZ ALKALOMMAL MINDENKI A MAGA SZEMÉRE, ESZÉRE, ESETLEG SZÍVÉRE HIVATKOZVA ELŐBB MAGÁNAK, AZUTÁN A KÖZÖSSÉGNEK DÖNTHET ARRÓL, HOGY BÖRZSÖNYI-KOLLARITS FERENC ELÉRTE AZT A CÉLJÁT, HOGY MAGYAR FESTŐ LEGYEN? ÉLÉRTE-E, HOGY AZ, AMIT EBBEN A MINŐSÉGÉBEN MONDOTT IGAZ ÉS BECSÜLENDŐ MONDANIVALÓ.

M. HEIL OLGA

FERENC BÖRZSÖNYI-KOLLARITS

(1901-1963)

IL ÉTAIT DE CES ARTISTES QUI DÉBUTENT DANS LA VIE COMME OUVRIERS ET NE PEUVENT SE METTRE À L'APPRENTISSAGE DE LA PEINTURE QU'APRÈS AVOIR CHOISI UN MÉTIER QUI LES FERA VIVRE EN LEUR ASSURANT UNE EXISTENCE MODESTE. LUI, IL FIT SES PREMIÈRES ÉTUDES DE 1921 À 1923 À L'ÉCOLE LIBRE DE PEINTURE D'ARTHUR PODOLINI FOLKMANN, PUIS PASSA DIX-HUIT MOIS À PARIS OÙ IL FRÉQUENTA LES COURS DE L'ACADÉMIE JULIAN. RENTRÉ À BUDAPEST EN 1925, IL RÉUSSIT À SE PLACER À LA COMPAGNIE GÉNÉRALE DE DISTRIBUTION ÉLECTRIQUE; IL Y TRAVAILLAIT D'ABORD COMME OUVRIER ÉLECTRICIEN, PUIS, À PARTIR DE 1930, COMME PETIT EMPLOYÉ DE BUREAU. IL AVAIT DONC PEU DE TEMPS À CONSACRER À LA PEINTURE: LES LOISIRS QUI LUI RESTAIENT APRÈS HUIT HEURES DE SERVICE PAR JOUR. POURTANT, AU COURS DE SON ACTIVITÉ ARTISTIQUE DE TRENTE HUIT ANS, DE 1924 À 1963, DATE DE SA MORT, IL EXÉCUTA MILLE TOILES À L'HUILE ET 500–600 OEUVRES GRAPHIQUES POUR LESQUELLES IL AVAIT EMPLOYÉ DES PROCÉDÉS TRÈS DIVERS. SA FAÇON DE S'EXPRIMER ET SON COLORIS NE CESSAIENT PAS DE CHANGER, TANDIS QUE SON DON DE LA CONSTRUCTION ET SA TENDANCE À FAIRE PRÉVALOIR LA CONSTRUCTION DANS SES OEUVRES RESTAIENT CONSTANTS ET CONSTITUENT LES ÉLÉMENTS LES PLUS CARACTÉRISTIQUES DE SON ART LES SUJETS DE SES TABLEAUX SONT ASSEZ VARIÉS, MAIS C'EST LE PAYSAGE QUI DOMINE. IL PEIGNAIT TOURJOURS EN PLEIN AIR, EN FACE DU MOTIF CHOISI, FIXANT SUR LA TOILE OU LE CARTON NON PAS SA VISION IMMÉDIATE, MAIS UNE IMAGE INTÉRIEURE DE CELLE-CI, ISSUE D'UNE TRANSFORMATION PROFONDE DES CHOSES VUES. LES COULEURS SE MODIFIAIENT AU GRÉ DE CES IMAGES INTÉRIEURES ET DES DISPOSITIONS D'ESPRIT MOMENTANÉES DU PEINTRE. FERENC BÖRZSÖNYI NE CONNAISSAIT PAS LA PAIX, LA SÉRÉNITÉ DE L'ÂME. L'ATMOSPHÈRE DE SES TOILES À L'HUILE NOUS PARAIT TENDUE, DRAMATIQUE MÊME SUR LES TABLEAUX OÙ DOMINENT LES NUANCES CLAIRES DES BLEUS ET DES VERTS ET LES TONS LUISANTS, „ENSOLEILLÉS" DU JAUNE.

DE SON VIVANT, IL EXPOSA PEU. APRÈS 1930, IL SE RETIRA DE LA VIE ARTISTIQUE, IL RENONÇA À PARAÎTRE. APRÈS 1950, UN MALENTENDU L'AVAIT CONDAMNÉ À LA SOLITUDE QUI DURA JUSQU'À SA MORT.

ENTRE 1925 ET 1930, IL PARTICIPA À QUELQUES EXPOSITIONS; ENTRE 1945 ET 1950, IL EUT DEUX EXPOSITIONS COLLECTIVES PEU IMPORTANTES. AUCUNE DE CES MANIFESTATIONS N'A RÉUNI AUTANT DE SES OEUVRES QUE CELLE QUE NOUS ORGANISONS MAINTENANT, TROIS ANS APRÈS SA MORT, POUR LE FAIRE CONNAÎTRE AU PUBLIC HONGROIS.

OLGA M. HEIL

A KIÁLLÍTOTT MŰVEK JEGYZÉKE

RÖVIDÍTÉSEK

1926. k. = 1926 körül

o. v. = olaj, vászon

o. k. = olaj, karton

pl. o. = papírlemez, olaj

J. l. j. = jelzés lent jobbra

J. l. b. = jelzés lent balra

J. l. k. = jelzés lent középen

J. f. b. = jelzés fent balra

J. n. = jelzés nélkül

É. n. = évszám nélkül

FESTMÉNYEK

1. A MŰVÉSZ FELESÉGE. 1926. k.
pl. o. 47x32 cm.
J. n.

2. NŐI AKT. 1927.
o. v. 70x51,5 cm.
J. n.

3. GYERMEKEK. 1928.
o. v. 64x52 cm.
J. n.

4. TABÁN. 1928.
o. v. 52x46,5 cm.
J. b. l.: „Börzsönyi-Kollárits"

5. ILONKA. 1928.
o. v. 70x55 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

6. MUNKÁS (Kalapos önarckép.) 1930.
o. v. 65x49 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

7. KIRÁNDULÓK. 1932.
o. v. 64x78,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

8. MUSKÁTLIS CSENDÉLET. É. n.
o. v. 57x46,5 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

9. MUSKÁTLIK AZ ABLAKBAN. 1934.
o. v. 49x67 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

10. VISEGRÁDI KERT. 1934.
o. v. 64x77 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

11. SZEKÉR. 1934.
o. v. 66x63 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

12. TAVASZI TÁJ. 1934.
o. v. 79x63,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

13. TAVASZI ERDŐ. 1934.
o. v. 60,5x45 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

14. VISEGRÁDI ERDŐ. É. n.
o. v. 58x45 cm.
J. n.

15. RÉZI. 1935.
o. v. 79x64 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi-Kollárits"

16. CSENDÉLET. 1935.
o. v. 61x50 cm.
J. n.

17. KARÁCSONYFA. 1935. k.
o. v. 66x53 cm.
J. n.

18. GIZI. 1936.
o. v. 65x62 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

19. DÉLUTÁN. 1936.
o. v. 69x64,5 cm.
J. n.

20. HŰVÖSVÖLGY. 1938.
o. v. 80x64 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

21. FARAKÁSOK. 1938.
o. v. 57x44,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

22. PIHENŐ ASSZONY. 1938.
o. v. 54x34 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

23. KIRÁNDULÓK. 1939.
o. v. 60x73 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

24. MAGDA. 1940.
o. v. 50x40 cm.
J. n.

25. KÁLMÁN BÁCSI. 1940.
o. v. 43x33 cm.
J. n.

26. ABLAKNÁL. 1940.
o. v. 48x50 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

27. ÖNARCKÉP. 1941. k.
o. v. 47x41 cm.
J. n.

28. ZSUZSA BETEG. 1941.
o. v. 30x39,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

29. TEHERPÁLYAUDVAR. 1941.
o. k. 38,5x40,5 cm.
J. n.

30. KÜLVÁROSI TÁJ. 1942.
o. k. 40x34 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

31. KÜLVÁROS. II. 1942.
o. k. 38,5x39,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

32. KIRÁNDULÁSON. 1942.
o. v. 42x51 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

33. A VÁROS SZÉLÉN I. 1942.
o. k. 39x41 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

34. A VÁROS SZÉLÉN. II. 1942.
o. k. 38x36,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

35. KIKÖTŐ. 1942.
o. k. 38,5x48,5 cm.
J. n.

36. TÉLI TÁJ. I. 1942.
o. k. 40,5x39 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

37. TÉLI TÁJ. II. 1942.
o. k. 40x38 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

38. DUNAPART. 1942.
o. k. 33,5x50 cm.
J. n.

39. DOMBOS TÁJ. 1942.
o. k. 38,5x40,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

40. ÖREG EMBER. 1942.
o. v. 49x32 cm.
J. n.

41. PIPÁS ÖNARCKÉP. 1942.
o. k. 40x34,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

42. LACI. 1942.
o. v. 35x28 cm.
J. n.

43. GOLGOTA (Levétel a keresztről). 1943.
o. v. 50x67 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

44. FAVÁGÓK. 1945–50. k.

J. l. j.: „Börzsönyi"

45. TÉLEN. 1945–50. k.
o. v. 41x51 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

46. TAVASZ. 1945–50. k.
o. v. 48x63 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

47. SZEKÉR. 1946.
o. v. 45x63 cm.
J.n .

48. A BÁNKI TÓ. 1945–50. k.
o. v. 40x52 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

49. A BÁNKI TÓNÁL. 1946.
o. v. 45x56 cm.
J. n.

50. KERT. 1945–50. k.
o. v. 40x47 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

51. NAPSÜTÖTTE TÁJ. 1945–50. k.
o. v. 50x57,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

52. NÓGRÁDI DOMBOK. 1946.
o. v. 38x50 cm.
J. n.

53. ZSUZSA. 1948.
o. v. 35,5x27,5 cm.
J. n.

54. TÁJKÉP. 1945–50. k.
o. v. 50x40 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

55. FALU VERŐFÉNYBEN. 1945–50. k.
o. v. 47x60 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

56. FALURÉSZLET. 1945–50. k.
o. v. 40x52 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

57. CSÓNAKMOSÓK. 1945–50. k.
o. v. 39x52 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

58. CSÉPLÉS. 1945–50. k.
o. v. 48x56 cm.
J. n.

59. ZSUZSA OLVAS. 1950.
o. v. 62x45 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

60. DOMBVIDÉK. 1950. k.
o. v. 49x68,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

61. SUKORÓ. 1950.
o. v. 60x48 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

62. FESTŐÁLLVÁNY. 1950.
o. v. 59x45 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

63. NAPRAFORGÓK. 1950. k.
o. v. 35,5x52 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

64. MŰHELYBEN. 1952.
o. v. 65x48 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

65. NAPRAFORGÓK VÁZÁBAN. 1954.
o. v. 39,5x47,5 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

66. SÁRGA ŐSZIRÓZSÁK. 1954.
o. v. 50x40 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

67. HORGÁSZOK. 1950–55. k.
o. v. 50x60 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

68. LEGELÉSZŐ KECSKÉK. 1950–55. k.
o. v. 40x49 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

69. HOMOKBÁNYA. 1952.
o. v. 40x49 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

70. ERDŐSZÉLE. 1950–55. k.
o. v. 50x39 cm.
J. n.

71. GERGŐ. 1955.
o. v. 37x43 cm.
J. b. l.: „Börzsönyi"

72. FALUSI UTCA. 1950–55. k.
o. v. 36x53,5 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

74. BORUS TÁJ. 1950–55. k.
o. v. 50x60 cm.
J. n.

75. FÁK. 1953.
o. v. 55x51 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

76. GYÁRKÉMÉNYEK. 1955.
o. v. 45x59 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

77. UJPESTI DUNAPART. 1955–60. k.
o. v. 50x60 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

78. ŰRÖMI TÁJ. 1955–60. k.
o. v. 44,5x55 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

79. GÁZGYÁR. 1955–60. k.
o. v. 45x56 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

80. TAVASZ. 1955–60. k.
o. v. 44x64 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

81. ŰRÖMI HÁZAK. 1955–60. k.
o. v. 42,5x52,5 cm.
J. n.

82. ŐSZI TÁJ. 1958.
o. v. 45x57 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

83. MÁRCIUS. 1955–60. k.
o. v. 55x50 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

84. FALUSI UDVAR. 1955–60. k.
o. v. 41x53 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

85. HÁZAK A DOMBOLDALON. 1955–60. k.
o. v. 50x40 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

86. KISTÁJKÉP. 1955–60. k.
o. v. 29x37,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

87. ÖNARCKÉP. 1955–60. k.
o. v. 50x39 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

88. EGY KÜLÖNÖS FALU. 1955–60. k.
o. v. 35x54 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

89. NAPRAFORGÓK. 1958.
o. v. 50x41,5 cm.
J. n.

90. FALUSI UTCA. 1958.
o. v. 37,5x50,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

91. FALURÉSZLET. 1958.
o. v. 40x50 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

92. ZEBEGÉNY. 1958.
o. v. 39,5x49 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

93. NYÁRON. 1958.
o. v. 48,5x57 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

94. NYÁRI NAPSÜTÉS. 1958.
o. v. 40x50 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

95. FOLYÓPART. 1959.
o. v. 40x47 cm.
J. n.

96. SAKKOZÓK. É. n.
o. v. 50x40 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

97. VIHAR ELŐTT. É. n.
o. v. 55x45 cm.
J. n.

98. NAPOS TÁJ. É. n.
o. v. 50x40 cm.
J. n.

99. VÍZPARTI TÁJ. É. n.
o. v. 37x43 cm.
J. n.

100. FALU VÉGE. É. n.
o. v. 50x59 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

101. VISEGRÁD KÖRNYÉKE. É. n.
o. v. 78x60 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

102. FALUSI HÁZAK. 1960.
o. v. 39,5x49 cm.
J. n.

103. HÁZAK A DOMB ALATT. 1960.
o. v. 37x51 cm.
J. n.

104. ÖREG HÁZAK A FALU SZÉLÉN. 1960.
o. v. 39,5x49,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

105. DUNAPART. I. 1960.
o. v. 40x50 cm.
J. n.

106. DUNAPART II. 1960.
o. v. 39,5x49,5 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

107. SZÉNAHORDÁS. 1960.
o. v. 38,5x49 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

108. UDVAR EPERFÁVAL. 1960.
o. v. 40x50 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

109. TÁJ. 1960.
o. v. 40x50 cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

110. DOMBOS TÁJ. 1960.
o. v. 40x49 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

111. KAZLAK. 1960.
o. v. 40x49 cm.
J. n.

112. LOMBOS ÖREG FÁK. 1960.
o. v. 39x49cm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

113. SÁRGA HÁZ. 1960.
o. v. 39,5x49 cm.
J. n.

114. VÍZ MELLETT. 1961.
o. v. 40x50 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

115. KOCSIÚT. 1961.
o. v. 40x49 cm.
J. n.

116. AZ ÜVÖLTŐ. 1961.
o. v. 60x45,5 cm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

GRAFIKÁK

1924–30. között

117. PÁRIZSI UTCA.
p. cer. színes cer. 205x160 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

118. KOLDUSASSZONY.
p. vízf. cer. 290x240 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

119. OLVASÓ NŐ.
p. vízf. szén, szépia 300x210 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

120. LEVÉTEL A KERESZTRŐL.
p. vízf. szén, lakk 375x250 mm.
J. l. b.: „Kollárits"

121. KIVÉGZÉS.
p. szén, színes cer. 295x410 mm.
J. f. b.: „Kollárits"

122. MENEKÜLŐK.
p. szén, színes kréta 290x200 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi-Kollárits"

123. MENEKÜLŐK.
p. szén, vízf. 390x270 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi-Kollárits"

124. SÍRBATÉTEL.
p. cer. vízf. 125x170 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

125. SÍRBATÉTEL.
p. cer. vízf. 140x185 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

1930–35. között

126. VÁROS SZÉLE.
p. cer. vízf. 300x270 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

127. ERDŐ SZÉLE.
p. szén, vízf. 240x290 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

128. DOMBOS TÁJ FALUVAL.
p. cer. vízf. 285x260 mm.
J. l. b.: „Kollárits"

129. ERDEI TISZTÁS.
p. szén, vízf. 280x240 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

130. DOMBOS TÁJ ALAKOKKAL.
p. szén, vízf. 265x280 mm.
J. n.

131. DOMBOS TÁJ.
p. szén, vízf. 350x300 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

132. KIKÖTŐ AZ ERZSÉBET HÍDNÁL.
p. cer. vízf. 260x360 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

133. GYOMLÁLÓK.
p. szén, vízf. 200x260 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

134. VARROGATÓ.
p. grafit 285x270 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

135. KÉZIMUNKÁZÓ NŐ.
p. cer. vízf. 320x245 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

136. NYUGÁGYBAN ÜLŐ NŐ.
p. cer. vízf. 330x230 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

137. MUNKÁSASSZONY.
p. cer. vízf. 335x235 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

138. EBÉDELŐK.
p. szén, vízf. 240x335 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

139. FELESÉGEM.
p. vízf. 330x240 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi-Kollárits"

140. ASSZONYOK A KERTBEN.
p. cer. vízf. 335x230 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

141. KINYÍLT A TULIPÁN.
p. vízf. 370x250 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi-Kollárits"

142. KISFIÚ ÉS LOVAK.
p. vízf. 235x335 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

1940—50. között.

143. MÁRKUS.
p. szén, vízf. 240x330 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

144. ÖNARCKÉP.
p. szén, vízf. 330x230 mm.
J. n.

145. ZSUZSA OLVAS.
p. szén, vízf. 325x240 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

146. KATONÁK A FEDEZÉKBEN.
p. szén, vízf. 230x330 mm.
J. n.

147. PIHENŐ KATONA.
p. cer. 175x140 mm.
J. l. k.: „Börzsönyi"

148. KATONÁK.
p. cer. 185x140 mm.
J. l. k.: „Börzsönyi"

149. MENEKÜLŐK. 1944.
p. cer. fedőlakk 150x185 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi 1944"

150. HÁBORÚ. 1944.
p. cer. fedőlakk 110x160 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi 944"

151. HÁBORÚ. 1944.
p. cer. fedőlakk 165x130 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi 944"

152. „IGAZGYÖNGYÖK."
p. cer. 150x105 mm.
J. n.

153. TÉLI UTCA.
p. vízf. 255x355 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

154. KIKÖTŐMUNKÁSOK.
p. temp. 250x335 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

155. MOSÓ ASSZONYOK.
p. szén, temp. 370x300 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

156. OLVASÓ ÖREG EMBER ÉS NŐ.
p. temp. 310x240 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

157. KOMPOZÍCIÓ (Ablakból).
p. vízf. 310x230 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

158. GYÁRUDVARON.
p. tus, vízf. 235x115 mm.
J. n.

159. HAJÓGYÁR.
k. szén, temp. 320x390 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

160. GYÁRBAN.
p. szén, temp. 430x295 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

161. BORBEREKI KOVÁCS ZOLTÁN.
p. tus 295x225 mm.
J. n.

162. GYÁRBAN.
p. szén, temp. 280x200 mm.
J. n.

163. ÉPÍTKEZÉS.
p. szén, temp. 310x440 mm.
J. n.

164. GYÁR.
p. szén, temp. 430x305 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

165. MUNKÁSOK.
p. szén, temp. 310x430 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

166. OLVASÓ NŐ.
monotypia 320x245 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

167. MŰTEREM.
monotypia 275x295 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

168. ÜRÖMI TÁJ.
monotypia 250x320 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

169. KÜLVÁROS.
monotypia 220x305 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

170. MUNKÁSOK.
monotypia 290x410 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

171. ÉPÍTKEZŐK.
monotypia 285x400 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

172. GYÁRNEGYED.
monotypia 340x290 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

173. GYÁRÉPÜLET.
monotypia 345x245 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

1950–52. KÖZÖTT.

174. FIATALOK.
p. tus, temp. 235x215 mm.
J. n.

175. ZOLI BÁCSI.
p. vízf. 275x205 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

176. AKT.
p. temp. 380x310 mm.
J. n.

177. TÁMASZKODÓ AKT.
p. temp. 420x280 mm.
J. n.

178. AKT A MŰTEREMBEN.
p. temp. 480x320 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

179. FIHENŐ MUNKÁS.
p. tus 300x220 mm.
J. l. k.: „Börzsönyi"

180. HÁTTAL ÁLLÓ AKT.
p. szén 305x160 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

181. NŐI AKT (Tanulmány).
p. tus 430x270 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

182. NŐI AKT (Tanulmány).
p. tus 430x300 mm.

183. NŐI AKT (Tanulmány).
p. tus 430x300 mm.
J. l. k.: „Börzsönyi"

184. TAVASZI TÁJ.
p. temp. 280x205 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

185. TAVASZI TÁJ.
p. temp. 285x200 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

186. SÁRGA HÁZ FÁK KÖZÖTT.
p. temp. 240x330 mm.
J. n.

187. NAPRAFORGÓS TÁJ.
p. temp. 300x300 mm.
J. n.

188. BORUS TÁJ.
p. temp. 350x390 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

189. DOMBOS TÁJ.
p. szén 265x245 mm.
J. n.

190. DOMBOS TÁJ.
p. szén 265x265 mm.
J. n.

191. HŰVÖSVÖLGY.
p. temp. 350x390 mm.
J. n.

192. JEGENYÉK.
p. temp. 260x355 mm.
J. n.

193. TAVASZI TÁJ.
p. temp. 240x280 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

194. ÜRÖM.
p. vízf. 240x330 mm.
J. n.

195. TÁJKÉP.
p. szén, temp. 250x355 mm.
J. n.

196. FÁK.
p. vízf. 240x330 mm.
J. n.

197. ÜRÖMI DOMBOK.
p. temp. 285x390 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

198. DUNAPART.
p. temp. 210x295 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

ÉVSZÁM NELKÜL.

199. RINGLISPIL.
p. szén, vízf. 230x330 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

200. FELHŐS TÁJKÉP.
p. temp. 250x335 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

201. CSÓNAKOK.
p. temp. 210x370 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

202. USZÁLYOK.
p. temp. 220x320 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

203. ZEBEGÉNY.
p. temp. 310x230 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

204. NŐI FEJ (Tanulmány).
p. tus 145x140 mm.
J. l. j.: „Börzsönyi"

205. PATAKPART.
p. szépia 240x335 mm.
J. n.

206. HAVAS KÜLVÁROS.
p. temp. 355x255 mm.
J. n.

207. DOMBOK.
p. temp. 280x200 mm.
J. l. b.: „Börzsönyi"

208. FALU.
p. vízf. 295x260 mm.
J. n.

REPRODUKCIÓK

ILONKA, 1926
HÉLÈNE.

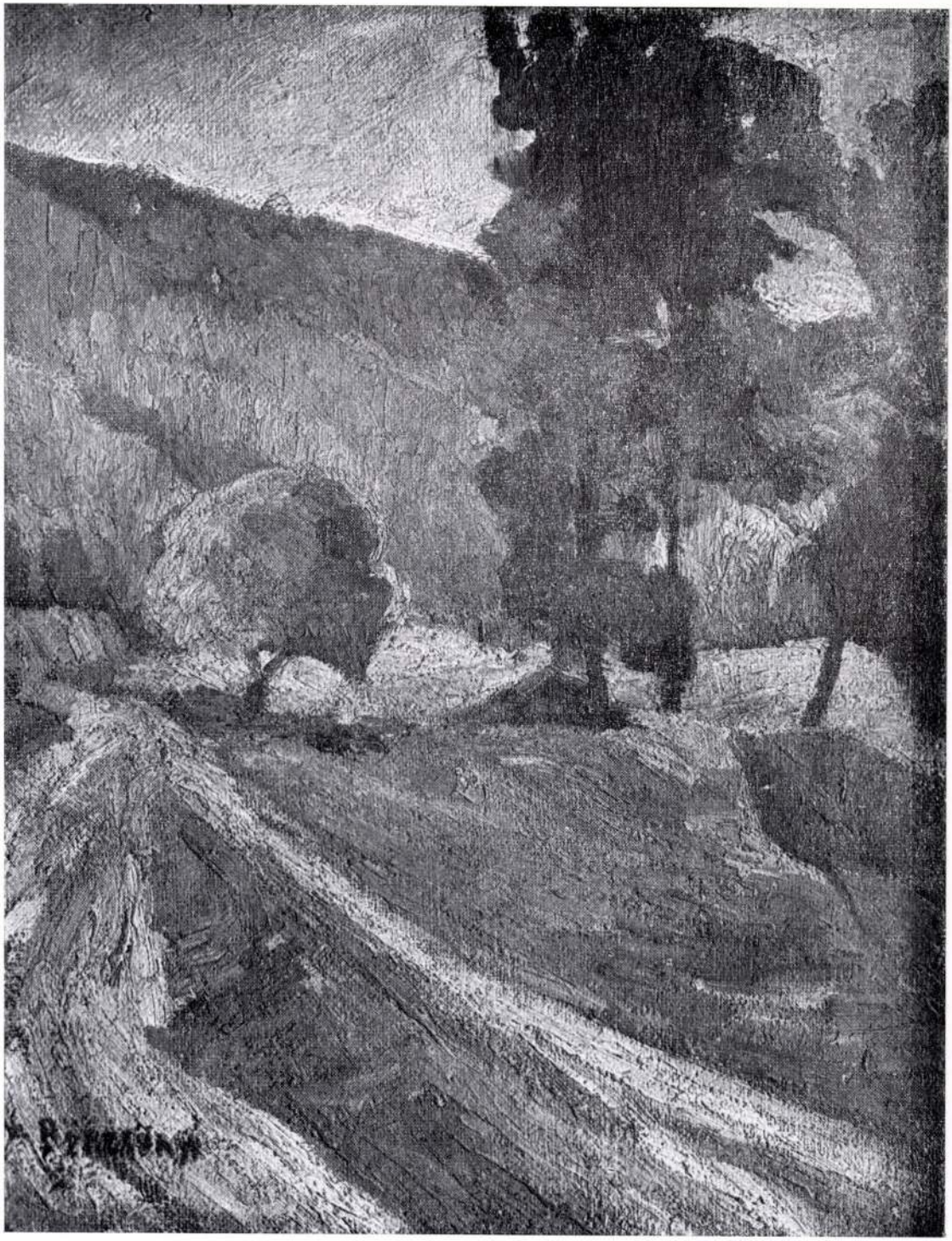

VISEGRÁDI TÁJ, 1934
LES ENVIRONS DE VISEGRÁD

GIZI, 1935
GISÈLE

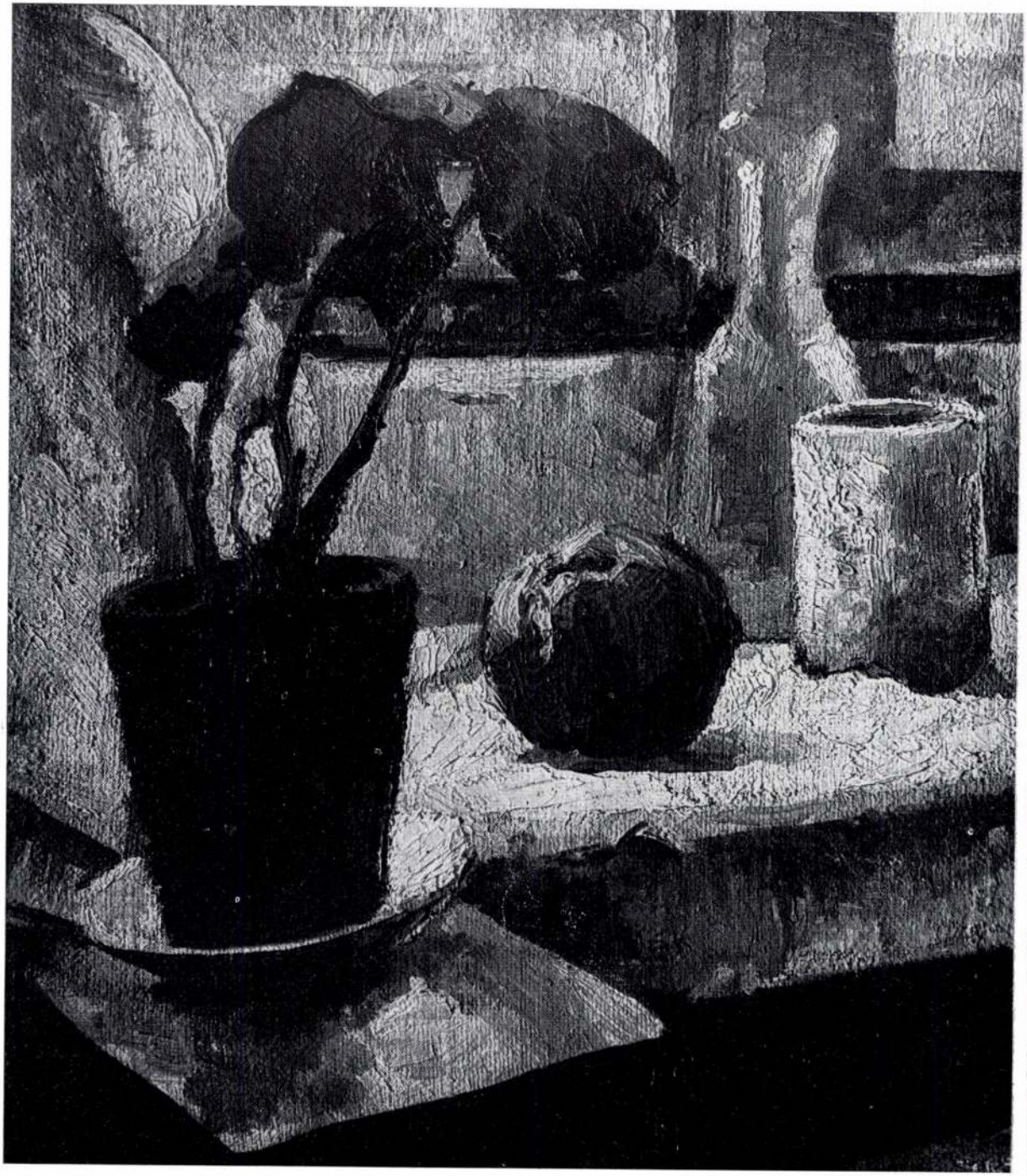

MUSKÁTLIS CSENDÉLET, 1935
NATURE MORTE AUX GÉRANIUMS.

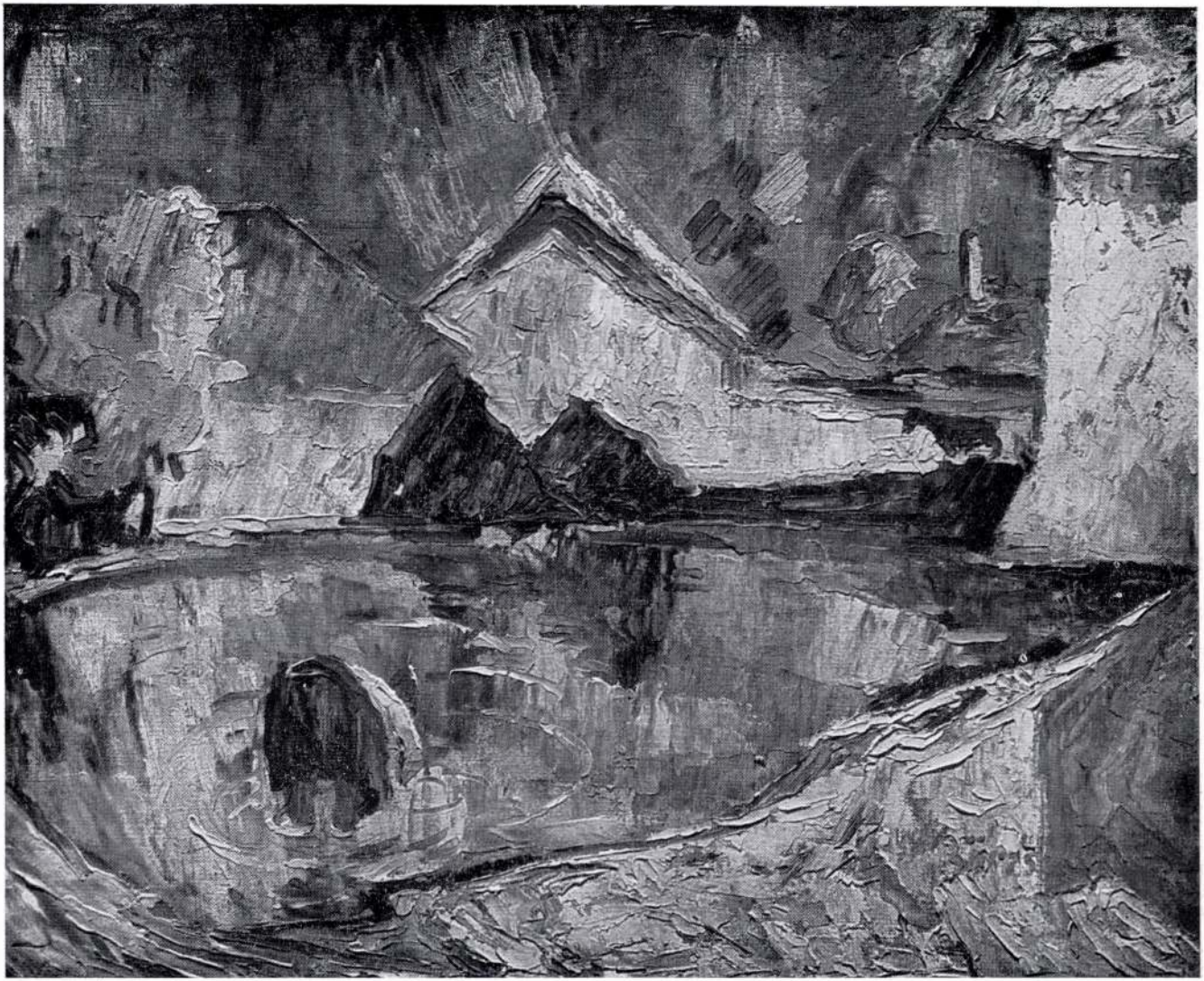

A BÁNKI TÓNÁL, 1946
SUR LES RIVES DE L'ÉTANG DE BÁNK

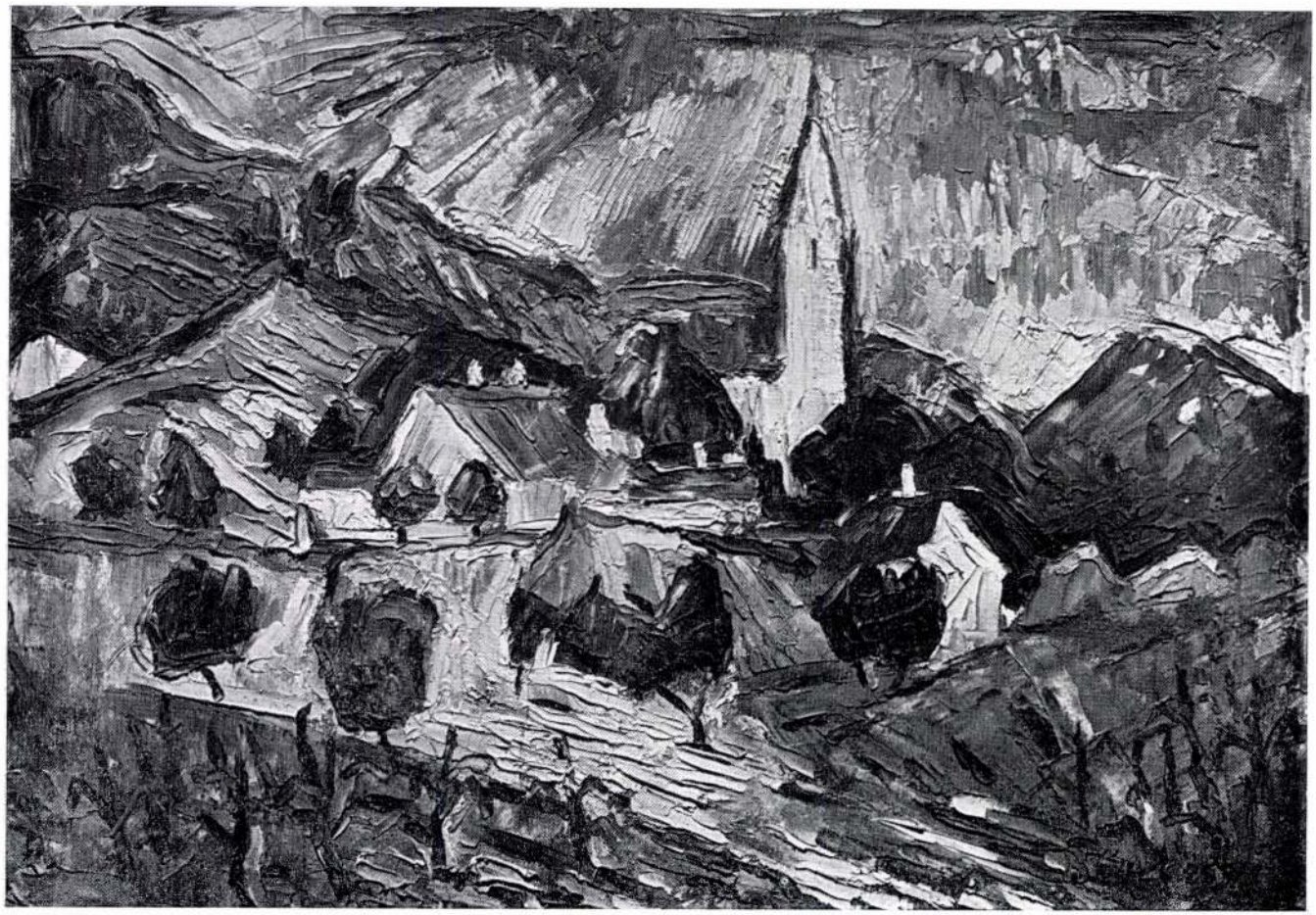

EGY KÜLÖNÖS FALU,
UN VILLAGE ÉTRANGE S. d.

BORÚS TÁJ, 1950
PAYSAGE SOUNS UN CIEL COUVERT

TÁJKÉP
PAYSAGE

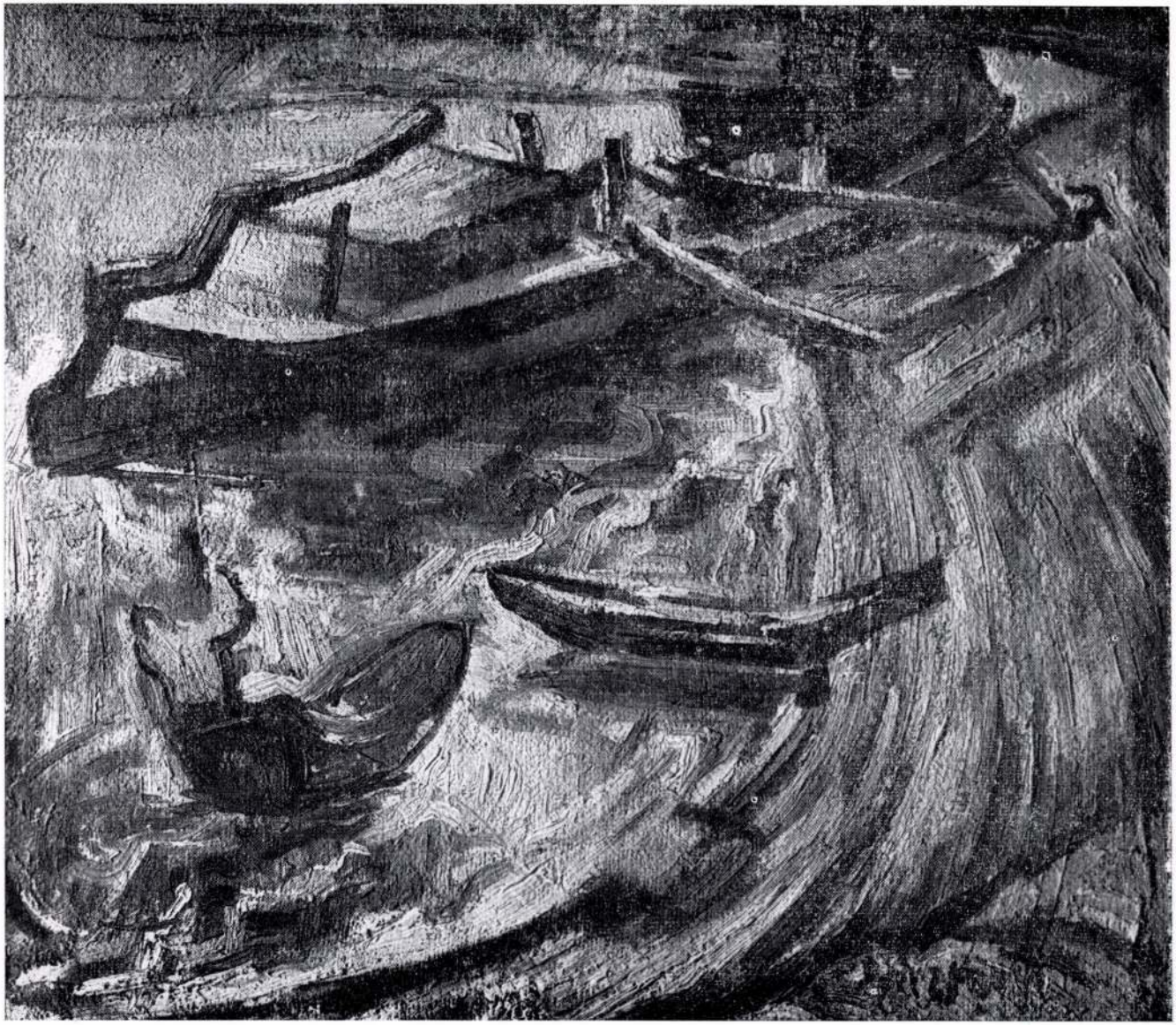

ÚJPESTI DUNAPART. É. N.
LA RIVE DU DANUBE À ÚJPEST. S. d.

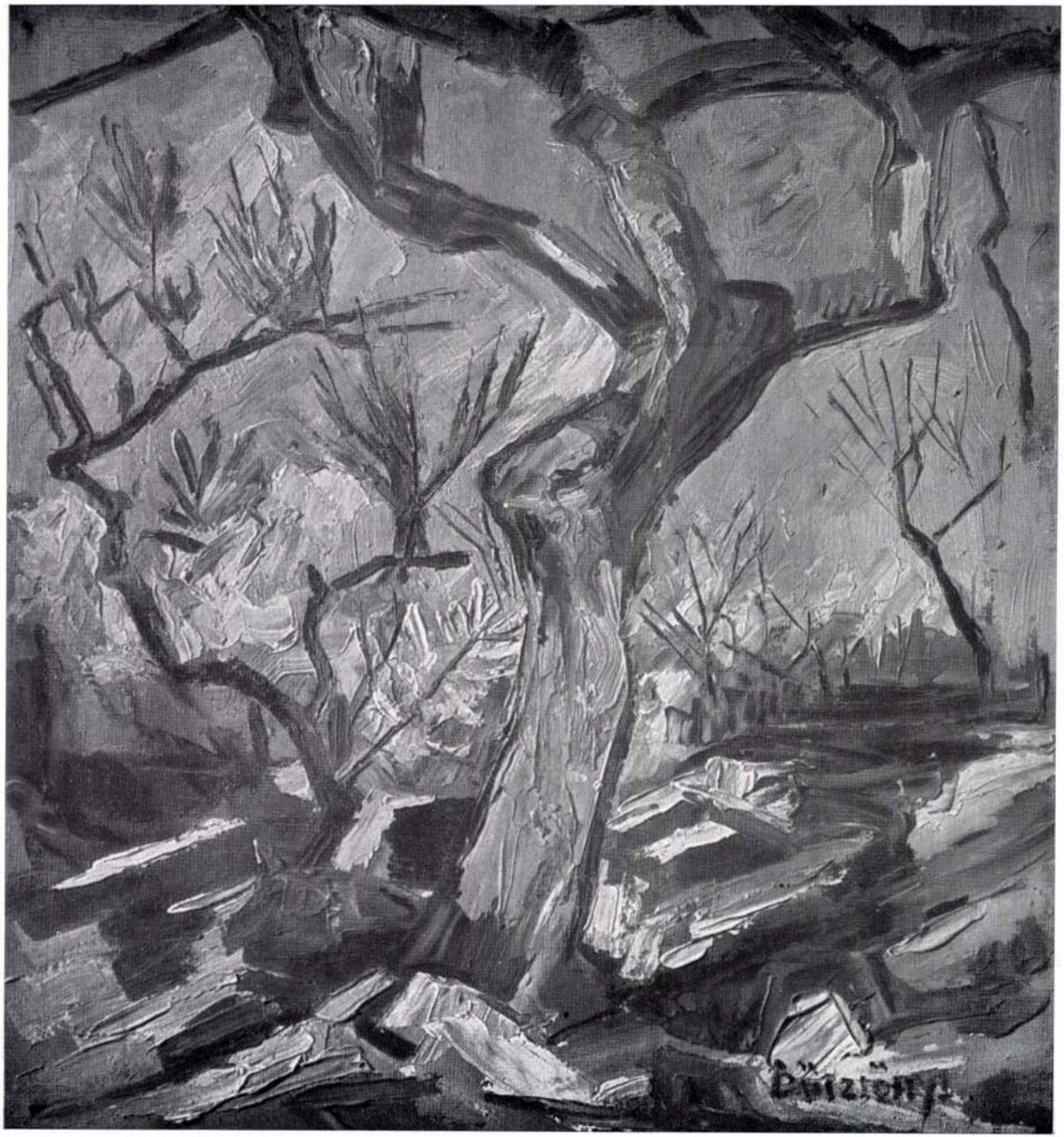

FÁK
ARBRES·

DUNAPART, 1958
LA RIVE DU DANUBE.

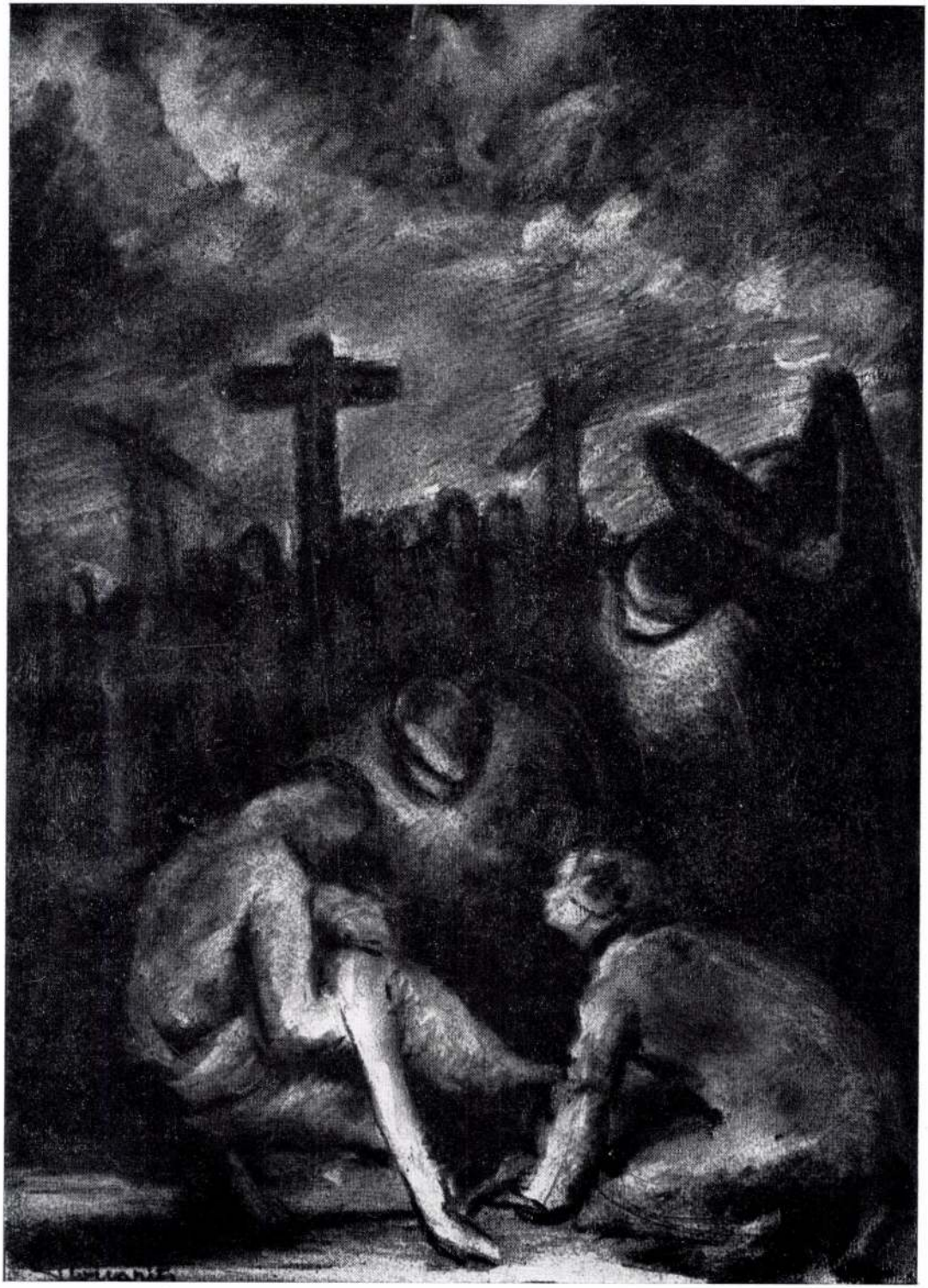

LEVÉTEL A KERESZTRŐL. É. n.
DESCENTE DE CROIX. S. d.

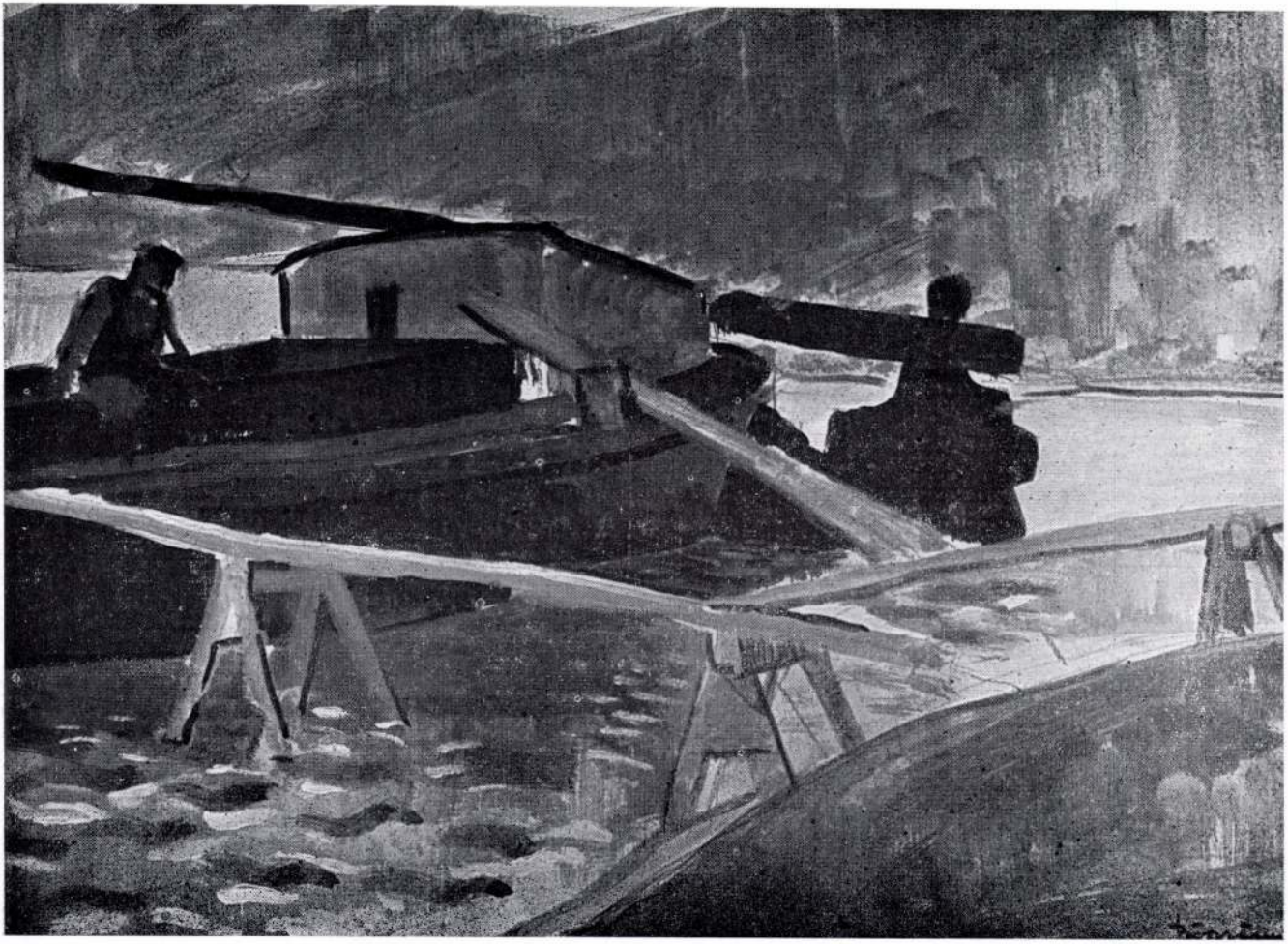

USZÁLYON. É. n.
SUR UNE PÉNICHE. S. d.

ZSUZSA OLVAS
SUZANNE LIT. S. d.

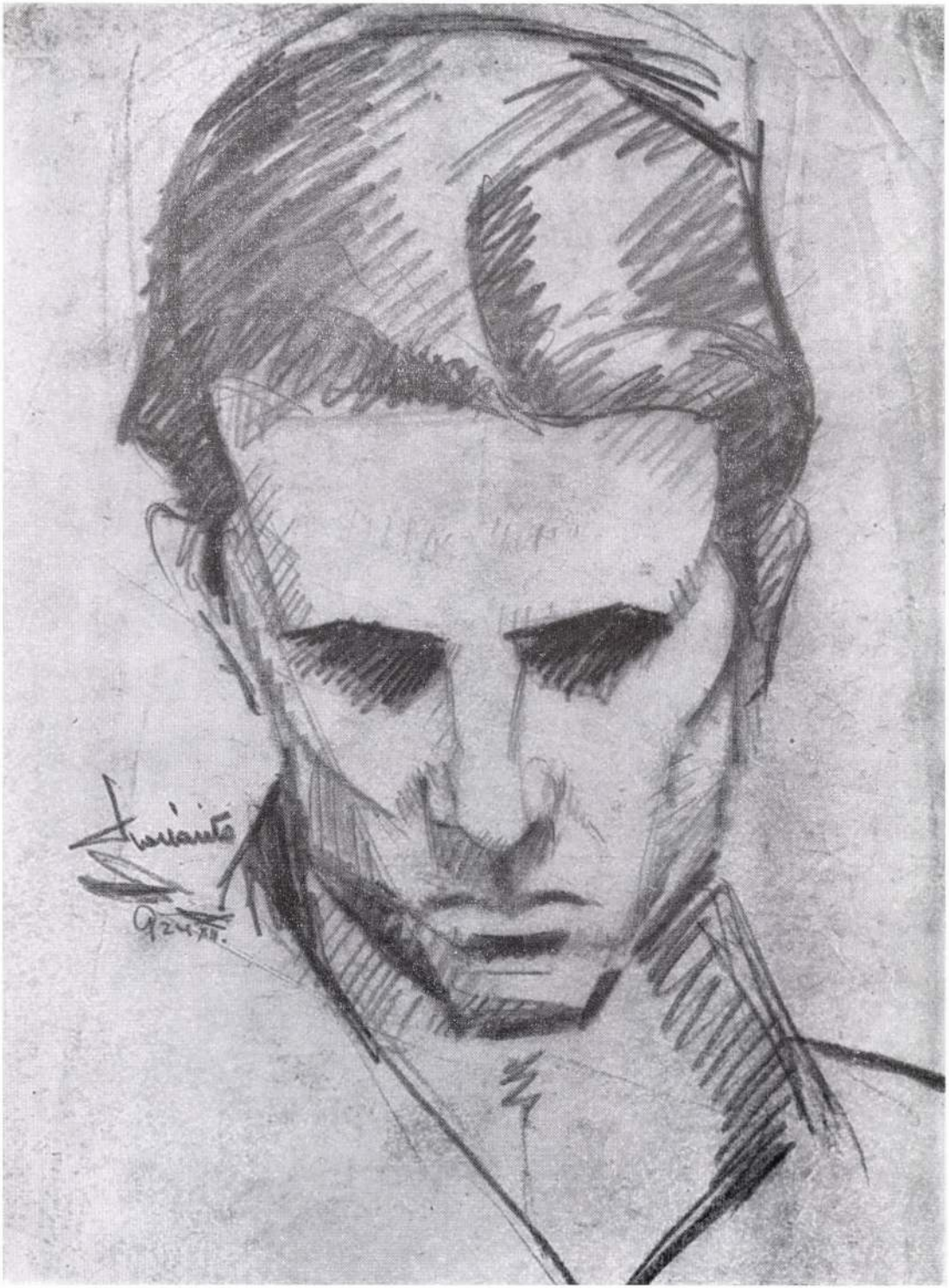

FÉRFIFEJ, 1924
TÊTE D'HOMME.

PIHENŐ MUNKÁS
OUVRIER AU REPOS. S. d.

Felelős kiadó: Dr. Pogány Ö. Gábor
67 1 FNyV 14 16176 – Fv.: Patyi Árpád

Böös 1878 Körjöki

Pocsoy m.
Csallóköz

1) alapraje vele 1:200
keresztkút is bejáró. – 1:20

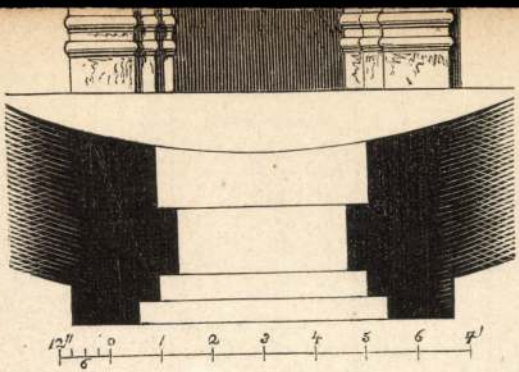

30.

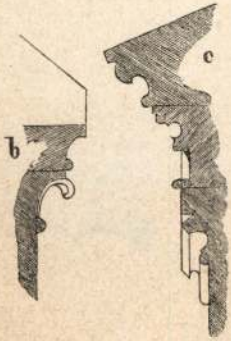

41. 42.

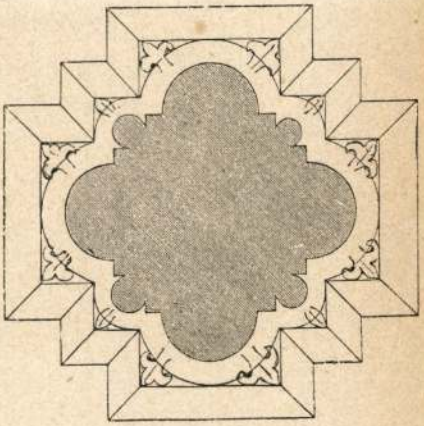

46.

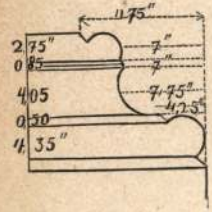

45.

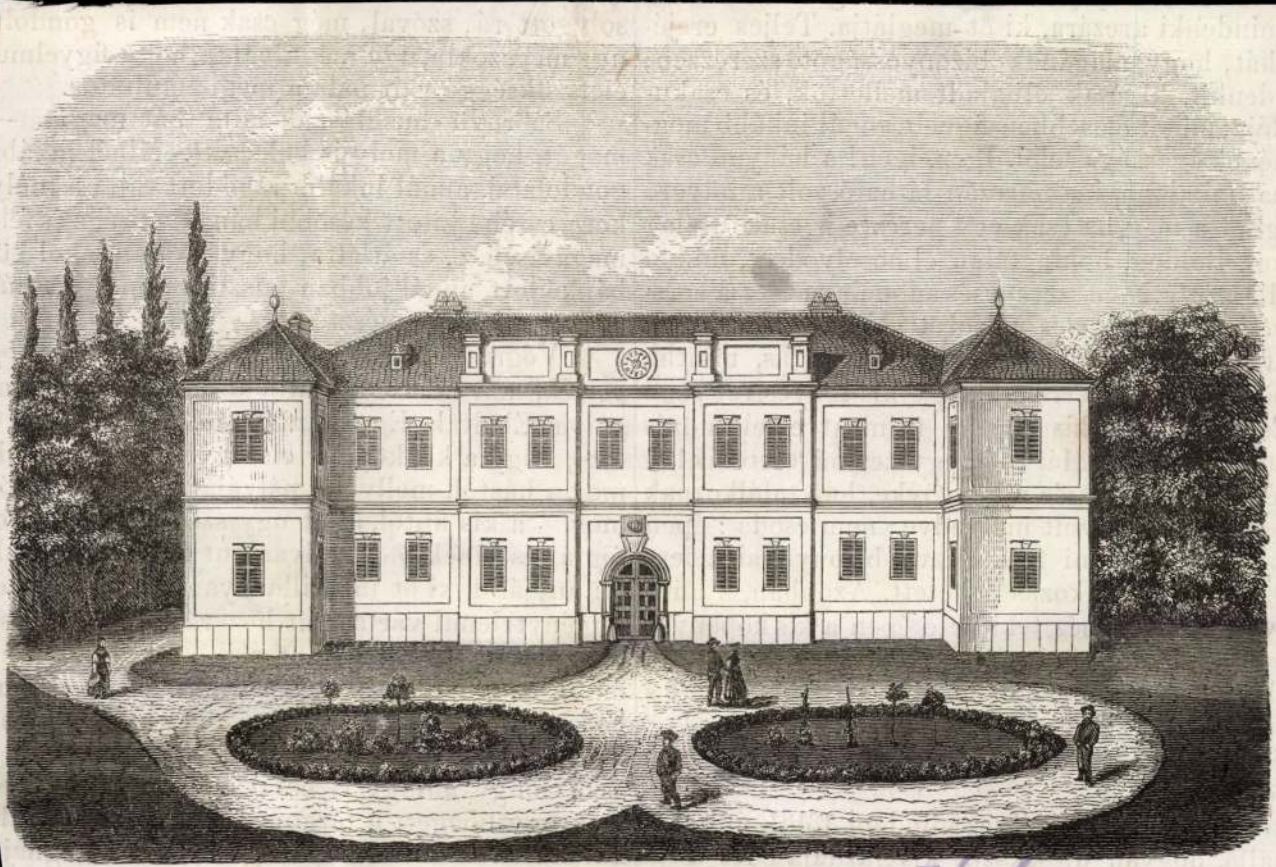

Csallóközi uti-képek : 7. Bőösi kastély. 76. lap.

mindenki arczára, ki öt meglátja. Teljes erejé-
t hát, hogy magának bizonyosságot szerezzen;
indenkit, ki csak elhaladt mellettök, és csaku-
odája; minél élesebben figyelt, annál inkább meg-
mének igazsága felöl. Igen, igen! a hányan csak
nnal mindannyinak arczán látható volt a büverö
lágitotta meg, ha csak egy perczre is, csak futólag
rczot. Boldog, boldogtalan elmosolyodott, midön
pillantotta. Nem szerencsés adománya-e ez a sors-
nytelen, természetes mosolyt idézhetni bárkinek
arczon ugy tünik föl ez elmosolyodás, mintha
i börtönbe egyszerre csak egy kis fényes, ragyogó
! Csoda- e, ha a kis köpeny tulment e felfödözés
a kellö határon? Hát még egyszer mi történik! A
legéltek, a kis fiu, és a köpenyke, hát találkoznak
mberrel; ugy el volt mélyedve; nem csoda : épen
lött merengett, mi rája nézve bizonynyal a leg-
ellemesebb foglalkozás lehetett. Azonban, a mint
en véletlenül fölnéz, tekintete épen a kis köpenyre
épen saját nagyságának gondolatával foglalkozó
csak elmosolyodott, hanem még vissza is nézett s
k:

öcsém, beh nagy köpenye van! Adja Isten, hogy
nöjön!"

n több volt az elégnél, ez mindent fölülmult. Ki-
n hallá, hogyan dicsekszik kis gazdája édes any-
a nagy, hires emberrel beszélt, kit annyiszor em-
solygott rá, szóval, még csak nem is gondolt
ugy megszokta, ugy megkivánta, hogy figyelme
életszükséggé vált nála a megbámultatás.

Szörnyü busulásnak adta hát magát. —
magát, hogy a moly is beleesett. Minél inkább
gondolatai, annál inkább rágódott rajta a moly
kora, eszébe jutott későbbi hányavetisége és felf
magaviselete, és átlátta, hogy méltán lakol bü
bánkódott, annál jobban pusztitá a moly; annál
gódott rajta és emészté öt.

Végre egész lyukak lettek rajta; ugy, hog
vették, már nem hordhatta többé a kis fiu, a
gatva. Eladták. Egy házaló zsidó vette meg. (
érte, hogy a kis köpeny elszégyelte magát. Mill
meg a háztól, mellyben pályáját annyi biztató
meg, — a kis fiutól, ki öt ugy szerette, és neki o
fogta, és kinek ö ezt ollyan rut hálátlansággal
fiu anyjától, ki öt mantilla gyanánt hordani al
reménytelenül várta, mit hoz rá a jövö. A zsi
targonczás, de nem, mint előbb a köpeny gon
mára, nem, hanem magának. Az ám, pedig ol
ber volt, ollyan széles vállu, hogy a kis köpen
kal sem birta öt átérni, bármint terjeszkedett i
csak imigy-amugy is betakarni. Minden igy
csak ugy libegett a targonczás körül, mint val
különösen mulattatá, ki maga is csak föllegha
hiszen, volt itt mit hallania! Istenem, hog

 Vas. Ujs. 1858.

ben a legelső, az erdélyi gazdasagi egylet és a kolozsvári kereskedelmi s iparkamara egyesült munkásságának eredménye volt.

Első, de az iránta mutatott részvétnél fogva, sokat igérő kisérlet, a melly sok tekintetben képes Erdély iparönérzetét emelni; s a mellyből azon buzditó következtetést lehete huzni, hogy a hazai ipar, bárha a körülményeknél fogva lassu haladásban van is, de mindenesetre halad; s bárha a külfölddel nem versenyezhet, de a belföldi szükségeknek igen nagy részben kielégitő készitményeket képes szolgáltatni. És e következtetés elég örvendetes most, midőn a nemzeteknek önállóságot, függetlenséget s anyagi jólétet csak az biztosithat, ha más nemzetektől nem engedik magukat szellemi fejlettségben s iparos ügyességben tulszárnyaltatni.

A kolosvári iparmükiállitás emlék-érme.

Az ünnepélyt Erdély egyik legnépszerübb fia, a gazdasági egyesület elnöke, gróf ***Mikó Imre*** tevé emlékezetessé lelkes, velős beszédével, a melly a kiállitási terem minden zugát ellepő s a társadalom minden osztályát képviselő közönség-érzelmeit hiven tolmácsolta s Erdély ez ügyben fenforgó nézeteinek, ohajtásának viszhangja volt.

Mint olly emléket, a melly magyar feliratu érmeink számát szaporitja, adjuk ezen alkalommal a kiállitók közt jutalmul osztogatott ezüst és bronz érmek rajzát.

Igénytelen szó a naptárak ügyében. *)

(A görög kath. keresztyének szempontjából.)

A Vasárnapi Ujság folyó évi 1. számában „Vizkereszt“ czim alatt alapos eszmék érintetnek a hónapok- és ünnepeknek szokásban levő hiányos elnevezésére nézve, ám azokban meg nem nyugodni elegendő ok föl nem merül. — Máskép áll a dolog reánk görög katholikusokra vonatkozva, mi ugyanis, miként ünnepeink a naptárakban közöltetnek, a köznapi életben egész biztossággal magunkat hozzájuk nem alkalmaztathatjuk; avagy miért jelöltetnek számos szentek nevei ó-naptárunkban veres betükkel, mintha ünnepül szolgálnának, holott azoknak ünnepies szertartásokkali megülését sem egyházi, sem világi törvények nem rendelik, és legkevésbé sem levén kötelezők, gyakorlatilag valósággal meg sem is tartatnak; ellenben léteznek ünnepnapok, mellyekre a naptarakban kijelölés nem történik. Lehet ugyan, hogy némellyeket közülök a szakadár ó-hitüek mai nap is valóságos ünnepkint megszentelnek, vagy ott, hol bizonyos, illy veres betüvel jelölt szentnek nevére teljes ünnepélyességgel templomünnep tartatik, de ezen eset a latin egyházban is előadja magát, anélkül, hogy veres betüvel tétessenek ki az illy templomszentek, — ezen kivül több helyeken számos *„fogadott ünnepeket“* is ájtatosan megülvén a buzgó hivek, de azért ezekre sincs a naptárakban semmi figyelmeztetés — mert nem átalánosak, nem decretálisok. — Ezen nézethez járul, hogy édes honunkban — azt véljük — az ó-naptárban nagyobb előnynyel fordittatik figyelem a görög-katholikusok, mint a görög szakadárok ünnepeinek minél pontosabb kitevésére, hogy a mindennnpi életben a naptár biztos utmutatásul szolgáljon, és kitüzött czéljának megfeleljen, szabadjon ezt kiválóan legalább a nagy elterjedtségü „István bácsi naptáráról“ rendületlenül hinnünk, melly köz kézen forog közöttünk is.

Mégis épen ebben mindjárt *január* 14-én ott van veres betüvel Sabbas, 18-án Athan. Cyr., 25-én Gergely. ***Mártius*** 1-én Eud., 9-én 40 vért. Apr. 16. Vizkereszt, 25-én Márk ev. 30-án Jakab ap. ***Május*** 8-án Kereszt. J. (melly napon különben is János Ev. napja van), azután 21-én Szil. Ilona. ***Jun.*** 17-én Bertalan ap. ***Aug.*** 9-én Mátyás ap. ***Sept.*** 26-án János Ev. ***Oct.*** 6-án Tamás ap. 9-én Jakab ap. 18-án Lukács Ev. ***Nov.*** 13-án Ar. sz. Jan. 16-án Máté, 30-án And. — egészben 19 ünnep, mellyeket, hogy mi ünnepekül megtartanánk, a naptárak után a világ hibásan gondolja, mi több, dec. 8-án (ez 9-én van) B. A. fogant, sincs ez ideig mélt. megyés püspökeinktől decretalis ünnepül kiadva. Ellenben ott van jan. 30-án fekete betüvel Balás, már pedig e napon sz. Basil. sz. Gergely és **Ar.** sz. sz. János főpásztorok átalánosan ünnepeltetnek. Továbbá fájdalmasan kell észrevennünk, hogy aug. 20-án Szent István első apostoli királyunk ünnepe a görög naptárban ki nem tétetik, jóllehet egyházunkban tiszteletére ünnepet szentelünk, — az „apostolra“ vonatkozó szertartások és imák kiséretében; sőt népünk, kivált, hol a rom. katholikusokkal vegyesen vannak, jobban megüli e sz. napot, mint a protestans nép. Ennélfogva a czélszerüség hozná magával, erre a t. naptár szerkesztő uraknak figyelmezni, s oda hatni, hogy e nemzeti ünnep átalános érdeke hazafiui közszellemben nyilvánuljon, és a kedves hon minden fia által hűn megszenteltessék, mert a mi hazánk is bizonyára sem nem az álmodott Románia, sem nem a hatalmas Russia, hanem sz. István dicső Magyarországa. Ohajtanók még, hogy a vajas hét előtti szombatra a „halottak emléke“ jelöltetnék fekete betüvel, miután egyházunkban az e napon megkezdett isteni szolgálat a megholtakért még hat következő szombaton is tart, és a nagybőjt 5-ik szombatján rekesztetik be.

Kivánatos lenne tehát ezen igénytelen észrevételek folytán a görög naptárban a szükségelt csekély korszerü javitást eszközölni, hogy az nyugodt meggyőződéssel válnék használhatóvá, és elkerültetnének ama számtalan boszantgatások, mellyekkel a többi vallásfelekezetek görög népünket illetik, mintha csak annyi és olly ünnepeket tartanának, hányat és millyet akarnak, elkerültetnének a csalatkozások, mellyekbe a naptárak minden vallásuakat hoznak hibásan kitett ünnepeinkkel (és ez nagy hiba, hol a községekben több vallásfelekezet van), és a mi legfőbb, saját görög népünk részéről megszünnék a bizalmatlankodás lelkészeik irányában, mintha némelly ünnepeket személyesen ők elhagyatnának, másokat ellenben megtartatnának velök, mint például sz. Istvánra nézve néhol fönáll a panasz.

Esedezünk azért javitásért az ó-naptárban, különben népünk előtt vész a naptárak hitele, vagy vész bizalma a lelkészek iránt! illy ellenmondásos okozatokon pedig a müvelt ember is méltán megbotránkozik. — ***Pap Mihály***, józsefházi görög-kath. lelkész, többek nevében.

*) E czikket következő levél kiséretében vettük: „T. szerkesztő ur! Alig van boszantóbb valami az emberre, mint az ó-naptárakban összehalmozott veres betükkel jegyzett ünnepnapok szemlélése, mellyeknek nagy részét nem tartjuk; és miután ez által a naptárak becse az elég nagyszámu görög-kath. népség előtt népszerütlenittetik, de sőt a többi hitfelekezetek közt is — kivált vegyes lakosu községekben — ebből nagy zavar, boszankodás és ingerkedés támad — többen felhivták alulirtat ez iránt, minden jót és korszerüt hüu fölkaroló t. szerkesztő urnak nagybecsü lapjaiban egy igénytelen fölszólalás közzétevésére, — e végből van szeremcsém fölkérni t. szerkesztő urat, miszerint azt világ elé bocsátani sziveskedjék. — Ugy lehet, egy kis lendületet fog előidézni ezen mindenesetre javitást hatalmasan sürgető ügyben. — Józsefháza (Szatmár), jan. 17. 1858. — *P. M.*

Egy kis arab rege.

Van egy neme a fogadásnak az araboknál, melly abból áll, hogy midőn egyik a másiktól valamelly tárgyat kezéből elvesz, egy bizonyos s meghatározott szót kell az átvevőnek mondani, különben vesztő fél leend.

Egy bölcs utazván az arabok közt, eltikkadva a nap hevétől, árnyat és nyugalmat keresendő egy hajlékhoz közeledett, hol a honn levő szép arab nőtől szivesen fogadtatván, s ettől utazása czélja felől kérdeztetve, bölcsünk következőleg felelt: „Én bölcs vagyok; még az asszonyi elmék természete tanulmányát szeretném tudományomhoz csatolni, ez czélja jelen utamnak.“ „Nagyba kezdett, uram,“ felelt a nő; „végtelen a Zahara sivatagja, de végtelenebb az asszonyi ész határa.“ — — Később közeledett egymáshoz a pár, s bölcsünknél megbukott a philosophia; már-már azon ponton valának, honnan nincs többé menekülés. S ime, hirtelen lódobogás hallik, a nő ijedten ugrik föl, allg birván sugni: „Veszve vagyunk. Férjem!“ Ezzel minden további szó nélkül bölcsünket egy mellékkamarába zárta, kulcsát magához vevén; azután mosolyogva indult férje elé, kinek minden habozás nélkül szóról szóra elbeszélte a bölcscsel történteket, hozzá tevén: „de Allah nagy, s nem feledkezett meg a már meghajlott gyenge nőről, mert téged küldött épen azon pillanatban, mielőtt hűtelen lettem volna, és én őt dühöd elől ezen kamarába zártam.“ Képzelhetni dühét az arabnak, kikapva neje kezéből a kulcsot, rohant, hogy bölcsünket meggyilkolja. De háta mögött neje hahotája egy pillanatra megdermeszté lábait: „Megnyertelek, szólt most a ravasz nő, ujjával megfenyegetve őt, elfeledéd mondani a meghatározott szót, midőn a kulcsot tőlem átvevéd. Az egész egy kigondolt tréfa, s a bölcsnek hire sincs, ám nyisd ki a kamarát, s győződjél meg, hogy igazat beszélek.“ Az arab szégyennel ismerte el veszteségét. Később midőn a férj eltávozott, a nő kiereszté foglyát, ki halálos félelmétől megszabadulván, iparkodott e házat elhagyni; de a nő nem mulasztotta el szivére kötni: hogy a most tapasztaltat ne feledje tanulmányai közé följegyezni.

Jancsó huszár.

(Adoma.)

Jancsó huszár hajdan,
Még a jó világban,
Részeg volt a hétnek
Mind a hét napjában.

„Az angyalát kendnek!
Mint egy boros kancsó,
— Dorgött kapitánya —
Mindig részeg Jancsó!

Megtanitom kendet
Meg én, engem ugyse!
Mondom, ha részeg lesz,
Másnap megjelentse!“

Tisztelgett a huszár
Jót csapván kardjára
Sarkon fordul s elmén —
El a korcsomába.

„Vitéz kapitány ur!
Alásan jelentem,
— Szólt másnap a huszár —
Tegnap részeg lettem.“

„A menykőben! hisz kend
Mint egy teli kupa,
— Kiáltott a jó tiszt —
Ma is be van rugva!“

„Vitéz kapitány ur,
Szépen megkövetem,
De én ezt a mait
Csak holnap jelentem.

Mártonffy Ignácz

fiaink között nemcsak a gyakorlati életben, de az ipar, műtan és humoristicus tudományok terén is annyi lángész, vagy csak olly sok ugy nevezett naturalista talentom és ügyesség létezik, hogy épen csak az alapos szakban, társulati összeköttetések általi kifejlődés és felhasználtatás, meg talán egy kis kitürés, a közönség elismerő fölkarolása és buzditása hiányzik arra, mikép nyilt eszünk s szellemdus fölfogásunkkal méltóbb sükerekre s dicsőségre nem tehetünk szert a művelődés, ipar és tudomány terén. — Ismertünk például egy illy naturalistát, ki olly avatottsággal és mély felfogással tudta interpretálni régi krónikai történetkutfőink legnehezebb helyeit vagy a kezébe akadt okiratok homályos részleteit, hogy fölöttök bármikor akademiai előadást rögtönözhetett volna; a nélkül azonban, hogy máskép a legkevésbé is gondolt volna a tárgy hermeneutikájával vagy kritikai szaktanulmánynyal. Jó formán krónikája nevit sem tudta, és tételé bebizonyitására csak az ő régi győri kalendáriumára szokott volt hivatkozni, mellynek t. i. mult századi latin folyamaiban Béla kir. névtelen jegyzője és Turóczi krónikája szakonkint lenyomatva megjelent, s honnét ő a szöveget egyedül ismerte volt. És midőn emlitők neki a Tudóstársaságot, mint a melylyel az egy vagy más általa fölfedezett okiratot s annak felvilágositását közölhetné; ugy nyilatkozott, hogy mivel ő 1849 óta hirlapot sem olvasott, azt gondolta, hogy mindennek már most régen vége van stb. — Milly diszére válik pedig történelmünknek, ha nyilt eszével, szellemdus és mély felfogásával alapos szaktanulmányt párosit vala. De ezen hiányban szenvedett mindig annyi remeklő naturalistánk: iskoláinkban, akademiánkban, országgyülési és megyei teremeinkben és azonkivül — intra et extra muros. — Ehhez járul még azon szétoszlottság, érdekletlenség és részvéthiány, miszerint mindenki csak magának él, a maga utján isolálva jár, nem keresve összeköttetéseket, nem kisérvén egymás tanulmányait s előhaladását figyelemmel; nagyobbára részvétlenek levén a napi sajtó, tudományos folyóiratok és egyesületek iránt; egy szóval : mitsem gondolván a jobbal és többel, a további előrehaladással. Ezek vélném főokai, egyszersmind hátramaradásunknak és veszteglésünknek, hogy mitsem akarván tudni egyik a másiktól, a szak és kutfőtanulmányról, mind a mellett vagy épen azért egyik a másikát ismételjük, leirogatjuk mint ujat, a mi már századszor is el volt mondva, stb. Ezen fejezetről általában igen sokat és gyakran lehet és kellene beszélni; különösen napi sajtónknak és néplapjainknak. Itt azonban bocsánat a kitérésért; de az efféle eszmék sehol sem tolulnak fel inkább, mint elszigetelt provinczialis életünk és számos parlagi capacitásaink szemlélésénél és tapasztalásánál.

(Folytatása következik.)

A kisdedóvoda.

Korunk egyik jelszava a „népnevelés.“ Alig van a folyóiratokban lap, mellyen ezt sürgető vagy ennek előhaladását hirdető sorok ne volnának. Milly gyakran olvassuk, hogy itt vagy ott uj iskolák keletkeztek, vagy a meglevők uj osztályokkal növekedtek; de hogy azok alá alap rakatnék — kisdedóvodák létesitéséről — minél kevesebbet hallhatni. Pedig a kisdedóvodák épen olly szükségesek mint az iskolák : kiegészitő alapjai az iskoláknak. És az óvodák ezen szükségességét már a hajdankorban is érezték s tudták. Lycurg törvényei a spartai gyenge gyermeket a bölcsön tul mindjárt közintézetben neveltetni parancsolták, a rómaiaknál pedig a gyermekek mellé rendeltetett miveltebb rabszolgák nem annyira tanitók, mint óvók voltak. A szent könyv, a Biblia pedig a kis gyermekeket a legforróbban ajánlja hű és éber gondoskodásunkba, és szent vallásunk alapitója, a Megváltó, ki magához vitette és megáldotta a kis gyermekeket, ezen dicső példája által, szivünkre köti a rájok forditandó legmagasb gondoskodást.

Azonban a sajátlagos kisdedóvás, mint illyen, még is csak az ujabb kor szüleménye, mellynek első csirája a hallei Frankénak az elhagyatott árvákróli gondoskodásában, főkép pedig Pestalozzi hasonnemű intézkedésében s a sajátlagos kisdedóvásra vonatkozó eszméiben keresendő. Ő megérte azon magasztos örömet, hogy szép eszméit valósulni látta, mert halála (1827) előtt Német és Franciaországban már több kisdedóvoda állittatott fel.

De az ujabb kornak a kisdedóvodákra legnagyobb s égető szüksége is van. Szükség azért, hogy a kisdedóvás eszméje minél inkább népszerüsittessék, hogy az a nép nem tudományosan mivelt osztályának is, főkép falvak és mezővárosokon gondolkozásába átmenjen s ott munkás legyen.

Az óvodák *czéljá*nak megismertetése teszi tárgyát ezen igénytelen soroknak s ohajtom, hogy azokat a népnek azon osztályai is olvassák, mellyeknek előbbkelői, mint a falusi s mezővárosi előljárók, községök kisdedeiről, annak leendő tagjairól már előre gondoskodni mulhatlanul tartoznak.

I. A kisdedóvodák egyik s fő *czélja* a kisded testi épségének s életének megőrzése, megóvása. Alig képzelhetni, milly kevés ember bir tökéletes ép testtel; az emberiség nagyobb része kisebb s nagyobb mértékben hibás, mondhatni nyomorék, mit az ujonczozás — melly 10—15 közöl alig talál egy épet — kézzel foghatólag igazol. Es e baj nagy részben a már járni megtanult kisdedek csaknem teljes elhanyagolásában alapszik. (A dicséretes kivételekről nem szólok). A dologgal elfoglalt főkép közrendű szülék elbocsátják, elküldik kis gyermekeiket maguktól, miközben az utczákon s szomszéd udvarokon, egy vagy más ok miatt sokan erős sérülést kapnak, mit ők féltökben szüléiktől eltitkolnak, s csak idővel mint orvosolhatlan baj üti ki magát. A magukra hagyott 3—6 éves kis gyermekek ugyan is összecsoportozván, megtörténik, hogy a pajkosabbak vagy erősebbek vezetése alatt olly közös játékot kezdenek, melly a gyengébbekre igen könnyen vészes eredményü lesz. Rakásra lökdösik, például egymást, s a „kicsiny a rakás“-ban az alsók, és ezek mindig a gyengébbek, jajgatni is alig tudnak, s mellök összenyomatván közel állnak a megfuladáshoz. Az erősebb csak ugy szeszélyből s magavetésből elkezdi a gyengébbeket össze vissza rángatni, lökdösni, földhöz verni. Majd valamellyik, ki jól tud szaladni, versenyfutásra hivja fel a többit, miközben az elesés, és fellökés a leggyakoriabb. Majd egymás száját, szemét, fülét porral televerik s fülökbe meggy-és cseresznye magot lődöznek, — felhevülnek, kiizzadnak s hideg vizre mennek. Majd valamelly jó ugró nagyot ugrik árkon által vagy magas helyről alá s a többit veszélyes, sérülést okozható utánzásra fölhivja. Vajjon a kis gyermekek sürü halálozásának egyik oka nem a mondottakban rejlik-e? Hát a rendkivül nagy szerencsétlenségek, mellyek közől néha egy vagy kettő, intő például s az óvodák kiáltó szükségét igazolva, a lapok utján is közzé tétetik, milly számosak! Igy nálunk tavaly nyáron egy 4 éves, az utczán ácsorgó lyánkának vállpereczét törte el a rajta keresztül ment szekér. Azelőtt egy más lyánka, szüleinek távol léte alatt a konyha előtt ruhája meggyuladván, összeégett, s nehány napra, nagy kinok után kiadá lelkét. De az illy rémes szerencsétlenségeken kivül — mit a szülék tán nem is gyanitnak — hányat nem visszen sirba az előre s hátra födetlen fővel kószáló gyermekek közől a *napszurás*.

Mindezek és hasonló számtalan bajok és veszélyek nagy részben megszünnének a kisgyermekeket ostromolni és tizedelni, ha ezek a bizonytalan magukra hagyottságból az óvodák gondoskodása és ótalma alá vétetnének. Sőt itt testalkatuk s egyéniségökhöz mért játékszerű testgyakorlás által testi erejöket és ügyességöket még nevelhetnék.

II. De valamint testileg ugy lelkileg is romlást okoz a kisdedeknek elhanyagoltsága; és azért az ő lelki épségök fenntartása és erősbitése is *czélja* a kisdedóvodáknak.

a) Azt kérdem először is : micsoda *szellemi* képezést nyernek a közrendű szülék gyermekei, miután beszélni megtanultak, iskolába küldetésökig? Semmit, vagy igen keveset. Elsajátitották ugyan annak eszközét, a nyelvet, a beszélni tudást, és ezzel szellemi fejlődésök már utnak is indult; vagy képesekké tétettek a nehéz nyelv elsajátitása után a naponkinti szellemi tovább tovább fejlődésre : az értelem lassankinti erősbitésére, ismeretek gyüjtésére, a belátás és itélő tehetség felvilágositása és szilárditására stb. De csak is eddig van minden. A tovább képzés csaknem egészen elmarad. Mihelyt a gyermek járni és beszélni megtanult, a bajoskodástól szabadulni szerető szülék mintegy eltaszitják őt maguktól; valamit löknek kezébe, hogy azzal töltse idejét, vagy macskához s kutyához küldik, hogy mulassa magát, vagy ügyetlen s értetlen pesztonkára hagyják, kitől még csak okos szót sem hallhat. Szerencse, ha a gyermeknek öreg, dologra már nem menő nagyanyja van, mert ettől, ha nem durva és zsémbes, ha a gyermeki kérdezősködés nem boszszantja, csak ragadhat rá valami.

A beszélni s járni megtanulás után tehát a gyermeknél szellemileg csaknem egész megállapodás történik s ezzel beáll a *butulás* korszaka; mert a lelki tehetségek ereje, ha illő, korhoz mért munkával el nem foglaltatik, elzüllik, minek következtében a gyermek, még 5—6 évével is az okos és következtető beszéd hallgatása és felfogására nagyon alkalmatlan, s csak bámész és szájatátó marad. Igazolja ezt az iskolába küldött 6—7 éves gyermek, ki a hozzá intézett beszéd alatt csak szemével kalandoz vagy bámul, s nem képes figyelmezni olly beszédre, mellynek tárgyával bizony már régen megismerkedhetett volna, mi miatt az iskolai haladás nagyon nagyon akadályoztatik.

Mind ezen bajnak a kisdedóvoda elejét veszi. Ügyes és kellőleg kiképzett óvó a gyenge kor erejéhez s hajlamához mért, fokozatosan magasbuló különféle kellemes szellemi foglalkozást ad a gyermeknek, s ugy intézi még játékát is, hogy azáltal az értelem s gondolkozó erő gyakoroltassék. Történetecskék, mesék, természeti tárgyakróli elbeszélések, térképek és földgömb mutogatása, számolás stb. s figyelmeztetés minden beszédeire és tetteire s magaviseletére kimondhatlanul fejtik a gyermek gyenge elméjét s készitik és alakitják a sajátlagos iskolai tanulásra. — A millyen különbség van egy okos beszéd hallása közben nevekedett városi ifju és egy parlagi paraszt legény között, olly különbség lesz az okos óvó keze által idomitott és az utczán 3—6 éveig koborló gyermek között. Ez csak bámul vagy száját tátja vagy lesüti fejét, amaz figyel, okosan felel s beszél és nyomos kérdéseket tesszen fel.

(Vége következik.) *Könyves János.*

Emlékezés a kolozsvári gazdászati és iparkiállitásra.

A mint e lapok olvasói annak idejében értesültek, erdélyi testvéreink nem rég ünnepet tartának azon szellemi versenyek egyikére, a mellyek korunkban igen jelentékeny bizonyitványai egy nemzet életrevalóságának, épen ugy, mint voltak hajdan a véres, eldöntő ütközetek, a hol a népek testi ügyességüknek s bátorságuknak adák jeleit.

Ez ünnepély a m. é. november 18.—22-ik napjain Kolozsvártt tartott gazdászati és iparkiállitás megnyitása volt.

A kiállitás, melly mint ipartárlat Erdélyben illy nagyobb terjedelem-

ugyan szintén a templomokat. Később, hol nagyobb s több hajóju egyházak voltak, mint Csütörtökön, Nagy-Magyaron, Szerdahelyen stb. ott a reformátusok közfal által elválaszták maguk számára az egyik hajót. Mert azon közvélemény meg nem állhat : hogy ezen mai mellék hajók a régi templomhoz épült ujabb reformatus templomokból alakultak, midőn elfoglaltatván, közfaluk lerontatott. Tárgyavatott megtekintése ezen templomoknak a hagyományt azonnal megczáfolja. Igy történt egyébként másutt is, mint például Körösön, Tolnán stb. hol a templom hasonlón megosztatott. Utóbb tulsulyra emelkedvén a reformatusok, valamennyi templom birtokukba került. Majdnem minden egyház emlékkönyve emliti itt még azon időt, midőn a visszahatás a XVIII. században bekövetkezett és a katholikusok templomaikat Szelepcsényi érsek alatt visszafoglalták; ugy hogy Felső-Csallóköz jelenleg csak nehány reformatus és ágostai községet számit, mig Alsó-Csallóközben körülbelül ugyan, annyi a református, mint a katholikus község.

De hogy Csallóköz vallási történetéről Alistálra visszatérjünk, véleményünk szerint neve is régibb várkastélyféle épületeire utalhat. Alistál s mellette Filistál, valószinüleg alistálló és felistálló, a hagyomány szerint Regium stabulum volna; ámbár Filistálnak régi okiratokbani eltérő neve más magyarázatot is enged. Az emlitett szomszédos Szakállosi királyi méneseknél fogva is azonban valószinüvé lesz, hogy itt is királyi istállók lehettek; mig más felől a szomszéd *Mad* falucskáról szóló regék és adomák Mátyás király itteni vadászatairól beszélvén, szintén királyi vadászlakokat gyanittatnak. Akár hogy legyen is, az utóbbi tény a kis falunak szomoru nevezetességére szolgál. Már a mult századi helyirók s maig a nép hagyomány telvék a madiakról szóló ezen adomákkal : mikép Mátyás király kedves hársfáját, melly alatt vadászat közben nyugodni szokott volt, a madiak kivágták, nehogy gyakori itt mulatása által a lakosok terhére legyen; ekkor átkozta volna meg öket Mátyás, hogy soha madi ember kitünő hivatalra képes ne legyen „csiribiri rosz madiak“ rájok ragadt mondattal szidalmazva öket; mit ma sem emlithet nekik senki bántatlanul. Hasonló szinezetü egy adag adoma járja rólok még a tájat maig, mint ezeket Bél Mátyás már száz évvel ezelött emliti. A legolcsóbb s legegyszerübb bicsakok madi bicsak néven ismeretesek Csallóközben; ez rendes bucsufia pór gyermekek számára, kikkel elhitetik, hogy azok Madban készen teremnek egy nagy körtefán. *) — Alistálon tul *Várkony* vonja magára az utas figyelmét. Történetbuváraink véleménye szerint a *Várkun* (Varchonitae) avar népség székhelye lett volna, honnan nevét vette. Később ismét a hely kölcsönzé nevét a hires várkonyi *Amade* családnak, mellynek már a XIII. században birtoka volt. Hajdan mezőváros is és várkastélya volt. Régi korának egyedüli emléke azonban jelenleg góth idomu egyháza, melly még a XIV. század elején a körüllevő terület nagyobb részének anyaegyháza volt. Az épület a góth épitészet első korszakából lehet, s általában Csallóköz legjobb arányban épült, valószinüleg legrégibb góth egyháza. De diszitményeiből szintén keveset tartott meg szentélye ivezetén és ablakain. Hajója külső falán szintén még nagyszerü fresko festmények nyomai láthatók, kivehető még különösen sz. Kristófnak colossalis képe. Anyagára nézve is egészen köbül és egy részt faragott köbül épült, eltéröleg a többi nagyobbára téglából emelt csallóközi templomoktól; mi már magában is, a téglaépületnél megkivántató tömörebb falak végett, a góthépitészet finom szervezetü (organicus) idomát kifejleszteni nem engedi. Ezen körülményre nézve maig fenmaradt a hagyomány, hogy a köszegény Csallóközbe meszsziről a Dunán át hordatott a kő idáig az e czélra ásott csatornán, mellynek helyét egy kiszáradt Duna-ér medre mutatná.

Várkony közelében fekszik *Nyék*; apró falucska és csupán nemes birtokosai régi adományáról nevezetes, mellyet 1165-ben III. Istvántól nyertek. Ezen okirat története azonban még érdekesebb. A későbben átvevö fejedelmek közöl többen a névnél fogva, s különösen, mert III. István atyja is, Géza, benne emlittetik, Sz. István okiratának vélték, s igy irták át. Hasonlón dicsekedtek vele birtokosai, mint Szent István nemesei az ujabb időkig, miglen a mai élesebb vizsgálat a tévedést fölvilágositá. Érdekes jelenet szintén, hogy midön a mult században az oklevelet akkori birtokosa egy szegény bocskoros nemes a pozsonyi törvényszéknek igazolásul bemutatta; az egész törvényszék felállva tanusitá mély tiszteletét az ereklye iránt, mellyet első sz. királyunk oklevelének vélt; ünnepélyesen figyelmeztetvén a szerény nemes atyafit, hogy családja eredetére nézve olly kincset bir az okiratban, minövel Magyarország hires családjai egyike sem dicsekedhetik. Egyébkint is mindenesetre igen kevesen lesznek ezek közöl, kik csak III. István oklevelét is képesek volnának eredetiben fölmutatni.

Régi és érdekes nyomokkal telve van ezen vidék is. — *Böös* felé ezen a tájékon okirataink folyvást „*Villa Árpád*“ és „*Villa Vitéz*“ nevü helyeket, meg „*Árpádehukat*“ emlegetnek : tehát *Árpád* és *vitézek városát* vagy telepét. Ma hiában keresnéd ezek emlékét valamint történetünkben, ugy itt is. Csak a helynevek kikérdezése, a böösi levéltári okmányok és régibb uradalmi térképek nyomán jöttünk rá, hogy itt csakugyan egy „*Pogány-Sziget*“ nevü hely mellett még *Árpád föld* és *Árpád soka* nevü legelők és rétek léteztek, mellyeket maig is a nép *Árpa földeknek* és *Árpa sokának* nevez. Nyilván a régi nemzeti dicsöség emlékével feledett Árpádnál sokkal közelebb állott az elsatnyult ivadéknak mindennapi szükségleti czikkei egyike, az árpa! — Még érdekesebbé teszi ezen régi helyneveket azon körülmény, hogy épen ezen a téren Patas helység felé ismét pogány sirhalmok is állanak; mellyeket kinézésöknél és a talált csontok és vaseszközöknél fogva a nép is illyeneknek tart. De a figyelmet ezen irányban már maga a név is fölébreszti. Mert bátran figyelmeztethetjük olvasóinkat, hogy a hol csak hazánkban Pata, Patas, Patony helynevek, söt a hol ezek különféle összetételekben is elöjönek, ott az eddigi tapasztalások szerint többnyire pogány sirhalmok vehetök észre. A név erre vonatkozó jelentését már máshol magyaráztuk.

Mindezen régi telepeknek később némileg központjává lön *Böös*, maga is talán mint neve gyanittatja, a *Besenyők* egyik régi székhelye. Sánczokkal és tornyokkal erösitett egykori várkastélya, jelenleg ujabb izlésben nyaraló palotává átalakitva csinos angol kert közepett áll. (L. 7. kép). Már 1242-ben a hely a Gutkeled nemből származó *Omodék* vagy *Amadék* birtoka levén, nem egy höst és kitünö férfit adott a honnak. Jelenleg ezen régi család is kihalt. Az utolsó Amade nagy zenekedvelő és udvari zenegróf levén, idejében számos zenészi nevezetességek látogatták e helyet. Igy lön a hösök sasfészke csiripölö verebek vagy csak hangversenyző csalogányok lakává. Nem rég teremeit még a család ösei és más nevezetes férfiak képcsarnoka diszité. Most az elöbbiek az idegen örökösök közt, kik rajtok osztakoztak, szétszórvák; mig az utóbbiak, többnyire XVII. századi nevezetes férfiak arczképei, a ház padlásán találhatók. Legbecsesebb kincse még dus levéltára, melly 1242-töl kezdve, számos érdekes és érdekesnél érdekesebb eredeti hártya okiratokkal bövelkedik. Az első mindjárt egy elökelő tatár elfogása által magát vitézül kitüntetett Omode számára szóló adomány. Valóságos okmánytani curiosum egy másik : Kun László korabéli 5 ujj hosszu és 10 vonal szélességü — talán a legkisebb ismeretes-hártyaokirat, ehhez még nemzeti közjogi tekintetben is igen nevezetes tartalommal bir. Mindnyája pedig nagy fontosságu arra nézve, ki ezen vidék alapos történetét egykor megirandja. Az ujabb korból nevezetesek szintén Amade László a költö levelezései és végrendelete. Mindezen kincseket Karácsonyi levéltárnok ur, báró Schmerzing egyik örökös szives engedelme következtében a legnagyobb készséggel s mi több, kitünö tárgyavatottsággal ismerteté meg velünk. Csodáltuk valóban ezen ritka tudománybani jártasságát. A könnyüség és biztosság, melylyel az okiratoknak nem csak literalis, de sensualis nehézségeit is a legnagyobb könnyüséggel megfejté, dicséretére vált volna a hires párisi Ecole des Chartes vagy Foucard velenczei diplomatikai intézete — a legnevezetesebb okmánytani két iskola — legelső tanonczának is. De még inkább álmélkodtunk, midön hallók, hogy még csak Horvát István tanitványa sem volt. (A derék mester dicséretére közben legyen mondva, hogy többször volt már alkalmunk találkozni hazánkban az okmánytanban meglepöleg járatos és avatott egyénekkel, kik mind a derék Horvát István iskolájából kerültek ki); — hanem saját szorgalmával s gyakorlata által szerezte meg a legkellöbb segédeszközök nélkül ezen ügyességet és könnyüséget és pedig a katonai pályán töltött java éveiben, hol már mint közvitéz, minden szabad idejét, a mennyiben lehetett a hazai történelem tanulmányozására fordità, ez időben szerzett kedves Istvánffyját most is különös gyönyörrel olvasgatja. Sajnos, hogy nemes szenvedélyének tágabb tér nem nyilt, a közhasznuvá emelkedéstől elszigetelt helyzete s viszonyai elmaraszták.

Valóban igen gyakran van alkalmunk tapasztalni, hogy hon-

*) *Madot* olvassunk a térképeken s földrajzokban, de a csallóközi néptől hiába kérdezzük azt, de Madról és a madiakról mindenki tud; maguk is madiaknak nevezik magukat folytonos gunyoltatásuk daczára. A hegyalljai *madi* szüretet alig hiréből ismerik itt.

Bösi kastély

merénylet végrehajtásának jelenetét tünteti föl. A császár és császárné épen az operaházba kocsiztak, egy, Massol színész javára rendezett előadásra. Midőn a kocsi a Lepelletier utczába befordult, egy gyujtó kézigranát repült feléje, melly elpattanva azonnal 20 embert teritett a földre, de a kocsit nem érinté. —

A kocsis veszélyt gyanitva, a lovak közé vágott s tán ez volt a legnagyobb szerencse, mert a második gránát sem találta a sebesen tova robogó kocsit, hanem a lovak közé esve, azok egyikét azonnal megölte, melly is ép azon pillanatban rogyott össze, midőn a kocsi az operaház külön bejárata előtt megállt.

A császár és császárné hirtelen kiszálltak. Ekkor röpült a harmadik gránát s épen a kocsi alatt pattant el, azt tetemesen megrongálta s a második lovat földhöz üté.

Hébert rendőrbiztosnak, midőn a kocsihoz lépett, hogy ajtaját a császár előtt kinyissa, egy gránát darab jobb lábikráját szaggatta meg, egy darab pedig jobb vállába furódott.

A császárnak kalapja lőn átlyukasztva s arcza kissé megkarczolva, midőn a kocsiból kihajolva nehány szót váltottt gróf Roguet tábornokkal.

A Napoleon császár elleni merénylet, január 14-én.

A császárné teljesen sértetlen maradt. A körülálló rendőrség, katonaság és nép közt igen sokan megsebesültek.

Kik a gyilkoló granátokat hajitották, az elrobogó császári kocsihoz közel a nép közt voltak s „*Éljen a császár!!*“ kiáltás közt röpitették a halálos golyókat, mire azonnal eltüntek.

Az orgyilkos — mint azóta kisült — három olasz volt : *Orsini*, *da Silva* és *Gomez*; a negyedik *Pierri*, ki pedig az egésznek főintézője volt nem vehetett részt a végrehajtásban, mert midőn épen a Lepelletier utczába sietne, Hébert rendőrbiztos fölismerte, elfogta s nála szintén egy kézigranátot talált. —

Igen találók a császár szavai, mellyeket ez orgyilkosságra vonatkozólag a törvényhozótestület megnyitásakor mondott, hogy t. i. ez esetből két tanulság vonható, egyik az, hogy illy eszközök választása által az ellenpárt csak gyengeségét bizonyitja be; másik az, hogy az illy orgyilkosság, valahányszor sikerült, soha sem az azt eszközlő pártnak használt; sem Julius Caesar, sem II. Henrik halála nem használt meggyilkolóinak. S a következés már eddig is hasonlót látszik bizonyitani a jelen esetben is.

Csallóközi uti-képek.

(Folytatás.)

III.

Felső-Csallóköz déli része.

Alistál, temploma és erőssége. Mátyáskori hagyományok. A madiakróli adomák. Várkony góth temploma. Nyék Sz. István nemesei. Árpád és vitézek telepe. Pogány-sziget, pogánysirok. Böös, kastélya, levéltára. Az Amadék. Szigetköz. Hédervára: régiségei; muzeuma. Hédervériak és Viczayak. Dunai aranyászok. Dercsikai regék és adomák. Bár; hires férfiai: Isthvánffy. Az első magyar regényiró. Amade László a költő. Gellye nevezetes egyháza. Szarvas; a királyi nász böjtös vendégsége; Illyésháziak képcsarnoka. Vajka; adomák és legendák. Doborgáz; Avar ringek, pogánysirok: tatárülés; csallóközi kukkó. Sz.-Antali zárda, könyvtárai. Paka. Somorja nevezetességei. Gutor. Czilchert juhászata. Püspöki. Csallóköz népe és erkölcsei. A toplakiak és csápák. Földviszonyok. Társulati, anyagi és szellemi érdekek.

Alistálnál tértünk ismét vissza Felső-Callóköz déli részére. A falu közepén meglehetős dombon áll régi temploma; eredeti góthalakjából már nagyobbara kivetköztetve. Aránylagosan erős nagy tornya s környező falának magas bástyaszerü rommaradványai, valamint mind a kettőnek lörései mutatják, hogy a hely védelemre is szolgált, s majdnem ugy látszik, hogy kis várdája is volt temploma körül. A plebánia emlékkönyvei is emlitik még egy pörben, melly a templom birtoka felett nagy elkeseredéssel folyt a két vallás felekezet közt, azon ágyukat, mellyek a toronyban a Komárom alól idáig portyázó törökök ellen felállitva voltak, s mellyeket ollykor a templomérti villongások közt a különböző vallásu lakosok egymás ellen is forditottak. Ma szeliden és békésen állanak a domb alatt egy felől a kath. plébániaház, más felől az ujabb reform. templom és paplak. Derék lakóik Edényi Márton és Patkós István ur már csak hiveik oktatásában és irodalmunk szeretetében versenyeznek egymással.

De nem igy volt mindig Csallóközben. A sziget épen azon szerencsétlen vidékek egyike volt, hol a vallási versengések sokáig és elkeseredéssel folytak. Eleve mindenütt ugy látszik, közösen birták

Börös János festőmester MDK

Pécs látképe, olf.

Pécsi Képzőm.és Műbarátok Társ. 1933. máj.
Első tehetségkutató kiáll.

Böröffy Károly.

1926. Pécsi Képzőművészeti kiáll.

Kapos csatorna, ~~olajf~~,
Falusi utca, ~~olajf~~, I.
Tópart, olajf,

Börötzffy Károly

festő

Nemzeti Szalon

Bőrötzffy kárly

Pécsi képzm.

és Műbarátok Társ (Pécs)

1927 márc.

Grfűi részlet I. of

1927 ősz Rezőly parasztudvar
Ősz verőfény a Zengőn
Grfűi erdészlak
Grfűi részlet II. of

1928 tav. Részlet a Girelle-u-ból
" az Imre-u-u
Zengői út
Rékai vadászkiyhó
Falusi utca II.
Bozlyák of
Szatmári parasztház
Grfűi homokvermek

1928 ős Lovásztetényi részlet
Mecseki út I.
Duna
Szálkai részlet of

leléhez és lehetőségeihez mérten, a nyugati ipari államok színvonalát.

Mink ennyivel nem elégszünk meg. Be akarjuk bizonyítani, hogy egy olyan nép, mely békességben él és van miért küzdenie, felülmulja bár melyik nagyhatalom kényszermunkára alapított termelését. Ezt segíti a munkásság parasztság, értelmiség összefogva a tervkölcsönnel. Mindenki lehet-

(2)

1929 tav. Holt Dunaág
Szálkai parasztudvar
Búza az erdők közt
Ysz ling
Ymre-u.
Lovásbetényi malom
Réke pataka
Zenjői részlet
Dunaszekcsői várhely
of

1930 tav. Erdei út a Zenjőn
Sz. Domjánpusztai részlet
Orfűi malom patak
Ejerási hiserdőben
Orfűi domboldal
of

1930 őszi Árok
Mecseki út II.
of

1931 tav. Vén gesztenyefa
Orfűi út I.
Erős nap
of

sünk Nyugaton élő, elnyomott tár-
saink sorsán, hogy ők is élvezzék
azt a boldogságott, amibe mi élünk.

Mind ezt kászönhetjük
a hatalmas Szovjetúnionak, élén
Sztálin elvtársnak is nagy
tanítónknak, Rákosi Mátyás-
nak.

T: 5
H: 4
K: 4

(3)

1931 ősz

Krizantémumok I-II.
Kurtai nádas
) of

1932 tav

Széchenyi-tér I.
Erfüi-út II.
Szentesi Kurcaparton
) of

1932 őszi

Violák
Tátikák
Delelő
Grey almafa
) of

1933. tav

Krizanthem
Falusi udvar I
) of

1933 nyári

Széchenyi tér II.
Ay almafa
Krizantémok III
) of

1933 téli

Rózsáim
Falusi udvar II.
Diófák
) of

küzdött, ezért áldozta föl életét.

A szegény, elnyomott emberiség sorsát (t) példaképül a nagyúrak sorsával szembe, mindig mindig a magyar nép életéből vette. Erre mutatnak versei is. Legfőbként a jobbágyság sorsával foglalkozott, s ezeknek az elnyomatságát mutatta be verseiben. A munkásság életét wért nem tudta olyan bőven ismertetni, mint a kapitalista országokban élő szocialista írók.

Börötheffy Károly
festő
Pécsi kiáll. 1936. jún.
Savaria Szálló
Tájkép, olaj.

Obszidián kalapács VII-163.

Az irgalmas rend kórházának kibővítése

Katolikus egyházi vagyon a közegészségügy szolgálatában

Pécs, okt. 23. — Pécs város közegészségügyi ellátását európai nívóra emelte az egyetem. Állami támogatással létesített egyetemi egészségügyi intézmények mellett, mint a hatalmas tölgyfa árnyékában illatozó ibolya, — végzi emberbaráti, közhasznú munkáját csendben, zajtalanul a pécsi irgalmasrend kórháza. A pécsi irgalmasrend még ma alig rendelkezik számbavehető jövedelmező vagyonnal, mert vagyona kizárólag bérházakból áll, melyeknek jövedelme a fenntartási költségeket és a közterheket alig fedezi. Szinte megmagyarázhatatlan, hogy ezekben a súlyos gazdasági viszonyokban, mikor a biztos hasznot kereső magántőke teljesen elzárkózik az építkezések elől, mégis jutott csaknem 1 milliárdnyi költség az irgalmasrend kórházának átalakítására és kibővítésére.

A kórház fokozottabb fejlesztése és fellendítése az új rendházfőnök *Berecz* Fidél kórház-igazgató működésével vette kezdetét, aki 1925. év június havában lett az irgalmasrend pécsi főnöke s azóta az átalakítások és felszerelések egész sorozata dicséri agilitását. A kórház a multban csak III. osztályú betegeknek nyujthatott ápolást, akik részére két nagyobb közös kórterem hiányos felszerelésel állott rendelkezésre. Ezek felszerelése ma már a modern kórházi követelményeknek mindenben megfelelnek. A betegek nemcsak gondos ápolásban, de kifogástalan ellátásban is részesülnek, fürdő, pihenő-kert, üvegfolyosó áll rendelkezésükre. Jelenleg állandó túlzsufoltság mellett 50 beteg felvételére képes a kórház, de a közel napokban 80 beteg találhat elhelyezést. November elején nyilik meg a kórház új szárnya az emeleten az I. és II. osztályú betegek részére. A nagyarányú átalakítási munkálatokat *Hebenstreit* Károly és fia építési vállalkozó cég végzi és a közel napokban már át is adja rendeltetésének. Külön szobák, 3—4 beteg elhelyezésére alkalmas kórtermek is lesznek. Ragyogó olajfestékkel bevont falak, parkettás padló, vízvezeték, külön fürdők s a legközvetlenebb orvosi felügyeletet várják a betegek. Ugyanis ezen az új részen két orvosi szoba is lesz, ahol az egyetemtől kért két segédorvos lesz elhelyezve. Egészen bizonyos, hogy a kifogástalan orvosi ápoláson kívül a legkényesebb igényeket is kielégitő kórházi ellátásban fognak részesülni a betegek. Ezzel szemben az ápolási díjak a mai viszonyokra való tekintettel elég szerények. I. osztályú betegek külön szobában napi 150.000 K, II. osztályú betegek 3—4 ágyas szobában 100.000 K és a több ágyas teremben 80.000 K ápolási díjat fognak fizetni.

A belgyógyászati osztályt *Schick* Jácint dr. irgalmasrendi főorvos, a sebészeti osztályt és az orr-, gége- s fül osztályt az egyetem sebészeti klinikája látja el.

Az irgalmasok kórházának közérdekü és közhasznú működését honorálta *Vass* József dr. népjóléti miniszter is, amennyiben 250.000 millió K államsegélyt, míg *Pécs szab. kir. város* 30 millió K segélyt utalványozott. E mellett szerepel még egy — magát megnevezni nem akaró — magyar mágnásnak 150 millió koronás nagylelkü adománya. Az egyetem részéről anyagi támogatásban nem részesül a kórház, csupán az egyetemi kórházakban fel nem vehető vagy utókezelést igénylő betegeket utalja ide, akik után a hivatalos ápolási dijakat fizetik.

Kívánatos volna, hogy ez a hivatása magaslatán álló és már két éve nyilvánossági jelleggel felruházott kórház ne álljon meg a fejlődés útján. *Berecz* Fidél rendházfőnök már újabb tervek megvalósitásán dolgozik. A kórház további kibővítése és egy csonttuberkulózis pavillon létesítése volna a vágya. Kérdés azonban, hogy elő tudja-e teremteni az anyagi eszközöket. Alkotni vágyó, emberszerető lelke a rendelkezésére álló egyházi vagyon jövedelmét szociális érzékkel állítja az — *irgalmasság* szolgálatába. *Vajha sokan követnék példáját!*

A pécsi képzőművészeti kiállitás

Pécs, okt. 23. — A belvárosi katolikus kör disztermét műcsarnokká varázsolta át az a gazdag képkiállitás, amely a legkiválóbb magyar képzőművészek alkotásait gyüjtötte itt egybe, hogy néhány napra a magyar pikturának fejlődését és mai állását mutassa be Pécs város müértő közönségének.

A kiállitást vasárnap délelőtt 11 órakor nyitja meg Marjay Ödön dr. miniszteri tanácsos, aki az esti gyorsvonattal érkezett Pécsre. De eljött a kiállitásra a pécsi származásu Horvai János szobrászművész, Déry Béla a Nemzeti Szalon igazgatója, Lakatos Artur tanár, festőművész is és több kiállitó művész.

A diszteremben ahova a szem tekint mindenütt az alkotó művészetnek egy-egy remeke. Képkép hátán. A muzeális becsü, nagy értékü képek között a különböző irányok is jelentősen vannak képviselve. A fővárosi művészek mellett értékes anyaggal szerepelnek a pécsiek is.

Glatz Oszkár gyönyörü sokác lánya és egyéb képei önmagukat dicsérik, Deák Ébner Lajos szolnoki vásárja hasonlóan gyönyörü alkotás, Csók István őszi rózsái, Iványi Grünwald Béla képei, Feiks bikaviadala, Hermann Lipót tájképei, Szlányi Lajos faluja, Nádler Róbert tengerpartja, Magyar Manheimer Gusztáv tájképei, Déry Béla erdőrészlete és hullámtörés képe, Pilch Dezső cigányai, Lakatos Artur kondói és mohácsi képei, akvarelljei mind-mind értékes alkotások, amelyek fogva tartják a szépért lelkesülőket.

A kiragadott nevek mellett még egész sereg van a jelentős és súllyal biró kiállitó művészeknek. Igy Aradi Edvi Illés, Balló Ede, Biró József, Csánky Dénes, Csizik Gyula, Katό Kálmán, Kézdi Kovács László, Nagy Sándor, Nádler Róbert, Orbán Dezső, Rubovics Márk, Rudnay Gyula, Szigeti Jenő, Tolnai Ákos, Zádor István és a többiek, akiknek hirneve már bejárta a külföldet is.

Lehetetlen egy cikk keretében az egyes alkotásokkal külön is foglalkozni. Általánosságban megállapithatjuk, hogy a magyar képzőművészet jeleseinek legkiválóbb alkotásai zsufolódtak itt össze változatos tarkaságban, gazdag szinpompában.

Örömmel látjuk, hogy a nagy nevek mellett nem kell szerénykedniök a helyi művészeknek sem. Válogatott szép anyaggal reprezentálják a pécsi pikturát.

A pécsi kiállitók sorában találjuk Börötzffy Károly meleg hangulatu falusi képeit. Csernus Ferenc finom portréit és csendéleteit. Gábor Jenő nagyszerü olajfestményét és akvarelljét, Gebauer Ernő erőteljes bányászképét, Istokovics Kálmán megkapóan szép tájképeit, Johann Hugó finom üvegképeit, az előnyösen fejlődött Kálmándy Papp László finom tónusu csendéleteit, Klug György szép képeit, Kosztorus Károly kedves sokac lányait és tájképeit és portréját, Marczell György beszédes olajképeit, Miertl Gyula kedves pécsi tájképeit, Molnár Béla hangulatos képeit, Molnár Farkas neoklasszikus festményeit, Peitler István erősen egyéni festményét, Rácz Jenő eleven beszédes szép tájképeit, Sikorszky né Zsolnay Julia finom orgona-virágait és remek rózsáit, Szentpétery Kristóf avatott kézzel visszaadott szép alkonyát, Tepes Ferenc, Weinerné Boros Gizella és Zelesny Sári értékes képeit.

Meg kell még emlitenünk Stefán Henrik postexpresszionista képeit, amelyek az irányfejlődésnek határozott formába való kialakulását igérik. A kubista irányt Jicinszky Vera és Marczell György képviselik a pécsiek közül.

A szobrászművészek között Horvai János, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Pásztor János, Siklódy Lőrinc, j. Engelné Bayersdorf Erna, Lux Elek, Szentgyörgyi, Istók és a pécsi K. Nagy Mihály nagyszerü alkotásaival találkozunk.

A kiállitás ismertetésére még visszatérünk.

PARKMOZI vasárnap
APOLLO hétfőn
TOM MIX
COW-BOY-RENDŐR
legbravurosabb FOX attrakció!

Művészies
háló és ebédlő
berendezések Kővécs József műasztalos butoráruházában Pécs, Király-u. 40. szám, telefon 660. állandóan nagy választékban a legjutányosabb árban készen vásárolható. Vállal rendeléseket is a legművészviesebb kivitelig. Nagyon szép bükkfa háló 4.500.000 koronától. 2769

RÁDIÓ-MŰSOR

BUDAPEST (560.) Vasárnap. D. e. **10:** Zenésmise a belvárosi plébániatemplomból. Saly László pápai kamarás prédikál. **11.30:** Budapesti Női Filharmoniai Társaság kamarazenekarának hangversenye. D. u. **4:** Radnóty István, a Faluszövetség titkára előadása: Milyen legyen a népház. **4.30:** Cigányzene. Martinek István dalokat énekel gitárkisérettel. **6.15:** Josipovits Iza irásaiból olvas fel. **7:** Perczel Sári és Galetta Ferenc régi operettrészleteket adnak elő. **8.30:** Babits Mihály szerzői estje. **10:** Jazzband.

Hétfő. D. u. **5:** Vajda János centenáriumi emlékünnep. **7:** Mit üzen a Rádió? **7.30:** Az Operaház zenekarából alakult Filharmoniai Társaság hangversenye. Nilius Rudolf a bécsi Oratorienverein karnagya vezényel, közreműködik: Güller Youra zongoraművésznő.

BÉCS (531 és 582.5.) Vasárnap. D. e. **10:** Gyermekek énekkara. **11:** Szimfónikus hangverseny. D. u. **4:** Hangverseny. **6.15:** Kamarazene-est. **8:** Rosmersholm, Ibsen szinjátéka 4 felvonásban.

Hétfő. D. e. **11** és d. u. **4.15:** Hangverseny. **8.05:** Hangverseny-akadémia.

BERLIN (501 és 571.) Vasárnap. d. e. **11.30** és d. u. **4.30—5:** Hangverseny. **8.30:** Vig est. **9:** Lortzing-hangverseny. **10.30—12.30** Tánc.

Hétfő. D. u. **5—6:** Hangverseny. **7.30:** Flotow Mártájának átvitele az állami operaházból. **10.30—12.30:** Tánczene.

A földmivelési miniszter elismerése

Budapest, okt. 23. — A földmivelésügyi miniszter **Kiss** Vilmos vilányi igazgatótanitónak és **Kadernovszka** János hőgyészi lakósnak az országos meteorológiai intézet külső munkatársainak 2 évtizedes működésükért elismerését nyilvánitotta.

—

Léderernét a Kuria életfogytig tartó fegyházra itélte

Budapest, okt. 23. — Ma délelőtt 10 órakor hirdette ki a kir. Kuria **Léderer** Gusztávné ügyében az itéletet. A Kuria a semmiségi panaszt elutasitotta és Léderernét bünösnek mondotta ki gyilkosságban mint tettestársat, azonkivül csalás és lopás büntettében is. Ezért **életfogytiglani fegyházra és 10 évi hivatalvesztésre itélte.**

—

Budapesten megmérgezte magát egy szekszárdi tanitónő

Budapest, okt. 23. — Ma reggel a Savoy szálló egyik szobájában halva találták Majsai Erzsébet szekszárdi tanitónőt, aki tegnap este zárkózott be szobájába azzal, hogy pihenni akar. A kihivott mentőknek dolguk már nem akadt. A rendőri bizottság megállapitotta, hogy morfiummal még tegnap este mérgezte meg magát.

HIREK

Szent Mór ünnepe

Október hó 25-én üli meg a pécsi egyházmegye szent Mór pécsi püspöknek ünnepét. Ezt az ünnepet a pécsi egyházmegye már régi idő óta megtartja. *Scitovszky* János egykori pécsi püspök, későbbi hercegprímás, a római szentszéktől kikért engedély alapján úgy rendelkezett, hogy boldog Mór püspök ünnepe minden évben október hónap negyedik vasárnapján tartassék meg. Akkoriban a szent püspök ünnepét illő módon ülték meg a pécsi székesegyházban.

Az egy hétig tartó Mór-áldások október negyedik hetében, szombattól-szombatig nagy fénnyel folytak a közönség rendkivül nagy részvéte mellett, ezenkívül ugyane nyolc napon át mindennap ünnepies jellegü nagymise volt a szent Mór kápolnában.

Amikor XIII. Leó pápa rendeléséből mindenhol megkezdődtek a naponkinti októberi rózsafüzér litániák, az októberi Mór-áldások különleges jelentősége csökkenni kezdett, azok szinte beleolvadtak az általánosan tartott, rendes, megszokott októberi olvasó-áldásokba. Ugyancsak megszűntek a nyolc napig tartó Mór-kápolnai ünnepies nagymisék is s a szent püspök ünnepe kezdett lassanként elhomályosulni. Ezt az elhomályosodást fokozta még a X. Pius pápa által véghezvitt nagyszabású liturgikus reformmunka, amelynek során a vasárnapokra eső ünnepeket mind valamely naptári dátumhoz kellett kötni. Igy került szent Mór ünnepe egyszer s mindenkorra október 25-re. Az ünnep rangja pedig oly szerény volt, hogy ha vasárnapra esett a napja, nem a szent püspökről, hanem a magasabb rangú vasárnapról szólt az officium és a mise.

A most folyó év azonban örvendetes változást hozott szent Mór ünnepének egyházi rangjában. *Zichy* Gyula gróf volt pécsi püspöknek súlyos erejü argumentumokkal megokolt kérelmére ugyanis a római szentszék ez év elején megengedte, hogy boldog Mór pécsi püspököt és hitvallót a pécsi egyházmegye ezentúl az *egyházmegye pátronusának tisztelhesse* s ennek folyományaként a szent püspök ünnepe az úgynevezett *másodosztályú ünnepek* rangjára *(duplex II. classis)* emeltessék. Ebben az évben tehát először tartja meg a pécsi egyházmegye egykori nagy főpásztornak ünnepét immár magasrangú liturgikus ritus szerint.

Szent Mór püspök tisztelői bizonyára örömmel értesülnek arról, hogy a pécsi püspökség második püspökét, a szent István királyunk által életszentsége miatt főpásztori székbe emelt szentbenedekrendi szerzetest ezentúl az egyházmegye méltó rangban megünnepelt védőszentjének tudhatják.

—

— **Miniszteri elismerés.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter őnagyméltósága Hankó Márton pécsi állami reáliskolai tanárnak nyugalomba vonulása alkalmából példás tanári működéséért és a közművelődés terén szerzett érdemeiért elismerését nyilvánította.

— **A vidéki előfizetőket** tisztelettel kéri a Dunántúl kiadóhivatala, hogy a hátralékot mielőbb beküldeni sziveskedjenek, hogy igy a lap további küldésében zavar ne állhasson elő.

— **Fischer Ferenc dr. főispán ünneplése Kaposváron.** Somogyvármegye és Kaposvár város tisztikara tegnap délben testületileg tisztelgett a Kaposváron időző Fischer Ferenc dr. főispán előtt abból az alkalomból, hogy a kormányzó közéleti munkássága elismeréséül a másodosztályu polgári érdemkeresztet adományozta részére a csillagokkal. A tisztviselők nevében Tallián Andor alispán mondott üdvözlő beszédet, amelyet Fischer Ferenc dr. főispán meleg hangu beszédben köszönt meg.

— **Tiszti orvosi megbizás.** Nendtvich Andor polgármester a Tolnai Vilmos dr. városi tb. tiszti főorvos nyugalomba vonulásával megüresedett városi tiszti orvosi teendők ellátásával az állás végleges betöltéséig Papp István dr. városi tb. tiszti orvost bizta meg.

Csak a jóminőségü áru olcsó!

Ezért tartja a legprimább minőségü füszer, csemege és italárukat

a Magyar Köztisztviselők Fogyasztási, Termelő és Értékesitő Szövetkezete

pécsi árudája,

ahol tehát legelőnyösebben szerezhetők be az összes háztartási szükségletek.

Minden háziasszony pénzt takarit meg, ha itt vásárol!

— **A téli hideg ellen legolcsóbban védekezhetünk,** ha lakásunkat az Első Dunagőzhajózási Társaság által termelt 6400 kaloriás mosott kocka-diószénnel fütjük, mert ez nem kormoz, szagtalanul ég és egyenletes, tartós meleget áraszt. Házhoz szállitva (megrendelhető Mária-utca 7. szám alatt) métermázsánként forgalmiadóval együtt 55.000 korona, ab pécsi raktár (Siklósi-utca 46. sz) 51.000 és ab Ujhegy 48.000 korona.

— **Igazságügyi palota** nyilott meg, nem Pécsett, hanem Szigetvárott. A mióta az igazságszolgáltatást a közigazgatástól elválasztották, 1872. óta, a szigetvári járásbiróság bérházban szorongott. Végre 54 év után méltó helyet kapott. Ilyen sorsa van a siklósinak is. Ez is a városháza helyiségében szorong. Évek óta készül a terv, de épitésre nem kerül. Itt vagy 20 éve a nagyközség két házat vett meg és bocsátott az igazságügyi miniszter rendelkezésére. Azért még nem épül. Most meg azon mulik, hogy az épitési helyre oszlott meg a vélemény. A felajánlott telek helyett most a város tulajdonában volt, lerombolt Bárány-korcsma helyére, szabad térre tervezik.

— **Még soha nem látott** érdeklődés kiséri a kiállitás óta a Tungsram Western 7 csöves superheterodyne és 3 csöves gépeket. Nem csak olcsósága és **tökéletessége miatt,** hanem mert ezen kitünő gépek már részletfizetésre is kaphatók. **Chmura** látszerész, Pécs, Városháza.

— **Kinevezések a postánál.** A kereskedelemügyi miniszter Kiss Elemér és Hegyessy Zoltán II. o. postatiszteket I. osztályu tisztekké, Nagy József, Horváth Imre és Spannenberger József II. oszt. altiszteket I. oszt. postaaltisztekké nevezte ki. A pécsi m. kir. postaigazgatóság vezetője: Mayer József dr. postafőigazgató Aracs Ilona volt kémesi postamestert Ibafára, Varga Eszter csongrádi postakiadót Bálványosra, Brazanettó Margit budapesti volt segédellenőrnőt Sármellékre, Mayer Józsefné szül. Birkhoffer Cecilia volt segédellenőrnőt Csomára, Gyutai Lajos budapesti postakiadót Gyöngyösmellékre, Frey Hortense volt mórágyi postamestert Zalaszabarra nevezte ki postamesterré.

— **Pullover** az elegáns férfi és női divat. Mesés modell darabok érkeztek **Alt és Böhm.**

— **A pécsi református egyház nagyhete.** A pécsi református egyház ebben az esztendőben is nagy ünnepséggel üli meg a reformáció emlékünnepét. Október 31-én, tehát a jövő vasárnapon urvacsora osztással egybekötött istentisztelet lesz, melyen Szücs Ernő fizikatanár, okleveles lelkész prédikál, az urvacsorai beszédet pedig a gyülekezet lelkésze tartja. Délután három órakor diákgyülés lesz. Este hat órakor müsoros vallásos estély, melyen szóló és karénekek, szavalat mellett, Sebestyén Béla dr. főreáliskolai tanár mond emlékbeszédet és Szücs Ernő bibliamagyarázatot tart. November elsején gyülekezeti konferencia lesz ugyancsak a templomban. Reggel 9 órakor bevezető áhitat, tartja a gyülekezet lelkésze. Tiz órakor kezdődik a konferencia, melynek tárgya ez: Ha Isten velünk, ki ellenünk? Négy konferencia beszéd lesz a következő alcimekkel: 1. Nélküle, — ellene: Sallay István. 2. A nagy fordulat: Báró Podmaniczky Pál dr. Délután négy órakor ugyanott: 3. Isten velünk: Bogdán Gyula. 4. Mi Istennel: Fiers Elek. Este hat órakor záróösszejövetel. A lelkészi hivatal felhivja már jó előre a gyülekezet tagjainak figyelmét, a hivek belső épitését célzó eme konferenciára, melyen a részvétel dijtalan ugyan, de annak tetemes költségeire adományokat kérnek a résztvevőktől. Hogy az urvacsorához való előkészület minél alaposabb lehessen, e héten minden este hat órakor a templomban előkészitő áhitatot tartanak, melyeknek főcime ez: Próbáljátok meg magatokat, hogy a hitben vagytok-e? A hét egyes napjain a következő tárgyakról lesz szó: 1. Az Atyával, (hétfő). 2. Krisztussal, (kedd). 3. Szent Lélekkel, (szerda). 4. Az emberekkel, (csütörtök). 5. Egyházunkkal, (péntek). 6. Hazánkkal, (szombat). Legyünk ott minél számosabban.

— **Hollandi virághagymák:** jácint, tulipán, nárcis már megérkeztek **Kött** kertészet Pécs, telefon 122 és 123.

— **A pécsi hősök kőkeresztjére** Baranyai György Gyula fia emlékére 150.000 koronát adományozott a Dunántúl utján.

Elegáns női

Szőrmebundát

rendelésre, szőrmét nagy választékban kaphat **Walcz** szücsnél Jókai-tér 11. szám

Fióküzlet:

Pécs, Király-utca 19. sz.

— **Jézus szociális királysága a pécsi kereszténységi szociálistáknál.** A ker. szoc. egyesület október 31-én, jövő vasárnap este 8 órakor ünnepli XI. Pius pápa által létesitett Jézus szociális királyságát méltó keretek között. Az estély kimagasló száma lesz a pécsi kereszténységi szocialista mozgalom első szellemi vezetőjének és uttörőjének Sipos István dr. teológiai tanárnak ünnepi beszéde, kinek neve maga is elég garancia ahoz, hogy az estély mindenképpen méltó lesz. Kérik ez alkalommal Pécs város egész keresztény társadalmát, hogy e nivósnak igérkező estélyen minél nagyobb számban jelenjenek meg. A müsor a következő: 1. Elnöki megnyitó. Tartja: Schmidt Mátyás elnök. 2. Ébredés dalkör énekszáma Dudás Géza karnaggyal. 3. Költemény Virág Ferenctől. Szavalja: Kele Vilmos. 4. Ünnepi beszéd. Tartja: Sipos István dr. teológiai tanár. 5. Szilvió kapitány. Szinmű 3 felvonásban. Belépődij nincs, csupán a költségek fedezésére önkéntes és tetszés szerinti adományokat köszönettel fogadnak.

— **A Turul tánciskola** legközelebbi óráját, hétfőn este 8 órakor, a legényegyletben tartja meg.

— **Az evangélikus társaság** ma delelőtt 11 órakor a gyülekezeti tanácsteremben tisztujitó gyülést tart.

— **Megszökött egy szélhámos cigány a csendőrök elől.** Borbély József drávaszabolcsi vályogvető cigány ellen a mult héten tömeges bünvádi feljelentés érkezett a csendőrséghez. Az első feljelentő Farkas József drávaszabolcsi vendőglős volt, akitől Borbély József 300.000 korona készpénzt és 408.000 korona értékü ruhanemüt kapott hitelbe azzal, hogy majd napszámban ledolgozza. A másik feljelentő Szalai Károly gazdálkodó, aki 700 darab vályogtéglát vásárolt Borbély Józseftől másfélmillió koronáért. Szalai Károly azonban nem szállithatta el a vályogtéglákat, mert azokat a csaló cigány még két gazdának is eladta ugyancsak másfélmillióért. A feljelentésekre a csendőrség le akarta tartóztatni Borbély Józsefet, de az tudomást szerezve az ellene tett feljelentésekről, a községből megszökött. Mivel feltételezhető, hogy Pécsre jött, az államrendőrség is keresi.

Pécsre érkezők

vegyék meg a

Pécsi Utmutatót.

Cipőkülönlegességek

Női szines-, férfi strapa- és tartós gyermek cipők nagy választékban kaphatók.

:-: Papucsok és komode cipők :-: leszállitott árért szerezhetők be

Quintusnál Irgalmasok-utca 24. Üzem: Majláth-tér 6.

Telefon 13—26.

— **Vasárnap délelőtt 10 órakor nyilik** meg a Misszió husvéti vásárja. Aki igazán értékes, finom és emellett olcsó meglepetésben óhajtja részesiteni övéit, okvetlenül felkeresi Káptalan-utca 2. sz. a. missziós vásárt. Iparművészeti remekek, kézimunka csodák s a szerencse tojások egész tömege várja a vevőközönséget. A kitünő büffé 50 f-es teái külön szenzációi a vásárnak. A nagy érdeklődésre való tekintettel a vásár vasárnap és hétfőn marad nyitva.

— **A magyarországi munkások rokkant és nyugdijegyesületének** üszögi fiókja április 1-én befizetési napot nem tart, hanem e helyett április 9-én husvét hétfőn délután 2 órakor kell a tagoknak az esedékes díjakat befizetniök. Ugyanekkor tartja a fiókegyesület rendes évi közgyülését, amelyre a tárgysorozat fontosságára való tekintettel feltétlen és pontos megjelenést kér az elnökség.

Külföldi (török, angol, egyiptomi) **cigaretták** és pipadohányok állandóan kaphatók a **vasuti hirlapárusitónál.** Nyi va d. e. 7-10-ig, d. u. 12-8 ig.

— **Színielőadás a pécsi keresztényszociálistáknál.** Husvét másnapján, április 9-én, este 8 órai kezdettel színielőadást rendez a pécsi keresztényszociálisták Arany János önképzőköre, amely alkalommal egy 3 felvonásos vigjáték kerül színre. Belépődij első hely 80 fillér, második hely 50 fillér. Felülfizetéseket köszönettel fogadnak.

— **Az Éme közgyülést tart** f. évi április 16-án, hétfőn este fél 9 órakor a kereszténységi szociálisták helyiségében (József-utca 15). A rendkivüli közgyülés tárgya az országos közgyülésre küldendő megbizottak megválasztása. A közgyülésre a tagokat ezúton hivják meg.

— **Felakasztotta magát egy pécsi szabósegéd.** Mára ismét szaporodott a pécsi öngyilkosok száma. Reid Kázmér szabósegéd ma hajnalban Pacsirta-utca 5. szám alatt levő lakásán az ajtó kilincsére felakasztotta magát. Mire észrevették, már halott volt. A mentők a holttestet beszállitották a kórbonctani intézetbe. Az öngyilkosság oka ismeretlen.

A szemeknek!

A RODENSTOCK a PERFA féle szemüvegek punktál minden irányában éles látást kölcsönöznek és minden **szemüvegviselőnek** valóságos jótéteményt jelentenek.

Beszerezhető Pécsett

Keményi Béla

látszerésznél Jókai-tér 6. szám alatt.

Butorok! Saját készitményü háló és ebedlő berendezések, valamint egyes butordarabok állandóan készen kaphatók igen jutányos áron.

Géczy József **mübutoráruháza**, butorraktár; Dr. Várady Antal utca 9. szám. (volt Gyár utca 6.) 68

— **Kulturünnepély és jubileum Németkéren.** Élvezetes és megható ünnepe volt Németkérnek. Az új zárdai leányiskola zsúfolásig megtelt termében mintegy 25—30 leányka, asszony, legény és meglett férfi Welsch Károly igazgató-kántortanító énekes gárdája szerepelt bravuros sikerrel. Egyszerű, eldugott 2000 lakóssal bíró kis sváb község földmüves lakóiból alakult az énekkar. 25 év alatt Welsch Károly és felesége Klettlinger Mária tanitónő olyan munkát produkáltak községükben, amely előtt minden kulturembernek kalapot kell emelnie. Az ünnepély szellemi vezetője és rendezője Frost Péter ker. tanfelügyelő-plébános úgy irányitotta a rendezést, hogy a müsor legkiválóbb bizonyitéka volt az énekkar apostolának méltó ünneplésére, 25 éves karnagysága alkalmából. A magyar Hiszekegyet énekelte a vegyeskar. Koudela Géza: Üdvözlégy Mária, 2 szól. női kar, zongora és hegedükisérettel. Mint közbeszőtt számok, a müsort változatossá tették Weber, Schubert és Haydn dalai, amelyeket harmóniumon Geyer József paksi, zongorán Koudela Gyula dunaföldvári elemi iskolai igazgató és hegedün Pintér János tanitók adtak elő. Révfy-Várady: Az ezüst fátyol legendáját Koudela Gyula zongorakiséretével Salamon Erzsébet dunaföldvári tanitónő szavalta, aki kellemes orgánumával, nagy értékü előadói tehetségével szép sikert aratott. A müsor főpontja J. Dantonello Christi Leidensgeschichte volt, amely Krisztus szenvedéseit, a keresztfaáldozatot, majd a föltámadást mutatta be 22 énekben szóló, 4 és 6 hangú vegyes karokban. Gyenge a szó és a toll a hatás lefestésére, amelyet a biztos intonálás, a készséges dinamika gyakorolt. A szövegmagyarázatot Frost Péter ker. tanf. plébános tartotta, a zongorát az oratórium betanitója Welsch Károly, a harmóniumot Geyer József, a hegedüt Pintér János játszotta, vezényelt: Koudela Gyula. Ezután Frost Péter plébános meleg szavakban méltatta Welsch Károlynak 25 év alatt kifejtett áldásos kulturális működését és átnyujtotta Virág Ferenc megyéspüspök elismerő sorait. Majd felolvasta Braun István mágocsi esp. plébánosnak, a község szülöttjének elismerő levelét. Végül Halmos Andor dr. szekszárdi kir. tanfelügyelő üdvözölte a közszeretetben álló jubilánst.

— **Vámos fest, tisztit a legszebben. Mária-utca 33. Telefon 4—37.**

— **Talált tárgyak a pécsi rendőrségen.** Az elmult héten Pécsett a következő talált tárgyakat szolgáltatták be a rendőrségre: egy arany nyakláncot, egy darab papirpénzt, egy fekete bőrtárcát kevés pénzzel, egy kulcsot, egy selyem nyaksált, egy szalvétát, egy zsebkendőt, két nyaksált, egy férfi bőrkeztyüt, egy pár férfi keztyüt, egy cérna keztyüt, egy csomó árvalányhajat, egy cérna keztyüt, egy női ernyőt, egy függőt, egy nyakkendőtüt, egy melltüt, egy gyermekkalapot, egy kutyakorbácsot és egy női retikült különböző tartalommal. Igazolt tulajdonosuk átvehetik a rendőrségen, városháza II. emelet 70. számú szobában.

— **Szolnoki szélhámost keresnek Pécsett.** A szolnoki rendőrkapitányság ma megkereste a pécsi rendőrséget, hogy tegyen folyamatba nyomozást egy magát Szüts István dr-nak nevező egyén ellen. Az illető ugyanis két szolnoki iskolaigazgatótól 55 pengőt kicsalt. A szélhámos 24—25 év körüli hosszukás arcú, kék szemü, borotvált szőke hajú. A pécsi rendőrség is keresi most a szélhámost.

— **Vasárnap folytatják Pécsett a tavaszi lószemlét.** Pécs város elsőfokú közigazgatási hivatala április 1-én, vasárnap délelőtt 7—11 óráig, a központi vásártéren tartja meg folytatólagosan a tavaszi lószemlét, amely alkalommal a belvárosban, a siklósi és a szigeti külvárosban lakó gazdák és mindazok, akik állataikat a mult vasárnap nem mutatták be, kötelesek összes egy patás állataikat, lovat, szamarat, öszvért az állategészségügyi hatóságnak bemutatni.

— **Órajavitó intézet Kossuth L.-u. 4**

— **Leesett a szénásszekérről.** Berecz Ferenc magyarürögi lakós tegnap délután 5 óra tájban szénát rakott kocsijára a Szigeti országúton. Munka közben leesett a kocsiról és oly szerencsétlenül vágódott a földre, hogy a bal füle félig leszakadt. A mentők beszállitották a sebészeti klinikára, ahol bekötözték a sebét.

— **Anyakönyvi hirek.** Az anyakönyvi hivatalban a mai napon a következő haláleseteket jelentették be: özv. Tóth Tamásné sz. Balatonyi Mária rk. 79 éves szegényházi ápolt, Potzta György rk. 54 éves pénzügyi irodaigazgató, Kovács Ferenc rk. 1 hónapos, Iványi József rk. 56 éves gazdasági munkás Dázsony puszta, Szücs Irén rk. 34 éves Villány, Radó István rk. 2 hónapos, özv. Kovács Ferencné sz. Gábor Katalin rk. 79 éves szegényházi ápolt, Pavlovits Antal rk. 63 éves nyug. máv. segédtiszt, Zsirmann Józsefné sz. Valek Rozália rk. 25 éves Kiskozár. — A hét folyamán házasságot kötöttek: Kiss Mihály vasúti segédtiszt és Timár Erzsébet, Fehér Márton orvostanhallgató és Csapó Margit, Németh Elek magántisztviselő és Gotzmann Jozefa, Tisztartó László géplakatos és Petrin Margit, Boross István dr. kir törvényszéki biró és Lovrics Eugénia Bödör József máv. tisztviselő és Némedy Mária, Szikora Jenő mázoló és Szily Ilona.

— **Husvéti ünnepekre** szerezze be **Lehner János** P 1.60 sajártermésü **kiváló** fehér borait!

— **Husvéti ajándéknak alkalmas** állóképek Szent Antal, Szüzanya stb. oxyd plakettal mélyen leszállitott áron kaphatók a **Szent Antal Bazárban,** Ferenciek temploma mellett.

— **Izlelje meg** az „Alá" Stráchinó sajtot **Rómainál.**

— **„Glacin" minden fagyást azonnal megszüntet. Kapható Szigethy F. Remény Patika Pécs, Majláth-tér.**

— **Díjmentes oktatást ad vevőinek** himzésben, tömésben és varrásban ujonnan berendezett **permanens tanfolyamain a Singer varrógép részv. társ.** Figyeljen minta-készitményeinkre **kirakatainkban. Pécs, Széchenyi-tér 16.**

Ischiásnál egy pohár természetes Ferenc József keserüvíz reggel éhgyomorra véve biztosan előmozditja a gyomor és a belek működését s ennek következtében csakhamar a megkönnyebbülés jóleső érzése tölti el a beteget. Az orvosi szakirodalom kimutatja, hogy a **Ferenc József** viz a máj és a végbél felé irányuló vértódulásoknál, valamint aranyérnél és prostatabajoknál is áldásos hatást fejt ki. Kapható gyógyszertárakban, drogériákban és füszerüzletekben.

SZINHÁZ

A színházi iroda közleményei:

* **Még három napig tart a leszállitott helyáras müsor. Tatárjárás** vasárnap délután 3 órakor. **Cirkuszhercegnő** vasárnap este 8 órakor. Hétfőn **Repülj fecském** ez évadban először és kedden **Templom egere** ebben az évadban utoljára.

* **A Sztambul rózsája.** Lázasan készül az operettszemélyzet Kóbor Irénnel, Sólyommal a főszerepben, hogy Stambul rózsája méltó köntösben kerüljön szerdán színre. Most már újból a teljes együttes van Pécsett, hogy minden igényt kielégithessen a müvésztársaság.

* **Cigánykirály operettújdonság útban.**

* **Oszkár bácsi** az előadást holnap vasárnap megismétli és új meséket fog mondani. A vasárnapi előadás délelőtt 11 órakor kezdődik, jegyek a színházi pénztárnál 9 órától válthatók.

Minden külön értesités helyett!

†

Fleischamner Rajmund és neje szül. *Horváth Halas Terézia* mint az elhunytnak mélyen lesujtott huga és öccse, *özv. Horváth Györgyné* szül. *Horváth Halas Mária*, *özv. Perger Gáborné* szül. *Horváth Halas Terézia* nővérei, úgy a saját, valamint a nagyon széleskörü rokonság nevében is, fájdalmas szivvel és bánattal tudatják, hogy a felejthetetlen jó nagybátyjuk, szeretett testvér, illetve kedves rokon

Horváth Halas József

magánzó

március 29-én délután 4 órakor áldásos életének 82-ik évében váratlanul elhunyt és visszaadta jóságos lelkét a Mindenhatónak. Mágocsállomási gyászházban.)

Alsómocsoládi vasúti pályaudvar

Felejthetetlen halottunk hült tetemét Pécsre szállitottuk, ahol április 1-én (vasárnap) délután fél 5 órakor a központi temető ravatalozójából a róm. kath. hitvallás szertartása szerinti beszentelés után kisérjük a családi sirbolthoz nyugvó helyére.

Áldott lelke nyugalmáért az engesztelő gyászmise-áldozat április hó 2-án reggel 8 órakor lesz a Szentferencrendiek plébánia templomában az Urnak bemutatva.

Pécs, 1928 március 31.

Szeretettel és hálával kisérjük emlékedet!

Wranitsch Gizella tem. int. Ferenciek-u. 37.

Vizvezeték

szerelő műhelyt nyitottam Agoston-utca 42. szám alatt, ahol csatornázás, uj vizvezetéket és javitásokat elvállalok.

Tisztelettel **Matievics János.**

MŰVÉSZET-ZENE

A pécsi képzőművészek tavaszi tárlata

Pécs, márc. 31. — A pécsi képzőművészek társaságának tavaszi tárlata vasárnap délelőtt nyilik meg. A pécsi képzőművészeknek ez a kiállítása a felfelé való ivelésnek egy új állomása, a művészi alkotó munkának egy tanuságtétele. A ma esti sajtó bemutatón csupa eredetiséggel és ujdonsággal találkoztunk. Uj meglátások. Uj szinek, Uj érzések, uj gondolatok, a művészi léleknek, finom kivetődései állitják meg a szemlélőt. A kiállító művészeket nem kell bemutatni a pécsi közönségnek. Valamennyi érték a maga nemében, alkotásaiknak pedig valőrt ad már maga a név.

A pécsi képzőművészek és műbarátok társasága élén Török Lajos rendőrfőtaácsossal nagy szolgálatot tett a művészetnek és a város közönségének is, amikor összehozta a művészeket és alkotásaikat s olyan tárlatot teremtett, amely méltán érdemli meg az érdeklődést és a pártfogást.

Ez az érdeklődés ma délután már meg is nyilatkozott, amennyiben a tárlaton ott láttuk Nendtvich Andort Pécs város polgármesterét, Fischer Bélát a vármegye alispánját, Vasváry Ferenc dr.-t az egyetem rektorát, Gebauer Miklós dr. apátot, püspöki irodaigazgatót és Iványi János dr. püspöki titkárt, Visy László dr. ny. főispánt, Klie Lajos törvényszéki elnököt, Kováts Zoltán min. tanácsos, pénzügyigazgatót és még sokakat Pécs város társadalmából.

A tavaszi tárlaton új alkotásaikkal szerepelnek Bayersdorf Erna dr., Engel Kálbertné, aki a „Haldokló" szoborral mutatja vésőjének erejét. Börötzffy Károly finom, meleg tónusú olajfestményei közül különösen a Rékai vadászkunyhó kapja meg a szemlélőt. Dabasi Kovács Gyula Visy László dr. élethü, pompás arcképével, mint első helyen álló portréfestő jelentkezik, de ragyogó csendélet és enteriőr festő is. Fetter Károly finom kivitelü szobrokkal szerepel. Gábor Jenő a nagy kifejező erejü művész értékes képei mellett, Gebauer Ernő nagyszerü tanulmányai a művészi elgondolás és megoldás pompás kifejezői. Istókovics Kálmán két festménye valóságos élmény. Jicinsky Vera pasztelljei az uj idők, a jövő finom hangulatkeresése. Johan Hugó az üvegfestmény avatott kezü, beérkezett mestere. Kálmándy Pap László a tiszta művészet oltarán áldozik. Közvetlen és szinci életből válók. Klug K. György egyéni felfogása tükrözik vissza értéket reprezentáló alkotásain. Koszorus Károly rajzai a művészi finomság megnyilatkozásai. Kőszeghy Gyula szénrajzai erőteljes művész képességeit adja. Martyn Ferenc Művészek és modellek olajfestményével az eredeti, modern piktúrának méltó képviselőjeként jelentkezik. Miertl Gyula pasztelljei teljes dicseretre szolgálnak rá. Molnár Béla a tájak pompás visszatükröztetője, erőteljes művész. Nikelszky Géza finom, tollrajzaiban és festményeiben ott találjuk a költői lelkületet. Palesch Pál derüs hangulatú képei és Rainer Márton hatalmas alkotásai erősségei a tárlatnak. Vitéz Rácz Jenő a zúzmarának, télnek, ködnek kifejező művésze a szinek melegségével. Szentpétery Kristóf olajfestményei, pasztelljei és díszvázái versenyre kelnek, szépségben és értékben. Tarai Lajos és Tepes Ferenc vízfestményei kiforrott tehetségről tesznek tanuságot. Zelesny Sári képei mellett szívesen időzik a szemlélő. Sikorsky Zsolnay Júlia két képpel szerepel a tárlaton. Mindkettő értékes, szép alkotás. Marczell György sikerült rajzai megérdemlik a kiemelést.

A Zsolnay-gyár feltünést keltő szines porcellánjai, amelyekről e lap hasábjain az elragadtatás hangján emlékeztünk meg, amikor készültek, értékes díszei ennek a minden tekintetben sikerült és magas nivón álló tárlatnak.

A kiállítás a Corso mellett lévő volt Vigadó helyiségben, vasárnap délelőtt nyilik meg.

—

)-(A Kürschner pár hangversenye. Ma este hosszú idő után a pécsi zeneiskolának két ismert tanára K. Kaliwoda Olga és Kürschner Emánuel igazgató állottak pódiumra elökelő közönség előtt, hogy hangversenyüket megtartsák. K. Kaliwoda Olga szokott énektudásával interpretálta Schubert dalait. Hangjának minden egyes regisztere egyenletesen csiszolt, intonálása biztos, előadása pedig a nagy muzsikalitásnak élénk bizonyitéka. A müsorban örömmel hallgattunk magyar számokat, amelyek Kürschnerné előadásában is nagyszerüen érvényesültek. Határozott fejlődést tapasztalhattunk. Az est másik szólistája Kürschner Emánuel részben eredeti, részben elsőrendüen átírt hegedü darabok interpretálásával technikai készségét, játékbeli rutinját, nagyszerü vonókezelését bizonyitotta be. A kipróbált vérbeli muzsikus művészi vénája nyilatkozott meg élvezettel hallgatott hegedüjátékában. A művészpárt a közönség lelkesen ünnepelte kísérőjével F. Opritia Máriával egyetemben, aki hálátlan szerepe ellenére finomsággal juttatta érvényre nagyszerü művészi képességeit.

)-(Képkiállítás Szekszárdon. Perlrott Csaba, Kmetty János és Graber Margit festőművészek együttes képkiállítást rendeznek a szekszárdi keresk. kaszinóban. A kiállítás tegnap délután nyilt meg elökelő közönség részvételével és nagy érdeklődés mellett.

Eladó házak:

5 szobás komfortos a központban nagy udvarral 40 ezer P. **Emeletes ház** a Széchenyi-tértől benyiló utcában egy 5 szobás modern és egy 4 szobás földszinti lakással, óriási szuterinnal 48 ezer pengő. **Üzletház** a Király-utca végénél 50 ezer pengő. **Családi ház** a Szigeti-országúton 4 parkettás szobával 16 ezer pengő. **SZŐLŐ** a Piushoz közel 2 szobás villával, 1000 □-öl termő és 600 □-öl nemes fajú gyümölcsössel igen olcsón. Bővebbet **Bod Károly** ing. iroda, Deák-u. 4. sz. Telefon 11-54. Üzleti célokra is kiválóan alkalmas

FÖLDSZINTES HÁZ a Széchenyi-tér Irgalmas-utca felőli részétől csak pár lépésnyire 12 lakóhelyiséggel, tágas udvarral 32 ezer pengőért eladó. **Bod** iroda, Deák-utca 4. szám.

SPORT

A vasárnapi gyorssal érkezik Wekerle a Pécs-Baranya elleni mérkőzésre

Pécs, márc. 31. — Alig ültek el a vasárnapi derbi mérkőzéssel felvert izgalmak hullámai, máris ujabb attrakció veri fel az érdeklődést a mecsekalji sportmetropolisban. A bajnoki tabella vezetőhelyét okkupáló Pécs-Baranya legerősebb fővárosi ellenfelét a Wekerlét látja vendégül. Őszi találkozójukon eldöntetlenül mérköztek a felek, ami tekintettel, hogy a mérkőzés Pécsett volt a Wekerle erkölcsi diadalát jelenti. Ez alapon a mérkőzés a Pécs-Baranya szempontjából revánsjelleggel bír. Füti továbbá a pécsi profikat, hogy a Kanizsához hasonlóan ők üssenek rést a Wekerle tavaszi veretlenségén.

Mindkét együttes a már ismertetett összeállításban veszi fel a harcot, ami a mérkőzés lefolyásában egyenlő erők stilusos küzdelmét jelenti. Győz tehát az a csapat, amelyik pillanatnyi jobb kondicióját mellett szerencsésebben használja ki a kapu előtti helyzeteket.

A Wekerle játékosai több kisérővel, a vasárnap déli gyorsvonattal érkeznek és már éjjel utaznak vissza Budapestre.

A nagyfontosságú mérkőzés délután 4 órakor kezdődik a PAC—PEAC sporttelepen.

—

(:) A vasárnapi amatőr mérkőzések homlokterében a KAC—DVAC találkozó áll, mely a bajnokság kimenetelére lényeges befolyást gyakorolhat. A mérkőzés fontosságát átérzi a KAC is. Ezért komplett csapatával már szombat este jön át Kaposvárról, hogy a döntő fontosságú mérkőzésen kipihent játékosokkal képviselje magát. A mindvégig izgalmas és lendületesnek igérkező mérkőzés, előreláthatólag rekord közönséget fog vonzani. A KAC csapatának a Griesz-féle vasuti vendéglőben biztosítottak szállást, ahol a holnapi közös ebédre számos kaposvári sportrajongó jelentette részvételét.

(:) A Huszas Futball Club felkéri játékosait, hogy vasárnap délelőtt fél 10 órakor a bőrgyári pályán tréningre megjelenni szíveskedjenek.

(:) Megkezdődik a futballbirák tanfolyama. Ápr. 2-án hétfőn este fél 9 órakor tartják a futballbíró tanfolyam első óráját a Royal kávéház különtermében. A központi intézőbizottság a következő jelölteket bocsátotta tanfolyamra: Atlasz Miklós, Bodzay István, Büchler Andor, Dallos János, Eisvogel Ernő, Horváth Jenő, Keller Károly, Krausz László, Keleti Imre, Kemény László, Makay Antal, Neumann Andor, Ölbei Lajos, Politzer József, Stöckl Géza, Tóth András, Valent Gusztáv és Világosi József. Az előadáson minden jelölt megjelenni tartozik, ugyanakkor fizetendő be a vizsgadíj is 12 pengő.

Felelős szerkesztő: LINDER ERNŐ.
Kiadja a Dunántúl Könyvkiadó és Nyomda Részvénytársaság.
Nyomatott a Dunántúl r.-t.-nál.

TŐZSDE

Bpest, márc. 31. — Valuták és devizák: Amsterdam 230.20—230.90, h. f. 230.05—231.05, Belgrád 10.05—10.08, ——, Berlin 136.65—137.05, m. 136.55—137.05, Buk. sz. külf. lei 3.58.5—3.63.5, lei 3.58—3.63, Brüsszel 79.77.5—80.02.5, b. f. 79.75—8005, Kopenhága 153.17.5—153.57.5, d. k. 153.05—153.65, Oslo 152.60—153.00, n. k. 152.50—153.10, London 27.89¼—27.97¼, f. 27.90—28.05, Milanó 30.18¾—30.28¾, L. 30.50—30.70, Newyork 571.50—573.10, d. 570.20—572.20, Páris 22.47.5—22.57.5, f. f. 22.50—22.70, Prága 16.93¼—16.98¼, sz. 16.90—16.98, Szófia 4.12—4.15, ——, Stockholm 153.45—153.85, sv. k. 153.35—153.95, Varsó 64.10—64.30, z. 64.05—64.35, Wien 80.41¼—80.66¼, o. sh. 80.35—80.70, Zürich 110.08¾—110.38¾, sv. f. 109.95—110.35, Madrid 96.15—96.65, pezeta 96.10—96.70,

Értéktőzsde: Ma volt a premierje az új alkuszdíj alapján kötött ügyleteknek. A forgalom kissé élénkebb volt és az irányzat barátságosabb lett. Az áremelkedéseket főleg külföldi vásárlások idézték elő és körülbelül 2—3 százalékot értek el. Legjelentékenyebb áremelkedést értek el a Fegyver, Bauxit, Kőszén, Cukor, Ingatlanbank. Néhány papir gyengült. Irányzat egész zárlatig barátságos volt.

Fixkamatozású papirok elhanyagoltak.

Valuta és devizapiacon az irányzat csendes. Bukarest szilárd volt.

Scheid cég nemesfémjelentése: Ezüst 1 kor 0.42, forint 1.14, 5 kor. 2.2, arany 10 kor. 11.60, 20 kor. 23.20, Dukát 13.00.

Terménytőzsde: Az irányzat gyengébb, a forgalom nagyon csekély. Hivatalos árfolyamok: Búza 76-os tiszai 32.85—33.10, felsőtiszai 32.80—33.00, egyéb 32.65—32.85, 77-es tiszai 33.15—33.40, felsőtiszai 33.05—33.30, egyéb 32.90—33.15, 78-as tiszai 33.55—33.75, felsőtiszai 33.45—33.65, egyéb 33.25—33.45, 79-es tiszai 33.85—34.10, felsőtiszai 33.75—34.00, egyéb 33.60—33.85, 80-as tiszai 34.00—34.20, felsőtiszai 33.95—34.10, egyéb 33.70—33.90, rozs pestv. 30.85—31.00, egyéb 30.75—30.90, tak. árpa I-a 31.00—31.50, közép 30.30—30.60, sörárpa felsőmagyarországi 35.00—37.00, egyéb 33.00—35.00, zab I-a 31.25—31.50, közp. 31.00—31.20, köles 29.50—30.00, tengeri tiszántúli 27.50—27.75, egyéb 26.75—27.00.

Határidős üzlet: Az irányzat lanyha, a forgalom csendes. Búza máj. k. 32.90, 82, 86, z. 32.82—32.84, okt. k. 30.30—22, 30, 24, z. 30.24—30.26, rozs máj. k. 31.08, 02, z. 31.02—31.04, okt. k. 25.90—72, z. 25.72—25.74, tengeri máj. k. 27.54, 58, z. 27.56—27.58.

Fixkamatozású papirok: 6 százalékos h. k. 1—5, 0.32, 6—7, 0.24, 5½ százalékos h .k. 5, 0.23, 8-as 0.24, Népszöv. 6.05, Kényszerk. 52.95, Beszkár A. 6.7, Lóversenypálya 5.25.

Sertésjelentés: Nyiltvásári felhajtás 964, eladatlan 799, Zártvásári felhajtás 4, eladás nem volt. Változatlan árak mellett a vásár vontatott volt. Zsirsertés öreg I-a 148—152, II-a 136—140, f. nehér 160—164, közép 160—164, könnyü 120—142.

Zürich, márc. 31. — Zárlat: Páris 2043½, London 234, Newyork 519/16, Brüsszel 7247½, Milanó 2742½, Madrid 8745, Amsterdam 20907½, Berlin 12414, Wien 7305, Szófia 375, Prága 1538½, Varsó 58¼, Budapest 9070, Belgrád 913/16, Bukarest 327.

Walkó ma visszaérkezett Párisból és tájékoztatást adott a tárgyalásokról

Budapest, febr. 22. — Walkó Lajos külügyminiszter tegnap egy hetes párisi tartózkodásáról visszaérkezett. Párisban résztvett a hágai elvi megegyezés részletes megszövegezésére vonatkozó tárgyalásokon Politikai körökben úgy tudják, hogy a párisi tárgyalások nyugodt mederben folynak és

az annak során felmerült nehézségek nem elvi, hanem csupán technikai jelentőségüek.

Ezeket az ellentéteket remélhetőleg kiküszöbölik és valamennyi tárgyaló fél a jövő hét végére a munkálatok befejezését reméli. A francia kormányválság természetesen lelassította a tárgyalás menetét, most azonban, hogy Loucheur, az új francia kormányban is helyet foglal, ismét intenzivebben foglalkozhatnak a szövegezési munkálatokkal.

Párisban egyébként most csak az összes szakaszok jogi megszövegezése folyik és ezt a nagy munkát 20 jogász végzi. Egyelőre nincs szó arról, hogy Walkó külügyminiszter ismét kiutazzon Párisba. Erre csak akkor kerülhet sor, ha február végéig nem fejeződnek be a tárgyalások.

A miniszterelnök ugyanis február 27-én, vagy 28-án feltétlenül hazajön,

mert részt akar venni, a kormányzó jubileumán. Walkó külügyminiszter ma délután felkereste Vass József helyettes miniszterelnököt és részletesen tájékoztatta öt a párisi tárgyalások eddigi eredményeiről.

Pécs nőtársadalma a Pro Hungária mellett

Pécs, febr. 22. — Még korántsem csillapultak le az érdeklődésnek azok a hullámai, amelyek a Pro Hungaria országos elnökét, dr. Réthey Ferencnét Pécsett tartózkodása alkalmával, különösképpen pedig nagysikerü előadása után minden oldalról elárasztották. Pécs hölgytársadalmából — az előadás hatása alatt — már eddig is, olyan nagy számban jelentkeztek a „Pro Hungaria" tagjaiul, hogy a pécsi csoport jövő müködése a legszebb reményekre jogosit. A jelentkezőkből a lelkes vezetőségnek olyan müködő gárda kiválasztására van alkalma, amilyennel már komoly nemzeti munkát lehetne kezdeni.

Mult számunkban csak nagy vázlatosan érintettük dr. Réthey Ferencné őszinte sikert és lelkesedést kiváltott előadását, ma módunkban van kissé részletesebben is beszámolni arról.

Meghatóan ecsetelte a nagyasszony búcsuzását a szülőhazától, amidön a teljes bizonytalanság érzetében indult el rajongó lelkével sebeket tépni, — nem hegeszteni, — hogy visszaszerezzen minden magyar szivet a megtépett Hungáriának. Páris volt az első állomás, ahol közöny, sőt ellenszenv kiséri a magyart, de minden akadályon keresztül is győzedelmeskedett a magyar akarat és itt is sikerült a Pro Hungáriának lábát megvetnie.

Londonban a faji öntudatnak olyan megnyilatkozását látta az angol hölgyekben, hogy ennek hatása alatt elhatározta, hogy a külföldre szakadt magyarságban is ezt a szent faji érzést igyekszik fellobbantani. Közben sehol sem feledkezik meg a propagandáról, s mielőtt még megpillantotta volna az amerikai Szabadságszobrot, már a hajóúton is megkezdi előadásait a trianoni tragédiáról.

Végigvezette ezután a nagyasszony hallgatóságát Amerika összes nagyobb városain, amelyekben sikerek és könnyes szenvedések útján harcolt a magyar igazságért s az ottani magyarság érdeklődésének felébresztéséért. S amily meghatottsággal gondolt a hallgatóság a toledói utcasorok muskátlis ablakjaira, olyannyira elszorult a szive akkor, amidőn egyedül látta a rettenthetetlen nagyasszonyt a newyorki kommunisták gyülöletének és fanatizmusának árja között.

Megkapó színekben ismertük meg az amerikai magyarság életét, akik szivüknek felét még mindig őrzik az óhaza számára s hányatott életük egyedüli jutalmát és boldogságát a hazatérésben látják. „Adja a magyarok Istene, hogy egykor visszatérhessenek Nagy-Magyarországba" — mondta a nagyasszony általános helyesléstől kisérve.

Megemlékezett még ezután a nagyasszony künnlevő véreink értékes faji tulajdonságainak gyarapodásáról, akik amellett, hogy nehezen asszimilálhatók, — s igy még igen soká számithatunk rájuk — a kereskedelmi életben igen széles látókört nyertek s a fajunknál hiányzó élelmességet és üzleti szellemet is elsajátitották, amelyekkel hazatérésük esetén igen sokat nyerhetnénk. Dicsérettel emlékezett meg a nemzeti gondolat őreiről, a lelkészkedő papságról és a magyar asszonyokról, akik a jövő palántáit gondos neveléssel óvják az elnemzetietlenedés ellen, bár fájó képek feltárásával sem fukarkodott.

A Népszövetséghez beterjesztendő reviziós memorandumról már megemlékeztünk. A tartalmas gondolatokkal, mély megállapitásokkal teli előadásból még egy részt tartunk fontosnak kiemelni, amely különösen megszivlelendő igazságot tartalmaz.

— Amerika megerősit abban a meggyőződésemben, — mondotta az elnökasszony, — hogy sokkal többet kell foglalkoznunk a magyarországi munkásasszonyok tömegeivel. Ha fáradt lelkünknek honleányi érzésből fakadó tartalmat adunk, ha megnyerjük őket a nemzeti munkának, ha emberszeretet füz egymáshoz minket, akkor a kommunizmus esetleges újabb kitörésének erős gátat épitünk. A szív és lélek nélküli társadalom sorsa pusztulás.

Gyönyörü gondolatokkal emlékezett vissza a nagyasszony búcsuzása közben a Niagara vizesésnél is a megcsonkitott hazára, hogy nagyhatású beszámolóját ezekkel a szép szavakkal zárja:

— A Magyar Nők Világszövetsége másfél év előtt szép álom volt, ma ragyogó valóság; átadom most nektek, magyar társadalom, fogadjátok szivetekbe, szeressétek és támogassátok, mert célja örök: Pro Hungaria, Nagy-Magyarországért.

A hüség kedvéért meg kell még emlékeznünk arról, hogy a rövid, de kedves és lelkes hangú megnyitó beszédet Fischer Béláné, a helyi csoport elnöke tartotta. Míg a záróbeszédet dr. Beck Sománé, a csoport ügyvezető elnöke mondotta, aki megköszönte a szép és lelkes előadást és megigérte, hogy ennek eredményeit a pécsi hölgyek szivükbe fogják zárni, hogy egy szivvel-lélekkel dolgozzanak a boldogabb magyar jövendőért. Az élénk tetszéssel fogadott záróbeszéd után a tisztelők és gratulálók hatalmas tömege kereste fel dr. Réthey Ferencnét, akinek mindenkihez volt egy-egy kedves, barátságos szava és buzdítása. Igen sokan jelentkeztek az előadás hatása alatt a Pro Hungária tagjai közé, de elfogadnak további jelentkezéseket is a Dunántúli Bankban, valamint Mihálffy Lily főtitkárnál a 13-59. telefon alatt. A szép sikerü ünnepélyen a Polgári Daloskör ismert precizitásával énekelte a Himnuszt és befejezésül a nemzeti Hiszekegyet.

Börötzffy tanár előadása Székely Bertalan müvészetéről

Pécs, febr. 22. — A Pécs—Baranyamegyei Múzeum Egyesület tudományos és müvészeti előadás sorozatában, szombaton délután nagyszámú előkelő közönség előtt tartotta müvészeti előadását, Börötzffy Károly reálgimnáziumi tanár, Székely Bertalan müvészetéről. A nagy közönség figyelmét állandóan lekötve tartott értékes előadás kivonatát a következőkben adjuk:

Székely müvészete a vallást, a hazát, az ember szeretetet és az örökszépet szolgálta. Mindent-festett, de mégis legismertebb, mint történeti képfestő volt. Elsősorban erről az oldalról ismertette az előadó. A mohácsi vész, Dobozy, Thököli menekülése, Egri nők, Szigeti veszedelem stb. képek egymásután megrázóan beszélik el, szomorú sorsunkat, Székely képeit szemlélve, kettős gyönyörüsége köti le figyelmünket: egy fizikailag látott, konkrét és egy lelki szemeinkkel megérzett abstrakt képet.

A történelmi képek egyenkénti bő tárgyalása után, az előadó áttért Székely freskóinak ismertetésére. Az operai és a Deák mauzóleum, továbbá a Zeneakadémia freskóinak rövid ismertetése után böven tárgyalta a pécsi székesegyház freskóit. Ezután pedig a Mátyás templom üveg- és falfestményeit. Ezek Székely életének, leggrandiózusabb alkotásai, nagy diadalt aratott azokkal. Magyar érzés és magyar gyönyörüség fogja el az embert látásukra. Jelenetei kevés alakkal is sokat mondók, teljes freskói festésre való felkészültséggel megfestettek.

A pécsi freskók után a Vajdahunyadvára részére festett, csupa életkedvtől pezsgő Csodaszarvas ciklus hét képét mutatta be. Csupa mozgalmas, cikázó jelenet, gyönyörü, magyar tipusokban kialakitva. Arcképfestés terén is jellemfestő Székely. Deák Ferenc, Apám, Önarckép, Zsolnay Vilmos, stb. képei után néhány akt-képe következett. Léda, Fürdönő, Forrás, Japánnő stb. ősi szüzi szép formába szedetten, finoman részletezett felépitésben elevenen élnek.

A zsáner képek közül A fiatal özvegy, Apáca, Anyai szeretet, Mostoha leány és a Nocturno jelentek meg a vásznon. Székely mélységesen érző, meleg szivének érzelmisége nyilvánul meg bennök. Kompozicionális tudása, mélyen szántó érzése, könnyüvé teszik a cselekvények leolvashatóságát. Végül Székely tájképeit vetitte vászonra az előadó. A Nemesi kúria, Lombos erdő, Erdei út, Visegrádi táj részletezettek, mégis nagy foltokban tartottak és nem szétesők. Nemcsak pillantnyi nézésre valók, el is mélyedhetünk bennök.

Börötzffy Károly előadásában, Székely sokoldalusságát, önállóságát, magyar eredeti egyéniségét mutatta be és hogy menynyire tisztában volt a müvészet nagy társadalmi feladatával, mennyire gazdagitotta nemzeti kultúránkat, legfőbb kincseinket. A remek stilusban megszerkesztett esztétikai előadást, mit a sok szép kép, még szebbé tett, a városháza közgyülési termét megtöltötte és a szépért, müvészetért lelkesedő közönség, zajos tapssal köszönte meg a szimpatikus előadónak.

A múzeum egyesület legközelebbi előadását Holub József dr. egyetemi tanár tartja A vármegyék kialakulása tekintettel Baranyára cimmel.

HIREK

Február 23. — Hatvanad-vasárnap — Damián Péter

D. e. 10. A pécsi mérnök és építészegylet avató közgyülése a városház közgyülési termében.

D. e. 10. Az iparos és polgári betegsegélyző egylet közgyülése az ipartestületben.

D. e. ½11. Uszófilm bemutatás a Parkmoziban.

D. e. ¾11. Szülői értekezlet a Fiume utcai iskolában.

D. e. 11. A nyugati I. hegyközség közgyülése a városház közgyülési termében.

D. u. ½4. Református anyák délutánja a gyülekezeti teremben.

D. u. ½4. Ismeretterjesztő előadás a Makár utcai iskolában.

D. u. ½4. Leánycserkészek tábori beszámolója.

Február 23. — Hétfő Mátyás

D. u. 4. A városi pénzügyi és építési szakbizottság ülése a városház gazdasági tanácstermében.

D. u. ½6. A TESz. városi és pécsi járási kerületi alakuló közgyülése a nemzeti kaszinóban.

D. u. 6. Az urak kongregációjának kápolnagyülése a szemináriumban.

Este ½9. A pécsbudai külvárosi katolikus kör választmányi ülése.

Este ½9. A Corp. Ludovicana senioratusi gyülése a Maurinumban.

— **Zichy János gróf Pécsett.** Zichy János gróf v. b. t. t., volt vallás- és közoktatásügyi miniszter, Pécs város díszpolgára, holnap Pécsre érkezik nővérének, Zichy Lujza grófnőnek látogatására.

— **A vasárnap egyházi zenéje.** Hatvanad vasárnapján a székesegyházi énekkar J. a Croce „Sexti Toni" 5 szólamú miséjét és Palestrina „Perfice gressus" offertóriumát adja elő. Változó részek a vatikáni korális szerint Credo, Viadana korálisa. — A belvárosi templomban a fél 12 órai misén a Karének Egyesület a következő énekeket adja elő: Kegyes szemmel néz ránk, édes Istenünk. (Dallam: Náray 1693.) Hol vagy én Jézus Krisztusom. (Dallam: Egri kéziratos.)

— **Mátyás napja.** Mátyás apostol ünnepének az a kivételes, sőt kiváltságszerű helyzete van a naptárban, hogy kétféle dátumra eshetik, aszerint, hogy közönséges vagy szökő az év. Rendes esztendőben (tehát az idén is) február 24. a napja, szökő évben azonban február 24-ike az úgynevezett szökönap, erre semmiféle névnap nem esik és így a Mátyás minden negyedik esztendőben egy nappal hátrább tolódik, vagyis február 25-ére. A nép különben a Mátyás naptól az időjárás megváltozását várja, csakúgy, mint a Gyertyaszentelőtől. A népies német mondás szerint Mátyás ha jeget talál, azt eltöri, szétpusztítja, de ha nem talál jeget, akkor csinál. Az idén azonban nem sok dolga lesz jégtörő Mátyásnak.

— **A vasutasok küldöttséget küldenek a kormányhoz.** A vasutasok abból a célból, hogy megvitassák, mily módon változtathatnának egyre súlyosbodó helyzetükön, gyülést tartottak. A gyülés egyhangulag elhatározta, hogy panasszaikat küldöttségileg fogják feltárni a kormány illetékes tényezői előtt.

— **Vargha Damján dr. ünneplése.** A Maurinum elöljárósága és ifjúsága meleg ünneplésben részesítette ma este Vargha Damján dr.-t, a Maurinum igazgatóját, az egyetemi ifjúság lelkes barátját, névünnepe alkalmából. A bennlakók nevében Medgyesi Schwarcz Pál orvostanhallgató, a szobabérlők nevében pedig Rimler Iván köszöntötte a népszerű igazgatót. Vargha Damján dr. meghatott hangon köszönte meg a szívből jövő ünneplést.

— **A pécsi rendőrkapitányság köréből.** A belügyminiszter Vitéz Péterffy Zoltán rendőrfogalmazót a szegedi kerületi rendőrfőkapitányságtól a pécsi kapitánysághoz helyezte át. Vitéz Péterffy Zoltán évekkel ezelőtt Pécsett volt rendőrfogalmazó és innét saját kérelmére helyezték át.

— **Accumulátortöltés N. Flórián u. 14.**

— **Tiborc Benő búcsúztatása.** Tiborc Benő, szakáli plébános, a székesegyházi hitközség első egyházi jegyzőjének távozása alkalmából a hitközség képviselő testülete február 26-án, szerdán este fél 8 órakor, a belvárosi katolikus körben társas vacsorát rendez, melyre a távozó plébános tisztelőit, barátait is szívesen látják. A résztvenni óhajtókat kérik, hogy legkésőbb kedd délig Koharits Ferenc ny. rendőrtanácsosnál (Rákóczi út 11, Gazdák bizt. intézete, telefon. 10—73), jelentkezni szíveskedjenek, ki a továbbiakra felvilágosítást ad. Későbbi jelentkezést, a vendéglősre való tekintettel, sajnálattal nem fogadhatnak el.

— **Kedden lesz a gazdasági választmány, hétfőn a pénzügyi és építési bizottság ülése.** A városi gazdasági választmánynak tegnap hétfőre összehívott ülésének dátumát ma hirtelen megváltoztatták és az ülés nem hétfőn, hanem kedden, február 25-én, délután 4 órakor lesz a már közölt tárgysorozattal. Hétfőn, február 24-én, délután 4 órakor ellenben a még fontosabb ügyeket tárgyaló pénzügyi és építési szakbizottság ül össze és ezeket az ügyeket tárgyalja: 1. A magy. kir. Erzsébet tudományegyetem továbbfejlesztése. 2. A Magyar Általános Hitelbanknál fennálló 825.000 P összegü függőkölcsön visszafizetése határidejének meghosszabbítása. 3. A belvárosi plébániatemplom orgonájának átépítése. 4. Az özv. Dobszay Antalné és társaitól vásárolt ingatlan vételára fedezetének kijelölése. 5. Márovits Andor pécsi lakos ajánlata Ispitaalja dülőbeli kb. 3764 négyszögölnyi telkének eladására. 6. Ipartestületi székház építésével kapcsolatban Zsolnay szobor körüli tér szabályozása. 7. 1930. évi burkolati program módosítása. 8. Széchenyi tér rendezése részletes terveinek megállapítása és a munkálatok biztosítása. 9. Nyilvános benzinkút elhelyezésének céljára újabb közterület kijelölése. Itt említjjük meg, hogy hétfőn és kedden a különböző ülések annyira összetorlódtak, hogy az érdekelteknek aligha jut idejük mindenütt résztvenni. Hétfőn délután 4 órakor kezdődik ugyanis a városi építési és pénzügyi szakbizottság ülése, de kizártnak látszik, hogy fél 6 órára véget érjen, amikor a társadalmi egyesületek szövetségének pécsi kerületi alakuló gyülése a nemzeti kaszinóban megkezdődik. Kedden délután 4 órakor ül össze a gazdasági választmány, 5 órakor pedig a Pécsi takarékpénztár tartja évi közgyülését.

Erkeztek
19·50 pengőért szép divatos színes női kivágott **cipők**
Turul cipőgyár rt. Király-u. 15. Telefon 321.

— **Ezüstmenyegző.** Megható ünnepség volt e héten Mohácson. Müller Antal, a mohácsi Fridrich nyomda vezetőnyomdásza tartotta ezüstmenyegzőjét Pöpl Annával. A párt Szemcsár Péter áldotta meg és szívhez szóló beszédet intézett hozzájuk. Utána a nyomda összes alkalmazottai Fridrich Oszkárral az élükön adták át szíves ajándékaikat az ezüstmenyegzőt megért párnak.

— **Mielőtt bútort vesz, Rózsa** nagy raktárát keresse fel. Meglepő nagy választék, olcsó árak, elsőrendű munka. Telefon: 14—85.

— **Hirtelen meghalt Budapesten Huszár Sándor volt pécsi táblabíró.** Huszár Sándor dr. ny. kúriai bíró, aki Budapesten az Alkotás utca 39. szám alatt lakott, pénteken este sétálni ment. A Németvölgyi út 59. számú ház előtt hirtelen rosszul lett, összeesett és pár perc mulva meghalt. Holttestét a rendőri bizottság intézkedésére a bonctani intézetbe szállították. Huszár Sándor dr. halála Pécsett is széles körökben kelt őszinte mély részvétet. Évekkel ezelőtt, mint a pécsi kir. ítélőtáblának bíráját Budapestre kúriai bíróvá nevezték ki. Zseniális jogász volt és mint embert is szerették. Huszár Sándor dr. az utóbbi időkben már betegeskedett, a fejére panaszkodott. A halál most megváltotta szenvedésétől. Halálát fia, Huszár Csaba dr. orvos, leánya és kiterjedt rokonság gyászolja.

Vasárnap FELLNER-nél ZÁRÓ-ÖSSZTÁNC

— **A bud. külv. kat. kör választmányi ülése.** A pécsbudai külvárosi katolikus kör február 24-én, hétfőn este fél 9 órakor, saját helyiségében választmányi ülést tart, amelyen a március 2-án, vasárnap délután 4 órakor megtartandó rendes évi közgyülés tárgyait készítik elő.

— **A társadalmi egyesületek pécsi szövetségének alakuló ülése.** A társadalmi egyesületek szövetségének Pécs városából és Baranya vármegye pécsi járásából álló kerületére kiterjedő hatáskörrel kinevezett elnöke, Visnya Ernő felsőházi tag elnöklete alatt a pécsi nemzeti kaszinó Király utca 13. sz. alatti helyiségében február 24-én, hétfőn délután fél 6 órakor tartja kerületi alakuló ülését.

— **Javában áll a farsang!** Most van a házibálok és jourok ideje! Nagyon sok háziasszony aggódva néz a nagy nap elé, pedig csak a Meinl-üzletbe kellene mennie, ott a válogatott csemegéknek és pompásnál pompásabb falatoknak bőséges választékát találná. Van ott minden, ami szemnekszájnak egyaránt kedves: likörök, csokoládé és praline, különféle töltött kekszek, tea, rum, szardinia, szardella-gyürü, libamájkrém, mandula, mazsola stb.

— **Február végéig lehet a kereseti, jövedelem és vagyonadót felmondani.** Pécs város adóhivatala ez úton értesíti az érdekelt adózókat, hogy a m. kir. pénzügyminiszter a kereseti és jövedelem-vagyonadó felmondások határidejét február végéig meghosszabbította. Értesíti továbbá a városi adóhivatal az érdekelteket, hogy ha az adóalap új megállapítását azért kérik, mert a gabonaárak nagymérvü csökkenése következtében lett az 1929. évi jövedelmük kevesebb a mult években megállapított adóalapnál, eleget tesznek új bevallási kötelezettségüknek azzal, ha az 1929. évi terméseredményeket lelkiismeretesen bevallják.

— **A pécsi 48-as jótékony egyesület** március 2-án, vasárnap este 8 órai kezdettel Siklósi utca 32. sz. Schmidt féle vendéglő feldíszített saját helyiségében az egyesület működvelő gárdájának a közreműködésével, családias jelleggel jótékonycélú farsangzáró nagy műsoros estélyt rendez, melyre az egyesület tagjait, családtagjait, ismerőseit meghívja a rendezőség. A műsort összeállította és rendezi Hirchl Ferenc. A műsorhoz a zeneszámokat Schmidt János vendéglős házi zenekara szolgáltatja. Belépődíj nincsen, de tekintettel a jótékonycélra, önkéntes adományokat mindenkitől köszönettel fogadnak.

Zelesny K. udvari fényképész Pécs, Anna-u. 4. Telefonszám 198. A műterem állandóan fütve

— **A pécsi kereskedők füszerszakosztályának ülése.** A pécsi kereskedők testületének füszerszakosztálya kedden f. hó 25-én, este 9 órai kezdettel szakosztályi ülést tart, amelyre a tagokat ez úton hívja meg az elnökség. Az ülés tárgya: Az elnökségbeszámolója az 1929. évben kifejtett működésről, előkészület a pécsi kereskedők testületének f. évi közgyülésére és a szakosztályi elnökségnek, valamint a szakosztály által választandó választmányi tagoknak a választása. A tárgy fontosságára való tekintettel, kérik a szakosztály tagjait, hogy az ülésen teljes számban jelenjenek meg.

~~Bőrötzffy Károly~~

Csernus Ferenc

Döbröczöni Kálmán

Gábor Jenő

Gebauer Ernő

Havas László

pécsi festők Herlevelek az alábbi kiállitásban

Dunántúl.

1931. dec. 20.

(A pécsi képzőmüvészek téli tárlata.)

U. 3208

Kovács

BÖRÖTZFFY *Károly*, festő, * Csorna 1879 dec. 1. A bpesti képzőműv. főiskolán tanult. Pécsett működik. Naturalista táj- és csendéletképeket fest, melyek közül néhány a pécsi múzeumban van.

E. G. I 139 l

hölgy, könyvre könyökölve. — 1873: I. 28. *Mlle le Duc:* Ein junges Frauenzimmer, mit einem Arme auf ein Buch gelehnt. — 1881: 571. *Ph. le Doux:* Leányfej. — 1888: XIX. 655. *Ph. le Doux:* Egy könyvre támaszkodó leány képe. — 1896, 1897: XIX. 655. *Ph. le Doux:* Könyvre támaszkodó leány. — 1897: XIX. 655. *Ph. le Donx:* Ein Mädchen, welches sich auf ein Buch stützt. — 1898: XIX. 655. *Ph. le Doux:* Jeune fille. — 1901, 1904: XIX. 655. *Ph. le Doux:* Könyvre támaszkodó leány.

c) A Nemz. Múzeumban. 1876: V. 21. *Le Duc:* Fiatal nő, fejét nyitott könyvre hajlítva.

Börötzffy Károly

nemesvidi

rajztanár

Hül. Csornán (Sopron vm) 1879. dec. 1.

laid

Gulyás Magyar írók

III. K. 1171. h.

Zörötzffy Károly

1898/99 – 1901/2

Tertópzőmfőiskérk

Néprm Főisk. Évk. 71. l.

Tokokó hatóan képszerűen, [illegible] képe látható a prágai Rudolfi-múzeumban és a Strahov-kolostorban, festői előadású Watteau-jelenetekkel.
GRUE, castelli család, mely a XVI.

Börötz Ify Károly, [grafikus ?]

Martyn Ferenc rajztanára volt a kéri cinter-cita gimnáziumban.

Tüskés Tibor: Képzőművének műhelyében

439-446.

JELENKOR, Pécs, 1975. ápr. - máj. XVIII/4-5.

MDK

Börötzffy Károly

Széchenyi-tér, olaj
Orfüi-ut, olaj
Szentesi Kurcaparton, olaj

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll. Pécs,
932. márc. 18 l.

MDK

Börötzffy Károly

Nikelszky: Pécsi képzőművészek képkiáll.
Dunántul, 193o. ápr. 2o. 9 l.

MDK

Börötzffy Károly

Árok, olaj
Mecseki ut, olaj

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Törs. VII. kiáll.
1930. nov. 2 1.

MDK

Börötzfy Károly

Nikelszky G: Pécsi képzőművészek tárlata . . .
Dunántul, 193o. nov. 23. 8 l.

Böröczfy Károly.

— **Meglopták a pécsi képkiállitást.** *Pécsről* jelenti tudósitónk: A pécsi képzőmüvészek és mübarátok vasárnap kezdődött kiállitására péntek délután ismeretlen tettesek betörtek és kilenc darab képet loptak el, több, mint kétezer pengő értékben. A betörők kötélen ereszkedtek le a tiz méter magas karzatról a kiállitási terembe, a kilenc képet kivágták a kereteikből és ugy vitték el. A képek között szerepel *Böröczfy* Károly és *Molnár* Béla egy-egy képe, *Szikorszki-Zolnay* Julia négy festménye, *Tepest* festőmüvésznek egy csendélete s *Rácz* Jenő és *Dabasi-Kovács* Gyula egy-egy képe. A rendőrség meginditotta a nyomozást.

Magyarság. 1928. Nov. 10.

6

Börötzffy Károly festő, tanár

Lovászhetényi részlet, festm.

Nikelszky G: Pécsi képzőművészek őszi kiáll. Dunántul, 1928. nov. 4. 9 l.

MDK

Börötzffy Károly

Pécsi tavaszi kiáll. 1931.

MDK

Börötzffy Károly

Tájkép, olaj

Pécsi Képzőmüv. és Műbarátok Társ. kiáll. Pécs,
1936. jun. 14 l.

174o.

átus templomok. Bp. 1942, 416 l, képe

MDK

Börötzffy Károly, festőmüv. Pécs

Pécsi Képzőmüv. és Műbarátok Társ. kiáll.
Pécs, 1936. jun. 10 l.

-kápolna, homlokzatán 3 tornyocskával,

MDK

Böröttzffy Károly

Holt Dunaág, festm.
Dunaszekszői várhegy, festm.
Lovászhetényi malom, "

Nikelszky Géza: Tavaszi képtárlat a Vigadóban.
Dunántul, 1929. márc. 24. 7 l.

MDK

Börötzffy Károly

Regölyi paraszt udvar, olaj
Őszi verőfény a Zengőn, "
Orfüi erdészlak, "
Orfüi részlet, "

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ. kiáll. Pécs, 1927. nov. 7 l.

MOK

Bőrötz ffy Károly, festő.

Széchenyi tér, of.

orfui út, of.-

Szentesi Kurcaparton, of.-

Pécsi Vegadó. - A Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. X-kiáll-
1932 III-27-IV-5.- Kat. 18-l.

MDK

Börötzffy Kárby

művészeti szakbiz. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar, Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Börötzffy Kárby

művészeti szakbiz. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1938. jun.

MDK

Börötzffy Károly festő, Pécs

Pécsi Képzőm. és Mübar. Társ. kiáll. 1938.jun.

MDK

Böröczffy Károly, festöm.

"Lovászhetényi nagy árok"c. képe dicséretes munka. A többi is:
Pusztafalui réz.
Rácpetrei Kertek.alatt.
stb. egyszerü, szép. telt-zöld, intim magyar tájak.

Nikelszky Géza: A pécsi.képzömüv. öszi tárlata.
Pécsi Vigadó -Emlékkiállitás Weber X.F. képeiböl és a Gebauer -Martyn festöiek.növ.-nek munkáiból.
Dunántul. 1929.okt. 20. 8.old.

MDK

Börötzffy Károly

Kiállitási biráló bizotts. ~~tag~~ rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1938. jun.

Börötzffy Károly

kiállitási biráló bizotts. rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Börötzffy Károly

választmány: rendes tag

Pécsi Képzőm. és Mübar. Társ. kiáll. 1938. jun.

MNK

Börötzffy Károly
rendes tag, választmány

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. ~~nov.~~ máj. 1.

MDK

Börötzffy Károly, festöm.

Pécsi Képzömüvészek és mübarátok Társasága.
Számvizsgáló bizottság tagja.

Nem.Zal. 388.kiáll.
Képzömüvészeti vidéki szövetségének I.kiáll. kat.
1928.jan.

MDK

Börötzffy Károly

Megalakult Pécsett a mübarátok köre. Dunántul 1922. máj. 14.

MDK

Börötzffy Károly festő, Pécs

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1937. máj.

MDK

Börötzffy Károly

választmányi rendes tag

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll. 1935. jun.

MDK

Börötzffy Károly

kiáll. biráló biz. : rendes tag

Pécsi Képzőmüv. és Mübarátok Társ. kiáll. 1935. jun.

MDK

Börötzffy Károly

müvészeti szakbizotts. rendes tag

Pécsi KÉpzőmüv. és Mübarátok ~~kiáll~~ Társ. kiáll.
1935. jun.

MDK

Börötzffy Károly

művészeti szakbizotts.: rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

Börötzffy Kárly

kiállitási biráló bizotts. rendes tag

Pécsi Képsza. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

Börötzffy Károly festő

MDK

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

MDK

Börötzffy Kárly

választmány: rendes tag

Pécsi Képzőm. és Műbar. Társ. kiáll. 1936. nov.

MDK

Börötzffy Károly

a választmány rendes tagja

Pécsi Képzőmüv. és Mübar. Társ. 23. kiáll. 1937. máj.

1938. jún.

MDK

Börötzffy Károly pécsi festő

a Társaság tagja

Pécsi Képzm. és Mübar.Társ.23.kiáll.1938.jun.

MDK

Börötzffy Károly

Pécsi városrészek képeit allitotta ki a pécsi képzőm.kiall.

Cikk: A pécsi képzőm. és műbarátok társ. kiállitása.

Képzőművészet, 1932. 108.l.

MDK

Börötzffy Károly

müvészeti szakbiz. rendes tagja

Pécsi Képzm és Mübar.Társ. 23.kiáll.1938.jun.

MDK

Börötzffy Károly
kiáll.-i biráló biz. rendes tagja

Pécsi Képzőm és Műbar.Társ.23.kiáll. 1938.jun.

megírva Börötzffy Károly

Pécsi kiáll. 1933

nyári

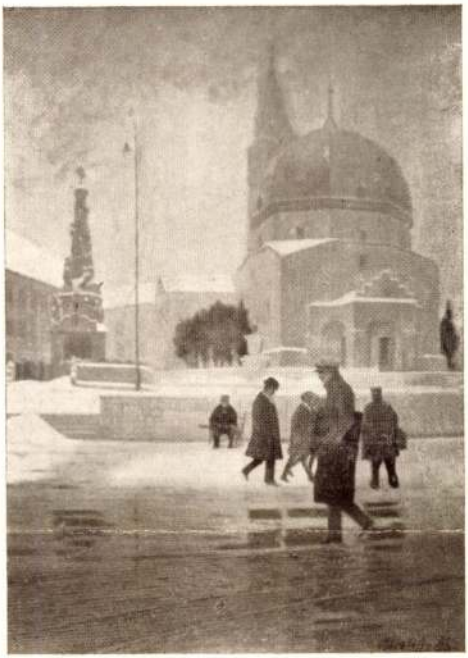

BÖRÖTZFFY KÁROLY : Széchenyi-tér

BÖRÖTZFFY KÁROLY

2. Rózsáim, olajf. ..... 200 P
3. Falusi udvar, olajf. ..... 120 "
4. Diófák, olajf. ..... 120 "

Pécsi Kiück 1933. tél

Börötzffy Károly

szerű vonásait, amelyek azokat nemcsak Pécs városának, hanem az egész magyar művészettörténetnek büszkeségévé avatják.

Börötzffy Károly

festő

lásd

Pécsi Képrőmtárs

1933 nyár

Böröczffy Károly

festő

Pécsi Széchenyi tér

c. képe repr.

Pécsi Képzőm. Társ

1933. nyár

Börötzfy Károly

BÖRÖTZFFY KÁROLY

*12. Széchenyi tér, olajf. ..... 300 P
13. Az almafa, olajf. ..... 120 "
14. Krizantémok, olajf. ..... 100 "

Pécsi kiáll. 1933. nyár

Börötzffy Károly

festő

Pécsi Kiáll. 1933. tavasz

Krizanthem, olaj.

Falusi udvar, olaj

1367. Anthonis van Dyck.

Sz. Antwerpenben 1599 m

Mythologiai jelenet.

Egy ifjut, ~~aki a balra~~ láth

~~vezet~~ vörös köpenyt viselő agg

ladó, ~~de a nézőhöz háttal álló~~ s

~~kendővel törölgeti~~ kezénél fogva

viselő asszony fele. ~~A csoport~~ Mö

figyelmünket.

Vászon, méretei 94:117·50

Vétetett A. Glisentitől 18

Elszámoltatott 1895: X. 2

Az elszámolásra nézve 1.

904:IV.28.

Kö

Kör

B

legé

cse/ra!

Börötzffy Károly

nat. Csornán (Sopron m.) 1879
dec. 1. Gim. érettsi. Rk.
1898/99 I–II. I. é. rajztjel.
1899/900 I–II. 2. é. " "
1898–1902

Turres ambulatoriae V. 251.

Böröczffy Károly
festő

l.

Kiss (Pécs és a

Mecsek 26 l.
riszl. halaurok

Thirr-Vingyáró

Riszl. Ceki halaurok
s. h.
1926

székűresedés (sedisvacantia) idején vezető szerepe van az egyházi ügyek intézésében.

Camillus, l. Furiusok.

Camões, (Kamongesz) *Luiz de* (* 1524 Lisboa v. Coimbra, † 1580). A portugálok nemzeti költője. Mint kegyvesztett udvari költő kalandnak állott s részt vett az afrikai hadjáratban, hol félszemét világát veszítette. Az indiai hadjárat tizenhét évre vetette távol hazájától, hova koldusszegényen tért meg. Koporsó és szemfedő nélkül temették el, senki sem tudja hova. Mint lírikus is elsőrendű, világirodalmi díjesőséget azonban *Os Lusiadas* (A lusiadok v. Lusiada) c. nemzeti eposzának köszönheti (1572), melyben a földfedező Vasco de Gama személyén keresztül a világjáró portugál nép díjesőséget zengi. A gyönyörű hőskölteményt *Greguss* Gyula fordításában magyarul is megjelent. = *C. a hős Kemény Zsigmond Élet és ábránd* c. regényének.

Camorra. Hihetőleg spanyol eredetű titkos társaság, mely Nápolyban az igazságtalanul elítélteket védelmezte a Napoleon és a Bourbon önkényuralom idején. Tagjai később önző célokból erőszakosságoktól sem riadtak vissza s mivel II. Ferenc nem türte őket, Garibaldi pártjára állottak. 1901-ben bukták meg véglegesen a választásokon.

Campagna (=panya), **di Roma.** A régi Latium, mely a pontini mocsarakban hut ki a tengerre. A Tiber mellékfolyói a tufával boritott sikságot dombvidékké erodálták. Ilyen Róma híres hét halma. Az ókorban sürü népességü C. a népvándorlás, a későbbi háborúk, az uralkodó nagy birtokrendszer sik pedig az, mely az arcái két hegkiválóbb pontjától, a homlokon a homlokvon (glabella) a két közepső felső metszőfog alsó érintkezési pontjáig húzható. Nagysága emberen 70—82°, állatokon az arckoponya megnyulásaga miatt sokkal kisebb. Jelentőséget régen erősen túlbecsültek.

Campoamor, *Ramón de* (1817—1901). A XIX. sz. legnépszerübb spanyol költője. *Doloras* cimü, keseru humorral és nagy ékesszólással irt epigrammaszerü költeményeivel közön mutatt teremtett, melynek egyhéhy változatait *Humoradas* cimen gyüjtötte össze.

Campoformiói béke. Franciaorsz. és Ausztria között jött létre 1797 okt. 17., 18., a Leobenben (ápr. 18.) történt előzetes megállapodások alapján.

Campo-santo (olasz = temető). Leghiresebb a pisai, mely a XIII. sz. müvészeinek gazdag tárát nyujtja.

Campus Martius (Marsmező). Rómában a Capitoliumtól É.-ra, a servusi falon tul, a Tiberis mellett fekvő terület, amelynek déli részén a Comitia centuriata tartották, még az északi gyakorló- és játszótérul szolgált. Később itt pompás középületek emelkedtek, pl. a Pantheon.

Camuccini (-csini), *Vincenzo* (1771—1844). Nápolyi festő, a Mengs és David által alapitott klasszicisztikus iskola egyik képviselője Olaszországban.

Canalla (t. kanalji), csőcselék, gazember.

Canal du Midi (fr. kanáldümidi), v. *Canal du Languedoc*. A Garonnet és a Földközi-

egy ∞ alakú görbe
alakú görbe
akkor oly ellipszis
tengelye végpontja
tengely = $\frac{1}{2}$
$k \geqslant \frac{1}{2}\sqrt{2}$, akkor
(162—1712), a
kepler empirikus
alapul vette. A
polarizációs jelens

Cassiodorus, *Fl*
(485—578). Theodo
nak s utódainak
bencsése lett. Hosz
bral Vivariumn
Dicat
kenységével s kö
a romai kultura

Cassius Longinus
Pompeius párti ne
nek, 44-ben prae
tussal együtt rész
sában. 42-ben An
mire önzyilkossá

Cassius Vecellinus
ben, 493-ban és
patricius létera a
megnyert pleps
lenni és ezért 485

Cassone (kasszón
Olasz koffer és

Castagnette (kas
sitesül csattogtat
faragott kis fa- v
párosával zsinorra

Börötzffy Karolz

l.

Pécsi kidll. 1930. tav.

EREDETI
PARASZT KERÁMIÁK

Böröczffy Karoly

l.

Emléklap a) Sopri 1897

Kérem-i kör 25 l.
első kiáll-nak
megnyitó ünnepére
Sop. 1897

246. LICHTENBERGER HENRIK: Wagner
EMIL: Wagner Richard Magyaror
247. LIGETI LAJOS: Sárga istenek,
Mongolia lámakolostoraiban.Bp
248. LÖHER F.: Beiträge zur Geschi
1885-86.2 vk.
249. LUKINICH IMRE: A magyar tudom
másolat- és kéziratgyüjteménye
785
250. LUKSICS JÓZSEF: A veszprémi eg
1909.(Az egyházközségek törté
251. LÜBKE W.: Grundriss der Kunst
1887.1 fbörk.
252. MACAULAY: Anglia története II
Antal.6k.Bp.1875-77.6 vk.
253. M^cCARTHY JUSTUS: Anglia törté
trónraléptétől az 1880.évi ál
Béla.3k.Bp.1885-87.3 vk.
254. MADÁCH IMRE: Die Tragödie des
dem Ungarischen übertragen vo
255. MAGYAR LEGENDARIUM. Eredetiek
szetü képekkel Molnár C.Pál (
Fpergk.
256. MAGYARORSZÁG tiszti névtára.1
257. MAJLÁTH A. de Székhely: Morali
258. MANGA JÁNOS: Magyar katoliku
adás.Bp.,1948.Fvk.
239. MARCU VALERIU. Die Geburt der
240. MARCUS AURELIUS: Elmélkedések
Bp.1943.Vk.

Bőrötzffy Károly

l

Pécsi KMT 1929

tav. kiall.

10. l.

L

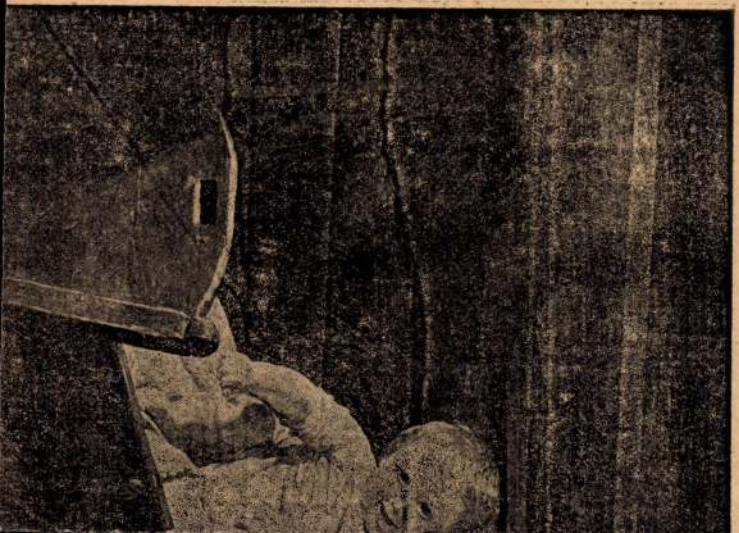

Börötzffy Károly

1

Pécsi kiáll. 1928 ősz

Rádio	2.40
mosás	8.–
tejes	50.–
kávé	2.40
tukor	20.24
liszt	6.60
rizs	4.40
tea	1.40
só	1.20
Zsír	17.–
Zsurs	20.–
Cseléd	25.–
poskáve	–.96

Börötzffy Károly

l

Pécsi KMT, 1928.

favani kidd

10. l

zon, olaj, 68×53 cm. (Folyosó.)
Maszlaghy II., 425. szám.

ZTRÁK FESTŐ, XVIII. század vége
nulandóság allegóriája
, olaj, 30×26 cm. (44. szoba.)
Maszlaghy II., 532. szám.

ZTRÁK FESTŐ, XIX. század
rvasvadászat
lvadászat
zon, olaj, 58×100 cm. (24. szoba.)
Maszlaghy II., 376—377. szám.

ZTRÁK FESTŐ, XIX. század
rvasvadászat
on, olaj, 115×88 cm. (Folyosó.)
Maszlaghy II., 444. szám.

TRÁK FESTŐ, XIX. század
i parasztcsalád
i életkép
ellán-tondó, átm. egyenkint 30 cm. (39. szoba.)
lábbinak párja.
Maszlaghy II., 544. és 545. szám.

TTLER, HUBERT (1817—1904)
rgom a Dunáról nézve
ve lent jobbra: H. Sattler, 1873.
on, olaj, 92×157 cm. (Első emeleti fogadó.)
Beszédes Kálmán: Az esztergomi érseki képár. Esztergom, II., 1875., 44. szám. —
Rényi 23. l. — Maszlaghy II., 191. szám.

Böröczffy Kálmán

rajztanár

l. k.

Fehér Szombathely

1877-1927

95. l.] ub. cml. albin

Szlag

1927

МОВКА.

2039

Börötzffy Károly

festő

Táj- és csendéletképek

kiállítva

Pécsi Képzőművészek Társasága Kiáll. katalógusa.

1933. tél.

. C. Heinemann cég VEZÉRKÉPVISELŐJE

Árjegyzéki szám	Mennyiség kg	gram	adag	A megrendelt magvak megnevezése	Pengő	fill.
				Áthozat:		

Szerszámok és vegyszerek részére

Drb	Szám	Kg	Megnevezés	Pengő	fill.
			Összesen :		

~~4~~ Böröty Hy

~~1935 Jan~~

Lovásy hetényi
nagy árok c.
of. megvette
pécsi muzeum

I got the next operation, first you must get a pastport. If you have walid passtport, then you can get the English visa. To-day you can travel only the Algberg express to England. After ~~there~~ three days' travelling at last I arrived to London, whort I ~~want~~ want imed-ratly to hotel and there I take a single room. ~~charge~~ London till not ~~change~~ ~~charge~~ change

APOLLO PARKMOZI
Szombat, február 22. | Vasárnap, február 23.

Zoro és Huru a perzsavásáron
Fallenge tő bohózat 10 felvonásban. Rendezte: Lau Lauritzen.
Főszerepben: Zoro és Huru.

Előadások:
Apolloban szombaton ½3, 6, ½8 és 9 órakor | Parkmoziban vasárnap ½3, ½5, 6, ½8 és 9 órakor

Szombaton a két utolsó előadás zenés, vasárnap a d. u. 3 órait kivéve valamennyi előadás teljes zenekari kísérettel.

PARKMOZI: szombat, február 22. SZÜNET.

A szerdai városi közgyűlés előkészítése

Albizottsági ülések szombaton, hétfőn és kedden

Pécs, febr. 21. — Pécs város törvényhatósági bizottsága, amint jeleztük, szerdán délután 4 órakor tartja a rendes közgyűlését. Az ügyek nyilvános közgyűlési ismertetését az egyes albizottságokban való előkészítő letárgyalás előzi meg. A szakbizottságok mindig a közgyűlést megelőző napokban ülnek össze és rendszerint az utolsó 3—4 nap mindegyikén van egy-egy gyűlés.

Szerdán a színügyi bizottság ülésezett. Szombaton a közegészségi bizottság ül össze, hétfőn a gazdasági választmány tart ülést, végül keddre marad az építési és pénzügyi szakbizottság ülése, amelyet részben a mindkét bizottságot egyaránt érdeklő ügyek közös letárgyalása, részben az idő rövidsége miatt együttes ülésre hívnak össze.

Az egészségügyi szakbizottság szombaton február 22-én délután 5 órakor a városi székház kis tanácstermében a következő tárgysorozat mellett tartja ülését:

1. Az ujonnan megválasztott egészségügyi bizottság megalakulása s ezzel kapcsolatosan, elnök és helyetteselnök választása. 2. A tiszti főorvos előterjesztése az iskolai egészségügy megszervezéséről. 3. Pécs város területére új gyógyszertárak engedélyezése iránt előterjesztett kérelmek.

Hétfőn, február 24-én, délután 4 órai kezdettel a városi székház gazdasági tanácstermében a város gazdasági választmánya ül össze. Ennek a már kiadósabb ülésnek a tárgysorozata is bőségesebb. A gazdasági választmány a közgyűlés elő kerülő következő ügyekkel foglalkozik: 1. Az 1930. évben szükséges posztók szállításának odaitélése. 2. Lábbeliek szállításának odaitélése. 3. Nyomtatványok szállításának odaitélése. 4. Döntés a székház A. jelű üzlethelyiségének bérletére beérkezett ajánlatok felett. 5. Menczl Dezső kérelme a sétatéri kioszk bérletének meghosszabbításáért. 6. „K. Nagy és Társa műszaki vállalat" cég kérelme a királyi tábla épületében levő üzlethelyiség bérletének átruházásáért. 7. Az 1930. évi legeltetési és apaállatok tartási díjak megállapítása. 8. Schweigert József cukorkaárus a Zsolnay Vilmos utcában árusító bódé felállításának engedélyezését kéri. 9. A komposztelep üzembe helyezése.

Mindkét albizottsági ülésen Nendtvich Andor dr. polgármester fog elnökölni.

A keddi építési és pénzügyi bizottsági ülés tárgysorozatát holnap, szombaton teszik közzé.

F. BORZAGE pályadíj nyertes filmje:
AZ ÖRVÉNY
Főszereplő: CHARLES FARRELL
az APOLLO legközelebbi nagy szenzációja.

A tanulóifjúság és a kötelező színházlátogatás

Pécs, febr. 21. — A pécsi városi színügyi bizottság legutóbbi ülésén foglalkozott a pécsi színház szanálásának ügyével s egy inditványt elfogadva, úgy határozott, hogy felír a kultuszminisztériumhoz, tegye kötelezővé a színházlátogatást az iskolák tanuló ifjúságának úgy, amint már a tanuló ifjúság részére kötelező a filmelőadások látogatása is. Ezzel — úgy gondolják, — egyszersmindenkorra meg lesz oldva az anyagi krízis s a felmerülő deficit fedezve lesz.

Igy finánc szemmel nézve a dolgot tényleg okos gondolatnak látszik ez a határozat, — de ha más szempontból vesszük, az illetékes s elsősorban érdekelt iskolák s a szülők részéről méltán fogja kihívni a kritikát. Ennek a határozatnak a logikája ez:

A pécsi színház anyagi nehézségekkel küzd, nyilván azért, mert nincsenek állandó telt házak, — hajánál fogva nem vihetik a felnőtt publikumot a színházba, tehát a kiskorúakat, az iskolák tanuló ifjúságát kell berendelni, beutalni miniszteri rendelettel s a több ezer iskolás tanuló által, fizetett díjak, majd biztosítják a színház, illetve a színigazgató anyagi prosperálását! Ugyanezzel a logikával, — ha egy pécsi sörcsarnok tulajdonosának rosszul megy az üzlet, — csak írjon fel a kultuszminisztériumba, hogy rendeljék el, hogy minden tanuló köteles naponkint, legalább 2 pohár sört meginni (Pannónia sört, mert a cél a magyar ipar pártolása!); — előbb ugyan ebben az esetben vissza kellene vonatni a belügyminiszter tiltó rendeletét, de talán az is sikerül, — s igy meg van oldva a kérdés, nem fáj többé a gazda feje. Ilyen üzletipaedagógiai kisérlet már volt a multban is, amikor a Balaton melléki vendéglősök kivánták a nagy szünidő meghosszabbítását.

A pécsi színügyi bizottság túlságos nagy és merész lépést tett, amikor az ülésteremből egyenesen a székesfővárosba, a kultuszminisztériumba vágott. Talán helyesebb lett volna előbb tárgyalni a pécsi iskolák vezetőivel, hogy helyeslik-e a dolgot, vannak-e nehézségeik, hogy mik a kívánságaik? Az üzleti érdek kikapcsolásával bizonyára kaptak volna, komoly érveket, amelyek nem javalják a színház kötelező látogatását az iskolák részéről. Mindenesetre az iskolák vezetői nagyon értékelik a színházak kultúrhivatását, — ha valóban mindig ennek a hivatásnak a magaslatán állnak és pedig a színigazgatótól kezdve, az utolsó statisztáig. De mi emlékszünk még élénken a pécsi színház olyan **ifjúsági előadására,** amelyről a tanulók megbotránkozott lélekkel jöttek vissza s amikor is 3 középiskola igazgatója tiltakozott az előadás miatt, s kénytelenek voltak egy időre beszüntetni, az ilyen előadások látogatását. Emlékszünk arra is, hogy teljesen „fehér" darabot hogyan rontottak meg a „nép" szereplőinek **rögtönzött** izléstelenségei. Emlékszünk arra is, hogy zenés darabot adtak, zene nélkül, mert — mint az egyik művész, a függöny előtt közölte az ifjúsággal, — a zenekar máshol volt lefoglalva ez alkalommal. De elvégre ezek a multnak, olyan hibái, amiket a jövőben el lehetne kerülni. Tárgyilagosan megállapítható az is, hogy voltak szép, értékes ifjúsági előadások is a pécsi színházban. S annak a jövőben sem lesz nagyobb akadálya, hogy egy-két klasszikus, tisztalevegőjü s nevelő hatású előadáson az iskolák ifjúsága **fakultatív** résztvegyen. De a kötelező s intézményesen elrendelt színházlátogatásnak, komoly és súlyos nehézségei vannak.

A kötelező filmelőadások, bármennyire is az iskolai tanitás szolgálatában állnak, mégis gyakran megzavarják az iskolai munka rendes menetét. Ezek az előadások délelőtt vannak, a tanitási időben, 2 tanitási óra rámegy egy ilyen előadásra; ép ezért — vagy talán csak ezért kedvelték az ifjúság előtt. Ilyen filmelőadás van évenként 8. Vegyünk ugyanennyi kötelező színelőadást. Ez már azt jelenti, hogy minden második héten, vagy mozi, vagy színház. A színelőadások délután vannak, a tanulók délutánját teljesen lefoglalják, másnapra a tanulásban nem lesz köszönet.

De ez a kérdés érdekli a szülőket is. És pedig financiális szempontból. Egy olyan tisztviselőre nézve, akinek 3—4 iskolába járó gyermeke van, ezekután a kötelező filmelőadások s színházi díjakat fizetni. — biz nagyon súlyos kultúradó!

Tulajdonkép egy ilyen rendelettel a szülők lennének megadóztatva. Ma biz sokan azért sem mennek színházba, mert nem telik. Ezzel szemben a színügyi bizottság, úgy gondolja, — ha telik, — ha nem telik, mégis kell fizetni, — a gyermek köteles színházba járni, a gondterhes apa pedig otthon maradhat, de köteles fizetni.

Az iskolák vezetői bizonyára meg fogják találni a módot arra, hogy ebben a kérdésben megállapodjanak, a szülői értekezleteken a szülőkkel tárgyaljanak, a minisztériumba megfelelő felterjesztést tegyenek. Nem gondoljuk, hogy az üzleti érdek fog dönteni az iskola és a szülők komoly nehézségeivel szemben.

Györkös József
Szent Erzsébet leánygimnázium igazgatója.

Javult a külkereskedelmi mérleg

Budapest febr. 21. — (MTI.) A központi statisztikai hivatal közlése szerint januárban a behozatal értéke 67.7 millió, a kivitel értéke pedig 79.9 millió P-t, a külkereskedelmi mérleg kiviteli többlete tehát 12.8 millió pengővel emelkedett.

HIREK

Február 22. — Szombat — Péter antiochiai székfoglalója - Didim

D. u. 5. Az egészségügyi bizottság ülése a városház tanácstermében.

D. u. 6. A múzeum egyesület előadása a városház közgyülési termében.

Este ½9. A mérnök és épitészegylet ismerkedési estélye a Nádorban.

— **Pécs képviselője a városok békéscsabai kongresszusán.** A magyar városok országos kongresszusa alkalmával létesitett kultúrális szövetség február 23-án, és 24-én tartja ülését Békéscsabán. A városok kongresszusán Pécs városát Sebestyén Lajos dr. tanácsnok fogja képviselni, aki pénteken éjjel utazott el Budapesten át Békéscsabára és onnan előreláthatólag hétfőn este érkezik vissza Pécsre.

— **Névmagyarositás.** A belügyminiszter megengedte, hogy Peller Béla pécsi születésü innsbrucki teológus, családnevét Molnár névre változtathassa át.

— **Előadás Székely Bertalan művészetéről.** Szombaton, február 22-én, délután 6 órakor a városháza közgyülési termében tartja meg számtalan vetített képpel művészettörténeti előadását Börötzffy Károly reálgimnáziumi tanár Székely Bertalan művészetéről pécsi vonatkozással. Az előadás a múzeum egyesület keretében lesz és belépődij személyenkint 50 fillér. A múzeum egyesület elnöksége ez úton hiv meg minden érdeklődőt az értékes előadásra.

— **Ismeretterjesztő előadás a Makár utcában.** A Makár utcai tanitótestület f. hó 20-án, este fél 7 órai kezdettel tartotta meg legutóbbi ismeretterjesztő előadását. Előadó Göttche Oszkár dr. egyetemi magántanár volt, aki a tuberkulózisról tartott rendkivül értékes előadást. A téma nagy fontossága, de különösen az előadónak végtelenül finom és vonzó előadási modora, feszült figyelmet és érdeklődést váltott ki a hallgatóságból. A hallgatóság őszinte hálával fogadta a nagyértékü előadást. Utána néhány szép szavalat volt, mely után Tilesch Józsefné tanitónő szebbnél-szebb magyar nótákat játszott zongorán, melyért a hallgatóságtól sok tapsot kapott. Végül az előnyösen ismert Angster „Törekvés" dalárda nagyszerü énekszámai zárták be a szépen sikerült előadást. Dudás karnagy vezetésével a dalárda működése mindig nívós és értékes. A nagyszerü hanganyag Dudás vezetése mellett elismerésre méltó szép teljesitményt produkál.

— **Házasság.** Halda Iluska Pécs és Róka Antal dr. orvos Nagyberki, február 22-én, délután 1 órakor házasságot kötnek a belvárosi plébániatemplomban.

— **A városi nyugdijasok arcképes igazolványai.** Felhivják mindazokat a városi nyugdijasokat, akik kedvezményes vasuti jegy váltására jogositó arcképes igazolványaikat az 1930. évre leendő megújitás céljából beszolgáltatták, az igazolványok átvétele céljából jelentkezzenek a hivatalos órák alatt Arató Antal irodatisztnél (városház I. emelet 44.)

3 millió utast szállított a pécsi villamos 1929-ben

Az autóbusznak egy évben 120 ezer utasa volt

Pécs, febr. 21. — A Pécsi Villamos Vasuti Részvénytársaság igazgatósága f. hó 20-án a városi székház tanácstermében ülést tartott, amelyen az 1929. év mérlegét és zárszámadását tárgyalták le. Rauch János ny. müszaki főtanácsos, igazgató a zárszámadással kapcsolatban jelentést tett az üzletmenetről.

A zárszámadásból kitünik, hogy 1929. évben 2,988.587 utast szállított a vallamosvasut, a csökkenés 108.725 utást tesz ki, az 1928. évben szállított utas számmal szemben. A megtett kocsikilométerek száma pedig 574.856 kocsikilométer volt, igy egy kocsikilométerre 5.19 utas és 72 fillér bevétel esik az 1928. évi 5.53 utas és 76 fillér bevétellel szemben.

Az autóbuszokon 1929. évben 120.665 utas utazott, a megtett kocsikilométerek száma 55.616 kocsikilométer volt. Egy kocsikilométerre 2.16 utas és 90 fillér bevétel esik az 1928. évi 2.18 utas és 1.03 pengő bevétellel szemben. Tehát megállapitható, hogy úgy a villamosvasut, mint az autóbusz üzemforgalma az 1929. évben csökkenést mutat, ami az 1928. évvel szemben 2.1%-nak felel meg.

Osváth Imre cégvezető ismertette az évi mérleget és a zárszámadást, amelyet az igazgatóság tudomásul vett.

A pécsbányatelepi autóbusz járatra és a viteldijakra nézve a legközelebb határoz az igazgatóság.

Több kisebb ügy letárgyalása után az igazgatóság Osváth Imre cégvezetőt a vasut szolgálatában kifejtett munkassága érdemeinek elismeréséül igazgatóhelyettessé nevezte ki.

— **A Pro Hungária női világszövetség pécsi vezetősége** ezúton közli, hogy akik a szövetségbe tagul óhajtanak belépni, forduljanak a Dunántúli bankhoz, vagy pedig 1359. telefon, számon Mihálffy Lillyhez, a pécsi csoport főtitkárához, ahol a szövetségi jelvényeket is be lehet szerezni.

— **Ünnepély a pécsi dohánygyárban.** Bensőséges szép ünneppel zárult be tegnap a pécsi dohánygyárban rendezett iskolánkivüli népmüvelési tanfolyam. Az ünnepélyen megjelent Berze Nagy János dr. kir. vezető tanfelügyelő, mint az iskolánkivüli népmüvelési bizottság elnöke, továbbá Szubovics Albin dohánygyári igazgató a gyár tisztikarával és a gyár nagyszámú alkalmazottjával. Ez alkalomra az egyik legnagyobb termet virágokkal diszitették fel. A gyár nagyszerü hanganyaggal rendelkező dalárdája elénekelte a Hiszekegyet, majd utána v. Vértes Antal tanító vetitett képes előadásban ismertette Arany János Toldiját. Utána Iffland Juliska szép hazafias verset szavalt el mély érzéssel, majd Seres Gizella monológot adott elő igen kedvesen. Ezután a gyár dalárdájának hazafias dalai következtek. A precizen előadott ének után ismét szavalatok jöttek. Válek Pál, Kónyáné Jagados Mária szavalt nagy hatást keltve. Berze Nagy János dr. tanfelügyelő magasszárnyalásu beszédben mutatott rá az iskolánkivüli előadások fontosságára, szeretettel szólt a gyári munkássághoz. Majd a gyár nemes gondolkozásu igazgatójának megköszönte a támogatást, hogy a tanfolyam részére helyiséget biztositott. Végül a legnagyobb elismeréssel és dicsérettel emlékezett meg a tantestületről, melynek tagjai önzetlenül fáradoztak hónapok óta, hogy a tanfolyam előadásai minél vonzóbbak és tanulságosabbak legyenek. Őszinte elismerését és köszönetét fejezte ki Csernyánszky Lajos igazgatónak, mint a tanfolyam megszervezőjének áldozatot nem kimélő eredményes munkásságáért.

— **Baleset a Megyeri úton.** Arvay Józsefné 88 éves asszony, aki a Megyeri út 6. szám alatt lakik, ma délelőtt a Megyeri út 2. számú ház előtt hirtelen rosszul lett, összeesett és a bal kezén sérülést szenvedett. A mentők beszállitották a sebészeti klinikára.

— **Szülői értekezlet a Fiume utcai elemi iskolában.** Az összel megnyilt Fiume utcai állami elemi iskola tantestülete febr. 23-án, délelőtt ¾11 órakor tartja első szülő értekezletét, melyen Balázs Ferenc, az intézet igazgatója Egy új iskola célkitüzései cimmel értekezik. Mind a hatóságokat, mind az érdekelt szülőket és tanügybarátokat meghivja az iskola tantestülete.

— **Földbirtokmegváltások Baranyában.** Az Országos Földbirtokrendező Bíróság IV. számú tanácsa ma délután Bakóca, Csebény és Szágy községek ügyében a Mailáth gróf féle hitbizomány birtokaiból megváltott 38 hold 899 négyszögöl terület ellenértékének megállapításánál hozott elsőfokú ítéletet vizsgálta felül.

— **Románia ellen tüntettek Moszkvában.** Moszkvában többször megismétlődött románellenes tüntetés volt. Az egyik tüntetésen maga Litvinov népbiztos kijelentette, hogy Oroszország sohasem mond le a Románia által „kisajátított" Besszarábiáról. A moszkvai tüntetés alkalmával az is kiderült, hogy a szovjet nagy pénzáldozatokkal támogatta a romániai megyei tanácsválasztásokat. Litvinov a tüntető tömeghez intézett beszédében azt hangoztatta, hogy „Oroszország sohasem mondhat le Besszarábiáról, melyet testéből erőszakkal kapcsolt le Románia". A lapok arról irtak, hogy Besszarábiában nem kevesebb, mint 200 forradalmi kisérletet fojtottak vérbe, és 10.000 embert gyilkoltak le a román hatóságok. A román impérium óta 400.000 ember menekült át Oroszországba. A tüntetők Romániával való véres leszámolást követeltek.

— **Kecskemétieknek Pécsről.** Nyáry Pál református esperes-lelkész most vasárnap, e hó 23-án, délelőtt a kecskeméti református templomban prédikál. Ugyanezen napon este pedig a gróf Tisza István kollégium dísztermében vetitettképes előadást tart Pécs városáról és a pécsi református egyházról a kecskeméti közönségnek.

— **Megdézsmált böröndök.** Wollák József utazó budapesti lakos, a napokban három nagy böröndöt adott fel Magyaróváron Pécsre. A böröndök meg is érkeztek, de az egyikből kilenc értékes ruhanemü hiányzott. Nyomozás indult meg annak megállapitására, hogy hol történt a lopás.

Budai Külvárosi Kat. Körben 22 én szombaton 8-12-ig

záróösszténc

— **A szigeti külvárosiak teadélutánja.** A szigeti külvárosi egyházközség és a III. rend együttesen rendezte meg az idén a szokásos teadélutánját február 16-án a legényegylet összes helyiségében. Már a kora délutáni órákban megindult a munka, hogy idejében elkészüljenek a vendégek fogadására. 5 órára zsufolásig megtelt a hatalmas terem és kezdetét vette a másfélórás müsor. Kovács József frappáns konferálása nevettette meg először a publikumot s ezzel megindult a kedélyes hangulat, mely az egész müsor alatt kitartott. Három bohózatot adott le a Máv. Ébredés Dal- és Önképzőkör művészi gárdája, mellyel teljesen meghódították a jelenlevőket. A nőszereplők Csapó Margit, Borbély Rözsi, Demini Panni és Bordovszky Teri voltak, akik úgy a magánszámokban, mint az együttesben igazán művészit produkáltak. A dalkör ezenkivül gyönyörü énekszámokkal szerepelt, melyben nehéz mü- és népdalok váltották fel egymást. A dirigálást Agócsy László karnagykántor látta el a nála megszokott precizitással. Müsor után a nagyterem pillanatok alatt táncteremmé változott, hol a ropogós csárdás hangjára megindult a tánc és tartott éjfélig. A zenét a legényegylet házizenekara szolgáltatta. A tánccal egyidőben megkezdődött a tea kiszolgálás is, ahol a szigeti külvárosi hölgyek, a III. rend, az Ágnes és Katalin kongregációk együttes erővel serénykedtek, hogy sehol hiány ne mutatkozzék. A fokozódó jókedvnek csak az éjfél közeledése vetett véget. Mindenki a legjobb est emlékével távozott. A tiszta jövedelem 1042 pengő volt, melyet a templom renoválására fordítanak.

— **Egy pécsi vendéglős balesete.** Schlögl Pál 30 éves pécsi vendéglős ma délelőtt az Ágoston téren hirtelen összeesett. A mentők eszméletlen állapotban a belgyógyászati klinikára szállitották.

— **Ha takarékoskodni akar, úgy ígyék pécsi Tettyeforrás Üditővizet!**

— **Református anyák délutánja** lesz február 23-án, vasárnap délután fél 4 órakor a pécsi református egyház gyülekezeti házában, melyen népszerü orvosi előadás, felolvasás és bibliamagyarázat képezik a programot. Belépődij nincsen.

— **Négyszerannyi tábornoka van Csehszlovákiának, mint a régi Monarchiának.** A prágai ellenzéki lapok élénk szinekkel kommentálják, hogy az új köztársaságban minden 400 katonára esik egy tábornok, s minden 5 katonára egy tiszt. A nemzetvédelmi minisztériumban 19 tábornok és 17 tábornoki rangú osztályfőnök ül, egy ezredre átlag 31 törzskapitány esik, holott csak tizenkettőre van szükség.

— **Az osztálysorsjáték** mai húzásán a következő nagyobb nyereményeket sorsolták ki: 100.000 pengőt nyert: 38738. 4000 pengőt nyert: 61690. 2000 pengőt nyertek: 3774 27434 30409 45778 62125 64889 80881. 1000 pengőt nyertek: 1591 9915 43328 45651 54065 66309 75074 80076. 800 pengőt nyertek: 211 43184 47555 62021 67849 69175. 600 pengőt nyertek: 5774 20374 30350. 500 pengőt nyertek: 2949 17390 24285 26525 29323 29409 34010 45354 51652 51934 61407 63805 71662 76180. Ezenkivül kihúztak még 400, 300 és 150 pengős nyereményeket. A húzás folytatása e hónap 24-én lesz.

MOZI

PARKMOZI

Szombat, junius 20.
Pontosan 6 és 9 órakor
Visszavonhatatlanul ma utoljára!

A TIZ PARANCSOLAT

Szózat az emberiséghez 14 fejezetben.

Mindkét előadás megerősített zenekarkisérettel.

Pontos megjelenést kérünk! — Később érkezők be nem bocsájthatók.

A terem jéggel van hütve! — Az esti előadás kedvező időben a kertben.

MOZI

APOLLO

Szombat, junius 20.
6, ½8 és 9 órakor

Csókos Velence

(Az inquisitió áldozata)

Velencei néplegenda Velence fénykorából, előjáték és 6 felvonásban.

Kedvező időben az esti előadások a kertben. — A terem jéggel van hütve!

Az Emericanum bokrétaünnepélye

November 5-én szentelik fel az uj épületet

Pécs, jun. 19. — A napokban tartották meg a Deák-utca 8. szám alatt épülő Emericanum bokrétaünnepélyét. Pár nap mulva az épület tető alá kerül és azután a vakolási munkákkal egyidőben a belső munkák is megindulnak. Az épitő *Hebenstreit* cégtől nyert információ szerint az épület beköltözhető állapotban augusztus közepére lesz kész, ugy, hogy a növendékek az uj tanévet már zavartalanul megkezdhetik ott.

Az ünnepélyes felszentelés november 5.-én az Emericanum védszentjének napján lesz. Ennek a felszentelési ünnepélynek országos jelleget ad az a körülmény, hogy az Emericanum magja a székesegyházi árvaház ez évben éri meg fenállásának száz éves fordulóját. Az 1825.-ben alakult székesegyházi árvaház az első volt az országban. A Közhasznu Esméretek Tára 1835.-ben megjelent egyik száma tudniillik azt irja, hogy ez az árvaház az egyetlen az egész országban. A száz éves jubileumot az Emericanum uj épületének felszentelése napján tartják meg. Ez a kettős ünnepély nagyszabásu és mint ilyen országos jellegü lesz

Az Emericanum uj épülete nemcsak a célját tekintve nagy jelentőségü, de épitési szempontból is egyik disze lesz a városnak. Az intézet fáradhatatlan igazgatója *Perr* Viktor azt tervezi, hogy pár év mulva a Deák-utca 8. számu telek utcai frontját egészen beépiti.

Táncestély
a Régi Sörházban
junius 20-án szombaton,
Sztipics rendezésével.

Rajzkiállitás és cserkésznap a ciszterciták reálgimnáziumában

Pécs, jun. 19. — Évzáróként az értesitő mellé kedves meglepetést tartogat a ciszterciták reálgimnáziuma a szülők és a tanügyi barátok számára; azt akarja ugyanis bemutatni, hogy a szellemi erősbödés mellett mennyit fejlődtek tanitványai a kézi és testi ügyességben. Az elsőt a rajzkiállitás célozza. Itt a gondolat és a terv *Börötzffy* Károly intézeti rajztanár müve. Hála Isten, a fiuk rajzoló kedve és készsége egyre jobban biztat és lendül, ez késztette tehát az intézet ambiciózus és művészi lelkü rajztanárját, hogy a fiuk biztatására és egymás munkáinak megbecsülésére a nagy nyilvánosság elé bocsássa az idei termés legjavát. Gazdag az aratás, mert az intézet Apáca-utcai uj, nagy és világos rajztermében 3 falát szélesen boritják osztályonkint a zsenge, zsendülő és a megindult képességek és tehetségek különféle kivitelü rajzai. Külön érdekessége a kiállitásnak az öreg diákok, a volt tanitványok — rajzai. Ő mert ilyenek is akadnak. A néha-néha szinte lopva visszatartott rajzokból igen értékes gyüjtemény lett édes-kedves emléknek egyrészről a vezető tanár számára, erős okulásul, másrészről a mostani fiatalságnak, hogy milyen művészi finomsággal is lehet dolgozni. Pécsett az országos kiállitás óta nem volt nyilvános középfokú iskolás rajzkiállitás, ezért tehát a mostani bizton erős érdeklődésre tarthat számot. Magát a kiállitást a vezető tanár szombaton d. e. 9 órakor nyitja meg és nyitva marad 21. és 22.-én, azaz vasárnap és hétfőn egész nap. A belépés teljesen dijtalan, a bejárás az Apáca-utca 4. sz. alatt van.

Viszont a fiuk testi ügyességét a megizmosodott intézeti cserkészet bizonyitja. Nem csoda, hiszen olyan kezekben van ez intézmény vezetése, *Baumgartner* Alán dr., hittanár kezében, akinek bűvös kulcsa van a diákszivek nyitogatására. Hogy mivel akarnak kedveskedni sokszor szivünkhöz nőtt cserkészeink, azt elmondani itt nincs terünk, annyit azonban elárulhatunk, hogy az intézeti P. C. F. — cserkészcsapat 24 tagja e hó 27.-én indul a káposztásmegyeri nagy-táborba, ahol a székesfővárosi csapatoktól rendezendő Jamboreen szándékozik résztvenni. Jamboree, de furcsa szó, Persze, mert néger, ha nem zulukaffer szó. Hogy mit jelent és mit tartalmaz, csak az tudhatja meg, aki eljön holnap, azaz vasárnap este 6 órára a cistercita reálgimnázium tornaudvarára, ahol aztán a hüs gesztenyék alatt, lampionfény, tábortüz és muzsikaszó mellett megkapja a talány kulcsát.

Bethlen miniszterelnök ma délután hirtelen rosszul lett

Még ma éjjel megoperálják

Budapest, jun. 19. — *Bethlen* István gróf miniszterelnököt ma dél után hirtelen rosszullét fogta el, amely rosszulléthez heves gyomorgörcsök járultak. A miniszterelnök házi orvosa *Diabella* Géza dr. szükségesnek tartotta *Ádám* Lajos dr. sebésztanár meghivását is, akivel este 8 órakor konziliumot tartottak. Megállapitották, hogy a miniszterelnöknek vakbélgyuladása van *és sürgős vakbéloperációnak kell magát alávetnie.*

A miniszterelnök ma este, autón felesége kiséretében a Fasori szanatoriumba vonult, ahol Ádám dr. tanár az operációt előreláthatólag még az éjjel végrehajtja.

A délután folyamán minisztertanács volt, amelyen a miniszterelnök rosszulléte folytán *Vass* József elnökölt.

A miniszterelnök betegségéről jelentést tettek a kormányzónak is, aki a miniszterelnök betegségének tartamára Vass Józsefet bizta meg a helyettesitésével.

Amundsen nem érte el az északi sarkot

Berlin, jun. 19. — Amundsen északsarki repülőutjáról a reggeli lapok ugy értesülnek, hogy a két repülőgépet északsarki utjuk következtében a kedvezőtlen szelek nyugatra terelték. Május 21-én hajnali 2 órakor kénytelenek voltak egy jégrepedés felett a leszállást végrehajtani. A leszállás után a repülőgépeket jégtömegek zárták körül. Az utazók megállapitották, hogy a 44. szélességi és 20. hosszusági fok 10 perc alatt vannak. Május 25-én és a következő napokon minden energiájukat odairányitották, hogy ujra fel tudjanak szállani. Az egyikkel sikerült is, azonban ujból le kellett szállaniok. Junius 5-én sikerült jelentékenyen megkönnyitett terheléssel felszállani. Azonban ugyszolván az egész felszerelést ki kellett dobni a gépből.

Az expedició rendkivül erős köd kiséretében elérte az északi fokot. A heves viharok arra kényszeritették az expedicíót, hogy a Franklin öböl környékén védelmet keressen. Az expedició több tagja Nugalyba utazott további benzinkészlet beszerzésére. **Amundsen valószinütlennek, tartja hogy a Jegestenger európai részén egyáltalán van szárazföld.**

Hirek néhány sorban

Bethlen miniszterelnök a pártvacsorán tartott beszédében felhivta a pénzintézeteket a luxuskiadások megszüntetésére. — **A zirci apát** Werner István egy hétre Szentgotthárdra érkezett. — **A nemzeti Összetartás** (legitimisták) klubavatásán Angyal Pál mondott beszédet, kifejezte, hogy nem vállalnak közösséget a Beniczky esetben. — **Az osztrák nemzetgyülésen** Bauer képviselő támadta Magyarországot, hogy katonai hirszolgálatot tart fenn Bécsben. Ramek kancellár megcáfolta e vádat. — **Pasics** miniszterelnök megbetegedett s külföldi fürdőre megy. — **Statáriális bíróság** elé kerül Balog Jenő tanyai gyujtogató, aki Almosd községben felgyujtotta haragosa tanyáját. — **Főhadnagyból** papnövendék lett Egerben Zsifkovich Ernő. — **A gráci törvényszék** érvényesnek mondotta ki Ferri grófnő végrendeletét.

Piacsek Gyula meghalt

Pécs, jun. 19. — A kérlelhetetlen halál ismét lesujtott egy tősgyökeres, köztiszteletben álló pécsi családra. *Piacsek* Gyula épitész 75 éves korában ma reggel meghalt. Pécsett született 1850. március 5.-én, itt végezte reáliskolai tanulmányait. Épitészi tanulmányainak elvégzése után *Steindl* Imre budapesti épitész irodájában kezdett praktizálni. E nagynevü cégnek akkor elsőrangu külföldi vállalkozásai is voltak, ezért hamarosan kiváló prakszisra tett szert ugy, hogy a kormány rábizta Vajdahunyad várának rekonstruálását. Piacsek mint fiatal épitész részt vett a parlament tervezési munkálataiban, amely eredetileg a berlini birodalmi gyülés házának tervéül készült.

A hetvenes évek második felében visszatért szülővárosába, amely 1878.-ban a törvényhatósági bizottság tagjává választotta, 1880-ban megnősült és Streicher Franciskát, egy jónevü bonyhádi kereskedő leányát vette nőül.

Pécsett igen élénk tevékenységet fejtett ki a közéletben. A város törvényhatósági bizottságának egész haláláig, tehát közel félszázadon át tagja volt és különösen az épitészeti és pénzügyi bizottságokban fejtett ki élénk közhasznú tevékenységet. Mint épitész Pécsett ugyan nem müködött, de sok ingyen tervet készitett a városnak laktanyák, a szigeti városi ovóda és a sétatéri kioszk részére.

1880.-ban I. Ferenc József első pécsi látogatásakor ő volt a fogadó bizottság elnöke és hatalmas diadalkaput emelt, amely látványosságul szolgált. Ugyancsak ő volt a fogadó bizottság elnöke 1891.-ben a székesegyház felszentelésekor és az 1901. évi király-látogatáskor is.

Ezután lassan visszavonult a közéleti tevékenységtől és csak a városi törvényhatóságban és főként iskolaszéki ügyekben tevékenykedett egészen a legutolsó időkig dicséretes buzgósággal. Politikai nézete a régi szabadelvü párt rendithetetlen tagjává avatták. A törvényszéknél évtizedeken át viselte a kereskedelmi ülnöki tisztséget. 36 éve igazgatósági tagja a Pécsi Takarékpénztárnak is, amelynek homlokán ugyancsak gyászlobogó jelzi a részvétet.

A kedves modoru, közvetlen egyéniségü, igazi régi öreg ur halála, tényleg összes ismerősei körében őszinte bánatot váltott ki, mert mindenütt szerették és becsülték. Szükebb családjában felesége, született *Streicher* Franciska, két fia Emil ny. belügyminiszteri osztálytanácsos és Zoltán ügyvéd, valamint az előbbinek felesége sz. *Szikorszky-Zsolnay* Livia és a kis Lívia gyászolják.

Temetése, amelyen impozáns részvét fog megnyilvánulni, vasárnap délután 5 órakor lesz a központi temető ravatalozó teréből. A gyászmisét hétfőn reggel 9 órakor mutatják be érte a belvárosi plébánia templomban.

Kártérítést követelnek a haketstowni vasuti szerencsétlenség áldozatai

Newyork, jun. 18. — Azt a kárt, amelyet a haketstowni óriási vasuti szerencsétlenség okozott, több mint százmillió dollárra becsülik.

HIREK

PÉCSI NAPTÁR

JUNIUS 30.

1782. Baranyavármegye Koller Péter István és Tamás pécsi lakósokat a nemesek sorába felvette.

1848. A pécsi domonkosok templomából átalakitott, emeletes lakóházat — Gayer János pécsi lakós tulajdonos tetemes adósságai miatt — a mai napon elárverezték s 8000 frt-ért Schulcz József lapáncsai molnár tulajdonába ment át. Gayer János volt ügyvéd és szolgabiró a dominikánus templomot 1835-ben vette meg 800 forintért. Később emeletes házzá alakitotta át.

1860. A mai napon kelt visitatio canonica szerint a pécsi budai külvárosi temető kápolnában a husvét másnapja a bucsunap.

1897. A pécsi kerületi tornaverseny a mai napon kezdődött, melyre 14 középiskola tanulói seregletek össze Pécsett.

=

— **Jézus szent vérének ünnepe a pálosoknál.** Jézus szent vérének ünnepét a pálosok hazánk felszabadulásáért folyó ájtatossággal kapcsolják össze, amely junius 26-án pénteken este fél 8 órakor kezdődik a Mindenszentek ősi templomában. A tiz napig tartó ájtatosságot julius 5-én reggel háromnegyed 9 órakor kezdődő szentmise követi, amely után a templom bástyájáról hangzik el a szentbeszéd. Ezután a templomban püspöki, kinn a szabadban pedig tábori szent mise lesz. Ezután megindul a hagyományos körmenet a Tettye, Kálvária és Mindenszentek-utcában levő oltárokhoz. A körmenetet a templombástyáról adandó áldás fejezi be. Innen a Te Deum eléneklésével vonulnak be a templomba, ahol az ájtatosság végén a Magyar Hiszekegy hangjai csendülnek fel. Másnap, hétfőn reggel 8 órakor gyászmise lesz hősi halált halt testvéreinkért. A pálosok ezuton kérik az összes hatóságokat, vallásos és hazafias egyesületeket, hogy zászlóikkal vagy jelvényeikkel minél nagyobb számban vegyenek részt. A körmenet utvonalán pedig az uttestnek és házaknak zöld galiyakkal, az ablakoknak virágokkal és gyertyákkal való feldiszitését, végül a templom és a hősi halottak ravatalára gyertyaadományokat kérnek.

— **Baranyavármegye hódoló küldöttségének résztvevői.** Lapunk mai számában közöltük azoknak a városi törvényhatósági bizottsági tagoknak névsorát, akik Pécs városát fogják képviselni a kormányzót üdvözlő hódoló küldöttségben. A vármegyét képviselő bizottsági tagok névsorát csak ma állitották össze végérvényesen és ez a következő: Fischer Béla alispán, Driesz Lajos Pécsvárad, Fejes János dr. Siklós, Hergenröder Antal Szederkény, Igaz Béla dr. Pécs, Mándy György Téseny, Perczel Tibor Bodorfa, Schmidt Lajos Mohács, Szántó József Nagyharsány, Szüts Ernő dr. Szentlőrinc és Tyószits Sándor Kisaszonyfa. A küldöttség vasárnap délben negyed egy órakor gyülekezik Pécs város küldöttségével együtt a királyi várpalota előtt.

— **A tavasszal beállt olcsóbbodásról** fog meggyőződni ha férfi, fiu és gyermekruha posztó és bélésáru szükségletét Páll Ödönnél. Széchenyi-tér 18. fedezi.

— **Legolcsóbb és legjobb kakaó a Sopianae cukorka gyárban kapható.**

Gyönyörü szép filz, georgette florentini és panama **kalapok** érkeztek és nagyon előnyös árban kaphatók. — Halcsontnélküli füzők mérték után készülnek. — Alakitást javitást vállalok.
G. STARK MARGIT kalap- és füzőszalonja Pécs, Széchenyi-tér 9-10., II. em. **TEL. 7-43.**

— **Egy pécsi hittanár kitüntetése.** Nagy kitüntetés érte a pécsi egyházmegye egyik kiváló papját *Iványi* János dr. emericanumi prefektust, a keresekdelmi iskola hittanárát. A budapesti Pázmány egyesület felajánlotta a tudós papnak, hogy kiküldi Rómába, hogy az ott levő felsőbb intézetben tanulmányokat folytathasson. Ebben az intézetben világhirü tudósok tanitanak és nagy kitüntetés számba megy, ha oda valaki bejuthat. *Iványi* János dr., akit egyidőben a budapesti egyetem egyik megürült tanszékére emlegettek jelöltnek, a keleti nyelvnek tudósa és ezen a téren folytatna ujabbi tanulmányokat a római világhirü intézetben. *Iványi* János dr. a budapesti egyetem ajánlatát már közölte *Zichy* Gyula gróf megyéspüspökkel. A főpásztor ugy nyilatkozott, hogy ez a kiküldetés nem csak Iványi János dr.-a, hanem az egész egyházmegyére kitüntetés számba megy.

— **A pécsi székesegyház felszentelésének évfordulója.** A világhirü pécsi székesegyházat a mult század nyolcvanas éveiben történő restaurálása után 1891-ben junius 21-én szentelték fel ujból. A felszentelés évfordulóján a székesegyházban ünnepi szentmisét tartanak és az egyházmegye egyik legkiválóbb papja tart szentbeszédet. Ez évben a felszentelés évfordulóján a székesegyházban junius 21-én, vasárnap délelőtt 9 órakor ünnepi szentmise lesz, az ünnepi szentbeszédet pedig Heckenberger Konrád dr. lányecsóki plébános mondja. Junius 29-én, Péter és Pál ünnepén pedig Gasparich György németii plébános tart szentbeszédet a székesegyházban.

— **Három pécsi ciszterci tanár tanulmányutja Franciaországba.** A középiskolai reform életbelépésével a pécsi ciszterci rendi főgimnázium is reálgimnázium jellegével lett felruházva. Ezzel a változással kapcsolatban a pécsi ciszt. reálgimnáziumban is kötelező tantárgyként bevezették a francia nyelvtanitást. A gimnázium tanári karát ez a változás váratlanul érte, mert francia szakos tanárral nem rendelkezett az intézet. Hogy a hiányt kipótolják, a gimnázium három tanára Böröcz Marcell dr., Barta Lénárt és Révész Amadé a két hónapos vakáció alatt franciaországi tanulmányutra mennek, hogy a francia nyelvet tökéletesen elsajátitsák. A pécsi ciszterci reálgimnázium ezen három tanára vasárnap utazik el Franciaországba.

— **Névváltoztatás.** A belügyminiszter megengedte, hogy Popp János fekedi cipész családi nevét Podányi névre, Ricker János pécsi tiszthelyettes és kiskoru János nevü gyermeke családi nevét Rozgonyi névre és Richter Konrád pécsi tiszthelyettes valamint Gabriella Rozália kiskoru gyermeke családi nevét Rudnói névre változtathassa át.

— **Nyári esperantó tanfolyam** kezdődik julius hó 1-én. Jelentkezni lehet szerdán és pénteken d. u. fél 7-től 8-ig a csoport helyiségében (Szepessy-utca 1. szám földszint balra.)

— **Halálozás.** Kelemen Margit, Kelemen József pécsi táblabiró és Kelemen László járásbiró nővére 60 éves korában meghalt. Temetése holnap, szombaton délután fél 4 órakor lesz a Szcitovszky-tér 13. szám alól. Az engesztelő szent mise lelki üdvéért kedden délelőtt fél 8 órakor lesz a székesegyházban.

Özv. Mészáros Lajosné sz. Molnál Rozália 85 éves korában tegnapelőtt meghalt Pécsett. Temetése ma délután folyt le a központi temető ravatalozó helyiségéből. Az elhunyt matronában Mészáros Gyula dr. a kiváló orientalista édes anyját gyászolja.

— **Kedvezmény a Rómába zarándoklók budapesti utazásánál.** Azok részére, akik a III. zarándoklattal Rómába utaznak, Pécsről Budapestre és Budapestről vissza vasuti kedvezményt eszközöltek ki a vasut II. és III. osztályaira. E szerint a III. osztályon IV., a II. osztályon III. osztályra váltott jeggyel lehet utazni. Azok tehát, akik hétfőn reggel a 6 órai vonattal utaznak el Pécsről a zarándoklatra, e szerint váltsák meg a vasuti jegyet. Az igazolvány az ezen vonattal utazó vezetőnél lesz.

— **A pécsi gyermekvédelmi szervezet sikere.** A Pécsett megalakult gyermekvédelmi szervezet eszméje megkezdte országos körutját. Mai számunkban mgirtuk, hogy a napokban Budapesten megtették az intézkedéseket, hasonló szervezet megalakitására. Most pedig Kálnay Gyula rendőrfőtanácsos, a nagykanizsai kapitányság vezetője érdeklődött a szervezet iránt azzal a céllal, hogy az ugynevezett gyermekrendőrséget ott is megalakithassák. Tekintettel arra, hogy a gyermekvédelmi szervezet nagy nemzeti fontosságu, Szabó Géza a Dunántúl főmunkatársa az egész ügyet, mindenre kiterjedő részletességgel, elaboratum formájában a belügyminiszter elé terjeszti, hogy ilyen formán minden városnak módjában álljon pécsi mintára megalakitani a szervezetet.

— **A pécsi kis cserkészek a Dráva mellé mennek táborozni.** A belvárosi elemi fiuiskola 60. számu kis cserkészcsapata julius 1-én táborozásra indul a Dráva mellé, a Draskovich grófi féle uradalomba. A kis cserkészcsapat 4 tagja Somsich Sándor parancsnok és még négy tanitó vezetésével három hétig fogja élvezni a szabad természetet, hogy testben és lélekben még jobban megerősödjenek. A kis cserkészcsapat, amely egyedül álló az egész országban, olyan felszereléssel indul a táborozásra, hogy ez az üdülés sokáig felejthetetlen marad a kis magyarok előtt. Valamennyien egy hatalmas sátorban fognak lakni és az egyik tanitójuk felesége fogja vezetni a konyhát. Valamennyinek lesz kis faágya szalmazsákkal és naponta 45 liter tejet kapnak. Lesz külön vendégsátor is, amelyben a kis cserkészeket meglátogató szülők találnak fedelet. Minden dicséret illeti Somsich Sándor parancsnokot, aki ilyen pompás három hetet szerez a kis cserkészeknek.

— **A pécsi urinők Mária kongregációjának** e hónapi közös szent áldozása 21-én, fél 8 órakor a székesegyház Mária kápolnájában lesz.

— **Az érettségizett ifjakhoz.** A Verbőczy jogász bajtársi egyesület szünidei bizottsága értesiti a most érettségizett ifjakat, hogy a pécsi egyetemre beiratkozni szándékozóknak szóval és irásban minden egyetemi és bajtársi egyesületi ügyben készséggel nyujt felvilágositást. Szóbeli felvilágositások az egész szünidőben a hivatalos órák alatt kaphatók: szerdán és szombaton 11—12 óra között az egyetemi portás szobájában. Irásbeli megkeresések válaszbélyeggel ellátva a következő cimre küldendők: Verbőczy bajtársi egyesület Pécs, központi egyetem. Ugyanezen időben és módon a Verbőczy bajtársi egyesületbe felvételre már most lehet jelentkezni.

— **Julius 20-áig lehet pályázni a vármegye 100 milliós főiskolai tanulmányi pályázatára.** Az április 14-én megtartott vármegyei rendes közgyülés egyhangulag 100 millió koronát szavazott meg a baranyai illetőségü főiskolai hallgatók felsegélyezésére. A tanulmányi segély elnyerésére a pályázatokat julius 20-ig kell beadni az alispáni hivatalhoz. Az ösztöndijért pályázhatnak: mindazok a baranyai illetőségü főiskolai hallgatók, akik igazolni tudják vagyontalanságukat, kifogástalan politikai és erkölcsi szereplésüket, továbbá tanulmányaik sikeres elvégzését. A kérvényhez csatolni kell az érettségi bizonyitványt és leckekönyvet, szegénységi bizonyitványt és a politikai és erkölcsi kifogástalanságot igazoló hatósági bizonyitványt.

— **Megdrágul a gáz.** A gázgyár és villamostelep felügyelő bizottsága tegnapi ülésén azt a határozatot hozta, hogy a gázgyári melléktermékek árának nagyarányu csökkenése folytán előállott bevételi különbözetek fedezése céljából a gáz köbméterének árát julius 1-től kezdve 3500 K-ról 4000 koronára emeli. A gázgyár melléktermékei közül különösen a koksznak az ára igen jelentékenyen, mintegy 30 százalékkal csökkent. Ennek következtében kellett a gáz árát emelni. A villamos áramárak nem változtak.

— **Geodéziai mérések Pécsett.** A belügyminiszter értesitette Pécs városát, hogy a néhai tudósunk Eötvös Lóránd báró által megkezdett geofizikai kutatásokkal kapcsolatos geodéziai méréseket tovább folytatja a József müegyetem geodéziai tanszékének vezetője Altory Károly müegyetemi tanár Trajber István adjunktus, Schubert József és Ihring Dénes tanársegédek közremüködésével. A kutatások az egész ország területén az 1925. év nyarán kezdődnek és a következő években tovább folynak. A kiküldöttek müködése a szabad ég alatt folyik és a mérések eszközléséhez szükséges sátrak és mérőeszközök szükség szerint éjszakára is a szabadban maradnak. A polgármester ennek kapcsán felhivja a közönséget, hogy a tudományos munkában az észlelőket ne zavarják, sőt mindenben támogassák.

— **A termést a vasutvonaltól száz méternyire ajánlatos vinni.** A város elsőfoku közigazgatási hatósága felhivja azoknak a pécsi birtokos gazdáknak a figyelmét, akiknek földjük a pécs-bátaszéki vasutvonal mentén fekszik, hogy a közeli aratásra való tekintettel, tüzbiztonsági szempontból ugy gabonájukat, mint szénájukat a vasutvonaltól legalább is száz méterre gyüjtsék egybe. Aki ezt a tüzvédelmi intézkedést elmulasztja és ezáltal gabonája, vagy takarmánya a mozdony szikráitól tüzet fog és elég, semminemü tüzkárbiztositásban nem részesül.

vetkező kérdések kerültek szőnyegre: Történeti áttekintés 1871—1900; a községek fejlődése; Eliot György s a fejlődés gondolata regényeiben; Kelvin lord és az energia megmaradása; Carlyle és hivatása; Ruskin viszonya az élethez és a művészethez; Tennyson (2 előadás); a XIX. század összefoglalása. — Mint minket érdeklő adatot fölemlítem, hogy 1907. őszén hazánk barátja W. H. Shrubsole úr *Holiday rambles in Hungary* czimen két vetített képekkel kisért előadást tartott a könyvtár előadó-termében.

Más napokon a felolvasóterem egyéb irodalmi, művészeti és tudományos egyesületeknek is rendelkezésre áll, föltéve, hogy a múzeum- és könyvtárbizottság elnökét a társulat tiszteletbeli elnökévé vagy alelnökévé, a könyvtárost pedig tiszteletbeli választmányi taggá választják. A könyvtárak előadótermei akár d. e. 10 és d. u. 4 óra között, akár este 8 és 10 óra közt bocsáthatók rendelkezésükre. Takarításért minden ülés után 2 shilling, takarítás és világításért pedig 3 schillig fizetendő. A hallgatóságtól semminemű belépődíj nem szedhető, sem pedig gyüjtés sem eszközölhető. Magánosok szintén elkérhetik a termet ismeretterjesztő előadás czéljaira; a használati dijtételek azonban itt jóval magasabbak: világítás nélkül 7 s. 6 d., világítással pedig 12 s. 6 d. fizetendő. A terem ily föltételek mellett is szinte nap-nap után használatban van.

Ásatás a pécsi népvándorláskori sírmezőn.

Irta: Marosi Arnold. Illusztrálták: Arnhold Nándor és Börötzffy Károly.

Folyóiratunk II. évfolyamának 41. lapján megemlékeztünk arról, hogy a véletlen Pécs város köztemetőjében a korai középkorból származó sírokat fedezett föl.

Ugyanott 16 sír leleteit, mint a Pécsi Városi Múzeum 1907. évi ásatásának eredményét le is írtuk. Folytattuk az ásatást 1908. évi július, augusztus és szeptember havában, a mikor 37 sírt tártunk föl. Ezek fekvéséről, tartalmáról a következőkben számolunk be.

Kiindulva a köztemető keleti falától, az eddig föltárt sírokat nyugat felé nyolcz sorba oszthatjuk be. A régebben föltárt sírok a VII. (1—10. sír) és VIII. (11—16. sír) sorban feküdtek; az előbbenieknek a keleti faltól való középtávolsága 15·5 m., míg a VIII. sorbelieknek körülbelül 20 m. 1908-ban az ásatást a keleti fal mentén kezdtük meg és az itt talált sírokat sorozzuk az I. sorba; innen mentünk azután nyugat felé, míg el nem értük a VII. sort.

I. sor. Az első sorban, közvetlenül a temető keleti fala mellett, a hol ma már kripták vannak, két sírt találtunk, a 17-iket és 18-ikat.

17. sír. A sír távolsága az északi faltól 26·20 m. és kissé alányult a kőfalnak. A csontváz 1·55 m. mélyen feküdt. A fej körül 21 sárga massza és zöld üveggyöngyöt találtunk, továbbá 9 ugyanolyan trapézalakú és nagyságú bronzlemezkét, mint a hatodik sírban.[1] A lemezkék közül 2 ép és ezeken karika van, a többi töredékes; hozzájuk tartozik 2 kis karika. E leletekhez csatlakozik még egy félgömbalakú ezüstlemez, melynek egyik oldala kitörött. Átmérője 1·9 cm.

18. sír. Távolsága a 17.-től 9·9 m. A csontváz 1 m. mélyen feküdt s meglehetősen korhadt volt. Mellőle megszenesedett ruhafoszlányok és a következő leletek kerültek elő. (1. ábra.)

A fej és nyak tájékáról 118 egyes, kettős, hármas és négyes gyöngyszem, melyek sárga masszából, vagy fekete, zöld, kék és víztiszta üvegből állanak. A nyak tájékáról egy ezüstlemezekből összeállított nyakéket is sikerült kipreparálnunk. Találtunk 7 lemezt, melyek közül 4 ∂ alakú kapcsokkal még rajta függött a nyakékszert összetartó fonálon, 3 pedig már levált róla. A szálakból összetett fonál két sorban bronzszalagokkal van körültekerve és ott, a hol a lemezek függnek, négy-négy gyöngyszem szakítja meg. A fonál hossza 26.5 cm. s rajta a lemezeknek egymástól való távolsága 5 cm.

[1] L. M. és K. Ért. 1908. 43. l. 3. á.

Múz. és Kk.-Ért. 1909. 2-3 f.

Az egyes lemezek köralakúak, de alsó részük trapéz. Alsó szélükről ∩ alakú kapcsokon három-három rombusz-alakú csüngő lóg le; kettőről egy-egy csüngő hiányzik. A lemezek magassága 5·5 cm., szélessége középen 4·5 cm., a csüngők hossza átlag 4 cm., szélessége 2 cm.

A lemezek és csüngők szélét két sorban kiemelkedő pontok diszítik. A lemezek közepén egy körülárkolt kidomborodás és ez alatt négy kiemelkedő köröcske látható, közepükön egy-egy kiemelkedő ponttal. Hasonló dísz van a rombusz alakú csüngők közepén is.

A jobb és balkaron egy-egy ezüst karperecz feküdt, melyeknek alakja és diszítése megegyezik egy már közölt karpereczével.[1] Az egyik karperecznek 7, a másiknak 7·5 cm. a legnagyobb átmérője.

II. sor. Ide sorozzuk azokat a sírokat, melyek a keleti faltól 2·20 m. távolságban huzott vonal mentén tárultak föl. A 19., 20. és 22-ik sírnak közepét szeli át a vonal, a 21-ik azonban nyugat felé egy félméterrel kiljebb esett.

19. sír. Távolsága az északi faltól 18 m., mélysége 1·25 m. A csontváz mellett egy

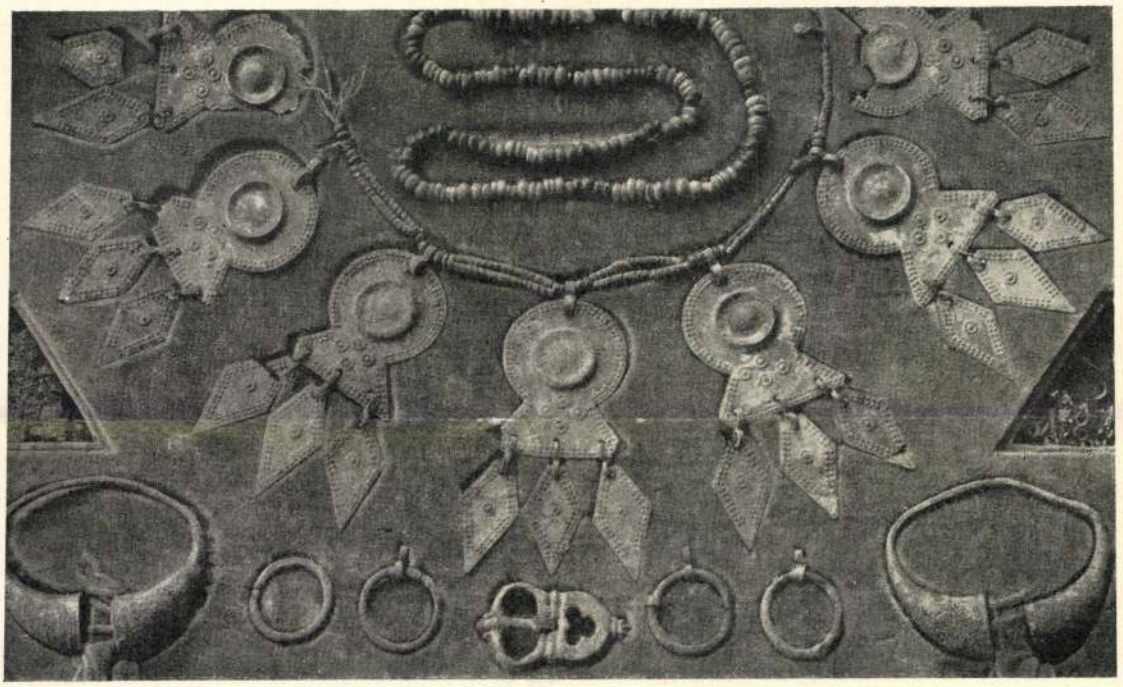

1. ábra.

A nyakékszer körül 4 ezüstkarika is feküdt. Átmérőjük 2·5 és 3 cm. között ingadozik. Hármon még megvannak a ∩ alakú kapcsok, melyekkel valószinűleg a fonálra voltak függesztve, kettőn pedig rátekert szalagocska is látható.

A csontváz derekánál talált bronzcsatt karikája és 7 cm. szijjlemeze egy tagot alkot; a közöttük levő határon bemélyedések által határolt borda emelkedik. A karika tojásdadalakú és a peczek rácsapódásánál erősen bemélyed kiemelkedő szélekkel. A peczek tövén két oldali, rövidke kis nyulvány van. A szijjlemez megnyult félköralakú és gerezdekre osztott nyulványban végződik. Közepe három karélyú nyilással van áttörve. 13 cm. hosszú vaskés feküdt, mely három darabban került ki a földből.

20. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·80 cm., mélysége 110 cm. A korhadt csontváz jobb karja mellett két egymással összerozsdásodott nyílhegyet találtunk (2. ábra). Az egyik három szárnyú és tüskés. Hossza 11 cm., a szárnyak legnagyobb magassága, ami a nyílhegy alsó harmadára esik, 1·5 cm. A másik nyílhegy kétszárnyú és tokos; hegye hiányzik, tokja pedig két darabban van. Hossza 9·3 cm., legnagyobb szélessége 2 cm. A baltérd mellett késtöredékek, a medencze fölött egy kis bronztüskés vascsatt feküdtek.

[1] M. és K. Ért. 1908. 45. l. 6. á.

21. sír. Távolsága a megelőzőtől 6 m., mélysége 1·20 m. A korhadt csontváz feje körül 7 darab zöld üveg- és sárga masszagyöngy volt szétszórva.

22. sír. Távolsága a megelőzőtől 5·10 m., mélysége 1 m. A sírban hátára fektetett lócsontvázat találtunk jobbra fordított fejjel. A fej fölött egy 3 cm. átmérőjű, vastag gömbölyű bronzkarika volt.

III. sor. E sírok, számszerint 13, a keleti faltól 5·20 m. távolságban huzott vonal mentén tárultak föl, az egyik valamivel kiljebb, a másik beljebb. A vonal átlag a sírok derekát metszette, a 26., 27., 28-ik sírok azonban egy félméterrel nyugat felé kiljebb estek, a 25. pedig, eltérőleg a többitől, északkelet-délnyugat fekvésű volt és csak az északkeleti sarka érintette a fönti vonalat.

23. sír. Távolsága az északi faltól 13 m. A nyak és mell tájékáról 23 darab gyöngy, 4 darab bronz-sodrony és 5 darab bronztöredék került elő. A gyöngyök zöld és kék üvegből, továbbá sárga masszából készültek. A bronz-sodronyok (3. ábra) lant-alakúak, kifelé hajló végük három soros tekercsben végződik. Kettőn reátekert bronzszalagocska is látható és ennek segélyével voltak, úgylátszik, felfűzve. A töredékek között van 1 tekercs és 4 összepödört bronzszalag. Ugyane sír közelében találtunk egy kétszárnyú, tokos nyílhegyet is (4. ábra), melynek hovatartozósága azonban kétséges. A nyílhegy hossza 11·5 cm., melyből 4·5 cm. esik a tokra. A szárny legnagyobb szélessége 3 cm.

24. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·50 m. A nyak körül 50 darab gyöngyszem, 1 bizonytalan anyagú és 2 bronzkarika feküdt. A gyöngyszemek részben fekete üvegszerű anyagból, részben sárga masszából valók; egyen öt, fehér gyűrűvel körülvett zöld petty, egy másikon pedig három, fehér gyűrűvel határolt fekete petty látható. A bronzkarikákon ∞ alakban összehajtott bronzszalag van, a melyhez gyöngyszem tapadt és ebből az látszik, hogy a karikák föl voltak fűzve a gyöngyök közé. A baltérdnél 1 darab vastöredék volt.

25. sír. E sír, mint már említettük, a sorból egészen kiesik és csontváza 2 méternél mélyebben feküdt. Leletei lapos balta (5. ábra) hallstadti alakban, hossza 10 cm., szélessége 5·8 cm., egy karikás szájrudakból álló zabla (6. ábra) és egy hasonló szerkezetű, kisebb

2. ábra.

3. ábra.

4. ábra.

5. ábra.

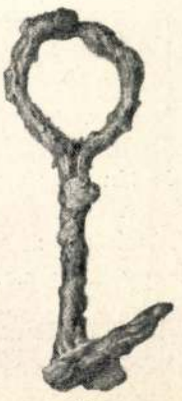

7. ábra.

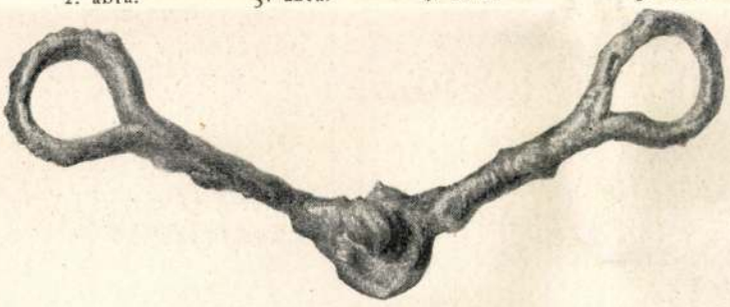

6. ábra.

9. ábra.

8. ábra.

zablának töredéke (7. ábra). Tekintve a sírnak a többi síroktól eltérő helyzetét és irányát, valamint szokatlanul mély fekvését s a leletek alakját, lehetséges, hogy e sír régibb

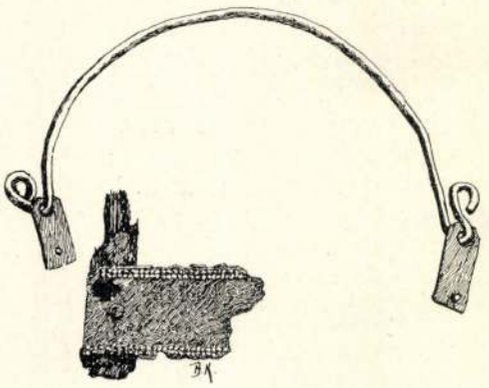

10. ábra.

11. ábra.

származású és tán még a vaskorszakból származik.

26. sír. Távolsága a 24. sírtól 4·50 m. A balkarnál egy 20·5 cm. hosszú nagy kés feküdt (8. ábra), az egyik tájékán pedig vaskos bronzcsattot (9. ábra) találtunk. A csatt alakja hosszúkásan tojásdad; a peczek tengelye erősen megvékonyodott. Hossza 4·6 cm., szélessége középen 2·3 cm. Felületén fönt és lent párosával haladó barázdák, a peczek tengelye mellett pedig harántirányú bemélyedések láthatók.

27. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·30 m. A ballábszár mellett 12·7 cm. hosszú vaskés feküdt, melynek hegye hiányzik, a halánték tájékán pedig 4 cm. átmérőjű bronzkarika volt.

28. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·20 m. Leletei a balkar felső részénél egy 12·5 cm. hosszú, hegyes vaskés; a nyak körül egy pár aranyfüggő, 11 darab gyöngy és 1 vastöredék. A függők karikájához három kisebb gömböcske, ezek alá pedig egy nagyobb gömböcske van odaforrasztva. A gyöngyök között van egy diónagyságú fehér üvegből; a többiek mogyorónagyságúak és pedig kettő átlátszó, víztiszta üveg, egy zöld üveg, körös-körül sárga hullámvonallal, melyet piros szalagok szegélyeznek, egy kék üvegből 3 gerezddel, egy barnás, töredezett gyantaszerű anyagból, egy kőszerű, fekete masszából fehér hullámvonallal, egy piros masszából 3 sárga szalaggal és szabálytalan, fehér hullámvonalakkal, egy féldarab fehér anyagból és két szabálytalan alakú átfúrt gyantadarab.

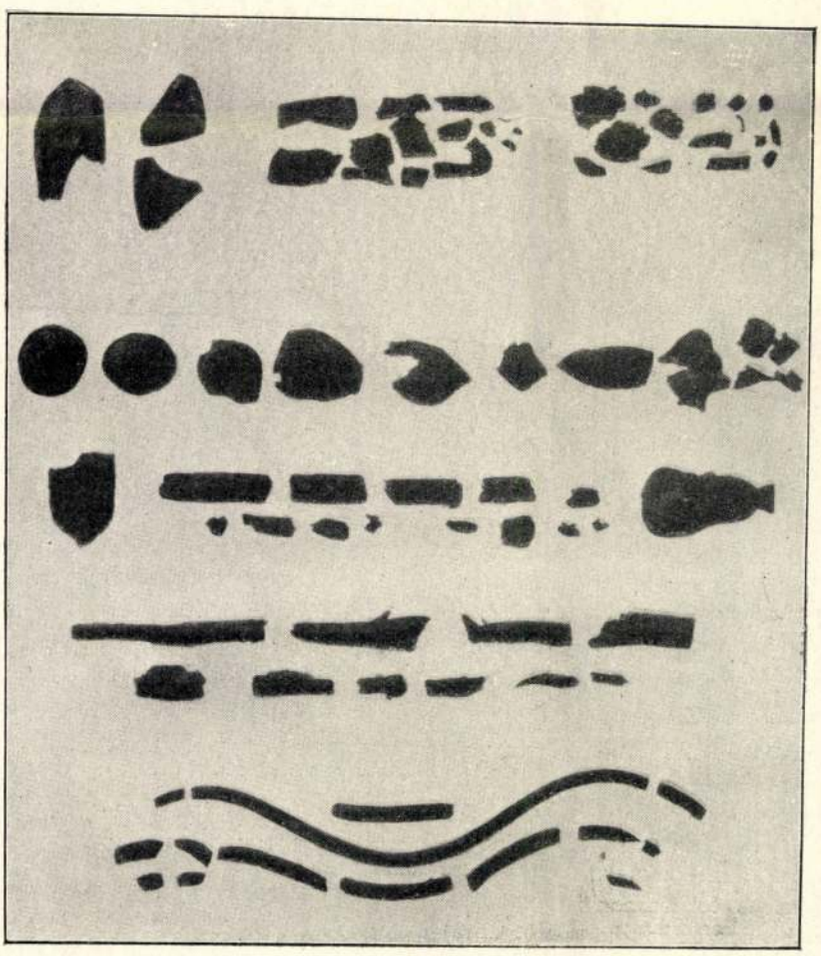

12. ábra.

29. sír. Távolsága a megelőzőtől 4·30 m. A sírban gyermekcsontváz feküdt, melynek lábánál bronzpántos faedény maradványaira akadtunk. Megtaláltuk az edény kallantyúját (10. á.), félköralakban meghajlított bronzsodrony S alakban görbített végekkel, átmérője 8 cm. A kallantyú két végéről bronzlemezkék csüngnek le és az egyikben még az a szögecs is

megvan, mellyel az edényhez oda volt erősítve. A pántként szereplő bronzszalagok töredékei kétfélék; 17 darabkán, melyeknek szélessége 1·8 cm., kétsoros pontszegély látható és ezek között egyen még megvan az edénynek odaszegezett famaradványa (10. ábra); 14 darabka bronzszalagról a pontdísz hiányzik és ezek csak 1·2 cm. szélesek. Összegyüjtöttünk 8 fadarabkát is.

30. sír. Távolsága a megelőzőtől 4·20 m. A sír leletei között vannak ruhadíszek, pántok, csattok, fegyverek és házi eszközök. Ruhadísznek tekinthető nyolcz pipafödélformájú bronzkupak (11. ábra), melyek eredetileg vékony aranylemezzel voltak bevonva. A kupak széles, kissé kiugrik és gerezdelt; e fölött kétfelé hajló indák vannak és ezeket lent is, fönt is gyöngyök szegélyezik. A kupak teteje sima. Az összes kupakok és a többi bronzleletek a 12. ábrán láthatók. Van közöttük két fonatosan diszített és aranylemezzel takart szíjjvég. A harmadik ezeknél vastagabb, felülete sima, vége kihegyesedik, széle pedig lehajló. A félkörös barázdákkal és gyöngyökkel diszített lemezdarabkák ezüstből valók. A szalagalakú pánton párhuzamos barázdák vannak. A behajtott bronzlemezek, mint szegélypántok szerepeltek. Az alsó, hullámalakú szegélypánt ezüst és szegek vannak benne.

A bronzleleteket kiegészíti egy csatt (13. ábra), melynek karikája és szijjlemeze egy tagot alkot. A szijjlemez félköralakban záródik és hátul haránt barázdákkal diszített nyulványa van, középen áttört. A csatt nyakát két harántbarázda határolja. A karika ovális alakú, a peczek rácsapódásánál széles mélyedéssel. A peczek hátán négyszögletes oszlopocska emelkedik.

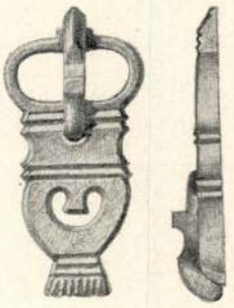

13. ábra.

A csatt a csontváz ágyékánál, míg a többi eddig említett leletek az alsó lábszár körül feküdtek. Ugyaninnen vastárgyak is kerültek elő (14. ábra): egy 26·5 cm. hosszú karóvagy lándzsavég (1) 2 darabban, négy csatt és nyolcz vastöredék. A csattok különböző nagyságúak, négyszögletes, hullámos (10) és köralakú kerettel. Az egyiknél két csatt összerozsdásodott (9). Az ágyék tájékáról valók: két kovadarab, egy balta (3), két kés

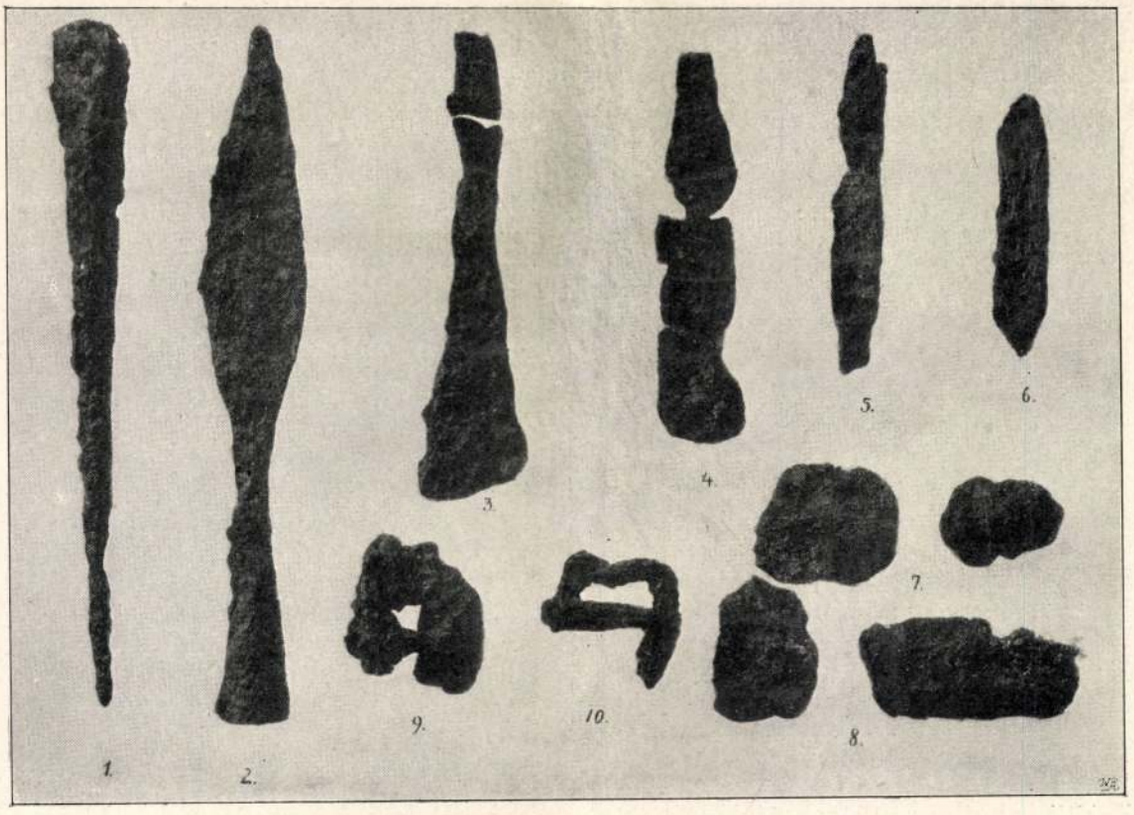

14. ábra.

(5, 6) és négy vastagabb vaslemez (7, 8), melyek — úgylátszik — páronkint összetartoznak és kapocsként szerepeltek. A vaslemezekben még megvannak az odaerősítésre szolgáló bronzszögecskék. A balta a nyélluknál eltörött, bárdja egyenes, foka négyszögletes. Hossza 17 cm., élének szélessége 4.2 cm. A kések közül az egyik (5) három darabban van. Hossza 13·5 cm. Farostos nyele élesen különválik a pengétől és a nyél tövében, miként az ott maradt patina mutatja, bronzkarika volt. A másik kés (6) két darabra esett szét; hossza 10·5 cm. A penge felületét faszilánkok borítják. Úgy látszik, tokja is volt.

15. ábra.

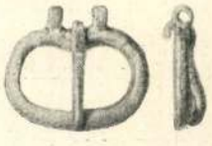

18. ábra.

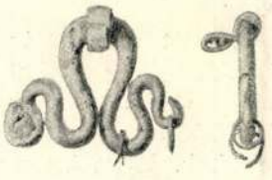

19. ábra.

16. ábra.

17. ábra.

A csontváz balján kard feküdt. A kard egyenes (15. ábra), kétélű és hegyes. Hossza 90 cm. és ebből a markolatra 12 cm. esik. Markolatja kúpalakú bronzgombban végződik. Felülete tele van rostokkal és egy kis részen még diszítés is látható. E farostok a hüvely maradványai, mely belül — úgy látszik — ónnal vagy ólommal volt bevonva. A mint a kardot kiemeltük, alatta egy lándzsát találtunk (14. ábra 2.). Ez alakjára nézve megegyezik a 4. és 10-ik sír lándzsájával, de náluk kisebb. Hossza 26 cm., melyből a köpű 11 cm. A penge legnagyobb szélessége 4 cm. A lándzsa alatt 15 cm. hosszú vaslemez (14. ábra 4.) feküdt, melyet azonban csak három darabban sikerült kivennünk. Benne, miként a fönt említett kapcsokban, fejes bronzszegek vannak. A szegek alsó vége bronzlemezkéken hatol keresztül és le van lapítva. Ide tartozik még egy vastöredék, két szegfej bronzból és egy kis bronzszög.

31. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·10. m. A korhadt csontok mellett egy kisebb és egy nagyobb csattkarikát találtunk vasból.

32. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·15 m., melléklete nem volt.

33. sír. Távolsága a megelőzőtől 3·95 m. A csontváz balkarján 15·3 cm. hosszú vaskés volt keresztül fektetve. A fej baloldalán hatalmas vaddisznó agyar, ez alatt pedig egy bronztárgy (16. ábra) feküdt, mely hat lemezből szegekkel van összeállítva. A két végső lemeznek körszelet formája van és az egyik át is van lyukasztva. A hosszanti lemezek közül kettő-kettő fedi egymást és felületük rovátkolt. Középen a rovátkák elmosódtak, a végeken azonban jól kivehetők és különböző nagyságú rombuszokat alkotnak. Ugyane helyen összegyüjtöttünk még 17 gyöngyöt; 8 üvegből, 9 pedig sárga masszából van.

34. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·60 m. A korhadt csontváz mellékletei: 26 üveggyöngy és 10 sárga masszagyöngy, 1 kis bronzkarika és 1 kis bronzgömböcske, mely két félből van összeillesztve.

35. sír. Távolsága a megelőzőtől 4 m. Volt benne 81 gyöngy üvegből és sárga masszából, továbbá 2 töredékes függő ezüstből. A vékony karikához három alig kivehető gömböcske van odaforrasztva, ezek alá pedig egy nagyobb gömb.

IV. sor. E sírok, szám szerint 5, a keleti faltól átlag 7·50 m. távolságra esnek. A 36. és 37. sírnak keleti szélét, a többinek közepe

táját érinti az említett távolságban huzott vonal.

36. sír. Távolsága az északi faltól 16·30 m. A sírban két csontváz feküdt, az egyik férfi, a másik nőcsontváz. A jobboldali férficsontváz mellékletei között van egy 81 cm. hosszú kard, mely a jobboldalon a felső karnál feküdt. Alakja ugyanolyan, mint a 28. sírban talált kardé; markolata, mely 12 cm., rövidke keresztvassal végződik. Ennél is láthatók a bélelt fahüvely maradványai. A könyök tájékon, a kard mellől egy tojásdad alakú bronzkarika került elő. Kés kettő volt a sírban: az egyik 16·5 cm. (17. ábra), a másik 10 cm. A medencze tájékáról töredékes nyílhegyeket szedtünk ki. A nyílhegyek tokosak és tüskések; van közöttük 1 kétszárnyú, 5 háromszárnyú és 1 négyélű. Az apróbb nyíl- és csattöredékek száma 15. Ugyanide tartozik még 4 kis kovadarab és 2 bronzcsatt. A csattok egyike olyan, mint a 30-ik sírban (13. ábra), de peczekje vas; a másikból (18. ábra) csak az ovális karika és a peczek maradtak fönn, a hozzátartozó szijjlemezt, mely a karikával mozgékonyan, tengely által függött össze, nem találtuk.

A baloldalon fekvő női csontváz füle táján mindkét oldalon 6 cm. átmérőjű bronzkarika feküdt. A nyak körül 29 apró gyöngyöt és 3 kígyóra emlékeztető bronz-sodronyt (19. ábra) szedtünk össze, melyeken S alakú szalagocskák láthatók. A gyöngyök egyikén fehér, piros és sárga karikákkal körülvett, négy kék folt van.

37. sír. Távolsága a megelőzőtől 14·70 m. A sírban hasra fektetve ló-csontváz feküdt, melynek hátsó lábainál (20. ábra) három egymásba kapcsolt lánczszemet, dereka táján két kengyelvasat, a bordák között egyszerű, négyszögletes vascsattot, az állkapocs mellett egy hosszúkás és egy kettőskarikát, vastöredéket, a szájban pedig egy zablát találtunk. A kengyelek az ú. n. avar-kengyelek tipusából valók[1] és megegyeznek a szeged-öthalomi, a czikói, szentendrei, nagymányoki leletekkel. Karikájuk köralakú, melynek átmérője 11 cm. Alsó részük a talpnak megfelelően kiszélesedik és ennek alsó lapján, a közepén egy borda huzódik végig. A karika többi része négyélű.

[1] V. ö. J. Hampel: Alterthümer des frühen Mittelalters I. 218. l.

A füleket megvékonyodott nyak kapcsolja a karikához. Alakjuk fölfelé keskenyedő négyszög és — miként ez a törött karikájú példányon jól kivehető — a hosszanti szélek peremszerűen kiugranak. A szijjlyuk haránt

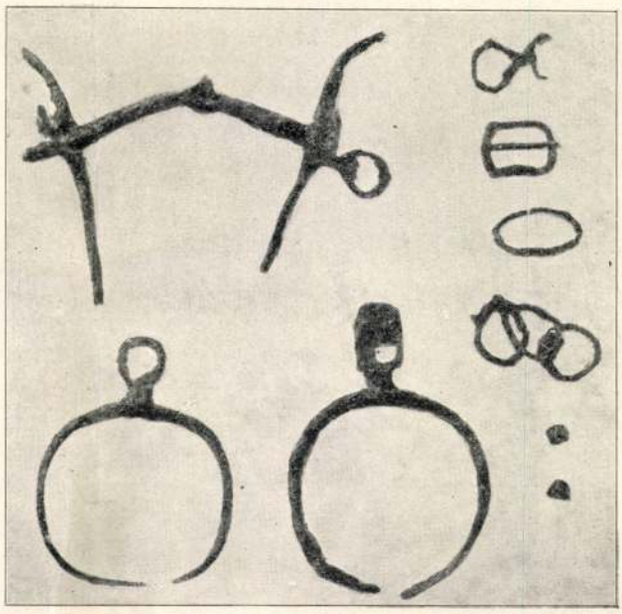

20. ábra.

álló négyszög. A zabla szintén avar tipus[1] és leginkább hasonlít a regölyi lelethez. A szájrudak végén szorosan körülzárt, függőleges oldalszárak és ezeken kívül szabadon mozgó karikák vannak. A szárak alsó fele lapított, felső része pedig hengeres és kihajló, a szájrudakkal való találkozásnál beékelt füleket viselnek. A fülek alsó része ívalakú és ehhez rövid nyakkal csatlakozik a szijjak becsatolására szolgáló négyszögű rész.

21. ábra.

38. sír. Távolsága a megelőzőtől 7·70 m. A csontváz jobb oldalán erősen rozsdamart kard feküdt, melyet csak két darabban sikerült kiemelnünk. Az egésznek hossza 67 cm. Alakja, amennyiben megmaradt, hasonlít a 30. és 36. sírbeli kardokéhoz. Egyéb mellékletek egy 15 cm. hosszú,

[1] V. ö. J. Hampel: l. m. I. 246. l.

kissé görbült élű kés, 2 darab karikatöredék, 6 darab alaktalan vastöredék.

39. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·30 m. A korhadt csontváz koponyáját nem találtuk, mellékletek sem voltak.

40. sír. Távolsága a megelőzőtől 3·40 m.

24. ábra.

22. ábra.

23. ábra.

25. ábra.

A csontváz ágyéka táján, a baloldalon (21. ábra) 16 cm. hosszú vaskés és 9·8 cm. hosszú tűzcsiholó aczélt, a baloldalon egy háromszög alakú vaskampót, a vállnál, a baloldalon egy nagyobb (10·5 cm.), a jobboldalon egy kisebb (6 cm.) háromszárnyú nyílhegyet, a nyak körül pedig egy hosszúkás csattot találtunk, melynek karikája oldalt összenyomott.

V. sor. E síroknak, számszerint 11, a keleti faltól való távolsága 10·20 m. A 41., 43. és a 49. sírt e vonal közepén metszi, a 44., 45., 47., 48. és 50. sírnak keleti szélét érinti, a 49. sír pedig valamivel nyugatra a vonalon kívül esik.

41. sír. A sírnak az északi faltól való 12 m., távolsága benne apró gyermekcsontokat találtunk.

42. sír. Távolsága a megelőzőtől 5 m. Mellékletei: egy 11·5 cm. hosszú, hegyes vaskés (22. ábra), egy egyszerű bronzgyűrű, 2 bronzlemez, melyek végén rozsdával vegyest szövetmaradványok láthatók, 8 csonttöredék, úgylátszik fésűmaradványok, egy köralakú, lapos csontgomb három lyukkal, egy fejes bronzszög, egy bronzpityke (?) töredéke, 1 kis vassróf, 28 gyöngy részint kék, zöld és fehér üvegből, részint pedig sárga és piros masszából, 2 bronzcsüngő. A csüngő (23. ábra) alakja hosszukás, hosszuk 5·3 cm.; felületükön apró rombuszok láthatók kilencz ponttal, végük pedig hosszában bemetszett és egy szeggel át van ütve. Ide csiptették a ruhát vagy a szijj végét, melyen a csüngő lógott.

43. sír. Távolsága a megelőzőtől 1·40 m. A csípő tájékán egy kovadarabot és egy érdekes bronzcsattot (24. ábra) találtunk. Vastag, tojásdadalakú bronzkarikája, ott, a hol a peczek forog, erősen megvékonyodik. A peczek hajlott és a forgónál gombban végződik. Úgy látszik, hogy forgója letörött és ezt vassal pótolták, innen a tengelyrészre tapadt vasrozsda. A másik érdekes lelet egy hosszúkás kis vaslapát (25. ábra). Hossza 20 cm., melyből a nyél 9·5 cm. A felhajló szélű lapát szélessége 4·8 cm. A nyél vége hirtelen megkeskenyedik, talán itt keresztben álló fa lehetett.

44. sír. Távolsága a megelőzőtől 3·50 m. A gyermekcsontváz mellett 3 hosszúkás üveggyöngy feküdt.

45. sír. Távolsága a megelőzőtől 2·50 m. A sírban lócsontvázat találtunk, melynek lábánál 5 darab vastöredék. derekánál (26. ábra) két kengyel és két bronzdísz (27. ábra), nyaktájékán egy vas-sarló, feje mellett egy kis bronzcsengő, a szájában egy zabla feküdt. A lelekhez tartozik még egy vascsatt karikája. A kengyelek ugyanolyanok, mint a 37. sírban, de az átmérőjük valamivel kisebb és inkább szélesek, mint magasak. A zabla karikában végződő szájrudakból áll. A sarló

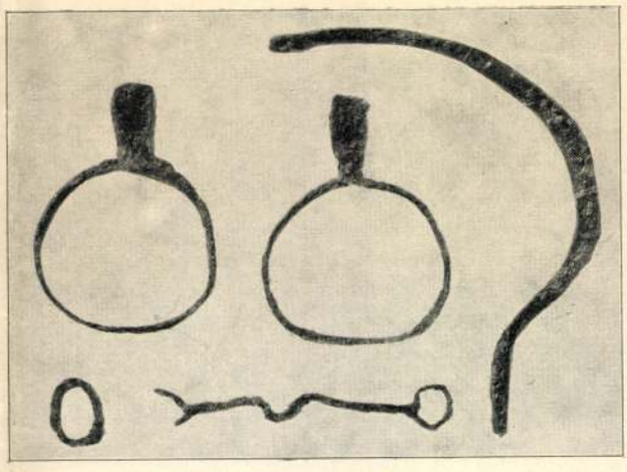

26. ábra.

Börötzffy Károly MDK

Krizantémumok, olf. II-II.
Kurzal ónádas, olf.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társasága 1926.
IX.Őszi Kiállitás, 1931.

MDK

Börötzffy Károly

Regölyi parasztudvar, of.
Őszi verőfény a Zengőn, "
Orfüi erdészlak, "
Orfüi részlet, "

Pécsi Képzm. és Műbar. társ. kiáll. 1927. nov.

7.1.

MDK

Börötzffy Károly

Violák, of.

Tátikák, of.

Delelő, of.

Öreg almafa, of.

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Köre. Pécs, őszi

11. kiáll. ~~1932. dec.~~ 1932. dec. 1. 1.

MDA

Pécsi képzőm. akadémia nagy. ösztönd. névs.
Fleischer Béla. 106. l.

MDK

Börötzffy Károly

Krizantémumok, of.

Krizantémumok, "

Kurzai nádas, "

Pécsi Képzőművészek és Műbarátok Társ.

Pécs, 1931. dec. 1. 1.

MDK

Börötzffy Károly

A Pécsi Képzőm. és Mübarátok Társ. müvésztagjai 1938.

MDK

Börötzffy Károly

Krizanthem, of.

Falusi udvar, "

Pécsi Képzőmüv. és Mübar.Társ. 12.tav.kiáll.

Pécs, 1933. ápr. 3. 1.

Börcsök Géza kisplasztikával szerepelt a III.-as akna dolgozóinak kiállitásán. MDK

--: Kiállitás a munkásklubban.
Uj Komló, 1962. szept. 25.

MDK

Börcsök László

Az eucharisztikus kongresszus főoltára és tribünjei a Hősök terén. Vállalkozók Lapja, 1938.máj.19/.
képekkel

MDK

Börtsök László

A kongresszusi főoltáron a függönyökre a magyar szentek és az eucharisztika főbb szentjeinek figuráit aplikálták. A tó felőli loggiákban levőket Börtsök László rajzolta. A kivitel a Ferencrendi Mária Misszionárius apácáknak munkája.

Lechner Jenő: Az Eucharisztikus főoltár.

Művészet, 1938. 18-19.sz. 75-76.lap

MDK

Börtsök Samu festőművész

A bpesti Eucharisztikus Világkongresszus
fooltárán a drapériát a világegyház, az m
eucharisztia és az Árpádház szentjei di-
szitették, melyeknek kartonjait Ungváry
Sándor és Börtsök László festőművészek
készitették.

Dr.Molnár Ernő: AzEucharisztia kongresszu
si tronja.

Nemzeti Ujság, é.n. Máj.23. 15.lap

Börtsök László

rajzoló

Az alábbi templom menyezet mezőiben a templom építésére vonatkozó adatok vannak felfestve – XII. Pius pápának és Shwoy megyés püspöknek címermotívumaival, fenti rajza alapján. A fehér hallagon futó feliratok a templom ~~alo~~ építésének történetét mondják el.

Tér és Forma

1944. 38. l.

(A remetekertvárosi Szentlélek-templom.)

Vászon, olaj, 67×57 cm. (Prímási lakosztály.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 526. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Perugino után

Madonna két szent nővel

Vászon, olaj, 88×64 cm. (Hivatal.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 514. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Rafael után

Madonna

Vászon, olaj, 85×72 cm. (Prímási lakosztály.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 508. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Guido Reni után

Szűz Mária és alvó Jézus

Vászon, olaj, 67×90 cm. (Prímási lakosztály.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 524. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Rogier van der Weg-den után

Madonna

Fa, olaj, 20×15 cm. (39. szoba.)
Simor prímás megrendelésére készült.
Maszlaghy II., 525. szám.

SCHÖFFMANN MÁRIA, Sassoferrato után

Madonna Jézussal

Vászon, olaj, 77×65 cm. (15. szoba.)
Maszlaghy II., 523. szám.

Börtsök László

festő

erőd

Lestyán Sándor:

Az ünnepi oltár.

(Beszélgetés ifj.

Lechner Jenő ter-

vező műépítésszel.)

Ujság. 1938. máj. 29

-2140

2138. A.F. Maulbertsch.
Sz. Langenargenben 1724 junius 24-
Alchimista.

A két ablaku ~~át megvil~~
mellett ülő tudós beszélget
hátrább foglalkozik; jobbról p
alchimista lapozgatja a kézbe
álló férfi is olvas. Az előté
tandolgozó ülő alak köti le f
polczokra, edényeket raktak, m
lóg.

Vászon, mér. 22.8 : 19.5
Delhaesz István hagyaték
Átvétetett 1902: I. 11-é

904:IV.27.

Börtsök László

festő

vod

Lechner Jenő:

Az Eucharisztikus főoltár.

Művészet. 1938. 18-19. sz.

MŰVÉSZET

FELELŐS SZERKESZTŐ: KENDE BÉLA

TARTALOM

Lechner Jenő: Az Eucharisztikus főoltár — — 75
Tóth Ervin: „Chiaroscuro Xilografia — — — 77
Bálint László: A városdíszítés művészete — — 78
Zombory-Moldován Béla: A Székesfővárosi Iparrajziskola multja és hivatása — — — — 80
Erdős Imre: Válasz — — — — — — — 83
Buday Bálint: Földi Mihály és az új magyar regény 85
Tárlatok (Erdélyi Árpád, Kende Béla) — — — 87
Szöllős Gyula, Erdős Imre: Szlovákiai művészek — 94
Az alapítványi fiúotthon és ipari nevelőotthon tervpályázata — — — — — — — — — 96
Lakatos Arthur: A Budapesti Nemzetközi Vásár — 98
Uj könyvek (e. á. — b. l. — e. i.) — — — — I.
Hirek — — — — — — — — — — — II.

KÉPEK JEGYZÉKE.

Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő: Az Eucharisztikus Kongresszus főoltára — — — — — 75

BÖRTSÖK László

M.D.K.

1927-ben Nagybányán a Szabadis-
Kola tagja

Réti; Nagybánya.... Bp. 1954. 336.l.

Börtsök Lánló építész M.D.K.

terve falusi lakóház építésére

Falusi lakóházak. Bp. 1948 66-67

Bertha Heinrich Spitzer: Nr. 9 1

Herr Jesus Barbara Spitzer

Thomas Barbara Spitzer 1 Jg Nov 12-23

BÖRTSÖK László

M. D. K.

1929-ben Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya.. Bp. 1954. 339.l.

Bürtsök, Lárla
efités

Áll. ösztdíj a római
Coll. Hung.-ba 1943-44-re

Börtsök László

Nobrász

A Műegyetem Ajú-
sága a Gerle repülő-
gép hős pilótáinak
Bisits Tibornak és
Bánhidy Antalnak
plakettet ajándé-
kozott fentitol.
Repr.

Nemzeti Magazin
(Nemzeti Ujság képes
mell.) 1933. okt. 1.

Börtsök László

épitész

l.

T. F. G. P.

147. l. tervét

149. l. megvetés

Tés F. 1947.

Az Ifitisztvi Minist.
lakóépület Tero-
pályázata

Olaszorsz. T

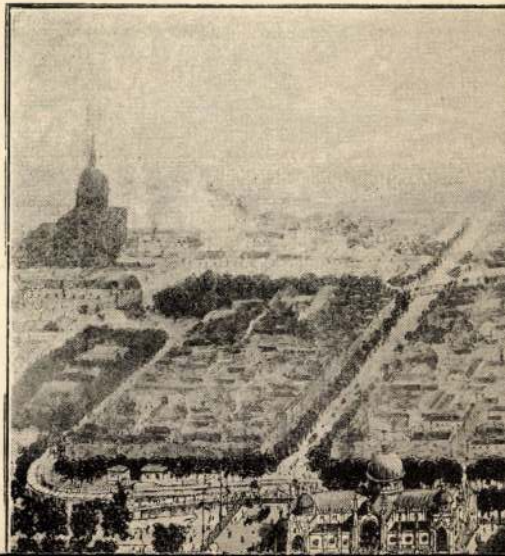

Rillenschiene. (7/18/—) — Die Strassenbautagung München 1938. (8/1/—)

20. sz. *Winter:* Die Einführung des Rechtsfahrens

MEGJELENT AZ

IDEGEN-MAGYAR
MŰSZAKI SZÓTÁR

gyárak, üzemek, műszaki és kereskedelmi vállalatok, bankok, műszaki irodák; középiskolák, ipariskolák, ipartestületek, továbbá: mérnökök, gépészmérnökök, építészek, vegyészek, bányászok, kohászok, erdészek, közgazdák, szaklap-szerkesztők, szakírok és magyar-nyelvtanárok részére.

Terjedelme 240 oldal.

Az ábécés részben több mint 5000 szakszót tartalmaz. Külön 30 táblázatban vannak a szakok szerint csoportosított műszavak.

Ára egészvászonkötésben **6.80 P**

félbőrkötésben **9.50**

Rendelje meg: Budapest, XI., Müegyetem

Börtsök László

festő

l.

Kismarty-Lechner
Jenő dr. A reme-
tevárosi Hentlelek
templom.
2. l.

AUM

NISCHE
KUNST
ND
PTUR
N
KREICH

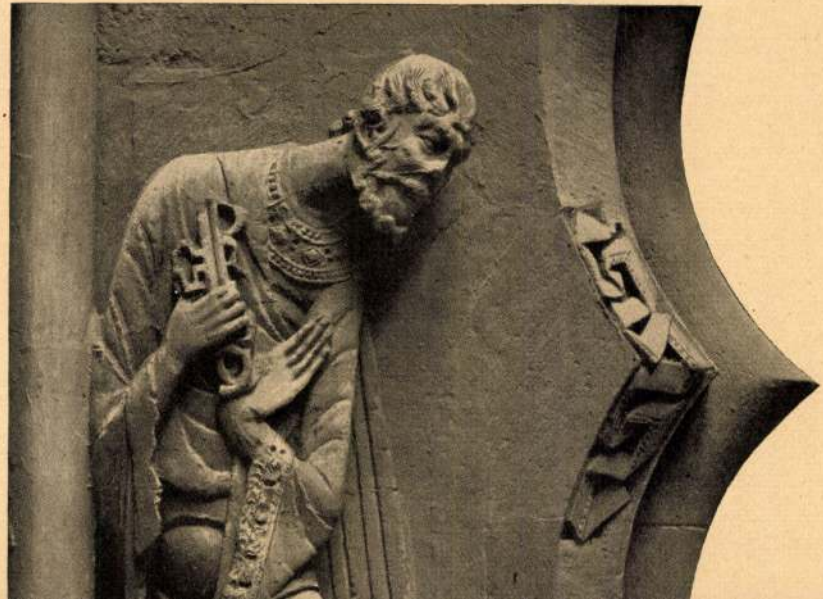

RO

H

Börtsök László

IV. é. ép. hallg. 1942-43

Kotsis-tanszék

Templom Zipesten.
A templomtér belső
vénézhez (Terveret.)
képe.

Technika

1943. 281. l.

Mün.

XXXIV

1 Rot. folio

Lepsius
R.

Königliche Museen – Abtheilung der
aegyptischen Alterthümer

Die Wandgemälde.

37 Tafeln nebst Erklärung.

Dritte Auflage.

1.–21. Ll., 1.–37. lepes tábla.

Börtsök László

építészmérnök

állami ösztöndíj a
Római Collegium Hungaricumba az 1943/44.
tanévre

Nemzeti Újság

1943. júl. 4.

(Tanulmányi ösztöndíjak.)

Pesti Hírlap

1943. júl. 4.

(Kik kaptak a tanulmányi ösztöndíjakat.)

Börtsök László

Árpádházi királyokat ábrázoló kartonjai az alábbi oldalon

Kékai Béla: A két Lechner, apa és fiú az eucharisztikus oltárépítői. Képes Krónika 1938. május 22.

575. Isme

A XVII. s

Kővágó György.

Egész alak, jobbrafo
jobb kezében parancsnoki
csipőjére támasztotta. Haj
barna, szeme szürke. Piros
diszíti, prémes mentéjét vál
nadrágja piros, derekát zsi
díszkardjának kötője ékköv
A háttér hegyes vidék vá
innen, lovas csatával. Felira
»GEORGIUS DE KÖVÁGÓ ÖRS
TANDEM OPPIDIS BATTHYANY
PRAEDICATO DE BATTHYAN
NIENSIS OB MERITA SINGULAR
A REGE SIGISMUNDO DEIN IM
NERATUS JURE GLADII SUIS

Vászon, méretei 212 : 140
tett az 1895 márczius 20-iki 15
16399 sz. leirat alapján Enea
(81–895). — Értéke 100 K. —
napján. — Az átvételt jóváhag
sz. határozat (140–895). — Át

MDK

Börtsök László

Rajzolta a szentek kartonjait.

Lechner Jenő: Az eucharisztikus főoltár.

Művészet, 1938. 18-19.sz. 76.lap

MDK

Börtsök László, ép. mérnök
1943-44 ösztöndij, Coll. Hung. Roma

Kik kapták a tanulmányi ösztöndijakat? Pesti Hirlap 1943. jul.4. 8.l.

MDK

Börtsök László ép.mérnök
1943-44 ösztöndij Coll.Hung. Roma

Tanulmányi ösztöndijak . Nemz.Ujs.1943.jul.4.
5.l.

MDK

Börcsök László

Az eucharisztikus kongresszus főoltárán a selyemfüggönyökön a szenteket aplikációs munkával ábrázolták. Művészeik Ungváry Sándor és Börcsök László.

Cikk: Az eucharisztikus kongresszus...

Vállalkozók Lapja, 1938.máj.19. 7.lap

MŰEMLÉKEK
ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
—
NEMZETI SZALON
MŰVÉSZETI EGYESÜLET

NYOMTATVÁNY

3 f
bélyeg

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

úrnak
úrnőnek

Budapest

41.947. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

A

MAGYAR MŰEMLÉKI KIÁLLÍTÁS

MEGNYITÁSÁRA 1942. NOVEMBER HÓ 25-ÉN, SZERDÁN D. U. 6 ÓRÁRA
A NEMZETI SZALON V. ERZSÉBET-TÉRI HELYISÉGEIBE.

GRÓF ZICHY JÁNOS
A NEMZETI SZALON ELNÖKE

GEREVICH TIBOR
A MÜEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE

HUBAY CEBRIAN ANDOR
A NEMZETI SZALON IGAZGATÓJA

A KIÁLLÍTÁS DECEMBER 8-ÁN, KEDDEN ZÁRUL. MEGTEKINTHETŐ NAPONTA 10-TŐL 4-IG.

Babett vőlegényei

— Regény —

Irta: **Alice Berend**

9. folytatás

Az Elba szigetéről visszatért Napoleont se fogadták nagyobb örömmel.

Kippenbachot ott tartották, uzsonnára.

Amikor helyet foglalt az asztalnál s végre kissé körülnézhetett, így szólt:

— Nagyon csinos a lakásuk.

Azután elmondta, hogy ő a Kippenbach & Fia cég fia. Önműködő zongorákat gyártanak.

— Rémérdekes, — felelte Bomberlingné és megjegyezte, hogy az ő zeneterműket hangversenyzongora díszíti.

Kippenbach azt felelte, hogy, szó sincs róla, a hangversenyzongora is csinos jószág, de nem modern.

— Mert ugyan kinek van kedve ahhoz, — folytatta, — hogy a mai, rohanó életben esztendőkön át gyakoroljon csak azért, hogy vasárnap néhány percig muzsikálhasson magának? Ezt ma már nem lehet kívánni senkitől sem. Az önműködő zongora mindenki számára lehetővé teszi, hogy könnyen, előtanulmány és fáradság nélkül részesíthesse önmagát a zene gyönyörűségében, ha lelkében feltámad a vágy a muzsika iránt, vagy a hangok szárnyán el akar szállni a hétköznapok szürkeségéből.

— Ilyen esetben én Operába megyek — jelentette ki Willibald és vastag óraláncával játszott. Kippenbach Fiát egy cseppet sem találta rokonszenvesnek.

Bomberlingné kedves mosollyal igyekezett áthidalni a két szőke úriember között tátongó szakadékot. Amikor azonban kiderült, hogy a fiatal Kippenbach tartalékos hadnagy is, akkor már csak őrá mosolygott.

Az asszony ingatag.

Babett ezalatt fáradhatatlanul tett-vett: vizet hozott Napoleon fürdőkádjába, cukrot és salátalevelet a kalitkába.

Nyilt az ajtó és Pál lépett be rajta. Észre sem vette, hogy idegen úr ül az asztal mellett. Túláradó boldogsággal sietett Babetthez.

— Meg vagyon írva, — mondotta, — hogy aki keres, az talál.

Ezzel kibontotta a zsebkendőjére kötött göböt.

A zsebkendő mélyén ott pihegett Napoleon.

— De hát ez lehetetlen... érthetetlen... Már most melyik az igazi? — kérdezte Babett és Pálról Kippenbachra, Kippenbachról Pálra nézett.

Künn megszólalt a csengő. Bomberling érkezett haza sétájáról.

Mosolyogva lépett be az ebédlőbe.

— Kippenbach — mutatkozott be a látogató, kifogástalan meghajlással.

De Bomberling tudomást sem vett róla. Babetthez lépett és gyöngéden így szólt:

— Látod kislányom, egy jó apával madarat is lehet fogatni.

Azzal elővett egy szitatetejű kartondobozt.

A doboz mélyén ott pihegett Napoleon.

Általános csodálkozás. Mind a három szerencsés megtaláló egyszerre beszélt. Egy szavukat se lehetett érteni.

Sebold Willibald felállt. Elvégre azért ő is volt valaki, még pedig olyan valaki, aki bátran kitehette adóíveit az ablakba. Számot tarthatott tehát rá, hogy foglalkozzanak egy kissé vele is.

Róla azonban, a három Napoleon mellett, egészen elfeledkeztek. Épp ezért, jó hangosan mélységes sajnálkozását fejezte ki afölött, hogy a társaságban ő az egyetlen, akinek nincs madara, Babettnek boldog új esztendőt kívánt és sok szerencsét továbbra is, azzal elbúcsúzott és ment.

Kippenbach, Bomberling és Pál tanakodni kezdtek.

Mind a hárman hajlandók voltak arra, hogy visszavigyék a madarukat. Mert a madarat, mint kiderült, mind a hárman a legközelebbi madárkereskedőtől vették. Vasárnap volt ugyan, de a madárkereskedő, a maga részéről, felfüggesztette az általános munkaszünetet. Természetesen megfelelő felár ellenében.

Babett mind a három Napoleont ellátta eledellel. Úgy találta, hogy mind a három a megszólalásig olyan, mint amilyen az övé volt.

Megkísérelték, hogy a madarakkal döntessék el, hogy melyik „az igazi". Évégből magasra tartották a nyitott kalitkát és azt kiabálták, hogy: „píííip — píííip" és: „Napoleon". Hiába. Egyik se akart berepülni a kalitkába. Riadtan röpködtek a tálaló fölött, alig lehetett megfogni őket.

Elhatározták, hogy másnapra halasztják a döntést, megvárják a reggelt, éjjelre pedig ott tartják mind a hármat.

Kippenbach hosszú csókot nyomott Bomberlingné jobbjára s egy még hosszabbat Babett karcsú kezére, azzal ajánlotta magát.

Pál is búcsúzott.

Bomberlingné már alig állt a lábán. A mozgalmas nap izgalmai most kezdték éreztetni hatásukat. De nemcsak a sok ijedtség ártott meg neki. Éhes is volt, állandóan, hiába evett csokoládét étkezés előtt. Egyszerre, minden különösebb ok nélkül, sírni kezdett. Az idegkimerültség összes jelei meglátszottak rajta.

Babett a hálószobába kísérte és gyöngéden lefektette.

Bomberling azt mondta, megnézi, mit csinál Hermann, aki alighanem már felébredt, mert a horkolása elcsöndesült.

Csak amikor fáradt teste az ágynemű hűs vásznát érezte maga alatt, csak akkor tért vissza Anna asszony arcára ismét a mosoly.

— Ha megérhetném, hogy boldog vagy... — mondta Babettnek.

Szemét behúnyta és álmosan suttogta:

— A fiatal Kippenbach helyes fiú. A nyakkendője talán még a Sebold mellényénél is elegánsabb...

Babett nem felelt, csak nézte magát a nagy állótükörben és mosolygott. Ha már elhatároztuk, hogy nem megyünk férjhez sohasem, nem érdekel többé, hogy ki milyen mellényt, milyen nyakkendőt visel.

Bomberling közben belépett a fia szobájába.

Hermann az asztalnál ült és olvasott. Nem nézett fel.

A „Gerle" kitünő pilótáinak, Bánhidy Antalnak és Bisits Tibornak emlékplakettje. Börtsök László műve

Terescsényi nem derűs és nem felületes író. Embereinek homloka és sorsa többnyire felhős. De az a felhő, amelynek súlyát és terhességét érezzük az egész könyvben, nem nyomasztó, nem álmosító, nem szürke. Viharfelhő ez, amelyből földrengésszerű morgással, kísérteties hunyorgással fel-felpislog a villám. A napsütés, ha sokáig tart, unalmassá válik. De a vihart találhatja az ember váratlannak, félelmetesnek, csak unalmasnak nem találhatja soha.

Mások, olyan lélektani és írói felkészültséggel, amely Terescsényi egyszerű mondatai mélyén meglepi az olvasót, bonyolult lelkű, „agyonkultúrált" emberekről szoktak írni. Hisztérikus asszonyokról, szélhámos banktisztviselőkről, nagyvárosi donzsuánokról. Terescsényi csak parasztokról ír.

3.

Milyen humorosan hangzik is most ez a szó: „csak"! Az *Aranyhomok* parasztjai nem *csak* emberek. Nem olyan, mindentől elvonatkoztatott, világtól elszakadt, kétlábú lények, mint a nagyvárosi ember. Szervesen hozzájuk tartozik a föld, amely talpuk alatt parázslik s az ég, amely fölöttük domborul, örökké változó felhőivel. Terescsényi beleírja paraszt-alakjai lelkébe a pusztai hold ezüstfényét, a vihar haragját, a pusztai harang csengését, a föld ízét és szinét, az állatok természetét, a földművelőszerszámok alakját, fogását, mindent, mindent, ami együtt él az Alföld emberével.

A világ legtermészetesebb jelenségei közé tartozik, hogy a magyar irodalomban és különösen modern irodalmunkban a parasztság problémái igen nagy helyet foglalnak el. Végtére is: agrár-ország vagyunk. Sok paraszt-regény és paraszt-elbeszélés ért el már nagy sikert. De még a legsikeresebb írók is vagy egzótikus, vagy pedig lélekölően sivár világnak ábrázolják a tanyai gazda, zsellér, pásztor házatáját. Egyik csak szívtelen, rideg földmunkásokat fest parasztok helyett, a másik pedig csak mulatóskedvű, felpántlikázott népszínmű-figurákat. Terescsényi megmutatja, hogy társadalmunknak legérdekesebb, legváltozatosabb és legemberibb rétege a parasztság. Tele van a föld emlékével és még most is, városi íróasztala mellől is belelát a földet művelő ember lelkének minden titkába. Egyetlen szavával elővarázsolja a homok aranyos csillogását. *Kisló* című elbeszélésének hősét olyan remekül írta meg, hogy a rablógyilkos cigány, a novella végén, egyetlen kézmozdulatával részvétre érdemes, fájdalmas emberré tisztul előttünk.

Ez a kézmozdulat is jelképes, mint Terescsényi embereinek majdnem mindegyik szava és mozdulata. Képzeletük titkos értelmü, bonyolult és kincses, mint az íróé. Szinmagyar, meseszerű, keleti, ázsiai képzelet ez. Az író európai kultúrájú, de tudata mélyén a magyar faj minden ősi emléke még elevenül fénylik. Sok novellájának témája tisztára szimbólikus, a tárgyaknak valami babonás jelentőségük van benne, azok mozgatják az eseményeket, vagy éppen róluk szól a novella. Néhol, egy-egy szava után, a latin betük helyére ősmagyar rovásírást igyekeztem elképzelni, amelynek minden betűje felismerhető *kép*. Jelkép.

Terescsényi György két regényével már kijelölte a maga helyét a magyar irodalomban. Ezzel az elbeszélés-kötetével most már el is foglalta és betöltötte ezt a helyet.

SZÉKELY TIBOR

A parton

Az egész éltem így múlott, így tellett,
Hogy tétlen álltam a nagy folyó mellett.

Csak álltam s néztem hosszan, álmodozva,
Mint habra habot a nagy távol hozza.

És habra hab futott, siklott előttem,
Én meg csak álmaimat egyre szőttem.

Velem pajtásim közül egy se tartott,
S majd mind elérte még a túlsó partot.

A túlsó partot, hova vágytak régen,
Hol bő a termés s nap ragyog az égen.

Rémülve látom: egyedül maradtam,
S a víz kimossa a partot alattam.

És nincs erőm, hogy meneküljek innen,
És nincs erőm, magamba bíznom, hinnem.

A víz foga a partot csak harapja,
S folyton lemállik egy-egy új darabja.

Csak állok, állok tétlen egymagamba,
S a víz a partot mossa, elragadja.

Amíg majd összeomlik ez is végre,
S visz majd az ár az örök semmiségbe.

FELEKI SÁNDOR

Babett vőlegényei

— Regény —

Irta: **Alice Berend**

9. folytatás

Az Elba szigetéről visszatért Napoleont se fogadták nagyobb örömmel.

Kippenbachot ott tartották, uzsonnára.

Amikor helyet foglalt az asztalnál s végre kissé körülnézhetett, így szólt:

— Nagyon csinos a lakásuk.

Azután elmondta, hogy ő a Kippenbach & Fia cég fia. Önműködő zongorákat gyártanak.

— Rémérdekes, — felelte Bomberlingné és megjegyezte, hogy az ő zeneterműket hangversenyzongora díszíti.

Kippenbach azt felelte, hogy, szó sincs róla, a hangversenyzongora is csinos jószág, de nem modern.

— Mert ugyan kinek van kedve ahhoz, — folytatta, — hogy a mai, rohanó életben esztendőkön át gyakoroljon csak azért, hogy vasárnap néhány percig muzsikálhasson magának? Ezt ma már nem lehet kívánni senkitől sem. Az önműködő zongora mindenki számára lehetővé teszi, hogy könnyen, előtanulmány és fáradság nélkül részesíthesse önmagát a zene gyönyörűségében, ha lelkében feltámad a vágy a muzsika iránt, vagy a hangok szárnyán el akar szállni a hétköznapok szürkeségéből.

— Ilyen esetben én Operába megyek — jelentette ki Willibald és vastag óraláncával játszott. Kippenbach Fiát egy cseppet sem találta rokonszenvesnek.

Bomberlingné kedves mosollyal igyekezett áthidalni a két szőke úriember között tátongó szakadékot. Amikor azonban kiderült, hogy a fiatal Kippenbach tartalékos hadnagy is, akkor már csak őrá mosolygott.

Az asszony ingatag.

Babett ezalatt fáradhatatlanul tett-vett: vizet hozott Napoleon fürdőkádjába, cukrot és salátalevelet a kalitkába.

Nyilt az ajtó és Pál lépett be rajta. Észre sem vette, hogy idegen úr ül az asztal mellett. Túláradó boldogsággal sietett Babetthez.

— Meg vagyon írva, — mondotta, — hogy aki keres, az talál.

Ezzel kibontotta a zsebkendőjére kötött göböt.

A zsebkendő mélyén ott pihegett Napoleon.

— De hát ez lehetetlen... érthetetlen... Már most melyik az igazi? — kérdezte Babett és Pálról Kippenbachra, Kippenbachról Pálra nézett.

Künn megszólalt a csengő. Bomberling érkezett haza sétájáról.

Mosolyogva lépett be az ebédlőbe.

— Kippenbach — mutatkozott be a látogató, kifogástalan meghajlással.

De Bomberling tudomást sem vett róla. Babetthez lépett és gyöngéden így szólt:

— Látod kislányom, egy jó apával madarat is lehet fogatni.

Azzal elővett egy szitatetejű kartondobozt.

A doboz mélyén ott pihegett Napoleon.

Általános csodálkozás. Mind a három szerencsés megtaláló egyszerre beszélt. Egy szavukat se lehetett érteni.

Sebold Willibald felállt. Elvégre azért ő is volt valaki, még pedig olyan valaki, aki bátran kitehette adóíveit az ablakba. Számot tarthatott tehát rá, hogy foglalkozzanak egy kissé vele is.

Róla azonban, a három Napoleon mellett, egészen elfeledkeztek. Épp ezért, jó hangosan mélységes sajnálkozását fejezte ki afölött, hogy a társaságban ő az egyetlen, akinek nincs madara, Babettnek boldog új esztendőt kívánt és sok szerencsét továbbra is, azzal elbúcsúzott és ment.

Kippenbach, Bomberling és Pál tanakodni kezdtek.

Mind a hárman hajlandók voltak arra, hogy visszavigyék a madarukat. Mert a madarat, mint kiderült, mind a hárman a legközelebbi madárkereskedőtől vették. Vasárnap volt ugyan, de a madárkereskedő, a maga részéről, felfüggesztette az általános munkaszünetet. Természetesen megfelelő felár ellenében.

Babett mind a három Napoleont ellátta eledellel. Úgy találta, hogy mind a három a megszólalásig olyan, mint amilyen az övé volt.

Megkísérelték, hogy a madarakkal döntessék el, hogy melyik „az igazi". Evégből magasra tartották a nyitott kalitkát és azt kiabálták, hogy: „píííip — píííip" és: „Napoleon". Hiába. Egyik se akart berepülni a kalitkába. Riadtan röpködtek a tálaló fölött, alig lehetett megfogni őket.

Elhatározták, hogy másnapra halasztják a döntést, megvárják a reggelt, éjjelre pedig ott tartják mind a hármat.

Kippenbach hosszú csókot nyomott Bomberlingné jobbjára s egy még hosszabbat Babett karcsú kezére, azzal ajánlotta magát.

Pál is búcsúzott.

Bomberlingné már alig állt a lábán. A mozgalmas nap izgalmai most kezdték éreztetni hatásukat. De nemcsak a sok ijedtség ártott meg neki. Éhes is volt, állandóan, hiába evett csokoládét étkezés előtt. Egyszerre, minden különösebb ok nélkül, sírni kezdett. Az idegkimerültség összes jelei meglátszottak rajta.

Babett a hálószobába kísérte és gyöngéden lefektette.

Bomberling azt mondta, megnézi, mit csinál Hermann, aki alighanem már felébredt, mert a horkolása elcsöndesült.

Csak amikor fáradt teste az ágynemű hűs vásznát érezte maga alatt, csak akkor tért vissza Anna asszony arcára ismét a mosoly.

— Ha megérhetném, hogy boldog vagy... — mondta Babettnek.

Szemét behúnyta és álmosan suttogta:

— A fiatal Kippenbach helyes fiú. A nyakkendője talán még a Sebold mellényénél is elegánsabb...

Babett nem felelt, csak nézte magát a nagy állótükörben és mosolygott. Ha már elhatároztuk, hogy nem megyünk férjhez sohasem, nem érdekel többé, hogy ki milyen mellényt, milyen nyakkendőt visel.

Bomberling közben belépett a fia szobájába.

Hermann az asztalnál ült és olvasott. Nem nézett fel.

A „Gerle" kitünő pilótáinak, Bánhidy Antalnak és Bisits Tibornak emlékplakettje. Börtsök László műve

Terescsényi nem derűs és nem felületes író. Embereinek homloka és sorsa többnyire felhős. De az a felhő, amelynek súlyát és terhességét érezzük az egész könyvben, nem nyomasztó, nem álmosító, nem szürke. Viharfelhő ez, amelyből földrengésszerű morgással, kísérteties hunyorgással fel-felpislog a villám. A napsütés, ha sokáig tart, unalmassá válik. De a vihart találhatja az ember váratlannak, félelmetesnek, csak unalmasnak nem találhatja soha.

Mások, olyan lélektani és írói felkészültséggel, amely Terescsényi egyszerű mondatai mélyén meglepi az olvasót, bonyolult lelkű, „agyonkultúrált" emberekről szoktak írni. Hisztérikus asszonyokról, szélhámos banktisztviselőkről, nagyvárosi donzsuánokról. Terescsényi csak parasztokról ír.

3.

Milyen humorosan hangzik is most ez a szó: „csak"! Az *Aranyhomok* parasztjai nem *csak* emberek. Nem olyan, mindentől elvonatkoztatott, világtól elszakadt, kétlábú lények, mint a nagyvárosi ember. Szervesen hozzájuk tartozik a föld, amely talpuk alatt parázslik s az ég, amely fölöttük domborul, örökké változó felhőivel. Terescsényi beleírja paraszt-alakjai lelkébe a pusztai hold ezüstfényét, a vihar haragját, a pusztai harang csengését, a föld ízét és szinét, az állatok természetét, a földművelőszerszámok alakját, fogását, mindent, mindent, ami együtt él az Alföld emberével.

A világ legtermészetesebb jelenségei közé tartozik, hogy a magyar irodalomban és különösen modern irodalmunkban a parasztság problémái igen nagy helyet foglalnak el. Végtére is: agrár-ország vagyunk. Sok paraszt-regény és paraszt-elbeszélés ért el már nagy sikert. De még a legsikeresebb írók is vagy egzótikus, vagy pedig lélekölően sivár világnak ábrázolják a tanyai gazda, zsellér, pásztor házatáját. Egyik csak szívtelen, rideg földmunkásokat fest parasztok helyett, a másik pedig csak mulatóskedvű, felpántlikázott népszínmű-figurákat. Terescsényi megmutatja, hogy társadalmunknak legérdekesebb, legváltozatosabb és legemberibb rétege a parasztság. Tele van a föld emlékével és még most is, városi íróasztala mellől is belelát a földet művelő ember lelkének minden titkába. Egyetlen szavával elővarázsolja a homok aranyos csillogását. *Kisló* című elbeszélésének hősét olyan remekül írta meg, hogy a rablógyilkos cigány, a novella végén, egyetlen kézmozdulatával részvétre érdemes, fájdalmas emberré tisztul előttünk.

Ez a kézmozdulat is jelképes, mint Terescsényi embereinek majdnem mindegyik szava és mozdulata. Képzeletük titkos értelmü, bonyolult és kineses, mint az íróé. Szinmagyar, meseszerű, keleti, ázsiai képzelet ez. Az író európai kultúrájú, de tudata mélyén a magyar faj minden ősi emléke még elevenül fénylik. Sok novellájának témája tisztára szimbólikus, a tárgyaknak valami babonás jelentőségük van benne, azok mozgatják az eseményeket, vagy éppen róluk szól a novella. Néhol, egy-egy szava után, a latin betük helyére ősmagyar rovásírást igyekeztem elképzelni, amelynek minden betűje felismerhető *kép*. Jelkép.

Terescsényi György két regényével már kijelölte a maga helyét a magyar irodalomban. Ezzel az elbeszélés-kötetével most már el is foglalta és betöltötte ezt a helyet.

SZÉKELY TIBOR

A parton

Az egész éltem így múlott, így tellett,
Hogy tétlen álltam a nagy folyó mellett.

Csak álltam s néztem hosszan, álmodozva,
Mint habra habot a nagy távol hozza.

És habra hab futott, siklott előttem,
Én meg csak álmaimat egyre szőttem.

Velem pajtásim közül egy se tartott,
S majd mind elérte még a túlsó partot.

A túlsó partot, hova vágytak régen,
Hol bő a termés s nap ragyog az égen.

Rémülve látom: egyedül maradtam,
S a víz kimossa a partot alattam.

És nincs erőm, hogy meneküljek innen,
És nincs erőm, magamba bíznom, hinnem.

A víz foga a partot csak harapja,
S folyton lemállik egy-egy új darabja.

Csak állok, állok tétlen egymagamba,
S a víz a partot mossa, elragadja.

Amíg majd összeomlik ez is végre,
S visz majd az ár az örök semmiségbe.

FELEKI SÁNDOR

Uj Idők 1933. 22. sz.

BÖRTSÖK Sándor fertő

Murádin Jenő: Erdélyi fertőistolik.
Budapest, 1997 27, 28

lynek sziklába
ben pálczával
a nyílik, mely
m helyiségből
VII. századbeli
y Szent oeard
aiban egy egy
agott, akantus

zet a hegybe,
ülő szobra a
l lépcső vezet
ablakokkal. A
is barlanggal,
vány.

Bōrtsök Samu

Kieselbach (47, 48, 53, 169)

1997. szept. 19.

81: Fegyveres Erők Pályázat, III.
1985: II. Észak-Dunántúli Tárlat,
isalföldi Tárlat, díj; 1988: III.
pron megye díja; 1990: Megyei
92: Megyei Tárlat, díj.
n Monotypien, Rad. und
nfigurativer Formensprache. Ab M.
otorealist. Elementen montierte
fdrucke
puppe; ^kuGrafika I-II^ma, alle
e surrealist. Bilder unter dem
innern immer mehr an die futurist.
illiert ausgearbeiteten, aus sich
, figurative Lsch.- und
it wallenden Draperien baut er zu
de groteske Szenen. Ab den 80er
geren, lebhaften, grellen oder
ie Bildmitte konzentrierte
die feinen Tonen einiger Farben
Grün, Grau spielende, scince
rst von nostalg. weibl. und männl.
enpflückende; ^kuMonarchia^ma),
t sich selbst entzweiten, oder
artigen Frauen bevölkert. Seine
ende Themen fügt er aus kleinen
oder möglicher Ereignissen zu
gragikom. Szenen. Macht seit 2.H.

BÖRTSÖK SAMU M.D.K.

Darvas Simon: A nagybányaiak.

/Illusztrációkkal/

A közelmultban történt. Egy idegen érkezett Nagybányára és végig látogatta az immár világhiressé vált magyar festőkolóniát. Borus idő volt épen és ez idegen a képek szemlélése közben az egyik müteremben megjegyezte, hogy nagyon szépek a nagybányai képek, de nem érti, hogy a festők "miért hamisitják rá képeikre a nápolyi kék eget". Nem hitte el, hogy másutt a világon is lehet még olyan kék az ég, mint Nápolyban. Csak másnap, amikor kristálytisztán és derüsen pompázott elő a nagybányai ég, ment vissza a müterembe és kért bocsánatot, hogy meggyanusitotta a nagybányaiakat a nápolyi ég kékségének plagizálásával. Kevés helyütt találkoztak még természet és müvész annyira egymásnak rendeltetvén, mint épen Nagybányán. Közel harminc éve, hogy Réti István és Thorma János invitálására Hollósy Simon akkor már neves müncheni iskoláját áthelyezte Nagybányára és vele jöttek Ferenczy Károly, Iványi-Grünwald Béla, Glatz Oszkár és mások, az igazi müvészet uj honfoglalói. Nagybánya azóta kiindulása lett a modern magyar festőgenerációnak.

A nagybányai festőkolóniát az uj impérium sem bolygatta, sőt dicséretes megértéssel és elismeréssel támogatta s csak e nyáron is több, mint negyven román festő és szobrász kereste fel a mesteriskolát, ahol Thorma János és a Budapestről vendégségbe jött

Réti István mesterek vezetése mellett több mint három hónapon át tanultak.

A törzs nagybányaiakról kell először említést tenni. A mesteren, Thorma Jánoson kivül itt élnek évek óta: Börtsök Samu, Krizsán János, Mikola András, Ziffer Sándor. És a művészlelkü Ferenczy család: Ferenczy Béni, Noémi és Valér, mindannyian elismert nevek és elismert művészek. Börtsök, Mikola és Krizsán a nagybányai iránynak, az impresszionista naturalizmusnak méltó reprezentánsai. Ziffer Sándor teljesen uj utakon halad, a legtöbb harc, vita, támadás és lelkesedés az ő művei körül van. Törzsökös nagybányai még Rácz Péter és ide tartozott a háboruban korán elhunyt és nagytehetségü Racskó István. A fiatalabb generáció tagjai közül itt élnek és dolgoznak Boldizsár, Égly Sári, Ferenczy Valérné, Göllner, Szolnay és Korda Vince.

Panoráma. Bécs. 1922.okt.29. 42.sz. 27-28.p.

BÖRTSÖK SAMU

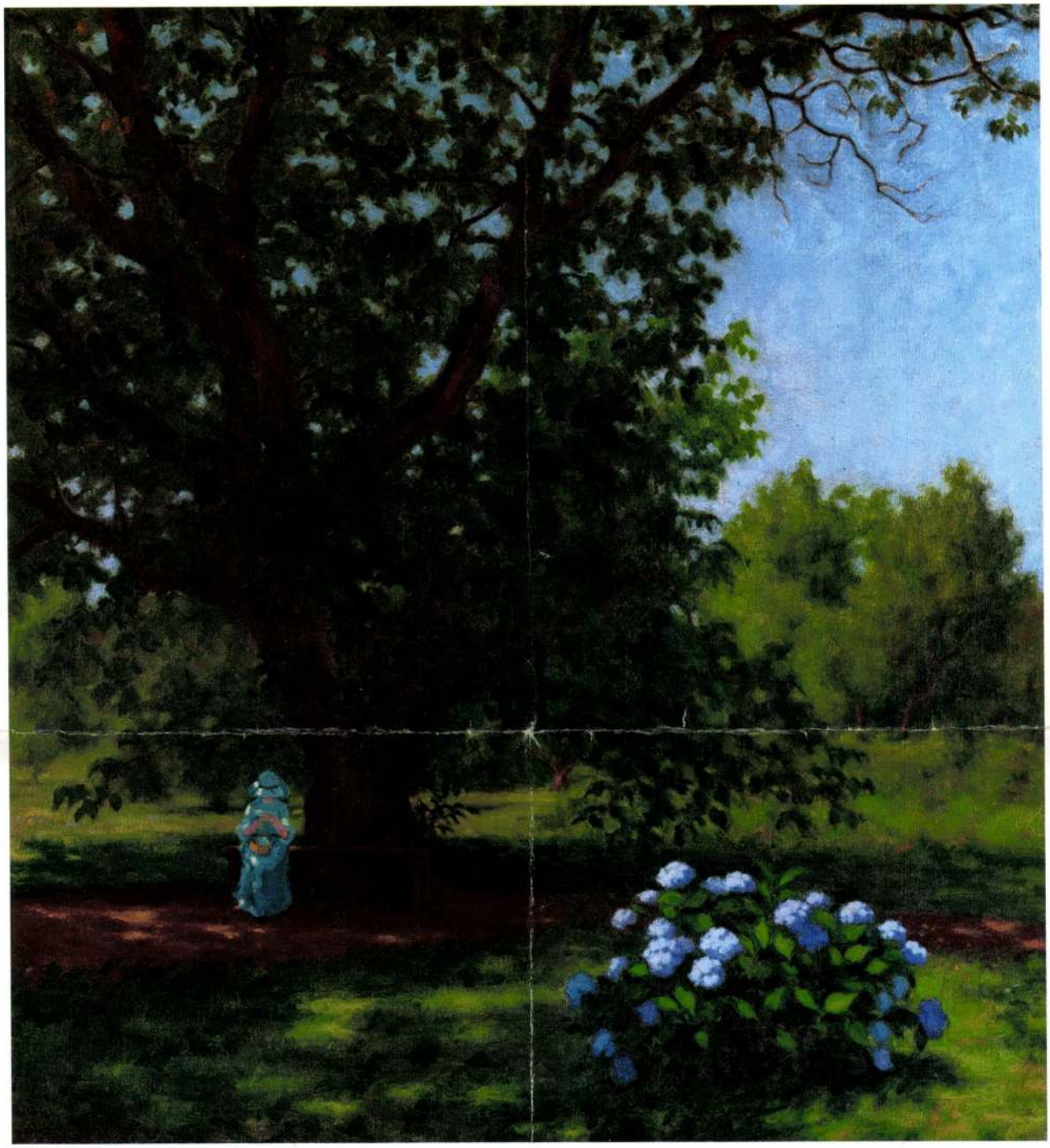

46.▲
Börtsök Samu (1881-1931)

Virágzó hortenziák
Olaj, vászon 100x72 cm
Jelezve balra lent: Börtsök
Kikiáltási ár: 600.000 Ft

47.

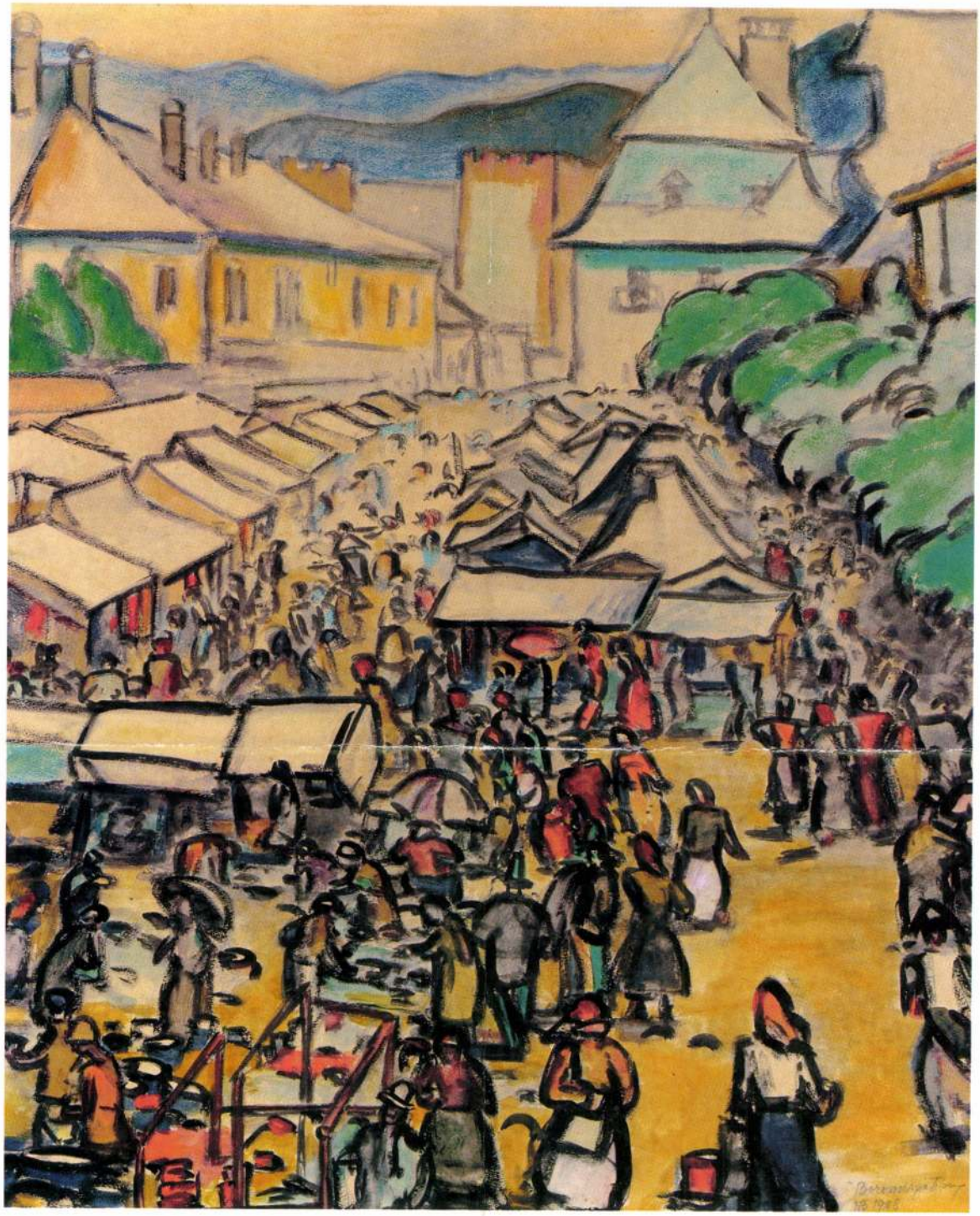

47.▲
Boromisza Tibor (1880-1960)

Hetivásár Nagybányán
Vegyestechnika, papír 60x50 cm
Jelezve jobbra lent: Boromisza Tibor 1908 NB.
Kikiáltási ár: 400.000 Ft

BÖRTSÖK SAMU

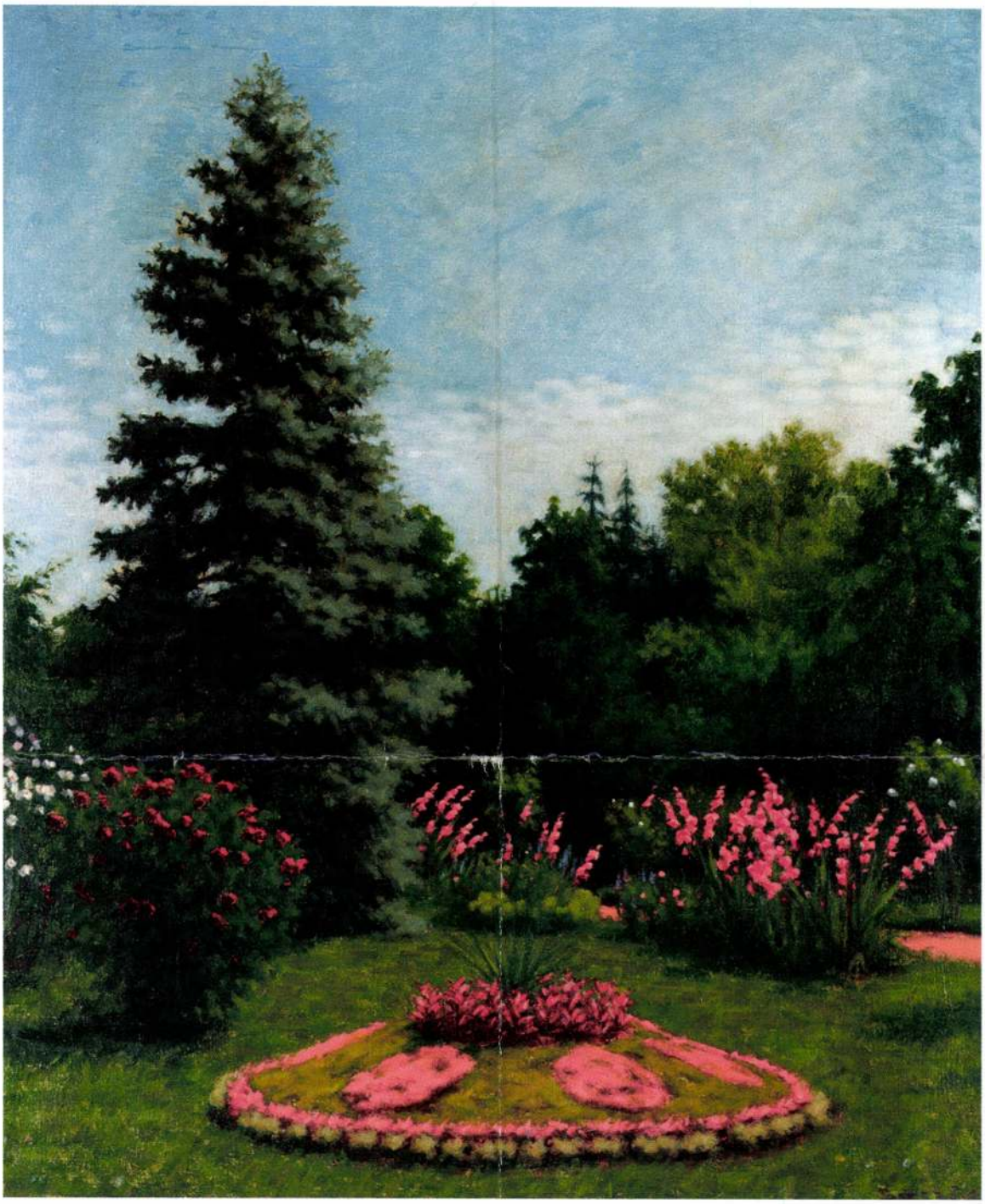

36.▲
Börtsök Samu (1881-1931)

Park virágözönben
Olaj, vászon 119,5x99 cm
Jelezve balra lent: Börtsök
Kikiáltási ár: 480 000 Ft

37.

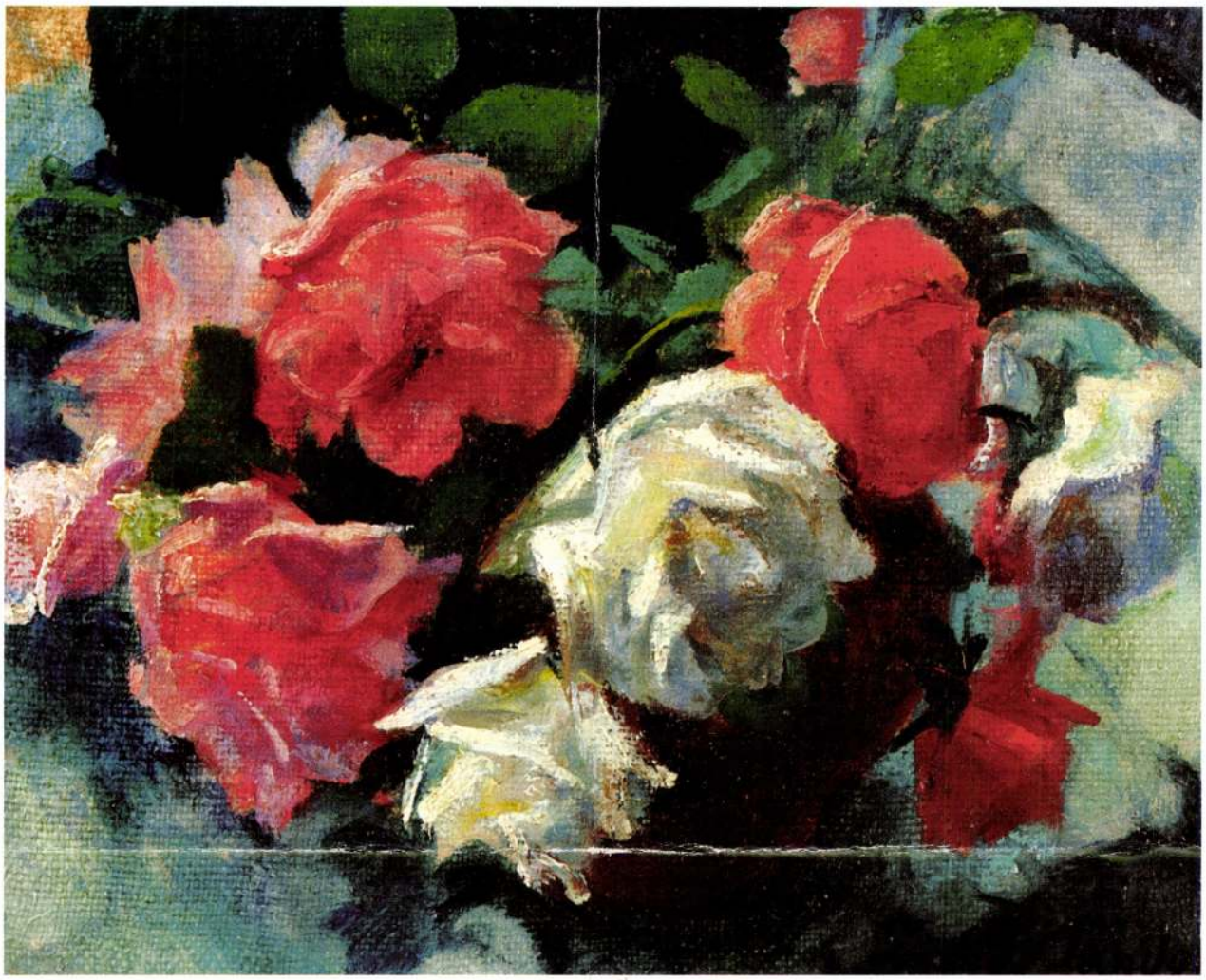

37.▲
Ziffer Sándor (1880-1962)

Nyíló rózsák
Olaj, vászon 35,5x44 cm
Jelezve jobbra lent: Ziffer Sándor
Kikiáltási ár: 350.000 Ft

22

22 ◆ BÖRTSÖK SAMU (1881–1931)

Havas fák

38 × 50 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Börtsök
Hátoldalán címke: „Havas fák Börtsök Samu"
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

23

23 ◆ BÖRTSÖK SAMU (1881–1931)

Tél Nagybányán

73,5 × 58 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Börtsök
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

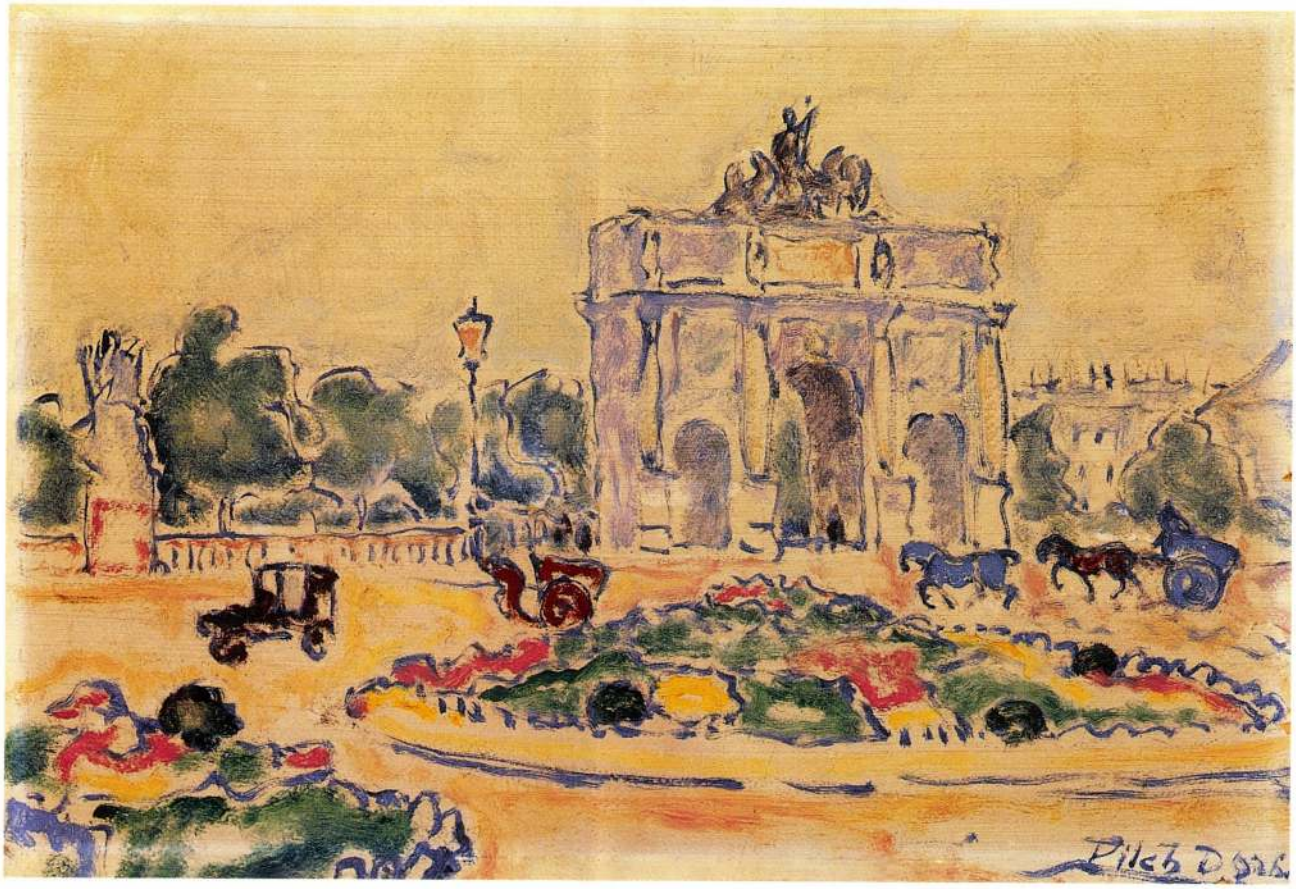

24

25

24 • PÉCSI-PILCH DEZSŐ (1888–1949)

Porte du Caroussel

33,5 × 50 cm
Olaj, karton
J. j. l.: Pilch D 926, hátoldalán kiállítási címkék
Kikiáltási ár: 320 000 Ft

25 • JOBBÁGYI GERGELY JELZÉSSEL

Párizsi műtermem ablakából

80 × 65 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Jobbágyi Gergely m. Paris 1937
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

26 • ORBÁN DEZSŐ (1884–1987) ➔

Városrészlet

54 × 46 cm
Olaj, falemez
J. j. l.: Orbán
Kikiáltási ár: 400 000 Ft

Börtsök Samu

108.

108. ◄
Börtsök Samu (1881-1931)

Havas boglya
Olaj, vászon 72,5x100 cm
Jelezve balra lent:Börtsök
Kikiáltási ár: 160.000 Ft

106. ▶
Litteczky Endre (1880-1953)

Napsütötte kerti asztal
Olaj, vászon 79,5x68 cm
Jelzés jobbra lent: Litteczky
Kikiáltási ár: 280.000 Ft

2002. április

165.▶
Börtsök Samu (1881-1931)

Szénaboglya az erdőszélen

Olaj, vászon, 99x108,5 cm
Jelezve jobbra lent: Börtsök

Kikiáltási ár: 400 000 Ft

165.

167.

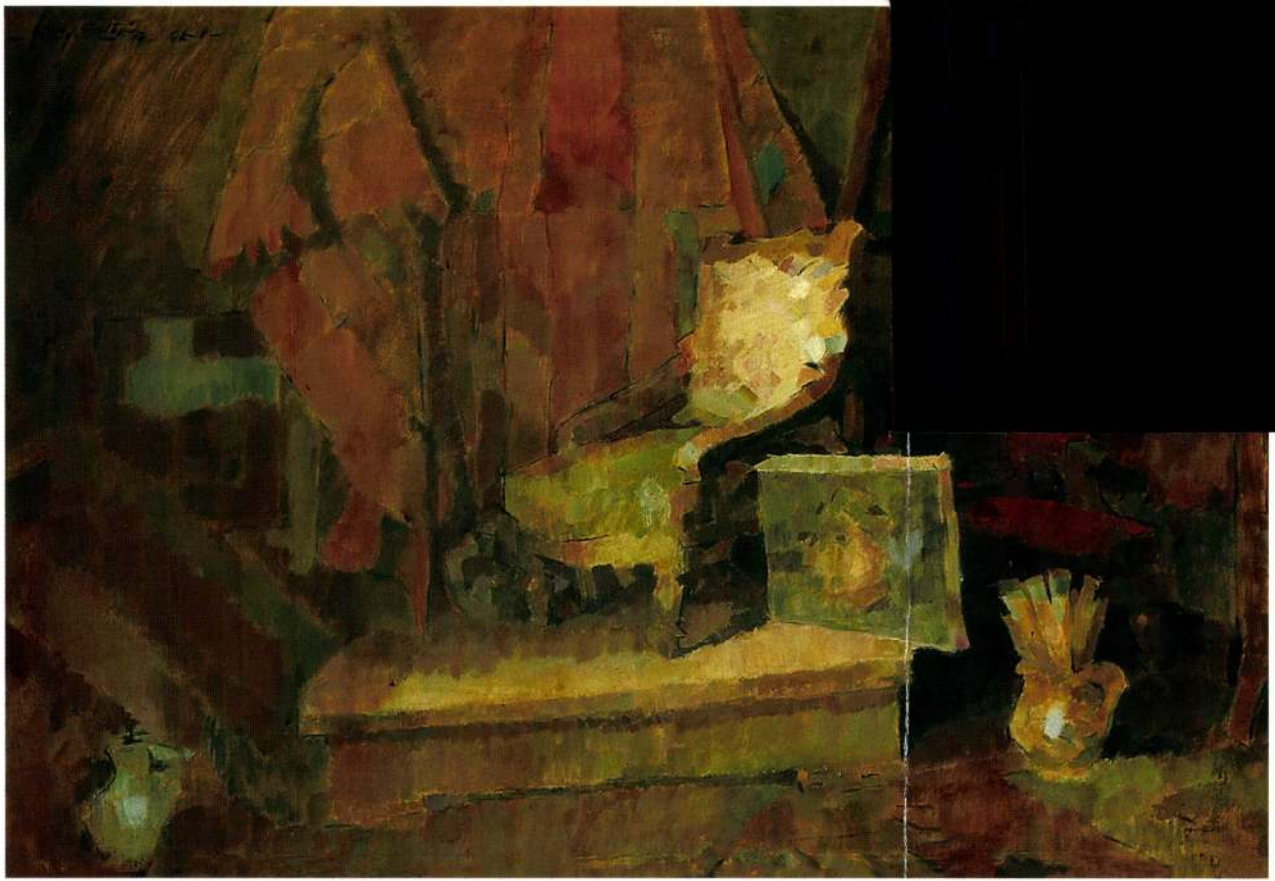

Tiszafüredi Múzeum- és Könyvtáregye-

sület VI. 223.

Böttsöl Sann

Nagybányai kiáll kat. 1912

79

1903

Szombathely VI. 283.

Börtsök Samu

Mucsarnok Nagybánya

1914. tav. kiáll. 353, 354, 449 ✓
1915. tav. kiáll. 90, 115 ✓
1915-16. téli kiáll. 96, 98, 101 ✓
1916. tav. kiáll. 72, 75. ✓
1916-17. téli kiáll. 311, 313 ✓
1917. tav. kiáll. 26, 40 ✓
1917-18 téli kiáll. 3, 109, 113. ✓
1918. tav. kiáll. 394 ✓
1918-19. téli kiáll. ✓
1921. tav. kiáll. 64. 66. ✓
1924. tav. kiáll. 569. ✓

Börtsök Samu

Nagybányai kiáll. kat. 1912

80

1904.

1905

Sárospataki ref. collegium könyv-
tárának kéziratai VI. 64.

Tálcza czüstből, XVIII. sz. - Nr. 151.

Böstsök Samu

Nagybányai kiáll kát 1912

78

✓

1902 - töl

Terra-sigillata-darabok VI. III.

Börtsök Samu

Nagybányai k.k. 1912

123

Börtsök Samu

Nagybányai kiáll kat.
1912
61.

Thallóczy Lajos VI. 312.

Böröcök Samu

Perállag III.

1380. k.

Per SzM

halom alászáll, ha a bércek rónává s az egyenetle
egyenessé lesz.

Ezt az egyengető, építő munkát akarom én köztete
végezni, gyomai református szent gyülekezet, mert ez
munka vár minden lelkipásztorra ha hivatásátbe akarj
tölteni. De a mi lelkipásztori munkánk sohasem leh
eredményes, ha Ti egyen-egyen és nagy erőt jelent
közösségetekben nem jöttök segítségünkre, mert eg
gyülekezetben akkor lesz békés, boldog élet, csa
akkor jelenik meg egyházunkban az Úrnak dicsőség
ha a lelkipásztor minden munkájában igaz szolgálat
teljesít és ha a gyülekezet magatartása támogatja
lelki építés áldásos munkájával a lelkipásztort.

Beszédében gyönyörűen jellemezte Gyökössy le
kész a gyülekezet és lelkésze közötti viszonyt. Kivá
szónoki erővel és meggyőzéssel ragadta magával
hallgatóságot és így fejezte be hatásos beszédé

— Én az Istent szolgálni jöttem közétek. Óh b
ebben a szolgálatban mi lelkipásztorok találkoznán
tiveletek, gyomai református gyülekezet, mert akk
valóban minden völgy felemelkednék és minden he
és halom alászállna. Eltűnne a bűn hatalma és
nyomorúság mélysége, a békétlenség hegye és a biz
matlanság völgye s lenne egyetértő, szorgalmas lelk
építő munka, amelynek áldott eredményeiben a m
gunk békessége és boldogsága is gazdagodna.

Fogadjátok hát tőlem szeretettel az Isten igéj
amelynek hirdetésével a sötétben botorkálónak vi
gosságot, a szenvedőnek vigasztalást, a gyengén
erőt, a bűneit siratónak megbocsátást, a tékozló fi
nak meleg atyai szót, az élet útjain elindulónak b
tatást, a haldoklónak örökélet bizonyosságát óhajt
nyujtani.

BÖRTSÖK *Samu*, festő, * Tápiószele 1881 márc. 15., † Budapest 1931 jún. 19. Nagybányán tanult s ott is működött. 1907 óta hangulatos tájképekkel szerepelt a Műcsarnokban. Havas boglyák, Kora tavasz, Reggeli napsütés és Téli tájkép c. művei a Szépművészeti Múzeumban vannak. A nagybányai festők társaságának másodelnöke és a nagybányai festőiskola tanára volt.

É. G. I. 139 l

665.

I
304.

665. Hubert Robert.

Sz. Párisban 1733-ban. † ugyanott 1808-ban.

Antik romok.

Balról, a római diadalkapu alól, szekér közeledik, mely előtt egy leány hajt teheneket, a melyek közül a kolompos mellett nagy kutya fut. A szekéren innen, a dombon, négy ülő alakot látunk. Az előtérben, a csonka obeliszk előtt, egy asszony ül a kövön. Közelében férfi áll, ki a kapu felől közeledőt kiséri figyelemmel. A fákkal benőtt kapu tulsó oszlopa felett szobor áll. A magasban madarak röpköd-nek és az égbolt felhős.

Papiros, bádoglemezre vonva, méretei 32·5 : 24·5 cm. — Mündler: I. 14.

Kifüggesztésére vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1835: V. 12. *H. Robert:*

Börtsök Samu

cvéd

Szokolay B.

16. l.

Szokolay B.

A ubáyai műv. telep

Erd. Tud. Füzetek. 5. sz

Cluj-kvár 1926

Börtsök Samu

l.

A Mübarát

1922. 219. l. 223. l

és e cikleben

több helyütt

is

Réti J.: Nagy-

kanya. A Mübarát. 1922. 219.

~~223~~ l.

Sanitár. 1950. VI. 2.

начнутся в школе

Плотник Варга

ремонтировали. На школе

собирались

столяр. слесарь

Мольнар

Börtsök Samu

festő

szül. Tápió-Szele 1857.

Lásd:

Oszvát Kálmán dr. Erdélyi Lexikon. Nagyvárad, 1928. 41. l.

4209. Benven

Sz. Sienaban 1436 szeptembe

Mária a gyermekkel

Derékon alólig látható,
lefelé néz, kezeivel pedig a
bojtos párnán ülő gyermek
három szál fehér virág van é
fogja. Mindkettőjük fejét dic
Madonna fehér fátyolt, hímz
és derékon megkötött szűk
Jézus pedig, a ki előtt két c
brokát-köntöst visel. Az ara

Fa, méretei 46 : 34-4 cm
10000 K. — Néhai gróf Pálffy

ber 14-én (1429–908). — Az
sára vonatkozó adatokat lásd
tetett 1913 március 16-án (
Kifüggesztésére vonatkozó
ban. 1913 : 8. *Benvenuto di*
Jegyzet. Az e festményr
a) a törzsleltárban (192
di Umbria: Madonna mit dem
malt, im geschnitzten Rahmen
b) a leltári kivonatban (2
di Umbria: Madonna mit der
Treppenhause);
c) a hagyományi jegyzék
isko'a: Madonna a gyermek Je
d) az átvételi okmánybar
iskola: Madonna a gyermek J

Hagy. 1912.
gr. Pálffy

Börtsök Samu

MAGYAR MŰVÉSZET

~~1926. 381, 384~~

~~1931. 302~~

Pacher B.:

1929. 359 Bp szfv. műv. vásárlási és rendelési 1928-ban

megrva

Börtsök Samu

ivod

Keletmagyarország

1921. dec. 12. (A nagy-
bányai festőművészet
jubiláris tárlata.)

583/1934.

Az esztergomi

való müvészi értékü, közép

lását a f.év őd

Börtsök Samu

l.

Végvári Szolnok

58. l

d On Easter Monday I sprinkled the
girls with scented water, and in
return I got some Easter eggs.
On Sunday I went to Church and
attended a divine service.
On Easter Monday some boys went on
a trip and they met at the clock at
Church the minister read a passage
from the Bible and preached on it
We sang also.

Börtsök Samu

vród
1

Jbl utolsó
50 l.

Az ut. fél. mév-e

1926

0

M E G H

az Istitutó di Ştudi Romani Ma
Országos Bizoţtsága / IX.Hőgyes Endre
f.év junius 26.napján d.u.
a l a k u l ó k ö z

Tárgysorozat:

1. Az előkészitő bizotts
2. A tisztikar és a vála
3. Esetleges inditványok

Börtsök Samu

Magyar Müvisz

1926. ~~381.~~ ~~384~~ (Rét. 4.

~~Kép~~ a 30 ever

N 6 ire

381, 384.

képpel

~~Ásványgyűjtemény a newyorki muzeum-~~

~~Szám I. 152.~~

1906. XII. 15.

a nagyváradi múzeum elnökségének: jóváhagyatik a nagyváradi kir. ügyészség területéről származó köteles példányok átvétele (1027/1906)

Bártók Sándor

Nagybánya

l.

A Magyarság

1930. 135. l.

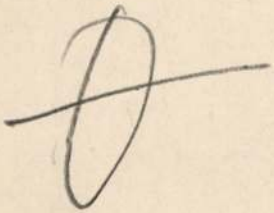

Börtsök Samu

Mod

Muvészeti Lexikon 96. l.

Kisfaludy Sándor neiogy- nyomtatója

V. 186.

Bartók Samu

Révai XX. 44. l.

Vgp.

Műemlékek Országos Bizottsága

Budapest

IX. Ráckos u. 6.

BŌRTSŌK SAMU

Új MŰVÉSZET

1996/ápr

8.o.

sorok és bevak számolásával tehát

1 ívvel kevesebb lesz. Egész vászon

a fűzött könyv a még esetleges kiad

úgy számolták, hogy adhatom a könyv

kötöttet 9.2o P[engő]-ért, Muraközy

ilyen olcsón adni, p[é]l[dául] az ő

éppen úgy kifizetik 15 P[engő]-jéve

a fűzött példányt talán 9 P[engő]-é

árusítani. Mit szólsz hozzá? Ha a v

készpénzt a markomba nyomni, én úgy

hogy akár a jövő héten nyomdába leh

dűl el.

Most pedig nagyon félve, hogy

kérnélek valamire. A Frank-in is em

Börtsök Samu

festő

meghalt 1931 június 19

Budapesten.

A nagybányai festők társaságának másodelnöke és az iskola tanára.

Pesti Napló 1931 jún. 21.

(Halálozás.)

U. 3099.

Jegyzék

200 db. 250 fill. hiv. bélyeg
300 db. 60 fill. " "
1249 db. 10 fill. " "
13 db. Postautalvány
1 db. ívvisztal kules
1 db. ívösszeszekrény-kules

Börtsök Samm

+ Bpest 1931 jun. 19

wód

= XX. 44.

Revai XXI. 174. l.

VALLAS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
M. KIR. MINISTER

142172/912. szám.

A Müemlékek Orsz. Bizottságának hivatkozással 143855/911 sz. leiratomra a sztrecsényi várromra vonatkozó és Trencsén megyei közigazgatási eljárásról szóló iratokat betekintés végett visszavárólag megkül-

U. i végezte középiskoláit
majd joghallgató volt. 1902 ~~tól~~ tavaszá-
tól Nagybányán Réti Istvánnál
tanult. 1904. telén nehány hó-
napig a szolnoki művésztelepen
~~dolgozott~~, 1905 telén Ferenczy
Károly bpesti magániskolá-
jában dolgozott. 1906-7.
telén Bécsben, Münchenben
és Párizsban volt tanulmány-
czton. A nyári hónapokat
1907-ig a nagybányai festő-
iskolában töltötte. 1908-tól
az iskolán kívül működött
majd egyik tanára lett a fes-
tőiskolának és alapítása-tól
alelnöke a Nagybányai Festők
Társaságának. Az iperium
változás után részt vett
nagybányai, nagyváradi, aradi, kolozs-
vári tárlatokon.
1924. kinevér-
tét a buku-
resti „Sindi-
catul Artelor Frumose tag-
jává. 1925. 28 festménypé-
it állítottatta a nagybányai

Börtsök Samu
festő

lásd okv

Művészeti halon
(Kolozsvár) 1930. V.
évf. 2. sz.
kepekkel

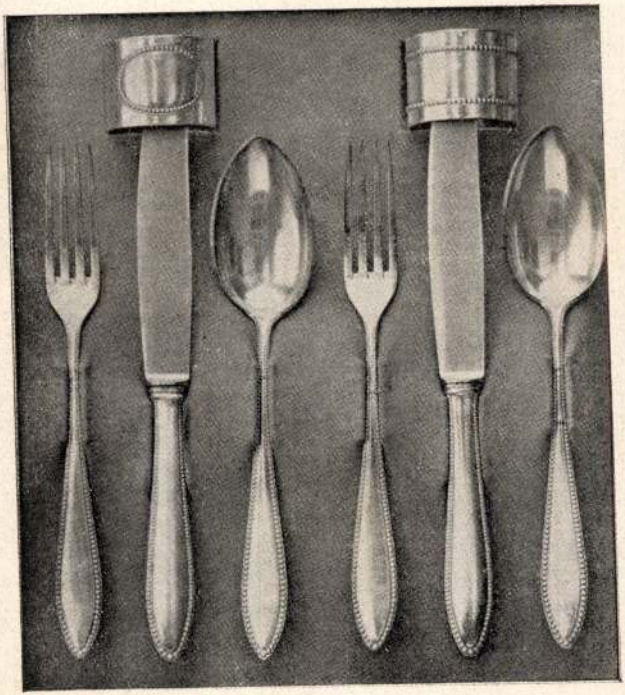

A VILÁGHIRÜ

PFORZHEIMI HOMAG

ALPACCA EZÜST

EVŐESZKÖZGYÁR ROMÁNIAI

retrospectiv ~~kia~~ tárlatán, s
azután még ez évben önálló
kiállítása volt e művéiből Ko-
lozsvárt a Minerva Szalonjá-
ban 1927. ~~Mikola András~~
~~Kriszsán János, és Cziffer~~
~~Sándor és B. segítségével~~
részt vett a magyarányai
festőiskola újjaszervezé-
sében. Sulyos tüdőbajára
Bresten keresett gyógulást
itt halt meg.

Havas boglyák, Kora
tavasz, Reggeli napsütés
és Téli bájkép c. ~~képei~~
művei a képművészeti
Muzeumban, Reinaboglyák c. olajfestmény a
Fővárosi Képtár
vannak.

VALLÁS ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI
M. KIR. MINISTER

125685. szám.

A Müemlékek Országos Bizottságának.

Budapest.

F. hó 16-án 691. sz. a. kelt fölterjesztésére tudomása és az érdekelt vállalkozó értesitése végett kiadom.

Budapest, 1912. szeptember 26.

A minister rendeletéből:

Börtsök Samu tájképfestő

Börtsök Samu (Tápiószele, 1881. márc.15.— Bp.,1931.jun.19.): tájképfestő. Nagybányán tanult s ott is élt. 1906—07-ben Bécsben, Münchenben, Párizsban járt tanulmányuton. A nagybányai festőiskola tanára és a Nagybányai Festők Társaságának alelnöke volt. 1924-ben a bukaresti Sindicatul Arteler Frumuoase tagjául választotta. Tájképei közül néhány az MNG tulajdonában van.

N.L.

Magyar Életrajzi Lexikon

Bartók Samu

Arcképét Krizsán János rajzolta
/ ceruza / – repr.

Borghida István: Krizsán János Bukarest /1957/ é.n. 21.l.

M. D. R.

BÖRTSÖK Samu festő

1907-ben Nagybányán a Szabad-
iskola növendéke

Réti Bk. 1954. 327. l.

É — 3 — M. D. K.

BÖRTSÖK Samu pestő

Havas boglyák

Korałavasz (1916)

Havas boglya (1917)

Réti István: A nagybányai művészlétek.

Bp. 1954. 248–251. l.

BÖRTSÖK Samu festő

1906. Párís, München, Becs

1908 nyara óta Nagybányán lakik

1912, 13., 14. ösztöndíjat kap

Márciusi napsütés (1912)

Vízes árok (1914.)

Nagybánya téren (1914)

Nyári reggel

-2- M.D.K.

BÖRTSÖK Samu festő

Adatgyűjtéssel közreműkodik Réti könyvénée (Életrajzi adatok 1922.)

A Nagybányai Festők Társaságának ügyvezető elnöke

1927-a „Nagybányai Szérművészeti Iskola" egyik vezetője

Réti István: A nagybányai művészteler

Bp. 1954. 247., 257., 260., 264., 317, 318, 320., 322.

E' — 1 — M. D. K.

BÖRTSÖK Samu festő

Szül. 1881. Tápió-Szele (Pestfm.)

Gimn. elvégrése után a „Középisk. végzettek keresk. szaktanfolyamát" végezte, majd jogász.

1902. Nagybánya Szabadiskola Réti Istvánnál

1904. Szolnokon van műterme

1904–05 Ide Bp. Ferenczy Károly magánisk

/.

 M. D.K.

BÖRTSÖK Samu festő

Budapesten a bücsarnok, „Kéve" „Mienk" „Művészhón" kiállitasain szerepel.

A Nagybányai Festők Társaságának" sörestagja 1911.

1928-tól a nagybányai isk. vezetője

Rési István: A nagybányai művésztelep Bp. 1954

59., 70., 75., 78., 82., 83., 88., 89., 90., 242., 243., 246.

BÖRTSÖK Samu *34, 35, 88*
Tápiószele, 1881. március 15.–Budapest, 1931. június 19.
Nagybánya, festő

Banner Erdély

tisztelni kezdték; emlékezetüket a
vértanúságuk napját a mennyei szüle-
alitia/ tartotta, és azt megünnepel-
helyi egyház buzgón kérte. Életszent-
t halállal mindenki számára nyilván-
li, vox Dei, vagyis a "nép szava
n minden hivatalos eljárás nélkül,
zdeményezés hatására keletkezett a
telete.
k végeztével a mártirok liturgikus
lott; sirjaikat fölkutatták, marad-
új, diszes sirokba helyezték. "A
ségység magvetése", hirdette már a
rtullianus; és a IV. században a

Börtsök Samu festő,

Szül. 1881 III. 15. Tápiószelén

Nagybányai tanult s ugyanott

munkodik. Kangulatos tájképe-

ket fest.

1902-7. Nagybányai Réti

Istvánnál Ferenczy Károlynál

és Iványi Grünwald Béla-

nál tanult. 1907. tanul-

mányuton volt Beesben

Münchenben és Párizsban.

1875. atv. lapst.

BŐRTSÖK Samu festő

Nagybánya : Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Miskolc : Mission Art Galéria, 1992

159-160. p. Életrajz =M. említve +ill.

BÖRCSÖK, festő

Dr. Tompa Kálmán orvos gyüjteményét életjáradékért a Modern Magyar Képtárnak adta. 180 művész 388 képéből áll a gyüjtemény. A Tompa gyüjteménysorok vonatkozásban kiegészíti a Gegesi és Tamás -éle anyagot. Így már bemutatható Képtárban a Nagybánya Plein-air festészete is, Többek között: Börcsök művei is. 38.old

Hallama Erzsébet: Modern Magyar Képtár Pécsett 37.old

Múzeumi Magazin, 1969. 2.sz

Böitsök Samu festő

- egy időben a Nagybányai Festőiskola vezetője, Krizsán Jánossal együtt

Említve: Thomas János, Székely Bertalan, Krizsán János, Ferenczy Károly

Borghida Pál: Őrségváltás a festőiskolában

Igaz Szó 1974/5

680 old

Börtsök Samu

– aláírja azt a nyilatkozatot amelyben a mesterei kicz hű fiatal festők a kolónia belső életének rendezetlenségét, válságát cáfoljak.

Említve: Hollósy Simon, Thorma János, Réti István, Glatz Oszkár, Ferenczy Károly, Csók István, Grünwald Béla, Horthy Béla, Czóbel Béla, Frimm, Perlott Csaba Vilmos, Ziffer Sándor, Mikola András, Boromisza Tibor, Fakab Zoltán, Börtsök Samu, Krizsán János, Réthy Károly, Ferenczy Valér, Ferenczy Béni, Dénes Vali, Bartók Margit, Léderer Dávid, Feremiás Nándor, Debreczeny Zsolt.

Rácz Albert: Nyolc évtized festészete Nagybányán

Korunk 1977/4 281. old.

Böttsöh Sanm

Börcsök Samu, festo

Teleki Ralf Nagybanyan gyakran lépett a közönség elé
művei vel, Börcsök Samu, Fer nczy Valér, Korda Vince,
Mikola András, Racz Péter, Szolnay Sandor, Thorma János,
Ziffer Sandor és még sok mások társaságában. 60.old.

Szij Kemsó: Teleki Ralph 60.old

Müv. Tört. Ért. 1976. XXV. 1. sz. 89

MDK

Börtsök Samu,

1902-ben az iskolában dolgozott.,és tovább 1903, 1904,-5,-6, -7-ben is , 1908,-9,-10,-11 és-12-ben pedig az iskolán kivül.

A szabadiskola ideje. /1902-1912./ 78.1.

Börtsök /Samu/, festő

MDK

Munkássága csak gyenge
és sajk folytatása a nagybányai első nemzedék
törekvéseinek.

Dobay János ismertetése: Réti István: A nagybányai művésztelep c. művéről.
Műv. Ért. 1956. V. évf. 1. sz. 81-83.
82. o

M.D.K.

BÖRTSÖK Samu

1917-ben Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya,,, Bp. 1954. 332.l.

M.D.K.

BÓRTSÖK Samu

1916.ban magybányán dolgozott

..
éti: magybánya.. Bp. 1954. 332.l.
r

BÖRTSÖK Samu

M.D.A.

1922-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya .....Op.1954. 335.l.

BÖRTSÖK Samu

M.D.K.

1921-ben Nagybányán dolgzott

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954 334.1.

BÖRTSÖK Samu M.D.A.

1920-ban Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya... Bp. 1964. 334.l.

M.D.K.

BÖRTSÖK Samu

1919-ben Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 334.l.

M.D.K.

BÖRTSÖK Samu festő

1915.ben Nagybányán dolgozott

Kéti: Nagybánya... Bp. 1954.331.l.

M.D.K.

BÖRTSÖK Samu festő

1908-ban "agybányán dolgozott

Réti Bp. 1954. 328.l.

M.D.K.

BÓRTSÖK Samu festő

1913.-ban "agybányán dolgozott

Réti: Nagy nya... Bp., 1954. 331.l.

BÖRTSÖK Samu festő

M.D.K.

1914.-ben Nagybányán dolgozott

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 331.l.

M.D.K.

BÖRTSÖK Samu festő

1912-ben Nagybányán dolgozott.

RÁTI. [illegible] Bp. 1954. 330.1.

M.D.K.

BÖRTSÖK Samu festő

1911-ben Nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya. 1954. 329.l.

M.D.U

BÖRTSÖK Samu festő

1906-ban Nagybányán a Szabad-
iskola növendéke

Réti Br. 1954. 327. l.

M. D. K.

BÖRTSÖK Samu festő

1905-ben Nagybányán a Szabad-iskola növendéke

Réti Bh. 1954. 326. b

K. D. K.

BÖRTSÖK Samu festő

1904-ben Nagybányán Szabad-iskola növendéke

Réti Bn. 1954. 326. l.

K. D. K.

BÖRTSÖK Samu festő

1903-ban Nagybányán a Szabad-iskola növendéke

Réti Bp. 1954. 326. l.

K. D. L.

BÖRTSÖK Samu festő

1902-ben a Nagybánya Szabadiskola növendéke volt

Réti Bp. 1954. 325. l.

BORTSÖK Samu festő

M.D.K.

1909-ben Nagybányán dolgzik

Réti bp. 1954. 328.l.

M.D.K.

BÖRTSÖK Samu festő

1910-ben nagybányán dolgozott.

Réti: Nagybánya. Bp. 1954. 329.l.

Börtsök Samu

1.

1925-ben állí-
tott ki

Művészeti hetek
Kolozsvár 1942.
43. C.

Börtsök Samu

1916. tavaszi tárlatott
eredménye

Az állam a következő műveket vette meg: Börtsök Samutól: Kora tavasz, Komáromi Kacz

92

Endrétől: A világtalan, Perlrott Csaba Vilmostól: Csendélet, Stetka Gyulától: Néhai Greguss Imre arcképe és Szlányi Lajostól: Téli alkonyat című olajfestményeket és Damkó Józsefnek egy női fejet ábrázoló terakotta szobrát.

Művészet 1916-92. l.

nincs céd

Böstsök Samm

Nagybányai h. h.
1912

89

Ujfalvy Krisztina közirata

VI. 146.

Bortsöh Sámu

Nazzbanyai k. k. 1912

88

Tragor Ignáz dr. VI. 184.

Böttsöl Sann

Nagybányai k.k. 1912

87

1910. isk.
1911. kivül
1912 isk. kivül

Öskori edeinytöredék IX. 103

Börtök Samu

Nagybányai kiáll kat.
1912.
86
1909 ok. kiáll

Tornyosi plébánia kelyhe XV. sz.

VI. 242.

Böstsök Samu

Nagybányai k. k.
1912.

85

iskolán kívül

1908.
1909
1910.

Teleki Mihály levele és hadijelentése
Bornemissza Anna fejedelem-
asszonyhoz VI. 147.

Börtsök Samu

Nagybányai kiáll kat. 1912

83

1907

Római urnatemető, Keszthelyi ujma-
jori IX. 64.

Börtsök Samu

MDK

Tájkép, olf.

Miccsarnok 1917-18 téli tárlat

Börtsök Samu

A nagybányai virághegyről, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Börtsök Samu

MDK

Virágos udvar

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállítás

MDK

Börtsök Samu, festőm.

536. Vizes árok. Olf.

Képzőm.Társ. 1912/13 téli kiáll. Kat. 73.old.

Börtsök Samu

MDK

Tájkép, olf.

Mücsarnok 1918-19 téli kiállitás

Börtsök Samu MDK

Kertrészlet, olf.

Mücsarnok 1918-19 téli kiállitás

M.D.K.

Börtsök Samu. [Darvas Simon: A nagybányaiak c. cikkéhez illusztráció.]

Mélynyomás, fénykép után.

Panoráma. Bécs. 1922.okt.29. 42.sz. 27.p.

MDK

Börtsök Samu

Téli tájkép, o.

Szépműv. Múz. háborus veszteségeinek jegyzéke.
Sp.1952.

Börtsök Samu MDK

Parkrészlet, olf.

Mücsarnok 1921. tavaszi kiállitás

Börtsök Samu MDK

Őszi táj, olf.

Mücsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Börtsök Samu MDK

Tájkép boglyával, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállítás

Börtsök Samu
Tájkép boglyával, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 16 l.

Börtsök Samu

Tájkép boglyával, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

Börtsök Samu

MDK

Tájkép boglyával, olf.

Mücsarnok 1915-16 téli tárlat

KDK

Börtsök Samu

Tájkép boglyával. Olajfm.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll. kat. 64. l.

MDK

Börtsök Samu

Tájkép boglyával, of.

KMTárs. 1907. tav. kiáll. kat. 40.l.

MDK

Börtsök Samu, festöm.

404. Tájkép a boglyával. Olf.

KMT 1912/13. téli kiáll. Kat. 64.1.

Börtsök Samu, festö

Tájkép.	Olf.
Boglyák.	"

MK.Seg.Biz. Müv.Kiáll. Kat. 2.1.
Szépm.Muz. ~~XXXX~~ 1914.nov.-dec.

Börtsök Samu

Tájkép, olaj

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 2 l.

Bárna

fejez
a sze
tozat
menny
tális
zése
és ne
Beren
stipé
A moc
23o
baro
XVII
kép
litó
ide
Mári

Börtsök Samu

Boglyák, olaj

Magyar Képzőművészek Segitő Bizottsága. Művészeti kiállitás. 1914. 2 1.

BECSKE /Voit/ 3

földszintes

Rk. plébánialak, kétszobasoros,
első fele.

földszintes,

Iskolaépület, kétszobasoros, le

Daczó, előbb Párnitczky-ház, ké
dongaboltozatos süvegekkel, elő
zott pincegádor. Hátsó traktus

Irodalom: Borovszky, 16 l.

Balás-kuria, Lakóház (volt

Jellege: Klasszicizáló.

Külseje: a magyarnándori országú
téglányalaprajzu, eredetileg u
dalrizalit közé fogott, hat dór
padlós tornáccal, ives oldalbe
két oszloppal és egy a + B +

Börtsök Samu MDK

Boglyák, olf.

Mücsarnok 1913/14 téli kiállitás

Festészet,1900-1919 - Önállo táblakép - Tájkép

B ö r t s ö k S a m u :
Boglyák
/:A Földmüv.Min.vásárlása:/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

B ö r t s ö k Samu festő
1881 - 1931

Boglyák
/Az állam vásárlása a téli kiállitáson, 1913-14/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

Börtsök Samu

MDK

Téli borulás, olf.

Mücsarnok 1915. tavaszi tárlat

Börtsök Samu MDK

Téli borulás, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Börtsök Samu

Tájkép, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 16 l.

Börtsök Samu

MDK

Nyári délután, olf.

Műcsarnok 1915. tavaszi tárlat

MDK

Börtsök Samu

Téli tájkép, of.

KMT. 1917. tav. kiáll. kat. 24.l.

Börtsök Samu MDK

Téli tájkép, olf.

Mücsarnok 1917. tavaszi tárlat

Börtsök Samu MDK

D élutáni napsütés, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

Börtsök Samu MDK

Zazar partja, olf.

Műcsarnok 1913-14 téli kiállítás

Börtsök Samu MDK

Tájkép boglyával, olf.

Műcsarnok 1918/19. Téli kiállitás

Börtsök Samu MDK

Tájkép, olf.

Mücsarnok 1918-19. Téli kiállitás.

Börtsök Samu (1881-1931)

Parkrészlet.
Olj f.59.3x72 vászon.Ltsz:2197.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke Budapest 1952.

MDK

Börtsök Samu

Parkrészlet, o.

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Bp. 1952

Börcsök Samu, sz. 1881
Erdei lak, olaj

N. Szal. III. aukc. 1924. 3 l.

Bórtsök Samu
festő

„Téli táj"
(repro)

Dunajecz László: Nagybányai jubileum.
Művészet, 1971. december – 19 oldal

Börtsök Samu MDK

Nyári reggel, olf.

Műcsarnok 1917-18 téli tárlat

MDK

Börtsök Samu

Kereszthegy c. festm.Repr.

Magyar Művészet, 1926. 381.lap

MDK

Börtsök Samu

Kereszthegy, repr.

Réti I.: A harminc éves Nagybánya. Magyar Művészet 1926.7.sz. 381,384.l.

Börtsök Samu MDK

Hortensiák

Műcsarnok 1924. tavaszi kiállitás

Börtsök Samu MDK

Téli napsütés, olf.

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Börtsök Samu MDK

Nyári borulás, olf.

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

Börtsök Samu MDK

Hóolvadás, olf.

Mücsarnok 1913-14 téli kiállitás

MDK

Börtsök Samu

MDK

Havas boglyák, olf.

Nagybánya télen, olf.

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállitás

MDK

Börtsök Samu, festőm.

Virágos udvar.

Műcs.-1911-12.évi téli kiáll. Kat. 88.1.

4379. Börtsök Samu.

Sz. Tápiószelén 1881 március 15-én.

Reggeli napsütés.

Hegyes vidéken szemlélhető, hol az előtérbeli lombos fák között itt-ott különböző házak tetői láthatók és a hol a gyepes részen az erdőszél árnyéka képez foltokat. Az égbolt könnyen felhőzött. Jelzése alól balra: »*Börtsök 912.*«

Vászon, méretei 79·7 : 89 cm. — Lelt. sz. 4379. — Vétetett középületek díszítésére és más gyüjtemények gyarapítására, illetőleg állami elhelyezések céljaira az 1912 augusztus 15-iki 108062 sz. leirat alapján 700 K-án (1690–912). — Kifizettetett 1912 október 31-én (1845–912). — Elszámoltatott 1912 november 1-én (2061–912). — Az elszámolásra nézve lásd a 4318–913 szvsz. előadmányt.

III

964 (4379).

972 (21)

Vét
1912

MDK

Börtsök Samu

Reggeli napsütés, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll.kat. 1912.

98 l.

Börtsök Somu

„Reggeli napfény" című műve látható az Ernst Múzeum falán.

-Bozóky- Modern classics of Hungarian painting in the Ernst Museum. Daily News, 1969. okt. 15., Budapest, 2 l.

Börtsök Samu MDK

Márciusi napsütés, olf.

Műcsarnok 1912. Tavaszi kiállitás

MDK

Börtsök Samu

Márciusi napsütés, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

98 l.

MDK

Börtrök Samu

Havas boglyák, of.

Szépm. Műv. Uj magyar képtárának kat. 1928.

MDK

Börtsök Samu

Havas boglyák

Thirring G.dr.: Szépmüv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bp. 1926. 101.1.

Börtsök Samu MDK

Kertrészlet, olf.

Műcsarnok 1918-19. Téli kiállitás

Börtsök Samu
Kertrészlet, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Műcs. 16 l.

4948.

Börtsök Samu:

Kora tavasz.
Vászon, méretei 100:109.6 cm.

Értéke 1000 K.
Vétel 1916.

Száma:

a leltnban 19203,
a szakleltban 35-916.

Mod 35-916

Börtsök Samu MDK

Koratavasz, olf.

Mücsarnok 1916. tavaszi tárlat

Börtsök Samu

Szénaboglyák. dapf

Tm. Bp. 1932.

V

…rtes főhadnagyot közlegény követi s mind-
…nagy öltözete: tarajos sisak a kétfejű sas-
…ssel; egy elejű fehér kabát a hajtókának
…antalló fehér passepoillal; szolgálati jelvény
…legényé: tarajos sisak kétfejű sassal, és vihar
…téhez hasonló kabát s pantalló, ez utóbbin
…ának szija fehér s emellé a töltővessző van dug-
…an „F.J.I" monogram látható koronával. Fel-

…ière"

…ssgschwandtner lith. 852"
…lag und Eigenthum der Kunsthandlung
~~…eichnet und lithographirt von A. Pettenkoffer und~~
…etei 33.5 : 25.6 c/m.
…tomée nach der neuesten Adjustirung. Ge-
… von A. Pettenkoffer und Strassgschwandtner.
…yomás (chinai papiroson).
…yomás hátterrel).

55/93 № 1235.

Börtsök Samu MDK

Szénaboglyák

Mücsarnok 1932. Budapest közönségének képzőművészet
gyüjteményéből rendezett kiállitás

MDK

Börtsök Samu

November, of.

KMT. 1917. tav. kiáll. kat. 24.l.

Börtsök Samu MDK

Ezüst fenyő, olf.

Mücsarnok 1921. tavaszi kiállitás

Börtsök Samu

MDK

November, olf.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

XXXXX MDK

Börtsök Samu, festém.

Ezüst fenyö. Olf.

Műcs.-OMKT. Tavaszi kiáll.1923. Kat. 6.1.

Börtsök Samu,festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekü gyüjteményét.A 19.-20.sz. magy képzőművészetének keresztmetszete.388 mü,180 müvés Börtsök egy müvel szerepel. 227.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219 old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Börcsök Samu,festő,/téves,mert Börtsök,S.O./

Az 1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár számára megszerzett dr.Tompa Kálmán gyüjt.oly csoportosulásokat és irányzatokat is bemutat,melyek a Képtárban hiányosan vagy nem voltak képviselve.Igy Börtsök müve Nagybánya plein-air piktúráját mutatja be. 225-26-old-55.jegyz

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. k 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Börtsök Samu, festő

A dr. Tompa Kálmán gyüjt.-ből származó a Pécsi Modern képe
Magyar Képtárban a Nagybányán oly kedvelt motívumot,
a boglyátmutatja be. 225.-26.old.55.jegyz

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Bőstsök Samu (1881–1931)

„Morning Sunshine" (1912) (i. műve/emb.)

szerepel az alábbi tárlaton

–bozóky–: modern classics of hungarian painting in the Ernst Museum

Daily News 1969 X. 15

Börtsök Samu,festő

A dr.Tompa Kálmán gyüjt-ben a Pécsi Modern Magyar Képtárban Börtsöknek "Havas boglyák" x c.képe Nagybányáról jelentős alkotás. 225-26.~~xxxxxxx~~ old.55.jegyz

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

MDK

Börcsök Samu

P: A festők városában... Pesti Napló, 1934. márc. 25. 35 l.

MDK

Börtsök

Emlékek a 25 eszt. nagybányai festőiskoláról.
Világ, 1921.nov. 25. 5.l.

MDK

Börtsök festő

Mücs. tav. kiáll. Vasárnapi Ujság, 1914. 14.sz. 269-71 l. képpel.

MDK

Börtsök Samu

Béti I: Nagybánya. A Műbarát. 1922. II.

223. l.

MIK

Börtsök Samu

Róti Is Nagybánya. A Hibarát, 1922. II.

219.1.

MDK

Ferenczy Valér: Nagybánya. Magy.Nőnap. 1940. szept. 24. 9.l.

Börtsök Samu festő.

A nagybányai iskola: Szépmüv.1944.1.sz.

Börtsök Samu

Az Árverési Csarnok aukciós-kiállításán képeivel szerepelt

PH. 930. XII. 7.

MDK

Börtsök Samu

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk: Háborus kiállitása

Művészet, 1914. 451-452.l.

MDK

Börtsök Samu

Gyöngyösy Nándor: A mai magyar művészet. Bpest. 1916. 21.1.

M.D.K.

Börtsk Samu

Festménye a Mücsarnok tavaszi tárlatán a 443 kiállitott kép és szobor között került bemutatásra.

Képek, szobrok--festők, szobrászok c. közl. Szinházi Élet. Bp. 1921. juni. 26.-juli.2. X. évf. 26. sz. 19. l.

Börtsök Samu, festő MDh

(1881 – 1931)

A Keresztrejtvényben szerepel.

–: Nagybányai festők 14. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. jan. 13.

MDK

Börtsök Samu

Réti I.:Nagybánya.A Mübarát 1922.II. 11-12. sz. 216,219,221. l.

MDK

Börtsök Samu

Képzőművészet 1932. 52. sz. 154.l.

MDK

Börtsök Samu festő

Résztvett az 1916.évi tav.tarlaton.

KMT 1916.tav.kiall.

Börtsök Samu

MAGYAR MŰVÉSZET

(1931. 302

Lyka Károly (?)

Nekrolog.

1902-7 iskolában

1908-12 iskolán kívül

Budapest, IX. Üllői-út 25. I

Kedves Testvérünk!

Tekint
tos minden erőnket igénybevevő kiadás
legyen olyan jó, most már megajánlásán
ÁPRILIS HÓ LE
a mellékelt csekklapon beküldeni.-

Tudva
vetni, hogy nehézségeinken megajánlá
őszinte bizalommal kérjük, fogadja é

Amenny
ciánkra még nem jelentkezett volna, k
alkalommal is mindnyájan találkozhass

Atyafiságos k

Budapest, 1933

P a p B é l a s.k.
főtitkár.

Börtsök Samu
festő-

Miltalás

Mesradjin Jenő: Felsőbányai nyarak
Művészet, 1972-jennius – 20 oldal.

MDK

Börtsök Sámuel festő

Ferenczy Béni: Nagybányai emlékeim Csillag, X. évf. 1956. május 997. l.

Börtsök Samu
festő-

Nagybányai tájait, portréi és kompozícióit festi Börtsök Samu.

Bunajecz László: Nagybányai jubileum.
Művészet, 1971. december - 19.oldal

MDK

Börtsök

1907.juniusában a Könyves Kalman szalonjaban rend.kiáll.-on, nagyobb tömegben elöször jelentek meg a nagybanyai nevek.A kritika nagy dicsérettel jegyezte fel Börtsök,Nagybanyat éveki járt fiatal festö nevét.

Réti I.: A nagybanyai festökolonia története.

Bör-Réti Nagyb.kiáll.kat.1912. 50.l.

MDK

Börtsök

A Könyves Kálmán szalonjaban 1907.jun.-ban rend.kiáll. alkalmaval, nagy dicsérettel jegyezte fel a kritika Börtsök festő nevét.

Réti I.: A nagybanyai festőkolonia története.

Bör-Réti Nagyb.kiáll.kat.1912.50.l.

MDK

Börtsök Samu, festöm.

bemutatta müvészetet Erdelynek, az elen Therma Jánosa-
sai

/B./: A nagybányai festök kiállitása.Kolozsvá-
váron.
Pásztortüz. Szépirod.képes folyóirat.
Kolozsvár. 1930.máj. 4.

Börtsök

1927-ben

a Nagbányai Festők

Társ. ugyászervezte

az iskolát

Mikola, Krizsán

Börtsök és Criffer

Segítségével

Szokokon is

dolgozott

The 15th Oct. 1948.

I.

Travelling.
(Translation)

Nowadays the travelling not is so simple as it was before the war. I should like to travel to Englanol, therefore I went to an Inquire Office.

Börtsök Samu

1927 tól a nagybányai festiskola egyik vezetője.

Irod

Tabéry Géza: Nagybánya – Erdélyi Helikon 1929. 684 l. – 686 l.

Börtsök

Nagybánya Kispiacán működött a Berger-ukrászda, melynek állandó művész-vendégei voltak és ott is rajzoltak Slevenszky, Börtsök és más művészek.

Bogdán Kálmán: Az én Nagybányám. a Hét, 1975. szept. 19.

Fővkép. Börtsök Samu

Tájkép kertekkel } of
Szénaboglyák
Tanyaház
Havas boglya

Érk. VI/2 ján. 1905.

Gyh. VI. ker. Gyümölcs u. 20.
1905

A m.kir. vall.és közokt. minis
sz.a.kelt s a budapesti IX.ker
nek mása.

Utasitom az áll
templom helyreállitási kö
százegyvenhat/146/ kor. 8
ga elnökének hivatalos ny
sége mellett, fizessen ki
naplóban kiadáskép számol

Börtsök Samu

l.

Arv. Csarnok 104. ankc. Eat.

" 1943. máre 106. " "

Tájkép

CORVIN-CODEX: Cicero

(Roma,

Csontosi János: Attavantestől festett Corvin-Codexek, AÉ, V – 1895, 386 l.
Nem Attavante.

—

MDK

Börtsök Samu, 1881-1931

Nagybányai táj, of.

Árv. Csarnok 1904. aukc. 1942. máj. 6. 1.

MDK

Börtsök Samu

Nagybányai táj, festm. repr.

Árv. Csarnok 1o4. aokc. 1942. máj.

II. tábla.

MDK

Börtsök Samu, 1881-1931.

Csendélet, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz. 14 l.

MDK

Börtsök Samu, 1881-1931.

Tájkép, olaj

Árv. Közl. 1935. 2.rk.sz. 74. sz. 18 1.

MDK

Börtsök Samu, festöm.
1881-1901

60. Nagybánya télen. Olf. 100x120. J.l.b.

Árv.Közl.1932.I.rk.sz. 61.sz. 15.l.

Börcsök Samu, festöm.

Téli tájkép. Olf. J.1.b.

Tájkép. " J.1.b.

Árv.Közl.1931. 3.rk.sz. 46.l.

MDK

Börcsök Samu, festőm.

Tájkép. Olf.

Árv. Közl. 1930. 4.rk.sz.55.szám. 16.l.

Börtsök Samu

l.

Ernst Muzeum aukcioi

1926. XXXII. 51, 52 pg.

Tajkép I-II

Ethnological Museum Leningrad

MDK

Börtsök Samu, festö

Szénakazal.

Szent György Céh VIII. művészeti aukciója.
1911 okt. 17.1.

Börtsök Samu (1881-1931)

„Boglya" o.v. 93x100
J.l.j. Börtsök
Vételára: 6000 Ft

BÁV 39. Képaukció katalógus Bp. 1976 május

Börtsök Samu (1881-1931)

„Nagybányai táj" Olaj, vászon 78x97

Jelezve lent balra: Börtsök

Védett. Kikiáltási ár: 6000 Ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Börtsöl Samu (1881 - 1931)

„Nagybányai Zeneszthegy"

o.v. 90 x 100 s.l.j. Börtsöl.

Z.á: 15000 ft

BÁV 40.Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

Börtsök Samu (1881-1931)

„Nagybányai táj" o.v. 44x50

s.l.b.: Börtsök.

Kiáltási ár: 8000 ft

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Bártfai Samu

Virágcsendélet

o. v. 70x50 cm S. f. j.: Bártfai

Ajánlati ár: 6000 Ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Börtsöl Samu (1881-1931)

„Téli falu" o.v. 50x60 cm

J. l. b. Börtsöl

Kiáltási ár: 8000 ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Börtsök Samu
(Tápiószele, 1881- Bp. 1931)

„Boglyák" o.v. 49x58 cm J.l.j.: Börtsök
Kiállítási ár: 7000 Ft.

„Városszéle" o.v. 50x55 cm J.l.b. Börtsök
Kiállítási ár: 7000 Ft.

BÁV 57.Képaukció Bp.1982.május

Börtsök Samu

(Tápiószele, 1881 - Bp. 1931)

„Nagybányai park" o.v. 100 x 84 cm

J. l. b. Börtsök: Kikiáltási ár: 10000 Ft

BÁV 56.Képaukció Bp.1981.december

Börtsök Sam (1881 - 1921)

„Téli táj szénabogyókkal"
o. v. 38×48 cm J. l. f.: Börtsök
kiállítási ár: 8000 ft.

BÁV 53. Képaukció Bp. 1980. december

Börtsök Sam

(Tápiógyele, 1881 – Bp. 1931)

„Kertrégyelet" o.v. 95 x 120 cm

J. l. b.: Börtsök kikiáltási ár: 8000 ft.

BÁV 59.Képaukció Bp.1982.december

Bortnyik Sándor

(1881 - 1931)

Boglyák Olaj, vászon 35 x 37

Jelezve lent jobbra: Bortnyik

Vételár: 4000 Ft

BÁV 36. Művészeti Képaukció Katalógus 1975 május

Börtsök Samu

(Tápióyele 1881 – Bp. 1931)

„Kertréylet" o.v. 56x78 cm

J. l. j. Börtsök.

Kikiáltási ár: 15000 ft

BÁV 55.Képaukció Budapest,1981.szeptember

M.D.K.

Börtsök Samu /1881-1931/

86. Parkrészlet. Olajf. 59.3x72 vászon.

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 6. l.

M.D.K.

Börtsök Samu /1881-1931/

62.Téli tájkép. Olajf. 79.4 x 100, vászon

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. I. füzet.
MUMOK. Bp. 1952. 8. l.

MDK

Börtsök Samu

Boglyák
o.,v. 46x63 cm. Mgt.Budapest.

Ligeti részlet
o.,v. 82x98 cm. Mgt.Budapest.

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962.Kat. 23.1.

MDK

Börtsök Samu

Nagybánya a virághegyről
o.,v. 80x100 cm. Mgt.Budapest

Tájkép kertekkel
o.,v. 44.8x 55 cm MNG Ltsz.: F.A. 9645

Magyar Nemzeti Galéria.Nagybanyai Festők.
Budapest 1962.Kat. 23.1.

MDK

Börtsök Samu

Tanyaház
o.,v. 49x64 cm. MNG Ltsz.: F.K. 9942.

Reggeli napsütés
o.,v. 79.7x89 cm. MNG Ltsz.: 4379

Kilátás a virághegyről. 1920-25
o.,v. 70x100 cm. Mgt. Budapest.

Magyar Nemzeti Galéria. Nagybanyai Festők. Budapest 1962. Kat. 23.1.

MDK

Börtsök Samu

Csendélet, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.
118 l.

MTK

Börtsök Samu

Kertrészlet, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

116 l.

MDK

Börtsök Samu

Őszi táj, of.

Börtsök-Réti, Nagybányai kiáll. kat. 1912.

114 l.

MDK

Börtsök Samu

Csendélet, of.

Börtsök-Hóti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

11o l.

MDK

Börtsök Samu

Ruhaszáritás, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.

11o l.

MDK

Börtsök Samu

Tö_lgyfák, of.

Börtsök - Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.
1o8 l.

MDK

Börtsök Samu

Alkonyat, of.

Nagybánya látképe, of.

BBertsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912.
1o7 1.

MDK

Börtsök Samu

Téli tájkép, of.

Börtsök-Réti Nagybányai kiáll. kat. 1912. 1o6 l.

Börtsök Samu MDK

Borus táj, olf.

Mücsarnok 1915-16 téli tárlat

Börtsök Samu MDK

Szeptemberi reggel, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Börtsök Samu

MDK

Téli napos délután, olf.

Mücsarnok 1916. tavaszi tárlat

MDK

Börtsök Samu, festőm.

Csendélet. Olf.

KMTárs. 1912/13. Téli kiáll. Kat.85.l.

MDK

Börtsök Samu

Boglyák, o.

Ligeti részlet, o.

Nagybánya a virághegyről, o.

Tájkép kertekkel, o.

Nagybányai festők. N.Gal. 1962. jun.

MDK

Börtsök Samu

Tanyaház, o.

Reggeli napsütés, o.

Kilátás a Virághegyről, o.

Megybányai festők. S.Gal. 1952. jun.

Nagbányai jub. kiáll
1912

Bortsok S

Márcusi napsütés (1911) of
Reggeli napsütés (1912)
Téli tájkép (1912)
Alkonyat (1912)
Nagbánya látképe (1911)
Tölgyfák (1907)
Rukaszárítás (1910)
Csendélet (1912) I.
Őszi táj (1910)
Kertrészlet
Csendélet II.

of

The 15th Okt 1948.

I

Travelling.
(Translation)

Now-a-days the travelling is not so simple as it was before the war. I should like to travel to England therefore I want to the inquiry office. There

trépen Mus

1914 nov.-dec. (M. képzen Seg. Biz.)

Tájkép
Boglyák } of

~~1928~~.

a dolgozókat, hogy jegyezzenek terv-
kölcsönt. Egy emberként csatlakozott
a magyar dolgozók milliói a tervkölcsön-jegy-
zéshez. Nemes verseny alakult ki.
Versenyben jegyzett mindenki, tehet-
sége szerint kisebb-nagyobb összeget.
Tanultak a három-éves tervből.
Sokan nem hittek a három éves
terv sikerében sem. Szívesen adja
mindenki a tervkölcsönre forint-
jait, hisz mindenki tudja, hogy
nem más, mintha az ember egyik

Anke.

Szt. Mórc Cék 1911. okt. VIII. a.

Szénakazal

Tarkányi-anke. 1919. jan.

Zöld Tájék, of

Ernst Mur

1920. okt. XII.

Téli Táj, of

1925 ápr. XXIX. a.

Tájkép, of

~~1926. XXXII. a~~

~~Tájkép I–II~~

Correction.

Thes 12th Nov. 1948

1

Good health

Auhe. (2) Börtsök

N. Szalon. 1924. III. a.
Erdei lak, of

Arv Csaru. 1930. okt. 4. rk
Tájkép, of

1931. 2. rk.
Virágcsendélet
Téli Tájkép
Tájkép
Csendélet
of

~~1932. I. rk.~~ Nagybánya télen, of

~~1935. 2. rk.~~ Tájkép, of

~~1938. 4. rk.~~ Csendélet, of

1942. máj
104. a. Nagybányai Táj, of

~~1943 márc~~
~~106.~~ Tájkép, of

in

made preparations to cook a
Some of us went to gather
lit a fire,
and the soup was soon
then
was
be on fire. Therefore
fourther away, on a bare patch of ground
we had to make a fire again. First

Tájkép

1917-18

1918-19

Csendélet

1912 NG. (2)

1912-13

Boglyák

1913-14

NGaja Télen

1914

BÖRTSÖK SAMU

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

473-474
Szöveg : 51, 184, 185, 319, 321, 322, 362,
Kép : *449,*
Kronológia : 1911, 1927,

Börtsök Samu

Réti István: A harminc éves Magybánya

MAGYAR MUVESZET

1926. 381. l. 384. l.

Keresztheg c. Szépe repr.

Börtök Samu

a Nagybánya Festők
Társaságának ügyvezetője

Szabolcs Dániel:

Nagybánya-
A Kék Könyv-
1912. I. k.

Börtsök Samu, festő; szül. 1881 márcz. 15-én Tápió-Szelén (Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegye). 1902—1907-ig Nagybányán Réti István, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla és Thorma János vezetése alatt tanult. 1907-ben külföldi tanulmányútra ment s megfordult Bécsben, Münchenben és Párisban is. Művei közül a Márcziusi napsütés és a Vizes árok a vallás- és közoktatásügyi miniszterium, Reggeli napsütés cz. képe pedig az állam tulajdonában van.

A Műcsarnok tárlatain következő műveit állította ki:

1907. tavaszi kiáll.: Tájkép boglyával, olajf.

1911—12. jubiláris téli kiáll.: Virágos udvar, olajf.

1912. tavaszi kiáll.: Márcziusi napsütés, olajf.

1912—13. téli kiáll.: Tájkép boglyával, ~~olajf.~~ — Vizes árok, ~~olajf.~~ — Csendélet, olajf.

1913. tavaszi kiáll.: Téli borulás, ~~olajf.~~ — Őszi táj, olajf.

1913—14. téli kiáll.: Boglyák, ~~olajf.~~ — Hóolvadás, ~~olajf.~~ — Nyári borulás, ~~olajf.~~ — Zazar partja, olajf.

1914. tavaszi kiáll.: Havas boglyák, ~~olajf.~~ — Nagybánya télen, ~~olajf.~~ — Téli napsütés, olajf.

Kiáll. tárgymutatók és a művész közlése nyomán.

1924. tav.: Hortenziák, of

1932. Bp. hfv. nj. herz. kiáll. Szénaboglyák, of

1915. tav. Téli borulás II. / Nyári d.u. } of

1915-16. téli: Tájkép boglyával III. / Borús táj / Szept-i reggel } of

1916. tav. Téli napos d.u. / Kora tavasz } of

1916-17 téli: A nagybányai virágheggről / Tájkép boglyával IV. } of

1917 tav: Téli tájkép / November } of

1917-18 téli: Nyári reggel / D.u.-i napsütés / Tájkép ~~of~~ I. } of

1918. tav: Havas boglya, of

1918-19 téli: Tájkép ~~of~~ II. of

1921 tav: Egüst fenyő / Parkrészlet } of

Börtsök Samu

Kishontly Zsolt – Murádin Jenő: Nagy Oszkár. Nagybánya Könyvek 2. Miskolc, 1993, 21, 2-9

Börtsök Samu

életrajz

Muraközi Jenő: Nagybánya. A festőtelep művészei. Miskolc, 1994, 15-17.

Börtsök Samu

"Két kiállitás" cimmel, Omega sign.-val a MÜVÉSZHÁZ és a Könyves Kálmán szalonjában rendezett kiállitás ismertetését közli a lap:
A MÜVÉSZHÁZ tárlatán résztvevő müvészek: Börtsök Samu, Sas Ferenc, Rózsaffy Dezső, Mátray Vilmos, Lakatos Arthur, Zord Arnold, Kléh János, Fanta-Alkony István, Mészáros Dezső, és a szobrászok: Pongrás, Mester és Kara.

Börtsök Samu: a kritika keményen birálja a müvész munkáit: "Nemcsak kereső, de ugy látszik nem is fog találni semmit".

ÉLET, Bp. 1910. márc. 6. II. évf. 10. sz. 325. lap.

Böttsök Samm

~~A Mübarát 1922~~

Nagybányai Erdő-

Egyl. 1912

81. l

1906

1907

~~Bronzkajgyűrű, Árpádkori~~ ~~V. 171.~~

M.D.K.

Börtsök Samu.

Nagybányai festőművész több művész társával egyetemben memorandumot adtak be a városi tanácsnak, hogy a festőiskola milyen feltételek mellett volna továbbra is fenntartható Nagybányán.

A nagybányai festőművészek memoranduma.
Városok Lapja. 1909. 4.évf. 43. szám. 6.old.

MDK

Börtsök Samu, festőm.

A szolnoki telepen dolgozott, az ujabb magyar művészgárdához tartózik.

dr.Lázár Béla: A törzstagok és a telep többi művésze. Szolnok a művészetben. c.E.lékkönyv/ifj.Gonda Béla szerk./ a 25.jub. alkalmából. 1927.szept. 48.l.

Börcsök Sarmu, festő

Pásztortűz, 1922. VIII. évf. II. r.
608. l.
Shultwe krónika

MDK

Börtsök Samu festő

1913 óta a "Nagybanyai Festők Tarsasaga" cimen szervezetbe tömörülve él Nagybanyan és a roman uralom ala került varosba maradt, őrizve a mult szép hagyomanyait, szinvonalat.

Réti István: A harminc éves Nagybanya.

Magyar Művészet, 1926. 384.lap

MDK

Börtsök Samu, festőm.

a tájképek sorozatában a nyár buja zöldjét dolgozta fel.

A téli kiállitás. - Szépm.Muz.1917-18.
Művészet.1917. 5o.l.

Börtsök Samu

A jellegzetes nagybányai világos reprezentánsa volt.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 24.l.

Börtsök Sámuel, festőművész,

Farkas Eszter festőművész 1917-30-ig a nagybányai telepen tanult, dolgozott, megszakításokkal. Börtsök Sámuel - aki végtelenül kedves ember volt - és családját és Krizsanékat, csikos antikát igen jól ismerte, teljesen bekapcsolódott az akkori körbe.

Festőiskolák nyomában.

1980. X.25. Kossuth 13.30 [Ásné].

M.D.K.

Börtsök Samu

Állandó lakója a müvésztelepnek ugyanugy, mint Mikola András, akik külön-külön saját mütermükben dolgoznak, irja Iván Ede: "A nagybányaiak" c. riportjában.

Szinházi Élet. Bp. 1918. okt. 20-27. VII. évf. 42. sz. 25-28. lap.

MDK

Börtsök Samu festő

A kolonia alapitói törzstagul meghivtak Börtsök Samu festőt.

Réti I.: A nagybányai festőkolonia története.

Bör-Réti Nagyb.kiáll.kat. 1912. 68.l.

MDK

Börtsök Samu

Nagybányán 1911. nyarán lettek készen a műtermek, melyek közül egyik bérloje Börtsök Samu lett.

Réti I.: A nagybanyai festokolonia története.

Bör-Réti Nagyb.kiall.kat. 1912. 61.l.

Börtsök Samu, festöm. MDK

miker Thorma János magára maradt a telep vezetésében, mert Ferenczy K. meghalt a háboru végén/Hollósy már 1902 -ben kivált/ és Réti I. 1913-ban a föiskolára nevezték ki,- segitségére volt a magára maradt Th.J.-nak.

Megszünik jelen formájában a nagybányai festö-
Képzömüvészet.1929. 18.sz. iskola?

MDK

Börtsök Samu

Törzstagja volt a Nagybányai Festők Társaságának.

Réti: Nagybányai művészek.

Nyugat, 1924. márc. 16. 4. l. lap

Börtsök Samu

A végi Műcsarnokban megnyílt Szépművészeti Museum új magyar képtárában festményei szerepelnek.

Ujság, 1928. Okt. 30.

Börtsök Samu, festő, †,

Pásztortűz, 1930. 9 sz.
216. l.

B.: A magyarországi festők kiállítása
Kolozsvárott

Börtsök Samu festőművész

A Belgrádban megrendezett tárlat múlt századunk végén és századunk elején a „magyar Barbizonban" kialakult festészetet antologikusan mutatja be. – A nagybányai iskola 1935-ig létezett, egyik vezetője volt a művész is.

Ács József: A jelenkori magyar művészet kezdete.

Magyar Szó, 1975. nov. 13.

Börtsök Samu

Neve a nagybányai művéntelep tanítványai
közt említve.

A Hét, 1972. dec. 22. 3. évf. 51. sz. 7 p.

Böstsök Samu

A magyhányai műveszek közt neve említve.

A Két, 1971. júl. 23. 2. évf. 30 sz. 9 p.

Börtsök Samu

"Nagybánya hagyományai tápláljak" a fiatal művészt, aki tiz festő és három szobrászmüvész társával együtt vett részt a Müvészház uj kiállitásán. A müvészet c. rovatban a sign. nélkül megjelent kritika elismeréssel nyilatkozik egészséges realizmusáról, de „a ma még forrongó tehetségének szüksége lesz arra a bátorságra, mely a nagybányai fiatalságot a modern müvészet legelszántabb harcosaivá avatta."

A Hét, Bp. 1910. febr. 20.
XXI. évf. 8. sz. 127. lap.

Börtsök Samu festőművész

Pásztortűz, 1921. II. r.

644. l.

Krónikus.

Börtsök Samu, festőművész

Pásztortűz, 1921. II. r.
773. l.
Krónika.

Börtsök, festőművész

Pásztortűz, 1925. XI. évf.
57. l.

Szopos Sándor: Börtsök Samu kiállítása.

Kolozsvár (Börtsök Samu itt tartott kiállitást)

Pásztortüz, 1925. XI. évf.
57. l.

Szopos Sándor: Börtsök Samu kiállitása

Börtön Samu kiállítást rendezett Kolozsvárott

Pásztortűz, 1925. XI. évf. 57. l.

Szopos Sándor: Börtön Samu kiállítása

BÖRTSÖK SAMU:

11. Partea de grădină — Kertrészlet (fără cadru — keret nélkül — — — — — — — — — — — — — — — — 20.000.—
12. Priveliste — Látkép — — — — — — — — — — — — 25.000.—

CATALOGUL

EXPOZIŢIEI

SOCIETĂŢII PICTORILOR DIN BAIA-MARE

CLUJ 13–23 APR. 1930

KATALOGUS

A NAGYBÁNYAI FESTŐK TÁRSASÁGA KIÁLLITÁSA

CLUJ
KOLOZSVÁR
1930 ÁPR. 13–23

Preţul catalogului: 20 Lei — Katalogus ára: 20 Lei

Minerva Rt., Cluj-Kolozsvár. 11000

BÖRTSÖK Samma fastö

Börtsök Samu Műveket, 1941. dec.

Börtsök Samu: Téli táj boglyával
Paysage d'hiver avec meules
Зимний пейзаж со стогами

Mikola András: Tabán látképe
Panorama de Tabán – Вид на Табан

Nagybánya, a város, fáival, épületeivel, hegyeivel, embereivel, légkörével legelőbb Mikola és Ziffer képírásában lép elő önálló témává, öntörvényű festői világ forrásává és gerjesztőjévé – Ziffernél expresszionista és fauvista színlátomások lebegésében, Mikolánál pedig eleinte Cézanne, Van Gogh és Gauguin súlyosabb formaelemeiből építetten, majd impresszionisztikusabb s egyben bensőségesebb életkép-tájakká oldottan.

*

Tulajdonképpen rebellisnek jött Nagybányára. „Tanulmányainak két főpillére neki is Párizs és Nagybánya volt. Általános kultúrája elmélyítésére nagybányai szabadiskolai kortársai közül külföldi útjait, főleg Párizst, talán egyikük sem használta ki oly mértékben, mint ő."**** De első jelentős művét, s a legújabb kori erdélyi művészet mindmáig egyik legmonumentálisabb portréját még Párizsba indulása előtt festette, a ligeti csűrben. Az *1848-as veterán* (1905) vörhenyesbarnákban tartott, szíjjas parasztfeje, halántéka fölött a megőszült haj sztigmaszerűen világító foltjával, magán

1922-ben pedig a Szinyei Merse Pál Társaság rendes tagjául választotta.

1913–14-es olaszországi tanulmányútjai során főként a reneszánsz mesterek és a barokkba hajló cinquecento virtuóz mesterségbelisége nyűgözi le, s némi nyugtalansággal észleli, hogy Nagybányán elsősorban művészeti *látásra* tanították, már-már a festői *tudás* rovására. Sebesen, egyenlőre főként remekművek másolásával igyekszik behozni a mulasztottakat, s „elhatároztam – írja *Egy nagybányai festő emlékei* című kéziratában –, hogy a régi művészekhez ha-

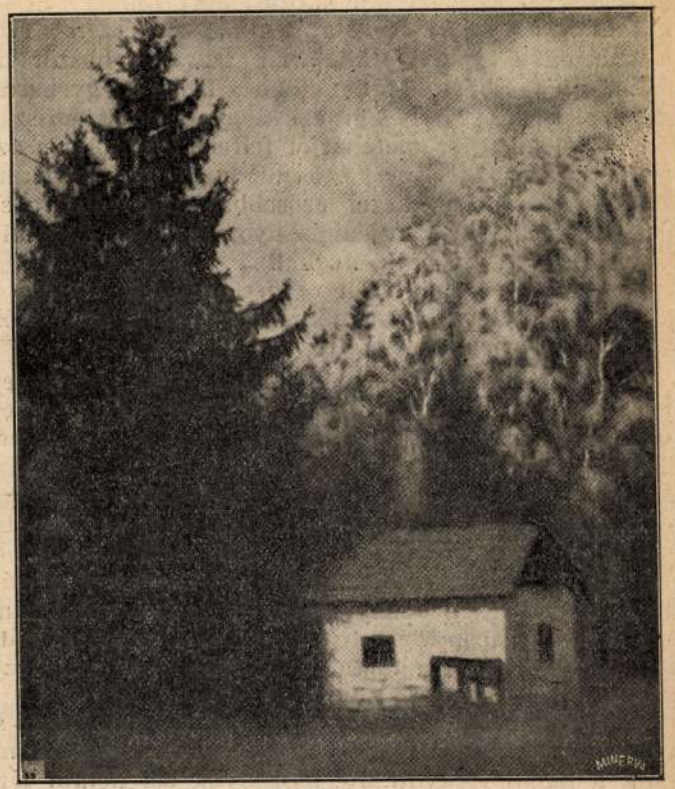

Börtsök Samu: Kertrészlet.
(A nagybányai festők kolozsvári kiállításáról.)

terdelni ugyanazon pap előtt, hallgatni ugyanazt a panaszos éneket, míg maga mellett érezte a koporsóban fekvő halottat, akihez hozzákényszerítették, aki gyenge, beteg és rosszakaratú volt, akit ép oly nagyon gyűlölt, mint amennyire szerette azt a másikat, akinek tekintete égette és simogatta szívét. Annak azonban el kellett kerülnie őt, különben az apja agyonverte volna ...

A pap imakönyvéből olvasott és a tömjénezővel füstölt, a tanító becsukott, vagy kifordított szemmel felelgetett s az asszony előtt mind tisztábban és tisztábban tűnt föl, hogy akkor, akkor régen valami irtóztatóan rettenetes dolog történt vele, valami, amiről eddig nem tudott magának számot adni. Csak most, a siránkozás és a tömjénfüst közepette értette meg, hogy a pap akkor is temetésre olvasott, hogy akkor temette el az ő szerelmét és életet vágyó lelkét. Eltemette a szerelmét ...

Egyszerre hasogató fájdalom fogta el; hahotázó sirásban tört ki, nyujtottan kiáltott, mint a sebzett nöstényvad, úgy, ahogy akkor kellett volna sirnia. Mintha ebben a sirásban el akarná panaszolni az ő akkori örökre összezúzott szerelmét, a szerelmet, mely talán az életnél is mostohább és kegyetlenebb volt hozzá.

A gyásznép csodálkozva nézett rá. A pap megállott kissé és újból tömjénezni kezdett. A sokaságban pedig szájról-szájra szállt:

— Nagyon szerette ...

Az asszonyt most mérges tőrökként szúrták a szavak. Csodálkozva kérdezte önmagától: miért mondják az emberek, hogy szerette? Vagy csúfot űznek belőle és fájdalmából? Gyorsan hátrafordította fejét és kivörösödött, villámló szemmel nézett a térdelő, alázatos asszonyokra. Úgy érezte, hogy fel kellene állnia és megmondania ezeknek az érzéketlen lelkeknek, hogy nem szerette, hogy nem

Pásztortűz 1930. máj. 4. 200. l.
lép

görcsösödtek, amelyből néhány megijedt és sárga szál úgy bámult elő, mint valami csóréképű ember állából a szőr. Födetlen melle gyér időközökben kínosan, hosszan-lihegőn emelkedett, mintha minden emelkedése kiszakítana egyet-egyet a lélek-húrok közül. Kimeredt szeme teli rettegéssel, megüvegesedve mozgott, mintha valami kimondhatatlanul retteneteset látott volna . . .

A felesége meggyújtott faggyugyertyát tartott kezében; ott állt az ágy fejénél; arca hideg, mozdulatlan volt. Míg a világosság vöröses sugarai kigyullasztották arcát és csillogóvá tették szemét, kérdően nézett urára.

— Most János meghal, én pedig özvegyen maradok — gondolta magában, figyelve a beteg összerezzenéseit. Aztán hazamegyek, sírok, s a végén lehet, hogy másodszor is férjhez megyek.

A férfi megkisérelte felemelni fejét az izzadtságtól nedves párnáról. Szürke arcának izmai megfeszültek, nyakínai kidagadtak, mint megannyi kígyó. De a betegség nyomban legyűrte és feje még kimerültebben hullott vissza a párnára.

— Hogy kinlódik szegény — mondta a felesége, nyelvével megnedvesítve ajkát. Sajnálom szegényt . . .

De érezte, hogy hazudik, mikor azt mondja, hogy sajnálja. Szégyenkezve fordította félre szemét s gondolkozni kezdett: miért is sajnálja? . . . De nem tudott magával tisztába jönni.

— Ha sajnálnám, sírnék . . . Lám, minden asszony sír itt körülöttem, csak én állok, mint egy kőszikla. Pedig az uram volt . . .

Gyermeki irígységgel nézett az öregasszonyokra, amint kezeiket tördelve, gyakran sóhajtozva, egy-egy könnyet hullatva, az ágy körül topogtak. Aztán újra Jánosra nézett és megszólalt:

gást, mintha akaratlanúl is felszívná. Szemüregében, mint fehér márvány, forogtak a golyók és tekintete mintha valami segítséget és igazi sajnálkozást kért volna.

Azután, egyszerre csodálatos, hideg zaj érzett a szobában, mintha két, nagy láthatatlan szárny többször meglebbent volna. Ebben a pillanatban a beteg kiegyenesítette összegörbített lábát, teljes erővel kiegyenesedett, hosszat és könnyűt lélekzett, szemefehérjét felfelé fordította s aztán mozdulatlan maradt. Kevés idő múlva azonban mégis megrándult kissé a teste, kezei erősebben mélyedtek a szalmába, arcizmai a nagy fájdalom nyomása alatt eltorzultak.

— Nagy ég, meghalt! Meghalt . . .

Szikár, rövid, belapított orrú, fejkendős asszony borult bárgyún a halottra és elkezdte rázni, őrülten csókolgatva és kétségbeesetten visítva:

— Meghalt! . . . Meghalt! . . . Jaj nekem; elmentél anyád egyetlene s engem itthagytál! Miért mentél egyedül, anyám csürkéje, miért nem vittél engem is? Mit csinálok nélküled, mit csinálok, mit csinálok? . . .

Az asszony is az ágy széléhez közeledett s hosszan bámult a halott arcába. Fénylő halántékain egy sor izzadtságcsepp jelent meg, mely már készült legördülni arcáról. Gyertyáját a másik kezébe fogta s ujjai hegyével megérintette a halott kezét, amely hideg és nedves volt, mint a kígyó bőre. Jégiszonyt érzett a szívében és gyorsan, bátran lépett. Iszonyú félelem fogta el. Baljában remegni kezdett a gyertya.

Az első házban — megtelítve az orvosságok átható szagával — az a rémítő iszony uralkodott, amely mindég megjelenik a halállal együtt. Az asszonyok cél nélkül jártak ide-oda, akaratuk ellenére is sírtak s folyton ismételgették ugyanazon értelemnélküli szavakat, melyek még siralmasabbá teszik a halál arcát.

BÖRTSÖK SAMU festő. Már a megszállás előtti időkben Nagybányán élt. 1881-ben született Tápiószelén, 1902-ben költözött Nagybányára és ottélt 1931 junius 19-én bekövetkezett haláláig. Életének főbb eseményei a kisebbségi időkben: 1921-ben részt-vesz a kolozsvári "Collegium Artificum Transylvánicorum"-tárlaton, 1924-ben kinevezik a bukuresti "Sindicatul Artelor Frumuose" tagjává. 1925-ben résztvesz a nagybányaiak retrospektiv kiállitásán, majd ottani képeit Kolozsváron a Minerva helyiségében is kiállitja nagy erkölcsi és anyagi sikerrel. A "Nagybányai Festők Társasága" alelnökévé. választja. Életrajzát Szopos Sándor közli /Pásztortüz XI. évf. 1925. 39 és 57. lap/, majd Kende János méltatja müvészetét /Müvészeti Szalon V. évf. 1930. 2 lap/.

Börtsök Samu egyike az első világháburu előtti nagybányai magyar festőnemzedék legkiválóbb tagjainak, müvészi jelentőségét nem ez a könyv hivatott méltatni, de itt kell meghajtanunk az elismerés zászlaját meg nem alkuvó igaz magyar egyénisége előtt, mely a kisebbségi időkben a nagybányai magyar müvészfiatalság egyik vezérévé tette. Derüs optimizmussal telt, verőfényes tájképei a nagybányai plenair-festészet legszebb virágai. Tüdővészben halt meg.

BB

ıari S.

Bihari S.

erbursche).

ndlovics Ilona urnő bizonylata. (Auf der Rück-

ope einer vornehmen Familie). Jelezve (Bez.):

n Mädchens). Jelezve (Bez.): Eugen von Blaas.
Illusztr. XXV. tábl.

élesszemű kritikust. S mindezt együtt és egy személyben. És mindenikben az alázatos hivőt, s a maga értékeit érző művészt.

Ahogy hozzányúl a problémájához már érezni, hogy biztosan tartja a kezében. Lehet vele vitázni, sőt több helyen határozottan kell is. De napirendre térni álláspontja felett nem lehet. Logikája erős. Érvelése komoly és alapos. Felfogása éles és világos. Stílusa szabatos, s bizonyos tartozkodó objektivitása mellett is megragadó. Szempontjai érdekesek és egyéniek. Kompozíciója keményveretü. Nem lírai egyéniség. Nem lendületével sodorni, szuggesztivitásával gyújtani, közvetlenségével lebilincselni igyekszik. Érdesebb, tragikusabb; erdélyi. Meggyőzni, elhitetni akar; láttatni próbálja azt, amit a szem elé tár.

A forma és tartalom egyenlő hangsulyt kap nála. Erőset, mélyet, biztosat. Témáját tökéletes megvilágításba helyezi mindig. Szempontjai újak, modernek, okosak. Egy pillanat alatt fény támad szavai, előadása nyomán tárgya körül. És e tényben teljes tudományos, irodalmi, teológiai apparátussal úgy dolgozik, mintha a legkönnyebb dolgot kezelné. Hallgatója, olvasója sohase érzi nála a szellem fölényét, tökéletes tájékozottságát, mindenirányú felkészültségét. Mert Makkai nagyszerűen tudja ezt elrejteni nyugodt, egyensúlyozott előadás-módjában.

Pedig alapjában véve erdélyi egyéniség. Tehát tragikus-karakterű, sötét alaffestésü lélek. De ég benne a hit és művészet védő, fenntartó fárosza. Erdélyiségét már nem titkolja. Az akaratlanúl is kiütközik belőle. Szenczi Molnár, Geleji Katona, Bod Péter, Bethlen Gábor, Tóthfalusi Kis Miklós és mások emlegetése, s megrajzolásai, tanitásaikra utalásai, az erdélyi vallásszabadság magasraértékelésének gondolata, a speciális erdélyi problémák meglátása és kutatása, felvilágosúlt gondolkozása, modern életlátása stb. igazolják ezt.

A kötet öt részre tagolódik. Az első rész teologiai és irodalmi előadásokat, s tanúlmányokat tartalmaz. A második beszédekből és elmélkedésekből áll. Ezek jórészt vallási jellegüek. A harmadik részben a lelkipásztor Makkai naplójegyzetei találhatók. A negyedikben halotti beszédek és megemlékezések szerepelnek. Az utolsó rész pedig tudományos ismertetéseket és könyvbirálatokat foglal magában.

Ezek a beszédek, tanulmányok, megemlékezések ismertetések és birálatok Makkai személyes előadásai és a lapok hasábjain történt közlésük által már régen eleven, élő ható-erőkké váltak. Gondolatokat ébresztettek, cselekvéseket mozditottak meg, szempontokat tisztáztak, látásokat tágitottak. Hatásukat belső erejük és értékük a jövőben még csak fokozhatja. Aminthogy — meg vagyok győződve — Makkai nagyszabású, széleskörű, hivő és művészi munkájának hatása ezután már csak növekedhetik.

És ha átfogja a gondolat ezt a hatalmas tevékenységet, melynek rövid, száraz adatokban, könyvcimekben való összefoglalását a könyv utolsó oldala adja, lehetetlen nagy tiszteletet, mély megbecsülést, igaz hálát nem érezni Makkai Sándor egyénisége és munkássága iránt. Felekezeti szempontokon túlnézve őt és alkotásait, csak az erdélyi magyarság és kultura egyik erős pillérének lehet tekinteni. Egyéniségnek, akinek még sokat kell adnia. Vezetőnek, akire hivatása és hivatottsága mind több és több feladatot, kötelességet ró. Az irodalmi élet egyik kiváló reprezentánsának, akinek értékeit számon kell tartani és számon kell kérni. Apostolnak, akinek nem szabad működésében, Isten szolgálatában lankadnia. Amit eddig végzett ember-munka volt. Amit ezután végezni fog, az a magyarság és a kultura egyetemes követelésének beváltódása lesz. És ettől nem szabad visszariadnia. Vállalnia kell, mert képességei kijelölték a kapott szerepre.

Gondolkodó fejnek, mélyülni akaró szivnek, épülni vágyó léleknek a kötet mellett állomást kell tartania. Igy csak gazdagodhatik lelkiekben. Máskép megszegényül. S talán mégis jobb gazdagodni.

Az Ut kiadás vállalkozása és a Minerva rt. technikai gondossága a könyvért minden dicséretet megérdemel. Szép ajándék ez a kötet kivül, belül.

Walter Gyula.

Börtsök Samu,

Képzőművészeti életünkhöz jelentős mozzanatként fűződik a nagybányai kolónia egyik legjelentősebb és legtehetségesebb művészének, Börtsök Samunak, Kolozsvárt a Minervaházában f. hó 24-én megnyilt kiállitása.

Börtsök Samuban örömmel üdvözöljük a magyar képzőművészet történetében jelentős nevet képviselő és Romániában a legmagasabb szinten álló nagybányai képzőművészeti csoportot. Régóta várjuk, hogy Nagybánya csodálatos szineiben és levegőjében forrongó értékek kapcsolatot találjanak azzal a város-

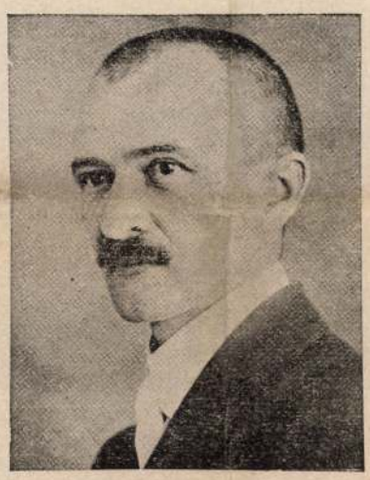

Börtsök Samu

sal, mely kulturális téren vezető szerepet visz az erdélyi magyarság szellemi életének mindenfajta vonatkozásaiban. Lehetetlen, hogy ennek a megmozdulásnak velejárója ne legyen közönségünk érdeklődésének intenzivebb bekapcsolása azoknak az értékeknek a megbecsülésébe és pártfogásába, amelyek a miénk, másrészt meg vagyunk győződve arról, hogy iránymutató jellegénél fogva is a köznapi jelentőségen túl fog emelkedni a nagybányai művész bemutatkozása. Ugy tudjuk, hogy Börtsök Samu kezdeményezését követni fogja a többi nagybányai művész tárlata. Ha ez megvalósul, úgy teljessé válik Nagybányának az a missziója, melyet helye és hivatása kulturális életünkben számára kijelölt.

Börtsök Samu, a „Nagybányai Festők Társaságá"-nak megalapitása óta alelnöke, kinek kiállitását a jövő számunkban fogjuk méltatni, nemcsak a nagybányai koloniának, hanem az egész magyar képzőművészetnek egyik jelentős értéke. Ez az erős művész egyéniség munkaerejének még javában levő. 1881. március 15-én született Tápió-Szelén, Pest megyében. Középiskoláit Budapesten végezte, majd joghallgató lett. Művészi ösztönei azonban Nagybányára vezérelték (1902. május 8.), ahol Réti István tanitványa lett. Ettől a pillanattól kezdve többé nem szakadt el Nagybányától. Visszatért oda Szolnokról is, ahol 1904 telén pár hónapig dolgozott, Budapestről is, ahol 1905 telén Ferenczy Károly magániskolájában tanult s Párisból, Münchenből és Bécsből is, ahol 1906 telén művészetét mélyitette. Első kiállitását 1907 tavaszán rendezte Budapesten a Műcsarnokban. Ettől kezdve egymást érik a művészi sikerei: 1912-ben a *Márciusi napsütés*, 1913-ban a *Vizes árok*, 1914-ben a *Nagybánya télen* c. képeit megvásárolta a magyar kultuszminisztérium; 1914-ben a *Havas boglyák*, 1916-ban a *Kora tavasz*, 1917-ben a *Téli tájkép*, (1912-ben a nagybányai jubiláris kiállitáson a *Nyári reggel*) c. festményeit a Szépművészeti Múzeum részére megvette a magyar állam, 1918-ban pedig a *Havas boglya* c. képét Budapest városa vásárolta meg.

E nehány felsorakoztatott adat jelezze azt, hogy Börtsök Samu olyan művészi értéket képvisel, amely előtt elismerésünk megállásra késztet s azt a kötelességet rójja ránk, hogy közönségünk érdeklődését nyomatékosan felhivjuk arra a 28 gyönyörü festményre, mely a Minerva házának II. emeletén 10 napig fogja a kolozsvári közönséget gyönyörködtetni.

Sz.

Kövér Erzsébet versei.

„Vasárnap" kiadása. Arad, 1924.

Az erdélyi líra koncertjéből figyelő fülek újabban egy azelőtt nem hallott, tisztán csengő női hangot hallanak ki. Uj és rokonszenves tehetség bontakozik egynehány folyóiratunk hasábjain s mi örömmel nézzük, mert új árnyalatot, új szint, szóval gazdagodást jelent. Kövér Erzsébet nevével a *Pásztortűz* olvasói is nem egyszer találkoztak. Feltünhetett nekik a költőnő biztos kompoziciója, vers-épületeinek szilárd egyszerüsége, sallang nélkül valósága. Nem olyan gyakori tulajdonság ez, hogy akár aláhúzva is meg ne említhessük. Észrevehették olvasói, hogy egy-egy gesztusa milyen kifejező, legyen akár bátor magasba-lendülés, akár csüggedt mélybehullás. Többnyire gyors és rövid lélek-mozdulások ezek. Nagyobbszabású, komplikáltabb szerkezetű verse alig van Kövér Erzsébetnek. De egy-egy villanásban sokat tud megmutatni magából és az életből s azokból a misztikus lelki finomságokból, amelyek azért igazi értékei az életnek, mert többek az egész életnél. A Pásztortűz karácsonyi számában megjelent „*Danse Macabre*" c. vers körülbelül keresztmetszete a költőnő tehetségének s említett tulajdonságainak. Aki elolvassa s megérti a szomorú szerelemnek, vagy szeretetnek ezt a tragikus szépségű, tiszta őszi szimbolumát, bizonyára kiváncsi lesz a költőnő kötetére is.

R. S.

Pásztortűz 1925. XI. 2. sz. 39. l. 47

Jorga mint költő.

Jorga Miklós gazdag történelem kutató és feldolgozó munkássága mellett nemzete irodalmi mozgalmaiban is nevezetes szerepet visz. Kötetszámra menő sok finom hangulatú verse azonban csak az egyik ága ezen munkásságának. Századunk küszöbén a „Sămănătorul" (A megvető) c. folyóiratával irányt szabott a modern román szellemi életnek. Irodalmi elveit ma a Craiovában megjelenő „Ramuri-Drum Drept" c. folyóiratban hirdeti. Politikai lapja a „Neamul Românesc" most fordult fennállása 20-ik évébe.

Az utóbbi időben sokat dolgozik a színpad számára is. Történelmi drámáiban a román történelem jeleseit csaknem mind szinre vitte. Ujabban meg a társadalmi dráma terén is feltűnést keltő darabjai vannak. „A hadi gazdagok" s más hasonló háború utáni társadalmi jelenségek problémái, meg az ibseniesen felfogott lélektani átöröklési kérdések foglalkoztatják elsősorban. (Az elveszett fiu, Apáról fiúra, vagy eredeti cimén: A legyőzött végzet.) Irányitása alatt működik a Teatrul Popular (Népszinház; jelenlegi igazgatója: Jon Sân-Giorgiu bukaresti egyetemi tanár), amelynek főhivatása és célja a szinpadnak, mint társadalmi nevelő tényezőnek a kihasználása.

Jorgát, mint költőt, a magyarság ez év január 2-án ismerte meg, amikor a kolozsvári magyar szinház az *Apáról fiura* cimü darabját bemutatta, amelyet maga a szerző is végig nézett. A magyar közönséget mindenesetre meglepte a tudós történetirónak, a tekintélyes publicistának és politikai vezérnek drámairói készsége és komoly hivatottsága, amelyet elismerésével honorált. Elismerést érdemel azonban a szinház kifogástalan munkája és *Bitay Árpádnak* meglepően szép forditásában nyelvünk öntudatos kezelése. *F.*

A komáromi Jókai-ünnepségek.

Jókai Mór szülővárosa, Komárom, Szilveszter éjjelén megszólaltatta összes harangjait nagy fiának emlékezetére s újév reggelén hálaadó istentiszteletet tartottak a komáromi templomban.

Ezzel a fölemelő mozzanattal vezette be Komárom a centennárium ünnepét, melyet a rendezőség élén álló *Jókai Közművelődési Egyesület* nem egyetlen napra tervez, hanem az egész évet a Jókai emlékének szenteli. Az ünnepségek magva a febr. 18-iki ünnepi diszközgyülés lesz, amelyen az ünnepi emlékbeszédet *Dr. Erdélyi Pál*, a kolozsvári egyetemi könyvtár volt igazgatója mondja. Az ünnepségen résztvesz a cseh kultuszkormány, a felvidéki összes irodalmi társaságok és kultúregyesületek, a Magyar Tud. Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, a Petőfi-Társaság, a M. Nemzeti Múzeum (remélhetőleg az Erd. Irod. Társaság is!), továbbá biztositva van már a francia, az angol, az amerikai és más európai államok sajtójának a részvétele is.

A február 18-iki diszközgyülés alkalmával leplezik le Jókai arcképét és a Jókai-kertben a Jókai mellszobrot. A közgyüléssel kapcsolatban nyilik meg a *Jókai-kiállitás*, melynek anyaga Jókaira vonatkozó értékes tárgyak. Délután Jókai szülőházának, családi házának és Jókai egykori kollegiumának megtekintése következik, este pedig színielőadás lesz Jókai színre dolgozott darabjaiból. Az ünnepnapot *Jókai-bál* fejezi be, amelyen azonban nem tánc lesz, hanem korhü jelmezekben felvonulnak Jókai ismert regényalakjai.

Juniusban az Erzsébet-szigeten, ahol Jókai első regénye, a Hétköznapok, készült, ünnepély, októberben hangverseny lesz a Jókai-alap javára, decemberben pedig beszámoló a centennárium munkájáról.

Elismeréssel köszöntjük Komárom derék magyarságát e nagyszabásu és Jókai örökértékü munkálkodásához méltó megemlékezésért, amelybe a mi hálánk és szeretetünk is belekapcsolódik.

Thorenburg—Jókai jubileum és ujságírás.

Nemrégiben egyik helybeli napilap átvette egy szebeni német lapból s ujdonságként közölte a Jókai-centennárium alkalmából a Jókai-adomák egyik legismeretesebbjét.

Az adoma szerint Jókait erdélyi útjában mindenütt szeretettel fogadták s ünnepelték. Egyik alkalommal a tiszteletére rendezett banketten a hölgyek is teljes számmal jelen voltak s a költő királyt, ahogy illik, körüludvarolták. Természetes, hogy ezért Jókai, aki banketteken fáradhatatlan és kedves szónok volt, felköszöntötte a hölgyeket, azzal végezvén mondókáját, hogy az Isten éltesse a hölgyeket, míg az ő haja megszürkül. A hölgyek erre a sem udvariasnak, sem költőinek nem mondható jókivánságra kissé elszontyolodva s fanyarul kocogatták össze poharaikat a költőével. Jókai rögtön kiérezte, hogy itt magyarázatra van szükség. Azonnal lekapta fejéről parókáját, mondván:

— Jókai sohasem szürkül meg...

Általános derültség. A hölgyek azonnal felvidultak.

Az illető lap ezt a sok helyt leirt s nagyon ismeretes adomát mint *újat*, ismeretlent közölte. Ebben ugyan nem volna semmi baj. Uj vagy nem új az adoma, de jó és mindenki jóizüen nevet rajta s a Jókai-kultusznak semmi szín alatt nem árt. Utóljára még a tudóssal is megesik, hogy újnak gondol olyasmit, ami már ismeretes. Az adoma tényleg megtörtént, érdekes s igy leközlése akár *új* adoma gyanánt is elfogadható egy napilapban.

De a *Thorenburg szász* községgel már egy kicsi szépséghiba történt. A világért sem volna baj az, ha az adoma szászok között és Thorenburgban történt volna úgy, tehát nem magyar társaságban. Bár volna akár egy marék ilyenfajta Jókai-adoma is. Az a szebeni újság alkalmasint nem is irt olyasmit, hogy ez az adoma a szászok között történt. Csak annyit, hogy megtörtént — Thorenburgban, amely magyarul = *Torda*; *Tordán* kapta le Jókai a parókáját. Csakhogy a szebeni újság Tordát — természetesen — német nevén nevezte meg. Helyes és szép volt tőle, sőt kérjük, hogy minél több Jókai-adomát közöljön le — ismét csak természetes — egészen a maga nyelvén. De viszont kérnünk kell a magyar újságirót, hogyha aztán átvesz valamit, szintén adja a maga magyar nyelvén s abból a kedves körülményből, hogy német nyelven és német nevekkel olvasta, úgy kritikátlansággal ne hirdesse, hogy a szászok között, Thorenburgban...

Egyáltalán arra kérjük ujságjainkat, hogyha irnak Jókairól (s már is megállapitható az az örvendetes jelenség, hogy irnak s még többet fognak irni), ne épen csak az érdeklődésnek esetleg szenzációs izü felkeltésére, az u. n. ujságirói elevenségre fordítsanak figyelmet, hanem a hűségre, a történelmi igazságra is. Emlékszünk a Petőfi-centennáriumból, hogy mily sokszor lehetett valótlanságot olvasni. A jó akarat és a fürgeség megvolt, de nem mindig az alaposság, a kellő tájékozottság. A Thorenburg—Torda-féle Leiter Jakabok ideje lejárt. És sem a Jókai-kultuszhoz, sem ujságíróink szellemi felkészültségéhez nem talál az efféle elszólás. Mert hátha eszébe jut valamelyik olvasónak, hogy szótári vagy nyelvi alapon megállapitsa magában: van-e s hol is van az a Thorenburg?

—f—y.

Pásztortűz-Almanach.

Tartalmához és jelentőségéhez méltó elismerés fogadta a Pásztortűz-Almanachot. A *Magyar Kisebbség* igy ir róla: „*Nem szabad hiányoznia e könyvnek egy erdélyi magyar család otthonából sem. Árát tekintsük magyar társadalmi adónak, mely necsak a gazdasági erejének, hanem az elismerés erkölcsi tőkéjének is felemelő tudatával fizesse és jutalmazza kisebbségi életünk ama derék napszámosait, akik létrehozták.*" — Lapunk előfizetőinek a 17 íves rendkivül változatos és gazdag tartalmu könyvet 100 lejes kedvezményes áron adjuk.

PÁSZTORTŰZ
SZÉPIRODALMI KÉPES FOLYÓIRAT
KIADJA A KIADÓ BIZOTTSÁG
SZERKESZTÉSÉRT FELEL:
DR. GYÖRGY LAJOS
KIADÁSÉRT FELEL:
PETRES KÁLMÁN
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
STR. BARON L. POP (V. BRASSAI U. 1 5
TELEFON 6-87
MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP
NYOMJA
MINERVA
IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.T.
CLUJ-KOLOZSVÁR
TÁRSSZERKESZTŐ:
WALTER GYULA

1925
febr. 8
lép

PÁSZTORTŰZ

FŐSZERKESZTŐ: GYÖRGY LAJOS — SZERKESZTŐ: GYALLAY DOMOKOS

Börtsök Samu: BORUS TÉLI HANGULAT.

TARTALOM:

Finta Gerő Erdélyi földben. — **Szokolay Béla:** Márton Ferenc festőművész. — **Jakab Géza:** Kolozsvári emlék. — **Balogh Endre:** Mesét írok neked... — **Tamás Lajos:** Örökségem. Tanács. — **Kelemen Lajos:** A gróf Rhédey család kihalása. — **Bakkay Béla:** Muskátlis ablakok. — **Imecs Béla:** Euklides. — **Bodor Aladár:** Az első lecke. — **Schreiber Rezső:** Kaleidoszkop. — **Dr. Kiss Ernő:** Bevezetés a magyarság szellemi életének mindazon eseményeihez, melyeknek százados évfordulója nyílik meg ez évvel. — **Bányai László:** Ilyen vagyok!... — **Mécs László:** A paraszt. Irodalom — Művészet.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK VASÁRNAP. ELŐFIZETÉSI ÁRA EGÉSZ ÉVRE 350 LEJ, NEGYED ÉVRE 100 LEJ. SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ-KOLOZSVÁR STR. BARON L. POP (V. BRASSAI UTCA) 5. SZÁM
TELEFON SZÁM 6-87 EGYES SZÁM ÁRA: 15 LEJ

1925. II. 8. XI. ÉVF. 3. SZ.

Börtsök Samu

Illatos kölni vizek literje 100 L.
ANGYAL drogéria
Cluj-Kvár. Cal. Reg. Ferd. 18.

VÁSÁROLJUNK A TERMELŐNÉL
GYAPJÚIPAR R.-T.
TIMISOARA-TEMESVÁR. CLUJI-KOLOZSVÁRI LERAKAT
CALEA VICTORIEI (VOLT KOSSUTH LAJOS-UCCA) 16. SZ.

A világszerte ismert és kitünő AUGUST FÖRSTER zongorák és pianinók végre ismét raktáron !!
Könnyitett lefizetéssel. Kaphatók: TRISKA J. zongoranagyraktárában Kolozsvárt
Strada Saguna (volt Bartha Miklós-ucca) 14. szám.

August Förster, Stingl Original, Wirth stb. stb. gyárak kizárólagos vezérképviselete.
Hangolás, szakszerű javitás és szállitás!

Női és férfi fehérneműk, vásznak, komplett mennyasszonyi kelengyék *jól és olcsón*
SÁMUEL & COMP-nál
szerezhetők be. Cluj—Kolozsvár, Unió-u. 9.

A legszebb, legmaradandóbb ajándék a könyv.
Bármilyen könyvet legolcsóbban szállítok.
Árjegyzéket ingyen bérmentve küldök-
KESZEY ALBERT
könyvkereskedő
Cluj—Kolozsvár. Főtér

(Alapitva 1894) (Alapitva 1894.)
Erdélyi Bank és Takarékpénztár Részvénytársaság
Leggyorsabban eszközöl átutalásokat a belföld és külföld bármely piacára a legelőnyösebb feltételek mellett. Idegen pénzek vétele és eladása. — *Betéteket* a legmagasabb kamatláb mellett gyümölcsöztet naptól-napig, s azokat felmondás nélkül bármikor visszafizeti. — A betéteket terhelő tőkekamatadót a bank sajátjából fizeti.
Kolozsvár, Mátyás-kir.-tér 32. (Saját ház)
(Fiókintézet Torda.)

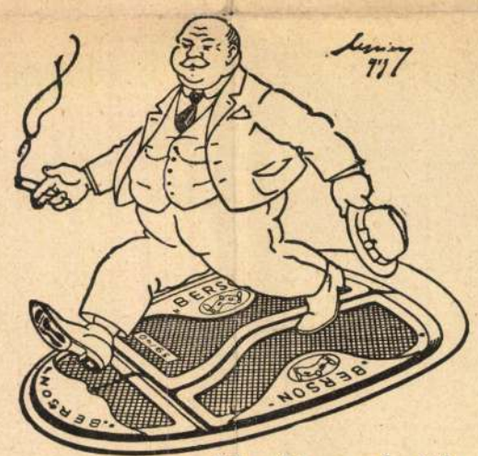

Viseljen cipöt
Berson-gummitalppal

KAISER BORAX
A LEGJOBB ARCÁPOLÓ SZER

KOLOZSVÁRI TAKARÉKPÉNZTÁR ÉS HITELBANK R.-T.
KOLOZSVÁR, PIAŢA UNIRII 7.
FIÓKJAI: DÉSEN, DICSŐSZENTMÁRTONBAN, GYULAFEHÉRVÁRON ÉS MAROSVÁSÁRHELYEN.
SAJÁT TŐKÉI 39 MILLIÓ LEI
AJÁNLJA DEVIZAOSZTÁLYAT ÉS SAFEREKESZEIT. :!: BETÉTEKET FOGAD EL. :!: MINDEN BANKÜGYLETET ELŐNYÖSEN VÉGEZ.

— Nem kell!
— Begyújthatok a fürdőszobába?
— Nem kell!

Mogorván szaladt a szó a szájából, mintha nehezére esnék ilyen hanyag cseléddel beszélnie.

— Bemégy a városba... a postára... Elviszed ezt a levelet... Indulhatsz!...

— Nem emlékszem mikor tetszett...

— Hallgass... Feladod ajánlva... Érted?

Az öreg inas összeszedte a bátorságát:

— Nem szólhatnák be a doktor úrhoz, naccságos uram?

— Nem kell!... Különben...

...Gúnyos mosolygás tette rúttá az arcát...

— Nem jól aludtam az éjjel... Beszólhatsz, hogy jöjjön ki délután... Addig te se zavarj... Most lefekszem...

— Ne hozzam magammal?

— Mit mondtam?

Az összehúzott szemöldök alól gonosz, dühös tűz vilámlott. Péter meghátrált előle. Zsebre dugta a levelet és megrogyó inakkal, alázatos bűntudattal távozott.

Az öreg úr becsukta utána az ajtót. Aztán a leégő gyertyáról másik gyertyára gyújtott, mintha így akarná megtagadni a kint már megszületett új napot.

Fürgén haladt át egy hosszú folyosón a nagy terembe. Kincsőrző kamrája volt ez. Anyja halála után, afrikai útja előtt ide rakatta össze a családi drágaságokat, gondolta: itt könnyen átnézi, végleg elrendezi, ha hazajön... S mikor hazajött, eszébe sem jutott ez a szándék, azóta is úgy maradt minden, rendezetlenül összse-vissza rakva. A falakon a fehér gobelin kárpit egy árnyalattal még jobban belemosódott az enyészetbe. A terem négy sarkában komor páncélok álldogáltak üresen, mint a kibújt lepkék álcái. Mintha a mély, sötét faragott ládák, különös alakú szekrények elrejtett arany-ezüst kincsét, évszázadokkal ezelőtt elporhadt kezek remekbe készült munkáit őriznék.

Bár kint nem volt hideg, a lakatlan terem fagyos lehelete az öreg urat megborzongatta. Letette a gyertyát egy tálasra és dideregve dörzsölte össze a kezeit. Összegombolta a köntösét és gyorsan lépett az egyik páncél mögé. Dermedt újjai egy rugót kerestek. Gyermek korában, játék közben talált itt egy ajtót, — valamelyik óvatos őse csináltathatta a mögötte rejtőző tágos, polcos rejtekhelyet háborus világban. Megtartotta titoknak ezt a felfedezést, maga sem tudta miért, talán csak mert tetszett neki, hogy titka van. Azután el is felejtette. De most az előbb, mikor a kincsek sorsáról tünődött, lassan feldomborodtak a gyermekkor időpókkal belepett emlékrétegei és a feledést felhasítva, előbukkant a talált ajtó. Ott jó helyen lesz minden, ott nem kereshetik. Ha tudnák, mi hiányzik, akkor sem találnák meg soha.

A vitéz álcák még így, üresen is lovagokhoz méltó hűséges őröknek bizonyultak. Halkan tárult ki a némán őrzött ajtó — s az öreg úron újra elhatalmasodott a sietség.

...Csak gyorsan, gyorsan... Péter a bricskán megy — oda másfél óra, vissza másfél óra... de sár is van... talán négy óra is eltelik, míg megfordul... Mégis — sietni kell.

Fürgén szaladgált ide oda a teremben, fehér haja felágaskodott a gyors mozgásra, a prémes reggeli köntös nehézkesen lebbent utána. A gyertyával baj volt. A terem óriási — s a fénye csak kicsi kört tudott világossággá enyhíteni; mindig vinnie kellett magával. Olyan volt ez a halvány, pislogó fény, mintha a népmesék lidércláng mondája vált volna valóra: ahol feltünt, ott kincs volt, igazi, értékes kincs... És árulkodóan, titkosan pottyant le a tükörsíma, poros padlóra egy-egy fehér gyöngy — egy-egy útmutató gyertyacsepp.

Az öreg úr az ideges sietés dacára is óvatosan válogatott a halomra rakott drágaságok közül. Biztos fogással vette ki a súlyra, munkára értékeseket, kaján mosolygással hagyta ott a *csak* családi vonatkozásukért becses tárgyakat. Teljesen kapzsi rokonai szemével nézett, az ő kezükkel mérlegelt és csak az ő szemüknek drága, az ő kezüknek értékes dolgokat rejtette. Szekrények ajtajai sóhajtva adták ki féltve őrzött kincseiket, aztán becsukódtak kifosztva, némán. Jól elzárt trésorier kulcsa hatolt nesztelenül a zárba — az árulkodó fehércseppek újra a hallgatag őr háta mögé kísérték az öreg urat — és az üreg mélyébe az arany-ezüst tompa csillogásába feltündöklő színes csillagok, mélytűzű drágakövek hulltak.

...Csak gyorsan, gyorsan... Bár le lehetne hasogatni a gobelineket, szétrombolni a bútorokat, összevagdalni a felső terem képremekeit... Egy pillanatra a rombolás őrülete környékezte meg: hátha a gyertyával rövid, tüzes kis csókokat adatna a függönyöknek, kárpitoknak?... Rendezve volna ez a kérdés is. De a hideg, józan, gyűlölködő gonoszság megfogta a kezét... Ne, ne... Csak hadd osztozkodjanak... Hadd marakodjanak! Csupán a mozgósítható, könnyen elkezelhető dolgokat kell eltüntetnie, főképen az elől, aki elsőül érkezik majd ide!

És egyre gyűlt a család szeretettel szerzett, szeretettel továbbadott drágasághalmaza.

Az éjszakázás kimerültsége jégkéreg gyanánt olvadt le róla: élénk lett az arca, villogó a szeme. A szokatlan tevés-vevés felpezsdítette lanyha mozgású, ellustult vérét. Még egyszer körbe futott megnézni: nem maradt-e valami eltevésre méltó érték, — aztán halkan csattant a rugó s a fal elnyelte drága titkát.

Az öreg úr diadalmasan, felemelt fővel ment ki a szobából. Alig telt még el egy óra s már rendben van minden. Most ágyba fekszik és jöhet a halál...

Csodálatos — ez a gondolat megdöbbentette most. A gondolkozás és cselekvés mámora kibillentette a helyéből ezt az akarást. Most — ha jól érti a vágyát — inkább más, újabb, nagyobb tettre vágyik, nem az örök nyugovásra. Az unatkozásnak már így is, úgy is vége... Hátha életében élvezné végig a halála utáni időre szánt pokoli színjátékot?... Hátha ide csődítené őket?... Nem sok időre, csak amíg szórakozást adnának... De Anna... és a kis fia...

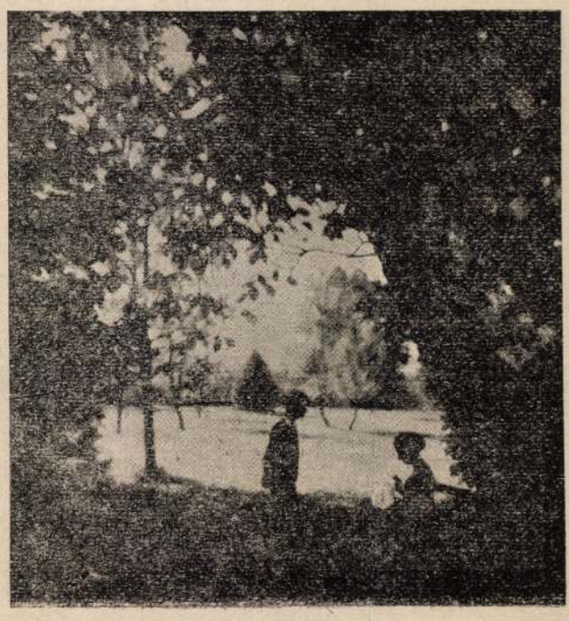

Kertben, Börtsök Samu festménye.

A szívébe újra belemart a fájás . . . Anna még fiatal . . . Lehet korán vénült, lehet megtört — de nem több 47—48 évesnél . . . A jó életmód, a felébredő reménység újra megfiatalítaná . . . És ha nem is — ő mégis csak a régi arcát, a régi, bájos, másnak adott lányságát látná még az öregség és a nélkülözés rút burkán keresztül is . . . S a fiú . . . a késői gyermek minden szava, minden mozdulata a „másik" késői boldogságára emlékeztetné . . . Istenem, segíts! . . . Nem, ez nem lehet! . . . Inkább a halál!

Az ékszerek már be voltak dobálva a kincsőrző terem elrejtett zúgába, de Annáról az öreg úrnak újra eszébe jutott a gyöngysor . . . A nappalijában, a kártyaasztal elzárt fiókjában pihen a valamikor égő vággyal vitt csoda . . . Ezt ott megtalálják!

„Azóta" sem látta. De kényszerítő akarással vitte oda mindennap a vágya s a halott boldogságát túlélő, élve eltemetett tanú néma koporsóján rakta, rakta mindennap a patience kártyát. Tudta, hogy ott van, mindig tudta, mint ahogyan tudta, hogy él, másnak él, hogyan él a vágyai asszonya. De meg nem nézte sem ezt, sem azt . . . Most legalább *ezt* meg kell néznie . . . Különben halála után szerte-széjjel szedik, szemenként elosztják.

. . . Kétszer nyúlt már a fiókhoz — a keze mind a kétszer visszarándult. Harmadszor is hozzákapott, csak úgy, kulcs nélkül — ki tudja, merre van és az idő rövid.

Rántott egyet a fiókon — az asztal megcsuszott, hogy majd utána esett. A gyenge zár felpattant s a fiók lezuhant a földre, A gyöngysor vörös-szattyán doboza vértócsaként toccsant a tarka perzsaszőnyegre.

De az öreg úr nem azt nézte. A megcsúszott asztallal felrántott szőnyeg alól egy kártya csücske kandikált . . . Lehajolt, kihúzta. A coeur kilences apró szívei pirosodtak feléje a szoba derengő, kettős világosságában . . .

Az öreg úr felemelte a kártyát is, a vöröstokot is. A kártyát az asztalra dobta és tünődve állott meg kezében az ékszerrel . . . Aztán az órára eszmélt. Lassan, harangkonduláshoz hasonlóan, mély zengéssel ütötte a kilencet. Fáradtan hulltak a csöndbe a hangok, mint már annyiszor az éjszaka folyamán. Az öreg úr azonban most hallotta meg először: Kilenc óra! Még harmadfél óra is eltelhetik a Péter visszajövéséig!

A patience játékosok szenvedélye elnyomott minden más gondolatot . . . Az íróasztalhoz ment, rátette az ékszertokot. Felhúzta a redőnyt s a beözönlő nap fényében a kártyaasztal felé tartott újra. Gépiesen, szakavatott kézzel keverte a kártyát s a következő percben már hadirendbe sorakozott az asztalon a sok, engedetlen kártya. Mintha varázslat alól szabadultak volna, engedelmesen, egyenként csoportosultak kettős rendekbe a középen. Az egyetlen, eltévedt kártya, a Péter hanyagsága okozta napok óta a zavart . . .

. . . És — mintha varázslat kaján fogásából menekült volna az öreg úr szíve is, egyenként haltak el benne a bosszúállás, a gyűlölség fúriái. A menyasszonyi ajándékul szánt gyöngysornak még csak a tokját érintette — s mégis, máris érezte azt a meleg gyöngédséget, amely valamikor olyan jóvá tette . . . Anna . . . és ide akarta kényszeríteni, így . . . Rossz, irígy rokonok kínzásainak akarta odadobni azt, akit valamikor a szíve vérével védelmezett volna . . . Anna . . . El akarta idegeníteni tőle egyetlen örömét, egyetlen gyermekét. Sokat szenvedett anyai szívéből előre ki akarta rabolni a késői vígasztalást: a sok apró halott után az apró élő unokákat . . . Anna . . .

Fátyol borult a szemére. Öntudatlan kézzel rakosgatta a kártyákat s azok mintha csak maguktól vonulnának fel végső rendbe. A szíve keserves, marcangoló szorítással vonaglott egyre gyakrabban, egyre hosszasabban. Tántorogva állt fel s a melléhez kapva külső nyomással akarta ellensúlyozni ezt a kínzó, benső szorongást . . .

— Nem . . . Nem üldözöm Annát . . . Nem akarom bántani Annát . . .

Támolyogva ért az íróasztalhoz. Reszketve pattantotta fel a vörös tok fedelét. Szelíden, melegen csillantak a gyöngyök — mély, felszabadult sóhajtással tért végképen vissza minden hozzájuk fűződött gyöngéd érzés, szeretet . . . Hosszú, vékony újjaival végigtapogatott a gyöngysorokon — őrizés nélkül hagyott szíve nagyokat dobbant —

— Semmi . . . Anna . . . fiatal, fehér Anna . . . Itt . . . A régi házban . . . Te leszel a királyné . . . Neked hódolnak a virágok . . . Mindenütt, mindenki Anna . . . Sohasem voltam gonosz . . . Szomorú voltam csak . . . Hogy bántanám Annát . . . Jön . . . Ide . . . Jön . . .

A tollért nyúlt már s egy darab papirosra lereszkettek a kusza, egyenlőtlen betűk:

— Annáé legyen

minden — akarta még írni, hogyha neki váratlanul baja esnék valamikor, szét ne húzhassák tőle a vagyont, a célt kapott, tartalmat nyert vagyont. Azt hiszi, le is írta a mindent adó szót . . . De a keze már csak vonaglik, a toll kiesett belőle . . . A szíve már nem fáj úgy — csak mintha zuhogna a vér belőle kifele . . . Csak az agya dolgozik tovább:

— Nem voltam gonosz . . . Szomorú voltam — csak szomorú . . . Csak ma éjjel . . . Mintha nem is én . . . Nem bántom . . . Jöjjön ide . . . Irnom kell neki . . . Holnap . . . ha — ma fáradt vagyok . . . Holnap — — —

új, eddig idegen, nem ismert gondolatokat vezetett maga után.

Az öreg úr — legalább már réges-régen így *akarta* hinni — nem törődött mással, mindig csak magával volt elfoglalva. Sohasem gondolt a jövőre, sem a magáéra, sem a vagyonáéra. És most hirtelen villámlásként villogott végig az agyán: ha meghal, neki nincs is jövője, de a vagyonának van! Mert ez a hatalmas, folyton növekedő lavina túléli őt, és az emberek közé kerülve jót vagy rosszat fog terjeszteni.

... Jót vagy rosszat?!

Ezt nem a mások szögéből nézte. Neki ebben a percben a jó is, a rossz is csak annyit jelentett: ha tudnék róla, ha látnám, — örülnék-e neki vagy bántana-e. S ahogy elképzelte a vagyona átkerülését a rokonai kezébe, dacosan, nekidühödten ült fel az ágyában:

... Szentpéteryék megkapnák a régóta áhított földet; Tamás, az unokaöccse újra kezdené a játékot, és a saját vagyona után az új örökség is elgurulna. A szegény rokonok közül a mindig kolduló Istvánffy János megelégedett kézdörzsöléssel mondogatná: úgye, mégsem vihette magával a sírba? ... S a sohasem kérő, a nyomorgó, a szegény özveggyé vált unokahúg?

... Felszínesedtek az elfakult álmok — és felzokogott a harminc év óta hordozott keserű csalódás. Dühösen csapott az öklével a párnájára és leboruló arca vonaglott a visszatérő szenvedélytől. Nem! ... Élni nem érdemes — de hebehurgyán meghalni sem az. Hiszen ezzel használ mindazoknak, akiket a hosszú évtizedeken át hordozott csalódottságának érzéstelennek látszó fala kiszorított az életéből, ellenségekké változtatott át. Ó, hogy jönnének, prédára éhesen! Feketeruhájuk alatt örömtől ugráló piros szívvel, tettetett zokogássá kényszerítve rút, mohó, sóvár nevetésüket!

Úgy látta maga előtt őket, mint egy felröppenő és lecsapó hollósereget ... Csak leghátul, a többitől el-elmaradozva lebegne egy szelíd fehér galamb, a sok évvel ezelőtt imádott fehérlányból koravén fehérasszonnyá vált Anna ...

Ez az egy — nem magáért jönne. Nem ... Hiszen a csapásokkal, gondokkal kikövezett évek egyre hosszabra nyúló uccáján egyetlen egyszer sem talált el hozzá, alázatosan, megtörve — kérni. Sohasem volt meg az elégtétele, hogy ha másként nem is, de az adás gesztusában megkérdezhesse tőle: úgye jobb lett volna? ... S az elfogadás mohó mozdulata nem felelte a néma kérdésre, ha talán hazudva, ha tán érdekből is: — igen!

De — a halála után mégis csak eljönne. Nem magáért. Nem is a prédáért. Nem ... Egyetlenül maradt, legutolsó kisfia nő fel apátlanul, rongyosan, éhezve, tanulást is lehetetlenné tevő bús szegénységben. Hát ezért... Bizony ezért ... A sor legvégén, a rút hollócsapat sereghajtójául mégis csak elröppenne. Ha maga nem is, a vágya, az elfogadni készsége. Csak felcsipegetné, haza szemelgetné a többiek mohó csőréből kipergő morzsákat annak a fiunak. Az idegen, a győztes, a gyűlölt ember fiának ...

Az öregúr azt hitte eddig: a magános, elzárkózott élete büszke dac és splendid isolation. De most, a megértések órájában kopár szirtté változott ragyogó szigete, a gyűlölség fekete felhői viharzottak felette s az irigység tajtékos hullámai mosták alá a szilárd szirt lábát. „Annak" jutott minden, amire ő vágyott ... „Azé" lett az imádott leány, e leánytól akkoriban még csak sejtésként áhított gyermekek, és most, mikor már tönkrementen, elpusztultan, gyermekkincseket is vesztve el kellet hagynia az utolsó értékeket, még mindig él a nevének örököse. Igaz: árván, elhagyottan, kolduszegényen — de él ... és valamikor még emberré válhatik a megrabolt, megvetett vetélytárs vagyonából.

A vagyon! ... Ha ... ha ... ha!

Az öreg úr kiugrott az ágyából ... Mintha ez a gúnyos hahota a falakból, a bútorok közül harsant volna feléje. Pedig csak a forrongó agya kacagta ki az eddig nyugalomnak, elbékülésnek hitt öncsalást.

— Így megőrülök — tombolt át rajta a riasztó gondolat. Megdidergett. Remegő kezekkel szedte s vette a ruháit, belebújt a prémmel szegélyezeti reggeli köntösébe. Ideges mozdulatokkal gyufa után kaparászott. Gyertyát gyújtott és felkapta. Az imbolygó fény tántorgó árnyékokat sorjáztatott kíséretül.

Nappalijába érve tanácstalanul állt meg. Miért is jött ide? Csakhogy kimenekülhessen a hálószobájából? Hogy az ágyhozkötöttség börtönéből szabadultan mozgással könnyítsen magán? Nem!

Terv bontakozott ki előtte, olyan tisztán, világosan, hogy szinte látta minden következményét: a vagyonáért kell valamit tennie. Nemcsak a kárörvendő rokonok miatt. A gyűlölt ember fiától kell megmentenie, eldugnia, megsemmisítenie.

A gyertyát az íróasztalra tette. Lerogyott a székbe. Halántékára szorított kézzel sokáig könyökölt ott. Aztán galvanikus élénkség vibrált át a tagjain. Székén hátradőlve, hátrafeszített derékkal húzogatta ki a fiókokat. Szédítő vagyon tornyosodott fel előtte a kiszedett betétkönyvekbe, értékpapirokra rótt számok alakjában. Majd uradalmak hatalmas térképei simultak ki ráncos keze nyomán az összegöngyölődött papirtekercseken ... Ó, itt már nemcsak az apai örökség harmadfélezer holdja, átszármazott tőkéje sorakozott seregszemlére. Ügyesen választott, fizetett emberek becsületes törekvése nőtette egyre jobban a földeket, szerencsés kezű bankár halmozta a pénzt és a papirokat s a saját, hosszú éveken át ágaskodó, csak most megértett „majd megmutatom én!" akarása tartotta össze egymáshoztartozó egésszé.

S most a vagyon sorsáról rendelkeznie kell. Kell ... Különben túléli őt, és úgy éli túl, hogy kacagó örökösök régóta ápolt sóvár vágyait teszi beteljesüléssé — és még a nem számítgatónak, a büszkén visszahúzódó ellenség sarjának is használ.

Egyre tisztábban, világosabban látta a tennivalóját. Egy részét szétforgácsolja, — a másik felét még jobban összekovácsolja. Áldás helyett átokká változtatja életének egyetlen, pozitiv eredményét.

Egy naptárt keresett s a címtárból kiírta az emberbaráti intézmények címét. Rendes körülmények között figyelemre sem méltatta a kérő, gyűjtögető íveket. Amúgy a családja megszorult tagjainak is inkább megszokásból, a megismétlődő kéréstől előre undorodva adott csak. Nem érezte a jóttevés gyönyörűségét, — most mégis a jótékonyság szolgálatába állott. De hogyan?!

Papirost tett maga elé. Végrendelkezni kezdett.

A gyertya sárgás fénye remegő kört vont az íróasztal lapjára. Megvilágította a nemes, fehérfürtös apostolfejet, mintha a dicsőültek ragyogását akarná odakölcsönözni felébe. Pedig a tiszteletet parancsoló fehér fej belül olyan volt, mint a Pandora szelencéje. Sötét tervek, gonosz szándékok átkos démonainak tanyájává változott. Tulajdonképen csodálatos volt ez, hiszen az öreg úr ha jótékony, ha a szó igazi értelmében jóságos nem is volt, — de rossz sem volt soha. Nem ártott senkinek, nem üldözött senkit, bosszúállás helyett egyszerüen félreállott. De ez a pár óra felszabadította a mithosi rémeket.

A papirosra hulló fekete betük határozott kegyetlenséggel darabolták, osztották szét a földeket, szórták szerteszéjjel a többi értékeket. Apró alamizsna adományokra bontották szét a megszerzett vagyont, hogy *igazán* ne örülhessen neki senki, senki ...

Az öreg úr dühöngő, nagy elkeseredésében egy pillanatig még arra is gondolt, hogy díjat tűz ki egy hitet

és erkölcsöket romboló, az élet, a becsület és a jóság hiábavalóságát hirdető munka megírására. De aztán ijedten hessegette el ezt az ötletet. Nem, nem, csak semmi szertelenség, még ráfognák, őrült volt, megtámadnák a végrendeletét . . .

Tehát csak helyes, észszerűnek látszó kikötéseket tett s kajánul mosolyodott el, mikor sikerült egy-egy hosszan húzódó per kilátásába burkolni az adományát.

A hajnal már belesett a félig leeresztett redőny résein, mikor az öreg úr nagyjából elkészülve megpihent. Szét volt osztva, fel volt darabolva minden, csak az ősi birtok maradt még érintetlenül. Az ősi birtok, a hatalmas kastély s a szintén vagyontérő sok-sok családi kincs. Ezeket nem hagyhatta idegenekre . . . Nem is akarta ezt. Keserűségében is gúnyos, diadalmas mosollyal vett elő még egy ív papirt és írt tovább . . . Írt . . . Minden sorból a szeretet virágában megbújt kígyó sziszegett, a jóság fehér szárnyai alatt rejtőző gonoszság denevérszárnya csattogott. S mikor végül pontot tett, ezzel az egyetlen, apró mozdulattal szétmorzsolta a gyűlölt vetélytárs neve fennmaradásának bimbózó lehetőségét. Gondosan el volt készítve az írás, megtámadhatatlanul, mindenre kiterjedő figyelemmel.

Jóságos, szerető szavakkal hagyományozta az ősi birtokot osztatlanul az egész családnak. De kikötötte, hogy évenként legalább négy hónapig az összes rokonok itten együtt éljenek. Hely van elég és háromnak közülük úgy sincs állandó lakása. A lakosztályokat *barátságos megegyezéssel* válasszák ki maguknak. A birtokon közös határozatokkal együttesen kell gazdálkodniok; a jövedelmen egyenlően osztozzanak. (Ezzel halálos csapást mért a földimádó Szentpéteryre s a dologkerülő Istvánffyra.) Tamás öccsét kérve-kérte, hagyjon fel örökre a játékkal s a rokonokat ellenőrzésre buzdította a kikötés: ha játékon érik, az örökségből azonnal kizárhatják. És végül — Anna unokahugának a sorsát úgy vélte legjobban biztosítottnak, ha egyetlen fiát Isten szolgájának neveli. A neki jutott vagyon így az egyházra száll később, — de legalább öreg napjaira lesz hűséges, biztos támasza.

Tudta jól: ezt a rendelkezést még a többinél is szigorubban be kell tartani. Vallásos unokahúga mellett az egyház érdekeit őrizők is gondoskodnak majd a betartásáról.

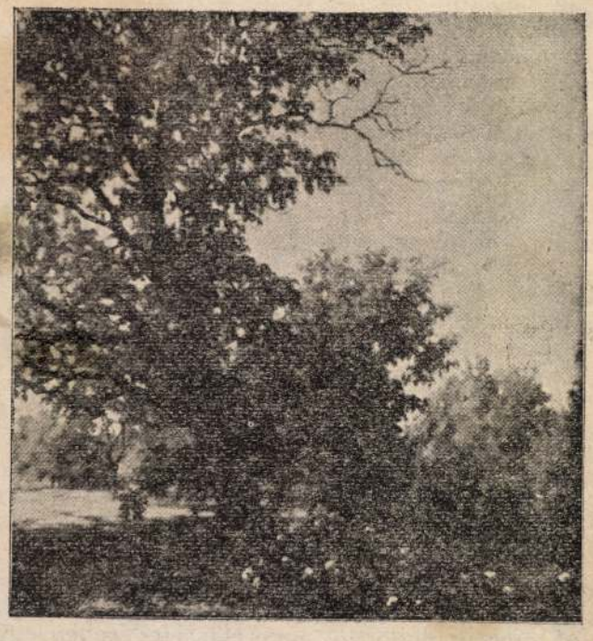

Öreg diófa. Börtsök Samu festménye.

Letette a tollat. És vadul, kísértetiesen kacagott fel . . . A jövőbe nézett s a csendes kastély és park magányában gyűlölködő emberek alattomos, leskelődő alakjait látta. Hogy vigyáznak majd egymásra! Hogy ellenőrzik egymást! . . . És mindnyájukat ellenőrzi a végrendelet végrehajtója, az eszes, ravasz ügyvéd. Nem hiába. Hiszen mindig részt kap az engedetlen örökös vagyonából!

Szinte kéjesen érezte az eljövendő nagy chaost. S újra a toll után nyúlva istenes szavakkal fejezte be az írást, egymás segítésére, összetartásra kérve a széthúzó, ellenségeskedő rokonokat. Óvatosságból két héttel régebbi dátumot írt alá s már épen a nevét akarta aláírni, mikor az agyába csillantak a családi kincsek . . . A sok ezüst, arany drágaművő edény . . . A nagy mesterek féltve őrzött képei . . . az ékszerek . . . A két sor igazgyöngy! . . .

Szívére szorította a kezét, úgy belefájult most. És látta magát boldogságot reménykedőn: az anyjától kérte, könyörögte ezt az ékszert:

— Hadd vigyem el Annának anyám, úgyis a családban marad . . .

S az anyja szelíden, mosolyogva vette ki az ezüstveretű ládából a vörös szattyántokot, finom újja alatt pattant a rugó s óvatosan, két újjal emelte ki a ritka szép hamvas gyöngysort. Hosszan síklott át az anya karcsú, fehér kezéből a fiú remegő újjai közé. Bohó, szerelmes gyöngédséggel a szívére tette, egész úton tapogatta. És a lelke előreröppent a szent, legdrágább pillanatba, mikor a karcsú leánynyakra felcsatolhatja a családfő asszonyának szimbolumát . . .

. . . *Akkor* találta ott a másikat . . . *Akkor* kezdődött el most befejezni szándékozott örök magányossága.

Felnyögött . . . Még most sem veheti be a hónapokkal ezelőtt, egy szívroham miatt hozatott, de félretett veronált. Még most sem lehet vége az unalomba merült fájdalomnak, — amit az életének kellett neveznie.

Hirtelen aláírta a végrendeletet, borítékba téve az ügyvédjének címezte, aztán rendesen helyre rakosgatott mindent.

Fáradt volt már az álmatlanságtól, a megkínzott, agya zúgott, az izgalomnak ellentmondó kényszerhiggadtság teljesen tönkretette az idegeit, — de pihenésre nem gondolhatott. Csengetett az inasának. De pár perc telt el, míg az öreg Péter rémült arca bebukkant az ajtón. A gazdája későnkelő volt, azt hitte, a koronként jelentkező szívbaja kínozta fel ilyen korán.

És csakugyan . . . Ahogy ott állt, az ablakon dobolva türelmetlenségében, — míg az ablakok között leeresztett redőny hasadékain beszűrődő napfény éles csíkokkal vonalozta be félig az alakját — a halódás, a távozni készülődés titokzatos bélyege látszott megviselt, hamuszínű arcán . . .

Az inas a keze után kapott:

— Naccságos uram . . .

Durva, haragos ráförmedéssel fojtotta bele a szót az öreg úr. Pedig különben nem szokott gorombáskodni. Fegyelmezett, elrejtőző énje visszatartotta a hangos kitörésektől. De most — mintha felszabadult volna benne minden lenyomott rossz. Az igazságtalan vádaskodó kiabálásával, igazát hirdető dühével pattogott:

— Nyomorult! . . . Így bízzon rád az ember valamit. Van két hete, hogy a kezedbe adtam ezt a levelet! Sürgős! . . . Ha most meg nem találom, örökre elkallódik.

Péter a homlokára csapott. Bizony megtörtént, gyakran megtörtént, hogy kipottyant onnan egy-egy megbízatás. Néha a füle is zúgott, nem hallott jól, — de csak ráhagyott ilyenkor mindent; a süketsége bevallásától őrizkedett, — féltette a kenyerét. Eddig nem is esett nagyobb baj . . . Ejnye, ejnye . . .

Restelkedve nyúlt a levél után.

— Felhúzzam a redőnyt, naccságos uram?

Börtsök Samu

IN MEM

BÖRTSÖK SAMU. A nagybányai művésztelepet, amelynek oly díszes szerep jutott művészetünk történetében, nagy veszteség érte *Börtsök* Samu festőművész halálával. Ő értékes és buzgó tagja volt a „nagybányaiak" második nemzedékének, amely az alapító „nagybányai festők" körében szerezte művészeti ismereteit és idővel átvette azok szerepét, amelyet mindmáig tart. Ennek az ifjabb csoportnak jeles képviselője volt az elhúnyt, nemcsak művészetében érvényesítette azokat a tiszta, művészi gondolatokat, amelyek oly erőt és értéket adtak az első telepeseknek, hanem azok szellemében, a rosszabbodott viszonyok közt is, buzgón intézte a telep ágas-bogas adminisztrációs munkáit is, e mellett mint a telep művésziskolájának tanára, a korrigálás fárasztó munkáját is végezte. Ezen a téren is becses erő volt, úgyhogy régóta övele töltötték be a társaság másodelnöki tisztét.

Művészete tősgyökeresen nagybányai, színharmóniáját, formakészségét a nagybányai tájon nevelte, abban az őszinteségen alapuló szellemben, amelyre annyi példát látott első nagybányai mestereinek munkálkodásában. Tájképfestő volt, effajta műveit régóta becsülték, állami gyüjteményeink közül az Új Képtárban van képviselve.

Börtsök Samu 1881. március 15-ikén született Tápiószele pestmegyei községben. Tanulmányait Nagybányán kezdte *Réti* István, *Ferenczy* Károly, *Iványi-Grünwald* Béla és *Thorma* János útmutatása mellett, 1902-ben. 1907-ben Párizsban, Münchenben is végzett tanulmányokat, mire azután végleg megtelepedett Nagybányán. Először 1907-ben lépett a nyilvánosság elé „Tájkép boglyával" című festményével, azóta egy ideig elég gyakran szerepelt a Műcsarnokban nagyobbára borús vagy téli tájmotívumokkal. A háború után többízben Kolozsvárott is szerepelt műveivel. A legutóbbi időben hosszas betegség gyötörte, amelyre Budapesten keresett gyógyulást, de sikertelenül, itt halt meg június 19-én. Barátainak, tisztelőinek nagy sora kísérte utolsó pihenőjére a farkasréti temetőbe.

Magyar Művészet 1937. 302. l.

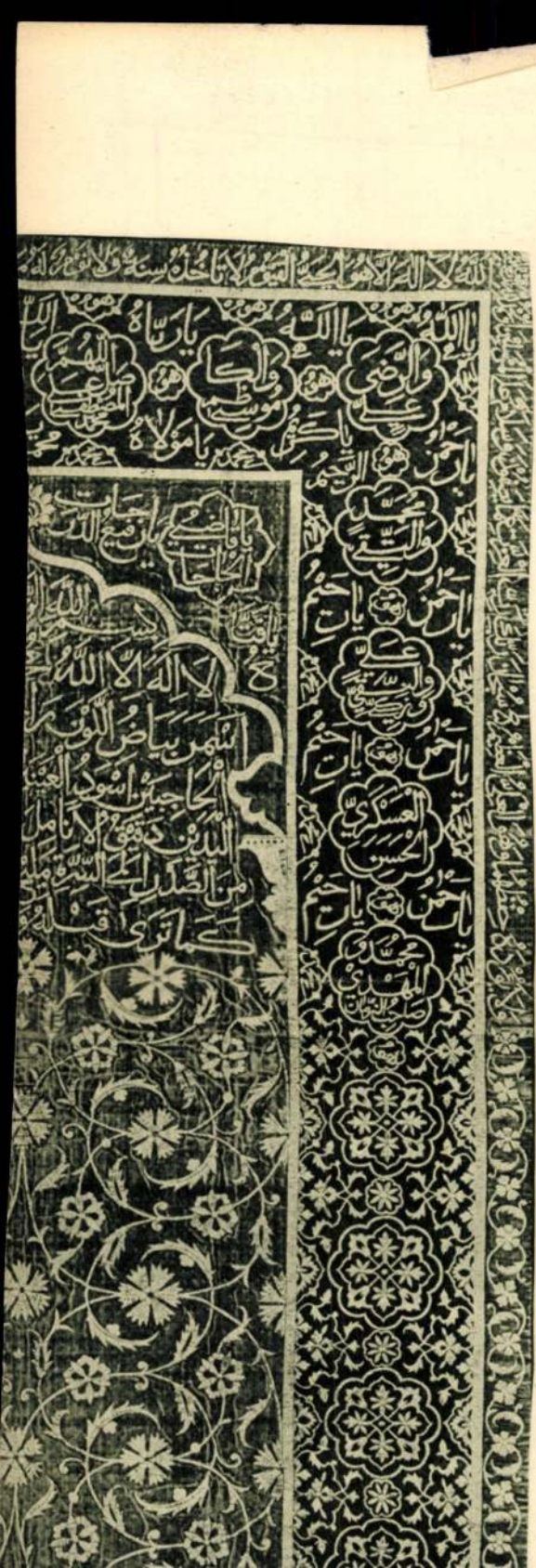

~~Börtsök Samu~~

29. *Börtsök Samu:* Csendélet.

III

Árverési közlöny 1938. 4. rk. 17

119. *Francia festő, 19. század:* Tájkép.

301. *Ismeretlen festő, XVIII. század:* Női képmás. Olajfestmény.

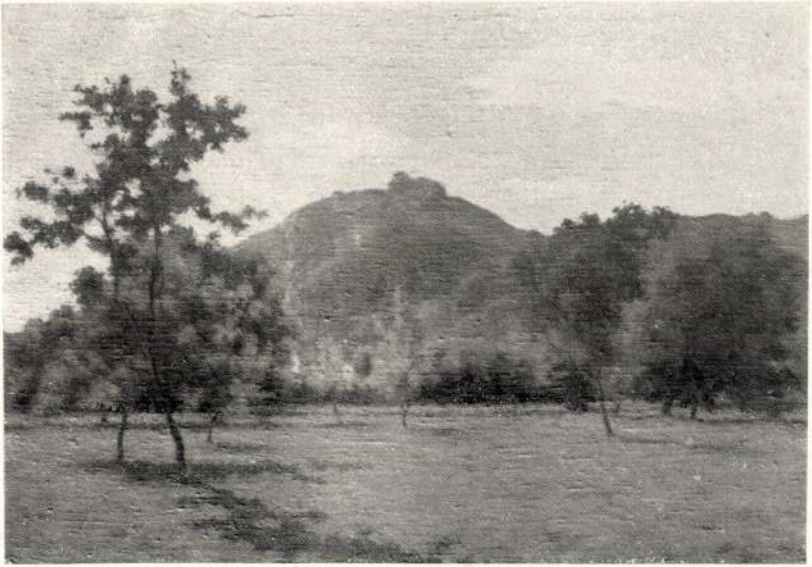

48. *Börcsök Samu:* Tájkép. Olajfestmény.

Árverési Közlöny
1930. okt. 4. sz.

Irodalom–Művészet

Börtsök Samu kiállítása.

A világháboru után Erdély politikai és geográfiai átkapcsolásával sok egyebek között a képzőművészetek is igen furcsa helyzetbe kerültek. — Elszakadtak a magyar főváros nyüzsgő, eleven művészi központjától, mely megalapozott intézményeivel, orsz. képzőművészeti társulatával, műpártoló egyesületeivel, magános műgyüjtőivel, maecenásaival (székesfőváros, állam, minisztériumok, királyi udvar stb.), Műcsarnokával, Művészházával, Szalon-jával, Ernst Museumá-val, — az erkölcsi elismerés és a szóhoz jutás lehetőségeit jelentette számára. Nem mondjuk, hogy a vidék nem vette ki részét a műpártolásból, de a vásárlás zöme mégis csak központi volt.

Már a régi Magyarország vidéki művész csoportjai között jelentékeny helyet biztosított magának *Nagybánya*. Sokat és sokszor méltatta az erdélyi magyar sajtó a nagybányaiak munkásságát és művészi jelentőségét, de vajmi ritkán adódott alkalma közönségünknek, hogy műveiket szemtől szembe láthassa. Fokozott érdeklődéssel fogadta tehát a kolozsvári közönség Börtsök Samut, aki 28 képét állította ki a Minerva épületének II. emelet nagy termében (jan. 24.—febr. 9.). A közel másfélezer látogató és az anyagi siker rendkivüli megbecsülését jelenti Börtsök Samu régi elismert művészetének.

Börtsök Samu par excellence *tájképfestő*, azon fajtából, mely bármely ország művészetének díszére válna. A napsütés és derült napos idő imádója, rajongója. A felhőtlen, tiszta kék ég virtuoz művésze. A nagybányai vidék poéta lelkü interpretatora. Pompás rajzoló, kiváló dekoratör, ügyes komponista. A szó nemes értelmében impresszionista. Szemléletének alapja csupán a festőiség, mely a hangsúlyt a színes jelenségek visszaadásában látja s a formák éreztetésében és érzékeltetésében csak a világos és logikus informativ jellegig megy. A formák gazdagsága nem esik impressziójának rovására. Az impresszió nagy egységében szerényen elhelyezkedő részletgazdagság még soha sem volt hiba egy művésznél sem. Akkor válik hibává, ha a nagy egység áldozatul esik ezen forma vagy szinanalisisnek. Börtsök impressziói mindig compakt egészek az utolsó porcikáig, hol a hangsulyozott színek és színterületek gazdag formai tartalma alárendelt szerephez jut úgy a nagy forma, mint a szín szempontjából.

Szokatlan jelenség, hogy egy tájképfestő kizárólag a napsütés és fénnyel telitett levegő imádója legyen. Borus tájképe csupán azért van, hogy anyagában némi változatosság legyen. S meg tudjuk érteni őt, ha érzékeny természetimádó lelkét szorongó, fájó érzés fogja el borus természet és táj láttára, mert a minő csillogó, kérkedően tüzes színben pompázó Nagybánya, éppen olyan komor, fenyegetően súlyos színkontöst ölt magára borus időben. Az alantjáró párától terhes felhők a hegyek ormán széttörve gomolyognak s nedves párákban kövérré duzzadt növényzet telitett lokális színe napfénytől megfosztva nyomasztóan nehézzé sötétedik. Szintszeretö lelke a napfényben, a ragyogásban talál konsonans érzést és festői élményt, s az izzó szinek, a lilás árnyékok, a telitett zöld növényzet aránylag szükített színskáláju palettájának szolgáltat alkalmas anyagot.

A nagybányai csodásan tiszta kék ég, itt-ott előbukkanó kumulusz felhőtömbjeivel nálánál hübb és igazabb interpretatort alig talál. Levegője tisztán fénylő kék ég, itt-ott zöldes zománccal átfuttatva. Telítve fénnyel, ragyogással, meleggel, vibrációval — külön szenzációi képeinek. Nem kék kuliszák, vagy kartonok, hanem átlátszó színes távolságok, miknek végtelenségét a mindent körülfogó, színesre világított levegő jölti tele. A szinekben pazar vidék művész lelkének színálmaival kongruens lévén, érthetővé teszi, hogy képei vallomásai rajongó természet imádatának. Szerencsés ember, ki megtalálta éppen azt a vidéket, mely lirikus természetének kereteit csordultig tölti tartalommal. Sok száz és ezer képet festettek Nagybányán, de ő azon ritka művészek közül való, kik Nagybányát színben és formában igazán megértették. Mert a színes jelenségek legtúlzottabb vonásainak visszadása még nem a karakterisztikum hangsulyozása s Nagybánya színessége sem az erős lilák és vadzöldek hangsulyozásában nyilvánul. Ő nála egyik sem található, úgy amint felületesen festő és kuriozitásokat szimatoló művészek csinálják. Ő a vidék lelkét és hangulatát a maga egészében érzi és adja vissza; oly összhangban és egységben, amint a részleteket és apró színeket nem kereső szemében jelentkezik. De többet ad. Nem másol — mint ahogyan egyesek elképzelik — hanem számot ad azon jelenségről, mely lelkében kialakítja művészi képét: képet fest a természet segítségével.

Képeinek szerfölötti forma-gazdagsága pompás rajztudásának eredménye. Eleddig minden művész arra törekedett, hogy rajzbeli készségét annyira fokozza, amennyire csak képességei és talentuma azt megengedik, mert az nem bűne, hanem erénye vala a művészeknek. Manapság — sajnos ott tartunk — hogy a helyes rajztudás, a dolgok szerkezetét visszaadó rajz: bűn, mert az „fotografálás." A helyes rajztudást nem a részletek halmozása mutatja, hanem a dolgok szerkezetének, mozgásának, az arányok helyes megállapításának, a karakterisztikusnak helyes hangsulyozása. Hogy pedig erre egy művész képessé tegye magát, igen-igen sok tanulás, komoly, elmélyedő munka, nagy nekifeküvése kell a mesterségbeliek elsajátításának. Csak a hozzávetőleges rajz, aminők ma divatban vannak, a dolgok meg nem értésének, a felületességnek jó, puha meleg ágyait vetik meg — s mivel az egyéniség, a mindenekfölötti „én" az uralkodó, a kényelmes és fölényes megvetést és a becsületes művészi rajz lehurrogását eredményezik. Börtsök képeinek belső tartalmat a pompás rajztudás ad — eltekintve a színtől, — mert megjegyezhetjük itt azt, hogy a színfoltoknak értelmet csupán csak a láthatatlan, de mindenütt jelenlevő rajz ad. Mit érnek a legtisztább művészettel felszínre hozott zenei hangok, ha nincs aki dallamba öntse, ritmusba szedje és ütemekbe sorakoztassa. Ilyen szerepe van a művészi rajznak is. Ez kormányozza, ez ad élő eleven életet a képnek, s ezt látjuk bölcs és gazdag megnyilatkozásukban az ő képeinél. Azt hiszem, nem banálitás, ha azt irom róla, hogy fa „portrait"-okat fest, s képei „nyitott ablakok a szabad természetre."

Képeinek felépítése a legtöbb esetben sikerült folt és tömeghatást mutat, ami a természet helyes „kivágás"-ának és a kép formájának helyes kitöltésében nyilvánul. Nem kis szerepe van egy kép hatásánál annak, hogy a megfestendő téma hogyan helyeződik el a rendelkezésre álló üres vásznon, s a foltok, tömegek minő dekorativ hatást mutatnak. Ebben és sok más egyéb mesterségbeli készségben nyilvánul meg egy művész talentuma, helyes érzéke, mit gyüjtő szóval festői felfogásnak is nevezhetnénk.

Börtsök kiállításának fényes erkölcsi sikere igazolja azt, hogy a műszerető közönség a tiszta, leszürt művészetet megbecsüli és értékelni tudja. Tudjuk jól, hogy a mai fölkavart világban a művészeti irányok jelszavaiban és célkitüzéseiben kiigazodni nemtudók tanácstalanul állanak a kiállítási termekben. Börtsök nyugodt lehet, mert aki az ő képei előtt megáll, nem filozófál, elvont gondolatok dadogó érzékeltetésének vajudását nem keresi, hanem szemére és szivére hallgatva, őszinte esztétikai gyönyörűséggel a mindennapiság fölé emelkedettnek érzi magát. A képeiből is visszasugárzó kedves egyénisége megnyitotta azt az útat, melyen a nagybányai művészet az erdélyi magyar közönség széles rétegeinek lelkéhez találhat.

Szopos Sándor.

: B. S. kiáll.

Pásztortűz 1925. XI. 3. sz.

Jakabffy Elemér: Tibiscum.

A jeles publicista a fenti cimen kis füzetet (8°, 29 l., Lugos) bocsátott közre, amelyben a Krassó-Szörényi Lapokban Tibiscumról (Karánsebes) írott tárcacikkeit foglalta össze. Elmondja a szerző, hogy Boroș János gör. kath. püspökkel együtt járkálva a régi római város romjai mellett, elhatározták, hogy e romok kiásására mozgalmat indítanak. Boroș pénz után jár az államnál, a szerző meg a társadalomban ébreszt kedvet a mult emlékeinek megbecsülésére. Mozgalmuk, amelyhez más neves emberek is hozzájárultak, sikerrel járt: Tibiscum ásatása megkezdődött.

A füzet ismerteti a római város multját, a szerzőnek s más előkelő embereknek a romok között való látogatásait, az előkerült kisebb leleteket. Hangulatkeltés a színesen megírt füzetke célja s lelkesültségével meg is győz bennünket. Tanulsága is van: arra mutat példát, hogy egyetértéssel románok-magyarok sikeresen munkálkodhatnak a tudomány előmozdításán. —ó.

Magyar bemutatók a budapesti szinházakban.

A pesti színházak műsora jelenleg elég változatos képet tár elénk: az irodalomtól a legalsóbbrendű darabokig képviselve van minden műfaj. A sok új darab közül most hármat ragadunk ki, főképen azért, mert magyar szerzők munkái s így közelebbről érdekelnek.

A *Nemzeti Színház* klasszikus sorozatában került színre *először* 61 évvel *Madách* halála után elfelejtett drámai költeménye, a *Mózes*. Szemben az Ember tragédiájával, mely általánosan emberi vonatkozású, Madách itt a magyar nép sorsát állítja elénk. Ez egyetlen drámai emlékünk, mely az 1850-es évek szomorú elnyomatását mutatja be allegórikus formában. A zsidók itt a magyar népet jelképezik s mindegyik alak mögött egy magyar, politikai személyiség áll. Lebbentsd meg Mózes álarcát s előtűnik egy Széchenyi, vagy egy Deák; s így vagyunk majdnem valamennyi alakkal. Azonban a fősúly Mózesen van, ki épen ezért annyira magasba nyúlik, annyira a többiek fölé nő, hogy azok teljesen árnyékban maradnak. Csupán Mózes mered elénk teljes plaszticitással s körötte lengő ködképek imbolyognak. Főként irodalomtörténeti szempontból volt fontos a drámai költemény színrehozatala s a Nemzeti Színház áldozatkész bátorságát mutatta be e régi adósság letörlesztésével, midőn szembeszállva az alacsony napi-ízléssel, egy épen nem „kasszadarab"-ot mutatott be. Fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a Mózes már egyszer színrekerült, még pedig *Kolozsváron*. E. Kovács Gyula hozta színre 1888 február 20-án, de a szétfolyó drámaiságú előadás nem váltott ki nagy hatást, s így csak egyszer adták.

A *Vígszínház* magyar bemutatója *Vajda Ernő Délibáb* c. vígjátéka volt. A darab külföldön került először bemutatóra s ott Fata Morgana címen — állítólag — nagy sikert aratott. Ennek ellenére a szerzőt itthon hideg zuhanyként érte a hüvös, pesti kritika és a közönség sem tolongott a jegyekért. A téma maga érdekes — és meglehetősen ismert: a falusi tanyára látogatóba érkezik a pesti asszony, aki csak a pótérettségire készülő diákot találja otthon. Az egyedüllét fokozza az asszony érzelmeit, ki itt csak egy futó kalandot lát és elcsábítja a fiatal diákot. Ez azonban még nem tudja, hogy minden csak játék, csalóka ködkép, délibáb s komolyan veszi az ügyet. Sőt amikor a férj megérkezik, nekitámad s követeli, hogy váljon el a feleségétől, mert az őt szereti. Azonban a férj tárcájából kiveszi a bankókat, az osztendei nyaralás költségeit s az asszonyka rögtön karjaiközé rohan és az első vonattal elrobognak. A szegény fiú ottmarad összetört szivével. Szétfoszlott a délibáb és újra előtűnik a valóság: neki ül tovább-tanulni a pótérettségire.

A darab vigjátéknak készült, de itt-ott a drámai mélységek meredek szegélyeit érinti, majd ezt megunva, ismét a vigjátéki hangulatba csap át. Ez a bizonytalanság kissé változatos érzelmeket csal ki a nézőkből, de az bizonyos, hogy nem unatkozik. Az ügyes színpadi technika, a kiélezett és csattanós jelenetek nem engednek erre időt. Ennek igazán mestere Vajda Ernő, de ez még csak mesterember munka.

A *Magyar Színház* színpadán egy fiatal, magyar szerző, *Fazekas Imre Altona* c. négyfelvonásos drámája került színre. A darab a való életnek akar hű képmása lenni, de az életnek legrútabb, legundokabb oldalát tárja elénk. Altonában, Hamburg külvárosában, egy rosszhírű, éjjeli lebujban játszódik le a dráma. A sok szánalmas emberroncs között él egy lezüllött „hajóskapitány" is, kit még hadnagy korában kizártak a hadsereg kötelékéből. Azóta itt tengődik a mélységben, szeretője, a lebuj tulajdonosnője tartja el; de folyton a napvilág felé vágyódik, ki a tengerre. A züllött lázba beléved egy fiatal, tiszta lány — a tulajdonosnő leánya, aki még négy éves korában elkerült innen és nem is tud anyja kétes foglalkozásáról. Az intézetben azonban ezt szemére lobbantják és ekkor kétségbeesésében elhatározza, hogy rossz leány lesz. Így kerül haza, a „családi otthonba". A kapitányban ekkor újra feléled az élet utáni sóvárgás, otthagyja az anyát és a leánnyal ki akar menekülni a szabad tengerre. Az anya azonban vad, démoni erővel ragaszkodik szerelméhez, roskadozó élete egyetlen vigaszához, és saját leányát eladja egy braziliai leánykereskedőnek. A lány visszaretten ettől a piszkos örvényléstől és egy diák segítségével megszökik, aki azután feleségül is veszi. Már csak a roncsok úsznak a felszínen, azonban a kapitány is megundorodik önmagától s egy józan pillanatában főbelövi magát. Az egyik roncs lesülyed a tenger mélyére . . .

A szörnyű mélységben és piszokban lejátszódó darab izgalmas és érdekfeszítő. A helyszín izléstelen volta nem ismeretlen a színműirodalomban, mert már Wedekind, Shaw, Salom Asch, H. Müller stb. nyujtottak ebből ízelítőt. Ez azonban még nem teszi általánossá az ilyen színterek színpadra vitelét és a jóízlésű néző mindig megrettenve borzad vissza az e fajta daraboktól. Nem is emiatt érdemesítjük a drámát méltatásban, hanem azért, mert szerzője tehetséget árul el, kinek további működését reménnyel kisérhetjük. A dráma eszméje általában nemesfelfogású, habár néhol vizenyős szentimentálizmus téved bele, azonban az alap, melyre az egész felépül, van megfertőzve s ezt nem lehet tisztára mosni. Kár, hogy a szerző ennyire téves csapáson indul. Több elismerést érdemel a darab szerkezete, színszerűsége és a gyors pergésű jelenetek felépítése. Ezek után itélve, még nagyon sokat várhatunk Fazekas Imrétől. Különösen két jelenet elsőrangú: az első felvonásban az intézetben nevelkedett lány betoppanása és a második felvonás vége, midőn a züllött tengerésztiszt a fiatal kadettok között mereng régi életéről. Egy pillanatra még fellobban a láng, hogy aztán annál komorabb legyen a sötétség.

A pesti kritika — szokás ellenére — feltűnő szigorú volt és a cselekmény színhelyéért elég gáncs is érte Fazekast; azonban az közös vélemény, hogy feltétlenül tehetséges író s a dráma egyes jelenetei az újabb drámairodalom legjobban felépített jelenetei közé tartoznak. Ez indított arra, hogy a darabbal részletesebben foglalkozzunk. Egyúttal reméljük, hogy a szerző újabb darabjai már inkább az élet napfényes oldalán fognak lejátszódni s törekedni fog a sok idegen hatástól megszabadulni, melyek még e drámára nagyon ránehezedtek s igyekezni fog megtalálni *önmagát*. Ez alkalommal a szereplőket sem mellőzhetjük, mert Márkus Emilia (az anya), Csortos (tengerésztiszt) és Bajor Gizi (a leány) alakitása annyira tökéletes volt, hogy ma Pesten aligha lehetne egyhamar erre a három szerepre egy ilyen kiváló triászt összeállítani. (v. l.)

Én az őszben járok.

L. Ady Mariska verseskönyve.

Ady Mariska füzetkéje egy küzdő, vergődő és szenvedő lélek történetét mondja el nekünk. Erősen szubjektiv természete nem reagál a külső világ impresszióira, csak önmagával törődik, a lelke történetét rakja ki költeményeinek mozaikjaiból. Ez a történet szomorú. Rövid boldogság, amit a világháboru elsöpört (mikor záródik le ennek az átkos könyvnek a Tartozik rovata?), csak három gyöngyszem maradt belőle: Palika, Gabika és Gyurka. De hát a sors nemcsak özvegyi fátyolt hoz, hanem virágokat is: Ady Mariskánál is jelentkezett az új tavasz. Csakhogy ebből a virágnyitásból neki csak tövis termett, csak gyötrelem fakadt. Ő a lelkét kinálta és várt helyébe valamit: „egy kézszoritást, — egy buta kis szót", s kapott helyébe „dús — borravalót" (Urunk a Végzet). A nap-király más asszonyt keresett . . . És Ady Mariska most ott áll a halál kapujában. Igy tévődnek össze a gyűjtőcímek történetté (Hősök pora felett. Elkésett kedves. A halál kapujában).

Ady Mariskában Ady-vér csörgedez. Ez nemcsak rokonsági kapcsolatot jelent, hanem vérmérsékleti egyezőséget is, amint ezt az Éjjeli beszélgetés c. költeménye is sejteti, s jelenti a lelki kincsek hasonlóságát is. Ady Mariskában is van költői ér. És megvan az a szerencsés tulajdonsága, hogy temperamentuma nem ragadja el: csak akkor ir verset, amikor lelki szükségét érzi. Ez ritka adomány. Épen ezért költeményein nem látszik az erőltetés; mindenikben van hangulat, érzés, gondolat, s rajtuk az alkalmiság patinája. Természetes, hogy a versek nem egyképen ragadnak meg, mert ez kinek-kinek egyéni diszpoziciójától függ. De mégis Az én országom, Áprilisi rímek, Add ide a kezedet, Sétán, Arcképek, Almafa a kertben, Akarom . . . szeretném — tartósabb hatásra számithatnak. Általában az Elkésett kedves-ciklus jelzi a könyvnek középpontját nemcsak sorrendileg, hanem költői értékben is. Kétségtelen, hogy egyik-másik költemény művészi összeállitása nem a legszerencsésebb. Búcsú c.-ben pl. a végső akkordok elgyengülnek. Urunk a Végzet c. versben is van szépség, de a cím nem talál a tartalomhoz. Ugyanebben a költeményben az interpunkció fogyatékossága is nagy értelemzavart okoz. Ezt olvassuk u. is: a lelkem „sápadt éjelen dideregve várt s ha jöttél bután, búsan — félreállt". Ez helyesen csak így lehet: a lelkem „sápadt éjelen dideregve várt, s ha jöttél: bután, búsan — félreállt". Megjegyzem, hogy Ady Mariska költői frazeologiájában sűrű alkalmazást nyer

MDK

Börzödi Fülöp Dániel

a kálnoki szószékkorona XVIII.sz. második fele.

19.o.

Balogh Jolán: Kolozsvári reneszánsz láda 1776-ból.

Kolozsvár, 9-23.o.

Börzönceci rk. templom

(Zala vm)

Szt Lőrinc tiszt. épittette

Biró Marton püspök

XVIII. sz

Pelzm 461. l.

BÖRZSEI JOSEFF, csizmadia

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.- mestereiről. Az egyik 1784-ből, a másik pár évvel későbbi. 64 mesterség, 519 név. Az arab számok a két listát, a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old

/ 1, 2./ V. csizmadia. 264.old

U. VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII. században 263.old

ALBA REGIA. István Király Mú zeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

BÖRZSEI LÁSZLÓ, magyar varga

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről.Az egyik 1784-ből,a másik pár évvel későbbi.64 mesterség,519 név.Az arab számok a két listát,a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old

/ 1,2./ V. magyar varga. 266.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 265.old

ALBA REGIA.István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Börzsey Tibor

díjazott munkáját említi Kosor Vilma az "Egyetemisták a fővárosért" c. diplomaterv-pályázatról írt cikkében.

Budapest, 1974. 8.sz. 12-14.l.

Börzsönyi Ferenc

Kártyázók, paszt.

Főv. Képtár XXXV. kiáll. 1948. ápr. 9 l.

MDK

Börzsönyi Ferenc

Gyerekek a szabadban, olaj

Magyar Képzőművészetért. 1. kiáll. Ernst Muz.

1946. jul. 13 l.

MDK

Börzsönyi Ferenc

Csendélet, olaj

Ripp1-Rónai Társ. I.kiáll. Ernst-Muz. 1946, márc. 10 1.

MDK

Börzsönyi Ferenc
Tájkép, olaj

Rippl-Rónai Társ. I.kiáll. Ernst-Muz. 1946, márc.
9 l.

Börzsönyi Ferenc

Gyerekek a szabadban, olajfestm.

Magyar Képzőművészet
I. Kiáll. Katalógus 1946 jú

Börzsönyi Ferenc

Bemutatott műve:

190. sz. „Gyerekek a szabadban"; olaj.

Bologh S.: A „Magyar Képzőművészetért" I. művészeti kiállítás, Budapest, 1946. VII.

131

Megvan

Börzsönyi Ferenc
festő

Menekülők, olaff-

Magy. nuv. repr-
képrom. kiáll. 1947
jan.

ymenet gyorsítása céljából)
~~annak alapján~~ ez alapon történendő per-
hez eleve hozzájárul.

(jelentik, hogy)
y L. és Pandur Kettőságod f. hó.
kelt felpólitásának megfelelően
17.-én személyesen jelentek meg
ajánlatuk benyújtása és a szerződés
ötése céljából. Jelentésünk szerint
~~[illegible]~~ Kettőságod nem kötötte meg a
ödést, ~~[illegible]~~ és utasította festi
ugyakat, hogy az ügyet Ruspok úr Ö excellen-
ának vizsgatérteig halaszpak el. —
~~[illegible]~~. —
entnevelett úrak f. hó 24.-én benű-
k stb. ------

Börzsönyi Ferenc

~~[illegible]~~
~~Belányi Viktor~~
90.
~~Benkard Ágost~~
81.

~~Biai Föglein István~~
143. l.

~~Bokros Birman Dezső~~
203
~~Boldogfai Ilaj~~
~~[illegible]~~
~~83.~~

~~Bortnyik Sándor~~
122
~~Börzsönyi Ferenc~~
190

Lásd
Volt Ernst Museum
A „Magyar Képzőművészet"
I. műv. kiáll. Eat. [Dp. 1946 pul.]

1123. Sien

A XVI. sz

A fájdalmas szűz.

Vállon alólig látható, fejé
néz. Arczán az átélt fájdalma
zete: kék palást, ez alatt feh
szanak és magas zöld ruha.

Mázas terracotta, magasság
Vétetett 1894 július 18-án E.
448 K-án. — Elszámoltatott 1894
Az elszámolásra nézve lásd az 18
1895 május 10-iki 22919 sz. min
molást jóváhagyta az 1900 noven
az 1901 augusztus 26-iki 373 eln

Jegyzet. L. az 1896-iki lajstr.
Preisliste Nº. 140.

III 3 –

Pl.

Vét 1894

Börzsönyi Ferenc

festő

Szabadalmával

1849. 263. L.

N y u g t a

Ft. 47.- forintról, mely ös
előlegként a MOB pénztárából f

Budapest, 19

Börzsönyi Ferenc

„FIGYELŐ"
ÚJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: Haladás

Megjelent: 1949 JUN 15

Hét festő, egy szobrász. A »Magyar Képzőművészek Szakszervezete« rendezésében művészi értékű kiállítást nyitott meg Pogány Ö. Gábor, a Fővárosi Képtár igazgatója. Hét festőművész neve szerepel a kiállítók között: Bokor Vilmos, Börzsönyi Ferenc, Gyelmis Lukács, Gyelmisné Fehér Etel, Kátayné Helbing Aranka, M.-né Markhót Hilda és Pásztor György. Palotai Gyula szobrászművész csatlakozik hozzájuk. A képek szinte kivétel nélkül a modern festői irányzat termékei. A ma témái, a ma problémái foglalkoztatják a hét festőt éppen úgy, mint a szobrászt. Nem lehet külön-külön határvonalat vonni közöttük, mert valamennyien egy művészi cél felé igyekszenek: a valóságot akarják abszolút művészi eszközökkel ábrázolni. Törekvésüket siker koronázza.

ra való tekintettel kiadott 3668/1914.
éseinek megfelelően - az elkerülhetet-
átozza.
üldöm a t. Bizottságnak a Hiersemann
igyes budapesti könyvkereskedő cég
felterjesztett számláit azzal a megjegy-
most utalványozott javadalomból fize-

1914. október hó 30.
er rendeletéből:

zteri tanácsos.

Börzsönyi Ferenc

Föv hépt

Munkások, virf.

Felelős kiadó: dr Pogány Ö. Gábor

Budapest nyomda NV., Közp. városháza — 124344

Felelős vezető: Koltai Ferenc igazgató

Börzsönyi Ferenc

Föv. képt.

Munkások, vizf.

Bálint Jenő

Vaszary János művészete
Magyar Művészeti Könyvtár
8-9. sz.
H. n. 1927. Amicus.
8-r. 24 l, ntl. képestáblák.
Füzve.

I. 1. p. e.

1.-P

Az Elektromos Művek dolgozóinak képzőművészeti kiállítása

Az Elektromos Művek dolgozóinak képzőművészeti kiállítása alkalmából nem árt fölvetni a kérdést: mi a céljuk a különböző gyárak és üzemek művészeti köreinek? Nem tévedünk, ha azt mondjuk: a dolgozók ízlésének fejlesztése, a dolgozók művészeti kultúrájának elmélyítése és a valóban tehetséges munkásművészek fölfedezése, kiemelése, bemutatása. Ez a kiállítás is több érdekes és értékes munkásfestőt hoz a közönség elé. Vannak köztük olyanok, akikről a jövőben még sokszor hallunk. De ugyanakkor ez a tárlat nem mindenben szolgálja a dolgozók ízlésének fejlesztését és művészeti kultúrájának elmélyítését, mert nyilvánosság elé tárt olyan alkotásokat is, amelyek nem felelnek meg sem a megkívánt művészeti nívónak, sem a helyes művészeti irányzatnak. A szocialista realizmus korában, amikor ezen a tárlaton csupa szocialista kiállítóról van szó, nehezen ismerhetjük el a polgári szemléletből fakadó impresszionizmus, vagy a fotografikus naturalizmus jogosultságát. Azt sem értjük, hogy miért készült annyi csendélet és tájkép? S aránylag miért olyan kevés a munkást, vagy munkafolyamatot ábrázoló kép? Föltétlenül valami hiba volt és van a kör művészeti irányításában!

Ki kell emelnünk a szép alkotások sorából Börzsönyi Ferenc: »Külváros«-át, Dalmi Ferenc: »Könyöklő«-jét, Dobos Lajos: »Műterembe« című képét, Mártonka Miklós: »Átkelés«-ét, Rajk Jenő: »Duná«-ját, Suvada Pál: »Dunapart«-ját, Tóth Károly: »Zászlóvivő«-jét, Wilhelm Lujza: »Uzsonnázó«-ját, Tarnai Taska Andrásnak és Hellmann Mártonnak a katalógusban nem szereplő műveit. Figyelemreméltók: Agócs Lajos, Bíró Ferenc, Gáspár Anni, Gireth László, Katona Ferenc, Kiss Gyula, Langer Ferenc, Oltai-Blahos Rudolf, Tóth József, Théry Ferenc és Vincze Imre festményei, rajzai is. Gácsy Mihály, Klézl Károly és Márgai Margit, sajnos, egyelőre téves úton jár!

Az iparművészeti részben Batiz György, Beviz József, Demeter Károly, Krencsey József, Kövér Gyula, Németh II. István, Papp Zoltán, Rab Béla, Szücs József, Szegő Andor, Tyrmann Ilonka és Bartos Ferenc dísztárgyait és játékszereit találjuk.

Sós Endre

miniszternek 88.674/1947.III.ü.o.szám
ekkosztályhoz intézett rendeletének má-

SCHULEK JÁNOS épitésznek/:Budapest,
kek Országos Bizottsága megbizásá-
Budapestről - Sajó Ecsegre és visz-
pcsolatos költségei fejében Hetven-
a 78.881. számu kiadási csekkszám-

évi november hó 29-én. A miniszter
miniszteri oszt.tanácsos.

A hivatalos másolat hiteléül:

Tétsmann Károly
miniszteri s.hiv.igazgató.

akik a kultúra terjesztését
ták az üzemekben. Az első
előadás *általános kultúrpo*
kérdésekkel foglalkozik, a tö
szakkultúra különböző szel
ületi fel. Az előadások után
vita, később szemináriumi
lesz. A kultúrvezetőképző
hallgatói két hét után vizsgá
nak. Csütörtökön a megnyit
Szántó Miklós, a Szaktanács

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534
Lap: Népszava

MN

Magyar Nemzet

Szombat
1946 március 23

Ára 30.000 pengő
II. év 66. szám.

A Szovjetúnió ragaszkodik a Biztonsági Tanács ülésének elnapolásához

Két ellenzéki miniszterrel egészítik ki a bolgár kormányt
La Guardia lett az UNRRA vezérigazgatója

Washingtonból jelenti — a Reuter Iroda híradása alapján — az MTI, hogy *Gromiko* szovjet nagykövet a Byrnes külügyminiszterrel folytatott megbeszélés után megismételte azt a szovjet kívánságot, hogy a Biztonsági Tanács hétfőre kitűzött ülését *napolják el.* Gromiko kijelentette, hogy az Egyesült Nemzetek szervezetének eljárása az iráni tiltakozás ügyében benyodalmával idézne elő Irán és a Szovjetúnió helyzetében.

Truman elnök csütörtökön kijelentette — az AFP híradása szerint — a sajtó képviselői előtt, hogy az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának ülését *nem napolják el.*

Gromiko szovjet nagykövet — mint a Reuter Iroda közli Washingtonból — úgy nyilatkozott a lapok tudósítói előtt, hogy a Biztonsági Tanács ülését azért kell elhalasztani, mert Moszkva és Teherán között még folynak diplomáciai úton a tárgyalások.

— Mi azt hisszük — mondotta Gromiko szovjet nagykövet —, hogy a tanács ülésének elnapolásával könnyebbé válnék az Irán és a Szovjetúnió között fennálló nehézségek kiküszöbölése. Mi azt hisszük, hogy Irán szempontjából is logikus lenne az elnapolás.

Gromiko a továbbiakban kijelentette, hogy a Szovjetúnió feltétlenül képviseltetni magát a Biztonsági Tanács newyorki első ülésén. Azt nem tartja valószínűnek, hogy *Visinszkij* helyettes szovjet külügyminiszter is New Yorkba érkezzék.

Molotov fogadta a magyar követet

A moszkvai rádió jelenti, hogy *Molotov* szovjet külügyminiszter csütörtökön kihallgatáson fogadta *Szekfű* Gyu'a követet. A magyar követ rövidesen átnyujtja megbizólevelét a Legfelsőbb Szovjet Tanács elnöke előtt. *(MTI)*

A bolgár kormány kiegészítése

Georgiev bolgár miniszterelnök — mint az MTI közli — azzal indokolta lemondását, hogy módot kíván adni bizonyos alkotmányos tényezőknek véleményük közlésére Bulgária jövendő államformájáról. Jólértesült körök véleménye szerint: ezt a lépést rövidesen a kormánynak két ellenzéki miniszterrel való kiegészítése követi, a moszkvai döntés szellemében.

Eisenhower az amerikai katonai szolgálat kiterjesztése mellett

Eisenhower tábornok — az AFP newyorki jelentése szerint — a képviselőház katonai bizottsága előtt kijelentette, hogy a katonai szolgálat kiterjesztése *elengedhetetlenül* szükséges, ha az Egyesült Államok teljesíteni akarják kötelezettségeiket és biztosítani akarják a nemzetvédelmet. Ugyanakkor azonban javasolta, hogy a kongresszus hozzon bizonyos megszorításokat, amelyek értelmében szerelik le a jelenleg katonai szolgálatot teljesítő családapákat s szállítsák le a szolgálat időtartamát 13 hónapra.

Az UNRRA új vezérigazgatója

Atlantic Cityből jelentik, hogy a lemondott Herbert *Lehman* utódjaként Fiorello la *Guardia* lett az UNRRA vezérigazgatója. La Guardia a mult év decemberének végén távozott New York polgármesteri székéből és azóta ujságírói tevékenységet fejtett ki. Külföld szervezőjének ismerik, működéséhez mindenütt nagy reményeket fűznek.

Amerikai hajók indultak a szovjet gabonáért

Az angol hírszolgálat jelentése szerint — mint az MTI közli — három amerikai hajó indult Marseille kikötőjéből a Fekete-tenger felé, hogy a Szovjetúnió adományát Franciaországba szállítsa. A Szovjetúnió ugyanis 400.000 tonna búzát és 100.000 tonna árpát bocsát a nélkülöző francia nép rendelkezésére.

Sztálin tábornagy üzenete Iránba

A *Daily Express* teheráni tudósítójának jelentése szerint — mint az MTI jelenti — *Szadcsikov*, az új teheráni szovjet nagykövet, új javaslatokat vitt magával az iráni-orosz vita rendezésére. A szovjet közeledés egészen új alapon történik a *szovjet részről nyomatékkal utalnak a két ország barátságának és együttműködésének szükségességére.* Szadcsikov már tanácskozott is *Ghavam* miniszterelnökkel és megbeszélést folytatott vele a biztonsági tanács első terjesztett iráni tiltakozás folytán előállott helyzetről. *Szadcsikov Sztálin tábornagy üzenetét is magával hozta.*

Ghavam iráni miniszterelnök csütörtök este rádióbeszédet mondott, amelyben kijelentette, hogy bízik *Sztálin* jóakaratában és az orosz és iráni nemzetet egymáshoz fűző barátságban.

A Szovjetúnió helyettes külügy-, külkereskedelmi és hadügyminiszterei

Moszkva, március 22.

(TASS.) A Szovjetúnió miniszter tanácsa a következő kinevezéseket határozta el:

Visinszkij az általános ügyek számára, Dekanezov, Lozovszkij, Kitvinov.

Helyettes külkereskedelmi miniszterek: Krutinov az általános ügyek számára, Szergejev, Kuzmin, Sztepanov, Migunov, Borisszov, Szemicsasztnov.

Helyettes hadügyminiszterek: *Bulganin* hadseregtábornok az általános ügyek számára, *Vaszszilevszkij*, a Szovjetúnió tábornagya, aki egyben a Hadsereg vezérkarának főnöke is, *Zsukov*, a Szovjetúnió tábornagya, aki egyben a szárazföldi haderők főparancsnoka, *Kuznyecov* tengernagy, aki egyben a tengeri erők főparancsnoka, *Versinyin* vezérezredes, aki egyben a légi erők főparancsnoka és *Kruglov* hadseregtábornok, aki egyben a fegyveres erők főszállásmestere. *(MTI)*

Lisszabonba érkezett a brit honi hajóhad

A brit honi flotta pénteken délelőtt Lisszabon kikötőjébe érkezett. A flotta parancsnoka látogatást tett *Salazar* miniszterelnöknél és a közvélemény előtt.

2500 zsidót engednek be Ausztráliába

Melbourneből jelenti az MTI, hogy *Caldwell*, a bevándorlási ügyek miniszt ere, kijelentette: *Ausztrália beutazási engedélyt ad 2500 európai zsidónak.* Ezek többségükben Ausztráliában hozzátartozói vannak. «A beutazási engedélyek kiadása — mondotta a miniszter — *a rokonszenv kifejezése azok iránt, akik oly sokat szenvedtek ebben a háborúban.*»

Berlin jelenti:

A nürnbergi főtárgyaláson *Göringet* nagy zavarba hozták *Rudenko* szovjetügyész kereszt-kérdései. Rudenko különböző titkos okmányokkal bizonyította rá Göringre bűnösségét. Az egyikből kiderült, hogy Göring utasította adott személyzetének: *„Oroszországból mindent el kell szállítani, ami elszállítható."* A másikban *büntetlenséget biztosított előre azoknak a német katonáknak, akik meghódított országokban gyilkosságokat követnek el.*

Hamburgban — mint az MTI közli — az utóbbi időben sűrűn fordultak elő zavargások. Március 19-én éjszaka két nagy raktárhelyiségből nagymennyiségű élelmiszert loptak. Március 20-án fényes nappal egy körülbelül ötvenfőnyi csoport, amelyben asszonyok és gyermekek voltak, *megtámadta a tejnyerést szállító tehergépkocsi vezetőit.* Március 21-én a *tömeg támadást intézett a városi pékműhelyek ellen* és ott nagymennyiségű lisztet és kenyeret szákmányolt. A nap folyamán mint*egy tizenkét helyen történtek hasonló természetű zavargások.* A megszálló hatóságok kénytelenek voltak megszigorítani a rendfenntartó intézkedéseket. (MTI)

Moszkva jelenti:

Mihail *Mihajlov*, a moszkvai rádió hírmagyarázója, a kelet-európai demokráciákról szólva, rámutatott arra, hogy az utóbbi időben külföldön sokat támadták a kelet-európai államok berendezését és azt állították, hogy ezekben az országokban nincs sehol igazi demokrácia. Érdemes sorra megvizsgálni ez országok belső viszonyait. *Lengyelországban* a demokratikus pártok közös erővel küzdenek az ország ujjáépítéséért. *Jugoszláviában* az államosított ipar máris megközelíti a háború-előtti termelés mértékét. Az ország egész lakossága, a katolikusoktól a kommunistákig, a szlovénektől a macedónokig, együtt dolgozik a jövő érdekében. A mai *román* kormányban két kommunista, két szocialista, két agrár arcvonalbeli, egy Tatarescu-párit és egy paraszt-[illegible] *Bulgáriában* a hazafias arcvonalba tömörültek a demokratikus erők. *Magyarország*, a multtal szakítva, határozottan és kifejezetten elindult a demokrácia útján. Természetesen ez nem tetszik a még meglévő belső reakciónak, de a nép tömegei és vezetői ezzel nem törődnek. *Magyarország remélheti, hogy politikai normalizálódását minden bizonnyal követi majd a gazdasági élet normalizálódása is.*

London jelenti:

Az UNRRA magyarországi főmegbízottja, Stanley László *Sommer* magyar származású, magyarul beszélő volt washingtoni újságíró lett. Sommer sokáig volt állami szolgálatban és több külföldi utat tett az Egyesült Államok kormányának megbízásából. Több mint 300 ezer kilométer távolságot járt be.

Churchill nyilatkozott a „Queen Mary" fedélzetén. „Bízom abban — mondotta —, hogy az Egyesült Nemzetek világszervezete nem fogja tűrni, hogy kész tények elé állítsák. *A biztonsági tanácsnak be kell bizonyítania, hogy valóság és nem tettetés."* (MTI)

Belgrád jelenti:

A nemzetközi brigádok, amelyek Spanyolországban harcoltak a fasizmus ellen, kongresszust rendeztek. Megjelentek a bolgár, magyar, csehszlovák, albán, lengyel, osztrák és román harcosok kiküldöttei. A belgrádi lapok meleg hangon üdvözlik az önkénteseket, akik segítséget nyujtottak a spanyol népnek a fasizmus elleni nehéz harcban.

A [illegible] miniszter megtiltotta több angol lap bevitelét Jugoszláviába. Ezek a lapok a következők: *Nineteenth Century and After, Time and Tide* és a *Catholic Herald.*

Az egész ország megmozdul a felszabadulás ünnepén

Annak a bejelentésnek nyomán, hogy április 4-ére, az ország felszabadulásának első évfordulójára nagy és impozáns ünnepségeket készítenek elő máris megmozdult a főváros és a vidék társadalma. A rendezőbizottsághoz, amelynek élén *Balogh* István miniszterelnökségi államtitkár áll, egymásután érkeznek a jelentkezések, amelyekben a legkülönbözőbb társadalmi és politikai szervezetek a legnagyobb lelkesedéssel jelentik be, hogy részt kívánnak venni a felvonuláson és a nagygyűlésen és általában minden olyan ünnepségen, amelyen kifejezésre juttathatják a magyarság mélységes háláját a Vörös Hadsereg, a Szovjetúnió és a többi nagyhatalmak iránt, valamint a német fasiszta uralom alól való felszabadulás feletti örömét. Minden jel arra vall, hogy az április 4-i ünnepség az egész magyar társadalom hatalmas, spontán megmozdulása lesz.

A rendezőbizottság felkéri a különböző egyesületeket és szervezeteket, mielőbb jelentsék be a bizottságnak *(Balogh* István államtitkár, miniszterelnökség) nemcsak részvételi szándékukat, de azt is, körülbelül hány tagra lehet számítani, hogy idejében gondoskodhassanak számukra mind a nagygyülésen, mind a felvonuláson megfelelő elhelyezésről. Az egyesületek a menetben rázlók és táblák alatt fognak felvonulni.

Az április 4-i országfelszabadulási ünnep programja egyébként már kezd kialakulni. *Balogh* István államtitkár pénteken ebben a kérdésben beható tanácskozásokat folytatott. Az eddigiek szerint április 4-én reggel 9 órakor meg fogják koszorúzni a Budapesten felállított hősi emlékoszlopokat, 11 órakor nagy felvonulás lesz a Hősök terére, délután 4 órakor lerakják a szovjet emlékmű alapzatát a Gellérthegyen, délután hat órakor pedig díszelőadás lesz az Operaházban.

45 millió juh és 35 millió szarvasmarha van Argentinában, a „világ éléskamrájában"

A londoni rádió jelentette, hogy az Egyesült Államok és Nagy-Britannia felszólították Argentinát: szüntesse be a *Franco* generális Spanyolország felé irányuló nagyarányú élelmiszerszállítást. Argentina erre nem mutatkozik hajlandónak, mert — mint az argentin kormány kijelentette — az országban olyan hatalmas juh- és szarvasmarhaállomány található, amely feltétlenül szükségessé teszi az exportot.

Külpolitikai kommentátorunk írja:

Nagyon jólesik hallani az argentin kormánynak azt a kijelentését, hogy *Argentina hatalmas juh- és szarvasmarhaállománya nagyarányú exportot tesz szükségessé.* A világ jelentős részében, különösen Európában, olyan nagymérvű húshiány tapasztalható, amelynek enyhülése talán egy évtizedig is eltarthat. Az angol földmüvelésügyi minisztérium nemrégiben közzétett helyzetképe és kommentárjai szerint: *csupán tíz esztendő mulva éri el az európai állatállomány azt a nívót, amelyen a második világháború előtt mozgott.* Addig Európának minél több tenyészértékű húsra van szüksége. Ebből a szempontból talán a világ egyetlen területe sem jönne annyira számításba, mint Argentina, amelyet a *Die Weltwoche* című svájci világszemle a *„világ éléskamrájának"* nevez.

A *Die Weltwoche* rámutat arra, hogy Argentinában — az 1945-ös hivatalos kimutatás szerint — körülbelül *45 millió juh és 35 millió szarvasmarha* található. Érdekes, hogy ennek ellenére sincs Argentinában általános jólét, ami csak az igazságot bizonyítja, hogy *az általános jóléthez nem elegendő a javak bősége, hanem szükséges a javak igazságos társadalmi elosztása is.* A 45 millió juh és 35 millió szarvasmarha országában legalább 10 millió olyan törpebirtokos és — magyar *terminus technikust* használva — Földnélküli János él, aki mindennapi gondokkal küzd, vagy egyenesen éhezik. Akármilyen furcsán hangzik: *Argentinában millió és millió olyan ember akad, aki még ünnepnapokon is csak ritkán jut húshoz.* A legutóbbi sorozások alkalmával bizonyos vidékeken ezrével találták katonai szolgálatra alkalmatlanoknak a fiatalemibereket — *rosszultápláltság miatt».*

Mindez kizárólag azzal magyarázható, hogy — mint a *Die Weltwoche* leszögezi — Argentina társadalmi szerkezete és földbirtokviszonyai nagyon hasonlítanak a második világháború előtti Lengyelország és Magyarország állapotaihoz. Sehol a világon nincsenek olyan kiterjedésű nagybirtokok, mint Argentinában, ahol az *„Estancia"*-k valóságos kiskirályságokat jelentenek. Az argentin nagybirtokok egy része külön pályaudvarokkal, postákkal, templomokkal rendelkezik, tehát — minden túlzás nélkül mondhatjuk — *állam az államban.* A legnagyobb argentin földbirtokosok egyike az a részvénytársaság, amely a világszerte ismert *Liebig-húskivonatokat* gyártja.

Igaz, hogy nemcsak a földbirtokok nagyok, hatalmas maga az ország is. Argentina — *háromszor olyan kiterjedésű, mint Franciaország és Németország együttvéve.*

Az éhező Európának minden reménye meglehet arra, hogy előbb-utóbb — ha a normális gazdasági kapcsolatok helyreállnak és kellő mennyiségű szállítóeszköz lesz — megindul Európa felé az argentinai hús.

Anglia lakossága az utolsó években nagymennyiségű argentinai húst fogyasztott. *Az Argentinából érkezett „fagyasztott hús" rendesen jeggyük a londoni tőzsdén,* ahol éppúgy alá van vetve a hossz- és beszámolgalmaknak, mint a részvénypapirok. Az argentin állam rendkívül nagy sulyt helyez *„húspresztizsére"* — arra, hogy csak jóminőségü áru hagyja el az ország területét — éppen ezért Argentinából csak a hatóságok hivatalos bélyegzőjével ellátott hust lehet exportálni.

Mig Argentinában olyan reltenctes sorsú proletáriátus is van, amely húshoz egyáltalán nem jut, *az Egyesült Államokban és Angliában az importált argentin hús, relatiu olcsósága következtében, a szegénynebb néposztályok számára is megszerezhető.*

Sós Endre.

Illetékes helv a katonai behívásokról

A tömeges katonai behívásokkal kapcsolatban elterjedt alaptalan hírekre vonatkozóan illetékes helyről felhatalmazták a Magyar Távirati Irodát annak közlésére, hogy [illegible] azoknak az idős korosztályoknak leváltásáról van szó, amelyek már több mint két év óta teljesítenek katonai szolgálatot s amelyeknek tagjai többnyire családosok vagy családfenntartók.

Az 1944-ben sorozottak közül hívják be azokat, akik katonai kötelezettségüknek csak részben tettek eleget vagy katonai szolgálatot eddig még nem teljesítettek. Ezek a behívások már február 15-e óta rendszeresen folynak és csupán a nehéz közlekedési viszonyok miatt nem fejeződhettek még be.

Október 1-ével már csak az 1942-es, tehát a legfiatalabb korosztály teljesít katonai szolgálatot.

A rendőrségnek kell jelenteni a le nem igazoltakat

A főkapitányság politikai rendészeti osztálya átírt az igazoló bizottságok titkárságához és kifogásolta, hogy egyes igazolóbizottságok nem tesznek eleget annak a korábbi rendeletnek, mely szerint a le nem igazoltakról, — azokról is, akiket csak feddésre ítélt a bizottság — a személyi adatok feltüntetésével és a le nem igazolás okának megjelölésével a politikai rendészeti nyilvántartó hivatalnak értesítést és jegyzőkönyvi másolatot kell küldeniök. A polgármester most utasította az igazolóbizottságokat a rendelkezésben foglaltak szigorú betartására.

Az új termésig biztosítva van kenyérellátásunk

Szántó Ernő, a Fővárosi Gabonahivatal vezetője, a kommunistapárt városházi ankétsorozatának keretében Budapest élelmezési kérdéseiről tartott előadást. Kifejtette, hogy az évad elején a szakemberek éhinségtől féltették a főváros lakosságát. Kiderült azonban, hogy a terméseredmény jobb volt a kedvezőtlen becsléseknél és sok régi búza is felszínre került. Ha a vidéken még tároló gabonamennyiségnek legalább fele feljut a fővárosba, úgy a kukoricakészletekkel együtt szükös kenyérellátásunk az új termésig biztosítva van. Az előadáshoz *Szabon* János államtitkár, *Ambrózy* Kálmán tanácsnok, *Hajdu* Ernőné és *Vajda* Béla szólt hozzá.

Az angol ügyvivő a miniszterelnöknél

W. *Mitchell-Carre*, a brit birodalom magyarországi ügyvivője F. G. *Redward* követségi tanácsos kíséretében pénteken délben látogatást tett *Nagy Ferenc* miniszterelnöknél. A látogatás, amely szívélyes légkörben folyt le, közel egy óra hosszat tartott. *(MTI)*

Tildy Zoltán köztársasági elnök a magyar-román sportkapcsolatokról

A *Gazeta Sporturilor* cimü román sportujság egyik legutóbbi számának első oldalán hosszabb cikket közöl *Tildy* Zoltán köztársasági elnökről. Vogel *Szadu* román sportujságíró, a cikk szerzője bevezetőjében elmondja, hogy a magyar-román sportnapokkal kapcsolatban kereste fel Tildy Zoltán köztársasági elnököt. Kiemeli azt az egyszerűséget és közvetlenséget, amellyel a köztársasági elnök fogadta, majd ismerteti az elnöknek a vele folytatott beszélgetés során tett kijelentéseit.

Tildy Zoltán köztársasági elnök a román ujságíróval folytatott beszélgetés során hangsúlyozta, hogy maga is nagy híve és tisztelője a sportnak. A belfasti kollégiumban, ahol tanulmányait végezte, az oltani csapatban több labdarugómérkőzésen vett részt. Ma is élénken érdeklődik a sportesemények iránt és szivesen tenisezik. A román-magyar sportkapcsolatokról a köztársasági elnök a következőket mondotta:

— Meggyőződésem, hogy a sport segítségével még jobban ki tudjuk mélyíteni kapcsolatainkat román barátainkkal. Mint két jószomszéd akarunk élni egymás mellett. A két nép fiatalságának meg kell egymást ismernie és meg kell egymást szeretnie. Mindent elkövetünk, hogy kimélyítsük a két nemzet testvériségét.

Életfogytiglani kényszermunkára ítéltek egy embertelen szádost

A népbíróság pénteken vonta felelősségre *Madar* Béla szádost, aki 1944 október 15-én nagy számmal állította elő azokat a zsidókat, akik a proklamáció hírére levették a sárga csillagot. Először a laktanyában megkinoztatta, majd a városparancsnokságra kísértette őket, ahol tovább folyt megkínzásuk. A népbíróság Kajcsa-tanácsa számos tanu kihallgatása után *életfogytiglani kényszermunkára ítélte.*

Időjárásjelentés

Budapesten pénteken délben a hőmérséklet 17 fok. A tengerszintre átszámított légynyomás 765 milliméter, mérsékelten süllyedő irányzata. Várható időjárás szombat estig: Mérsékelt, időnként élénk délnyugati, nyugati szél, felhősebb idő, többfelé eső. A hőmérséklet alig változik.

Sporthírek

Szombati halaszki mérkőzések: Herminamezei—Budai MSE a Millenáris vízisportpályán délután fél 4 órakor.

A Magyar Testvérkörök Köre vasárnap délelőtt 10 órakor ötvenéves fennállása alkalmából jubileumi közgyűlést tart a Zeneakadémia kistermében. Most múlt egy éve annak, hogy a kékfehérek egyesülete újból megkezdhette működését.

Csepel és az EMTK közmapi bajnoki mérkőzése a csepeliek 5:1 (2:0) arányú győzelmével végződött.

A rendőr ökölvívók 8:3 arányban előnyt szereztek a Vasutas Előre csapatával a „Szabadság Kupáért", de sorsolás útján bekerültek a hétfőn rendezendő döntőmérkőzésbe, amelyben az Előre csapata lesz az ellenfele.

Oxford nyolcevezős csapata is végezvén a márciusvégi egyetemközi hagyományos verseny teljes távolságát, Ideje 20 perc 22 mp. volt, 12 másodperccel rosszabb, mint Cambridge csapáté.

Parragi György a rádió kisgazdapárti kommentátora. *Nagy* Ferenc miniszterelnök felkérésére *Parragi* György, lapunk főmunkatársa, vállalta el a kisgazdapárt részéről a rádió szabad fórumán a hazai és világesemények kommentálását.

Molnár Erik népjóléti miniszter nyilatkozata szerint a gyógyszerár kérdését a termelés és utánpótlás biztosítása miatt az általános árszintlől elkülönítenl nem lehet. Ámde ugyanakkor szem előtt kell tartani a *betegellátás biztosítását is.* Ennek zavartalanságát veszélyeztette a gyógyszerek magas ára. Azért volt szükség a gyógyszerár kiszámítását új alapokra helyezni. A használatos 150-ről százszázalékra, a munkadíjnak pedig 50 százalékra való csökkentésével elértük, hogy a gyógyszerár az 1938-as árnak nem 1,050.000-szerese, hanem 750.000-szerese lesz. Ez jóval alatta marad az általános ár. szintnek.

Hecht Gusztáv, hatvanéves nemzetközi szállítócég, V., Ányád-utca 14. Telefon: 123-267, másfeléltonnás teherautóval Budapest és környékére is fuvarozást vállal. Mint MÁV hivatalos forgalmat bonyolít le, kíséretel. Külföldi szállítmányok irányít, szakszerűen vámkezel és központi fekvésű raktárában beraktározást vállal.

Névmagyarosítás. Dr. *Glück Miklós* ügyvéd V, Szent István-körút huszonkilenc nevét *Gordonra* változtatta, Új telefonszáma 123-904.

Ügyvédi hir. Dr *Pongrácz* Jenő, a Magyar Hirlapírók Országos Nyugdíjintézete ügyészének irodája Falk Miksa-utca 3. szám alatt van.

Mérnöki hír. *Szivessy* Tibor építészmérnök (V., Erzsébet-tér 15.) új telefonszáma 181—374.

Pokorny aitábornagy vasárnap, március 24-én 20 óra 40 perckor orosznyelvű előadást tart a rádióban „A fegyverszüneti egyezmény" címmel. (MTI.)

ARIZONA-ban ma este 8-tól reggel 6-ig gála-est. Tánc a forgó parketten. Remek artistaműsor. Asztalrendelés: 123-283.

Halálozás. *Vermes Gyula* ny. exredes, a hadiéktműnyes Lipótrend és vaskoronarend stb. tulajdonosa f. hó 20-án elhúnyt. Temetése f. hó 23-án, szombaton d. u. fél 3 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából.

A legjobb, legigazabb ember, aki csókunk legdrágább volt.
TIMÁR LAJOS
a Belvárosi Takarékpénztár ny. igazgatója, hűs könyvvizsgáló, munkás életének 72. évében hirtelen illhagyott bennünket. Soha el nem múlóvégtelen szeretettel gyászolják: felesége sz. Devecseri Irén, gyermekei Déri Györgyné Timár Anni, Kövér Pálné Timár Juci és unokái Ági és Evi. Gyászolják még testvérei, rokonai, barátai
F. hó 22-én csendben eltemettük

KI TUD RÓLA?
Felesége,
GERŐ SÁNDORNÉ
szül. Weisz Ilona, ki 1945 februárjában BERGEN-BELSENBEN a 41-es blokkban volt, szóta nyoma veszett. Kérem azokat, akik tudnak róla, adjanak értesítést férjének, Gerő Sándorgak, O-utca huszonegy. Mindennemű felvilágosítást hálásan fogadok.

Mauthausenieki!
Ki tud
SOMLAI REZSŐ
1907. muszrál.," utolsó hír 1945 jún. 5 mauthauseni sátortáborból. Sopronl Bőrgyimipar rt. V, Sas-utca huszonbét.

Világkonferenz a rendeletek fogalmazásáról

Nem tudom, Önök hogy vannak vele, de én nagyon szeretek rendeleteket olvasni és négyszeresen gyönyörködöm bennük. Először, amikor csak mint szórakoztató olvasmányt átlufutom, másodszor, amikor rájövök, hogy képtelen vagyok megérteni fortélyos mondalait és bonyolult stílusát, harmadszor, amikor rejtvénynek fogom fel és megkísérlem lógrás szerint megfejteni, természetesen reménytelenül és végül negyedszer, amikor valamelyik szakemberrel megmagyarázlatom magamnak és kiderül, hogy ő se értit.

Sajnos, ez a halmozott élvezet eddig csak a hosszabb rendeleteknél jutott osztályrészemül, mert a 2—3 soros rendelkezések nem nyújtottak megfelelő alkalmat a komplikált szövegezésre és így aránylag világosak és érthetőek voltak. Végre azonban sikerült most kodifikátoraimnak egy rövid rendeletben is olyan tilokzatos röbuszt kiagyalni, melynek megfejtésén már órák óta eredménytelenül török a fejemet. Ime a rendelkezés:

„Március 31-én éjjel 2 órakor az órákat egy órával előre kell igazítani."

Könyörgöm, figyeljünk! Ha *március 31-én éjjel 2 órakor* előreigazítjuk az órát, akkor *már március 31-én lép életbe az új időszámítás,* holott az intenció az, hogy csak *április 1-én* kezdjük egy órával korábban a napot. Ehhez azonban úgy kellett volna fogalmazni a rendelkezést, hogy *„a március 31-ről április 1-re virradó éjszaka..."* stb.

Igaz viszont, hogy akkor mindenki rögtön megértette volna, amit mégse kívánhatunk egy rendelettől.

Rex

A Közvéleménykutató Intézet a zsidók szenvedéseiről és kivándorlási szándékáról

A *Magyar Közvéleménykutató Intézet,* amely a Magyar Távirati Iroda égisze alatt működik [illegible] magyarországi tagozatának megbízásából —, közvéleménykutatást végzett a magyarországi zsidók szenvedéseiről és kivándorlási szándékáról. Az intézet jelentése szerint: *csak 12 százalék olyan zsidó akad Magyarországon, aki senkiért sem vesztette el az üldözések alatt.*

Ami a kivándorlási szándékot illeti: *a zsidók 64 százaléka és a multban zsidónak számító keresztények közel 40 százaléka óhajt kivándorolni,* amihez még 10—12 százalék habozó-csoport járul. Főkép a nők; a fiatalok, a fizfizetősök készülnek elhagyni az országot, valamint azok, akik deportálást szenvedtek. A motívumok közül a jobb életlehetőségeket, a hazai helyzet bizonytalanságát és a vállalkozó kedvet emlegetik. A zsidóknak hozzávetőlegesen egyharmada az országban kíván maradni. A kivándorlók leginkább az Egyesült Államokba (közel 30 százalék) és Palesztinába (jó 20 százalék) készülnek.

Ötezer ruplát küldött az Indiai Vöröskereszt. Az Indiai Vöröskereszt arról értesítette a *Magyar Vöröskeresztet, hogy rögtöni segítség címén ötezer rupiát küld a Magyar Vöröskeresztnek.* A táviratot S. B. *Balwant Singh Puri,* az Indiai Vöröskereszt főtitkára írta alá.

350-es JAAP
motorkerékpár
ELADÓ
„Dynamo" autókereskedő cég Lászl Ferenc-tér. kilenc.

GYÓGYFŰZŐK
orvoslag ajánlott terhességi fűzők, ortopéd-fűzők, Specialista: NAGYPÁL, V, Zsilvay Leó-utca tizenhat, II. 12.

Rókák, nerzek, kulikabátok
Fóti Sándor
szőrmeszternél
VII, Rottenbiller-utca harminckilence.

Dr Enyedi Béla és neje
eltűntek vagyonzondnokául kirendeltettem; felkérek mindenkit,
aki bármely ingóságuk hollétéről tud
(mégha meglévő jegyzékükben szerepel is) nálam azt bejelenteni, ezúton kodjon. Enyedi Emil, V. Sallai Imre-utca nyolc. Telefon 121-567.

Gazdasági hírek

Az ötéves terv céljai

A *Pravda* újból vezércikket közöl az új ötéves tervről.

A harmadik ötéves terv — írja — új, gigászi feladatokat tűrött az ország elé. A Szovjetunió eljutott az osztálynélküli szocialista társadalom felépítésének befejező stádiumáig, a szocializmusból a kommunizmusra való fokozatos átmenet fázisáig. Sztálin azt a feladatot szabta a szovjet nép elé, hogy *10—15 év alatt gazdasági szempontból is túl kell haladni az élenjáró kapitalista országokat,* vagyis utól kell érni és el kell hagyni azokat a termelésnek a lakosság lélekszámához való aránya tekintetében is.

A cikk ezután ezt mondja: „Minden erőnkkel küzdeni fogunk, hogy az ipar bruttótermelése 1950-ben 205 milliárd rubel értéket érjen el és mintegy 50 százalékkal túlhaladja a háború előtti színvonalat. Küzdeni fogunk

évi 19.5 millió tonna vasért,
évi 25.4 millió tonna acélért,
évi 250 millió tonna szénért,
évi 35.4 millió tonna petróleumért,
évi 82 milliárd kilowattóra elektromos energiáért,
évi 500.000 autóért,
évi 127 millió tonna kenyérgabonáért,
évi 26 millió tonna cukorrépáért,
évi 3.1 millió tonna nyersgyapotért,
napi átlagban 115.000 vagón vasúti teherforgalomért."

A pénzpiac

A hetipénz kamattétele pénteken 29—26 százalék volt. A napipénz 4% felett volt. A szilárd irányzat folytatódott és az irodaközi forgalomban a taksációs árfolyamok tovább emelkedtek. Kurzusok: Magyar cukor 31—34. Készén 32—35. Bauxit 26—28, Rima 6.3—6.6, Hungária Műtrágya 4.5, Izzó 27—20, Lészámítoló Bank 68, Ganz 0.725—75 milliő.

Az adópengő március 23-i hatállyal 27.60 pengő.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal,

amely szintén az Egyesült Nemzetek égisze alá került, Mexico-Cityben tart értekezletet április elején.

Az amerikai ezüstpiac

Az amerikai fémstatisztikai hivatal szerint az USA ezüsttermése az elmúlt évben csak 68.000 uncia volt, az előző évi 77.000 unciával szemben. Az amerikai képviselőház költségvetési bizottsága jóváhagyta azt a javaslatot, hogy a pénzügyminisztérium további két év tartamára folytatja az ezüst eladását unciánként 71.11 centes (kilónként 22 dollár 86 centes) áron. Hivatalos körökben az a [illegible] ennek a módosításnak erős ellenzéke lesz a kongresszuson, mert számos szenátor ipari feldolgozás céljából nagyobb ezüstárat követel.

Romániában

februárban erősen emelkedtek az árak. A szappan háború előtti ára 770-szeresére, a zsír 400-szorosára, a hüvelyesek 350-szeresére, a tej 200-szorosára emelkedett. Ugyanekkor a Napoleon ára 670.000 lei, a dollár 35.000 lei volt.

Anglia exportjának

egyharmad része Európába irányult az 1945-ös esztendőben — jelenti a londoni rádió, amely szerint: *az ideí év első hónapjaiban csak fokozódott Anglia európai export-tevékenysége.*

Angol autóbuszokat

vásárolt Lengyelország Londonban. Az emeletes autóbuszok már megkezdték üzemüket Varsó utcáin.

Az angol játékszer-ipar

rendkívüli fellendüléséről számot be a *BBC.* Az angol játékszerek — a német és japán játékszer-ipar összeomlása után — *konkurrencia nélkül* áradnak a világpiacra. Nap-nap után újabb és újabb játékszergyemogendelések érkeznek. Londonba *Indiából, Palesztinából, Ausztráliából és Kelet-Afrikából.* Főleg a *mechanikai játékok* iránt nagy az érdeklődés.

Perbeszédek Hóman Bálint ügyében

A népbíróság pénteken reggel folytatta Hóman Bálint hábornis bűnügyének tárgyalását. *Katona* Jenő politikai ügyész vádbeszéde után *Vészi* Mátyás védő felsorolta az enyhítő körülményeket. Az utolsó szó jogán Hóman Bálint mondta el védőbeszédét. Elismerte bűnösségét, de tudományos érdemeire való tekintettel enyhe ítéletet kért. A bíróság szombaton hirdeti ki az ítéletet.

Szombaton reggel végzik ki Deli Piroskát. *Deli* Piroskát, a többszörös gyilkos nyilas nőt, akit — mint ismeretes — áldott állapotban ítéltek halálra, de kiderült, hogy csak színlelte állapotát, szombaton reggel nyolc órakor akasztják fel a Népbíróság Koháry-utcai udvarán.

Ipartestületi választások voltak Szegeden. A független iparosok listája 790, a szocialista-kommunista lista 206 szavazatot nyert. [illegible] kőművesmester (kisgazda) lett.

Börzsönyi Ferenc gyűjteménye kiállítása Most nyílt meg a Magyar Kommunista Párt VI. kerületi székházában (Csengery-utca 68.) *Börzsönyi* Ferenc festőművész gyűjteményes kiállítása. A vesmunkásnak indult, később a párisi Julien Akadémián is tanult művész *17 esztendős „hal gatás" után lépett újból a közönség elé.* Most már túl van a forrongás periódusán, érett értékekkel mutatja meg tehetségét és tudását. Festményei meleg és mozgalmas színfantáziáról tanuskodnak. Grafikái leegyszerűsítik a mondanivalókat és általánosságban karakterizálnak.

Derby-Club-ban (IV., Semmelweis-utca 2.) ma, szombaton nagy műsoros est *Kapitány Anna, Kenéz Judit, Goite n Antal* közreműködésével. Tánc reggelig. Asztalrendelés 181-288.

A palántaiitctésről tart előadást *Füredi* Jenő, a fővárosi kertészet igazgatója 28-án, csütörtökön délután 4 órakor a Természettudományi Társulat helyiségében, Eszterházy-u. 14.

Orvosi hírek. Dr. *László György* szülész-nőgyógyász szakorvos, a Weiss Alice kórház orvosa, rendel d. u. 4—5-ig. V, Szemere-u. 1kilenc, III. 3. Telefon 123-845. Dr. *Földes Lajos* nőorvos (VI, Csengery-utca 56) ismét rendel. Új telefonszám: 126-272.

Andy Heardy nem tér a bőrébe
TINÓDI Tel.: 420-172

Kerítésüveg
3.5 mm. ötöttüvegből látdatelben
Forgó és Társa
Telefon 22-38-39.
Budapest VII. Dohány-utca tizennyolc.

GYERMEKRUHA-SZALON
Sikkes leánvka- és fiúruhák, kabátok készítése. BABY KELENGYÉK! V, Zsilvay Leó-utca tizenhat. II. 12.

Hatóságilag engedélyezett
ACETYLÉN
fejlesztő készülékeket (hegesztéshez) rendelésre szállít Buttykay mérnök, VII, Peterdy-utca négy.

Színházi hírek

A Fővárosi Felsőbb Zeneiskola nem tartván szénszünetet, a téli munka eredményét mutatta be a Belvárosi Színházban tartott hangversenyén. Helyes, hogy az iskola egyéni számok helyett az együttesekre helyezte a fősúlyt s az érdekes műsor ritkán hallható kamaraművek, egy *Dittersdorf* kvartett mellett *Haydn* Gyermekszimfóniáját, sőt *Manfredini* X. szimfóniáját is megszólaltatta. A *Purcell* nevével induló számadás komoly kultúrmunkát reprezentál a remeljük, a szép eredmény meggyőzte az illetékeseket arról, milyen nagy szükség van az iskola felkarolására, elsősorban rendes elhelyezésére.

ASSZONYOM! 1 hét alatt 10 évet fiatalodhat, ha VITAL-crémet használ.

A Fővárosi Zenekar ünnepi teljesítménye. Pár nap mulva Bartók 65. születésnapja s ez késztette *Somoggi* László és a *Fővárosi Zenekart,* hogy a modern kamarazenekari irodalom remekét, a vonós, húros és ülőhangszerekre írt zenét szerdán megszólaltassa. Ezzel a tolmácsolásával a hazai Bartók-kultusz körül jelentős érdemeket szerző testület immár harmadszor ajándékoz meg a szezon folyamán. Az állandó kézbentartás meg is látszott az andante tranquillo formás fugaépítkezésénél és az adagio szépen szárnyaló vonós énekénél, de a rendkívül nehéz előadási feladatot jelentő páros tételek egyes részleteinél is kamatozott. A célkitűzést hasonlóképpen reprezentáló *Mozart* D-dur divertimento többet adott a lényegből. A kamarazeneszerűen csiszolt megoldás a társasági zene magasabb szféráját jelenítette. Itt *Somoggi* már nem kívülről fogja át, hanem felülről öleli magához az anyagot. Az egyéniség jegyében átszellemült stílusos muzsikálás a céltudatos nevelőmunka dicséretéül szolgál és jogos bizalommal tölt el a *Fővárosi Zenekar* lelkes ifjú gárdája jövője iránt. *(G. E.)*

JAZZ-HANGVERSENY

Zeneakadémia, vasárnap 24, vasárnap délután 5 órakor és közkívánatra

31-én, vasárnap délután 5-kor 4 zenekar. Alfonzó, Fényes Kató, Halmai, Holéczy, Kapitány, Kazal, Lantos, Rácz Vali, Türk Berta, Szabó, Tabányi, Fellner-Dubán, stb. **Magyari-rendezés.**

A Rádió műsora

6.30: Cselszlovák adás. **6.45:** H. **7.05:** Reggeli zene. **8:** E. **8.15:** Hanglemezek. **9:** Mészáros György hegedül. Adamaszky Edit énekel, Vidner Lili zongorázik. **10:** H. **10.10:** Francia és orosz zenekari muzsika. **10.30:** Rádióiskola. **12:** H. **12.15:** E. **12.30:** Jazzzenekar. **12.10:** Közvetítés a Nyomozók Gyermekek mexikóiiti otthonából. **13.25:** Borodin: Polovcsi táncok. **13.45:** Hadifogoly szolgálat. **14:** H. **14.10:** Vöröskereszt. **14.20:** Operaészletek. **15:** Világhíradó. **15.15:** Rádióiskola. **15.55:** Mészárosmeretés. **16:** H **16.10:** Gyermekrádió. **16.25:** Szegedi Erős zongorázik. Kernely Jenő zongorázik. **17:** E. **17.15:** Róbert Zsuzsa énekel. **17.30:** A Munkásktiltúrszövetség műsora. **18:** H. **18.05:** Vöröskereszt. **18.15:** Csiliagok az operett egén. **19.45:** Cselszlovák adás. **20:** H. sport **22.20:** Liszt magyar rapszódia. **20.50:** Orosz h. **21:** Műsorismertetés. **21.05:** Vöröskereszt. **21.15:** Aktuális párbeszéd. **21.30:** Petőfi nóták. **21.50:** Angol h. **22:** H. **22.15:** Hanglemezek. **22.50:** Francia h. **23:** Napi hírösszefoglaló. **23.15:** Rádió keresi hírszolgálat.

A Fések-Klub épületét — melyet az ostrom során több bombatalálat ért — teljesen helyreállították és március hó 30-án az újjáalakított épületet és helyiségeket ünnepélyes keretek között megnyitják. Az ünnepélyes megnyitón a diplomácial testület tagjai is megjelennek, sikiknek tiszteletére neves művészeink díszhangversenyt rendeznek.

Színházi műsor

Opera: Hoffmann mesél Z 17. (6?)
— **Nemzeti Színház:** Kárti bíró (½4)
— **Nemzeti Kamaraszínház:** Vészlyes forduló (6) — **Vígszínház:** Mozart (6) — **Fővárosi Operett:** Szibili (6) **Belvárosi:** Vigyázz mázolva (6) **Madách:** Ladies Mayi (6) **Magyar:** Egy részeg éjszaka (8) — **Művész:** A mestelen lány (6) — **Pesti Talia:** Alice (6) — **Pódium:** Le az álarccal (6) — **Medgyaszay:** Első feleség (6) **Royal:** Karácsi lyvasz (6) — **Kamaraszínház:** Nincs mese (6)

Mozik műsora

ADY: A szerelem nem tréfa (amerik.) (2, 4, 6, vasárnap ½12-kor is) **BELVÁROSI:** Szerelmi recept (amerik.) (½3, ½5, ½7, v és 8 ½9 ½8 ½10, ½8, ½7) **BETHLEN:** Paranesoli a csillagokért (am.) (3, 5, 7, v., 9. 11) **BODOGRÁF:** Kék holó hölcse (Előadások: 3, 5, 7, vasárnap 11, 1) **CAPITOL:** Gánesnélküli bandita (½1, ½3, ½5, ½7, v. ½11) **CORSO:** A zene varázsa (amerik.) (2, 4, 6, szom., v., 8, 12 is) **CITY:** Vasárnap délután (3, 5, 7, v. 1) **CORVIN:** Egymásért (amerikai film) (3, 5, 7, vas. és ünn 11 és 1) **DAMJANICH:** Isten vele (német ur (amer.) (½3 ½5, ½7, v. ½1) **DÉCSI:** A zene varázsa (amerik.) (3, 5, 7, sz., v., 8 ½2, ½4, ½6, ½8) **FORUM:** Walt Disney parádé (amerik.) (3, 5, 7, vas 11 és 1) **HARMINC:** Harmincan kis ördög (amerik.) (Előadások: 3, 5, 7, vasárnap 11 és 1) **HOMEROS:** SOS. Szahara (3, 5, 7) **IPOLY:** Ziegfeld girl (am.) (3, 5, 7, v. 2, 4, 6) **JÓZSEF ATTILA:** Törvényen kívül (amerik.) (3, 5, 7, vas. 1) **KAS-MARA:** Gyanu árnyékában (amerikai) (2, 4, 6, v., 8, ½12) **KÖRÚTI HIRADÓ** Szálasi hatalomrajutásától felakasztásáig! Maffri krónika. Orosz, amerikai híradó, Ripert film. 3 kis mackó. 9—21-ig. **ROYAL APOLLÓ** Jéghátán is megélünk (am.) (½4, ½6, ½8, vas., ünn. 2, 4, 6, 8) **SÁGVÁRI:** Téli szerenád (amerikai film) (3, 5, 7) **SCALA:** Aranyóra (magyar) Szöveget (3, 5, 7, vas., ünn. 2, 4, 6, 8) **STUDIÓ:** Modern Pimpernel (1, 3, 5, 7, vasárnap 11 is) **SZABADSÁG:** Paranesoli a csillagoknak (3, 5, 7) **TÁTRA:** Olajváros (amerikai) (3, 5, 7, vasárnap 11 és 1) **TINÓDI I.:** (Nagymező u. 8 T: 420-172) Andy Heardy nem tér a bőrébe. Amerikai híradó (Kezdés: ½3, ½5, ½7) **TINÓDI II.:** Minden délelőtti előjátszalag 10—2-ig Tinódi matiné. amerikai híradó, rajzfilm, kulturfilm és burleszk. Egységes helyárak. **TURÁN:** Cseresznyevirág (1, 3, 5, 7, v. 11 és 1) **URÁNIA:** Halál kocsin (francia) (½4, ½6, ½8, v., 9, 2, 4, 6, 8) **VÁROSI:** Alvilág alkonya. Híradó (½3, ½5, ½7) **VESTA:** Hindu lándzsa (amerik.) (3, 5, 7, v. 11) **FILM-AKADÉMIA:** 21: Fekete kakaó. 23: Örvény (½3, ½5, ½7)

AUTÓ, MOTOR
Traktort
vagy 5 tonnás TEHERAUTÓT 2, v. 3 pótkocsival és PÓTKOCSIT keres bérbe 2—3 hétre vidékre Barlai, Nádor u. huszonhat. Tel.: 122-947. 123 064.

«Augusta» rones papírokkal és egy
homokfutó
kocsi eladó. BIZZA, Bp., VII., Jobbágy-utca öt.

Motorkerékpár
250 ccm. O. H. V., Singer 103 varrógép aranyért eladó. Galambos, V., Tisza-utca tizenegy.

Autót
cipőárumért vesz, ebd NÉP kerek. ügyv., Tisza K. tér három.

D KW 200
90% os üzemképes állapotban **eladó.** Audrássy-út negyvenhárom. udvar. 10-től 2 ig. KRAUSZ.

Féltonnás teher
Citroën, személy-karosszéria, Peugeot, komplet, differenciál és első tengely rész Peugeot eladó. FERMÉ. I., Logody-utca hatvanhárom.

ELADÓ
NSU motorkerékpár, jó állapotban, 1 drb 12X6, 1 drb 15×50 es gumi, 1 drb áramátalakító, umformer. Újpest, Istvántelki-utca hatvanhat.

20 tonnás exenterprés
10 tonnás exenterprés, villanymotorok, tricikli, kerékpárok, dekhlló, asztszámok olcsón kiárusítása. STUMPF, VI., Szekely Bertalan-u. tizenhat. üzem

3 és féltonnás
4 kerékmeghajtásu alváz, hátul iker tömör
gumikkal
külön prima motorral, papirokkal, eladó. ERDŐS és KÖNIGSTEIN, Pamlay Ede u. tizenhárom. d. e. 10—13 között.

1¼ t.
differenciált
(komplet), gumikat és autóroncsot **veszek.** TÓTH SÁNDOR, Rákóczi-út harmincketto. IV. 3.

Alkatrészek
mindenféle autókhoz nagy választékban.
TORDAI AUTÓTELEP, V., Csanády utca tizenkettő.

100-as SACHS
SHD. Csepel motorok **eladók.** GYURKOVITS, Mikszu-utca hat, I. em. 4. nyolctól tizig.

3 és féltonnás
teherautó
192%-os, eladó.
Cím: **BULÁNYI és TÁRSA,** Lomb-utca harminc.

57 B tipusú
TÁTRA
KAROSSZÉRIÁT keresek. Cím: Kovács, Lajosmizse, Rákóczi-utca kettő.

HÁZASSÁG
Házasságokat
diszkréten létrehoz elő kaló úriasszony. Fogad 11—4-ig. IX. Ráday-utca tizenöt, I. emelet 14.

Mérnök-műszerészmester jótállttult. 30 éves **NŐSÜLNE** vállalathoz. „Diszkréció 1946" jel.

Börzsönyi Ferenc

A vértesi napok keretében kiállítása nyílt az oroszlányi városi tanács épületében.

Hazafi Hírlap, 1970. V. 6. 9. l.

Borzsönyi Kollarits Ferenc

KRISTÓ Nagy István: Festőkről.
= Művenst és Barátai, 3, 1993, 4. 14.

~~Borzsönyi Andrai: Festőkről.~~

Értékes és szép
ajándékot
az boltjaiból!

Studió
Bp. V., Kossuth L. u. 4.

Kisáruház
Bp. V., Károly krt. 24.

Zsolnay bolt
Bp. V., Ferenciek tere 4.

Érték, szépség, hangulat...

Börzsönyi Ferenc

festő

vrod

Börzsönyi Ferenc festőművész gyűjteményes kiállítása [Katalogus Szerdahelyi Sándor tanulmányával] Bp. 1946.

MKP. tiékbár
Csengery u. 68.

Börzsönyi

festő

l.

Szabad Művészet

1949. 340 l.

Végvári L.

Ctop. hiále. a
Képzm Sz.Sz.-ben

Cseléd	25.–
Kenyérszla	25.–
Könyvtemés	5.–
Morás	10.–
Gáz	27.84
Zsír	20.–
Körösi	10
Kosztp	200.–
Bázme	20.–
Fűtés	17.10
Kimpán	10.–
Karácsony	100.–
	687.40
Babiród	100.–
Patika	3.–

MNDSz. A dolgozó nő és anya a m. képzőmű ben.

1948. dec.

Ablaktisztítók
Bétey
temp

Városi alkalm. (ovn-i és közs. tröv) kiale

1948 jan

Dunapart
Naplemete
Táj
Vontatóhajók
Festők
Földben
temp

Ősi
Táj
of

1949. okt. 18.

I.

A tervkölcsön jelentősége.
(Iskolai dolgozat.)

A hároméves terv befejezése után egy újabb nagy terv, az ötévestervmegvalósításához kezdtek a dolgozók.
Pénzre volt szükség. Felszólították

Szervátiusz Tibor alkotásai

Millenniumi Emlékhely-avatás a Vármegye Galériában

„Ha magyarnak születtem, a művészetet is anyanyelvemen kell beszélnem. Vállalom népem hagyományait, sorsát, történelmét, múltját, jelenét és jövőjét. Keleti szép örökségünket Nyugatba ötvözve, a Nyugat figyelmét magunkra irányítva a szobrászat nyelvén erről akarok szólni…" – mondja a XX. századi magyar és európai művészet egyik legkarakteresebb, kiemelkedő művésze: *Kolozsvári Szervátiusz Tibor*. Ihletője a magyar történelem, s ezen belül is erősen kötődik szülőföldjéhez. Az ősforrásokhoz nyúl vissza, amelyet öreg pásztorok szinte apáról fiúra szálló hagyományként készült fafaragásai őriznek. *„Szállj le hát a kútba testvér, / Szállj le bátyám, szállj a kútba / Hozd föl amit megkerestél"*, tanácsolja a művésznek írt versében *Buda Ferenc*. Szervátiusz valójában a múltnak mélységes mély kútjából igyekszik felszínre hozni magyarságunk csaknem feledésbe merült történéseit, történelmünk nagy alakjait faragásaiban, fába, fémbe, kőbe vésve – szellemi erejét az anyagra kényszerítve. Számára az a fontos, hogy az anyag kénytelen legyen „egy egész nép feszültségeit, az egész emberiség sorsát magába zárni és örökké hordozni". Az Erdély Művészetéért Alapítvány támogatásával létrejött *Millenniumi Emlékhely* a művész fent idézett gondolatainak tárgyi megvalósítása. Egy-egy alkotása megdöbbentő történések, történelmi pillanatok tovább élő jelképévé lesz. Elgondolkoztatnak, hitet adnak, arra biztatják a látogatót, hogy a múltból erőt is lehet és kell meríteni: ezt segíti Kolozsvári Szervátiusz Tibor lélekkel teli művészete.

Márton Áron, Erdély püspöke (érem), bronz, 1992

Szent László király (érem), bronz, 1992

A Millenniumi Emlékhely-avatással egyidejűleg nyílt meg a Vármegye Galéria kiállítótermében kamara kiállítása: egy nagyon csendes szavú, zárkózott, inkább befelé élő művész csodálatos kitárulkozása. Beszélnek helyette az alkotásai – a csodálatos „Kicsi bálványok", fafaragás-sorozata, köztük a kedves kis „Csángó menyasszony", a tölgyfából készült „Életfa", a „Székely Pieta" égetett tölgyfa a mádéfalvi veszedelem emlékére, a mosolyra fakasztó „Festett Madonna", az erőt sugárzó portrék: *Ady, Szabó Dezső, Bartók, Kós Károly*, nem beszélve mahagóni domborműveiről, *Szent László* király, *Márton Áron* remek bronz érmeiről, vagy „Etele" aranyozott juharfa faragásáról, mely *Szörényi Levente Attila* című rockoperája bemutatójára készült. „Erdélyi siratót" – apja, *Szervátiusz Jenő* szobrászművész bronz síremlékének eredetije a Farkasréti temetőben áll. A műveit bemutató album most jelent meg harmadik kiadásban.

Csángó menyasszony, bodzafa, 65x20x20 cm, 1968

Etele, aranyozott juharfa, 50x25x5 cm, 1993

A kiállítás (Vármegye u. 11.) május 20-ig tekinthető meg, vasárnap és hétfő kivételével naponta 10-18 óráig.

Schelken Pálma

– Ön a Képzőművészeti Egyetemen tanít. Docens. Mondana erről valamit?

– Én ki sem jöttem a főiskoláról, Szentiványi professzor tanársegédje lettem, és azóta is ott tanítok. A látványtervezőknek festészetet, a szobrászoknak alakrajzot, a képrestaurátoroknak pedig mindkettőt tanítom. Mivel nem hagytam ott a főiskolát, nem felejtettem el azt, hogy milyen élmények értek, s hogy milyen hibákat követtek el a tanárok. Ezért igyekszem, hogy ne kövessek el hasonló hibákat. Most viszem el a restaurátor tanítványaimat Bécsbe, mert szeretném, hogy lássák, hogyan fest egy festőfejedelem – Velasquez – egy csengőt. Azt a csengőt, amelyik a kis infáns ruháján látható.

– Táblaképei pasztellszínű, gyöngyházfényű alkotások. Különösen kedvelem Maulbertsch Sümeg felett című alkotását.

– Ez a festmény Maulbertsch tiszteletére készült. Egy Hommage. Egy pillanatra megpróbáltam az ő bőrébe belebújni. Ez természetesen nem formai átvétel, hanem egy sajátos lelki azonosulás megpróbálása. A rokokó finomsága is hatással volt rám. A színek, a részletek, az ecsetkezelés.

– Itt a XII. kerületben dolgozik most. Láttam új mozaikjának a kartonját. Nagyszabású munka.

– A zugligeti Szent Család plébániatemplom számára készítek egy nagyméretű mozaikot. Pontosabban a kápolnába. Ennek szentélyébe kerül a Krisztus feltámadása. Velencei mozaikból, a ma található legszebb anyagból készül. Nagy a kihívás, hiszen a templom eredeti mozaikja nagyon szép. Így fel kell venni a versenyt a látvánnyal, és nem utolsó sorban a felrakás technikájával, színvonalával.

– Az Ön üvegablakai, ólomkeretelésű plasztikus üvegképei (prizma-alaprajzú üvegplasztikához is hasonlítható formációi) szakrális és világi helyeken egyaránt megtalálhatóak.

– Igen, a Fatál étteremben és a Forgó étteremben láthatók ilyen munkák. A hagyományos ólomkeretelésű kompozíciók közül mind méretben, mind feladatban kiemelkedő a Tiszaújvárosi római katolikus templom három ablaka. Az 1994-ben épült templom nyílászáróiban magyar szentek képei láthatóak. A három Pintér étterem üvegképe a Belvárosban most készült el, a Borsodi Sör boltja szintén.

– Az üvegablakok hagyományos megoldásainak követése mellett a kazettás mennyezetek repetíciója, újbóli megjelenítése, újrafogalmazása megjelenik murális munkáin.

– A canberrai magyar nagykövetség dísztermének kazettás mennyezetét és a mátészalkai színház 360 négyzetméteres mennyezetképét én készítettem. A Felső Tiszavidéki református templomok kazettás mennyezeteit – amelyet Bán Ferenc építész is javasolt – igyekeztem újrafogalmazni.

– Szeretném megemlíteni rendkívül igényes katalógusát, amely a Felsmann grafikai stúdióban készült 1997-ben. Kótai József a következőket írja az előszóban. „Jelmezes ünnepek, a cirkusz világa, jelképpé emelkedett alakok köszöntenek bennünket vásznairól. Épületdíszítő feladatai és táblaképei között helyezkedik el az a szárnyasoltár, amely a dél-franciaországi Mougins templomának oltárképe lett 1991-ben… a kép úgy tesz eleget a szakrális tér követelményeinek, hogy alkotója személyes áhitatával se marad adósunk."

Lebegő hatású triptichonja Mouginsben található, a Cote d'Azuron.

– Érdekes, hogy ez egy nagyon nehéz, nagy súlyú munka. A fa vastagsága, a méret, a hátfal rácsozottsága – amely hasonló a klasszikus triptichonokhoz – mind biztosítja, hogy ezt a hármasoltárt nem lehet elmozdítani. Az elődjét – Picasso művét – ugyanis ellopták. Nagyon meglepett a kérés, hogy Picasso után én fessek egy oltárképet, egy háromszárnyas oltárt a gótikus templomba. Ezt a táblaképet lehetetlen elvinni.

– A mougensi Márián matyó korona található, de a ruha az előírt kánonok szerinti (kék-vörös). Hogyan néz ki az oltár becsukva?

– A becsukott triptichonon egy magyar népdal sorai olvashatók.

– Az Ön családja igazi képzőművész család. Felesége Deák Ilona festőművész. Nyújtott, légies alakokat mutat be táblaképein.

– Nemrégen volt közös kiállításunk Stuttgartban a Mercedes cégnél. Korábban Heidelbergben volt közös kiállításunk, ahol Tölg-Molnár Zoltán is részt vett.

– Lányai iparművészek. Bráda Enikő keramikus gömbölyded, anyagában színezett porcelán tárgyai, s Bráda Judit bőrműves finom, kalitka-szerű fa-bambusz-bőr dobozai megkapó alkotások, igen finom darabok.

– Enikő a XII. kerületben lakik. Most épít ugyanitt kerámiaműtermet. Most porcelán intarziát készít. Judit nagyon míves darabokat készít, ezek nem használati tárgyak – inkább a szobor határát súrolják. A különböző anyagok együtt alkalmazása jellemző munkáira. Egyébként ő is a kerülethez kötődik, mert jelenleg az Iparművészeti Főiskolán tanít az alapképző szakon.

– Ön is állított ki nálunk.

– A XII. kerületi Önkormányzat épületében beszélgetéssel egybekötött bemutatkozó kiállítások vannak. Egy ilyenen én is részt vettem. Jó lenne, ha ezek folytatódnának. Hiszen nemcsak a kiállítások, hanem a jó dialógusok is inspirálják a művészt és a nézőt.

Jóry Judit

Ezredvégi üvegablakok és kazettás mennyezetek

Egy tevékeny képzőművész család

Bráda Tibor festőművész. A Magyar Képzőművészeti Főiskola festő szakán végzett. Jelenleg a Képzőművészeti Egyetem docense. Díjak: Derkovits-ösztöndíj, Stúdió kiállítások díja, Hatvani portrébiennálé díja, Kiskőrösi Petőfi-pályázat különdíja, Italia 2000 festészeti versenydíja, Borfesztivál festészeti díja. 1984-ben Munkácsy-díjat kapott. Egyéni kiállításait Ráckevétől Londonig, Hamburgtól Heidelbergig láthatta a közönség.

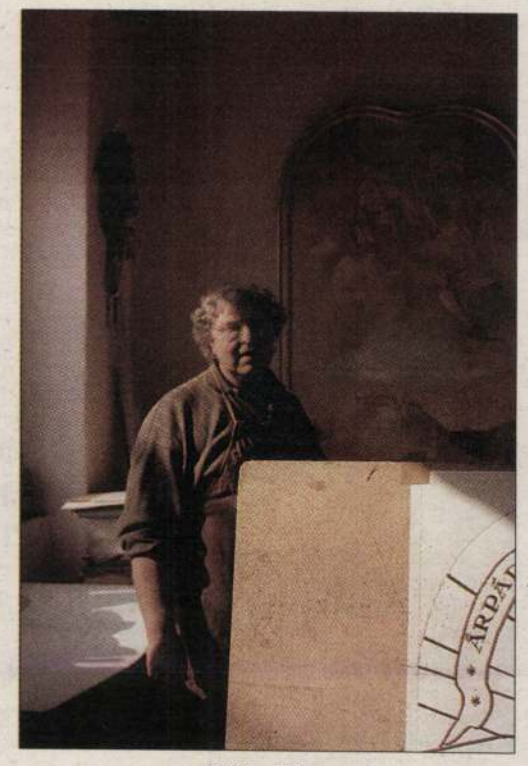

Bráda Tibor

Ádám és Éva. A Fatál étterem üvegképe, Budapest

Család

TF ESTÉK

Szeretettel meghívjuk következő esténkre, amelynek előadója:

Erdős László honvéd ezredes.

Előadásának címe:

Magyarország és a NATO Trianon tükrében.

Közreműködik:

Sinkovits Vitai András színművész.

Időpont: 2001. május 18., péntek 18 óra.
Helyszín: TF Aula, Alkotás u. 44.
(A belépés díjtalan!)

Lábra állított kövek

Gondolatok egy kőtárban

A Vincze Galériában, amely a Halászbástyába ágyazott Szent Mihály kápolnában található, nyílt meg a kerületünkben lakó *Osgyányi Vilmos* kőszobrász restaurátor tárlata. A kiállításon bepillantást nyerhettünk a pécsi Dómkőtárban elhelyezett románkori rekonstrukciók (a két altemplomi lejáró, a nyugati márványkapu és a Szent Kereszt oltár), a jáki templom szobrászati részletei, a sárospataki Öreg torony reneszánsz faragványai, valamint az esztergomi várkápolna rózsaablakának kőrestaurátori munkálataiba, ami egyrészt restaurálást, másolatok készítését, másrészt rekonstrukciók összeállítását és az eredeti faragványok kiállítását jelenti.

A kiállítást a szintén a kerületünkben lakó *Dávid Ferenc* művészettörténész nyitotta meg. Egyebek között a következőket mondotta: „Amit nem látunk itt, az a szakmai truvailles: a kibontásé, a szállításé, a másolásé, az újjáépítésé, a rekonstrukcióé. Csak példaként idézem a jáki szobrok levételét: olyan köveket kellett ott a lábukra állítani, amelyek önmagukat is alig tartották, amelyek felületét nem volt szabad megfogni, mert föltáskásodtak, s leválni készültek, és amelyeket úgy kellett kibontani a befalazásukból, hogy a falazó anyag se sérüljön meg körülöttük, mert a művészettörténészek épp a befalazás módját kívánták tanulmányozni a szobrok levétele után."

A megnyitó után Dávid Ferenc elmondta lapunknak, hogy Osgyáni Vilmos az egyik Semsey-bérházban lakik. Egy alkalommal a virágágyások szélén talált néhány szép cserepet, és a házmestertől megtudta, hogy a pincében, a szén alatt is van még rengeteg hasonló. Kibányászta őket, s amikor összerakták, kiderült, hogy egy domború kandalló darabja, valaha a Semsey-kastélyban állt, XIX. századi másolata az egyik leghíresebb firenzei reneszánsz kandallónak, mely Bargellóban található, a középkori múzeumban. A kandallót felajánlották az Osztrák Nagykövetségnek, de nekik nem volt rá szükségük, ezért a rekonstrukció után a gödöllői kastélyban állították fel. Ferenc József dohányzószobájában látható.

Kérész

A sárospataki Vöröstorony bejárati kapuja (Felső része másolat, alsó része eredeti faragvány)

A déli, megmentett bejárati kapu (ún. lunettás reneszánsz kapu) jelenleg Sárospatakon egy állandó kiállításon szerepel.

Bráda Tibor

Kulturális központ fiataloknak

A Fenyvesliget Kulturális Központ 1993-ban kezdte meg munkáját. Célja a szülői nevelésben való segédkezés, olyan fiatalok nevelésében segítségnyújtás, akik életüket mások szolgálatába állítják.

A központ alapítója a Római Katolikus Egyház személyi prelaturája, az Opus Dei, valamint néhány lelkes szülő. Az ifjúsági kulturális központként működő klub lelki vezetésével az Opus Deit bízták meg. Programjaik, melyek vallási hovatartozástól függetlenül mindenki számára nyitottak, elsősorban fiatalok számára szerveződő, kulturális, szociális programok egész évben. Szabadidős foglalkozásaik igényesek, kulturáltak, személyiségfejlesztőek. Minthogy a klubban a szülők segítő munkája szükséges, számukra gyakoriak a kulturális előadások, és rendszeresek a lelkigyakorlatok.

Az előző évekhez hasonlóan ebben az évben is nyelvoktatás folyik angol, német és spanyol nyelven, anyanyelvi szinten és tanárokkal. Főzőtanfolyamokat is indítanak, valamint öregek otthonát és adventi időben kórházakat látogatnak.

Távlati kulturális programok: ismételt részvétel, ezúttal a III. Nemzetközi Dalfesztiválon Pozsonyban 2001. június 17-én. Német nyelvtanfolyamok indítása Pozsonyban 2001. június 24–július 4-ig, Bécsben 2001. július 1–11-ig. Jelentkezési határidő: 2001. május 5-ig. Angol nyelvtanfolyam indítása Londonban 2001. július 30–augusztus 19-ig. Jelentkezési határidő: 2001. május 31-ig.

Szociális programok: Erdélyben 2001. augusztus 4–14-ig.

A fent hirdetett programokra határidőn belül várják a jelentkezőket *Darnes Eszternél*, a kulturális központ vezetőjénél az alábbi telefon- és faxszámon: 394-2598.

Méltó megemlékezés

Az Ádám Jenő élete és munkássága című könyv bemutatására április 2-án a Kiss János középiskolában került sor.

Az eseményen többek között részt vett *dr. Mitnyan György* polgármester, *Sebestyén Márta* Kossuth-díjas énekművész, aki, mint elmondta, nem a szavak embere, ezért egy népdalt énekelt, amit maga Ádám Jenő szerzett, és a síremlékén is ennek a címe áll: Én ültettem a citromfát, más köti hozzá a lovát.

Székely Miklós, Sebestyén Márta

Dr. Mitnyan György, Püski Sándor

Németh Zsolt külügyi államtitkár

FOTÓK: HAJDU ZOLTÁN

A legendás karmester, zeneszerző, Kossuth-díjas, érdemes művészről szóló könyvet *Székely Miklós* grafikus, festőművész, az iskola énektanára írta, aki természetesen szintén a jelenlévők között volt. Ezzel a munkával egyrészt áldozni szeretett volna a mester emlékének, másrészt a kérésének eleget téve – és ahogy ő mondta, tiszteletét kifejezve – vállalkozott a megírására. Elmondta azt is, hogy a könyv több szerkezeti egységre tagolódik. Megszólalnak benne az egykori kollegák, tanítványok (pl.: *Kuncze Gábor*, *Smith Géza*, *Lantos István*, *Juhász Antal* stb.), valamint az olvasók találhatnak egy Ádám Jenővel készült interjút, amit maga a szerző készített. Ebben a interjúalany megosztja a gondolatait a zeneszerzésről, az ének-zene tanításról.

Fontos még szót ejteni *dr. Püski Sándor*ról, aki nélkül, mint mondani szokás, mindez nem jöhetett volna létre, ő adta ki ugyanis a könyvet. A bemutató után közös pezsgőzésre invitálták a vendégeket, és mindenkinek módjában állt megvásárolni ezt a nagyszerű művet.

D. B.

Kedves Érdeklődő Szülők!

Talento-Ház

Szeretnénk bemutatni a **Talento-Ház Alapítványi Általános Iskolát.**

Megkérdeztünk egy szülőt: ***Miért ezt az iskolát választotta?***

– Már a nyílt napokon megfogott az iskola otthonos, családias hangulata. A gyerekek láthatóan jól érezték magukat. Vonzott a nyelvórák magas száma, és az, hogy itt mindig történik valami.

Megkérdeztük az igazgató asszonyt: ***Miért más a Talento-Ház, mint a többi iskola?***

– Nálunk a legfontosabb, hogy nagyon szeretjük a gyerekeket, így a hangulat meghitt. Ilyen légkörben mindenki képességei szerint a legjobban teljesít. Ezt segíti a differenciált oktatás, a fejlesztő pedagógus és a pszichológus munkája. A termek szépen berendezettek, formatervezett székekkel, asztalokkal. Az osztályok kis létszámúak, 10-12 fősek, mint egy nagy család. Tanáraink magasan képzettek. Az idegen nyelveket, az angolt, a franciát és a németet heti 8 órában tanítjuk. A matematikát teljesebbé teszi a szorobán használata. Már első osztálytól oktatunk számítástechnikát. A testnevelés órákon túl gyerekeink úszhatnak és teniszezhetnek is. Minden hónapban tartunk egy alkotónapot, ahol régi és új kézműves technikákkal ismerkedhetnek tanulóink, ilyen a tűzzománc, az üveg-, textil-, és selyemfestés, gyöngyfűzés, és még sorolhatnám. Fontos számunkra a környezetvédelem, nálunk mindenki, a gyerekek és tanárok is tagjai a Zöld Szív környezetvédő ifjúsági mozgalomnak, és ezért szervezzük évente az erdei iskolát is. A hosszabb iskolai szünetekben kézműves-, lovas- és természetjáró táborokon vehetnek részt a gyerekek. Ősztől ovi-sulit indítunk 5-6 éves érdeklődő gyerekek számára, tevékenységközpontú óvodai programmal, nyelvtanulással, informatikával, úszással és korcsolyázással.

Végül megkérdeztük a gyerekeket is: *Miért jó ez az iskola?*

– Azért, mert itt jókedvűek az órák. – Laci

– Én legjobban az iskolában szeretek lenni, mikor ezt elmondtam az otthoni barátaimnak, nagyon furcsán néztek rám. – Barbi

– Szeretem a tanárokat és a barátaimat, jó jegyeket kapok. – Gábor

– Jól érzem magam, ha belépek, vidám leszek. – Zhorka

A tanárok azt mondják, addig alakították, formálták, szerették az iskolát, amíg olyan lett, mint amilyenbe ők szerettek volna járni.

Aki nem hiszi, járjon utána!

TALENTO-HÁZ ALAPÍTVÁNYI ÁLTALÁNOS ISKOLA
Tel./fax: 06-1-20-40-847
1119 Budapest, Rátz László u. 4.

PROGRAMAJÁNLAT

Jókai Klub
(XII., Hollós út 5.)

Május 4-én: Ladánybene 27 koncert. 20 órától Trenchtown reggae party, 21 órától LB reggae sound system roots reggae, 22.30-tól LADÁNYBENE 27 koncert, 00.30-tól LB reggae sound system dub 4 u, 1.00 órától Trenchtown reggae party.

5-én 20 óra: Head Creeps és **Ex-Exit koncert**, fellép még: Hungarocell (a titokzatos zenekar).

6-án 11 óra: Kakaó koncert 8–14 éveseknek: zenés utazás a reneszánsztól napjainkig. Jótékonysági koncert a **Beteg és Gyógyíthatatlan Beteg Gyermekekért Misszió Egyesület javára.**

11–12-én Őszirmi fesztivál (Bran klub). Kiállítással, nagy mesélésekkel, vendég előadókkal (Berecz András mesemondó, a délszláv zenét játszó Kolo együttes, Géczi János költő, Földes Imre zenetörténész, Kisbali László művelődéstörténész és mások), táncházakkal, diaképekkel, meglepetésekkel.

13-án, 17-én, 25-én és 26-án 19 órakor: Jose Triana: Gyilkosok éjszakája címmel a Földessy Margit Színjáték Stúdió vizsgaelőadása.

18-án 19 órakor: „Cirkusz" koncert, vendég: Sharon Stones együttes.

Tanfolyamok: Minden hétfőn és szerdán 18–21 óráig **Kobudó**. Személyiség fejlesztése a harcművészet útján. Hétfőn és csütörtökön 9 órától: **aerobic**. Hétfőn 17 órától: **szlovák nyelvtanfolyam**. Kedden 17.15-kor **thai-chi** tanfolyam. Kedden és pénteken 9–10-ig: **gömbös torna**. Izommobilizáló és közérzetjavító gyakorlatok, 10–11 óráig: **terhestorna**. Kedden 17–18 óráig: **kondicionáló torna** középkorú hölgyeknek. Szerdán 16.30-tól: **balett-tanfolyam** iskolások részére. 18 órától **jógatanfolyam**. 18–20 óráig: a Hegyvidék Sport Egyesület hegymászó szakosztályának találkozója. Csütörtökön 15 órától **nyugdíjasklub** változatos programokkal. Szombaton 9.30–15 óráig **társas tánctanfolyam** kezdők és haladók részére.

XII. kerületi Művelődési Központ
(XII., Csörsz u. 18.)

Május 5-én, 9-én 21 óra: a Bihari együttes folklórműsora.

6-án 11 óra: „Krónikás"-Dévai Nagy Kamilla gyermekműsora.

7-én 18 óra: Bocskai István Szabadegyetem. Kiss Dénes író, nyelvkutató – „Ősnyelv-nyelvÖs Bábel előtt, játékos magyar nyelv".

14-én 18 óra: dr. Petővári Ágnes irodalomtörténész – Bánk bán, mint a világirodalom „legkeresztényibb" drámája.

Jógatanfolyamok: etka: pénteken 17.30-tól, kriya: pénteken 18.30-tól.

Kultúrtörténeti és szellemtudományi előadás-sorozat (kezdés: 18 órakor):

Május 9-én: Szántai Lajos kutató „A magyar királyok".

Május 12-én: Molnár V. József képzőművész „A Fa szimbolikája a magyar műveltségben (életfa, égigérő fa, királyi fa stb.)".

KÖNYVTÁR: Nyitva: H: 12–18, K: 12–16, Sz: 12–16, Cs: 12–18, P. 9–14 óra.

Állandó programok:

Csillagszemű gyermektánc együttes: minden kedden 16 órától 6–10 éves gyerekek részére. **Latin-amerikai tánctanfolyam:** minden kedden 18 órától kezdők, 19 órától haladók részére. **Ír tánc**: minden héten vasárnap 10 órától. **Nyugdíjasklub:** volt MOM dolgozóknak minden hétfőn 14–18-ig; XII. kerületi nyugdíjasoknak a hét többi hétköznapján 14–18-ig. **MOM bélyeggyűjtők klubja:** páros héten pénteken 13–17 óráig. **Királyháza (MOM) Természetbarát Társaság:** páros héten szerdán 16.30–20 óráig. **XII. kerületi Hegyvidék bélyeggyűjtő klub:** minden vasárnap 8–11 óráig. **Holiday Sporttánc Egyesület:** minden hétfőn és csütörtökön 16.30, minden vasárnap 10 órától. **Fúzió Kortárs Művészetekért Kulturális Egyesület:** kreatív óvodás tánc (3–7 évesnek), moderntánc előkészítő (7–12 évesnek) szerdán 17–19 óráig, pénteken 15–17 óráig. **Természetes életmód iskolája:** Ferencsik István természetgyógyász minden hónap első hétfőjén 15–18 óráig.

Virányosi Közösségi Ház
(XII., Szarvas G. út 8/C)

Május 4-én 19 órakor: After Eight irodalmi kávézó. Tamás Ferenc beszélget Zoltán Gábor íróval Az erények könyve című művéről.

5-én 19 órától: Harmónia táncklub. Vezeti: Székely Attila.

6-án 19.30: Skót táncház. Zenél a M.É.Z. együttes.

8-án 18 órától: a Téry Ödön Turista Baráti Társaság élménybeszámolója.

11-én 18 órától: Téka táncház. 18–19 óráig játék és tánctanítás kicsiknek, 19 órától táncház fiataloknak és időseknek. Házigazda: Tímár Sándor koreográfus. Muzsikál a Téka együttes.

Kiállítás május 12–15-ig: a Magas Tátra hegymászó szemmel. Dr. Katona István festményeinek és Kunos Gábor A Tátra a XIX. sz. elején című képeslap-gyűjteményének kiállítása.

Gyerekeknek és fiataloknak:

Sakk-kör általános iskolásoknak minden szerdán 16.30–18 óráig. **Kézműves foglalkozás** minden pénteken 16.30–18 óráig a Kiskakukk Játszóház és Tehetséggondozó Alapítvány rendezésében. Fogyatékos gyerekeket is várnak. **Csillagszemű gyermek néptánc együttes** felvételt hirdet tanfolyamaira 3 éves kortól. **Ikebana tanfolyam** a Japán Nagykövetség szervezésében minden csütörtökön 16–19 óráig. Részvételi díj: 500 Ft/alkalom. Virágot hozni kell! **Indonéz tánctanfolyam** Bárdos Yvette vezetésével minden szombaton 9.30–11 óráig.

Sivananda Jógaközpont

Magyar Rádió Óvoda tornaterme (1021 Bp., Völgy u. 1–3.; 56-os villamos Vadaskerti úti megálló).

Folyamatosan indítanak kezdő csoportokat, amelyekre telefonon lehet bejelentkezni.

Kezdő jógatanfolyam – május 14., hétfő 17.45–19.45. Program: alapászanák, légzésgyakorlatok, meditáció (10x2 óra).

Felfrissítő jógafoglalkozás haladóknak szerdánként 17.45–19.45. Program: ászanák, légzésgyakorlatok, meditáció.

Hűvösvölgyi Gesztenyéskert Óvoda (1021 Bp., Hűvösvölgyi út 133., bejárat a Vadaskerti út felől a Kisállat klinikával szemben).

Jógaoktatói tanfolyam – május 8., csütörtök 17.45–19.45. Előzetes bejelentkezéssel! Egyéves tanfolyam, havi két alkalommal.

Felfrissítő jógafoglalkozás haladóknak hétfőn és pénteken 17.45–19.45. Program: ászanák, légzésgyakorlatok, meditáció.

A programokra a 397-5258-as telefonszámon lehet bejelentkezni. Vezeti: Veres András és a jógaközpont oktatói.

Antal Imre a Jókai Klubban

Egy alföldi ember ül a budai hegyvidék tetején, fent a Jókai Klub pódiumának székében, a mikrofon előtt, reflektorfényben. Mondhatnánk: kilépett a tévé képernyőjéből, hogy itt legyen szemközelben, a nyugdíjasklub vendégeként.

Beszéljen, meséljen Pami című könyvének fejezeteiből, mondja el azt is, amit bele se írt, amit még sohasem hallottak tőle, magáról, gyermekkoráról, szüleiről, városáról.

Antal Imréről van szó. Népszerű tévés személyiségről, a sokoldalú műsorvezetőről, a szellemes társalgóról, akiben mindenki mindig keresi múltját. Nézi, kutatja azt a kézfejet, figyeli azokat az ujjakat, amelyek valamikor végigszántották a zongora fekete-fehér mezejét, hogy kidőljenek belőle Chopin dallambarázdái, hogy híressé tegyék tehetséges előadóját.

Azután egyszer csak jött az a bizonyos dráma: a zongora elnémult, mert ujjaitól nem szólalhatott meg. De megszólalt Antal Imrében a másik tehetség: a beszéd. A társalkodó hang. Az egyéniség. És erre kíváncsi lett az egész ország, még többen figyeltek rá.

Ezzel az érdeklődéssel hívta meg a Jókai Klub is egy kis tereferére, a szeszélyes évszak napjainak egyikén, egy tavaszi napon.

A versmondás gyönyörűségéről kezdett beszélni, mert ez volt az első hozzá intézett kérdés. Mondta: jó lenne, ha ismét szokásba jönne a társasági szavalás. Emlékszik egy régi történetre, máig is kedves, megható érzés támad benne, ha rágondol. Tóth Árpád-verset idézett közönségének. Ott ült vele szemben egy hölgy, és amikor ő szavalt, szó szerint könyv nélkül mondta vele egyszerre a sorokat.

Egymás után, ahogy hallgatóságának eszébe jutott, jöttek a kérdések, hangzottak a válaszok. Ó, azok a gyermekévek! Az ünnepi, meg a hétköznapi finom, foszlós kalácsok, ahogy édesanyja a tojás sárgájába nyomta a kenőtollat, majd végigsimította vele a nyers tésztát. Máig is szájában érzi ízét – de már nincs ilyen.

Van viszont nyugdíjas élete. De erről is furcsa módon értesült. Újságot olvasott. Kinyitotta lapjait, és egyszer csak megakadt szeme egy címen. „A tévé nyugdíjazta *Vitrayt* és Antalt". Azonnal betelefonált szerkesztőségébe, kérdezte, igaz-e? Igaz, mondták. Így tudta meg, hogy elbocsátották annyi sikeres év után. Így váltak meg tőle. „És tudják, hogy minek örülök mostanában a legjobban? Annak, hogy még fel tudok menni a lépcsőn, no nem úgy mint egy zerge, vagy mint az evetke. Azt nem lehet rám mondani, de hogy ezeknek még fel se menjek?! Ez akkor izgalmas vállalkozás, amikor elromlik a lift. A Damjanich utcában, a negyedik emeleten lakom… Olyan jókat lehet már pihenni a másodikon."

Volt egy kedves jó barátja Hódmezővásárhelyen. Meg volt győződve róla, hogy ő költő. Mást ezt nem mondta róla. Furcsa, szürrealista verseket írt. Soha nem felejti el, az egyik így kezdődött: „Isten kotlósa fűzfán és anyámban. Mit lehet ezzel kezdeni, tessék nekem megmondani?! Mennyivel szebb József Attila Kései siratója." El is mondja, és nagy tapsot kap.

Saját családjáról mesél. Tanárember apjáról, óvónő édesanyjáról, a szokásos nagy április elsejei tréfákról és más mókákról, amelyeknek ha eljött az ideje, akkor azoknak mindig meg kellett történnie, úgy nem múlhatott el a tavasz, a nyár, az ősz, a tél egyszer sem.

Mert az ember már csak emlékeiből él. Ennyi év, és micsoda történetek. Mindegyik könyvet érdemelne, hogy megmaradjon az utókornak. Így született a Pami is – de hogyan?

– Annak idején Kudlik Juli, drága aranyos barátném, kollégám, édesanyámat megajándékozta egy kis füzetkével. Ő írta gyerekkoráról. Nagy szeretettel átadta édesanyámnak, és ő megköszönte. De azt mondta hozzám fordulva: na, látod: igazán te is megírhatnád így gyermekéveidet, eddigi életpályádat. Jó, mondtam, majd, majd. De ő mindig unszolt engem. S amikor édesanyám itt hagyott engem, akkor jöttem rá, hogy nekem van egy ígéretem, amit még nem teljesítettem. Hát így született a Pami című könyvem.

– S hogy miért éppen Pami?

– Azért, mert édesanyám engem így becézett gyermekkoromban. Eredetileg ikerszó volt: Pimi-Pami. A Pimi elmaradt. Én voltam a Pami.

Békés Attila

Hasznosan töltött szabadidő

Kő, papír, olló és levelek, színes szövetek felhasználásával készült képek, tárgyak fogadják a XII. kerületi Művelődési Központ első emeletén a látogatókat. A kerületi iskolák napközis nevelői hozták el diákjaik legszebb, legérdekesebb munkáit, hogy másoknak is megmutathassák: mivel töltik a gyerekek a szabadidejüket az iskolában.

Falevélből készült alakok, mozgatható bábok, tájak, városrészletek láthatók a gazdag kiállításon. A ragasztással, tépéssel, faragással készített alkotások azt bizonyítják, hogy felkészült nevelők várják a délutánt is az iskolában töltő gyerekeket. A kiállított tárgyakat látva elképzelhetjük, hogy milyen önfeledten, az alkotás gyönyörűségébe merülve készítették őket a gyerekek, és újra megerősíthet bennünket abban, milyen fontos, ha a számolás, olvasás mellett különféle dolgokban is jártassá tesszük diákjainkat. A képzeletüket megmozgató foglalkozások és az élményeiket felidéző alkotások során kibontakozhat tehetségük, megszerethetik a teremtés, a munka örömét.

Milyen világot jelenítenek meg a gyerekrajzok és a különféle kézműves technikával létrehozott művek? A házak, városok, emberek és az őket körülvevő tárgyak, eszközök a mindennapi életben látható, tapasztalható dolgokat mutatják, bizonyítva, hogy az új generáció fogékony a környezetére. Ami a legfontosabb: a jóság, a szeretet, a nemes cselekedetek ábrázolása kapja a legnagyobb szerepet a játékosság mellett. Ez megerősíthet bennünket abban, hogy hiába szaporodik a rossz az életünkben, gyerekeinkben megvan a hajlam ezek elkerülésére. Ennek bizonyítására is vállalkozott *Mester Ilona* szaktanácsadó asszony, mikor kollégáival összeállította a tárgyakat.

Novák Imre
XII. kerületi Pedagógiai Szolgáltató Központ

Bolond Miska

1860

Jenius 4 I. [illegible]

Ostri táj
A beteg [illegible]
Lakoma
Ökrök I–II
Mütterem ben II–III.
Kriplisudör
Festő
Mulatrusok
Festőnő
Csendélet II
Gnárchép
Dűzzi
Virpardo
Utó nő
Krömi táj
Kötőrök
Bánki táj
Földa
Táj

Fakurép
Ökrösfogat
Téli táj
Visegr-i rép
Ár-jerbe

Olvasó láj
Tav-i táj
Vasárap
Táj kocsival

Temp

Ebéd
Aga operm-el
Nagér
Kasja verők
Táj
Mulatrusok
Lada
Mulváros

Kr. r.
Az alvó
A Natonabrakaás

Fáradt
Perlrott-Csaba festő arik
Fogyok
Gutelt
Festő
Terhelt cipelő
Pihenő
Mühely
A rajzoló

Börzsönyi Ferenc

Gucht. 1942. Tav.

Műterembe I

Gyűjt.

Riggl-Rónai Társ

I. kiáll. 1946 márc. (v. trust)

Tájkép } of
Csendélet } I

M. képrmért 1946 jul. (v. trust)

Gerekek a szabadban, of

M. Művhetek regr. képm kiáll

1947 jan (v. trust)

Városi | Menekülők, of

Főv. képt 1948 ápr. m. valóság

Kártyázók, past.

he put ~~up~~ up the ship

the cat

received

begin

Börzsönyi

festő

Szabad Művészet, 1949.

III. évf. 7–8. sz. 339.–340. o.

Kiállítások. Vajvári Lajos beszámolója:
Csoportkiállítás a K. Sz. Sz.-ben.

Börzsönyi Ferenc festő

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 1. sz. 29. - 30. o.

Kiállítások. A dolgozó nő és anya a magyar képzőművészetben.

Börzsönyi Ferenc festő

Vaasz képzőművészeti Kiállítás

Szabad Vép 1949 II. évf. 5 sz. jan 8. 4.

Börzsönyi Ferenc

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 6. sz. 263. o. Kiállítási Naptár.

Börzsönyi Ferenc MDK

Müteremben

Műcsarnok 1942 Tavaszi kiállítás

MDK.

Börzsönyi Ferenc

Kiállitási hirdás

Magyar Nemzet 1966 jan.2o.

Börzsönyi Ferenc, festő MDk

A fényes Adolf Teremben lesz kiállítása.

—: A Nemzeti Galéria Kiállításai 9

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1966. jan. 21.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR NEMZET

1967 FEB 2
1021

Börzsönyi Ferenc kiállítása

a Nemzeti Galériában

Az »elsüllyedt képzőművészet«, vagyis a még feltáratlan életművek egyikét mutatja be, jó hagyományaihoz híven, a *Magyar Nemzeti Galéria*. A figyelemre érdemes kiállításon olyan munkásművész képeit láthatjuk, akinél ugyan a világnézeti tudatosságnak kevés szerepe van, de akit léte így is meghatározott.

Az Elektromos Művek munkása volt, amikor — természetesen — a Podolini Volkmann Artúr vezette kis szabadiskolába benyitott a 20-as évek elején, hogy eredendő vágyát a rajzolás-festés iránt valóra váltsa. *(Egyébként már éppen megérett a feladat, hogy erről a kültelki iskoláról, tanáráról s az onnan indult művészekről, mint Dési Huber István, Sugár Andor, Borbereki Kovács Zoltán, Trauner Sándor s nem egy ma és itt élő-dolgozó festők, szobrászok munkájáról ebben az összefüggésben írjunk.)* Így hát jó mesterhez és jó környezetbe került a fiatal *Kollárits* (mert úgy hívták még akkor) s az év végi növendék-kiállításokon hamarosan kiderült bámulatos fejlődésképessége. Az a kevés sajtókritika, ami ezeket a kiállításokat követte, jó ítélettel a legjobbak között emlegette. A mintegy másfél éves párizsi tanulmányútja színízlésének finomodását eredményezte, fontos hozzájárulásként az amúgy is szerkesztő elvű képalakításához. Azonkívül, képeiről kétségtelenül leolvasható Cézanne hatása a térképzésben és Van Gogh nyoma is éppen a tájképeken, az egymásra és egymás mellé vastagon felhordott színszálak szövetén.

Aránylag kevesebb figurális képe és csendélete mellett festményeinek és rajzainak többsége tájkép. Újpesttől Nógrádig, a Tabántól Zebegényig szinte feltérképezett egy országrészt, de olyan intenzív tájélménnyé formálva, hogy a nagyon is eltérő tájkarakterek ellenére tér- és színkompozíciói extátikusnak mondhatók. Fűtöttségének alapja az a leküzdhetetlen életérzés, ami, más mesterségre vonatkoztatva, így hangzik: »Navigare necesse est, vivere non!« A mindennapi kenyérkereső munkája a létfenntartás eszköze csupán, a lét maga a festés-rajzolás.

Már 1928-ban, a tanuló években, feltűnően érett arcképpel, az *Ilonka*-portréval jelentkezett. Nem sokkal később, de szüntelen munka után festette a *Munkás*-t, ami tulajdonképpen önarckép nagy kalapban, kissé heroizálva, nyers, csattogó színekkel, ellentétben az Ilonka finom összhangjával. A *Rézi*, vidám, kövér nő dús gyümölcskosárral, a dekoratív próbálkozás sikerült darabja, de bensőségesebb, festőileg kiérleltebb és színgazdagabb a *Pihenő asszony* 1938-ból, valamint a *Zsuzsa beteg* (1941) című szépen formált gyermekfej. Ugyanez évből való egy jó, őszinte *Önarckép*, majd mintegy másfél évtizeddel később sebzett, szomorú embert ábrázol a zöldes-szürkében tartott *Önarckép*. Ám a felszabadulást megelőző időben is a legtöbbet nyújtotta a táj s nyújtja a művész a tájképeiben. Valami rendkívüli színszomjúságra keresi a napsütött, fénylő kerteket, hegyeket. *Téli táj II.* (1941) című kicsi, havas képén megvalósította a Székely Bertalan tanítását, amit ugyan neki senki sem tanított, de mert nem csupán leíró alkat volt, az elemzés rávezette, hogy: »ropogós a fény és bársonyos az árnyék!« A színekkel szuverénül bánt, de akarva-akaratlan, tiszteletben tartotta törvényeit. A *Tavasz* (1945 körül) a hideg-meleg színek pompás egyensúlyával valami csendes ujjongás kifejezője.

Ez a belső öröm a negyvenes évek végére megfakul, elsötétedik. Az ezután készült képei közül még szép gyöngyházhideg színekbe formálja a *Gázgyár* című festményt, aztán kormosodnak a színek, darabos a kompozíció. Nem tudhatjuk külső vagy belső indítékból, esetleg mind a kettőből származtatható a művekben jelentkező bizalom- és erővesztés. Az ötvenes évek végére még egyszer fellobban az alkotóerő, de hanyatló egészsége már nem elégséges az újrakezdéshez.

Rajzain sokkal közvetlenebbül jelenvaló a közeg, melyben él, s ami a direkt inspiráció forrása. Korai, a húszas évekből származó rajzai témában — *Kivégzés, Menekülők, Sírbatétel* — és stílusban is a Podolini Volkmann közvetítette (merthogy a mester is varázslata alatt állt) Derkovits

Börzsönyi Ferenc rajza: Pihenő munkás

hatását mutatják. Ugyanezek, illetve hasonló témák 1940 után erősebb és önállóbb formára lelnek, különösen az 1944-ben készült *Katonák, Menekülők, Háború* stb. rajzai a közvetlen élmény indulatával telítettek. A rajzok és akvarellek, meg a monotípiák mint egy krónikáskönyv kísérik a felszabadulást követő nagy építő lendületet. A *Hajógyár, Építkezés, Gyárban, Munkások* csakúgy, mint az egyidejű, de kevésbé korhoz kapcsolt *Csónakok, Uszályok, Dombos táj* egy, a kifejezési eszközeit uraló alkotót mutatnak.

Börzsönyi Ferencet ugyanaz késztette festeni, mint Karinthy Frigyest a költészetre: »Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek.« A festő is mondta-mondta, de nemigen hallgattak rá. Ezen a kiállításon kiderült, hogy mondanivalójára érdemes odafigyelni.

Oelmacher Anna

Ünnepélyes megemlékezés a Szabad Nép megjelenésének 25. évfordulójáról

Szerdán este a Népszabadság székházában ünnepélyesen megemlékeztek a *Szabad Nép* megjelenésének 25. évfordulójáról. Az ünnepségen részt vett *Kádár* János, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, *Szirmai* István és *Nemes* Dezső, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, *Pullai* Árpád, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, *Orbán* László, a Központi Bizottság osztályvezetője, *Tömpe* István, a Központi Bizottság tagja, a Magyar Rádió és Televízió elnöke.

A vendégeket, valamint a Népszabadság és más sajtóorgánumok munkatársait *Gosztonyi* János, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a Népszabadság főszerkesztője köszöntötte. Ezután Kádár János méltatta rövid beszédben az illegalitásban született Szabad Nép politikai jelentőségét és a »jogutód«, a Népszabadság szerepét a szocialista sajtóban, a kommunista nevelésben és tájékoztatásban. Az ünnepség második részében vendégek és vendéglátók baráti hangulatban elbeszélgettek.

Koszorúzás a Népszabadság székházában

1942. február 1-én — 25 évvel ezelőtt — jelent meg először *az illegális Szabad Nép*. A negyedszázados jubileum alkalmából szerdán a Népszabadság székházában megemlékezést tartottak a lap első szerkesztője, *Rózsa* Ferenc emléktáblájánál.

Máté György, Rózsa Ferenc egykori munkatársa emlékezett az évfordulóra és egyebek között elmondotta:

— 25 éve jelent meg a Szabad Nép első évfolyamának első száma. Akkor sokak előtt kis mécsesnek tűnt ez a kezdetleges eszközökkel előállított lap a nagy éjszakában, nagy fényudvara kevéssel terjedt túl azokon, akik előállítói és olvasói voltak. Ma mégis büszkén gondolunk rá. *Nemzeti becsületünk egyik becses emléke ez, méltó a 48-as honvédzászlókhoz, a Tanácsköztársaság ma is hódító plakátjaihoz.* Mert olyan mécses volt ez a Szabad Nép, amelynek pislogó lángja is halálra rémítette annak idején a magyar nép ellenségeit. Elbizakodottságukban azt hitték, hogy szerkesztőjének megölésével eloltathatják fényét és örök sötétséget boríthatnak ismét hazánkra.

Rózsa Ferenc, a Magyar Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja, a Szabad Nép első szerkesztője, lapja megjelenését alig néhány hónappal élte túl, mártírhalált halt a Horthy-pribékek kezei között. Emléktáblájánál kegyelettel adózott az egész magyar sajtó.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának koszorúját *Szirmai* István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja és *Orbán* László, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a KB osztályvezetője helyezte el. A Népszabadság nevében *Gosztonyi* János főszerkesztő és *Vadász* Ferenc, a pártszervezet titkára, a Tájékoztatási Hivatal nevében *Naményi* Géza, a hivatal vezetője és *Pataky* László, a hivatal osztályvezetője, a MÚOSZ nevében *Barcs* Sándor, a szövetség elnöke, az MTI vezérigazgatója, és *Komjáth* Irén, a szövetség alelnöke koszorúzott. Elhelyezték a megemlékezés virágait az emléktáblánál a nyomdász szakszervezet és a Magyarországon megjelenő lapok képviselői is.

Ezt követően az ünnepség részvevői megemlékezést tartottak Rózsa Ferenc Panteonban nyugvó hamvai előtt. A Népszabadság szerkesztő bizottságának koszorúját Gosztonyi János és Rényi Péter helyezte el.

Budapesten 66 országgyűlési képviselőt választanak

A csütörtökön kezdődő jelölő gyűléseken 349 parlamenti képviselői hely betöltésére tesznek javaslatot a választók. *A legtöbb országgyűlési képviselője természetesen a fővárosnak lesz:* 66 törvényhozót

városi, a járási, a városi, a városi kerületi és a községi tanácsok működési területén külön-külön választó kerületeket alakítanak ki. *Budapesten, ahol tízezer lakos választ egy fővárosi tanácstagot, összesen 201 tanácstag képviseli majd a lakosságot Budapest »parlamentjében«.* A vidéki városok közül a legsűrűbben lakott Miskolcnak 120 tanácstagja lesz, utána az ugyancsak megyei joggal felruházott Debrecen következik, 116 tanácstaggal.

A járási tanácsok tagjainak megválasztásával kapcsolatban a rendelet úgy intézkedik, hogy a 25 000 lakoson felüli járásokban körülbelül ezer lakosonként számítva egy — de legalább 30 és legfeljebb 60 — járási választókerületet kell kialakítani; a 25 000-nél kevesebb lakosú járásokban 30 tanácstagot választanak. A főváros kerületeiben a népesség aránya szerint a tanácstagok száma 80 és 150 között váltakozik majd, a városi kerületekben 50—120 választókerületet kell kialakítani.

résgépek Könnyűfémműben

után az új gépek az év végével megkezdik a terv szerinti termelést. A gépek termelésbe állításával elsősorban a kiskeresztmetszetű alumínium idomok és rudak gyártásában növekszik majd a kapacitás és ennek nagy hasznát veszi *a járműgyártás és az építőipar.*

Az alumíniumtuskók előmelegítését szolgáló indukciós kemencéket, amelyek az új prések üzemeléséhez szükségesek, a Székesfehérvári Könnyűfémmű kollektívája *saját műhelyében gyártja le.*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Börzsönyi Ferenc
MAGYAR NEMZET
1967 FEB 1.
1027

(Szabó: Pallagi János és Wehner Tibor) (fél 8) — Szo: Pege Aladár dzsessz koncertje (fél 8).

Kiállítások

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM: Magyarország népeinek története a honfoglalás koráig. — Vértesszőllősi őstelep. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA: Magyar festészet és szobrászat a XIX. és XX. században. — Börzsönyi Ferenc emlékkiállítás. (Nyitva: hétfő kivételével 11—19 óráig.)

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM: 300 év divatja. — Évszázadok művészi terítékei. — Magyarországi reneszánsz könyvkötőműhelyek. — Magyarországi fajánsz- és keménycserépművészet. — A kerámia és ötvösosztály új szerzeményei. — Modern falikárpitok. (Nyitva: hétfő kivételével: 10—18 óráig.)

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM: Egyiptomi kiállítás. — Régi Képtár. — Szoborkiállítás. — Modern külföldi képtár. — Műhelytitkok, hamisítványok. — »Bruegeltől Rembrandtig« című rajzkiállítás. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM: Porcelánok, selymek, lakkok Kelet-Ázsia művészetében. (Nyitva: hétfő kivételével 8.45—16.45, vasárnap 9.45—17.45 óráig.)

KÍNA MÚZEUM: Régi és új Kína művészete. (Nyitva: hétfő kivételével 9—17 óráig, vasárnap 10—18 óráig.)

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM: Magyar bútorművészet a XVIII. században, XV—XVII. századi európai bútorok. (Nyitva: szerda, szombat, vasárnap 10—18 óráig.)

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM: A reformkor és a szabadságharc irodalma. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA Megalakulásának Emlékmúzeuma. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

PESTERZSÉBETI MÚZEUM: Korok és vallások. (Nyitva: hétfő kivételével 11—19 óráig.)

FÉNYES ADOLF TEREM: Czimra Gyula festőművész kiállítása.

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETE: Kass János grafikusművész kiállítása. (Zár: 12-én, vasárnap este.)

MŰCSARNOK: Szárján grúz festőművész kiállítása. — Svéd városrendezési kiállítás.

MŰCSARNOK KAMARATEREM: Rác András festőművész kiállítása.

MEDNYÁNSZKY TEREM: Bakallás József festőművész kiállítása.

A kiállítási termek hétfő kivételével 11—19 óráig látogathatók!

szállt.

— Tizenhat hónapig jártam a tengereket. A Földközi-tengert, az Adriát, a Ioni-tengert, lehajóztunk a Vörös-tengerre is. Kikötők, nyüzsgő, újszerű világ, kelet... Az álom... Hajnali bíborfény a víz fölött, alkonyati nyugalom, a sós víz illata, aztán viharok. Hosszú ám tizenhat hónap. Ezalatt nagyon megszerettem a rádiós munkát. Nincs ennél szebb munka. Sokszor a többiek is körém álltak, ha gyötörte őket honvágy, mert az olyan, mint a tengeri betegség. Leteperi az embert. Oda álltak körém, s a kis gépen érkező jelekre figyeltek. Magyarországról érkezett az üzenet. A hivatalos dolgokon kívül másról is. Hogy szép az idő. Vagy esik az eső. S mi ott éreztük bőrünkön a napsütést, vagy hallottuk, hogyan csobog a víz az itthoni háztetőkről...

Csillog a szeme, most távol ül valahol egy rádió mellett a hánykolódó hullámokon és haza beszél.

— Aztán hazajöttem. Nagyon szép a tenger, a szívem majd megszakadt, de hát *van más szép dolog is az életben.*

— És az?

— *Például a házasság.* Nálam az volt. Megnősültem. Családot alapítottam. Hajósnak is lehet nősülni, de az nehéz dolog. Ahhoz közös megegyezés szükséges. Tudom, láttam már, milyen nehéz távol a családtól. Jöttek be hozzám öreg tengerészek, könnyes volt a szemük és kértek: *»Kopogj haza egy kis hírt. Kérdezd meg, mi van a gyerekkel. Beteg volt, amikor eljöttem ...«* Hát én nem akartam ilyen gyötrő kínokat magammal vinni a tengerre. Inkább itthon maradtam. *Szeretem a hajózást, de a feleségemet és a családomat még jobban szeretem.* S itthon sem tétlenkedtem — mosolyog —, *két gyerekem van, pedig csak hat éve nősültem.*

MDK

Börzsönyi Ferenc, [ ]

Emlékkiállítását meghosszabbi-
tották.

— : Kis hiradó 2

ESTI HIRLAP, bp. 1967 febr. 25.

Magyar Hirdető
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

1967 MÁR

Szocialista Művészetért

Börzsönyi Ferenc
1021

Képek kiállításokról

Börzsönyi Ferenc emlékkiállítása a Nemzeti Galériában; felvételünkön a festő önarcképe — alul: Németh Mihály szobrászművész kiállítását az Ernst múzeumban láttuk
(Selmeczi Tóth felv.)

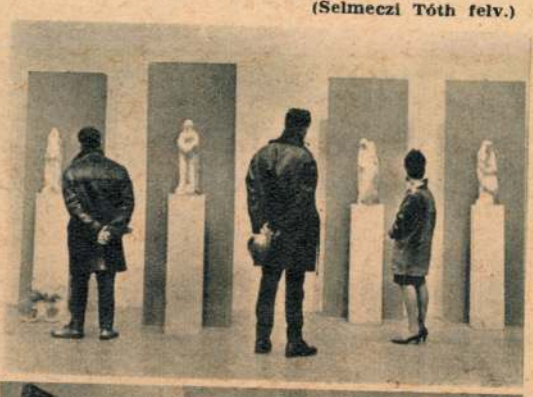

A szentendrei képzőművészek kiállítását a helybeli Ferenczy Károly múzeumban felkereste Jovanka Broz, Tito elnök felesége is (MTI) — Nagy érdeklődéssel fogadta a közönség a Szépművészeti Múzeum új kiállítását, a „Bruegeltől Rembrandtig" című rajzkiállítást (Bojár felv.)

Hivatásos művészek amatőr-művészkedése — a Hazafias Népfront I. ker. klubjában megrendezték Ferrari D. László (festmények), Erdélyi Tibor (faragás) és Bige József (hangszerkészítés) kiállítását. A három művész az Állami Népi Együttes ismert tagja
(Selmeczi Tóth felv.)

Megnyílt az első budapesti

HANGSZERJAVÍTÓ SZALON

(VIII., József krt. 42.)

Vállaljuk: vonós, pengetős, fúvós hangszerek, ütemhangszerek szakszerű javítását.

Postán küldött hangszereket magjavítva visszaküldünk.

HANGSZERKÉSZÍTŐ ÉS JAVÍTÓ KTSZ

A „Jó mula
órás műsor
sá

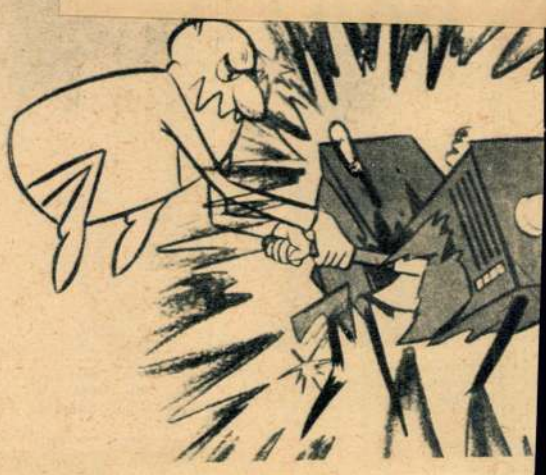

GERGELY RÓBERT:

Mozi, néző, film

A „HARMONIKA" MOZI

Vladimir Scob építészmérnök, számos filmszínház tervezője, a mozik berendezésének terén javasolt változtatásokat. Véleménye szerint ideje lenne szakítani azokkal a megrögzött szokásokkal, amelyek tulajdonképpen a színházi berendezés maradványai. Példaképpen a manhattani (USA) egykor nagyon divatos mozikat említette meg, amelyek a sok aranyozás, cirádák, tükör és márvány ellenére sokkal rosszabbul mennek, mint a 600—700 férőhelyes, megnyugtató színekkel festett, diszkrét világítást alkalmazó, kényelmes berendezésű kisebb mozik. Véleménye szerint a közönség ma már kényelmetlenül érzi magát a színház-jellegű moziban.

Fontos szabálynak tartja, hogy a mozik berendezésének alkalmazkodnia kell az adott ország és az adott város lakosságának közízléséhez, szokásaihoz. Ennek egyébként már a mozi portálkiképzésben is meg kell nyilvánulnia. A nézőtér befogadóképességével kapcsolatban Scob a következő álláspontját fejti ki:

„Megoldható az a probléma is, hogy az üresebb hétköznapok és a zsúfolt ünnepi előadások közötti differencia a terem képében áthidalható legyen. Az ún. „harmonika"-berendezéssel (mozgatható fal) a terem látszólagos nagyságát oly módon lehet szabályozni, hogy a nézőknek ne legyen olyan érzésük, mintha csak páran ülnének a nézőtéren, ha a forgalom kisebb. A leszűkített nézőtérrel egyébként a világítás és a fűtés költségeit is csökkenteni lehet."

A vendégek kényelmével kapcsolatban két fontos kérdést emel ki: „A mozi építésénél meg kell oldani azt is, hogy a sorbanállás elkerülhető legyen. Megengedhetetlen, hogy a közönségnek hosszabb időn keresztül kelljen az utcán ácsorognia. Éppen ellenkezőleg: azt az érzést kell kelteni, hogy a moziban szívesen fogadják őket." Majd pedig: „Az ülőberendezésnek olyannak kell lenniük, hogy a néző pihenjen bennük."

A FUTÓSZŐNYEGTŐL A CSILLÁRIG

Nem lehet vitás, hogy két alapvető mozitípus kialakítása nálunk is lehetséges. A falusi és a városi kismozik döntő többségében — és ez helyi adottságaikból is adódik — a közvetlen, otthonias légkör megteremtésére van mód, míg a nagyvárosi, nagy befogadóképességű és elsősorban premier-filmszínházak, a reprezentatív mozitípust képviselik.

Milyen jellemzők határozzák meg egy-egy mozi típusát, légkörét, hangulatát? Az épület —, ezen belül a portál — kiképzése, az előcsarnok és a nézőtér színhatása, az említett helyiségek berendezése, a különböző szolgáltatások, a mozi dolgozóinak öltözete (!), fegyelme, a közönséggel való kapcsolata és nem utolsósorban a mozi propaganda, reklámtevékenysége.

Feltétlenül igaza van Scob-nak abban, hogy a mozi külső- és belső képének a helység közönségének szokásaihoz, ízléséhez kell alkalmazkodnia. Ez azt jelenti például, hogy — elsősorban a kis moziknál — bátran lehet élni a helyi népművészeti díszítő-elemek felhasználásával mind a portál kiképzésénél, mind az előcsarnok festésénél, díszítésénél. De ugyanilyen elemeket lehet elhelyezni a külső- és belső fotóvitrinekben, esetleg a fotószekrények formáját is így lehet kiképezni. Ez a módszer eleve azt sugallja a helybeli járókelőknek, a későbbi nézőknek, hogy a mozi külsőségeiben is alkalmazkodik igényeikhez, ízlésükhöz.

A reprezentatív fi
ez a módszer már
E mozik külső me
általánosságot, a
rakozó-helyiség je
dombortania, azt, a
zinál tipikus. Itt
a „tükör", márván
felhasználása, de cs
mában, az újfajta
esztétikus egységb

A mozi-előcsarno
rek színhatásával
delmű szakkönyvek
foglalkoznak szerte
elsősorban a szín
gyakorolt hatását
chológiai szempon
vonatkozásában a
között a következ
rést határozhatjuk
befogadóképességű
a sötétebb színhat
ságos légkört,
nagymoziknál az
nek kell uralkodn
így? A sötétebb t
sebbítik a nézőte
intimitás érzését
a világosabb színe
lyiségeket, ezáltal
tás érzete támad a

A mozik festés
színpárok és tónu
csak annyit: míg
terénél a meleg sz
nusainak alkalmaz
a nagy mozinál má
hideg színek paszt
felvitele is.

Az előcsarnokok
rendezésénél a k
sekre hívjuk fel
reprezentatív filn
csarnokainak int
beszélgető, dohán
lege legyen, a kisr
szerű előcsarnok
helyesebb. A stílu
rok és egy-két fel
a nagymozik beren
zékai, míg a
(újabban az állól
zása is) a kismoz
domborítják ki. E
csarnok teljes sz
fokozza az otthon
klub-jelleget elsős
mes fotelok, kár
olvasó- és dohány
lemzik, a reprezen
zakban ezekre ke
ség, legfeljebb a
elhelyezett büfé,
nyékén.

CICOMÁK ÉS

Most pedig lépjün
fontosabb helyisé
térre. A modern
szabálya — és ez
pusra vonatkozik
figyelemelterelő
mák mellőzése. E
képzelhető, hogy
sok úgy kívánjá
oldalfalán egy-k
tum is elhelyezés
hetséges néhány
lyezése is. Ezt a
gyon megfontolt
mazni.

Szerencsére ma
tunk, hogy nemc
hetünk, szükség
székekre (vagy a
lelnek), hanem a
het, hogy az egy
lyen faita székek
Az ülőberendezés
— de nyugodtan
közönség szerint
kényelmét, piher
nia. A különböz
kek erre ma má
nak. Mégis, amit
kiemelni: kárpit
zést elsősorban
filmszínházakban
csapószéket ped
helyes alkalmazá
rozás magától
hiszen eddig
Hogy miért fon
róla, erről legkö

...oli Sándor u. 17
...elefon: 188-296, 188-307

Börzsönyi Ferenc

NÉPSZABADSÁG

1967 MÁR 10

Börzsönyi Ferenc-emlékkiállítás a Nemzeti Galériában

A *Nemzeti Galéria* nagyszabású emlékkiállításon mutatja be *Börzsönyi Ferenc* művészetét. Az 1963-ban meghalt festő nagyszámú festményből és grafikából álló hagyatékának kiállítása egy csaknem teljesen ismeretlen művész munkásságáról ad számot, felfedezve mind a közönség, mind a művészettörténet számára.

Börzsönyi Ferenc művészi pályafutása sok más tehetséges munkásfiatalhoz hasonlóan Podolini Volkmann Arthur szabadiskolájában kezdődött a húszas években. *Dési Huber István* a munkásművészet e hőskorára visszaemlékezve Kollarits (Börzsönyi) Ferencet a legtehetségesebb, nagy reményekre jogosító tanítványok közt említette. Ezt az ítéletet a most kiállított, a művész korai korszakából származó alkotások is igazolják. Tájképei — a *Visegrádi kert*, a *Szekér*, a *Tavaszi táj* — a nagybányai tájfestés tanulságait, eredményeit használják fel, igen magas színvonalon; figurális képei — finom színharmóniájú női portréja, az *Ilonka*, a *Kalapos önarckép* — biztos rajztudásról, komponálókészségről, fejlett színérzékről tanúskodnak.

A biztató indulást azonban nem követte töretlen fejlődés, előrehaladás. A kezdeti sikerek után háttérbe vonult, elszigetelődött, alkotó tevékenységének termékenysége ellenére csak igen ritkán állított ki egy-egy képet. Életéről, sorsa alakulásának közvetlen indítékairól ma még nagyon keveset tudunk, néhány következtetést azonban a kiállított művekből is levonhatunk: útja sokban eltért a vele együtt indult munkásművészekétől, szemmel láthatólag nem csatlakozott a munkásmozgalomhoz. Tematikája, érdeklődési köre beszűkült, tevékenysége sokkal kisebb körre korlátozódott, mint amire tehetsége, képességei lehetőségeket adtak. A negyvenes évek elején készült nagyszámú tájképe [illegible] inkább a csak a maga [illegible] festegető ember ma[illegible] hangulatát tükrözi. Te[illegible] is kiütközik, legjobb képe[illegible] de harmonikus színessége[illegible] biztos térszerkezetükkel tűnn[illegible] ki. (*Kikötő, Téli táj, Külváros.*)

Közvetlenül a felszabadulás után többször kiállított, de egy élesebb bírálat nyomán újra visszavonult, hogy haláláig szinte teljes ismeretlenségben alkosson. Utolsó korszakát, az előzőhöz hasonló szerény témakörön belül az összefogottabb, nagyvonalúbb színkezelés jellemzi. E korszak egyenetlenebb termése közül is kiemelkedik néhány egészen jó kép, mint pl. az 1955-ös *Tavasz*, a *Falusi utca*, késői *Önarcképe*.

A viszonylag szűk tematikában gyakran önismétlésnek hat egy-egy festmény. Tudjuk, a művészt nem üzleti szempontok vezérelték, talán inkább a megtalált megoldások felett érzett öröm csábított a könnyebb út választására. A gyengébb, a semmi újat nem hozó változatok bemutatás[illegible] azonban indokolatlannak tűn[illegible] A rendezés sokat segíthetett [illegible] na ezen, a szigorúbb kritik[illegible] alaposabb szelektálás különös[illegible] az egyébként is lényegesen alacsonyabb színvonalú grafikai anyagban lett volna kívánatos. Egy kisebb, sűrítettebb anyag sokkal hatásosabban, meggyőzőbb erővel bizonyította volna Börzsönyi Ferenc művészete jelentőségét, kijelölve azt a szerény, de elvitathatatlan helyet, amelyet művészetünk történetében elfoglal.

T. Á.

A szemlén az 1966-os év leg
sikeresebben szinkronizált film
jei: *A domb*, *A csábítás trükkj*
a *Tom Jones*, a *Zorba, a görög*
az *Ítélet Nürnbergben* versenge
nek a Magyar Filmművész Szö

...RÁDIÓ ÉS A TELE...

KOSSUTH RADIÓ

...22: Könnyű dallamok. 9.00: Dingó. ...beszélés. 9.20: Farnadi Edit zongorá...ik. 10.10: Óvodások műsora. 10.30: Édes anyanyelvünk. 10.35: Operettrészl. 11.00: Iskolarádió. 11.30: Lehoczky Éva és Mátrai Ferenc énekel. 12.15: Tánczene. 13.08: Zenekari muzsika. 14.05: Népdalfeldolgozások. 14.30: Róka Móka Bábszínháza. 15.10: Üzemi postánkból. 15.15: ÜZENEtek. 15.55: Falusi délután. 17.15: Mozart: A-dúr szimfónia. 17.40: Választ az ország! 18.00: Új Zenei Újság. 18.45: Kovács Apollónia énekel. 19.35: Gyulai Gaál: Hárman Párizsban. Bemutató. 19.59: Beniamino Gigli lemezeiből. 20.35: A Stúdió 11 játszik. 21.06: Tőkés Anna emlékezete. 22.20: Jacques Thibaud hegedül, Alfred Cortot zongorázik. 23.19: Operettrészl.

PETŐFI RADIÓ

10.00: Könnyű fúvósmuzsika. 10.14: Csikágó, szülőföldem... Komlós János hangjátéka. 11.00: Dzsessz Csehszlovákiából. 11.30: Válaszolunk hallgatóinknak! 11.45: Mindenki kedvére!

12.58: Zenés portré Kemény Egonról. Kettőtől — hatig...: Zenés délután: 14.08: Zenésjáték-részl. 14.25: Haydn: G-dúr szimfónia. 14.46: Francia sanzonok. 14.57: Anekdoták a fehér köpeny körül. 15.02: Katonadalok, csárdások. 15.15: Operareszl. 15.36: Zelk Zoltán versei. 15.41: Losonczy: Zongoraverseny. 16.05: M. Szuvorova énekel, D. Reinhardt gitározik. 16.26: Fiatalokról, fiataloknak! 16.31: Két népszerű keringő, zongorán. 16.50: Magánvélemény, közügyekben. 17.00: Ötórai tea. 18.05: Bolyongásaim Hellaszban. III. rész. 19.00: Hangverseny Arthur Honegger születésének 75. évfordulóján. 21.30: Tudósaink arcképcsarnoka: Winter Ernő akadémikus. 21.45: Színes népi muzsika. 22.20: Láttuk, hallottuk... 22.40: A dzsessz kedvelőinek.

URH

18.00: Hírek. 18.05: Tánczene. 18.50: URH zenei kalauz. 19.20: Ponchielli: Gioconda. Négyfelv. opera. Közben: 20.52: A Bükk télen. 22.18: Szimfonikus zene. 23.00: Hírek.

TELEVÍZIÓ

8.05: Iskola-tv: Matematika (ált. isk. VIII. oszt.). 9.30: A Televízió politikai tanfolyama: A harmadik ötéves terv (ism.). 10.15: Katasztrófa (lengyel film, ism.). 11.40: Értekezlet előtt... Riportfilm (ism.). 12.00: Telesport (ism.). 13.35: Iskola-tv: Matematika (ism.). 17.28: Ki miben tudós? (Történelem-elődöntő). 19.00: A Televízió politikai tanfolyama: A párt vezető szerepének erősítéséről. 19.45: Pedagógusok fóruma. 20.15: Ki miben tudós? (A történelem-elődöntő folyt.)

A budapesti színházak mai műsora

Operaház: Hattyúk tava (D-bérlet, 7. előadás, 7). **Erkel Színház:** Otello (4. bérlet, 6. előadás, 7). **Nemzeti Színház:** Marat halála (7). **Katona József Színház:** Kiáltás (bemutató előadás, 7). **Madách Színház:** Szent Johanna (7). **Madách Kamaraszínház:** Enyhítő körülmény (7). **Vígszínház:** Macska a forró tetőn (E-bérlet, 4. előadás, 7).

...STAI RENDELÉSRE

K—55, K—175 Panni, Berva, Simson kismotorhoz IZS 49. és 56. típushoz Jáwához 350 cm³-ig

továbbá

minden motorkerékpárhoz, kerékpárhoz és Budai csónakmotorhoz alkatrészt és tartozékot szállít a

Börzsönyi Ferenc kiállítása

a Nemzeti Galériában

Az »elsüllyedt képzőművészet«, vagyis a még feltáratlan életművek egyikét mutatja be, jó hagyományaihoz híven, a *Magyar Nemzeti Galéria.* A figyelemre érdemes kiállításon olyan munkásművész képeit láthatjuk, akinél ugyan a világnézeti tudatosságnak kevés szerepe van, de akit léte így is meghatározott.

Az Elektromos Művek munkása volt, amikor — természetesen — a Podolini Volkmann Artúr vezette kis szabadiskolába benyitott a 20-as évek elején, hogy eredendő vágyát a rajzolás-festés iránt valóra váltsa. *(Egyébként már éppen megérett a feladat, hogy erről a kültelki iskoláról, tanáráról s az onnan indult művészekről, mint Dési Huber István, Sugár Andor, Borbereki Kovács Zoltán, Trauner Sándor s nem egy ma és itt élő-dolgozó festők, szobrászok munkájáról ebben az összefüggésben írjunk.)* Így hát jó mesterhez és jó környezetbe került a fiatal *Kollárits* (mert úgy hívták még akkor) s az év végi növendék-kiállításokon hamarosan kiderült bámulatos fejlődésképessége. Az a kevés sajtókritika, ami ezeket a kiállításokat követte, jó ítélettel a legjobbak között emlegette. A mintegy másfél éves párizsi tanulmányútja színvilágának finomodását eredményezte, fontos hozzájárulásként az amúgy is szerkesztő elvű képalakításához. Azonkívül, képeiről kétségtelenül leolvasható Cézanne hatása a térképzésben és Van Gogh nyoma is éppen a tájképeken, az egymásra és egymás mellé vastagon felhordott színszálak szövetén.

Aránylag kevesebb figurális képe és csendélete mellett festményeinek és rajzainak többsége tájkép. Újpesttől Nógrádig, a Tabántól Zebegényig szinte feltérképezett egy országrészt, de olyan intenzív tájélménnyé formálva, hogy a nagyon is eltérő tájkarakterek ellenére tér- és színkompozíciói extátikusnak mondhatók. Fűtöttségének alapja az a leküzdhetetlen életérzés, ami, más mesterségre vonatkoztatva, így hangzik: »Navigare necesse est, vivere non!« A mindennapi kenyérkereső munkája a létfenntartás eszköze csupán, a lét maga a festés-rajzolás.

Már 1928-ban, a tanuló években, feltűnően érett arcképpel, az *Ilonka*-portréval jelentkezett. Nem sokkal később, de szüntelen munka után festette a *Munkás*-t, ami tulajdonképpen önarckép nagy kalapban, kissé heroizálva, nyers, csattogó színekkel, ellentétben az Ilonka finom összhangjával. A *Rézi,* vidám, kövér nő dús gyümölcskosárral, a dekoratív próbálkozás sikerült darabja, de bensőségesebb, festőileg kiérleltebb és színgazdagabb a *Pihenő asszony* 1938-ból, valamint a *Zsuzsa beteg* (1941) című szépen formált gyermekfej. Ugyanez évből való egy jó, őszinte *Önarckép,* majd mintegy másfél évtizeddel később sebzett, szomorú embert ábrázol a zöldes-szürkében tartott *Önarckép.* Ám a felszabadulást megelőző időben is a legtöbbet nyújtotta a táj s nyújtja a művész a tájképeiben. Valami rendkívüli színszomjúságra keresi a napsütött, fénylő kerteket, hegyeket. *Téli táj II.* (1941) című kicsi, havas képén megvalósította a Székely Bertalan tanítását, amit ugyan neki senki sem tanított, de mert nem csupán leíró alkat volt, az elemzés rávezette, hogy: »ropogós a fény és bársonyos az árnyék!« A színekkel szuverénül bánt, de, akarva-akaratlan, tiszteletben tartotta törvényeit. A *Tavasz* (1945 körül) a hideg-meleg színek pompás egyensúlyával valami csendes ujjongás kifejezője.

Ez a belső öröm a negyvenes évek végére megfakul, elsötétedik. Az ezután készült képei közül még szép gyöngyházhideg színekbe formálja a *Gázgyár* című festményt, aztán kormosodnak a színek, darabos a kompozíció. Nem tudhatjuk, külső vagy belső indítékból, esetleg mind a kettőből származtatható a művekben jelentkező bizalom- és erővesztés. Az ötvenes évek végére még egyszer fellobban az alkotóerő, de hanyatló egészsége már nem elégséges az újrakezdéshez.

Rajzain sokkal közvetlenebbül jelenvaló a közeg, melyben él, s ami a direkt inspiráció forrása. Korai, a húszas évekből származó rajzai témában — *Kivégzés, Menekülők, Sírbatétel* — és stílusban is a Podolini Volkmann közvetítette (merthogy a mester is varázslata alatt állt) Derkovits

Börzsönyi Ferenc rajza: Pihenő munkás

hatását mutatják. Ugyanezek, illetve hasonló témák 1940 után erősebb és önállóbb formára lelnek, különösen az 1944-ben készült *Katonák, Menekülők, Háború* stb. rajzai a közvetlen élmény indulatával telítettek. A rajzok és akvarellek, meg a monotípiák mint egy krónikáskönyv kísérik a felszabadulást követő nagy építő lendületet. A *Hajógyár, Építkezés, Gyárban, Munkások* csakúgy, mint az egyidejű, de kevésbé korhoz kapcsolt *Csónakok, Uszályok, Dombos táj* egy, a kifejezési eszközeit uraló alkotót mutatnak.

Börzsönyi Ferencet ugyanaz késztette festeni, mint Karinthy Frigyest a költészetre: »Nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek.« A festő is mondta-mondta, de nemigen hallgattak rá. Ezen a kiállításon kiderült, hogy mondanivalójára érdemes odafigyelni.

Oelmacher Anna

A HÉT FILMJEI

Hölgyek és urak

Kacagtató szomorú történetek. Pietro *Germi* filmjeit, akárcsak őt magát, ellentétes jelzők jellemzik. Északi olasz, de legtöbb filmje Délen, Szicíliában játszódik. A két világsiker is: a *Válás olasz módra,* az *Elcsábítva és elhagyatva.* Világsiker? Vihar kavargott mindkettő körül, tekintélyes és megbízható ízlésű kritikusok úgy megszólták, mint a leggyatrább fércműveket szokás. Germiről Nemeskürty István kitűnő tanulmányában megemlíti, hogy közmondásosan zárkózott, emberkerülő, telefonja sincsen, a magazinok sem írnak róla. S ez az ember vidám, kacagtató filmeket készít, amelyeknek fő témája a család, az ember a családban.

Ezzel a filmmel is az olasz család társadalmi lehetetlenségéről beszél szenvedélyesen. Ezzel a filmmel, amelyet kifütyültek és nagydíjjal tüntettek ki Cannes-ban. Trevisóban vagyunk, Velence közelében. Főszereplő: a jobb társaság. Az első epizód egy családi *partyn,* s az újonnan megnyíló sztriptizbárban játszódik; a neves orvosprofesszor felesége ide már nem megy el, mert fáradt. Ugyan kicsoda kísérhetné haza más, mint a férj barátja, aki épp most panaszolta el (s lett emiatt a tréfák középpontja), hogy hónapok óta képtelen férfiasságának bizonyítására. Ez az epizód, a kitalálhatóan bekövetkező fordulattal, még inkább kacagtató, semmint szomorú; annál inkább a második. Tanúi vagyunk annak, hogyan próbál kitörni az otthon sivárságából egy jólmenő banktisztviselő. Germi ezt az epizódot groteszk megfigyelésekből építi föl, minden részlet ellenállhatatlanul vidám, de kis viszolygást is kelt a nézőben, aki mindinkább meggyőződik arról, hogy mindaz, amit lát, tünet, egy hipokrita társadalom végzetes erkölcsi romlásának felszíne. A harmadik epizódban tovább torzul ez a keserű vonás: a mulatságos fordulatok közepette kiderül, hogy a szerelem, a nő, a tisztesség, a jog — mindez árucikk, pillanatnyi érdekek játékszere.

Három szerelmi történet — mindig szerelem nélkül. Boccacciói pikantéria, dantei inferno. Gondtalanság, ragyogás, üresség. Zabolátlanság és kiszolgáltatottság. Erkölcsös erkölcstelenség és erkölcstelen erkölcsösség. Csupa ellentmondás. Germi mesterien szövi a mesét, sodró tempóban ad elő, jó ízléssel és biztos rutinnal nevettet, irgalmatlanul bírál, érdekesen ábrázolja az unalmat, a zavaros felszínt nézve a társadalmi hibák legmélyebb gyökeréig lát. Carlo *Rusticelli* remek zenéje kíséri gúnyosan, játékosan a filmet.

Nem csoda, hogy ezt a filmet ellentmondásos fogadtatás várta Cannes-ban. Nem csoda, hogy Germi művészete csupa ellentmondás. Hogy ő maga is az.

Ellene mond a világnak, a társadalomnak, amelyet ábrázol. Hatásosan, élvezetesen, eredményesen mond ellent.

Intim megvilágításban

A csehszlovák filmművészet egyik friss hajtása összpontosított támadást indított a kispolgáriság ellen. Különös, nehéz filmek ennek a küzdelemnek a fegyverei. A hadvezér, az előharcos: Milos *Forman.* Nemzetkozi elismerést aratott filmjeit nálunk sokan idegenkedve fogadták. A *Fekete Péter* is, az *Egy szöszi szerelme* is a kispolgári gyomot irtja, főleg a fiatalokra nehezedő káros hatást bírálja. Most Milos Forman egyik munkatársa mutat be saját filmet: Ivan *Passer* társszerzője volt az *Egy szöszi szerelmének,* azzal a Jaroslav *Papousekkel* együtt, aki Forman *Fekete Péterét* is írta; most közösen írták ezt a filmet is.

Az *Intim megvilágításban* a kispolgári otthont veszi célba, a már megállapodott embereket mutatja be, a céltalanul élőket, vagy törpe célokért hevülőket. Szociografikus film ez is, mint Forman művei; s ugyanaz az érdemük, mint a tehertételük: az öklendeztetően őszinte hitelesség, a szürkeség holtszürke ábrázolása, az üresség szépítetlen kongása. Ezek a filmek nem élvezetesek, humoruk is inkább viszolyogtató, semmint szórakoztató. A levegő áporodott, a címben jelzett intim megvilágítás sokkal inkább kiábrándító homály.

A félhomályban élő emberek naturális rajza fölrázó szándékú, szenvedély tüzeli.

Betyárok

Izgalmas, fordulatos és látványos román kalandfilm, a török-hűbéres urak ellen lázadó népi fölkelésnek egy szakaszát dolgozza föl, az ilyesfajta történetek bevált módszereinek alkalmazásával. Dinu *Cocea* rendező azonban nemcsak a tekintetben érti a dolgát, hogy a rokonszenves betyárvezér lélegzetállító kalandjait a jól ismert mesterfogásokkal előadja, hanem, hogy George *Voicu* operatőr közreműködésével igen látványos, valóban szép panorámikus képekbe is foglalja.

Zay László

A BARLANG

Anouilh-bemutató a József Attila Színházban

Nagyszerűen ábrázolja a szakácsnőt *Gobbi* Hilda. Erő és higgadtság jellemzi, az indulatok visszafojtott tüze izzítja át az alakítását. Színészi pályáját mostanság meg-megbírálták túlzásért, elszabadult komédiázó kedvért. Pedig milyen érett, eszközeinek teljes birtokában élő színész. Ez a szakácsnő egy tömbből kifaragott figura, izgalmasan rejtett erők működnek benne, jófajta feszültség, nemes lelki energia.

Nehezebb és hálátlanabb szerep jutott *Ráday* Imrének. Magyaráz a színpadon. Szép és értelmes a játéka, egy tapasztalt színész minden iróniájával, tudásával. Mellette *Almásy* Éva játéka tűnt fel. A fiatal színésznő lírai karaktere bontakozóan ígéretes. Megrázó pillanatai voltak s az egész szerepet ízléssel, érzéssel formálta meg.

Illene persze elárulni: milyen darabban. A József Attila színpadán azonban nehéz volt kiigazodni. A jeles és sikerekben gazdag mester, Jean *Anouilh* jegyezte a művet. A világhírű »Becket« után egy esztendővel írta. Mindig egyenetlen és kiszámíthatatlan szerző volt Anouilh; csak azt lehetett tudni róla, hogy jobbadán minden esztendőre szállítja, már-már kötelező penzumként a művét. Tehetsége és boszorkányos színpadi tudása olykor pompás művekben gyümölcsözött. Ízlése azonban sohasem óvta botlásoktól. A nagy siker-szerző nagyokat bukott. A *Barlang*ban pedig kétségkívül pályája mélypontjára zuhant. Költészete alig emelkedik túl egy-egy jelenetben a cukrozott melodrámán. Az egész darab ijesztő kiégettséget mutat, a tehetség totális áramszünetét.

Vannak bocsánatosan felemás darabok. Villan egy ígéret, egy kezdet, szép motívum, markáns karakter s csak aztán tompul el a cselekmény. A *Barlang* viszont még csak nem is felemás. Konzekvensen rossz. A nagy múltú szerző a századfordulókra néz vissza, hogy gazdagok és szegények két világáról példálózzon. Lenn a konyhában élnek a gazdag szegények — eldurvultak a nyomortól, de lelkük szépségét nem olthatja ki semmi. Fenn élnek a szegény gazdagok, akiket megpuhított a kényelem. Agyonfinomult létük zavartalanságát a konyha erőfeszítése, a cselédség fegyelme biztosítja. A szociális lelkiismeret szólal meg Anouilhban — de csakugyan a századforduló nívóján. Egy antialkoholista ligában, feminista klubban többet s mélyebbet tudtak a társadalom valóságos gondjairól, mint Anouilh a század második harmadikban. Hozzá képest Strindberg modern. Nem szólva Bródy Sándorról.

De a tartalmon túl, ott a forma. A *Barlang* látszatra formabontó. Hiszen a szerző egy képzelt főpróbán vonultatja fel alakjait, akik csak félig bújtak ki a fantázia tojáshéjából. Vannak, életre születtek, s majd egy rögtönzés keretében járják végig önnön sorsuk logikáját. Az író hol beleszól kapcsolataik alakulásába, hol magukra hagyja őket. Egyszer uruk, másszor szolgájuk. S ez a fikció még mulatságos is lehetne, ha a narrátorszövegben fel-felötlő önirónián a darab nem bizonyítaná rá a szerzőre. Anouilh tréfából mondatja konferanszával, hogy ezt a darabot sohasem sikerült megírnia. Hát nem — mondja a kárörvendő néző, aki kénytelen készpénznek venni a játékot.

Jelenet egy látszólag formabontó darabban
(Szlovák György rajza)

Ez a szerző—szereplő játék aztán végképp nem modern. Pirandello hatás, vélné a gyanútlan néző. A *Hat szerep keres egy szerzőt,* hinnők, mert az életre támadt alakok kettős arcukat mutatják, valóságból és fikcióból gyúrattak. Anouilh módszerének keresztapaságát azonban Pirandello nem válalhatja. Nála ábrázolási gondokról volt szó, a konvencionális színpadot feszítette szét az új életanyag. Itt azonban minden sóhajtás régi. A XVII—XVIII. század főpróbadarabjaiból, a polgári vígjáték kezdeteiből származik a forma, melyet egy melodrámára erőszakol rá a szerző.

Anouilh egyetlen mentsége, hogy ilyen tömören és egységesen hamis darabot csak az tud írni, aki motívumait következetesen bontja ki, és tudatosan járja végig a választott téma és forma útját. A rossz céltáblán telitalálat ül. S a *Vasgyáros*on edzett ízlés akár remekműnek is tarthatná a darabot. Nemes unalom, előkelő közhelyek, pallérozott mozigiccs rendszerré állnak össze. Ha archeológiai leletként kerül elő a *Barlang* kézirata, egyetlen példányából rekonstruálni lehetett volna a kispolgári színház csődjét.

Őszinte hittel rendezte meg *Kazán* István a darabot. A drámailag hangsúlyos, nagy Anouilh reminiszenciákat kizengető jeleneteket találta el. A konyha világát jelenítette meg fegyelmezett munkával. Itt a szereplők is segítségére siettek. *Bodrogi* Gyula egy alkatától idegen alakban is hiteles volt. *Kállai* Ilona pikáns, kedves, franciás szobalányt formált. *Téry* Árpád komoly humorral, *Soós* Lajos energikusan mintázott egy-egy szolgát, *Bárány* Frigyes megfelelt, *Fodor* Tamás pedig őszinte hangra talált rá.

A »fent« világával Kazán nem tudott mit kezdeni. *Velenczei* István és *Sólyom* Ildikó grófi párja sajnálatos kudarc. Csak gyerekszobájuk volt, előszobájuk nem. A gróf úr egy percre sem veszi le glaszékesztyűjét a darabban. Kesztyűt visel a saját szalonjában is, mint egy súlyos bőrbeteg. Ebbe a grófi házba mindenki pálcát hoz be. Lovaglópálcát a gróf úr, holott csizma nincs rajta, gumisétabotot a detektív, akit különben *Szabó* Ottó markánsan alakít. Naiv elképzelés szülte színpadra ezeket az alakokat, bár *Láng* József a báró és *Örkényi* Éva a bárónő szerepében bizonyos természetességgel viselkednek. *Wegenast* Róbertnek érdekes a díszlete, *Schäffer* Juditnak szépek a jelmezei, *Klumák* Istvánnak pontos is, színpadon is elevenen mondható a fordítása. De sem színész, sem ők nem segíthettek a darabon.

Ungvári Tamás

Megkezdték az első térhatású, sztereohangú magyar film forgatását. A színes, szélesvásznú film Hubay—Ránki—Vas István Egy szerelem három éjszakája című művéből készül. Rendezője Révész György. A főbb szerepeket Béres Ilona, Darvas Iván, Kállai Ferenc, Latinovits Zoltán, Major Tamás, Sinkovits Imre, Tóth Benedek és Venczel Vera játsszák.

✣

Sevda Aydan, az ankarai operaház szopránénekesnője szerdán Budapestre érkezett. A művésznő február 3-án és 11-én Leonóra szerepét fogja énekelni a Trubadur Erkel Színház-i előadásain.

Búcsú Bónyi Adorjántól

Hétfőn délelőtt szállították be a mentők a Bimbó úti lakásáról a budai János-kórházba. Évek óta súlyos asztmában, tüdőtágulásban szenvedett. Béketűréssel viselt betegségét az elmúlt napokban kétoldali tüdőgyulladás tetézte meg. Kedden este a kórházi betegszobában megvacsorázott, utána újságot olvasott, később betegtársaival az ő kedves, szűkszavú, szelíd modorában elbeszélgetett, azután szépen, észrevétlenül, igen csendesen elaludt, örökre, *Bónyi* Adorján író, lapszerkesztő, újságíró, újságírói pályám igen kedves Dóri bácsija.

Hetvennégy éves volt a margittai születésű bihari férfi, egy eltűnt, elmúlt korszak belletristája, népszerű regények, elbeszélések szerzője, itthon és a nagyvilágban bemutatott színdarabok olyan sikeres szerzője.

Regényei (például a Szerenád, Köd, Szomjúság, Úri világ, Az idegen fiatalember, Kaland a Riviérán), színdarabjai (például Az elcserélt ember, Édes ellenség, Egy kis senki), filmjei és ifjúsági könyvei (például a Kata nagylány lesz), a két világháború közötti korban nagy népszerűséggel övezték nevét. Éveken át a *Pesti Hírlap* szerkesztője, irodalmi rovatának a vezetője volt, de lapszerkesztői munkája mellett a szépirodalom területén is termő bőséggel dolgozott. Egyszer elmondta nekem, hogy Az elcserélt embert kis újsághír alapján írta, akár Mikszáth a Nosztyt, mégpedig estétől reggelig. Mikor a rigók a Rózsadombon megszólaltak, befejezte a harmadik felvonást is.

A lacsony, szemüveges, vékony, szinte madárcsontú ember volt. Mikor egyszer megkérdeztem tőle, hogy mire költötte azt a kis vagyont, amelyet életében a regényeivel, a filmjeivel, elbeszéléseivel, a színműveivel keresett, szelíden azt felelte: »Kérlek, elvacsoráztam.« Mert nem volt, nem maradt vagyona.

Szerette a régi Pannóniát, a cigányzenének is híve volt, kis kocsmákba is sokat járt Óbudára, meg a budai Pejerlibe a hűséges hitvessel, Pannikával, szerette az uzsonnabort, ahogyan a délutáni kvaterkázást nevezte; a bihari fiú a pesti nagyváros és egy nagyváros polgárságának az írója volt.

Az már szelíd természetéhez tartozott, hogy soha meg nem bántott senkit, a rossz kéziratokat is olyan udvariassággal tudta visszaadni, hogy az elutasított szerzők is szerették. Egyszer megkérdeztem tőle, hogyan lehetséges az, hogy egyetlen író sem haragudott meg a visszaadott kéziratok miatt. Így felelt: »Meg kell tanulni visszaadni. Én mindig azt mondtam, mikor valamit elutasítottam: ‚Ez a nagyszerű írás a mi rossz kis lapunknak túl jó'.«

Neve, pályája és életműve egy azóta elsüllyedt korhoz szervesen illeszkedett. De ő igyekezett túlnőni és túlélni az eltűnt időt. Meg volt benne az újjászületés, az újrakezdés hite és bátorsága. A felszabadulás után a *Hírlap,* később a *Kis Újság* szerkesztője volt. 1956 decemberében pedig az induló *Érdekes Újság* levelezési rovatának a vezetője lett.

Néhány esztendeje ment nyugdíjba. Még mindig írt: az *Ország—Világ* egy-egy képe alá szerkesztett néhány soros elbeszélő szöveget.

Jó néhány héttel ezelőtt láttam utoljára, pedig menynyit hívott egy kis tereferére, kvaterkázásra Bimbó úti lakására. De a hajsza törvényei zordon-szigorúak. Nem tudtam elmenni. Majd — ígértem még újévkor is. Utolsó találkozásaink egyikén mesélte, hogy új regényt ír. Töltőtollal írja, azután gépbe teszi át sajátmaga, mert régi kis írógépe a háborús fergetegben is megmaradt. És Illés Endre biztatta. Egyszer azt mondta a New York-ház lépcsősorán, hogy csak dolgozzék, jelentkezzen újra a könyvpiacon. És Illés Endre egyetlen biztatásának előtte olyan tekintélye volt, hogy túl a hetven éven új regénybe kezdett.

Az utolsó írás kopogtatása közben betegedett meg, most már visszavonhatatlanul súlyosan.

Szerettem őt. Szerettük őt. A felszabadulás után ő kínált meg először kenyérrel és állással a *Hírlap* redakciójában. Hála érte, legalább e dadogó sorok erejéig. **Ruffy Péter**

Jó eredményekkel zárta az évet az Egyesült Izzó

Több mint egymillió dollárral túlteljesítette nyugati exporttervét

Nemcsak a kohó- és gépipari vállalatok sorában, hanem egész népgazdaságunkban előkelő helyet tölt be az *Egyesült Izzó*. Az önálló exportjoggal felruházott vállalat minden évben jó osztályzatot kap eredményeiért, a bázishoz képest feszített tervét 1966-ban is sikeresen teljesítette.

A vállalat elmúlt évi tevékenységéről és 1967. évi feladatairól adott tájékoztatást szerda délelőtt *Dienes* Béla vezérigazgató. A sok jó adatgyűjteményből kialakult a vállalat eredménye. A termelés az előző évhez képest 19 százalékkal emelkedett és ennek 75,4 százalékát a termelékenységnövelés révén érték el. *Tetemesen növekedett az export*, a nyugati államokba irányuló kivitele 13,4 százalékkal, a baráti országoké pedig 11,5 százalékkal. A törzsgyár, az öt vidéki és a három budapesti gyár műszaki, fizikai, adminisztrációs dolgozók erőfeszítése nyomán kedvező volt a költségszint csökkenése is.

Terven felül

Sokan mondhatják: szép dolog az export növelése, de mi van a belföldi igények teljesítésével. A vezérigazgató elmondotta: *túlteljesítették az izzólámpagyártási tervet*, a teherautóközlekedés, a mezőgazdasági traktorok izzólámpa igényét *teljes mértékben sikerült kielégíteni a IX. kongresszus tiszteletére indított munkaverseny-vállalások révén.* Sőt, a kerékpárosok sem panaszkodhatnak: a korábban hiányolt lámpa korlátlanul kapható az üzletekben, de még *raktáron is tetemes a készlet.*

Az Egyesült Izzó a sok nyugati és keleti országba exportált Tungsram izzólámpákon kívül, *speciális gépeket is előállít.* A nagy teljesítményű normál-lámpa gyártógépsora nagydíjat kapott a *Budapesti Nemzetközi Vásáron*, de nemcsak a hazai szakemberek tetszését nyerte meg, hanem az idegenekét is. Ebből a berendezésből eddig kilencet exportáltak: *hetet a Szovjetunióba, egyet Ausztriába és egyet Svédországba.* A berendezés európai színvonal tekintetében is kimagaslik. Az autó-stoplámpa gépgyártó berendezésből — ez is a fejlesztés eredménye — az idén 10 készül. Több országból érdeklődnek iránta.

Az Egyesült Izzó és az *NDK berlini lámpagyárának* szakemberei közösen fejlesztették ki a fénycsőgyártó komplett gépsort, amelynek termelékenysége *kétszerese a korábbinak.*

A magyar gyógyszergyártó ipar hasznosítja majd az Izzó *Vákuumtechnikai Gépgyárának* egyik újdonságát: az ampullagyártó- és töltőberendezést. Eddig ilyen gépet import útján szerzett be a magyar gyógyszeripar. *Az első berendezést most próbálják ki a Kőbányai Gyógyszerárugyárban, a második a Chinoinba kerül.* A gyártók bíznak abban, hogy beválik, s az újabb gépegységekkel a népgazdaság mentesül a további behozataltól.

A gyár az elmúlt évben hasznosította a földgázat tüzelésre. Korábban a széntüzeléssel 9000 kiló kéndioxid került az amúgyis egészségtelen budapesti levegőbe, ezenfelül még 800 kiló pernye — *naponta.* A megtakarítás tüzelőanyagban tetemes, évente 70 000 tonna szén, nem is beszélve azokról a megtakarításokról, amelyek a szénszállítás és a salakszállítás feleslegessé válása folytán mutatkoznak. Évente az önköltségben 8,2 millió forint megtakarítás mutatkozik a földgáz felhasználásával.

Új termékek

Az idei feladatok *újabb erőfeszítést kívánnak* a gyár dolgozóitól. A *félvezetők gyártását például 42,8 százalékkal növelik*, az ipari elektroncsőét 24 százalékkal. A termelés növekedést azonos létszámmal kell megvalósítani, tehát *100 százalékban a termelékenység növelésével.* Az új gyártmányok listája nagyon széles. 44 új termék prototípusát kell kialakítani, 36 gyártmány sorozat előállítása szerepel a programban. Új termék lesz a többi között a brómmal kevert jódgázas lámpa, a fémhalogén-elemes lámpa — amely kétszeres mennyiségű fényt ad a higanygőz lámpához képest.

Az Orion-gyárat és a székesfehérvári VTRGY-t 60 000 darab robbanásmentes tévéképcsővel látják el, bár ennél többet is tudnak készíteni.

A *gyöngyösi gyáregységet* az idén 20 milliós beruházással fejlesztik, *Vácott* 180 milliós beruházás kezdődik az idén.

95 lakás

A vállalat az eddiginél is nagyobb gondot fordít a dolgozók lakáshelyzetének javítására. Az idén a Fóti úton az Izzó társasházaiban *95 család kap modern lakást.* 620 lakással akarják a régen vajúdó problémákat megoldani. A vállalat szocialista szerződést kötött a *43. számú Állami Építőipari Vállalattal.* Az építővállalat 14 szakembere irányítja a panelépítést, de a szakipari munkásokat az Izzó. 30 olyan nyugdíjas szakmunkás is bekapcsolódott a szakipari feladatok elvégzésébe, aki korábban az Izzóban dolgozott. A gyár aktív szakemberei is besegítenek a lakásépítésbe.

Példát vehetnek más vállalatok, intézmények az Egyesült Izzó vezetőitől: *hogyan kell gyorsan, eredményesen intézni a lakásberuházást és építkezést elindítani.*

A *Budapesti Pártbizottság* az elmúlt év augusztus 24-én tárgyalta meg a budapesti nagyüzemek dolgozóinak lakásproblémáját. Az Egyesült Izzó pénzügyi szakemberei nyomban utána nekifogtak a munkának. *Megjárták a kötöttségek útvesztőjét, átvágták magukat a bürokrácia barikádjain és november 8-án a kivitelező hozzáfogott a munkához.* Május 1-ig — erre tettek ígéretet a 43. sz. vállalat vezetői — az első társasházba beköltözik 19 lakó. Két társasház már fedél alatt van, a harmadikban folyik a panelszerelés, a negyedik alapgödrét most emelik ki. *Olyan tempót diktált az Egyesült Izzó és természetesen a 43. számú vállalat, hogy — le a kalapot!*

Még egy érdekes adat: egy kétszobás, összkomfortos lakás teljes költsége *csak 140 000 forint* — mondotta a *Magyar Nemzet* munkatársa kérdésére Dienes vezérigazgató. Tehát kevesebb, mint az állami költséggel épülőké.

Végezetül megtudtuk: az Egyesült Izzó nyugati exportja 1,1 millió dollárral nagyobb volt a tervezettnél és a baráti országokba irányuló exportjának bevétele 39 millió devizaforinttal haladta meg a tervezettet. Az idén tovább növeli a kivitelt, például *tőkés exportja 8,7 százalékkal emelkedik.*

V. L.

Nagykövetek látogatása Kállai Gyulánál

Kállai Gyula, a Minisztertanács elnöke bemutatkozó látogatáson fogadta Carlos Alberto *Leguizamont*, az Argentin Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét, valamint Masao *Yagit*, Japán új rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét.

1158 mesterséges hold

A Trud amerikai számításokra hivatkozva közli, hogy jelenleg *1158 mesterséges hold tartózkodik a világűrben.* Ezeket a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Franciaország, Kanada és Nagy-Britannia bocsátotta fel.

A Föld körüli térségben sok egyéb tárgy, mintegy 660 rakéta- és szputnyikalkatrész kering. Egy-két éven belül külön »köztisztasági« szputnyikot kell felbocsátani, amely összeszedi ezeket a tárgyakat.

3500 családi otthon ifjúsági társasházakban

Ülést tartott a fővárosi tanács végrehajtó bizottsága

A budapesti ifjúság helyzetét, problémáit szerdán együttes ülésen tárgyalta a fővárosi tanács és a KISZ budapesti végrehajtó bizottsága. A téma jelentőségét szemléltetően tükrözik az alábbi adatok: *a fővárosban élő fiatalok száma meghaladja a félmilliót*, közülük az úttörő- és KISZ-korosztályú ifjúság Budapest lakosságának több mint egynegyede.

Az ifjúsági szövetség mindenekelőtt a KISZ lakásépítési akciójának fokozott támogatását kéri, ugyanis *a mostani ötéves tervidőszakban 3500 családi otthont akarnak ifjúsági társasházakban létrehozni.* Erre a célra a városépítési szervek Pestlőrincen, a Kinizsi Pál utcában mintegy kétezer lakás részére alkalmas területet, Pesterzsébeten a Vécsey utcában több mint ezer lakással beépíthető részt jelölt ki. Ezenkívül a XI. kerületi Hengermalom utcában 700, Kőbányán a Kada utcában 300 családi otthon épül majd fel az ifjúsági szövetség védnökségével.

Foglalkozott a végrehajtó bizottság a budapesti gázellátás problémáival. A gázfogyasztás az utóbbi időszakban nagymértékben megnövekedett, a felhasználók száma *évi átlagban 10—15 ezerrel nőtt*, s ma már több mint 300 000 budapesti gázfogyasztót tartanak nyilván. Az állandóan növekvő felhasználás ellenére ki tudták elégíteni a budapesti gázfogyasztók igényeit, s a most kidolgozott tervek szerint a *következő években is zavartalan lesz az ellátás.*

Megtárgyalta a végrehajtó bizottság a főváros múlt évi idegenforgalmának tapasztalatait is. *Csaknem 1 300 000 turista járt tavaly Budapesten* — a megelőző évinél 22 százalékkal több —, ezenkívül 600 000 átutazó szállt meg a fővárosban. A vendégek 78 százaléka szocialista országokból, 22 százaléka Nyugatról érkezett. A múlt évben a Fővárosi Idegenforgalmi Igazgatóság 45 millió forint értékű szolgáltatással járult hozzá Budapest idegenforgalmának zavartalan lebonyolításához.

A vendéglátóipar több, idegenforgalmi szempontból fontos egységgel bővítette hálózatát. A gyors és olcsó étkezést nyújtó önkiszolgáló egységek száma a római-parti 1500 személyes, a hűvösvölgyi Népkertben levő hasonló kapacitású, továbbá a Lottó önkiszolgáló étterem megnyitásával tovább nőtt. A külföldi turisták kedvelik a sajátos hangulatú kisvendéglőket; ezeknek hálózatát is bővítették.

Foglalkozott a végrehajtó bizottság a budapesti *lakóházfelújítások tapasztalataival is.* A fővárosi döntőbizottság ezzel kapcsolatos előterjesztése azt célozta, hogy a harmadik ötéves terv mintegy öt és fél milliárdnyi lakóháztatarozási előirányzatát a tanácsi építőipari vállalatok minél célszerűbben és gazdaságosabban használják fel. A felújításoknál késedelmet okoz, hogy a kivitelezők nem egy esetben három-négy évvel korábbi tervdokumentációk alapján kénytelenek munkához látni, továbbá, hogy kellő számú szükséglakás hiányában *a felújítások túlnyomó hányadát csak szakaszosan lehet végezni.* A végrehajtó bizottság megbízta a házkezelési, illetve az építési igazgatóság vezetőit, hogy az észlelt hiányosságok megszüntetéséről gondoskodjanak.

Meghalt az újabb űrkabin-szerencsétlenség második áldozata is

A szerdára virradó éjjel, öt és fél órával kórházba szállítása után, belehalt súlyos égési sebeibe az újabb űrkabin-szerencsétlenség második áldozata is. Mint már jelentettük, a texasi San Antonióban egy kísérletre való felkészülés közben robbanás történt, majd tűz ütött ki egy űrkabinban, amely színtiszta oxigénnel volt feltöltve. Két személy vesztette életét, kísértetiesen olyan körülmények között, mint pénteken Kennedy-fokon az Apollo-program első három űrhajósa.

A Reuter-iroda munkatársa szerint az újabb tragédia igen heves tudományos vitákat indított el. A vita lényege, hogy az űrkabinokat tiszta oxigénnel töltsék-e fel — ami veszélyesen gyúlékony —, vagy pedig használjanak más keveréket, így például a szovjet kísérleteknél alkalmazott oxigén-nitrogén kombinációt.

A kedd esti katasztrófa bebizonyította, hogy véletlen tűz esetén a tiszta oxigénben a pilótáknak nincs esélyük a menekülésre. A San Antonió-i kabin is pillanatok alatt összeégett. A hőmérséklet elérte az 1480 Celsius fokot. A 204 fokot elviselő gumi-nylon és egyéb anyagok teljesen összeolvadtak. William *Bartleynak* és Richard *Harmonnak*, a San Antonió-i támaszpont két alkalmazottjának, akik karbantartási munkát végeztek, éppúgy nem volt módjuk a menekülésre, mint Grissoméknak pénteken.

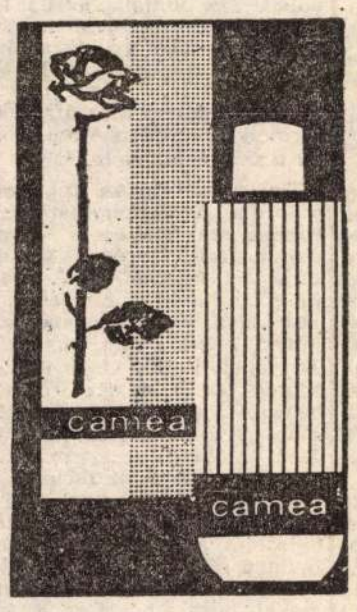

A CAMEA kézápoló

a modern nő egyik leghatásosabb kozmetikuma. Simává, bársonyossá teszi a bőrt, megakadályozza annak kiszáradását, kirepedését. Elősegíti a kifújt, érdes bőr gyógyulását. Könnyen felszívódik, így naponta többször is használható

Ünnepélyes megemlékezés a Szabad Nép megjelenésének 25. évfordulójáról

Szerdán este a Népszabadság székházában ünnepélyesen megemlékeztek a *Szabad Nép* megjelenésének 25. évfordulójáról. Az ünnepségen részt vett *Kádár* János, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, *Szirmai* István és *Nemes* Dezső, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, *Pullai* Árpád, az MSZMP Központi Bizottságának titkára, *Orbán* László, a Központi Bizottság osztályvezetője, *Tömpe* István, a Központi Bizottság tagja, a Magyar Rádió és Televízió elnöke.

A vendégeket, valamint a Népszabadság és más sajtóorgánumok munkatársait *Gosztonyi* János, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a Népszabadság főszerkesztője köszöntötte. Ezután Kádár János méltatta rövid beszédében az illegalitásban született Szabad Nép politikai jelentőségét és a »jogutód«, a Népszabadság szerepét a szocialista sajtóban, a kommunista nevelésben és tájékoztatásban. Az ünnepség második részében vendégek és vendéglátók baráti hangulatban elbeszélgettek.

Koszorúzás a Népszabadság székházában

1942. február 1-én — 25 évvel ezelőtt — jelent meg először *az illegális Szabad Nép.* A negyedszázados jubileum alkalmából szerdán a Népszabadság székházában megemlékezést tartottak a lap első szerkesztőjének, *Rózsa* Ferenc emléktáblájánál.

Máté György, Rózsa Ferenc egykori munkatársa emlékezett az évfordulóra és egyebek között elmondotta:

— 25 éve jelent meg a Szabad Nép első évfolyamának első száma. Akkor sokak előtt kis mécsesnek tűnt ez a kezdetleges eszközökkel előállított lap a nagy éjszakában, nagy fényudvara kevéssel terjedt túl azokon, akik előállítói és olvasói voltak. Ma mégis büszkén gondolunk rá. *Nemzeti becsületünk egyik becses emléke ez, méltó a 48-as honvédzászlókhoz, a Tanácsköztársaság ma is hódító plakátjaihoz.* Mert olyan mécses volt ez a Szabad Nép, amelynek pislogó lángja is halálra rémítette annak idején a magyar nép ellenségeit. Elbizakodottságukban azt hitték, hogy szerkesztőjének megölésével eloltathják fényét és örök sötétséget boríthatnak ismét hazánkra.

Rózsa Ferenc, a Magyar Kommunista Párt Központi Bizottságának tagja, a Szabad Nép első szerkesztője, lapja megjelenését alig néhány hónappal élte túl, mártírhalált halt a Horthy-pribékek kezei között. Emléktáblájánál kegyelettel adózott az egész magyar sajtó.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának koszorúját *Szirmai* István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja és *Orbán* László, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a KB osztályvezetője helyezte el. A Népszabadság nevében *Gosztonyi* János főszerkesztő és *Vadász* Ferenc, a pártszervezet titkára, a Tájékoztatási Hivatal nevében *Naményi* Géza, a hivatal vezetője és *Pataky* László, a hivatal osztályvezetője, a MÚOSZ nevében *Barcs* Sándor, a szövetség elnöke, az MTI vezérigazgatója, és *Komjáth* Irén, a szövetség alelnöke koszorúzott. Elhelyezték a megemlékezés virágait az emléktáblánál a nyomdász szakszervezet és a Magyarországon megjelenő lapok képviselői is.

Ezt követően az ünnepség résztvevői megemlékezést tartottak Rózsa Ferenc Panteonban nyugvó hamvai előtt. A Népszabadság szerkesztő bizottságának koszorúját Gosztonyi János és Rényi Péter helyezte el.

Budapesten 66 országgyűlési képviselőt választanak

A csütörtökön kezdődő jelölő gyűléseken 349 parlamenti képviselői hely betöltésére tesznek javaslatot a választók. *A legtöbb országgyűlési képviselője természetesen a fővárosnak lesz:* 66 törvényhozót választanak Budapest választópolgárai. Tekintettel arra, hogy mintegy 30 000 lakos választ egy képviselőt, a megyék közül, a népesség számarányának megfelelően, Pest megye küldi a legtöbb — szám szerint 28 — képviselőt az országgyűlésbe; utána Bács-Kiskun, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megye következik 20—20 képviselővel. A legkisebb lakosságszámú Nográdban nyolc, Tolnában kilenc országgyűlési képviselőt választanak. A megyei jogú városoknak is lesz parlamenti küldöttjük: Miskolcnak hat, Debrecennek és Pécsnek öt—öt, Szegednek négy országgyűlési képviselője lesz.

A különböző fokú tanácsok minden egyes tagjának megválasztására — ugyancsak az állandó lakosok számának figyelembevételével — a fővárosi, a megyei, a megyei jogú városi, a járási, a városi, a városi kerületi és a községi tanácsok működési területén külön-külön választó kerületeket alakítanak ki. *Budapesten, ahol tízezer lakos választ egy fővárosi tanácstagot, összesen 201 tanácstag képviseli majd a lakosságot Budapest »parlamentjében«.* A vidéki városok közül a legsűrűbben lakott Miskolcnak 120 tanácstagja lesz, utána az ugyancsak megyei joggal felruházott Debrecen következik, 116 tanácstaggal.

A járási tanácsok tagjainak megválasztásával kapcsolatban a rendelet úgy intézkedik, hogy a 25 000 lakoson felüli járásokban körülbelül ezer lakosonként számítva egy — de legalább 30 és legfeljebb 60 — járási választókerületet kell kialakítani; a 25 000-nél kevesebb lakosú járásokban 30 tanácstagot választanak. A főváros kerületeiben a népesség aránya szerint a tanácstagok száma 80 és 150 között váltakozik majd, a városi kerületekben 50—120 választókerületet kell kialakítani.

Újabb présgépek a Székesfehérvári Könnyűfémműben

A *Székesfehérvári Könnyűfémmű* présműve nehezen tudja kielégíteni az egyre növekvő keresletet az alumínium félkészgyártmányokban. Ezért a gépparkot további *két darab, egyenként ezerkétszázötven tonnás nyomóerejű préssel bővítik.* A gépek alapozását már megkezdték.

A Szovjetunióból rendelt présekhez — amelyekhez hasonló már igen jó eredménnyel működik a csarnokban — *a második negyedévben* kerülnek leszállításra. A próbaüzemelés után az új gépek az év végével megkezdik a terv szerinti termelést. A gépek termelésbe állításával elsősorban a kiskeresztmetszetű alumínium idomok és rudak gyártásában növekszik majd a kapacitás és ennek nagy hasznát veszi *a járműgyártás és az építőipar.*

Az alumíniumtuskók előmelegítését szolgáló indukciós kemencéket, amelyek az új présekhez szükségesek, a Székesfehérvári Könnyűfémmű kollektívája *saját műhelyében gyártja le.*

„Én is az erdő fája voltam"

A Börzsöny falvaiban

Gyerekkoromban úgy közelítettem meg a túlpartot, hogy egyszer átúsztam a Dunát. S nekiindultam fölfedezni a túlsó partot, mert nekem a két szemközt álló hegység, a Pilis és a Börzsöny olyan volt, mintha a világ ott kezdődnék, s ott is fejeződnék be. A Pilis már-már ismerősként fogadott, de a Börzsöny még maga volt a titok. Zebegényt elhagyva a vonat Nagymaros felé rohan, a sziklakiszögelléses hegy körül, este mint egy gyöngysor, s azután hirtelen eltűnik a kanyarban. Mintha ott érne véget a világ… Mindenkinek van szemmel befogadható világa. Hát nekem ez az.

A viharfelhők alatt a túloldalon már a Börzsöny hegyei

Ahol a hegyek — inkább dombok — íve összefut, s találkoznak, a völgyből vaskos torony emelkedik ki. *Kós Károly* adta meg a zebegényi templom homlokzati képét, tömeghatását, a rá annyira jellemző erdélyi súlyos könnyedséggel. Szülővilága élményét visszhangozta a zebegényi táj a későbbi, Kolozsvártól nem messze fekvő Sztánán élő remetének. De ekkor még fiatal építész, az első világháború előtt, s alkotótársa, *Jánszky Béla* így fogalmazta meg mindkettőjük építő törekvését 1910-ben: *Minden igyekezetünk az volt, hogy egynémely, de inkább a mi földünkön megfigyelt szokást, néphez, éghajlathoz, vérmérséklethez kötött eltérést, minden erőnkkel kifejezésre tudjuk adni, külsőn és belsőben egyaránt.*

Odabent — mert a templomot a történelem által Krisztus után 313-hoz kötött esztendő 1600. évfordulóján festették ki — *Nagy Konstantin* látomása és a *Szent Kereszt föltalálása* című freskósorozat fogad. Konstantin nevéhez kötik az üldözések után a kereszténység államvallássá válását (hiba lenne mai, államvallásról tudott ismereteinkkel azonosítani az akkori állapotokat), a császár édesanyja pedig Szent Ilona, aki elindult a Szentföldre, hogy a Golgotán fölkutassa ama kereszt maradványait.

Égő boksa a Börzsöny erdeinek mélyén

Kós Károly arcát idős korára olyannyira fölszántotta az idő, hogy talán a szobrász *Borsos Miklósé* hasonlítható hozzá. S amikor egy újságíró megkérdezte a nyolcvanon túli mestert: mivel tölti napjait, az így válaszolt: — Nézem, hogyan nő a fű.

1920-tól nézte már, amikor úgy döntött, visszaköltözik az elszakadt hazarészbe, a kisebbségi létbe, hogy ott alkossa meg a polihisztor életművét. S ezzel máris fölkapaszkodtunk a falu fölé emelkedő dombtetőre, a *Maróti Géza* építész, szobrász alkotta, az 1930-as évek közepe táján épült Trianon-emlékműegyütteshez, ahonnan végiglátni a Dunát, amint kanyart vesz. S a dombtetőn a tizenhárom aradi jelképes síremléke mellett áll az 1853-ban épült kápolna, amelyben mindennap fél ötkor megszólal a harang, a nemzeti emlékezés harangja: a Kis-Trianon palotában ekkor írták alá 1920. június 4-én a szerződést. (A Versailles-t megtekintő utazási irodák programját úgy állítják össze — remélem, azért akad kivétel, magam így éltem meg —, hogy ne jusson idő a főpalotától néhány kilométerre lévő Kis-Trianon palota fölkeresésére, még a kastélykisvasúttal sem. — Nincs rá idő, szabadkozott az idegenvezető, s amikor nem szóltam, csak ránéztem, halkabban hozzátette: — Túlságosan erős érzelmeket vált ki, jobb elkerülni a botrányt.)

A botrány persze 1920 volt, de még mielőtt betérnénk *Szőnyi István*, a festő egykori lakóházába, eszembe jut az 1968-as botrány. Gimnazista gyerekként élveztem a nyarat ezen a tájon, amikor augusztus huszadikáról huszonegyedikére virradóra, a nyárvégi estétől hajnalig megállás nélkül dübörögtek-csikorogtak a lánctalpas vasszörnyek Csehszlovákia felé… Akkor a nagy Szovjetunió tévedhetetlen útmutatása alapján adtunk internacionalista segítséget a baráti Csehszlovákiának, ma a nagy Egyesült Államok tévedhetetlen útmutatása alapján adunk demokráciasegítséget az új Iraknak…

A *Kerti pad*. A nappaliban, szemközt a falon ezt a képet nézem. Szőnyi — aki 1924 óta élt Zebegényben — akkor festette, amikor háborúba szakadt a világ. A zöldben a fehér folt: a lehetséges megmaradás. Ha legalább ennyire képes a művészet… de abbahagyom a gondolatot; ahol a színek élnek, beszéljen a szem.

Köpöczi Rózsa művészettörténész sokat tesz azért, hogy a zebegényi művészkolónia emlékét elevenen tartsa. Mert hiszen nem csak Szőnyi élt és alkotott itt. *Éppen Szőnyi és* Bernáth Aurél *hatására telepedtek le többen a harmincas évek elején átmenetileg Zebegényben azzal a szándékkal, hogy a dunakanyari faluban felidézik a Nagybánya által szimbolizált, elveszett Aranykort* — írja.

Idén száztíz éve, hogy Szőnyi István született. Ebből az alkalomból július közepén kiállítás nyílik képeiből, amelyek a családot és az anyaságot fogalmazzák meg. S továbblép a gondolat: a festő leánya, a hosszú évtizedek óta Rómában élő *Zsuzsa* asszony idén nyolcvanesztendős. Férjével, a már elhunyt *Triznya Mátyás* festővel római otthonuk — amit a látogatók egy-

A bernecebaráti templomhegy oldalában borospincék bújnak meg

csodálhatjuk a maga készítette régi vitorlások makettjeit, távoli tájak hajózó embereinek rekvizítumait, s dunai hajók navigációs eszközeit, hajócsavarjait, egyéb hajózási fölszereléseket. És a kivágott zászló? 1956. október 23-án a Vértessel éppen Bécs felé tartott *Farkas Vince*, s már a forradalom lobogója lengett a víz fölött.

Minden élettörténet egy kirándulás. Mert a barangolás nem csak megtett lépések száma a jórészt még háborítatlan Börzsönyben. Farkas Vince az olimpiai lángot vitte, *Szokolyi Alajos*, néhány faluval odébb, Bernecebarátiban (a Csóványosról, a Börzsöny legmagasabb pontjáról körbetekintve az egész hegységet beláthatjuk, a falvak fészekként ülik körbe az erdőséget) olimpikon volt, sőt…!

Vajon hányan tudják, hogy 1-es rajtszámmal 1896-ban Athénban, az első újkori olimpián síkfutásban harmadik helyezést ért el? S hazatérve megalapította a Magyar Atlétikai Szövetséget. Még a helybéliek közül is többen bizonytalanok: — Talán valami sportoló lehetett?

Szőnyi István egykori műterme

Zebegényben megcsodáljuk még *Berczelly Attila*, kora-

A nagybörzsönyi német bányásztemplom

rábban váci fényképész magánmúzeumát, amelyben a hazai öntöttvas-művesség remekeit tárja elénk, a legrégebbi „tűzhátlapot" 1579-ből, amelyen a kánai menyegző történetét örökítette meg a mester. Azután ott az 1714-es Magyar Golgota és a neogót temetőkereszt, a korpuszok sora, törékeny érzékenységgel a masszív anyagból. A vas erős sűrűsége és a kifejezendő szép könnyűsége adja ezeknek a tárgyaknak a feszültséggel teli gyönyörűségét. *Schlossel András* a Schönborn-család tulajdonában lévő munkácsi vasgyárban 1849 után magyar hősöket mintáz, s mégsem távolítják el… Elgondolom, amint a Rákosi Művekben 1952-ben *Teleki Pált*, *Bethlen Istvánt* mintázzák…

Vajon hány magyar faluban találunk rá mindjárt két Árpád-kori templomra? Nagybörzsöny már a sűrű magaslatok ölelte völgyben, a Magyar-hegy alatt ül. A csúcs onnan kapta a nevét, hogy — még ma láthatóan is — oldalában az erdészek a fák és a rét váltakozásával rajzolták ki a trianoni Magyarországot, alatta a „Nem, nem, soha" felirattal.

A híres Szent István-i templomtól messzire látni. A szentély külső falán tizenhét fej sorakozik körbe. Legendaszerűen úgy maradt meg, hogy a tatárok elől menekülő *IV. Béla* király üldözőit itt fogták el a börzsönyiek, szám szerint tizennyolcukat, tizenhetet közülük meg is öltek, egynek sikerült elmenekülnie. Annak a helyét üresen hagyták.

Lenn a völgyben a tájház mellett emelkedik a bányásztemplom. Állítólag már 1000 táján érkeztek ide német bányászok, 1200 körül tiroliak, *Zsigmond* király pedig 1400 elején szászokat hozott földalatti munkára. A német bányászok és a magyar paraszti nép elkülönülten élt, az, hogy külön templomot építettek maguknak, saját nyelvű papot hoztak, erre enged következtetni.

De mit bányásztak itt, s miért a suttogó történetek, amelyeket ma is hallani? Egy régi mondás szerint *az aranyborjúnak csak a farka van Selmecbányán, a feje biz' a Börzsönyben élt*. Nagybörzsöny annak idején Selmecbánya alárendeltségébe tartozott.

Gazdag aranybányákról beszélnek itt, a török időkig azután kutattak, később vas, réz, ólom került elő. *Rózsabánya, Ludmilla, Fagyos Asszony* — az egykori, gazdag fantáziájú neveket viselő bányák bejárata ma lezárva. 1990 után feltört az aranyláz, vannak, akik állítják, hogy a Börzsöny mélyén rendkívül gazdag aranykincs húzódik meg. A szocializmus idején bányászok és geológusok állítólag szándékosan hamisították meg a próbafúrások eredményeit, nehogy a gazdagság a szovjet megszállók kezére jusson. Tonnánként két gramm arany már bányászásra érdemes, híresztelések szerint itt harminc gramm is előfordult. Nagybörzsöny mindenesetre kincses hely. 1997 óta a Duna—Ipoly Nemzeti Park részeként.

Haladunk tovább fölfelé az Ipoly völgyében, amikor Nagybörzsönyből visszatérünk a folyó mellé, amelyet a trianoni nagyurak hajózható folyónak, s ezáltal országhatárnak jelöltek ki. A politikus nagyurakat megmártotta volna a nép a kanyargó, inkább csak bővizű patakban, hogy ismerjék meg, miről okoskodnak és igazságtalankodnak…

Ma iskola, egykor Hont vármegye központja volt a ritmusosan mértéktartó barokk épület Kemence községben. 1752 és 1806 között erre gondolt mindenki, aki a tekintetes vármegyét említette. S a faluval azonos nevű patak völgyében haladva átszeljük a Börzsönyt, Diósjenő irányába. Mint másutt is nyilván, itt is legendákkal teli a világ; csakhogy ehhez le kell hajolni, közel jönni a tájhoz és az ott élő emberekhez. A barangolás nem lehet bedekkerteljesítmény, mert akkor éppen a lényeg vész el.

Nyúzóvölgy históriájával a hátunkban — állítólag *II. József* idején az itteni cigányokat vádolták meg gyilkossággal, s a kivégzések ellenboszszút növesztettek — beveszszük magunkat a rengetegbe. A patakban pisztrángok, a sűrűben pedig — bár a falubeliek állítják, még soha nem találkoztak velük — legújabban betelepített farkasok és hiúzok húzzák meg magukat, egy környezetvédelmi kutatási programnak köszönhetően.

Madárdal, széles, dús csönd. *Áprily Lajos* versét — *Szeret az erdő* — mély szippantásként olvassuk az emlékkőről:

Engem az erdő véd s szeret,
utaimon erdők kísértek:
bükkök, gyertyánok, égerek,
tölgyek, fenyők is. Égig értek.

S ha majd mélyebbre költözöm,
érzéstelen rommá omoltan,
egy hang közelről súgja még:
én is az erdő fája voltam.

Odébb — az idei nyárelőn különösen dús zöldben — pipál a táj. Mi lehet az? S amint áttörünk a tisztásra, füstöt pöfékelő boksát látunk, odébb ölfából még csak félig megrakottat. Faszenet égetnek; régebben a kovácsmesterséghez használták, azután főúri konyhákon, a „szenes vasalóban", de a lőporgyártásban és a festékiparban is nélkülözhetetlen volt; ma grillsütéshez készítik, s mint az erdészeti szakember mondja: az eredeti whiskyt tölgy-faszénnel derítik, s az igazán jó kisüsti pálinkát is átcsorgatják faszénen, mert ez *megfogja a kozmaolajokat, és selymes lesz a pálinka.*

Mielőtt elérjük Diósjenőt, a fényhomályos erdőben süppednek a léptek. Már Nógrád vármegyében járunk, s meszszíről föltűnik a nógrádi vár romjának vonala. A honfoglalástól gazdag történetű vár 1685-ben — akkor török kézen — villámcsapást szenvedett, s az öregtoronyban fölrobbant a lőporkészlet. A török ezért — s mert megindult a felszabadító háború — elhagyta, s a néptelen tájra később szlovákok települtek.

Kittenberger Kálmán, az Afrika-vadász könyvének címéül adta: *A Kilimandzsárótól Nagymarosig*. Mert Kelet-Afrikába eljutni, ugye természetes. De a Börzsöny Duna felőli oldalára, Nagymarosra, ahol a nagy vadász öreg napjait töltötte, ez maga az utazás. S talán — mert ez a lényeg — a megérkezés is.

Szöveg és kép
Elmer István

A bontakozó hivatásokat segíteni kell!

Beszélgetés Ternyák Csaba érsekkel

Éveket töltött már Rómában, 1997 végétől a Papi Kongregáció titkára, egyike azoknak, akik legjobban ismerik a világegyházban szolgáló papok helyzetét. Európában a hivatások száma csökken, máshol nő. Mit tehet az egyház a pozitív folyamatok erősítésében, a negatív tendenciák megállításában — kérdeztük az érseket.

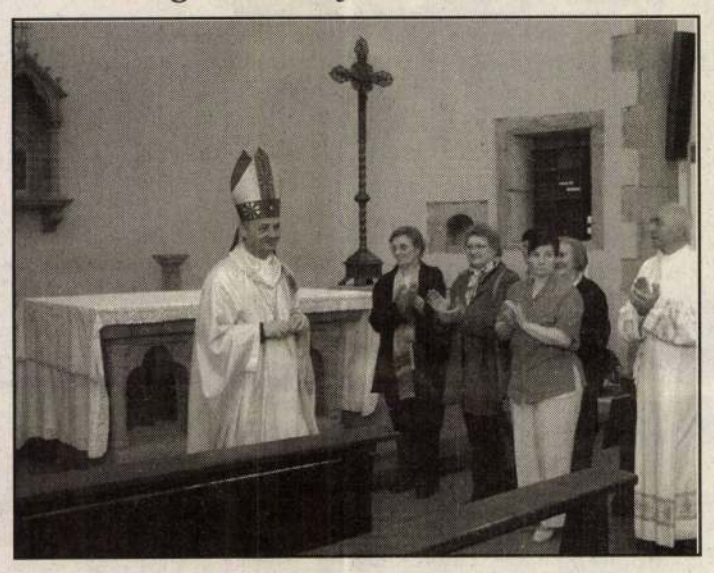

– A papi hivatások kérdése Európa nagy részén valóban súlyos gondokat vet fel, és sok helyi egyház szorul a testvéregyházak személyi támogatására. Ennek oka között alapvetőnek ítélem a demográfiai válságot, amellyel kontinensünk küzd, és a nagyfokú szekularizációt. Ezek bizonyára nem függetlenek egymástól, és összefüggésben vannak az olyan hagyományos értékek válságával, mint a hit és a család. Sőt lehet, hogy közös gyökerekre vezethetők vissza. Ugyanakkor terjed az igénytelenség, az értéktelen tömegkultúra, a babona és az anyagiak utáni hajsza. Ebben a helyzetben nagy felelősség hárul azokra a döntéshozókra, akik a keresztény gyökereket elhallgatva olyan új Európát akarnak előkészíteni, amelyben a kereszténység szerepe elhanyagolható. A mi felelősségünk pedig az, hogy az evangéliumot hitelesen és vonzóan tudjuk közvetíteni, hogy hitünk szerint éljünk és az új Európa kovászai legyünk.

Ehhez nekünk, kereszténységünk szükségünk van a papok segítségére. Őket miképpen lehet támogatni, ők milyen emberi megerősítést kaphatnak?

– A világegyházban a papi hivatások válsága a zsinat utáni évtizedre esik, arra az időszakra, amikor a szemináriumban társaimmal együtt éppen hivatásunkra készültünk. Szentelésünk éveiben kezdődött a fellendülés, amikor már *II. János Pál* pápa irányította a katolikus egyházat. Bizonyára szerepe van ebben az ő személyének és annak a ténynek is, hogy ő mindenekelőtt papnak, lelkipásztornak tekinti magát. Kiemelten törődik a papokkal, akikben a püspök közvetlen munkatársait látja. Ennek a törődésnek számtalan jelét mutatta meg hosszú szolgálata alatt. Bizonyára nagyrészt ennek köszönhetjük, hogy a zsinatot követő időszak nehézségeit leküzdve, megerősödött a papság mind számban, mind elkötelezettségben. A világegyházi statisztikák némely területen igen jelentős növekedést mutatnak ebben a negyedszázadban — ellensúlyozva még az európai negatív trendet is. Az utóbbi években az egyházmegyés papok összlétszáma évenként körülbelül ezer fővel növekszik, és mára elérte a 270 ezer főt. A jövőre nézve bíztató jel, hogy majdnem duplájára nőtt a szeminaristák száma is. A legjelentősebb növekedést azonban a zsinat után bevezetett állandó diakonátus intézményénél látjuk, amely különösen az amerikai kontinensen népszerű. Míg 1978-ban 5500 diakónus volt, számuk két évvel ezelőtt már meghaladta a 29 ezret.

A megváltozott világ kihívásaira hogyan tudnak válaszolni a papságra felkészítő szemináriumok?

– A papképzés az egyház kiemelkedő feladatai közé tartozik, amellyel a püspökök mindig egyházmegyéjük legkiválóbb papjait bízzák meg, és saját maguk is sokszor tevékenyen részt vesznek benne. Mint maga az egyház, a papképzés is állandó megújításra, megerősítésre szorul. Igaz ugyan, hogy mindig Krisztus marad az ideál, a képzés során mégis tekintettel kell lenni a kor sajátosságaira, különösen az első években. Ezért a papképzésben mindenütt egyre nagyobb szerepet kapnak az úgynevezett bevezető kurzusok..

A szemináriumból a felszentelt papok kikerülnek egy-egy plébániára. Sokszor beszélünk az ekkor bekövetkező elmagányosodásukról. Ennek veszélye valóban nagy?

– Alapvetőnek tartom a helyes papi identitás kialakítását a papképzés ideje alatt. Később pedig ennek a megőrzésére és elmélyítésére van szükség, amelyben az állandó továbbképzés és a papi közösségek szerepe semmivel nem helyettesíthető. A pap ugyanis nem magányos próféta, aki egy letűnt múlt maradandó értékeit próbálja átmenteni az új generációk számára, hanem Jézus Krisztus képviselője, akinek a személyén keresztül a Megváltó a mai emberek kortársa lesz. A pap személyében Krisztust teszi jelenvalóvá az ige hirdetése, a szentségek kiszolgáltatása és a közösség vezetése révén. Ezt mindenekelőtt magának a papnak kell mélyen hinnie, eszerint élnie, és hirdetnie az evangéliumot szavaival és példájával. A józan alázat és a helyes papi öntudat együtt jellemzi a kiegyensúlyozott pap életét.

A nehézségek mellett beszélhetünk a papi élet örömeiről is…

– Mivel hivatásunk arra szól, hogy Krisztus képviselői legyünk, örömeink forrását is itt találjuk meg. Ezek szorosan kapcsolódnak a lelkipásztori szolgálathoz, amelynek végzése során éppen a hívek azok, akik sok örömet okozhatnak a papoknak. Ne feledjük, az örömhír hirdetése maga is az öröm forrása. Emellett a papi élet sajátos részei a baráti és paptestvéri együttlétek, amikor megoszthatják egymással gondjaikat, örömeiket. S a keresztény örömről tesznek tanúságot a megpróbáltatásban is, miként az első apostolok, akik boldogan távoztak a főtanácsból, mert méltónak bizonyultak arra, hogy Jézus nevéért gyalázatot szenvedjenek.

Sok, egykori missziós terület ma már papokat küld oda, ahol egykor bőségben voltak hivatások. Mi erről a jelenségről a Papi Kongregáció, illetve érsek úr személyes véleménye.

– A misszió az egyház egyetemes küldetése, amely nem korlátozódik népekre, nyelvekre, kultúrákra. A papok küldetése egyetemes, minden emberhez szól. A magyarok első misszionáriusai német szerzetesek voltak, de görög és itáliai hittérítők is jártak nálunk. Később a magyarok is részt vettek más népek misszionálásában..

A II. vatikáni zsinat a lelkipásztori igényeknek megfelelően kifejezetten ajánlja a papság megfelelő területi elosztásának elősegítését, az intézményi hátterek megteremtését – a helyi ordináriusok jogainak tiszteletben tartása mellett. A zsinat ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy idegen országokba lehetőleg ne egyedül küldjék a papokat, akiknek nemcsak az ország nyelvét, hanem lelkületét és szokásait is meg kell ismerniük. Ezért fogadjuk mi is nagy szeretettel és nyitottsággal azokat a lelkipásztorokat, akik apostoli buzgóságból vállalják nálunk a papi szolgálatot, és komoly erőfeszítéssel igyekeznek nyelvünket és kultúránkat elsajátítani. Jelenlétük lelkiismeret-vizsgálatra kell késztessen minket: segítjük-e a környezetünkben élő fiatalokat, hogy felismerjék esetleg bontakozó hivatásukat? Imádkozunk-e rendszeresen új papi hivatásokért, vagy elfogadjuk, hogy missziós ország legyünk?

Huszonöt esztendővel ezelőtt szentelték érsek urat pappá. Ezüstmiséséként hogyan emlékezik vissza „meghívatására"?

– Hivatásom története nem bővelkedik nagy fordulatokban vagy rendkívüli élményekben. Kialakulását nem tudom emlékezetes eseményhez vagy egyetlen személyhez kötni, bár ma is elevenen él bennem, amikor kisiskolás koromban plébánosom egyszer megkérdezte tőlem: „Csaba, gondoltál már arra, hogy pap legyél?" Akkor tömören azt válaszoltam: nem. A kérdés azonban továbbra is ott motoszkált bennem, míg végül meg nem érett rá az igen válasz. Hiszem, hogy hivatásom mindenekelőttt Isten kegyelmi adománya. A kegyelem azonban legtöbbször embereken, élethelyzeteken, a környezeten keresztül hat. Hálás vagyok Istennek, hogy olyan szülőkkel ajándékozott meg, akik békés családi légkörben neveltek, amelyben természetes volt hitünk megvallása és a közös imádság. Így amikor azzal az elgondolással álltam eléjük, hogy pap szeretnék lenni, szüleim nem támasztottak akadályokat. De sokat köszönhetek plébánosomnak és különösen egyik káplánunknak, illetve a győri bencés atyáknak. A katonai szolgálat pedig megedzett nemcsak fizikailag, hanem hitemben és hivatásomban is. A győri és budapesti szemináriumi évek pedig előkészítettek arra, hogy 1979-ben a papszentelés kegyelmében részesülhettem.

Bókay László

Az egyház a diktatúra korszakában

A fordulat évei

A fordulatig több százezer ember — titkosrendőr, rendőr, karhatalmista, munkásőr — vigyázott a nem megbízhatónak tartott magyar állampolgárok — köztük az egyházi hivatalviselők — minden mozdulatára. A fordulat idején a Nemzetbiztonsági Hivatal birtokába került számítógépes lista 56 000 „hálózati személyt" (vagyis ügynököt) sorol fel. A titkosrendőrök és ügynökök mellett pedig ott volt: a rendőrség, a párttitkárok, az egyéb állami és pártfunkcionáriusok, akik a bukás pillanatáig hivatalból felelősek voltak a pártállam rendjének fenntartásáért és az egyház és a lelkipásztorkodás kontrollálásáért. Azt is említettük másutt, hogy az úgynevezett ügynökök „beépítése", azaz bekényszerítése is egészen 1989-ig tartott.

Alulnézetből

A püspökök és a diktatúra elvárásaiba nem beletörődő lelkipásztorok a megfigyeltség és fenyegetettség konkrét jeleit tapasztalták a fordulat előtti utolsó napokig. Az egyházi intézményekből vagy püspöki hivatalokból csupán 1990-ben szerelték le a lehallgatókészülékeket. Mindaddig úgy éltünk — amit személyesen tapasztaltam, például az egri szemináriumban —, hogy nyilvánvalóan tudtunk a lehallgatókról, és ezáltal valamiképpen azoknak a jelenlétéről, akik a lehallgatók másik oldalán tevékenykedtek.

A lelkipásztorok folyamatosan tapasztalták, hogy alkalmanként besúgók vagy titkosrendőrök figyelik őket.

Összefoglalóm írása során egy kisebb, véletlenszerűen összejött csoporttal beszélgettünk a fordulat előtti évekről. Nyolc jelenlevőből öten idézték fel azonnal személyes emléküket arról (s ezt helyhez és időhöz is tudták kötni), miként érzékeltette velük a diktatúra az elnyomást, vagy miként próbálta a BM „megfogni" őket.

Lássuk ezeket a hétköznapi példákat — amilyeneket minden elkötelezettebben dolgozó pap átélt:

1980-ban B. J.-nek felajánlották: ha hajlandó időnként találkozni és elbeszélgetni a BM embereivel, jó helyre helyeztetik...

1982-ben N. K. káplán Trabantját ellopták. Ekkoriban még évekig tartott, amíg valaki autóhoz juthatott. Néhány nap múlva megjelentek nála a BM titkosrendőrei, és felajánlották segítségüket: azonnal Trabanthoz tudják juttatni őt...

1983-ban D. G. nagyon sietve autójával áthajtott — ő még úgy érzékelte: a sárga jelzésen. A közlekedési rendőr feljelentette, hogy piroson ment át. Napokon belül megjelent nála két nyomozó. „Elintézzük ezt az ügyet — egyébként el is vehetik a jogosítványát... De szeretnénk némi rendszerességgel találkozni magával..."

C. T. meséli, hogy 1986-ban egy pesti plébániára került, ahol korábban nem volt ifjúsági hittan. Ő elkezdett a fiatalokkal foglalkozni. Rövidesen észrevette, hogy egy autóból figyelik őket, amint a fiatalokkal kijönnek a templomból. Őt magát is hónapokon át figyelték. Amikor néhány paptársának ezt elmondta, azt válaszolták: légy óvatos, mert ezekkel nem lehet játszani...

„Veszéllyel jár..."

A titkosrendőri figyelést — főleg az ifjúsági munka után való szaglászást — magam is tapasztaltam a fordulat előtti évekig. Ifjúsági hittanos fiataljaim nem hívő szülei a nyolcvanas évek végéig óvták, féltették gyermekeiket a hittantól, mert az „veszéllyel jár..."

Vallásos pedagógusok (ha a korábbinál kisebb intenzitással is) folyamatosan átélték a vallás és a pedagóguslét ellentétét. Ugyanígy az összes állami és párttisztségviselők, akik vonzódást éreztek a vallás, az egyház iránt. A személyemről való rendőri jelentésekből, amelyeket megkaptam a Történeti Hivatalból, nyilvánvalóvá vált, hogy a fordulatig valóban rendőrségi megfigyelés alatt álltam. Az utolsó, rólam leadott jelentések 1985-ből valók. A Történeti Hivatal (mai nevén: Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára) munkatársa azonban azt is közölte, hogy az 1980 utáni jelentések többségét még nem adhatják ki, csak ha erre külön belügyminiszteri engedélyt kapnak. És tudatta, hogy több ilyen — '80 után dátumozott — rám vonatkozó jelentés van még birtokukban.

A hitoktatás szabadságára

Az említett beszélgetés ötödik résztvevője, B. Gy. az iskolai hitoktatásról mondta el egyik emlékét.

„1980-ban mint káplán-hitoktató dolgoztam egy szabolcsi községben. Szeptemberben felkerestem az iskolák igazgatóit, hogy a hittanra beírt tanulók számára az órarendet egyeztessük. Plébániánk egyik iskolájában évek óta nem írták be hittanra a gyermekeket, és az atyák nem tudtak ez ellen semmit tenni. Amikor a községbe kerültem, kértem a szülőket, a következő beíratás alkalmával nekem is jelezzék, kit írattak be. Három szülő jelezte, hogy ők beíratták gyermekeiket, az iskola igazgatója azonban — akinek kötelessége lett volna jelentenie a plébániára a beírt gyermekek számát, nevét — semmilyen jelt nem adott.

Szeptember elején az igazgatóval próbáltam beszélgetni a hitoktatásról, de ő azt állította, hogy ilyen kis létszámnak nincs megengedve a hittanóra tartása. Elvittem neki a Magyar Közlönyt, amelyben olvasható a rendelkezés, hogy egyetlen gyermeknek is joga van a hitoktatásban való részvételre. A rendelkezések állítólag nem voltak ismeretesek előtte. Ekkor újabb kifogással állt elő: három gyerek után a fűtés, világítás komoly terheket jelent az iskolának. (Cserépkályhafűtés volt, tehát külön nem kellett befűteni!) A több beszélgetésen át tartó vonakodás végén azt mondtam: Bocsásson meg, ha nem tudjuk orvosolni a problémát helyben, kénytelen vagyok felsőbb fórumhoz fordulni. — Válasza cinikusan ennyi volt: Forduljon!

A Megyei Művelődési Osztály volt a következő fórum. Ott ígéretet tettek, hogy két héten belül kijönnek az iskolába, és tisztázzák az ügyet. A két hét leteltével érdeklődtem az iskola vezetőjénél. Ő annyit mondott, hogy nála nem jártak. Ekkor felkerestem a Művelődési Osztály vezetőjét, aki újabb ígéretet tett. Két hét után ismét semmi intézkedés nem történt.

A hitoktatás szeptember közepén kezdődött. Most október közepe van, és a szülők, valamint a gyermekek nem élhettek jogaikkal. Ezután fordultam Egerbe, főpásztoromhoz, hogy segítségét kérjem. Ő Nyíregyházára, a főespereshez küldte el levelemet, kérve annak közreműködését. A főesperessel átmentünk az ÁEH megyei titkárához. Két hét időt kért, hogy intézkedni tudjon.

Két hét múlva — miután semmi nem történt —, újabb érdeklődésemre személyesen átkísért a Művelődési Osztályra. Előtte írták be naptárukba, hogy most már valóban a következő hét keddjén kijönnek az iskolába; érdeklődjem helyben, az iskola igazgatójánál. Egy hét múlva újra nem történt semmi! Ekkor már novembert írtunk. Paptársaim nem biztattak eredménnyel. Hiába mondtam nekik, hogy Magyarországon vallásszabadság van! A válaszuk ez volt: ne légy naiv! Az eddigi tortúra őket igazolta.

December elején belefáradtam az ügybe. Mint fiatal papnak, kemény élmény volt megtapasztalnom a törvénytelenségek áttörhetetlenségét, főpásztoraink és egyházi vezetőink eszköztelenségét, a paptársam körében tapasztalt reménytelenséget, a védtelenség érzését. Ekkor egyik teológiai tanárom biztatott, hogy írjak kemény hangú levelet *Miklós Imre* ÁEH-elnöknek. Levelemben azt írtam — tanárommal fogalmazva —, hogy ezek szerint Magyarországon a vallásszabadság csak látszat: országos szinten beszélnek róla, de a gyakorlatban nem hajtják végre azt. Miklós Imre maga írta alá a választ, hogy napokon belül rendezteti az ügyet. Meg is történt. De a hittanórákat, mivel karácsonyhoz már közel voltunk, csak januárban kezdhettük el. Az első hittanórára zsúfolásig megtelt a terem. Az igazgató azonban — aki ott helyben a hittan nagy kiirtója volt — bejött, és csak a beírt tanulóknak engedte meg, hogy a hittanon maradjanak. A következő évben húsz fölé nőtt a hittanra beírtak száma. Plébánosom csodálkozott. Eddig ott soha nem sikerült elérniük, hogy legyen hitoktatás.

Mindezek után kezdtem megsejteni, miért ment el a kedve sok atyának, hogy végigjárja a hitoktatásért való küzdelem hasonló útjait."

Tomka Ferenc

Borsányi József gyűjtő

Illúzió és valóság

Beszélgetés Szemerey László bűvésszel

Virágok a botból, kiskutyus egy dobozból — szép. Mégsem érezzük, hogy különös, megfoghatatlan. Aztán jön a „mágikus" prudukció: az illuzionista letérdel a bűvös székkel, közben bájos partnernője emelkedik, emelkedik... majd lebeg, lebeg... ég és föld között a semmiben... sokáig.

❁

— Mit lehet érezni egy ilyen lebegés alatt?

— Semmit — válaszolja mosolyogva Sipos Emese, a társ, az asszisztens, a hétköznapok gondjaiban is megbízható partner. — Koncentrálok a munkára. Figyelek minden mozdulatra, amit csinálni kell.

— Nem akarok „illúzióromboló" lenni, de akkor mégiscsak elég sok a valóság mindebben.

— Hát... Nem éppen az ördög a cimboránk!— folytatja Szemerey László illuzionista-bűvész. Ezt azért mondom, mert egyszer egy pap éppen ezzel vádolt meg bennünket.

— ???

— Egyszer egy művelődési házba hívtak bennünk, Budapest közelében. Amikor megérkeztünk, megdöbbenve láttuk, hogy plakátunk (amelyiken Emese éppen az Egri vár fölött lebeg) átt van húzva, alul pedig hatalmas, piros betűk a következő szöveggel:

„Emberek! Ezek összejátszanak a sátánnal! Ha megnézitek őket, Isten ellen vétetek!

Aztán bibliai idézetekkel folytatódott a „felirat" tovább. Összenéztünk: mi ez? Mint kiderült, a helybeli pap műve volt az egész. Teljesen hitt a látvány földöntúli mivoltában.

— Nyilván elmaradt az előadás ezek után.

— Miért maradt volna el? Hiszen teltház fogadott bennünket! Nem hisznek az emberek ma már az ilyesmi Istenellenes mivoltában! Sőt! Egyre jobban vonzza őket minden, ami meghatatlan, minden, ami misztikus. Ezt a parajelenségek iránti nagy érdeklődés bizonyítja leginkább. Talán egy kicsit ezért is hódoltam be két évvel ezelőtt ennek a divatnak. Egyébként tíz éve bűvészkedem főállásban — előtte „rendes" civil foglalkozásom volt.

— Visszatérve az esetre. Hogyan reagált a közönség a plakátra?

— Figyelembe sem vették. Teltház várt bennünket! Illetve azt azért kérték, beszéljünk előzőleg mégis a pappal... Mi fel is kerestük. Elmonduk, hogy tulajdonképpen bűvészek vagyunk, illuzionista mutatványok csak a műsor végén vannak és így tovább... Még példát is kellett felhozni a számára, annyira értetlen volt először. Ott van a repülőgép: tudjuk, hogy van, látjuk, hogy megy, de működését mégsem ismerjük! Az a szakemberek dolga. Mi is így vagyunk a munkánkkal. Szórakoztatjuk a nézőt, elkápráztatjuk egy kicsit, feledtetjük hétköznapi búját-baját — hiszen abból amúgy is van épp elég — és kész! Nos addig vitatkoztunk, beszélgettünk, míg a plébános úr hitt nekünk. Mi több! Még a műsorra is eljött! Csak kíváncsi volt ránk ezek után!

— Azt azért nem mesélték el ugye, hogy a mutatványnak mi a megfogható lényege, mi benne a kézenfekvő valóság?

— De nem ám! Elvégre szakmai titok is létezik a világon...

— Az viszont nem titok remélem, hogyan lett bűvész?

— Az nem! Gyermekkorom óta foglalkozom ilyen dologgal. Az igazi tanítómesterem Rodolfó volt. Nála tettem le a bűvészvizsgát is. Aztán más pályára sodort az élet — miközben természetesen bűvészkedtem tovább — majd ismét visszatértem, váltottam.

— Meg lehet élni a bűvészkedésből manapság?

— Meg, de nem könnyen: több irányba kell ténykedni. Ezen kívül a bűvészkellékek is drágák, a szállításról, az állatok tartásáról nem is beszélve. Hogy mindezt kigazdálkodjuk, betéti társaságot alapítottuk (ez a vállalkozási forma a legelőnyösebb manapság a szabadúszó művészek számára). Vásároltunk egy kis mikrobuszt, így most már magunk szállítjuk a kellékeket is. Ugyanis az illuzionista számokhoz használt dobozok viszonylag nagyok és nem éppen olcsók sem. A kardos-szurkálós ládikónk például több mint százezer forintba került. És akkor még hol a többi! Aztán a másik gond: a kultúrházak szinte „sorra bezárnak", a kultúra pang, nincs pénz. Így maradnak a tehetősebb rétegek reprezantív helyei. Ehhez pedig mind külsőben, mind tartalomban igazodni kell.

— Akkor a már megszokott virágos, állatos produkciókra egyre inkább mellőzés vár?

— Szerencsére nem, mert elég sokszor hívnak bennünket (még) óvodákba, iskolákba. A gyerekek pedig imádják az ilyen számokat és az élő állatokat. Galambokkal és két kiskutyával dolgozunk. Igaz, a szürke már nyolc éve állandó társunk, a másikat viszont csak egy éve vettük. A tartásuk az, ami valóban gondot és többletmunkát okoz. De nekünk megéri. Hiszen az élethű hatás és a szórakoztatás az elsődleges cél.

— A Zizi Magazinban olvastam nemrég, hogy ön a papírhajtogatást is mesterfokon műveli.

— Hát... Inkább csak próbálom — szabadkozik a fiatalember szerényen. Ez is gyermekkori hobbi. Előbb állatfigurákkal kezdtem, aztán jött minden; sakktábla, óriásszarvas, kakukkos óra...

— Úgy tudom, az utóbbiak rekordok. Mesélne róluk?

— A kakukkos órát 15 óra alatt hajtogattam — mint egy megszállott — 200x300 centiméteres papírból. A végeredmény egy 40x10 centis kis óra, számlapokkal, mutatókkal. Még a kakukk is „működőképes" rajta... A másik az óriásszarvas, amely egy iskola alulájában van Miskolcon. Ott is készült. Magassága 7 méter! (A szarvas agancsa egyébként a második emeletig ér). Így nem csoda, hogy most a papírhajtogatás rekodjának megdöntésére készülök. Tudomásom szerint eddig egy 17 méteres levél a világcsúcs. Erre — mármint a szükséges papírra — rászámoltam néhány métert. Igy „jött ki" az az elképzelés, hogy 400 négyzetméteres papírból fogok csak azért is valamit csinálni! Persze ehhez már szponzorok is kellenének, hiszen ma már egy közepes sportcsarnok terembérlete százezer forint naponta. A tervem három napra szól. Az első kettőben elkészülne a kisebb műszaki kartonokból összeragasztott alap, harmadik nap pedig jöhetne a hajtogatás, készülhetne a figura. Hogy mi lesz, az a helyiségtől függ, de meglesz — azt érzem, teljesen biztosan! Hiszen az egri kiállításomnak is óriási sikere volt, mi több, visszhanja!

— És a logikai játékok?

— Azokat már a 80-as évektől gyűjtöm! Ma már több mint száz eredeti konstrukcióból álló készletem van. Ezeket turistautakon és a külföldi szerepléseken sikerült beszerezni. Így van Japánból, Németországból, Hollandiából az Egyesült Államokból, Csehországból, Lengyelországból, Görögországból — és még ki tudja, honnan — egy-egy különlegességem. Gyakran tartok játákbemutatókat is, hiszen még a felnőttek is imádnak silabizálni, játszani.

— Honnan ez a játékszenvedély?

— Így hozta az élet. Imádtam a bűvös kockát (ahhoz is kézügyesség és türelem kell), kaptam már diákéveim alatt is néhány különleges darabot — így kezdődött. Az igazi folytatás akkor jött, amikor már főiskolásként bűvészkedni hívtak. Mint kezdő, nyilván nem kaptam külön öltözőt. Anélkül pedig nehéz lett volna felkészülni az előadásra, a trükkökre. Akkor én kitaláltam, hogy viszek magammal a logikai játékokból néhányat, szétosztom őket és amíg társaim bíbelődnek nagy szorgalommal, nyugodtan tüntethetem a kártyákat a zakómba, a kellékeket a dobozokba... Nem figyelt rám senki! Aztán egyre jobban szívemhez nőttek ezek a kis fura logikai különlegességek. Így lettem gyűjtő.

— Milyen trükköt igénylő különlegességgel nem foglalkozik még?

— Volna még egy-két ötlet, de nincs rá időm. Ezeknek az egyébb hobbiknak is csak olyankor tudok hódolni, amikor éppen otthon vagyok — nincs fellépésem, megrendelésem. Bálok idején szerencsére ritka az ilyesmi. Ennek most duplán örülök, hiszen magamnak kell kigazdálkodnom mindent!

— Visszatérve az illuzionista produkciókra. Honnan veszi az újabb és újabb dolgokat?

— Vagy külföldön tanulom meg, vagy videokazettáról sajátítom el itthon. Készülnek olyan részletes oktatófilmek, amelyek akár egy neves szakember kurzusával is felérnek. De ehhez kizárólag csak az illuzionisták férhetnek hozzá — szerzői jogvédelem alatt vannak. Egyébként is nagyon szigorúan veszi az ilyen dolgokat a szakma. Különben hogyan csinálhatnánk a valóságból illúziót.

Nagy Ildikó

Mindhalálig Svejk

Nehéz időket élünk. Ki könnyebben, ki nehezebben viseli — de béke van. A lebontott drótkerítésen át is, meg a tv-ben is naponta látjuk a borzalmat: háborúznak a szomszédban.

Ezt túl kell élni! — érezzük Svejk minden porcikájából, *Mikó István,* a soproni színigazgató *Jaroslav Hasek*-ja, *Roslav Marek: Svejk vagyok...!?* című regényéből átírt komédiáját hozta el az Oladi Művelődési Központba.

Ferencjóskás hangulatban — igazi prágai kocsmába cseppentünk. Jó érzés volt már ez is, úgyis kevesebbet járhatunk manapság Prágába — pedig kocsma itthon sem lett kevesebb!

A színpadon mundérból öltönyre és keménykalapra váltott katona (az akkori divat szerint) bőven kortyol a sörből, mégis tisztán lát: a háború mindig értelmetlen, csak a történészek próbálják jóval később megmagyarázni. A politikusok azon nyomban magyaráznak, ez a szakmájuk.

Szóval: akkor is Szarajevo — ma is Szarajevo!

Közben a Svejk-Mikó, bővérűen komédiázik és jól énekel:

„Mi az élet titka:
Csak legyen mindig knédli
S a knédlihez legyen sok sör"

A háborús borzalmakat csak úgy lehet elviselni, ha úgymond: bolondozunk. Holup főhadnagyot ki kell figurázni, mert nem katonának való ember.

„Mindenért oly sokat kérünk,
Egyre kevesebbet érünk"...

énekel a „katona", s rátesz még egy lapáttal! „Olyan pénz a cseh korona, mintha nem is lenne"!

Tudjuk, hogy Hasek korai halála után Jaroslav Marek írta meg Svejk késői viszontagságait.

Tehát, ha még pulóverben és svájci sapkában is, de túlélte a „derék katona" a második világháborút. Túl kellett élnie! Volt hozzá „humora". Még ahhoz is, ami utána jött.

— Csak röhögni lehetett, s lehet ma már a „generalisszimuszon", akivel — a második rész elején — Ferencz József helyett cserélt a prágai kocsma falán. De Sztalin, tudjuk, nem érte be csupán a képcserével. „Dolgozni" kezdett.

Vazallusai túltettek néha rajta is (imponálni kellett a főnöknek), a házak tetejére biggyesztett transzparenseken hirdették a szocializmust. Ha szabadság nincs — legalább felirat, tábla legyen elég! Ezt mindenki láthassa, a többit meg tudhassa a brosúrából!

„Különben is az ember testből áll,
és káderlapból"... — röhög Svejk.

Mértéktartóan fricskázta a művész a nemrégi közelmúltat, amikor ki-kilépett a szerepéből a mába. Amikor meg visszalépett, vagy „visszatáncolt", mert táncolt is, Svejkje Bécsbe téved, és ott megtapasztalja, hogy nem táblákra kell festeni a szocializmust. Adomáz még a majommal ketrecet cserélt néhai kassai párttitkárról, aki olyan jól érzi magát „majomul", hogy nem akar „visszacserélni". Aztán felkel Svejk és elköszön.

❁❁❁

Az előadás után szót váltottunk Mikó Istvánnal, a darab címzereplőjével.

— Művész úr számára mit jelent Svejk figurája?

— Azt hiszem, mindenki, aki az irodalmat szereti, ha mondjuk, tíz könyvet el kellene vinni egy szigetre, mert ott maradunk minden egyéb nélkül, akkor a „Svejk" majdnem mindenkinél, — de nálam egészen biztos—, ott szerepelne a tíz legjobb könyv listáján. Svejk optimizmusa és töretlen életkedve, s az, hogy mindent ki tud beszélni magából, mindent meg tud osztani másokkal, lenyűgöző — tulajdonképpen ezért is vállalkoztam arra, hogy ez a dolog színpadon is megjelenjen, nemcsak Jaroslav Hasek „Svejk"-je, hanem Jozef Jaroslav Marek — nem véletlen a keresztnév, Jozef Svejk és Jaroslav Hasek után Jozef Jaroslav Marek megírta a „Svejk" folytatását, amely a második világháború után Svejk viszontagságairól szól a szocializmusban. Ez is elég tanulságos, nagyon jópofa munka, vetekszik tulajdonképpen Hasek eredeti könyvével. Nekem jelenleg a kedvenceim közé tartozik, és úgy érzem, ez így is lesz.

— Mi az, ami ezen kívül még aktuálissá teszi Svejket?

— Az, hogy minden mondata — ha most eltekintünk attól, épp milyen korban élünk, és próbálunk fönnmaradni — érvényes maradt. Még akkor is, amikor egy régi katonatörténetet mesél el. Főleg a második részben — nem akarok én direkt aktualizálni, de ha mondjuk, valaki azt mondja, hogy például van egy ilyen mondata Svejknek, hogy az ember elfuserált majom.

Ebben némi igazság akkor is van, ha, eltekintünk attól, milyen helyzetben mondja.

Mesteri—Mészáros

Gyümölcsfák, misék, könyvek, átkelők

Szlovének a középpontban

A megyei közgyűlés nemzetiségi és etnikai kisebbségek bizottsága Szentgotthárdon tartotta idei első, kihelyezett ülését. Ezen többek között a Szlovén Szövetség eddigi tevékenységéről és jövőre vonatkozó terveiről számolt be az elnök, *Hírnök József.*

Az egykor „örökölt" öt amatőr művészeti csoport mellé közben felnőtt két másik — az apátistvánfalvi és a szentgotthárdi kamarakórus —, és éppen a napokban tartotta első összejövetelét a nyolcadik, a szentgotthárdi gimnázium szlovén színjátszócsoportja. Tavaly látott napvilágot Mukics Ferenc frazeológiai szótára és Barbér Irén novelláskötete. S mint minden évben, most is megjelent a hazai szlovének kalendáriuma.

Mint az elnök beszámolójából megtudtuk, a két kormány egyezménye folytán megnyílt a felsőszölnöki határátkelőhely. Viszont az egyezményben szereplő másik — a kétvölgyi — elé akadályokat gördít az ottani vend szövetség és a polgármester. A szlovén szövetség közvéleménykutatást tartott, amelyből kitűnt, hogy az emberek szeretnék ennek megnyitását is.

Felsőszölnökön immár rendszeresen van szlovén nyelvű mise. „Nehezen indult, de ma már többen vannak a szlovén nyelvűn, mint a magyaron" — hallhattuk. A plébános 1987-ben halt meg, s utána évekig megoldatlan maradt az anyanyelvű liturgia biztosítása. Tavaly kezdett hetente átjárni egy szlovéniai pap, s ez erősen meglátszódik az anyanyelv gyakoribb, gazdagabb használatában. (Apátistvánfalván van szlovén nyelven tudó pap, de — mint a beszámolóból megtudtuk — nem szólal meg szlovénül a templomban.)

Érdekes kezdeményezésnek tűnik, hogy a muraszombati gazdasági kamara támogatásával hamarosan hektárnyi gyümölcsöst telepíthet két felsőszölnöki vállalkozó. A nemesített almacsemetéket Szlovéniából kapják, s velük jár a szakmai támogatás. Ráadásul kezdetben garantáltan átveszik tőlük a termést a szlovéniaiak.

A szlovének vezetői egyáltalán nem derűlátóak a leendő nemzetiségi önkormányzatokkal kapcsolatban. Ha létrejönnek ezek az önkormányzatok, ha nem, egy központi szervezetet fenn akarnak tartani a hazai szlovének. Az idén — többek között — e bizottság segítségével várhatóan előrelépnek a szlovén óvónők képzésében is.

Horváth Sándor

Zaklatják-e a műgyűjtőt?

Kapott egy keréklakatos puskát

MÁV főfelügyelő. Évtizedeken át dolgozott a vasúton, élete nagy élménye mégis inkább a háború. Fiatalon vonult be, megjárta a keleti frontokat, többször került végveszélybe, a halál közvetlen közelébe. Túlélte. A béke első napjaiban megfogadta, hogy soha többé nem fog fegyvert a kezébe. A sors azonban furcsa rendező: élete úgy alakult, hogy igazából ma már csak a fegyverek érdeklik. A műgyűjtő Börzsönyi József a háború óta valóságos kis múzeumot hozott létre harcászati eszközökből. A gyűjtők szenvedélyével, megszállottságával a maga nemében páratlan és szinte felbecsülhegetlen, muzeális értéket halmozott fel.

A szobába lépő elámul a látványtól. Az első pillanatban minden áttekinthetetlen, nagy káosz. A házigazda szíves kalauzolása, ismertetője azonban rendet teremt; áttekinthetővé teszi a látni- és megcsodálnivalót.

— Az ön nevével még tavaly találkozhatott a szombathelyi közönség. A doni áttörés 50. évfordulójára rendezett kiállításon számos értékes műtárggyal szerepelt.

— A Honvéd Hagyományőrző Egyesület kérésére kölcsönöztem a kiállított tárgyakat. Szerepeltem a Katonanemzedék II. Országos Találkozója alkalmával rendezett kiállításon is; azt megelőzően pedig Zalaegerszegen és Nagykanizsán mutattam be több katonai, harcászati emléket.

— Mióta gyűjti a régiségeket? Emlékszik rá, mi volt az a műtárgy, amely fellobbantotta gyűjtőszenvedélyét?

— A háború után fegyverrel nem volt tanácsos foglalkozni. A saját katonai holmimat, felszerelésemet elástam, s csak jóval később vettem elő. Sikerült úgy konzerválnom, hogy mindenem épségben megmaradt. Negyvenkilencben gróf Nádasdy Ferencnétől, a sárvári Nádasdyak leszármazottjától kaptam egy 1414-ből való elefántcsont berakásos, keréklakatos puskát. Gyűjteményemnek ma is ez az egyik legszebb, legértékesebb darabja. A grófnő ajándéka még egy török huszárkard és egy török lószerszám. Hivatalosan 1962-től vagyok műgyűjtő, de a gyűjtést már korábban kezdtem.

— Elsorolná, mi minden látható gyűjteményében?

— Aki figyelemmel kíséri ezeket a tárgyakat, az előtt elvonul a történelem. A kőbaltától a második világháborút bezárólag minden korszakból vannak fegyvereim. Dárdavégek, nyílhegyek, harci fejsze, szekerce, honfoglalás kori zablavas, sarkantyú; számos tárgy a páncélos lovagkorból. Akad itt török pisztoly, Rákóczi korabeli, majd 1848-as, sőt későbbi korokból való puska. Ugyanígy szúró- és vívófegyverek, pallosok, szablyák, török handzsár, japán szamurájkard, második világháborús pilótatőr, német légierő tábornoki kard, Ferenc József kori futártáska.

— A tárgyak többsége katonai vonatkozású. Szándékosan törekszik ezek gyűjtésére?

— Főleg a háborús dolgok érdekelnek. Megszámlálhatatlan dokumentumot őrzök a második világháborúból, melynek magam is szenvedő alanya voltam. Eredeti fényképfelvételek, a frontról küldött színes és tábori levelezőlapok; német, magyar, orosz egyenruhák, háborús könyvek, ágyúlövedékek, kitüntetések sorrendbe szedve. Vannak persze más kuriózumok is. Egy 1671-ben írott könyv a Nádasdy-Zrínyi-Frangepán féle összeesküvés történetét örökíti meg; metszetekkel illusztrálva közli a vallomásokat és az ítélkezők neveit. Egy Szombathely történetét bemutató könyv 1791-ből való, melyet nagytiszteletű Szekér György írt kéziratokból összeszedve. Birtokomban van a Pesti Hírlap egyik első példánya, amelyben Landerer Lajos a közösség szíves figyelmébe ajánlja az újságot és a szerkesztő Kossuth Lajost.

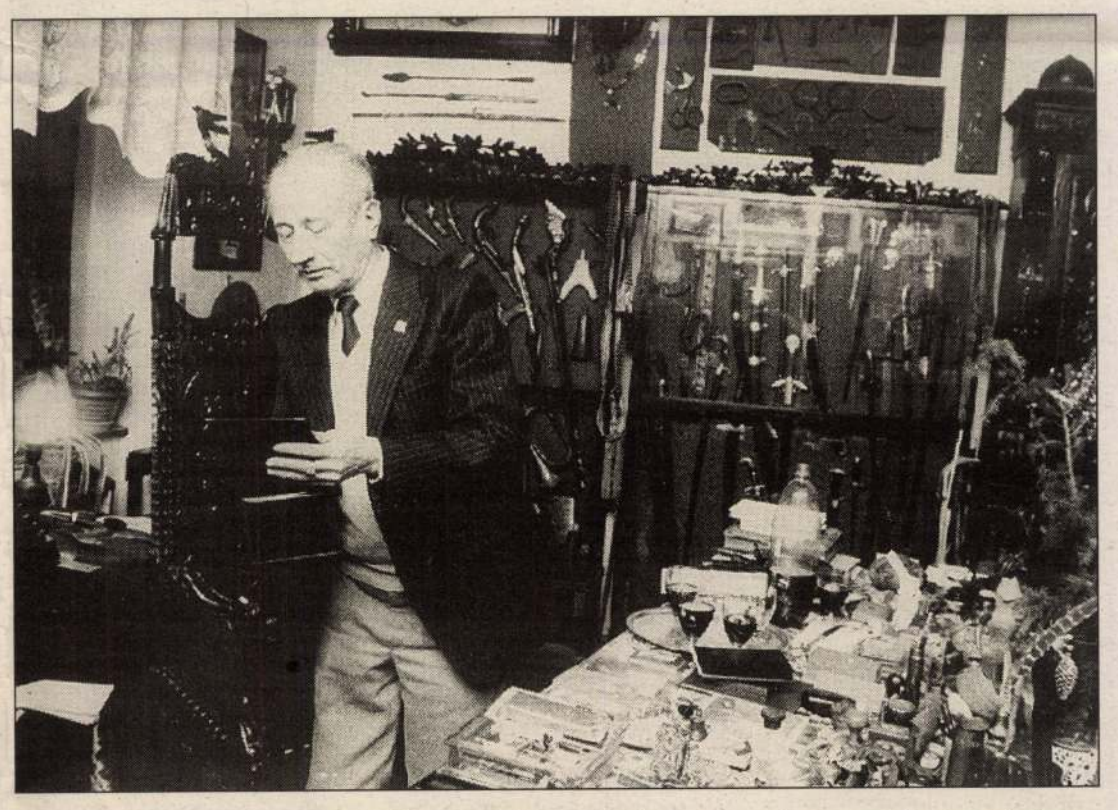

— Legutóbb mivel gyarapodott?

— Hozzám került egy szombathelyi orosz dandár Leninfejjel díszített csapatzászlaja, ráhímezve a 15 köztársaság címere. Az orosz laktanya kapuját díszítő sarló-kalapácsos jelvényt ugyancsak sikerült megszereznem.

— Kitől?

— Egy piaci árustól, aki még az ideiglenesen itt állomásozóktól vásárolta borért. A zsibiken sok mindent lehet kapni, bár a komolyabb dolgokat nem itt szerzi meg az ember.

— Mit jelent a műgyűjtés? Sok munkával jár?

— Mindenekelőtt megszállottság kell hozzá. Szenvedély, amely rabul ejti az embert. Rengeteg időt igényel, sok-sok utánajárást. De amikor már ismerik az embert a gyűjtők, akkor már egyszerűbb a dolog.

— Az ember könnyen azt hihetné, hogy egymás ellen dolgoznak. Már, ami a szerzést illeti.

— Az igazság az, hogy amiből kettő van, vagy több, azt a gyűjtő egy hasonló értékű tárggyal szívesen elcseréli.

— Van-e tiltás, vagy bármit gyűjthet, tarthat, cserélhet?

— Olyan lőfegyvert nem szabad gyűjteni, tartani, amely nincs hatástalanítva. Az előtöltös fegyverekre ez nem vonatkozik. Aranyat, aranytárgyat sem szabad gyűjteni. Legfeljebb egy darab aranypénzt tarthat meg a magángyűjtő, de felhalmoznia nem szabad.

— Voltak-e konfliktusai a gyűjtés során?

— Előfordult, hogy feleslegesen zaklattak, főleg korábban, a fegyverek miatt. Olyanok, akik nem értettek hozzá, de hatalom volt a kezükben. Imfámis persze mindig akad.

— Mi a célja a gyűjtéssel, mik a tervei?

— Szeretném, ha a fiam folytatná azt, amit én elkezdtem. Ráhagyok mindent. Egyszer talán alkalmassá válik ez az anyag egy múzeum megalapításához, amely talán megőrzi az én emlékemet is. E munkának a legfőbb célja az, hogy megőrizzük, ápoljuk a magyar katona, a magyar honvéd becsületét és tisztességét. Az ifjabb nemzedékek számára megmutatni, kik voltak az őseik, miként harcoltak a hazáért, a becsületükért. Ilyen értelemben a hazaszeretet ápolásának a forrása az én gyűjteményem.

— Névtábláján ez olvasható: vitéz Börzsönyi József lovag. Ez mit jelent?

— A háborúban szerzett kitüntetéseim alapján vitézzé avattak. Nemrégen a Jeruzsálemi Templomos Lovagrend választott tagjává. A magyar származású svéd püspök, Tomori Pál személyesen adta át az erről szóló dokumentumokat. A háború után megfosztottak katonai rangomtól, azt most visszakaptam, sőt előléptettek nyugállományú századossá. A Honvéd Hagyományőrző Egyesületben bajtársaimmal együtt a katonai szellem tisztességéért, megbecsüléséért munkálkodom.

Börzsönyi József kis múzeumának emlékkönyvében szaporodnak a beírások. Híresneves emberek is megfordultak már nála. Egy volt recski fogoly azt írta a vendégkönyvbe: „A munka és az erény dicsérete ez a gyűjtemény". Egy államtitkár szerint „...nincs olyan magyar hazafi, akinek ne dobbanna meg a szíve e katonaemlékek láttán."

Pósfai János
Fotó: **Kaczmarski Zoltán**

Roncs-ország

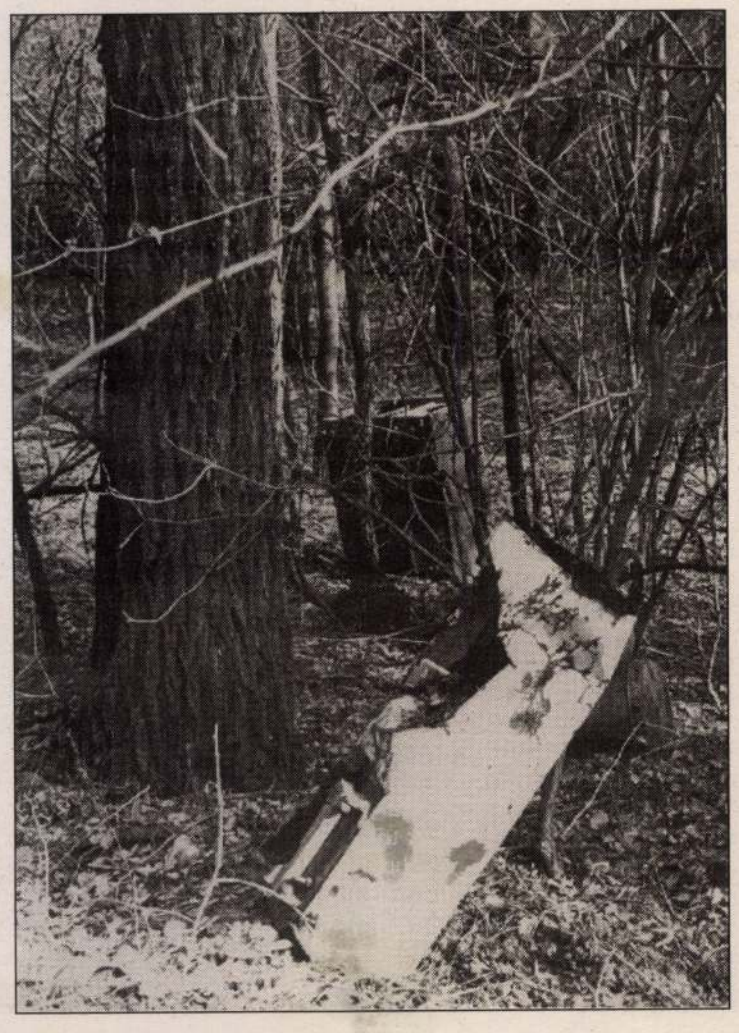

Az embert a környezete határozza meg — szokták mondani, jelezvén, hogy a déliek forró temperamentuma részben a mediterrán, illetve forró égövi klíma következménye, az északiak higgadtsága, kimértsége pedig a hosszan tartó hűvös éghajlat eredménye is. Meg aztán más a hegylakó és más a síkságon élő lelki alkata.

Mindebben valóban rejlik igazság. Ahogy abban is, hogy az állítás fordítva is igaz. A környezetét az ember határozza meg. Az otthonát ki-ki a maga arcára formálja. A kert is nyitott könyvként „beszél" gazdájáról. A szemét is jellemzi az embert. Nem véletlen, hogy a régészek nagyon boldogok, ha régi hulladékgödröt találnak. Sok apró, de néha nagyon jellemző részletet ismerhet meg a szemétből a kései utókor. Itt vannak például a képeinken látható szemetek: a fémhordók, a lekopaszított Zaporozsec, a kályhák, a tévék. Meg a képen nem látható, de a közelükben megtalálható üvegballon, kátrány, hűtőszekrény és miegymás. Vajon mit olvashat ki régész ük-ük-ükunokánk, ha megleli e mai tucatpéldányokat? Egyáltalán megtalálhatja-e őket?! Hiszen az enyészet martalékává válhatnak rohamos gyorsasággal. Mert nem kerültek hulladékgödörbe. Hanem oda, ahol gazdáikat nem zavarják.

Hogy másokat zavarnak?! Az az ilyen szemétlerakót nem érdekli. Nem az ő hétvégi kiskertjéből nyújtanak siralmas látványt!

Hadban áll a világ. A civilizáció harcol a természettel. Úgy tűnik, előbbi az erősebb. Az ember, a civilizáció megalkotója büszke is rá, hogy erősebb a természetnél. És élősködik rajta. Mindhalálig.

Most még csak a szombathelyi Parkerdő kiskertjeit kertelik e szemetek. Holnap talán már a körgyűrűt zárják körbe. Holnapután pedig majd a lakótelepeket. És szépen lassan majd ki-ki a lakását rakja körbe egyre magasodó szemétkupacokkal. — Tényleg ennyire rövidlátók lennénk?!

Horváth Sándor
Fotó: Kaczmarski

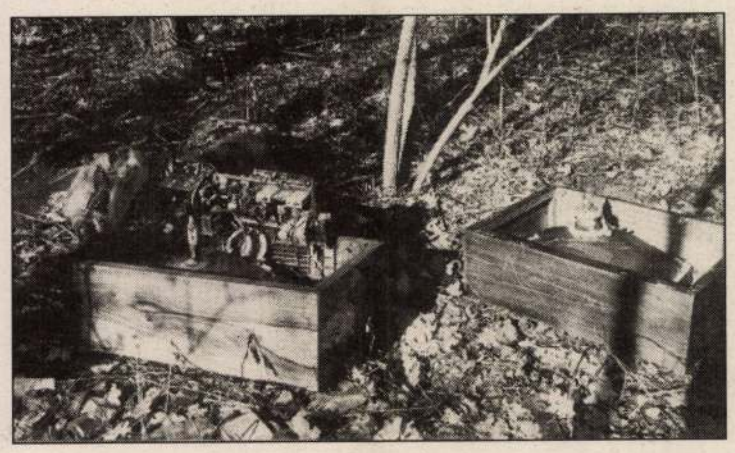

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VASAS

Börzsönyi Kollarits

1967 MÁR

1021

VASÁRNAPI SÉTÁK... Bruegeltől, Rembrandtig

Két évszázad remekművű rajzait láthatjuk e kiállításon. A műveket a németalföldi művészet két legnagyobb alakja köré csoportosították. A XVI. és a XVII. századot felölelő rajzok hűen tájékoztatnak arról a hatalmas kultúráról, amely ez idő szerint egész Hollandiát áthatotta. Ilyen nagyszabású kiállítást 1932-ben láttunk utoljára Budapesten.

A tárlat finom, igényes rendezői szálakkal bevezeti a BRUEGEL előtti kort — majd id. Pieter Bruegel és követőinek művészetét tálalja. E lapokban valóban csodálatos az a magas igényű mesterségbeli tudás, mely nélkül az ábrázolás alig képzelhető el. A természet alázatos szeretetének ténye tükröződik bennük. Kiváló, lavírozott rajzok láthatók a XVI. század második feléből. Különösen magával ragadóak Karel van Mander, Frederik Sustris és Hendrik Goltzius munkái.

Rembrandt korát előzi Hendrik Goudt, Hercules Seghers és Nicolas Mojaert. Ezután következnek a halhatatlan, nagy mester csodálatos, időrendben felsorakoztatott lapjai (A két parasztudvar, Dolgozó tudós, Női akt), melyekben a hatalmas géniusz megnyitotta a holland rajzművészet kapuit, s tanítványain keresztül a XVII. századi holland „Aranykorszakot!"

A holland tájgrafika, szinte egyedülálló a világon. Belőlük szép számmal találunk a Szépművészeti Múzeumunkban is. Egyéni hangvételt képviselnek, sokrétű kifejezésűek. Ezek sorában különösen kiemelkednek: Pieter Quast, Willem van de Valde, Jan Both és Nicolas Berchem lapjai. A flamand művészet jellegzetes tulajdonságait 12 lap illusztrálja kiemelkedően. Ezek között is elsősorban a világhíres Rubens, Van Dyck és Jacob Jordens alkotásai.

Ez a kiállítás méltán sorakozik a ritka, nagy élményt nyújtó tárlatok közé.

Szabó Iván kiállítása

A Műcsarnok kistermében Szabó Iván részmunkásságát bemutató kiállítás nyílt. Imponáló az a műves gondosság, mely az érem- és plakettművészetét kíséri. Szobrai az élet elmélyült pillanatait idézik. Finom anatómiai kidolgozásúak. Szobraiban az élet örömeg sugallik, de több művében meditáló alaphangulatot is felfedezhetünk. Mint művész, sokoldalú emberábrázolásra törekszik, életszeretetre nevel alkotásaival!

Harmonikus, felemelő érzést nyújt kiállításával.

Börzsönyi-Kollarits Ferenc emlékkiállítás a Nemzeti Galériában

Négy éve, 1963-ban hunyt el Börzsönyi Ferenc festőművész. Egyszerű munkásként dolgozott az Elektromos Műveknél. Minden más idejét a komoly művészetnek szentelte. Képezte magát, így jutott el a művészet „hivatásos!" műveléséig. Emlékkiállítása igen erős formavilágot látó művészt mutat be, akinek volt mondanivalója. Műveiből emberszeretet árad, sokrétű témakeresés. Nem egy alkotása hiteles, művészi vallomás marad a ma emberéről.

Kass János kiállítása

Kass János legújabb alkotásait a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítási termében láthatjuk. Művesség, lendület, poézis jellemzik művészetét. Ezt továbbra is megőrizte alkotói felfogása, ... s még valami... amit kezdünk érezni: elmélyült tartalom, eszmei igény fellobbanása. Felmerült az „abszolút-" kifejezési mélység forrásainak fellelése, az emberben megpillantható legtitkosabb tulajdonságok felkutatásának vágya! Tömör, egyéni kifejezésről tanúskodnak a Madách-illusztrációk, a Mózes vallomásai és a Tragédia meditációi.

Kass János kiállítása erős fejlődésszintről tájékoztat bennünket.

M. R. F.

A LAKÁS

Lakásra várók. Ha egyszer összesített listát készítenének róluk Budapesten, ki tudja, hány ív papírost kellene felhasználni. Várók, reménykedők, és talán már nem is bizakodók. Mit mondanak ők? És mit mond a tanács, ahonnan a boldogság ered?

Csőszkunyhó Pestlőrincen

Kezet nyújt:

— *Czuczor Károly.*

Zömök, vállas ember. Angyalföld gyermeke, tizenhét esztendeje a Köszörűgépgyár lakatosa. Kétszeres kiváló dolgozó. Tizenöt éve nős. S azóta keresi az otthont a családnak. Mert ahol lakik, ahol neveli a gyermekeit, az csak szélfogó a viharban és esőtől véd a zivatarban. A pestlőrinci házikó leginkább csőszkunyhóra emlékeztet, vagy düledező bontásra ítélt tanyaépületre. Ha esik, beázik, ha fúj, befújja a szél. Télen fagyos, nyáron forró. Nincs benne semmi kényelem, semmi, ami egy emberhez méltó. Ezért nős a férfi és nagyot nyel. — Évek óta fekszik bent a kérvényünk, minden évben várjuk, hogy végre ránk is gondoljon a hivatal.

Majd... Majd... Majd...

Már csak ebben lehet bízni. Az asszony évente egyszer bemegy a tanácshoz, érdeklődni. „Majd... majd... majd..." — ezzel jön haza mindig.

— *A gyár nem segít?* — kérdem.

— Segítenének. Mellettem állnak. De hát nem tudnak segíteni — kicsi gyár a mienk.

A napokban kint járt Lőrincen, otthonukban a párttitkár és a szakszervezeti titkár. Csak bámultak, milyen körülmények között élnek, laknak. „Jólesik a sajnálat, ez igaz, de hát ez még nem eredmény. A gyerekek — attól félünk — betegséget kapnak, és végre szeretnénk már emberibb körülmények közé jutni!" Nevük a listán van — törvénytelen előnyt nem kérnek, nem kívánnak — ezért aztán nincs más, mit tenni: csak várni. „Hát várunk" — mondja a férfi.

— *Szövetkezeti lakás nem megoldás?*

— Nézze, én 2600 forint körül keresek. De ezt: négy szájra. A feleségem — mert szívbeteg volt — most kezd csak bedolgozni egy ktsz-be. Ez 500—600 forintot jelent. Nincs indulótőkénk. Magunknak kell ötlettel előállnunk, magunknak kell mozgolódnunk, megkeresni a megoldást. És ha így nem sikerül, akkor még mindig bízunk abban, hogy elfogynak a listán előttünk állók odabent, a tanácsnál.

De addig Pestlőrincen repedezik a fal és nyílik széjjel nap-nap után. Nemsokára beragyog talán hozzájuk éjszaka a holdfény — a tetőn. S mi lesz, ha egyszercsak rájuk roskad a ház?...

— *Mi lesz Czuczorékkal, ha rájuk roskad a fészer?* — hozzuk a munkáscsalád panaszát a *Pestlőrinci Tanács lakásügyi osztályára.* Már kérdeznénk *Lazányi Lászlótól*, az osztályvezető-helyettest, de ő is csak a fejét rázza: ismeri a lakásukat, tudja, milyen körülmények között élnek, de hát ez még nem eredmény. Ő is csak várni tud, mint a család. Várni, hogy végre sor kerüljön rájuk.

Ötszáz lakásigénylő

Ötszáz lakásigénylő van Pestlőrincen. Ötszáz család, amelyik szeretne végre emberi körülmények közé jutni. Ötszáz család, amelyik nem kér előnyt, nem kíván semmit, csak várni tud. Ötszáz család, amelyik bízik abban, hogy egyszer sor kerül rá is.

Ötszáz család, amelyik bízik abban, hogy a tanács nem feledkezik meg róla

Börzsönyi-Kollarits Ferenc

Kiáll. Szentesi Galéria, 1985

POGÁNY Ö Gábor: Börzsönyi-Kollarits Ferenc képei a Szentesi Galériában. = M. Nemzet, 1985. ápr. 5. 7.

Börzsönyi Ferenc
festő.

Tölbinyire kiszínérdű képeket festett, rendkívül intenzív szinekkel. — „Ujpesti Dunapart" (repr)

Pogány Ö. Gábor: Börzsönyi Ferenc emlékkiállítása
Művészet, 1967. május - 33 lap

M.D.K.

Börzsönyi Ferenc
festő

Emlékkiállítása látható
felkészültséget mutatt.
Miltatás.

Pogány Ö. Gábor: Börzsönyi Ferenc emlékkiállítás
Művészet, 1967. május - 33 kap.

MDK.

Börzsönyi Ferenc

Kiállitási hir

Népszabadság 1967 márc.11.

Börzsöny Kollarits Ferenc

Villanyvezető, majd dekorátor Podolini - Volkmannál tanult. 1924-ben Párisba ment a Julien Akademiára. 1925-ben hazajött. Nappal mint mukás dolgozott, este festett.
1963-ban hart meg.
Emlékkiállítása nyílt a Nemzeti Galériában.
Reprók: Két fa, Egy különös falu, Borús táj, Önarckép, Tájkép
Népművelés 1967 III sz. 38 old

M.D.Ý

Börzsönyi Ferenc
festő

Podolini Volkmann Artur
nabadisholágába tanult.
Az Elektromos Művek villany
szerelője volt Börzsönyi-Kolla-
kits Ferenc.

Pogány Ö. Gaszt: Börzsönyi Ferenc emlékkiállítása
Művészet, 1967. május - 33 lap

M.D.K.

Bözsönyi Ferenc
festő

A Magyar Nemzeti Galériában
tartottak emlékkiállításat

—: Kiállítások
Művészet, 1967. április – 47 lap

Börzsönyi Ferenc MDK

Táj, olf.

Mücsarnok 1959 VII. Magy. Képzőm. Kiáll.

Börzsönyi Ferenc, festő (1)

Az 1963-ban elhúnyt festő hagyatékából nyílt meg emlékkiállítás a Nemzeti Galériában. Kollarits Börzsönyi Ferenc tehetséges munkásfiatalként Podolini Volkmann Arthur szabadiskolájában tanult a 20-as évek elején.

T. Á.: Jegyzetek Kiállításokról 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 10.

Börzsönyi Ferenc, festő MDk

Emlékkiállítása a Nemzeti Galériában nézhető meg.

-: A hétvégi kulturális programból 18.

NÉPSZABADSÁG, Dp. 1967. márc. 4.

Börzsönyi Ferenc, festő

MDK

Emlékkiállítását márc. 12-én

Zárják a Nemzeti Galériában.

-.Ht-

12.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 11.

Börzsönyi Ferenc, festő (2) MDK

Dési Huber István Börzsönyit a legtehetségesebb tanítványok között emlegette. Ezt a véleményt igazolják a művész korai tájképei: Visegrádi kert, a Szekér, a Tavassi táj és figurális képei: Ilonka, Kalapos önarckép. A kikűnő kezdést nem követte töretlen fejlődés.

T.Á.: Jegyzetek kiállításokról 7,

NÉPSZABADSÁG, bp. 1967. márc. 10.

Börzsönyi Ferenc, festő (3) MDK

A negyvenes évek elején a visszavonult, magának festegető ember magatartása nyilvánul meg műveiben: Kikötő, Téli táj, Kuhárosz.) A felszabadulás után többször is kiállított, de egy élesebb bírálat után visszavonult ismét. Kiemelkedő művei az 1955-ös Tarasz, a falusi utca s kérei önarcképe.

T. Á.: Jegyzetek kiállításokról 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. márc. 10.

72

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1967 FEB 17
NÉPSZAVA

Börzsönyi Kollarits

1021

Egy elfelejtett művész posztumusz kiállítása

Börzsönyi-Kollarits Ferenc neve az ismeretlenségből bukkant fel a Magyar Nemzeti Galériában rendezett emlékkiállítása alkalmával. Méginkább nő a látogató meglepődöttsége, amikor kiderül, hogy az elfelejtett művész négy éve még élt és dolgozott, sőt, több ízben megpróbálkozott már a nyilvánossággal.

Börzsönyi Ferenc minden gátló körülménnyel dacoló, negyven évnyi önzetlen és lankadatlan munkásságával ismertet meg a kiállítás, becsületes birkózásával a valóság egy-egy darabjának művészi meghódításáért. Fejlődése, amely — egy lazán szerkesztő, impresszionisztikus kitérőtől eltekintve — a húszas évek avantgarde törekvéseinek útján haladt, mindvégig belső logikát követett, s ezért hiteles. Nem törekedett életében sem, művészetében sem mutatós eredményekre, nem kívánt többet átfogni, mint amennyi erejéből tellett; egy-egy csendéletet, közelről tekintett tájat, meg a hozzá közelálló emberek képét. Ezért bízta vallomásait motívumban, méretben szerényebb képekre, s hagyta meg vázlatnak becsülendő mértéktartással a mozgalmas, sokalakos kompozíciókat. Többek között ezért is hasznos és tanulságos életművének bemutatása, jóllehet nem tartozik az úttörők, az élenjárók közé.

A Magyar Nemzeti Galéria legújabb vállalkozása, hogy felszínre hozzon egy elfelejtett életművet, nem az első, s bizonyára nem is az utolsó a sorban, ezért igen hasznosnak látnánk megismerni azokat az elveket és terveket, amelyek megszabják e kultúrpolitikai szempontból nagy jelentőségű rendezvények programját. *(havas)*

Új telephelyre költö
rád megyei Fémipa
12 holdas területen
méter alapterületű
tű raktár és egyéb
zést 3 ütemben 196
már az új telephely
több ezer darab kés
a miskolci Decembe
exportra is. A képe
poszta Alajos lakatos számba veszik az új, 1200 milliméter átmérőjű kábeldobokat

(MTI Fotó — Bereth Ferenc felvétele)

Kádár János fogadta az NDK távozó nagykövetét

Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára csütörtökön fogadta *Wilhelm Meissnert*, a Német Demokratikus Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét, a budapesti diplomáciai testület doyenjét, aki a közeljövőben végleg távozik Magyarországról.

Búcsúlátogatáson fogadta a nagykövetet *Péter János* külügyminiszter is. Péter János és felesége csütörtökön vacsorát adott Wilhelm Meissner nagykövet és neje tiszteletére.

őtt
sorozata

Géptávírón

érkezett

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR HÍREK
1982 FEB 15.

Börzsönyi Kollaritis Ferenc

1021

Börzsönyi-Kollarits Ferenc: »Munkás« című önarcképe 1930-ból
A felvétel a nemrég elhunyt festőművésznek
a Magyar Nemzeti Galériában megrendezett emlékkiállításán készült

...hoje.
...ésű, 87 év körüli volt farmert
...s 1930-ban vándorolt ki az Eg
...val, Jánossal lakik együtt.

...ászszentandráson 1882-ben, an
...stvére Boconádról. Antal Jó
...és 1918-ban írt utoljára rokon
...elka írjanak a keresettről.
...ágban 1957. október 13-án szi
...knél, keresik nagyszülei Kun

... megyében 1930 körül — keresi
...k 1950-ben írt utoljára Kanadából

...ki 1956-ban Dél-Amerikába került
... életjelt, keresi Gizi és Ili Svájc-

...Katymáron 1928. december 16-án,
...testvére Katymárról. Harsány Bé-
...ozói nem tudnak.
... Várpalotán 1935. december 16-án,
... édesanyja Várpalotáról. Molnár
...ráliában telepedett le, ahonnan
...zátartozóinak.
...ajtán 1924-ben született és 1946-ban

...Asotthalmán 1939. február 24-én,
...si özvegy édesanyja Budapestről.
...ándorolt és 1962 decemberében To-
...nak.
...ett Jászszentandráson 1924. július
...keresi édesanyja. Márkus Emánuel
...963 augusztusa óta nem adott hírt

...k ismerik keresett honfitársainkat,
...vegyék fel a kapcsolatot az őket
...AROK VILÁGSZÖVETSÉGE kész-
...erestetőkhöz. Címe: MAGYAROK
..., BUDAPEST 62.

...IGYELMÉBE

...izethető közvetlenül a KULTÚRA
...Vállalatnál, P. O. B. 149. BUDA-
...útján: ANGLIA: Collet's Holdings
...ugh, Northants, AUSZTRIA: Ver-
...hstädt-Platz, 3. Wien 20., BRA-
... Postal 6366. Sao Paulo. — Livra-
...Paulo, FRANCIAORSZÁG: Agence
...7, Rue Debelleyme Paris, Société
...liére, Paris. 9. KANADA: Délibáb
...rthur Street, West Montreal 18 P.
...ad. Toronto 4., NÉMET SZÖVET-
... Wissen, Erich Bieber, Wilhelm-

...őszinte barátra találtam. Legá...
nom, hogy eleget tehessek ebé...
kedves meghívásaiknak.

Az egyik legkedvesebb élm...
záshoz fűződik. Amióta a Fere...
hogy egyik legjobb kapusunk ...
hozzá több bajnokság megnye...
amerikai túrán, az olimpiai b...
védte a kaput, amikor a Fradi ...

Nos, ez az Amsell, a kedve...
kor. Huszonöt éve él már Brazí...
dig fiatalos. Az első mondatok ...
zatlanul a Fradi, s csak két szí...
most sem szakított teljesen. Sik...
fel, s vendégei között labdarúg...
témánk. Nem tudom kielégíteni ...
dései: mi van a régi »fiúkkal«, ...
biekkel. Röviddel hazautazásom ...
látogat, hiszen annyira szeretne...

Otthon éreztem magam a m...
annyian egyforma szeretettel fo...
hetetlen volt ez az utazás. Élm...
tani. S a visszaemlékezés során ...
rok őszinte barátsága, kedves v...

Indul a bajnok...
A nagy csapatok ...
s más foci érdeke...

MÁRCIUS ELSŐ VASÁRNAP...

Börzsönyi Ferenc, [ ] MDK

Emlékkiállítása nyílt a
Nemzeti Galériában.

– : Kulturális hírek 4

NÉPSZABADSÁG, bp. 1967. jan. 19.

Börzsönyi ferenc, festő MDh

Emlékkiállítása a Nemzeti Galériá-
ban tekinthető meg.

—: A hét végi kulturális programból 1t.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. febr. 25.

Börzsönyi Kollarits Ferenc

Népy évvel ezelőtt halt meg.
Most nyílt emlékkiállítása a
Nemzeti galériában

Nőnapja 1967 II. 17 2 old.

Börzsönyi Ferenc

Podolini Volkmann Artur szabadiskolája

Müveinek zöme: tájkép

Oelmacher Anna: B.F. kiállítása

Magyar Nemzet, 1967. febr. 2

Börzsönyi Ferenc

emlékkiállítása a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet, 1967. III. 3. 4.

Börssönyi Ferenc

A Stúdió tája

A budapesti pedagógusok Képzőművészeti Stúdiója
1953–1963. Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.
37 o.

Börzsönyi Ferenc festőművész 1.

emlékkiállítást rendeznek

művéből Oroszlányban, a Vértesi

Napok keretében.

—

Magyar Nemzet 1970 május 6.

4. old.

– Napló –

Börzsönyi Ferenc Gestinnüvész 2.

tanult Podolini Volkmann Artúr szabadiskolájában majd a párizsi Julian Akadémián, de mint villanyszerelő Zereste Zenyerét.

-Naplo- Magyar Nemzet 1970 május 6
4. old.

Börzsönyi Ferenc festő MDK

Emlékkiállítása a Nemzeti Galériában
megtekinthető még.

– : A hét végi kulturális programokból 11.

NÉPSZABADSÁG, szo. 1967. febr. 11.

a5

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

MEGHÍVJA ÖNT

BÖRZSÖNYI FERENC EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK

MEGNYITÁSÁRA

1967. JANUÁR HÓ 21-ÉN, SZOMBATON DÉLBEN 12 ÓRAKOR

A KIÁLLÍTÁST

DR. POGÁNY Ö. GÁBOR

FŐIGAZGATÓ

NYITJA MEG.

67 1 FNyV 14 2100 — Fv.: Patyi Árpád

Börzsönyi

Ferenc

Börzsönyi Ferenc, Jertő MDk

Síremlékavatása az Új Köztemetőben
f. hó 17-én lesz.

— : Sírkő-avatás 11.

NÉPSZABADSÁG, Bp 1965. okt. 15.

Börzsönyi Ferenc

Kiállítást terveznek műveiből az év folyamán

Háromszám táblakép a Galériában

Magyar Nemzet 1966. jan. 20. 4.l.

MDK

Börzsönyi Ferenc

A Képzőművészek Szakszervezetében rend.kiáll.-on szerepelt.

Cikk: Kiállitások

Világ 1949.jun.23.

MDK

Börzsönyi Ferenc

"Menekülők", olajfestm.

Magyar művészhetek reprezentativ képzőművészeti kiállitása v.Ernst Múzeum.

Katalógus 1947 jan.4-26-ig. 10.o.

MDK

Börzsöny Ferenc

"hidépitői" és két kis akvarellje a Képzőművészek Szabadszakszervezetében rend.kiall.-on.

R.V.: Nyolc fiatal művész

Kis Ujság 1949.jun.18.

Börzsönyi Ferenc, Jertő

Emlékkiállítása a Nemzeti Galériában tekinthető meg.

-: A hét végi kulturális programból

13

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1967. febr. 4.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Börzsönyi Ferenc

NÉPSZABADSÁG

1957 JAN 19.

*

BÖRZSÖNYI FERENC emlékkiállítása január 21-én nyílik meg a Magyar Nemzeti Galériában.

Börzsönyi Ferenc M.D.F.

Emlékkiállitása a Nemzeti Galériában

Napló

Magyar Nemzet 1967. jan. 19. 4.1.

Körzsönyi Ferenc festő M.D.K.

Meghalt

Halálozás

Magyar Nemzet 1963. augusztus 28. 6.1.

MDK

Kiállítások

Börzsönyi Ferenc

Szabad Művészet 1949.1.sz.30.o.

Börzsönyi Ferenc, festö

Ösz. Olf.
Táj. "

Epesti Föv. Képtár.-Képzömüv. Ip. müv. és Foto kiáll.
1948. jan. 3.-22. Kat.

MDK

Börzsönyi Ferenc

"Menekülők", olajfestm.

Magyar Művészhetek Reprezentativ Képzőm.
Kiáll.1947.Jan.Ernst Múzeum.Kat. 10.l.

MDK

Börzsönyi Ferenc, festö

Zöldben. Tempera.

Bpesti Föv.Képtár.-Képzömüv. Ip.müv. és Fotokiáll. Kat.
1948.jan.3.-22.

MDK

Börzsönyi Ferenc, festö

Dunapart.	Tempera .
Külvárosi pályaudvar.	"
Naplemente.	"
Táj.	"
Vontatóhajók.	"
Festök.	"

Bpest.Föv.Képtár. -Képzömüv. Ip.müv. és Foto kiáll.
1948.jan.3.-22. Kat.

MDK

Börzsönyi György

Szabad Művészet 1949.1.sz.32-33.o.

Börzsönyi György festő"

Szabad Művészet 1949

III. évf. 1. sz. 32. o. Kiállítások.

Az Elektromos Művek festőiskolájának kiállítása.

Börzsönyi-Kollarits Ferenc

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 8.

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA

Tatabánya

1971

1021

Börzsönyi-Kollarits Ferenc kiállítása Oroszlányban

Úgy tűnik, az utóbbi évek igazolták: Oroszlány szíves pártfogója lett képzőművészeinknek, az oroszlányiak értő és szerető ragaszkodással várják évről évre a festők és grafikusok munkáiból rendezett tárlatokat. Nagyon szép hagyományt alapoznak meg Oroszlányban a kultúra és a közélet emberei azzal, hogy megyénk öt fiatal képzőművészének, de tágabb kapunyitással más festőknek is lehetőséget adnak alkotásaik bemutatására. Ez nem pusztán a képzőművészet segítése, a mai piktúránkra figyelés. Többről van szó. Az igazsághoz tartozik: most kezdődött el igazán egy fiatal, szocialista város közösségének a nevelése a szépre, a jóra, az egyetemesebbre. Mindezek benne rejlenek abban a szívós és kitartó munkában is, melyen keresztül egy várost a képzőművészet szeretésére és megértésére nevelnek.

Soós Klára művészettörténész mondta Börzsönyi-Kollarits kiállításának megnyitása után szűkebb körben: „Ebbe a városba mindig szívesen térünk vissza és rendezünk rangos kiállításokat. Jó házigazdái az oroszlányiak a tárlatoknak". Nos, a dolgok egyik oldalán a szépséget és iparkodást egy olyan másik oldal egészíti ki, mint a tehetséges művészettörténész hajlandósága: segíteni és serkenteni ezt a törekvést szakmailag és tárlatanyagok ajánlásával.

A forradalmi festők kiállítása után a fiatal művészettörténész újra kitűnő anyagot „hozott" magával a Magyar Nemzeti Galériából. S ezzel mintegy adósságot kezdtünk törleszteni Börzsönyi-Kollarits Ferenccel szemben, aki a modern magyar piktúra egyik markáns egyénisége volt, s egyike azoknak a művészi tehetséggel megáldott kétkezi munkásoknak, akik életüket közvetlenül a munkásosztály soraiban élték le — elismerést, megértést keveset kaptak. Podolini Volkmann mester tanította ezeket a fiatal munkásokat a festészet mesterfogásaira, s a tanulók közt Börzsönyi-Kollarits mellett Derkovits Gyulát és Dési Huber Istvánt is ott találjuk. Reménytkeltő indulása után szinte évtizedekig eltűnik Börzsönyi-Kollarits. A tehetséges indulás 1924-re esik, utána még Párizsban tanul — de legközelebb már csak 1946-ban ismerkedünk munkásságával. A villanyszereléssel foglalkozó festőt ezután sem kíséri szerencse. Talán ennek tudható be, hogy érdeklődése mindvégig csak a táj szépsége felé fordul. A táj szolgáltatta téma békét, rendet, harmóniát áraszt magából — mindazt, ami életében nem adatott meg neki. (Felesége mesélte: férje mindig hitt abban, hogy munkája — ha csak halála után is megkapja a méltó elismerést.)

Talán az érdemtelen mellőzésből adódott, hogy Börzsönyi-Kollarits soha nem érdeklődött a művészeti közélet ügyei iránt. Túlzott zárkózottsága ellenére gazdag életművel gyarapította festészetünket. Jó példa erre az a 26 festmény és 23 grafika, melyből oroszlányi tárlatát megrendezték. 1963-ig, haláláig több mint száz festményt és több száz grafikát alkotott.

Az oroszlányiak tisztelgése a művész emléke és a művek előtt — dicséretes. S élmény is a látogatók számára ez az emlékező — emlékeztető kiállítás.

B. L.

A mozgásszervi betegségek a bányavidékeken különösen gyakoriak. A gazdasági és egészségügyi szervek előrelátó együttműködésének eredményeként Komárom megyében több korszerű intézményben gyógyítják ezeket az ártalmakat.

Az elmúlt esztendőben 64 000 beutaló jegyet adtak ki a két tatabányai, a dorogi, az esztergomi és a komáromi gyógyintézet illetve gyógyfürdő igénybevételére.

A gyógykezelések száma még jelentősen növelhető. A tatabányai cementgyár fizikoterápiás rendelésén nemcsak az üzem dolgozói, hanem kívüállók számára is biztosít ellátást. A Bányász Fürdőben az eddiginél több beteget lehetne gyógyítani. Jelentős munkát végeznek mind a dorogi, mind az esztergomi intézményben is.

Az eddiginél lényegesen több beutaltat képes fogadni a komáromi gyógyfürdő. A Társadalombiztosítási Igazgatóság szerződést kötött a fürdőt kezelő vízmű vállalattal, a beutaltak ellátására. Az év 3. negyedében új rendelőt és épületeket adnak át, ahol a különböző kezelésekhez szükséges gépek is működnek majd.

A Társadalombiztosítási Igazgatóság a megyei egészségügyi akcióbizottság előtt pénteken számolt be a kilátásokról, a jelenlegi helyzetről. A bizottság megállapította, hogy az e
előmozdított
vi betegs
eredményes

Az orosz

Évekre szóló munka

Megtízszereződött a véradók száma — az alkoholizmus elleni har

A Magyar Vöröskereszt oroszlányi szervezetének vezetősége tanulságos összefoglalót készített csaknem egyévtizedes munkájáról. Eredményeinek legjelentősebb szervezeti biztosítéka, hogy évekre előre határozzák meg feladataikat. Csak ezen a módon tudják jól elvégezni a szerteágazó tennivalókat.

Sikerrel népszerűsítették a véradó mozgalmat. Az önkéntes véradást 8 esztendővel ezelőtt kezdték meg Oroszlányban. Akkor egy esztendő alatt 212-en adtak 63 liter vért. Tavaly ennek mintegy tízszeresével járultak hozzá az oroszlányiak e fontos mozgalom sikeréhez. Volt azonban olyan időszak például 1966-ban, amikor 805, 1967-ben, mikor 735 és ezt követő esztendőben pedig 760 liter vért adtak térítésmentesen Oroszlányban.

Az ifjú vöröskeresztesek szintén sikeresen tevékenykednek. A 8. osztályos tanulók például polgári védelmi alapismereteket szereztek. A gyerekek széles körű nemzetközi vöröskeresztes kapcsolatokkal rendelkeznek.

Az egészségügyi felvilágosítás helyzetét tükrözi a többi között az, hogy 5 esztendővel ezelőtt mintegy 2800 hallgató vett részt az előadásokon. Tavaly ennek mintegy hatszorosára nőtt a résztvevők száma. Az érdeklődést — a többi között — azzal sikerült fokozniuk, hogy összehangolták tevékenységüket más szervekkel. Ilyen módon biztosították a sikeresebb előkészítést a színvonalasabb előadásokat.

Börzsönyi Kollarits Ferenc

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TÜKÖR
Budapest

1021

BÖRZSÖNYI FERENC KIÁLLÍTÁSA OROSZLÁNY

Három esztendővel ezelőtt egy elfeledett festőművész, Börzsönyi Kollarits Ferenc emlékkiállítását rendezte meg a Nemzeti Galéria. Azóta ismét számontartott képviselője képzőművészetünknek e munkássorból kiemelkedett festő, akit úgy feledtünk el, hogy köztünk élt és — 1963-ban történt haláláig — dolgozott. Üdvözöljük hát az oroszlányi városi tanácsot, hogy a „Vértesi napok" keretében otthont adott, elsősorban, tájfestészetének.

elutottak már a nag
kai túrnéajánlatok i
Dana jóformán cs
tudja kipihenni fá
it, amikor egyik fel
l a másikra uta
gépen, vonaton va
csin.

az amszterdami
io-fesztivál győztese

hetek alatt világszt
t ír kislány a repülőgé
piheni ki fáradalmait

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Börzsönyi Ferenc

DOLGOZÓK LAPJA
Tatabánya
1972. MÁJ. 8.

1021

Tárlatvezető: Soós Klára művészettörténész

Mint arról már hírt adtunk, szombaton, május 9-én délelőtt fél 12-kor nyílik meg Oroszlányban, a városi tanács különtermében Börzsönyi Ferenc festőművész kiállítása. Havasi Márton vb-elnök megnyitója után Soós Klára művészettörténész tart tárlatvezetést.

8.05: Liszt- és Bartók művek. 8.50: ENSZ-műsor. (Ism.). 9.10: Rákóczi. Részletek Kacsóh daljátékából. 10.00: A zene hullámhosszán. 11.50: Koczkás Sándor könyvszemléje. 12.00: Hovanscsina. Részletek Muszorgszkij operájából. 13.03: Vásárhely visszaesett? Beszélgetés a város vezetőivel. 13.30: Gesua do madrigál

Börzsönyi Ferenc

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET

Budapest

1970 MÁJ 6

A Vértesi Napok alkalmából rendezik meg Oroszlányban Börzsönyi Ferenc festőművész emlékkiállítását. 1967-ben, a művész halála után négy évvel a Nemzeti Galéria mutatta be annak a „vasárnapi" festőnek Nemes Lampérth hagyományait követő munkásságát, aki bár tanult Podolini Volkmann Arthur szabadiskolájában és a párizsi Julian akadémián, mint villanyszerelő kereste meg kenyerét és elhunytáig az Elektromos Művek dolgozója volt.

Konferencia a
és a műszeripar f

Görcsönyi Kollarits Ferenc

a Podolini-Volkmann féle Lehel utcai iskolájában Radnai Pannival együtt folytatta tanulmányait.

Szij Rezső: Radnai Panniról. „Művészet" folyóirat, Budapest, 1968 márc.

3. sz.

321

Börzsönyi Kollárits Ferenc
festő

„Lihóbő, 1941-1942"
„Isuzsa betig, 1946" } repro
"

Soós Klára: Börzsönyi Kollárits Ferenc
Művészet, 1970. julius – 9 lap

Börcsönyi Kollarits Ferenc
festő

A táj nyújtotta neki azt a -leimát, amelyben a festésnek a festőiségnek az elvét, a gyakorlatát is kibontotta.

Soós Klára: Börcsönyi Kollarits Ferenc
Műveszet, 1970. julius - 9 lap.

Borsiczky Kollarits Ferenc
festő

A 60-as évektől festészete érett
és művészileg gazdag. Főként tájait
de portrékat és a tájban emberi
is fest.

Sós Klára: Borsiczky Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. július - 9 lap.

Borzsönyi Kollarits Ferenc
festő

A 60-as évek elégen súlyos
sörnegii részletekből éjtti fel
tájait, leegyszerűsztett formák-
kal, expressiv előadásban.

Sebes Klára: Borzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. julius - 9 lap.

Borzsönyi Kollarits Ferenc
festő

Az 1950-es évek végen, az
1960-as évek elején kendü-
letes, nagyherek formákat
mutató tájképek következnek.

Soós Klára: Borzsönyi Kollarits Ferenc
Műveszet, 1970. junius – 9 lap

Baksa Soós György
nobrán

Börzsönyi Kollarits Ferenc festőt
gyakran felkeresik.

Soós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. julius – 9 lap

Dési Huber István

festő

Börzsönyi Kollarits ~~Szolcsánt~~ Ferenc

gyakran felkereste.

Sós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc

Műrészet, 1970. ~~[illegible]~~ Julius – 9 lap

Börzsönyi Kollarits Ferenc
festő.

Dési Huber István, gyakrabban
Baksa Soós György a nobrán
jait el hozzá.

Soós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Műrészet, 1970. ~~[illegible]~~ [illegible] – 9 lap

Börzsönyi Kollarits Ferenc
festő

Mint az kiállítésokra küldött
képeit nem vettek be, tovább
kísérletezett egy ideig, amit az
végleg bezárkozott önmagába

Soós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Műrészet, 1970. julius - 9 lap.

Borzsónyi Kollarits Ferenc
festő

1945 utáni képem a napsütötte
nógrádé dombok, a Bánki tó környé-
ke kel életre, néha emberábrázolá-
sokkal is.

Soós Klára: Borzsónyi Kollarits Ferenc
Műrészet, 1970. julius - 9 lap.

Börzsönyi Kollarits Ferenc
festő

1945 után készült tájképei kisebb
szinfelületekből, sokokból épül fel.
Érzelmet, hangulatot fejeznek ki.
Képeiből derű árad, palettája világos.

Soós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. julius – 9 lap

Börzsönyi Kolláruts Ferenc

festő

A felszabadulás körüli években

műveszete- lovább- terebélyesedik.

Soós Vaia: Börzsönyi Kolláruts Ferenc

Műveszet, 1970. julius – 9 lap.

Börzsönyi Kollarits Ferenc
festő

A 30-as évek, 1940-ig
kísérletekben, keresésben
telik el

Sós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. julius – 9 lap

Börzsönyi Kollarits Ferenc
festő

Legérdekb korszakának termései
már a kaboni alatt ott sora-
hoznak a villanyszerelő munkás,
jó művén otthonában.

Sós Kiára: Borzsónyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. július – 9 lap

Börzsönyi Kollarits Ferenc

festő

Az 1940-es években festett tájképei tele vannak töltéssel és sokban hasonlóak. Képei felforozott hangulattal és expresszivitással lehesek.

Sós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. julius – 9 lap.

Borzsányi Kollarits Ferenc
festő -

Festészetének kényegesborszaka
kontakozott az 1940-es évek
elején. Munkásságat meghatá-
rozó tájképeket festett az időtől.

Sós Klára: Borzsányi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. julius - 9 lap.

Borzsónyi Kollarits Ferenc
festő.

Világos szinekkel megfesti
1930-ban a Kalapos on-
archépét, a Munkást.

Soós Klára: Borzsónyi Kollarits Ferenc
Műrészet, 1970. julius - 9 lap.

Borzsónyi Kollárits Ferenc
festő

A 20-as évek második felének
témaválasztását portréképei ha-
tarozzák meg.

Soós Klára Borzsónyi Kollárits Ferenc
Művészet, 1970. julius - 9 lap.

Borzsonyi Kollarits Ferenc
festő

Korai művei általában sötétek.
Mély sznikkel festi, a szerkezet
erőteljes hangsúlyozásával, monu-
mentális hatásu képeit

Soós Klára: Borzsonyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970 julius – 9 lap

Borsonyi Kollarits Ferenc
festő

1925-ben Párizsba jött haza,
a 20-as évek végén valóban sokat
dolgozott, kiállításokon és gyak-
ran szerepelt.

Soós Klára Borsonyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970 július - 9 lap.

Börzsönyi Kollárits Ferenc

festő

1948 után nem szerepett, muntka eltiszt zolna, 1959-ben egyetlen képét állítottak ki a Műcsarnok-ban.

Soós Klára: Börzsönyi Kollárits Ferenc

Művészet, 1970. julius - 9 lap.

Börzsönyi Kollárits Ferenc
festő -

1924-ben és 1946-ban gyűjteményes kiállítást rendezett, 1946-1948 között hat kiállításon szerepelt a művész.

Soós Ilona: Börzsönyi Kollárits Ferenc
Művészet, 1970. julius - 9 lap

Börzsönyi Kollarits Ferenc

festő

1924-25-ben a párizsi Julian Akadémiát látogatta, művészi értékét életében nem ismertek fel, emiatt nem vettek be munkáit kiállításokra.

Soós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1970. julius – 9 lap.

Börzsönyi Kollarits Ferenc
festő -

Munkásból lett művész Börzsönyi Kollarits Ferenc, ami az elismertetést illetően nem csekély probléma lehűrdéset jelenti. Életében ez nem sikerült

Soós Klára: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Műveriot 1970 milius – 9 kap.

Börzsönyi-Kollarits Ferenc

képei a Szentesi Galériában

TÖBB MINT HATVAN ÉVE már annak, hogy Börzsönyi-Kollarits Ferenc (1901—1963) neve először jelent meg nyomtatásban, a *Népszava* hasábjain. A lap műkritikusának a cikke a Podolini Volkman képzőművészeti szabadiskola kiállításáról szóló beszámolóban elismerő hangsúllyal emelte ki műveit a legtehetségesebb növendékek termésből. Akkoriban Budapesten, a Váci úton működött ez a „munkásakadémia", ahol azok a fiatalok tanulták a modell utáni rajzolás, a festéstechnika, a komponálás tudnivalóit, akiknek nem sok reményük lehetett a gondtalan alkotómunkára, arra, hogy a Képzőművészeti Főiskola elvégzéséhez akárcsak minimális anyagi biztonsággal rendelkezhessenek.

Börzsönyi-Kollarits Ferenc is mint villanyszerelő tartotta el magát és családját, s csupán délutánonként, hétvégi szabadidejében készülhetett fel művészi hivatásának teljesítésére; bár már indulásakor komoly szakmai sikerek kísérték bemutatkozását, pályája folyamán sohasem sikerült elemi létfeltételeihez a szükségeseket képei értékesítéséből megszereznie.

Podolini Volkmann Artúrt mint kiváló művészpedagógust tartja számon a műtörténelem. Voltak olyanok, akik a nála elsajátított alapismeretek birtokában utóbb bekerültek a főiskolára, mint Borbereki Kovács Zoltán, Örkényi Strasser István, mások, Börzsönyi-Kollaritshoz hasonlóan — így Dési Huber István, Baksa Soós György, Szöllősi Endre — önképzés vagy további tanfolyamok, műhelygyakorlatok segítségével bontakoztatták ki képességeiket. Első festményeinek az eladása lehetővé tette Börzsönyi-Kollarits számára, hogy majd két évig a párizsi Julien Akadémián folytassa tanulmányait. Hazatérte után gyűjteményes kiállításon mutatta be, mire jutott huszonhat éves korára. A szakvélemény már akkor is kész művész teljesítményének minősítette munkáit. Podolini Volkmann érdemének kell betudni, hogy Párizsban Börzsönyi-Kollarits fogékonyan, biztonságos megérzéssel tájékozódott az első világháború után kibontakozott irányzatok, izgalmas kezdeményezések szövevényében, hiszen mestere a szakmai tudás elsajátításához nélkülözhetetlennek hirdette a korszerű művészi szemlélet megismerését, a haladó szellemű törekvések tanulmányozását.

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA 1967-ben rendezte meg Börzsönyi-Kollarits Ferenc emlékkiállítását, már akkor kiderült, hogy ifjúkori, önálló igényű képein is tanúbizonyságot tett Cézanne példájának megértéséről, a képszerkesztés jelentőségéről, a műalkotás öntörvényű kialakításának szerves menetéről. Az efféle felismerések érvényesülnek egész életművében, a majd' hatszáz festményt kitevő hagyatékban. Ritmikusan megoldott kompozícióiban — mint egyéni sajátság — uralkodó jellegű maradt az élénk kolorit használata. A mértaniasan épített festményekben ugyanis a struktív formarendre figyelő felfogás gyakran háttérbe szorította a színek szerepét, a természetelvűség fanatikus tagadása közben elfordult a piktúra elemi feltételeinek, a fények, árnyalatok, valőrök nélkülözhetetlen alkalmazásától.

Börzsönyi-Kollarits tömör, erőteljes színekkel dolgozott, a kontrasztok igénybevételétől se tartózkodott, a kubisztikus ésszerűség mellett is tudott szenvedélyes lenni, s bár tisztelte a műfaji szabályokat, nem száműzte átvitt értelmű keretek közé indulatos mondanivalóit. A két világháború sok megpróbáltatásnak kiszolgáltatott nemzedékéhez tartozott, minden oka megvolt arra, hogy a mesterségbeli szakszerűség se legyen képes lecsendesíteni drámai élményeinek művészi visszhangját.

Pogány Ö. Gábor

Magyar Nemzet
1985. IV. 5.

ról, ahogyan egy helybéli főúr életéből láthatni. *Ez a könyv — regény, abból is legalább kettő.* Az első rész a korabeli francia minták szerint formált, szép, forró szerelmi történet, amelynek Bethlen Miklós személyéhez, valóságos életének az eseményeihez vajmi kevés köze van. A főszereplő úri fiatalember mindennapjai mögötti Erdély népeihez, városaihoz, szokásaihoz annál inkább. A második rész már bizvást nevezhető emlékiratnak, de nem Bethlen Miklósénak, hanem a francia király megbízásából Erdélybe érkezett, és ott feladatát a lehetőségek szerint lelkiismeretesen elvégzett Révérendé. Bethlen Miklós életének tényeit tehát e második részben is úgy formálgatta a szerző, ahogyan azt saját közvetítői szerepének a kidomborítása érdekében jónak látta.

El lehet-e igazodnia az olvasónak egy könyvben, amelynek mindjárt a címoldala után csupa ellentmondással és rejtéllyel találkozik? El — válaszolhatjuk, és nem csupán recenzensi biztatásul —, csak legelébb azt kell tisztázni, miként is tartsa kézben az em-

mindennapok tanulmányozásában, mindenekelőtt azt kell kideríteni, ki volt voltaképpen a szerző, Dominique Révérend, ki Bethlen Miklós és mi közük volt egymáshoz. Nem árt tudni ugyanis, kinek, avagy kiknek a látószögén keresztül ismerszik meg az ember a múlttal. Ebben is segít a már említett Köpeczi-tanulmány. Révérendről úgy emlékeztek meg hazájában is, Erdélyben is, mint született diplomatáról és mint „emberséges emberről". Diplomáciai pályafutásának kétségtelenül a legfényesebb tette volt, hogy sikerült szerződést köttetnie XIV. Lajos és Erdély között (varsói szerződés néven vonult be ez az egyezség a históriába) 1677-ben. A szerződés kimondta, hogy Erdély tizenötezer főnyi sereggel segíti Franciaországot Ausztria ellen, a francia király viszont évi százezer tallérral és francia tisztekkel segíti az erdélyi hadakat. „Ha tekintetbe vesszük, hogy II. Rákóczi Ferencnek éveken keresztül nem sikerült a XVIII. század elejére már nagyon legyengült Franciaországot rávennie arra, hogy vele formális szerződést kössön, akkor a varsói szerződést a bujdosók

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

A müvész feksége

Női akt

Gyermekek

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Tabán

Ilonka

Munkás /Kalapos önarckép/

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Kirándulók

Muskátlis csendélet

Muskátlik az ablakban

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Visegrádi kert

Szekér

Tavaszi táj

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

NDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Tavaszi erdő

Visegrádi erdő

Rézi

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Kesz.Gal.
1967.

MEK

Börzsönyi-Kollarits Perenc festő

olajf.:

Csendélet

Karácsonyfa

Gizi

Börzsönyi-Kollarits P. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Zebegény

Nyáron

Nyári napsütés

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Folyópart

Sakkozók

Vihar előtt

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Napsütött táj

Vizparti táj

Falu vége

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Visegrád környéke

Falusi házak

Házak a domb alatt

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Öreg házak a falu szélén

Dunapart I.

" II.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Szénahordás

Udvar eperfával

Táj

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Dombos táj

Kazlak

Lombos öreg fák

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Sárga ház

Viz mellett

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Kocsiut

Az üvöltő

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Párizsi utca, cer.

Koldusasszony, vf.

Olvasó nő, "

Kakkar

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Levétel a keresztről, vf.

Kivégzés, szén

Menekülők, "

~~Kakkar~~

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Sirbatétel, cer.

" "

Város széle, "

Kiállítás

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Erdő széle, szén

Dombos táj faluval, cer.

Erdei tisztás, szén

Irodalom

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Dombos táj alakokkal, szén

Dombos táj, szén

Kikötő at Erzsébet-hidnál, cer.

Kultúr

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Gyomlálók, szén

Varrogató, grafit

Kézimunkázó nő, cer.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Nyugágyban ülő nő, cer.

Munkásasszony, cer.

Ebédelők, szén

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Feleségem, vf.

Asszonyok a kertben, cer.

Kinyilt a tulipán, vf.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Kisfiu és lovak, vf.

Márkus, szén

Önarckép, szén

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Zsuzsa olvas, szén

Katonák a fedezékben, szén

Pihenő katona, cer,

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Katonák, cer.

Menekülők, cer.

Háboru, cer.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Háboru, cer.

"Igazgyöngyök", cer.

Táli utca, vf.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollerits Ferenc festő

Kikötőmunkások, temp.

Mosó asszonyok, cer.

Olvasó öreg ember és nő, temp.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Kompozició /Ablakból/ vf.

Gyárudvaron, tus

Hajógyár, szén

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Gyárban, szén

Borbereki Kovács Zoltán, tus

Gyárban, szén

BÖrzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Epitkezés, szén

Gyár, "

Munkások, "

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Olvasó nő, monotypia

Müterem, "

Ürömi táj, "

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Külváros, monotypia

Munkások, "

Épitkezők, "

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Gyárnegyed, monotypia

Gyárépület, "

Fiatalok, tus

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Perenc festő

Zoli bácsi, vf.

Akt, temp.

Támaszkodó akt, temp.

Börzsönyi-Kollarits P. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

Börzsönyi-Kollarits Perenc festő

Akt a müteremben, temp.

Pihenő munkás, tus

Háttal álló akt, szén

Börzsönyi-Kollarits P. emlékkiáll.

Kemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Női akt, tanulm., tus

" " "

" " "

Börzsönyi-Kollarist F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Tavaszi táj, temp.

" " "

Sárga ház fák között, temp.

Börzsönyi-Kollarist F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Napraforgós táj, temp.

Borus táj, temp.

Dombos táj, szén

Börzsönyi-Kollarist F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Dombos táj, szén

Hüvösvölgy, szén

Jegenyék, temp.

Börzsönyi-Kollarist F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Tavaszi táj, temp.

Üröm, vf.

Tájkép, szén

Börzsönyi-Kollarist F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Fák, vf.

Ürömi dombok, temp.

Dunapart, temp.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Ringlispil, szén

Felhős tájkép, temp.

Csónakok, temp.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Uszályok, temp.

Zebegény, "

Női fej, tanulm., tus

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Patakpart, szépia

Havas külváros, temp.

Dombok, temp.

Falu, vf.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

repr.:

Muskátlis csendélet

A Bánki tónál

Egy különös falu

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

repr.:

Borus táj

Tájkép

Ujpesti Dunapart

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

repr.:

Fák

Dunapart

Levétel a keresztről

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

repr.:

Uszályon

Zsuzsa olvas

Férfifej

Pihenő munkás

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Podolini Volkmann Arthur

az alanti festő mestere volt

Börzsönyi-Kollarits Ferenc emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

Munkás /Önarckép/, cimlapon repr.:

Ilonka

Visegrádi táj

Gizi

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Kemm.Cal. 1967.

NDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Délután

Hüvösvölgy

Farakások

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Hamz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Fersnc festő

olajf.:

Pihenő asszony

Kirándulók

Magda

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Fersnc festő

olajf.:

Kálmán bácsi

Ablaknál

Önarckép

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Fersne festő

olajf.:

Zsuzsa beteg

Teherpályaudvar

Külvárosi táj

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Persne festő

olajf.:

Külváros II.

Kiránduláson

Város szélén I.

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

A város szélén II.

Kikötő

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Kemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Téli táj I.

" II.

Dunapart

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Dombos táj

Öreg ember

Pipás önarckép

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Laci

Golgota /Levétel a keresztről/

Favágók

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Télen

Tavasz

Szekér

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

BUK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

A Bánki tó

Kert

Napsütötte táj

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Nógrádi dombok

Zsuzsa

Tájkép

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MNK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Falu verőfényben

Falurészlet

Csónakmosók

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.
Nemz.Gal. 1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Cséplés

Zsuzsa olvas

Dombvidék

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Sukoró

Festőállvány

Napraforgók

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Mühelyben

Napraforgók vázában

Sárga őszirózsák

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Horgászok

Legelésző kecskék

Homokbánya

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Erdőszéle

Gergő

Falusi utca

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Kemz.Sal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Jeromos festő

olajf.:

Borus táj

Fák

Gyárkémények

Börzsönyi-Kollarits P. emlékkiáll. Nemz.Gal.

1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Ujpesti Dunapart

Ürömi táj

Gázgyár

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Tavasz

Ürömi házak

Őszi táj

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Március

Falusi udvar

Házak a domboldalon

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Kistájkép

Önarckép

Egy különös falu

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll. Nemz.Gal.
1967.

MDK

Börzsönyi-Kollarits Ferenc festő

olajf.:

Napraforgók

Falusi utca

Falurészlet

Börzsönyi-Kollarits F. emlékkiáll.

Nemz.Gal. 1967.

Börzsönyi-Kollárits Ferenc
festő

M.D.L

A Nemzeti galeriában most nyílt
meg emlékkiállítása.

Szabó György: A vasarnap örömé
Élet és Irodalom, 1967. jan. 28 - 9 lap

M.D.

Börzsönyi Kollarits Ferenc
festő

A Magyar Nemzeti Galéria
rendez emlékkiállítást pár
száz olajfestmény, ceruza,
szén és tusrajzból. Monotypiák
és vízfestmények is szerepelnek
a kiállításon.

M. Keil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc –
Művészet, 1966. augusztus – 7 lap.

M.D.K.

Börzsönyi Kollaritsferenc
festő

1901-ben született. Fiatal munkás-
ként a Váci úti Munkásifjak
Szabad Képzőművészeti Rajz és
Festőiskolájába járt, 1921 tól 1923-ig

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollaritsferenc
Művészet, 1966. augusztus - Heil

Börzsönyi Kollarits Ferenc M.D.K.

festő -

Önarchép
Üzöni táj
Harcolók
Tájkép
} repr

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus - 7 kep.

Börzsönyi Kollarits Ferenc

Tanulmány M. Heil Olgától. Képek

Önarckép

Üromi táj

Harcolók

Tájkép

Művészet 1966. aug.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

Börzsönyi Kollarits F.

1967 JAN 22

1021

NÉPSZABADSÁG

Munkásfestő emlékkiállítása

Több olyan művész'nk volt, aki egy kemény világban nem élhetett meg művészetéből. Ez a sors jutott osztályrészül *Börzsönyi-Kollarits Ferencnek* is, aki villanyszerelőként dolgozott élete végéig és csak szabad idejében, pihenő óráiban festett. Első nagy önálló kiállítását nem érte meg. *Emlékkiállításon* mutatja be több mint kétszáz festményét és grafikáját a Magyar Nemzeti Galéria.

A Börzsönyi-Kollarits emlékkiállítást szombaton *dr. Pogány Ö. Gábor*, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója nyitotta meg.

olitikaba

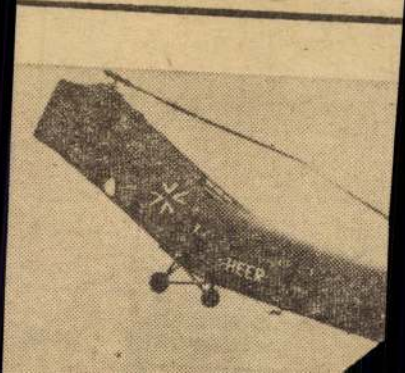

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Börzsönyi Kollaritsfestő

MAGYAR NEMZET
1963 JAN 22

1021

NAPLÓ

Január 22

Szombaton megnyílt a Nemzeti Galéria földszinti termeiben Börzsönyi-Kollarits Ferenc festőművész emlékkiállítása. A megnyitó ünnepségen dr. Pogány Ö. Gábor főigazgató emlékezett meg az 1963-ban elhunyt művészről.

66° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttori: Umberto e Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28

MILANO

Telefono 723.333

Casella Postale 3549 - Telegr.: Ecostampa - Milano
Conto Corrente Postale 3/2674

1021

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

CRITICA D'ARTE
PRESSO LA CASA ED. VALLECCHI
VIALE DEI MILLE 90
FIRENZE

SET. 1967

PATRICK WALDBERG: *Surrealismo* (Milano, Gabriele Mazzotta, 1967, pp. 232, 8 ill. a colori e 114 in nero, 56 al tratto. L. 4.500). Raccoglie ed analizza testimonianze e documenti sull'arte surrealista, dal 1920 ai nostri giorni.

Riceviamo una serie di Cataloghi delle esposizioni più recenti presso la Galleria Nazionale delle Arti di Budapest: sono le *Retrospettive di Jenö Gadányi, 1896-1960*; *Ferenc Börzsonyi-Kollarits, 1901-1963*; *Mihaly Birò, 1886-1948*; e infine una scelta di opere di *Pittori ungheresi in Italia*, dal secolo scorso fino ai nostri giorni. Tutti editi nel 1967 dalla Magyar Nemzeti Galeria, nella elegante consueta veste ed ottimamente illustrati.

Due recenti volumetti delle «Monografie dell'arte belga», editi dalle Editions Meddens di Bruxelles per il Ministero dell'Educazione Nazionale e della Cultura, sono stati dedicati a: *Sevreanckx* (MAURITS BILCKE, pp. 16, 24 tavv. in nero e colori) ed a *Philippe Wolfers précurseur de l'Art Nouveau* (MARCEL WOLFERS, 20 pp., 19 tavv. in nero e a colori).

OLIVETTI
LETTERA DL

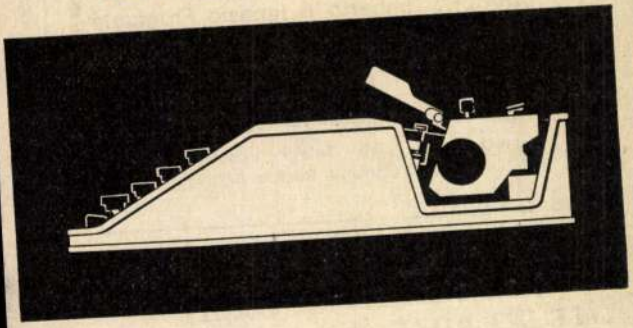

Macchina per scrivere portatile. La Olivetti Lettera DL (ossia "de luxe") aggiunge alle sue agevoli dimensioni e ad una gamma di prestazioni fra le più complete, la caratteristica determinante di un'impareggiabile accuratezza di finiture e di disegno. La Olivetti Lettera DL viene fornita con valigetta di resinflex.

Börzsönyi-Kollarits Ferenc, festő

A Nemzeti Galéria emlékkiállításon mutatja be több mint 200 festményét és grafikáját.

—: Munkás festő emlékkiállítása 8.

NÉPSZABADSÁG, Budapest, 1967. jan. 22.

Borzsonyi Ferenc
festő

M.D.C.

Férfi portréja 'uj utakon járó
" művészi tevékenységet mutat.

Sóós Klára, Gondolatok a Tanácsköztársaság 5o. évf.
Müvészet,1969 aug. 43 lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Bórcsönyi

festő

M.DK

Méltatás

Sóós Klára, Gondolatok a Tanácsköztársaság 5o.évford.

Börzsönyi Kollarits Ferenc

festőművész emlékkiállitása. Bp, Magyar Nemzeti Galéria 1967.jan.16-márc.12. /Rend. és a katalógust irta Mangáné Heil Olga./ - Ism. M.Heil Olga, Népmüvelés, 1967. 14.évf. 3.az. 38-39.l. - Szabó György, Élet és Irodalom, 1967.jan.28. - Oelmacher Anna, 1967.febr.2. - Pogány Ö.Gábor, Müvészet, 1967.8.évf.5.sz. 35-36. l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

89. l.

Kollarits Ferenc

festő

Erj. 1928

Kollarits Ferenc

festő

Fej, rajz.

Nemzeti Szalon

1928.

Tavaszi Szalon

T. 2749.

805, ~~ar~~ 1815 és 1840 évi Trans-
Bespannung legénysége és tisz-
fölül

. OESTERREICHISCHE ARMEE.

ich.
Bermann & Sohn am Graben zur gold. Krone.

rosnak & 28.9: 42.2 cm.
sterreichische Armee im Laufe
nn & Sohn in Wien

Kollarits Ferenc

festő

alábbi cikk kiemeli,
mint Volkmann Artur
egyik legtehetségesebb
tanítványát.

Lásd

a

Hevesy Iván: Volk-
mann Artur tanít-
ványai. Nyugat
1924. máj. 16.

megnyilvánult intenciót utólérhet-
len preciziással jelenzik Eduardo

szélmalmok ellen harcolunk!...

Zsoldos Benő.

ruári számában jelent meg. A tanulmány „higgadtan és tárgyilagosan“ kívánja megvitatni azt a problémát, amelynél az érdekek és tradiciók hatása nem egy kutató tekintetét homályosította el. S habár a cikk jeligéje nyugtalanítóan hat és mintegy előre utal az alapfelfogásra, végeredményében nem befolyásolja annak objektivitását. Minket is ugyanaz a szempont vezérel — az igazság megállapításának vágya égető létkérdésünkben — s igyekszünk ideiglenes válaszunkat ugyanolyan objektív szellemben tartani, mint az eredeti tanulmány. Mert válaszunk most csak ideiglenes lehet, nem állván egyelőre rendelkezésünkre olyan tudományos anyag a saját szempontjaink mellett, mint amennyivel Kornis a saját véleményét támogatta. Ezért mostani, elsősorban reflektáló fejtegetéseink után is fenn kívánjuk tartani magunknak

* Válasz Kornis Gyula cikkére.

alaptétel ellenére sem adna meg hekik azokat a jogokat, melyek ebből logikusan folynak, az az igazsággal szembekerül. Más kérdés azonban az, vajjon olyan helyzetben van-e egy társadalmi alakulás, hogy megadhassa a saját veszélyeztetése nélkül ama jogokat. Ez a női önállóság kérdésének legújabb ütközőpontja.

Kornis Gyula tanulmánya rövid, de mindent átfogó történelmi expozé után, mely igen pontosan állapítja meg az ügy hisztorikumát, legégetőbb formájában teszi fel a kérdést: „Elérik-e a nők azt a célt, melyre a teljes tanulási szabadság útján törnek? Biztosítja-e ez önmagában számukra a gazdasági önállóságot és megélhetést?“ S e kérdés megoldásával mintegy választ akar adni a MEFHOSz és a MANSz kötelékébe tartozó női főiskolai hallgatók kérvényére is, melyet 1923-ban a közoktatási miniszterhez adtak be s melyben főleg az egyedül maradt

Kollarits Ferenc

A bpesti iparmüvészeti főiskolán és a párizsi Julien akadémián tanult „a sikszerű látás közvetlen sikszerű megjelenítése jellemzi nemcsak a Nemzeti Szalonba és egyebütt benutatott képein (Gyomlálók stb) hanem nagyvonalu grafikáin is."

Magyar Magazin

1931 máj. 24. 32. l.

U. 3115

KLEIN DEZSŐ LÁTS

Roth, Szolnok. 15338.

Kollarits Ferenc

1928. ápr. Tavaszi szalon
(Wenckheim palota)

Fej, rajz

Fibula bronzból, római IX. 114.

Kollarits Ferenc
festő

M.D.K.

Az Elektromos Művek üzerme
kebelén belül dekorációs atelier
állított fel és ezt is ő vezette, Kyszt
ehhor elöntötte a fény.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus -7. lap.

MDK

Kollarits Ferenc
festő

A felszabadulás alán Bánhra,
Visegrádra, Ürömre járt festem.
1946-ban az Elektromos Műrek
szabadiskolájában tanított Novotny
Emil Róbert mellett.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus – 7 lap.

M.D.V.
1.

Kollarits Ferenc
festő

A táj volt a fő témája. A húszas évek közepén festett portrét is. A háboru alatt embert ábrázoló festmények és rajzok szaporodtak.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc.
Müvészet, 1966. augusztus - 7 lap

Kollárits Ferenc M.D.K.

festő

1946-ban volt önálló kiállítása.

Bemutatta: „Menekülés", „Harcolók", „Golgota", „Légitámadás"-című képeit.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollárits Ferenc

Művészet, 1966. augusztus - 7 kep.

Kollarits Ferenc
festő

M.D.K

A Hellas kiadóvállalat Sziget utcai helyiségében grafikáit mutatta be. Az „Esti Kurir" méltatta szereplését. 1934 ban és 1942-ben küldött egy-egy képet a Nemzeti Szalon, illetve a Műcsarnok tavaszi tárlatára.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc.
Művészet, 1966. augusztus - 7 lap.

Kollarits Ferenc
festő

M.D.K

Párizsban, 1924-ben a Julian akadémián tanult majd szorgalmasan látogatta a múzeumokat. 1925-ben hazajött. 1925 és 1929 között sűrűn szerépelt tárlatokon.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus - 7 lap.

Kollarits Ferenc

festő

M.D.K.

A munkásifjak kiállításán elért eredménye erkölcsi siker és anyagi alap volt. Ebből az anyagiakból indult Párizsba, ahol másfél évig maradt Kollarits Ferenc

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus - 7 lap.

Kollarits Ferenc
festő

M.D.K.

1959-ben állított ki újra a Tanácsköztársaság 40. évfordulóján rendezett tárlaton.

M. Sheil Olga: Borzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus - 7 lap

M.D.K

Kollarits Ferenc
festő

A Podolini Volkmann iskolában
Kollarits tanulótársa volt Deší
Dezső Huber István.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus - 7 lap

Kollarits Ferenc

festő

M.D.

Negyvenes tvek végétől a kiállitásokra beküldött képeit visszaküldtik. Képei ekkor sötétek lettek a reménytelenséget tükröztek

M. Ibeil Olga: Bónsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966. augusztus - 7 lap.

Kollarits Ferenc
festő

M.D.K

Podolini Volkamu Artur 1924
tavaszán a növendékek munkái-
ból kiállítást rendezett, ezen mu-
tatkozott be és tűnt fel Kollarits.

M. Heil Olga: Börzsönyi Kollarits Ferenc
Művészet, 1966, augusztus - 7 lap.

Hollaritz Ferenc
festő

M.D.K

A Népszava 1924 április 25-i száma a munkásifjak kiállításáról számol be. A cikk kiemeli Hollaritz Ferencet. A kiállításon 21 olajfestményét és 18 grafikát mutatott be a tárlaton.

M. Heil Olga: Börzsönyi Hollaritz Ferenc
Művészet, 1966. augusztus 4 lap.

Kollarits Ferenc MDK

Fej, rajz

Nemzeti Szalon 1928. ápr.
Tavaszi Szalon

MDK

Kollarits Ferenc

Esős táj

Völgy

Háztető

Compositio-vázlat

Szab.-Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924. ápr. 4.1.

MDK

Kollarits Ferenc

Jánoshegyi táj /vázlat/

Szőlő

Dolgozó munkások

Lovak /vázlat/

Szab.Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924. ápr. 4.l.

MDK

Kollarits Ferenc

Önarckép vázlat

Festő a szabadban

Szépvölgyi táj

Kopár fák

Szab.Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924. ápr. 4.l.

MDK

Kollarits Ferenc

Rálátásos táj

Két nő

Akt tanulmány

Szab.Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924. ápr. 4.l.

MDK

Kollarits Ferenc

Rózsadomb

Ház

Kikötő

Malomrészlet

Szab. Képzőm. Rajz és Festőisk.kiáll. 1924.ápr.

6.1.

MDK

Kollarits Ferenc

Női tanulmányfej

Kilátás a Svábhegyről

Szab.Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924. ápr. 4.l.

MDK

Kollarits Ferenc

Munka közben

Compositio-vázlat /Kain/

Menekülés Egyptomból /vázlat/

Gondolkodó férfi

Szab. Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924.ápr

4.l.

Kolaric Ferenc

diszletfestő tanonc
5 elemi, 2 iparr.
szakrajz, 9 hónap
jeles eredm.
Tanár György Kálmán
Iparrajziskola 1896

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kolarić Ferenc

díszletfestő tanonc

5 elemi

az ipari festőművész-

rajzolási csoportjá-

ban 10 hónapot töl-

tött példás eredménnyel.

Tanár Györgyi Kálmán

Ipariskola 1895

hírlapbizományos
BONYHÁD

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kollarits Ferenc

diszlesfestő segéd
6 hónap. Jó eredm.
Tanár Prenoszil Sándor

Iparrajziskola 1898

Kolarits Ferenc M.D.K.

A Podolini Volkmann -féle szabadiskolán tanult

Dési Huber Istvánné: Dési Huber István, Bp. 1964.

19. l.

MDK.

Kolarits /Börzsönyi/ Ferenc

Utalás a müvészre a hajdani Festő - iskolával kapcsolatban.

Magyar Nemzet 1965.márc.25. lap -

Kolarits Ferenc

A Podolini Volkmann Artur iskola növendékei voltak Kolarits Ferenc, Faragó Endre, Mihálkovits, akiket negyon tehetségeseknek tartottunk, eltüntetek szemünk elöl. Neuberger Sándor, talán a legtehetségesebb mindannyiunk közt, nyomorult betegség törte le.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 164.o.

Kollarits Ferenc festö/v.szer
lö./

Népszava.1924.IV.25. 6.1.

Kollarits Ferenc festö, szobrász.

Népszava. 1923. XI. 1. 6. l.

Kollarits Ferenc.
festő

Csoportkiállítás nyílt Szervita tér 5. n. alatt, melyen tájképei szerepelnek. (emlétve.)

Magyarság. 1927. dec. 4.

Kollarits Frenc

Szeptemberi [illegible] [illegible] [illegible] 5.
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] –
[illegible] ([illegible])

[illegible], 1927. [illegible] 4.

MDK

Kollarits Ferenc

Pihenő gyerek

Szabadban

Tabán

Visegrád

Szab. Képzőm. Rajz és Festőisk.kiáll. 1924.ápr.

6.l.

MDK

Kollarits Ferenc

Compositio

Napsugarak

Varró leány

Gyárrészlet

Szab. Képzőm. Rajz és Festőisk.kiáll. 1924.ápr.

6.1.

MDK

Kollarits Ferenc

Fekső akt

Munkások

Tabán

Szab. Képzőm. Rajz és Festőisk.kiáll. 1924.ápr.

6.l.

MDK

Kollarits Ferenc

Compositio

Dunapart

Compositio

Szab. Képzőm. Rajz és Festőisk.kiáll. 1924.ápr.

6.1.

Börzsönyi Kollaritz Ferenc

1974. jan.-ban a Műcsarnok angyalföldi kiállításán részt vett művével.

Népszava, 1974. jan. 11. 102 évf. 8 sz. 4p.

Börzsönyi Kollarits Ferenc

Heil Olga, M.: Börzsönyi Kollarits Ferenc - Művészet, 1966. 7 sz. 7 n. 7-9 l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1969. 3. sz. 243-284. l./

256. l.

Börzsönyi Kollarits Ferenc

Hagyatékának megórása

Hevesi Szemle 1985/2

Börzsönyi Kollarits Ferenc

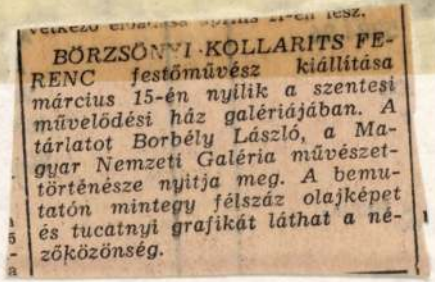

BÖRZSÖNYI KOLLARITS FERENC festőművész kiállítása március 15-én nyílik a szentesi művelődési ház galériájában. A tárlatot Borbély László, a Magyar Nemzeti Galéria művészettörténésze nyitja meg. A bemutatón mintegy félszáz olajképet és tucatnyi grafikát láthat a nézőközönség.

Magyar Hírlap, 1985. III. 9

BÖRZSÖNYI-KOLLARITS Ferenc

SOÓS Kálmán: A tehetség tartása : 90 éves lenne Börzsönyi-Kollarits Ferenc. = Müvészet és barátai, I.évf.2.sz.1991 9.p. és ill.

lőadás formája, melynek essay-
e viszont a személymonográfián
egységet mutató művészeti *al-*
e a szépíró művészi köntösében
oltságunk céltudatosságának le-
Csánky előadásának mélységeit
ni bajunk. Szerzőnk közel sem
n értelemben vett kötött prog-
st ne nyerhetne. Az utat óhajtja
(ki?), valamint elvi álláspontot
ásként önmagának akar adni".
erint semmi akadálya sincs an-
rhessünk, mint valami lutriban.
ának korlátoltabb célkitűzései-
kácsyról szóló fejtegetésekre, s

szakában szinte káprázatos ün-
seit szinte fanatikus rajongással
zsorás hitelező lelketlenségével
eteit, és dobta becézett hősét a
zt hisszük, hogy erre a tündök-
művészi köntös". De haladjunk
lsőségek országútját. A külföldi
élküli feledés fátyla borult." Ez
yen szép a példa nélküli feledés
csak az *ünnepeltetésre* borult!
kesztő megmondja, miért kellett
azóta *felvetett művészi eredmé-*
belí európai művészet keretébe

Börzsönyi György

l-

Szabad Művészet

1949. 32. l-

Elektr: Művek

Szabadiskolájá-

nak kiáll.

1916. júl. 20, 4. l. — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich PA, 253. l. — Lepold—Lippay 57. l.

ROSKOVICS IGNÁC (1854—1915)

Kupolafreskóterv
(52 cm. átmérő.)

Boltozati freskóterv
(43 cm. átmérő.)
1901-ben készült.

SCHMITT JÓZSEF (működött 1804—1854 között)

Pyrker érsek arcképe
Vászon, olaj, 62×48 cm.
Jelezve jobbra lent: Schmitt 1831.

SZENTGYÖRGYI JÁNOS (1793—1860)

Virág-csendélet (63. kép)
Ovális, vászon, olaj, 110×84 cm.
Jelezve jobbra lenn: Joan Szentgyörgyi pinxit.
Simor prímás vásárolta, 1876.
Esztergom, 1876-os évf., 47. szám. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 844—845. l. — —ó: Az esztergomi hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 21. szám. — Maszlaghy II., 173. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 4. l. — Gerevich: Régi és újabb magyar festészet a prímási képtárban. Vasárnapi Újság, 1916., 553. l. (Képe 553. l.) — Lepold—Homor 98. l. — Gerevich PA, 251. l.

Börzsönyi Ferenc nabrán

1901–1963

153-1-179

Rákoskeresztur

FL-8. TEX

AL - FÜLEP LAJOSNAK

Bp. 1928. TV. 2o.

öm a Mach-levonatot.[1] Természete-
it. Lehetőleg azonnal kérem vissza.
z-ügyről[2] ne is beszéljünk többet.
kéziratokat? Ennek semmi különö-
gkedvesebb és legjobb munkatársaim-
meg.
yugatot.[3] Bizony egy kicsit irigy-
em csak én büszkélkedhetek az Ön
l persze annak örülnék, ha csak
ll, hogy a kért cikkeken kivül
ésére áll Önnek folyóiratom.

Börzsönyi Kollarits Ferenc kiállítása Nagykanizsán

ZALAI HÍRLAP

1990 -11- 14

NAGYKANIZSÁN — ahol a napokban tárlata nyílt a Hevesi Sándor Művelődési Központban — bizonyosan ismeretlenül hangzik Börzsönyi Kollarits Ferenc neve. De kevéssé ismert festőnk működése színhelyén, Budapesten is, ahol pedig joggal feltételezhetnénk, hogy a tárlatlátogatók őrzik emlékét. A széleskörű publikum helyett a szakmai berkek néhány képviselője tartja számon és értékeli művészetét.

Hogy ez így alakult, annak eredendő okát Börzsönyi Kollarits nehezen megmagyarázható félrehúzódásában jelölhetjük meg, mert Börzsönyi tevékenységének kanyarulatait — élete folyamán többször is — a nyilvánosságtól való elzárkózás, a remetei magány felé vezette. Csak szűk körben, művészetbarátainak nyilatkozott meg, adott számot tevékenységéről, mutatta meg műveit, velük osztotta meg problémáit, kételyeit. Hitvallássá nemesült hivatástudata védőbástyái mögé húzódva „roppant következetes, elmélyült munkát folytatott", s még kísérletet sem tett arra nézve, hogy belefolyjék a művészeti közéletbe, kivívja művészetének az azt megillető helyet a XX. századi magyar festészetben. Ezt az ellentmondást élete végéig nem oldotta fel, aminek az lett az eredménye, hogy nem méltatlanul elfeledett festőnkké vált, hanem igazából fel sem fedezett művészünk maradt.

Pályafutásáról: tehetségét ifjúmunkás korában kezdte el kiművelni, Podolini Volkman Arthur magániskolájában Dési Huber Istvánnal, Sugár Andorral, Buza Barnával, Borbereki Kovács Zoltánnal, majd Párizsban a Julien Akadémián képezte magát tovább. Döntő módon a posztimpresszionizmus hatott rá: festészetének alapszemléletét a látványelvűségben találta meg. A párizsi benyomások igézetében csaknem tíz éven át tartott útkeresése, míg nem a harmincas évek közepén ráeszmélt a festői önkifejezés csak rá jellemző eszközeire, módozatára. Börzsönyi ekkor bontakoztatta ki eredendő kolorizmusát, kisszínesítette palettáját, képeit valőrgazdagságban tobzódtatta. A harmincas évek közepétől tíz éven át Börzsönyi olyannyira belelényegült festői munkásságába, hogy életrajzát festészetének történései adják, ő maga teljes festő-létet élt meg. 1945 után a művész rövid időre bekapcsolódott a közéletbe, kiállította munkáit és pedagógia feladatot vállalt: munkahelyén szabadiskolát, szakkört alapított és évekig vezette azokat. Az ötvenes években — újabb tanúbizonyságaként érzékenységének — visszavonult. Művészetében is rezignációnak lehetünk tanúi.

Időskori piktúráját a lilaskék körvonalak és sötétedő tónusok uralják. Amíg korábban Börzsönyi minden képe, ecsetvonása a látás ünnepléséről, a létezés gyönyörűségéről szólt, most inkább ennek fájdalmáról; a keserűséggel teli sóvár életigenlésről. Ennek a „sötétbe borulásnak" lelki tényezőit a meg nem pályázott, mégis hőn igényelt elismerés elmaradásában, s a művész egészségének megromlásában jelölhetjük meg.

BÖRZSÖNYI Kollarits Ferenc festészete része az e századi magyar festészetnek, a magányosság, egyedülállás inkább életútjának, mint művészetének jellemzője.

Tóth Antal
művészettörténész

Peace Press

BÖRZSÖNYI Kollarits Ferenc

Börzsönyi-Kollaritsra emlékezve

MŰGYŰJTÉS

Szerkeszti: Bátki Mihály

Az emlékkiállítások célja általában az, hogy megközelítően teljes képet adjanak egy-egy elhunyt képzőművész korszakairól, legjellegzetesebb teljesítményéről. Mivel a legtöbb lezárult életmű szétszóródott állapotban van, a múzeumokban őrzött művek mellé a hagyatékban maradt, a magángyűjteményekben található darabok is odakerülnek. Az emlékkiállítások tehát a felmérés, a számvetés alkalmai, és lehetőséget adnak egyfajta „újraelosztásra" is.

Így van ez a korán elhunyt, markáns ecsetvonásokkal dolgozó Börzsönyi-Kollarits Ferenc (1901-1963) esetében különösen, hiszen egy-két alkalomtól eltekintve, halála éve óta nemigen láthattuk műveinek reprezentatív össszegzését. A Csók István Galéria és a Vár Galéria összefogásának eredményeként most a Csók István Galériában látható Börzsönyi-Kollarits emlékkiállítás, amelyet október 30-án, délután öt órakor rovatunk állandó szerzője, Kristó Nagy István nyit meg.

Börzsönyi-Kollarits életíve nagyjából egybeesik Bene Géza és Gadányi Jenő életívével. Mint azok ketten, ő is a francia festészet hatásaira reagált legelevenebben. Börzsönyi-Kollarits legállandóbb ihletforrása Van Gogh művészete. Ennek köszönhető, hogy koloritja az élénk világos színeket öleli fel; őrizkedik a magyar festészetben oly általános sötét, földszínű kolorittól. Életművében fontos helyet foglalnak el a tájképek; a mezők, dombhajlatok megörökítése közben a különböző színárnyalatú alkatelemeket fekete kontúrvonalakkal választja el egymástól. Ecsetkezelése darabos, sprőd. Ez az expresszív elem nem másítja meg, inkább nyomatékosítja témaválasztásának bukolikus jellegét.

Podolini-Volkmann Arthur és a párizsi Julian Akadémia növendékeként szakavatott festészeti képzettséget mondhatott magáénak. Mi több, 1945 után maga is oktatni kezdett, méghozzá az Elektromos Művek szabadiskoláján. Nem csatlakozott a látványt redukáló vagy absztraháló irányzatokhoz; mindvégig megmaradt a látványfestészet kimeríthetetlen birodalmában.

Mint annyi más, hozzá hasonló kaliberű magyar festőnek, neki is az lett a sorsa, hogy nem került be az első renden számontartott és honorált művészek közé. Afféle „kismesterként" tevékenykedett haláláig, miközben hívei és gyűjtői nagyra tartották. Bizonyonyára nincs már mód arra, hogy a művészettörténet a legnagyobbak közé emelje — mivel nem volt újító alkat, ez semmiképp nem volna indokolható —, azt azonban a Csók Galériában látható anyag alapján bárki megkockáztathatja, hogy festői érdemei alapján előkelőbb helyet juttasson neki, legalább képzeletben, mint amilyet jelenleg elfoglal.

A gyűjtők már régóta kedvvel vásárolják munkáit. Szembetűnő, erőteljes stílusa a garancia, hogy aki gyűjteményébe illeszt egy-egy Börzsönyi-Kollarits képet, annak új szerzeményére senki sem mondhatja, hogy azt „bárki festhette volna". De ez az emlékkiállítás valami másra is figyelmeztet. Arra, hogy a század magyar festészete igencsak gazdagnak mondható, ha olyan félig-meddig elfeledett mesterei vannak, mint Börzsönyi-Kollarits Ferenc. A „bőkezűen" elfeledett mesterek sora igen hosszú; komoly feltáró munkára lenne szükség, hogy mindegyiküket méltó helyükre állíthassuk. Az mindenesetre örvendetes, hogy legalább Börzsönyi-Kollaritsnak alkalmat adtak a magángalériák az oly szükséges újbóli bemutatkozásra.

Bátki Mihály

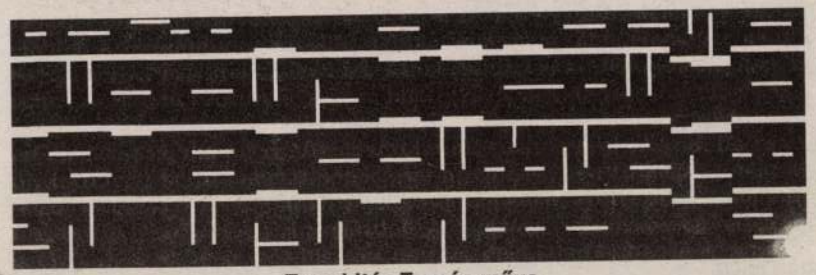

Trombitás Tamás műve

Aukciók péntektől-péntekig

Grafika: okt. 28. (du. 5)
Belvárosi Aukciósház (V. Váci u. 36.)
Ékszer: okt. 28. (du. 3)
Pless & Fox (Vígszínház)
Művészeti: okt. 29-30-31. (du. 5)
BÁV (Lónyai u. 30-32.)

BÁV RT

Biztos eladás!
Ha műtárgyait, ékszereit vagy bármely régiségét értékesíteni akarja forduljon a BÁV Rt. szakértőihez. A *legmagasabb piaci áron* megvásároljuk vagy *magas előleget* fizetünk!
Az aukciós tárgyfelvétel folyamatos!

Szakfelvevőhelyeink:
Ékszer: V. Párisi u. 2. 118-6217
VI. Andrássy u. 43. 342-9143
VII. Thököly út 14. 322-5014
és valamennyi fővárosi és vidéki ékszerboltban.
Festmény, műtárgy:
V. Bécsi u. 1-3. 117-2548
V. Bécsi u. 3. 118-4403
V. Kossuth L. u. 103. 118-0433
V. Falk Miksa u. 21. 131-0513
V. Semmelweis u. 19. 117-6327
VI. Andrássy út 27. 342-5525
I. Hess A. tér 3. 175-0392
Szőnyeg: V. Ferenciek tere 10. 118-3733

Bútor: Címbejelentés: 217-6307; 218-7898
A beszállítás díjmentes!

BÁV Rt. — az értékek birodalma!

Az arany (aurum), amely a csillogásról és ragyogásról (aura) kapta a nevét, az ősi hagyomány szerint a Nap árnyéka, miként a Nap pedig Isten árnyéka. Az arany a tiszta első forma, az isteninek közvetlen kiáradása. Az arany felkutatása az istenivel való érintkezést készíti elő, alkalmazása (használata, viselete, felmutatása) pedig az isteni hatalomban való részesedést segíti. Az arany, akár pénzként, akár ékszerként, hatalmat kölcsönöz annak, akinek a birtokába kerül — s az aranyhoz való viszonyulásától függ hatalmának minősége is. Ahhoz, hogy hatalma isteni jelleget nyerjen, az aranyhoz — az alkimisták tanítása szerint — mint első formához, mint prima materiához kell viszonyulnia.

Az aranyat az alkimisták gyakran ezért azonosították a középponttal, mint ami mindent magához tud hasonítani. És éppen a középpont kimetszésének és keresésének a problémája késztet arra, hogy Trombitás képein és szobrain a geometria következetes alkalmazását ne kizárólag bizonyos festészeti hagyományok (konstruktivizmus, de Stijl stb.) folytatásának tartsam. A gondosan kiválasztott színek és anyagok önmagukban is jelzik, hogy — tudatosan vagy tudattalanul — olyan probléma foglalkoztatja, amely nem szűkíthető kizárólag az esztétikai hatáskeltésre. Pontosabban: a festészet jóval korábbi (középkori) hagyományához nyúl vissza, amikor az esztétikát nem engedi leválni a szellem egyéb irányultságairól.

A geometria ez esetben: *eksztatikus geometria.* Ha az arkánum-szubsztancia kereséséről van szó, a tér levetkőzi kúnak át geometrikus képződményekké. (Igen, mégiscsak itt a de Stijl!) A kör, a háromszög, a négyszög, a gúla, a hasáb: megannyi kísérlet a *arkanikus középpont* megragadására. Mint általában az archaikus hagyományban, a gnosztikusoknál is (elsősorban a naasszénusoknál) ezért voltak fontosak a geometriai jelképek.

Trombitás egyik legösszetettebb és számomra legtalányosabb plasztikájában, a Ludwig Múzeumban látható *Caput mundi*ban ezek a formák jelennek meg. A hasáb, amely ősi kultikus helyek jelképe (vár, templom, piramis), és amelynek lakója kivételes személyiség (vezér, pap, uralkodó). A félbevágott kúp, amelyben a belülről kivilágító neoncső az önmaga farkába harapó kígyóra, az uroboroszra emlékeztet (az örök visszatérésnek, az Egynek e jelképére). És a fémszálakból összeállított, háromszögből álló gúla, amely a tökéletes hármasságnak, az ember ősi jelképének, az egyiptomi nagy kilencnek (3x3), ugyanakkor pedig (az ugyancsak háromszög alakú alapzatot figyelembe véve) a 12-nek (4x3), az ég és a föld egységének a megnyilvánulása. S közben a három alakzat egymásba is ékelődik, ami újfent az egységre, az embernek (háromszög), az égnek (a kör) és a földnek (a négyzet) az egységére utal. A plasztika különféle anyagai pedig (fa, acél, kő, beton, neon) úgy tapadnak egymáshoz, mintha a cél az lenne, hogy egybeolvadjanak. Így párlódhat ki belőlük egy soha nem létezett új anyag.

***

A rendkívül bonyolult viszonyrendszer a lehető legegyszerűbb for-

a *lapis philosophorum* elnyerését gyakorta körfolyamatnak, cirkulációnak képzelték el, amelynek során a kör és a négyesség lép egymással kölcsönhatásba. C. G. Jung hívta fel a figyelmet az alkimista Michael Maiernek egy 1616-ban írott munkájára, amelyben az magát az aranyat is a Nap cirkulációjából eredeztette — abból a körvonalból, amely szerinte végső soron Istent teszi megismerhetővé. A természet is ugyanilyen körforgást hajt végre, írja Maier, s eközben „olyan egyenlő oldalú négyszöget rajzol..., hogy szinte örök kötelékkel összekösse és fenntartsa az ellentétek ellentéteit falanx, sánc, fal, négyoldalú hadrend" (Trombitás kedvelt formái!). E tökéletes négyszög válik az alkímiai folyamat végére kör alakúvá — a középpont, vagyis az arany hatására, amely „a kvadratúra szögletes formáját kör alakúvá, önmagához hasonlóvá változtatja". *(Tractatus aureus,* 1566.)

A kör négyszögösítése — a *lapis philosophorum* maga a megtestesült paradoxon. De vajon nem ebben a paradoxonban gyökerezik kultúránk is? Nem ilyen paradoxon az, hogy mindig is a felfoghatatlanban kereste önnön igazolását, a halhatatlanban saját halandóságának magyarázatát?

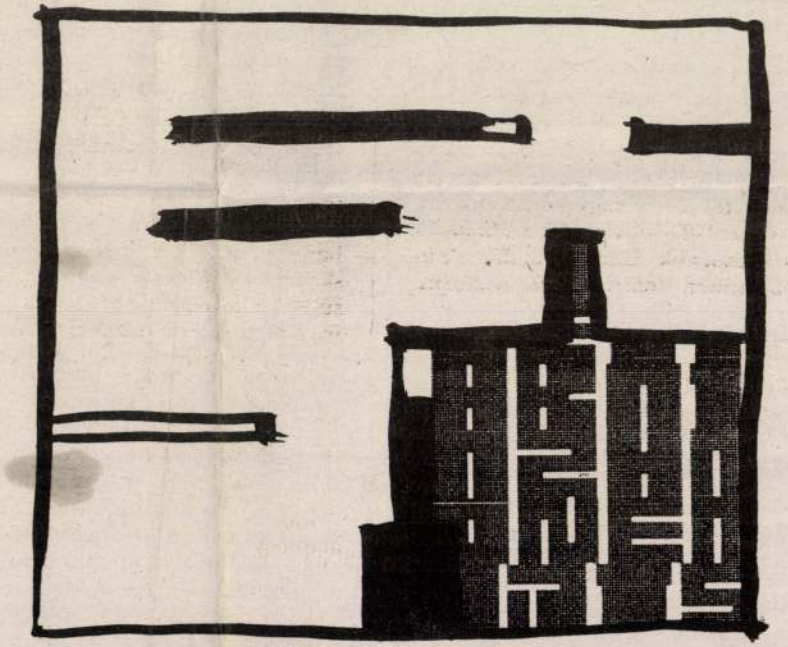

Trombitás Tamás műve

tökéletesség átverzik és átsötétlik, nem egyszerűen a tökéletlenség jele, hanem hogy a tökéletesség elképzelhetetlen az önmagából való folytonos kifordulás nélkül, de ugyanakkor a látszatra tökéletlen (a reális, az anyagi) is az önmagából való kilépés során jut csak el a tökéletesség állapotába. A folytonos, ide-oda irányuló eksztázis a tökéletesség természetes állapota. Amit úgy is megfogalmazhatunk, hogy a kör négyszögesítésére irányuló akarat az igazi rendeltetésünk.

Trombitás Tamás művei ennek az akaratnak a megnyilvánulásai. Mandalái (noha a szanszkrit szó eredetileg *kör*t jelent) ezért ölthetnek kereszt- vagy négyszögalakot, képei ezért keltik templomi zászlóknak, installációi és szobrai pedig kultikus helyeknek a benyomását. A sokféle anyag és szín együttesének az erőterében alakul ki az, amitől e művek kerek egészek — zártak, egységesek. A *caput mundi* és az *ars moriendi* fonódik bennük eggyé. Ha alkimista folyamatokra vélek bennük ráismerni, akkor mindvégig a láthatónak és a láthatatlannak, az anyaginak és az anyagtalannak, az egyszerűnek és az összetettnek az egymásba-játszatására is gondolok. Az elvben összeegyeztethetetlen minőségek és szándékok feszültségének a hatására pattan ki az, ami minden folyamat célja — a bölcsek köve. A jelen esetben azonban ez a kő nem azonosítható a művek egyetlen kiragadott részletével vagy elemével sem. Maga a teljes, kész mű a kő. Megannyi *lapis philosophorum* valamennyi — az arkánumról alkotott látomás lenyomatai. S lehetne-e műalkotásoktól ennél többet elvárni?

Börzsönyi Kápolna

szentségfülkéje

Repr.

Arch. Ert.

1912. 83. l.

Bőrzsönyi sk.

templom.

l.

Arch. Ért

1896.

310. l.

314. l.

1415. LEPEDŐSZÉL, házi vászon,
— Leintuchbordüre, Hauslein

1416. LEPEDŐSZÉL, házi vászon,
bordüre, Hausleinen, mit Pa

1417. FEJKENDŐ, batiszt a'apon
auf Batistfond farbige Seide

1418. LEPEDŐSZÉL, házivászon,
Hausleinen, mit rotem Kreu

1419. GOBELIN, kiterjesztett szá
modern. — Gobelin, Engel m

1420. HOSSZUKÁS KENDŐ, szin
eine stilisierte Haremsticker

1421. LEPEDŐSZÉL, házivászon,
sz. — Leintuchbordüre, Ha
XVIII—XIX. Jh.

1422. LEPEDŐSZÉL, házivászon,
bordüre, Hausleinen, mit st

1423. ASZATLKENDŐ, házivász
Hausleinen, mit rotem Kre

selyemhimzés, peremdisszel és csokrokkal. Bochara.
e Seidenstickerei. Bocchara.

selyembrokát, arany paszománttal. Francia, XVIII.
gelbem und weissen Fond Goldpassementerie. Fran-

Dalmatika, ähnlich dem Vorigen.

t, középen idegen betét és császári korona. Francia,
Seidenbrokat, im Mittel Applikation und kaiserliche

ér selyembrokát. Német, XVIII. sz. — Pluviale,
. Deutsch, XVIII. Jh.

malapon himzett nagy virágok, széles arany paszo-
ntependium, auf trapezförmiger weisser Seide Blu-
ie. Ungarisch, XVIII. Jh.

ü gyapju szőttes, világos szinekben tartott himzés-
gment), Schafwolle, in lichten Farben. Erste H.

leszőtt apró virág- és indadisszel. Kashmir, XIX.
t eingewobene Blumen und Ranken. Kaschmir, E.

Építészhallgatóink középkori építészeti felvételei az 1937/1938 tanévben. A m. kir. József Műegyetem Középkori Építészeti tanszékének közleményei. BÖRZSÖNY

Börzsönyi rk.
templom

Kny. Technika
4°, 7K, 4L, Budapest, 1938.

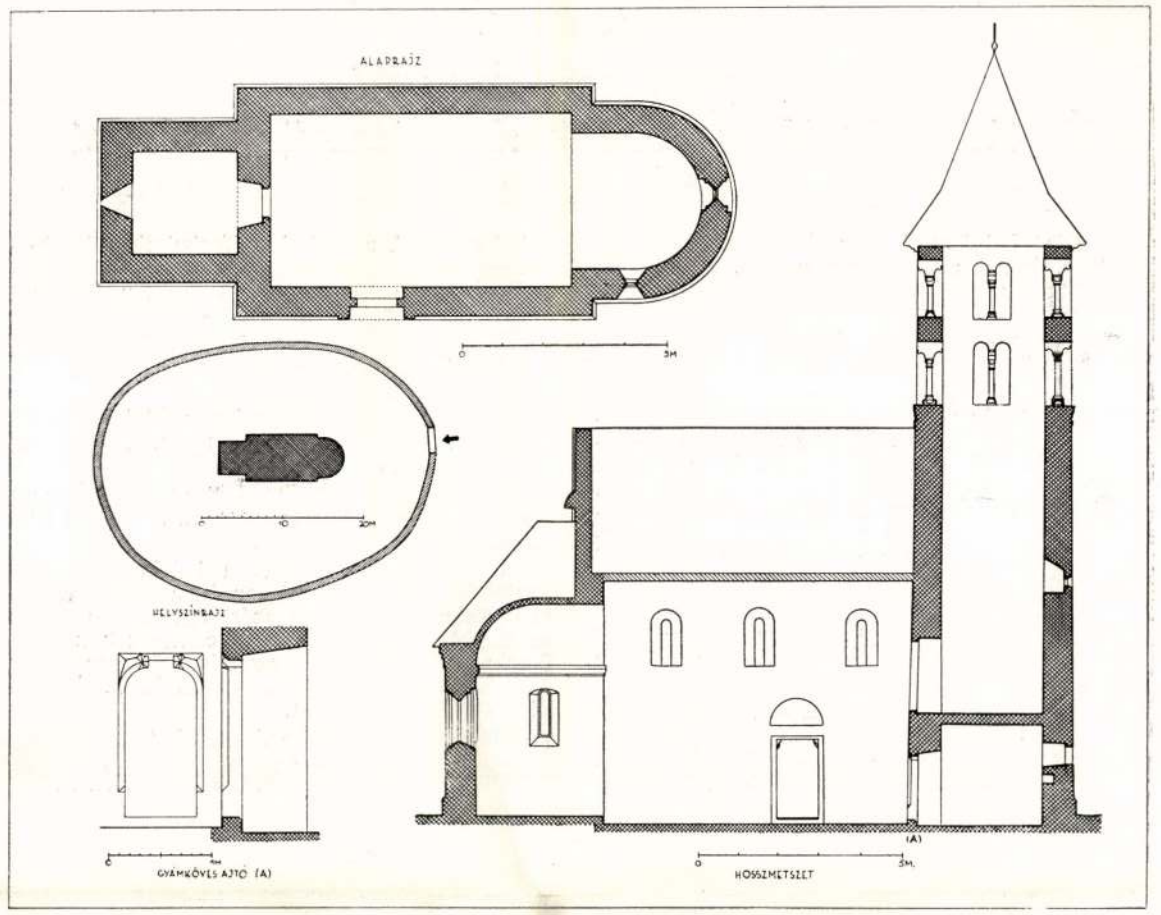

3. ábra. A börzsönyi róm. kat. templom felmérési rajzai.

Ha Ganád puszta felől közeledünk Nagybörzsöny felé, már messziről feltünik a községen kívül a kisméretü Szent István templom, anélkül, hogy a községből valamit látni lehetne. Háttérben a börzsönyi hegység élénk vonalú hegykoszorúja, kékes-zöldes színhatásban ad megragadó tájképi keretet.

A templom kőfallal van körülvéve. Szőnyi O. szerint, aki a falon olvasható évszámból határozta meg az építés dátumát, a fal 1632-ben épült. Ez azonban, ha építésre gondolhatunk, csak valamilyen javítás éve lehet, mert a körfalban lévő kapu korábbi. A szegmentíves, éltompításos kapukeret XV. századi, azért a kőfal is legalább XV. sz. eredetű.

A kaput ma lécrács zárja el. Ezt kinyitva juthatunk be a templomkertbe. A belépőt bájos kép fogadja. Elvadultan tenyésző bokrok és fák keretéből középen emelkedik ki a széparányú templomocska. Sötét falai élesen különülnek el a zöld környezetből, de mégsem komoran, mert a sötét felületeket tónusban elváló szinek tarkálják. Barna, helyenként rozsdaszínű, trachitkvaderek világosabb kövekkel váltakoznak élénkrajzú kőmetszéssel.

A templom a XIII. sz. elején keletkezett. Ezt már Henszlmann is megállapította. Jellegzetes képviselője azoknak a kis templomoknak, melyek architektúrája három tömegből tevődik össze. A három tömeg: karcsú, magas torony, egyhajójú hosszház, félkörű vagy négyszögű sátortetős apszis. (Csempeszkopács, Egregy, Garamszentgyörgy stb.)

Az uralkodó tömegű torony nyugaton emelkedik. A börzsönyi torony alsórésze a hajó tetőgerincéig sima. A sima részt csak a nyugati oldalon töri meg egy kerek nyílás és a lábazat felett két lőrésszerű ablak.

A torony sima része fölött ikerablakokkal áttört két emelet nyugszik. Az ikerablakok osztóoszlopai változatos formájúak. Mindegyik oszlopfő és láb más. Itt találunk példát lábazatként alkalmazott oszlopfejre is. A fejezetek a kockafejezet különféle formáiból állanak, de van köztük levelekkel és figurális ábrázolással díszített is. Az oszloplábak némelyikén a saroklevél előfordul.

A felső ikerablakok páros ívének magasságában ívsoros párkány fut körül, úgyhogy ebbe az ablakok íveit belevonták, ezáltal azok mintegy a párkány részévé is váltak. Az alsó ablakok alatt egyszerű lemezből és hengeres tagból alkotott elválasztó párkány övezi a tornyot. Jellemző része a sakktábladísz, mely normann befolyást árul el.

A toronyhoz csatlakozik keleti irányban a hosszház, mint a típushoz tartozó templomok legtöbbjénél a belső teret a déli falban alkalmazott három félköríves zárású, ki- és befelé szélesedő ablak világítja. Az ablakok alatt félköríves kapu tárul. A kapukeret (amely kissé kiáll a falsíkból) a templomon körülfutó lábazatból fejlődik ki. A keretet tulajdonképen a lábazat alkotja, de ehhez még egy hengertag csatlakozik a keret belső oldalán. A belső körtag alul átmeneti tagozatban végződik. A lábazatból kifejlődő kapukeret a börzsönyi kaput vonatkozásba hozza szászországi példákkal.

Az egyszerű kapu figyelemre méltó része az ívmező. Ezt a kapufélből kiugró emberfejes gyámok támasztják alá. Az ívmezőt karélyos ívsor szegi. Az alapsíkot egykor egyenlőszárú kereszt díszítette, de ezt később lefaragták. Hasonló karélyos keretelést találunk a trebitschi kapuk ívmezejében. E külföldi példák normann stílus hatása alatt keletkeztek és így e vonakozásban a börzsönyi kapunál is normann befolyásra gondolhatunk.

A hosszháznál szembetűnik a már említett kőmetszés, mely a faragott kőfelületeknek változatos rajzot ad. Ez nagyban emeli a homlokzat művészi hatását. A falfelület ilyen módon való kialakításánál esztétikai érzés is vezette a mestert.

A templom harmadik része a keleti oldalon csatlakozó apsis. Főpárkánya a román stílus jellegzetes párkányalakítást mutatja: a tagozott, fürészfogas ívsoros párkányt. A párkány tagozott koronázó része fordított attikai oszlopláb tagozataiból áll. Az ívsoros rész különlegessége, hogy az ívek közeiben szakállas emberfejek vannak ábrázolva. Jákon az ívsoros párkány ívterét nemcsak figurális, hanem növényi díszítés is élénkíti. Ják építészete jórészt normann stílus hatása alatt áll. A börzsönyi templom ívsorának a jákival való rokonsága ismét normann befolyást árul el. E normann hatást a feltárt esztergomi kir. várpalota tanusága szerint Esztergom közvetítette, ahol e korban folyó nagyarányú építkezések célaira kir. építőműhely dolgozott. E műhely hatását érezzük a kisbényi templomon, az illési templom (Selmecbánya mellett) nyugati kapuján. Ezek az emlékek közrefogják Börzsönyt, mely ilymódon beleilleszthető az Esztergomból áramló építőstílus körébe.

A normann jelleget tükröző sakktábladísz a torony övpárkányán, a karélyos ívmező a kapuban, az apszis fürészfogas és emberfejes párkánya stíluskritikai alapon a börzsönyi templom eredetét egységesen a XIII. sz. elejére teszik, arra az időre, mikor az Esztergomban fellendült nagyarányú építőmunka már a vidékkel is mind szélesebben éreztette befolyását.

A templom belseje ma már alig érdemel figyelmet. Rendkívül egyszerű, szinte szegényes. Az apszis negyedgömbboltozattal fedett. A hajó síkmennyezete új deszkákból van alakítva. A toronyba vezető kő gót stílusú ajtó egyetlen dísze a belső architektúrának.

A templomot a háború t megelőző években restaurálták, illetőleg javították Gyalus László irányításával. Ekkor egészítették ki a kőfelületek, párkányok, csorba, kifagyott részeit. A kiegészítés macsekós kitöltéssel készült. Ezt az eljárást sokan hibáztatták, de mai felfogás szerint a műemlék eredetiségét nem zavarja, mert a régi sérült köveket ilymódon nem kellett kicserélni és újakkal pótolni. A javítás alkalmával új zsindelyes jóarányú tetőt is készítettek. Ezt a tetőt újabban, a templom képét bántóan zavaró rosszalakú tetővel cserélték ki. A rossz hatást fokozza, hogy zsindely helyett a torony és apsis tetejét bádoggal fedték. Nem vették figyelembe az apsis feletti oromfalban levő gömbölyű védőkövet, amely arra szolgált, hogy a szentély kúpos tetejét a legkényesebb ponton, a csúcsban vízmentesítse. Ma ez a kő céltalanul áll ki a falból, mert az apsis teteje alacsonyabb. E kő mellett két résablak van, amelyek újabb keletűek, bizonyára a padlástér szellőztetése miatt vágták az oromfalba.

A templom jó hatását zavaró részletek átalakítása, illetőleg eltávolítása nagyon kívánatos volna.

A templomot Henszlmann szerint aradi Lippert József építész mérte fel először, aki munkáját a bécsi műemlékbizottság közleményeiben hozta nyilvánosságra (1869.). Mivel Lippert rajzai javításra szorultak és műszaki felvételi rajz a templomról nem állt rendelkezésre, új felmérésre volt szükség, melyet 1938. tavaszán hall-

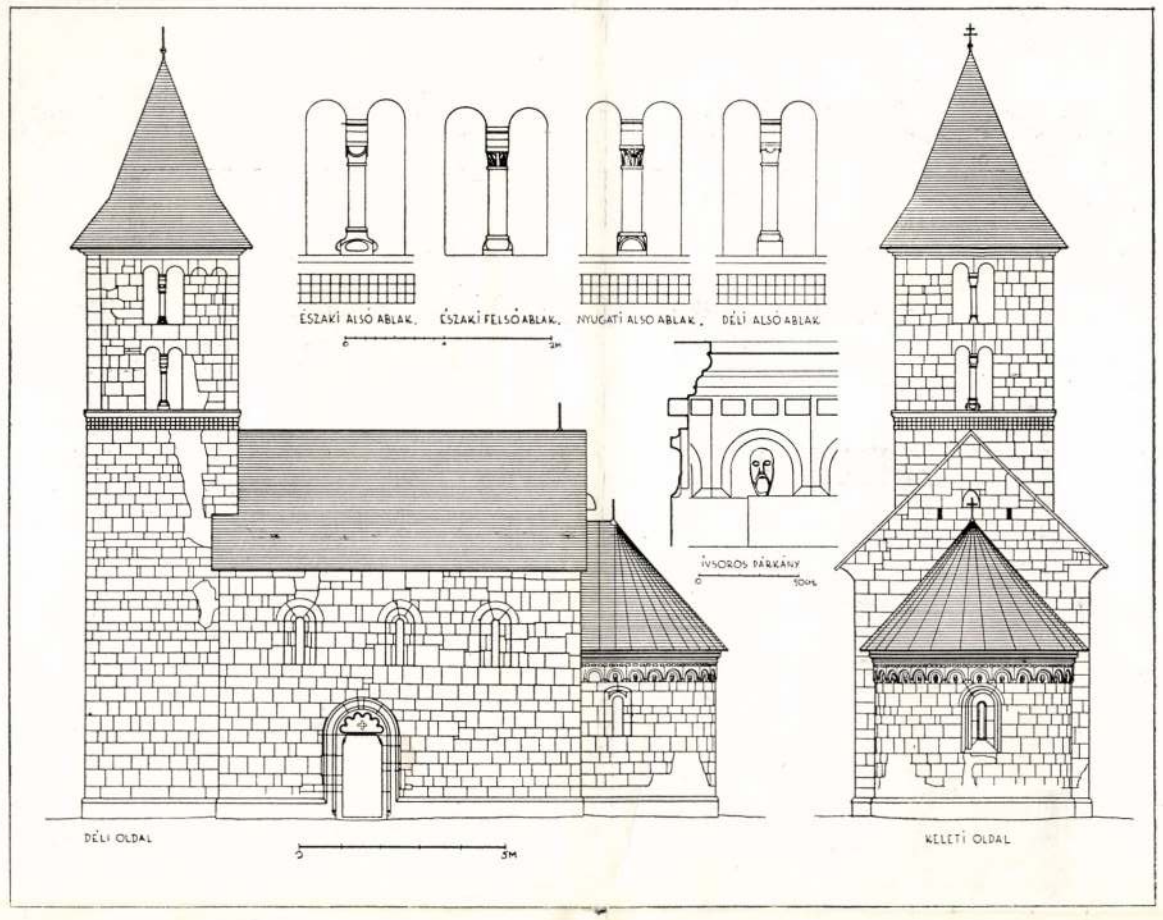

4. Börzsöny. Róm. kath. templom felmérési rajzai.

gatóink vállaltak el. A börzsönyi templom felmérését Juhász Jenő, Kovács András és Rohringer László építészhallgatók végezték.

Irodalom:

Eitelberger: Jahrb. d. C. Com 1856. 107. H. I. — *Szeremley:* Hajdan és Jelen, továbbá Budapesti Visszhang. 1856. 34. sz. után eml. Mittheil. d. C. Com. 1857. 219. Haz. s. Külf. 1867. 23. képpel. — *Lippert:* Mittheil. d. C. Com. 1869. LXXII—LXXVI. Fametszetekkel. — *Henszlmann I.:* Magyarország óker. Rom. és Átmenetstílű Műemlékei 1876. 129—130. — Eml. Ipolyi: Arch. Közlemények, II. 200. — A templom rajza *Dörre T.*-tól. O. M. Monarchia. Mo. V. 61. *Szabó L.:* Az Árpádkori magyar építőművészet. 1913. — *Divald K.:* Magyarország művészeti emlékei. Bpest. 1927. — *Szőnyi Ottó:* Régi magyar templomok. Bpest. 1933. — *Gerevich Tibor:* Magyarország románkori művészeti emlékei. Bpest. 1938.

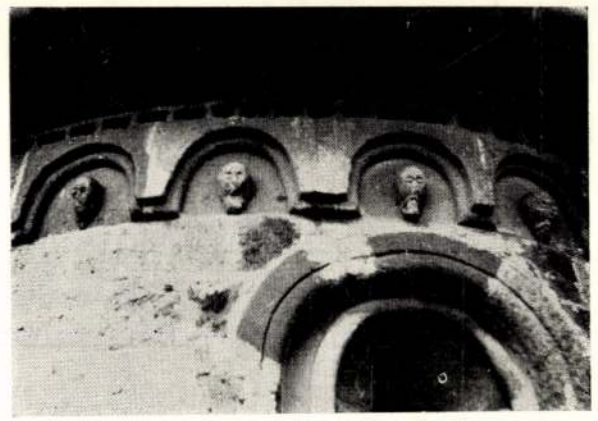

6. Börzsöny. Róm. kath. templom szentélyének ívsoros párkánya.

5. Börzsöny. Róm. kath. templom déli kapuja

7. Börzsöny. Alsó toronyablak keletről.

„Technika" a Magyar Mérnök Lapja kiadása.

M. kir. József Nádor Műegye em Mech. Techn. Intézet nyomdája, Budapest. XI. Műegyetem-rakpart 3.

A m. kir. József Nádor Műegyetem Középkori Építészeti tanszékének közleményei.

Csányi Károly műegyetemi ny. r. tanár

Építészhallgatóink középkori építészeti felvételei az 1937/38. tanévben.

Die Lehrkanzel der Mittelalterlichen Baukunst der königl. ungarischen Technischen Hochschule, hat den Entschluss gefasst, die Baudenkmale des Mittelalters durch ihre Höhrer, unter Leitung der Lehrkanzel auf zu messen und die nötigen Zeichnungen anzufertigen. Diese Aufnahmen werden in der Zeitschrift „Technika" erscheinen. Als erstes Denkmal wurde die kleine romanische Kirche in Börzsöny aus dem Anfang des XIII. Jahrhunderts bearbeitet. Die architektonischen Details zeigen solche Formen, die auf normannischen Einfluss hinweisen.

Az 1937/38. tanév második felében II. éves építészhallgatóink közül többen a szokásos gyakorlati rajzfeladat elvégzése helyett arra vállalkoztak, hogy hazánk építéstörténeti szempontból eléggé fel nem dolgozott, részben ismeretlen középkori műemlékeiről (kiválasztva a fővároshoz közelesőket) méréseket és azok nyomán rajzokat készítenek. Ilyen műemlék a *börzsönyi Szent István*, az *alsósápi róm. kat.* és az *ócsai református* templom. A feladatot tizenegyen vállalták és megfelelő csoportokra oszolva végezték. Börzsönyben, Alsósápon három-három, Ócsán öt II. éves építész működött.

Börzsöny.

Börzsöny, helyesebben Nagybörzsöny község a hasonnevű hegység nyugati lábánál fekszik, az Ipolyra leereszkedő völgyben. Műemléki szempontból a község nevezetessége a falun kívül álló Szent István templom. Ezt mérték fel elsősorban. E templomon kívül itt még három istenháza érdemel figyelmet.

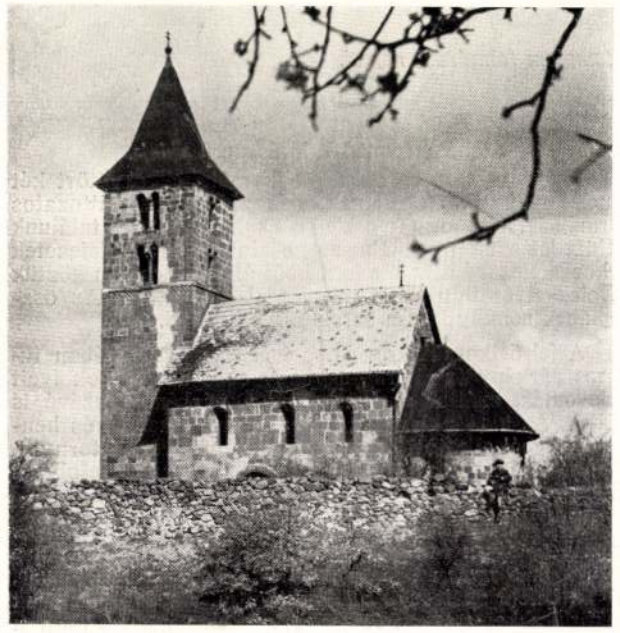

1. Börzsöny. Róm. kath. templom délről.

A XV. század közepén épülhetett a toronynélküli bányásztemplom; a Börzsönyben egykor virágzó aranybányászat emléke. Nehezen lehet rátalálni, bár magasan, domboldalon áll, mert a körülötte lévő házak és a terebélyes fák elrejtik a szem elől. A templom nyugati oromzatos homlokzata egyszerű. Egyetlen dísze a körtetagozattal keretelt ajtaja, felette a jellegzetes bányászcímer. A templom alaprajza megszokott típusú; egyhajós, a nyolcszög felével záródó szentéllyel. A hajó, valamint az apszis támpilléres. Figyelemreméltó az apszis dk-i támpillére. Ezen szobrászati dísz van. A faragvány kissé már elmosódva oroszlánt ábrázol

A belső igen egyszerű. A hajó ma vízszintes mennyezetű, a szentély bordásan boltozott. A bordák jellegzetesen XV. századi faragásúak.

A szentély érdekessége a baloldali falhoz épített szentségház. Csavart oszlopon áll a szentségtartó fülke. Ez késői gót jellegű, de azért egyszerűen alakított. A szentségház ezen a környéken elterjedt típust képviseli. A sekrestyébe késő gót gyámíves éltagos ajtó nyílik. Hasonló van a Szent István templomban, ahol ez a hajóból a torony aljába vezet.

A község még nem említett két temploma közül az egyik XVIII. sz.-i barokk stílusú. Ez ma a katolikusoké. A másik templom neoklasszikus jellegű, ez az evangélikusoké.

2. Börzsöny. Róm. kath. templom keletről, a körítő fal kapujával.

Börzsöny

Hontm

1) r. k. templom

hegyi templom

Ilap alapraja oldalszerel részletek.

Könyöki 1889.

2) templom a falaban egylapon

alapraja metaet. 1:200.

Kapu és hentsig hazo Könyöki 1889.

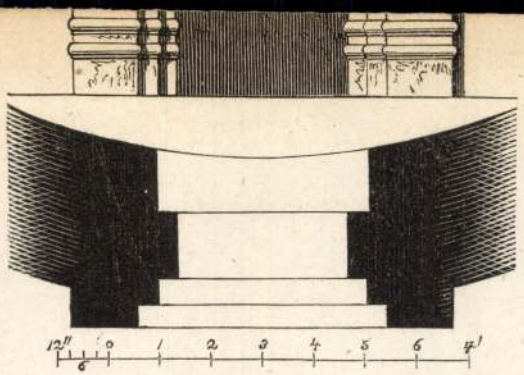

30.

41.

42.

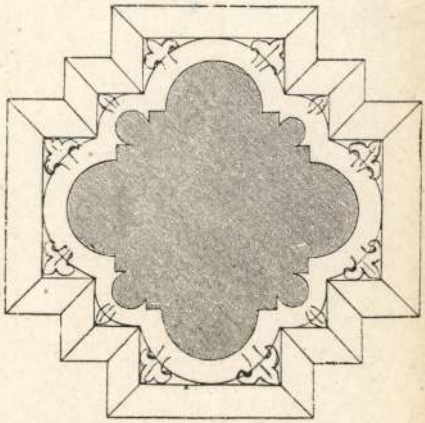

46.

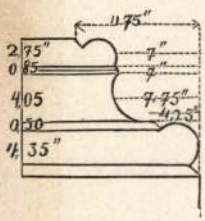

45.

Börzsönyi kápolna

Dörre Tivadar ráfta

Repr.

Om. V. 61. l.

SOPRON Cerura

~~Muzeum: Vaskori sírlámpák~~

~~Gallus Sándor: A középeurópai régibb vaskor sír-lámpái. AÉ, LI – 1938, 17–28 l. (képe 23 és 25 l)~~

Börzsönyi rk.

templom

XII. n.

Repr.

Divald Magyarmüvemb.

64. l.

Magy. müv. emlékei

1927

Római fóliratos táblák III. 160.

Börzsönyi rk. templom

l.

Dívald 1927

45. l.

M: [illegible]

[illegible] 47

1927

jelentéstétel kötelezettsége mellett vissza-
adatnak

Kelt Budapest 1909 évi
okt hó 27 n.

Az 1-3 kor. kir. járásbiróság

[illegible]

[illegible]

zőkönyv elintézéséhez a végrehajtás folytatásának
881 : LX. t.-cz. 27. §.) Kiadvány.

Börzsönyi

románkori templom

l.

Szabóárpép

271, 272, 273. l

képekkel

Börzsönyi egyk.
bencés apáts. templom

(Nagybörzsony Hont m.)

l. Gerevich T.
MRE.
helyszínrajzmutató

Mors. román kori
emlékei.
1938

balrafordult, de szembe néz,
lyen jobbját nyugtatja, pa-
ját fogja. Parókája rizsporos,

ürke, bajusza és szakálla le-
z aranygyapjas, a Mária Te-
ek jelvényeit viseli a hozzá-
e : körülcsavart fekete nyak-
aszomántos kabát piros haj-
A háttérben a szabadba nye-
l babér díszlik.

m. — Lelt. sz. 1386. — Értéke
ivatal adománya 1908 október
1908 október 23-án (1646–908).
1913 február 23-án (474–913).

Bös Stelek Dénes

festő, grafikus

lásd

Stellek Dénes

ig a Saaki apátsa
nál alkalmazásba áll.
miad ellettem bo=
olyo ha julius 2ig munka
zek.
kiskoru gyermekeim
kivül feleségem
etegség miad munka
a szomoru álatbol=
elemel járulak,
gos miniszteri,
ur elle, és kerem
san méltosztaség

Börzsönyi Lajos festő

Szabad Nép
1946. 3. 21. – 4. l.

Bösehans János

jezsuita fráter „excellens arcularius" szül 1632-ben Braunschweigben † 1678. IX. 14. Ő rendezte be az ungvári refektóriumot

Csatkai Endre: A nyugatmagyarországi barokk-szobrászat problémái MTA II. Tass.-tört. Tud. Ont. Közl. II. Zöt. 1. n. (1958) 101. l.

MDK

Bösenbacher /Pösenbacher/ Sebestyén kőmives

résztvett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból? Müvért 1957.VI.évf.4.szám.298.l.

M.D.K.

Bösenbak Ignác, ötvös

1824-ben, kérte a városi tanácstól, Székesfehérvárott, hogy, mint mester működhessék. Kérését azzal az indokkal utasították el, hogy semmi vagyona sincs

Somogy Árpád: Adatok a székesfehérvári ötvösség történetéhez.

Művészettörténeti Értesitő, 1965.XIV.évf.4.sz.

262. old.

Bösenbak Ignác, ötvös MDK

1824-ben kérte, hogy mint mester dolgozhassa Székesfehérvárott.

Somogyi Árpád: Neuere Beiträge zu der Geschichte der Goldschmiedekunst in der Komitat Fejér 139. old

Alba Regia. István Király Múzeum Közleményei 4-5 köt 1963-64 Székesfehérvár 1965

M. D. U

BÖSENBACH Sebestyén kőműmesle gény

1696-ban kásztulajdonos Budán

Gerő László: A budai vár helyreállítása Bu. 1951. 47. l.

Bösehaus János

jezsuita frater, faragó-
művész

Braunschweigben született 1632. ben. Részt vett a soproni jezsuiták templomában (a mai dómban) a XVII. sz. folyó diszitő munkában. Az ungvári jezsuiták refektoriumának berendezése is tőle való. Sopronban halt meg 1678 szept. 14.

Csatkai Endre dr

Művész szerzetesek és iparművészek a soproni kolostorokban a 17 – 18. században. Soproni Szemle 1938. 337. l.

A Berlinein gyüjteményből.

Rényi 15. l. (Pinturicchio.) — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 676. l. (Pinturicchio.) — Maszlaghy II., 73. szám. (Pinturicchio.) — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. — Gerevich PA, 232. l. (Gerino da Pistoia.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l.

PESELLINO (firenzei festő, 1422 körül —1459)

Kálvária

Csúcsos felső és alsó lezárással.

Fa, tempera, 88×41·5 cm.

Restaurálta Endrődi Sebestyén, 1916.

Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 230. l. (Pesellino.) — Van Marie X. kötet. Hága, 1928., 500. l. (Pesellino.) — Décsei Géza: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Benesch Belved. 70. l. (Niccolo Alunno.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Toesca: Francesco Pesellino miniatore. Dedalo, XII., 1932., 88. l. (Képe 88. l.) — Berti Toesca 950—952. l. (Pesellino.) — Delogu 184. l. (Képe 172. l.) (Pesellino.) — Leopold—Lippay 55. l.

PETRUCCIOLI, COLA (orvietói festő, XIV. század második fele)

Háromkirályok. Madonna trónon

Fa, tempera, 34×44 cm.

A kölni Ramboux és az Ipolyi gyüjteményből.

magiova

Böschaus János

jezsuita frater
kivalo asztalos
szül. 1632. Braun-
schweig

+ Sopron 1678, szept. 14.

Ő rendezte be az
ungvári refektoriumot

Jezsuita Kronika.
I. 308. l.

Csatkozl

MDK

Bösenbach Lajos

Mihalik Gy. : A kaposvári kiállitás. Magyar Iparmüvészet 1905. 252.l.

Bösenbeck, ötvöslegény. Székesfehérvári származású. 1825-ben Brassóban Brassai Mihály (l. o.) ötvösnél dolgozott.

Gyárfás Tihamér: A brassai ötv. tört. Brassó, 1912. 62. l.

Bösházai ref. templom

Klenodiumok leírása.
vajrai

Fejfák.
Régi templom kepe.
Biblia.

Debreczeni László 1932
63-71. l.

Bősi Erdey István és

Neinai Kolozs Jeromos

mint

Zsigmond király
velők épitteti ujjá
szörenyi várakat.
1424.

Bal XV–XVI. mint
II. 547. l.

fentiekkel épittette,
de nem ők épi-
tettek

lapbizományos és lapterjesztő

TOPOLYA
Postafiók: 16.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

BÖSINGER, Andreas, pozsonyi könnüves-
segéd

A. B. Maurergesell, 1 éves fia meghalt. (1801, 691)

—

U. az, 28 hónapos fia meghalt. (1804, 1131)

—

Pressburger Zeitung
(Genthon)

MDK

Bősinger Farkas Henrik festő

1696. háztulajdonos Budán

Gerő Bvár 47.1.

M. D. U.

BÖSINGER Farkas Henrik festő

1696-ban háztulajdonos Budán

Gerő László: A budai vár helyre-
állítása Rp. 1951. 47. l.

Bösinger Farkas
Henrik

festő, 1696. kártulaj-
donos Budán

l.
Gerő Bvár
47. l.

Bösinger Farkas festő

Pesten és Budán dolgozott a

18. században - emlitve

Budapest tértékete III. Akad. kiadó Bp. 1975

Budapest tértének III. Akad. Kiadó 1975 242. old.

megirva

Bösinger Farkas
Henrik
festő
1696-tól városi
tanácsos Budán
Schmall
II. 284. l.

Hazai Bank Részvénytársaság

Figyelmeztetés! A befizetés átvétele és annak pénztári igazolása még nem jelenti azt, hogy a bank a fizetést elfogadja, illetőleg a fizetéssel kapcsolatos megbizatást vállalja.

1. Szentiv

Horthy

Pénztárunk mai napon .....

K 750.000.— Ujlatvarót

vett át, miről levél utján külön igazolványn

H. B. (Számf.) 6b. sz. 1923 IX. 10.000. — Hauptmann, Budap

Bösinger Farkas

Henrik

Festő

1.

Ø

Szépművészet
1944.234.l

Bende J.: Festőnet Pest-Budán a XVII. század-ban

Bösinger Farkas

Festő és városi tanácsos (Budán) Fölé

való valószínűleg Bösinger Ignác arcképe Budapest fő tulajd.

A festő Öcse volt Ignác, nak s a képet [valószínűleg 1698 be festette, mikor B. Ignác mint budai folgármester a kir. tanácsosi cimet kapta.

Schmall L. Adalékok Bp. 1899. II. 240.

Bösinger Farkas

festő és tanácsos
Budán. Bátyja
Bösinger Ignác 1698-
ban mint polgármester
a kir. tanácsosi címet
kapta s lehet, hogy
akkor festette fenti ar-
ar arcképét, mely most
is a fővárosi tulaj do-
nában van

Schmall

II. 240. l.

jelenetü régi kép restau
pengő ellenében ellátni.
a megfelelő időt velem t
átvétel és fizetéshez ki

Sürgetni
az alapos elintézésre he

Még néhán
kérni szives fáradozását

Bösinger Farkas Henrik

Jestö

1696. városi tanácsos
és kamarás
Budán

Schmall L., Adalékok
Bp 1899. II. 284. l. 292.

1709. főkvártély-
mester

~~Állami Darnay Múzeum~~

l. Darnay Museum.

Bösinger Farkas Henrik

festő Buda

XVIII

l.

Schoenzentháromsag

12. l. 13. l.

27. l.

B. Iquác budai polgármester öccse.

1694. apr. 15. nyert polgár-
jogot Budán. 1696.-tól városi
tanácsos, 1709-tól főkvár-
télymester volt. Fit várbeli
hitháromság szobor festé-
sét és aranyozását részben
Landtrachtinger J.
ljaspár festővel együtt
1713-14 ben megerte-

1662-909-5
Nyári-szobája

194. Könyv-szekrény.

Egy nyitott könyvszekrény tölgyfából, két könyvpolczczal, alól pedig sarokra járo két ajtószárnynyal és egy polczczal. Méretei: 180 cm. magas, 130 cm. széles és alól 54 cm. mély.

Ára.....90.00 K

Készitette Csepreghy János és fia az 1905: I. 25-én kötött és 1905: III. 23-an 17753 sz. alatt jóváhagyott szerződés alapján a végszámla 24 tétele szerint (1431-907).

Bössinger Wolf
Heinrich

foglalkozása innes
emlitol.

1696-ban hára van a
budai varban

Vass Budaucnich

107. l.

124085 szám.

A zirczi apátság legu
hivatalos használatra megküldöm
Budapest. 1908.
A miniszt

min

Bösinger Heinrich

budai festő

l.

Schoen Szentháromi I.

5. l.

megjiva

Böss (Biesz, Bis) György
ötvös

L.

Kendrey-Kentiványi
252. l.

Csőlyukvas 3 mm,
Horgonybádog 0·3 mm,
Poldi-féle stiriai tége
" " " "

10-14 mm vastag,
Fenyőfa jegyü innerberg
salzi lópatkó

Az árok 3 havi hitelre

Reméljük, hogy ajánlatu
megrendeléseikkel felke

Szives válaszukat várju

Böss J. festő

11521

I. Ferencz József.

Az Ö:CS:KIR:FELSÉGEIK L.A. FOGADÁSA A MEGYE HATÁRSZÉLÉN OROSHÁZA MELLETT czimű lapon balraforduló négyes hintóban látjuk I. Ferencz József királyt és nejét Erzsébetet, kiket a megyei főnök diszes küldöttség élén fogad. Mögöttük akirály kiséretéhez tartozó többi fogatok vannak és a háttérben lovas bandérium képez sorfalat. Felirata

alól balra: Rajz B. Uchmann és Böss J.
középütt: Nyom Reiffenstein és Rösch, Bécsben.
jobbra: Köre metsz. Heicke József.

Szines könyomat, méretei 31.5:43.1 cm.

Szn. 29-911
204-911-12
Át. lelt. 4314.

Lásd 6707.

11520

I. Ferencz József.

Az Ö:CS:KIR:FELSÉGEIK L.A. FOGADÁSA KIGYÓSON czimű lapon a háttérben lévő ház ajtajában, a hol két úri nő áll, Wenckheim Krisztina virágbokrétát nyujt a térje jobbjan haladó királynénak. Oldalt fehérbe öltözött leánykák és a különféle küldöttségek képeznek csoportot. Az előtérben pedig kocsisok igazgatják a négyes fogat paripáit. Feliratai

alól balra: Rajz. B. Hohmann és Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch Bécsben
jobbra: Kőre metsz. Heicke József.

Szines kőnyomat, méretei 30.3:41.7 cm.

Szn. 28-911
204-911-11
Át. lelt. 4323.

Lásd 6707.

11518.

I. Ferencz József. cite-

lesege korulázása

Az előtért a népünnepélyen résztvevő gyulaiak foglalják el, a kik a négyes fogaton jobbra haladó királyt és királynét kalapjaikat lengetve és üdvrivalgással fogadják. A háttérben középütt a város épületei bontakoznak ki. Felirata a kép alatt:

NÉPÜNNEP GYULÁN

alól balra: Rajz. B. Hohmann és Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch, Bécsben.
jobbra: Kőre metsz. Heicke József.

Szines kőnyomat, méretei 30:44 cm.

Szn. 26-911
204-911-9
Át. lelt. 4311.

Böss J. becsi rajzoló (lásd. Eisenhut rajzai után Thieme-Becker) Magyar tárgyú szines litografiák: Kétegyházi olahok, Rajz. Böss J. Köre metsz. Wolf L. Nyom. Reiffenstein és Rösch, Becsben. — Makói népviselet, Köre metsz. Wolf L. — Csabai tótok. Köre metsz. Wolf L. — Gyulai magyarok. Köre metsz. Wolf L. — Makói földmivesek. Köre metsz. Wolf L. — Gyulai németek. Köre metsz. Pitner F. — Csabai tótok. Köre metsz. Wolf L. — Öcsödi földnép. Köre metsz. Elfinger. — ~~[illegible]~~ B. Hohszsannal együtt rajzolta: (I. Ferenc József) „A legmagasabb szemléje a Körös szabályozásnak". Lith. Heicke József. ~~[illegible]~~ Szines könyomat 1858. Valamennyi megvan a M. Tört. Képes-Graf. gyűjt-ben.

Böss J.

Viseletkép

Böss Joseph

BÖSS JOSEPH bécsi rajzoló. Magyar tárgyú rajzai után készült szines litografiák: Kétegyházi oláhok. Kőre metszette Wolf L. — Makói népviselet. Kőre metsz. Wolf L. — Makói földmivesek. Kőre metsz. Wolf L. — Csabai tótok. Kőre metszette Wolf L. — Gyulai magyarok. Kőre metsz. Wolf L. — Öcsödi földnép. Kőre metsz. Elfinger. — B. Hohmannal együtt rajzolta: „A legmagasabb szemléje a Kőrös szabályozásának" (I. Ferenc József). Liogr. Heicke József. 1858. — M. T. Kpcs. Graf. Gyüjt. — Dr Szentiványi Gyula ur szives közlése. —

ad $\frac{149}{1904.}$ kvt. szám.

TÉRITVÉNY

a budapesti királyi magyar Egyetemi könyvtárból kiadott k

A kölcsönvevő neve	állása	la
.....	.....	.....

A könyv szerzője	czime
.....	.....

Kikölcsönzés ideje 190 .....

Biztosité

Békés-Gyula. T.1499. II.

Az előtérben mulató nép között Ő Felsége a király és királyné kocsija halad, mig a háttérben a város látszik. Felirata:

NÉPÜNNEP GYULÁN.

alól balra: Rajz. B. Hohmann és Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch Bécsben.
jobbra: Köre metsz. Heicke József.

Szines kny., mér. a vk. 29.9: 43.9 cm.

B. Hoh[illegible]

Ö cs: kir: Felségeik
L. A. Kopadta-
tása a megye ha-
társzélén Orosháza
mellett.
Kiszes Kozat. folio-
Rajz B. Hohmann
és Bőss J.
Kore nétsz
Heicke József

11519.

I. Ferencz József.

A LEGMAGASABB SZEMLÉJE A KÖRÖS SZABÁLYOZÁSNAK czimű lapon egy, külön e czélra készült, emelvényen látjuk Ő Felségét, kinek a megye főnöke magyarázza a szabályozás módját. Balról a király és a kiséretéhez tartozó urak fogata áll, jobbról pedig, valamint a háttérben, a szekerek és a bandérium tagjai sorakoznak. Felirata

alól balra: Rajz Böss és B. Hohmann
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch Bécsben.
jobbra: Kőre metsz. Heicke József.
és a jobb sarokban: B. B. Hohmann 1858.

Szines kőnyomat, méretei 23.9:41.6 cm.

Szn. 27-911
204-911-10
Át. lelt. 4312.

lásd 9171.

Viselet. T. 6397. — 6833

Csabai tótok.

Az előtérben álló férfi és asszony ünneplőbe öltözött, az előbbi bal kezét csipőjére támasztotta, az utobbi pedig kezeit egymásra téve tartja. Felirata:

CSABAI TÓTOK

alól balra: Rajz Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch, Bécsben.
jobbra: Köre metsz Wolf L.

Szines kny., mér. 36.2 : 28.9 cm.

140-95.

6834

Viselet. T. 6398. –

Gyulai parasztok.

A jobbra fordulva ülő és bő gatyát viselő magyar földmives mellett csipőre tett kézzel leány áll, ki jobb kezét a legénynek vállára támasztotta. Mellette cserépkorsó van. Felirata:

GYULAI MAGYAROK

az előtérben balra: Wolf lith.
alól balra: Rajz.Böss J.
~~jobbra~~: Nyomt Reiffenstein és Rösch Bécsben.
jobbra: Köre metsz.Wolf L.

L középütt

Szines kny., mér.36.7 : 28.1 cm.

140-95.

Viselet. 6835 T. 6399.–

Makói földmivesek.

Az ünneplőbe ábrázoltak közül az asszony gyürüs jobbjában rózsát és baljában kendőt tart, a férfi pedig hüvelykujját akasztja zsebébe. Felirata:

MAKÓI NÉPVISELET.

alól balra: Rajz. Böss J.
középütt: Nyomt. Reiffenstein és Rösch Bécsben.
jobbra: Köre metsz. Wolf L.

Szines kny., mér. 34.9 : 27.2 cm.

140-95.

Viselet. 9277

Gyulai németek.

A jobbrafordultan és ülve ábrázolt asszony ünneplőt visel, míg a mellette álló férfi jobb kezét a szék támlájára, balját pedig csipőjére tette. Felirata akép alatt:

GYULAI NÉMETEK

alól balra: Rajz. Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch, Bécsben.
jobbra: Kőre metsz. Pitner F.

Szines könyomat, méretei 38.2:26.5 cm.

Szn. 32-911
204-911-15
Át. lelt. 4317.

9275.

Viselet.

Csabai tótok.

Ünneplőbe öltözött tót férfi és fiatal asszony, kik egész alakban és állva vannak ábrázolva. Feliratai a kép alatt:

CSABAI TÓTOK,

alól balra: Rajz. Böss J.
középütt: Nyo. Reiffenstein és Rösch, Bécsben.
jobbra: Köre metsz. Wolf I.

Szines könyomat, méretei 36.2:28.8 cm.

Szn. 30-911
204-911-13
Át. lelt. 4315.

9280.

Viselet.

Öcsödi földnép.

Egy jobbrafordultan álló pipázó földmives szűrben és egy ünneplőbe öltözött öcsödi asszony. Felirata a kép alatt:

ÖCSÖDI FÖLDNÉP

alól balra: Rajz Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch, Bécsben.
jobbra: Köre metsz. Elfinger.

Szines könyomat, méretei 36.1:29.5 cm.

Szn. 35-911
204-911-18.

Át. lelt. 4320.

T. Ferencz József:

A Körösszabályozást tekinti meg.

A Körös vidékét feltüntető lapon, jobbrá, a feketesárga lobogókkal díszített emelvényen, látjuk T. Ferencz Józsefet, aki kíséretének jelenléteben figyelmesen hallgatja a felvilágosításokat. Balrá, a sorfalat képező népen vimen az úri s jobbrá a közönséges szekérfogatok állnak. A hintóktól nem messze a banderium tagjai vágtatnak, kiket egy kutya megugat. A háttérben fák és szekerek kötik le figyelmünket. Felirata a kép alatt:

„LEGMAGASABB SZEMLÉJE A KÖRÖS SZABÁLYOZÁSNAK"

alól balra: „Rajz. Böss és B. Hohmann"
középütt: „Nyom. Reiffenstein és Rösch Deésben"
s jobbra: „Köre metsz. Heicke József"
végre a jobb sarokban: „B. B. Hoffmann 1858."

Könyomat, méretei az alányomásnak 24:41.7 Cm.
Köre rajzolta: Heicke József.

G176.

140/95 № 77.

9279.

Viselet.

Makói népviselet.

Egy jobbrafordult fiatal asszonyon, ki rózsát és kendőt tart kezében és egy szembe néző földmivesen szemlélhető. Felirata a kép alatt:

MAKÓI NÉPVISELET

alól balra: Rajz. Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch, Bécsben
jobbra: Köre metsz. Wolf L.

Szines kőnyomat, méretei 35:27.4 cm.

Szn. 34-911
204-911-17
Át. lelt. 4319.

Böss J

9278.

Viselet.

Kétegyházi oláhok.

Az előtérbeli N. V. jelzésű zsákokon ülő oláh férfi jobbján fiatal asszony áll jobbrafordultan, ki jobb kezében kendőt tart. Felirata a kép alatt:

KÉTEGYHÁZI OLÁHOK

alól balra: Rajz. Böss J.
középütt: Nyom. Reiffenstein és Rösch, Bécsben.
jobbra: Kőre metsz. Wolf L.

Szines kőnyomat, méretei 40.1:29.1 cm.

Szn. 33-911
204-911-16
Át. lelt. 4318.

Böss, rajzoló

mincs Pinter F.) litogr
céd. Wolf L.

lásd
Scherer
II. (437. l.
5.)

4943

Gyüjten

A hely neve	A tárgy megnevezése	
Almakerék, Nagy-Kükülló vm.	Apaffi György emlékmű leírása.	

BÖSS JÓZSEF, grafikus

Paterno bécsi kiadó 140 lapos viseletalbuma.-Kollarz-Böss müveit vette alapul.-Böss,Gyulai németek.-Kollarz /35/Gyulai német.-Böss,Gyulai magyarok-Kollarz/36/:Gyulai parasztok.-Böss:Makói népviselet-Kollarz/37/:Makói gazdaember és manyacske;Böss:Ócsödi földnék-Kollarz/38/:Ócsödi paraszt;Böss Csabai tótok-Kollarz/39/:Csabai tótok;Böss:Kétegyházi oláhok-Kollarz/40/:Oláhok Kétegyházáról; 32.old. 81 jeg yz

CENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: 16.-19.sz.-i grafikus viselet orozatok Közép-Európa nemzetiségi életének és társadalmi helyzetének képes forrásai 23.old

FOLIA HISTORICA, 1. A M.N.M.Évkönyve, Bp. 1972

BÖSS JÓZSEF, grafikus

Paterno bécsi kiadó 140 lapból álló viseletalbumot adot
ki. Fő rajzolója Kolarz volt. Boss néprajzi szempontból hi
teles alkotásait vette alapul beállitásbeli változtatá
sokkal. Igy bár viseletalbuma nem törekedett topografi
kus teljességre, oly ábrázolásokkal egészitette ki a ha-
gyományos témakört, melyek eddig nem szerepeltek a gra
fikusok alkotásai közt. 32.old. 84.jegyz

GENNERNÉ WILHELMB GIZELLA: 16.-19.sz.-i grafikus vise-
letsorozatok Közép-Európa nemzetiségi életének és
társadalmi helyzetének képes forrásai 23.old

FOLIA HISTORICA, 1. A M.N.M.Évkönyve, Bp. 1972

Bössa J.grafaki Hohmann-nal

együtt készité a „irályi pár fogadását Kigyóson.
Az ötvenes években rajzolt nálunk B.J. .

Scheen Arnold: Véleménye az 1915-ben megjelent :Magy. képzömüvészek lexikona-ról.
Könyvtári Szemle. 1915. ápr.-aug. 105-109.1.

BÖSS, Ludwig, pozsonyi kártyakészítőségéd

L. B., Kartenmachergesell, 2 éves lánya meghalt.
(1801, 873 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

mojima

Bőrs (Biesz Bis) Péter
ötvös

L

Kendrey-kentiványi
252. l.

Bössinger Antal

becsi aranyozó

Agzirciapats 69. l.

1754. aranyozó mindszent

a temesvári szekszegyházban

Körmeneti kereszt, aranyozott ezüst. Előoldalán középütt niellóban Sz. András mellképe, szárvégeken 4 kámeó, hátoldalon dombormű-rekben középütt Madonna Jézussal, szárvégeken apostolok. Maj. 19·5 cm.

Ipolyi

A magyar történeti ötvösmű kiállítás lájstroma. Bp. 1884, második terem, 31 l.

Gerevich PA, 259 l.

Ipolyi, Biharvármegye, (398) 28. szám.

Böszinger Ferenc

aranyozó
a temesvári sk. tékeregyház
főoltárának aranyozó
munkáit végezte
1754(?)-ben

Barát Temesvár

119. l.

M E G H

az Istitutó di Ştudi Romani M
Országos Bizoţtsága / IX.Hőgyes Endre
f.év junius 26.napján d.u.
a l a k u l ó k ö z

Tárgysorozat:

1, Az előkészitő bizotts
2, A tisztikar és a vála
3. Esetleges inditványok

Böszinger Ferenc
Antal

becsi aranyvó

1754

l.

Berkeszi Temesvár

66. l.

TOTH JOZSEF

órás mester

aranyéremmel és diszoklevéllel kitüntetve.

Budapest, IV., Vaci-utca 53. szám. :—: Telefon: 834-13

aug. 1-től Prohászka Ottokár-u. 10. (az Egyetemi templommal szemben)

8 napos asztali órák
P. **35**-től

gong ütő órák
P. **52**-től

Westminster
ütő órák
P. **130**-tól

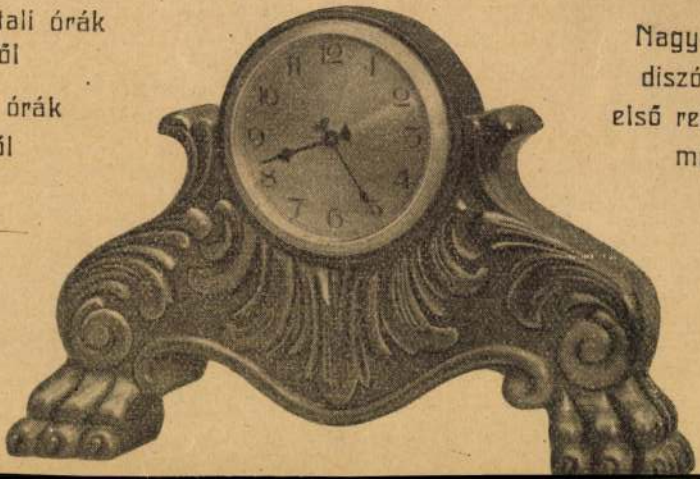

Nagyválaszték
diszórákban
első rendü javitó
mühely.

szolid
árak !

MDK

Bösl J.

"Leselkedő betyár" Holló Barnabás bronz munkáját cizelálta Bösl J., amelyet a Vall.-és közokt.min. az Iparmüv.Társ.1897.évi karácsonyi tárlatán megvásárolt és az Iparmüv.Muz.-nak ajándékozott.

Magyar Iparművészet, 1899. 38.l.

MDK

Bösl J.

"Megy a juhász szamáron" bronzöntvény, Holló Barnabás mintázása, cizelálta Bösl J., amelyet a Vall.- és közokt.min.megvásárolt az Iparműv. Társ.1897.évi karácsonyi tárlatán és az Iparm. Muz.-nak ajándékozott.

Magyar Iparművészet,1899. 38.l.

MDK

Bösze András, szobrász

egy éve tagja a római M.Ak.-nak. A tavalyi/1947/ és a cataniai kiállításon is szerepelt. Most három szobormüvel emeli a kiáll. anyagát.

Fóthy Ernő: Magy. kulturális sikerek és eredmények Itáliában. -M.Nemz. 1948. jun.4. 3.l.

Bőrre György, építész MDK

Tervét megvásárolták.

– : Kihirdették az új Nemzeti Kiinház elhelyezésére kiírt terpályázat eredményét. 8. l

Bp. 1964. aug. 28.

NÉPSZABADSÁG

M.N.K.

Bősze György belsőépitész

a tihannyi szálloda belsőépitésze,
Épitész: P. Mueller Éva.

Magyar Épitőművészet 1967/6. 42-45.l.

Bősze György M.D.K.

Müvelődési Ház és Megyei Könyvtár, Salgótarján
1 62-66.

Belsőépitész Hornicsek László- Bősze György

Épitész Bősze György repr.

Magyar Épitőmüvészet 1 67/2. 23- 35.l.

M.D.A.

Bősze György belső épitész

Algériai olimpiai stadion belső épitésze

Épitész: Azbej Sándor

Magyar Épitőművészet 1967/1. 57-59.l.

Bősze György

ÁB gépjármü kárrendező állomás, Bp. - Épitész Vellay István, belsőépitész Bősze György, statikusok Kollár Imre, Tóth Károly, kertterv Schrenk Ágnes, - Ism.

Magy.Ép.Ip. 1972.1.sz. 45.1.

Bősze György épitész M.D.K.

Pályatervét 10 000 Ft-ért megvásárolták

Társtervező: Hornicsek László

Kihirdették az uj Nemzeti Szinház elhelyezésére kiirt tervpályázat eredményét

Magyar Nemzet 1964. augusztus 28. 3.l.

M.D.K.

Bösze György

A korszerü iskolabutorok tervpályázaton az ülöbutorok kategóriában dijazva

felemelt III. dij 2ooo Ft

Magyar Építőművészet 1964/4. 12. l.

Pősze György belsőépitész M.D.K.

Salgótarján, kulturház belsőépitésze

Társtervező: Hornicsek László

Magyar Épitőművészet 1962 /6. 6.1.

M.É.K.

Bősze György

A Nemzeti Színház elhelyezésére és közvetlen környékének elrendezésére kiírt pályázaton díjazva.

10ooo Ft-os díjazás
Társtervező: Hornicsek László

Magyar Építőművészet 1964 /6. 4-8.l.

M.D.K.

Bösze György

Résztvett a " Korszerű iskolabutorok" tervpályázaton

Tantermi asztal és szék / repr.

"agyar Építőművészet 1964/4. 10-11. l.

MDK

Bősze György

butor

4. Orsz. Iparművk. kiáll. Miskc. 1959. dec.

MDK

Bősze György, butor

4. Orsz. Iparm. Kiáll. Miic. 1959.

Bősze György belsőépitész

M.O.K.

Miskolc , Nehézipari Müszaki Egyetem főépületének és rektorátusának belsőépitésze

Épitész: Jankáy István- Albert Jenő

Magyar Építőművészet 1968/2. 14-17.1.

B ősze György M.D.K.

Az autóbusz és kisállomás tipustervek pályázatán díja

/ 7000 Ft-ért megvásárolva/

Társtervező: --- -

Modern megállóhelyek a állomásokban értlnek a közúti autóbuszvonalakon

Magyar Ecomet 1964. október 29. 5.1.

Bösze György

Horváth Ákos: "Fényves" Idegenforgalmi Szálló, Sopron. /Kiadi Pál, Perczel Dénes építész, Moose Tiborné, Bösze György belsőépítész, Németh Györgyné kerttervező./ - Magyar Építőművészet, 1966. 15.évf. 6.sz. 32-35. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1969. 3.sz. 243-283.l./ 248. l.

Bösze György

Az Ipari Művészeti Tanács és az Építésügyi Minisztérium által meghirdetett, a házgyári és egyéb kisméretű utcai bútorainak kialakítására kiírt országos nyilvános tervpályázaton részt vett Bösze György, valamint Csortlósi László és Korody Éva, Király József és Preisich Anikó közös pályamunkáját a Bírálóbizottság 14.000 Ft-ért megvásárolta.

Ipari Művészet, 1966. 2-3. sz., 73. l.

Bősze György

Salgótarjáni Művelődési Otthon. /Szrogh György építész, Horniçsek László, Bősze György belsőépitész./ - Magyar Építőipar, 1967. 16.évf. 1.sz. 46-47. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-~~112~~ 107. l./

75. l.

Bőrze György

Született Budapesten 1937-ben. 1961-ben végezte el az Iparműcépeti Főiskolát mestere Németh István volt.

Magyar Képzőműcépek Szövetsége belső-építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970.

Bősze György

Legjelentősebb munkái: könyvüzlet Pápán, Budapesten a Múzeum körúton és a Kecskeméti utcában (1962), Salgótarjáni kultúrház.

Magyar Képzőművének Szöcetsége belsőépítép pakoptályának kiállítása, Budapest, 1970

31

Bőrze György

Nagyszénási Szocialis Otthon (1962), Miniszter-tanácsi gyerekűdülő (1962), Miskolci Műszaki Egyetem étterem és konyha (1963), Soproni Művelődési Ház (1963)

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-építész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

3 l

Bősze György

Thália kinház (1963), Fővárosi Operett szín-
ház (1964), Balatonfüldvári Neptun szálló,
(1967), Tihanyi Rév szálló (1967), Algíri
Olympiai Stadion.

Magyar Képzőművészek Szövetsége belső-
építész szakosztályának kiállítása, Buda-
pest, 1970

30

Bőrze György

Mezőgazdasági kiállítás sajtóközpont (1968), Állandó városrendezési kiállítás (1969), Gyógyszertári Központ irodaháza, OMFB irodaház, Gellért szálló rekonstrukció (1970)

Magyar Képzőművészek Szövetsége belsőépítész szakosztályának kiállítása, Budapest, 1970

3l

Bösse György

Lakásbútorterei (pl. a Gellért Szálló bútorterei) egyedülállóak. Tanult a klasszikus angol polyári bútorstílusoktól, de bútorai teljesen maiak. Magáévá tette Kacsz Gyula tanításait.

Kovács Ismsa: Lakásbútor; Ipari Művészet, 1971. 2. sz. 10. l.

Bősze György

Miskolc, Nehézipari Müszaki Egyetem /Janáky István, Albert Jenő, Tolnay Lajos, Janesch Rudolf építészek, Bősze György belsőépitész, ehrenk Ágnes kertterv./ - Ism: T.L., Magyar Építőművészet, 1968.2.sz.14-15.l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz. 149-182. l. 155. l.

Bősze György

Hotel "Füred", Balatonfüred. /P.Mueller Éva épitész, Bősze György belsőépitész, Killer István kertterv./ - Magyr Építőipar, 1968. 3.sz. 162-164. l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört. Ért. 1971.2.sz. 149-182. l.
183. l.

Bősze György

A/zbej/ S/ándor/: Algeriai Olympiai Stadion. /Azbej Sándor épitész, Bősze György belsőépitész, Kiss E. Gusztáv kertterv./ -Miszaki Tervezés, 1967.5.sz. 28-29.l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 197o.1.sz. 68-1o7. l./

1oo. l.

Bősze György

M/ueller/ É/va/: Szálloda, Tihany. /P.Mueller Éva építész, Bősze György belsőépitész./ - Magyar Építőművészet, 1967. 16.évf. 6.sz. 42-45. l.

Az 1967. évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. /Müvtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

74. l.

Bősze György

Zdravics Jánosa: Salgótarjáni Művelődési Ház./Szrogh György épitész, Hornicsek László, Bősze György belsőépitész./ = Müszaki Tervezés, 1967. 5.sz. 12-13. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Irt. 1970. 1.sz. 68-107. l./

75. l.

Böne György

Kubinszky Mihály birálja és értékeli a soproni Liszt Ferenc kultúrház felújitását, Perczel Dénes épitész és Bősze György belsőépitész munkáját.

Magyar Épitőművészet, 1970. 6. sz. 58. l.

Bösze György

Farkasdy Zoltán: Művelődési Ház és Megyei Könyvtár, Salgótarján. /Szrogh Gyula építész, Hornisseck László, Bösze György belsőépítészek./ - Magyar Építőművészet, 1967. 16.évf. 2.sz. 24-33. l.

Az 1967.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970.1.sz. 68-107. l./

73. l.

Bösze György

Zdravics János: Nagyszénási Szociális Otthon /Szrogh György építész, Bősze György belsőépitész, Sipos László kerttervező/ - Müszaki Tervezés, 1966. 11. sz. 17-19. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283. l./ 25o. l.

Bősze György M.D.K.

Pályaterve a közuti autóbusz megállóhelyek pályázatánál dijazva

Modern megállóhelyek és állomások épülnek a közuti autóbuszvonalakon

Magyar Nemzet 1964. október 29. 5.l.

MDK

Bősze György

Bősze György / bútor / résztvett a IV. Orszg. Iparm.Kiáll.-on.

IV.Országos Iparművészeti Kiállitás.Műcsarnok. Budapest 1959. Dec 18 - 1960.Jan. 31 Kat.

Bősze György

Bősze György naiv festő és Gyárfás Mátyás fafaragó munkáit a tamási járási könyvtárban állitották ki.

Magyar Hirlap 1981/8/18/6

Bősze Györgyné M.D.K.

"Fenyves" idegenforgalmi szálloda , Sopron belsőépitésze

Épitész: Kisdi Pál- Perczel Dénes

Magyar Épitőművészet 1966/6. 32-35.l.

Ø Bösze János

festő

Kombathely

l.

Dunántuli Szemle

1944. 221. l.

225. l. képpel

IV. 1.–224. ll., 4 képes tábla ———— u.o., 1870.

V. 1.–248. ll., 6 képes tábla ———— u.o., Tettey Nándor 1871

VI. 1.–448. ll., 9 képes tábla ———— Budapest, Tettey Nándor 1873

BÓSZE JÁNOS, festő

Jaksa István szombathelyi festőművész az ottani MÁV
műhely "Haladás" képzőművészeti szakosztályában sok
neves művész pályafutását indította el, mint az osztály
vezetője.-Így a Chicagoban élő nagynevű festőét is,
Bósze Jánosét is. 544.old

PALKÓ ISTVÁN: Vasi művészportrék, Jaksa István,
542.old

VASI SZEMLE, XXIII.évf. 1969. 4.szám, Szombathely

Bőre László

Szőnyegszövők c. batikolt textilje (elul.)

szerepel szombathelyen

Kulcsár János: Tavaszi Tárlat 1971

Vas Népe 1971 V. 1

megvva

Böszin Endre

Niemelve

Correction. The 13th Apr. 1[illegible]

Robin Hood's Adventure with the King.

(Free composition)

Many hundred years ago-the most famous outlaw was Robin Hood. His name was well-known before the people, who lived near Sher-

Bötzin Andre

M. képzen Sz. Sz.
1947 máj.
Tájkép, vizf.

Stockholmi m. graf. kiáll.
1948
Csendélet, linol. metszet

ismerhessem a pilisi-hegyeket. Előző nap délutánja pakolással, ~~előre való~~ tervezgetéssel telt el. Reggel 5^{h}-kor ébresztőre ugrottunk ki az ágyból. Gyorsan reggeliztünk, és hátizsákokkal felszerelve sorba álltunk. Zana tanár úr szeregszemlét tartott. ~~Majd~~ Villamosokat ~~nemsokára~~ mentünk a Császárfürdőnél találkoztunk a többiekkel. Vonatra szálltunk. Az úton vidám történetekkel szórakoztunk. Később leszálltunk, és gyalogoltunk kitűzött célunk felé: Szénbánya, kisvasút mellett haladtunk el. Kö

Bőszin Endre

tovább 2

Kilenc festő

csoportkiállítása nyílt meg a *Képzőművészek Szabadszervezetében* (Andrássy-út 69). Az alkalmi együttes tagjai: *Berkes* Ilona, *Bőszin* Endre, *Doór* Ferenc, *Gammel* József, *Gyulai* József, *Nyerges* Pál, *Piri* Kálmán, *Tamási* Ilona és *Varga* Hanna. Közülök *Bőszin* Endre olajfestményei és linoleummetszetei tanuskodnak a legmüveltebb technikai készségről s formai erő és tartalmi magvasság szempontjából is ezekben van a legtöbb mondanivaló. E nyomon *Doór* Ferenc és *Nyerges* Pál képei zárkóznak legszorosabban a Bőszinéhez oly értelemben, hogy az utóbbi kettő közül Doór a kiegyensúlyozottabb, Nyerges Pál pedig a technikásabb és talán fejlődőképesebb is. Figyelemre méltó fiatal ígéret Varga Hanna néhány díszítő megoldású s apokaliptikus tárgykörű képével. A kiállító együttes többi tagjai többé-kevésbbé egyenrangú ecsetkezelők, kik közül *Gammel* János látásmódja a legegyénibb.

(n.)

Kis Ujság 1949. máj. 22.

rigett mellikelve be

Arved 1915 de

1. dib

Böszin Endre

grafikus

vród

Nagy Tibor =

Böszin Endre linoleum-
metszetei.

Kis Ujság 1947

jun. 5.

A könyvnapokra
önállóan jelent meg

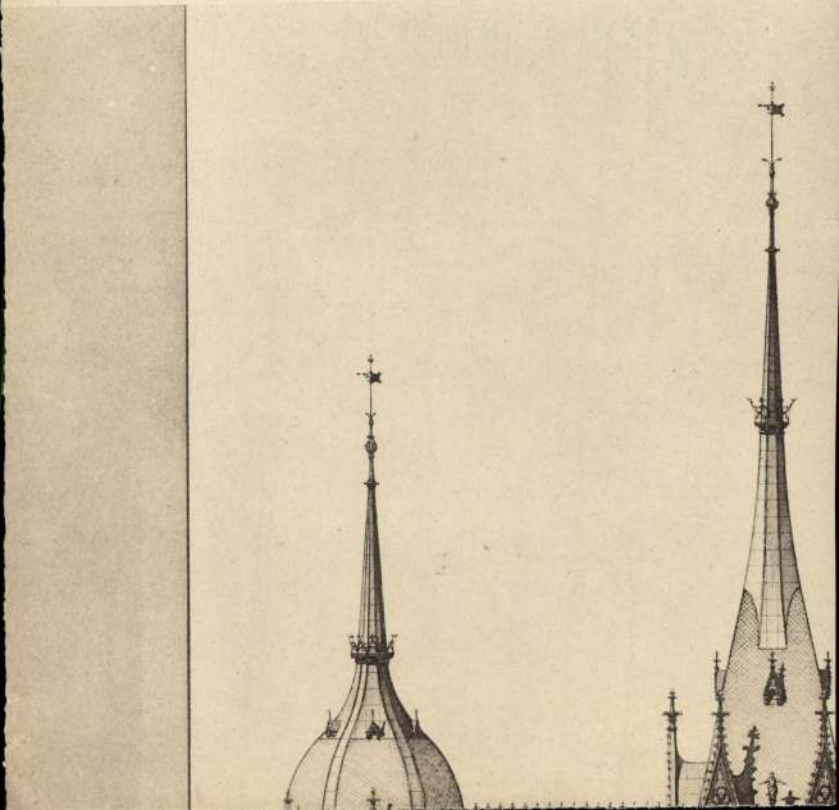

Böszin Endre

Graphus

Vecsés

l.

Szabad Művész

1948. 270. l.

kiáll.

Vecséscu

(másodmagával rend.
kiáll-t, linoleum-metszetekből
és tusrajzokból)

junknak búcsut mondva a Te kezedbe
középkori ábrázolását a porta spec
érdekes hogy az irodalomba sem men
datában élő valóság volt a XII.szá
hatatlanul bizonyitja. A képzőművé
Hoffmann Editet arra a kellően nem
ajánlási téma csak a XVII.századba
a festők egy gazdátlanná váló képs
veszik át e célra. (44)

A timpanonban látható
neti szempontból egyaránt figyelem
uton jár. A románkori templomok tim
szegényes ábrázolási programm közé
ja el. " Rex gloriae", vagy "Maies
bolumok között. A porta speciosán v
Szent Adalbert és Szent István tár
nografiai szabályok szerint semmies
lyük. Tévedés lenne ezt az ellenté

Böszin Endre

Föv. képt.

Lino - sorozat

Bálint Jenő

Művészfejek.
Csók István bevezetőjével.
Hét é. n. Amicus kiadás.
8-r, 87 l. képekkel
Fűzve.

I. 1. p. c.

1.—P

MD K

Böszin Endre, festö
f. 1923

46. Csendélet ablakkal. Linol.metszet.

Stockholmi grafikai kiáll. 1948. Április.
Nemzeti Muzeum/Stockholm/ Katal. 14.l.

BÖSZIN Enche festő

(n.gy.) [Noszlopi György]: Újdonság és bagyomány.
= Irodalmi Újság. 1961. július 15. 10.

Bőszin Endre

Szabad Művészet, 1947

kiállításon.

I. évf. 5. sz. 89-90. o.

Tavaszi tárlat. /V.V./

Böszin Endre festő"

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 5. sz. 216.o. kiállítási Naptár.

MDK

Böszin Endre, festö

Tiszakanyar. Vizf.

Föv.Kpt. MKSzSz.II.Szabad Nemz.Kiáll. 1947.márc.16.-
ápr.6. Ka t. 7.1.

MDK

Bőszin Endre

Tájkép, vizf.

M. Képzőmüv. Szab. Szerv. Tav.Tárlat, 1947. máj.
3 l.

Bözsin Endre

Született Pilisen 1923-ban. Festő, grafikus. Tanulmányai: Stockholm, London, Párizs stb. Alapító tagja a londoni Fanfus Artists-nak. Angliában él. Címe: 54 Bassett Rd. London, W. 10.

Lásd: Morton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l.

50 l.

BÖSZIN ENDRE

Új művészet

1996/ márc

67.o.

MTAK Kézirattár Ms 4588/8o.

Kézírás.

Címzés: Nagytiszteletű Fülep Lajos úr

Pécsvárad, Baranya vm.

Feladó: Kiss Géza ref. lelkész Kákics

Előzményét ld. 1o87/3.

1. A levél nem maradt fenn.
2. Ravasz László püspökre utal, akitől
   ben kérte, fogadja. (Dunamell.Ref.
   A levélen Ravasz írásával: Élőszóva
3. Mészöly bírálatát (Ld. 1185/3.) más
   Mészöly Ravasz Lászlónak írt kísérő
   fentebbb említett levele mellett ta

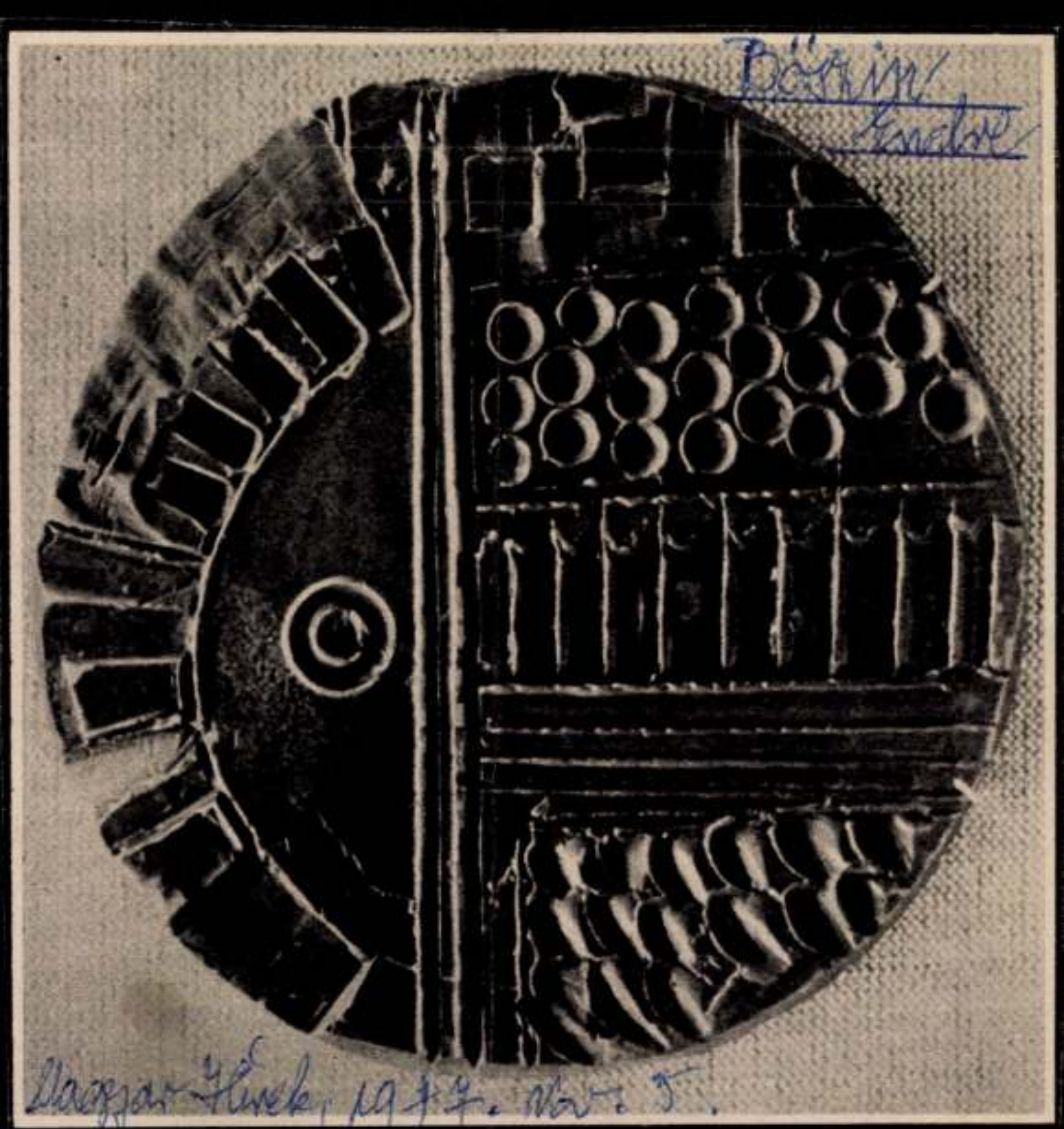

Böszin Endre (Kanada): Alapélmény. 1977.

Kőszegi György, az idei súlyemelő világbajnokság ezüstérmese Las Vegasba készül. December 3-án a világ legjobbjai részvételével nagyszabású súlyemelő parádét rendeznek az amerikai városban.

RENT A CAR
GÉPKOCSIKÖLCSÖNZÉS

InterRent FŐTaxi

1073 BUDAPEST VII. KERTÉSZ U. 24-28
TELEFON: 221-471 TELEX: 22-6222
BUDAPEST AIRPORT, FERIHEGY

KÁZÁNTZÁKISZ ODISSZEIÁJA

Brandes, a nagy dán esztéta, „Korok, emberek, irások" című esszégyüjteményének egyik darabját azzal kezdi, hogy a múlt század nyolcvanas éveiben heves vitában vett részt. A társaság tagjainak többsége azt jósolta, hogy az emberi lelket ábrázoló regények után aligha nem elérkezett az idő, amikor a belletrisztika ismét visszahanyarodik Bocaccióhoz, azaz: a mesemondáshoz. — A magam részéről nem hiszem, hogy ezt valaha is megérjük — szólt közbe Brandes. Majd így folytatja: „Es mégis megértem. Most, amikor Guy de Maupassantról beszélek, ezen kell kezdenem..."

Például okulva, húsz esztendeje várom, illetve figyelem ugyanezt a jelenségei. A múlt század legjelentősebb regényirói (gondoljunk Balzacra, Stendhalra, Gogolyra, Flaubertre, Dosztojevszkijre, Tolsztojra, Turgenyevre) elsősorban az ember ábrázolására koncentrálták erejüket és a mögéje kirajzolódó társadalmi díszletre. A huszadik század regénye leszállt a tudatalattiba, felbontotta a formát, szakított az elbeszélés folytatólagosságával, racionális előadásmódjával, irói ökonómiájával és ezer irányban kísérletezett. Világosnak tünt, hogy egyes íróknak meg kell kísérelniök a nagy visszahanyarodást is; a visszahanyarodást a reneszánsz novellistái, Bandello, Straparola, Bocaccio, a Cento Novelle Antiche, az Ezeregyéjszaka, az ógörög kalandregény, a mitosz és a pikareszk felé.

Az epika modern és ősi variációja közti különbség első pillantra talán nem is olyan nyilvánvaló. A tizenkilencedik század regényeinek (és bizonyos mértékben a huszadik század nagy kísérletei nek) egyik sajátsága, hogy a regényiró legfőbb feladatának alakjai ábrázolását tekinti. Minél jobb a könyv, annál élesebben látjuk főalakjait, szinte érezzük ruházukon keresztül testük melegét és minden lelki rezdülésükről számot tudnánk adni, még azokról is, amelyekről az iró nem szól. A könyv története a főalak jellemé ből fakad, azt illusztrálja, vagy csak amolyan szükséges rossz; a Háború és Békében a napoleoni hadjárat néhány nagy epizódja; a Raszkolnyikovnál egy gyilkosság; más müvekben egy-két mondatban elmondható, gyakran köznapi történet, melynek az ember- és társadalomábrázolás mellett másodrendü, sőt nem egyszer csak teljesen mellékes szerep jut.

Az ősibb irodalmat az különbözteti meg a modern regénytől, hogy mesét mond; elsősorban mesét; sztorira épül. A sztori formál hőst a főalakból; de nem a főalak vagy a főalak jelleme a lényeges; egyedül a sztori a fontos. Ali baba tisztes javágó, egyébként közönséges és még csak nem is tipikus egyén, nem is jellegzetes a maga társadalmára; a sztori, a halhatatlan sztori hőssé teszi. Ugyanilyen közönséges ember Szinbád, a tengerész. Petronius: Trimalchion lakomájának főalakjai majdnem jellem híján valók; kalandjaik a fontosak. A sztori teszi őket halhatatlanná, mint Don Juant vagy Thézeusszt, mint Robinsont vagy Gullivert, mint Herót és Leandert, mint Jázont és Médeát, mint Tannhäusert és Vénuszát, mint Gargantuát és Pantagruelt, mint Romeót és Júliát.

A sztori nem dől meg a harmincadik oldalon, hogy hőse lelkének mélyére ereszkedjék vagy a német romantikáról beszéltesse, bármily nagyszerűen is; folyton megy tovább, mint Seherezád a maga meséjével. Ugyanígy az irodalomtörténet szinte minden korszakában újra meg újra megjelenik. Miközben a sztori lezüllött és a leghitványabb ponyvaregények, avagy televíziós darabok nélkülözhetetlen alapeleme lett, addig a legmagasabb szinten is újra és újra megjelenik. Nálunk például Tersánszky könyveiben lépett a színre a huszadik században; így jelent meg Skandinávia legnagyobb élő írójának, Karen Blixennek első híres művében, a Hét Gót Történetben (1934) és így jelenik meg Nikosz Kázántzákisz nemrég elhunyt görög író 33-333 soros, heroikus eposzában, az Odisszeiában.

Odisszeusz története háromezer esztendeje foglalkoztatja az írók fantáziáját. Eugammon kyrénei költőtől — aki Telemachosszról, Odisszeusz fiáról írt eposzt — Danten, Pascolin, Tennysonon keresztül James Joyce-ig és Márai Sándorig. Valamennyien ott kezdik, ahol Homérosz abbahagyta, hiszen minden halandregény befejezetlen és befejezhetetlen. Világos, hogy Odisszeusz — Kázántzákisznál azt mondja: ott a hazám, ahol csavaroghatok — nem marad meg Ithakában, vénülő felesége mellett és a kérők lenyulazása után újabb útnak indul.

Az Odisszeia XXII. énekéhez kapcsolódik Kázántzákisz könyve. Odisszeusz lenyülazta a kérőket és beszáll a fürdőbe, hogy lemossa magáról a vért. A Trójándl megölt katonák özvegyei, a kérők rokonai azonban fel akarják gyújtani palotáját, még Telemachosz — egy szellő, liberális fiatalember — is felháborodik atyja patriarchális gesztusain és azt kívánja, bár halt volna meg ez a „baromi mészáros" úthözben. Ithaka népe, mely oly nagy örömmel várta húsz évén át, most hirtelen felháborodik, hogy megérkezett a korlátlan hatalmú király; Odisszeusz is rájön, hogy maradásának nem lesz jó vége. Közben különböző nők, akikkel utazása közben viszonya volt, tucatjával küldik hozzá fiatyvait. Odisszeusz munkába állítja őket, majd megérkezik a phaiák királyleány, Nauszikáá, Telemachosz menyasszonya. Az esküvő előtt Odisszeusz rájön, hogy Telemachosz összeesküvést szervezett ellene és meg akarja öletni. Megörül, hogy fiában végre férfias vonást fedezett fel és miután ezért megdicséri és elbúcsúzik tőle, hajóján örökre elhagyja Ithakát.

Először Spártába megy, Menelaósz barátjához és megszökteti Helénát, minthogy Heléna olyan nő, akit lehetetlen meg nem szöktetni. Ezután Knosszoszba kerülnek, Kréta szigetére, ahol egy, a bikaistent imádó züllött arisztokráciát és nyomorgó népet találnak. Odisszeuszban feltámad a lelkiismeret; összeesküvést szervez és kiirtja a krétai dekadens és züllött arisztokráciát. A város népe be akar hódolni néki, de Odisszeusz azt feleli, hogy továbbra is „háború és halál uralkodjék", amíg valamelyikük rá nem jön, hogy Odisszeusz csak akkor ad szabadságot, ha együttal tőle is meg akarnak szabadulni.

A következőkben meglátogatja a fáraó országát, majd a Nílus forrásait, aztán lerakja az Ideális Város alapjait, melyet Platón, Szent Agoston, Morus könyve és a szocializmus egyes tézisei szerint kíván felépíteni; a város tizparancsolatát ömaga vési kőbe. Az egyik parancsolat így szól: „A legnagyobb öröm nem az, ha az ember szabad, hanem ha a szabadságért irgalmatlan és álmatlan, örökös csatát vív." Odisszeusz ezután aszkétává lesz, csak azért, hogy „az igazi kéjt minden oldalról megismerhesse", majd egy csodálatos történet következik Buddhával és a prostituálttal. Végül utolsó útjára indul a Déli Sarok felé, búcsút mond az életnek és „megszabadítva magát egyetlen és utolsó börtönétől — a szabadságtól — meghal".

A történet mögött nagy rendezetlenül gomolygó filozófiák, sőt filozófiai rendszerek vonulnak fel; költői víziók formájában Krisztus, Buddha, Faust, Don Quijote és a történelem, a mitosz számos alakja jelenik meg; az élet céljának és az emberi lélekneh szinte egész problematikája szóba kerül. Kázántzákisz azt tartja, hogy „az ember legnagyobb gyönyörüsége és örök fájdalma az a szüntelen és kegyetlen küzdelem, melyet a teste és a lelke vívnak... Folyton attól kell félni, hogy az egyik megsemmisíti a másikat..." Filozófiájának gyökereit analizálva, vissza kellene térnem Buddhára, Szent Tamásra, Platonra és Demokritoszra, Bergsonra, Nietzschére, sőt Frazer „Arany ágá"-ról és Yeats verseiről kellene szólnom; de a könyv egyik legnagyobb érdeme éppen az, hogy elfeledteti filozófiájának gyökereit, sőt az is közömbössé válik, hogy az ember egyetért-e a szerzővel, avagy sem; költői látomásainak iszonyatos sodra egyszerűen elragadja az olvasót; jelzőivel és metaforával, dikciójával és megelevenítő erejével hipnotizálja és azt teszi vele, amit akar. Még a legdöntőbb esztétikai probléma sem merül fel az olvasóban, hogy tudniillik klasszikus vagy antiklasszikus, régi, avagy modern könyvet tart-e a kezében? Míg csak hirtelen maga a szerző juttatja eszébe a problémát, amikor megemliti, hogy az ógörög, klasszikus kép (Apolló rétjei) is csak látszatra sugározták az apollói derűt; a rétet Dionisiosz földalatti búvópatakjai táplálják és Dionisiosz segítsége nélkül tüntek volna éppen dionisiosziaknak, vagyis színtelen eknek, virágtalanoknak, élettelen eknek.

Azt hiszem, a század egyik legnagyobb könyvéről irtam néhány méltatlan, hevenyészett és felületes sort. Amikor olvasni kezdtem, azt kérdeztem magamtól: lehet-e a huszadik században eposzt irni, 33-333 sor hosszút, még hozzá tizenhét lábas, rímtelen jambusban, azaz elég ormótlan formában? Miután elolvastam, úgy látom, kár lenne ilyen ostoba kérdésekre a nyomdafestéket pazarolnom.

F. Gy.

Érzelem és értelem harmóniája

Bőszin Endre képeiről

Nem ismerem személyesen Bőszin Endrét, de müveiből olyan művésznek hiszem, aki egyedül maradt az alkotás új feltételeivel és most az elérzékenyülés óráit éli, a magány súlyos döbbenetét. A színekben — amelyekben az annyira magyar Munkácsy és Rudnay nehéz lélegzetü piktúrájának reminiszenciáját érzem — tragikus mélységü hangulatokat sejtet és robbanásig feszített formavilága mögött ott lappang a lelki béke, a megnyugvás utáni vágy. A szobája ablakából látott táj, egy kerámiakorsó az asztalon, néhány gyümölcs, vagy egy szál virág — csak ürügy a vallomásra; bennük a festő szóval meg és önmagáról beszél a színek s formák nyelvén.

A kiállított képekből úgy tünik, hogy a művészt az önmaga egyéniségével és fájdalmaival átlényegített tárgyak és tájak jobban érdekük, mint az emberek, akikben csalódhatott. De csendéleteit és tájképeit a fojtott meleg színek humánuma járja át és mindegyikből a csend és az őszinte emberi élmény varázsa szól.

Kevés képelemmel is sok mindenre utal. Tájai, csendéletei nem akarnak mindent elmondani, inkább csak egy-egy hangulatnak adnak új életet a nézö lelkében, s a részleteket a fantázidra bízzák. Ezzel a szemlélő is akaratlan részesévé válik a művészi alkotó folyamatnak. Olyan vonása ez Bőszin Endre természetelvü piktúrájának, amely az absztrakt formákkal és színekkel hangulatokat ébresztő lírai szürrealizmussal rokon.

A tematikai szükszavúság mögött dhitatos tisztaságú és bensőséges hangú tartalmak rejtőznek, s az előadásmód természetessége és közvetlensége mellett a modern képzőmüvészet izgalmas kompozíciós problémái húzódnak meg. Érzelem és értelem munkája ez, s e látszólagos ellentét harmonizálása teszi nem utolsósorban vonzóvá és férfiassá Bőszin Endre igaz művészetét.

(noszlopi)

KÖLTŐK A KORFORDULÓN

Válogatás Henri Michaux verseiből

Maurice Blanchot „a bizarrság angyalának" nevezi Henri Michaux-t — bár aki hozzáedződött a francia költészet haláltgrásaihoz, inkább élvezheti emberi elemeit: riadalmas szomorúságát és keserű karikaturizmusát. Michaux univerzumteremtő költő, életfogytigian benne ül a fantáziabuborék gondolájában s maga sem tudja, mikor-merre indul. E néhány kötet harmatcsöppjében tartalmazza egy képzelt mindenség teljes „fizikokémiai vázát" s ez is bizonyára egyike lehetne Leibnitz „összes lehetséges világainak", melyből a morálják költészeti ballasztja kívül rekedt. Összekáprázna teljes növény- és állatvilágát, nem győzi ecsetelni népeit-szokásait, bödületeit, kancsal mágnességét, éghajlatvarázslatát, boszorkánymesterei és oly pontosan feltérképezi, mintha valóban járt volna „Nagy-Garabonciában", a „Mágia Földjén". Mindez valószínűleg tengerjáró hányódásainak, főleg brazíliai útjának csapadéka. A szürrealisták mellett s nem belőlük nőtt náluk magasabbra s amikor Gide 1941-ben „Fedezzük fel Henri Michaux-t" című dolgozatát közreadja, már egész Franciaország ismeri. Akárcsak Lautréamont-ét, Michaux világát is nehéz töredékeiből megismerni, minthogy összefüggő, önmagyarázatos, öntükröző univerzum saját kristálytani törvényei szerint.

(Mes Propriétés 1929, La Nuit Remue 1931, Un Barbare en Asie 1932, Plume et Lointain Intérieur 1937, Passages 1950 stb.)

A budapesti lány

Egy fiatal lány lehelletének langy köd-ölébe szálltam
tovavonultam, ám köd-ölétől el sose váltam
ó pihe karolása! Karod akárha vizbe mártsad
ha mi hervad, előzi — ez ő, ennyi, a szeme már csak
sudár-szép füszál, virágszál a francia rónán
nyügös pille, mellemre pehelyként, simuló lány
hogy meglapadsz, mióta megszüntél és nem vagy.

Vigyetek el

Vigyetek el egy haravellán
ódon, ringató karavellán
orrtőkén vagy a habokig leeresztve
s vesziteek el messze-messze.

Fogandskor egy más kor fogatán
a puha hó csali-bársony pamatán
üzekedő eb lihegő melegével
avarlevél lihegő seregével.

Vigyázva-töretlen — terülő ölelésben
emlő-emelő pihegő pihenésben
tenyerek selymén marok mosolyában
izületben-csontban szárfurulyában

vigyetek el rejtsetek el.

Mostoha sors

A hajó már ott ring velünk, már indulok, már a
nyílt tengeren járok, amikor egyszerre, mint lejáratkor a váltó, belémnyilall emlékezetem, mely szerencsétlenségemre soha el nem hagy és így szól:
— Én vagyok az. Gyerünk, lódulj haza tüstént!
Visszaillan velem s egy-hettő — úgy hazarént, ahogyan a nyelvét visszahúzza az ember.
Íme a fedélhöz — már a zsivajgó, szörnyeteg óceán jóságos-illedelmesen hettévdlik, hol hajónk orra szeli s torlása hosszú kék nyelvekben visszadrad, már feltünedezneek a távoli partok, amikor egyszerre íme,
íme a mostoha sors fogja kosarát, fogja csipeszes dobozát s felherehedik. A pompás lakosztályokba indul, ahol most gyulladnak a fények — ha netán valaki az övéi közül szökni próbálna a Rendelés elől: hogy lássa
íme fodrászra való fürge ujjaival a mostoha sors, egyik kezében sebészollója s a másikban az emberke idegrendszere — tétova, finom hálóhágcsó a dagadó hús párnáiban; és ő villámokat, kétségbeesést, vonaglást csihol a holtra rémült lenszál-jószágocskákból,
hej ronda világ, nem könnyü örömünk lelni benned.
Akinek gombostű ment a szemébe, nem érdekli többé, mi lesz az angol hajóhad sorsa. Aludni — hiszen ha aludni tudna! De szemhéja kefeként szorul elevenébe.
Feltéve persze, hogy ügyesen tolják ki járatos kezek: a szemtekén tányért lehet pörgetni.
Bámulatos látvány, unos-unhatatlan. Am aki szemét a mutatványhoz odakőcsönzi, be szívesen cserélne nézőjével a játékban, s nem is kellene oly hányörgve kérni — ól... Legalább is nem sokát kéretné magát.

Rejtvények

(J. Supervielle-nek)

Csak azok tudták igazán, hogy mit tesz — várni. Ismertem egyet, mások is ismerték: várt. Behúzódott egy szurdékba s várt.
Ha te is azt keresnél s szurdékra volna szükséged, legjobban teszed, ha odébb kereskedel; vagy odatelepszel szurdékja mellé és sorba szívod a türelem leghosszabb szárú pipáit.
Mert ez ilyen volt: ez ugyan onnan el nem mozdult.
Kővel dobálták. Megette.
Furcsálta, de aztán megette. Ugy maradt éjtnap, ébren-álmában, szivósan, mint az előtlélet, mint a cédrus — mint a szoltár, amelyet a ledöntött cédrusok énekelnek; csak várt-vári, mindegyre törpülve, míg tulajdon nagylábujjává nem zsugorodott.

A jámbor ember

Plume tapogatózva kinyúlt az ágyból és sehol nem találta a falat. Elámult.
— Ejnye — gondolta —, ha csak a hangyák fel nem falták...
És tovább aludt.
Kisvártatva felesége ragadta vállon és felrázta:
— Odanézz, semmirekellő — szólt az asszony —, amíg javában aludtál, elloptak fejünk felől a fejedelet!
Valóban: bármerre nézett, a csillagos ég sátorozott fölötte.
— Ej — gondolta —, most már megesett.
És tovább aludt.
Nemsokára dübörgésre lett figyelmes. Vonat robogott feléjük, teljes sebességgel.
— No hiszen — gondolta —, amilyen vesszettül vágtat, mire cihelődnénk, ideér.
És tovább aludt.
Utána arra ébredt, hogy borzong, úszik a vérben s hogy felesége elszórt csajtai hevernek mellette.
— Ha vér — gondolta —, akkor már se vége, se hossza a bajnak. Én lettem volna a legboldogabb, ha ezt a vonatot nem hozza erre a jó dolga. De ha már egyszer erre hozta...
És tovább aludt.
— Igen ám — szólt a biró —, akkor mivel magyarázza, hogy feleségét, aki a kerekek alá került, nyolc darabban találták, maga pedig rá sem hederített, nem hogy megakadályozta volna, holott mellette feküdt. Ez megfoghatatlan. Ez a bökhenő a tényálladékban.
— Ha már ennyire jutott — gondolta Plume —, úgy látszik, nem tudom kiverni fejéből a dolgot.
És tovább aludt.
— Kivégzés holnap hajnalban. Vádlott! Nyilatkozik az utolsó szó jogán. Van valami mondanivalója?!
— Engedelmet — mondotta Plume —, nem tudtam figyelemmel kísérni a tárgyalást.
És aludt tovább.

Fordította: Határ Győző

BÖSZIN Endre festő

A Vasarely Múzeum meghívja Önt

Andrew Endre Bőszin

festőművész

(Canada)

kiállításának megnyitására,

1995. október 12-én, csütörtökön 17 órára.

megnyitja:

D. Udvary Ildikó

művészettörténész

Megtekinthető: 1995. november 26-ig

hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

1995. november 1-től 10–17 óráig.

Vasarely Múzeum kamaraterem

Budapest III., Szentlélek tér 6.

BŐSZIN Endre

THE VASARELY MUSEUM INVITE YOU TO ATTEND
THE OPENING OF THE EXHIBITION BY

ANDREW ENDRE BŐSZIN

PAINTINGS
(CANADA)

ON THURSDAY 12TH OCTOBER, 1995. AT 5 P.M.

INTRODUCING WORDS:

D. UDVARY ILDIKÓ
ART HISTORIAN

THE EXHIBITION IS OPEN TO NOVEMBER 26.1995
DAILY FROM 10–6 P.M. TO NOVEMBER 1. 1995
10–5 P.M. EXCEPT MONDAYS
VASARELY MUSEUM,
BUDAPEST III., SZENTLÉLEK TÉR 6.

magyar

Böszörmenyi Ádám

marosvásárhelyi híres

puskaműves

l. okr.

Arch. Ért. /911. 214. l

vagy nálam

Magyar puska-

művesség alatt

André Krecsmarik. Tombeaux du haut moyen-âge à Szarvas (c. de Békés). (Neuf vignettes) --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 172—178
Dr. Adalbert Cserni. L'épitaphe d'un soldat nommé Zeno à Apulum. (Une vignette) --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 178—181
Gabriel Csallány. Fragment d'un plaque en bronze dedié à Jupiter Dolichène. (Deux vignettes) --- --- --- --- --- --- --- --- --- 181—182
Andrée Orosz. Station néolithique à Tasnád (Transsylvanie) --- --- 182—185
Vignette: Tutulus en bronze trouvé à Kács (c. de Heves) --- --- --- 182—185
Littérature: Dr. Moritz Hörnes. Natur- und Urgeschichte des Menschen, rec. par *Dr. Louis de Marton* --- --- --- --- --- --- --- --- --- 195—189
Vignette: Plaque en bronze de forme singulière de l'âge du bronze provenant de Kács (c. de Heves) --- --- --- --- --- --- --- --- 189
Notices: Les séances de la société arch. de Hongrie par *Dr. Jean Szendrei*, séances de janvier, février et de mars. — Monuments à Kassa par *K. L.* --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 190—192

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Böszörmenyi Ádám

marosvásárhelyi puska-

müves

+ 1817 aug. 14.

45 éve, korábam

l.

Arch. Ért

1911. 214. l.

1817
45
1772
1817

Nagy Géza: Pozsonyi puskamüvesek s a régi m. puskamüvesség. AE. 1911.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállítam szem
mely a mai veszedelmes külpolitikai h
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a kép
pártjából.

Az ország sorsáért való mélységes
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább k
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a gaz

Én tehát felveszem a harcot, a
ki az országot a mai szörnyű helyzetéből

kibontom a legitimizm

„Istenért, Ki

Pécsi Galéria Pincegaléria
2002. október 21.– november 10.

Böszörményi István kiállítása — A páncél alatt

Az eleai Zénón aporiáinak egyike a gyors lábú Akhillész és a lassú mozgású teknős versenyfutásának példáján a változás, a mozgás ellen érvel, bizonyítandó, hogy a mozgás időbeni helyváltozásként való feltételezése látszólag feloldhatatlan, logikai ellentmondáshoz vezet. Ha az ember az időt végtelen folytonosságként tételezi fel, akkor az a paradoxon adódik, hogy Akhillész egy futóversenyen az előnnyel induló teknősbékát sohasem tudná megelőzni. Ha Akhillész a teknősbéka kiinduló helyzetét elérte, akkor az már egy szakasszal megint továbbment, és így a különbség ugyan kettejük között mindig kisebb lesz, de örökre megmarad. Ez az érv a valósággal egybevetve lesz paradoxonná, az érzékelésre hagyatkozásból eredő tanácstalanság az, ami ezt az apóriát létrehozza. Zénón nem félrevezetni akar, hanem saját létfogalmának következményeit fogalmazza meg, amely a gondolat világát azonosítja a lét világával, a logikát az ontológiával, a nyelvet a léttel. Az eleaiak számára a lét kizárólag pozitívum, és képtelenek elgondolni a negatívumot is magában foglaló „önmagát növelő" lét fogalmát: ezért kell megtartania a teknősnek előnyét mindig, ha egyszer már rendelkezett vele.*

Böszörményi István hatalmas kőbe vésett teknősei is paradox helyzetet jelenítenek meg, természetesen a szobrászat sajátos és saját – a figurális megformálással, úgy tűnik, szobrászi pályáján újabb területekre lépő – egyéni nyelvén: nevezhetnénk vizuális apóriának azt a világot, amelyet nagyméretű teknőseinek csoportja megjelenít, vagy inkább kérdésként felvet, és gondolkodásra késztet. Hiszen az időt relativizáló mozgás-változás és a nyugalom-állandóság egymásnak ellentmondani látszó szinkronitása többrétűen jelenik meg ebben az installációban. Pontosabb lenne szoborcsoportot mondani, de még pontosabb plasztikus képről vagy egyfajta plasztikában megfogalmazódó erőteljes látvány képszerűségéről beszélni. Mivel a szobrok egy-egy jellegzetes mozgásformát ragadnak meg, a látogató a kőteknősök feléje közelítő mozgását érzékeli, miközben lassanként észlelhetővé válik számára a kövek rögzítettsége, súlyossága is.

A kőteknősök megjelenítette nyugalom-mozgás kettősség felidézi azt is, hogy a teknősök az élővilág azon lényei közé tartoznak, amelyek 200 millió éve szinte semmit sem változtak. A mesék és mítoszok kedvelt és kedves alakjai, és ellentétben más hüllőtársaikkal a teknősök általában a biztonságot, az okosságot, a bölcsességet testesítik meg. Legjellemzőbb külső jegyük a hatalmas páncél vagy pajzs, ami a szobrok megformálásában is kiemelt szerepet kap, kidolgozottsága, cizelláltsága révén. Az élő teknősök vízi vagy félvízi lények, evezőszerű végtagjaik vannak, melyek mozgásukban segítik őket, de szárazföldön rendkívül lassúaknak tűnnek. És a szobrok épp ezen a ponton csúsztatják be és hangsúlyozzák a ellentmondást: fokozatosan derül fény a többrétegű apóriára; hiszen első pillanatban a befogadó egy dinamikus és erőteljes mozgást imitáló teknőscsoportot lát, amely szinte érzékelhetően váltja ki a közeledés hatását. A hátpajzs, a mellvéd, a halánték nélküli koponya, a fogatlan, de nyitott száj megformálása a realitás világát idézi fel, egészen addig, míg az evezőszerű végtagok antropomorf jegyei észrevehetővé válnak, és a meghökkenés heurisztikus felismeréssel és rácsodálkozással vegyül: hiszen egy-egy végtag emberi kéz- illetve lábformává alakított ezeken a kőteknősökön.

Az archaikus és az időszerű találkozását elevenítik meg, a drámaiság és a játékosság találkozási pontján. A földön mászó antropomorf jegyekkel rendelkező teknősök nem csak eredetünk, de emberi lehetőségeink és céljaink kérdéseit is feszegetik, egyben a véletlenszerűséget és esendőséget teszik nagyító alá. A menni (mászni) valamerre nem biztos hogy irányt is (előre) jelent, a sokan egymás mellettben nem biztos hogy kialakul az együttlét; elképzelhető ebben a vehemens vonulásban valamifajta támadás, ami felülnézetből groteszkbe, majdnem nevetségesbe fordul át. Ugyanakkor van ebben a keveredésben valami, ami a mítoszok félig ember-félig állat lényeire emlékeztet: a kentaurokra, a szirénekre, a szatírokra, a mesevilág sellőire, rájátszva a mélyen rejlő, az ősrétegekben megbújó „emberállati" ösztönvilágra.

Megformálásukban, formavilágukban kigondoltak és pontosan megmunkáltak ezek a kőszobrok. A figuralitás lehetőségeinek egyik alternatíváját fogalmazzák meg, anélkül, hogy erőltetnék ennek a világnak az elsőbbségét. A hagyományt az archaikus formanyelv kimozdításával hozza játékba, és megteremti a szembehelyezkedés és a vita lehetőségét a megszokottal és a vélttel, azzal a gondolkodásmóddal, amely nem hagyja a rögzítettből kibillenteni magát, hiszen a nézőpontot az antropocentrikus egoizmusból kimozdítja és tágabb horizont felé nyitja ki. Így a vitatkozás művészete – az erisztika – is benne van ebben a szoborcsoportban, amely a viszonylagosságra, a vonatkoztatási rendszerek csupán feltételezett voltára is ráirányíthatja figyelmünket. A kő súlya, nyomatékossága, nehézkedése ekképpen hozhatja mozgásba az anyagtalan, súlytalan és illékony gondolkodást.

Böszörményi István szobrai nem tagadják a mozgást és a változást, sőt képesek felerősíteni éppen abban az aporetikus plasztikai-képi világban, amely az egyik legsúlyosabb anyagot alakítva képes az illékony mozdulatot hihetővé-hitelessé tenni. Nem versenyfutásról van tehát szó – művészetről.

Máthé Andrea

* Vö. Nyíri Tamás, A filozófiai gondolkodás fejlődése Szent István, Budapest, 1991., 46.

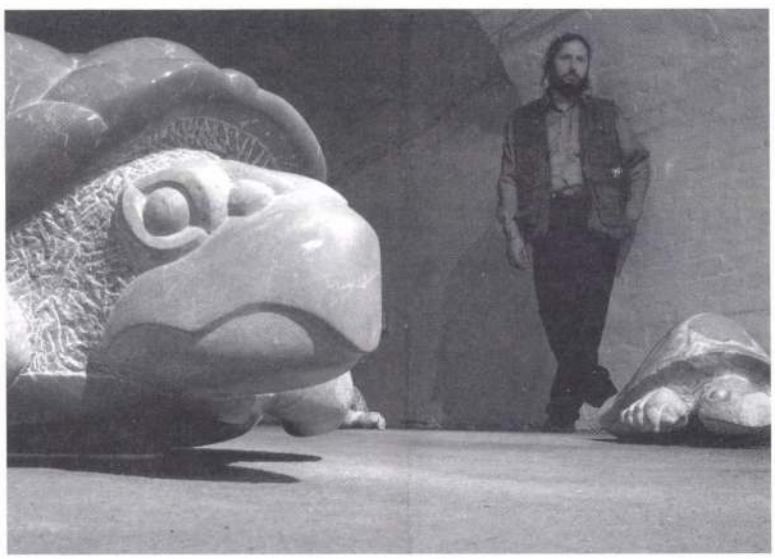

FOTÓ: TÓTH LÁSZLÓ

Elmelejtés, a járás lassú ritmusában

Teknős1: Nem fogok visszanézni, legfeljebb körül. Emlékeztet valamire a táj előttem, valami régi tájra messze mögöttem.
Teknős2: Kenyered javát már megetted. Kőkemény. A sziklák formája meszes, anyaga meglöki a vért meszes ereidben, mossa-feszíti falát.
Teknős3: Fulladtál már, kalimpált már, s nem az emléktől efféle tájon a szíved?
Teknős4: Minden emlékeztet valamire, ha előtted, ha mögötted. Élő szemekkel te vagy a kő.
Teknős5: A föld csontja vagy.
Teknős6: Mit a fej régen felvetett s elejtett, az indulattal kibuggyan a kőbe fagyott elme lékein.

Reminiszcenciák Böszörményi István szobrászművész kiállításán: Plutarkhosz, Zénón, Szent Ambrus, hagyományok és mítoszok, melyek – a kiállítás médiumát – a teknőst mint a bölcsesség, elmélkedés és halhatatlanság, a vizek termékenységének és a kozmosz stabilitásának attribútumaként tisztelik.

A tradíció sokféleképp elmesélt történetei támaszul szolgálhatnak, mégis a szobrok létüket inkább önmaguktól és nem meghatározásuknál fogva bírják. Egyúttal a teret olyan helyszínné lényegítik át, hol a teknősök között szemlélődő szellemileg is kényszerített összefüggések felfedezésére, és elsősorban számára értelemmel bíró kontextusok létrehozására.

A kiállítás könnyed és fesztelen – lényege a szobrok szoborszerűségében és konceptualitásában együttesen ragadható meg. Az öntörvényű tömegformálás, a megmunkáltság és nyersesség különös összhangja, a szobortestek kecsesség és súlyosság közötti váltakozása, a felület hol tükörfényesre csiszoltsága, másutt meg rusztikus volta hangsúlyozza, hogy a művész a formaalakítás módszereit dramaturgiai elemként használja. Majd, mint egy varázsló: antropomorf jellegű tagokkal feszíti a teknősök törzsét, így a testtel való manipuláció az, ami rögtön felkínálkozni látszik a tekintetnek.

A szobrok – azáltal, hogy nem kiemelten, posztamensen helyezettek – mozgása természetes-zavarkeltő, de épp ez egyéni viszonyaik meghatározója. Mozognak valami felé, de helyzetük örök viszonylagosságot mutat korábbi kontextusuk irányába. Természet és profán esetlegesség őrlésében a teknősök csendes – megkockáztatom –, metafizikai vándorlása végeláthatatlanná válik.

A kielégíthető éhségen, az oltható szomjúságon, a csillapítható érzékeken kívül esvén úsznak – simogatnak – kutatnak – matatnak. Vágyakoznak. Egyidejűleg kint és bent lévén, a láthatóság és láthatatlanság között ingázván, bensőségességből kifelé haladnak úgy, hogy mindig indulásra készek a belső felé. Mozdulataik az elme rezdüléseit jelzik egy Ariadné-fonal mentén tájékozódva, olyan nyugvópont után kutatva, hol szilárdan lábat vethetnének azon kicsiny pontján a Földnek, hol a sorsok összefutnak.

Both Vilma

szó magamutogató értelmében, nem kifejezni akarja a bánatát, örömét, a dühét, vagy bármi mást, hanem bizonyos konstruáló problémáknak különféle megoldására törekszik, épít tehát, építi önmagát, és a képein keresztül másokat is önépítésre inspirál. Művészi és emberi magatartása tehát alapvetően optimista, nem arról beszél amit nem szeret, hanem arról, amit fontosnak tart.

Azt hiszem, hogy ma ez a fajta művészi magatartás és inspiráció teheti ismét fontossá a festészetet, a képzőművészetet, általában a művészetet. Legalábbis a művészetnek azokat a törekvéseit, amelyek igényt tartanak arra, hogy az emberi életnek fontos és meghatározó szereplői legyenek.

Sas Miklós nem lenyűgözni akar, nem talál ki ál-elméleteket, mondvacsinált hangzatos címeket, csak azért, mert a képi ürességet valahogy pótolni kell, vagyis nem a címekkel akarja elmondani azt, amit a képen nem tudott megoldani. Képcímei egyszerűen csak a műveletre utalnak, és nem akarja rábeszélni a nézőt, hogy azt lássa a képen, ami egyébként sose jutna az eszébe.

Nem ködösít, és nem maszlaggal eteti a nézőket. Hagyja, hogy képei maguk szólaljanak meg. Tisztességgel, komoly szellemi igénnyel szól az emberekhez, mint partnerekhez, akikben hasonló szellemi igényeket feltételez. Nem játssza tehát a megközelíthetetlen művészt, hanem ember marad, egy komolyan játszani tudó ember, akinek sajátos tudása van, amit szeretne másoknak is átadni.

Lantos Ferenc

CD

Szabó Krisztián & Ujházi János AZon játszik

Mi AZ? – ezzel a játékos címmel kezdik az előadók a lemez rövid ismertetését. A szerzők találtak egy hangszert, amelyet / „akit" az elmúlás előtti, vagy éppen a felújítás előtti pillanatban munkára bírtak.

„AZ eredetileg egy Bécsben gyártott Stelzhammer zongora volt. Többek között pedál sincs már rajta, ám bizonyos értelemben még ma is versenyzongora. Az idő erjesztő munkája nyomán, természetes úton létrejött mai hangzás egyedülálló. A hallgató számára kevésbé zongora, mint inkább a harang, a lant, a klavikord vagy a cimbalom hangját idézi. AZ tehát nem preparált hangszer, viszont transzponál: a legtöbb helyen tiszta kvarttal lejjebb szól. Annak köszönhetően továbbá, hogy nincs temperálva, csupán egynémely hangnemben produkál tonális zenét. A legtöbb esetben azonban a tizenkétfokúságot negyed- és nyolcad hangokkal bővíti, melynek eredményeképpen a klasszikus művek új dimenzióba kerülnek." *

Kicsit olyan ez, mintha egy lesérült, senior sportolót küldenénk ki az aktív tízpróbások versenyére, szépszép, hogy próbálkozik, mindenki szurkol neki, sajnálja is, és ez egy kicsit megalázó. Ráfoghatjuk, hogy új hangzást, modern szellemet sugároz magából az idő múlására figyelmeztető, szerzett adottság szülte minőség. Mondhatjuk, hogy a művek a tonalitás, a fizikai hibák, korlátok által új dimenzióba kerülnek, az előadási nehézségek eddig nem látott vetületeit mutatják a szerzők (Bachtól Csajkovszkijig) alkotásainak.

„Jóllehet az előadó nem kevésszer találja magát szemben fizikai adottságokkal, az ezekkel való viaskodás éppen a darabok expresszivitását növeli."*

Végighallgatva a lemezt, az ígéretek nem válnak valóra a hullámhosszok világában. A darabok inkább egysíkúak, mintsem expresszívek, a fizikai nehézségekkel való viaskodás helyett inkább a művekkel való viaskodás, vagy inkább nem-viaskodás hallható.

„Annak viszonylagosságát, hogy mit érzünk konszonánsnak, bizonyítja, hogy a befogadó rövid idő után már nem hall mást, csak szórakoztatózenét." *

A sokat hallgatott zenék egy idő után valóban beépülnek a tudatba, a tudatalattiba. Jól ismerjük a „beleültette a fülembe a dallamot" érzést, amikor is nem várt pillanatokban egy-egy dallamfoszlány kerül a hallóközpontjuk felszínére, és onnan órákig nem is akar távozni, szépen ringatózva hallójáratunk folyadékában, egy-egy utálatos dallammal borzolva az idegeinket, vagy egy kedvessel megnyugtatva azokat. Valamelyest ismerjük az agyi folyamatokat, melyek a zenei befogadás mikéntjéért felelősek. A nem ismert zenék megismerése, a nem ismert szabályok befogadása agyunk feldolgozó-képességén múlik, a megismerés és megértés után a dallamok élvezhetősége ugrásszerűen nő. Ezért tapasztalhatjuk azt a jelenséget, hogy egy nem ismert, főként nem ismert rendszerű zenemű első hallásra nem tetszik, de ha vesszük a fáradságot annak többszöri meghallgatására, akkor a megértés által egyre élvezhetőbbé válik az. Ebben az esetben is hasonló jelenséget tapasztalhatunk, a kezdetben idegesítő-kedves furcsa hangzás beépül zenei tárunk polcrendszerébe, a megoldó kulcs alkalmazásával agyunk töredékenergiákkal képes értelmezni a hallottakat. De ez csak fiziológia. Ettől még nem lesznek jobbak az előadások, ettől még sablonosak lesznek a művek, akár Scarlattit, akár Mozartot hallgatjuk a lemezen.

Az ötlet nagyon jó. Szerény ismereteimet eddig nem gazdagította hasonló kezdeményezés, természetesen lehetséges, hogy már mások kitalálták ezt. Kár, hogy a jó ötlet – mint annyiszor máskor – most sem teljesedik ki. Ezt a hangzásvilágot ráhúzni a historikus, romantikus, vagy éppen modern zeneértelmezésre nagy lehetőséget rejtett volna magában. A varázs elszállt, a hangsúly sajnos a feltételes módon van.

Vinter Miklós

* Idézet a CD borítójáról

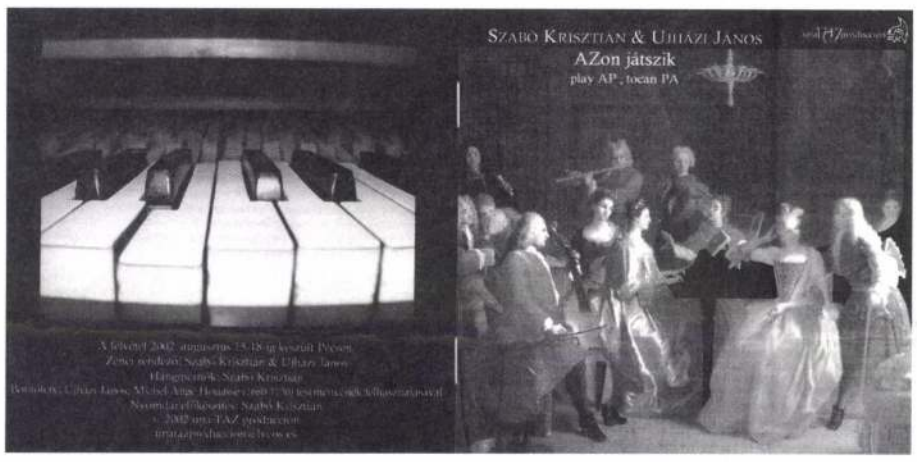

CD

Tillai Aurél új, szerzői lemeze

Larghetto nostalgico

Városunknak ősidőkig visszanyúló művészettörténete – jelesül az itteni zenei élet – majd' minden korszakban fel tudott mutatni olyan alkotókat, akik az ország határain átsugározva öregbítették a település jóhírét. Hogy csak a legutóbbi két évszázadot pásztázzuk végig, a Haydn által is pártfogolt pécsi dómkarnagy és komponista, Lickl János György és a fuvolista-zeneszerző, Amtmann Prosper az 1800-as években, a szenttamási Horváth Mihály, Maros Rudolf, és a most 100 éves Takács Jenő a XX. század szülötteiként szereztek elismertséget az itteni zenei életnek. És ebbe a sorba – immár fél évszázada – méltó utódként, hazai és nemzetközi ranggal Tillai Aurél karnagy beletartozik.

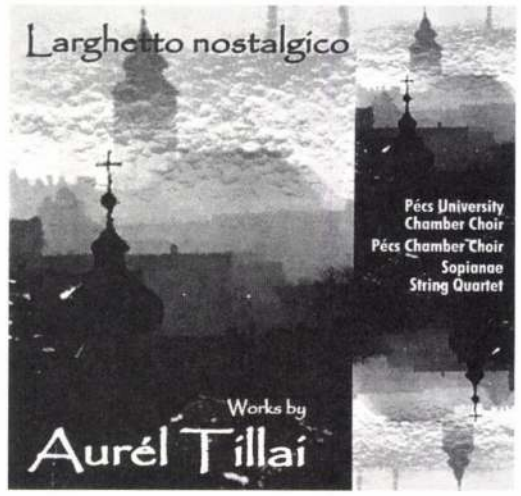

Elsősorban kórus-komponista. Eszményképeihez, Kodály Zoltánhoz és Bárdos Lajoshoz hasonlóan népdalfeldolgozások, egyházi művek és jeles hazai és külföldi költők verseinek megzenésítései alkotják munkásságának gerincét. Modern, és nem modernkedő mester! „Az állandó újdonságkeresés a közlendő hiányosságot takarja" (Petrovics Emil). Énekkari műveit országszerte szívesen tűzik műsorra gyermek- és ifjúsági kórusok, felnőttekből verbuválódott együttesek. Legelső (diákkori) ilyen jellegű művei legális, majd illegális cserkésztáborokban születtek; délelőtt vagy délután a sátor mélyén, avagy a patak partján komponálta, majd este, a tábortűznél alkalmi kis kórussal megszólaltatta az új darabot...

A minap napvilágot látott szerzői lemeze – háromtételes vonósnégyesét nem számítva (a második tétel tempójelzése: „Larghetto nostalgico" lett a gyűjtemény főcíme) – Áprily, Weöres, Janus Pannonius, Kistétényi Melinda, Bényei József verseinek megzenésítéseit, zsoltár- és népdalfeldolgozásokat tartalmaz két énekkarra. A Pécsi Egyetemi Kamarakórus, a Pécsi Kamarakórus, énekes és hangszeres szólisták, valamint a Sopianae Vonósnégyes tolmácsolja a darabokat a szerző vezényletével.

Nehéz lenne valamiféle rangsort fölállítani a 77 percnyi, do-lá-studió által rögzített, 16 kompozíciót magába foglaló (talán életmű-keresztmetszetnek is beillő) összeállításban. Annyi bizonyos, hogy változatos, a magyar és az európai zenekultúra legjobb tradícióit folytató műveket hallhatunk Tillai Aurélektól már évtizedek óta ismert, hivatásos muzsikusoknak is becsületére való tolmácsolásban.

A szerző testvérbátyjának, Tillai Ernőnek művészi címlapfotója pedig tovább gyarapítja a szerzői hanglemez értékeit.

Ivasivka Mátyás

AKNAI TAMÁS

Ólomidők

Nyári Zsolt szobrászművész

Nincsen éberség és fürkész figyelem, ami kicselezhető ne lenne, ha valamely lényeginek mondott szükséglet azonnali kielégülésére remény kínálkozik. Művészetről szólva ilyen reményzóna az érzéki birtokbavétel azonnalisága, a megértés és beleérzés töredékmásodpercek alatt bekövetkező könnyedsége, az idő múlatásának befektetésmentes passziója. Pedig az alkotóművész részéről éppenhogy az aktuális funkció betöltésének dilemmái, a helykeresés késztetései, a helyzet- és önmeghatározás igénye, az „alkatra" szabott feladat megtalálása jelentik a körülményeket, amelyek lényegi befolyással vannak megnyilvánulásainak formájára. És már látjuk azt is, hogy ennek az éppenséggel nem egyszerű együttállásnak — formateremtő aktivitásnak — milyen keservesen nehéz a sokakban meglévő kétes reménnyel farkasszemet nézni, a befogadó oldal szellemi-fizikai esetlegességeit elfogadni, hinni az alkotói mondanivaló magatartásba, viselkedésbe, erkölcsbe épülésében. Rövidebben: hinni abban, hogy művészet és közönsége — akárha korlátozott, akárha szektás formákban is, de — találkozhat.

Nyári Zsolt[1] szobrát tönkretették a várárokban, ahol Bencsik István Kossuth-díjas pécsi szobrász születésnapjára a tanítványok felállították a Mester előtt tisztelgő munkáikat. Titkos tájakra csalogató márványdarab volt, melyben félreértés nélkül és a többesélyes értelemlatolgatást megtakarítva „csaphatott le" az arra járó az emberi létezés kezdetének fizikai forrásaként tételezhető női öl combok közt rejtőző redőire és hasadékára.[2] Hogy a posztamens folytatásaként elképzelt geometrikus ősformában, a kocka mindent szabályosan magába tömörítő alakjában jelenik mindez meg, és hogy ez az utalás éppenhogy a plasztikai gondolkodás rendszerközeliségének jelképe is lehet, már másodlagos kérdés. Nyári Zsolt a középnemzedék egyik erős alakja, akinek éppúgy nincs lehetősége nagyobb szabású munkákra, mint generációja más tagjainak. Akik éppúgy tudják, mint ő, hogy a közösség számára megmutatkozó gazdag formáltságú valóságban a szobrászat az, ami éppenséggel fel is hívja a figyelmet az értelemmel megtölthető alakzatok valóságára. Hogy a természetnek az érzékekkel felbujtott értelemadás, a nyelv, a beszéd, a fogalmakból szövődő meditáció biztosíthatja csak a jelentőségét és nem elsősorban a vegetatív ösztönvilág.

A képzőművészet iránt érdeklődő számára aligha rejtett tény, hogy a magyar szobrászat szellemi erőforrások és a teljesítmények minősége szerint ma kimagaslóan izgalmas korszakát éli. Eredeti gondolkodású tehetségek, erős és világos állásfoglalások, értékes nemzedéki kapcsolatok és az élet regisztereinek megfelelően színes reprezentációk jellemzik. És még az sem zavar feltétlenül, ha a szobrászatról, mint olyanról ma már egyáltalán nem úgy gondolkodunk, mint húsz évvel ezelőtt, hiszen olyan léptékű integráció jött létre a klasszikus műfajok és műnemek „feje felett", amelynek közegében szinte értékelhetetlen is egy magában való formai megoldás. Nyári Zsolt munkássága jól példázza annak az igényes értelmiséginek az álláspontját, aki valóban nem az elkülönülésben, hanem a csatlakozásban fedezi fel az alkatának is megfelelő cselekvési utakat.

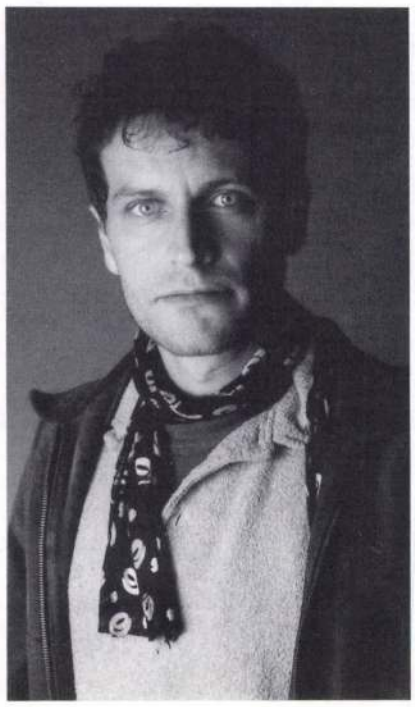

Nyári Zsolt szobrászi eszmélése arra az időszakra — a kilencvenes évek elejére — tehető, amikor a *nem-művészi-anyagok*, a kísérletezés laboratóriumi formái mellé újra egyenrangúként zárkóztak fel a hagyományosnak látszó *figurativitás* és képszerűség szobrászati megoldásai. Hogy Nyári esetében ez a történeti periódus, és annak plasztikai tartalma, valamint a fiatal művész személyes vágyai miképpen támaszkodhattak a nemzeti tradícióra, azt mesteréhez, Bencsik Istvánhoz fűződő kapcsolata világíthatja meg. Bencsik István a korszakot jellemző páratlan ütemű gyorsulással és expanzióval némiképpen szemben állva — éppen az integritás megőrzése érdekében — a lassulás poétikáját fogalmazta szobraiba és lényegre törő szándékossággal, egyre szűkebb körben vizsgálódva a klasszicitás lehetőségének és lehetetlenségének drámai konfliktusát ragadta meg. Nyári Zsolt ezt, a legtöbb „kortárs" tendenciára egyidejű ellenáramként reagáló kultúra és természetszemléletet, ezt a kemény fizikai munkával párosuló gyakorlatot sajátította el mestere műhelyében. Szellemi érlelődésének talán legfőbb színhelye a villányi művésztelep —, egyetemi műhely — éveken át. Életformájának meghatározó keretévé a kőbánya, a kőfaragóműhely, habitusának immár elidegeníthetetlen tükrévé a kő vált.

Nem zárja ki ez a szobrászat az emberi létezés mindeddig tabukkal korlátozott jelentéseinek előbányászását, nem zárja ki az elméleti szigorúságot sem, dogmatizmust azonban a legritkábban érzékelünk a munkákban, amelyek ezzel a kreatív expanzióval érintkeznek. Sajnálatosan azonban azt sem állíthatjuk, hogy ezek alapján általánosabb és hitelesebb képet kaphatunk létállapotainkról, mint bármely korszak bármely műalkotása esetében. A hatvanas-hetvenes évek bebizonyították, hogy a szobrászat lehet egy sivatag közepén álló architektonikus-plasztikai földmunka *(Michael Heizer)*. Vagy egy piramis, kráter, amelynek közepébe folyosókon keresztül juthat az ember, hogy majd, mint egy obszervatóriumból az asztrális világ eseményeit szemlélje *(James Turell)*. Hogy ágyba lehet vele menni *(Chris Burden)*. Hogy egy város lakóitól összegyűjtött használt ruhákkal a kiállítóterem falait be lehet borítani *(Christian Boltanski)* stb. A sokféleség és gazdag sokalakúság teszi lehetetlenné, hogy a jelenkor plasztikai művészetében határozott tendenciákat ismerjünk fel. Ilyenkor az egyes művek jelentősége éppúgy megnő, mint a kérdéses alkotásokkal bekövetkező személyes, közvetlen találkozás ténye. Az egyes műveket interpretáló aprólékos, számos személyes motívumot is áttekintő munka talán az egyetlen garanciája annak, hogy valamely újabb szempont kibontása után újra és megint valamely folyamat részeként kezelhessünk művészi álláspontokat.

Legutóbb szeptemberben, a Zalaegerszegi Nemzetközi Művésztelep kiállításán láttam szobrait. Nyári Zsolt itt a *Teli edény* (gránit, 2004.) és a süttői mészkőből készült *Fer-Táj* (2006) című munkáival tett hitet az élő magyar művészet szakmai közösségei mellett. A pécsi Művészeti Szakközépiskola szobrásztanáraként a tehetséggondozás és az ígéretes talentumok irányítása a feladata. A bensőséges és nyilvános kommunikáció, a műhelymunka csendes meditációi és az oktatás-nevelés izgatott dialógusai egyaránt kísérik szobrászi tevékenységében. Szolgálatkész és kedves kolléga, felkészült intellektus. Ha szükség van rá, megjelenik, ha nincs, akár hónapokig eltűnik a szemünk elől. Él, dolgozik. Aztán előáll valamely meghökkentő, vagy lélegzetelállítóan szép szoborral.

Ma már meglehetős világossággal látszik, hogy az 1990-es évek elején Bencsik István szobrász osztályának szerencsecsillaga, ha nem is érkezett delelőjére, de érkezésének biztató előjeleivel lendületet adott a szakmát kóstolgató fiatal művészeknek. Tudván tudjuk, hogy az „iskola" emlegetése a XXI. század elején a fogalom szabatosságának elvesztése következtében árasztja magából a kételyeket, mégis szükséges a kivételeknek esélyt adni. Mert amennyire a korlátozatlan szabadság, a felfedezések és kitárulkozások minden gátlást levető képei forradalmasító jelentőségűek lettek a hagyományhoz kötő viszonyban és a tényleges megismerés folyamataiban, úgy halványult el a szocializáció tanulásos és szervezett útja a spontán és mindenfajta közösségi megfontolást mellőző egyéni

Tönkretették a szobromat!

A pécsieknek nem kell bemutatni azt a sarokrácsot a Janus Pannonius utcában, melyet az idők során lakatok leptek el. A rács azóta idegenforgalmi nevezetesség lett. E mögé a rács mögé kért fel egy szobor tervezésére *Dévényi Sándor* Kossuth-díjas építész 2000 tavaszán. Mivel a lakatok keltette vizuális effektussal hagyományos plasztika nem versenyezhetett, a tervezés rövid időn belül egy nem szokványos, horizontális jellegű szobortervhez vezetett, melynek a csapadékvíz elvezetésén kívül feladatává vált az addig gondozatlan, háromszög alakú terület felnemesítése is. Műemléki környezet lévén a szobor szigorú engedélyezési eljáráson esett át, majd 2001. szeptember 12-én lett átadva Pécs városának.

2006-ban a belváros felújítása során műkővel burkolták a Janus Pannonius utca járdáit, a Dóm tér alatti sétányt és az Esze Tamás utcát. A munkálatok során a szobor az alábbi változásokat szenvedte:

1. A kőszobor két elemét eltávolították, jelentősen megváltoztatva a szobor tartalmát és alaprajzát. Közel egyméteres, 40–50 kilogrammos elemekről van szó. A műkő burkolat mintázatát a csonkított alaprajzhoz igazították.
2. A szobor egy harmadik elemét eltávolították, majd rossz helyre illesztették vissza.
3. A műkő burkolatot a 2001-ben engedélyezett terveknél 5 cm-rel magasabbra emelték. Így a plasztika egy szintbe került a burkolattal. A szobor vertikális plasztikája mindössze 40 cm, a tervektől eltérő burkolatszint több mint 10%-kal csökkentette a szobor magasságát. Arányaiban ez olyan változtatás, mintha egy figurális szobrot fél-térdig körbe burkolnának.
4. A. szobor közvetlen közelébe — idegen látványelemként — egy elektromos kapcsolószekrényt építettek.

Mindezen munkálatok tudtom és beleegyezésem nélkül zajlottak.

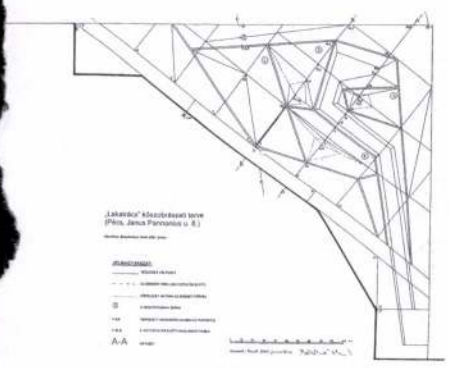

Az eredeti állapot ...

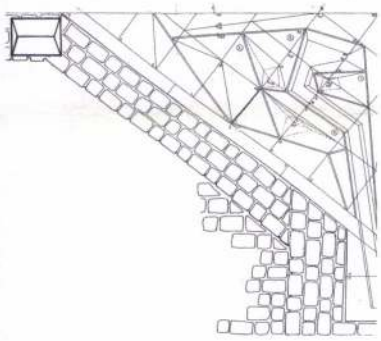

... és „felújítás" után.

A károk észlelése után megkerestem *dr. Bachman Zoltán* Kossuth-díjas építészt, felelős tervezőt, akivel a helyszínen találkoztam. A kivitelező részéről jelen volt *Koronics Károly.* A fenti hibákat észleltük, és megállapítottuk, hogy helyre kell állítani az eredeti állapotot. Újra kell faragni a sérült és eltűnt elemeket, át kell helyezni a kapcsolószekrényt, valamint a műkő burkolat szintjét a 2001-ben engedélyezett szintre kell visszasüllyeszteni. Ez utóbbit a kivitelező vitatta. Megígérték, hogy minden rendben lesz, nyújtsak be egy költségvetést, de nem mondták el mely címre és kinek. Jegyzőkönyv felvételétől pedig elzárkóztak. Az eseményekről beszámolt a helyi televízió és az Új Dunántúli Napló.

Azt gondolhatnánk, hogy akkor minden rendben. Csakhogy ez nincs így. A bili kiborult. Megsérült egy mű integritása. Valaki, vagy valakik önkényesen átalakítottak egy szobrot. Ennek nem a mértéke a lényeges, hanem a megtörténte. Mellékes, hogy szándékosan történt-e, ha igen, milyen szándékkal, engedéllyel, vagy anélkül, és ha igen, ki adott rá engedélyt. A botrány az, hogy ma ez Pécsett megtörténhetett.

De hogyan történhetett meg mindez? Hogyan távolíthatták el a szobor két elemét? Rögtön szögezzük le, hogy a műalkotás sérülése nem tekinthető véletlennek, mert a burkolat felújítása maga is szándékos dolog. *Nem tudhatom,* hogy aki megtervezte a burkolatot, pontosan jelölte-e rajta a szobromat. *Nem tudhatom,* hogy az engedélyező hatóság erről meggyőződött-e (az Országos Műemlékvédelmi Hivatal 2001-ben pontos tervdokumentációt követelt tőlem, melyet archiváltak, tehát mind a tervező, mind a hatóság rendelkezésére állt), továbbá nem tudhatom, hogy a kivitelezés során az említett szempontból történt-e ellenőrzés, és ha igen, milyen eredménnyel. *Azt az egyet tudhatom,* hogy a tervezés, engedélyezés, ellenőrzés hármas rendszerébe hiba csúszott, mivel a mű csonkításáról nem értesítettek, hanem magam észleltem azt.

Nem tudom ki tervezte és ki engedélyezte az áramszekrény felszerelését, a szobortól — nem tévedés — o *cm-re*! A szoborállítási procedúrák fontos része a közműegyeztetés, illetve ezen engedélyek beszerzése. Úgy látszik csak a közműveket védik a szobroktól, fordítva nem.

A szobor mellett húzódó műkőburkolat anyaga, az elemek mérete nem harmonizál a szoborral. A mintázat agresszív rasztere mintegy fél méter szélességben, (ez helyenként három, máshol négy sor betonelemet jelent) húzódik szürkén a fal mentén. A burkolat más része téglavörös. A húszcentis muglik nehezen követik a bonyolult tereptárgyakat, sokszor darabolni kell őket. Elborzasztó arra gondolni, hogy a szobor két eleme esetleg a burkolatmintázatának esett áldozatul. Az eltávolított elemek helyén a díszburkolat felpúposodik, vélhetően nem törték fel a szobor betonalapját. Ennek következtében viszont a burkolat a két púp összekötésével elérte a szobor megmaradt részeinek magasságát, végighúzódva annak teljes hosszában.

Mikor a szobrot készítettem, a rács mögött gondozatlan betonburkolat volt, amin gyűlt a szemét. Azt reméltem, hogy a beton nemes anyagra cserélése, a burkolat plasztikára cserélése elindíthat egy spontán folyamatot. Ez a folyamat majd jó példát mutatva, apró lépésenként felnemesíti a környéket, a belvárost. Így produkálhat több művész több munkája, egymásra reagálva, harmonikusan egymásra épülve ÉLŐ BELVÁROST, mely nyitott és folytatható. Mindig helyet találhat benne egy-egy színvonalas, új műalkotás.

Bachman Zoltán burkolata befejezett belvárost produkál, ahol nincs többé tere a fejlődésnek. Egyszerre épül fel, véglegesen, egyetlen tervező szerénytelen akarata szerint. A környezet nem nemesedhet fel, mert a műkő nem nemes anyag, lerakása nem mesterség, hanem technológia. Elemei, mintázata katalógusból választható. Nem színe van, hanem színezéke. A műkő burkolat elemei szemben a kőburkolatéval, nem hordozzák magukban a mikrokozmoszt, nem lehet, nem érdemes egy-egy darabját vizsgálva elidőzni. A műkő mikrokozmoszának alapegysége az öntősablon.

Amikor Bachmann Zoltán elkészítette a dzsámi harangtornyának irdatlan betontömbjét, nem tiltakoztam. Ma már tudom, hibáztam. Nem tetszett a szerénytelen módon odatett agresszív plasztikai elem. Nem tetszett bántó mérete, ronda anyaga, de úgy gondoltam, túl a vizuális környezetszennyezésen, közvetlenül nem sérti az érdekeimet. Nem sérti, mert eszem ágában sincs bármi hasonlót csinálni, tehát nem lehet konkurencia. A minőségéért meg szégyellje magát a szerző. Meg sem fordult a fejemben, hogy Bachman Zoltán valaha effektív fizikai veszélyt jelent szobraimra nézve. Most az ő betonja borítja a belvárost a Dzsámitól a Barbakánig, megcsonkítva közben a szobromat is, de megfosztva legalább fél évszázadra a térséget a fejlődés lehetőségétől.

Mit tehetünk? Amikor a hitleri Németország óriás Zeppelinek építésébe kezdett, az USA kiadta a bojkott-felhívást: *„Egy köbcentiméter héliumot se a náci Németországnak!"* A léghajókat így gyúlékony hidrogénnel töltötték fel, s a Hindenburg 1937-es katasztrófája után a német léghajó-fegyverkezés leállt. Hirdessük meg a felhívást! EGY KÖBCENTIMÉTER MŰKÖVET SE PÉCS BELVÁROSÁBA! A továbbiakban pedig Pécs belvárosát nyilvánítsák *katasztrófa sújtotta* övezetnek, s a Nemzeti Katasztrófa Alapból állítsák helyre annak eredeti állapotát! Bachmann Zoltánt távolítsák el a katedrától, a felszedett műkövekből pedig építsen díszburkolatot a Holdon. Javasolt terület: a Földről nem látható túlsó oldala.

Így lesz? Minden bizonnyal, de addig is le kell nyelnem a békát.

Pécsett, 2006. november 15-én

BÖSZÖRMÉNYI ISTVÁN szobrászművész

Böszörményi István rajza

Bozóki András Mag: U 2006/4

tom, nem kell senkire sem rászólni, mindenki pontosan érti a néma játékot, és tökéletesen játssza a szerepét. Tíz perccel a pap búcsúáldása után már mindannyian kint vagyunk a téren.

A téren még található egy protestáns templom és néhány irodaépület. A Bridge Street felőli oldalon üzemel egy „közért", ahol késő estig vásárolhatunk élelmiszert, ajándéktárgyat és szerencsére alkoholt is. Sokak számára mégis a Big Ben a tér legismertebb látványossága. Hangjával kezdődött évtizedeken át a BBC azóta megszűnt magyar adása. Természetesen anyám is nagy hallgatója volt a rádiónak a második világháború éveiben. Ha jól emlékszem (sajnos, már nem kérdezhetem meg tőle), azt mesélte, hogy a BBC a sztálingrádi csata után mindennap bemondta: ma ötven, ma száz, ma kétszáz napja jelentette be Hitler, hogy napokon belül megnyerik a sztálingrádi csatát. Sokan lettek nyugodtabbak ettől a rövid mondattól, amely a maga módján a náci propagandát fordította jellegzetes brit humorba. Hiszen a front közben egyre nyugatabbra húzódott, és a sztálingrádi csatát rég megnyerte a város névadója. A BBC magyar adása maga is része volt a legendának. Azt sugározta a frontokon és vasfüggönyökön át, hogy Britannia a helyén van, nem hódol meg semmilyen zsarnokságnak, őrzi mindazt, amit a kontinensen egyszerűen csak angol életformának és demokráciának neveznek. A magyar adás hallgatóinak többsége sohasem látta saját szemével ezt az idilli Britanniát, s egy született angollal jó esetben is csak tőmondatokban tudott volna elbeszélgetni. Nyilván rózsaszínűbbnek gondolták a BBC fémjelezte országot, mint amilyen a valóságban volt merev osztályrendszerével, rosszul fűtött otthonaival és számos bogaras szokásával. De nem a fűtés érdekelte őket, hanem az, hogy ez a Britannia nagyon más, mint a mindenkori Magyarország. S amiben más, az vonzóbbnak tűnt számukra a hazai állapotoknál. Leszámítva azokat a röpke hónapokat és éveket, amikor úgy látszott, hogy hazánk is Nagy-Britanniához hasonló normális, nyugati demokrácia lesz. 1918–19 fordulóján és 1945–48 között. A Big Ben harangja ezekért az illúziókért is szólt sok magyar hallgatójának. Magyarul most elhallgatott, hogy az így megtakarított pénzen arab nyelvű tévécsatornát indítsanak azoknak, akiket a Bush–Blair páros igazáról kellene meggyőzni. Nehéz lesz, de ez legyen az ő gondjuk.

Bár talán még korai elkiabálni, úgy tűnik, hogy harmadszorra sikerült a dolog. A sokat emlegetett komppal átjutottunk a túlsó partra. Formailag ugyanolyan demokrácia lettünk, mint amilyen Nagy-Britannia. (A Londonból irányított Észak-Írország demokráciadeficitjéről nem is beszélve.) Ha nem vigyázunk, hamarosan azon kapjuk magunkat, hogy ha demokráciában nem is, az osztálytársadalom merev rendjében hamarosan túl is teszünk az Egyesült Királyságon. De a mi demokráciánknak nincs szerves történelme, legfeljebb hitekben és tettekben felvillanó múltja. Történelem nélkül is lehet demokráciát építeni, ahogy katedrális nélkül is kialakulnak főterek, amelyeknek szinte transzcendens vonzása van a jó és a rossz szellemekre. De ebből az újmódin nyers és faragatlan demokráciából néha jó átrándulni egy régibe, amely, ha olykor bumfordi is, határozottan történelmi humorral bumfordi.

Térerő

Nagy a kísértés, hogy **Böszörményi István** kőszobrait jó egy-másfél évszázaddal korábban keletkezett művészetelméleti alapvetések téziseivel hozzuk összefüggésbe. Wölfflin stílustörténeti és Semper anyagelvű-pozitivista teóriája egyaránt él a tektonikus és atektonikus fogalmak ellentétpárjával. Wölfflin korstílusok változását, Semper koroktól független, de anyagtól függő módszerek szembenállását írja le segítségükkel. A rég trónfosztott, ám ma is lenyűgöző logikájú elméletekben való anakronisztikus turkálás nem hiábavaló időfecsérlés, hiszen például Wölfflin érzékelés-lélektani alapon álló „grundbegrifféje" a tektonikus/atektonikus fogalompárt a zárt és nyitott forma megfelelőjeként kezeli, s a kompozíció stabilis és labilis egyensúlyi állapotával azonosítja. Ezzel máris telibe találhatjuk Böszörményi kőből faragott térgeometriai etűdjeinek – melyek éppoly kevéssé tudományos illusztrációk, mint laza capricciók – lényegét. A síkokkal határolt formák ugyanis többnyire zártak, dinamikájuk fojtott, önmagába visszatérő. Ennek nem mond ellent a szobrok áttört volta, mert a centrifugális és centripetális erők labilis egyensúlya épp az üreg mint középpont körül szerveződik. Ez az üreg azonban maga is bizonytalan státusú. Nem az egységes tömeghez viszonyítható, mint Henri Moorenál, vagy Barbara Hepworthnál. Nem vájt, hanem „épített" üreg. A zárt és nyitott gesztusok nem mint egymást váltó és kizáró történeti fokozatok jelennek meg, hanem mint egyetlen műben kumulálódó feszültség forrásai. Az ellentétesen ható erőkben, valamint a pozitív és negatív formák ambivalenciájában megnyilvánuló konfliktus inkább meditatív, mint robbanásveszélyes. A végtelen precizitással megmunkált és türelmesen összepasszított kőtömböket nem feszítik eruptív energiák, hanem az ősi megalitikus építmények józan és egyszerű képlete, a mindenható gravitáció tartja össze őket. A kristályosan tiszta térformákból álló kompozíció a kőből kibontott forma egységét sugallja, de technikai okokból mégis több részre bomlik. A vízió egységes, a módszer additív. A Böszörményi-mű ennek ellenére nem lesz épített szobor, még kevésbé szerkezet, de távol áll azok ellentététől, a kőszobrászat esztétikai kánonját évezredeken át meghatározó tömbszerűségtől is. Korszerűbb (stílushelyettesítő) fogalmakkal leírva: konstrukció és dekonstrukció térfeleinek demarkációs zónájában, de nem a senki földjén helyezkedik el. Ide is, oda is tartozik. Labilis, olykor lebegő, de leginkább dinamikus egyensúlyi állapota azt bizonyítja, hogy a szobrász nem a statikai abszurditást keresi, nem az anyag tulajdonságainak megerőszakolására törekszik, a nehézkedés törvényeinek *megkísértése* mögött nem a *meghazudtolás* szándéka áll. De az egyensúly nem abszolút, a forma nem végső, a kompozíció vezérelve nem a kikezdhetetlen ortodoxia. A síkokra és egyenesekre redukált eszköztár ellenére a szobrászi forma nem a *szabály* filozófiai kérlelhetetlenségű végterméke, hanem a *fantázia* gyermeke. A geometria kordájában tartott leleményesség egyetemesen értelmezhető, ezáltal szinte tetszőlegesen konvertálható plasztikai képleteket eredményez. Ugyanaz a forma – bár mást jelent – működik szuverén kisplasztikaként és monumentumként is. Belső térben és szabadban egyaránt életképes és érvényes. A szobrász, mint afféle „sculptor doctus", hol rajzasztala fölé hajol, hol az időjárás szélsőségeinek kitéve mérkőzik anyagokkal és méretekkel. Munkái a sculptura (kifaragás) ellenére olyanok, mintha egy szerkesztési rajz, egy bonyolult projekciós ábra öltene testet. Úgy lesznek szoborrá, hogy a virtuális szerkesztő, vetítő vonalak valódi térformát határolnak körül. Nem spirituális közvetítők tehát, hanem az általuk meghatározott síkok révén az anyagi szubsztancia keretei.

Várkonyi György

Böszörményi István szobrai

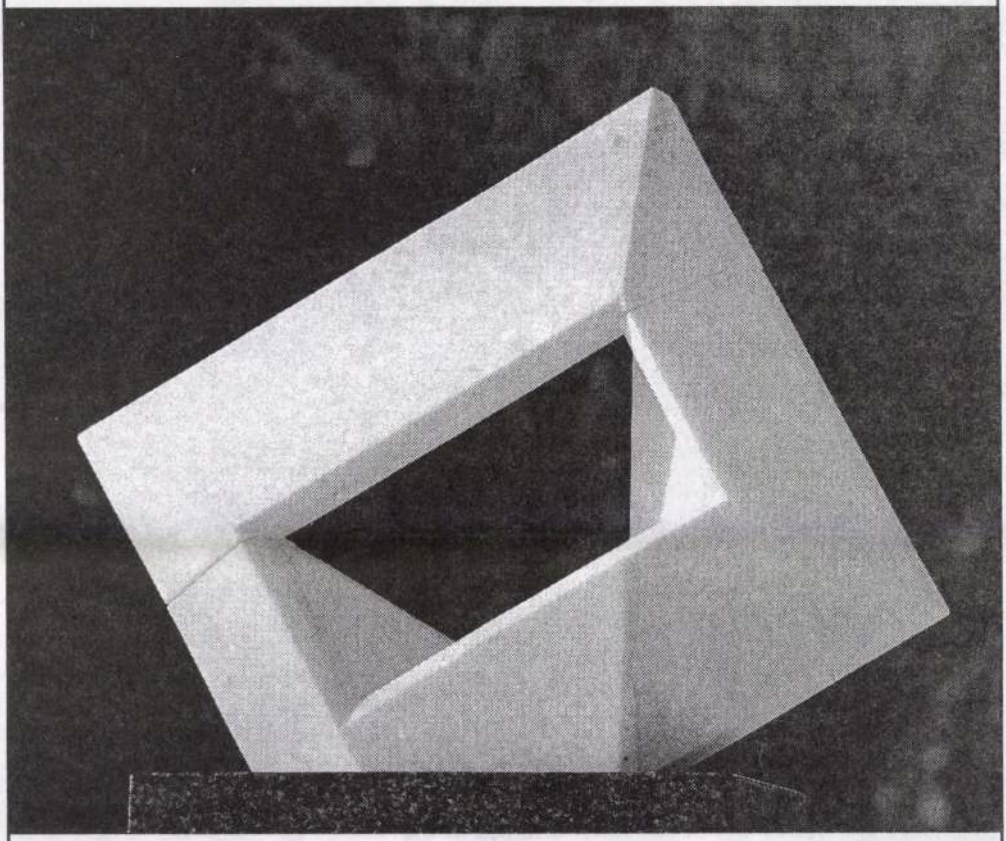

Időkapu

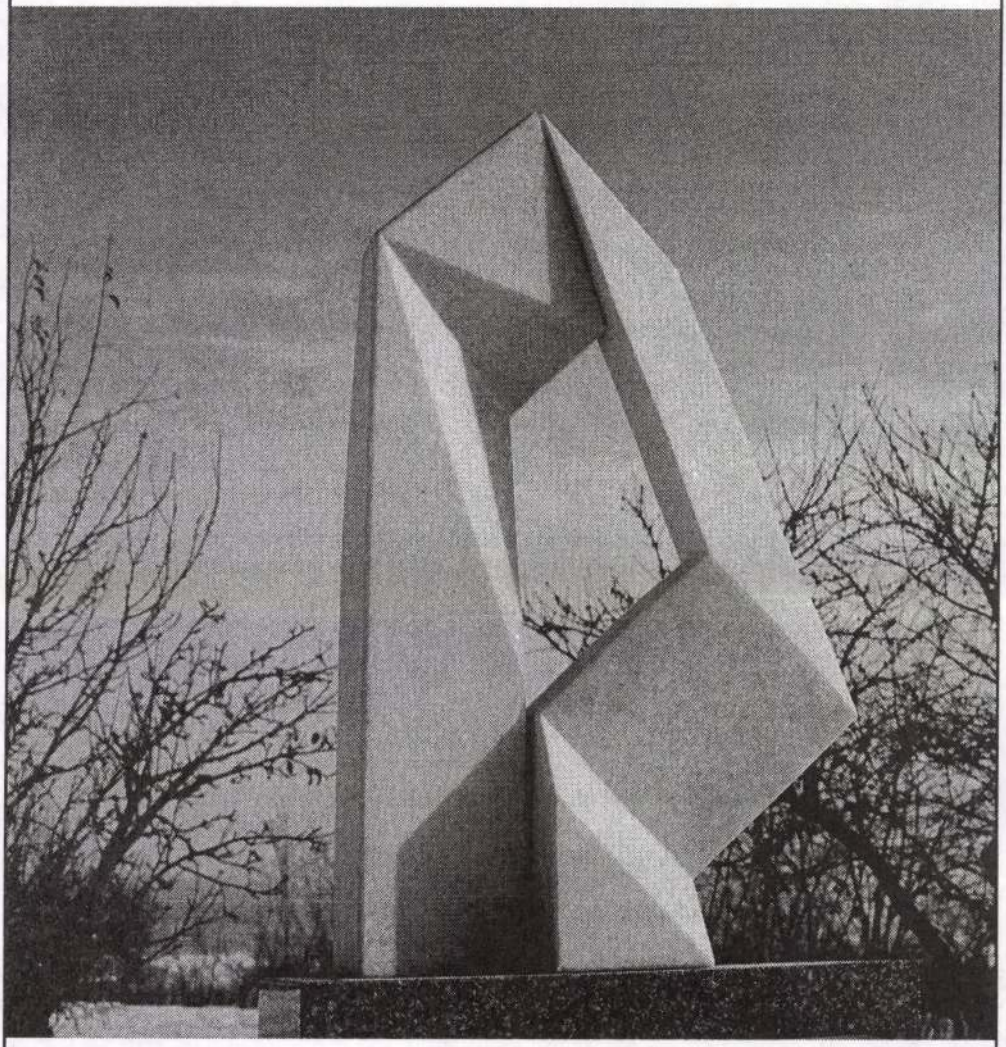

Egyárbocos

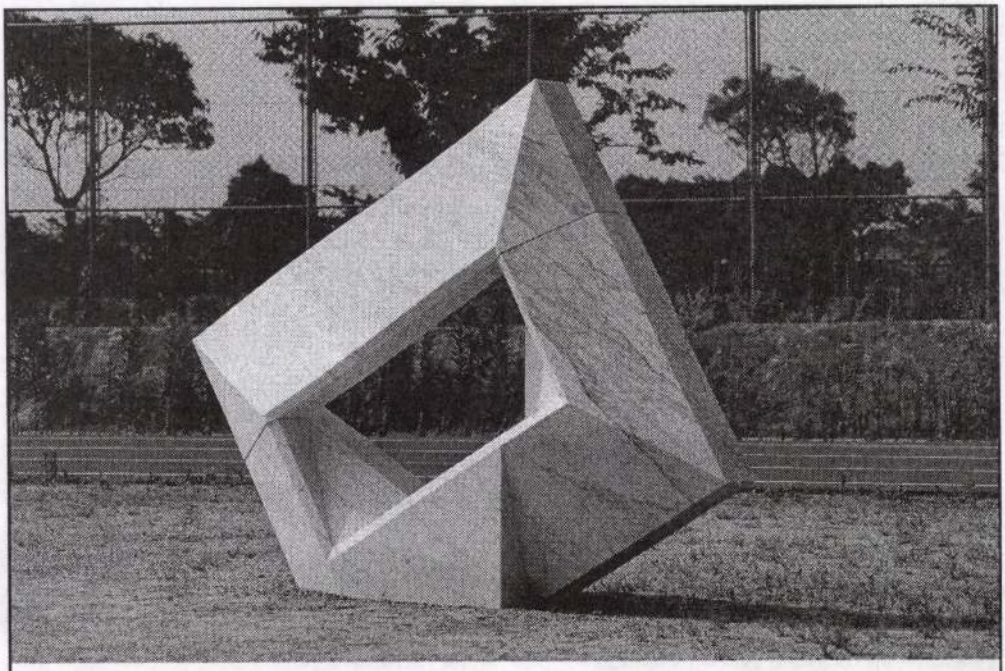

Időkapu

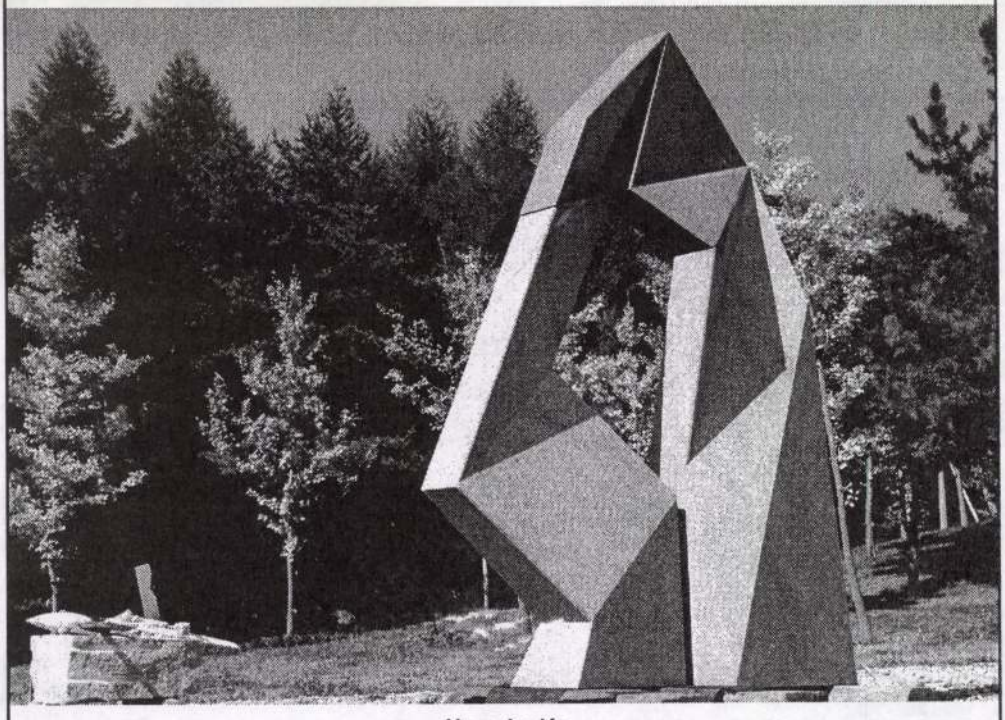

Hegyvitorlás

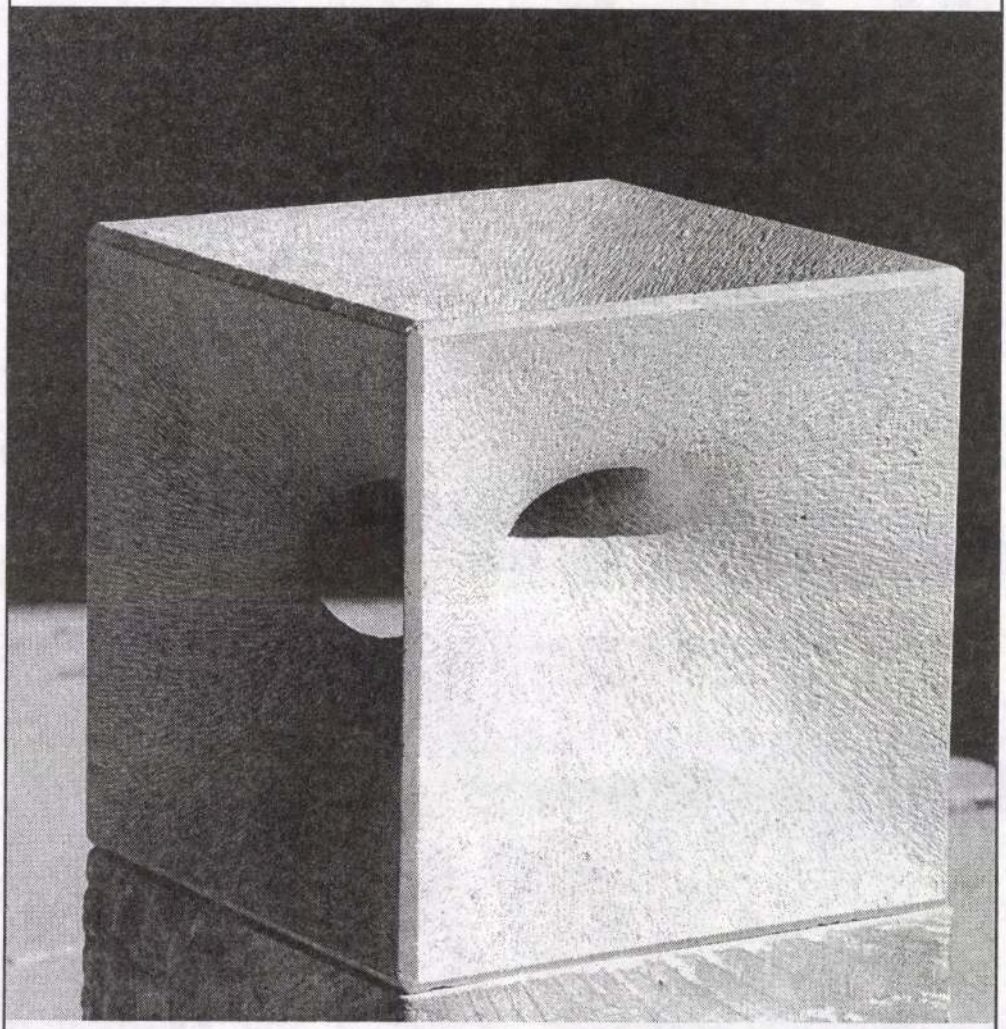

Napfolt

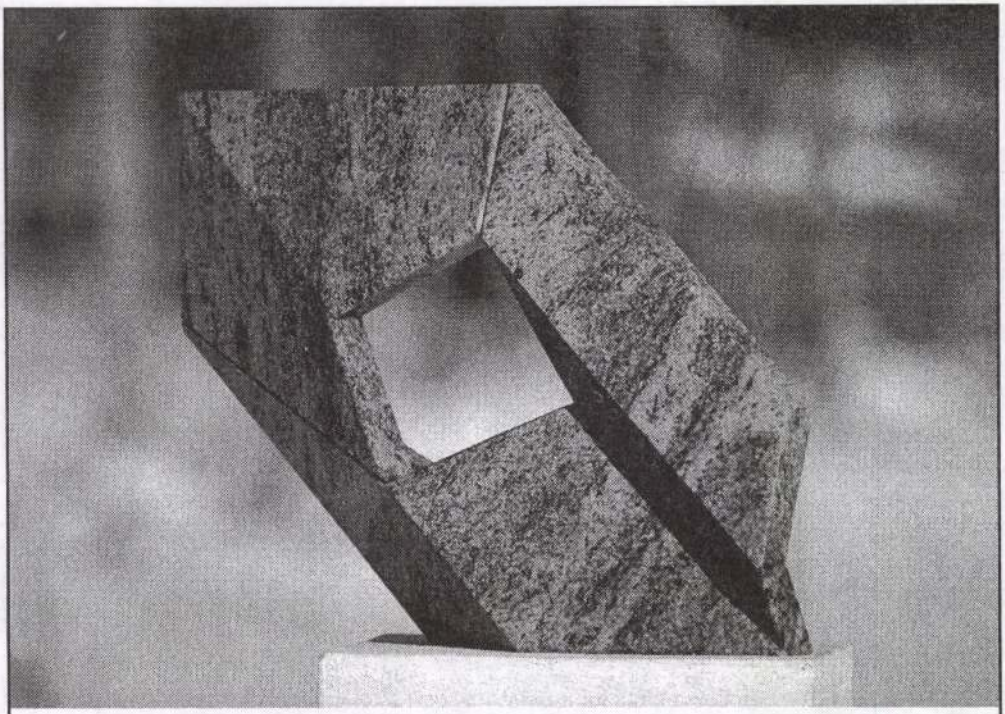

Magellán

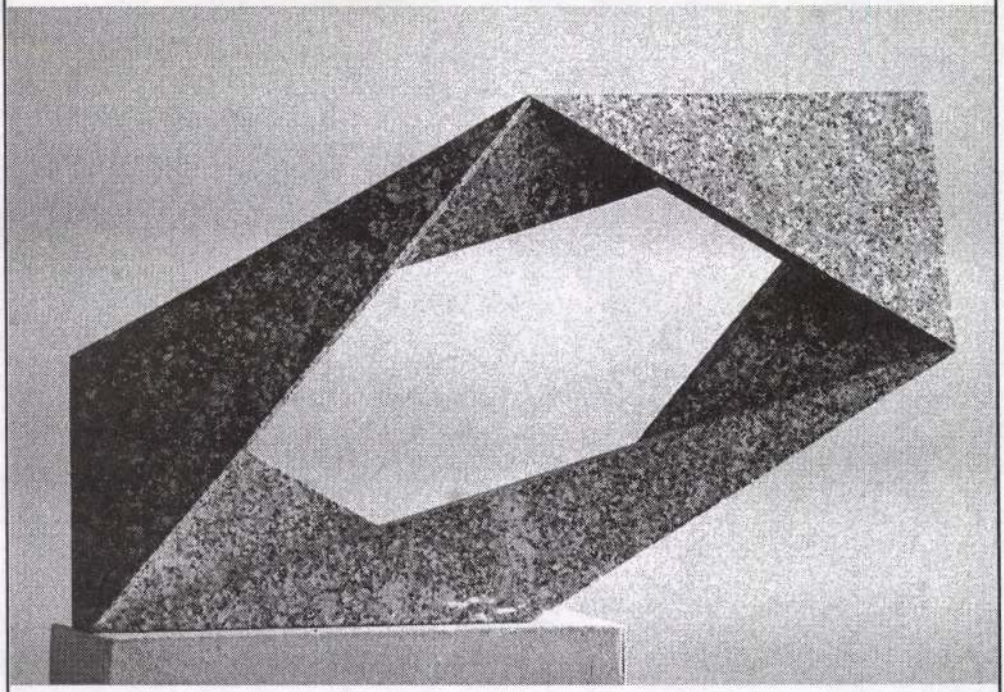

Venyera

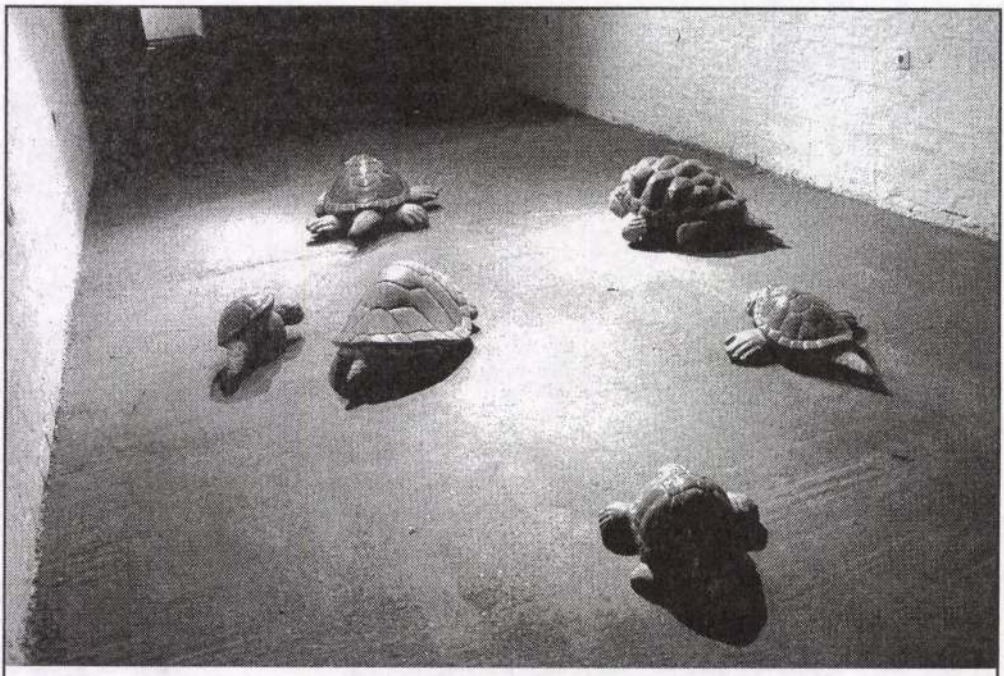

Teknősök

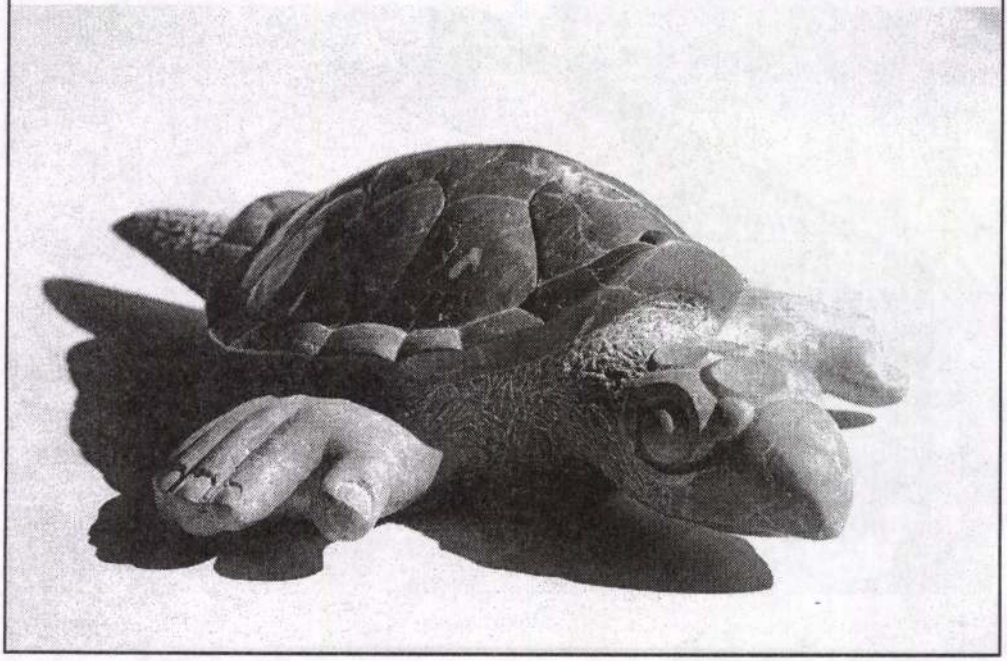

Böszörményi Dezső, építész (Grafika)

Diplomadíjasok, 1986

Magyar Építőművészet, 1987. 4–5 szám, 86-old.

Böszörményi Dezső

Sátoraljaújhelyen születtem 1962-ben. Szülőhelyemen végeztem az általános- és középiskolai tanulmányokat, majd felvételt nyertem a BME Építészmérnöki Karára. A III. évfolyam elvégzése után a specializálódási lehetőségek közül a konstruktőr ágazatot és azon belül az Épületszerkezeti Tanszéket választottam, hogy tovább mélyítsem ezirányú ismereteimet. Ettől kezdve tervezési feladataimat az Ipari és Mezőgazdasági Épületek Tervezési Tanszékének, mint anyatanszéknek az irányításával végeztem.

Jelentősebb terveim: Füszértraktár; Szőlőfeldolgozó és Borpalackozó Üzem; Repülőgépes Növényvédő Állomás. 1986-ban védtem meg a diplomatervemet, melynek témája Öblösüveggyár volt. Diplomatervemmel a diplomadíj pályázaton I. helyezést értem el és elnyertem az ÉTE és a MÉSZ tagságát. Diáktanárként többször vettem részt az építészmérnöki kar nyári Építészettörténeti Táboraiban. Az Ipari és Mezőgazdasági Épületek Tervezési Tanszékén 3 félévig demonstrátori állást töltöttem be. Munkahelyem 1986 szeptemberétől az IPARTERV.

Öblösüveggyár. Böszörményi Dezső terve
Glass-factory. Designed by Dezső Böszörményi

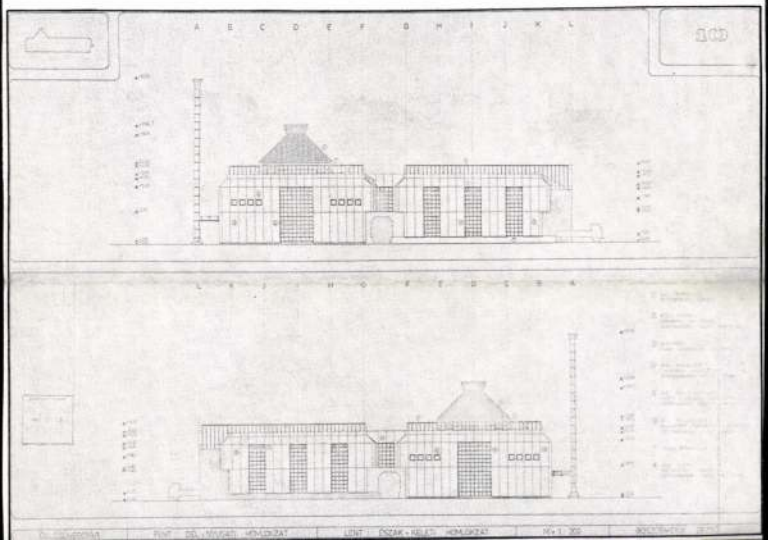

K-UDVAROK.
3. UTCABÚTOROK: GÁGADER
YARALÓJÁBAN.
6. AALTO-MÚZEUMA, ÁLBORG.
A-VÁROS.
8. NORDSJÆLAND-TÚRÁN.

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk
a
JPTE Művészeti Kar
Képzőművészeti Mesteriskola
MESTERKÉPZŐS és
DOKTORANDUSZ
hallgatóinak

5. TANÉVZÁRÓ KIÁLLÍTÁSÁRA

Megnyitó:
1996 május 21 . 17 óra

A kiállítás megtekinthető a
Pécsi Galéria
Széchenyi téri kiállítótermében
1996 május 26-ig
naponta 12-18 óráig
Szombaton 10-18 óráig

BÖRÖMÉNYI ISTVÁN

TANÁROK :

Bencsik István
Keserü Ilona
Rétfalvi Sándor
Schrammel Imre
Gaál Tamás

A POSZTGRADUÁLIS ÉS DLA KÉPZÉS HALLGATÓI :

Böszörményi István (DLA)
Csoszó Gabriella
Gyécsek József
Hegyi Csaba
Kincses Ágota
Kotormán Norbert (m.v.)
Leitner Barna
Nagy Márta (DLA)
Németh Pál
Pataki István
Rezsonya Katalin
Somody Péter (DLA)
Sütő Ferenc
Varga Tünde

Császár Gábor
Gyenis Tibor
Gyuricza Gabriella
Horváth Ottó
Kotormán László
Lehoczky Krisztina
Mohácsi András (DLA)
Nádor Edina
Nyilas Márta
Péch Boldizsár
Andreas Schweizer
Stamler Adrienn
Taubert László

Kiállítók:

Balázs Péter
Beöthy Balázs
Böszörményi István
Kuti László
Major Judit
Nyári Zsolt
Somody Péter
Tábori Katalin
Viszoczki Mária

Tisztelettel meghívjuk a

Pécsi Képzőművészeti Mesteriskola

1992. május 23-án
18 órakor nyíló
kiállítására,
a Parti Galériába
(Pécs, Káptalan u. 4.).

Sváby Lajos
festőművész,
a Magyar Képzőművészeti Főiskola rektora

Horányi Özséb
a JPTE TK Bölcsészet-tudományi karának dékánja

dr. Kurucsai Csaba
a Baranya Megyei Közgyűlés alelnöke

BÖSZÖRMÉNYI Istvan

BÖSZÖRMÉNYI Istvan

XII. Országos Kisplasztikai Biennálé, Pécs, Pécsi Galéria, 1991. A kiállitást rend. és a kat. szerk. Sárkány József. Pécs : JPM, 1991

BÖSZÖRMÉNYI István ~~építész~~

12. 69.p.

Új Mű 1993

A díj átadására (május 27–29 között)
sor, ahol múzeumunkat Dr. F

Június 11-én, péntek
sajtótájékozt
mel
Dr. F. Petre
ismerteti a
és bemuta

A sajtótájéko
a Szent István Király
(Székesfehérvár

Inform
a (22) 311-734
a múzeumi

BÖSZÖRMÉNYI József festő

a szervita rend életéből ill. a trinitáriusoknak és szervitáknak a kegyhelyen folytatott tevékenységéből vett mintákat
HEREIN Gyula: Budakeszi Makkos Mária története. =
Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, 2. (1990) 1991
111.p.

a templom boltozati festésével 1947

és művészete.Bp.Magyar Szemle

stőművészet.Bp.1932.
s Hungarica 1.Bp.1932.
tőművészet története 1800-tól

i Ungarn.Ed.John Kroon, Malmő,1934.
p.1925.
története.Bp.1935.
szeti emlékei.Bp.1927.
története,1-2 köt.,Bp.1930.
szettörténész, egyetemi tanár,

ész, publicista,egyetemi tanár,

BÖSZÖRMÉNYI GÉZA, festő

---

1. kép. Bartakovics Béla egri érsek. Metszet után festette Böszörményi Géza, 1887. - Fekete repr. 77. old

FALUDY GABRIELLA: Az Egri Líceumi Múzeum és Képtár megalakulása 65. old

Az Egri Dobó István Múz. Évkönyve, I. 1972. Eger, 197[illegible]

Böszörmenyi István

ötvös

l,

Zoltötv Debr

78. l.

Magyar kir. Központi Statisztikai Hivatal

...../194.....szám.

Müemlékek Országos Bizottságának

Bpest

u. p. IX., Hőgyes Endre-u.1

Hivatalból.
Díj átalányozva.

magiyra

Böszörmenyi István

ötvös, Debrecen, 1731 – +1752 előtt

l.

Zoltötv Deb. 18 l.

Béns

XXXIX

Böszörmenyi István

ötvös, Debrecen 1731–†1752
előtt

l.

Zoltötv Debr. 20. l.

Esobánc, Apl

XVIII

Bösörményi János

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ÉRDEKES UJSÁG

1958. III. 8.

610

Újjászületett MENYEZETKÉP

Aki mostanában a Hajós utcai kapunál közelíti meg az Operaházat, bizonnyal észreveszi, hogy az árkádos bejárat menynyezete gyönyörűen újjászületett. A jellegzetes, arany fényekben csillogó, reneszánsz-ékítményű boltozat elszürkült, megvénült, lehámlott hetvennégy esztendő alatt és sokáig nem lehetett restaurálni, mert hiányoztak azok a specialisták, akik ezt a régi görög—római időkből hagyományként, nemzedékről nemzedékre öröklött rejtelmes munkát, a »szkrafitót« ismerik. Az olasz föld reneszánsz palotáiban találkozunk vele, éppen úgy, mint Pompéji és az athéni Akropolisz romjain.

De hogyan készült? Kiderült, hogy akadnak még e furfangos és titokzatos technikát ismerő emberek a mi hazánkban is. Munkához látott a hetvenhat esztendős *Böszörményi János* festőművész, aki még a régi tabáni mesterektől leste el a szkrafitó titkait. Ilyen ismert tabáni mester volt *Burghardt Mátyás*, mellesleg — citerás a Holdvilág utcai kocsmában, amelyet alig két évtizede bontottak le, az ódon Tabán egyéb düledező házaival együtt. Amikor azonban Ybl Miklós felépítette az Operaházat, még egy olasz munkatárs, Bosco végezte a szkrafitomunkát és vele együtt Hacker Antal, akinek a kézjegyét, elmosódottan bár, megtaláljuk az épület különböző pontjain. Valóságos szobafestő-dinasztia sarja volt Hacker, egyike a zegzugos tabáni utcákban tanyázó legjobb mestereknek, akiknek a körében apáról fiúra szállt a mesterség szeretete és a mesterség minden titka.

Különös ennek a szkrafitónak a technikája. A téglák között »fugok« kikaparásával és a téglák acélkefékkel történő tisztításával kezdődik. A felületre kétéves oltott mésszel kennek folyami homokból készült vakolatot — a zsugorodások ellen. Száradás előtt még két 1—1 centiméteres réteget raknak fel, majd színes vakolatréteg következik. De ez még csak a felület. A tulajdonképpeni munka ezután kezdődik: a kartonra rajzolt ábrákat a színes rétegbe sajátos technikával bekaparják, hogy végül aranylapokkal vonják be a rajzot.

Ez, így, csupán vázlatos ismertetője a munka szőrfféle csínjának-bínjának, titkának-részletének. Annak, amit az elmúlt nyáron felállított állványokra kapaszkodva végzett egy sok száz éves technika magyarországi örököseinek legöregebbje, a »tabáni festőtradíció« tudója: Böszörményi János.

Kozma Dénes

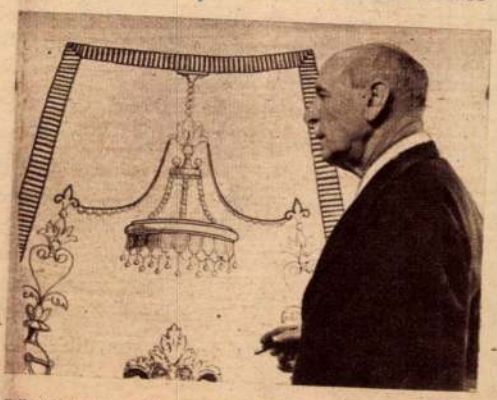

Böszörményi János a szkrafitó munkák kartonján dolgozik

(Tóth László felv.)

A Hajós utcai kocsifelhajtó egyik boltozata helyreállítás előtt és helyreállítás után. (Lent)

1.

Démoni látomások

2.

A lengyel szatirikus lapok olvasói már a háború előtt felfigyeltek Bronislaw Linke szenvedélytől átfűtött eredeti rajzaira, amelyek a hitlerizmus megnyilvánulásait leplezték le. A háború után tovább mélyült Bronislaw Linke művészete: képeit és rajzait áthatja valami különös és eredeti, démoni látomásoktól izzó szemlélet, olyan háborúellenes agitatív erő, amelyhez hasonlót aligha lehet találni ebben a műfajban. Íme, két döbbenetes erejű rajza.

3.

1. *Istennél az irgalom — a zsidó gyászima kezdő sorait viseli címként ez a rajz, amely a varsói gettó áldozatainak állít emléket*

2. *Karácsonyszigetek — ez a címe ennek a víziónak, amely a haldokló gombafelhőre festített Krisztussal azt jelképezi: milyen szenvedések várnak az egész emberiségre egy atomháborúban*

3. *A művész: Bronislaw Linke*

ELEVEN TÜKRÖZÉS

»Az értelem — mondja már Leibniz — a világegyetem tükre«. Az agyvelő, ez a magasrendű, finom anyag, csakugyan eleven tükör és olykor úgy tetszik, mintha nem is mi tekingetnénk kifelé Koponyavár két ablakán a világba, hanem ***bennünk látja meg önmagát a természet...***

Mi ember-tükrök a fajfejlődés folyamán ragyogóra csiszolódtunk. Nem így a párákkal bevont, homályosabb »üvegek«: a legalacsonyabbrendű állatok fényérzékeny sejtjei (fotoreceptorai), a rovarok és halak egészen más szerkezetű szeme, a boronálatlanabb, sekélyes barázdájú agyvelők tompább tudatú látása... A visszatükrözés különben az anyag általános tulajdonsága: a dunaparti házak és fák »akvarell«-je a folyó vásznán, a foncsorozott üveg mögül visszapillantó eredeti másunk, a messzeségben lengő délibáb, a fata morgana varázsos látomása... Talán itt kellene keresnünk a tudatos és tudattalan határát...

Egész látásunk élő tükrözési folyamat, amelyben szemünk csupán közbeiktatott optikai készülék... Recehártyánkra a külvilág

kicsinyített és fordított képe

festődik. Általánosan elterjedt hit szerint ezt a képet megfordítjuk s ezért látjuk mégis lábán a világot. De ez tévedés. *Az agyvelő nem ezt a tótágast álló hártyafestményt szemléli,* hiszen erről még áramlökések (»akciós áramok«) futkosnak a látópályákon keresztül a magasabb agyközpontok, végülis a tarkótáji agysarok felé! A szem csak nyersanyag-gyűjtője, őszerese a látásnak — csak közvetítője a tükrözésnek! Persze fontos állomás és gondos védelemre szorul. Mégsem tartjuk be a 30 centiméteres betűtávolságot — könnyelműen olvasunk alkotnyatkor és gyenge villanykörte mellett, aztán tűző napfényben a strandon és arra sem ügyelünk, hogy a mesterséges fény ferdén hátulról vagy a magasból hulljon íróasztalunkra! Napszemüveget hordunk, ami többnyire fölösleges, ahelyett, hogy széltől, portól és a füsttől óvnánk. Arra is kevesen gondolnak, hogy mennyire árt a szemnek a dohányfüst. Az erős dohányosok szeme ezenkívül még a nikotinhatástól is gyengül. A gyenge szemet különben jól lehet erősíteni tudatos gyakorlás által.

A szem útján keletkezik bennünk érzeteink és képzeteink tekintélyes része, *a valóság első, konkrét tükrözése* (Pavlov szerint az első jelző rendszer). Ez

első tükrözést

nyomon követi a második: a nyelv és a gondolatok! Úgy képzelhetjük el keletkezését, mint amikor fodrászműhelyben ülve a szembetűnő képeket a helyiség túloldali tükrei másodszor adják vissza... Az érzetek és képzetek magasabb párlata, a szavak és fogalmak világa agyunk legcsodálatosabb kincse és ez a második tükrözés az ember koronája, a lélek...

W. A.

Őrtálykés ifja

Ádám és Éva. *»Azt szeretném tudni, hogy egy fiú és egy lány egyszeri vagy kétszeri találkozásnál beszélhetnek-e szexuális életről, ha éppen arról szó jön. Második kérdésem az volna, hogy egy fiú és egy lány mikor csókolhatják meg egymást az ‚illem' szerint?« — ezt kérdezi egy 21 éves lányolvasónk. Tizenhat éves kora óta dolgozik, ismerősei túlkomolynak mondják. Megismerkedett egy 24 éves fiúval, aki szintén nagyon komoly s harmadszori találkozásnál megmondta, nem udvarolni akar, hanem feleségül akarja venni. (Csak éppen iskolája befejezéséig nem nősül.) A társaságban, ahol először találkoztak, erkölcsről s hasonló témákról volt szó és azóta a fiúval »rendszeresen, minden szégyenkezés nélkül« szoktak beszélni a szexuális életről. Bizalmas barátnői, kiknek mindent elmondott, ezt nem helyeslik, szerintük egy fiúval nem lehet ilyen dolgokról beszélni, mert ez bizalmaskodásra adhat okot, és azt is túl korainak találják, hogy a fiú harmadszori találkozás után megcsókolta. — Kérdésére ez a válaszunk: helyesnek tartjuk, ha új házasok felvilágosultan kezdik meg a házaséletet, sőt azt is, ha fiatal emberek — fiúk és lányok — felserdült korukban már tisztában vannak az élet titkaival. Csak éppen úgy tartjuk ezt helyesnek, ha a lányok ezeket a titkokat saját nembeli, idősebb lényektől — anyjuktól, nőrokontól, férjes barátnőtől — tudják meg, nem pedig egyszer-kétszer látott fiatalember-ismerősöktől. »Rendszeresen és minden szégyenkezés nélkül« tárgyalni minden találkozásnál egy nem régóta ismert fiúval szexuális dolgokról — őszintén megmondjuk — »életveszélyes«, akármilyen »komoly« is az a két fiatal. Mert egyszer csak könnyen kigyulladhat ez a beszélgetés és lángra kaphat tőle minden. Akkor aztán jön a késő bánat. Igaz, hogy a fiú »férjjelölt«-nek vallja magát, csakhát ez iskola elvégzéséhez, vagyis valami távolabbi időponthoz van kötve. S az is különös, ha ilyen nagyon »komoly« két fiatalnál, akik rendszeresen s nyilván hidegen, tárgyilagosan, sőt tudományosan diskurálnak a szexuális életről, a harmadik találkozásnál elcsattan a csók. Holott ők bizonyára már jól tudják, mi is az a csók és hogy esetleg hová vezet. Végleges válaszként mindenesetre azt ajánljuk, hogy ezzel az igen »komoly«, majdan házasodni szándékozó, első találkozástól kezdve szexuális kérdések-diskuráló, harmadik látásra csókolós fiatalemberrel szemben nem árt az óvatosság. Lehet, hogy nagyon tisztességes gyerek — de az egész, ahogyan levelében elmondta, gyanús. Várjuk meg csak szépen, a csókkal és szexualitással együtt, annak a bizonyos iskolának az elvégzését.*

Csalódott asszony. *Amikor egy napon rájött, hogy egy úgynevezett »barátnője« és a férje közt szerelmi viszony van, ez a tudat lassan felőrölte, beteggé tette. Majdnem idegösszeroppanást kapott, mert szép szóval, semmivel se tudott hatni az urára. Így került a klinikára, ott feküdt hat hétig. Mikor hazakerült, férje szeretettel fogadta — de a sok évi szenvedés, csalódás után férjével szemben ma is bizalmatlan. Úgy érzi, mintha teljesen más egyéniség lenne, mint aki volt. És úgy érzi, a magatartásában is van ami nyugtalanító. Mégis azt üzenjük: igyekezzék hinni a megtérésében, míg az ellenkezőről meg nem győződik. Gondoljon arra, hogy a férje lelkén is nyomokat hagyhatott ez a kaland, tehát valóban nem az, aki régen volt. Férje mostani jó hangulatában ne lásson nemtörődömséget és míg magának — érthetően — még mindig vérzik a szíve és belől sír, ne kívánja azt tőle is. Az idő sok sebet begyógyít — tehát nem az elhidegülés fokozására, hanem annak csillapítására, megszűnésére tegyen kísérletet s akkor egyszer, talán, nemsokára helyreáll a régi békesség.*

Hozzátartozóikat keresik. *Anyját keresi Rajner József vasesztergályos (Budapest, XIII., Szegedi u. 41.). Született 1930. III. 3-án Budapesten, a VIII. kerületben. Anyja Rajner Vilma háztartási alkalmazott, akkor Pesterzsébet, Csillag utca 14. szám alatt lakott. 1932. április 22-én a budapesti Állami Gyermekvédő Intézet gondozásába adta őt, innen három nap múlva áttették a kecskeméti gyermekvédő otthonba. Anyja akkor bemondott adatai: született Putnokon 1910-ben, szülei voltak Rajner Miklós (Pesterzsébet, Hajnal utca 32.) és Rasi Jolán (Miskolc). Az Országos Rendőri Bejelentőhivatal és személyes kutatás szerint se Putnokon, se egyebütt nincs adat Rajner Vilmáról és szüleiről. — Szüleit keresi Ligeti István gépkocsivezető (Budapest, IX., Illatos út 5/c.), akit 1932. V. 12-én találtak egy városligeti padon egyhónapos korában s aki megtalálta, akkor VII., István út 26. alatt lakott. A volt Üllői úti állami gyermekmenhelyen nőtt fel 15 éves koráig, akkor kiadták Gyömrőre. Ma boldog férj és apa, de mitsem tud szüleiről.*

Dr Éber Lés

MDK

Böszörmény János, festö

Öböl. Olajf.

Műcsarnok. IV.Képzőműv.kiáll. "A Magyar Művészetért".
1943 máj.16-30. Kat. 17.1.

Böszörményi János MDK

Felhőképződés

Műcsarnok 1943. nov-dec.
Téli kiállitás

MDK

Böszörményi János

A Képzőm.Társ. Zenuállásának nyolcvanéves jubileuma alkalmából kiállitást rend. a Műcsarnokban. Műveivel résztvett a kiállitáson.

Lazáni Abonyi Ernő: A Képzőm.Társ.jub.kiáll.

Magyarság, 1941.márc.2. 13.1.

MDK

Böszörményi János

Tópart, of.

Őszi tárlat. N. Szal. 1942. okt.

MDK

Böszörményi János

Művével résztvett a kiállitáson.

KmTárs. 1943. márc. - ápr. tav. kiáll.
Kiállitó művészek névsora. 24.lap

Böszörményi János MDK

Tópart, olf.

Nemzeti Szalon 1942.
Őszi tárlat, tagkiállitás

MDK

Böszörményi János
grafikai művei:

A mogyoródi apátság alapitása. Vizfestmény.

Az Orsz. Magy. Képzőm. Társ. jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója. 1936. maj-jun. 23.1.

MDK

Böszörményi János

Ordasok a határban.

Tavaszi Tárlat. 1940. ápr.-máj. 25.l.
Mücs.

Всероссійскій Цензъ

Отдѣленіе о печатяхъ.

Печатать Цѣлый. 1910. Февр.-мѣс. Сб.1.

MDK

Böszörményi János

Dunai kompállomás

KMTársr Kiáll. 1941. dec. Mücs. 5.1.

Böszörményi János

Hittel a hazáért

Műcsarnok 1942 Tavaszi Kiállítás

Böszörményi János MDK

Ordasok a határban

Mücsarnok 194o Tavaszi tárlat

Böszörményi János

MDK

Dunai kompállomás

Mücsarnok 1941 Téli kiállitás

Böszörményi János MDK

Mátyás és Beatrix találkozása, viasz-tempera

Mücsarnok 1941 Jubileumi kiállitás

Böszörményi János MDK

Felhőképződés

Mücsarnok 1943 Téli kiállitás

Böszörményi János MDK

Öböl, olf.

Mücsarnok 1943 A magyar müvészetért c.kiáll.

Böszörményi János

MDK

Szarvasüzés, tempera

Micsarnok 1939 dec.-1940 január

Böszörményi János MDK

Tavaszi napsugár

Mücsarnok 1939 Téli tárlat

Böszörményi János MDK

A magyoródi apátság alapitása, vizf.

Mücsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Böszörményi János

Kiállít

Mo. 1942. II. 5.

v

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

in: . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Böszörményi Sch. János MDK

Párbaj előtt, olf.

Mücsarnok 1934 téli kiállitás

MDK

Böszörményi János, festőm.

Ünnepnap Bácskában. Tempera.

Budafoki Hajóállomás. Olf.

Nemz. Szal. - Tavaszi kiáll. 1941. jun.15.-29.
Kat.

Böszörményi János MDK

Tavaszi napsugár

Műcsarnok 1939. téli tárlat

MD K

Böszörményi János, festőm.

2. Dunai kompállás.

KMTárs. 1941 dec.-1942 jan. téli kiáll. kat. 5.

Böszörményi Schwarcz János festőművész

Őszi verőfény

Jubileumi kiállítás tárgymutatója. [illegible] 1936.

Böszörményi-Schwarcz János festőművész

Tanyai ut télen

Jubileumi kiállitás tárgymutatója. Műcsarnok 1934.

Böszörményi Schwarcz János

MDK

Tanyai ut télen

Műcsarnok 1934. dec. 1935 jan.
Jubileumi kiállitás

Böszörményi Schwarcz János MDK

Őszi verőfény

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi Kiállitás

MDK

Böszörményi Schwrz János

Őszi verőfény, festm.

Képzőművészet. 1935. 11.o. kép

MDK

Böszörményi Schwarcz János, festö

Párbaj elött. Olf.

Nemzeti Szalon.-Tavaszi tárlat. 1931. június. Kat.

MDK

Böszörményi Schwarcz János, festö

Külvárosi részlet.

Nemzeti Szalon.-Öszi Tárlat. 1931. szept. Kat.

MDK

Böszörményi Schwarcz János, festö

Árok mentén. Olajf.
Keresztelö Szent János. "

Nemzeti Szalon.-Téli Tárlat.1932.dec. Kat.

Böszörményi János MDK

A mogyoródi apátság alapitása, vizf.

Mucsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

ságosabb rendben tartásához.

BÖSZÖRMÉNYI K. Gábor

Heves Megyei Hírlap 96.04.13

Festmények a gyógyszertárban

A minigalériaként is emlegetett, ismert *gyöngyösi Richter Patikában* e hónapban *Böszörményi K. Gábor* festőművész szerepel képeivel. *Hazainak* számít immár a kiállító alkotó, ha az Alföldről indult is, mivel *házassága révén* utóbb *városunkat* választotta lakhelyéül. Ez alkalommal *már harmadszor* találkozik az itteni közönséggel.

Munkái egyébként úgyszólván egész *Európában, s Amerikában* is ismertek, nyilvános bemutatókon *Bécsben, Münchenben, Hágában, Prágában, Zürichben, Genovában, Los Angelesben* voltak láthatók, hogy a *hazai nagyobb városokban* rendezett tárlatairól már ne szóljunk.

Széles ecsetkezelés, lendületes frissesség jellemzi munkáit: mélyzöld, kék színekkel és általában nagy méretekben. A Képzőművészeti Akadémián 1956-ban diplomázott jeles piktor gazdag termésén – amiből csupán *parányi ízelítő* a gyógyszertári válogatás – érződik a művészt felfedező *Poór Bertalan*, illetve más mesterek – *Fónyi Géza, Domanovszky Endre, Szőnyi István* – kétségtelen hatása, ami így együtt emeli maradandó értékké.

Fehér Miklós megnyitóját mondja FOTÓ: BAROK ANDRÁS

A kiállítást *Fehér Miklós* tanár, fotóművész nyitotta meg, s azóta is *élénk érdeklődés* kíséri.

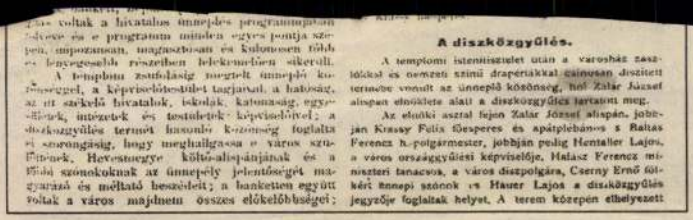

A diszközgyűlés.

A templomi istenitisztelet után a városház zászlókkal és nemzeti színű drapériákkal csinosan díszített termébe vonult az ünneplő közönség, hol Zalár József alispán elnöklete alatt a diszközgyűlés tartatott meg.

Az elnöki asztal fejen Zalár József alispán, jobbján Krassy Félix főesperes és apátplébános s Baltás Ferencz h.-polgármester, jobbján pedig Hentaller Lajos, a város országgyűlési képviselője, Halász Ferencz miniszteri tanácsos, a város díszpolgára, Cserny Ernő fölkért ünnepi szónok és Hauer Lajos a diszközgyűlés jegyzője foglaltak helyet. A terem közepén elhelyezett

„Fényes és magasztos ünnepet ült Gyöngyös város hazafias közönsége" – írta egykoron a Gyöngyösi Lapok

testületi díszközgyűlésen. Az elnökségbe *Zalár József* alispánt (szintén Gyöngyös szülötte) kérték fel. Zalár a megnyitóbeszédében kiemelte: *„Ha van a világon nagy név és nagy esemény, amely világtörténeti fontosságú, és századok romboló hatalmával dacoló alkotás dicsőségében olvad össze, az a dicsőség örökre Árpád nevéhez és az ezredéves Magyarország megalkotásához marad csatolva."*

Zalár még a millenniumi beszédében is megemlékezett barátjáról, *Petőfi Sándorról: „Megzendült a Talpra magyar! és nemsokára felsikoltott a költő harci sípja is."* Zalár megnyitója után *Baltás Ferenc* polgármester-helyettes és *Cserny Ernő* gimnáziumi tanár következett. Baltás a város ezer évét (Gyöngyöst Árpád-kori *hetünk... Most mégis, a biztonságos jövőért... kérem minden polgártársam tevékeny munkáját... Szerény alkotóerőt, hogy annak hatalmával tegyük végre mi és utódaink eredményessé és végre derűssé... jövőnket. Ehhez kérem Isten áldását a következő ezredév küszöbén!"* A díszközgyűlést az alispán így zárta: *„Hogy így ünnepeltük meg e napot, büszke vagyok rá, s boldognak érzem magam, mert kedves szülővárosom e nevezetes gyűlésén én elnökösködhettem."*

A díszközgyűlés után 14 órára 180 terítékes, ebéddel egybekötött bankettre mentek a város előkelőségei, amelyet a *Gyöngyösi Kaszinó Egyesület* rendezett a kaszinó kertjében (a volt Orczy–Haller–Berényi-kastély kertje a Petőfi Sándor utcában, ma a Mátra Múzeum

nepelt itt, ezen a napon mindenki: Szegény és gazdag, boldog és boldogtalan, agg és ifjú, férfi és nő..."

A millenniumi ünnepségeket az 1865-ben alakult *Gyöngyösi Vadász Társulat* a május 24-én rendezett mátrafüredi megemlékezéssel folytatta. Emlékoszlopot avatott, gömblövészetet rendezett, népünnepélyt tartott, amit tűzijátékkal zárt. Május 31-én az iparos és kereskedő tanonciskola is kivonult Mátrafüredre „inasmajálist" rendezni. Még ugyanazon a napon a református és evangélikus városi dalárda ünnepi hangversenyt rendezett Gyöngyös népligetében, a Csathó-kertben. A dalárda egyik tagja elszavalta *Utas (Strasser) Zsigmond*, megyeszerte ismert gyöngyösi költő *Millennium* című versét. Június 27-én a *Gyöngyösi Tűzoltó- és Mentőtestület* fáklyás felvonulást rendezett, 28-án meg tűzoltózászlót avatott *„Istennek dicsőség – Egymásnak segítség"* jelmondattal. Az ünnepély a Csathó-kerti táncmulatsággal és tűzijátékkal végződött.

(Folytatjuk)

Dr. Misóczki Lajos

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 FEB 15

ZALAI HÍRLAP

Böszörményi Kovács Gábor, festő

★

Böszörményi Kovács Gábor, Kanizsán élő festő munkáiból nyílik kiállítás február 17-én a város Erkel Ferenc olajipari művelődési házában. A kiállítást március 2-ig tekintheti meg a közönség.

Böszörményi S.János,festö

Piac rész.	Olajf.
Dón Juan.	"

Nemzeti Szalon.-Öszi Tárlat.1932.szept. Kat.

Böszörményi Schwarz János

Nemzeti Szalon téli tárlatán
neve szerepelt.

EK. 932. T. 1.

MDK

Böszörményi Schwarz János

Keresztelő Szent János

A Nemzeti Szalon téli tárlata. Képzőművészet 1933. 57. sz. 38.1.

megirva

Böszörmenyi Jósa Ferenc

Debrecen, ötvösinas 1633

l.

Zoltöto Debr. 17. l.
29. l.

Mihalik Kassa
varos ötv. tört.
27 l.

Pannonhalma, Apl

XX

Böszörményi Margit
Szücshimző
Kiskunfélegyháza

l.

Huszmagyarn

2. tábla

MDK

Böszörményi Schwarcz János, festő

Tabáni rész,
Cigánytanya, of.

Neuv. Szalon. – A Független Mun. Fars. IV. kiáll. –
1931 XI. – Kat.

MDK

Böszörményi S. János, festö.
szül 1883.

Toldi és a farkasok. Jelezve. Karton.

gr. Almásy -Teleki Éva mův. int. /v. Ernst Mus./
IX. Művészeti aukció. 1942. máj. 1o-től kiáll.
máj. 18. aukció. Katal. 4.1.

MDK

Böszörményi Schwartz János

Mogyorodi apátság menyezet vázl. vf.

Akv. és paszt. kiáll. N.Szal. 1932. máj.

tx 5 l.

Böszörményi János

Ünnepnap Bácskában, temp.

Budafoki hajóállomás, tolaj.

Tavaszi kiállítás. Nemzeti Szalon, 1941.
junius, 6 1.

MDK

Böszörményi János festőművész
(hetvenhat esztendős)

restaurálta az Operaház Hajós utcai kocsifelhajtójának szkrafitóit. B. J. a szkrafitó technikáját régi fabáni mesterektől tanulta. (Három felvétel: az egyik boltozat helyreállítás előtt és helyreállítás után; a művész munka közben – repr.)

Kozma Dénes: Ujjászületett menyezetkép. Érdekes Ujság, Bp. 1958. március 8. 15. l.

MDK

Böszörményi S.János, sz. 1883.

Toldi, festm.

Almássy Teleki VIII. 1942.

5 l.

MDK

Böszörményi S.János, sz. 1883.

Toldi, festm.

Almásy-Tel. Int. 8. aukc. 1942. febr.

5 l.

MDK

Böszörmény János

Szarvasüzés, temp.

Horthy jub. kiáll. Mücs. 1939. dec.

18. 1.

megirva

Bőszörményi Schwartz

János

Kicmelve

The 15th Oct. 1948.

I.

Travelling.

(Translation)

Now-a-days ~~the~~ travelling is not ~~sip~~ so simple, then 1 2 4 before the 5 6 3 war was. I am like travell to English, that I went to the inquiri office. There I got this

Böszörményiné Schwarcz János.

1931 ~~és 32 es~~ Tavaszi tárlat.

Párbajelőtt, olajf,

1931. Őszi tárlat.

Külvárosi részlet,

1931 Független Müvészek IV.kiáll.

Tabáni rész, olajf,
Cigánytanya, olajf,

1932 Nagytéli tárlat.

Péceli országut, olajf,

1932 Aquar és past. ~~festők~~ kiáll.

~~Mxxyxzxxx

Böszörményi Schwarcz
János

Nemzeti Szalon

Gmkt — Böszörméji Sch. János

1931. ősz
A mogoródi apátság alapítása, virf

1934. téli — Párbaj előtt II., of

1934-35. jub. — Tanyai út télen / Őszi verőfény } of.

1936 máj-jun. jub.
A mogoródi apátság alapít. II. virf

1939. téli — Tavaszi napsugár

1939 dec-1940 jan.
Szarvasűzés, temp.

1941 febr-ápr. jub.
Mátyás és Beatrix találkozása vias-temp.

1941-42. téli — Dunai kompállomás

1942 tav — Hittel a hazáért, of

Legfeljebb az volt benne az érdekes, hogy láthattuk a Balatont és a telepet ilyen messziről.

A nyaralás átka az eső. A vetésnek jól kell, de a nyaralóknak nem. Még az se baj ha egy-két napot esik, de nálunk volt úgy, hogy egy hétig borongós idő volt és fújt a Balaton felől az erős szél.

Azonban még így is sokat kirándulhattunk, játszhattunk és szórakozhattunk, és bizony nagyon fájt a szívem, mikor ősszel el kellett hagynunk azt

Ombt (2) Bőszörméji Sz.

1943 Tav. Dunapart

1943. máj. (m. mův-ért)
Ghöl, of

1943 ~~[illegible]~~ Féli
Felhőképződés

Anke Alm-Tel
1942 febr.
Toldi (1933) of

match. The FTC beat the MTK. Because I am a MTK excited, I was very sad. Therefore I went to the cisema. Hier I saw a good film. Its title was: „The Fire." It showed the f life of a factory after the get free. The factory stop, because the machines are blew up. But the workmen repaired and the factory works. After I went athome I tobe my dinner and I lied down. Such was my last Sunday.

C: 4

A: 3 stf

Böszörmenyi S. János

festő

l.

E. G. I. 139 l

Nagy Zsigmond dr., kir. tanfelügyelő

VI. 311.

Dáni G.:

A nagtétényi plébánia-
Templom Szt. Julianna
freskójának feltárása.
Nagtétényi Ujság
1935. máj. 1.

The 15th Oct. 1948

I.

Travelling.
(Translation.)

Nowadays the travelling is not so simple as it was before the war. I should live to travel to England therefor I went to a inquarry office. There I gave the next in[illegible]

Pöschörmenyi János

festő

Mátyás és Beatrix találkozása c.

képe repr.

Művészet 2/ 1941. 38. l.

29. l. kép

T. 2822.

ovon ülő vértes-tiszt (Cuirassier
t kardot tart, a háttérben pedig

12.1 : 11.3 cm.

Böszörmenyi János

festő

restaurálta a nagy-
tétényi plébánia templom-
ban a Szent József és
Szent Juliana mellék-
oltárok fölött lévő fresko-
képeket, melyeket a
[illegible]-ban Dorff-
meister Istvan festett.

Nagytétényi Ujság
1935 márc. 15. (Ujabb
nagyszerű felfedezés
a nagytétényi pléba-
nia templomban

Dáni Géza - A nagytété-
nyi plébánia templom Szent
Julianna freskójának fel-
tárása Nagytétényi Ujság 1935
máj. 1.

Dáni Géza 1946-ban közölte velem, hogy B. nem festőművén, hanem szobrfestő, aki a felat megnedvesítvén, igazolta D. ama feltevését, hogy a mennyiségi alatt freskóvan. Egyébként semmit sem restaurált.

átírvenyi

Perecsenyi áll. [illegible]k. nápkat.

VII. 289

Böszörményi János

Pest

V. Lehel u. 14.

MKSz 1947

Böszörményi János

l.

Szabad Művészet

1948. 293. l.

Csak a neve, az is
becsmérlően

NÉGY MÚZSA. (205. kép)
Brüsszel, 1520—1530 körül, Maître Philippe köre.
Nagyobb mű töredéke, kb. egyharmada.
Gyapjú és selyem, 190×104 cm.
Az Ipolyi-gyűjteményből.
Ipolyi, Biharvármegye, 252. szám. — Radisics Ipolyi, 94. szám. — Gerevich PA, 258. l. — Dutka 43—46. l. (képe 44. l.) — Lázár: Könyvismertetés. MM, XIII., 1937., 64. l. — Lepold—Lippay 58. l.

A SZABIN NŐK ELRABLÁSA. (206. kép)
Flamand, XVI. század.
A baloldalon kb. a harmadrésze hiányzik, az eredeti bordűrt ismét hozzávarták. Analogiája a pienzai múzeumban és berlini műkereskedelemben.
Gyapjú, 329×175 cm.
Az Ipolyi-gyűjteményből.
Ipolyi, Biharvármegye, 342. szám. — Őszi kiállítás, Ipolyi, 126. szám. — Dutka 47—50. l. (Képe 48. l.) — Lepold—Lippay 60. l.

A BÁBELI TORONY ÉPÍTÉSE. (207. kép)
Brüsszel, XVI. század, Michiel von Coxie műhelye. Nagyobb mű töredéke. Rokon darab a krakói Wawelben.
Gyapjú és selyem, 182×292 cm.
Az Ipolyi-gyűjteményből.
Gerevich PA, 257—258. l. — Dutka 50—56. l. (Képe 51. l.) — Lepold—Lippay 60—61. l.

Böszörmenyi János

festő

Tópart, olaff.

Nemzeti Szalon

Őszi ~~kiáll~~ tárl, 1942. okt.

Böszörményi Schwarcz

János

Pécsi országút, olaj.

Nemzeti Szalon
téli kiáll. 1932 jan

Kézimalom, római IV. 138.

Bőszörményi János

festő

l.

KMT 1943. nov.-dec

498.

A Mateon közpo
által szállított
faragott kövek

a fuvardíj, a m
váci kövezetván
budapesti -"-

azaz egyszárhatva

Böszörmenyi János

festő

Műcs. kiáll, 1931 től

Pipics 110. l.

613. Ismeretlen festő
A XVIII. századból.

~~613.~~ I. Lipót.

611

(Tk)

Egész alak, kissé balra fo
áll. Kinyuj
ban pedig jogart tart. Az aranyg
kájának fürtjei vállaira omlanak
leberetvált. Vértbe öltözött és
Balról az asztalon császári koron
tünik szemünkbe.

Vászon, méretei 212: 1
~~A Nemz. Muz. képtáráb~~
Át. Képt. 283. — Dep.
Kifüggesztésére vonat
ban 1894: IV. 142. —

904: U 3.

Halottak vagyunk?

Hozzád szólnak e sorok, kávéházban ülő, korzón sétáló, magyar testvérem! Bocsáss meg alkalmatlankodásomért, midőn arra kérlek, hogy egy pillanatra hagyd abba a harangkötél rángatását és figyelj annak a magyar testvérednek a szavaira, aki — szerinted — már Szent Péterrel politizál.

Nem akarom az idődet sokáig igénybe venni, mert a közmondás szerint az idő pénz s a pénzzel pedig takarékoskodni kell. Tudom, Te is beosztással élsz, s törzsasztalodon máris ott várakozik a Magyar Nemzet és a 8 Órai Ujság, hogy amilyen únottan olvasod most a mi lapunkat, mint elcsépelt, balga közhelyeket, pár perccel később annál mohóbban fussad végig a föntemlített lapok hasábjait. Ezért igyekszem rövid lenni.

Talán nem is kell bemutatkoznom. Ugy hiszem, találkoztunk már egynéhányszor. 1939-ben Te is ott voltál a Tattersaal előtt, vagy a Vigadóban, talán a hangodat is megeresztetted kissé s talán egyszer-kétszer a „kitartás" patinás jelszavát is kiejtetted, hogy később egyik kávéházi törzsasztal mellett békésen szivarozva, ennek az időnek még az emlékeit is undorodva kergesd el magadtól. Ugy-e, igazam van? Valamikor Te is mohón faltad a nyilas lapok hasábjait és velünk együtt hittél abban, amiben mi még ma is hiszünk. De azóta nagyot fordult az idő kereke. Mi haladtunk tovább megkezdett útunkon a kijelölt cél felé és Te is haladtál tovább, egyre távolabb a hungarizmustól.

Sajnállak Téged, magyar testvérem! Korántsem azért, mert ma már nem vallod magadat közibénk tartozónak, hanem mert oly gerinctelenül állsz az idő viharában, s jellemed mérföldnyi távolságban van a turáni vonásoktól. A megrögzött demokrata, vagy az elvakított kommunista is több megbecsülést érdemel, mint Te, aki sohasem mertél elveid mellett bátran kiállani és önmagadtól kezdeményezésre lépni. Sajnállak Téged, mert nem látsz tovább a szivarod parazsánál, a hozzád hasonló barátaid arcát is csak homályosan látod a füstfelhőn keresztül, de fogalmad sincs róla, hogy ez arcok mögött mi rejtőzik. Sajnállak Téged, mert az ő légből kapott közhelyeiket, rendszertelen filozófiájukat magadévá tetted és velük együtt hangoztatod, hogy — meghalt a Nyilaspárt.

Távol áll tőlem, hogy ezek az ártatlan kávéházi beszélgetések helyett komoly politikai eszmecserék folytatására bírjalak. Azt is megértem, hogy a nemzetépítés munkájánál jobb szórakozást találsz a lélekharang kongatásában. Csupán igaz magyar testvéredhez illően, lelki szükségét érzem, hogy erről a kérdésről személyes gondolataimat közöljem Veled. Ajánlom, ne siesd el a dolgot és ne adj okot esetleges későbbi csalódásokra. Tekints egy kissé a dolgok mélyére és lásd meg az igazságot, amit eltakarnak előled.

Tekints a multba. Kisérd figyelemmel a nagy népi mozgalmak történetét. Meglátod, Te is rájössz, hogy sohasem azoké volt a győzelem, akik téglával verték a mellüket és mindenkit túlkiabáltak, hanem azoké, akik cselekedtek és nem ittak előre a medve bőrére.

Csupán rá akarlak vezetni arra a gyermekes, de súlyos tévedésedre, aminek az utóbbi időben áldozatul estél. A csöcselék, sajnos, bennünket se kímélt meg vendégszereplésétől. Nem nehéz elképzelned, hogy milyen tisztogató munkát kellett végeznünk, míg utolsó példányát is kiirthattuk sorainkból s újra helyet adhattunk a hinni tudó, dolgozni akaró, alkotnivágyó és Eszménkért harcolni kész hungarista testvérek fegyelmezett és lelkes tömegeinek.

S azóta folyik a munka, áll a harc. Bármennyire hihetetlen is számodra, a Nyilaskeresztes Párt ma erősebb, mint valaha. Megedzette az évtizeden keresztül folytatott harc és megpróbáltatás. Hogy Te mindezt nem látod, az a magad hibája, mert nekünk nem áll módunkban, hogy kávéházi asztalodhoz távolbalátó készüléket szereljünk.

Azon se csodálkozz, hogy újabban nem keresünk fel belépési nyilatkozattal. Hiszen magad tudod a legjobban, hogy a mi munkánkra nem mindenki alkalmas és — bocsáss meg őszinteségemért — nem tudom elképzelni, hogy Te valaha is együtt tudnál menetelni velünk az Uj Világ rögös útján, velünk együtt tudnál hinni, küzdeni és vállalni a megpróbáltatásokat. Mert mindehhez, testvérem, új lélek, új erő kell s ezt az erőt a kávéház mürostos italából aligha tudnád magadba szivni.

Ezzel zárom soraimat és maradok magyar testvéri üdvözlettel **Studiosus**

FELHIVÁS, ÉRTESITÉS

Az *adai* pártszervezet felhívja a Testvérek figyelmét, hogy tagsági igazolványaik felülbélyegzését saját érdekükben f. évi október hó 1—10-ike között intézzék el. Egyben értesítjük a Testvéreket, hogy a Pártszervezet könyvtára minden vasárnap délelőt 10—12 között rendelkezésükre áll.

Vitéz Háry János

LEGÚJABB KALANDJAI

I.

Ketten voltak együtt: a potrohos bíró,
Meg pesti földije, a furfangos író.
Ültek a Báltában s itták a hegy levét,
S közben hallgatták a hangulatos zenét.

— Lelkemre! — szólalt meg a falu bírája, —
Ennek a szép filmnek eddig nincsen párja.
Csak kár, hogy a neve se magyaros. Német,
S a német nemzetnek szerez dicsőséget.

— Hát ez igy van, Péter! — hagyta rá az író. —
Ma német cselekszik mindent, ami szép s jó.
Mintha a magyarság régi híre veszne,
S ez a nemzedék csak nagy hasat eresztne.

— Nem addig a', földi! — ellenkezett Péter. —
Nem hagyom mondani ezt neked se kétszer.
Ősi virtusa a magyari nemzetnek:
Ha szükség van rá, nagy barátja a tettnek.

— Nem mondom, ha teszem élne Háry János,
A mi dicsőségünk se lenne hiányos.
De mivel az Isten rég elszólította:
Távozta népünket nagy zavarba hozta.

— Nincs, aki kitegyen most a magyar névért,
S híres nagy tettekkel tarkázza a létét.
Bezzeg, mondom, ha még élne a huszárunk:
Világ előtt restként nem kellene állnunk.

Mondta volna bíró uram még jó tovább,
Akár a vizfolyás, szivbéli panaszát,
Ha közben az ajtó egyszer fel nem pattan,
Hogy a vér is elhült dámákban s urakban.

Panyókára vetett mentéjében vitéz
Háry János áll ott s ugyancsak szertenéz.
Aztán asztalunkhoz lép s tisztesség tudva,
Ráköszönt magyarán a csodálkozókra:

„Hivtak, hát itt vagyok! Régi jó szokásom,
Hogy az invitálást meg kétszer nem várom.
Dehogy haltam én meg! Meg senki se teszi,
Amig valaki is nevét emlegeti!

Csak hát elvonultam kis falum csendjébe,
S hagytam mesterségem ujságiró népre.
Beszélni bezzeg ők nálam jobban tudnak,
S régen nem én illek országos hazúgnak."

A furfanos iró ez ellen mit se szólt.
„Hárynak igaza van s kár lenne a szót
Tovább szaporitani", — gondolta magában,
S szemét rászegezte a teli kupára.

De megoldódott ám bíró uram nyelve!
Rámutatott rögtön a még üres helyre.
„Pincér!" — kiáltotta, — egy poharat ide!
S egy liter kadarkát is a tetejibe!

Vitéz Háry János, te meg foglalj helyet.
Hadd nézem el azt a sebhelyes képedet.
Ösméred földimet? Szód szíven találta,
Azért gubbaszt most igy s néz a poharába".

„Megbocsásson, — szólott Háry, — hogyha szómma!
Kissé furán bántam a tollforgatókkal.
Csak a kölcsönt adtam vissza mostan nékik.
Ők az oka, Háryt hogy hazugnak vélik.

De ha már az úr is böszörményi, földi, —
Zokon szómat immár sose tessék vönni!
Tartsa a tenyerét s legyünk ezután per tu, —
Te meg, cigány, fádon ne sajnáljad a hurt!"

Tust húzott a more. Poharak kocódtak.
S a többi vendége a kis borozónak
Tanuja lőn igaz magyar mulatásnak,
Amit azok hárman legottan csapának.

Hogy aztán bételtek a viszontlátással,
Kezdték a kérdezést igaz barátsággal:

Ki hol s merre jára szerte e világon,
S mi ujságot látott s hallott plánétánkon?

Különösen Háryt vették keresztűzbe
A bíró s az iró. A huszár csak tűrte
Egy darabig. Aztán únva a nógatást,
Hajlandónak látszott mondani egyet s mást.

„Hát nem bánom, — kezdte, — elmondom: hol jártam
Most legutóbb ebben a cudar világban.
Mert hogy cudar világ járja! Aki kétli:
Kardomnak élivel talál szembenézni!"

S kirántotta kardját. Mintha szobor lenne,
Ugy nézett merően szerte a terembe.
Am a pesti urak pisszenni se mertek.
S titokban dobogtak az asszonyi keblek.

Egy barna menyecske olvadóan nézte
Vitéz Háry Jánost. Az meg vissza mérte.
Sodorintott egyet bajuszán s a pohárt
Reá köszöntötte: „Ejnye, az angyalát!

Hát még mindig vannak csinos fehérnépek,
Akiknek az ember teheti a szépet?
Hát akkor nem volt kár életre támadni!
Mert hogy nincs annál szebb: csókot kapni s adni..."

S adott legott olyan csókot, cuppanósat,
A szép menyecskének s olyan kiadósat,
Hogy szegényke csak most tudta meg hirtelen:
Az igazi csók hogy milyen fán is terem?

„Hol is hagytam abba? Hja, igen! Hogy cudar
Világ járja. Egyik vérét ontja, fukar
Nép a másik. Csak azt leši sült galamb ha
Szájába az égből magától pottyanna.

Nem is értem: nemzet hogy tud ilyen lenni?
Ha valamit akar, merjen is hát merni!
Csak mit vérrel szerzünk, tart az olyan ország!
Csak a vér veti el új ezer év gondját!

Lám az én időmben bővön omlott a vér.
Csak ugy lett az ember szabad is, meg testvér!
Szentelt vizzel hadat viselni nem szoktak, —
Ősi hagyománya már ez a magyarnak.

Hanem hogy a szómat egymásba ne öltsem:
Az egyik újsághir feldühített szörnyen.
Uj világban nyomott újságban olvastam:
Mit is terveznének szörnyű nagy titokban?

Hogy im Mussolini, magyarok barátja,
Került vala szégyenteljes mód fogságba
Át akarnák vinni New York városába,
S kipellengérezni világnak csúfjára.

Mondom és magamban: No te Háry! hogy ha
Valaha is folyt huszárvér a karodba',
Ezt a nagy csúfságot megesni nem hagyod.
Hanem rabságából őt kiszabaditod!

Törtem a fejemet: hol tartják és merre?
De sehogy se tudtam okos lenni ebbe,
Mignem egyszeriben rájöttem a módra,
Csak rá kellett néznem Rosszkorgyütt zsidónkra.

Mondom néki: Mózsi! akarsz pénzt keresni?
Akarsz-e holtodig világhires lenni?
Ha akarsz — egy szóért tiéd mind e holmi!
Csak mondd meg: hol vagyon mostan Mussolini?

Nézte Mózsi, nézte, a két aranyórát.
Mit még Napoleon adott egykoron át,
Amikor sazbadon hagytam szegényt futni.
(Micsoda mire jó? — sose lehet tudni.)

S im a Mózsi szivét kincsvágy úgy megejté,
Szemét-száját szint' a két órán felejté.
Szeme úgy világolt, mint a jánosbogár.
S pénzért nem adnám-e? — egyre tudákolá.

Vidd az aranyadat, — mondám, — a pokolba!
Ugy se soká lesz már világ aranyborja.
Kell-e a két óra? S mondod-é? Mert látom:
Tudod, hogy hol tartják a Ducet fogságban?

Óra nélkül is elárulod te, Mózsi!
Csak a nyakad szoritom meg kicsit, — igy ni!
Egyszeribe vörös lett neki a képe,
Ami vére volt: mind szorult a fejébe.

Sorjázta szaporán: Gran Sasso sziklája
Mostan Mussolini uj Szent Ilonája.
Háromszáz csendőrrel őriztetik szörnyen, —
Nekem meg csak csorgott, csorgott csak a könnyem...

No megálljatok csak! — gondolám legottan, —
S aztán a sipomba egyet belefúttam.
Tudjátok, — egyszer a négerek királya
Adta volt hálából nékem ajándékba.

Büvös sip volt. Ahol lenni megkivántam:
Ott teremhettem abb' a minutában.
Gran Sasso szikláján láttam magam rögtön,
S láttam: alattam van a keserves börtön,

Melyben Mussolini méltatlan rabságba
Sóhajtozik egyre, csak hogy hát — hiába!
No — mondtam magamban, — csak hogy ennyit tudok,
Most már valahogyan majd csak megy a dolog.

Kifundálom én azt a pihent eszemmel:
Hogyan babrálok ki Mister Hosszüzsebbel?
Tudom: sereg pénze megy rá, engem ugyse!
Mert szabad lész mindjárt, olasz testvér, Duce!

Hanem ahogy szertenézek a zord tájon:
Mintha lepne engem csodálatos álom!
Fehér gombafélék potyognak az égből,
S rá rögtön puskaraj hallatszik a mélyből.

Valami gólyafi, — tanuim a szentek! —
A börtön felett meg el-elkelepelget.
Csapott szörnyüséges szárnya olyan szelet,
A világ hogy velem csak forogni kezdett.

S mire deresemen a börtönnél termek:
Oda lett, nem volt már bent a drága vendég.
Helyette németek apriták a digót...
A kardomra mondom, hogy egy szóval igy volt".

*

S aki a szerencse régen várt üstökét
Nem jól markolta meg, annak bamba képét
Láthattad rajzolva vitéz Háry arcán,
Amint elmerengett szörnyű nagy kudarcán.

Aztán a' poharát szinültig megtölté,
Képét meg ünnepi mondókásba öltő,
S miközben poharát fenékig kiitta:
„Eviva il Duce!" — fennen kiáltotta.

Nyilas festőművész sikere a budafoki kiállításon

Nagy sikere volt a budafoki és környéki festők kiállításán *Böszörményi* János festőművész testvérünknek. Több kiállított képe közül különösen *Szent László, A szarvasüzés* című képei és hangulatos tájképei tetszettek a nagytömegű nézőseregnek.

NESZ BÉLA
óra és ékszerkereskedése
Budapest, VIII., Baross-u. 54.
(József-körút sarok)
Telefon: 137-136

PÁRTUNK, MOZGALMUNK

Emlékezzünk! Madarász János testvérünk velünk egy sorban harcolt, velünk együtt dolgozott, együtt hitt és nálunk többet áldozott. Különb volt, mint mi. Ne felejtsük: mindnyájan meghalunk. Csak egy van maradandó a földön, ha tudnak érte bátran és igazan élni: a nemzet!

A HAZAÉRT.

Kónya József testvérünk, a budapesti XIV. kerületi szervezet tagja a keleti fronton szerzett súlyos betegsége következtében életét adta a Hazáért. Temetésén a kerületi szervezet képviseletében hatvan zöldinges testvérből álló küldöttség jelent meg. Emlékét büszke fájdalommal őrizzük.

NAGYTANÁCS'

Október havi nagytanácsülésünket *9-én, szombaton d. u. 5 órakor* tartjuk. A szokásos szervezésszaki értekezlet kezdete fél 3 óra. A nagytanácson résztvenni kötelesek: a pártszemlélők, pártvezető biztosok, főkerület-, megye-, önálló járás-, thj. és megyei városvezetők, valamint a fontosabb bánya- és iparvidékek szervezeteinek vezetői. A fentieken kívül másoknak a nagytanácson való részvételét helyszűke miatt biztosítani nem tudjuk.

Felhívom a testvérek figyelmét, hogy a nagytanácson csak azok vehetnek részt, akik előzőleg a szervezésszaki értekezleten is jelen voltak. Belépőjegyet a nagytanács napján d. u. 2 óráig adunk ki a pártszervezési osztályon. Ez időpont után jegyet senki sem kaphat, kivételt csak azok képeznek, kiknek vonata a fenti időpont után érkezik.

A nagytanács napján d. e. fél 10 órai kezdettel *Vezetői értekezletet* tartunk, melyen résztvenni tartoznak pártunk orszgy. képviselői, a pártszemlélők, pártvezetőbiztosok, főkerület-, megye- és önálló járásvezetők.

A Nagytanács napját megelőző napon, okt. 8-án d. u. 7 órai kezdettel tájékoztató megbeszélést tartunk a nagytanácsteremben, melyen a vezetői értekezlet résztvevői, valamint a budapesti főkerület és Hűség Háza főbb tisztségviselői kötelesek megjelenni.

Pártszervezés vezetője.

UTASITAS.

Utasítom az összes főkerület-, megye-, járás-, thj. és megyei város-, valamint községvezető testvéreket, hogy minden értekezlet megtartása előtt az alant közölt *„Emlékeztető"*-t kell elmondani. Minden más emlékeztető elmondása tilos.

„Emlékezzünk! Az orosz fronton küzdő honvédeinkről, fegyvertársainkról, akik ugyanazért az Uj Világért ontják szent vérüket, amelyért mi itthon áldozatainkat hozzuk.

Emlékezzünk az édesanyákról, feleségekről és gyermekekről, akik legdrágább kincsüket, a gyermeket, a férjet, az apát kockáztatják azért, hogy örök nemzetünk tovább élhessen.

Tegyünk szent fogadalmat, nem engedjük, hogy a külső fronton küzdő testvéreink véres áldozata hiába hozassék.

Fogadjuk meg, hogy méltók leszünk hozzájuk."

Pártszervezés vezetője.

ÉRTESITÉS.

Értesítem a testvéreket, hogy az antropológiai vizsgálatokat, a nyári szünet leteltével, október 7-én ismét elkezdjük. A vizsgálatok minden héten csütörtökön d. u. 5—7-ig történnek. (VI., Andrássy-út 60. I. 9.)

Igazoló Bizottság Elnöke.

GYÁSZHIR.

Jáger István testvér, a pestszentlőrinci szervezet áldozatos tagja elhunyt. Temetése szeptember 28-án volt Abonyban. A nyilas tábor testvéri együttérzéssel osztozik a hozzátartozók mély gyászában.

IGAZOLVANYFELÜLBÉLYEGZÉSEK.

A *csornai* szervezet október 15-ig, a *győri* szervezet október 31-ig eszközli az igazolványok felülbélyegzését. A felülbélyegzés elmulasztása a tagok sorából való törlést vonja maga után. Kivételt csak a hadbavonult testvérek képeznek.

MEGYEI ÉRTEKEZLETEK.

A szatmármegyei szervezetek szokásos havi tisztségviselői értekezletüket *Szatmárnémetiben* tartották. *Vajda* András megyevezető testvér bevezető szavai után *Bartha* Gábor debreceni főkerületvezető testvér emelkedett szólásra. Bartha testvér a zsidókérdésről értekezett igen érdekesen, majd a politikai és hadi helyzetet ismertette.

Somogymegyei Szervezeteink tisztségviselői *Szigetváron* tartották e havi értekezletüket. Az értekezleten a *Hűség Háza* képviseletében *Halmay* János képviselő testvér jelent meg. Halmay testvér érdekes politikai beszámolója után *Schmall* Ferenc megyevezető testvér adott szervezési utasításokat és tolmácsolta a megye hűségét és kitartását a Vezér és az Eszme iránt.

Az érem két oldala

Furcsán hangzik *Kovács* Imre tollából a szabadság politikájának dícsérete. A demokratikus eszmék, *„szabadság"*, *„függetlenség"*, — már ahogyan ők értelmezik —, ha jól tudjuk, ellenkeznek az olyan totális rendszerrel, mint a szovjet-bolsevizmus. És *Kovács* Imre, ha megint jól tudjuk ... Lám, lám! Nem kell messze menni, csak olvassuk el *Milotay* István *„Nép válság, népi Magyarország"* című cikksorozatának Kovács Imrére vonatkozó részét. Ebből világosan kitűnik, hogy derék *„népi íróknak a parasztság problémáinak rendezésével kapcsolatosan vallott elvei, és a szovjet kolhoszminta veszedelmesen hasonlítanak egymásra.* De azért: *„Szabadság és függetlenség"* — ez légyen jelszavad.

*

Ennek ellenére nem átallotta még a következő sorokat sem leírni: *„Azok ellen készülünk, akik a magyar érdeket semmibe veszik, akik idegen érdeket szolgálnak ... stb."*

Nem mondotta meg Kovács elvtárs, kik *„azok"*, *„akik"*, csak üti a vasat, amíg meleg, amíg a jóhiszeműek nem kapnak észbe. Az idegen példa kárhoztatásával mindenesetre úgy van, mint az a bizonyos bagoly, aki ártatlan verebeket gyanusít.

Egyébként e sorok írója jelen volt a balatonszárszói diákkongresszuson, ahol az általunk is nagyrabecsült *Németh* László éppen Kovács Imre felé fordulva példázgatott azokról a pápuákról, akik a két gyarmatosító nagyhatalom előtti hajlongás közben nem gondolnak arra, hogy lehetne önálló pápua-életet is élni. Ugylátszik — és ez nekünk nagy elégtétel, Kovács Imrét Németh László sem tartja alkalmasnak önálló pápua-életre.

Mi sem!

*

A rosszindulatú fontoskodás álarca mögé bújó ferdítésekre *Katona* Jenő teszi fel a koronát. Ez a valamikor katolikus orgánumokon ékeskedő k. publicista ma már, pálfordulása után, beéri a *„Magyar Nemzet"* hasábjaival is, hiszen ott bő alkalma nyílik a magyar nemzetiszocializmus feleslőtlen támadására. Ismét csak a látható tények elhallgatásával azt igyekszik bizonygatni, hogy a magyar nemzetiszocialista mozgalomnak nincsenek szellemi alapjai.

Válaszoljon egyszer már *Katona* Jenő: olvasta-e *Szálasi* Ferenc megnyilatkozásait? Ismeri-e a Hungarizmus eszmerendszerét? Áttanulmányozta-e *Vágó* Pál dr.: *Munkaállam* című munkáját? Figyelemre méltatta-e lapunkban megjelenő cikksorozatunkat, mely napnál világosabban igazolta, hogy *„van magyar nemzetiszocializmus, hogy a mi eszmerendszerünk nem a német elgondolások szolgai lemásolása, hanem húsunkból és vérünkből fakadó, adottságainkhoz, nemzeti jellegünkhöz simuló ideológia, a Magyar Birodalmi Gondolat"*. Válaszoljon Katona Jenő: olvasta-e, tudomásul vette-e mindezt?

Ha pedig nem, akkor arra válaszoljon: hogy merészeli fenti vádjait ellenünk szegezni?

MOZGALMI ÉLET.

Dr. *Haála* Róbert képviselő testvér, a Pártszervezés vezetője, dr. *Király* Béla megyevezető kíséretében *Borsod* megye területén tett hosszabb szervezési körutat. A *mezőkövesdi* szervezet meglátogatása után, sorra keresték fel a *boldvai, alacskai, sajókazai, bánfalvai, tiszakeszi, nemesbikki* és *nyékládházai* szervezeteket, majd *Miskolc* város szervezetének szemléje következett. A szépen működő és népes szervezetek mind hűséggel és kitartással állanak a Vezér és az Eszme mellett.

Dr. *Begitsán* Emil testvér, Zala megye vezetője, a *Zalaegerszegen* tartott járási értekezleten tájékoztatta a megjelenteket és bejelentette, hogy Zalamegyét szervezési szempontból két részre osztották. Észak-Zalamegye vezetésére *Gerőcs* György testvér, Zalaegerszeg eddigi városvezetője kapott megbízást. A testvérek nagy lelkesedéssel fogadták ezután Gerőcs testvér bemutatkozó beszédét. A jól sikerült értekezlet az *„Ébredj magyar!"* induló eléneklésével ért véget.

Olaszy Sándor testvér a *Hűség Háza* képviseletében résztvett a *Székesfehérváron* tartott járási értekezleten és tájékoztatta a megjelent tesvéreket a politikai helyzetről.

Kohutnyik Emil megyevezetőhelyettes és *Cserniczky* János járásvezető testvérek a beregmegyei *Kigyós* község szervezetét keresték fel és tájékoztatták a megjelenteket az időszerű eseményekről.

Simonyi Endre testvér, a kárpátaljai főkerület h. vezetője a *mezőkaszonyi* és *bregsomi* szervezeteket látogatta meg, mindkét helyen szervezési értekezletet tartott és tájékoztatta a megjelent testvéreket a bel- és külpolitikai helyzetről.

Az *érdi* szervezetek jól sikerült teadélutánt rendeztek, melyen résztvettek a környékbeli szervezetek is. A teadélutánt tisztségviselői értekezlet követte. Az értekezleten *Horváth* György járásvezető testvér ismertette a szervezéssel kapcsolatos tennivalókat, majd *Sáfár* Károly megyei munkásvezető testvér emelkedett szólásra és a munkásszervezéssel kapcsolatos feladatokat vázolta. Az értekezlet *Simon* Kálmán testvér, a *Hűség Háza* kiküldöttjének politikai tájékoztatójával ért véget.

Pál Sándor testvér, az ipolysági járás vezetője és helyettese, *Almánszki* József testvér az *ipolvecsei* szervezetet keresték fel és tájékoztatták a testvéreket a politikai helyzetről, valamint szervezési megbeszélést tartottak.

Arnold Richárd csongrádmegyei propagandaés sajtóvezető testvér meglátogatta a *sándorfalvai* szervezetet és előadást tartott a nemzetiszocialista világnézet nagy harcáról. Rámutatott az olasz események okaira, utalt a hit, a küzdeniakarás, a hősi életszemlélet nagy erőforrásaira és kötelességünkre nemzetünkkel szemben. Elvész az a nemzet, melynek fiai gyávák és csak egyéni érdekeiket tartják mindenkor szem előtt. Arnold testvér után *Horti* Rókus testvér, a helyi szervezet munkatörzsének tagja emelkedett szólásra és beszámolt harctéri élményeiről, majd felszólította a testvéreket, hogy minden erejükkel küzdjenek a belső front ellenségei ellen. Az értekezlet *Török* András községvezető és *Pesádi* György szervezésvezető testvérek szavaival ért véget.

Steppan Rezső központi előadótestvér a *rákosszentmihályi* szervezetet kereste fel és politikai tájékoztatót tartott.

ZÁSZLÓAVATASOK

KOMAROM MEGYÉBEN.

A *tatabányai* szervezet az elmult vasárnap délelőtt ünnepélyes keretek között koszorúzta meg a Hősök Emlékművét. A többszáz főnyi nyilas sereg élén *Kabay* István testvér, a munkásság ált. szervezés vezetője helyezte el a koszorút az emlékművön és megemlékezett a hősi életszemléletről, majd sorra szólította a most folyó háborúban hősi halált halt testvéreink nevét. Minden név felszólításakor a testvérek tömege jelentkezett. A koszorúzás után a párthelységbe vonultak a testvérek.

A párthelységben szervezési értekezlet következett, melynek keretében Kabay testvér ünnepélyesen felavatta a helyi szervezet pártzászlóját. Az avatás után általános tájékoztatót adott.

Ugyanaznap délután a vértesszöllősi szervezet zászlaját avatta fel Kabay testvér. A zászló ünnepélyes felavatása után Bauer Árpád megyei munkásvezető testvér adott szervezési utasításokat, majd Kabay testvér ismertette a politika időszerű kérdéseit.

MOZGALMI ÉLET.

dr. *Bálint* Lajos testvér Csongrád megye pártügyésze, a *szegedi* szervezetben előadást tartott a hungarista ideológiáról. Kiemelte a mozgalmi harc legfontosabb alapelemeit, az önként vállalt küzdelmet, a szervezeti fegyelmet és a Vezér iránti feltétlen bizalmat, mint amelyek nélkül szolgálni nem lehet. Nagy tetszéssel fogadott előadása után a testvérek által feltett kérdésekre adott válaszaival világította meg az időszerű kérdéseket.

A *pestszenterzsébeti* szervezet egyes csoportjai csoporthelységeikben jól sikerült és népes találkozókat tartottak.

Simon Kálmán testvér a Hűség Háza képviseletében a szobi szervezet helységében tartott járási értekezleten vett részt és ismertette a politikai élet legújabb fejleményeit.

JÁRASI ÉRTEKEZLET IZSAKON

Szeptember 18-án *Szálasi* Ferenc meglátogatta a Párt *izsáki* szervezetét. A tisztségviselői értekezleten Izsákról és környékéről mintegy száz zöldinges testvér vett részt. A Párvezető testvért *Járosi* Sándor járásvezető helyettes testvér üdvözölte. *Édes* Jenő megyevezető rövid szervezésszaki értekezletet tartott, majd Pártvezető testvér egyórás beszédben ismertette az időszerű bel- és külpolitikai kérdéseket és fejleményeket.

SZÁLASI FERENC DÉL-PEST VÁRMEGYÉBEN

A *Pártvezető* testvér országjárása során dr. *Budinszky* László, *Bogár* László képviselők és *Édes* Jenő megyevezető testvérek kíséretében a Dél-Pest vármegyei szervezeteket szemlélte meg.

A meglátogatott szervezetek kitörő lelkesedéssel fogadták a Pártvezető testvért és virágok tömegével halmozták el. A virágokat *Szálasi* Ferenc testvér a községek hősi emlékművein helyezte el ünnepélyes kegyelettel.

A zsidó és velük szövetkezett körök sajtójának állandó maszlagja a Pártunk bomlásáról elterjesztett hírözön. Azt hiszszük, e cikkek írói nem látták még Pártvezetőnk szervezetlátogatásait, mert különben igen elszégyelnék magukat. Pártvezető testvér országjárásának minden állomása ékes bizonyítéka annak, hogy Pártunk nemcsak erősebb, mint valaha, hanem a győzelembe és az Uj Európába vetett hite megrendíthetetlen.

Szálasi Ferenc testvér minden szervezetben világos képet nyujtott a politikai helyzetről.

Belpolitikai szempontból a különböző politikai irányok törekvéseit vázolta és kimutatta a mi útunk és célunk helyes voltát.

A négynapos szervezési körút végeztével a szervezetek a legnagyobb szeretettel búcsúztak Pártvezető testvértől, akinek hite és hűsége a legigazabb biztosítéka annak, hogy harcunk nem hiábavaló és hogy ennek a háborúnak vége csakis az Uj Európát jelentheti.

A MAKÓI FŐKERÜLET ÉRTEKEZLETE.

A makói Főkerület *Orosházán* tartotta e havi vándorértekezletét. A *Hűség Háza* részéről a Pártszervezés helyettes vezetője jelent meg és tartott nagyhatású beszédet, amelyet a megjelentek tetszésnyilvánítása többször is megszakított. Utána *Szöllősi* Jenő országgyülési képviselő, főkerületvezető testvér tartott politikai tájékoztatót. Ezután került sor az orosházi és nagyszénási szervezetek zászlajának felavatására. A főkerület tisztségviselői lelkesen tettek hitet Vezérünk és az Eszme iránti hűségükről. A jól sikerült értekezlet az *„Ébredj magyar!"* eléneklésével ért véget.

FERENC-NAP AZ UJPESTI SZERVEZETBEN.

Az újpesti szervezet vasárnap a Pártvezető testvér névünnepének előestéjén bensőséges hangulatú ünnepélyt rendezett.

Az estet a helyi szervezet dalárdája nyitotta meg a Magyar Hiszekegy eléneklésével. Ezután *Salamon* Márta testvér mondott ünnepi köszöntőt. A testvérek nagy lelkesedése mellett emlékezett meg Vezérünkről *Salamon* Sándor testvér, a helyi szervezet propaganda vezetője, majd a dalárda adta elő nagy sikerrel Liszt Ünnepi dalát. *Joó* Mária és *Balog* Éva testvérek szavalatai és *Wéber* Eta magyarnóta számai ragadtatták ezután tapsra az ünneplő testvéreket. *Jancsin* Miklós és *Széphegyi* Ferenc testvérek remek harmonika-kettős száma után a dalárda elénekelte az Ébredj Magyar című indulót. Az ünnepi est résztvevői táviratban üdvözölték *Szálasi* Ferenc pártvezető testvért.

A KÖZPONTI KULTURCSOPORT ÜNNEPI ESTJE.

A központi kultúrcsoport október 10-én, vasárnap d. u. 5 órai kezdettel ünnepélyes kultúr-estet rendez a Hűség Háza nagytanácstermében. Az esten közreműködnek dr. *Szentirmay* Imre testvér, a Pártiskolázás vezetője, *Takács* Mária énekművésznő, *Géza* Ottó, *Hajdú* Sándor, *Szerető* Sándor, *Tábor* István és *Gellért* Vilmos költő testvéreink, melletté az *Ujpesti Dalárda*, a nyilaszenekar és mások.

Felkérjük az érdeklődő testvéreket, hogy jegyeiket a Hűség Háza kapuőrségénél, vagy a kultúrális osztályon váltsák meg elővételben. A jegyek ára P 1.50.

Az esten az erdélyi tisztségviselő testvérek is megjelennek.

AZ ÉRDLIGETI ÉS ÉRDGYÖRGYLIGETI SZERVEZETEINK MEGKOSZORÚZTAK A HŐSÖK EMLÉKMŰVÉT.

Zárt sorokban vonult vasárnap délelőtt az *érdligeti* és *érdgyörgyligeti* szervezetek testvéri tábora a Hősök szobrához.

Az Emlékmű előtt *Sáfár* Károly testvér, megyei munkásvezető elmondta az Emlékeztetőt, majd átvette *Rozs* József testvértől a koszorút és elhelyezte a szobor talpazatán. A *Dezse* István községvezető testvér vezetésével felvonult testvérek ezután elénekelték a nyilas indulót. A felemelő ünnepségnek nagyszámú nézőközönsége volt.

A szerkesztésért és kiadásért felel:
TEMESVARY LASZLO

Nyomatott a Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság körforgógépein
Felelős: Győry Aladár igazgató

Böszörményi Kovács Gábor festményeiről

Műgyűjtő 1975/2

TÁNCOSNŐ

Műgyűjtő 1975/2

Böszörményi Kovács 1975 telén eddigi munkássága 24 válogatott darabját mutatta be vásznon és farostlemezen a nagykanizsai Művelődési Központban – emlékezetes sikerrel. A negyvenes éveibe lépő festő Hajdúböszörményben született 1932-ben. Első próbálkozásait két neves hajdúsági festő: Pálnagy Zsigmond és Maghy Zoltán irányítja, míg a fővárosba kerülve évekig Gráber Margit és Fenyő A. Endre osztályán mélyíti tudását. Hosszas elmélyült stúdiumok vezetnek el mostani, neopointillistának nevezhető festői módszeréhez, mely az egymás mellé sorakoztatott festékcsomók idéző hatásával főleg a francia Seurat ecsetkezelését idézi. Élményeit magas hőfokon éli át, visszasugárzó látványabsztrakciók, fényittas színek fogadják műtermének látogatóit.

Eddigi oeuvréje nem életmű, de hozzásegít emberi és művészi magatartásának mérlegeléséhez. Műigénnyel alkot. Színeinek harsogó kavalkádja nem máz, hanem a lényeg kifejezése, még ha e pointillista tobzódását egy-egy művén modorosnak is éreznők. Kubisztikusan felrakott színeket használ; témáit erős szerkezetiséggel adja elő, de a zárt, szigorú formák a színek sugárzásában feloldódnak. Mozaik-építkezésű képein így a felület állandóan mozgásban van, s a hozzákapcsolódó fényjátékkal mintegy aláhúzva, végigkísérve az expresszív szándékú festési műveletét. A fényeket, a színeket izgatottan és szeszélyesen használja, sőt néhány képén már túl is izzítja. A fény tehát meghatározó szerepet játszik művészetében, mely szinte kitapintható plaszticitással sziporkázik vásznain és farostlemezein.

Tematikája erősen kötődik a Duna-kanyar szépségeihez; a nagymarosi és szentendrei házak fényei, a tetők és falak geometriába sűrűsödő alakzatai, a felhevített sárgák, vörösek és lilák kirobbanó, s csak intellektuális fegyelemmel fékentartott dinamikát bizonyítanak – de leolvasható műveiről ugyanakkor bukolikus természetimádata is.

Böszörményi Kovács Gábor euvréjének fejlődési vonalát még nem követhetjük hosszadalmasan, hiszen mindössze néhány éve fest „teljes odafigyeléssel", de nagykanizsai gyűjteményes tárlata mégis azt bizonyítja, hogy már rátalált a festészet számára leginkább járható és további emelkedéshez vezető útjára.

T. E.

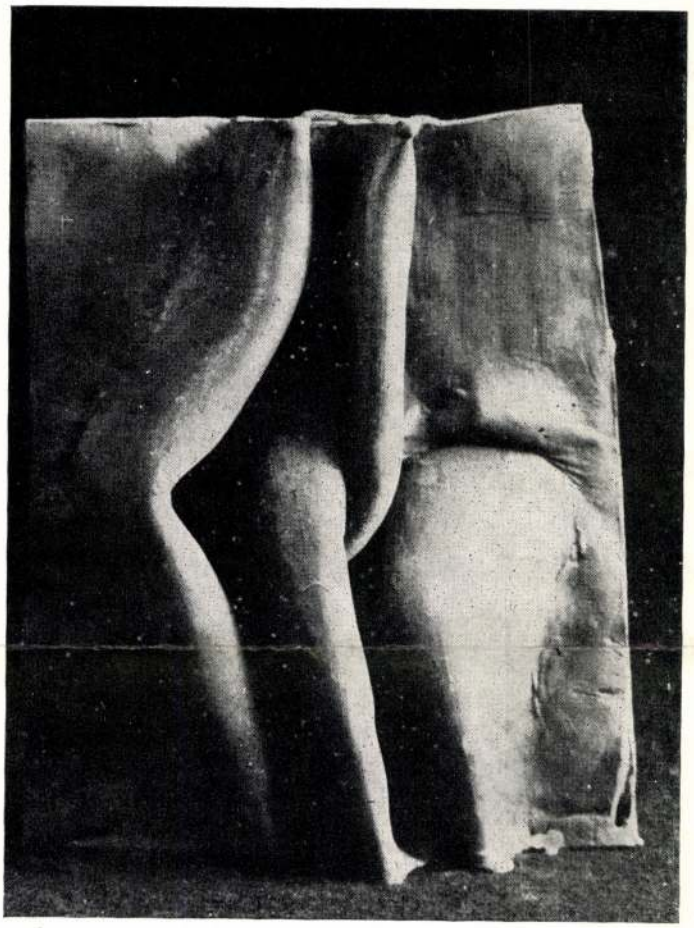

GYŰRT PLASZTIKA

A „Gyűrt plasztika"-sorozat darabjai szervesen következnek egymásból. Egy-egy motívumot többször is megcsinál, kis változtatásokkal újraformálja, megkísérli a probléma mind teljesebb plasztikai körüljárását. Az egyes darabok még zárt formai egységet alkotnak, még mindig egy mértani alakzaton belül történik (ezt még szimbolikus bekeretezéssel is fokozza), de foglalkoztatja a két egymásnak feszülő lap kinyitásának gondolata is, izgatja a közöttük levő tér feltárása. Ez azonban már felveti a monumentalitás kérdését is. Méretei 30–40 cm között ingadoznak, nem mindegyik kompozíció kívánkozik nagyba. Kihasználja a hasonló formák ismétlődésében rejlő lehetőségeket is, ezek a reliefek tűnnek talán a legkiérleltebb, leginkább megoldott kompozícióknak e pillanatban.

Fukaron bánik a színekkel, ez a látszólagos monochromia

GYŰRT PLASZTIKA III.

azonban nagyon finom variációs lehetőségeket hoz létre. Redukciós és oxidációs égetéssel éri el az oxidok zöldesszürke és vöröses árnyalatait. A variációk sorozata azonban nem jelent sokszorosítási igényt, ezek a kisplasztikák szigorúan egyedi darabok. Az olcsó anyag következtében azonban hozzáférhetőbbek a más anyagban kivitelezett plasztikáknál.

Kecskeméti Sándor még pályája elején áll, még csak most talált rá arra a műfajra, melyet sajátjának érezhet. A Főiskola elvégzése után még legalább két-három évre van szükség, amíg lezárul egy korszak és a művész „saját lábára áll". Kecskemétinél ez a főiskolai korszak már lezárult, és most azoknak az alkotóknak az útját járja, akik nem csupán használati tárgyak készítésére akarják használni az anyagot, hanem önálló plasztika készítésére, és murális, vagy az építészeti problémákkal más módon érintkező feladatok megoldására. Szerencsére ma egyre több a monumentális feladathoz jutó iparművészek száma, megszűnőben van a herarchia a képzőművészet és iparművészet között. Lassan kezd mellékes lenni, hogy a vállalt feladatot ki milyen előtanulmányokkal a háta mögött közelíti meg. Az eredményért a tehetség és az okos mecenatúra szavatolhat csupán.

Néray Katalin

beszámozva eredeti helyükre téve újra felépíteni. A L'Oeil c. lap Henri Stierlin személyében művészettörténész-újságírót küldött a helyszínre, aki képes riportban számol be a munkálatokról.

Az októberben megrendezett düsseldorfi és kölni Művészeti Vásár üzleti szempontból beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Az általánosan rossz gazdasági helyzetet tekintve azonban igen kevéssé tápláltak vérmes reményeket a galériások. Az avant-garde galériáknak jobban ment, mint a régebbieknek. Ismeretes, hogy a Sotheby-cég által rendezett new yorki impresszionista árverés katasztrofálisan rossz eredményt hozott.

A londoni Victoria and Albert Museum közelmúltban jutott hozzá a nagy modern építész, Frank Lloyd Wright által tervezett teljes szobaberendezéshez. A szoba a Kaufmann Áruház egyik irodája volt Pittsburgh-ban **1937***-ben.*

A new yorki Guggenheim Museum a közelmúltban szerzett meg hat nagyméretű Dubuffet-festményt Elie de Rothschild bárónő gyűjteményéből.

A Kortárs Művészet II. Nemzetközi vására (FIAC) január 30—február 5 között zajlott le a párizsi Bastille tér kiállítási csarnokában. Mintegy 120 galéria vett részt a kiállításon, valamennyi művészeti irányzat képviselve volt. Az épületkomplexum mozitermében naponta filmeket vetítettek a kortárs művészetről.

A londoni Sotheby Aukció-ház megnyitotta leányvállalatát skandináv területen is, Stockholmban.

Spanyolországi ügyvédek egy csoportja azt tűzte ki célul, hogy visszaszerezzék Picasso Guernica c. képét, melyet annak idején műkritikus, Douglas Cooper Dél-franciaországi kastélyából pedig 27 festményt, köztük Picasso, Braque, Juan Gris képeket. A párizsi Tuileire-kertből Aristide Maillol Nimfa c. bronzszobra tűnt el, mely 1,54 m magas és 80 kg. Az 1974 augusztusában titokzatosan eltűnt műnek, Michelangelo egyik legszebb késői alkotásának a Rondanini Pietának (Milánó, Sforza kastély) Krisztus fejéhez készült első vázlatát a római Transtevere városrész egyik 17. századi falának közelében találták. A szobor Amelio Scheavio építési vállalkozó tulajdona, aki a műtárgyat titokban kicsempészte az országból és elhelyezte egy svájci bank páncélszekrényében.

A Kunstwerk a modern művészet egyik legérdekesebb problémájával, a fotográfia képzőművészeti szerepével foglalkozik egy hosszú cikkben. Elemzi a fotó felhasználását /kollázs, montázs/, A fotó önálló művészetté válását, a fotózást, mint dokumentációt és a dokumentálást, mint művészetet, végül a „demonstratív" fotográfiával és a fotónak a koncept-irányzatban elfoglalt helyével foglalkozik.

Közzétették az 1976-os Kassel-i Documenta c., négyévenként sorrakerülő nemzetközi modern művészeti kiállítás szervezőbizottságának névsorát és tematikáját. A szakemberek a következők: Kynaston McShine, Edward Fry, Jan van der Marck, Pontus Hulten, Klaus Honnef, Evelyn Weiss, Gerhard Bott, Erich Herzog, Karl Ruhrberg és Wieland Schmied. A Documenta a jelenlegi helyzetet kívánja szembesíteni a történeti előzményekkel, Harald Szeeman, az 1972-es igazgató a „szorongások múzeumát" fogja bemutatni. A kiállítást valószínűleg Philadelphiába is átviszik a Függetlenségi Nyilatkozat bicentennális ünnepségeire.

BÖSZÖRMÉNYI KOVÁCS G.: FESTŐ ÉS MODELLJE

Börzönyi Kovács Gábor, festőművész

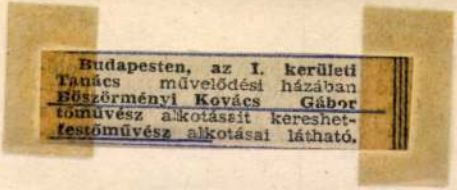
Budapesten, az I. kerületi Tanács művelődési házában Böszörményi Kovács Gábor festőművész alkotásait kereshetfestőművész alkotásai látható.

Kiállítások.

Magyar Konzervipar, 1946. jún. 2.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 DEC 21

ZALAI HÍRLAP

Bősörményi Kovács Gábor

1021

Bősörményi Kovács Gábor: HÁTAKT

975. évi — véleménye szerinti — *legjobb felnőtt női* (a); *legjobb felnőtt férfi* (b); *legjobb úttörő, serdülő vagy ifjúsági* c) *sportolóját*, végül pedig *egjobb csapatát* (d) nevezte neg.

Bita József (a ZTE volt labdarúgója, megyénk 1972. évi egjobb férfi sportolója): *a)* Porubszky Mária, a ZTE emzetközi sakkmestere, *b)* Gáspár Gyula, a ZTE NB I-es abdarúgó csapatának tagja, *c)* Sallai Alexandra, a ZTE úszóa, *d)* a MÁV NTE NB I-be eljutott női kosárlabda csapata.

Cuba Béla (az egerszegi városi kézilabdá szakszövetség elnöke): *a)* Balogh Katalin, a ZTE válogatott atlétája, *b)* Portisch Ferenc, a ZTE nemzetközi sakkmestere, *c)* Sallai Alexandra, *d)* a MÁV NTE női kosárlabda csapata.

Kustán József (az egerszegi városi TSE vezetője):

ket. Persze azo
vazásunk győzt
zettjei lettek,

Tenisz-mérl

Megyénk két ternszcsapata, a ZTE és az N. Olajbányász SE férfi együttese az 1975-ös bajnoki évadban egyaránt az OB III C (Nyugati) csoportjában szerepelt, melyek közül csak az újonc „olajos" gárda vette sikerrel az akadályt, míg a megyeszékhelyi zöld-fehéreknek nem sikerült a megkapaszkodás ebben az osztályban.

Nagykanizsán hatalmas lendülettel, nagy lelkesedéssel láttak munkához az

N. OLAJBÁNYÁSZ SE

újonc férfi csapatának vezetői játékosai, akik a bajnokság

ki MTE együttese előzte meg őket a bajnoki táblázaton.

A jól felkészített és lelkesen harcoló kanizsai gárda a bajnoki évad során mindössze egy alkalommal — a Kaposvár elleni hazai találkozón — okozott kellemetlen meglepetést, mutatott gyenge játékot. A többi mérkőzésen nagy akarással, jó időbeosztással dolgoztak s méltán érdemelnek elismerést, csakúgy a lelkes vezetők, élén az edző Dominik Sándor, a szakosztályvezető Berkes József és az intéző Végh Ernő odaadó, fáradhatatlan munkájukért.

BÖSZÖRMÉNYI GÁBOR:

1021 ÉVA (TUSRAJZ)

dasági vállalat" jeligére kiadóba.

Hajdúbihari Napló

1974 ÁPR 12

Börtönmélegi Gábor

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Közmű- és Melyépítő
Vállalat Debrecen,
Vágóhíd u. 12/C.

M.D.A.

Böt Kristóf, ácslegény

Egerben a ciszterci-ta kolostor epitkezésénél Pole-reczky György, ácsmester el-halmarottjaként dolgozik.

Heves megye müemlékei I. irta Voitpál,
Magyarország müemlékei topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 314.old.

M.D.K.

Böl Kristóf, ácsmester

Polereczky György ácsmester alkalmazottjaként 1796-ban az egri ciszterci kolostor építkezésénél dolgozott.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső,
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 314. old.

BŐT Kristóf ácslegény. Egerben a ciszterci ta kolostor épitkezésénél --+ Poloreczky György ácsmester alkalmazootjaként dolgozik 1796-ban.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

Bőthy

Csáky József "...az anyag és megmunkálás szeretetével, mivességével volt kinn élő magyarjainkra hatással. /Különösen a fát faragó Bőthyre és a követ mivelő Hajdúra, ki egyébként egy ideig tanitványa is volt/"

Bor Pál: Emlékezés Csáky Józsefre /1888-1971/

Magy. ép. műv. 1972. 3. sz. 62.l.

Böthi András MDK

nyomdász Tanonc

I Apafi Mihályné Bornemisza Anna alumnusa 1674 ben fejedelmi pártfogás mellett tanulta Németországban a nyomdászatot.

Firtinger károly: Hazánk könyvnyomtatói

Grafikai Szemle 1893 évf. 6 z 100 l.

Böthi István 29.é.kocsivez. MDK

M.Közleked. alk.

Önarckép, vf.

Ifjusági Képzőm. és Iparm. kiáll. N.Szal. 1950. jun.

11.1.

Böttger

M.D.K.

„Pulcinella"

Ars Decorativa: Az Iparmüvészeti Museum mestermüvei 13 l.

M. D. K

DÖTZER Ferenc építőmester

a Múzeum utcai 11. sz. Károlyi

istvánné-féle palota (1869-1871)

vállalkozója

Tervező: Rucker József

Hatalkay Árpád. A Nemzeti Mú-

zeum körül kialakult palotane-

gyed története

Műemlékvédelem 1960. 3. sz. 158. l.

Ø Bötz Sándor

festő

1896

Érmisk 1930.82.1.

HDOK

ADOR

Bötzel István

Gyula 1828.

d.

Ságüvegesipar

261. l.

megirva

Bözödi Fülöp Dániel

festő-antalos

l.

Balogh Erdélyi ren

148. l.

d a bankszakma minden ágára. Vállalja
nölcsöztetését, értékpapírok vételét és el-
lését, valuta- és devíza-, valamint kompen-
ezzel kapcsolatos engedélyek beszerzését.
tó-, kezességi- és óvadékhiteleket nyujt és
ket (safe) ad bérbe.
atait abban a reményben felajánlani, hogy
megnyerni. Már most biztosítjuk t. Címet,
obb gonddal fogjuk megóvni és nagybecsű
ek mellett fogjuk teljesíteni.
szíves igénybevételét, vagyunk

teljes tisztelettel

PESTI MAGYAR KERESKEDELMI BANK

Bözödi Fülöp Dániel

készítette a kálnoki unitárius templom tulipános szószékkoronáját 1789-ben.

Balogh Jolán:

Erdély barokkó emlékei. Pásztortűz 1940.

572. l.

ári kőfaragóműhely fejlődését.

*

i kultúrája szempontjából nagy
ott kőanyagnak. A magyar ke-
agyar nyelvü irott emlék alig
o csak az okleveles anyag tájé-
dalmi berendezéseiről és leg-
ebből az időből szép számmal
melyek az Árpád-kor szellemi
örténetírásunknak is elsőrendü
művészi tudásáról, nemzet-
akran szellemi világképéről is.
i emlékei eredeti állapotukban

M.D.K.

Bözödi Fülöp Dániel, faszobrász

Szószékkorona. 1789-ből. Kálnok, unit. templom. III. ábra. 140.o. Fekete repr.

Balogh Jolán: A népművészet és a történeti stilusok. 73.o.

Néprajzi Értesitő. A Néprajzi Múz. Evkönyve. XLIX. 1967. Bpest. Akad. Kiadó. 1967. Bp

M.D.K.

Bőrödi Fülöp Dániel, festő-családos

munkája a Kálnoki unitárius templom 1782-ben elkészült szószékkoronája. Megjelent, hogy az 1781-1789 között készült mennyezetfestés is tőle való.

Tombor Ilona: Magyarországi festett famennyezetek és rokonemlékek a XV-XIX. századból

Bp. 1968. Ak.Kiadó, 216 l. + LVI t. 99. old.

BÖZÖD (Udvarhely)

Várrom

Jakab Elek: Emlékbeszéd Báró Orbán Balázs felett.
Kázadat, XXV–1891, 911.

Bözödi várrom

megnva

Bözödi Novák József

kőművesmester.

1826. Nagykendi

Gergely András mes-
terrel közösen építette
a havadtöi kötemplo-
mot, tornyot is kö-
kerítést.

Benkó Károly: Ma-
rosszék ismertetése.
Kolozsvár 1868-69.
224. l.

Correction.

The 21st February 1949.

Since I have made the solemn promise I am a scout of full rights. I made We been given (we) to camp

MDK

Börzsönyi Ferenc

Gyerekek a szabadban, olajf.

I. Művészeti Kiáll. Kat. 1946. Jul. 7.-Jul. 28.-ig.
13. lap

BÖZÖDI György

CSAPODY MIKLÓS

Bözödi és a Székely bánja

Bözödi György, családi nevén *Jakab* (Bözöd, 1913. márc. 9.) — író, szociográfus, történész. A kolozsvári unitárius kollégiumban érettségizett, két évig teológus, majd a kolozsvári egyetemen jogot és bölcsészetet hallgatott. Újságíró az Ellenzék és a Keleti Újság c, lapoknál, később a marosvásárhelyi Székely Szó felelős szerkesztője, a kolozsvári Hitel főmunkatársa (1935), majd a kolozsvári Egyetemi Könyvtár tisztviselője. A II. világháborúig a Pásztortűz, Ellenzék, Erdélyi Helikon, Korunk hasábjain közölt [...]. 1941-ben Móricz Zsigmond lapjában, a Kelet Népében cikkezik, majd egyik alapítója és szerkesztője a Termés című kolozsvári folyóiratnak (1942—44). 1945 után az 1848—49-es Történelmi Ereklye Múzeum őre, majd egy ideig könyvelőként dolgozott szövetkezetnél, állami vállalatnál, 1957-től nyugdíjazásáig (1975) akadémiai kutató, ill. főkutató volt Marosvásárhelyen. [...]. Mint az erdélyi múlt elmélyült kutatóját, a népi lázadások problematikája foglalkoztatja: az 1562. évi székely lázadás éppen úgy, akárcsak az 1848—49-es forradalom erdélyi eseményei [...]. Munkái: *Székely emberek, zsidó istenek* (Jegyzetek a székely szombatosokról, Kv. 1935); *Székely bánja* (szociográfia, Kv. 1938. és Bp., 1939); *Romlás* I—II. (regény, Bp., 1940.); *Nyugtalan pásztorok* (regény, Bp., 1942, 2. kiadás, elbeszélésekkel együtt Izsák József bevezetőjével, RMI — Romániai Magyar Írók; CsM — 1968); *A tréfás farkas* (Bágyi János meséi, Gy. Szabó Béla rajzaival, Bp., 1942. 1943); *Székelyek* (néptörténetek, Bp., 1943); *Repedt csupor* (elbeszélések, Bp., 1944); *Erdély szabadságharca* (1848—49 a hivatalos iratok, levelek és hírlapok tükrében, Balogh Edgár bevezetőjével, Kv. 1945); *Rebi néni feltámadása* (novellák, Kv. 1945); *Eladó temető* (Sepsiszentgyörgy, 1945); *Hazafelé* (válogatott elbeszélések, Gy. Szabó Béla illusztrációival, Mv. 1958); *Az eszös gyermök* (Bágyi János meséi Gy. Szabó Béla és Ferenczy Júlia rajzaival, 1958); *Nap és árnyék* (versek, Izsák József utószavával, RMI 1979). [...].

(Romániai Magyar Irodalmi Lexikon I.)

„Az érdeklődés egy idő óta elterelődött sajátos belső kérdéseinkről, tőlünk pillanatnyilag távolálló külső problémák izgatják a közvéleményt s ez szerfölött gyengíti a rólunk és nekünk szóló írás hatóerejét." — írta a *Hitel*ben munkatársának, Bözödi Györgynek könyvét szemlézve a folyóirat egyik, már fiatalon neves szerkesztője, Venczel József. Hogy Venczel, az *Erdélyi Fiatalok* faluszemináriumának egykori titkára, a magyar szociográfia és statisztika későbbi nagy alakja a „külső problémákat" emlegetve pontosan mire gondolt a *Székely bánja* megjelenésének esztendejében, az már akkor, 1938-ban is világos volt — később a királyi diktatúra bevezetése, a pártok feloszlatása és a politikai gyilkosságok már csak a folytatását jelentették mindannak, ami hét évvel később ért véget. A kapuzárás előtti Európa szélcsendje Erdélyben sem az addigi önismereti munka nyugodt összegzésének alkotó idejét jelentette, hanem a bizonytalan veszteglését, majd a tragikus megosztottságban sokak számára mégis a tevékeny munka néhány esztendejét, az idő azonban még sokáig alkalmatlan

maradt a „belső kérdések" fölvetésére. E kérdések sorába tartozott Bözödi könyvének voltaképpeni tárgya: a székelység téveszméktől megtisztított, elfelejtett története, a Székelyföld harmincas évekbeli gazdasági, társadalmi, művelődési és egyéb viszonyainak összessége is. A monografikus feltárásra — ami „... a tudós és politikus teendőjeként tárva-nyitva állt évtizedek óta" — az akkor huszonöt éves író elsőként tett kísérletet.

Műve már keletkezésekor sem kellett mindenkinek, hiszen a vágyott valóság romantikus keresőivel, a reális valóságtól a mítosz felé vagy a személyiség belvilágába fordulókkal és a valóságot politikai-ideológiai meggondolásokból elfedni akarókkal szemben Bözödi a maga puritán tárgyszerűségével és józan tisztességével nem tett mást, mint *ábrázolta* az általa meglátott valóságot, ami ha rebelliónak már nem is, de várható botránynak még bőven elég volt, s elégséges az elutasításhoz is. A *Székely bánja* megjelenését nem vállalta sem a Hitel nemzetpolitikai szemléje, a második kisebbségi évtized új nemzedékének büszke fóruma, sem pedig a hivatalos irodalom, az Erdélyi Szépmíves Céh. Nem kellett a politikai konzervatívoknak, de a népi romantika híveinek sem, és — bár, megelőzte a Hitelt, az Erdélyi Helikont és a Pásztortüzet is, egyes részleteit közölte — bizonyára anyagi okokból nem adta ki a Korunk sem. Bözödi tehát választhatott: vagy a Céh lektorára hallgat, s akkor tíz év múltán majd hálás lehet neki a kínos kézirat jóakaratú fiókba zárásáért, vagy más megoldást keres ő maga. És mivel ritka a szociográfus, aki kéziratával saját majdani hagyatékát óhajtja gyarapítani a valóság azonnali, jobbításra sarkalló megmutatása helyett — egy tervezett *Erdély felfedezése*-sorozat kezdeményeként tizenhét fiatal író szövetkezett a kiadásra, az új nemzedéknek azok a baloldali orientációjú tagjai, akiknek kitartása hamarosan új vállalkozáshoz, az *Erdélyi Enciklopédia Könyvei*hez vezetett. Ez a Szemlér Ferenc és Szenczei László vezette munkaközösség — mely, mint az alapszabályban Méliusz József leszögezte: „... minden politikai, vallási, világnézeti és irodalmi iránytól független, és elvben a Vásárhelyi Találkozó alapján áll. Az írók meghívása vagy a kéziratok kiválasztása tekintetében egyedül az irodalmi érték lehet a döntő." —, Balogh Edgár *(Íratlan történelem)*, Nagy István *(Külváros, Oltyánok unokái)*, Vámszer Géza *(Szakadát)* könyveit is kiadta Szemlér híres nemzedéki lélekrajza, a *Más csillagon* és Szenczi mára szinte elfelejtett, kétkötetes kitűnő regénye, a *Korom és korona* mellett. (E „szabad társulás", amely összesen nyolc, a Céh által tartalmuk miatt visszautasított munkát adott ki, s idővel kiadóvállalattá alakult volna *Erdélyi Enciklopédia Könyvkiadó* néven, két sorozatot (az *Erdélyi Enciklopédia Könyveit* és az *Ismeretlen Erdélyt)* indítva (az *Oltyának unokáit* és Köves Miklós [Kahána Mózes] *Hat nap és a hetedik* című művét már a 2. sorozat hozta, s itt tervezték Méliusz mostoha sors elé néző nagy regénye, a *Város a ködben* kiadását is).

Bözödi könyvét másodszor, 1939-ben Püski Sándor is megjelentette (ami a szerzőnek Baumgarten-díjat hozott), és változatlan szöveggel — mert közben a politikai határok megváltoztak ugyan, de a Székelyföld élete Északon alig —, kibővítve a marosszéki fejezettel, a *Magyar Élet* másodszor is kiadta, Magyarországon szélesebb körben is megismertetve a Szárszón magyarság és szocializmus jövő esélyeit mérlegelő író nevezetes munkáját.

*

A háborús kataklizma és az újabb történelmi fordulatok óta ugyan már majd félévszázad eltelt, mivel azonban ebben a térségben mindig adódott valami, ami (feltéve, hogy egyáltalán megszülethetett) újra és újra meggyengítette a nekünk szóló írás hatóerejét —: ezidő alatt sokmindenről egyáltalán nem vagy alig, néha meg egyenesen torz módon, erre vagy arra kiélvezve növelte a tisztázást sürgető egészséges légkör hiányának érzetét. Ezért a Székely bánja friss, *Magvető* gondozta negyedik kiadása ma sem egy tudománytörténeti unikum újrafelfedezése a magyar szociográfiai irodalom múltjából, hanem történelmi megoldatlanságok, ma is eleven gondok újragondolása, egy ma is dolgozó író nálunk inkább csak emlegetett, semmint olvasott

híres művének közzétételével — mindenféle előítélet, hamisítás és mítosz ellenében. A kötetet nagy hozzáértéssel Csiki László szerkesztette a III. kiadás alapján, s ugyancsak ő az, aki értéke szerint summázta végre utószavában író és műve — jelen kiadásig felénk fantomíró és fantommű — igazi jelentőségét.

Előítélet, hamisítás, mítosz. Tény, hogy a Bözödi által akkor leírtakhoz képest a székelység s vele az egész erdélyi magyarság helyezte, mindennapi életének minősége mára gyökeresen megváltozott, átalakult. Nem alakult át azonban visszamenőleg — — még ha furcsamód néha úgy tűnhet — sem térségünk és benne a székelység történeti múltja, sem pedig nem csökkent Bözödi mítoszromboló higgadtságának érvénye a *Székely bánja* ötven éve során; mítoszok ma is vannak, nem szólva mindenféle történelemhamisításról és burjánzó előítéletről.

Mert Bözödi szándéka nem volt más, mint egy ezekhez hasonló, csak épp nem mértéken felül nyilvánuló, nem offenzív, hanem önveszélyes hamisítás, mítosz fölszámolása; törekvésének nem a bálványdöntögetők nyilvános heroizmusával, inkább módszer és előadás empirikus technikájával, a szemlélet radikalizmusával és racionalizmusával szerzett érvényt, mely ha szövegét nem is képes végig azonos hőfokon tartani, egy, a szakmunkák felé közelítő szociográfiát, a magyar társadalomrajz klaszszikusainak sorába tartozó alkotást eredményezett.

Az említett mítosz egy történeti téveszmében gyökerezik, amit aztán a havasalji romantika ködbevesző idealizmusa stilizált át felemelő és borzongatóan bensőséges, izgató, de nemesen hősies, összességében pedig rendkívül megnyugtató misztifikációvá. „Mi okozhatott volna aggodalmat a múltban, hiszen olyan szép elmélet élt a székelységről? Az utópia hirdette, hogy itt mindenki szabad, egyenlő és egyformán nemes, itt az elnyomást, a jobbágyságot nem ismerték, társadalmi surlódások nem keletkezhettek. Területi és személyes önkormányzata révén eszményi köztársaságban élt a nép... Királyi jog a gazdátlanul maradt birtokra sem terjedt ki, mert a nép a földet nem adomány, hanem ősi foglalás alapján bírta.... Az utópia jó szolgálatot tett, ezer évre meghosszabbította ezt az állapotot, mely a valóságban Mátyás király idejéig sem maradt fenn a maga egészében. Homályban tartotta a XV. századdal kezdődő tizenegy székely lázadást, a jobbággyá süllyedt székely népréteget pedig megfosztotta székely nevétől, hogy a név makulátlanul ragyoghasson. Az utópia szobrot érdemelne." S aztán minden maradt a régiben: a hamis eszmények visszfényében fel sem merültek, nemhogy megoldást nyerhettek volna azok az életbevágó kérdések, melyeknek rendezetlensége folytán a székelység úgy érkezett el a 20. századba, ahogy azt Bözödi felvételei megmutatják.

E „bűbájos téveszméből" aztán, egyéb gyökerzetekből is errefelé tartva sokminden kinőtt, a székelykedéstől a havasokra nedves szemmel tekingetők ábrándjain és a szűz fenyvesek originális illatát szimatolók lelkes révedezésén át a veretes stílromantikáig és tovább. Ezt az egyveleget s a ma is működő, mert a megoldatlanságok és tisztázatlanságok televényén megélő magatartástípust régebben is sokan összetévesztették egy minőségileg más természetű jelenséggel, ami különösen sok kárt okozott. Ez a jelenség a magyar nemzeti kisebbség két háború közötti demokratikus önazonosság-ideológiáját körvonalazó transzilvanizmus volt, melynek eszmeköre a kisebbségi hőskor első éveiben bontakozott ki s a harmincas évek végére őrlődött fel, más humanista-demokrata ideológiák régi és eljövendő sorsához hasonlóan. A tévesztés oka felületi volt: az „erdélyi lélektől" szólva mítosznak vélték az életérzésnek, magatartásmodellnek, eszmei-morális beállítottságnak és ideológiai-művészi megnyilatkozásnak azt az alapvető sajátosságát is, amely pedig a lényegét hordozta a korai transzilvanizmus aktivizmusának, komor pátoszával és sokat kárhoztatott „lírai hevületével", az „óhaj és vocativus ideológiával" együtt — és amelynek a mentalitást átalakító célja a realitások figyelembevételének sürgetése, az új helyzettudat mielőbbi kialakítása és az önrevízió etikai többletet hozó véghezvitele volt. Arról folyt a vita, van-e „erdélyi szellem", s nem pedig a transzilvanizmus akkor még meglévő és hatékony közösségkonstituáló erejének esélyeiről. Miként minden újszülött ideológiában, a transzilvanizmusban is ott volt és annak minden következ-

ménye, az otthonteremtő melegség és a mozgósító erő a hamari kifulladás veszélyével együtt, mégis, a hőskor helytállást követelő évieben ez és nem egy mítosz adott életérzést és természetes keretet átéléshez, megmaradáshoz és a lelki-társadalmi folyamatok kibontakoztatásához. Természeténél fogva nélkülözte ugyanakkor ez az ideológia a messianisztikus hirtelenséget és kizárólagosságra törekvők kezdetben rejtett intoleranciáját, lényeges összetevője pedig: a lelkület, az érzelmi elemek némelyike később, a harmincas évek első felének nagy változásai során valóban átmitizálódott. Az új nemzedék kiábrándultságát pedig a transzilvanizmusnak mint „ideológiai ajánlatnak" a teljes csődje is elmélyítette; amint Kovács Katona Jenő írta a Korunkban a Székely bánja idején: „...a többségivé lett románság szívesen feledkezett meg az egymásrautaltság elvéről és Bărnuţiu balázsfalvi beszédéről...". Bözödi mítoszdöntő indulata azonban a történeti múlt és a jelen rajzával nem annyira a transzilvanizmust támadta, mint inkább a közösség kohézióját kívánta erősíteni, noha művének racionalizmusa és mély valóságismerete ekkor már kétségkívül egy új szemléletmód kiformálódásának sodrában hatott, aféle az új, demokratikus gondolat felé mutatva, melyet már az első bécsi döntés után, a *Termés*ben tételesen is megfogalmazott: „A népiség napjainkban már nem csupán lelki tartalom, hanem elsősorban szociális kérdés."

A kisebbségi hőskor első éveinek küzdelmeit azonban még az akkori középgeneráció Erdélyben maradó hányada, az „öregek" vívták meg, de két évvel a *Kiáltó Szó* után, 1923-ban a *Tizenegyek*kel — a születő romániai magyar irodalom legelső csoportos megmozdulásával — már az első kisebbségi nemzedék is fellépett, természetesen a transzilvanizmus jegyében. Önálló programjuk még nem volt, ám az antológia két főalakja, Balázs Ferenc és Jancsó Béla már megpendítette az „irodalmi székely gondolatot"; Jancsó, az Erdélyi Fiatalok későbbi spiritus rectora nemsokára részletesen is kifejtette elképzeléseit, Balázs pedig itt, *Székely mitológia* című tanulmányában fordult először teoretikus igénnyel az erdélyiség felé, keresve ezen belül a székely különösség kategóriájának irodalmi-nyelvi sajátosságait is. Bár csábító az analógia, a korszak szövegei nyilvánvalóvá teszik, hogy pontosan tizenöt évvel később Bözödi *nem ezt* a „székely mitológiát" rombolja majd, noha Balázsnál még a gomolygó pátosz, az új irodalom kibontakozása feletti örvendező hevület, nála pedig már az oknyomozás, a pontos realizmus a jellegadó. Mégis, Balázs Ferencet, a *Bejárom a kerek világot* valóban szinte apostoli lelkű íróját a másodnemzedék ifjú szociográfusa a *Székely bánja* egyik ösztönző példájának tudta.

Ez a *Tizenegyek* és a *Székely bánja* közti másfél évtized, amely Bözödi munkájának eszmetörténeti genezisét is megadta, sorsfordító fontosságú volt a két háború közti 22 év erdélyi magyar szellemi életében. Bár az antológikus föllépés generációs lendülete, még mielőtt mozgalomban folytatódhatott volna, megtört, a Tizenegyek mégis közös gyűjtőpontját hozták, előképét adták a kultúrafejlődés két kibontakozási irányának. Amint azt a kötet egyik szerzője, a mítikus föld-novellákkal szereplő Tamási Áron jó tíz évvel később pontosan látta már, innen vett irányt az *irodalmiság* Kemény János korszakos irodalomszervező munkájának kezdetével, a helikoni gondolat megvalósulásaival, majd pedig a nemzedéki bázis felhalmozódását követően, az Erdélyi Fiatalok mozgalmának és folyóiratának létrejöttével a *társadalmi orientáció*, melynek önismereti iskolájában 1929 öntudatos nemzedéke a falukutatás első fontos eredményei felé is megtette az úttörő lépéseket. Erre a nemzedékre és a „húszévesekre": Bözödiékre is megteszi aztán a maga hatását később a *Magyar fa sorsa* és a *Vallani és vállalni*-vita, mely a romantikus múltidézés helyett az epikának a jelenidő valóságával szembenézését sürgeti, éppen úgy, mint Makkai Sándor másik könyve, a *Magunk revíziója* című nemzetnevelési esszé vagy a Méliusz szervezte *Új Arcvonal*-antológia. A harmincas évek mozgalmait és eszmefejlődését meghatározó Erdélyi Fiatalok kötelékében azonban nemsokára megbomlott az egység, s a mozgalmi korszak első három esztendeje után, a *Falvak Népe* megindulását követően (a lap, az Erdélyi Fiatalok tudta nélkül kiválva a mozgalomból, a csoportot jobboldali politizálással vádolta, bírálva falumunkáját is) kizárások és kilépések következtek.

Később olyan új alakulatok születtek, mint az Ady Endre Társaság, mely Jancsó Elemér elnöklete alatt 1933 nyarán a még kötet nélküli fiatalok nemzedéki csoportulásaként jött létre, az Új Arcvonal folytatásaként. E körben az Erdélyi Fiatalok néhány tagja mellett, Bányai László, Csögör Lajos, Demeter János, Salamon Ernő, Szabédi László és mások oldalán ott találjuk az ekkor már verseket is közlő Bözödi Györgyöt is. Az 1935-ös év különösen fontos volt a számára, mert az újságíróskodás után az induló Hitelnek, „Erdély Magyar Szemlélének" lett főmunkatársa Kiss Jenővel, Makkai Lászlóval, Szabédival és Szenczeivel együtt, de azért is, mert ekkor jelent meg első, máig alapvető művelődéstörténeti munkája, a székely szombatosokról szóló *Székely emberek, zsidó istenek*. Ugyancsak 1935 nyarán tett látogatást Romániában útitársaival, Keresztury Dezsővel és Boldizsár Ivánnal együtt Németh László, akinek útiesszéje mindnyájuk fontos olvasmánya lett. Németh László aki a nagyszámú és tehetséges román ifjúság szociológiai és politikai érdeklődéséről szólva a szociológiában Dimitrie Gusti professzort tartotta a fiatalság mesterének, a politikában pedig a Vasgárda iránti rokonszenvét meghatározónak, „a fiatal Románia legnagyobb erőfeszítésének" épp Gusti kora világszínvonalán álló és nemzetközileg ismert munkásságát ítélte, ami a monografikus iskola módszertana révén Bözödi szociográfiai tájékozódásának is egyik támpontja volt.

Az évtized derekára azonban már oly nagymértékű polarizálódás következett be az ifjúsági mozgalmak, törekvések, eszmék és irányok mezőnyében, hogy mind sürgetőbben merült fel az egység gondolata; Tamási ekkor, 1936 áprilisában a *Brassói Lapok*ban ötrészes cikksorozatba kezdett, melyben a 19 utáni idők ifjúsági mozgalmainak értékelő áttekintése után javaslatot tett az összefogásra: „Az Erdélyi Fiatalok népi demokráciája és a Hitel ‚magunk revíziója' kiegészítik egymást — írta. — S ha a ‚Népvalóság' hirdetői nem adtak volna felfogásuknak hangot és újabban nem mozgolódnának egyre jobban, úgy érezném, hogy az önmagunk és népünk újraértékelése és a kissé romantikus népi demokrácia mellé hiányzik még valami, ami nemcsak a világ fejlődéséhez való igazodásunkat mutatja, hanem a mi új gazdasági és társadalmi szervezkedésünket is egészségessé tenné. Ez pedig a szocializmus, amely nem elégszik meg a népi demokrácia nagyon tágan értelmezhető eszmekörével, hanem valóban azt jelenti, amit a demokráciának jelentenie kéne: a dolgozó nép uralmát. Mint magyar holtomig hordozom a sebet, amiért levágtak arról a testről, amelyen a felsőbb osztályok ma is igazságtalan uralmat gyakorolnak a nép felett, de mint a falu emberi szószólója azt a kárpótlást és feladatot kaptam érte, hogy ebben a kisebbségi helyzetben a dolgozó magyarságot életünk gerincévé tehessem. Erdélyi megfogalmazásban valahogy így hangzik az a szocializmus, amelyet a népvalóság csoportja mint világáramlat hirdet nekünk." Tanulmánya végén Tamási konkrét megoldást is javasolt: „Végső következtetés gyanánt... nem tudok más utat ajánlani az jövendő felé, mint az Erdélyi Fiatalok népi humanizmusának, a Hitelben hirdetett újraértékelésnek és a ‚baloldaliak' szocializmusának az összefogását. Kiderült, hogy népmentő cél valamennyiüknél közös, és abban is megegyeznek, hogy Erdélyben a magyar műveltségváltásnak meg kell történnie."

Bár Tamásinak a helyzet megítélésében alapvetően igaza volt, némiképp bonyolította a képletet a tény, hogy a „baloldal" korántsem jelentett olyan szilárd egységet, mint az Erdélyi Fiatalok vagy éppen a Hitel; végsősoron ebbe a lazább táborba tartozott az Új Arcvonal, az Ady Endre Társaság jórésze, az Új Erdélyi Antológia csoportja és az Erdélyi Enciklopédia munkaközössége is, el egészen a MADOSZ, az illegális kommunisták osztályharcos gárdájáig. Tamási lényeglátó nemzedéki mérlegét nem sokkal követte a *Független Újság*ban Balogh Edgárnak, a Tamásitól megcsipkedett egykori sarlósnak az a körinterjúja, mely a Váráshelyi Találkozó előkészítő lépéseinek egyike volt.

A mozgalmas 1937-es év sűrűsödő eseményei Bözödi György számára is sokat jelentettek; Abafáy Gusztáv, Szemlér és Jancsó Elemér szerkesztésében ekkor látott napvilágot az *Új Erdélyi Antológia*, melynek illúziótlan és megfontolt, komor és kesernyés hangvétele a Hitel-nemzedékhez tartozó írók egyrészének új szemléletét és

életérzését reprezentálta; ők azok, akik csalódásaik után már az addig egyedüli bizonyosságnak tartott valóságban sem, csak a költői énben hisznek, akik a válságos valóság faggatása helyett az intúícióval kísérlik meg a földeríteni a lét titkait. A csoport kritikusának és ideológusának, Abafáynak a tétele szerint „Az idősebb nemzedék romantikus stílusával telített erdélyi közhangulat a kisebbségi valóságábrázolást követeli a fiatal íróktól. Valóságot is ábrázolunk, a valóságirodalom művelését azonban mint kizárólagossági elvet nem fogadhatjuk el", mert „Az igazi író nem ismerhet el semmilyen viszonylagos, ad usum Delphini-irodalmat, műve lehet akármilyen gyarló, szándékában az absolutum kifejezésére törekedik." Bözödi ebben a gyűjteményben remek novellával szerepelt, melynek színhelyéül készülő szociagráfiájának egyik Isten háta mögötti székely faluja is elképzelhető; nem véletlen a drámai elbeszélésnek a címe sem *(Rovainé, a szent)* — a *Székely bánja* történeti körképét Bözödi Erdőszentgyörgyről *Ravába* igyekezve vetíti az olvasó elé.

Az Új Erdélyi Antológia továbbvitte ugyan a hőskor magatartásmodelljének lényeges elemeként a szolgálat imperatívuszát, ők azonban már — visszahatásként — azt a tényirodalmat is tagadták, amelyet önmaga egyedül lehetséges korrekciójaként épp a korszerűtlen, múltidéző romantika hívott életre, az epika újtípusú „közszolgálatának" a maga idején szükséges útjaként. „Ez a fiatal írói nemzedék — írta Abafáy — a kisebbségi helyzet fokozottabb erkölcsi felelősségének a tudatában úgy érzi, hogy írása népe iránti hű szolgálat, amikor az öncélú valóságimádat elleni harcban az egyéniség, a személyiség, a lélek elsőbbségéért küzd." Bár Bözödi eszménye — főként a valóság „értékének" mérlegelésében, de a lírai én kizárólagosságát tekintve is — némiképp különbözött az Abafáyétól, illetve a kötet költőinek akkori ars poeticájától, tény, hogy a már két éve a *Székely bánján* dolgozó szociográfusnak is (és nem az empíria mindenhatóságával, hanem az igazságok kendőzetlen kimondásával) a Móricz utáni nemzedék legjobbjaival együtt a népszolgálat gondolata volt a belső mércéje.

Nem sokkal az antológia megjelenése után, 1937 októberében jelent meg az Erdélyi Helikonban Szemlér *Jelszó és mítosz* című nagy horderejű esszéje is, amely — e tárgyban már az utolsó „ütésváltást" kezdve meg — a számára definiálhatatlan, jelszóvá lefokozódott és mítosszá üresedett transszilvanizmussal kívánt leszámolni (amire, defenzívából, Kós Károly válaszolt), október első napjaiban pedig Tamási elnöklete alatt végre összeült a Vásárhelyi Találkozó, hogy az ifjúsági egység, a megegyezés lehetőségeit keresse.

*

Amikor Balogh Edgárék a *Magyarország felfedezése*-sorozat nyomán, Illyés, Szabó Zoltán, Féja, Kovács Imre és Erdei köteteit olvasva egy Erdély felfedezése-vállalkozás irodalmi tervét vetették föl, Bözödi a székelyföldi riportutak tapasztalatait összegezve, forrástanulmányai után már készen állt szociográfiájával, miközben három kötetnyi regényt, novellát írt, és 1932-től nagyszámú verset is közölt. (Ekkori költészetének népi ihletésű realizmusa, mely Kiss Jenő, Szabédi, Balázs Ferenc és Szemlér korai lírájával rokonítja, azonos gyökérzetű szociográfiájával, s művelődéstörténeti és igazán majd a késői szükségben elmélyülő, termékeny történeti érdeklődésével is. Tárgyiasan pontos, dallamtalan-kötetlen prózaversei az Erdélyi-féle népiességre is visszautalnak, távol a második Nyugat-nemzedék Erdélyben Dsida folytatta hagyományától.) Fő művének azonban a *Székely bánja* igérkezett, melynek útjára a személyes emberi példán (mű és élet egysége!) Balázs Ferenc mellett olyan régi székelyek is indították, mint Bölöni Farkas Sándor, aki Észak-Amerikában száz évvel korábban felfedezte a demokráciát, s akit Bözödi a 20. századi magyar szociográfia „ősapjának" tekintett, és természetesen Orbán Balázs, a kútfők legfontosabbika. Így lett az *Utazás Észak-Amerikában* és a *Székelyföld leírása* Balázs világkörüli útjának krónikájával együtt Bözödi ösztönzője és belső forrása, de kétség kívül hatottak rá az Erdélyi Fiatalok és a Hitel falumunkája, a Korunk valóságszemlélete, Gusti, a

Viharsarok, s természetesen a taszítások is, mint az uralkodó szellem konzervatívizmusa s a nagyritkán még a legjobbakból is kitörő üres székelykedés („Nemessé a király, de székellyé csak az Isten tehet", stb.; a havasi legelő irodalmi originalitása ügyében néha a bicska is előkerült).

Miután Bözödi könyve egy Gaál Gáborral történt beszélgetésben végleges címét is elnyerte, és a szerzővel együtt *Tizenhét Fiatal Erdélyi Író* vállalta a kiadás költségeit, megjelenhetett végre a mű, annak a helyzetnek a hiteles rajza, melyhez a régi magyar múlt bűnei vezettek, s amelyet a kisebbségi széthúzás, a szervezetlenség és a lelkiismeretes vezetők hiánya, a „közjogi változás" utáni új uralom kisebbségellenes gyakorlata tart fönn. Múlt és jelen kettőssége hozza létre a kötet jellegzetes, az irodalmi szocigráfiák gyarapodó sorában ekkorra már lassan hagyományossá váló kompozícióját is: a könyv első fele, rövid és tömény, az egész kérdést magába sűrítő epikus expozíció után, egy Balázs Ferenc-megszállottságú unitárius pap többéves gyötrelmes kísérletét jeleníti meg a magyar iskola és a gyülekezet fönntartása érdekében, majd a komor balladék és véres mondavilág kísértő árnyainak megidézésével Bözödi átvezet az egykorvolt történeti valóságba, mely jelenideje volt a rettegett uraknak.

Az eztán olvasható első félkönyvnyi fejezet a kötet legmozgalmasabb és legjobban megírt része: az *Elfelejtett történelem*. A székelység valódi történetét logikus okfejtés és összeszedett argumentáció kíséri, melyet mint az árnyék követ a „bűnös utópia" felmagzásának kísérteties históriája. Tűzvész, háborúk, vér, felekezeti széthúzás, a jog félresöprése, felkelések és bukások. „Ennek a népnek az ereje, szívóssága és értéke itt mutatkozott meg, nem más tetteiben." A romlás, mondja Bözödi, már lényegében az Árpád-korban megindult, amikor a királyi hatalom a földtulajdonra épülő, de katonai szisztémájú társadalom önállóságát és addigi érintetlen szabadságát kikezdte; a köztulajdonból rendre kivált a különtulajdonú nemesség, mely a vármegyék létrejöttével és önállósult gazdaságával maga alá kényszerítette az elszegényedett rétegeket, elvetve ezzel a belső meghasonlás magvát. „A nép elveszítette a lelki támasztékot még a XV. század közepén, mikor a véréből való urai ellenségeivé, elnyomóivá váltak." Az elkeseredés minduntalan felkelésekben robbant ki, egymást követték a karóbahúzások, kerékbetörések és a pokolbéli kavargásban néha vékával mérték a levágott fület; a székelység egyedül a 16. században nyolcszor kísérelte meg régi jogainak fegyveres visszaszerzését. János Zsigmond az 1562. évi felkelés különösen kegyetlen és véres megtorlása után egészen beletörte a feudális rendbe a székelységet, az addigi alávetetteket jobbággyá téve. Ekkor építtette föl velük, megalázásukra és elnyomásuk eszközéül a *Székely támad* és a *Székely bánja* elnevezésű várakat, ördögien kegyetlen, gátlástalan „pedagógiával" akarva tudatosítani tett és következmény logikáját. A következő felkelésben a nép ugyan mindkettőt lerombolta, de az új leveretés után a megmaradtak kényszerültek újjáépíteni őket, János Zsigmond utódszellemeket is példázó tantételének nagyobb dicsőségére. Miközben a kialakuló főnemesség egyedül élvezte a régi jogrend kiváltságait, ennek terheit az egyedeiben is rohamosan pusztuló köznép viselte. Jogait a független erdélyi fejedelemségben sem tudta visszaszerezni, Bocskay ilyen értelmű végrendeletét nem tartották be, az 1764-es Siculicidium után pedig Csík és Háromszék belekényszerült a határőrszervezetbe. A kis földjén alig élő nép még katonáskodott is, elöljárói birtokügyeiben éppúgy illetékesek voltak, mint házasodásában. És mert a székely jobbágy jogilag nem volt jobbágy — már a Tripartitum sem tudott székely jobbágyságról, és a jogfosztottság később sem kodifikáltatott — 1848-ban föl sem szabadulhatott, s földet sem kapott, lévén Kossuth abban a hiszemben (!), hogy a székelység szabad, s ő testesíti meg az „eredeti szabadnép típusát, minden feudalizmusi fertőzéstől tisztán" tartva meg magát. A felszabadított román jobbágyság ugyanakkor megkapta a „szabad nemes székely nemzet" földjeit, hiszen rá a felszabadítás és az úrbérrendezés valamennyi előnye kiterjedt. A székelység a széthúzások, lázítások, támadások után elkésve kapcsolódott be a szabadságharcba is, erőit a már lényegében elveszett forradalom mellett sorakoztatva föl; mivel azonban Gábor Áronék alig elképzelhető szervezettségű és való-

ban hihetetlen hatásfokú működése és Bem erdélyi megjelenése 49 tavaszán csodaszámba menő fordulatot ígért, még Petőfi is csak azt látta, hogy „nem fajult el még a székely vér". A románság pedig, mint a középkor óta folyamatosan, folytatta a beköltözést a Székelyföldre is, ahol a magyar birtokosság a háromféle vallású, rebellis székelység helyett szívesebben látta az alázatos munkaerőt. A népi tömegeknek ez a leromlása 67 után felgyorsult, az arányosítás (a közös földek felosztása) és a tagosítás (a birtokok egységesítése) csak erősítette a folyamatot. A bontakozó kapitalizmus pénzügyi fellendülés helyett a lelkiismeretlen magyar bankpolitika „eredményeit" hozta. Míg a 70-es években már 13 szász és 17 román bank vette körül a Székelyföldet, folyamatosan áldozva saját nemzetiségük kulturális és szociális céljaira, s annak földvásárlásához bőséges hiteleket folyósítottak, addig a magyar bankalapítások elkéstek, és csak a felsőbb osztályok, a politikai pártok álláslehetőségeit jelentették, kizárólag nyereségre dolgozva. Ezzel szemben a szászok például csupán 1912-ben több mint háromnegyedmillió koronát fordítottak altruista célokra (ugyanez évben a román bankok betétállománya 113 358 172 aranykorona volt. Húsz évvel később a román bankok szövetsége, a *Solidaritatea* kolozsvári kongresszusát a világháború előtti erdélyi román bankok működését értékelve összefoglalta tevékenységük egykori céljait is: 1. a román nemzeti eszme erősítése, 2. a hitelélet megindítása és a falusi uzsora megszüntetése, 3. a román kis- és középbirtokos osztály megteremtése. 4. a román intellektuális osztály megerősítése, 5. a román egyházi és iskolai alapok támogatása.). A magyar bankházaknál viszont — nem hiába támadta őket annyiszor és oly keményen (igaz, eredmény nélkül) Kacsó Sándor a Brassói Lapokban — nem volt ismeretlen a 40—50%-os kamat sem.

A századfordulón s a későbbiekben a kivándorlás is tetőzött, először a Regátba (a Román ókirályságba), ami akkor már hagyományosnak volt tekinthető, aztán Amerikába és Afrikába (!) is; elterjedt az egykézés, itt-ott a járványok, általánossá vált a nyomor, az „ezernyi fajta népbetegség, szapora csecsemőhalál"; mert a magyar község saját felekezetéhez tartozó magyar orvost keresett, nem talált, s más vallású magyar orvos pedig nem kellett — hadd pusztuljanak tovább a csecsemők; mindenütt a Székelyföldön széthúzás, meghasonlottság, besúgás — „bűn, öngyilkosság, lelki restség." — (A *Hazámat* József Attila 1937-ben írta.). „Nincs népi öntudat, nincs egységes eszme, nincs egységes cél, ami összetartsa és nemzetté tegye az egykori népközösség tagjait" — mondja Bözödi. És a legnagyobb hiány: „... ember kell, aki vezetője lehessen és főleg egészségesebb társadalmi közszellemre van szükség."

Bár már a századfordulón negyedmillióra becsülték a Regátban élő magyarságot, a hivatalosságot úgy tudta, túl nagy a népszaporulat, kívánatos tehát a kivándorlás, a székelyt „nyugtalan vére" különben is hajtja. Eközben két vármegyényi ember hagyta el örökre szülőföldjét, mert a hagyományos mezőgazdaság nem tudta eltartani a népességet. „... ha a havasok között gyárak emelkednek, ahol a gyapjú, marhabőr, kender, len és az erdők rengetek fája feldolgozásra kerülhet, akkor nem kell túlnépesedéstől félteni ezt a vidéket." Ipart és vasutat is a Székelyföld kapott utoljára. Később aztán a 20. század újkolonializmusának korában megkapta ugyan a régi vasút mellé az új ipart, ebben azonban sok örömét a székelység nem lelte. Bözödi az első világháború utáni elkobzás-jellegű földreform következményeit (a köz- és magánvagyonok, az alapítványi birtokok kisajátítását), a hitelélet, a termelés, a népesedés, a szellemi és hitélet, az oktatás viszonyait (cenzúra, az egyházi iskolák kivételével a teljes magyar felsőoktatás felszámolása, az elemi és a középiskola radikális csökkentése) számoszlopokkal, táblázatokkal is illusztrálja. Így adja általános, mégis eléggé „nagy felbontású" képét mindannak, amit könyve második felében vesz alapos elemzésbe.

A történeti részt az adatszerűségek, egyenetlenségek itt-ott elnehezítik, főként az újkor eseményeinek összefoglalásakor; nyilvánvaló, hogy a szociográfia tényfeltárás és nem lektűr, Bözödi azonban itt is — egyoldalúan — elsősorban az anyagi tényeket rögzíti, s tagadhatatlan az is, hogy az *Elfelejtett történelem* megrendítő számadása után fárasztó, mert aránytalan a tagosítás és az arányosítás gazdaságtörténeti pontosságú,

mégis fölösleges részletező taglalása. Ami a századok során a székelységgel történt ritka és szokatlan tárgyszerűséggel, higgadtan jelenik meg Bözödi György előadásában, múltelemzése azonban plebejus forradalmisága és valóban ösztönös, egészséges radikalizmusa ellenére is egyoldalú. A székelység történeti képe a múlt szenvedései, a történelmi mérték szerint is elképesztő becsapottság és a jelen minden reménytelensége ellenére egysíkú, mert a szabadságért fegyvert fogók forradalmai, a kivándorolni kényszerült és aztán szétpergő százezrek nyomorúsága mögül hiányzik a székelyföldi hétköznapok otthonos — nem idilli, de békés — világa, láthatatlan marad a nyugalmas időkben alkotó, kultúrateremtő székelység, jobbágy, kisnemes, peregrinus és főrangú egyaránt. Egyoldalú a tabló azért is, mert a régmúlt, a mindent pontosan megszabó feudális rend képe csupán a rend gúzsait és megtorlásait mutatja, de azt már nem érzékeljük eléggé, hogy e közösségek nem csupán minduntalan alávettettek, hanem még ebbéli állapotukban is szigorú és emberséges erkölcsi rend, etikai normák szerint rendezték be és szabályozták tagjaik életét, amint erről a fennmaradt faluközösségi határozatok, a rendtartó székely falu írásos emlékei tanúskodnak. Bözödi György azonban végső soron nem a teljes, még kevésbé a közismert, hanem az elfelejtett történelmet akarta megírni jól választott forrásai alapján, Hóman és Szekfű *Magyar történet*e, Jakab Elek és Szádeczky Lajos munkái, Fényes Elek statisztikája, Benkő Károly, Kőváry László vidékmonográfiái s természetesen Orbán Balázs klasszikus művének segítségével.

A kötet második fele a régi Maros-, Udvarhely-, Csík- és Háromszék viszonyait ismerteti: ez már a bejárások, a személyes tapasztalatok anyagából állt össze, jellegénél fogva másnemű anyagot eredményezve, mint a históriai fejezet; a tájrajzba, mely néhol egy-egy vidékmonográfia kicsinyített alaprajza is lehetne, a település, a gazdálkodás helyzetképe és a demográfiai, morális, kulturális viszonyok állapotrajza is beépül.

Bözödi azt írta könyve előszavában: „Elsősorban azokra az új kezdeményezésekre, gazdasági és szellemi összefogási próbálkozásokra szegeztem tekintetemet, amelyekre 1918 óta itt-ott vállalkoztak, és amelyek kiemelkedő szigetekként álltak kisebbségi életünk sivár tengerében. Sajnos, ezek a szigetek ritkák, és nagy az út egyiktől a másikig, közben pedig mély a tenger. Ne csodálkozzék tehát valaki, ha több vizet kell látnia, mint kiemelkedő és megnyugtató szárazföldet." A szigetek valóban ritkák, hiszen még Marosvásárhelyen is „a magyar lélek hagyományait a Teleki-téka és a Bolyaiak magányos, elzárkózó szelleme őrzi". Kiszállásai során azonban ami lelkesítőt talált, annál nagyobb örömmel jegyezte föl: földműves és tejfeldolgozó szövetkezetek, egyletek, múzeumalapítás Csíkban és a többi. Lelkesülten számol be a csíkszenttamási Bálint Vilmos plébános páratlan tervszerűséggel folytatott és eredményes népművelői munkájáról, színielőadásaikról és a szabadoktatási tanfolyamról, éppen úgy, mint — még Udvarhely leírásában — a szabómester fia alapította székelykeresztúri unitárius főgimnázium áldozatos működéséről, melynek bezárás előtt állt felső tagozatát ezerháromszáz székelyföldi unitárius adománya mentette meg, a másvallású tanulók számára is. Még előbb azonban, Udvarhelyre tartva, a marosszéki Mákfalván Bözödi egyebet is látott: a Wesselényi alapította iskola „... homlokzatán három évvel ezelőtt még olvasható volt az emléktábla felirata: ‚Adták a székelyek Wesselényinek hazafiságáért, szenteli hazafiság kifejtésére a Székely Nemzetnek Wesselényi." Most az emléktáblát eltakarta az állami iskola felirata, csak a legalsó szó látszik ki, így Scoala primară de Stat Wesselényi."

Az anyag esetlegességei, az elnagyoltság és az aprólékosság aránytalanságai más egyenetlenségekkel együtt az újságírói munkából, az anyag riportszerűségéből adódtak. Úgy tetszik, más tempóban, más körülmények között készültek ezek a feljegyzések, mint a könyv első fele, vázlatszerűség, néhol kapkodás érzik rajtuk. Bözödi sietsége azonban érthető, nem vállalhatta — mert nem volt semmi módja rá — munkaközösségek többéves teendőit. Ezért, hogy Csíkra az anyaszéknél már sokkal kevesebb ideje-ereje, Háromszékre pedig (a Magvető kiadásában) mindössze húsz lapnál kevesebb futotta. Semmi sem magyarázza azonban, hogy a Székelyföld népművészetére,

népköltészetére s egyáltalán szellemi értékeire néhány elszórt mondatot leszámítva mindösszesen kevesebb, mint 4 (!) nyomtatott oldal jutott. Jórészt érthető a hiányok oka, amelyek miatt Bözödi könyve végül is torzóban maradt, mégsem érzelmi kérdés, mentségkereső jóindulat vagy a teljesítmény előtti tisztelgés — csupán hétköznapi logika arra is gondolni, hogy a Németh László által is teljes joggal megcsodált Gusti-iskola a román Királyi Alapítvány számos milliójából fedezte több tucatnyi szaktudós közreműködésével végzett világhírű falufelméréseit. Bözödi pedig egyedül, nemegyszer a hatóság szakértelmű érdeklődésének is kitéve s jobbára gyalogszerrel járta be a Székelyföldet, majd kutatott, értékelt, összegzett és írta meg könyvét, hogy aztán monográfiája ne kelljen a Szépmíves Céh lektorának.

A *Székely bánja* társadalmi tett volt, mely a „székely lélekhez" mindenekelőtt magát a székelységet a társadalmi önismeret útján akarta elvezetni; vállalkozás, mely — ahogy Féja látta a könyvet, s a *Kelet Népé*ben üdvözölte — egyelőre csak „... inkább apostoli elhivatottságú egyének kezdeményezése, és nem hivatalos magyar kisebbségi program. Bözödi könyve nagyszerű útmutatás arra, hogy a magyar társadalom végre teljék meg valóságélménnyel, s lássa egészen tisztán a fölemelkedés útját." Féja kívánsága évtizedeken át imperatívusz maradt, s bár azóta sokminden megváltozott, Bözödi pátoszmentes összegzésének érvénye nem csökkent, inkább mintha nőtt volna a művét ma történelemkönyvként, szociográfiaként vagy épp útikalauzként olvasók számára: „Reményünket önmagunk erejébe kell vetnünk, nem a mások segítségébe, és belső erőt csak úgy nyerünk, ha megtisztítjuk szemléletünket, és közelebb visszük a valósághoz."

(Magvető, 1985)

